Tupana Ehay Satere Mawe Pusupuo

Sateré-Mawé New Testament

Contents

Mateus 1
Marcos 75
Lucas 106
João 198
Atos 241
Romanos 300
1 Coríntios 345
2 Coríntios 376
Gálatas 399
Efésios 412
Filipenses 425
Colossenses 434
1 Tessalonicenses 443
2 Tessalonicenses 449
1 Timóteo 452
2 Timóteo 460
Tito 465
Filemóm 469
Hebreus 471
Tiago 503
1 Pedro 513
2 Pedro 526
1 João 533
2 João 540
3 João 541
MEHÎ IUTA MINÃPIN 542
Apocalipse 547

Tupana Ehay Satere Mawe Pusupuo

New Testament in Sateré-Mawé (BR:mav:Sateré-Mawé)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Sateré-Mawé

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sateré-Mawé [mav], Brazil

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Sateré-Mawé

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

ISBN 978-1-5313-0390-7

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016

86691f85-c501-5f1f-949e-903f2bbf9ae7

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

IESUI ETIAT MATEU MIENOI

1 Uito ti IESUI potmu'e Mateu. Mi'i uimi-
wan me atimo herep yne Aipo typot Iesui
etiat ui'akasa hap ko'i uimikuap hap ko'i
are.

IRUKA 3.23-28 PIAT EWY

Mesuwe sa'awy'i wuaria ati'atu set pehik
teran AIPOTYPOT IESUI e'ase'i'in set ko'i
katu pono IESUI ti aha'ase'i pot Aparãu
Saipepiat Sese aikotã sa'awy'i TUPANA
to'e aha'ase'i koro Aparãu me — Meiũran
ti aru Emiariru kawiat Eiã'ỹi topyhu'at
Wuat'i Ywania Porekuat Koro e Tupana
sa'awy'i. I'ewyte Aipo rekuat Iesui ti aipo
rekuat pot Tawi Saipepiat Sese topyhu'at
aikotã sa'awy'i Tupana to'e — Meiũran
ti aru Eiã'ỹi kaipywiat ra'yn topyhu'at
Uimi po'oro Wuat'i Porekuat Eporekuat
no e Tupana morekuat Tawi pe Aipo ty-
pot IESUI piat. 2 Pyno ati'atu set pehik
teran mesuwe Aheha kyera'at hat IESUI
e'ase'i'in set ko'i. Sa'awy'i ti APARÃU imo-
herep tosai pepiat ISAKI. Mi'i hawyi ISAKI
imoherep tosai pepiat IAKO. Mi'i hawyi
IAKO imoherep tosai pepiat IUTA iywyt'in
nywo. 3 Mi'i hawyi IUTA imoherep to-
sai pepiat PERE iywyt Seru wywo tehary'i
Tamãu kaipyi. Mi'i hawyi PERE kaipyi
tuwe mo herep ESEHÕ. Mi'i hawyi ES-
EHÕ imo herep ARÃU. 4 Mi'i hawyi ARÃU
imoherep AMINÃTAPI. Mi'i hawyi AMINÃ-
TAPI kaipyi tuwe mo herep NASÕ. Mi'i
hawyi NASÕ imo herep SARUMÃU. 5 Mi'i
hawyi SARUMÃU kaipyi tuwe mo herep
PUASI tehary'i Hapi kaipyi. Mi'i hawyi
PUASI imoherep OPETI tehary'i Huti kaipyi.
Mi'i hawyi OPETI kaipyi tuwe mo herep
IESE. 6 Mi'i hawyi IESE imo herep aipo
rekuat sa'awy'i wuanuat TAWI. Mi'i hawyi
morekuat koro TAWI kaipyi tuwe mo herep
morekuat SARUMÃU tomima'at tomi'auka
Uria ehary'i kaipyi. 7 Mi'i hawyi SARUMÃU
kaipyi tuwe mo herep morekuat HUPUÃU.
Mi'i hawyi HUPUÃU imoherep morekuat
APIA. Mi'i hawyi APIA kaipyi tewemoherep
morekuat ASA. 8 Mi'i hawyi ASA imo herep
morekuat IOSAWA. Mi'i hawyi IOSAWA imo
herep morekuat IURÃU. Mi'i hawyi IURÃU
imo herep morekuat USIA. 9 Mi'i hawyi
USIA imo herep morekuat IUTÃU. Mi'i
hawyi IUTÃU imoherep morekuat AKASI.
Mi'i hawyi AKASI kaipyi tuwe mo herep
morekuat ESEKIA. 10 Mi'i hawyi ESEKIA
kaipyi tuwe mo herep morekuat MANASI.
Mi'i hawyi MANASI imo herep morekuat
AMAÕ. Mi'i hawyi AMAÕ kaipyi tuwe mo
herep morekuat IUSIA. 11 Mi'i hawyi IU-
SIA kaipyi tuwe mo herep morekuat IEKU-
NIA iywyt'in nywo. Morekuat IEKUNIA
toĩne'en turan surara'in yi Papirunia kaipyi
tõ'ẽ tõ'ẽ kahato ai'ywania sa'awy'i wuaria
moma hamo. Mi'i hawyi i'atue su rara'in
teropo'ok kahato i'atueyi pyi yi Papi ru-
nia kape ta'atue ropat hamo. Mi'i hawyi
watu kupte'en mot'i yi Papi runia pe. Mi'i
tote watu we potpap at ka'ap yi Papi runia
ywania emiit'in no watu we potpap yt kat
sa'up mo i yi wato Papi runia pe watu we
potpap itote ahewanĩkaptia miky'esat ewy.
12 Mi'i hawyi yi wato Papirunia pe mekewat
aha'ase'i morekuat IEKUNIA kaipyi tuwe
mo herep SARATIEU. Mi'i hawyi SARATIEU
imo herep SURUPAPEU. 13 Mi'i hawyi SU-
RUPAPEU kaipyi tuwe mo herep APIUTI.
Mi'i hawyi APIUTI imoherep ERIAKĨ. Mi'i
hawyi ERIAKĨ imo herep ASU. 14 Mi'i hawyi
ASU imo herep SATOKI. Mi'i hawyi SATOKI
kaipyi tuwe mo herep AKĨ. Mi'i hawyi
AKĨ imo herep ERIUTI. 15 Mi'i hawyi ERIUTI
kaipyi tuwe mo herep EREASA. Mi'i hawyi
EREASA imo herep MATÃ. Mi'i hawyi
MATÃ imo herep IAKO. 16 Mi'i hawyi IAKO
imo herep IUSE. IUSE ti mana MARIA
e'aito wanuat toĩne'en. Mi'i hawyi mana
MARIA kaipyi tuwe mo herep IESUI meke-
wat TUPANA MIPO'ORO WUAT'I YWANIA
POREKUAT NUAT E HAP HET RAKAT.
17 Sa'awy'i wuat aha'ase'i pot APARÃU e'at
kaipyi morekuat TAWI e'at kape 14 ok
tuwe mo herep miit'in AIKA'IWAT IESUI
e'yianmiaria ha'ase'i'in nuat. Mi'i hawyi
morekuat TAWI e'at kaipyi yi Papi ru-
nia pe wato pyhu'at hap e'at kape 14 ok
tuwe mo herep miit'in AIKA'IWAT IESUI
e'yianmiaria ha'ase'i'in nuat.

IRUKA 1.26-35 PIAT EWY

18 Mi'i hawyi IESUI AIPOTYPOT ywã'ĩ hap
etiat ahenoi teran sa'awy'i. Mesuwat mi-
wan nug hat sese ti Mateu.

Pyno tawa Nasare pe wẽtup ok IUSE e
hap het rakat tikyi'at teran tehary'i wo
yt karãpiat i ihainia wywo ieĩne'en hat

mana MARIA e hap het rakat. Ma'ato
mi'i yt to'opytyk i te turan imẽpyt a
rakano topyhu'at mana MARIA ma'ato yt
ihainia kaipyi i ma'ato TUPANA PÃ'ÃU
kaipyi hupi'a. 19 Mi'i hawyi iky'esat hat
IUSE tikuap ta'yn hupi'a MARIA hap hawyi
tuwanẽtup ko'i ko'i kahato — Uima'at rasig
Maria e. Wẽtup ok ihainia hupi'a nug hat
pote yt naku i atat Maria uhehary'i wo katu
pono wuat'i wywo waire rakat Maria e tuwa
nẽtup hawe. Pyno waku atipo'oro mana
Maria wẽtup hy kape mig'i wo e Iuse tuwa
nẽtup hawe katupono waku rakat Iuse pote
yt toiky'esat i miit'in tikuap hupi'a hap
katupono Iuteu ywania ti'auka yt he'aito i
pytkai hupi'a rakaria pote. — Pyno waku
atipo'oro Maria wẽtup tawa kape mig'i wo
e tuwa nẽtup hawe. Mi'i tã atunug mote
aru miit'in yt ti'auka i Maria nu wo e
tuwa nẽtup hawe. 20 Ma'ato aikotã waku
Maria po'oro wẽtup hy kapiat hap kape
tuwa nẽtup turan Tupana tipo'oro ra'yn
tehay enoi hat Iuse kape atipy kaipyi. Mi'i
hawyi to'e imu'etu — Iuse morekuat Tawi
emiariru emiariru e yt erewa nẽtup ko'i
ko'i tei'o Maria ehary'i wuat upi'a hap ete
e katu pono hupi'a yt ihainia kaipywiat
minug i e. Waku etat ehary'i wo hupi'a
ra'yn pytkai Maria katupono yt toi'aparap
hin i pytkai hupi'a ra'yn toĩne'en mesup e.
Ta'i Tupana Pã'ãu Wakuat kaipyi toĩne'en
imẽpyt e. 21 Pyno meiũran ti aru mana
Maria timo herep ihainia hit wakuat sese
rakat e. Mi'i ti Tupana Mipo'oro tomohey
haria minug sa'ag popywiat hep hanuat
e. Mi'i pote waku ehet'ok o Maria Mẽpyt
IESUI e katupono Iuteu pusu puo IESUI ti
WO'OEHAKYERA'AT HAT i'atu'e. 22 Pywo
pe ti tuwe mo herep ti aru Maria Mẽpyt
aikotã sa'awy'i wuaria Tupana ehay mo-
herep haria te'ero'e hap ewy e. 23 Mio tã e
ti Tupana sa'awy'i miit'in me. — Meiũran
ti aru wẽtup ok hary poria wakuat rakat
pytkai yt karãpe i he'aito pytkai imẽpyt'a
rakano ti aru topyhu'at yt uwe piat topy-
tyk pytkai i e. Meiũran ti aru imẽpyt
ihainia ti aru tuwemoherep hawyi Tupana
AIPY'ASETPIAT rakat eset i'atu'e Tope e
yianmiat Tupana ehay enoi hat Isaia tomi-
wan 7.14 pe e. — Mi'i hap ewywuat toĩne'en
mesup ehary'i wuat mana Maria ete e atipy
kaipywiat sut hat Iuse pe. 24 Mi'i hawyi
Iuse tuwehymut ra'yn hawyi tutunug na'yn
Tupana potpo'oro piat tonãpin hap ewy.
Tatat ra'yn Maria tehary'i wo ma'ato yt
topytyk i. 25 Meiũran ti Maria Imẽpyt ra'yn
hawyi to'opytyk. Imẽpyt hawyi Iuse tum
na'yn Imẽpyt pe het IESUI e hap het rakat
WO'OEHAKYERA'AT e topusu puo.

2

1 Aipo typot Iesui ti tuwe mo herep ta'yn
mesuwe mekewat tawa hit Perẽ yi Iuteu
pe karãpeĩ Eroti toĩne'en morekuat no ito-
tiat turan. Mi'i hap e'at pe waikiru etiat
wemu'e haria tõ'ẽ tõ'ẽ ta'atue'yi Urienti
kaipyi aikope pyi at tuwẽtem hap kaipyi.
2 Mi'i hawyi put'ok'i'atu'e tawa wato Ieru
sarẽi note hawyi — Aikope som hirakat
Aipo rekuat pakup nuat toĩne'en i'atu'e
itotiaria pe. Aikope som tuwe mo herep
Ei'ywania Iuteu ywania Potypot pakup
ywã'ĩ hap i'atu'e. Katu pono ha'awyte
ra'yn uruta'a kasa at wẽtem hap kaipyi
hewaikiru i'ywã'ĩ hap enoi hap uruta'akasa
urue'yi tote i'atu'e. Mi'i pote mesup Aipo
rekuat Koro pakup mõtypot hamo urutõ'ẽ
meikowo hewai kiru upi urutõ'ẽ meikowo
i'atu'e waikiru etiat wemu'e haria iwe'eg
kahato rakaria tawa wato Ierusarẽi miaria
pe. 3 I'atu'e hap morekuat Eroti tikuap
hawyi token'ẽ kahato i'ewyte tawa Ieru
sarẽi miaria. Katupono te'eruwanẽtup ko'i
ko'i kahato Iuteu ywania Potypot ywã'ĩ hap
etiat waikiru etiat wemu'e haria ta'atuẽtup
hawyi. Kat pote mi'i tã e morekuat Eroti
katupono waku uito yn morekuat koro wo
mesuwat yi tote e. 4 Mi'i pote morekuat
Eroti ti'atukaykay tuwewawi Tupana ehay
miwan etiat kuap sese haria i'ewyte pa'i
kororia toi'atukaykay hawyi apo'e i'atuepe
— Mehĩ'in e aikope so tuwemoherep irane
Tupana Mipo'oro Wuat'i Porekuat Koro
wuat sese e. Kat etawa pe kat etawa pe
i'ywã'ĩ e. 5 — Ta'i tawa hit Perẽ me aru
tuwe mo herep Mi'i Miit i'atu'e katu pono
sa'awy'i Tupana ehay moherep hat mio tã
e miwan me yianmete i'atu'e. 6 — Ta'i
ahetawa kurin moity'i ewei'e tawa Perẽ mi-
aria yi Iuta ywaniaria e. Ma'ato yt eiwemõti
tei'o ehetawa kurin mupi katupono ti aru
meiũran etawa hit Perẽ po'og po'og miit'in
mikuap mo topyhu'at yi Iuta ywaniaria yne
tawa ko'i kai katu pono ehetawa hit Perẽ
me tuwemoherep irane Isareu ywania Po-
typot Koro sese e ti sa'awy'i Tupana ehay
moherep hat Mikeia tomiwan me 5.2 pe

i'atu'e morekuat Eroti pe. [7] Tuwat i ra'yn
inãpin haria hawyi morekuat Eroti ti'atu
kaykay i ra'yn at wẽtem hap kaipywiat õ'ẽ
haria waikiru etiat wemu'e haria apoto'e
mig'i wo i'atuepiat hamo toi'atu kaykay i
ra'yn — Karãpeĩ ewei'akasa sa'awy'i meke-
wat waikiru e i'atuepe. Karãpeĩ tuwe mo
herep sa'awy'i ehowawi mekewat waikiru
e. [8] Mi'i hawyi ta'atu mo herep morekuat
Eroti pe yne i'atu'e hap. Waikiru wemo
herep hap e'at morekuat Eroti tikuap
hawyi to'e waikiru etiat wemu'e haria
pe — Waku eweiwat tawa hit Perẽ kape
uhyt'i'in e. Mi'i tote o apo'ewei'e ka-
hato Hirakat ete aikope aikope tuwe mo
herep e. Mi'i hawyi eweipuẽti hawyi
waku ewehenoi uhepe aikope toĩne'en Mi'i
hat ete e. Pywo ti atikuap teran aikope
toĩne'en Hirakat. Areto mono imõtypot
hamo ipoityro hamo e so i'atuepe morekuat
Eroti. [9] Mi'i hawyi waikiru kuap haria
tuwat morekuat Eroti yaty pepyi Hirakat
kat hamo. Te'eruwẽtem morekuat yat koro
pyi hawyi te'era'a kasa i ra'yn mu'ap upi
mekewat waikiru sa'awy'iwuat at wẽtem
hap kaipywiat. Mi'i hawyi ti toto i ra'yn
waikiru i'atue'yianme te'en te'en Hirakat
ieĩne'en hap kape ra'yn toto. Mi'i hawyi
waikiru upi tuwat tawa wato Ierusarẽi pyi
tawa hit Perẽ kape. Put'ok'e waikiru itote
hawyi topyhu'at Hirakat ieĩne'en hap apy
tote. [10] Te'era'akasa ra'yn mekewat waikiru
mimoherep hawyi i'atuwepit kahato ra'yn
waikiru kapiat te'era'a kasa haria. Te'eru
wehum kahato waikiru kapiat ta'akasa
hawyi. [11] Mi'i hawyi waikiru topyhu'at hi-
rakat ieĩne'en hap apy tote ra'yn hawyi
tuwehyt'ok i'yat pe hawyi te'era'a kasa
ra'yn Hirakat kape toty Maria wywo. Mi'i
hawyi te'eru we pỹ'ã tutuk ta'yn mekewat
Hirakat mõtypot hamo. — Waku ta'atu'e
hawyi ta'atumiereto ko'i ta'atu'apok ta'yn
hawyi imehit rakat Uru kawiat ta'atuium
ne'en ne'i Hirakat pe iky'e hap. Mi'i hawyi
ta'atuium ikamhig se rakat miwuk wo iky'e
hap. Mi'i hawyi mohag hy Mira e hap
ta'atuium Hirakat mõtypot haype. [12] Mi'i
hawyi i'atu mu'etu ti Tupana ti'atu nãpin
— Yt ewei'aipok tei'o morekuat Eroti puo
henoi topiat hamo e seha'at haria õ'ẽ haria
pe at wẽtem hap kaipy wiaria pe to'e.
Mi'i pote te'era'aipok ta'atue'yi kape wẽtup
mu'ap upi. Yt ta'atu henoi hin i ra'yn
morekuat Eroti pe aikope Hirakat toĩne'en
hap. [13] Mi'i hawyi Tupana mipo'oro atipy
kaipywiat tuwemoherep Iuse mu'etu hawyi
to'e — Epoĩ'ãm no Iuse e. Etioto ro Hirakat
wẽtup yi kape pya meiũpepyi mekewat yi
Esitu kape ity wywo e. Eweipopy ro e katu
pono ti aru morekuat Eroti tikat ra'yn wyti
aru Hirakat i'auka hamo ne'i e. Mi'i pote
waku yi Esitu pe eweikupte'en mig'i wo e.
Waku yne meikowo hawyi ti aru woronãpin
ra'yn karãpe i era'aipok i meikowo te hap
ahenoi pakup'i aru epe e atipy kaipywiat
Iuse mu'etu to'e. [14] Mi'i hawyi Iuse ipoĩ'ãm
na'yn wãtym muo hawyi meremo ra'yn
Hirakat Iesui ity wywo toteropo'ok. Te'ero
popy ra'yn yi Esitu kape wãtym muo mig'i
wo. [15] Mi'i hawyi morekuat Eroti ku'uro hap
kape itote tukupte'en yi Esitu tote aikotã
sa'awy'i Tupana to'e miwan me hap ewy —
Meiũran ti aru Uha'yru atikaykay ti aru yi
Esitu kaipyi e sa'awy'i wuat miwan me Os-
eia 11.1 pe. [16] Ma'ato morekuat Eroti tikuap
ta'yn seha'at haria ipuẽti haria yt topuo i
ra'yn i'atu'aipok hawyi ipy'ahak sese ra'yn
topyhu'at — Yt naku i pãi e. Yt tõ'ẽ i
ra'yn uipuo henoi uhepiat hamo waikiru
kuap haria uimi ky'esat ewy pãi e. Yt
ta'atu henoi hin i aikope mekewat Hirakat
ieĩne'en hap e topy'ahak popuo. Mi'i hawyi
morekuat Eroti ti'atu po'oro kahato tesu
rara'in sem na'yn tawa hit Perẽi kape yne
itotiaria hira karia ipa'iat hit ko'i atu'uka
hamo typy anu pyi i'ywã'ĩ rakaria atu'uka
yne hamo Perẽi miaria i'ewyte hira karia
ipa'iat yt pya hin i Perẽi kai gupte'en haria
typy anu pyi yi kape toi'atu'uka kary katu
pono typy anu ra'yn waikiru etiat wemu'e
haria te'era'a kasa waikiru kape. Mi'i hap
ewy te toiky'esat hira karia atu'uka hap
typy anu i'ywã'ĩ rakaria pyi. [17] Toi'atu'uka
yne itote aikotã Tupana ehay moherep hat
Ieremia mienoi tomiwan miat sa'awy'i sese
hap ewy. [18] — Tawa Perẽi pyi ti aru mekewat
yi Hama pyi ti aru atikuap kahato ti aru
i'atu wo'okak'i kahato hap i'atuehay pirik
kahato hap e. Ta'atu saty'u kahato itote
to'opytit'i kahato e. Mana Hakeu ywania
tawa hit Perẽi miaria te'eruwak kahato
ta'atu mẽpyt'in ky'e hap upi. Te'eruwak at
ka'ap hap atikuap uimu'etu e. Yt uwe i
imoperup'i kuap katu pono topap yne yne
imẽpyt'in itote pote e ti Tupana ehay enoi
hat Ieremia miwan pe 31.15 pe yianmete

Perẽi miat e hira karia atu'uka hamuat
hap etiat. 19 Mi'i hawyi yi Esitu pe Iuse'in
tukupte'en mot'i itote. Meiũran morekuat
Eroti iku'uro hawyi Tupana tipo'oro temiit
i ra'yn atipy kaipyi Iuse kape. Mi'i hawyi
tuwe mo herep i ra'yn Iuse mu'etu te yi
Esitu piat heĩne'en turan. 20 — Epoĩ'ãm no
Iuse e. Etioto ro Hirakat ity wywo hawyi
ewei'aipok i ro ehe'yi kape i Isareu ywa-
nia e'yi kape katupono ti koitywy Hirakat
Iesui auka teran hat morekuat Eroti iku'uro
ra'yn e atipy kaipywiat sut hat Iuse mu'etu.
21 Mi'i hawyi Iuse ipoĩ'ãm hawyi — To'iro
wata'aipok ahetawa kape e ra'yn Hirakat pe
ity pe. Mi'i hawyi te'era'aipok ta'atue'yi
Isareu kape.

IRUKA 2.39 PIAT EWY

22 Put'okta'atu'e itote hawyi Iuse tikuap
ta'yn morekuat Eroti sa'yru sa'ag Akeirau e
hap het rakat topyhu'at to'ywot saipe pot
heiam note aikope sa'awy'iwuat to'ywot
ti'atu'uka hira karia turanuat hap tote.
Mi'i pote Iuse token'ẽ tuwe'yatnug itotiat
hamo. Mi'i hawyi mio tã e Tupana imu'etu
Iuse pe — Yt ereĩne'en nei'o meiũpe yi Iuteu
pe e Tupana Iuse mu'etu to'e. Mi'i pote
tuwat i ra'yn tetawa sa'awy'iwuat kape
mekewat yi Karireia kape. 23 Mi'i hawyi
tuwat tawa Nasare kape hawyi itote Iesui
tuwe motag aikotã Tupana miky'esat ewy
katu pono to'e yianmete tehay enoi hat
wẽ pyi — Meiũran ti aru tawa Nasare piat
ieĩne'en hat ati'airo Wuat'i Porekuat no e
Tupana sa'awy'i miwan me e hap ewy Iesui
toĩne'en Tawa Nasare pe.

3

MAKU 1.1-8 IRUKA 3.1-18 IUWÃU 1.19-28 PIAT EWY

1 Pyno Iesui toĩne'en ne totag hap tawa
Nasare pe turan mekewat wo'oset'ok hat
Iuwãu toto ra'yn yahig kape. 2 Mi'i tote
tohenoi kahato ra'yn tewawiat õ'ẽ haria
pe — Ewei'atoiat ro yne eiminug yt naku
i hap ko'i e katu pono ti yt pya i ra'yn
Tupana tipo'oro meikowo Tomi'airo Aipo
rekuat Koro sese wuanuat e Iuwãu tewaw-
iat õ'ẽ haria pe. 3 Sa'awy'iwuat sese ti Tu-
pana ehay moherep hat Isaia henoi Iuwãu
etiat yianmete. Mio tã e — Meiũran ti
aru toĩne'en yahig wato tote eimu'e haty
wuat hat sese e Isaia mekewat wo'oset'ok
hat Iuwãu etiat. — Mio tã e aru mekewat
yahig notiat ieĩne'en hat e — Ewehe katup
o katupono tut wyti aru Mekewat Tupana
Mi'airo Wuat'i Porekuat nuat e. Aheha
kyera'at hanuat tut irane ahowawi e aru.
Mi'i tupono eweimohãpyk to Tupana kape
e aru mi'i miit. Eiminug yt naku i hap ko'i
ewei'atoiat ro e aru. Waku yne hawyi ti aru
Tupana tipo'oro ra'yn Mi'i Miit ehowawi e.
Mi'i tupono eweimohãpyk o Tupana kape
eiminug yt naku i hap ko'i. Yne ewei'atoiat
hawyi tut irane ahowawi e aru yahig wato
totiat aimu'e haty wuat hat e sa'awy'i
Isaia tomiwan me 40.3 pe mekewat Iuwãu
ieĩne'en hap etiat yianmete e tohenoi. 4 Mi'i
e hap ewy put'ok'e aimu'e hat Iuwãu yahig
note tesokpe i'atuhũ wato Kameru sap kaw-
iat wywo. I'ewyte iwe'ok kytyt hap i'atuhũ
pe kawiat. Mi'i hawyi imi'u ti pohit ko'i
i'ewyte awi'a hy mi'i tutu'u itote. 5 Mi'i
hawyi tawa wato Ieru sarẽi miaria tuwat
tuwat ahet'ok hat Iuwãu kape ihay kuap
hamo. I'ewyte yi wato Iuteu ywania etawa
piaria tuwat tuwat Iuwãu kape. I'ewyte
wuat'i tawa hit upiaria Iũtãu hy popy
etiaria gupte'en haria tuwat tuwat Iuwãu
kape ihay kuap hamo tuwat ra'yn. 6 — Uito
yt naku i nug hat ta'atu'e Tupana piat hamo
tuwat. Mi'i tã ta'atu henoi hawyi Iuwãu
ti'atuset'ok ta'yn Iũtãu hy pe. 7 I'ewyte
wo'omu'e haria meimuẽ wuaria Tupana
mohey haria akag ko'i tuwat Iuwãu ewawi
te'eruweset'ok hamo. Irania'in — Aiku'uro
hawyi watoĩne'en ne hap e haria. Irania'in
— Aiku'uro hawyi yt kat i aheĩne'en pakup i
hap e haria wy tuwat te'eruweset'ok hamo
wo'omu'e haria. Ma'ato mio tã e Iuwãu
i'atuepe — Yt naku i woroho'oset'ok eipe e
Iuwãu katupono eipe yt naku i nug haria wo
te eweikupte'en e. Eipe ti moi ko'i ewywuat
re haiwot rakaria e. Miit auka haria wo
wyti eweikupte'en ne eipe e. Mi'i pote kan
hamo eweĩ'ẽ meikowo eiweset'ok hamo yt
naku i nug haria wo i te eweikupte'en ne
turan e. Ta'i Tupana apiheg haria wo
eweipyhu'at eipe. 8 Pyno ewei'atoiat ro yne
eiminug sa'ag ko'i are. Mi'i hawyi waku
nug haria wo eweikupte'en wuat'i akasa
hamo. Mi'i hawyi waku woro ho'oset'ok
eipe e. Aikotã aimikoi wakuat hap aimo
wepit kahato hap ewy eweikupte'en no
e. Eweipyhu'at ro Tupana mowepit haria
wo eiminug waku hap wywo e. I'ewyte
eweikupte'en no miit'in mowepit haria wo
eiminug wakuap hap kaipywiat no e. Mio

tã hap ewy ewetunug hawyi waku woro
ho'oset'ok eipe e Iuwãu wo'omu'e haria
pe. 9 Yt naku i ewei'e eiwa nẽtup hawe —
Yt karãpe i Tupana uru'apiheg kuap katu
pono urue'ase'i'in Aparãu emiariru'in sese
ti uruto. Ta'i uruto ti Iuteu ywania pote
Tupana yt uru'apiheg kuap i hap yt ewei'e
i ran o eiwa nẽtup hawe katu pono mio
tã ei'e hap kaipyi Tupana tikuap ta'yn yt
eiwe'eg i kahato hap ko'i katu pono ahe-
waku hap yt tut i aha'ase'i'in kaipyi i yt
ai'ywot'in kaipyi i wyti yt aity'in kaipyi i
wyti ahewaku hap e. Ta'i Tupana tiky'esat
pote tutunug kuap Aparãu emiariru piit
ko'i meimuẽ wat nu ko'i kawiat. Yt niatpo
hin i mio tã Tupana minug toiky'esat pote
e Iuwãu wo'omu'e haria akag ko'i meimuẽ
wuaria Iuteuria — Uruto po'og irania'in kai
e haria pe. 10 Eiwe'eg wo o katu pono mio
Tupana toĩne'en waku pe ra'yn te'ywyhap
wywo yt haat i rakaria yp pugha hamo hap
ewy toĩne'en e. — Yt naku i eipe pote yt kan
hamo i e. Mi'i pote aria mi'u wo yn waku
eipe e Tupana e. Aria mi'u wo eweikupte'en
aikotã torania aria'yp yt haat kahato i
rakat miterek sok wuk wat ewy topyhu'at
hap ewy eweikupte'en mesup e Iuwãu
wo'omu'e haria pe. Mi'i hap ewywuat eipe
katupono yt kat i eikai wakuap pote pãi e.
11 Uito woro ho'oset'ok y'y wo — Urutoiat
yne ra'yn uruminug sa'ag yt nakuat i hap
ko'i ei'e pote woro ho'oset'ok. Ma'ato yt
naku i nug haria wo te eweikupte'en pote
yt karãpe i aru woro ho'oset'ok eipe pãi e
Iuwãu wo'omu'e haria akag ko'i pe. Mi'i
hawyi Iuwãu to'e torania õ'ẽ haria pe —
Uimimu'eria e meiũran ti aru tut wẽtup ok
Miit ahowawi Aimu'e kahato hat e. Ta'i Mi'i
Miit ri uhaipepiat wen ma'ato Mi'i Miit ri
po'og po'og wakuat uikawiat hat are. Ta'i
Mi'i Miit ri po'og po'og uikawiat wakuat
are e. Uiat uhewaku hap ti yt put'ok'e hin
i hemiit ipysei hamo ipy sokpe pag hamo
are. Uito ti woroho'oset'ok kuap y'y wo yn
ma'ato uhaipepiat ti aru po'og na'yn inug
uikai katupono Mi'i Miit ti aru eipyt'atnug
kuap Tupana Pã'ãu Wakuat no hat e. Woro
ho'oset'ok kuap y'y wo uito ma'ato Mi'i
Miit ehet'ok kuap Tupana Pã'ãu wo e. Mi'i
Miit ri po'og uikai wakuat e. Y'y wo yn
na'yn uito woro ho'osei ma'ato Mi'i Miit ti
aru imoma kuap yne yt naku i hap eipy'a
pyi eiwanẽtup hawyi aikotã aria tiwuk kuap
kat sa'ag ko'i rakat yt nakuat i ko'i hap ewy
e. Pywo ti Mi'i Miit ti aru ehet'ok kuap
kahato Tupana Pã'ãu wo e Iuwãu Iesui etiat.
12 Aikotã hã'ỹi watotok hawyi wati'apopesap
uhu hawyi hã'ỹi yn na'yn topyhu'at. Aikotã
watopag hã'ỹi heiam me ma'ato i'ape yt
kat hamo i ra'yn topyhu'at hawyi ahe'aria
nug hamo yn waku i'ape. Mi'i hap ewy
ti aru uhaipepiat Tupana Mipo'oro tikuap
uwe tomohey haria uwe yt hap e. Ta'i
toikuap ti aru towanuaria aikotã watikuap
aimitok hã'ỹi wakuat hap ewy e. Towa
nuaria pe mio tã e aru — Ta'i uimohey haria
ti eipe pote woroho'oset'ok e aru tomohey
haria pe ma'ato irania'in tehay pun ne'i
haria pe ti aru to'e — Aria mi'u wuat ko'i
wyti eipe e aru tehay pun haria pe. Aikotã
mi'apopesap uhu ko'i ewy ra'yn eipe e aru
uhaipepiat sut hat e Iuwãu Iesui piat pe e.

MAKU 1.9-11 IRUKA 3.21-22 PIAT EWY

13 Mi'i hawyi wẽtup e'at pe Iesui toto
Iũtãu hy kape te'yi Karireia kaipyi Iuwãu
piat toset'ok hamo toto. 14 Ma'ato put'ok'e
itote hawyi Iuwãu to'e Iesui pe — Uika'iwat
e eriot apo eset'ok uhetiat hamo e. Pyno
yt naku i uito woroset'ok Uipo typot ne'i
En tupono. En ni po'og uikai e. Mi'i
tupono ti po'og ni En waku uhet'ok En
Ui'ywot e. 15 Mi'i hawyi Iesui to'e ma'ato
Iuwãu me — Waku uhet'ok en mehĩ e katu
pono ti mi'i tã hap ti Tupana miky'esat ewy
eminug uhet'ok epiat hap e. Mio tã e pote
— Pyno woroset'ok Ui'akag e'e hap ewy e
Iuwãu Iesui pe. 16 Mi'i hawyi toset'ok rokirẽ
Iesui tuwẽtem y'y pyi turan Iuwãu teha'at
atipy kape hawyi oken'ypy ewywuat atipy
piat ta'akasa. Mi'i hawyi Tupana Pã'ãu ut
hamuat hap pykasu ut hap ewy ta'akasa
ra'yn. Mi'i ti ta'apyk ta'yn Iesui apy tote.
17 Mi'i turan toikuap sehay atipy kaipyi —
Meiẽ ti Uha'yru sese uimiky'e kahato ti
meiũ e. Uimo wepit kahato hat Mi'i e Tu-
pana Iesui etiat. Iuwãu tikuap Iesui set'ok
hap tote sehay atipy kaipyi.

Iesui weset'ok hap etiat ahenoi mesuwe
uimiwan me Uito Mateu.

4

MAKU 1.12-13 IRUKA 4.1-13 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Tupana Pã'ãu tioto Iesui
yahig wato kape aikope yt uwe i ieĩne'en
hap kape. Mi'i hawyi itote ahiag hã'ãg
kahato Iesui 40 e'at turan tomi ky'esat

nug hamo toiky'esat. [2] Itote Iesui toĩne'en
wẽtup ewaty. Yt kat i hin i tutu'u at ka'ap
yahig wato tote. Itote yt kat i tutu'u at
ka'ap wẽtup ewaty turan. Ta'i 40 e'at pe
tuwemosy'at yn itote. 40 e'at hawyi hesy'at
kahato toĩne'en itote mekewat yahig koro
tote. [3] Mi'i hap ete iperup kahato sy'at
pono. Mi'i turan put'ok'e ahiag itote hã'ãg
sese hamo. Mi'i hawyi to'e Iesui pe — Mehĩ
e pywo Tupana Sa'yru sese En mote etunug
no emi'u wo man meikowat nu ko'i kawiat
e Iesui pe. [4] Mi'i hawyi Iesui to'e ahiag
me — Ma'ato yt atunug neran i rat e'e hap
ewy e katu pono sa'awy'i Tupana to'e —
Mi'u hap kape yn miit'in te'eru wa nẽtup
pote yt karãpe i ta'atu puẽti ta'atuieĩne'en
wuat'i e'at piat hamuat e katupono uhehay
nug yne hap kaipyi yn ni miit'in tipuẽti
kuap toieĩne'en hap sese e Tupana sa'awy'i
miwan me e Iesui ahiag me. [5] Mi'i hawyi
ahiag tioto Iesui tawa wato Ierusarẽi kape
ra'yn hawyi totopag Iesui mekewat Tupana
mõtypot yat koro po'og ywaiti kahato rakat
tote. Mekewat sa'awy'iwuat Teute ru nu-
miu 8.5 miwan miat ewy to'e ahiag me.
[6] Mi'i hawyi ahiag to'e tope — Mehĩ e pywo
ti Tupana Sa'yru sese En mote e'okhyt'at
ro meiũpepyi yi kape katu pono sa'awy'i
ti Tupana to'e — Atipo'oro uhemiit atipy
kaipyi epowyro hamuat e. Era'at hawyi
yt ere'ahyk hin i yi tote meimuẽ wuat nu
ko'i ete hamo e Tupana sa'awy'i miwan me
Mehĩ e ahiag Iesui pe. Tawi wepy miwan
9.11 e hap ewy to'e Iesui pe. [7] Ma'ato
Iesui tiwesat — Pywo mio tã e Tupana wen
ma'ato i'ewyte wẽtup we to'e miwan me —
Wãi yt uhã'ãg nei'o sio woropowyro ipoity'i
rakat nug hap ete sio yt e katu pono yt
woropowyro kuap i ti sa'ag nug hap ete e
Tupana i'ewyte miwan me e ahiag me. Mi'i
sehay Teuterunumiu 6.16 pe tohenoi ahiag
me. [8] Mi'i hawyi ahiag tioto Iesui yity'ok
ywaiti rakat kape ra'yn. Mi'i hawyi itote
pyi ahiag timo herep tope wuat'i ywania
mesuwat yi totiat. Mesuwat mytyp yne
toimo herep tope i'atue tawa wato kahato
ko'i ta'atu porekuaria ta'atuwe painug hap
ko'i ta'atuekat kahato hap ta'atu kahu hap
ko'i toimo herep yne yne Iesui pe aikotã
aikotã iwato hap ok tã. [9] Mi'i hawyi to'e —
Mehĩ e pywo ti rat woronug En wuat'i ywa-
nia Porekuat no i'ewyte i'atuekat ko'i i'atue
tawa wato ko'i atum yne yne epe uimõtypot
En mote erepỹ'ã tutuk uhowawiat pote e
ahiag Iesui pe. [10] Ma'ato Iesui tiwesat —
Mutoro meiũpepyi ahiag pya ui'yaty pepyi
e katu pono sa'awy'i mio tã e ti Tupana
miwan me — Uito yn waku eimi mõ typot
no katupono Uito yn areĩne'en Tupana wo
wẽtup yn e. Mi'i hawyi yt uwe i Tupana
wo toĩne'en e Tupana sa'awy'i miwan me e.
Mi'i pote — Mutoro ahiag pya uikai e Iesui
ahiag me. Mi'i sehay Teute ru numiu 6.13
toĩne'en. [11] Mi'i hawyi ahiag toto ra'yn Iesui
yatypepyi. Mi'i pytkai Tupana mipo'ororia
tõ'ẽ ra'yn atipy kaipyi Iesui powyro hamo.

MAKU 1.14-15 IRUKA 4.14 PIAT EWY

[12] Mi'i hawyi Iesui ta'aipok i ra'yn aikope
miit'in tukupte'en hap kape mekewat
yity'ok totepyi. Mi'i tote toikuap ta'yn
Iuwãu wo'oset'ok hat more kuaria tipyhik
ta'yn wo'opyhik hawe. Toikuap hawyi
toto ra'yn itote pyi tomotag hap kape
tawa Nasare kape yi Karireia kape i ra'yn
toto. [13] Put'okto'e itote hawyi toto tomotag
hap tawa Nasare pyi tawa Kawana'ũ e hap
kape yi Karireia ihyemyi'a kawianuat tawa
ko'i kape toto yi Sãpurũ piaria kape yi
Natari piaria kape toto. [14] Mi'i hawyi tawa
Kawana'ũ tote Iesui toĩne'en yi Karireia
pe i'atumu'e hamo aikotã sa'awy'i miwan
me to'e hap ewy ra'yn. [15] Aikotã sa'awy'i
Tupana ehay moherep hat Isaia to'e hap
ewy — Ta'i yi Sẽpurũ piaria yi Natari piaria
yi Karireia hyemyi'a ẽpe etiaria Iũtãu hy
ẽpe piaria wẽtup ywania. Mi'iria ti uhehay
yt ta'atukuap i pote tukupte'en kahato
i'atu minug sa'ag ko'i. Mi'i pote i'ypyryp
wiat gupte'en haria ewy mi'iria. Iku'uro
rakaria ewy yn tukupte'en mi'iria. [16] Ma'ato
meiũran ti aru atipo'oro ra'yn Uha'yru
i'atue wawi i'atumu'e hamo. Uhehay wuat
i'atumu'e hamo hawyi ti aru ta'atu'atoiat
ra'yn ta'atu minug sa'ag hap ko'i. Mi'i
hawyi ta'atuieĩne'en hap sese ta'atu puẽti
ra'yn e. Ta'i atipo'oro irane Uha'yru ariãty
ewywuat sese i'atuieĩne'en hap moẽtyhot
hamuat. Mi'i hawyi uhehay kuap haria wo
te'eropyhu'at wẽtup ywania pytkai e Isaia
sa'awy'i miwan me 9.1 pe Iesui ut hamuat
tohenoi.

[17] Mi'i hawyi toto ra'yn Iesui yi Karireia
piaria mu'e hamo — Eiwe morem no yt
nakuap i nug hap ko'i kaipyi e. Mi'i
hawyi eweiwemorem no Tupana kape katu

pono yt pya hin i Tupana topyhu'at Miit'in Porekuat no sese ra'yn e Iesui yi Karireia piaria pe. Mi'i hawyi Iesui ti'atumu'e kahato yne y'y hit i upiaria yi wato Karireia piaria.

MAKU 1.16-20 IRUKA 5.1-11 PIAT EWY

18 Wẽtup e'at pe hawyi Iesui hewyry mekewat yi Karireia hyemyi'a ẽpe upi yi kyt upi. Mi'i hap tote Iesui teha'at typy ok kape mekewat mehĩ Simãu wẽtup het Peteru e hap i'ewyte iywyt Ãtere e hap kape teha'at. Mi'iria tukupte'en ta'atue'yara pe ihyemyi'a wato tote aikope ta'atue suki wato wo haria i'atue hapap kahato pira pytyk suki wato wat rakaria kape. 19 Mi'i hawyi Iesui iwẽpap'i i'atue wawi — Uiwyria'in e to'iro uhupi e. Ahenoi mono miit'in pytyk Tupana wanuat hap aikotã pira ko'i pytyk ehepiat hap ewywuat re hamo e. 20 Mi'i hawyi ta'atu'atoiat ra'yn ta'atuesuki wato itote hawyi meremo tuwat Iesui upi. 21 Tuwat porap'i i ra'yn hawyi yi kyt upi Iesui teha'at Sepeteu sa'yru'in kape mehĩ Tiaku i'ewyte iywyt Iuwãu kape wesuki wato mog yara piat haria kape. Mi'i hawyi i'ewyte Iesui iwẽpap'i i'atue wawi — To'iro uhupi mehĩ'in e. 22 Mi'i hawyi tuwat meremo hupi. Ta'atu'atoiat ra'yn ta'atue suki pira pytyk hap ta'atue'yara pe hawyi ta'atu henoi ta'atu'ywot sese hawyi tuwat ra'yn Iesui upi miit'in mu'e hamo.

MAKU 1.38-39 IRUKA 4.14-15 PIAT EWY

23 Mi'i hawyi Iesui toto i itote pyi yi wato Karireia piaria mu'e hamo i ra'yn. Toi'atumu'e kahato sehay wakuat no wuat'i Tupana mõtypot yat pe toi'atumu'e. I'ewyte i'ahu rakaria toi'atu moe hãite kahato aikotã aikotã i'atu'ahu hap ok tã toi'atu moe hãite torania itote. 24 Mi'i hawyi miit'in yi Karireia piaria yi Siria piaria tikuap ta'yn Iesui misepap sese ko'i. Mi'i hawyi tõ'ẽ tõ'ẽ pya wuaria. Ta'atuerut kahato i'ahu rakaria torania hawyi Iesui ti'atumoehãite kahato i'atutara heg nakaria mã'ãu sa'ag ko'i mimoeso'ok ko'i ipo kĩ'ã rakaria ipy kĩ'ã rakaria iku'uro ku'uro rakaria ta'atuerut howawi hawyi toi'atu moe hãite yne ra'yn. 25 Mi'i hawyi miit'in sem tuwat tuwat hupi aikopuo aikopuo hewyry hap upi yi Karireia kaipy wiaria tawa wato Ieru sarẽi kaipy wiaria mekewat Iũtãu hy sakpuaria mekewat 10 etawa ko'i kaipywiaria tuwat hupi. I'ewyte yi Iuteu kaipy wiaria tuwat tuwat Iesui upi miit'in typy'i kahato rakaria are uito Mateu.

5

IRUKA 6.20-23 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi miit'in sem te'eruwa'atunug Iesui kape. Mi'i hawyi teha'at i'atue wawi hawyi ipot'am na'yn yity'ok tote hawyi ta'apyk itote yity'ok apypeke. Mi'i tote ipotmu'eria te'eru wa'a tunug i'apy pueri wo. 2 Mi'i hawyi Iesui ti'atumu'e uwe uwe mesu wa rote Tupana mipoi tyro wuat ko'i tohenoi. 3 Mio tã to'e — Uheka tu wyria uwe uwe Tupana pe to'e — Worokuap po'og neran wyti uito katu pono ti yt worokuap hin i te yt uimiky'esat ok tã i te worokuap e topy'a pe mio tã e haria pe Tupana to'e — Pyno uimipoi tyro sese ko'i eipe katu pono woro ho'onug wyti aru eipe wuat'i ywania pore kuaria wo mesu wa rote aikotã Uito areĩne'en Morekuat no atipy pe hap ewy e Tupana mio tã e haria pe e Iesui itotiaria pe.

4 Mi'i hawyi Iesui to'e i — Uiwyria'in e uwe uwe tuwak topy'a pe irania'in satek pote ho'opot pote mi'i haria pe ti Tupana to'e — Woro ho'o mo wepit kahato eipe katu pono karãpe ehehaky'e'i hap put'ok'e ehete mi'i hap atu'u yne uipy'a pe wy aikotã irania'in ehaky'e'i hap ewetu'u yne hap ewy e Tupana mi'iria pe e. Uhegyi'at hap ok tã wyti aru eweikupte'en e. Woroho'o'og hytsat wyti aru eipe e Tupana mio tã e haria pe e.

5 Mi'i hawyi Iesui to'e i — Uipot mu'eria e uwe uwe pywo pe to'e topy'a pe perup'i popuo — Pywo pe ti uito po'og yi kai irania'in kai e hap yt tuwe mo wato hap wywo i mio tã e haria pe Tupana to'e — Pywo pe ti uimipoityro sese eipe katupono mesuwat mytyp tote more kuaria wo wyti aru woro ho'onug eipe e. Mesuwat mytyp tote topyhu'at irane eipo pe e Tupana paa'e haria pe e Iesui yity'ok totiaria pe.

6 Mi'i hawyi to'e i — Uhupiaria e uwe uwe to'e Tupana pe — Areĩne'en neran hãpyk kahato e'ewy mi'i haria pe Tupana to'e — Uimi poi tyro ko'i kahato wyti aru eweikupte'en ui'ewywuat waku sese hamo woro ho'onug eipe katu pono eimi ky'esat ewy woro ho'o mo hãpyk eipe Ui'ewy e Tupana mio tã e haria pe e.

7 Mi'i hawyi po'og Iesui henoi — Uhaipe
piaria e uwe uwe ihaky'e'i rakaria powyro
haria mi'i haria pe Tupana to'e — Pywo ti
rat woro ho'o poi tyro kahato aru eipe e.
Uhegyi'at kahato hap topyhu'at aru ehete
aikotã eiminug ewy e Tupana ihaky'e'i
rakaria powyro haria pe e Iesui ta'apypueri
haria pe.
8 Mi'i hawyi to'e i — Uimohey haria e
uwe uwe topy'a pe tuwanẽtup hawe wakuat
kape yn tuwa nẽtup mi'i haria pe Tupana
to'e — Pywo pe ti woroho'omowepit kahato
aru eipe katu pono uhowawiat akasa haria
ewy eweikupte'en e Tupana ipy'a kahu
rakaria iwanẽtup kahu rakaria pe e Iesui
yity'ok totiaria pe.
9 Mi'i hawyi po'og Iesui henoi itotiaria
pe — Uhemiit'in e uwe uwe wo'owese hap
yn nug haria pe Tupana to'e — Pywo pe
uimipoityro ko'i eipe katupono uha'yru'in
uhaki'yt'in sese wo e wyti aru mi'iria pe
wuat'i ehamo Tupana wo'owese hat yn nug
haria pe e Iesui.
10 Mi'i hawyi Iesui to'e i — Uhupiaria
e uwe uwe wakuap nug motiat miit'in
wo'okyry'i hamo topyhu'at mi'i haria pe
ti Tupana to'e — Pywo pe ti woro ho'o mo
wepit kahato katu pono atum aru ehepe
uhetama atipy piat e Tupana. Pywo pe ti
woro ho'o mo wepit kahato eipe katu pono
aikope Uito areĩne'en Morekuat no hap tote
eheiam sese wo topyhu'at irane e Tupana
wakuaria pe miit'in misaty'i saty'i ko'i pe e.
11 I'ewyte uwe uwe uhemiit'in sese wo
miit'in mikyry'i hamo te'eropyhu'at miit'in
misaty'i saty'i wo miit'in mimoweuka'i mi'i
uhemiit'in pote mi'i hat pe — Pywo pe ti
woro mo wepit po'og ni wuat'i kai e Iesui
temiit'in me. 12 — Ta'i mi'i tã hap ewy
ta'atunug sa'awy'iwuaria uhehay moherep
haria ete e Tupana. Mi'i tupono i'atuehay
sa'ag yt pywo pe i ehete uhemiit'in eipe
pote eiwe wepit ro eiwe wehum no sa'ag
ta'atunug ehetiat pytkai katupono meiũran
ti aru Tupana mimõtypot kahato haria wo
eweikupte'en atipy pe are e. Ta'i atipy pe
— Woromõtypot kahato eipe e Tupana aru
uimohey haria potiat miit'in mikyry'i hap
ko'i wo eipe pote e Iesui. Uhehay mohey
hat eipe pote i'atuehay sa'ag yt pywo pe
i ehete pote eweimo wepit ro eweiwehum
no Tupana kape are katupono eha'up muat
wyti iwato kahato toĩne'en atipy pe e Iesui.
Sa'awy'i te pyi mesup te Tupana ehay mo-
herep haria miit'in mikyry'i hap ko'i wo
tukupte'en e. Mesup te i'ewyte miit'in yt
i'atu wese hin i ehete Tupana ehay mo-
herep haria eipe pote are e. Uimohey haria
yt paa'ewei'e hin i miit'in yt i'atu wese i
ehete turan are e. Po'og po'og eiwehum
no Tupana kape po'og sa'awy'iwuat kai are
e. Waku mi'i tã ewei'e — Waku kahato
En Tupana katu pono koitywy yt emohey
haria i uimo weuka'i kahato hap kaipyi
atikuap ta'yn uito ti ehay moherep hat sese
areĩne'en hap atikuap mesup waku ewei'e
ro Tupana pe ehehay wepit hap wywo e
Iesui temiit'in me.

MAKU 9.50 IRUKA 14.34-35 PIAT EWY

13 Pywo ti rat uhemiit'in sese wo eipe
pote uimoherep haria eweikupte'en miit'in
mu'e haria are e. Pywo pe uhehay
kuap haria wo eipe pote uhehay moherep
haria eweikupte'en miit'in py'asetpe are
e. I'atuieĩne'en hap mowaku hanuaria ewy
eweikupte'en are e. Ta'i ukyt ewywuat eipe
aikotã mi'u mosẽ'ẽ hap ewywuaria wo eipe
e. Mi'i hap ewy ti eweipyhu'at eipe miit'in
py'asetpe e. Ma'ato karãpe ukyt yt hẽ'ẽ
rakat i topyhu'at yt uwe i imosẽ'ẽ kuap
mekewat e. Waku mipun wuano hawyi
miit'in mi'akit akit no topyhu'at e. Yt
naku i eweikupte'en ukyt nop takat ewy e.
Pyno o hẽ'ẽ rakaria wo eweikupte'en e Iesui
temiit'in me yity'ok tote.

14 Uimohey haria e eipe ti ariãty ewy
ra'yn eweikupte'en mu'ap Tupana kapiat
moherep miit'in miat hanuaria eipe aikotã
ariãty wãtym muo mu'ap moẽtyhot haria
ewywuaria eipe e. Ta'i aikotã yity'ok to-
tiat tawa e'ariãty hẽtyhot kahato yi hot
kape. Yt tuwemig kuap i mekewat yi
hot piat tawa wãtym muat e. Aikope
pyi aikope pyi heremo wãtym muo ariãty
hẽtyhot pya kahato yity'ok totepyi pote
e yt tuwemig kuap i mekewat tawa wã-
tym muo e. Mi'i hap ewy ariãty ewy
kahato eipe miit'in py'asetpe uhemiit'in
eipe pote uhehay moherep haria eipe pote
e. Eiminug wakuap kaipyi miit'in eikuap
meremo uimohey haria eipe hap ariãty
ewywuat mu'ap Tupana kapiat moherep
miit'in miat hanuaria eipe pote e. 15 Mi'i
hap ewy ti eipe ariãty ewy eweikupte'en
e. Wãtym mote miit'in topag ariãty ywaiti

heiam sese pe ma'ato yt uwe i ariãty
ipag neran yrysakag ywyt'okpype i e. Yt
naku i ti mi'i tã watunug ma'ato waku
heiam me yn waku aiũpe getap moẽtyhot
hamo watopag waku. Mi'i hawyi ti yne
ra'yn getap wiaria waku puo hewyry e.
16 Pyno ti ariãty hẽtyhot kahato hap ewy
uimohey haria miit'in pu'ap Tupana kapiat
moẽtyhot hamo eweikupte'en e. Atiky'esat
yne eiminug wakuap ko'i heremo wuat'i
akasa hamo i'ewyte Ai'ywot Tupana atipy
piat mõtypot hamuat atiky'esat e Iesui
temiit'in me yity'ok tote. 17 Uiwyria'in yt
eiwa nẽtup tei'o ariot mesuwat yi kape
Tupana ehay Musei mimo herep moma
hamuat hap kape e. I'ewyte yt eiwa
nẽtup tei'o ariot mesuwat yi kape meke-
wat sa'awy'i wuaria Tupana ehay enoi
haria miwan monik hamuat hap kape katu
pono nimo te Tupana ehay moherep haria
i'atuehay kahato yianmete uheĩne'en hap
etiat ta'atuhenoi kahato are e. Kat i'atu'e
kat i'atu'e hap ta'atu mo herep uhetiano
hap e. I'atu'e hap uhetiano yne nug hamo
ariot meikowo uiwyria'in e. Mi'i pote yt
atimoma hin i sa'awy'iwuaria Tupana ehay
moherep haria Musei ewywuat katu pono
mi'iria uhetiat ta'atuhenoi kahato uhut hap
owakai te e. 18 Katu pono aikotã mesuwat
yi at waty waikiru ko'i tukupte'en mot'i
mi'iria i'ewyte Tupana ehay moherep haria
nimuaria miwan ko'i te tukupte'en mot'i
ma'ato po'og mot'i katu pono wuat'i e'at
piat Tupana ehay toĩne'en e. Pyno ti iwan
hit ko'i Tupana ehay miwan etiat ko'i itig
hap ko'i iwan hit hap ko'i Tupana ehay
Musei miwan Tupana ehay moherep haria
miwan topyhu'at aru wuat'i e'at pe. Yt
karãpe i Tupana ehay miwan miat ikahuro
aru e. Miwan miat yne Tupana e hap
topyhu'at wuat'i e'at pe e. Yt sehay wẽtup
i miwan miat ikahuro e Tupana. Pyno ti
yt uwe i ipyhyp kuap Tupana e hap ko'i —
Atunug aru e hap ko'i ta'i Tupana tunug
kahato yne yne to'e hap ewywuat are e.
— Atunug aru e miwan me pote tutunug
aru to'e hap ewy e. Pywo tutunug aru to'e
hap ewy are e. Pywo ti rat waikiru ko'i at
ewaty yi ikahuro ma'ato Tupana ehay mi-
wan miat torania topyhu'at aru wuat'i e'at
pe e Iesui itotiaria pe miit'in sem me. 19 Mi'i
tupono waku watunug yne kahato Tupana
piat ainãpin hap ko'i miwan miat kurin kat
iwato'in nakat are e katu pono uwe uwe
mekewat Tupana miky'esat miwan miat yt
tutunug neran i Tupana piat ainãpin hap
i'e hap yt tutunug i hawyi tohenoi henoi
irania'in me — Yt naku i watunug Tupana
piat ainãpin hap miwan miat ko'i ewy e
hat ti aru yt uwe mimõ typot no i ra'yn
topyhu'at atipy pe e. Mi'i hat wyti aru
miit'in mimohit sese wo topyhu'at atipy
pe e. Ma'ato uwe uwe mekewat Tupana
miky'esat ewy inug i'e hap miwan miat
ewywuat mi'i hat tohenoi kahato irania'in
me — Ta'i waku kahato watunug torania
ainãpin Tupana piat hap ko'i miwan miat
e hat wyti aru Tupana etama atipy piat pe
po'og topyhu'at Tupana mimõ typot no e
Iesui yity'ok totiaria ta'apypueri haria pe.

20 Uipot mu'eria e pywo pe ti eiwe'eg wo
o ai'ywania wo'omu'e koro haria minug yt
nakuat i hap ewywuat pupi e. Eiwe'eg wo o
Tupana mõtypot yat piaria akag ko'i minug
sa'ag ewywuat pupi e. I'ewyte eiwe'eg wo
o Tupana ehay miwan saipepiat nug haria
minug sa'ag ewywuat pupi e katu pono yt
po'og i eiwat i'atukai ehewaku hap pote ti
aru yt karãpe i eiwehyt'ok aikope Tupana
Morekuat no topyhu'at hap tote e topot
mu'eria pe.

21 Uiwyria'in e nimuat ainãpin haria ti
Tupana ehay moherep haria hãpyk kahato
aimu'e Tupana e hap ta'atuwan ma'ato
ta'atuwan pytkai yt ta'atunug neran i. Mio
tã e Tupana piat hap — Yt eti'auka tei'o
miit e. Eti'auka miit pote waku surara
po pe ereĩne'en ekuap hamo e. Pywo pe
waku miit'in mi'auka wo ereĩne'en e Tu-
pana sa'awy'i miwan me. Ma'ato eimu'e
haria — Yt kan hamo i watunug Tupana piat
mio tã e hap i'atu'e sa'ag e. 22 Uimohey haria
koitywy po'og woro ho'o nãpin mi'i e hap
ete e. Uwe uwe ipy'ahak at ka'ap topy'a pe
wẽtup ok miit ete mi'i hat wyti miit auka
hat ewywuano ra'yn topyhu'at e Tupana
towa nẽtup hawe e. I'ewyte uwe uwe to'e
wẽtup ok pe topy'a pe — Yt kan hamo i en
uiwa nẽtup hawe e at ka'ap mi'i e hat pe —
Woro'a piheg aru e Tupana mi'i hat pe e.
Ma'ato uwe uwe ipy'ahak sese wẽtup ok ete
at ka'ap hawyi to'e — Motoro aria koro kape
wuat'i pe yt kan hamo i en e topy'a pe at
ka'ap mi'i e hat pe ti Tupana to'e — Woro'a
piheg aru aria koro wo e katupono mi'i e hat
ewywuat wo'opot'auka hat sese wo ra'yn

toĩne'en Tupana wanẽtup hawe e Iesui. Yt naku i aipy'a pe miit auka hat watopyhu'at Tupana ehamo are. Mi'i tã eweikupte'en mote Tupana mi'apiheg wo eweikupte'en e Iesui temiit'in me yity'ok tote.

23 Mi'i hawyi Iesui to'e i i'atuepe. — Karãpe etum neran Tupana pe emiium imõtypot hap ma'ato toĩne'en wẽtup ok miit ewanĩkap epy'ahak hap pote waku yt etum i emiium Tupana pe ma'ato waku etoiat ro emiium muat mekewat yparakai tote hawyi ereto ro ewanĩkap kape ti etunug ewy wo i ra'yn hamo e. 24 Mi'i hawyi — Uiwy ere atiky'esat kahato waure wo ereĩne'en uhepiat emõpy'ahak hap kai ere o e. Eiwo'owese hap toĩne'en i ra'yn iwywo hawyi waku era'aipok emiium muat sat hamo hawyi etum imiky'esat ewy. Waku pe ereĩne'en hawyi eiwo'owese hap etipuẽti i ra'yn hawyi o e Iesui temiit'in me.

25 Mi'i hawyi Iesui to'e i yity'ok totiaria pe — Uiwyria'in e karãpe wẽtup ok ewanĩkap tut surara'in wywo epyhik hamo morekuat wo'opyhik hawe pyno ewe'eg wo o mi'i hap e'at pe are e. Waku mu'ap upi etunug ni ipy'ahak takat ewy ok wo e. Waku meremo etunug mekewat ewanĩkap ewy ok wo i ra'yn mu'ap tote e ma'ato yt etimo wese i yianmete pote yt naku i topyhu'at aru eete e katu pono ewanĩkap aru eium morekuat pe yt naku i nug hat en sio waku rakat e hamo. — Yt naku i en e morekuat pote epag surara'in akag po pe ra'yn epyhik wo'opyhik hawiat wuat'i e'at pe hamo ra'yn e. 26 — Uimohey hat en mote ewe'eg wo o karãpe ewanĩkap ereto wo'opyhik hap kapiat turan e. Etikat kahato iwese hap mu'ap upi e. Yt pote wo'opyhik hawe ereĩne'en mot'i itote. Yt uwe i ikuap karania ewaty karania anu ereĩne'en epyhik hawe e. Mi'i hawyi ti epore nõtem hap sa'up niatpo kahato ra'yn iwato kahato ra'yn toĩne'en e. Pyno ti po'og waku mu'ap upi ehã'ãg kahato ewy inug hamo ereto hat ewanĩkap e. Etunug o ewanĩkap merep ewy ok wo i ra'yn are ehepe uipot po'o roria e Iesui temiit'in me yity'ok tote.

27 — Uipotmu'eria e watikuap ta'yn aikotã sa'awy'iwuat Tupana ehay enoi hat Musei to'e — Yt erepehik tei'o wẽtup wary ete wẽtup e'aito ete e. Ewary wywo yn o ewaire e'aito wywo yn o ewaire e hap e. Pywo kahato ainãpin Musei e. 28 Musei e hap mohag hat ri uito. Musei e hap ete woro ho'o nãpin eipe — Yt naku i kahato eraha'at kahato haryporia kape ihainia kape erepehik teran hap wywo mekewat hary poria wywo mekewat ihainia wywo epy'a pe ewanẽtup hawe. Mi'i tã etunug mote yt naku i kahato rakat no ereĩne'en Tupana wanẽtup hawe e.

MAKU 9.47 PIAT EWY

29 Pyno eha wo eraha'at haryporia kape ihainia kape mi'i hawyi ewanẽtup hawe ere'e — Arepehik teran mekewat haryporia ete mekewat ihainia ete ere ewanẽtup hawe pote etihep o eha mehĩ'in mana'in katupono pywo ti rat eha ti e'aparap hap nug hap topyhu'at are e. Mi'i pote waku etihep eha hawyi etipun pya ekai are e. Pywo ti rat waku po'og kokawiat ihasik takano ereke atipy pe ma'ato typy kawiat eha wywo ereto aria kape are e. 30 I'ewyte epo kokawiat wo etima'at teran wẽtup ok haryporia wẽtup ok ihainia sewaire hamo mi'i pote waku etitek epo kokawiat mi'i hawyi etipun mi'i pya ra'yn ekai are katu pono po'og waku mesuwe ereĩne'en ipo tut rakat ipy tut rakat ihasik takat wo ereĩne'en mesuwe sio torania epo wywo eha wywo epy wywo ereke aria koro pe are aikope miit'in ho'opot kahato mi'i hap kape are e ti Iesui. Po'og waku ereke Tupana etama pe wẽtup epo wywo yn typy epo wywo ereke aria pe ho'opot hamo e Iesui miit'in sem me yity'ok tote.

31 Mi'i hawyi po'og Iesui to'e ta'apypueri haria pe — Pywo pe ti mehĩ'in mana'in sa'awy'i ti mio tã i'atu'e nagnia — Etoiat teran ehary'i e'aito mi'i pote waku etunug iwan me morekuat wywo e miwan me hawyi waku eiwo'o'atoiat i'atu'e sa'awy'i aha'ase'i'in mio tã i'atu'e. 32 Ma'ato Uito ti yt mio tã are'e hin i woro ho'omu'e e ma'ato Uito ti mio tã are — Yt karamuo tei'o ehary'i etoiat e'aito etoiat are ra'yn woro ho'omu'e e. Ma'ato etoiat ehary'i e'aito mi'i pote ti aru yt naku i kahato etunug Tupana wanẽtup hawe are ra'yn katupono etoiat ehary'i e'aito mi'i hawyi ti meiũran wẽtup ok wywo i ra'yn e'aito ehary'i. Mi'i hawyi ti typy e'aito ehary'i rakano ra'yn ereĩne'en Tupana wanẽtup hawe e. Pyno yt naku i ti mi'i tã are e Iesui. I'ewyte are'e mesuwe ma'ato ehary'i e'aito hewaire hewaire toĩne'en irania'in wywo rakano

mote waku etoiat ehary'i e'aito are ma'ato
mi'i e hap ete yn mesuwe are. Pyno Uito
yt sa'awy'iwuat nagnia yt e hap ewy hin i
woro ho'omu'e. Mi'iria ti eimu'e — Waku
etoiat ehary'i waku etoiat e'aito morekuat
ehay miwan miat upi yt etiky'esat i po'og
i pote i'atu'e sa'ag. Ma'ato Uito ti uiweupi
ra'yn uhehay. Pyno yt karãpe i tei'o etoiat
ehary'i e'aito are ra'yn e.
33 Watikuap ta'yn aikotã sa'awy'i nagnia
ainãpin kahato — Etunug no mi'i tã aru —
Atunug e'e hap Tupana set upi ewy i'atu'e
hap. Pyno waku wato'e miit'in ehamo —
Yt atunug aru i mio tã ui'e hap mi'i pote ti
aru waku ra'yn Tupana uhaty'i haty'i waku
wato'e wuat'i ehamo i'atu'e aha'ase'i'in
ahepe miwan me. 34 Ma'ato Uito ti yt nagnia
sa'awy'iwuaria e hap yt ewy i ra'yn ahenoi
ehepe e. Uito ti atiky'esat etunug yne e'e
hap ewywuat. Waku ti watunug ai'e hap are
e. Pywo pe yn ihay rakat.
35 — Atunug aru wato'e pote waku
watunug ai'e hap ok tã e Iesui. Pyno yt
naku i watu we pehik ai'e hap ete nagnia
aimu'e hap ewy — Yt atunug aru i pote
waku mesuwat mytyp ui'apiheg. Yt naku
i watu we pehik ai'e hap ete — Atunug aru
ai'e hap ete are. — Pyno waku ra'yn aru
uimikoi ko'i uiko piat topap yne yt atunug
aru i ui'e hap ewy ai'e hap yt naku i wato'e
are katu pono mesuwat mytyp ti Tupana
pu'ap hap are katu pono mesuwat aiko
ko'i i'ewyte ahe'yi mesuwe yt aiwat hin i
are. Ta'i Tupana wat ko'i wyti are e. Pyno
yt naku i ti aheso hap wati pehik Tupana
set upi are — Yt atunug i pote waku tawa
wato Ierusarẽi piaria ui'apiheg yt ere'e tei'o
katupono tawa wato Ierusarẽi ti yt aiwat i
Tupana wuanuat i'ewyte mekewat Tupana
Mipo'oro Wuat'i Porekuat Porekuat nuat
etawa ti Ierusarẽi topyhu'at pãi are e Iesui
tuwepe. 36 — Ma'ato aheso pote aru waku
ui'asap kytsig nakat topyhu'at yt etipehik
tei'o — Atunug aru ai'e hap ete katu pono
yt uwe i ti inug kuap ai'asap ikytsig hap
tuwanẽtup hawe are e. Yt uwe i inug kuap
tuwanẽtup hawe to'apyig hap are. 37 Pyno
waku atunug aru ai'e hap yn mi'i hawyi
waku watunug ai'e hap ok tã are e Iesui.
Ma'ato yt watunug neran i pote — Atunug
aru yt wato'e i waku e. Mi'i pote ti aru
pywuat sehay yn tuwẽtem aiwẽ pyi are
katupono pywuat sese sehay yn atiky'esat
uipot mu'eria wẽ kaipyi are e. Ma'ato yt
pywo piat i — Atunug aru ewei'e mi'i pote
ti aru ta'i ahiag ehay upiat myhu'at haria
wo eweipyhu'at are e Iesui topotmu'eria pe
yity'ok totiaria to'apypueri haria pe.

38 Ta'i watikuap kahato ti aikotã sa'awy'i
nagnia ainãpin hap e. Mio tã i'atu'e miwan
me — Karãpe wẽtup ok eha apok e'ahyk
hawe mi'i pote waku era'apyk etiha'apok
eha apok sa'up mo e. I'ewyte karãpe wẽtup
ok eiãi pik ahyk hawe mi'i pote i'ewyte
era'apyk etihãipik mi'i hat i'atu'e sa'awy'i
nagnia ahepe ainãpin hap e. Ma'ato Uito
yt mi'i tã are hin i ra'yn woro ho'o nãpin
e. Pyno karãpe wẽtup ok ai'ahyk mi'i pote
waku yt watu wepyk hin i are e. 39 I'ewyte
ewanĩkap eete tunug sa'ag mi'i hat i'ewyte
wy yt erepyk tei'o are ti Uito woroho'omu'e
yt sa'awy'iwuat nagnia yt wo'omu'e hap
ewy i ra'yn e. I'ewyte epo sese kawiano
wẽtup ok eowa pe ete e'ahyk mi'i pote
yt erepyk tei'o ma'ato mio tã ere'e ro
e'ahyk hat pe — Pyno waku kokai i ro uipo
ran kai i'ewyte waku ui'ahyk mehĩ mana
waku wato'e e. 40 Uito ti yt woro nãpin
hin i irania'in ewy. Mio tã yn are'e —
Yt etipoepyk tei'o are aikotã aikotã sa'ag
nug etiat hat are. Karãpe ewanĩkap ewa
pe tek mi'i pote o kokai ere'e na'yn are.
Karãpe ewanĩkap epohari teran ekat ete
mi'i hawyi yt epy'ahak tei'o ewanĩkap ete
are e. Mi'i hawyi waku ekat imiky'esat ewy
etum po'og imiky'esat kai are e. Ewanĩkap
tiky'esat e'yni pote etum. Esokpe toiky'esat
pote etum. Ekamisa toiky'esat pote etum.
Ma'ato waku po'og na'yn imiky'esat kai
etum are. Toihep ekamisa hawyi waku
i'ewyte esirara etum uimohey hap mo-
herep hamo e Iesui. 41 I'ewyte karãpe
ewanĩkap to'e — Etioto ro uhekare'en e
my'ahaktu e mi'i hawyi waku perup'i puo
— Ta'i mehĩ mana emiky'esat ewy atunug
waku wato'e perup'i puo. Mi'i hawyi waku
imiky'esat sakpuat ewetunug uimohey hap
moherep ewanĩ kaptia iky'e hap moherep
hamo e Iesui.

42 — Karãpe wẽtup ok hẽtup ekare'en kat
ko'i kat ko'i mi'i pote waku etum imiky'esat
ewy are uimohey epiat hat moherep hamo
are e. I'ewyte karãpe wẽtup ok tipuru ekat
ko'i pote waku etipuru ekat tope uimo-
hey epiat hap moherep hamo iky'e hap

moherep hamo are'e e Iesui temiit'in me
yity'ok tote.
43 Mi'i hawyi Iesui to'e i itotiaria pe — Mio
tã e miwan me sa'awy'iwuaria ainãpin han-
uaria — Waku ti aiwyria'in sese yn wati'a
tuky'e kahato i'atu'e ma'ato ti waku ahewa
nĩ kaptia ete haiwot takat ewy ipy'ahak
takat ewy watoĩne'en i'atu'e sa'awy'iwuat
ainãpin haria. 44 Ma'ato Uito wẽtup sehay
wo woro nãpin yt i'atu'e hap ewy i. Uito
ti mio tã are woro ho'o nãpin e. Pyno
ewei'atuky'e ro ewanĩ kaptia are. Pyno
waku ahaty'i haty'i haria upi wahẽtup Tu-
pana pe — Eti'atu poi tyro o uhaty'i haty'i
haria Papai waku wato'e are'e. 45 Mi'i
tã watunug mote aru Ai'ywot atipy piat
sa'yru'in saki'yt'in no wato pyhu'at kahato
katu pono ti Ai'ywot atipy piat ti'atuky'e
kahato tewanĩkaptia are e. Ta'i toimoherep
kahato i'atuky'e hap katu pono toipo'oro
i'aman at i'atumikoi moehãite hamo e. Ta'i
toi'atupoityro yt toky'e hin i haria are. Ta'i
Ai'ywot atipy piat ti'atuky'e kahato tewanĩ
kaptia torania e. Yt nakuat i nug haria ko
kape toipo'oro i'aman at toky'e haria mikoi
ko'i poityro hamo ma'ato i'ewyte yt toky'e
haria i mikoi ko'i kape toipo'oro wy i'aman
at i'atuky'e hap moherep hamo are e. Pyno
to'o'ewy'ewy toi'atuky'e towyria'in tewanĩ
kaptia are e. Mi'i tã ewy ti Tupana toĩne'en
e. Pyno waku Tupana ewy watunug. Ewe-
tunug wakuap yne miit'in me Ai'ywot atipy
piat minug ewy waku watunug are e. Mi'i
tã watunug mote ti aru irania'in te'eraha'at
ahepiat miit'in yne ky'e hap kape hawyi ti
aru te'eru wa nẽtup hawyi — Ta'i Tupana
sa'yru'in Tupana saki'yt'in mote ti meke tã
ta'atuky'e miit'in i'atu'e wyti aru e Iesui.

IRUKA 6.32 PIAT EWY

46 Katu pono ti mesu wa ro tiaria yt
Tupana mohey haria i tiky'e ta'atuky'e
haria sese yn e. Ma'ato yt ta'atuky'e i
haria ti yt ta'atuky'e i ra'yn e. Ma'ato
mi'iria ewywuat eiky'e haria yn na'yn
ewei'atuky'e miit'in mote ti aru mesuwaro
tiaria ewy eweipyhu'at are e. Aiky'e haria
yn wati po wyro pote yt Ai'ywot atipy piat
yt ewy hin i wato pyhu'at are e. Iwese
rakaria wo watoĩne'en ahepiat iwese haria
kape yn mote yt kat i ha'up wati puẽti
aru Ai'ywot atipy piat kaipyi are e. Ta'i
marak'aria ti'atuky'e kuap ta'atuky'e haria
ma'ato atiky'esat ewei'atuky'e kahato yt
eiky'e hin i haria are. 47 I'ewyte ti waku
wati'atuwesat wuat'i miit'in are e. Yt naku i
wati'atuwesat aiwyria'in yn are katupono ti
yne ti mesuwat yi tote ta'atuwyria'in wesat
kuap are. I'ewyte yt Tupana mohey haria i
iwesat kuap ta'atuwyria'in are. Pyno waku
ti yne wati'atuky'e are e. — Pyno ereke uhyt
mana mimi wato'e aiky'e haria pe yn mote
mesu wa ro tiaria ewywuat watoĩne'en katu
pono mi'iria ti ta'atu wyria'in ta'atuky'e
haria sese pe yn — Ereke ro era'apyk mehĩ
mana aimi'u ra'yn i'atu'e ma'ato yt ta'atu
wesat i ta'atue wanĩkaptia are. Ma'ato mi'i
tã aito pote i'atu'e wywuat wato pyhu'at
mesuwe yi tote irania'in yt Tupana mohey
haria i ewywuat e. Yt naku i rat mi'i tã
aito pote are e. 48 Pyno waku wato pyhu'at
hãpyk kahato rakaria wo aikotã Ai'ywot
atipy piat waku rakat ewy waku watunug
are e. Ai'ywot atipy piat Aiky'e kahato
hano toĩne'en are e. Iwese kahato iperup'i
kahato tewanĩkaptia ete towyria'in ete are
e. Pyno waku Tupana ewywuat kahato
wato pyhu'at mesu wa ro tiaria ky'e hap upi
are e. Pyno toran na'yn mesup einãpin hap
e Iesui ahepe tomohey haria pe mekewat
yity'ok tote miit'in sem toi'atumu'e hap
tote.

6

1 Pyno ti mi'i hawyi po'og Iesui to'e
miit'in sem me yity'ok tote — Uiwyria'in
e pyno yt naku i kahato watu we mõ typot
Tupana potpap watunug turan e. Yt naku
i kahato miit'in ehamo miit'in miat aimõ
typot hamo wewo'i watunug Tupana pot-
pap turan e. Pyno waku ti Tupana potpap
watunug imõtypot hamo yn e. Pyno waku
Tupana mõtypot hap yn aiwa nẽtup hawe
watunug imiky'esat ewy. Ma'ato aimõ ty-
pot miit'in kaipywiat hap yn watikat pote
yt kat i aimõ typot hap sese wati puẽti
Ai'ywot atipy piat kaipywiat e. Pyno waku
miit'in wati'atupowyro kat ko'i kat ko'i hap
ete ma'ato aiwa nẽtup hawe yt aimõ typot
hamo i e. Waku Ai'ywot atipy piat mõtypot
hamo aiwanẽtup hawe e. 2 Mi'i pote karãpe
hatek takat put'ok'e ahowawi mi'i pote
waku watipowyro kahato ma'ato yt miit'in
miat aimõtypot hamo i waku watipowyro e.
Ma'ato Yt naku i aiwanẽtup hawe — Atipo
wyro mi'i miit wuat'i ehamo uimõ typot

kahato miit'in mesuwe hamo pãi yt naku
i wato'e e. Yt naku i ahehay aiwa nẽtup
hawe aremo wato wuat'i ehamo uiminug
waku ko'i wo e. Yt naku i aito typy wanẽtup
haria ewy watoĩne'en e. Kat pote mi'iria
ti Tupana mõtypot yat pe tuwehyt'ok ka-
hato Tupana mõtypot haria ewy te'eruwa'a
tunug ma'ato yt pywo piat i katu pono —
Uimõ typot mono ta'atu'e hap yn ta'atu
wa nẽtup hawe e. Mi'iria ti to'owatka'i ti
Tupana mõtypot hamuat tuwak hamo —
To'iro to'iro Tupana mõtypot hamo i'atu'e
i'atuehay ma'ato yt pywo pe i katu pono
i'atupy'a pe — Uruto ti po'og eikai Tupana
mohey haria i'atu'e ta'atuwanẽtup hawe yt
kat i Tupana mõtypot sese hap i'atukai e.
Ta'i mi'iria wyti getap upi upi oken upi upi
Tupana mõtypot hap ta'atunug te'eruwepe
te'eruwanẽtup hawe — Uruto po'og urumõ
typot urumohey ta'atu'e haype e. Mi'iria ti
te'eruwanẽtup hawe ti typy wanẽtup haria
e. I'ewyte ti miit'in ehamo oken upi getap
upi ti ta'atu'a tumu'e Tupana ehay miit'in
me haty wo ma'ato miit'in ehamo — Waku
uimõ typot miit'in ta'atu'e haype e. Pyno
pywo pe ti are'e mi'i hap ewy ewetunug
mote wyti aru yt kat i ti aru Tupana kaipy-
wiat eimõ typot hamuat e. Miit'in mimõ
typot ko'i yn eweikupte'en mesuwe wen
ma'ato yt karãpe i aru Tupana mimõ typot
wo eweikupte'en e Iesui miit'in sem me
yity'ok tote.

3 Mi'i hawyi po'og Iesui to'e itotiaria
pe — Uiwyria'in waku kahato wati po
wyro ihaky'e'i rakaria Tupana ehamo ikuap
hamo e. Karãpe satek poria wati'a tu po
wyro waku watum i'atu po wyro hap mig'i
wo are yt uwe i mikuap mo i ahepiat
e. Waku Tupana kape yn aheha imõty-
pot hamuat. Waku ti yt wahenoi i aimi-
ium mekewat ahepiat miit'in powyro hap
wuat'i pe aiwe mõ typot hamo e. 4 Waku
ti Tupana kapiat aiwa tetup hap wywo yn
wati'a tu po wyro miit'in e. Yt naku i
wahenoi henoi irania'in me kat kat hap
watunug Tupana mõtypot hamuat e. Waku
ti Tupana kapiat aiwa nẽtup wywo yn wati
po wyro ihaky'e'i rakaria e. Ai'ywot atipy
piat ta'akasa kahato yne aiminug mig'i
wuat ko'i e. Mi'i pote waku Tupana ehamo
wati'a tu po wyro irania'in e. Waku Tupana
tuwehum ahepe hap yn watikat e. Waku
aheha Tupana kape yn watunug waku ira-
nia'in powyro hap turan e. Waku wati'a
tu po wyro miit'in Tupana ehamo Tupana
mõtypot hamo e Iesui ahepe. 5 — Uiwyria'in
ahehay Tupana kapiat ahehay ikahu rakat
irania'in ehamo aiwe mõ typot hamo uito
po'og Tupana kapiat uhehay ikahu rakat e
kuap takat eikai ai'e hap aiwa nẽtup hawe
yt naku i ahehay e. Yt naku i typy ahẽgu
wywo ahehay Tupana kape miit'in miat
aimõ typot hamo aiwe mõ typot hamo e.
Pywo ti rat irania'in mesuwat yi totiaria
i'atuehay kahato Tupana mõtypot hawe
miit'in me i'atuehay se Tupana kape ma'ato
yt pywo pe i i'atuehay e. Aikope aikope
miit'in te'eruwa'atunug hap tote i'atuehay
pot'i kahato Tupana kape — Waku uimõ
typot miit'in ta'atu'e haype. Pyno eiwe'eg
wo o miit'in miat eimõ typot hap pupi are
katu pono miit'in miat ne'i eimõ typot hap
eweiky'esat pote mi'i yn topyhu'at eha'up
mo e. Mi'i hap kape eiwe wa nẽtup pote
yt kat i i Tupana kaipywiat Tupana wehum
ehetiat hap e. 6 Pyno waku karãpe ahe-
hay teran Tupana wywo pote waku wateke
aikope aikope miitin yt uwe i ikuap ehamo i
waku ahehay Tupana kape mig'i wo yt her-
emo pyi i ahehay Ai'ywot yn ikuap ahehay
e. Mi'i hawyi Tupana tikuap ahehay mig'i
wuat aipy'a pe pote Tupana tuwehum ka-
hato ahowawi hawyi tutum ahepe aimiẽtup
e. Ta'i mig'i wo wahẽtup wen ma'ato
meiũran tutum na'yn aimiẽtup hawyi her-
emo kahato topyhu'at Tupana miium ko'i
wuat'i ehamo e Iesui. 7 Uiwyria'in karãpe
miit'in py'asetpiat ahehay Tupana kapiat
turan yt naku i wato'e aipy'a pe — Uhehay
se Tupana kapiat pote mono miit'in mimõ
typot no ra'yn areĩne'en yt naku i wato'e
e. Mi'i tã wato'e aiwa nẽtup hawe pote
typy ihay rakat ewy wato pyhu'at e. Yt
naku i typy ihay rakaria wo watoĩne'en
katupono mi'iria Tupana kapiat ta'atuehay
turan i'atuehay ywop kahato miit'in miat
ta'atuehay ikahu kahato rakat hap kuap
hamo i'atuehay. Yt naku i mi'iria ewy
watopyhu'at Tupana wanẽtup hawe e. Ta'i
tukupte'en miit'in mesu wa ro tiaria ihay
su'at at ka'ap haria i'atuehay kahato Tu-
pana kape wẽtup sehay ahut ewy ta'atu
wẽpap kahato e. Yt atiky'esat i uimohey
haria ahut ko'i ewywuat i'atumisu'at su'at

ko'i e. Waku aipy'a pyi ahehay Tupana wywo e. [8] Waku ahehay Tupana wywo wen ma'ato ti yt naku i hupi te i hupi te i wahu'at wahu'at sehay Tupana kape are katupono mio tã ehehay Tupana wywo pote irania'in yt uimohey i haria ewywuat eweikupte'en e. Pywo pe ti Ai'ywot atipy piat tikuap kahato aimiẽtup tewawiat wahẽtup hap e'yianmete toikuap ta'yn kat ko'i kat ko'i aimiẽtup ko'i toikuap. Toikuap sakpo aimi ky'esat sese ko'i katu pono hewaure ka'a kahato ahehay kape aiwa nẽtup hap yt wahẽtup i te pytkai e.

IRUKA 11.2-4 PIAT EWY

[9] Uimohey haria woro ho'omu'e teran aikotã ahehay Tupana wywo hap ahenoi teran e Iesui. Waku pyno wato'e

[10] Uru'ywot atipy piat uruiky'e kahato En e.

Tupana pywo pe ti ikahu kahato eset Tupana. Eset ri po'og ikahu torania kai uruipuẽti e.

Papai uruiky'esat kahato ereĩne'en wuat'i miit'in Akag Koro wo mesuwat yi tote miit'in py'asetpe aikotã ereĩne'en Wuat'i Potypot no atipy pe hap ewy hap uruiky'esat e.

Papai uruiky'esat kahato torania miit'in emiky'esat ewywuat nug hanuaria wo tukupte'en aikotã atipy piaria tunug emiky'esat yn hap ko'i ewywuat hap uruiky'esat kahato mesuwe e.

[11] Tupana urupoi o mesup e'at pe urumi'u wo urue'u'i wo e.

[12] Tupana waure wo ereĩne'en ema'at hap ko'i kai aikotã uruto urutukupte'en waure wo uruma'at hap ko'i kai e.

[13] Tupana uru'ykesat o pya kahato ahiag uruiã'ãg yt naku i nug hap kaipyi katupono urui'atoiat teran torania uruminug sa'ag hap ko'i e.

Tupana En ni Wuat'i Potypot nuat wuat'i e'at pe e.

Tupana En ni po'og esaika wuat'i kai e.

Tupana En ni po'og po'og wuat'i mimõ typot no wuat'i kai

W A K U

Pyno waku aipy'a pyi ahehay Tupana wywo. Yt naku i watu wesu'at'i su'at'i ui'e hap ahut ewy e Iesui ahepe mekewat yity'ok tote.

[14] — Pyno uiwyria'in po'og ahenoi teran miit'in miat aima'at hap waure wo hap etiat. Karãpeĩ eipe waure wo eweikupte'en eima'at irania'in miat hap ko'i kai mi'i hap ewy te Ai'ywot atipy piat waure wo ehepiat toma'at hap ko'i kai topyhu'at atipy pe e Iesui. [15] Ma'ato karãpe ewei'e — Yt karãpe i waure wo areĩne'en uhyt'i minug sa'ag ete mimi mana minug uima'at hap ko'i kai ewei'e pote i'ewyte yt karãpe i Ai'ywot atipy piat waure wo toĩne'en eiminug sa'ag ko'i hap kai e Iesui temiit'in me yity'ok tote.

[16] Uiwyria'in karãpe mesuwe yt kat i watu'u ahehay Tupana wywo hap yn watunug neran mi'i hap e'at pe waku mig'i wo Tupana ehamo haype watu we mosy'at Tupana yn ikuap hamo e. Yt naku i wahenoi henoi irania'in me aiwemosy'at hap Tupana kapiat hap e. Ma'ato waku watuwemosy'at mig'i wo Tupana yn ikuap aiwe mosy'at hap tewawiat ahehay teran hap e'at pe e. Yt naku i wati mo herep aiwemosy'at hap irania'in me aheha arot'i hamo ahowa arot'i hamo yt naku i watimo herep — Aremosy'at kahato mesup katu pono uhehay teran Tupana wywo at ka'ap ai'e hap. Yt naku i wati mo herep ahowa ete ahehay ete aiwe mosy'at hap Tupana kapiat hap e. Ma'ato watunug mote typy ihay rakaria ewywuaria watukupte'en katu pono mi'i haria timo herep teran ta'atu we mosy'at hap wuat'i miit'in me. Te'eru we mõ typot hap ta'atukat kahato ta'atu we mosy'at hap ko'i ma'ato yt naku i watu we mo herep ahehay arot'i hamo ahowa arot'i hamo aiwe mosy'at Tupana kapiat hap e. Yt naku i typy ihay rakaria ewy watopyhu'at e katupono typy ihay rakaria timo herep teran ta'atu we mosy'at hap upi miit'in me ikuap hamo te'eru we mõ typot hamo e. — Ta'i en waku kahato Tupana kapiat wemosy'at hat i'atu'e hap ky'ewi ta'atukat haype. Typy ihay rakaria tikat kahato miit'in wehum ta'atuetiat hap e. Miit'in wehum ta'atuetiat hap ta'atu puẽti kahato mesuwe wen ma'ato mi'i hap yn topyhu'at i'atusa'up mo katu pono yt kat i Tupana wehum i'atuetiat hap topyhu'at wuat'i e'at pe e. [17] Mi'i tupono ti po'og waku watu we mo kahu yn Tupana kapiat aiwemosy'at hap e'at pe e. Waku watuweo wasei hawyi watu we'apin hawyi watu we painug aikotã watunug wuat'i e'at pe hap ewy hawyi waku watu we mosy'at Tupana ehamo Tupana yn ikuap hamo e. Mi'i hap ewy ti waku aiwe mosy'at Tupana kapiat

hap watunug yt uwe i mikuap mo e. [18] Mi'i
tã watunug mote ti yt uwe i ikuap aiwe
mosy'at Tupana kapiat hap yt heremuat
i rakat e. Ai'ywot Tupana yn ikuap katu
pono ti Ai'ywot yne mig'i wuat minug ko'i
ikuap yne e. Mi'i tupono ti mig'i wuat aiwe
mosy'at hap toikuap miit'in yt uwe i ikuap
pytkai i. Mi'i hawyi Tupana tuwehum ahete
hawyi tutum ahepe aimiẽtup sa'up ahepe
wuat'i ehamo e Iesui ta'apypueri haria pe.
[19] Uimohey haria yt naku i mesuwat yi
tote yn ahekare'en e. Yt naku i ahekat
mo wato hap kape yn watu we wa nẽtup
at ka'ap e. Mesu wa rotiat yn ahekare'en
mote meiũran aru yt kat i topyhu'at atipy
pe e katu pono mesu wa rotiat ahekat yn
tukupte'en mote meiũran tuweimotyk yne
ahekat katu pono ahekat mesu wa rotiat yt
tukupte'en mot'i hin i e. Uiwyria'in mesu
warotiat yn ahekat pote meiũran sero'ok'e
haria wano topyhu'at ahekat sio nupi'a
mi'u wo ikahu rakat topyhu'at sio i'ytyk
mi'u wo topyhu'at ahekare'en ko'i ikahu
kahato sa'awy'i pytkai. Mesuwe yn wati'a
tunug ahekat pote yt kat i topyhu'at irane
aru atipy pe e. [20] Uipot mu'eria pywo ti
po'og waku wati'a tunug ahekat atipy pe
katu pono iheg me kahato toĩne'en itote
wuat'i e'at pe e. Itote ti yt kat i ahekat
wuat'i e'at piat u kuap haria are'e yt kat i
nupi'a itote. Sero'ok'e haria yt uwe i itote
e. Yt kat i i'ytyk hap atipy pe e. Mi'i pote
waku watum ahekat Tupana pe mesuwepyi
aimiium ko'i upi e. Mi'i hawyi toĩne'en
itote. Put'okwato'e itote hawyi ti aru tutum
yne aimi po'oro ahekat e. [21] Ahekare'en
watopag yne atipy pe Tupana po pe pote
ti aiwa nẽtup hap sese i'ewyte toĩne'en at
ka'ap Tupana kape atipy kape e. Ma'ato
mesu wa rote yn ahekat wati'a tunug pote
i'ewyte aiwa nẽtup hap mesu wa rote yn
topyhu'at at ka'ap e Iesui tomi mu'eria pe
mekewat yity'ok totiaria pe miit'in typy'i
rakaria ehamo.

IRUKA 11.34-35 PIAT EWY

[22] — Uheka tu wyria e aheha wo yn ni
wata'a kasa kuap e. Mi'i tupono ti waku
ahehapytig kahato e. Aheha ihãite pote ti
waku yne heremo yne mu'ap upi katupono
ihot'ok puat hewyry rakaria ewywuaria wo
watu kupte'en e. [23] Ma'ato yt aheha pytig
i pote ti yt heremo kahato i kat ko'i kat
ko'i ai'akasa hap ko'i yt heremo kahato i
e. Mi'i e hap ewy ti yt eweimohey i pote
aikotã i'ypyryp sese puo ehewyry hap ewy
eweipyhu'at eiwa nẽtup hawe e. Pywo ti
rat eheha mimohey hap yt kat i Tupana
akasa hap pote i'ypyryp sese puo ti rat
eweikupte'en yt ihapytig i rakat ewy eiko
hyewyry atipy kape yt Tupana mohey hap
i eheha piat pote e Iesui itotiaria pe.

IRUKA 16.13 PIAT EWY

[24] — Uhemiit'in pywo ti rat yt naku i
kahato watunug typy ok ahetu pana e. Yt
naku i typy ok aika'iwat no are katu pono
typy ok aipo'oro motpap nug hamuat pote
yt to'o'ewy hin i aipo'oro e. Mi'i hap ewy
yt naku i typy ahetupana e. Ahete aika'iwat
typy ok toĩne'en hawyi yt naku i kahato e.
Pywo ti wẽtup ok yn aika'iwat pote mi'i hat
watiky'e kahato. Ma'ato typy ok toĩne'en
wẽtup ok watiky'e po'og hawyi wẽtup ok yt
watiky'e hin i sio wẽtup ok miky'esat ewy
watunug neran pote wẽtup ok miky'esat
ewy yt watunug neran hin i e. Mi'i hawyi
ai'akag'aia hap yn ahete typy ai'akag hawyi
e. Yt naku i kahato typy aipo'oro hano e.
Mi'i hap ewy kahato yt naku i kahato typy
ahetu pana hawyi e. Yt naku i watunug
ahekat ne'i ahetu pana wo e. Yt naku i
kahato ahekare'en sok hap ky'ewi sese hap
kape yn aipotpap hap. Ahekat ky'ewi yn
toĩne'en aikai pote mi'i hawyi yt karãpe i
Tupana sese watikuap e. Ahekat toĩne'en
Tupana wo aheĩne'en turan mi'i pote yt
karãpe i Tupana sese topyhu'at Ahetupana
wo Aipotypot no e. Yt watomohey kuap i
typy ok ahetupana wo e. Mi'i tupono waku
Tupana yn Aipotypot Koro wo topyhu'at e.
Mi'i hawyi waku Tupana miky'esat yn waku
watunug e Iesui ahepe yity'ok toto.

IRUKA 12.22-24 PIAT EWY

[25] Mi'i tupono yt naku i watuwanẽtup ko'i
ko'i — Aikope pyi aru aikope pyi aru aimi'u
ahe'u'i ahesokpe ahesapo hy. Aikope pyi
aru aikope pyi aru aheĩne'en hap ai'e hap
kape yn yt naku i aiwa nẽtup ko'i ko'i at
ka'ap hap are katupono ti aiwepit hap sese
aheĩne'en hap sese yt tut i aimi'u wato hap
kaipyi e. Ta'i aiwepit hap sese yt tut i
ahe'u'i kahato hap kaipyi ahesokpe kahu
kahato hap kaipyi e. [26] — Pyno ti rat waku
wateha'at weitaria ewawi i'atu wepit hap

kape katupono weitaria ti te'eruwepy ka-
hato katupono i'atuwepit at ka'ap kahato yt
karãpe i — Uiku'uro aru yt kat i uimi'u pote
yt i'atu'e i. Waku atikoi hawyi atipirik ka-
hato uimi'u pãi an yt pote uiku'uro uhesy'at
hap upi yt i'atu'e i pytkai te'eru wehum
Tupana kape e. Yt kat i i'atue'u'i ahyt sok
i'atue'y parakai tote i'atu'yat koro ko'i pe
pytkai i'atu wepit at ka'ap e. Te'eru we-
hum kahato weitaria ko'i katupono Ai'ywot
atipy piat ti'atupoi kahato torania weitaria
wuat'i e'at pe toi'atueropat kahato weitaria
e. Uiwyria'in e aito ti po'og po'og Tupana
wanẽtup hawe weitaria kai are mi'i tupono
kahu ahowawi po'og po'og Ai'ywot atipy
piat tuwanẽtup weitaria ewawiat hap kai e.
Ta'i po'og aito weitaria ko'i kai e. Mi'i pote
waku watomohey Tupana ai'atupoi wuat'i
e'at piat hap e. Waku watomohey weitaria
ewy e. 27 Yt naku i ti watuwanẽtup ko'i ko'i
hap — Uiku'uro apuru sio apuru yt ai'e hap
kape katupono mi'i yt aimoieĩne'en mot'i
kuap i watuwanẽtup at ka'ap — Uiku'uro
apuru sio apuru yt ai'e hap kape pytkai e.
28 Yt naku i ti paawato'e — Aikope aikope
som ahesokpe watipuẽti aru ai'e hap kape
yn watuwewanẽtup ko'i ko'i e. Po'og ni
waku watuwanẽtup ipohyt ko'i kape aikotã
te'eruwepainug hap ko'i kape e. Mohyt yt
te'eruwanẽtup ko'i ko'i hin i — Aikope pyi
aru uhesokpe e hap kape yt i'atu'e hin i e.
I'ewyte ipohyt yt tuwesokpe pi'ig hin i at
ka'ap te'eruwepainug hamuat e. 29 Pywo
pe ti are'e ehepe sa'awy'i aha'ase'i mesu
warote aiporekuat pot Sarumãu esokpe ti
kahuria kahato imehit kawiat Uru kawiat.
Ikahu sese hesokpe are ma'ato morekuat
Sarumãu yt put'ok'e hin i ti mesuwarotiat
ipohyt ko'i ikahu hap ete e. Ta'i po'og ikahu
ipohyt mesuwarotiaria mekewat morekuat
Sarumãu esokpe wakuat sese kai e. Pyno yt
kan hamo i ahesokpe kape yn watuwanẽtup
ko'i ko'i e. Waku po'og watomohey Tupana
piat aipainug hamuat hap waku watomo-
hey e. Ta'i Tupana aipainug kuap kahato
hat e. Tupana ti wuat'i painug kuap hat
e. Eweha'at ro pohyt ikahu kahato rakaria
ko'i kape katu pono mi'iria yne Tupana
mipainug ko'i tukupte'en e. Ta'i ga'apy
ko'i pohyt tutunug ikahuria yne Tupana
ti'atupainug yne e. Mi'i hap ewy Tupana
aipainug kuap katupono aito po'og waku
Tupana wanẽtup hawe ipohyt ko'i kai e.
30 Ga'apy Tupana mipainug toĩne'en mesup
e. Koitywy ga'apy ikahu sese toĩne'en
ma'ato mũki'ite igag na'yn hawyi ahemyp
okpy sa'aria wo iku'uro hawyi igag hawyi
e. Ta'i Tupana ti'atupainug kahato ga'apy
ko'i are ma'ato meiũran igag hawyi ahe'aria
wo topyhu'at e. Pyno Tupana ti'atupainug
kuap yne wuat'i i'anam ko'i e. Mi'i hap ewy
ti waku Tupana watomohey aipainug kuap
hat e. Kat hamo ten ahesokpe kape yn watu
wanẽtup at ka'ap yt Tupana mohey i ra'yn
hap wywo e. 31 Pyno yt naku i yt watuwemo
pohepap i yt ahesokpe i yt ahesapo i hap
ete yt aimi'u i hap ete e. 32 Katupono mi'u
kat hap kape sokpe kat hap kape yn te'eru
wanẽtup at ka'ap yt Tupana mohey haria
i ra'yn e. Yt karãpe i Tupana kape i'atu
wanẽtup haype e. Pyno yt naku i mi'iria
ewywuaria wato pyhu'at are katu pono ti
Ai'ywot atipy piat ti'atukuap kahato yne
yne kat ko'i kat ko'i aipo pe yt kat i aimi
ky'esat ko'i kape tuwewanẽtup kahato aika
wiano aipo wyro hamo haype e. 33 Waku
po'og ti watuwewanẽtup aipy'a pe at ka'ap
aikotã aru aikotã aru waku po'og atunug
Tupana Uiporekuat no hap kape e. Waku
po'og ni watuwanẽtup — Aikotã aru aikotã
aru waku aterut miit'in Tupana kape Ta'atu
porekuat no ai'e hap kape po'og waku watu
wanẽtup at ka'ap aipy'a pe e Iesui. Pyno
ti waku po'og watuwanẽtup — Aikotã aru
Tupana miky'esat ewy atunug pãi ai'e hap
kape yn e. Mi'i tã ai'e hap kape aiwa
nẽtup pote ti Tupana tum aru ti ahepe
mekewat wẽtup kat ko'i kat ko'i aimiky'esat
ko'i mesu wa rotiat e. Tupana miky'esat
kape po'og watu wa nẽtup pote mi'i hap
kaipyi aimiky'esat ko'i tut Tupana kaipyi
e. 34 I'ewyte yt naku i watuwanẽtup mesup
niatpo mũki'ite wat aipotpap hap ko'i kape
yt naku i watu we wa nẽtup at ka'ap e.
Ma'ato mesuwat e'at piat niatpo hap kape
yn waku watuwewanẽtup e. Pyno yt naku i
mũki'ite wuat niatpo rakat watopag mesup
e'at pe e. Mi'i tã watunug mote ti topyhu'at
aimo'akag'aia hap e Iesui topotmu'e haria
pe yity'ok tote.

Mi'i hawyi uito ahenoi mesuwe uimiwan
me uito Mateu

7

IRUKA 6.3738 4142 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi po'og to'e Iesui temiit'in me
yity'ok tote — I'ewyte ti e yt naku i wato'e
aiwa nẽtup hawe wẽtup ok pe — Yt kan
hamo i en Tupana wanẽtup hawe yt naku
i wato'e e. Mio tã wato'e sa'ag miit'in
aipy'a pe pote ai'e hap ewy Tupana i'ewyte
— Yt naku i en e aru ahepe mekewat e'at
aru karãpe uwe waku sese uwe yt naku i
sese to'e hap e'at pe e. 2 Pyno aikotã watu
wa nẽtup sa'ag miit'in ete aipy'a pe — Yt
naku i rakat mi'i miit wato'e pote mi'i ai'e
hap ewy kahato aru te'eru wa nẽtup sa'ag
ahete ta'atupy'a pe e. Yt iwese rakaria i
aito pote i'ewyte yt iwese rakaria i ai'ewy
miit'in tukupte'en ahowawi e. Yt ahegyi'at
i pote i'ewyte ai'ewy irania'in tukupte'en
ahowawi e. I'ewyte — Mi'i miit yt kan hamo
i wato'e wẽtup ok pe aipy'a pe mi'i ai'e
hap ewy te ti to'e aru ahepe mekewat ai'e
hap ewy mekewat aimohit e. I'ewyte —
Yt naku i en wato'e wẽtup ok miit pe aiwa
nẽtup hawe mi'i pote i'ewyte ti Tupana —
Yt naku i en e aru ahepe ai'e hap ewy e.
3 Yt naku i ti watikat irania'in piat i'aparap
hap ko'i yn e. Yt naku i watimohit irania'in
ahehay wo aipy'a pe e. Ma'ato watikat
aiwa nẽtup hawe irania'in mi'aparap pote
watopyhu'at aikotã yt ihapytig i rakat ewy
aikotã — Meiẽwat eha pe ti toĩ wyti hu
hit wato'e hap ewy ma'ato ti yt watikuap
i aiwat aheha piat aria'yp pik iwato ewy
toĩne'en e. Uiwyria'in kat poteĩ ewy ok
eha pe etikat yt nakuat i hap e. 4 Kat
poteĩ — Uhyt mana ere atihep teran nyti
mekewat eha piat hu hit ere'e irania'in me
hap ewy ma'ato yt etikuap kahato i ewy
eha piat aria'yp wato toĩne'en ne eha pe.
Mi'i hap ewy ereĩne'en irania'in i'aparap
hap eti'atukat pote e. 5 Ma'ato mi'i tã
ere'e pote yt hãpyk hin i ewanẽtup e. Mi'i
pote ti typy ihay rakat ewy ereĩne'en e.
Pyno waku ewat eha piat ri waku etihep
aria'yp tek iwato rakat ewywuat eminug
sa'ag ko'i hawyi ti aru pywuat ihapytig sese
rakano sese ra'yn ereĩne'en e. Eiminug yt
naku i ko'i ewetotiat yne pote ti ihapytig
rakat ewy i ereĩne'en aru e. Ehapytig
nakat ewy ereĩne'en hawyi waku etihep
kuap ta'yn ewy ok eha piat hu hit ewywuat
iminug sa'ag hit ko'i etihep kuap are yt
pote yt aru e Iesui yity'ok totiaria pe. 6 Mi'i
hawyi to'e i — Uimohey haria woro ho'o
nãpin neran mesup ahewa nĩ kaptia ete e.
Tukupte'en mesu wa rote miit'in Tupana
ehay ete haiwot kahato rakaria e. Waku
aiwe'eg wo o mi'iria pupi katupono aikotã
awahuru ko'i ti'atu'uka teran ne'i aihũria
ewy kahato mi'iria tukupte'en e. Pywo ti
rat mesup ta'yn Tupana wanĩ kaptia ko'i
ai'auka teran katupono Tupana ehay mo-
herep haria aito pote e. Ta'i aikotã hamaut
ko'i ti'atu'akit reran ne'i aimikoi. Mi'i
hap ewywuat kahato Tupana wanĩ kaptia
ai'akit reran ne'i e. Waku wahenoi wuat'i
miit'in me Tupana ehay wakuat no are
wen ma'ato waku aiwe'eg kahato wo o wa-
henoi mi'iria pe turan katupono ahewa nĩ
kaptia mi'iria tukupte'en aikotã awahuru
ewywuaria tukupte'en aihũria u haria ewy
ahewa nĩ kaptia tukupte'en aipy'a setpe
e. Aikotã hamaut aikope hap ewywuaria
ahewa nĩ kaptia tukupte'en aipy'a setpe e.
Mi'i pote waku aiwe'eg kahato wo o wa-
henoi mi'iria pe haype are aikotã yt naku
i wati'atupoi awahururia Tupana mõtypot
yat mi'u wakuat ewywuat yt naku i hap ewy
e. Ta'i awahu ruria te'erenuk aimiium ete
hawyi te'eruwemorem ahowawi ahekatu'u
hamo awahururia e. Waku aiwe'eg kahato
hap wywo wahenoi turan ai'auka teran
ahewa nĩ kaptia e. Yt naku i ahewahi
ikahu rakat wati mo herep hamaut uato
ko'i haiwot rakaria ga'apy piaria pe katu
pono te'era'a kasa hawyi ta'atu'akit akit
ne'i hawyi yt kat hamo i ra'yn topyhu'at
sa'awy'i ahewahi ikahu rakat. Mi'i hawyi
ahowawi ai'akit hamo tõ'ẽ haiwot rakaria e.
Mi'i hap ewy kahato waku aiwe'eg kahato
wo o wahenoi Tupana ehay ahewanĩkaptia
pe e Iesui yity'ok totiaria pe i'ewyte ahepe.

IRUKA 11.9-13 PIAT EWY

7 Mi'i hawyi po'og tohenoi — Uiwy ok
ko'i uheinyt'in ko'i karãpe wahẽtup kahato
Tupana kape aimi ky'esat ko'i mi'i hawyi
tutum ahepe yne yne aimiẽtup ko'i ma'ato
tomi ky'esat ewy e. Mi'i tupono waku
watikat kahato aikope aikope toĩne'en imi-
ium aimiẽtup ko'i e. Watikat kahato
aimiẽtup Tupana piat ko'i pote ti aru
wati'a tu puẽti Tupana mipo'oro ko'i e.
watikat aimiẽtup ko'i pote ti aru watipuẽti
imipo'oro ko'i e. Ma'ato yt wati puẽti i
pote waku wahẽtup — Tupana wato'e ta'atu
pyhyp kahato urumiẽtup ewawiat hap
emipo'oro waku wato'e. Eho'o'okenhyp'ok
to mu'ap hawyi waku mesuwe toĩne'en

waku wato'e Tupana pe. Mi'i pote ti
toho'o'okenhyp'ok hawyi wati puẽti aru
aimiẽtup Tupana piat ok tã e. 8 Pywo pe
ti hẽtup kahato haria wo watu kupte'en
pote Tupana miium porera'at haria wato
pyhu'at aru e. I'ewyte Tupana miium kat
kahato haria aito pote wuat'i imiium puẽti
haria wato pyhu'at mesuwe e. I'ewyte —
Ere'okenhyp'ok to Tupana e haria aito pote
mu'ap puẽti haria wato pyhu'at e Iesui ito-
tiaria pe i'ewyte ahepe. 9 Uhemiit'in karãpe
aimẽpyt hẽtup ahepe u'i pote watum u'i
tope e. Yt watum i aimẽpyt pe yi kyt
ne'i — Atiky'esat kahato u'i mamai papai
e pote watum na'yn aha'yru ahaki'yt u'i e.
10 I'ewyte — Papai mamai atiky'esat pira pu'i
epo piat e pote meremo watimõ'ẽ e. Yt
uwe i moi ne'i hum tosa'yru tosaki'yt pe
hesy'at pote e. 11 Mesuwarotiat miit'in ti yt
naku i nug haria wo tukupte'en wen ma'ato
ti ta'atukuap wyti ta'atu mẽpyt'in miat
wakuap ium hamuat e. Ai'ywot atipy piat
ti po'og po'og wakuat wuat'i mesuwarotiat
miit'in kai e. Mi'i tupono miit'in miẽtup
wakuat tutum kuap kahato ti e. Wakuat
aimiẽtup tepiat ko'i Ai'ywot Wakuat Atipy
piat ti'atuium kahato ahape e Iesui yity'ok
totiaria pe i'ewyte ahepe.

12 Sa'awy'iwuat Tupana ehay moherep
haria piat ainãpin hap i'ewyte aha'ase'i
Musei ainãpin hap wẽtup uhehay pe yn
teke are e — Aikotã wati ky'esat irania'in
minug wakuap ahepe mi'i hap ewy waku
watunug i'atuepe e Iesui temiit'in me
yity'ok tote.

IRUKA 13.24 PIAT EWY

13 Pyno ti waku ti etikat kahato mekewat
mu'ap ypy kurin kat atipy kapiat are katu
pono mekewat aria kapiat mu'ap ypy wyti
heremo yne e Iesui. Ta'i mekewat aria
kapiat mu'ap tote ti miit'in yne ikohyewyry
kahato pote mekewat mu'ap ihot kahato
e. 14 Ma'ato mekewat atipy kapiat mu'ap
ypy ti yt heremo i e. Eweikat kahato pote
yn eweipuẽti are katupono mekewat mu'ap
kurin kat upi ti niatpo kahato ehewyry
e. Ma'ato mekewat upiat eipe pote ti
put'ok'ewei'e wuat'i e'at piat eheĩne'en
hap tote e. Katu pono mekewat mu'ap yt
hot i kahato pote ti yt typy'i hin i miit
hewyry e Iesui yity'ok totiaria pe ahepe.

15 Mi'i hawyi to'e Iesui itotiaria pe — Uimi
mu'eria e ewe'eg wo o mekewat Tupana
ehay moherep yt pywuat piat i haria wywo
e. — Uruimohey kahato Tupana i'atu'e
pytkai yt Tupana ehay ewy i ta'atu mo
herep — Uruto ti Tupana hũria ei'ewywuat
i'atu'e pytkai eiwe'eg wo o i'atuehay pupi
yt uiat ewywuat i pupi e. Ta'i eima'at reran
haype uimohey ehepiat hap moma teran
haype i aikotã awahuru tu'u teran aihũria
hap ewywuaria ti mi'iria tukupte'en eipy'a
setpe eimu'e hamo e. 16 I'atuminug sa'ag ete
ti aru mi'iria eweikuap e. Aikotã mekewat
ahiag ẽpo yt hum i ti he rakat ahepe mi'u
hap ewy mi'iria tukupte'en e. I'ewyte yt
karãpe i wati puẽti mekewat hu ẽpo ete he
rakat ywa ewy e. 17 Pyno karãpeĩ aimikoi
upi'a i'atue hãite kahato hawyi meiũran
i'atusat kahato hawyi hewo ra'yn i'ywa he
kahato rakaria e. Ma'ato yt wenug i hat
aimikoi haat sa'ag kahato yt he i i'ywa hap
ewy e. Mi'i hap ewy kahato Tupana ehay
wẽtup aimu'e haria tukupte'en e. 18 Ma'ato
mekewat wenug kahato haat wyti yt karã-
muo i haat sa'ag nakat ne'i e. Haat kahato
yn topyhu'at e. Ma'ato yt ihãite i rakaria
ywa ti yt mi'u wo hin i ra'yn topyhu'at.
Mi'i ti yt watu'u kuap i ra'yn i'ywa haat
sa'ag nakat ne'i e. 19 Pyno mi'i meiũran —
Yt kat hamo i ra'yn meiẽwat i'ywa yt hẽ'ẽ
kahato i rakat meiẽpe wato'e. Pyno waku
ahe'aria wo ra'yn mi'i yp yt aipoi i pote
wato'e hawyi wati'ypytek yt naku i rakat e.
20 Ta'i watikuap kahato ti mikoi ypia i'ywa
he hap upi sio wakuat ypia sio yt naku i
rakat ypia hap watikuap kahato aito e. Mi'i
hap ewy kahato te ti watikuap pywo piat
Tupana ehay enoi haria sio aima'at haria
ta'atuminug wakuap upi sio ta'atuminug yt
naku i hap upi wati'atukuap mi'iria e.

IRUKA 13.25-27 PIAT EWY

21 Katu pono ti i'atu kahato miit'in uhe-
hay su'at kahato haria — Uika'iwat ka-
hato En Uika'iwat kahato En i'atu'e uhepiat
haria ma'ato yt pywo piat haria i mio tã
i'atu'e ehepe aru ehekat ky'ewi eima'at
haype e. Pywo ti mi'iria yt karãpe hin
i te'eru wehyt'ok aikope Tupana toĩne'en
Morekuat no hap tote aru are katu pono
ti itote Ui'ywot miky'esat nug haria yn
wyti te'eru wehyt'ok e. 22 Ta'i mekewat
wehyt'ok hap e'at pe ti aru typy'i itote —
Ihot'ok Uika'iwat waku kahato En i'atu'e.
Uika'iwat kahato En i'atu'e haria itote
tukupte'en ma'ato yt uimikuap ko'i i yt

Ui'ywot miky'esat nug haria pytkai mio tã
i'atu'e — Ta'i uruto ti eset moherep kahato
miit'in miat haria ti i'atu'e. Miit'in mu'e ka-
hato haria urutukupte'en itote i'atu'e ti aru
wehyt'ok hap e'at pe. — Uruka'iwat eset
no ti mã'ãu sa'ag ko'i uru'atu sopo kahato
miit'in pywiat haria ti uruto i'atu'e ti aru
wy. Ta'i i'ewyte karania wo i wyti urutunug
wakuap yt uwe misepap ewywuat i wuat'i
ehamo miit'in mowa nẽtup kahato hamo
itote urutukupte'en turan i'atu'e ti aru wy
uhepe. Mi'i tupono ti waku Uruka'iwat
urutu wehyt'ok atipy pe i'atu'e aru. Waku
ahewaku hap upi wato pyhu'at atipy pe
aikope Tupana toĩne'en Wuat'i Akag wo
hap tote i'atu'e ti aru uhepe at. Uruto waku
pote waku watu wehyt'ok atipy pe i'atu'e
aru uhepe e. 23 Ma'ato ti aru mi'iria pe
are'e — U pãi uhyt mana yt karãpe hin i
ti woro ho'okuap eipe are'e ti aru i'atuepe.
Eweiwat ro meiũpepyi pya ui'yatypepyi are
ti aru mi'iria pe katu pono yt nakuat i nug
haria ti eipe are ti aru yt uikuap i sese haria
pe e Iesui irane mekewat wehyt'ok e'at hap
etiat.

IRUKA 6.47-49 PIAT EWY

24 Uiwyria'in pywo ti rat uwe uwe ikuap
ui'e hap hawyi topyhu'at ui'e hap nug
hat mi'i Tupana mimowe'eg kahato rakano
topyhu'at e Iesui. Pywo ti rat uwe uwe uhe-
hay nug hat mi'i hat topyhu'at aru aikotã
iwe'eg kahato getap nug kuap kahato hat
ewy wyti aru toĩne'en aikotã — Are pãi are
an pyno sig waku atunug ui'yat meiũpe yi
heg kahato tote e hat ewy toĩne'en aikotã
— Yt naku i yẽpeke are'yatnug ywyku'i
pe e hat ewy toĩne'en e. 25 Ta'i toĩne'en
wy yẽpeke we'yatnug haria ywyku'i upi-
aria ma'ato karãpe put'ok'e i'aman ipopit
kahato hawyi ti aru ywytu uato at ka'ap
hawyi ihy wato meremo hawyi yẽpekiat yi
kyt rotiat we'yatnug hat yat pe teke ra'yn
y'y yẽpekiat getap we e. Mi'i turan wasere
wato i ra'yn hawyi y'y ihyeput haty wo
ra'yn hawyi meremo meiẽwat getap toihep.
Mi'i hawyi yt kat i ra'yn topyhu'at itotiat
e. Ma'ato mekewat yi heg notiat we'yatnug
hat yat yt toihep hin i e katupono mekewat
yi nu ewy iheg kahato rakat rotiat i'yat
pote e katu pono tuwa nẽtup mo kahato
tutunug getap pote e. Mi'i hat ewy ti te'ero
pyhu'at uhepiat ta'atunãpin hap nug haria
e. 26 Ma'ato uwe uwe uhehay ta'atukuap
hawyi — Ta'i yt atunug neran hin i uito
pãi an e haria ti aru tukupte'en yt we'eg
haria wo i e. Aikotã yt tuwe'eg wo hin i
tuwe'yatnug yi kyt pe hat ewy. — Waku
ra'yn ui'yat atunug yẽpeke e hat ewy yi
og notiat e hat ewy e. 27 Aikotã i'aman
kahato hawyi ihy wato meremo ra'yn y'y
hawyi teke ra'yn i'yat pe toine'en y'y ẽpe
ete pote. Mi'i pote meremo y'y tipugha
kahato mekewat yat hawyi wasere teke
kahato i'yat pe hawyi toi'ypyhep i'yat e.
Ta'at ra'yn hawyi i'aporok'e ra'yn hawyi
yt ikahu hin i ra'yn i'yat e. Mi'i hap
ewy ti yt uimohey i haria te'ero pyhu'at
uhepiat ta'atu nãpin hap yt nug i haria e
Iesui miit'in sem me yity'ok totiaria pe.
28 Mio tã e pote itotiaria te'eru wa nẽtup
kahato hawyi te'ero'e to'ope — Ta'i yt uwe
i po'og meiẽwat Miit kawiat ainãpin kuap
kahato hat i'atu'e Iesui piat pe katu pono
yt irania'in Tupana ehay wani wani e haria
piat yt aimu'e hap yt ewy hin i tig Mi'i Miit
aimu'e i'atu'e katupono irania'in ti aimu'e
kat i'atu'e kat i'atu'e irania'in aimu'e hap
ewy yn aimu'e i'atu'e. 29 Ma'ato Iesui ti
tuweupi ra'yn aimu'e Morekuat Koro ewy
i'atu'e. Pywo ti rat Iesui aimu'e aikotã
Tupana wẽ ewy ihay i'atu'e to'ope yity'ok
totiaria Iesui mienoi kuap haria.

8

MAKU 1.40-45 IRUKA 5.12-14 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Iesui ipot'apyk i ra'yn yity'ok
totepyi topot mu'eria sem wywo. 2 Mi'i tu-
ran wẽtup ok Iesui owa kape tut hepihi pihi
rakat. Mi'i ti tuwepỹ'ãtutuk Iesui mõtypot
hamo to'e hamo — Uhyt atiky'esat kahato
uimoe hãite epiat hap e Iesui pe. 3 Mi'i
hawyi tuwe ponug hepihi pihi rakat piit
ete hawyi — Ta'i atiky'esat kahato ehãite
hap e. Pyno woro moe hãite ra'yn mehĩ
e hawyi meremo hepihi pihi tuwetyk yne
ra'yn tokã'ã meremo ra'yn.

4 Mi'i hawyi Iesui to'e tomimoehãite pe —
Ereto ro pa'i ko'i kape hawyi etimoherep to
i'atuepe emoehãite epihi pihi mokã'ã hap
e. Yt ehenoi henoi tei'o mu'ap upiaria pe
emoehãite hap uhepiat ma'ato ereto hãpyk
o pa'i ko'i kape hawyi — Pywo i'atu'e hawyi
waku etum ehũ i'atumi'u wo are aikotã
sa'awy'i aha'ase'i Musei aimu'e hap ewy e.
Mi'i hap kaipyi ti aru yne itotiaria ikuap
pywuat uhepiat emoehãite hap e.

IRUKA 7.1-10 PIAT EWY

5 Mi'i hawyi Iesui teke tawa Kawana'ũ me
i ra'yn. 6 Mi'i turan put'ok'e surara akag
sese tapy'yia Humanu ywania. Mi'i hawyi
to'e Iesui pe — Uipowyro o uhyt e katupono
uhemiit sese i'ahu kahato toĩne'en e. Mio
ra'yn topyhu'at kahato te'yni pe ui'yat pe e.
Yt naku i sakpo tuete Mehĩ e. Uhemiit uiwy
ho'opot kahato Uhyt e. Ta'i yt tuwemokup
kuap i ra'yn Uhyt e. Mi'i pote ti imoehãite
hap atiky'esat kahato ekaipyi Mehĩ e. 7 Mi'i
hawyi — Pyno areto eupi hawyi atimoe
hãite emiit itote e Iesui surara akag me.
Mi'i hawyi surara akag to'e Iesui pe 8 — Yt
naku i ereto ui'yat kape Uhyt kat pote uiat
uhewaku hap yt put'ok'e i ui'yat piat ereke
hamo Uhyt e. Waku po'og meiũpepyi yn
etimoehãite uhemiit ehay wo e. 9 Katupono
uito areĩne'en surara'in sem po'oro hat e.
Ta'i uiat uhemiit sem kahato tukupte'en e.
Ta'i i'ewyte ui'akag ko'i tukupte'en more
kuaria ko'i e. Atunug kuap kahato i'atumi
ky'esat wy e. I'ewyte atipo'oro kuap kahato
mesu wa ro tiaria uhemiit'in sem e. Ta'i
surara'in me are'e — Eweiwat ro kuepuo are
pote meremo tuwat kuepuo ui'e hap ewy e.
I'ewyte irania'in me are'e pote — Eweĩ'ẽ ro
meikowo uhowawi are pote meremo tõ'ẽ
uhowawi uhepiat ta'atu po'oro hap ok tã
e. I'ewyte ti uhemiit'in sese ui'yat piat
pe are pote — Etunug no mi'i tã ui'e pote
ta'atunug na'yn meremo uhepiat topo'oro
hap ok tã e. Mi'i hap ewy En meiũpepyi
ehay wo — Ehãite ro ere ui'yat piat uhemiit
i'ahu kahato rakat pe pote taren meremo
ihãite ra'yn itote e'e hap ewy ehay po'oro
hap ok tã e mekewat Humanu ywania
esurara akag Iesui pe. 10 Mi'i to'e hawyi
Iesui tikuap surara akag koro ehay hawyi
tuwanẽtup kahato ihay kape hawyi toikuap
kahato tomohey hap e. Mi'i hawyi tuwe
morem hawyi to'e toupiaria pe — Uhyt'i'in
mana'in e aito ti Iuteuria aito ma'ato
mesuwat meiũwat surara akag wẽtup
ywania toĩne'en e. Eiperia uimohey ma'ato
mesuwat Humanu ywania po'og po'og ti
uimohey hat toĩne'en ai'ywania Isareu
ywania kai e. Mi'i ti yt ai'ywania hin i wen
e Humanu ywania ti mi'i wen ma'ato mi'i
pytkai ti po'og uimohey ai'ywania kai e.
11 Mi'i pote eiwe'eg wo o ui'ywania uimohey
hap wywo are katu pono yt uimohey i
ehepiat pote meiũran ti aru irania'in
ywania mimohey kahato wo arepyhu'at
mesuwe e. Pywo pe ti rat meiũran aru
karãpe Tupana toĩne'en Wuat'i Porekuat
no mi'i hap kape tõ'ẽ tõ'ẽ kahato irania'in
ywania aikope pyi aikope pyi e. Mi'i hawyi
ti aru mi'iria te'era'apyk aikope Tupana
toĩne'en Morekuat eypa rakai kawiano
aikope ienuk hap tote e. Aikope aha'ase'i
koro Aparãu apyk hap kawiano aikope
aha'ase'i pot Isaki apyk hap kawiano aikope
ai'ywania 12 ywania aha'ase'i Iako apyk hap
kawiano ra'yn te'era'apyk wẽtup ywania
uimohey rakaria e. Ta'i eiwe'eg wo o katu
pono ui'ywania eipe pytkai yt uimohey
haria i kahato eipe pote e. 12 Mi'i pote
ewe'eg wo o ui'ywania e katu pono yt
uimohey i haria wo eweikupte'en Tupana
mipun ko'i ewywuaria eweikupte'en aru
aikope i'ypyryp sese hap tote aikope
kak'ewei'e kak'ewei'e hap tote aikope
kyry'et kyry'et'ewei'e haty pono hap tote
eipugha eipe uimohey sese hap pun haria
eipe hawyi e. Ma'ato meiũwat surara
ywania ewywuaria tukupte'en kahato aru
atipy pe uimohey sese haria wo tukupte'en
mote wẽtup ywania pytkai e. Mi'i pote
ewe'eg wo o ui'ywania e Iesui. 13 Mi'i hawyi
Iesui to'e i mekewat Humanu ywania surara
akag me — Mehĩ e uimohey kahato hat en e.
Pyno mio waku kahato era'aipok i ro e'yat
kape katu pono emiit i'ahu rakat ihãite i
ra'yn topyhu'at mio ra'yn epiat uimohey
hap ewy mehĩ e. Mio tã e hawyi toto surara
akag to'yat kape hawyi toipuẽti itote temiit
waku kahato ra'yn ihãite kahato ra'yn kat e
Iesui yianmete tepiat hap ewy kahato ra'yn
temiit toipuẽti to'yat pe.

MAKU 1.29-34 IRUKA 4.38-41 PIAT EWY

14 Irokirẽ Iesui toto topotmu'e Peteru yat
kape. Itote Iesui tipuẽti Peteru sakitu
i'ahu kahato te'yni pe ipiit sakup kahato.
15 Mi'i hawyi toto ra'yn Peteru sakitu kape
hawyi tuwe ponug hakitu po ete hawyi
meremo i'ahu hap ipiit sakup hap tokosap
ta'yn. Mi'i hawyi ipoĩ'ãm na'yn ipotpap
ta'yn i'atumi'u nug hap ete. 16 Mekewat
ewãtym muo ta'atue ropo'ok kahato i'ahu
rakaria ahiag ipiit piat rakaria Iesui kape.
Mi'i hawyi mi'iria kaipyi toi'atusopo kahato
ra'yn ahiagnia wẽtup yn tehay wo i'ewyte
toi'atumoehãite ra'yn i'ahu rakaria torania
ra'yn.

17 Mi'i hawyi toi'atu moe hãite kahato
itotiaria aikotã sa'awy'iwuat Tupana ehay
moherep hat Isaia to'e hap ewy — Ai'ahu
hap ti aru toimoehãinte topiit ahyk hap mo
e. Aipo kĩ'ã hap aipy kĩ'ã hap toimog yne
yne ra'yn e. Ahaty'i haty'i hap totioto yne
aru pya aikai e sa'awy'i Isaia miwan 53.4 pe
e hap ewy.

IRUKA 9.57-62 PIAT EWY

18 Mi'i tã Iesui ti'atumoehãite kahato pote
tõ'ẽ tõ'ẽ kahato miit'in po'og po'og Iesui
emig hamo. Mi'i pote meremo to'e topot
mu'eria pe — To'iro meremo ihyemyi'a
sakpo uhekatuwyria katupono ui'akit kuap
ne'i i'ahu rakaria. I'atumoehãite hap ta'atu
ky'esat kahato pote uhemig neran haria
i'ahu kahato rakaria sem ui'akit irane e.
19 Mi'i hawyi meremo tuwehyt'ok yara piat
turan put'ok'e yẽpeke wẽtup ok miit Musei
e hap miwan kuap kahato hat. Mi'i hawyi
tuwẽ powat Iesui kape — Wo'omu'e hat e
uipap kahato eupi emiit no e. Areto teran
aikopuo aikopuo ewyry hap upi e Iesui pe.
20 Ma'ato Iesui tiwesat — Pyno ereto teran
uhupi pote waku ma'ato sa'awy'i erewa
nẽtup kahato katupono yt kat hin i ti ui'yat
mesu wa rotiat toĩne'en e. Ereto uhupi
pote yt kat i i getap sese ewano ewyry hap
tote pãi e. Ta'i awahuru ko'i ti te'eroket
ta'atuka'a puo i'ewyte weitaria te'eroket
ta'atusok pe ma'ato uiat yt kat i ui'yat
uiket hap sese pãi e. Miit'in Eyke'et Uito
wen ma'ato yt i'yat rakat ewy i areĩne'en
mesuwe uhewyry miit'in mu'e hamo turan
e Iesui — Areĩne'en neran emiit no e hat pe.
21 Mi'i turan wẽtup ok ipotmu'e to'e Iesui pe
— Pywo ti rat areto teran eupi Uika'iwat e
ma'ato ui'ywot yatype te areĩne'en neran.
Ui'ywot iku'uro hawyi isyp hawyi areto
teran eupi e Iesui pe. 22 Ma'ato Iesui tiwesat
— To'iro uhupi uipotmu'e wo e katupono
tukupte'en nat yt Tupana yt mohey i haria
itote e'ywot syp hanuaria uhyt e. Ereto
uhupi e Iesui tope.

MAKU 4.35-41 IRUKA 8.22-25 PIAT EWY

23 Mi'i hawyi ipotmu'eria te'eruwehyt'ok
ta'yn yara pe Iesui upi hawyi tuwat ra'yn
ihyemyi'a wato sakpo. 24 Tuwat turan
wasere wato tut. Mi'i hawyi ihywẽ'okmoĩ
okmoĩ wato'in kahato hap yara pe teke teke
kahato ma'ato mi'i pytkai Iesui toket ne'i
yara pe. 25 Mi'i pote ipotmu'eria tokoka'at
ihymut hamo — Uhyt wata'apy'at hamuat
ra'yn Uhyt i'atu'e haty wo. Erehymut ro
uruehakyera'at ro En i'atu'e haty wo katu
pono watopap hamuat Uhyt i'atu'e. 26 Mi'i
hawyi Iesui tuwehymut hawyi — Kat poteĩ
eweiken'ẽ e Iesui. Yt uimohey i te apo eipe
e. Mio tã e hawyi ipoĩ'ãm na'yn hawyi to'e
haty wo ywytu uato pe — Wãi ne epo'inik
to y'y epo'inik to ywytu e hawyi meremo
y'y ihy nik ra'yn. 27 Mi'i hawyi mehit'i'atu'e
kahato Iesui minug kape ipotmu'eria. Mi'i
hawyi hemiit'in te'eru wa nẽtup kahato
hawyi — Kat kawiat kahu meiũ Miit i'atu'e
to'ope Iesui piat. — Uweĩ meiũ Miit katu
ponoĩ ywytu y'y toimoperup'i kuap kahato
tomiky'esat ewy i'atu'e to'ope.

MAKU 5.1-20 IRUKA 8.26-39 PIAT EWY

28 Iesui timo perup'i ywytu uato hawyi
meremo put'ok'i'atu'e mekewat ihyemyi'a
koro sakpo mekewat tawa Karata e hap tote
wo'osyp hap wã tote. Tuwẽtem yara pyi
hawyi mi'i tote ahiag emiit tut Iesui ewa
kape wẽtup ok towy wywo mekewat mũ'ẽ
ka'a kaipyi tõ'ẽ ipy'ahak kahato rakaria.
Itotiaria tawa Karata piaria gupte'en haria
te'eroken'ẽ kahato meimuẽ wuat ahiagnia
pupi hewyry rakaria pupi. Mi'i pote yt
karãpe i tuwat mekewat wo'osyp hap
kapiat mu'ap upi. 29 Ma'ato Iesui put'ok'e
itote hawyi meimuẽwat ahiagnia ko'i
te'eroken'ẽ kahato Iesui pupi. Mi'i haype
to'okak'i kahato haype ta'atuemiit wẽ pyi
kak'i'atu'e — Kat hamo eriot uruewawi
Tupana Sa'yru i'atu'e. Yt put'ok'e i te
ti uruepiat ho'opot hamuat uru'apiheg
hap e'at yt put'ok'e i te i'atu'e meiẽwat
miit wẽ pyi. 30 I'ewyte itote tukupte'en
hamaut asuwai ko'i sem te'erenuk hap
tote. 31 Mi'i pote mi'i ko'i ahiagnia hẽtup
kahato Iesui pe — Yt naku i i'atu'e uruhep
ta'yn ti meiũwat miit pyi mi'i pote ti urutu
wehyt'ok teran meimuẽwat hamaut asuwai
ko'i pe ra'yn i'atu'e. 32 Mi'i pote Iesui to'e —
Eweiwat ro pyno meremo e pote meremo
tuwenõ'ẽ hawyi tuwehyt'ok hamaut asuwai
ko'i pe. Mi'i pote hamaut asuwai ko'i
i'atueso'ok kahato ra'yn ahiagnia wehyt'ok
hawyi. Mi'i pote hewo hewo ihyemyi'a
wato pe yity'ok pyi hawyi ikohyeput'i
ikohyeput'i hawyi te'ereãpyhyka ãpyhyka
y'y pe hawyi topap yne hamaut asuwai
ko'i mekewat ihyemyi'a koro y'y wato pe.
33 Mi'i pote hamaut asuwai apykok haria

ikohyeput ra'yn tawa kape ta'atuhenoi yne
mi'i tã hap ko'i tawa piaria pe aikotã Iesui
ti'atu sopo yne ahiagnia hap ko'i ta'atu
henoi. Aikotã ahiagnia ti'atu moma ra'yn
hamaut asuwai ko'i yne hap ta'atu henoi
kahato yne tawa piaria pe. 34 Mi'i hawyi
itotiaria tuwat ra'yn te'eraha'at hamo. Mi'i
hawyi mi'iria te'ero'e haty wo Iesui pe —
Mehĩ ereto ro meiũpepyi wẽtup tawa kape
Uhyt Mimi ta'atuhẽtup haty wo te'eroken'ẽ
haype. Yt ta'atu ky'esat i Iesui pote toto
ra'yn itote pyi are uito Mateu mesuwe
uimiwan me.

9

MAKU 2.1-12 IRUKA 5.17-26 PIAT EWY

1 Yi Karata piaria yt iky'esat i Iesui ta'atue
tawa piat pote teke i ra'yn yara pe hawyi
ta'aipok i ra'yn temiit'in nywo ta'atue'yara
puo ta'atu sai pepe ihyemyi'a koro sakpo i
ra'yn ta'atue tawa pakup Kawana'ũ kape i
ra'yn te'era'aipok. 2 Put'ok'i'atu'e ta'atue
tawa pe hawyi itotiaria tuerut Iesui kape
wẽtup ok miit ipiit iheg nakat yni pe. Mi'i
hawyi toikuap ta'yn topiat tomohey haria
hap hawyi to'e ipy'a heg nakat pe — Eremo
wepit ro uha'yru katupono mesup ti atimo
hãpyk yne ra'yn ti emi'aparap ko'i Tupana
piat e. Mio wyti waure wo toĩne'en na'yn
eminug sa'ag ko'i yne hap kai e. Ati'atumo
weityk yne ra'yn eminug sa'ag ko'i wyti e
Iesui ipiit heg nakat pe. 3 Mi'i to'e Iesui tu-
ran ti tukupte'en wy itote Musei wo'onãpin
hap kaipywiat wo'omu'e haria. Yt naku
i kahato Iesui to'e mi'i tã — Ati'atu mo
weityk eminug sa'ag ko'i e hap ewy i'atu'e
yt naku i mio tã wato'e i'atu'e katu pono
watikuap ta'yn Tupana yn ni ahehakyera'at
kuap watunug yt naku i hawyi i'atu'e. Mi'i
pote yt naku i Mi'i Miit meketã e hap e
hamo i'atu'e te'eruwanẽtup hawe. 4 Ma'ato
mio tã i'atu wa nẽtup hap meremo Iesui
tikuap ta'yn towa nẽtup hap kaipyi hawyi
to'e i'atuepe — Koitywy atimo weityk yne
emi'aparap Tupana piat are'e i'ahu rakat
pe pote eiwa nẽtup sa'ag apo uhowawi
uhyt'i'in e. — Yt uwe i mio tã e hap inug
kuap ewei'e eiwanẽtup hawe. — Tupana yn
ni mio tã e hap inug kuap ewei'e ti. — Yt
naku i mio tã ere'e pãi ewei'e ti uhete eiwa
nẽtup hawe e. 5 Emi'aparap atimo weityk
are'e tope pote — Yt naku i En ewei'e uhepe
eipy'a pe ma'ato uhesaika kahato miit'in
minug sa'ag moma hamo e. 6 Ta'i Miit'in
Eyke'et kahato areĩne'en are wen ma'ato yt
uimohey hin i te eipe e. Ta'i Tupana tum
yne ra'yn tesaika hap wuat'i miit'in minug
sa'ag mohãpyk hamo e. Atiky'esat kahato
eweikuap uhesaika hap miit'in ehakyera'at
hap e. Mi'i hap moherep hamo are'e yt
hewyry kuap i rakat pe ipiit heg nakat pe —
Epoĩ'ãm no uiwy hawyi meremo eti'okpoi
ro e'yni hawyi ewyry ro e'yat kape ui'e hap
ewy e Iesui yt hewyry kuap hin i rakat
pe tesaika hap wuat'i miit'in minug sa'ag
moma hap moherep hamo. 7 Mi'i to'e hawyi
meremo ipy kĩ'ã rakat ipiit kĩ'ã rakat ihãite
ra'yn hawyi meremo ipoĩ'ãm hawyi toto
ra'yn to'yat kape wuat'i ehamo Iesui e hap
ewy. 8 Mi'i pote itotiaria te'eraha'at kahato
hawyi i'atu wepit kahato ra'yn — Urutu
wehum kahato ewawi Tupana i'atu'e ito-
tiaria. Waku kahato En Tupana katu pono
mesup ta'yn uruehamo etum na'yn esaika
hap ewywuat meiũwat Miit Iesui pe i'atu'e
irania'in itotiaria.

MAKU 2.13-17 IRUKA 5.27-32 PIAT EWY

9 Mi'i hawyi ti Iesui toto ra'yn tetawa
pakup Kawana'ũ pyi. Mi'i hawyi mu'ap
upi teha'at uhowawi. Uito ti Mateu apyk
pe sa'awy'i areĩne'en itote tawa Kawana'ũ
kapiat mu'ap py'asetpe mekewat pyhyp
hamuat surara'in wywo morekuat piat
ha'up sat wuat'i miit'in mu'ap sa'up sat
hanuat areĩne'en itote. Mi'i hawyi Iesui
put'ok'e itote. Mi'i hawyi Iesui teha'at
kahato uhowawi hawyi to'e uhepe — Mateu
e atiky'esat kahato en uhemiit no e. Ereto
ro uhupi mehĩ uhemiit no e uhepe. Mio tã
to'e uhepe hawyi meremo uipoĩ'ãm na'yn
hawyi areto ra'yn hupi. 10 Mi'i hawyi ti
atioto ra'yn Iesui ui'yat tote kape imoenuk
ui'yat piat hamo. Mi'i hap ti typy'i ka-
hato yt naku i rakaria wuat'i pu'ap pyhyp
haria uiwyria'in tõ'ẽ tõ'ẽ kahato ui'yat kape
te'erenuk hamo uimi kaykay ko'i. Mi'iria
ti te'erenuk itote Iesui wywo i'ewyte Iesui
potmu'eria wywo to'otokpe tokpe yt naku
i rakaria wywo uruwywo. 11 Mi'i hawyi
ai'ywania eko nug yne haria te'eraha'at
kahato Iesui kape hawyi te'ero'e to'ope —
Yt kan hamo i Mi'i Miit Iesui katu pono
tenuk kahato yt naku i rakaria wywo yt
aheko etiat mienoi yt ewywuat i i'atu'e.
Mi'i hawyi te'ero'e Iesui emiit'in me —

Kat pote som yt nakuaria i wywo emu'e
hat Iesui tenuk kahato yt aheko ewy i
i'atu'e. 12 Ma'ato apo'i'atu'e temiit'in miat
hap Iesui tikuap hawyi toi'atu wesat —
Pyno eweikuap teran apo kat pote arenuk
teran yt nakuaria i py'asetpe yt eweimu'e
hap yt ewy i e. Pyno ahenoi ehepe.
Ta'i aikotã mohag nug haria i'ahu rakaria
py'asetpe toĩne'en i'atu moe hãite hamo
mi'i hap ewy kahato areĩne'en yt naku i nug
haria py'asetpe Tupana moherep i'atuepiat
hamuat e. 13 Wo'omu'e haria e eweikuap
kahato yne aheko hit Iuteu ywania wãi'e
hap ko'i ma'ato Tupana e hap koro sese ko'i
waku eweimu'e ro e. Waku eweimu'e Tu-
pana ehay moherep haria sa'awy'i wuaria
miwan ete aikotã Tupana to'e hap sese
— Pywo ti rat yt atimorem kuap i eipe
uhowawi — Uito po'og waku torania kai e
haria ewei'e pote e Tupana sa'awy'i ehep-
iat e Iesui. — Yt atimo hãpyk kuap i —
Waku kahato ra'yn uito e haria e Tupana
sa'awy'i ehepiat e. Mi'iria yt atikaykay
kuap i uhemiit no e Tupana. Ma'ato ira-
nia'in — Tupana piat ati'aparap kahato uito
e haria paa'e haria ati'atukaykay kuap ka-
hato uhowawi i'atue ha kyera'at hamo e
Tupana sa'awy'i miwan me yt naku i nug
haria etiat e Iesui — Uruto po'og e haria
pe. Mi'i hawyi to'e i i'atuepe — Pyno waku
eiwemu'e i'ewyte mekewat Tupana e hap
sa'awy'iwuat — Ati'atue ha kyera'at kuap
uhepiat — Uruehakyera'at ro e haria paa'e
haria e. Ma'ato irania'in — Tupana mieha
kyera'at yn uruto urutukupte'en e haria yt
ati'atuehakyera'at kuap i e Tupana sa'awy'i
e. — Uruto waku sese nug kahato e haria
uruto po'og e haria yt ati'atue ha kyera'at
kuap i e Tupana sa'awy'i miwan me e. Mi'i
e hap Tupana wat kape waku eweiwanẽtup
kahato e Iesui mekewat Iuteuria wo'omu'e
haria pe to'ywania seko moherep haria pe
ui'yat pe.

IRUKA 5.33-39 PIAT EWY

14 Iesui mio tã to'e turan put'ok'i'atu'e
Iesui kape mekewat wo'oset'ok hat Iuwãu
potmu'eria ko'i. Mi'i hawyi apo'i'atu'e Iesui
pe — Mehĩ i'atu'e irania'in wo'omu'e haria
aheko moherep haria te'erewemosy'at ka-
hato Tupana mõtypot hamo i'atu'e. I'ewyte
uruto Iuwãu potmu'eria mi'iria ewy ka-
hato urutu we mosy'at Tupana mõtypot
hamo i'atu'e. Ta'i urutu we mosy'at ka-
hato uruto Tupana mõtypot hamo ma'ato
ewat epotmu'eria yt te'erewemosy'at hin i
uruto ewy i'atu'e. Kat pote mi'i tã eupiaria
i'atu'e Iesui pe. 15 Mi'i hawyi Iesui ti'atu
wesat — Eweikuap kat pote pyno ahenoi
ehepe. Pywo pe ti rat yt uwe i mesuwat
yi tote tuwe mosy'at wo'omo wepit ienuk
koro hap e'at pe turan mekewat wo'okyi'at
hap e'at ienuk koro hap e'at pe yt uwe i
tuwemosy'at teran i i'atumowepit hap e'at
pote e. Mi'i ui'e hap ewy kahato uhemiit'in
tukupte'en mesup areĩne'en i'atupy'asetpe
pote e Iesui. Ta'i i'atuwepit kahato mesup
katu pono areĩne'en i'atu py'a setpe aikotã
uhehary'i kyi'at hap e'at piat ienuk koro
hap nug hat ewy areĩne'en mesuwe i'atu
py'a setpe aikotã uhemiit mowepit kahato
hat ewy areĩne'en mesup aikotã iwary rakat
ewywuat e. Mi'i pote te'erenuk kahato
aikotã ienuk hap iwary pakup takat mõ-
typot hap ienuk hap ewy e. Mi'i pote
te'erenuk kahato at ka'ap e. I'atuwepit ka-
hato areĩne'en i'atupy'asetpe pote mesuwe
pote e. Ma'ato pywo ti rat meiũran ti aru
uhewanĩkaptia uhereto saity ete pya uimi
mowepit ko'i kai e. Uhereto hap e'at pe ti
aru yt kat hin i ta'atu'u teran aru uhemiit yt
uwe i uito hawyi e. Ta'i yt i'atuwepit hin i
aru mekewat e'at turan katupono irania'in
yt uimohey haria i ui'auka aru e. Mi'i hap
e'at pe uhemiit sese te'eremosy'at kahato
uipotmu'eria e Iesui wo'oset'ok hat Iuwãu
potmu'eria pe.

16 Mi'i hawyi to'e Iesui — Ui'ywania
ahenoi teran ehepe aikotã uhehay pakup
uheko pakup yt eheko pot'i yt ewywuat hin
i hap ete e. I'ewyte ti uhehay ipakup i
yt ai'ywania wãi'e hap ewy hin i e. Ta'i
uhehay pakup ti topyhu'at aikotã ahesokpe
pakup turan hap ewy kahato uhehay pakup
e. Ui'ywania karãpe ahesokpe pot'i hiot'e
rakat mi'i hawyi yt watomog neran i ra'yn
sokpe ipakup mo are katu pono watomog
ahesokpe pot'i ahesokpe pakup wo pote
mi'i hawyi karãpe wati koho aimimog hap
tote hawyi tuweityk ta'yn ahesokpe pakup
mimog hawyi toihiot ra'yn ahesokpe pot'i
e. Mi'i hawyi ahesokpe pot'i hiot'e iwato
po'og na'yn sa'awy'iwuat kai topyhu'at e.
Yt naku i e. Mi'i pote waku watomog ahe-
sokpe pot'i sokpe pot'i kawiat wywo yn. Yt
naku i watomog sokpe pot'i sokpe pakup'i

wo e. Mi'i hap ewy kahato tig yt naku i
watomog aheko pot'i uheko pakup'i wo are
katu pono yt to'osat hin i uhehay pakup'i
sehay pot'i upi hap ewy kahato ui'ywania
e. 17 I'ewyte ti uhehay pakup'i topyhu'at
kahato aikotã sapo hy pakup ewy yt nem
hin i te turan e. Ta'i ahetama pe ywa pakup
hy ti waku watopag heiam i'ape pakup we
yn watopag katupono ti i'ape pakup yn wyti
iporok kuap hat i'ape pakup pote e. I'ape
pakup we watopag pote waku i'ywa pakup
hy watopag heiam me iporok kuap hamo
e. Mi'i hawyi meiũran mahy wo topyhu'at
e. Mi'i hap ewy watunug ahetama pe e.
Yt naku i wen ma'ato watopag i'ywa hy
pakup mekewat heiam i'ape pot'i kawiat pe
ipe teneg nakat kawiat pe are katu pono
yt put'ok'e kuap i yt iporot kuap i pote
e. Ma'ato watopag Uwa hy pakup Uwa hy
eĩam teneg me pote yt naku i sese topyhu'at
aru katu pono mahy we'amut hawyi i'ape
teneg me hawyi i'ape teneg i'apok'e e. Mi'i
pote i'apok'e kahato heiam teneg e. Mi'i
hawyi mekewat mahy Uwa hy wakuat yne
yi tote tuwepun ne'i e. I'ewyte heiam
i'ape teneg kawiat yt kan hamo i topyhu'at
i'apok'e hawyi e. Yt kat pe kuap i ra'yn
waheiam nug i'apok'e hawyi e. Yt kat i
ahesapo hy i'ewyte ti yt kat i heiam e.
Pywo ti rat mi'i ewy kahato uhehay pakup'i
topyhu'at e aikotã kat kat ywa hy ipakup
takat ewywuat topyhu'at mesuwe e. Ta'i
uhehay pakup'i yt toĩne'en kuap i ahehay
pot'i puo e. Yt wato mohey kuap i wẽtup
sehay yt uiat ewywuat i e. Wato mohey
teran mote aiwepyi sehay pot'i pote hawyi
yt naku i topyhu'at aikotã ahesapo hy eiam
teneg nakat pok'e hap ewywuat toĩne'en
e. Uhehay pakup'i yt to'osat i ahehay
pot'i wywo e. Yt to'o'ewy i pote yt naku
i to'opuo tukupte'en e. Eweipag uhehay
pakup'i wo'omu'e haria sehay pot'i puo
pote meiũran yt naku i sese topyhu'at itote
e. Ma'ato ehã'ãg mote uhehay pakup sehay
pot'i puo wẽtup sehay nug hamo pote yt
kat i sehay pywuat topyhu'at aru katupono
uhehay pakup yt sat'e i kahato wẽtup se-
hay wywo tu'uka kahato e. Waku uhehay
pakup watopag heiam pakup we e. Yt pote
tu'uka to'ope hawyi sehay sa'ag ewywuat
topyhu'at e Iesui sehay pot'i moherep haria
pe mekewat uiat ui'yat pe. Uito Mateu.

MAKU 5.21-43 IRUKA 8.41-56 PIAT EWY

18 Mio tã e Iesui turan wẽtup ok Iuteuria
akag put'ok'e hawyi tuwe pỹ'ã tutuk Iesui
mõtypot hamo hawyi to'e — Yt naku i uhete
Mehĩ e. Mesup ta'yn uhaki'yt sese uimiky'e
kahato iku'uro sese ra'yn ipyhu tek'e ra'yn
Mehĩ e. Ma'ato ereto uhupi hawyi ere-
ponug ipiit ete hawyi uhaki'yt tuwẽtem i
ra'yn gu'uro pyi hap atikuap Uhyt e haty
wo Iesui pe. 19 Mi'i hawyi — Pyno areto e
Iesui hawyi toto ra'yn mekewat tu'isa upi
ui'yat pyi. Mi'i hawyi ipotmu'eria tuwat
hupi wy. I'ewyte typy'i kahato mu'ap
upiaria seha'at reran howawiat hanuaria
tuwat ahupi. Toĩne'en wy aipy'a setpe
wẽtup hary poria. 20 Mi'i hary poria ti i'ahu
kahato. Huu wato kahato rakat toĩne'en.
12 anu ra'yn toho'opot at ka'ap mekewat
tosuu wato hap. Mi'i hawyi toto Iesui
upi tehãite Iesui esokpe mig hamo toto
hap toiky'esat. 21 — Are an e atemig Iesui
esokpe uipo wo mi'i hawyi waku i mono
uhete e hary poria tuwepe. Uimoe hãite
hap topyhu'at i ra'yn mono e huu wato
rakat tuwa nẽtup hawe toto hupiat haype.
22 Mi'i hawyi totemig na'yn hesokpe ete.
Mi'i hawyi meremo temig hap Iesui tikuap
topy'a pe hawyi tuwemorem meremo uwe
temig hat kat hamo. Toipuẽti temig hat
hawyi to'e — Waku ra'yn mana eremowepit
ro katu pono uimohey hap epiat hap ti
emoehãite hap topyhu'at e. Mi'i hawyi
mekewat hary poria tikuap meremo topiit
piat huu wato tek'e hap. Tohãite hap
toikuap ta'yn.

23 Iesui timoe hãite mekewat hary poria
hawyi toto i mu'ap upi mekewat tu'isa
wywo ra'yn. Mi'i hawyi put'ok'i'atu'e
hawyi tuwehyt'ok tu'isa yat pe. Mi'i hawyi
Iesui ta'akasa ra'yn itote pĩ'ã iku'uro po-
tiat wo'okak'i haria ahyt tukupte'en itote
i'ewyte akuara piat wepy haria pĩ'ã iku'uro
potiat wepy haria tukupte'en tu'isa yat
pe. 24 Mi'i hawyi Iesui to'e itotiaria pe
— Eweiwat ro meiũpepyi eipe yne e katu
pono yt iku'uro i wyti tu'isa saki'yt are
ma'ato toket ne'i rat e. Mio tã e hawyi
to'okyry'i sa'ag kahato Iesui ete. 25 Mi'i
hawyi Iesui ti'atusopo mi'iria torania tu'isa
yat pyi. Toiporenõ'ẽ ra'yn miit'in wo'okak'i
haria hawyi toto ra'yn tu'isa upi haki'yt
iku'uro rakat e'okipy kape. Mi'i hawyi

pĩ'ã ok puk toimopoĩ'ãm ipo ete. Totat
ipo hawyi pĩ'ã tuwe hymut toku'uro sese
hap pyi hawyi meremo ipoĩ'ãm na'yn ihãite
i ra'yn. 26 Karãpe irania'in tikuap ta'yn
haki'yt tuwẽtem sese gu'uro pywiat hap
hawyi ta'atu henoi henoi kahato wuat'i
miit'in me Iesui minug wakuat yt uwe
minug kuap ewywuat i. Mi'i hawyi yne
tawa hit puo yne tawa wato puo meremo
ra'yn miit'in yne tikuap iminug wakuap
etiat. — Toimoieĩne'en kuap i'ok puk
takaria i'atu'e to'ope.
27 Mi'i hawyi Iesui toto ra'yn mekewat
tu'isa etawa pyi hawyi mu'ap upi typy ok
yt ihapytig i sese rakaria tuwat hupi. Mi'i
hawyi ta'atu wẽ powat kahato Iesui kape
— Morekuat Koro Tawi saipepiat i'atu'e yt
urueha pytig hin i pote urumoe hãite ro
uruky'e hap ok tã i'atu'e haty wo Iesui
pe. 28 Mi'i hawyi Iesui teke wẽtup yat pe
ra'yn hawyi ti meimuẽ wuaria yt ihapytig
i rakaria i'ewyte tuwehyt'ok iwywuat pe.
Mi'i hawyi apo'e Iesui i'atuepe — Eweimo-
hey apo uhepiat eimoe hãite kuap hap
e. — Ta'i Mehĩ i'atu'e uruimohey kahato
epiat urumoehãite kuap hap ehepap kahato
hap i'atu'e Iesui pe. 29 Mi'i hawyi totemig
i'atueha ko'i hawyi to'e — Pyno uimohey
hap ok tã na'yn wyti topyhu'at eheha ete
e. 30 Mi'i hawyi meremo i'atue ha pytig
na'yn hawyi mehit i'atu'e kahato ra'yn.
Mi'i hawyi Iesui i'atu nãpin — Uhyt'i'in yt
uwe pe tei'o ewehenoi uiminug eimoe ha
pytig hap e haty wo tomi moe hãite ko'i
pe. 31 Ma'ato yt tutunug i Iesui miky'esat
ewy hawyi tuwat hawyi wuat'i puo — Iesui
ti wuat'i sepap hat i'atu'e. Pywo ti rat
urumoe ha pytig kahato hat Iesui i'atu'e
wuat'i miit'in me — Yt eweihenoi tei'o e
Iesui pytkai ta'atu mo herep. Mi'i pote
miit'in wuat'i etawa piat — To'iro Iesui kape
imisepap ko'i akasa hamo i'atu'e katupono
Mi'i Miit Iesui yt uwe misepap ewywuat
nug hat i i'atu'e. Pywo ti rat wakuap sese
nug hat yt miit minug ewywuat i tutunug
itote i'atu'e. To'iro pyno wateha'at hamo
i'atu'e to'ope.
32 Mi'i hawyi Iesui toto ra'yn mekewat
getap wyi topot mu'eria wywo. Mi'i hawyi
mu'ap upi ta'atuerut wẽtup ok miit yt ihay
kuap hin i rakat ahiag ipiit piat rakat pote.
33 Mi'i hawyi Iesui tisopo ra'yn mekewat
mã'ãu sa'ag hawyi ihay i ra'yn. Sa'awy'i
yt ihay kuap takat i waku pe iwẽ piat.
Mi'i hawyi itotiaria te'ere wa nẽtup kahato
— Ta'i yt karãpe i ti wata'a kasa meketã
ewywuat ai'ywania Isareu ywania etama pe
i'atu'e katu pono Iesui ti'atu sytpok kuap
sese ahiagnia miit'in piit pyi i'atu'e. Waku
kahato Mi'i Miit i'atu'e to'ope. 34 Ma'ato
irania'in Iuteuria wãi'e hap seko sehay mo-
herep haria te'ero'e to'ope — Iesui ahiag-
nia akag koro esaika hamo ti toi'atu sopo
ahiagnia i'atu'e miit'in me itote. Ahiag-
nia porekuat ehay pyi tohytpok ahiag ko'i
i'atu'e sa'ag Iesui ete.

35 Mi'i hawyi Iesui toto wuat'i tawa kape
wuat'i hy totiaria mu'e hamo tehay wawiat
hamo. I'ewyte wuat'i Tupana mõtypot yat
pe teke ra'yn i'atumu'e hamo. Toi'atumu'e
kahato tehay wakuat no — Ewei'atoiat ro
yne eiminug sa'ag hap ko'i Tupana kape
morem hamuat are katu pono yt pya hin
i Tupana topyhu'at Aipotypot no hap e'at
pe e. I'ewyte toi'atu moe hãite kahato
torania i'ahu rakaria aikotã aikotã ahu hap
ewywuat toi'atu moe hãite torania tewyry
hap upi. 36 Ta'i miit'in sem tõ'ẽ tõ'ẽ Iesui
ewawi. Mi'iria kape teha'at kahato tepiat
i'atuky'e kahato hap mywo — Are pãi e
ati'atue ha kyera'at teran kahato wuat'i
mi'iria e katu pono mi'iria ti piku piku
ko'i ho'owasat rakaria ewywuaria gupte'en
haria uiwa nẽtup hawe e. Ahaty'u ka-
hato uipy'a pe mi'iria ekyi uhowawi are
katu pono aihũria yt i'atu'a pykok hat i
ewywuaria ti mi'iria tukupte'en uiwanẽtup
hawe uipy'a pe e. Ta'i meimuẽ puaria ti
aikotã aihũria iku'uro ku'uro rakaria ewy
tukupte'en yt uwe i ta'atupoi hat pote e.
Pywo pe uipy'a pe i'atuhaky'e'i kahato hap
yn uhete katu pono yt uwe i te i'atumu'e
hat i'atu kahato rakaria pytkai e Iesui topot
mu'eria pe. 37 — Uipot mu'eria miit'in
typy'i kahato wyti yt wati'a tumu'e i te
mesuwat yi totiaria mi'iria i'ewyte waku
aimi mu'eria wo torania e. Uimohey haria
e aimikoi haat kahato ra'yn i'ok kahato
ra'yn hap ewywuaria tukupte'en yt aim-
imu'e i te ko'i e. Yt typy hin i i'atumu'e
hanuaria tukupte'en e. Ta'i aikotã aimikoi
haria yt put'ok'i'atu'e hin i aimi'u yne terek
hamo hap ewy kahato miit'in mu'e haria
yt put'ok'i'atu'e i te ti wuat'i mu'e uhehay
wo mesu wa ro tiaria e Iesui topot mu'eria
pe i'ewyte ahepe. 38 Mi'i pote uiwyria'in

ehẽtup to haty wo mekewat mikoi wato Ka'iwat ewywuat pe — Tupana ewei'e — Etipo'oro ro ehay moherep haria wuat'i ywania mu'e hamo ewei'e ro Ai'ywot Tupana kape e. — Aikotã uruipo'oro motpap nug haria ahyt uruko wato kape urumikoi wato terek hamuat hap ewywuat ro eti'atu po'oro emiit'in sem ehay moherep wuat'i ywania pe waku ewei'e o Tupana pe e Iesui topotmu'eria pe i'ewyte ahepe.

Iesui enoi hap ewy atiwan mesuwe uito Mateu.

10

MAKU 6.7 IRUKA 9.1 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Iesui ti'atu kaykay temiit'in 12 ok takaria tuwe wawi. Mi'i hawyi Iesui tum i'atuepe tesaika hap ahiagnia sytpok hamuat wuat'i miit'in piit pywiat. Mi'i hawyi tutum i'atuepe tesaika hap wuat'i i'ahu rakat moehãite hamuat. Toimõ'ẽ kahato tesaika hap temiit'in 12 ok takaria pe tomi sepap ok tã nug hamo miit'in mu'e hamo i'ahu rakaria moehãite hamo ahiag sytpok hamo hap tutum temiit 12 ok takaria pe. 2 Sa'awy'i tutum tesaika hap tomisepap nug hamo topotmu'e Simãu me tomiset'ok PETERU mekewat Nu e hawe rakat pe.

Mi'i hawyi ÃTERE pe tutum tesaika hap mekewat Peteru ywyt pe tomi sepap nug hamo.

Mi'i hawyi topotmu'e TIAKU pe i'ewyte iywyt IUWÃU me uhyt Sepeteu sa'yru'in me tutum tesaika hap tomi sepap nug hamo.

3 Mi'i hawyi topotmu'e WIRIPI pe tutum tesaika hap tomisepap ok tã nug hamo.

Mi'i hawyi temiit PATORUMEU pe tutum tesaika hap wuat'i nug hamo.

Mi'i hawyi tomi'airo TUME pe tutum tesaika hap wakuap nug hamo.

Mi'i hawyi uhepe mu'ap pyhyp hat pe MATEU pe tutum tesaika hap tomi sepap wakuat nug hamo.

Mi'i hawyi tomi po'oro TIAKU pe mehĩ Auweu sa'yru pe tutum tesaika hap towat ewywuat.

Mi'i hawyi i'ewyte tomi'airo TATEU pe tutum tesaika hap tomisepap wakuap nug hamo. 4 Mi'i hawyi mekewat surara pe tetama apykok hat SIMÃU me tutum tesaika hap tomisepap ewywuat nug hamuat.

Mi'i hawyi mekewat IUTA pe mekewat uhyt Ikarioti sa'yru pe Iesui tum tesaika hap mekewat Iuta toma'at hanuat ne'i wen ma'ato to'auka hamuat topyhu'at.

5 Toimõ'ẽ sese tesaika hap ahiagnia sopo hamo miit'in moehãite hamo hawyi toi'atu po'oro topotmu'eria tehay moherep hamo wuat'i tawa kape wuat'i miit'in me — Uipot mu'eria e eipe ti uimi'airoria 12 ok takaria e. Koitywy woro ho'o po'oro ra'yn eipe uhehay wakuat moherep hamo ai'ywania Iuteu ywania kape e. Mesup atiky'esat eweimu'e ai'ywania yn e. Yt atiky'esat i te eweiwat irania'in ywania kape e. Ai'ywania kape yn waku mesup wati'atumu'e e. Irania'in pusu kuap haria kape yt eweiwat i mesup uhehay moherep hamo e. Yt naku i mesup eweiwat meimuẽwat yi Samaria ywania mu'e hamo e. Yt eiwehyt'ok tei'o i'atue tawa pe i'atumu'e hamo mesup e. 6 Pyno ai'ywania tukupte'en aikotã aihũria ho'owasat rakaria ewywuaria e. Mi'i pote waku ai'ywania Iuteu ywania wati'atumu'e sa'awy'i e. 7 Put'ok'ewei'e hawyi mio tã ewei'e ro itotiaria pe — Pywo ti aru tut irane Tupana Mipo'oro Aipo rekuat nuat mehĩ'in mana'in ewei'e o itotiaria pe e Iesui tomi po'o roria pe tuwetiat ihay. 8 Mi'i hawyi waku aimẽpuo aimẽpuo eiko hye wyry hap upi i'ahu rakaria o ewei'atu moe hãite uhesaika hap wo e. I'ewyte iku'uro rakaria ewei'atu moieĩne'en o uhesaika wo e. I'ewyte hepihi pihi rakaria o ewei'atu mokã'ã uhesaika hap wo e. I'atupã'ãu sa'ag ko'i ahiagnia ewei'atu sopo yne i'atupiit piat ko'i uhesaika hap wo e. Ta'atusa'up nug neran ta'atu moe hãite hap ete pote o wãi'ewei'e o i'atuepe e katupono ti yt ha'up ete i ti atum na'yn uhesaika hap miit'in moehãite hamuat. Pyno mi'i hap ewy ti yt kat sa'up i ete ewei'atumoehãite miit'in uimiium ehepiat yt kat sa'up i hap ewy e. 9 Waku ti yt kat i hin i sa'up ewetioto eiwywo are yt i'ape rakat i wyti yt i'yhop takat i wyti. Yt kat i mig'i wo ewetioto eheti neiru e. Uiwyria'in yt atiky'esat i sẽtup'i sẽtup'i e haria wo eweikupte'en eimi mu'eria py'asetpe e. 10 Waku yt kat i mu'ap sa'up i'ewyte eimi'u mu'ap upiat yt kat i ewetioto e. Waku wẽtup yn ehesokpe eipiit piat are i'ewyte wẽtup yn epy sokpe eipy piat yn waku ewetioto e. I'ewyte ehekare'en ko'i yt naku i ewetioto e. Eimi

po wy roria eipoi teran mote waku i'atu
wywo ewehenuk are katu pono sa'awy'i
Tupana to'e miwan ahepe — Ewetum no
sa'up eipotpap nug haria pe e Tupana mi-
wan me. 11 Mi'i pote put'ok'ewei'e wẽtup
tawa pe i'atumu'e hamuat hawyi waku
itote eweikat iwese rakaria eimimu'e kuap
teran haria. Mi'i hawyi waku eweikupte'en
i'atu'yat pe aikope aikope — Uhyt mimi
waku uru'yat pe eweikupte'en e haria yat
pe e. Mi'i tote waku eweikupte'en e.
Yt eiwo'osat i tei'o getap upi getap upi
meiẽwat tawa piat ko'i upi e. Waku sa'awy'i
tewuat eweikupte'en no — Uru'yat pe uhyt
mimi waku meiũpe eweikupte'en e haria
yat e. Mi'i tote eweikupte'en mekewat
tawa piaria ewei'atumu'e turan e. Mi'i
e hat yat pe yn eweikupte'en itote turan
e. Pyno ewei'atumu'e yne mekewat tawa
piaria hawyi waku eweinõ'ẽ mekewat i'yat
pyi hawyi waku eweiwat wẽtup tawa kape
e.

12 Mi'i hawyi wẽtup yat pe eiwehyt'ok
hawyi waku ewehẽtup Tupana pe — Tu-
pana ewei'e eti'atu mo wepit kahato yne
ro mesuwat yat piaria ewei'e eiwehyt'ok
mekewat yat pe turan e. 13 Mekewat yat
piaria i'atuwese kahato ehepiat ta'atumu'e
hap ete pote ti aru Tupana ti'atu mo wepit
kahato mekewat yat piaria eimiẽtup Tu-
pana piat hap ewy ra'yn e. Ma'ato yt
i'atu wese i pote Tupana yt tum i i'atu mo
wepit hap ei'e hap ewy. Ma'ato yt i'atu
wese i pote i'atu wepit hap eimiẽtup Tu-
pana kaipywiat ta'aipok meremo ehowawi
e. 14 Ma'ato wẽtup tawa piaria torania
yt ta'atu wa nẽtup teran i ehehay uhepiat
kape pote waku eweiwat i ra'yn meiẽwat
yt iwese rakat tawa pyi. Mi'i hawyi i'atue
hamo waku mekewat tawa okipy sawiu
eweipikpik'ok eipy etiat itotiaria uimohey
hap pun haria hap moherep hamo e. 15 Katu
pono Tupana tikuap ta'yn mi'iria uimohey
hap pun haria hawyi yt iwẽpohep hin i
i'atu'a piheg haty wuat hap ete e. Karãpe
Tupana tut wakuaria yt nakuaria i to'e
hamuat hap e'at pe mi'iria pe ti aru po'og
po'og haty wo to'e — Yt nakuaria i sese
eipe e aru Tupana uhetiat eimienoi pun
haria pe. Ta'i yt ipohep hin i ti aru
i'atu'a piheg haty wuat hap ete are aikotã
sa'awy'i hap ewy. Sa'awy'i te ti Tupana
timoma kahato mekewat tawa Sutuma pi-
aria i'ewyte tawa Kumura piaria toi'atuwuk
kahato aria wo i'atu minug sa'ag hap upi
e. Ta'i toi'atu'a piheg kahato ti meimuẽwat
tawa piaria aria wo e ma'ato mekewat
tawa uhehay pun haria ti aru po'og po'og
toi'atu'a piheg wuat'i etawa puaria kai are
po'og tawa Sutuma tawa Kumura wuk hap
ko'i kai aru uimi po'o roria ehay pun haria
pote e. 16 Uipot po'oria eiwe'eg wo o
karãpe ewei'atumu'e wẽtup tawa yt uhe-
hay kuap i te haria katu pono ti aikotã
aihũria awahuru ko'i py'asetpe tukupte'en
hap ewy ti aru eweikupte'en eipe e. Ui-
wyria'in woro ho'o po'oro miit'in mu'e
hamo ma'ato o eiwe'eg wo katupono ipoity
kahato ti itote uimohey hap pun haria
haiwot rakaria awy'ato ko'i ewywuaria
e. Eiwe'eg wo o uihũria ewei'atumu'e
uhetiat turan. Waku pe iperup'i rakaria wo
eweikupte'en ewei'atumu'e uhetiat turan
aikotã pykasu tuwe'eg wo kahato toĩne'en
hap ewy. I'ewyte aikotã mio yt iky'esat
hin i to'auka hap ewy o eweikupte'en itote
e. 17 Eiwe'eg wo o katu pono tukupte'en ti
aru itote eipyhyp teran haria e. Morekuat
pupiat eipag neran nakaria surara pupiat
eipag neran haria ei'apiheg ei'ahyk ahyk
hanuaria e. Ai'ywania mu'e Tupana ehay
wuat hap yat pe ti aru e ehaty'i haty'i ti
aru eipetek petek popuo ti aru e. Mi'i
pote eweikupte'en i'atu py'a setpe aikotã
pykasu ko'i moi ko'i we'eg hap ewywuaria
eweikupte'en e. 18 Meiũran ti aru ahewa
nĩ kaptia ehereto ta'atu po re kuaria kape
uhemiit'in eipe pote. Mi'i hawyi ta'atu
ky'esat kahato eipag ta'atu po re kuaria
po pe ei'apiheg apiheg hap ei'ahyk ahyk
hamo e. Itote ti aru apo'i'atu'e eiwe-
hay aparap teran haype apo'i'atu'e ma'ato
waku ewei'atumu'e mi'iria uhehay wakuat
wo yn na'yn ai'ywania akag ko'i i'ewyte
irania'in ywania akag ko'i uhehay kuap
hamo e. Eweikupte'en aru itote uhetiat
sehay moherep morekuaria piat hamo. Mi'i
pote o uiwẽ wywo o eweikupte'en itote
e. 19 Karãpe ahewa nĩ kaptia ehereto more
kuaria kape turan o yt eiwe wa nẽtup ko'i
ko'i tei'o — Kat ui'e hap kat ui'e hap ko'i
kape kat are aru atiwesat morekuat pãi yt
ewei'e tei'o eiwa nẽtup hawe katu pono ti
aru mekewat e'at pe Tupana hum na'yn
eiwanẽtup hawe ehepiat i'atuwesat hamuat
kat ewei'e kat ewei'e waku ewei'atu wesat
hamuat e. 20 Katu pono ti aru mekewat e'at

pe yt eiwat sehay hin i tuwẽtem eiwẽ pyi
are ma'ato Ai'ywot atipy piat Pã'ãu kaipyi
ti aru tuwẽtem eiwẽ pyi ehehay e. 21 I'ewyte
ti aru mekewat e'at pe eheyke'et'in ehey-
wyt'in eheinyt'in ti aru ehewanĩkaptia wo
ti tukupte'en uhehay moherep haria eipe
pote e. Mi'i hawyi ti aru ta'atukat kahato
aikotã miat ei'atu'uka hamuat e. Ei'ywot
eity eha'yru'in ehaki'yt'in ti aru ei'auka
hamuat hap kat haria wo tukupte'en e'yat
piaria e. Mi'i hawyi ti aru eimẽpyt'in
i'ewyte ehewanĩkaptia wo sese ra'yn te'ero
pyhu'at wuat'i miit'in aru uhemiit'in no
ra'yn eipe pote e. Eity'in ei'ywot'in i'ewyte
ei'auka teran haria wo tukupte'en katu
pono yt eweipun i uimohey hap pote e.
22 Yt naku i kahato eipe i'atu'e aru ehete
wuat'i miit'in uimohey haria eipe pote.
Ma'ato uwe uwe uimohey te ta'atue wa
nĩ kaptia py'asetpe pytkai uimie ha ky-
era'at nuaria sese wo te'ero pyhu'at e.
23 Uipot po'ororia karãpe wẽtup tawa piaria
eimohan ei'atu'uka hamo mi'i hap e'at pe
eweikat ro wẽtup tawa hawyi ewei'atumu'e
mi'iria e. Waku yne tawa pe wahenoi yne
e. Uheywyt'in uheinyt'in waku wahenoi
yne ai'ywania tawa ko'i piaria e. Wa-
henoi yne ywania kahu hawyi ta'atukuap
mesuwat uhehay wakuat eiwẽ pyi hawyi
ti aru waku ra'yn ara'aipok atipy kaipyi
ehowawi i ra'yn e. 24 Pyno ti aimu'e haria
sese tukupte'en aimi mõ typot nuaria e.
Ta'i aika'i wuaria aimi mõ typot nuaria wo
tukupte'en mi'iria ti po'og aikai wato'e e.
25 Pywo pe pywo pe uimohit pote i'ewyte
ti aru eimohit e. Mekewat e'at aru karãpe
eimohit kahato mesu wa rotiat uimohey
haria eipe pote waku eiwa tetup kahato
uimohit hap kape hawyi mio tã ewei'e eiwa
nẽtup hawe — Pywo pe ti Aimu'e hat Iesui
ewy watoĩne'en mesup miit'in mikyry'i
hamo waku ewei'e. Uha'yru'in uhaki'yt'in
mesuwarotiaria uhet'ok sa'ag — Ahiag koro
i'atu'e sa'ag uhepe. Pyno aikotã ehet'ok
sa'ag kat som te'ero'e hap ewy aru ehete
uimẽtpyt'in pote. Pyno ehepe — Ta'i ahiag
koro mẽpyt'in sese ko'i eipe i'atu'e sa'ag
aru ehete e.

IRUKA 12.2-7 PIAT EWY

26 Ma'ato yt eweiken'ẽ tei'o i'atumu'e
uhehay wuat hamo i'atu mi kyry'i ehetiat
pytkai are katupono Tupana tikuap kahato
i'atu mi kyry'i hap yt pywo i rakat. Mi'i
hawyi ti aru toimo herep wuat'i miit'in
me ehewaku kahato hap i'ewyte i'atu
heso hap. Mi'i pote yt eweiken'ẽ tei'o
i'atumu'e uhetiat hamo i'atu mi kyry'i
ehetiat pytkai are ehepe e Iesui. 27 Kat are
kat are ehewaure ka'a pe mi'i e hamo yn
na'yn o ewei'atumu'e itote ehewanĩkaptia
eima'at reran turan e. Kat e hap som
eweikuap yt uwe mikuap mo i ehewaure
ka'a pe uhehay mi'i hap o eweimo herep
i'atumu'e hamuat meimuẽwaria py'asetpe
turan e. Eweikuap uhehay i'ypyryp we
eweikupte'en turan ehenoi ro mi'i i'atuepe
ihot'ok puo e. 28 Yt eweiken'ẽ tei'o uhe-
hay moherep hamo ei'atu'uka teran haria
pupi katu pono mi'iria ti yt aimoma kuap
i e. Aipiit yn ta'atu'auka kuap ma'ato
aheĩne'en hap sese wuat'i e'at piat aipã'ãu
aheha piat wuat'i e'at piat aipy'a piat wuat'i
e'at piat aimoieĩne'en hap yt ta'atu moma
kuap hin i e. Mi'i pote yt eweiken'ẽ i mi'iria
ei'auka pupi. Yt kat hamo i watoken'ẽ katu
pono yt ta'atu po'oro kuap i miit'in ta'atu
ku'uro wuat'i e'at pe hap kape e. Pywo pe
ti Tupana yn eipo'oro kuap eipiit i'ewyte
eipã'ãu po'oro kuap aria wato kape aikope
eipiit i'ewyte eipã'ãu sese iku'uro at ka'ap
wuat'i e'at pe hap kape e Iesui temiit'in me.
29 Ahetama puo ti weita hit ko'i watikyi'at
aimi'u wo e. Yt ha'up woity hin i watikyi'at
weita hit e. Ta'i wẽtup ape hit po'og
yi kai sa'up mo yn watikyi'at kuap ta'yn
typy weita hit e. Yt ha'up woity hin i
pãi weita hit ma'ato pywo pe ti Ai'ywot
atipy piat haty'u kahato topy'a pe wẽtup
weita iku'uro e. Pywo pe ti toikuap kahato
aikope aikope wuat'i weita koi tukupte'en
hap toikuap e. Wẽtup weita hit iku'uro
hap toikuap topy'a pe katupono toi'atuky'e
kahato haype re. Mi'i hap ewy te ti ma'ato
po'og po'og toikuap aiku'uro hap katupono
po'og aiky'e torania kai e. 30 Ta'i aikuap
kahato ti Tupana e. Ai'asap ti torania
toimorania yne yne ai'asap toikuap karania
ai'asap hap toikuap kahato. 31 Mi'i tupono o
yt eweiken'ẽ tei'o miit'in miat ei'auka hap
pupi katupono eikawiano hat toĩne'en Tu-
pana e. Ta'i iwanẽtup hawe eweikupte'en
po'og po'og weitaria kai e. Tupana tiky'e
kahato weitaria ma'ato tuwa nẽtup hawe
eipe po'og po'og weitaria kai e.

IRUKA 12.8-9 PIAT EWY

32 Pywo pe ti uwe uwe to'e uhetiat ira-
nia'in py'asetpe — Atomohey kahato ti
Iesui ti rat e. Mi'i Miit ri Uheha kyera'at
hat i'ewyte Uika'iwat koro e irania'in me
mi'i e hat piat Uito i'ewyte wy are'e — Meiẽ
miit ri Uimohey kahato hat Papai are'e wy
Ui'ywot atipy piat pe mio tã e hat etiat e.
33 Ma'ato uwe uwe — Yt atomohey i Mi'i Miit
katupono yt Uika'iwat i ti Mi'i e uhepiat pe
irania'in me mi'i hat pe Uito i'ewyte — Yt
uimohey hat i ti mi'i are yt uhemiit i ti mi'i
miit are wy Ui'ywot atipy piat pe mio tã e
hat etiat e.
34 Yt eweiwa nẽtup tei'o ariot mesu
wa rotiat miit'in wuat'i puat wo'owese
hap nug hamo aiwa nẽtup hawe e katu
pono yt wo'owese hap ewy hin i atunug
mesuwat yi tote katupono ti aru irania'in
wyti aru i'atupy'ahak kahato ahete uimo-
hey haria eipe pote. Ta'i kyse'yp wywo
ai'auka hamuat hap ewy katu pono Tu-
pana emiit'in aito pote e. Mi'i hawyi yt
kat i wo'owese hap ewy topyhu'at mesu
wa rotiat uimohey haria ete wuat'i miit'in
i'atu py'ahak hawyi kyse'yp wywo aikat
ai'auka hamo e Iesui. 35 Katu pono ti
aru meiũran eha'yru'in ehu'uka wyti aru
uimohey haria eipe pote. I'ewyte ti aru
meiũran ehaki'yt'in aru ehu'uka uimohey
ehepiat hap upi e. I'ewyte ti aru eimẽpyt'in
ehary'i'in i'atupy'ahak kahato ehete uimo-
hey haria eipe pote. Mi'i hawyi ti aru
esa'yru ehary'i tu'uka tosakitu wywo uimo-
hey hap upi. 36 Ei'yat piaria yt uimohey
haria i i'ewyte i'atupy'ahak aru ehete po'og
torania kawiat po'og nakat e Iesui. 37 Mi'i
pote uwe uwe toty to'ywot ky'e po'og uikai
mi'i hawyi ui'atoiat katupono toiky'e po'og
to'ywania po'og uikai mi'i haria ewaku
hap ti yt put'ok'e i uhemiit nuat hamo
e. I'ewyte uwe uwe tomẽpyt tosa'yru
tosaki'yt ky'e po'og uiky'e hap kai mi'i hat
ewaku hap yt put'ok'e i uhemiit'in nuat
hamo e. 38 Mi'i hawyi ui'auka pytkai yt
atoiat hin i imohey hap e haria yn ni waku
uhemiit nuat hamo e. I'ewyte uwe uwe
uhewaku hap ewywuat nug hat yn ni waku
uhemiit nuat hamo e. 39 Ma'ato uwe uwe
— Ta'i atunug aru uimiky'esat ko'i yn mi'i
pote waku pe kahato areĩne'en e hat wyti
aru yt iwepit hin i topyhu'at tutunug yne
tomi ky'esat ko'i pytkai. Ma'ato uwe uwe
uimi ky'esat yn nug hat ti aru topyhu'at
iwepit hat sese e. Toipuẽti mesuwe wy
topy'a piat tomo wepit hap tutunug yne
uimiky'esat ko'i hawyi e. Uimiky'esat nug
haria yn wyti ieĩne'en kahato mesuwarotiat
hanuat wepit hap sese puẽti hamuat e Iesui
temiit'in me.
40 Pywo ti uwe uwe — Ereke ro mehĩ mana
e ehepe uhemiit'in eipe pote mi'i hat wyti
uhepiat — Ereke ro Uhyt Mimi e hat ewy
ra'yn topyhu'at e Iesui. I'ewyte uwe uwe
— Ereke ro e uhepe mi'i hat Uipo'oro hat
Tupana piat — Ereke ro e hat ewy ra'yn
topyhu'at e Iesui. 41 Pywo ti uwe uwe
Tupana mipo'oro tehay henoi hamuat pe
tuwese popuat — Ereke ro Tupana mipo'oro
e hat pote Tupana tum hamuat ha'up aikotã
tomi po'oro piat tutum hap ewy te tutum
aru e. I'ewyte uwe uwe — Ereke ro mehĩ
mana e mekewat waku rakat pe tuwese
hap wywo mi'i hat pe ti Tupana tum aru
mekewat waku rakat waku nug hat piat
sa'up ok tã e. 42 I'ewyte yt eweiwaure tei'o
uhemiit'in miit'in emiit'in ihaky'e'i rakaria
powyro hap etiat katupono uwe uwe hum
y'y ra'ak wẽtup ekui'a yn uhemiit pe po'og
yt uwe i miky'e i rakat pe i'atuky'e hap
wywo mi'i hat pe ti aru atum ha'up e Iesui
temiit'in 12 ok takaria pe.

Iesui mienoi hap ewy atiwan mesuwe
uito Mateu.

11

IRUKA 7.18-35 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Iesui to'e temiit'in me —
Pyno waku ra'yn eweikuap ta'yn einãpin
hap aikotã aikotã atiky'esat ewei'atumu'e
irania'in miit'in uhehay ete hap e. Pyno
to'iro meiũpepyi aiweran hap kaipyi
aikowo aikowo tawa hit ko'i upi i'atumu'e
hamo e 12 ok takaria pe. Mi'i hawyi tuwat
ra'yn yt pya wuaria i kape.
2 Mi'i hawyi ti mekewat wo'oset'ok hat
Iuwãu tikuap ta'yn aikotã aikotã Iesui
minug ipotpap hap ko'i topyhik pyi. Mi'i
hawyi ti toi'atu po'oro ra'yn temiit'in
Iesui kape apo'i'atu'e hamo. 3 Mi'i hawyi
toipo'oro temiit'in tehay wywo apo'i'atu'e
hamo. — Urumu'e hat i'atu'e sa'awy'i
ahet'ok hat Iuwãu tikuap teran En apo
Tupana Mipo'oro Urueha kyera'at hanuat
ra'yn apo sio uruhe katup te wẽtup ok
imipo'oro e hap toikuap teran i'atu'e. 4 Mi'i
hawyi Iesui ti'atu wesat — Ewei'aipok to

Iuwãu kape hawyi waku ewehenoi ro tope
aikotã aikotã eimikuap uhehay wakuap ko'i
tope i'ewyte uiminug ko'i aikotã aikotã
ei'akasa hap ko'i ewehenoi ro tope e. 5 Mi'i
hawyi ewehenoi ro tope aikotã yt hekat
i rakaria ati'atumu'e Tupana ehay hap
ewehenoi ro tope. 6 Mi'i hawyi i'ewyte
wẽtup uhehay se eweitioto ro aiwy Iuwãu
kape mio tã ewei'e tope — Uwe uwe
uimohey pot'i kahato tepiat ho'opot pytkai
mi'i hat ti aru uimo wepit sese hanuat
topyhu'at ewei'e ro Iuwãu me e Iesui Iuwãu
potpo'ororia pe.

IRUKA 7.24 PIAT EWY

7 Mi'i hawyi te'era'aipok i ra'yn Iuwãu
potmu'eria. Mi'i hawyi Iesui ti'atumu'e
itotiaria miit'in sem wo'oset'ok hat Iuwãu
etiat — Sa'awy'i eweiwat kahato yahig kape
aimu'e hat Iuwãu kapiat ei'akasa hamo e.
Mi'i hawyi ti itote eweipuẽti ti Tupana ehay
moherep kahato hat sese eimikat ewywuat
kahato e. Iuwãu ti iheg miat kahato Tupana
mohey hat yt kowo'i kowo'i wanẽtup hat
yt akuara yp wasere potiat kowo'i kowo'i
hap ewywuat hin i ti eweipuẽti Iuwãu itote
e. 8 Irania'in miit'in esokpe kahuria yt hap
ewy hin i ti Iuwãu topyhu'at katu pono ti
hesokpe kahu rakaria more kuaria yat pe
yn ni tukupte'en sokpe kahuria puo ma'ato
mi'iria yt Iuwãu ewywuat hin i katu pono
yahig notiat hesokpe i'anam nakat puo
Iuwãu toĩne'en e. 9 Pyno kan hamo eweiwat
Iuwãu kapiat ei'akasa hamo mekewat yahig
kape sa'awy'i. Ta'i Tupana ehay moherep
hat ehay kuap hamo eweiwat waket'ok hat
Iuwãu a'akasa hamo e.

10 Ta'i sa'awy'i mio tã e Tupana Tosa'yru
pe miwan me — Uha'yru e meiũran
ti aru woro po'oro miit'in kape ma'ato
ti atiky'esat sa'awy'i wẽtup ok ti toto
e'yianme hap atiky'esat. Mi'i ti eto hap
etiat enoi hamuat atipo'oro e Ui'ywot
sa'awy'i uhepe Iuwãu etiat. 11 Mi'i hawyi
mekewat e'at pe put'ok'e mesuwe Tupana
e hap ewy are. Mi'i hawyi ahet'ok kahato
y'y wuat hat put'ok'e ra'yn are. Waku
kahato Iuwãu are. Po'og wakuat wuat'i
sa'awy'iwuat Tupana ehay moherep haria
kawiat hat are wen ma'ato ti aru meiũran
tukupte'en Tupana ehay moherep haria
ahyt mesuwat yi totiaria uimohey haria yn
po'og waku rakaria Iuwãu kai are. Pyno
pywo pe ti koran ti uwe uwe uimohey
hano toĩne'en uhemiit no uimi ky'esat
nug hano mi'i hat po'og po'og iwato
Tupana wanẽtup hawe mekewat Iuwãu
kai are. Ta'i yne uimohey haria aru po'og
Tupana mimõ typot wo tukupte'en atipy
pe ahet'ok hat Iuwãu kai are. Pywo ti rat
yt iwato hin i uhemiit mesuwe uimohey
haria py'asetpiat pytkai meiũran atipy
pe hawyi po'og Tupana mimõ typot no
topyhu'at ahet'ok hat Iuwãu kai are e.
12 Ha'awyte i'ewyte mesup te i'atu kahato
— Atiky'esat Tupana Uiporekuat no e haria
wen ma'ato irania'in haiwot rakaria ti'atu
pyhyp teran Tupana Aipo rekuat nuat hap
are. Sa'awy'i Iuwãu mienoi ta'atu pyhyp
teran i'ewyte koitywy uimienoi ta'atu
pyhyp teran ma'ato mi'i pytkai yt aipyhyp
kuap i katupono tuwehyt'ok kahato miit'in
uhowawi wãi'i'atu'e pytkai. Ta'i tõ'ẽ
kahato uhowawi miit'in sem Tupana nug
ta'atuporekuat no teran haria yt uwe i i'atu
pyhyp kuap i are e Iesui. 13 Yt uruto yn i
uruhenoi mi'i hap ko'i katu pono sa'awy'i
wuaria Tupana ehay enoi haria ti torania
henoi — Meiũran aru Tupana tipo'oro Aipo
rekuat nuat ahowawi e hap ko'i ete ti ta'atu
henoi. I'ewyte mekewat Musei miwan
me yne ihay mi'i hap ko'i ete sa'awy'i te
mesup te Iuwãu aimu'e hap e'at pe te woro
ho'omu'e hap e'at pe are e.

14 I'ewyte mekewat sa'awy'iwuat Tupana
ehay moherep hat Eria ti Iuwãu ewywuat
kahato toĩne'en are. Sa'awy'iwuat Tupana
ehay enoi haria ti — Ta'aipok wyti aru
Eria ahowawi Tupana Mipo'oro Aiporekuat
nuat ut hap moherep hamo. Ahehakyera'at
hat yianmete tut aru Eria i'atu'e miwan me
are. Pywo ti rat Iuwãu etiat ta'atu henoi
are. Eria i'atu'e pytkai ma'ato Iuwãu etiat
ta'atuhenoi yianmete are. Pyno mi'i e hap
eweimohey kuap wote eweimohey ro are
katu pono Eria ewywuat kahato Iuwãu are
e.

15 Pyno waku mio wuat sehay teke ehe-
waure ka'a pe are. Ehewaure toĩne'en pote
waku eweiwa nẽtup uhehay kape are e.
16 Mi'i ahenoi teran ehepe aikotã tukupte'en
miit'in mesuwa rotiaria uhehay pun haria
yt uimohey haria i are. Ta'i mi'i haria
ti hira karia wo'okyry haria ewywuaria
tukupte'en wema hara haria ewy mi'iria
tukupte'en yt ipap i rakaria ewy are. —
To'iro watuwemahara i'atu'e irania'in me.

17 To'iro ahehairu i'atu'e haria ewy. To'iro
akuara piat wepy hawe ahehairu aikotã
se'aito hap e'at piat wepit hap ewy ahe-
hairu i'atu'e to'ope irania'in hira karia pe
ma'ato — Yt urupap i i'atu'e are. Mi'i
hawyi irania'in hira karia to'iro wo'osyp
hap kape. Itote watunug akuara piat wepy
hap aikotã wo'osyp hap e'at piat aiwak
hap ewy i'atu'e irania'in hira karia to'ope
ma'ato — Yt atunug neran i i'atu'e are.
Pyno mi'i haria ewy uimienoi pun haria
mesu wa ro tiaria tukupte'en are e. 18 Ta'i
sa'awy'i ti Iuwãu put'ok'e mesuwe mesu
wa ro tiaria mu'e hamo. Mi'i hawyi tuwe
mosy'at kahato i'ewyte yt kat i imahy Uwa
kawiat tutu'u. Mi'i hap pytkai — Ahiag wyti
epiit pe I'atu'e Iuwãu me. 19 Mi'i hap ewy te
Uito Eheyke'et Eikywyt put'ok'are mesuwe
eimu'e hamo are. Mi'i hawyi ati'atumu'e
kahato uiwepit popuo kahato are yt Iuwãu
ewywuat hin i katu pono Uito atu'u yne
yne mi'u ko'i i'ewyte aremahy'u yt Iuwãu
ewy hin i areĩne'en. Uheko wẽtup takat
yt uimohey haria i py'asetpe ma'ato mi'i
pytkai — Ta'i ienuk kahato rakat mahy u yn
hat mi'i i'atu'e uhepiat yt uimohey haria i.
Ta'i mu'ap pyhyp hap sa'up sat haria ahewa
nĩ kaptia yt nakuaria i wy ok sese ne'i ti
Mi'i Miit i'atu'e uhetiat are. Are pãi pyno
ti uhehay pun haria mi'iria aikotã meimuẽ
wuaria hirakaria te'eruwemahara hap e'at
piat ewywuaria kahato uimienoi pun haria
are. Iuwãu Uito ti yt uruwo'o'ewy hin i
urueko ko'i ete ma'ato ti Tupana we'eg hap
yn tuwẽtem uruwẽ pyi. Mi'i tupono we'eg
haria tuwat kahato uruehay upi ma'ato
irania'in ni uruehay pun haria ne'i te'ero
pyhu'at. Yt i'atuwe'eg hin i uruehay pun
haria aikotã hira karia yt urupap i e haria
ewywuaria tukupte'en mesu wa ro tiaria yt
uimohey i haria e. Mi'iria — Yt urupopap
hin i uruto e haria mi'iria. Yt kan hamo
i ta'atupun Tupana ehay wakuat te'en ne'i
uruwẽ piat are. Mi'i ewywuat mesu wa ro
tiaria yt uimohey i haria are e.

IRUKA 10.13-15 PIAT EWY

20 Mi'i pote Iesui tuwẽ powat tehay pirik
wo — Tawa Karireia piaria woro ho'o saty'i
saty'i eipe katupono uhehay pun haria sese
eipe. Aikopiat aikopiat uhewyry eimu'e
hamuat uimisepap ko'i Tupana esaika wuat
hap ko'i yt miit'in minug kuap i ko'i ati'atu
mo herep kahato ehepe. Atunug kahato
ra'yn ti eipy'a setpe uhehay wakuap py-
wuat hap moherep hamuat wen ma'ato
ewei'akasa yne mi'i ko'i pytkai uhehay pun
haria wo eweikupte'en eipe. Yt naku i
are. Yt uwe minug kuap ewywuat i ra'yn
atunug ehehamo ma'ato ti yt ewei'atoiat
teran hin i te eiminug sa'ag ko'i pãi are
e. 21 Tupana misaty'i saty'i ko'i wuano
eweipyhu'at are tawa Korasĩ piaria tawa
Pesaita piaria are. Meiũran wyti aru ewei-
wak kahato are katu pono ho'opot kahato
hanuaria eweikupte'en are. Wakuap sese
hap ko'i ra'yn atunug ehehamo miit'in
moehãite hap miit'in ky'e hap ma'ato mi'i
pytkai yt eiwe morem neran hin i Tu-
pana kape eiminug sa'ag ko'i kaipyi are.
— Sa'awy'i Tupana tiwuk ta'yn meimuẽ
wuat tawa Tiru piaria tawa Sitãu miaria
ewei'e yt naku i nug haria mi'iria pote
ewei'e eiwo'ope ma'ato eipe ti po'og yt
nakuat i tawa Tiru piaria tawa Sitãu mi-
aria kai are katu pono Uito areĩne'en mi'i
tote mekewat e'at pe hawyi mi'i turan ti
uiminug hap ko'i atomo herep itotiaria pe
pote uimohey haria ra'yn mi'iria te'ero
pyhu'at mesup are. Sa'awy'i te'eraha'at
kuap uiminug wakuat ko'i kape hawyi
meremo te'eru we morem Tupana kape
are. Sa'awy'i wuaria te'eraha'at pote mer-
emo ta'atupag sokpe i'anam nakat hawyi
te'era'apyk ta'yn ywytup tote i'atu minug
sa'ag atoiat hap moherep hamo ta'atueko
ewy. Ma'ato atimo herep ehetawa piaria
pe iwato kahato hap uimohey hamuat wen
ma'ato mi'i pytkai uimohey hap pun haria
eweikupte'en are. Are pãi mi'i pote ti rat
po'og yt naku i nug haria eweikupte'en
tawa Tiru piaria kai tawa Sitãu puaria kai
are e. 22 Karãpe Tupana piat miit'in apiheg
hap e'at put'ok'e ra'yn turan mi'i hap e'at
pe ti aru po'og Tupana mi'apiheg ko'i wo
eweipyhu'at tawa Korasĩ piaria tawa Sitãu
ywania kai are e. 23 I'ewyte eipe tawa
Kawana'ũ piaria — Wuat'i miit'in urukuap
kahato haria ewei'e uruto iwato'in nakaria
pote. Ta'i atipy piaria ewy uruwato pote
ewei'e ma'ato yt hin i are. Eipe yt karãpe
i put'ok'ewei'e atipy pe ma'ato Tupana
mipugha wuat wyti eipe aria wato pe ti
aru yt nakuaria i eipe pote. Sa'awy'i ti
Tupana tiwuk ta'yn tawa Sitãu piaria yt
nakuaria i pote. Pywo ti rat Uito areĩne'en
itote mekewat e'at pe turan eiwa'a kasa

hap ko'i moherep hamo itotiaria pe mesup
ta'yn uimohey haria wo tukupte'en katu
pono atimo herep ta'yn uiminug wakuap
sese hap ko'i sa'awy'i wuaria tawa Sitãu
piaria pe pote meremo ta'atu'atoiat ra'yn
ta'atu minug sa'ag hap ko'i are. Eipe ti
ewei'akasa yne hawyi yt ewei'atoiat hin i
eiminug sa'ag hap ko'i. Mi'i pote aria wato
pe Tupana eipugha irane are katu pono
yt uimohey hin i eipe iwato kahato ra'yn
atunug uimi sepap eipy'a setpe pytkai are.
Nimo ti Tupana tiwuk ta'yn tawa Sutuma
piaria yt naku i apiheg hap are ma'ato ti
eipe po'og yt nakuaria i mi'iria kai are. Ta'i
woro ho'omu'e kahato ra'yn eipe ma'ato
ti yt uimohey hin i are. Mi'i hap ok tã
atunug sa'awy'i tawa Sutuma tawa Tiru
pe pote itotiaria tukupte'en na'yn paa'e
haria ta'atuminug sa'ag ko'i etiat haria are.
24 Karãpe ti aru Tupana wo'o'apiheg hap
e'at put'ok'e ra'yn mi'i hap e'at pe ti aru
po'og eipe Tupana mi'apiheg wuanuaria wo
eweikupte'en mekewat tawa Sutuma piaria
kai mekewat tawa Tiru piaria kai are e Iesui
tehay pun haria pe.

IRUKA 10.21-22 PIAT EWY

25 Mi'i hawyi Iesui to'e To'ywot pe Tupana
pe — Ui'ywot e arehum kahato ra'yn ewawi
Tupana. Yne atipy piaria ko'i Porekuat En
i'ewyte mesu wa rotiat yi totiat Porekuat
En are. Ta'i wuat'i Porekuat no ereĩne'en
e. Waku kahato En Tupana katupono hira
karia ewywuaria — Yt uruikuap kahato i
te En i'atu'e uhepe uimohey sese haria
mi'iria e. Ma'ato irania'in — Uruikuap ta'yn
po'og torania kai e haria. Uruto yn iwe'eg
nakaria e haria pe yt atimoherep hin i uwe
uipo'oro hat e. Yt ta'atukuap hin i uwe
hap En Ui'ywot Uipo'oro hat. Yt karãpe
i mi'iria uimohey haria wo tukupte'en e.
26 Ta'i paa'e haria pe — Yt uruikuap ka-
hato i te e haria pe etomo herep ta'yn ti
Uipo'oro hat ma'ato irania'in me — Uruto
yn iwe'eg nakaria e haria pe yt etomo
herep teran i yt ekuap teran i yt emienoi
ky'esat i haria pe are. Mi'iria ti yt karãpe
i uhemiit no te'eropyhu'at e Iesui To'ywot
pe. 27 Mi'i hawyi to'e i itotiaria pe —
Mio Ui'ywot tum na'yn ni uhepe yne yne
towanuat are. Uiwyria'in yt uwe i mesu
wa ro tiaria uikuap sese haria e. Ma'ato
Ui'ywot yn ni uikuap sese hat. I'ewyte
yt uwe i mesuwat yi totiaria Ui'ywot kuap
sese haria e. Ma'ato Uito atikuap ka-
hato Ui'ywot e. Ta'i Uito yn ikuap sese
hat arepyhu'at are e Iesui itotiaria pe.
28 Mehĩ'in mana'in woro ho'oky'e kahato
torania eiperia pote eweĩ'ẽ ro uhowawi
wuat'i miit'in e. Uwe uwe hatek takaria
eweĩ'ẽ ro uhowawi e. Uwe uwe ho'opot
hanuaria eweĩ'ẽ ro uhowawi e. Pywo pe ti
uwe uwe tõ'ẽ uhowawi mi'i haria pe atum
uiwepit hap ok tã e. Eweho'opot hap atu'u
yne e. Ei'arot hap i'ewyte ahupit mekewat
yt eimi hupit kuap i hap e. Eiwe mohy
hap atum ehepe eweĩ'ẽ uhowawi pote e.
29 Uiwyria'in uheropat haria eweikupte'en
pote po'og waku eweipuẽti mesuwat yi tote
e. Pywo pe ti uwe uwe toto uhupi mi'i
hat waku pe topyhu'at katupono uipotpap
po'og waku torania kai e. Pywo uhe'yry
sakag ni yt ipotyi hin i yt sa'awy'iwuat yt
ewywuat hin i e. Pyno eweĩ'ẽ ro uhowawi
yne yne ehero hap wywo hawyi yt woro
ho'osaty'i saty'i hin i ra'yn katupono uiwa
nẽtup hawe paa'e haria kahato eweipyhu'at
e. Ehehaky'e'i hap atu'u kahato uipy'a pe
e. I'ewyte uiperup'i kahato pote meremo
eweipuẽti uikaipyi uimohey ehepiat hap
e. 30 Uimiium eipotpap hamuat yt ipotyi
hin nakat i sa'awy'iwuat ewy i katu pono
eipotpap uhowawi pote woro ho'o po wyro
kahato hupit hap ete are e Iesui wuat'i
miit'in me.

12

MAKU 2.23-28 IRUKA 6.1-5 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi wẽtup e'at pe Iesui toto topot
mu'eria wywo awati ypia sakpo mekewat
yt motpap i hap e'at pe. Mi'i hap tote
hemiit'in ho'opik ta'yn awati ta'atuesy'at
hap monik hamuat. 2 Ma'ato irania'in
mekewat seko wuat wo'omu'e haria pote
te'eraha'at kahato hawyi wãi'i'atu'e Iesui
pe — Wãi'ere ro emiit'in me Uhyt i'atu'e
katu pono yt aheko ewy i ta'atu ho'opik
awati yt aipotpap i hap e'at pe i'atu'e. Yt
naku i Mehĩ mi'i tã watunug mesuwat e'at
pe. Yt naku i awati wati pirik katu pono
Tupana mõtypot hap e'at ti koity'i e'at
i'atu'e seko moherep haria Iesui pe. 3 Mi'i
pote ma'ato Iesui — U pãi e yt karãpe i apo
mekewat miwan miat eweimo wẽpap are
aikotã sa'awy'i aiporekuat Tawi tesy'at ka-
hato tesurara'in wywo hap e. 4 Aikotã teke
Tupana mõtypot yat pe hawyi mekewat
Tupana mõtypot yat piat man ne'i ra'yn

toimõ'ẽ tesurara'in me hawyi ta'atu'u ra'yn
yt aheko yt ewy hin i mi'i morekuat Tawi
tunug itote hap e. Ta'i pa'iria mi'u wuat ko'i
yn waku rakat toimõ'ẽ tesurara'in me. Mi'i
tã ti aipo typot sa'awy'iwuat Tawi tunug
e. 5 Yt karãpe i apo eiwemu'e mekewat
Tupana ehay enoi hat Musei miwan ete
aikotã yne Tupana mõtypot hap e'at pe
pa'iria i'atu potpap at ka'ap ne'i Tupana
mõtypot yat apykok hap ete miit'in powyro
hap ete ma'ato yt uwe i wãi'e i'atuepe.
Ta'i pa'iria mi'iria wen ma'ato te'eru we
potpap at yt aipotpap i hap e'at pe Tupana
mõtypot hap yat apykok hamo pytkai yt
uwe i wãi'e pa'iria pe e. 6 Mi'i hap ewy
wyti urupotpap mesup pãi e. Pywo pe
ti wẽtup ok toĩne'en na'yn eipy'a setpe
po'og po'og Tupana mõtypot hap topyhu'at
mekewat to'yat nu kawiat kai e tuwepe seko
moherep haria pe. 7 Kat pote ti eweikat
kahato uruepiat aparap hap aheko ehay upi
yt kat i urutunug sa'ag pytkai e. Yt naku
i eipy'a pe eweikat at ka'ap irania'in miat
i'aparap hap ko'i katupono nimo te ti mio
tã e Tupana ahepe — Pywo pe ti yt uimo
wepit hin i ti eheko eiminug ko'i e. Yt uimo
wepit hin i ti eihũria wuk hap ko'i mekewat
eimiium uimõ typot hamuat hap ko'i are
katupono uimowepit hap sese ti sehaky'e'i
haria irania'in hatek takaria ihaky'e'i hap
uimowepit sese hap e Tupana. Uimowepit
sese hap ti eiwewy'inug irania'in yt miky'e i
ko'i wo hap e. Mi'i ti uimowepit sese hap e.
Atiky'esat ehehaky'e'i hap uimowepit hap
e Tupana sa'awy'i miwan me e Iesui wãi'e
haria pe. Mi'i e hap ewetunug hawyi yt
urumohit teran i katupono eweikuap ta'yn
yt kat i urutunug sa'ag e Iesui wãi'e yn hap
nug haria pe. 8 Yt naku i ehemiit'in Uhyt
ewei'e katu pono ta'atu ho'opik awati Tu-
pana mõtypot e'at piat pote ewei'e ma'ato
Uito waku kahato uhemiit'in are. I'ewyte
meiũran aru karãpe kat som waku kat som
yt naku i miit'in minug ahenoi Tupana pe
mi'i hap e'at pe waku kahato mi'iria are Tu-
pana pe. Tupana ui'airo Miit'in Eyke'et sese
wo wuat'i e'at piano e. I'ewyte wuat'i e'at
Ka'iwat wo uinug. Mi'i pote Tupana mõ-
typot e'at Ka'iwat areĩne'en i'ewyte. Mi'i
pote kat som waku watunug kat som yt
naku i watunug Tupana mõtypot hap e'at
pe e hano i'ewyte Tupana uinug e Iesui wãi
wãi'e haria pe.

MAKU 3.1-6 IRUKA 6.6-11 PIAT EWY

9 Mio tã to'e hawyi Iesui toto towyria'in
upi awati ypia sakpo ra'yn. Mi'i totepyi
toto hawyi teke ra'yn Tupana ehay enoi
hawe. 10 Mi'i pe toĩne'en ipo kĩ'ã rakat i'atu
wywuat pe. Mi'i hawyi irania'in itotiaria
ima'at reran Iesui haype — Waku apo watu
we potpap mesuwat e'at pe miit'in moe-
hãite hap ete sio yt i'atu'e tope katu pono
ta'atukat yt naku i e hap haype. 11 Mi'i hawyi
toi'atu wesat — Waku apo mesup e'at pe
watiõtem aihũ yi ka'a pyi i'okhyt'at rakat
sio yt e. Ta'i aihũ Uweuria ta'at yi ka'a
pe Tupana mõtypot hap e'at pe pote ti
meremo watihep aihũ e. Atikuap ti Tupana
mõtypot hap e'at ewetiõtem eihũ yi ka'a
piat at hat e. Tupana mõtypot hap e'at
piat at hat yi ka'a piat meremo eweihep
yt eweipotpap i hap e'at pe yt eweiky'esat
iku'uro hap pote e. 12 Mehĩ'in mana'in
are kat som po'og Tupana wanẽtup hawe
sio aihũria sio aito e. Ta'i watikuap ti
aito po'og po'og Tupana miky'e aihũ ko'i
kai e. Mi'i pote waku wati'a tu moe hãite
miit Tupana mõtypot hap e'at pe e Iesui
toma'at reran haria pe. 13 Mi'i hawyi to'e
ra'yn ipo kĩ'ã rakat pe — Uiwy e etitorok
to e'yke uhowawi e. Mi'i hawyi meremo
toitorok topo kĩ'ã hap wuat'i ehamo hawyi
waku pe ra'yn topyhu'at kokawiat ewy te
ihãite ra'yn. 14 Mi'i tã Iesui tunug Tupana
mõtypot hap e'at yt ta'atueko ewy i pote
seko etiat wo'omu'e haria tuwat itote pyi
hawyi ta'atukat kahato aikotã waku Iesui
auka hamuat.

15 Iesui tikuap ta'yn to'auka hamuat
ta'atukat hap hawyi toto pya i'atue'ya ty
pepyi wẽtup hy kape toto. Typy'i kahato
tuwat Iesui upi. I'ewyte i'ahu rakaria tuwat
upi. Mi'i pote mu'ap upi toi'atu moe hãite
kahato miit'in i'ahu rakaria. 16 Toi'atu moe
hãite torania hawyi to'e tomi moe hãite
ko'i pe. — Yt ewehenoi henoi tei'o ira-
nia'in me eimoe hãite uhepiat hap ko'i e.
17 Toi'atu moe hãite kahato i'ahu rakaria
aikotã sa'awy'i Tupana ehay enoi hat Isaia
to'e hap ewy. 18 Mio tã e Tupana — Meiũran
ti aru atipo'oro Uhemiit sese ehowawi e.
Pywo pe ti Uheropat kahato hat topyhu'at
e. Uimiky'e kahato ti Mi'i Miit e. Uimo
wepit sese hat ti Uimipo'oro e. Eweheha'at
ro uimi ky'esat nug hat kape e katu pono
Mi'i Miit ri Uipã'ãu eiam sese wo topyhu'at
e. Mi'i Miit wyti aru imoherep uhepe uwe

waku uwe yt hap e. Atimohey kahato Mi'i
Miit katupono uiwanẽtup hap ewy yn tuwa
nẽtup e. Mi'i pote ihay upi ati'atue ha
kyera'at reran wuat'i ywania yi totiaria.
I'ewyte iwẽ pyi ati'atu'a piheg irania'in yt
imohey i haria wuat'i ywania yi totiaria e.
Mi'i hawyi uwe uwe topyhu'at uimi'apiheg
wuaria wo uwe uimiehakyera'at wuaria wo
hap moherep hanuat Mi'i e. Mi'i Miit po wo
ati'atupohari ahiag po pyi imimoehaky'e'i
ko'i e. 19 Pywo pe Uimi po'oro wyti aru
perup'i puo kahato miit'in mu'e e. Yt tuwe
mowato hin i tehay wo miit'in me. Ma'ato
ti topotehakyera'at kahato e. Yt topot'uka
hin i tehay wo miit'in ete. Yt ihay pirik
hin i rakat paa'e kahato rakat topyhu'at e.
20 Miit'in yt uwe miky'eria i ky'e hat uhemiit
e. I'ahu kahato rakaria hatek takaria
ihaky'e'i rakaria aikotã akuara pok'e rakat
watomog hawyi tuwepy ihay se i ra'yn hap
ewy kahato toi'atumog miit'in yt tuwehum
kuap i po'og nakaria ete. I'ewyte yt iwẽ
po hep hin i uhehay hãpyk takat moherep
hap ete e. Mi'i Miit ti'atu'akit aru wuat'i
miit'in ma'at haria e. Mi'i hawyi miit'in
pyhyp haria toi'atu moma yne e Tupana.
21 Meiũran ti aru Mi'i Miit yn ni miit'in
miekatup mo topyhu'at mesuwat yi tote e.
Ta'i Mi'i Uimi po'oro topyhu'at aru wuat'i
ywania mimohey wo e Tupana yianmete
Iesui etiat Isaia miwan me tohenoi.

MAKU 3.19-30 IRUKA 11.14-23 PIAT EWY

22 Mi'i hawyi itotiaria terut Iesui kape
ahiag ipiit piat rakat. Mi'i miit i'ewyte
yt ihapytig i i'ewyte yt ihay kuap i. Yt
toikuap i sehay katu pono yt hewaure i
rakat toĩne'en. Yt naku i kahato tuete.
Mi'i hawyi meremo Iesui timo ha pytig.
I'ewyte toimoehay i ra'yn mekewat miit.
Mi'i hawyi ihay kuap i ra'yn ihapytig i
ra'yn hewaure ka'a i ra'yn ipiit toikuap
yne i ra'yn. 23 Mi'i hawyi miit'in sem
itotiaria te'eraha'at kahato imoehãite hat
kape hawyi te'ero'e to'ope — Iesui apo
Tupana Mipo'oro Aipo rekuat nuat meke-
wat sa'awy'iwuat aipotypot Tawi saipepiat
apo'i'atu'e to'ope. Ta'i morekuat Tawi
ewywuat kahato ha'yru sese pote i'atu'e.
24 Mi'i e hap i'atu'a kagnia tikuap ta'yn
hawyi — Wãi nei'o i'atu'e. Mi'i Miit yt
Tupana Mipo'oro hin i i'atu'e. Ahiag
mipo'oro Mi'i i'atu'e. Ahiagnia porekuat
saipepiat Iesui i'atu'e. Mekewat ahiagnia
akag Peusepu saipepiat i'atu'e. Mi'i pote
ahiagnia toi'atu sytpok kuap katu pono ti
sa'awy'i ti ahiag tum ni tesaika hap tope.
Mi'i pote toi'atu po rera'at kuap kahato
mã'ãu sa'ag ko'i i'atu'e te'eru wa nẽtup
hawe Iesui etiat. 25 Ma'ato i'atu wa nẽtup
sa'ag hap Iesui tikuap ta'yn topy'a pe hawyi
to'e i'atuepe — Pywo pe ti are'e ehepe ahiag
koro yt ti'atu sopo teran hin i ti topã'ãu
sa'ag ko'i miit'in myi pãi katu pono ahiag
koro yt tu'uka teran hin i temiit'in ahiag-
nia ete are katu pono to'ope to'ope tu'uka
ahiag hawyi meiũran te'eruwemoma ra'yn.
Aikotã aikotã wẽtup setawa piaria to'o'auka
to'o'auka hawyi meiũran yt uwe kuap
i tukupte'en hap ewy ahiag mipo'o ro-
ria e. Aikotã to'o'auka to'o'auka wẽtup
getap wiaria to'ywot toty tomẽpyt'in nywo
to'o'auka hap ewy meiũran to'o'atoiat
ra'yn hawyi yt uwe i ra'yn itote tukupte'en
hap ewy e. 26 Mi'i hap ewy kahato ti
aru ahiag topyhu'at toi'atu sopo topã'ãu
ko'i temiit'in myi hawyi ti aru yt uwe i
tukupte'en imipo'o roria e. Atikuap ka-
hato ra'yn eiwa nẽtup hap e. 27 Ahiagnia
morekuat ehay pyi toi'atusopo mã'ãu sa'ag
miit'in myi ewei'e uhepe hap ma'ato yt
mi'i tã hin i e. Eipe i'ewyte ewei'atumu'e
kahato ti eipotmu'e mã'ãu sa'ag ko'i sytpok
hap ete eipe ma'ato koitywy ati'atu sopo
kahato ahiagnia eimi ky'esat ewy ma'ato
wãi'ewei'e uhepe e. Kat poteĩ — Ahiagnia
porekuat Peusepu ehay pyi ti toi'atu sopo
mã'ãu sa'ag ewei'e uhetiat e. Yt eiwe'eg
hin i eipe e Iesui wo'omu'e haria akagnia pe
seko moherep haria pe. 28 Eweikuap teran
apo aikope pyi tut uhesaika hap ahiagnia
sopo hamuat hap e. Pyno ahenoi aikope
pyi uhesaika hap tut hap e. Ta'i Tupana
Pã'ãu esaika hamo yn ti ati'atusopo mã'ãu
sa'ag ko'i miit'in kaipyi e. Tutum yne ra'yn
tesaika hap uhepe meimuẽwuat ko'i pore
nõtem hamuat e. Mi'i tupono ti koitywy
Tupana topyhu'at ra'yn miit'in Porekuat
no mesuwat yi tote katu pono miit'in pore
kuaria ahiagnia urui'atuporenõtem mesup
pote are katu pono ati'atu'akit ne'i ra'yn
ahiag i'ewyte ahiagnia pãi e Iesui wãi'e
haria pe. 29 Yt uwe i mesuwe teke kuap
ipy'ahak takat yat pe hekare'en etiat ipo-
hari hamo are ma'ato toipo'i po'i haity
wo hawyi teke kuap hesaika rakat yat pe
hekare'en etiat ipohari hamo e. Mi'i hap

ewy kahato ti atunug ahiag porekuat ete
Uito e. [30] Mehĩ'in eiwe'eg wo o uihoiro hap
pupi are katu pono uwe uwe yt uhemiit i
topyhu'at mi'i hat yt uikawiano i topyhu'at
e. I'ewyte uwe uwe yt ikaykay i miit'in
uhowawi mi'i haria tukupte'en uhowawiat
miit'in pyhyp hanuaria wo e. Eiwe'eg wo o
uipun iũte'en hap pupi ui'ywania e. Yt pote
Tupana ewanĩkaptia wo aru eweikupte'en
e. [31] Eiwe'eg wo o Tupana Pã'ãu pun ehepiat
hap pupi e. Pywo pe ti Tupana timohãpyk
kuap kahato yne yne wyti ehehay sa'ag ko'i
eiminug sa'ag ko'i toi'atu mo weityk kuap
torania are ma'ato wẽtup ehehay sa'ag ni
yt karãpe i toimo hãpyk kuap i Tupana e.
Karãpe Tupana Pã'ãu pywuat sese kaipyi
ihay ehepe turan uhetiat ehehakyera'at hat
mi'i hawyi — Eso kahato ewei'e Tupana
Pã'ãu me mi'i e hap wyti aru yt karãpe i
Tupana timo hãpyk kuap e Iesui. [32] I'ewyte
kat ewei'e kat ewei'e sa'ag uimo weuka'i
hap Eheyke'et ete Eikywyt ete uhete mi'i
hap ko'i sa'ag ti Tupana timohãpyk kuap te
ma'ato uwe uwe Tupana Pã'ãu pywuat sese
rakat ehay pe — Eso kahato rat e mi'i hat
wyti aru yt karãmuo i ra'yn Tupana timo
hãpyk kuap wuat'i e'at piat ra'yn e Iesui —
Ahiag ehay pyi eti'atusopo ahiagnia e haria
pe.

[33] Pywo pe ti aimikoi ypia yt ihãite i
hawyi yt tuweium kuap i ahepe e. Ta'i
aimikoi yt haat rakat i yt karãmuo i hum
kuap tosaat ahepe mekewat aimikoi saat he
kahato rakat pote watikuap ta'yn yt naku
i rakat. Ma'ato tuweium kahato ahepe
aimikoi ywa ko'i pote wakuat kahato yp hap
watikuap e. [34] Mi'i hap ewy kahato ti eipe
seko enoi haria ypia yt ipiit i rakat ewy
yt haat i rakat ewy yt hewo i rakat ewy
eipe e. Yt kat i ei'e hap he rakat toĩne'en
eikai pywiat are katu pono ti eiwẽ pyi ti
sehay haiug nakat miit'in mosaty'i saty'i
hamuat sehay sa'ag yn tuwẽtem na'yn eiwa
nẽtup saiwot hap kaipyi. Yt naku i kahato
aikotã moi wo'o'auka hat wanẽtup hap ewy
ti eiwa nẽtup hap pãi e. [35] Mi'i hap ewy
kahato eipe aikotã ahekare'en i'apyp takat
ewy eipe e. Karãpe miit'in terut ahowawi
ikahu kahato rakat ta'atuium mi'i hawyi
— Waku aito watum aimiium ikahu kahato
rakat wy wato'e. Ma'ato yt naku i watum
ahekat pot'i yt ikahu rakat i irania'in miium
waku ha'up mo wato'e e. Mi'i tã watunug
pote yt hegyi'at i rakaria i watoĩne'en
wato'e aiwo'ope e. Mi'i hap ewy waku
e hap tuwa nẽtup hawe wyti waku e hap
ete wanẽtup hat ti toĩne'en na'yn ma'ato
uwe uwe i'atunug tuwepe sehay sa'ag tuwa
nẽtup hawe mi'i hat wyti yt naku i rakat
nuat ti toĩne'en na'yn e. Pyno ti waku
wati'atunug ahekat waku rakaria ewy aiwa
nẽtup hawe e. Mi'i hawyi wahenoi kuap
irania'in me ahekat aiwanẽtup hap wakuat
ko'i e wo'omu'e haria akagnia pe. [36] Eiwe'eg
wo o ehehay ko'i ko'i Tupana Pã'ãu etiat
uhetiat uhemiit'in etiat hap pupi are wyti
ehepe katupono karãpe Tupana tut urumo
weuka'i haria apiheg hamo mi'i hap e'at pe
— Kan hamo ten mi'i tã ewei'e eimi kyry'i
wo uhete uhemiit'in ete e aru ehepe e. Mi'i
hawyi kat ewei'e aru Tupana pe ei'apiheg
hap e'at pe e. [37] — Ta'i yt nakuaria i kahato
eipe e Tupana ehepe tut turan. Ehehay
sa'ag uhete wyti i'ewyte uimohey haria ete
i'ewyte wy Tupana Pã'ãu wakuat ete pote
yt naku i ewetunug e. Pywo ti ehehay sa'ag
hap ete Tupana to'e aru — Woro ho'okuap
kahato pote mesup uimi'apiheg nuaria wo
eweipyhu'at eipe katu pono Uha'yru ete
eiwekyry'i kahato eipe e aru ehepe ma'ato
irania'in me — Wakuaria kahato eipe katu
pono yi tote eweikupte'en turan ei'e hap
kaipyi atikuap Uha'yru mõtypot haria wo
eweikupte'en e aru Tupana uimohey haria
pe e. — Woro ho'okuap imohey haria eipe
ehehay kaipyi eweikupte'en yi tote turan e
aru Tupana uimõtypot haria pe e Iesui yt
to'oksat'i i haria pe.

IRUKA 11.29-32 PIAT EWY

[38] Mi'i hawyi itotiaria wãi'e hap enoi haria
te'ero'e Iesui pe — Etomo herep to uruepe
esaika hap atipy kaipywiat merep'e hap
ewy yt miit'in mikuap i hap ko'i ewy i'atu'e.
Mi'i tã etunug mote ti aru meremo ra'yn
uruimohey En Tupana Mipo'oro ma'ato yt
pote yt i'atu'e. [39] — U pãi e Iesui yt atunug
neran i wyti iwato hap merep hap ewy
miit'in uimohey hamuat are katu pono yt
naku i nug haria yt timohey kuap i ti
mi'i pote — Tupana i'atu'e eremo herep
uhepe uimo'a kasa iwato rakat kape atipy
kaipyi mi'i hawyi woro mohey En i'atu'e.
Mi'iria wyti yt Tupana mohey i haria pote
ra'yn mio tã i'atu'e. Ta'atu ky'esat Tu-
pana iã'ãkap ko'i ta'atu mi mohey ko'i wo
heremo pote. Yt nakuaria i ra'yn nyti

mi'i tã iky'esat e. Mesup ti eweiky'esat
atunug iwato rakat uipo wo ehepiat kuap
hamo ma'ato yt atunug neran hin i ehe-
hay pyi e. Meiũran ti aru ma'ato atunug
wẽtup iwato rakat uimohey ehepiat hamo.
Iwato'in nakat atunug aru miit'in mowa
nẽtup kahato hamuat katu pono mekewat
e'at pe ti aru Uito Eheyke'et Eikywyt ti
toĩne'en i hamuat tosyp hawyi mye'ym e'at
yn toĩne'en tosyp hawe hawyi tuwẽtem
i ra'yn gu'uro pyi e. Mi'i yn ni iwato
sese rakat atimoherep ei'akasa hamo uimo-
hey hamo ehepiat e. 40 Aikotã mekewat
sa'awy'iwuat Tupana ehay moherep hat
Iuna toĩne'en pira wato ymyẽ pe mye'ym
e'at mye'ym ewãtym mi'i hawyi tuwẽtem
i ra'yn pira wato ymyẽ pyi. Mi'i hap
ewy kahato ti aru arepyhu'at Uito yi pe
hawyi arẽtem i ra'yn uisyp hawyi ase'i Iuna
toĩne'en i hap ewy e. Mi'i yn atunug iwato
hap aremo herep ehepe Tupana Mipo'oro
sese Uito hap mohey hamuat. Ma'ato mi'i
yn ni aru atimo herep ehepe yt miit'in
minug kuap ko'i i uimohey hamuat ma'ato
arẽtem gu'uro pyi pytkai yt uimohey i
aru eipe hap atikuap ta'yn e. 41 Pyno
toĩne'en koitywy wẽtup ok Iuna ewywuat
eipy'asetpe ewei'akasa hamo ma'ato ti Mi'i
Miit ti po'og Tupana ehay moherep hat
Iuna kawiat hat ma'ato yt uimohey i eipe
e. Sa'awy'i te ti tawa wato Niniwe kape
toto Iuna hawyi toimo herep Tupana ehay
i'atuepe. Mi'i hawyi paa'i'atu'e. Te'eruwe
morem kahato Tupana kape yt naku i nug
hap kaipyi mekewat Iuna mienoi upi are
ma'ato mesup ti wẽtup ok po'og Tupana
ehay moherep hat aha'ase'i Iuna kawiat
rakat toĩne'en eimu'e hat koro ehehamo
ma'ato ahenoi henoi Tupana ehay ehepe
pytkai yt eiwemorem neran hin i eiminug
sa'ag hap kaipyi Tupana kape e. Pyno eipe
po'og yt nakuaria i mekewat tawa Niniwe
piaria kai hamuat e. Karãpe Tupana tut
uwe tomi'a piheg wuaria enoi hamo mi'i
hap e'at pe ti aru tawa Niniwe piaria pe —
Waku rakaria eipe e aru Tupana i'atuepe.
Ma'ato ehepe ti aru — Yt nakuaria i eipe
katupono po'og po'og Iuna kawiat toĩne'en
eipy'asetpiat eimu'e hat Uimipo'oro ma'ato
uimi po'oro ehay pun haria ne'i ti eipe
e aru ehepe e Iesui wo'omu'e haria pe.
42 Sa'awy'i morekuat wato haryporia kawiat
tut pya pyi at wẽtem hap moran kaipyi
tut aipotypot sa'awy'iwuat we'eg hap kuap
hamo tut e. Ma'ato koitywy ti wẽtup ok ti
toĩne'en eipy'asetpe po'og we'eg morekuat
Sarumãu kawiat hat ma'ato iwe'eg hap pun
haria ti eipe e Iesui tuweete. Mi'i pote ti aru
— Yt naku i kahato eipe e aru Tuana ehepe
katu pono Uimi po'oro po'og we'eg nakat
ehay pun haria eipe e mi'i pote woroho'o'a
piheg kahato eipe e aru ehepe mekewat
ei'apiheg hap e'at pe e Iesui tehay pun haria
pe.

IRUKA 11.24-26 PIAT EWY

43 Mi'i hawyi po'og Iesui tohenoi ahiag
ko'i etiat. Eiwe'eg wo o mã'ãu sa'ag mupi
e katu pono karãpe wẽtup mã'ãu sa'ag
tuwẽtem wẽtup ok miit piit pyi mi'i hawyi
kowo'i kowo'i hewyry kahato aikope aikope
yahig upi aikope aikope ga'apy pe teiam
kat hamo tuwe mohy teran haype ma'ato
yt toipuẽti i teiam itote hawyi ti aru tuwa
nẽtup i ra'yn tosaipe toĩne'en sa'awy'iwuat
hap kape i e. 44 Mi'i hawyi ti ta'aipok
teiam mot'i kape i ra'yn. Mi'i hawyi ti
yt uwe i toipuẽti teiam mot'i pe hawyi
waku te teiam mo topainug me toipuẽti
hawyi toĩne'en i ra'yn temiit sa'awy'iwuat
ahiag ipiit piat rakat e. 45 Mi'i hawyi —
Pãi e waku kahato uheiam mo te i ra'yn
mesuwat uhemiit e. Mi'i hawyi — To'iro
ahiagnia e watuwehyt'ok meiẽwuat miit pe
uheiam mot'i pe e 7 ok takaria towyria'in
me ahiagnia pe po'og sa'ag tokawiat mã'ãu
ko'i pe. Mi'i hawyi ti tuwehyt'ok ta'yn
mi'i miit pe hawyi po'og yt naku i rakano
mekewat ipiit piat rakat sa'awy'iwuat kai.
Sa'awy'i yt naku i tuwete ahiag ipiit pe
toĩne'en mote. Ma'ato ahiag ta'aipok 7
wo hawyi po'og yt naku i mekewat miit
ete sa'awy'iwuat kai e. Mi'i hap ewy ti
aru eweipyhu'at eipe yt kat i Tupana Pã'ãu
eweipag eipiit pe pote katu pono mã'ãu
sa'ag toto hawyi ta'aipok towyria'in wywo
hawyi eipuẽti eipe waku pe te eiwepainug
turan waku te ei'yat toipuẽti ewehywytip
we toipuẽti eipe. Mi'i hawyi mã'ãu sa'ag
ko'i tuwehyt'ok eipiit pe yt uwe i itote pote.
Mi'i hawyi ahiag sem eiam eweikupte'en
yt uimohey i pote. Yt uwe i Tupana Pã'ãu
eipiit piat pote meiũran po'og sa'ag na'yn
eweikupte'en sa'awy'iwuat kai e Iesui ito-
tiaria pe.

MAKU 3.31-35 IRUKA 8.19-21 PIAT EWY

46 Mio tã e Iesui turan ity iywyt'in nywo yt
pya i aikope toĩne'en hap kai hawyi te'eru
wẽpowat — Uruehay teran ewywo Uimẽpyt
Urueyke'et i'atu'e. Eriot ro uruewawi oken
kape i'atu'e. 47 Mi'i hawyi toto wẽtup ok
henoi hamo — Iuẽ ety eywyt'in ekaykay
Mehĩ e. I'atuehay teran ewywo Uhyt e Iesui
pe. 48 Mi'i pote Iesui to'e — U pãi are uwe
uity uwe'in uheywyt'in uwe'in uheinyt'in
e. 49 Eweha'at ro uipot mu'eria meiũpiaria
kape are katu pono uwe uwe uhehay nug
haria mi'iria tukupte'en ni uity'in no uhey-
wyt'in no uheinyt'in no e. 50 Katu pono ti
uwe uwe Ui'ywot atipy piat miky'esat nug
haria yn ni tukupte'en uity'in uheywyt'in
uheinyt'in tukupte'en uiwa nẽtup hawe e
Iesui itotiaria pe iwanẽtup haria pe.

Mi'i hap etiat atikuap kahato pote ahenoi
mesuwe uimiwan me uito Mateu.

13

MAKU 4.1-9 IRUKA 8.4-8 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi mekewat getap wyi Iesui
tuwẽtem na'yn hawyi toto i ra'yn yi
Karireia hyemyi'a wato kape. Mi'i tote
ta'apyk yi kyt rote yẽpeke. 2 Mi'i hawyi
miit'in sem kahato tõ'ẽ tõ'ẽ howawi. Mi'i
pote teke ra'yn yara wato pe itote pywiat
yẽpe upiaria mu'e hamo. Typy'i kahato
rakaria toi'atumu'e. 3 Toi'atumu'e kat ko'i
kat ko'i ete hã'ãkap wuo. — Sa'awy'i so
wẽtup ok toto toko kape hã'ỹi sytpok hamo
e. 4 Mi'i hawyi so toko tote put'okto'e hawyi
tohytpok hã'ỹi wakuaria so tohytpok toko
pe e. Mi'i so ta'at yi wakuat rote e ma'ato
go py'asetpuo mu'ap ẽpe upi hewo hewo
irania'in hã'ỹi ko'i so. Mi'i ko'i so weitaria
tu'u yne ne'i e. 5 Irania'in ni yi perup nu
totiat ko'i tote hewo hewo e. Mi'i totiat
so hẽtyt wen e. 6 Ma'ato meiũran at hakup
hawyi ti iku'uro kat pote yt toto kuap i hapo
yi piit kape nu totiat ne'i pote e. Mi'i pote
meiũran itag na'yn hawyi meremo iku'uro
e. 7 Ma'ato irania'in hã'ỹi ni hewo hewo
te'en te'en i'anam me e. Mi'i ti i'ewyte
hẽtyt wen ma'ato i'anam mywo to'o'ewy
wewuat'i pote meiũran i'anam tohik ne'i
ra'yn yt tuwenug i ra'yn e. 8 Ma'ato irania'in
hã'ỹi yi wakuat rote go sese tote hewo
hewo rakaria wyti i'atuehãite kahato te'eru
wenug kahato e. Ta'i wẽtup yp kaipyi
100 iã'ỹi toipuẽti. Mi'i hawyi wẽtup yp
kaipyi 70 iã'ỹi toipuẽti. Mi'i hawyi wẽtup
yp kaipyi 30 iã'ỹi hap ewy yi wakuat rakat
rotiat hewo rakat hã'ỹi ko'i e. 9 Mi'i tupono
are'e ehepe ehewaure ka'a pote eweiwa
nẽtup kat ui'e kat ui'e hap kape uhehay
iã'ãkap wuat kape eiwanẽtup o e.

MAKU 4.10-12 IRUKA 8.9-10 PIAT EWY

10 Mi'i hawyi Iesui potmu'eria tõ'ẽ
howawi — Uhyt i'atu'e kat hamoĩ sehay
hã'ãkap wuat eti'atumu'e irania'in i'atu'e.
11 — Ta'i yt uimohey i haria ti ati'atumu'e
hã'ãkap wuo yt heremo i ma'ato ehepe
uimohey haria ti sehay wo herep wuo woro
ho'omu'e aikotã aru Tupana topyhu'at
Miit'in Porekuat no mesuwe atipy piat
ewy hap ete e. 12 Katu pono uwe uwe
uhehay ikuap teran mi'i hat pe ti aru po'og
topyhu'at uhehay e. Ta'i uhehay ahyt kuap
teran hat topyhu'at uhehay kuap sese hat
e. Ma'ato irania'in yt uhehay kuap teran
i haria ti aru yt kat i i ikuap aru uimienoi
ko'i e. Uhehay kurin ta'atukuap ta'atusu'at
hawyi tuwat hawyi meremo ta'atu waure
i ra'yn uhehay mi'i haria. Uhehay yt teke
sese i i'atuwanẽtup hawe pote e. Te'eruwe
wa nẽtup ran haria ewy mi'iria. Ta'atu wa
nẽtup hawe yt ta'atunug neran i uhehay
pote yt teke sese i i'atu wa nẽtup hawe e.
13 Mi'iria te'eraha'at uhowawi wen ma'ato
yt uikuap wytkai i e. I'ewyte uhehay teke
i'atu waure pe wen ma'ato yt ta'atukuap i
kahato ta'atuwanẽtup hawe kat are kat are
sese hap yi sa'ag ewywuaria mi'iria pote
e. 14 Aikotã sa'awy'i Tupana ehay enoi hat
Isaia to'e miwan me hap ewy — Teke kahato
uhehay i'atuewaure ka'a pe wen ma'ato yt
put'ok'e i i'atu wa nẽtup hawe e Tupana
Isaia miwan me 6.9 pe. I'ewyte uiminug
wakuat ko'i kape te'eraha'at kahato ra'yn
wen ma'ato yt ta'atukuap i uwe Uito hap
e. 15 Katu pono sehay pywuat Tupana piat
yt he hin i i'atu'e te'eru wa nẽtup hawe
ta'atupy'a pe. — Uruikuap ta'yn emienoi
i'atu'e uhepe wen ma'ato yt ta'atunug i te.
— Yt urumu'e po'og mekewat ete i'atu'e
katupono uruikuap ta'yn yne urumu'e hap
i'atu'e yt ta'atukuap hin i te pytkai. Yt
ta'atukuap teran i pote mi'i tã i'atu'e at
ka'ap e Tupana katupono ta'atusu'at su'at i
teran uhehay ta'atuwẽ puo ma'ato te'eru
wa nẽtup hawe wẽtup sehay kape ra'yn
te'eru wa nẽtup e. Yt ui'e hap hin i i'atu
wanẽtup hawe. Yt naku i kahato rat mi'iria
wanẽtup hap atipuẽti pãi e Tupana. Ta'i

te'eraha'at ri uhehay kape miwan kape wen
ma'ato ti te'eru wa nẽtup wẽtup kape ne'i
e. Ma'ato pywo ta'atukuap teran uhehay
pote ta'atukuap kuap e. I'ewyte pywo
te'eraha'at teran mote ti te'era'akasa ra'yn
e. Mi'i hawyi heremo yne i'atu wa nẽtup
hawe uikuap hap topyhu'at e. Mi'i hawyi
ti te'era'aipok uhowawi ta'atu minug sa'ag
hawyi paa'i'atu'e uhowawi hawyi uimohey
haria wo te'ero pyhu'at e. Uimi moe haĩ
teria wo ra'yn hawyi tukupte'en uimie
ha kye ra'aria wo ra'yn tukupte'en hawyi
uhehay ta'atuky'esat ra'yn hawyi e Tupana
sa'awy'i Isaia henoi e Iesui. — Pywo pe
ti Isaia e hap ewy kahato tukupte'en yt
uimohey i haria e. Mi'i pote ati'atumu'e
mi'iria hã'ãkap wuo yt ta'atukuap teran i
pote e. Ma'ato eipe uiwyria'in uimohey
haria sese ati'atumu'e teran uhehay sese
eweikuap teran haria pote e. 16 Mi'i tupono
Tupana mimo wepit ko'i wo eweikupte'en
po'og torania miit'in kai katupono ui'akasa
hap sese ko'i eipe i'ewyte uhehay sese
kuap haria eipe e. Mi'i pote Tupana mipoi
tyro ko'i wo eweikupte'en kahato eipe
e. 17 Uipot mu'eria pywo pe ti sa'awy'i
wuaria Tupana ehay moherep haria ti
te'era'a kasa teran kahato ei'akasa hap
ko'i kape e. I'atupap kahato uhowawi
te'era'a kasa hamo. Sa'awy'i wuaria aikotã
aru uhut hap moherep haria te'era'a kasa
ma'ato ta'atu mu'etu wuat ewy te'era'a
kasa sa'awy'i tewuat wakuaria te'era'akasa
teran. I'ewyte ta'atukuap teran kahato
uiwẽ piat eimikuap ko'i are ma'ato ti yt
ta'atukuap kuap i ta'atukat pytkai e. Mi'i
pote eheha ehewaure Tupana mipoi tyro
ko'i sese tukupte'en mesuwe e.

MAKU 4.13-20 IRUKA 8.11-15 PIAT EWY

18 Uiwyria'in mio ahenoi ra'yn wyti ehepe
kat are kat are hã'ỹi iã'ãkap wuat hap ko'i
are katupono atiky'esat eweikuap uimienoi
mikoi yp etiat sehay iã'ãkap wuat hap e
Iesui topot mu'eria pe. 19 Mekewat hã'ỹi
sytpok hat wyti Tupana ehay sytpok hat
ewy e. Mi'i hawyi mekewat go pu'ap ẽpe
upiaria ti wẽtup ok wẽtup ok uhehay kapiat
wanẽtup hat ewy e. Mi'iria ti ikuap sa'ag
ne'i e. Mi'i pote mi'iria kaipyi ahiag tihep
te'en te'en ne'i i'atupy'a pyi Tupana ehay
e. 20 I'ewyte ti mekewat hã'ỹi nu totiat yi hit
rotiat ti wẽtup ok ti wẽtup ok ti wanẽtup
teran hat ewywuat ne'i e. Mi'i hawyi
meremo waku kahato toipuẽti uhehay wen
e. 21 Ma'ato yt teke i iwanẽtup hawe sese
meimuẽwuat uimienoi ko'i yt i'atusapo wo
i pote e. Mi'i turan ti irania'in ti'atu saty'i
saty'i ra'yn Tupana ehay mohey i'atuepiat
hap. Mi'i pote ta'atu'atoiat ra'yn Tupana
ehay e. Sa'awy'i te ti ta'atu mohey kahato
wen ma'ato mi'i turan ti irania'in to'okyry'i
ra'yn mote te'eru we mõti ra'yn uimohey
hap pupi e. Mi'i hawyi typy ehay ete te'eru
wanẽtup at ka'ap. Mi'i hawyi Tupana ehay
kape yt te'eru wa nẽtup i ra'yn hawyi kat
aru kat aru atunug kat aru atunug e hap
kape yn na'yn te'eru wa nẽtup at ka'ap.
Mi'i hawyi Tupana ehay kape yt te'eru wa
nẽtup kuap i. I'ewyte — Uhekat iwato
kahato hawyi uimowepit hap sese toĩne'en
aru i'atu'e e. 22 Mi'i hawyi ta'atukat hap
ky'ewi yn tukupte'en i'atuwanẽtup hawe at
ka'ap hawyi Tupana ehay yt tuwenug kuap
i i'atupy'a pe. Hu ypia tohik ne'i ra'yn hap
ewy topyhu'at i'atupy'a pe. I'anam kahato
ga'apy piat ewy itote pote yt tuwenug hin
i. Mi'i hap ewywuaria ti typy ehay ky'e
kahato haria aimikoi i'anam miat ewywuat
e. 23 Ma'ato mekewat yi wakuat rotiat ti
wẽtup ok wẽtup ok hewaure kahato rakat
ewy. Mi'i hat sat'e kahato ka'a wanẽtup
hawe. Mi'i hawyi Tupana ehay toikuap ka-
hato topy'a pe hawyi tutunug kahato ra'yn
Tupana e hap ewy e. Mi'i ti yi wakuat rotiat
at hat hã'ỹi ihãite kahato rakat ewywuat
e. Mi'i ti wẽtup ok 100 wẽtup ok 60 wẽtup
ok 30 iã'ỹi ewywuat ra'yn e Iesui topot
mu'eria pe. 24 Koitywy ahenoi teran ehepe
wẽtup i uhehay aikotã Tupana topyhu'at
miit'in Porekuat no mesuwarotiat. Aikotã
toĩne'en Morekuat atipy pe hap ewywuat
e Iesui. Mio tã are'e Sa'awy'i so wẽtup ok
toto toko kape hã'ỹi ko'i koi hamo hawyi
toikoi at iã'ỹi waku aimi'u man wuat rakat
iã'ỹi toikoi at itote e. 25 Ta'i man wuat waku
rakat iã'ỹi tohytpok kahato ra'yn itote yi
perup we. Waku pe itote hawyi ta'aipok
i ra'yn to'yat kape e. Ma'ato wãtym muo
iket kai wẽtup ok hewanĩkap toto iko kape
imikoi py'asetpuat wẽtup kawiat iã'ỹi yt
mi'u i rakat iã'ỹi koi man wuat waku rakat
iã'ỹi ewywuat wen ma'ato nop takat toikoi
ka'ap tewa nĩkap ko moma hamo mikoi
mo'anam hamo toikoi hã'ỹi ran man wuat
ewywuat mikoi ka'iwat ket kai toikoi e.

26 Mi'i hawyi meiũran hẽtyt to'opype ra'yn
man wuat waku rakat ypia to'opype ra'yn
iã'ỹi ran ko'i wywo e. 27 Mi'i hawyi meiũran
go ka'iwat ko eropat haria tuwat iko kape
imikoi waku sio yt hap kuap hamo tuwat
i'yat kaipyi. Te'era'a kasa hawyi aikotã
imikoi ypia pe to'opype ra'yn yt nakuat
i iã'ỹi rakaria wywo iã'ỹi yt mi'u i rakat
ta'atukuap hawyi te'era'aipok go ka'iwat
kape henoi hamuat — Uruka'iwat i'atu'e
sa'awy'i kue etikoi iã'ỹi wakuat yn eko pe
i'atu'e. Pywo pote aikope pyi saĩke hẽtyt
yt mi'i i yn i ra'yn i'atu'e. Uwe saĩke ikoi
eko pe yt waku rakat iã'ỹi i i'atu'e. 28 —
Ta'i ahewa nĩ kaptia mikoi ra'yn ti som e
toi'atuwesat. — Pyno waku watipuruk ta'yn
emikoi py'asetpiat ko'i ahewa nĩ kaptia
mikoi i'atu'e. 29 Ma'ato — Yt eweipuruk tei'o
e katu pono eweipuruk pote ti ten meke-
wat uimikoi wakuat rakat ko'i ẽtyt turan
ne'i ra'yn eweipuruk i'ewyte to'opype pype
pote e. Waku ra'yn aru to'opype te'ere
motag e. 30 Pyno waku toywyt pe te'ere
motag e. Mi'i hawyi iterek hap e'at pe ra'yn
aru ipotpap takaria pe are'e — Eweiterek
to mekewat wanĩkap mikoi sa'ag yt man yt
naku i mi'u rakat nug hap iã'ỹi ewywuat
nop takat mi'i hawyi ewei'apeman kytyt
sok hawyi eweiwuk to aria pe e. Mi'i tã
ewetunug hawyi waku eweterut ro uimikoi
sese torania meikowo ui'yat wato kape
hawyi waku mesuwe e mikoi ka'iwat koro
temiit'in me e Iesui. — Mi'i ui'e hap ewy
kahato Tupana topyhu'at Morekuat nuat
mesuwat yi tote aikotã toĩne'en Morekuat
no atipy pe hap ewy e Iesui hyemyi'a ẽpe
piaria pe miit'in sem me.

MAKU 4.30-32 IRUKA 13.18-19 PIAT EWY

31 Mi'i hawyi wẽtup hã'ãkap i ra'yn Iesui
tunug yi kyt upiaria mu'e hamo. — Pyno
ahenoi teran ehepe wẽtup sehay aikotã
Tupana toĩne'en aru mesuwe Morekuat no
aikotã atipy pe hap ewy e. Ahetama pe
toĩne'en mutata ypia aimikoi aimi'u apopyt
kahato mi'i e. 32 Ma'ato watikoi iã'ỹi kurin
kat hawyi hẽtyt hawyi meremo tuwemotag
hawyi i'yp po'og iwato irania'in aimikoi
ko'i kai ma'ato hã'ỹi kurin kahato torania
irania'in aimikoi iã'ỹi ko'i kai topyhu'at e.
Tuwekoran mowato kahato ra'yn e. Ikoran
wato hawyi weitaria tõ'ẽ tõ'ẽ kahato te'eru
wesok nug ikoran miat upiat hamo e. Mi'i
hap ewy ti aru Tupana topyhu'at Miit'in
Porekuat no mesuwe aikotã atipy piat hap
ewy e Iesui yara pyi yẽpe etiaria kape.

IRUKA 13.20-21 PIAT EWY

33 Pyno ahenoi i wẽtup uhehay ehepe
aikotã aru Tupana topyhu'at Morekuat no
mesuwe miit'in py'asetpe hap etiat i ra'yn
e. Karãpe haryporia'in tunug u'i ta'atu'apõi
mekewat kurin kat mani pyre ipuk wywo
mi'i hawyi tuwe mo wato ra'yn mani puk
ipyre wywo hawyi. Sa'awy'i kurin kat
tuwe mo wato ra'yn ipuk toi'apõi ipyre
wywo hawyi. Mi'i hap ewy kahato Tupana
topyhu'at Morekuat no mesuwat yi tote
aikotã toĩne'en atipy pe hap ewy e Iesui
hyemyi'a Karireia upiaria pe.

34 Sehay iã'ãkap wuo yn toi'atumu'e
miit'in sem ko'i itote yt heremo i hap
ewy toi'atumu'e teran typy'i rakaria.
35 Toi'atumu'e hã'ãkap aikotã sa'awy'i
wuaria Tupana ehay moherep haria mienoi
hap ewy — Meiũran ti aru areto miit'in
mu'e hã'ãkap wuat hamo e. Mi'i hap e'at
pe ti aru uiwẽ pyi tuwẽtem hã'ãkap wuo
yn yt uwe mikuap i te sehay pakup po'og
ikahu rakat po'og hãpyk takat. Mi'i ti
irania'in yt ikuap i te yt uwe mikuap i te
e. Ta'i yi nug hawyi te yt uwe ikuap takano
i ati'atumu'e miit'in hã'ãkap wuo e Tupana
sa'awy'iwuat Tupana ehay moherep hat
Tawi wepy hawe 78.2 pe. 36 Mi'i hawyi Iesui
to'e itotiaria pe — Toran na'yn ui'e hap
eimu'e hap e. Ewei'aipok to ehetawa ko'i
kape e. Mi'i hawyi toto ra'yn ihyemyi'a
totepyi wẽtup getap kape temiit'in nywo
yn na'yn 12 ok takaria wywo. Mi'i hawyi
put'okta'atu'e hawyi hemiit'in te'ero'e —
Urumu'e hat i'atu'e yt uruikuap hin i ti
emienoi hã'ãkap wuat i'atu'e. Ehenoi ro
mi'i emienoi hã'ãkap wuat uruepe i'atu'e.
37 Mi'i pote toi'atu wesat — Mekewat iã'ỹi
wakuat koi hano ewy ti Uito Eheyke'et e.
38 Mekewat go ewy ti wuat'i ywania uhehay
kapiat wanẽtup haria mesuwat yi wato
totiaria e. Mekewat hã'ỹi wakuat man
nug hamuat ewy ti Tupana mipo'oro ko'i
wuat'i tama kapiaria ko'i uimohey haria
— Waku watunug Tupana Aipo typot no e
haria are ma'ato mekewat hã'ỹi yt nakuat
i yt mi'u hã'ỹi rakat i ahiag ehay moherep
haria mekewat ahiag sa'yru'in saki'yt'in e.
39 Mekewat wanĩkap iã'ỹi wẽtup koi hat ti

ahiag e. Mekewat iã'ỹi terek haria ti atipy
kaipy wiaria Tupana eropat haria atipy
piaria e. 40 Ikahuro hap e'at pe ati'atupo'oro
atipy piaria yt uimohey i te haria miit'in
atunug hamo ati'atu'apiheg hamo. Aikotã
wanĩkap mikoi ta'atu sokwuk hap ewy
atunug aru ahiag ehay mohey haria ete e.
Mi'i tã ti aru aikotã iã'ỹi terek hap e'at piat
ewy aru topyhu'at mekewat ikahuro hap
e'at turan e. Iã'ỹi terek haria meimuẽwuat
atipy kaipy wiaria ewy te'ero pyhu'at are
ta'atu po rera'at ahiag mẽpyt'in wuat'i
ywania etawa piaria e. 41 Uito ti Eheyke'et
Eikywyt no areĩne'en mi'i tupono ti aru
mekewat e'at pe ati'atupo'oro atipy piaria
yt naku i nug haria atunug yne hamo e.
Pywo ti mekewat yi kahuro hap e'at pe —
Eweteropo'ok to uhowawi wuat'i sa'ag nug
haria ahiag upiaria are aru e. 42 Ewei'atunug
no uhemiit'in ma'at haria are ti aru. Mi'i
hawyi ewehytmoi ro mi'iria aria wato
haiwot rakat pe are aru mesuwat yi kahuro
turan. Mi'i hawyi ti aru to'okak'i kahato
ti aru i'ewyte ti aru kyry'et kyry'et'i'atu'e
haty kahato ta'atuetiat pote e. Aria sakup
kahato pote kynkyn'i'atu'e ahiag mikoi
ko'i ewywuaria e. 43 Ma'ato meimuẽwuat
Tupana miky'esat nug haria pe ti aru —
Eipe ti uimo wepit haria wo eweikupte'en
are aru. Eipe ti uimimõtypot nuaria mesup
are ti aru. Eipe ti iwato'in nakaria wo
Tupana etama piaria are ti aru. Eiminug
wakuap ko'i Tupana mõtypot hap ko'i
Tupana mowepit hap topyhu'at wuat'i e'at
pe. Aikotã ihot'ok hap aimowepit hap ewy
eweikupte'en aru are Tupana miky'esat
nug haria pe. Uiwyria'in ehewaure ka'a
pote eipotpap to uhehay kuap hap ete
e Iesui topot mu'eria pe. 44 Pyno wẽtup
i ahenoi sehay iã'ãkap ehepe are aikotã
Tupana topyhu'at Morekuat no mesu wa
rote aikotã toĩne'en atipy pe hap ewywuat
e Iesui. Wẽtup ok so ipotpap wẽtup ok
ko ete turan tepu rure wo toipuẽti yi pe
miit'in miãuka imehit kahato rakat. Hekat
sok toipuẽti yi ywyt'okpype tepu rure wo
ipotpap turan e. Mi'i hawyi so — Pãi e
ta'i atiky'esat kahato rat meiũwat uiano
e topy'a pe. Mi'i hawyi so tohyp i yi piat
tomi puẽti hawyi toto ra'yn mekewat yi
ka'iwat kape to'e hamo — Atikyi'at reran
eko mehĩ e. Atum ni aru emiky'esat ok tã
ha'up epe pãi e. Mi'i hawyi toikuap karania
upi hawyi iwepit kahato hap wywo toto
to'yat kape yne towanuat weneru hamo.
Toiwe neru toko to'yat tekare'en ko'i kat
ko'i kat ko'i tomie reko ko'i toiweneru yne
yne ra'yn hawyi mi'i sa'up mo toikyi'at
mekewat yi aikope toipuẽti yi pe mekewat
hekat e. Mi'i hap ewy ti Tupana ti'atukyi'at
aru mesu wa ro tiaria temiit'in no hawyi
yi Porekuat no i ra'yn topyhu'at e Iesui
sehay iã'ãkap wuo. 45 Uiwyria'in e wẽtup
uhehay hã'ãkap i ra'yn ahenoi teran ehepe
aikotã aru Tupana topyhu'at Morekuat no
mytyp tote aikotã atipy piat hap ewy e Iesui
temiit'in me. Sa'awy'i so wẽtup ok karaiwa
toto wahi ko'i kyi'at hamo e. 46 Mi'i hawyi so
wahi wẽtup po'og ikahu sese rakat torania
kai toipuẽti itote ikahu kahato rakat. —
Meikowat wahi nu sa'up iwato kahato rakat
kawiat e tuwa nẽtup hawe. Imehit kahato
rakat pãi e. Po'og po'og hekat rakaria wuat
kai torania irania'in kai mi'i wahi ikahu e.
Yt wẽtup i po'og hekat rakat wuat atipuẽti
uito mesuwat wahi kahu hap ok tã e so. Mi'i
hawyi so toiky'esat kahato topy'a pe hawyi
so toiwe neru yne tomie reko to'yat te'yi
tomikoi hawyi mi'i sa'up mo toikyi'at ra'yn
mekewat wahi towanuat e. Pywo pe ti mi'i
kyi'at hap ewy kahato Tupana tikyi'at aru
wuat'i ywania towanuat hawyi topyhu'at
Ka'iwat no aikotã toĩne'en atipy pe hap
ewy e Iesui temiit'in me. 47 Mi'i hawyi —
Uipot mu'eria pyno wẽtup sehay iã'ãkap i
atimoherep ehepe aikotã Tupana topyhu'at
miit'in Porekuat no hap e Iesui. Sa'awy'i so
toto wẽtup ok pira pytyk hamo ihyemyi'a
wato kape tesuki wato totioto. Mi'i hawyi
so toipun na'yn tesuki wato y'y wato pe pira
pytyk hamo e. Mi'i hawyi hesuki howapy
kahato pira ko'i wo aikotã aikotã hap ko'i
tukupte'en hesuki wato pe so e. 48 Mi'i
hawyi totekyi yẽpe kape hawyi yi kyt rote
ti ta'apyk hawyi toi'airo ra'yn meimuẽwuat
pira wakuat ko'i hawyi toipat'ok pira ko'i
waku aimi'u wo rakaria toi'atu hytmoi
te'yara pe ma'ato yt naku i rakaria toipugha
ra'yn e. 49 Mio wuat uimienoi ewy ti aru
topyhu'at mesuwe torania ra'yn hap e'at
pe Tupana ti'atu po'oro temiit'in atipy
piaria wakuaria eropo'ok hamo i'ewyte yt
nakuaria i eropo'ok hamo. 50 Mi'i hawyi ti
aru yt nakuaria i ta'atupugha ra'yn ti aria
haiwot rakat ieĩne'en hawe e. Mi'i pe ti aru
yt naku i nug haria to'okak'i kahato haty

pono aria pe i'ewyte to'okyry'et i kahato
haty pono kynkyn'i'atu'e aru e Iesui. 51 Mi'i
hawyi Iesui to'e temiit'in me — Eweikuap
apo mio wuat uhehay hã'ãkap wuat e. Mi'i
pote — Ta'i Urumu'e hat uruikuap som
i'atu'e. 52 — Pywo eweikuap hawyi waku
eweimõ'ẽ uhehay eimikuap irania'in me
are katupono uwe uwe ikuap sa'awy'iwuat
Tupana ehay hap i'ewyte ikuap te uhehay
pakup i hã'ãkap wuat hap ko'i aikotã
Tupana topyhu'at Miit'in Porekuat nuat
hap etiat mi'i hat ti aru topyhu'at wuat'i
sepap hanuat sehay wuat wo'omu'e hanuat
topyhu'at e. Ta'i mi'i hat ti aru topyhu'at
morekuat hekat rakat iwe'eg kahato hat
ewywuat topyhu'at aikotã kare'en pakup
mywo kare'en mot'i wywo toiweneru kuap
hat ewy topyhu'at e Iesui topotmu'eria pe.

MAKU 6.1-6 IRUKA 4.16-30 PIAT EWY

53 Iesui henoi yne ra'yn mekewat hã'ãkap
wuat tehay hawyi ta'aipok i ra'yn tomo-
tag hap tawa Nasare kape. 54 Put'okto'e
itote hawyi teke i ra'yn Tupana mõtypot
hap getap we i ra'yn itotiaria mu'e hamo.
Mi'i hawyi itotiaria te'eruwanẽtup kahato
ta'atumu'e hap kape hawyi — Koitywy ti
tuwe'eg kahato ra'yn aimi motag i'atu'e
to'ope. Aikope saĩke toipuẽti tuwe'eg hap
i'atu'e katupono koitywy toimoherep kuap
kahato topo wo yt miit'in misepap hin i
ko'i ra'yn i'atu'e. 55 Ma'ato watikuap ta'yn
sakpo Mi'i Miit aimi motag i'atu'e. Ta'i
mekewat panˈi panˈi'e hat sa'yru mekewat
mana Maria mẽpyt i'atu'e. Ta'i watikuap
kahato iywyt'in mehĩ Tiaku uhyt Iuse mehĩ
Simãu uhyt Iuta i'atu'e. Ta'i i'atueyke'et
sese Mi'i Miit i'atu'e. 56 I'ewyte inyt'in ni
tukupte'en meiũpe i'atu'e to'ope. 57 Pyno
aikope pyi som pyno iwe'eg kahato hap tut
i'atu'e to'ope. Uwe saĩke imu'e iwe'eg hap
ete i'atu'e sa'ag ta'atumohit reran haype.
Mi'i pote — Ta'i yt uimohey hin i eipe
uimotag haria e Iesui. Irania'in tama puaria
ti ma'ato uimõtypot kahato are ma'ato eipe
yt ra'yn e. Ma'ato irania'in te'ero'e —
En ni Tupana Mipo'oro tehay enoi hanuat
i'atu'e irania'in tawa piaria ma'ato eipe
uimotag haria sese ui'yat piaria sese ui-
wyria'in sese uhetawa sese puaria yt uimõ
typot hin i haria eweikupte'en e. Mi'i e hap
ewy kahato uimipo'ororia uhehay moherep
haria ma'ato ta'atu'ywania sese ta'atumo-
tag haria yt timohey hin i uimipo'ororia e
Tupana sa'awy'i miwan me. Mi'i hap ewy
kahato topyhu'at mesuwe ahetama pe pãi
e. Yt naku i mi'i tã mehĩ'in mana'in e.
58 Mi'i hawyi Iesui yt tunug kuap i tewaku
hap miit'in yt minug kuap i ko'i ewy itote
tawa Nasare pe katupono imotag haria yt
imohey i kahato haria wo tukupte'en mote.
Ta'i mi'i tã hap ewy itote. Mi'i hawyi uito
Mateu atiwan mesuwe.

14

MAKU 6.14-29 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi ti yi Karireia piat morekuat
Eroti tikuap ta'yn Iesui aikotã iminug
wakuap etiat. 2 Mi'i hawyi Morekuat
Eroti to'e tu'isaria pe — Koitywy toĩne'en
uhetama pe wẽtup ok wuat'i nug kuap hat
Iesui e hap het rakat e. Uwe sese Mi'i
Miit hap atikuap ta'yn e. Ta'i mekewat
uimi'a kagtek wo'oset'ok hat Iuwãu wyti
tuwẽtem gu'uro pyi e. Ta'i tuwẽtem gu'uro
pywiat hawyi ti mio tutunug yt uwe mis-
epap kuap takat i ra'yn e Eroti morekuat yi
Karireia piat tu'isaria pe Iesui etiat. 3 Mio
tã e katupono sa'awy'i mekewat morekuat
Eroti ti'atupo'oro tesurara'in Iuwãu pyhyp
hamo. Mi'i hawyi ta'atupo'i po'i hawyi
ti ta'atupag wo'opyhik hawe. Mi'i tã ti
Eroti tunug sa'awy'i Iuwãu ete. 4 Toipyhik
Iuwãu wo'opyhik hawe sa'awy'i katupono
iwary sa'ag Erotia ipy'ahak kahato Iuwãu
ete. — Wãi'e yt naku i kahato ewaire
waire e pote. Yt naku i e'aito morekuat
Eroti wywo katupono Eroti eyke'et Wiripi
wywo ereĩne'en sa'awy'i e'aito wo e Iuwãu
morekuat Eroti wary sa'ag mana Erotia pe
pote. Mi'i to'e pote mana Eotia ipy'ahak
Iuwãu ete. Mi'i pote haiwot topyhu'at
hawyi toipyhyp teran ahet'ok hat Iuwãu
wo'opyhik hawe — Tupana yt tiky'esat i
etipohari eywyt Wiripi ehary'i ete e pote.
5 — Pyno waku ati'auka teran Iuwãu ma'ato
yt ati'auka kuap i katupono typy'i kahato
ra'yn Iuwãu mohey haria e. Ta'i Tupana
mipo'oro aimu'e hamuat Iuwãu e haria
ahyt Iuteuria tukupte'en mesuwe e. Aikotã
me aru waku Iuwãu auka hap atipuẽti e
tuwa nẽtup hawe morekuat Eroti. 6 Mi'i
hawyi wẽtup e'at pe morekuat Eroti tunug
to'ywã'ĩ hap kapiat watetup hap. Mi'i
pote tutunug ienuk wato hap tomõ typot

haypiat. Mi'i hap e'at pe morekuat Eroti
tikaykay tehary'i wuat Erotia mẽpyt ihairu
hamo. Mi'i ti makuptia ihairu miit'in typy'i
ehamo. Ikahu mekewat pĩ'ã pote morekuat
iwepit kahato teha'at hawyi. 7 Mi'i hawyi
morekuat Eroti to'e pĩ'ã pe — Ehairu ikahu
kahato pĩ'ã e mi'i pote e'e hap ewy atunug
teran emiky'esat ok tã emiẽtup atum neran
e pĩ'ã pe. 8 Mi'i hawyi pi'a to'e morekuat pe
— Apuete e. Mi'i hawyi toto toty kape — Kat
som waku ahẽtup morekuat pe to'e hamo.
Mi'i hawyi — Pyno waku ehẽtup wo'oset'ok
hat Iuwãu akag kui'a pe e ity Wiripi saki'yt
pe. 9 Mio tã e hap morekuat tikuap hawyi
tuwa nẽtup ko'i ko'i ne'i ra'yn. Ma'ato —
Atum aru emiẽtup ok tã e ra'yn sa'awy'i pĩ'ã
pe torania towyria'in ehamo pote — Pyno
atunug ui'e hap ewy emiky'esat ewy pãi e
yn pĩ'ã pe. 10 Mi'i hawyi ti toipo'oro ra'yn
tesurara'in wo'opyhik hap kape Iuwãu akag
tek hamo. 11 Mi'i hawyi ta'atuerut warupy
hit pe Iuwãu akag hawyi ta'atuium na'yn
mekewat pĩ'ã makuptia ihairu rakat pe.
Mi'i hawyi ti tutum na'yn Iuwãu akag toty
pe. 12 Mi'i hawyi Iuwãu potmu'eria tikuap
ta'yn ta'atumu'e hat Iuwãu ut'yp tek hap
hawyi tõ'ẽ ra'yn hyp hamo. Ta'atusyp
hawyi ti tuwat ra'yn Iesui kape henoi hamo
ra'yn.

MAKU 6.30-44 IRUKA 9.10-17 IUWÃU 6.1-14 PIAT EWY

13 Mi'i hawyi Iesui tikuap ta'yn Iuwãu
auka hap hawyi toto ra'yn yara puo meke-
wat hyemyi'a wato sakpo aikope yt uwe
i hap kape tuweran. Mi'i hawyi miit'in
tikuap ta'yn Iesui aikowuat toto hap hawyi
tuwat tuwat typy'i ra'yn ta'atue tawa pyi
aikowuat ito hap kape yi upi. 14 Mi'i
hawyi Iesui put'ok'e ra'yn yẽpe ete yara
puo hawyi ta'akasa miit'in typy'i kahato
takat haria. Mi'i hawyi toi'atuky'e ne'i
ra'yn mi'iria hawyi toi'atu moe hãite yne
i'ahu rakaria i'atue haky'e'i kahato iha'at
turan pote. Mi'i hawyi toi'atu moe hãite
at itote. 15 Meiũran wãtym i ra'yn tu-
ran put'ok'i'atu'e ra'yn hemiit'in Iesui ete.
Mi'i hawyi — Wãtym na'yn mesuwe ra'yn
mote eti'atu po'oro ro i'atue tawa ko'i kape
miit'in i'atu'e katu pono wyti yt naku i
yahig note watoĩne'en katu pono yt kat i
aimi'u meiũpe Mehĩ i'atu'e. Mi'i hawyi
waku eti'atu po'oro ro hesyat rakaria tawa
hit ko'i upi getap ko'i kape aikowo aikowo
te'eruwemi'u kyi'at hamo i'atu'e. 16 Ma'ato
Iesui — Yt rat pãi e. Yt ati'atu po'oro
teran hin i rat e. Ewei'atupoi ro hesy'at
rakaria e Iesui. 17 — Ma'ato Mehĩ i'atu'e
aikotã aru pyno urui'atupoi mi'iria katu
pono aimi'u yt iwato hin i 5 man typy
pira yn toĩne'en aimi'u wuat i'atu'e. 18 Mi'i
hawyi — Pyno eweterut ro mi'i mi'u hit ko'i
uhowawi e. 19 Mi'i hawyi to'e miit'in sem
me — Ewei'apyk to mopep hyp we e. Mi'i
hawyi mekewat typy pira 5 man totat topo
pe hawyi teha'at atipy kape hawyi to'e —
Waku kahato En Tupana are. Urutuwehum
kahato emiium ete e. Mi'i hawyi mekewat 5
man toipat'ok kahato hawyi toimõ'ẽ topot
mu'eria pe hawyi mi'iria imõ'ẽ ra'yn miit'in
sem me. 20 Mi'i hawyi te'erenuk kahato
ra'yn miit'in sem hawyi i'atu'ok kahato
ra'yn hawyi hemiit'in ti'atunug i'atumi'u
ieĩpyt 12 e'yry sakag ne te topyhu'at
i'atumi'u so'o ko'i. 21 Toi'atumo'ok kahato
5000 rakaria ihainia'in i'ewyte i'atu kahato
te hary poria'in i'ewyte i'atu mẽpyt'in. Yt
ta'atukuap i yt ta'atumorania i haryporia'in
i'ewyte i'atumẽpyt'in yt ta'atukuap i kara-
nia tukupte'en itote ihainia'in ko'i yn ta'atu
morania pote.

MAKU 6.45-52 IUWÃU 6.16-21 PIAT EWY

22 Mi'i hawyi to'e i Iesui towyria'in me
— Eiwehyt'ok to ehe'yara pe hawyi ewei-
wat ro ihyemyi'a wato sakpo e. Uito aru
ati'atu po'oro miit'in sok i'atue tawa ko'i
kape hawyi areto ehowawi ehupi mehĩ'in
e temiit'in me. Mi'i hawyi tuwat ra'yn.
23 Tuwat yne ra'yn hawyi ipot'am na'yn
yity'ok kape. Mi'i tote tuweran hawyi ihay
ra'yn Tupana wywo. Pyno wãtym'i ra'yn
hawyi tehay kahu ra'yn hawyi tuweran
toĩne'en yity'ok tote. 24 Mi'i totepyi heremo
yne y'y emyi'a. Mi'i hawyi teha'at temiit'in
kape ihyemyi'a py'asetpiat ikupte'en tu-
ran. Wasere poity'i temiit'in e'yara yowa
etiat kape. Mi'i pote yt tuwat kuap i iha'at
turan ihy wato kahato ra'yn itote ywytu
haty wo kahato pote. 25 Mi'i pote waipaka
ehay hap owakai toto ra'yn Iesui temiit'in
kape yowa tote hewyry i'atue'yara kape y'y
puo. 26 Mi'i hawyi hemiit'in te'era'a kasa
Iesui ut hap kape y'y wato totiat hewyry
turan. Mi'i hawyi i'atu wuwu kahato ra'yn
hawyi i'atuehay haty wo — En apo miit
ehag y'y totiat i'atu'e. 27 Ma'ato Iesui to'e —

Uipotmu'eria yt eweiken'ẽ tei'o uipupi katu
pono Uito rat mesuwe areĩne'en e. Pyno
eiwepit ro e. 28 Mi'i pote Peteru iwẽpap'i
— Uruka'iwat e pyno En pote uikaykay iro
ewewawi uhewyry teran ewawi yowa tote
e. 29 — Eriot ro e Iesui hawyi Peteru tuwẽtem
na'yn yara pyi hawyi toto ra'yn y'y owa
upi Iesui kape. 30 Ma'ato hewyry y'y owa
upi turan teha'at ywytu kahato kape ywytu
uato poity'i kape. Teha'at hawyi — Uheha
kyera'at ro En Uika'iwat e iwẽpap'i. 31 Mi'i
hawyi meremo Iesui tokosap howawi hawyi
totat ipo ete hawyi to'e — Kat poteĩ yt
uimohey i Peteru e. Kat pote kahu uimohey
ran yn en e. 32 Mi'i hawyi tuwehyt'ok yara
pe hawyi ywytu meremo ipohep hawyi inik
kahato ra'yn itote. 33 Mi'i hawyi 12 ok
takaria yara piaria timõtypot kahato ra'yn
Iesui — En ni Tupana Sa'yru sese i'atu'e.

MAKU 6.53-56 PIAT EWY

34 Mi'i hawyi tuwat ra'yn ihyemyi'a sakpo
hawyi mekewat tawa Kene sare e hap wã
tote tuwehik. 35 Mi'i hawyi itotiaria ikuap
ta'yn meremo Iesui put'ok'e hap. Mi'i
hawyi meremo ta'atukuap Iesui uwe hap.
Mi'i hawyi ta'atue ropo'ok i'ahu rakaria
kopepyi kopepyi howawi. 36 Mi'i hawyi
ta'atuhẽtup ta'atumierut ko'i i'ahu rakaria
moehãite hap hesokpe emig hamo. Mi'i
hawyi wuat'i i'ahu rakaria Iesui ti'atu moe
hãite yne tesokpe emig haria are uito Ma-
teu.

15

MAKU 7.1-13 PIAT EWY

1 Mi'i turan itote Tupana ehay miwan
miat wan pakup i haria i'ewyte Tupana
ehay enoi haria tõ'ẽ tõ'ẽ tawa wato Ieru
sarẽi kaipyi apota'atu'e Iesui piat hamo. 2 —
Kat poteĩ emiit'in yt te'eru we posei posei
i yt aha'ase'i'in eko yt ewy i i'atu'e. Kat
pote yt naku i aipo pitpit wywo watenuk
i'atu'e õ'ẽ haria Iesui pe. 3 Mi'i hawyi Iesui
apo'e i'atuepe — Kat pote eipe ti Tupana
eko yt ewetunug hin i e. Pywo pe ti Tupana
ehay atoiat haria eipe katu pono eimienoi
ko'i yn ewetunug e. Kat pote Tupana eko
yt ewetunug hin i e. 4 Sa'awy'i Tupana to'e
tomiwan me — Eweimõ typot ro ei'ywot
eity e. Karãpe wẽtup ok tunug saty'i saty'i
at to'ywot ete toty ete waku mi'auka wo
mekewat miit topyhu'at e sa'awy'i tewuat
miwan me e. 5 Ma'ato ti yt mio tã hin
i ewei'atumu'e miit'in e. Karãpe yt wa-
timõ'ẽ neran i aity kape ai'ywot kape mi'i
pote ti waku — Papai Mamai yt kat i hin i
eipo hapnug hap topyhu'at katu pono Tu-
pana kape atum yne ra'yn eipohapnug hap
wato'e ewei'atumu'e sa'ag miit'in e Iesui
nagnia ehay enoi haria pe. 6 Mi'i pote ti
mesup aimẽpyt'in yt ti'atu mõ typot hin i
ta'atu'ywot ta'atuty. Yt kat i i i'atumimõ'ẽ
e. Mi'i hawyi i'atupohapnug hap topyhu'at
eipo pe e. Yt naku i kahato katupono mesup
ti Tupana e hap ta'atu'atoiat kahato ra'yn
hawyi eiwat eimienoi sa'ag ne'i ra'yn ta'atu
mohey e. 7 Ta'i mi'i pote eipe typy ehay
rakaria ra'yn e Iesui. Nimo te ti ase'i Isaia
henoi tomiwan me 8 — Eipe ti ehehay wo
uimõtypot ma'ato ti eiwanẽtup hawe ti pya
kahato uikai e Tupana tomiwan me Esekieu
33.31 pe. 9 Yt kat hamo ti ehehay se uimõ
typot hap ete katupono uhehay atoiat haria
eipe hawyi eimienoi sa'ag ko'i yn ewehenoi
eipotmu'eria pe e. — Urumienoi ti Tupana
ewei'e ma'ato eheso kahato e ti Tupana
ehepiat pe Isaia miwan me 29.13 pe e Iesui
apo'e haria pe.

MAKU 7.14-23 PIAT EWY

10 Mi'i hawyi itotiaria typy'i rakaria pe
Iesui to'e — Eweĩ'ẽ ro uhowawi e. Woro
ho'omu'e teran eipe e. Waku eweiwanẽtup
to ui'e hap kape ikuap hamo inug hamo
e. Waku ehewaure ka'a kahato uhepiat
einãpin hap kape e. 11 Uiwyria'in yt eweiwa
nẽtup tei'o eipy'a pe — Waku areĩne'en
Tupana wanẽtup hawe. Mi'u hãpyk urueko
ewy wakuat yn atu'u yt ewei'e tei'o eipy'a
pe katupono aheko mi'u ete yt aimohãpyk
kuap i Tupana wanẽtup hawe e. Uimi
mu'eria pywo pe ti Tupana teha'at kahato
eipy'a piat eiwa nẽtup hap kape. Eimi
ky'esat hap kape teha'at kahato. Mi'i hawyi
ei'e hap kaipyi eikuap sio eipe waku sio yt
hap yt naku i eipe hap e. Mi'u yt eimohun
kuap i eiwa nẽtup hawe are ma'ato eiwẽ
pywiat ehehay eimohun kuap hap tuwẽtem
eiwẽ pyi e Iesui to'ywania Iuteu ywania pe.
12 Mio tã to'e hawyi ipotmu'eria sese tõ'ẽ
meremo Iesui kape henoi hamo — Mehĩ
i'atu'e Tupana ai'airo temiit no aheko mi'u
u hap etiat e haria i'atu py'ahak kahato
eete. Urumu'e hat ewe'eg wo o i'atu'e
katupono yt naku i e'e hap iatu'e irania'in
wo'omu'e haria to'ope katupono — Tupana
miky'esat ewy mi'u u haria yn waku pe

tukupte'en Tupana wanẽtup hawe i'atu'e
mi'iria. Aheko mi'u ete aipu'ap Tupana
kape i'atu'e wo'omu'e haria ipotmu'eria
henoi Iesui pe. 13 Mi'i pote Iesui to'e — Pyno
mi'iria mienoi ko'i yt Tupana mienoi ewy
hin i e. Karãpe watikoi aiko hawyi wahe
katup kahato hẽtyt hap e. Hẽtyt hawyi
aimo wepit kahato hap aimikoi e. Ma'ato
i'anam ne'i hẽtyt hap yt aimo wepit kuap
i yt aimikoi hin i pote meremo wati pu-
ruk. Mi'i hap ewy irania'in wo'omu'e haria
mimu'e ko'i yt Ai'ywot Tupana e hap ewy
hin i ma'ato i'anam aiko piat ewy e. 14 Uipot
mu'eria eiwanẽtup ko'i ko'i i'atuwesat hap
kape e. I'atu'e hap miit'in mu'e hap yt
kan hamo i katupono yt ta'atukuap i mu'ap
Tupana kape e. Ta'i mi'iria tukupte'en yt
ihapytig i rakaria ewy — Mesuwe mu'ap Tu-
pana kape i'atu'e irania'in me yt ta'atukuap
i mu'ap pytkai. Aikotã yt ihapytig i rakaria
to'o'ykesat hap ewy tukupte'en mi'iria.
Meiũran to'oykesat ereto yi hot pe hawyi
i'atuewo yi ka'a pe e. 15 Mi'i hawyi Peteru
to'e Iesui pe — Uimu'e hat yt uruikuap hin
i te e'e hap mi'u ete e. Urumu'e i ro kat
e'e hap sese etiat e. 16 Mi'i hawyi Iesui
ti'atu wesat — Uiwyria'in yt eweikuap i te
ui'e hap eipe e. Ta'i irania'in mesu wa ro
tiaria ewywuaria te eipe katu pono mi'iria
yt uikuap i te haria e. 17 Yt eweikuap i
te apo aikotã mi'u watohon hawyi aiymyẽ
pe toto hawyi teke aime'en me hawyi ahe-
pai'a hawyi toto i ra'yn aipiit pyi hap. Yt
eweikuap i te apo aikotã mi'u yt teke kuap
i aiwa nẽtup hawe e. 18 Ma'ato ai'e aiwa
nẽtup hawiat meiũran tuwẽtem aiwẽ pyi
ahehay wo ra'yn aiwa nẽtup hap ok tã e.
Pywo ti rat ei'e hap eipy'a piat eima'at
hap topyhu'at katupono tuwẽtem eiwẽ pyi
hawyi torania tikuap ta'yn eiwa nẽtup hap
e. Pywo pe ti ei'e hap eipy'a pywiat eimo-
hun hap topyhu'at e Iesui. 19 Ta'i eiwe'eg
wo o eipy'a piat eiwanẽtup hap e hap pupi
are katu pono mesu wa ro tiaria te'eru wa
nẽtup at ka'ap aikotã aikotã yt naku i nug
hap kape — Waku ati'auka mekewat uhewa
nĩkap i'atu'e ta'atupy'a pe. Waku mi'i
uhewaire wo i'atu'e ta'atupy'a pe. Waku
atoiat uhe'aito uhehary'i hawyi wẽtup atat
i'atu'e ta'atupy'a pe. Waku atero'ok meke-
wat uianuat i'atu'e ta'atupy'a pe. Waku
atima'at mi'i miit uhehay yt pywo i rakano
i'atu'e ta'atupy'a pe. 20 Mi'i ei'e hap ko'i
eipy'a pywiat eima'at hap ko'i tukupte'en
katu pono ewei'e eipy'a pe hawyi meremo
ewetunug ei'e hap ewy. Ei'e hap upi ewei-
wat hawyi yt naku i nug haria eweikupte'en
e. — Mi'u watu'u aipo pitpit hap wywo
pote meremo yt naku i nug haria wo wato
pyhu'at i'atu'e irania'in wo'omu'e haria
ma'ato yt pytkai i e. Aipopitpit hap yt teke
kuap i aiwanẽtup hawe e. Aipopitpit hap yt
ainug hin i sa'ag nug haria Tupana wanẽtup
hawe e.

MAKU 7.24-30 PIAT EWY

21 Mi'i hawyi Iesui toto ra'yn tetama pyi
wẽtup tama piat tawa kape toto meke-
wat y'y wato sese yẽpe kape topotmu'eria
wywo. Put'okta'atu'e tawa Tiru pe hawyi
tuwat tawa Sitãu kape. 22 Mi'i turan
wẽtup hary poria mekewat y'y wato ẽpe
totiat ieĩne'en hat tut Iesui ewawi hawyi
tuwẽ powat Iesui kape — Uika'iwat ase'i
Tawi emiariru En e. Pyno uipo wyro
hap atiky'esat katu pono uhehaky'e'i ka-
hato Mimi e. Uiky'e hap kaipyi uipo
wyro ro e. Eriot ro uhupi uimẽpyt hary
poria moehãite hamo e. Uimẽpyt hary
poria kawiat ahiag tisaty'i saty'i kahato
e. 23 Ma'ato Iesui yt tiwesat hin i tuwe
wawi wẽpowat i rakat. Ma'ato hary po-
ria yt ipohep hin i tohẽtup po'og ne'i.
Mi'i hawyi ipotmu'eria te'ero'e Iesui pe
— Uhyt i'atu'e etipo'oro ro mekewat hary
poria pya meiũpepyi i'atu'e katupono aimo
sero kahato ihay pirik hap aimo py'ahak
kahato i'atu'e. Waku etipo'oro pya aikai
i'atu'e. 24 Mi'i hawyi Iesui tiwesat — Mana
Uito ariot yt e'ywania kape hin i e ma'ato
uru'ywania sese mu'e hamo yn ariot mesup
e. Ta'i ui'ywania tukupte'en aikotã aihũria
ga'apy piat ho'owasat rakaria ewywuaria
tukupte'en haria uru'ywania Isareu ywa-
nia e. 25 Mi'i hawyi ma'ato hary poria
put'ok'e howawi hawyi toimõtypot kahato
ra'yn Iesui hawyi to'e tope — Uipowyro En
Mimi e. Wakuat kahato En Tawi emiariru
En. Uipo wyro ro Uika'iwat e. Etisopo
ro ahiag uimẽpyt pyi e. 26 Mi'i pote Iesui
tiwesat — Mana e yt naku i urumẽpyt'in
wakuaria mi'u wakuat urutum awareria
pe e. Mi'i hap ewy yt naku i wẽtup
ywania powyro hamo areto mesup wẽtup
ywania kape e. 27 Ma'ato hary poria to'e
Iesui pe — Pywo pe ti an Mimi e'e hap

ma'ato kat ko'i kat ko'i ta'at yparakai kaipyi
mi'u ku'i ieĩpyt eimẽpyt'in te'erenuk turan
topyhu'at awareria mi'u wo Mimi e. [28] Mio
tã e hawyi Iesui tiwesat — Mana uimohey
hap epiat hap iwato kahato. Mi'i tupono
emiky'esat ewy atunug na'yn e Iesui hary
poria pe. Iesui mio tã to'e hawyi hary
poria mẽpyt waku ra'yn. Iesui ehay wẽtem
iwẽ pywiat turan hary poria piat tomohey
hap kaipyi ihãite ra'yn. [29] Mi'i hawyi toto
tawa Tiru pyi tawa Sitãu myi hawyi toto
ra'yn mekewat ihyemui'a Karireia hyẽpe
upi tewyry hamo. Mi'i hawyi yity'ok upi
put'ok'e hawyi ipot'am hawyi ta'apyk itote.
[30] Tuwat Iesui upi typy'i rakaria. Mi'iria
terut kahato i'ahu rakaria Iesui ewawi. Tõ'ẽ
ipy kĩ'ã rakaria yt ihapytig i rakaria yt
hewaure ka'a i rakaria i yt ihay i rakaria
yt hewyry kuap i rakaria. Ipo tut i i'ewyte
ipy tut i rakaria tõ'ẽ howawi. I'ewyte
tõ'ẽ aikotã aikotã ahu wywuaria tõ'ẽ Iesui
ewawi ta'atu moe hãite hap puẽti hamo.
Ta'atupag i'ahu rakaria Iesui yatype hawyi
toi'atu moe hãite torania ra'yn. [31] Irania'in
itotiaria teha'at haria te'eru wa nẽtup ka-
hato Iesui kape katu pono yt hewaure i
rakaria toi'atue waure hot'ok ta'yn yt ihay
kuap i rakaria toi'atumoehay kuap ta'yn yt
ihapytig i rakaria toi'atumoehapytig na'yn
I'ewyte ipiit yt ikahu i rakaria toi'atu moe
kahu. Mi'i hawyi ta'atumõtypot kahato Tu-
pana — Uru'ywania Isareu eTupana i'atu'e
waku kahato En i'atu'e.

MAKU 8.1-10 PIAT EWY

[32] Mi'i hawyi Iesui ti'atu kaykay tuwe
wawi topot mu'eria — Uiwyria'in e i'atu
haky'e'i kahato katu pono mye'ym e'at
ra'yn tukupte'en meiũpe uhehay kuap
hamo miit'in sem e. Mi'i hawyi ta'atumi'u
ta'atu'u yne ra'yn e. Mi'i pote koitywy yt
naku i ati'atu po'oro i'atue tawa ko'i kape
katu pono ti pya kahato pyi tõ'ẽ mi'iria e.
Ta'i tuwat hawyi ti ren te'eropap ne'i ra'yn
yahig note sy'at pono e. Mi'i pote waku
sa'awy'i wati'atupoi mi'iria e. I'atu'ok ta'yn
hawyi waku te'era'aipok yahig wato sakpo
ta'atue tawa ko'i kape e Iesui temiit'in me.
[33] Ma'ato — Mehĩ i'atu'e typy'i kahato ti
hesy'at rakaria mesuwe i'atu'e. Aikope pyi
aru pyno wati puẽti i'atumi'u wuat meiũpe
yahig wato pe i'atu'e. [34] — Yt kat i i apo
aheman mesuwe e Iesui. Mi'i hawyi — Yt
rat i'atu'e kurin kahato aimi'u pãi i'atu'e.
Aheman 7 yn topyhu'at i'ewyte ahepira hit
typy yn topyhu'at Mehĩ i'atu'e. Mio tã
i'atu'e pytkai Iesui to'e miit'in sem me [35] —
Pyno ewei'apyk to yi upi e. [36] Mi'i hawyi
totat 7 man typy pira topo pe hawyi to'e
to'ywot pe — Arehum ewawi Tupana. Waku
kahato emiium e. Mi'i hawyi toi'atupat'ok
hawyi tutum na'yn temiit'in me. Mi'i hawyi
ipotmu'eria imõ'ẽ ra'yn typy'i rakaria pe.
[37] Mi'i hawyi te'erenuk kahato ra'yn hawyi
i'atu'ok kahato ra'yn. Mi'i hawyi hemiit'in
ti'atunug i'atumi'u ieĩpyt hawyi 7 e'yry
sakag ne howapy te topyhu'at man pikpik
ko'i pira pu'i ko'i. [38] Te'erenuk haria 4000
ihainia tukupte'en itote i'ewyte hary po-
ria'in i'atu mẽpyt'in typy'i kahato yt i'atu
mi mo rania i ko'i te'erenuk wy. [39] Waku
hawyi Iesui ti'atu po'oro ra'yn i'atue tawa
ko'i kape. Mi'i hawyi teke ra'yn yara pe
hawyi toto i ra'yn ihyemyi'a sakpo meke-
wat yi Matara e hap kape.

Mi'i hap ti ara'akasa yne sa'awy'i uito
Mateu. Mi'i hawyi mesuwat uimiwan
atunug.

16

MAKU 8.11-13 IRUKA 12.54-56 PIAT EWY

[1] Mi'i hawyi itote wo'omu'e haria
put'ok'i'atu'e Iesui iã'ãg hamo. Ta'atu
ky'esat i'aparap topiat hap haype. —
Urumu'e hat i'atu'e etomo herep to esaika
hap atipy kaipywiat yt uwe minug kuap i
rakat ok tã i'atu'e. Mi'i etunug hawyi mono
meremo uruimohey Tupana Mipo'oro En
hap i'atu'e Iesui pe. [2] Mi'i hawyi Iesui to'e
i'atuepe — At min'e hap kape ewei'akasa
hawyi — Pyno mũki'ite at kahu kahato
irane ewei'e katupono at min'e turan atipy
piat ihup kahato pote watikuap ewei'e.
[3] I'ewyte at wẽtem hap kape eweha'at hawyi
— Pyno meiũ i'aman aru ewei'e katupono at
wẽtem hap ete hun moity i'ewyte ipy'ahak
hap ewywuat topyhu'at atipy pe pote
watikuap ewei'e. Ta'i i'aman aru hap yt
i'aman i aru hap eweikuap kahato at mimo
herep hap ete ma'ato Tupana Mipo'oro
wemo herep hap ko'i yt eweikuap hin i
eipe e. Atunug kahato ra'yn eipy'a setpe
Tupana miky'esat uipo'oro hap ko'i uwe
Uito hap moherep hap ko'i ma'ato mi'i
ewei'akasa yne hawyi ti yt uikuap i hin te
eipe e. [4] Yt naku i kahato mesuwa rotiaria
tukupte'en katu pono yt Tupana mohey i

haria kahato eipe e. — Etimoherep to esaika
hap atipy kaipywiat iwato'in nakat merep'e
hap ewy hawyi emohey haria wo urutu
kupte'en ewei'e sa'ag uhepe e. Ma'ato yt
atunug i aru iwato'in nakat ehepe ei'akasa
hamuat uimohey ehepiat hamuat e. Ma'ato
ti aru wẽtup iwato'in nakat ei'akasa hamo
ehepiat uimohey hap yn atunug e. Ta'i
meiũran ti aru arẽtem ni aru gu'uro pyi
aikotã mekewat sa'awy'iwuat Tupana ehay
moherep hat Iuna tuwẽtem mekewat pira
wato rakat wẽ pyi mye'ym e'at hawyi hap
ewy ti aru arẽtem gu'uro pyi e. Mi'i iwato
rakat yn atunug aru uwe Uito hap moherep
ehepiat hamo e. Mi'i hawyi ti Iesui toto
wo'omu'e haria yatypepyi i'ewyte Tupana
ehay iwan miat wan pakup i haria kaipyi.

MAKU 8.14-21 PIAT EWY

5 Mi'i hawyi tuwat ra'yn temiit'in nywo
ihyemyi'a wato sakpuat yara puo ma'ato
hemiit'in tiwaure ta'atumi'u man. 6 Mi'i
hawyi mu'ap upi toi'atu nãpin na'yn
temiit'in — Eiwe'eg wo o nagnia eko enoi
haria wat ti mani ok pyre mopuk ewywuat
pupi e nagnia ehay enoi haria Tupana
ehay miwan miat wan pakup i haria wat
e. 7 Mio tã e pote te'ero'e to'ope — Kat pote
aheman wyti yt iwato i pote ti mio tã e.
Aheman aimi'u wo watiwaure pote ti mio tã
to'e i'atu'e. 8 Ma'ato Iesui tikuap i'atuehay
to'opiat tuwanẽtup hawe hawyi to'e — Yt
kat i aheman ewei'e apo eiwo'ope e. Pyno
yt uimohey kuap i te eipe e. 9 Yt eweikuap
i te apo uhesaika hap man nug hamuat
hap e. Eweiwaure ra'yn apo aikotã ga'atpo
5 man wo ati'atupoi 5000 ihainia hap e.
Eweiwaure ra'yn apo karania e'yry sakag
ne topyhu'at mi'i mi'u ieĩpyt hap itotiat e.
10 I'ewyte mi'i hawyi ati'atupoi sa'awy'i 7
man wo 4000 ihainia. Mi'i hap apo karania
e'yry sakag ne topyhu'at i'atumi'u ieĩpyt
itotiat e. 11 Mi'i tupono mesup ti uhehay
wyti aikotã nagnia ehay enoi haria i'ewyte
wani wani e haria tukupte'en mani puk
ewy hap ete ti uhehay e. Ta'i yt eimiwaure
aheman yt ete i ti uhehay e. Pyno eiwe'eg
wo o eiwa nẽtup hap man puk hap pupi
mekewat sehay wẽtup nagnia mienoi hap
pupi e. 12 — Ta'i mio ti uruikuap ta'yn ehay
Uhyt yt aheman ete i ehay hap ma'ato
iã'ãkap wuo urumu'e wẽtup seko enoi hap
pupi mekewat Tupana mõtypot yat piaria
akag ko'i Tupana ehay miwan miat wan
pakup haria wo'omu'e hap pupi ehay hap
i'atu'e.

MAKU 8.27-30 IRUKA 9.18-21 PIAT EWY

13 Mi'i hawyi Iesui toto tawa Sesaria kape
wuat'i tawa hit upi toto morekuat Wiripi
e'yi upi toto. Mi'i hawyi mu'ap upi tuwat
hap tote Iesui apo'e temiit'in me — Ui-
wyria'in e uwe som pyno irania'in me
Uito eheyke'et apo'e. 14 — Ta'i irania'in ni
mekewat wo'oset'ok hat Iuwãu raso i'atu'e
ti epe. Ma'ato irania'in ti ta'i mekewat
sa'awy'iwuat Tupana ehay moherep hat
Eria raso Ieremia raso i'atu'e epe. Ma'ato
irania'in wẽtup ok sa'awy'iwuat Tupana
ehay moherep hat ti ta'aipok i gu'uro pyi
i'atu'e ti epe i'atu'e. 15 — Ma'ato apo uwe
Uito ehepe e. 16 Mi'i hawyi Peteru tiwesat
— En ni Tupana Mipo'oro Miit'in Ehaky-
era'at hanuat En e. En ni Tupana Sa'yru
wuat'i e'at piat ieĩne'en hat Sa'yru ti En e
Peteru. 17 — Hãpyk kahato ti en uiwesat
Simãu Iuwãu sa'yru e. Pywo ti uiwesat
en. Yt uwe miit'in mikuap ewy i uiwe-
sat en e. Ta'i yt uwe i ti mio tã emu'e
mesuwe ma'ato Ui'ywot atipy piat wyti
henoi epe uwe Uito hap e. 18 Uimohey hat
sese ti en e. Uimohey iheg miat hat en
Peteru aikotã ai'yat nu kawiat iheg kahato
hap ewy ti uimohey hap e. Mi'i hawyi ti
aru en ewywuaria uimohey kahato haria
wo yne ati'atunug aikotã wati'a tunug nu
ai'yat nug hamuat hap ewy. Uimohey
haria en ewywuaria wo ati'atunug ui'yat
Tupana mõtypot hamuaria e. Yt uwe i
wyti aru imoma kuap uimohey haria katu
pono po'og hesaika gu'uro kawiat rakat
atunug mi'iria e. Wanĩ kaptia ti'atu'uka
atu'uka pytkai tukupte'en ne uimohey
haria mesuwe katu pono yt ta'atu moma
kuap e. 19 Koitywy woronug en oken'ypy
apykok hat ewywuat e. — Ereke ro aikope
Tupana toĩne'en Morekuat no ere'e miit'in
me pote tuwehyt'ok aru ma'ato irania'in
me yt eiwehyt'ok tei'o ere'e pote yt tuwe-
hyt'ok i aru e Iesui. 20 Mi'i hawyi toi'atu
nãpin — Uiwyria'in e yt ewehenoi tei'o
mesup te irania'in me eimikuap Uito Tu-
pana Mipo'oro Wuat'i Miit'in Porekuat
nuat hap e.

MAKU 8.31-9.1 IRUKA 9.22-27 PIAT EWY

21 Mekewat e'at pyi Iesui ti'atumu'e topot
mu'eria aikotã aru toieĩne'en mesuwarote
irane hap etiat tohenoi — Uipot mu'eria e

koitywy ahenoi teran ehepe heremo ka-
hato aikotã aru ta'atunug mesuwe uhepe
hap e. Areto ra'yn aru Ieru sarẽi kape
uipo'oro hap ewy areto. Mi'i tote ti aru
nagnia pa'i kororia i'ewyte seko enoi haria
uhaty'i haty'i kahato itote aho'opot kahato
aru e. Ui'auka ra'yn aru itote ma'ato
mye'ym e'at yn wyti aru uipiit topyhu'at
ui'asyp hawe e. Mi'i hawyi ti aru arẽtem i
gu'uro pyi hawyi areĩne'en ne i ra'yn Uito
e. 22 Mio tã e pote Peteru tikaykay Iesui
tuwewawi wãito'e hamo — Mehĩ yt karãpe
i ti mi'i tã hap ta'atunug kuap eete pãi
e. Pyno ti yt karãpe i ti aru e'auka hap
e. 23 Ma'ato Iesui tuwemorem na'yn Peteru
saty'i saty'i hamo — Motoro ahiag e Peteru
pe. Uipyhyp teran en Tupana miky'esat
nug hap ete Satanai e. Uinãpin sa'ag ne'i
yt Tupana piat yt uinãpin hap ewy hin i
ma'ato ti miit'in wanẽtup hap kaipyi ne'i ti
uinãpin en e Peteru pe. 24 Mi'i hawyi yne
temiit'in me to'e — Uipot mu'eria uhemiit
no sese wo erepyhu'at teran pote etiwaure
o yne emiky'esat nug hap ko'i e. — Ui'auka
pote waku ui'auka ma'ato yt atoiat hin i
aru imohey hap ewei'e o e. — Yt atoiat
hin i Uika'iwat uiku'uro hap kape ewei'e
o e. 25 — Uimi ky'esat nug hap yn aru
atunug ewei'e pote eheĩne'en hap sese
mesuwat yi tote pun haria wo eweipyhu'at
ma'ato uwe uwe — Uika'iwat miky'esat yn
atunug neran ewei'e pote eheĩne'en hap
sese puẽti hanuaria eweipyhu'at mesuwat
yi tote i'ewyte atipy pe e Iesui. 26 Kan
hamo ten eweipotpap at ka'ap wuat'i e'at
pe yne yne mesu wa rote yi wato hap ok
tã eweikyi'at hamo yt eweikupte'en i sese
mesuwe hamuat pytkai i e. Kan hamo
eweipun yne eheĩne'en hap eimi ky'esat
nug hap ete hawyi aikotã i aru ewei'aipok
i emotag hap e'at kape. Eweipun na'yn
eheĩne'en hap sese yne hawyi aikotã aru
eweikyi'at i ra'yn e. 27 Meiũran ti aru
ara'aipok te ra'yn meikowo Uito Eheyke'et
Eikywyt. Ariot re ti ra'yn Ui'ywot mimõ
typot nuat ariot pãi hemiit'in atipy piaria
py'asetpiat ariot e. Mi'i e'at pe ti aru
atum ha'up uimiky'esat nug haria pe ikahu
kahato aikotã i'atu minug wakuap ok tã
wyti aru atum ha'up iwato rakat e. Ma'ato
irania'in me ti aru i'atu minug sa'ag ok tã
ne wyti aru atum ha'up i'atuepe yt nakuap
i ok tã e. Yt eweiwaure tei'o mio wuat
uhehay pãi e. 28 Pywo pe ti areĩne'en ti aru
Morekuat no mesuwe e. Mi'i hawyi i'ewyte
tukupte'en eipy'asetpe wẽtup ok wẽtup ok
Eheyke'et Morekuat nuat hap kapiat akasa
haria ti aru eipy'a setpe tukupte'en wy e.
Pyno ti aru mi'iria te'era'akasa ta'atuku'uro
hap e'yianmete e Iesui temiit'in me.

Mio tã e. Mi'i hawyi uito Mateu atiwan
mi'i hap etiat mesuwe.

17

MAKU 9.2-13 IRUKA 9.28-36 PIAT EWY

1 Mi'i rokirẽ 6 e'at tokosap rokire totioto
temiit Peteru Tiaku iywyt Iuwãu wywo
yity'ok ywaiti kahato rakat kape aikope
yt uwe i tukupte'en hap kape. 2 Mi'i
hap tote te'eraha'at Iesui kape turan yt
sa'awy'i tewuat ewy i ra'yn toĩne'en katu
pono howa ti imehit kahato at mehit hap
ewy i'ewyte hesokpe ikytsig kahato imehit
hap ewy. 3 Mi'i hawyi ipotmu'eria mye'ym
ok takaria te'era'a kasa Iesui yatype typy
ok mekewat Musei hawyi Eria meke waria
sa'awy'iwuat Tupana ehay moherep haria
kape te'era'akasa. Mi'iria ti to'oehay Iesui
wywo. 4 Mi'i hawyi Peteru tuwẽ powat
ra'yn — Urumu'e hat e waku kahato meiũpe
watoĩne'en pãi e. Etiky'esat pote mer-
emo atunug ehe'og mye'ym wẽtup ewano
wẽtup Musei wano wẽtup Eria wano e haty
wo. 5 Mio tã e turan put'ok'e ra'yn ywyhig
imehit rakat i'atuete ywai kaipyi. Mi'i
hawyi ywyhig og kaipyi sehay ta'atukuap
— Uha'yru sese ti toĩne'en eipy'a setpe
uimiky'e kahato Mi'i e. Mi'i tupono eweiwa
nẽtup kahato ro ihay imienoi kape e Tu-
pana. 6 Mi'i pote ywyhig mywiat sehay pupi
ipotmu'eria hewo ra'yn yi tote ta'atuewa
puo. 7 Mi'i hawyi Iesui teha'at i'atue
wawi hawyi toi'atuemig hawyi to'e — Wãi
eweiken'ẽ tei'o e i'atuemig haype. Eipoĩ'ãm
no e. Yt eweiken'ẽ te e. 8 Mi'i hawyi
te'eraha'at yi totepyi hawyi Iesui yn na'yn
heremo. Te'era'akasa Iesui yn na'yn. Mi'i
yn toĩne'en ne itote. 9 Mi'i hawyi i'atu
pot'apyk i ra'yn yi hot kape yity'ok totepyi.
Mi'i turan Iesui to'e mye'ym ok takaria pe
— Yt ewehenoi tei'o irania'in me ei'akasa
uhowawiat yity'ok totiat aikotã areĩne'en
hap e. Uito Eheyke'et tuwẽtem i ra'yn
gu'uro pyi hawyi ti waku ewehenoi mi'i tã

hap irania'in me e. [10] Mi'i hawyi apo'i'atu'e
tope — Kat poteĩ irania'in Musei ehay wuat
aimu'e haria te'ero'e — Sa'awy'iwuat Tu-
pana ehay enoi hat ti Eria ti ta'aipok i ra'yn
Tupana Mipo'oro Miit'in Ehakyera'at hat ut
hap moherep hamo tut i'atu'e. [11] Mi'i hawyi
toi'atu wesat — Ta'i pywo kahato ti mio tã
i'atu'e hap ewy ti e. Katu pono Eria ti tut
ra'yn yianme Tupana Mipo'oro ut hamuat
enoi hamo i'atu'e hap ewy e. [12] Pywo pe
ti Eria put'ok'e e hap ti tokosap ta'yn ui-
wyria'in e. Ta'i ta'aipok kahu ra'yn ma'ato
miit'in yt tikuap i ut hap hawyi to'okyry'i
sa'ag kahato mi'i ete. Ta'atumikyry'i sa'ag
hap ne'i e. Mi'i mikyry'i hap ewy te ti
aru ta'atunug sa'ag uhete Eheyke'et ete e.
[13] Ta'i uruikuap ta'yn koitywy kat e'e hap
i'atu'e. Ta'i mekewat wo'oset'ok hat Iuwãu
sa'awy'iwuat Tupana ehay moherep hat ti
Eria ewywuat kahato ti ere'e hawe ti i'atu'e.

MAKU 9.14-29 IRUKA 9.37-43 PIAT EWY

[14] Mi'i hawyi Iesui ta'aipok i ra'yn Peteru
Iuwãu Tiaku wywo miit'in typy'i rakaria
kape. Mi'i hawyi wẽtup ok ihainia put'ok'e
Iesui ewawi hawyi tuwe pỹ'ã tutuk haype
to'e [15] — Uhyt e eraha'at uha'yru kape iky'e
hap mywo ro katu pono yt naku i kahato
ahiag uha'yru ete e. Toku'uro ku'uro hawyi
ti aria pe y'y pe tuereto ta'at e. [16] Sa'awy'i
ti aterut epotmu'eria kape ma'ato ti mi'iria
ti yt imoehãite kuap i e. [17] Mi'i hawyi
Iesui to'e topot mu'eria pe — Yt Tupana
mohey haria hin i ti eipe pãi. Mi'i pote ti
ewei'aparap kahato eipe e. Karãmuo ti aru
put'ok'e uhepiat eimu'e hap Tupana mo-
hey sese hap e. Woro ho'omu'e ti imohey
hamuat ete wen ma'ato ti yt eweimohey
kuap hin i te e. Aikotã aru pyno ewei'atu
moe hãite kuap miit'in areto ra'yn pytkai
yt kat i ra'yn uimohey hap eikai hawyi e.
Pyno eterut ro esa'yru e Iesui wepỹ'ãtutuk
hat pe. [18] Mi'i hawyi tohaty'i haty'i ahiag
tehay wo — Erẽtem no ahiag kurum piit
pyi e hawyi meremo ihapy hot'ok i ra'yn
ahiag ipiit piat rakat. Meremo waku ra'yn
tuete. [19] Mi'i hawyi waku hawyi ipotmu'eria
te'eruweran tuwat howawi — Kat pote som
uruto yt uruihep kuap i ahiag kurum piit
pyi i'atu'e ta'atumu'e hat pe. [20] Iesui henoi
ra'yn — Tupana mohey hap eiwanuat yt
iwato i te yt itag i te eweimohey Tupana
pote yt eweimoe hãite kuap i te eipe e.
Tupana mohey hap eiwat itag pote iwato
pote yne yne ewetunug kuap e. Aikotã
aimikoi Mutara iã'ỹi ti yt iwato hin i wen
ma'ato itag hawyi i'yp wato e. Mi'i hap ewy
ti Tupana mohey hap ehepiat hap eikawiat
kurin kaipyi itag hawyi yne ra'yn ewetunug
kuap imohey hap wywo ewehẽtup wote e.
Mesuwat yity'ok wato pe — Motoro mesu
wepyi ewei'e imohey hap wywo pote ta'i
toto ra'yn eimiẽtup ewy e. [21] Ta'i uhyt'i'in
ewehẽtup Tupana pe haty wo ahiag hep
hamuat ehesy'at hap wywo mi'i hawyi
tuwẽtem ahiag ma'ato yt pote yt e.

MAKU 9.30-32 IRUKA 9.43-45 PIAT EWY

[22] Mi'i hawyi hemiit'in yi Karireia pi-
aria te'eru wa'a tunug yne ra'yn Iesui
kape. Mi'i hawyi to'e i'atuepe — Ui-
wyria'in e mi'i hawyi irane Uito ti wanĩ
kaptia po pe areĩne'en Uito e. [23] Ta'i
ta'atu'auka sese hamuat ti Eheyke'et Eiky-
wyt hawyi ta'atusyp ipiit iku'uro hawyi
ma'ato mye'ym e'at hawyi Tupana uihep i
ra'yn gu'uro pyi Uito e. Ta'atukuap ihay
hawyi i'atu'arot kahato ra'yn iwyria'in.
[24] Mi'i hawyi Iesui toto temiit'in nywo tawa
Kawana'ũ kape. Mi'i tote put'ok'e wẽtup
ok Tupana mõtypot yat apykok hap sa'up
sat hamo tut. Mi'i hawyi apo'e Peteru
pe — Eika'iwat tum apo Tupana mõtypot
yat apykok hap sa'up e. [25] — Ta'i tutum
som e Peteru hawyi teke getap we apoto'e
hamo ma'ato apo'e hap e'yianmete Iesui
to'e — Simãu e mesuwat yi totiaria more
kuaria wyti miit'in kaipywiat ha'up sat
kahato haria e. Uwe kaipyi som ta'atu
ky'esat ha'up sat hap are sio i'atumẽpyt'in
kaipyi are sio irania'in kaipyi e. Kat som
mi'i tã erewa nẽtup e Simãu me. [26] Ta'i
ta'atumẽpyt'in kaipyi ti yt kat i ta'atuhep e
ma'ato irania'in kaipyi iwato kahato ta'atu
porera'at e Simãu hawyi Iesui to'e — Simãu
e Ui'ywot yat apykok hap sa'up ta'atusat
teran uikaipyi e. [27] Ta'i atum wyti aru e yt
kat i uiwe te weru hap pytkai Ha'yru Uito
pote ma'ato atum katu pono yt atiky'esat
i wyti yt hegyi'at i rakat i'atu'e uhepe e.
Pyno waku watum i'atu miẽtup e Simãu
me. Mi'i pote ti etioto ro pina ihyemyi'a
wato kape hawyi etekyi pira ro e. Mi'i tote
ti aru etipuẽti pira e. Mi'i hawyi ti aru
emiekyi sa'awy'iwuat wẽ pe etipuẽti ha'up
muat i'ape rakat e. Mi'i i'ape rakat ti aru

put'ok'e ra'yn Tupana mõtypot hap apykok
hap sa'up mo aiwanuat e. Pyno etekyi pira
hawyi etum i'ape iwẽ piat mekewat sa'up
nug hamo e Iesui Peteru pe.

Mio tã hap ewy to'e Peteru pe sa'awy'i.
Mi'i hawyi uito Mateu uimiwan atunug mi'i
etiat.

18

MAKU 9.33-37 IRUKA 9.46-48 PIAT EWY

1 Mekewat e'at Iesui potmu'eria
put'ok'i'atu'e Iesui ete apota'atu'e hamo
— Uhyt i'atu'e uwe aru mekewat Tupana
topyhu'at Morekuat no mesuwat yi tote
turan mekewat e'at pe apuru uwe uwe
topyhu'at urupy'asetpe po'og miit'in akag
no irania'in kai i'atu'e. 2 Mi'i hawyi Iesui
tikaykay hirakat kurin kat tuwe wawi
hawyi hirakat pe to'e — Eremo'y'am no
meiũpe uhemiit'in py'asetpe e. 3 Mi'i
hawyi to'e temiit'in me — Miit'in akag wo
eweikupte'en neran mote eweikupte'en
meiũwat hirakat ewywuat e. Hira karia
waku kahato e. — Uito po'og yt to'e i hap
ewywuaria waku ewei'e e. 4 Ewei'atoiat
ro — Uito po'og irania'in kai ei'e hap ko'i
hawyi — Irania'in po'og uikai ewei'e eiwa
nẽtup hawe hirakat ewy e. Mio tã e haria
ewywuaria yn miit'in akag wo tukupte'en
aru karãpe Tupana toĩne'en Wuat'i Potypot
Koro wo i mesuwat yi wato hap ok tã hap
e'at turan e. 5 I'ewyte uwe uwe uhetiano
wẽtup ok mesuwat hirakat ewywuat pe to'e
— Ta'i waku ereĩne'en ui'yat pe pĩ'ã kurum
e hat topyhu'at mi'i e hat ewywuat uhepe
to'e — Ta'i waku ereĩne'en ui'yat pe Uhyt
Mimi e hat topyhu'at e.

MAKU 9.42 IRUKA 17.2 PIAT EWY

6 Pyno eiwe'eg wo o uimohey haria piat
uimohey hap moma hap pupi e. Katu
pono uwe uwe hirakat ma'at hat topyhu'at
mi'i hat yt naku i sese rakano topyhu'at
Tupana wanẽtup hawe pãi e. Uwe uwe
uimohey hap hira karia wanẽtup hawiat
ihep mi'i hat ti Tupana mi'apiheg sese
wuanuat topyhu'at e. Ta'i mi'i hat ti sakpo
yt naku i hawe topyhu'at irane aikotã ihye-
myi'a wato pe nu wato saity nug ete wa-
toĩne'en hap ewy topyhu'at yt naku i pe
aru uimohey haria hirakat ewywuat ma'at
haria e. 7 Tukupte'en aru uimohey haria
ma'at haria uimohey hap hep kuap haria e.
Po'og po'og Tupana mi'atu'apiheg ko'i wo
aru mi'iria te'ero pyhu'at wuat'i irania'in
ko'i kai e. 8 Mi'i pote epo epy einug yt
naku i pe pote wãi'ewei'e o eiminug yt
naku i hap ete e. Ta'i po'og waku eweitek
eipo eipy katu pono po'og waku ipo ipy
tut rakano eweikupte'en mesu wa rote te
sio meiũran eweipyhu'at eipiit ikahu rakat
wywo wuat'i e'at pe aria pe eheho'opot
hawe e. 9 I'ewyte wãi'ewei'e eiwa'a kasa
sa'ag neran hap ete. Ta'i po'og waku ewei-
hep eheha hawyi eweipun no pya eikai
katupono po'og waku eheha i'apak'e wywo
yn ehewyry mesu wa rote sio typy kawiat
eheha wywo eweikupte'en wuat'i e'at piat
aria ieĩne'en hat ho'opot hawe ne'i e.

10 Mi'i pote eiwe'eg wo o hira karia
ewywuat haria etiat eipy'ahak hap pupi
katu pono tukupte'en kahato atipy pe Tu-
pana esurara'in ko'i hirakaria apykok haria
tukupte'en yt pya hin i Ui'ywot atipy piat
kai e. 11 Mi'i pote eiwe'eg wo o hira karia
ewywuat uimohey haria ma'at hap pupi.
Katu pono ho'owasat rakaria ehakyera'at
hamo ariot e. Ta'i Uito ti ariot Eheyke'et
miit'in ho'owasat rakaria puẽti hamo e.
12 Karãpeĩ aihũria 100 rakat tukupte'en
ai'yatype hawyi ma'ato wẽtup ok aihũ
ho'owasat ra'yn mi'i hawyi watikat kahato
meremo ho'owasat rakat. Mi'i hawyi 99
rakaria i'atumi'u ete hawyi aihũ ho'owasat
rakat kat hamo watuwat e. 13 Mi'i hawyi
meiũran wati puẽti i ra'yn aihũ hawyi —
Pãi waku wato'e aimo wepit kahato katu
pono ho'owasat rakat wati puẽti i ra'yn
pote. I'ewyte meimuẽwat 99 rakaria aimo
wepit kahato haria te ma'ato ho'owasat
rakat puẽti hap po'og aimo wepit e. 14 Mi'i
hap ewy te ti Ai'ywot atipy piat yt tiky'esat
hin i wẽtup hirakat ho'owasat hap e Iesui
temiit'in me. 15 Uiwyria'in e karãpe wẽtup
ok uimohey hat ti'aparap eete aikotã aikotã
tutunug ema'at hap mi'i hawyi o ereto
howawi iweran hawyi ehenoi ro tope aikotã
toi'aparap epiat hap e. Ma'ato waku iweran
turan ehenoi tope e. Yt naku i irania'in
ikuap ehay itote e. Mi'i hawyi — Pywo pe
ti woroho'o'aparap ta'yn e pote epe hawyi
— Pyno waure wo areĩne'en uima'at hap kai
ere'e ro tope e. Mi'i hawyi eiwo'owese hap
yn na'yn toĩne'en eiwo'ope e. 16 Ma'ato yt
tuwa nẽtup teran i ehay kape pote etioto
ro typy ok sio mye'ym ok uimohey haria
etioto ewywo ihay kuap hamo sio pywo sio

yt kuap hamo e. Katupono sa'awy'i mio tã
e Tupana — Yt naku i ti etimohey meremo
wẽtup ok heso hap wẽtup ok miit ete yt
etikuap i te pywo sio yt e hap pytkai e.
Ma'ato to'o'ewy kahato ta'atu henoi typy
miit sio mye'ym miit wẽtup ok miit ete mi'i
pote waku etimohey i'atuehay apo apo'ere
hawyi e sa'awy'i miwan me e. 17 Ma'ato
yt tuwa nẽtup teran i eiwo'omye'ym ok
takat piat tonãpin hap kape pote ewe-
henoi ro uimohey haria sok pe e. Ma'ato
uimohey haria sok piano inãpin hap kape
yt tuwa nẽtup teran i hawyi waku ewei'e
tope — Koitywy yt urumimohey ewywuat
i pote wẽtup ywania ewywuat ereĩne'en.
Meimuẽwat mu'ap pyhyp haria ewywuat
ra'yn ereĩne'en uruwa nẽtup hawe waku
ewei'e tope e. 18 Karãpe — Waku mi'i
tã watunug ewei'e eiwo'ope sio yt naku
i mekewat watunug ewei'e eiwo'ope mi'i
pote ei'e hap ewy Ui'ywot atipy piat to'e
aru e Iesui. 19 Wẽtup uhehay ahenoi teran
ehepe are. Karãpe mesuwat yi tote typy
ok uimohey haria hẽtup to'o'ewy Ui'ywot
atipy piat pe kat e kat e hap mi'i hawyi
tutum aru i'atumiẽtup ok tã to'o'ewy'ewy
i'atu miẽtup tutum e. 20 Pywo pe ti are'e
aikope aikope uimohey haria typy ok sio
mye'ym ok te'eru wa'a tunug uimõ typot
hamo mi'i hap tote ti aru Uito i'ewyte
areĩne'en i'atu py'a setpe e Iesui temiit'in
me. 21 Urumu'e hat e Peteru karãpe wẽtup
ok emohey hat uima'at hawyi waure wo
areĩne'en. Ma'ato mi'i hawyi uima'at i
ra'yn mi'i pote karania wo waku atimo
hãpyk uima'at i hat sio 7 wo sio yt e. 22 Yt
rat po'og po'og 7 wo hap kape ma'ato 490
wo hap kape etimo hãpyk wẽtup ok piat
ema'at hap ko'i upi e. Ta'i waure wo wa-
toĩne'en at ka'ap e Iesui Peteru apo'e hawyi.
23 Pyno ahenoi teran ehepe hã'ãkap wuo
aikotã Tupana topyhu'at miit'in Porekuat
no mesuwe i'ewyte atipy pe hap ewy e.
Sa'awy'i so wẽtup morekuat ti'atu kaykay
tuwe wawi temiit'in. Toi'atukuap teran
karan karan i'atu we te weru hap haype.
24 Wẽtup ok wete weru hap ti iwato kahato
aikotã aipotpap aheĩne'en hap ok tã kapiat
sa'up ewy iwato kahato aikotã yt watum
kuap i hap ewy e. 25 Mi'i hawyi so yt toha'up
nug kuap i ra'yn e. Mi'i pote morekuat
to'e haty wo tesurara akag me. Etiweneru
ro mesuwat wete weru hat ihary'i wywo
imẽpyt'in wywo yne hekat ko'i wywo hawyi
eterut ro mekewat sa'up hawyi etum no
uhepe iwete weru hap sa'up nug hamuat
e. 26 Ma'ato mi'i hawyi meremo wete weru
hat tuwe pỹ'ã tutuk morekuat ewa kape
hawyi to'e — Atum yne wyti aru uiwe te
weru hap epe uika'iwat e ehekatup porap'i
pote atum wyti aru e haty wo. 27 Mi'i
hawyi sig morekuat tiky'e kahato temiit
hawyi — Pyno atiwaure ra'yn ewete weru
uhepiat hap e. Koitywy yt kat i po'og
na'yn ewete weru hap uikai e. Katu pono
atihep yne ra'yn e wete weru hap uimiwan
myi e. 28 Mi'i hawyi wete weru hat toto
ra'yn morekuat yatypepyi hawyi wẽtup ok
temiit toipuẽti yt iwato hin i wete weru hap
wywo wẽtup e'at kapiat ipotpap hap ok tã
yn iwete weru hap e. Mi'i hawyi ma'ato
totat ra'yn topo wo hut'yp ete hawyi to'e
haty wo — Etum no ewete weru hap uhepe
e. 29 Mi'i hawyi hemiit yi tote tuwe pỹ'ã
tutuk hawyi to'e — Mehĩ e ehekatup porap'i
o hawyi atat aru yne uiwe te weru hap
hawyi atum yne aru epe mehĩ e. 30 — Yt
rat e woro po'oro en mesup epyhik hap
kape e ewete weru hap upi e. Mi'i hawyi
so tutum na'yn temiit surara'in me ipy-
hik hamo. 31 Mi'i pote irania'in morekuat
emiit'in i'atu py'ahak kahato tukupte'en
hawyi — Yt naku i kahato tutunug temiit
ete i'atu'e. Mi'i hawyi so tuwat ra'yn
morekuat kape henoi hamo e. 32 Mi'i hawyi
morekuat tikuap ta'yn hawyi toikaykay
mekewat sa'awy'iwuat wete weru wato ka-
hato hat tuwe wawi hawyi to'e — Yt naku
i kahato ti en katu pono sa'awy'i atiwaure
yne ewete weru hap iwato rakat ehẽtup
uhepiat hap upi e. 33 Sa'awy'i ehaky'e'i
uhepiat hap upi waure wo areĩne'en ewete
weru hap iwato kahato pytkai. Ma'ato mi'i
hawyi en yt waure wo hin i ereĩne'en epiat
wete weru hin hat kai e. Waku ti waure
wo ereĩne'en ewete weru kurin kat etiat hat
ete aikotã uito waure wo areĩne'en ewete
weru wato kahato hap ete hap ewy e temiit
sa'ag kahato sa'awy'iwuat rakat pe. 34 Yt
karãmuo i ra'yn uima'at epiat hap atimonik
uipy'a pe e. Uimõpy'ahak kahato yt waure
wo i ereĩne'en irania'in miat ema'at hap
etiat pote e. Mi'i hawyi ereĩne'en irane
morekuat pyhik hawe mekewat ewete weru
uhepiat hap mohãpyk hamuat e. Waku
itote erepotpap at ewete weru hap sa'up ete

e. waku ereĩne'en itote at ka'ap iheg me
morekuat esurara'in sem po pe e ika'iwat
temiit sa'ag me yt waure wo i toĩne'en ira-
nia'in miat toma'at hap etiat pote e. 35 Mi'i
hawyi mio tã e ti ahepe Iesui wy. Yt naku
i yt waure wo i eweikupte'en irania'in miat
wetewerhap kai e. Mi'i tã eweikupte'en
hawyi Ui'ywot atipy piat mi'apiheg ko'i
wo eweipyhu'at are yt waure wo i miit'in
miat eima'at hap ete haria wo eweikupte'en
mote e Iesui ahepe temiit'in me.

19

MAKU 10.1-12 PIAT EWY

1 Toi'atumu'e kahu hawyi toto i ra'yn
Iesui tetama Karireia pyi mekewat Iũtãu
hy sakpo yi Iuteu kape toto. 2 Mi'i hawyi
miit'in typy'i kahato tuwat hupi i'ewyte
i'ahu rakaria. Mi'i haria ti Iesui ti'atu
moehãite kahato i'ahu rakaria itote. 3 Mi'i
turan tõ'ẽ howawi nagnia ehay enoi haria
ta'atuehay piat Iesui ti'aparap hap ta'atu
ky'esat haype. Mi'i hawyi ta'atuiã'ãg hap
te'ero'e Iesui pe — Mehĩ urunãpin En sio
waku apo uruwary wywo uruto'o'atoiat
urumiky'esat ewy sio yt i'atu'e. 4 — U pãi
e yt karãpe i apo nimuat sese miwan ete
eiwemu'e apo'are aikotã mi'i pe sa'awy'i
sese to'e — Ainug hap ihainia hawyi hary
poria wẽtup yn tutunug hap ete e. Wẽtup
ipa'iat wẽtup iwary'i yn ni tutunug e mi-
wan me. 5 Mi'i tupono tehary'i hawyi
ihainia toiat to'ywot toty e hawyi toĩne'en
tehary'i wywo yn. Mi'i hawyi toĩne'en
tehary'i wywo hawyi wẽtup miit ewy yn
na'yn topyhu'at wẽtup ihainia wẽtup hary
poria typy miit pytkai e Iesui. 6 To'okyi'at
hawyi wẽtup miit yn na'yn ihainia hary
poria pytkai e. Katu pono Tupana tunug
mi'iria wẽtup miit ewywuat e. Mi'i tupono
yt naku i ti Tupana mipehik watitek e
Iesui nagnia ehay enoi haria pe 7 Mi'i pote
apo'i'atu'e — Kat poteĩ pyno Musei to'e
ahepe sa'awy'i — Yt eiwo'owese i ehary'i
wywuat hawyi ti ewetunug no iwan me
aikotã ehary'i wywuat yt eiwo'owese i hap
hawyi waku eiwo'o'atoiat e Musei i'atu'e.
8 — Ta'i yt eiwo'oky'e kuap i pote mio tã e
Musei ehepe toĩne'en turan ma'ato sa'awy'i
sese ti ipa'iat iwary'i nug hap e'at pe yt kat
hin i wo'o'atoiat hap toĩne'en e. 9 Pywo pe ti
uwe uwe he'aito kahato rakat atoiat hawyi
toĩne'en wẽtup ok wywo mi'i miit ti'aparap
kahato ra'yn Tupana wanẽtup hawe e
Iesui Tupana ehay enoi haria pe. 10 Mi'i
pote ipotmu'eria — Urumu'e hat i'atu'e
pyno yt karãpe i waku uruto'o'atoiat urue-
hary'i pote po'og waku yt iwary rakanuat
i urutukupte'en sio yt i'atu'e. 11 — Ma'ato
tukupte'en iwary kahato rakaria i'ewyte
tukupte'en yt iwary rakanuat i mesuwat
yi tote e. 12 Tukupte'en wyti ihainia'in yt
iwary rakat nuat i katupono ta'atuhire pyi
te ta'atu'ywã'ĩ pyi te yt i'atu'yp i rakaria
e. I'ewyte ti tukupte'en wyti miit'in minug
misa'ahep takat ewywuat ko'i e. I'ewyte yt
yne i ma'ato tukupte'en tuereto — Uito yt
atiky'esat i uiwary katupono po'og waku yt
iwary rakanuat i areĩne'en Tupana potpap
nug hamuat e haria e. Yt yne i wen ma'ato
ho'okup mio tã e haria e. Mi'i tã ewei'e eiwa
nẽtup hawe pote waku mi'i tã eweikupte'en
Tupana potpap nug hamo ma'ato yt pote yt
e Iesui ipotmu'eria pe.

IRUKA 18.15-17 PIAT EWY

13 Mi'i hawyi miit'in te'eropo'ok teran
hira karia Iesui kape — Mehĩ i'atu'e ere-
ponug no urumẽpyt'in ete hawyi ehẽtup to
Tupana pe urumẽpyt'in poityro hap i'atu'e.
Mi'i hawyi ma'ato ipotmu'eria ti'atupyhyp
kahato hirakaria howawi — Wãi'i'atu'e. 14 —
Yt ewei'atupyhyp tei'o hirakaria uhowawi
pãi e Iesui ipotmu'eria pe. Tupana tiky'esat
kahato temiit'in no hira karia e. Tero
tõ'ẽ uhowawi e. Katu pono karãpe Tu-
pana topyhu'at Morekuat no mesuwe mi'i
hap e'at pe hirakaria ewywuat yn wakuat
nuaria toi'airo temiit'in akag ko'i wo e Iesui
temiit'in me. 15 Mi'i hawyi tuweponug hira
karia ete hawyi toi'atue waku yne ra'yn
topo wo hawyi tuwat i ra'yn Iesui'in itote
pyi.

MAKU 10.17-31 IRUKA 18.18-30 PIAT EWY

16 Mi'i turan wẽtup ok kurum put'ok'e
hawyi to'e Iesui pe — Wo'omu'e hat waku
sese ti En e. Uimu'e ro aikotã aikotã atipuẽti
uheĩne'en wuat'i e'at piat hap sa'up e. Mi'i
pote ariot ewawi uimu'e hamuat e katu
pono wakuat sese ti En Uhyt e. 17 — Tupana
yn ni wakuat sese kurum e Iesui wuat'i e'at
piat heĩne'en hap ky'esat hat pe. Uito ti
wakuat sese ere'e apo uhepiat e. Pyno
etunug no yne Tupana miky'esat miwan
miat ko'i hawyi waku pe ereĩne'en e Iesui
kurum me. 18 — Pyno etimoherep to uhepe
Uhyt kat imiky'esat ko'i waku atunug e. —

Ta'i yt erepot'auka tei'o are yt ewary wary
tei'o are yt sero'ok'ere tei'o are yt etoma'at
tei'o wẽtup ehay wo e. 19 Etomõ typot ro
e'ywot ety e eti'atuky'e ro irania'in aikotã
eweiky'e hap ok tã hap ewy e. Etunug
mi'i tã mote waku pe ereĩne'en e Iesui
kurum me. 20 — Ma'ato Uhyt e uihire pyi
te ti rat mio tã e'e hap miwan miat atunug
yne e. Kat e hap pyno mi'i hawyi waku
atunug uheĩne'en wuat'i e'at piat hamuat
puẽti hamo e. 21 — Ta'i wẽtup mo etunug
hawyi hekat rakat sese wo ereĩne'en aru
atipy pe atum kurum e. Pyno etum yne
ekare'en ahyt yne hatek takaria pe hawyi
era'aipok uhowawi ereto uhupi uhemiit
no hamo kurum e Iesui wuat'i e'at piat
ky'esat hat pe. 22 Mio tã e hap toikuap
hawyi ti tohaty'u ra'yn topy'a pe hawyi
toto ra'yn katu pono yt toimõ'ẽ teran i
tekare'en sok yt hekat i rakaria pe haype.
23 Mi'i hawyi Iesui to'e topot mu'eria pe —
Are pãi niatpo sese ti rat wekare'en ky'e
haria tuwehyt'ok atipy pe aikope Tupana
toĩne'en Morekuat no hawe e. 24 Pywo
ti niatpo kahato aikotã aihũ iwato rakat
Kameru teke teran awi ehapo ka'a puo
hap ewy niatpo hap ewy e. Mi'i hap ewy
ti ma'ato po'og po'og niatpo hekat rakaria
te'eruwehyt'ok Tupana etama pe e. 25 Mio tã
e hawyi ipotmu'eria te'eruwanẽtup kahato
— Pyno niatpo kahato Tupana etama pe
uruwehyt'ok uruekat pote i'atu'e. Niatpo
kahato urueha kyera'at hap Mehĩ i'atu'e.
26 Mi'i pote teha'at kahato topot mu'eria
kape hawyi to'e — Yt uwe i tuwehakyera'at
kuap e. Tupana yn ni miit'in ehakyera'at
kuap hat e. Katu pono mi'i yn nyti po'og
hat toĩne'en e. Tupana tunug kuap yne
yne. Yt kat i hin i ti niatpo tutunug towa
nẽtup hawe e. 27 Mi'i hawyi Peteru to'e
— Urumu'e hat e sa'awy'i uru'atoiat yne
ra'yn uruekat eupiat urutuwat hamo e.
Pyno kat aru ha'up etum uruepe e. 28 Mi'i
pote Iesui tiwesat — Karãpe yi ipakup
turan karãpe Uito Eheyke'et ara'apyk
Morekuat e'amyap tote wuat'i miit'in
miat uimõ typot hamo mi'i turan ti aru
pywo eweikupte'en ui'yatype 12 morekuat
e'amyap tote uiwywo e ai'ywania Isareu
ywania tok puo wẽtup ywania wẽtup
ywania morekuat no eweikupte'en aru
uwe yt naku i uwe waku hap e hamo
eweikupte'en aru e. 29 Pywo ti rat uwe uwe
uhehay upi uhupiat toto haype i'atoiat
to'yat towywyt'in tokywyt'in toinyt'in
tosaki'yt'in to'ywot'in toty'in tomẽpyt'in
toko ko'i tomikoi uimi ky'esat nug hamo
mi'i hat ti aru po'og ipuẽti meimuẽwat
tomi'atoiat ko'i kai sa'awy'iwuat kai. Po'og
po'og ipuẽti meimuẽwat tomi'atoiat ko'i
kai. Tomi'atoiat wẽtup kaipyi toipuẽti 100
na'yn mesuwe i'ewyte ti aru toipuẽti wuat'i
e'at piat toĩne'en hamuat e. 30 I'ewyte
ti aru mesup te wuat'i uimohey haria —
Uito po'og e haria uimohey haria po'og
kurin nakaria wo te'ero pyhu'at atipy pe
ma'ato uhemiit wuat'i miit'in eropat haria
wo mesup we mi'i haria miit'in akag wo
tukupte'en aru atipy pe e Iesui Peteru'in
temiit'in me.

Uito Mateu uimiwan mesuwe

20

1 Mi'i hawyi Iesui to'e temiit'in me —
Koitywy wẽtup hã'ãkap ahenoi teran ehepe
aikotã Tupana topyhu'at wuat'i miit'in
Porekuat no mesuwe aikotã toĩne'en atipy
pe hap ewy e. Sa'awy'i so toto wẽtup ok
hekat rakat hunete to'yat pyi teropat haria
kaykay hamo motpap nug hamuat hamo
toko piat Uwa ypia etiat i'atupotpap hamo
e. 2 — Eipotpap at pote ti atum wẽtup
e'at sa'up ehepe e. Mi'i pote — Hẽ i'atu'e.
Mi'i hawyi toi'atupo'oro tomikoi ypia kape.
3 Meiũran mikoi ka'iwat ihot'ok po'og hawyi
toto aikope miit'in tikyi'at wuat'i hap kape.
Mi'i turan itote toi'atu puẽti yt kat nug i
haria motpap ekatup haria. 4 Mi'iria pe to'e
— Eweiwat ro uiko kape hawyi meiũran aru
atum ha'up wakuat ehepe e. — Ta'i i'atu'e
hawyi tuwat ra'yn iko kape. 5 Atpo sake
rokirẽ i'ewyte toi'atu puẽti po'og miit'in
mu'ap upi hawyi i'ewyte toi'atupo'oro toko
kape i'atupotpap hamo waku i'atu'e pote.
6 Mi'i hawyi porap wãtym i turan po'og
toi'atu puẽti toto hap upi yt ipotpap i
rakaria. Mi'i hawyi mi'iria pe — Kat poteĩ
yt eipotpap hin i e yt kat i apo eiminug
motpap e. 7 — Yt uwe i rat urupo'oro
motpap nug hamo i'atu'e tope. — Pyno
moroho'opo'oro eipe uheUwa ypia kape e.
Mi'i rẽ ti aru atum ha'up wakuat ehepe e.
Mio tã e hawyi tuwat imikoi ypia kape. 8 Mi'i
hawyi wãtym na'yn hawyi ipotpap takaria
toi'atunug tuwewawi i'atupotpap sa'up nug
hamo. Mi'i hawyi temiit akag pe to'e —
Pyno koitywy waku etum i'atupotpap sa'up

e. Sa'awy'i etum wat'ymuat ipotpap takaria
pe mi'i rokirẽ etum sa'up ipotpap at rakaria
pe e. 9 Mi'i hawyi toikaykay tuwe wawi
wat'ymuat ipotpap takaria. I'atu potpap
aparap yn wen ma'ato tutum wẽtup e'at
sa'up i'atuepe e. 10 Meiũran put'ok'i'atu'e
sa'awy'i tewuat i'atu mi po'oro yne hune
pywiat rẽ wuat'i ipotpap takaria. Mi'iria
te'eruwanẽtup te'eruwepe — Ahepe ti aru
po'og tutum katupono aito po'og aipotpap
aipotpap at pote i'atu'e. Ma'ato tutum
sa'up aikotã aikotã irania'in me tutum hap
ok tã ne ne'i. Yt uwe pe i po'og iwato
tutum ma'ato wẽtup e'at sa'up kapiat tu-
tum wuat'i pe. 11 Mi'i pote ipotpap at
rakaria i'atuehay sa'ag ne'i ra'yn mekewat
Uwa ypia ka'iwat wakuat ete sa'up tutum
ta'atuepiat hawyi e. 12 — Meimuẽwaria pe
etum uruwat sa'up ok tã ne kurin kahato
i'atu potpap pytkai i'atu'e. Uruto kue at
at hakup kahato mesuwe urupotpap i'atu'e.
13 Mi'i pote go ka'iwat to'e mio tã e haria
pe — Uiwyria'in yt kat i ti atunug sa'ag
ehepe e. Yt ati'aparap hin i ti ehepe. Katu
pono sa'awy'i mio tã are — Atum aru ehepe
wẽtup e'at sa'up e. Mi'i hap ewy ti atum
na'yn ehepe. 14 Eipo pe ra'yn ehe'at sa'up
e waku ra'yn e. Koitywy ti waku ra'yn
ewei'aipok ei'yat kape. Katu pono ehe'at
sa'up toĩne'en eipo pe ui'e hap ewy atum
e. 15 Ipotpap kurin nakaria pe atum ha'up
i'ewyte ipotpap at rakaria pe atum ha'up
to'o'ewy uimi ky'esat ewy atum. Waku
uhekat wywo atunug uimiky'esat ewy uh-
egyi'at hap ok tã e. Kat poteĩ yt eiwese
i uiminug uhegyi'at hap ete e ipotpap at
rakaria pe e. 16 Mi'i hap ewy ti aru Tupana
tum ni aru temiit'in me sa'up wat'ymuaria
pe tutum yianmiaria pe i'ewyte te. Ma'ato
yianmiaria pe tutum wat'ymo hap ewy e
Iesui hã'ãkap muo temiit'in me.

MAKU 10.32-34 IRUKA 18.31-34 PIAT EWY

17 Mi'i hawyi Iesui toto i ra'yn tawa wato
Ieru sarẽi kape mu'ap wato upi. Tuwat
turan toi'atu kaykay topot mu'eria mu'ap
ẽpe kape miit'in tok pyi i'atumu'e hamo.
18 I'atuweran turan hawyi to'e — Eiwanẽtup
to uhehay kape e. Koitywy areto ra'yn tawa
Ieru sarẽi kape mehĩ'in e. Put'okwato'e
itote hawyi ti aru Eheyke'et ta'atupag pa'i
kororia wãi'e hap enoi haria po pe ra'yn
ui'auka hamo ra'yn e. 19 Mi'i hawyi ti aru
uhum wẽtup ywaniaria wanĩkaptia po pe
i'atu mi kyry'i uhetiat hamo ui'ahyk ahyk
hamo e. Mi'i hawyi ui'auka ti aru itotiaria
aria'yp posak ete e. Mi'i hawyi uiku'uro
sese itote ti aru e. Mye'ym e'at uisyp hawe
uipiit topyhu'at. Ma'ato mi'i hawyi ti aru
areĩne'en ne i ra'yn gu'uro pyi ma'ato e.

MAKU 10.35-45 PIAT EWY

20 Mi'i turan put'ok'e wẽtup hary poria
Sepeteu ehary'i typy ok imẽpyt'in nywo
Iesui ewawi. Pyno mekewaria tomẽpyt'in
Iesui potmu'eria sese mi'iria. Pyno mana
tuwe pỹ'ã tutuk hawyi to'e — Mimi e
ahẽtup teran wyti epe uimiky'esat kahato
e. 21 Karãpe Morekuat no erepyhu'at tu-
ran atiky'esat uimẽpyt'in epo sese kai epo
ran kai hap atiky'esat kahato e. 22 Mi'i
pote — Mana e yt etikuap i kahato kat
som emiẽtup uhepe e. Mi'i hawyi to'e
imẽpyt'in me Iuwãu Tiaku pe — Are pãi
eiwe'y'u irane uhekui'a pyi sapo hy wo
uhatek e. Eiwe'y'u kuap apo i'ewyte
uhekui'a pyi sapo hy wo e. — Ta'i urute'y'u
kuap Uruka'iwat i'atu'e. Urutuwe'y'u kuap
ekui'a pyi i'atu'e. 23 Mi'i hawyi — Pywo ti
uhemiit'in eiwe'y'u aru uhekui'a pyi sapo
hy e. Uhatek hap ewywuat ewehã'ãg aru
e. Ma'ato morekuaria ewy uipo sese kai
uiporan kai hamuat yt atum kuap i ehepe.
Katupono Tupana yn ikuap uwe ui'yatypiat
apyk hanuaria e. Tutum aru tomi'airoria
pe tomiky'esat ewy e Iesui Iuwãu Tiaku pe.
24 Mio tã ta'atuẽtup pote irania'in hemiit'in
i'atu py'ahak typy ok ta'atu wyria'in ete
hawyi tu'uka ta'atuehay wo. 25 Mi'i tu-
ran Iesui ti'atu kaykay i ra'yn tuwe wawi
— Uiwyria'in e mesu wa rote morekuaria
te'eruwemiit'in po'oro po'oro kahato haty
wo e. Toi'atusaty'i saty'i kahato i'atu'e e.
— Uruto ti po'og iwato'in nakaria wuat'i
kai i'atu'e kahato e. 26 Ma'ato yt atiky'esat
i kahato eipe mesu wa rotiat morekuaria
ewywuaria eweikupte'en eiwo'ope e. Mi'i
pote uwe uwe topyhu'at teran uhemiit'in
akag wo mi'i hat waku tuwenug semiit yne
miit'in eropat hano topyhu'at e. 27 Uimohey
haria wuat'i powyro kahato haria yn ni
waku uhemiit'in akag wo tukupte'en Tu-
pana wanẽtup hawe e. 28 Uito Eheyke'et
wuat'i miit'in eropat hat kahato areĩne'en
wuat'i miit'in powyro hat areĩne'en e. Uito
Eipo rekuat koro areĩne'en wen ma'ato yt
irania'in morekuaria ewywuat i wyti Uito

e. Wuat'i eropat hamo ariot i'ewyte atum
irane uheĩne'en hap sa'up miit'in kyi'at
Tupana wanuat hamo e Iesui topotmu'eria
pe.
29 Mi'i hawyi tuwat ra'yn tawa Ieriko pyi.
Mi'i turan miit'in sem kahato tuwat itote
pyi Iesui upi. 30 Tuwat aparap i mekewat
tawa pyi turan typy ok yt ihapytig i rakaria
mu'ap ẽpe upi apyk pe tukupte'en. Mi'iria
tikuap ta'yn Iesui ut hap hawyi te'eru wẽ
powat Iesui kape — Eraha'at ro uruewawi
Mehĩ uruky'e hap wywo i'atu'e. Urue-
haky'e'i mẽti uruto Mehĩ i'atu'e. Urupo
wyro En Uhyt i'atu'e. Ta'i morekuat Tawi
saipepiat ti En i'atu'e. 31 Mio tã i'atu'e pote
meimẽ puaria — Wãi ehehay pirik poity'i
i'atu'e. Eiwẽ pohep to i'atu'e ma'ato yt
i'atu wẽ pohep hin i. Po'og ne'i te'eru wẽ
powat — Urueha kyera'at En Uruka'iwat
Tawi Sa'yru En i'atu'e. 32 Mi'i hawyi Iesui
topyhu'at itote hawyi tuwẽpowat — Eweĩ'ẽ
ro meikowo uhowawi uhyt'i'in e. Mio tã e
pote tokoka'at ra'yn howawi hawyi to'e —
Kat aru atunug eimiky'esat ehepe e. 33 Mi'i
hawyi ta'atu wesat — Uru'akasa pakup'i
hap nug hap ti uruiky'esat etunug Mehĩ
i'atu'e. 34 Mi'i hawyi Iesui ti'atuky'e kahato
hawyi tuweponug na'yn i'atueha ete hawyi
meremo i'atuehapytig te'era'akasa pakup'i
i ra'yn. Mi'i hawyi tuwat ra'yn Iesui upi
mu'ap upi heremo yne i'atueha ete pote
waku kahato i'atu'e.
Mi'i tã Iesui tunug sa'awy'i. Mi'i hawyi
uito Mateu atiwan mesuwe.

21

MAKU 11.1-11 IRUKA 19.29-40 IUWÃU 12.12-19 PIAT EWY

1 Mi'i hap totepyi Iesui toto i ra'yn
tawa wato Ieru sarẽi kape towyria'in
nywo. Put'okta'atu'e ra'yn tawa Pewake
tote hawyi tuwat mekewat yity'ok kape
Uriweira yp mikoi ypia e hap kape. Itote
pyi Iesui tipo'oro typy ok temiit tawa
hit kape. 2 — Uhyt'i'in e eweiwat ro
mekewat tawa hit kape ai'akasa hap kape e.
Put'ok'ewei'e itote turan ti aru eweipuẽti
i'atuhũ Iumenta to'asaity nug me tomẽpyt
wywo e. Mi'iria o ewei'asai typok hawyi
eweteropo'ok ra'yn uhowawi e. 3 Ma'ato —
Kan hamo ewetioto uruhũ i'atu'e pote o —
Ta'i Aika'iwat wyti ipuru porap'i eihũ ko'i
ewei'e o mi'i pote meremo — Hẽto pyno
eweitioto ro i'atu'e aru ehepe e. Mi'i hap
ewy yne ti aru eweipuẽti itote e Iesui typy
ok takaria tomipo'ororia pe. 4 Sa'awy'iwuat
Tupana ehay enoi hat mio tã e tomiwan me
Iesui etiat 5 — Tut wyti aru Aipotypot sese
aihũ Iumenta tote ahowawi ewei'e ro tawa
Ierusarẽi miaria pe e. Yt morekuat ewy hin
i tut ma'ato aihũ Iumenta mẽpyt hit tote e ti
aikotã sa'awy'itewuat miwan me Isaia 62.11
pe Iesui etiat tohenoi. 6 Mi'i hawyi tuwat
ra'yn ipotmu'eria typy ok hawyi aikotã
tohenoi hap ewy ta'atunug. 7 Mi'i hawyi
ta'atuerut ra'yn i'atuhũ Iumenta imẽpyt
wywo Iesui kape. Mi'i hawyi ta'atue sokpe
ko'i ta'atuporokpun Iumenta ok tote hawyi
Iesui ta'am na'yn apyk pe i'ok tote. 8 Mi'i
hawyi irania'in miit'in typy'i rakaria tipy
sapnug ta'atue sokpe ko'i wo mu'ap tote.
Irania'in iporokpun mu'ap upi aria'yp iãgã
ko'i imõtypot hamo. 9 Mi'i hawyi typy'i
rakaria wat'ymo i'ewyte yianmiaria i'atu
wepit kahato — Ereke ro ereke ro morekuat
Tawi saipepiat i'atu'e ta'atuehay pirik wo.
Waku kahato En atipy kaipywiat i'atu'e.
Ta'i Tupana mimõtypot kahato En i'atu'e.
Katu pono Tupana mõtypot hat En pote
i'atu'e. Waku sese waku sese Tupana
i'atu'e. 10 Mi'i hawyi put'ok'e Iesui tawa
wato Ierusarẽi me hawyi itotiaria irania'in
ikohyeput kohyeput'i kowo'i kowo'i — Uwe
som Mi'i Miit i'atu'e to'ope. 11 — Ta'i Mi'i
Miit ti mekewat Tupana ehay moherep hat
yi Karireia tawa Nasare kaipywiat i'atu'e.

MAKU 11.15-19 IRUKA 19.45-48 PIAT EWY

12 Mi'i hawyi Iesui teke ra'yn Tupana mõ-
typot yat koro pe hawyi toi'atusopo kahato
kat ko'i kat ko'i weneru itotiaria hawyi
toi'atu pugha kahato mesa ko'i. Toi'atu'ã
pe'okpun yne tineiru pat'ok pat'ok hap
mesa ko'i. I'ewyte pykasu weneru haria
amyap ko'i toi'atuã pe'okpun i'atue pykasu
ko'i wywo ra'yn. 13 Mi'i waku hawyi Iesui
to'e haty wo i'atuepe — Mio tã to'e Tupana
sa'awy'i miwan me — Ui'yat wyti meiũ
e. Mi'i ti atiky'esat wuat'i ywania ehay
uhowawiat at hamuat e ti Tupana miwan
me e. Ma'ato mesup ti Tupana mõtypot yat
koro topyhu'at sero'oke haria yat koro wo
ne'i rat e. Yt naku i nug haria kahato eipe
e. 14 Toi'atu sopo Tupana mõtypot yat pyi
hawyi yt ihapytig i rakaria yt ipoĩ'ãm kuap
i rakaria tõ'ẽ tõ'ẽ howawi hawyi toi'atumoe
hãite ra'yn ihaky'e'i rakaria itote. 15 Mi'i

pote pa'i kororia Wãi'e hap enoi haria
te'eraha'at kahato iminug wakuap kape.
I'ewyte ta'atukuap hira karia piat — Waku
kahato En morekuat Tawi saipepiat kahato
En i'atu'e hap. Mi'i pote i'atusaiwot kahato
ra'yn pa'i koro ko'i [16] — Yt etikuap i apo
hira karia kat i'atu'e kat i'atu'e ewawiat
hap i'atu'e Iesui pe. Yt naku i hira karia
emõtypot morekuat ewy i'atu'e. Mi'i hawyi
toi'atu wesat — Ta'i atikuap kahato hira
karia ehay uhepiat ko'i e. Yt eweimu'e i
te apo Tupana miwan me sa'awy'iwuat ete
aikotã to'e — Hira karia hit ko'i yn uimõ
typot kuap haria sese e Tupana mõtypot
hap ete e. Ta'i mi sym haria hira karia yn
uimõtypot kuap po'og irania'in torania kai
e Tupana sa'awy'i. Mi'i pote yt kat hamo i
wãi'are i'atuepe. [17] Mio tã to'e hawyi toto
ra'yn tawa Ierusarẽi myi tawa hit Petania
kape. Mi'i hawyi toket itote.

MAKU 11.12-14 20-24 PIAT EWY

[18] Itote pyi mũki'ite hunete ta'aipok i
ra'yn tawa wato Ierusarẽi kape i ra'yn. Mi'i
turan mu'ap upi Iesui hesy'at kahato ra'yn.
[19] Mi'i turan ta'akasa Wiku yp mu'ap ẽpe
upi hawyi toto haat ky'ewi ma'ato i'yhop
yn toipuẽti hesy'at kahato turan. Mi'i
pote to'e Wiku yp we — Yt naku i rat en
e. Pyno koitywy ti aru yt sake i ra'yn
esaat e. Mio tã e hap hawyi meremo i'yp
gag na'yn. [20] Mi'i hap kape ipotmu'eria
te'eraha'at hawyi iku'uro ra'yn pote. Mi'i
hawyi te'ero'e — Urumu'e hat i'atu'e aikotã
emisaty'i saty'i iku'uro ra'yn i'atu'e. [21] —
Uiwyria'in e eweimohey ro Tupana haty
wo yt kat i eweimohey sa'ag ne'i wywo
mi'i tã uiminug ewywuat ewetunug kuap
hamo e. Ma'ato po'og iwato uiminug kai
ewetunug kuap e. Ta'i uwe uwe meiũwat
yity'ok pe to'e — Ereto ro meiũpepyi y'y
wato kape hawyi min'ere ro y'y pe ewei'e
Tupana mohey hap yn nywo mi'i pote ti
aru toto ra'yn meremo ei'e hap ewy imohey
hap ewy e. [22] Mi'i tupono kat ere ehẽtup
Tupana kape imohey sese hap wywo mi'i
e'e hap ewy kahato ti aru topyhu'at e Iesui.

MAKU 11.27-33 IRUKA 20.1-8 PIAT EWY

[23] Mi'i hawyi put'ok'e i ra'yn Iesui Tupana
mõtypot hap yat koro pe hawyi toi'atumu'e
i ra'yn. Mi'i turan tõ'ẽ tõ'ẽ pa'i akag ko'i
Iuteu ywania akag ko'i apo'i'atu'e hamo
— Uwe epo'oro ga'atpuat weneru weneru
i haria sopo hamuat i'atu'e. [24] — Pyno
apo'are ehepe ewehenoi mono mi'i pote
Uito i'ewyte ahenoi uwe uipo'oro hap e.
[25] Uweĩ pyno Iuwãu po'oro hat wo'oset'ok
hamuat hat sio Tupana ipo'oro sio miit'in
ipo'oro haria e. Mi'i pote te'eru wa nẽtup
to'o'ewawi — Ta'i Tupana mipo'oro Iuwãu
ai'e pote aru kat poteĩ pyno yt eweimohey
i e aru ahepe i'atu'e. [26] Ma'ato miit'in
mipo'oro ti Iuwãu ai'e pote ti aru miit'in
i'atu py'ahak kahato ahete katu pono ira-
nia'in Iuwãu ti Tupana mipo'oro e haria
tukupte'en i'atu'e. [27] Mi'i hawyi — U pãi
Uhyt yt uruikuap i sese wyti uwe mipo'oro
Iuwãu i'atu'e. — Pyno yt uiwesat i pote
Uito i'ewyte yt woroho'owesat kuap i ehepe
uwe ehay pyi meikotã atunug hap e. [28] Mi'i
hawyi waku eweiwanẽtup o uimienoi kape
e. Sa'awy'i so wẽtup ok miit typy ok ha'yru
rakat toĩne'en. Mi'i hawyi wẽtup e'at pe so
to'e tosa'yru yianme — Uha'yru e atiky'esat
wyti koitywy epotpap uimikoi ypia pe e.
[29] Ma'ato so — Yt uipopap i rat papai e.
Ma'ato meiũran tuwa nẽtup hawyi paa'e
to'ywot ehay pun hap ete. Mi'i pote yt
uipotpap i rat to'e pytkai toto ra'yn to'ywot
mikoi ypia kape. [30] Mi'i hawyi so iywyt
pe — Uha'yru e atiky'esat wyti koitywy
epotpap uimikoi ypia pe e. Mi'i hawyi —
Ta'i papai areto meremo e ma'ato yt toto
hin i mio tã to'e pytkai e. [31] Mi'i pote
apo'are ehepe uwe uwe som pyno to'ywot
miky'esat nug hat sio wat'yp sio yian e
Iesui Tupana mõtypot yat piaria akag ko'i
pe. Mi'i hawyi ta'atu wesat — Ta'i yian yn
inug to'ywot miky'esat i'atu'e. — Pywo ti
rat mi'i tã ti rat e Iesui. Eipe ti meke-
wat sa'yru wat'yp ewy kahato eipe — Uru-
tuwat emiky'esat nug hamo Papai ewei'e
Tupana pe ma'ato yt. Mi'i hawyi irania'in
hary poria yt iwe'eg i sese rakaria i'ewyte
ahewa nĩ kaptia emiit'in aipo hari haria —
Yt urutuwat i Papai emiky'esat nug hamo
i'atu'e Tupana pe. Ma'ato te'eru wa nẽtup
hawyi paa'i'atu'e hawyi meiũran Tupana
ehay pun hap ete. Mi'i rẽ koitywy tuwe-
hyt'ok kahato Tupana etama pe eheiam me
e Iesui pa'i akag ko'i pe miit'in to'ywania
akag ko'i pe. [32] Ahet'ok Iuwãu put'okto'e
hawyi aimu'e kahato Tupana kapiat mu'ap
upi e. Mi'i hawyi ti yt nakuaria i — Pywo
i'atu'e ra'yn hawyi tuwat kahato Tupana
kape e. Ma'ato eiperia ti yt eweiwat hin

i Tupana kape Iuwãu miat enoi hap upi e.
Ma'ato irania'in meimuẽwat hary poria'in
yt iwe'eg i rakaria paa'i'atu'e i'ewyte meke-
wat ahewa nĩ kaptia sa'up porera'at haria
paa'i'atu'e. Mi'i haria ko'i ewei'akasa yne
ra'yn pytkai yt paa'ewei'e hin i eipy'a pe.
Katupono mekewat sa'yru wat'yp ewywuat
eweikupte'en eipe yt eweihay pywo hin i
eipe Ei'ywot ehay e Iesui pa'i koro akag ko'i
pe.

MAKU 12.1-12 IRUKA 20.9-19 PIAT EWY

33 Mi'i hawyi — Pyno wẽtup sehay ahenoi
ehepe hã'ãkap wuat e pa'i kororia pe
to'ywania akag ko'i pe. Sa'awy'i so toĩne'en
wẽtup ok miit yi wato ka'iwat e. Mi'i
hawyi so ihay ra'yn Uwa ypia nug hap ete
e. Mi'i hawyi so toikoi hawyi toipyhyp
yne ra'yn hero'ok haria pupi hawyi tutunug
nu ka'a Uwa tok hamo Uwa hy sapo nug
hamo e. Mi'i hawyi so i'ypia py'asetpe
so surara yat ywaiti rakat tutunug surara
teha'at mikoi ero'ok haria wãi'e hamo.
Mi'i so iwato kahato i'ypia e. Hãpyk yne
hawyi so toipuru to'ywania pe Uwa ypia
i'apykok kuap haria pe hawyi so toto ra'yn
i'ypia wato ka'iwat wẽtup setama kape
ra'yn toto ma'ato teuwa ypia waku hap e'at
pe toiky'esat toha'up nug e. 34 Mi'i pote
heuwa ypia saat hap e'at put'ok'e ra'yn
hawyi toi'atupo'oro temiit'in tomikoi ypia
apykok haria kape tomikoi sa'up pat'ok sat
hamo e. 35 Ma'ato so i'apykok haria yt
ho'oium neran hin i ra'yn. Ipuruk haria
yt ho'oium i ra'yn ta'atu mipo'ok ko'i e.
Mi'i hawyi so ta'atu pytyk ne'i imipo'o ro-
ria hawyi wẽtup ok ti ta'atu'ahyk ahyk
ne'i wẽtup ok ta'atu'auka wẽtup ok kape
ti nu wo mak mak'i'atu'e. 36 Mi'i hawyi
po'og toi'atu po'oro temiit sa'up sat hamo
ma'ato so i'ewyte ta'atunug i'atuete e. 37 —
Pyno koitywy atipo'oro uha'yru sese e.
Uha'yru sese tupono ti aru ta'atu mõtypot
rat pãi e so tuwa nẽtup hawe e. 38 Mi'i
hawyi so put'ok'e ra'yn wat'ymuat hawyi
yi wato imipuru apykok haria te'eraha'at
howawi hawyi te'ero'e to'ope — Meiẽ ra'yn
ti tut ra'yn yi ka'iwat saipepiat i'atu'e.
Pyno waku wati'auka meiẽwat ha'yru mi'i
hawyi meiũran iku'uro ra'yn i'ywot hawyi
aipo pe ra'yn imikoi ypia i'atu'e to'ope.
39 Mio tã i'atu'e turan put'ok'e ha'yru hawyi
ta'atu pytyk hawyi ta'atu pugha i'ywot e'yi
ekuekai hawyi ta'atu'auka ra'yn ha'yru
imipo'oro e Iesui tuwepiat pa'i koro akag
ko'i pe. 40 Pyno apo'are ehepe aikotã aru
ika'iwat tunug meimuẽwat tosa'yru auka
haria ete ta'aipok i ra'yn tomikoi ypia kape
hawyi e. 41 Mi'i pote pa'i kororia tiwesat —
Ta'i tut hawyi ti aru toi'atu'uka kahato ti
aru meimuẽwat yt naku i nug haria i'atu'e.
Ta'i mi'i hawyi ti rat wẽtup ywania pe haat
hap e'at piat ha'up ium kuap haria pe aru
tutum i te'yi tomikoi ypia i'atu'e. 42 — Ta'i
pywo kahato ti uiwesat. Ehepiat e hap ewy
ti aru topyhu'at ehete are aikotã sa'awy'i
Tupana to'e hap ewy — Nu po'og waku
rakat ui'yat nug hamuat ta'atupugha ra'yn
— Yt naku i ta'atu'e haype. Mi'i pote Mi'i
Nu i'atu mi pugha wo ti aru aha'awynug
ui'yat po'og ikahu sese rakat e Tupana. Yt
karãmuo i apo eiwemu'e mi'i e hap miwan
me Isaia 28.16 pe e. 43 Mi'i e hap ewy
kahato ti aru topyhu'at mesuwe katupono
Tupana tihep ta'yn eipo pyi tetama atipy
piat ewywuat. Mi'i hawyi ti aru tutum
wẽtup ywania pe ra'yn tomikoi ypia sa'up
ium kuap haria pe i ra'yn tutum e. 44 Uwe
uwe ta'at ti mekewat Nu miit'in mipun ete
mi'iria ti aru wepik pik sese haria wo te'ero
pyhu'at. Ma'ato uwe uwe mekewat Nu
tote ta'at hap aru mesuwat Nu mi'i haria
ti aru iku'i ku'i wo te'ero pyhu'at e. 45 Mio
tã e pote pa'i kororia — Yt naku i ihay
i'atu'e. Katupono ahete aimohit hamo mio
hã'ãkap tohenoi i'atu'e. 46 Mi'i pote ta'atu
pyhyp teran Iesui wen ma'ato typy'i kahato
miit'in Iesui apypueri wo tukupte'en pote
te'eroken'ẽ ne'i ipyhyp hamo — Iesui ti
Tupana ehay moherep hat sese toĩne'en
i'atu'e i'apy pueri haria pote te'eroken'ẽ
mi'iria mõpy'ahak hap pupi.

Uito Mateu atunug uimiwan mesuwe are.

22

IRUKA 14.15-24 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi wẽtup hã'ãkap wuo Iesui
ti'atumu'e itotiaria — Pyno ti ran ahenoi
teran ehepe aikotã Tupana aikaykay temiit
no hap e. 2 Pyno wẽtup e'at pe so wẽtup
ok morekuat koro to'e te'eropat haria pe
— Atunug neran ienuk hap iwato ka-
hato uha'yru mõtypot hamo katu pono
uha'yru ihary'i hap e'at put'ok'e ra'yn
e. 3 Pyno woro ho'o po'oro uhetama kape
itotiaria tu'isa'in nãpin hamo i'ewyte ti

hekat rakaria atukaykay hamo uha'yru sese
ehary'i hap e'at pe mõtypot hamo e. Mi'i
hamo atunug neran ienuk iwato hap haype
e temiit me. Tohenoi hawyi tuwat ra'yn
hemiit'in i'atu nãpin hamo. Ma'ato so
imikaykay ko'i yt tuwat teran i. 4 Mi'i pote
so irania'in te'eropat haria toi'atu po'oro
i'atu nãpin hamo. Waku yne ra'yn wyti
aimi'u ewei'e ro i'atuepe. Ikahu kahato
ti ienuk hap tutunug ewei'e o e. Uihũria
wewato ahup ko'i ikap takaria iwyp ta'yn
imẽpyt hin ni ikã'ã ko'i wo ra'yn ewei'e o
e. Mi'i pote meremo soke eweiwat ewei'e
o i'atuepe katu pono waku ra'yn ahenuk
hamo ewei'e o e. Uha'yru ehary'i hap nug
turanuat imõtypot hap ti put'ok'e ra'yn
ewei'e ro i'atuepe e. 5 Mio tã e hawyi
tuwat ma'ato i'ewyte yt urutuwat kuap i
i'atu'e ne'i. Irania'in to'okyry'i ne'i imipo'o
roria ete. Irania'in ta'atupotpap nug hamo
tuwat. Wẽtup ok toto toko kape wẽtup
ok kyi'at to'e hamo ne'i toto. 6 Ma'ato
irania'in tawa piaria to'okyry'i imipo'o ro-
ria ete. Wẽtup ok wẽtup ok ta'atu'auka
ra'yn imipo'oro. 7 Mi'i hap morekuat koro
tikuap hawyi ipy'ahak ta'yn. Mi'i hawyi
toi'atu po'oro tesu rara'in ahyt topot po'o
roria etiat mikyry'i haria atu'uka hamo.
Mi'i hawyi surara'in tiwuk ta'yn i'atue
tawa e. 8 Mi'i hawyi to'e ti tomi'a tu po'o
roria pe — Ta'i waku ra'yn ti aimi'u e
ma'ato sa'awy'iwuaria uimi'atukaykay ko'i
yt nakuaria i e. I'atue waku hap ti yt
put'ok'e i uha'yru wywuat te'erenuk hamo
e. 9 Mi'i tupono eweiwat yne tawa hit
ko'i upi e. Mi'iria o ewei'atu kaykay yne
meikowo uha'yru wary hap e'at kape e.
10 Mi'i hawyi tuwat yne mu'ap upiat tawa hit
ko'i kape wuat'i miit'in i'atukaykay hamo.
Ta'atukaykay wakuaria i'ewyte yt nakuaria
i ko'i. Howapy kahato morekuat ienuk
hap eiam getap koro miit'in wo yt to'o'ewy
ewywuaria i wo. Put'ok'i'atu'e turan
morekuat ekamisa ewywuat tomosat pe
yne imiium yne õ'ẽ haria pianuat ko'i. Mi'i
hawyi to'o'ewy'ewy ikahuria tukupte'en
i'atu painug hap to'o'ewy'ewy ikahuria
i'atue ka misa ko'i e. 11 Meiũran morekuat
koro tut i'atu wywo hawyi toipuẽti wẽtup
ok i'atu py'a setpe — Uito yt atiky'esat i
morekuat esokpe ewywuat e hano katu
pono uiat waku po'og e hat. 12 Mi'i pote
morekuat to'e mi'i e hat pe — Mehĩ kat
poteĩ yt etiky'esat i uimiium sokpe pakup
ikahu rakat e. Mi'i pote yt toiwesat kuap i
tuwemõti haype yt kat e kuap i ra'yn. 13 Mi'i
hawyi morekuat ti'atukaykay tesurara'in —
Eweipopo'i ro meiẽwat miit uhesokpe pun
hat ipo ete ipy ete e. Mi'i hawyi ewetioto
ro meiũpepyi hawyi eweipun no i'ypyryp
wato hawe e aikope kyry'et kyry'et'i'atu'e
hap kape ta'atuwak popuat hap kape e.
14 Mi'i hap ewy ti Tupana eikaykay temiit
no. Toi'atu kaykay miit'in wuat'i ywania
kawiat Tosa'yru mõtypot hap kapiat hap
ewy ma'ato sa'awy'i wuaria imikaykay ko'i
ui'ywania yt tuwat teran i mote irania'in
ywania ko'i tokoka'at e Iesui to'ywania pe
Iuteuria pe.

MAKU 12.13-17 IRUKA 20.20-26 PIAT EWY

15 Mi'i hawyi wo'omu'e haria yt i'atu
wese i Iesui ete — Tupana ti'atu kaykay
wyti aru irania'in ywania e Iesui pote.
Mi'i hawyi tuwat ra'yn Iesui yaty pepyi
hawyi te'eru wa'a tunug i'atu'akag koro
ko'i Iesui ma'at hap etiat to'oehay hamo.
Mi'i hawyi ta'atuehay ehay kat ehay wo
kat ehay wo waku Iesui ehay aparap
ta'atu'auka teran haype. 16 Mi'i hawyi
ta'atu po'oro ta'atuemiit'in morekuat Eroti
emiit'in wywo Iesui ma'at teran haype. Mi'i
hawyi te'ero'e — Urumu'e hat ta'i uruikuap
ta'yn wyti ehay hãpyk hap i'atu'e. Ta'i
eti'atumu'e hãpyk kahato ti miit'in Tu-
pana miky'esat ewy i'atu'e. I'ewyte ti yt
ereken'ẽ hin i miit'in mupi i'atu'e. I'ewyte
uruikuap ti aikotã miit'in eti'atu mõ ty-
pot to'o'ewy'ewy i'atu'e iwato'in nakaria
i'ewyte kurin nakaria i'atu'e hap uruikuap
ta'yn uruto i'atu'e. 17 Mi'i tupono etomo
herep to ewanẽtup hap uruepe sio waku
apo i'atu po rekuat Sesa pe waha'upnug
i'atu'e sio yt tomi ky'esat ewy imiẽtup
ahepiat i'atu'e. 18 Ma'ato mio tã i'atu'e
i'atuehay hap Iesui tikuap tuwanẽtup hawe
toma'at hamuat hap etiat toikuap. Mi'i
hawyi toi'atu wesat — Typy ihay rakaria
sese ti eipe katu pono uima'at reran ne'i
are uhã'ãg neran haype hap atikuap ta'yn
e. 19 Pyno eweimo herep to uhepe i'ape
rakat i'atue ti neiru e. Ta'atuium hawyi
Iesui to'e 20 — Uwe iã'ãkap meiũ i'ape tote
toĩne'en e. 21 Mi'i pote — Ta'i morekuat wato
Sesa iã'ãkap i'atu'e. — Pyno iwat hã'ãkap
wywuat pywuat tupono tope ro ewetum
are ma'ato Tupana wanuat waku ewetum

no Tupana pe e. 22 Mio tã ihay ta'atukuap
ta'yn hawyi i'atuperup kahato ra'yn te'eru
wanẽtup kahato iwe'eg hap ete. Mi'i hawyi
tuwat ima'at reran haria.

MAKU 12.18-27 IRUKA 20.27-40 PIAT EWY

23 Mi'i hawyi meimuẽ waria miit'in
iku'uro hawyi yt te'eru we hymut hin i
e haria te'ero'e Iesui pe 24 — Urumu'e
hat sa'awy'i Musei to'e uruepe — Karãpe
eiwy'ok eheyke'et iku'uro yt imẽpyt i te
turan mi'i pote waku hehiwu iywyt po
pe i ra'yn topyhu'at iku'uro rakat mẽpyt
nug hamo e Musei sa'awy'i i'atu'e. Mio
tã e tupono ti uruhenoi teran epe wẽtup
sehay uhyt i'atu'e. 25 Pyno sa'awy'i so
ihainia so ha'yru'in sok 7 ok takaria.
Mi'iria so i'atueyke'et ihary'i ra'yn ma'ato
so yt tomẽpyt i te turan iku'uro ra'yn
i'atueyke'et. 26 Mi'i hawyi so iywyt wywo
i ra'yn imi'atoiat hehiwu i'atu'e. Mi'i so
i'ewyte iku'uro ra'yn yt tomẽpyt i te turan.
Mi'i tã me so wẽtup i wẽtup i wywo toĩne'en
sake so topap yne. 27 Mi'i hawyi yt uwe
i imẽpyt rokirẽ iku'uro ra'yn hary poria
i'atu'e. 28 Mi'i tupono karãpe tuwenõ'ẽ
gu'uro pyi hawyi apuru uwe wary wo meiẽ
haryporia i'atu'e 7 ok he'aito rakat ieĩne'en
hat i'atu'e. 29 Pyno eipe ewei'aparap kahato
e Iesui i'atuepe. Yt eweikuap i Tupana
ehay miwan miat pote e. Katu pono yt
eweikuap hin i Tupana hesaika hap yne
nug kuap hamuat. 30 Pywo pe ti watuwẽtem
gu'uro pyi hawyi yt kat i ra'yn ahehary'i
hamuat itote. Ma'ato ti watoĩne'en aikotã
atipy pe yt iwary i rakaria ewy i ra'yn watu
kupte'en irane e. Mi'iria ti yt karãmuo i
i'atu hary'i e. Katu pono Tupana emiit'in
atipy piat ewywuat tukupte'en yt ihainia
kaipywiat i yt hary poria kaipywiat i ra'yn
e. Mi'iria ti tuweu piaria ra'yn e. Mi'i
Iesui to'e miit'in iku'uro hawyi yt te'eru
we hymut hin i ra'yn e haria pe 31 — Pyno
ahenoi ehepe aikotã miit'in gu'uro pywiat
wẽtem hap e. Yt karãmuo i apo eiwemu'e
Tupana ehay miwan ete aikotã sa'awy'i
Tupana to'e 32 — Uito ti Aparãu eTupana
Isaki eTupana. Uito ti Iako eTupana e. Mi'i
tupono pywo pe are'e ehepe Aparãu Isaki
Iako tukupte'en ne e. Katupono Tupana ti
yt map haria eTupana i. Ta'i ihãite rakaria
eTupana yn e. Mi'i tupono mi'iria topap
wen ma'ato i'atuieĩne'en pakup i hamuat
toĩne'en na'yn e Iesui Tupana ehay miwan
miat wan pakup i haria pe yt kat i ra'yn ti
aiku'uro hawyi aheĩne'en hap e haria pe.
33 Mio tã e pote meimuẽwat miit'in typy'i
rakaria te'eru wa nẽtup hawyi i'atu perup
ta'yn. — Pyno yt uwe i wyti aimu'e meiũwat
ewywuat aimu'e po'og i'atu'e.

MAKU 12.28-34 PIAT EWY

34 Mi'i hawyi pa'i akag koro ko'i tikuap
ta'yn aikotã wani wani haria ehay akit Iesui
piat hamuat ta'atukuap hawyi te'eru wa'a
tunug — Aikotã som watunug meimẽwat
miit ete ihay moma hamo i'atu'e te'eru
wa'a tunug mi'i hamo. 35 I'ewyte i'atu py'a
setpe toĩne'en wẽtup ok wo'onãpin kuap
hat apo apoto'e Iesui piat hamo. Iesui
wehay aparap hap ky'ewi. 36 Wẽtup ok —
Wo'omu'e hat e kat e hap kat e hap som
po'og iwato Tupana ainãpin hap wuat'i kai
apo'e Iesui pe. 37 — Pyno ahenoi po'og
hesaika rakat piat ainãpin hap e. Tomi-
wan kaipywiat hap ahenoi po'og hesaika
rakat — Waku watiky'e kahato Aika'iwat
Tupana yne aipy'a pe yne aiwanẽtup hawe
yne aiwe'eg hawe e miwan me. 38 Mi'i ti
po'og iwato Tupana wo'onãpin hap tora-
nia kai e. 39 Ma'ato wẽtup wo'onãpin hap
porap i'ewywuat are mio tã e — Eweiky'e
ro irania'in. Waku wati'a tuky'e kahato
irania'in aikotã aiweky'e hap ewy e miwan
me. 40 Meimuẽwat typy rakat kaipyi ti
watikuap yne ra'yn wo'onãpin hap. Mi'i
hap watunug mi'i pote ti yne sa'awy'iwuat
Tupana ehay enoi haria wo'onãpin hap ewy
ra'yn watunug e Iesui wo'onãpin hat kuap
hat pe mekewat wo'omu'e hat py'asetpiat.

MAKU 12.35-37 IRUKA 20.41-44 PIAT EWY

41 Mi'i pote Iesui apo'e irania'in
wa'atunug haria pe wo'omu'e haria pe
42 — Atikuap teran ti aikotã eweiwa nẽtup
mekewat Tupana Mipo'oro Aiporekuat hap
etiat e. Mi'i tupono uiwesat ro eipe uwe
Sa'yru Mi'i e. Mi'i hawyi te'ero'e — Ta'i
morekuat Tawi sa'yru i'atu'e. 43 Mi'i hawyi
Iesui to'e — Ma'ato ti sa'awy'i morekuat
Tawi ti to'e — Uhetu pana to'e Uika'iwat
pe. 44 — Era'apyk o meiũpe uipo sese kai e
ti. Ta'i meiũran ti aru epy ywyt'okpype yne
atunug ewanĩkaptia e ti Tupana e morekuat
Tawi Tupana Pã'ãu kaipyi wepy 110.1 pe e.
45 Morekuat Tawi sa'yru Tupana Mipo'oro
Aipo rekuat nuat ewei'e apo'are ma'ato yt
mio tã e ti morekuat Tawi. — Uipo rekuat
Tupana Mipo'oro e ti pãi. 46 Mio tã e pote

yt ta'atuwesat kuap i ra'yn. Mio tã e ra'yn hawyi yt uwe kuap i ra'yn ta'atuso'opo'oro kuap i ima'at hamo. I'atu wẽ pohep yne ra'yn Iesui iã'ãg i iã'ãg i hap ete. Katupono yt kat i i'atu'e kuap i ra'yn ima'at reran haria are uito Mateu uimiwan me.

23

MAKU 12.38-39 IRUKA 11.43-46 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Iesui to'e miit'in sem ko'i pe tomi'a tu mu'eria pe 2 — Uiwyria'in meimuẽwat Tupana ehay miwan miat kuap haria wo'omu'e haria te te'eropyhu'at Musei saipepiaria wo aimu'e Musei ehay wuat haria. Mi'iria ti ainãpin kahato Musei wo'onãpin hap ko'i ete. 3 Mi'i tupono waku watunug o kat e kat e i'atu'e ainãpin hap Musei kaipywiat hap ewy e. Ma'ato o yt i'atueko ewy ne'i tei'o eweikupte'en e. Katupono i'atuwẽ pywiat mienoi ti hãpyk takat ma'ato i'atueko ti i'atupiit etiat ti yt hãpyk hin i e. 4 Katu pono yrysakag ipotyi rakat ai'okpe tote hap ewy ta'atunug ma'ato ti aito yt wahupit kuap i ipotyi poity'i ai'akit hap ewy ne'i e. Ta'atupag wahupit hamo ma'ato mi'iria yt aipowyro hin i hupit hamo. Yt ta'atuiã'ãg ne wy hupit hap yt wẽtup puĩ'ã wo te wy aipo wyro. Yt kat i hin i wyti aheha kyera'at hap i'atuepe e Iesui itotiaria pe. 5 Ta'i mi'iria ti ikat miit'in upi wuat'i piat — En wyti waku kahato uhyt e hap ta'atu ky'esat kahato. Miit'in ehamo yn wakuap nug hap ta'atu mo herep ta'atu mõ typot hamuat hap. Ta'atue sokpe i'ywop takat kaipyi — Uito po'og i'atu'e urumohey mono i'atu'e haype. Mi'iria ti ikytyt Tupana ehay ta'atue watu'e ete i'ewyte ta'atupo poran kai ete iwato'in nakat — Ewei'akasa ro uhowawi uito Tupana ehay kuap hat uito e hamo. I'ewyte ti ta'atuesai'a wato ẽpe ete ta'atuwan yne Tupana wo'onãpin hap — Uito po'og eikai Tupana kuap haria ta'atu'e hap. 6 Mi'iria ti iky'esat ienuk turan te'era'apyk po'og ta'atu'e hawe irania'in kai morekuat e'amyap ewywuat upi hap. I'ewyte Tupana mõtypot hawe aikotã morekuat eiam ewy ta'atu ky'esat po'og irania'in kai enoi hamo hap yn ta'atu ky'esat. 7 Mi'i hawyi ta'atue wyry turan — Ihot'ok urumu'e hat koro i'atu'e irania'in hap ta'atu ky'esat miit'in kaipyi. — Hẽ aimu'e sese hat tut ra'yn e hap ta'atu ky'esat. 8 Mi'i pote yt ewetunug nei'o mi'i tã hap i'atu'ewy e Iesui temiit'in me. Katu pono — Meiẽ aimu'e hat sese yt ewei'e tei'o eiwo'ope ne'i uiwyria'in. Katu pono wẽtup ok yn ni toĩne'en eimu'e hat sese. Mi'i ti Uito ra'yn are. Waku eweipyhu'at eipe eiwo'owyria'in wo yn na'yn katupono wẽtup ywania yn aito. 9 Katu pono wẽtup yn Ai'ywot waku ewei'e eiwo'ope. Mi'i ti ahetupana sese ewei'e o. Mi'i pote yt naku i ewei'e eimu'e hat pe — En uru'ywot sese yt ewei'e tei'o. 10 Pyno yt naku i wẽtup ok pe — En Tupana ewei'e uimohey haria eipe pote. Katu pono Uito yn Eipo rekuat sese areĩne'en. 11 Pyno uwe uwe toĩne'en eipy'a setpe wo'opo wyro hat po'og po'og eipo wyro irania'in kai mi'i hat wy ti — Aipo rekuat sese ewywuat ewei'e o e. Katu pono po'og aheropat mi'i ewei'e e. 12 Ma'ato — Uito po'og eikai e hat ti aru Tupana mimohit hat topyhu'at. Irania'in ma'at wẽtup ok tuwemohit hat ti aru iwato rakat topyhu'at Tupana mimo wato wo. 13 Mi'i hawyi Iesui to'e wo'omu'e haria pe — Ta'i heso rakaria ti eipe typy hẽku rakaria ti eipe are e Tupana ehay kuap ran haria pe. Yt eweiky'esat i ti miit'in tuwat aikope Tupana toĩne'en Morekuat no hap kape e. Ta'i ewei'atu pyhyp kahato ti miit'in ipap Tupana etawa kapiat rakaria e. I'ewyte ti eipe yt eweiwat teran hin i. Mi'i pote ti irania'in yt tuwat i ei'ewy e. Yt naku i kahato. Yt nakuaria i eipe are. 14 — Ta'i Tupana ehay moherep haria akag ko'i uruto ewei'e eimimu'eria ko'i pe. Ta'i uruto yn Tupana e hap yne nug haria ewei'e wen ma'ato pywo ti rat are ehepe Tupana mi'apiheg sese ko'i eipe haria po'og po'og torania kai e. Katu pono typy hẽku rakaria akag ko'i eipe e. Karãpeĩ ehehay Tupana kape miit'in ehamo ehay se kahato wen ma'ato yt pywo pe i. Ta'i yt Tupana kape hin i ehehay ma'ato eheso hap ewy ehehay e. Miit'in ehamo eipe po'og po'og Tupana emiit no torania kai ma'ato Tupana ehamo po'og yt nakuaria i torania kawiat eweikupte'en e. Katupono eimimu'eria nãpin hap waku wen ma'ato yt ewetunug hin i ei'e hap eimi nãpin ewywuat e. Mi'i pote po'og po'og aria mi'u wo eweikupte'en aru torania kawiat e. Are pãi Tupana mõtypot e'at turan Tupana ehay ewei'atumu'e miit'in me ma'ato wãtym i turan hiwu ko'i ma'at'i

ma'at'i haria wo eweikupte'en sa'ag e. Ta'i
hiwu yat ero'ok haria akag ko'i eipe e.
15 Ta'i Tupana mi'apihag wuat'i e'at piaria ti
eipe katupono typy hẽku rakaria wo'omu'e
haria mienoi kuap haria heso rakaria eipe
pote e. Yt eweiwat hin i eimienoi upi e.
Ta'i eiko hye wyry kahato ti miit'in mu'e
hamo. Ysakpo yi upi yne mu'ap upi eweikat
kahato wẽtup miit wẽtup miit ehay up-
iat myhu'at hat wyti e. Eweipuẽti hawyi
ei'ewy ra'yn ewetunug. Mi'i hawyi ma'ato
topyhu'at po'og po'og na'yn sa'ag yianote
wuat yt ehehay kuap i te turanuat kai
e. Po'og po'og sa'awy'iwuat kai aria kape
topyhu'at. Yt naku i kahato e Iesui typy
sehay upi enoi haria pe. 16 Uruikuap atipy
kapiat mu'ap ewei'e ti eipe wen ma'ato ti
yt ihapytig i rakaria ewywuat eipe. Yt
eweikuap hin i mu'ap e. — Uruikuap kahato
mu'ap Tupana kapiat ewei'e eipot mu'eria
pe yt eweikuap hin i pytkai e. Aikotã yt
ihapytig i rakaria yt tikuap hin i mu'ap
aikope aikope hap ewy. Karãpeĩ wẽtup ok
to'e ehepe — Pywo ti atunug aru ui'e hap
ewy to'e hawyi — Eso rat ewei'e tope hawyi
— Yt rat yt uheso i rat to'e hawyi — Pyno
eso pote waku mio tã ere'e uruwepe — Yt
atunug i aru ui'e hap pote waku yne uhekat
atum ehowawi Tupana mõtypot yat ekat
no waku ere'e miit'in me ta'atukat ky'ewi
e Iesui Tupana mõtypot yat apykok haria
pe. Eweimohit kahato yt hekat rakaria i'atu
powat'yp Tupana mõtypot yat piat pohari
hamo e Iesui Tupana mõtypot yat hekat
rakat imehit hap apykok haria pe. Eipy'a
pe mio tã e haria eweipyhu'at mekewat
mehit rakat mesuwe po'og waku topyhu'at
Tupana mõtypot hap kai ewei'e eipy'a pe.
Yt naku i kahato ewei'e e. Yt eiwe'eg hin i
eipe. Katupono Tupana mõtypot yat po'og
po'og wo Tupana wanẽtup hawe mekewat
mehit rakat pen hap kai e. — Yt uheso i
rat ewei'e uruehamo i'ewyte wuat'i miit'in
ehamo waku ewei'e eimimu'eria pe. — Uh-
eso pote waku uhekat yne iheg me mesuwe
Tupana mõtypot yat piat uimi moheg ko'i
uipoi hamuat aru ui'ahu hawyi uhekat sese
uhehiwu uimẽpyt'in poi hamuat uiku'uro
hawyi waku mi'i uhekat topyhu'at pa'i
ko'i wuanuat uheso pote waku ewei'e ro
wuat'i miit'in ehamo ewei'e eimi mu'eria
pe i'atuekat yne i'atupowat'yp i'atu'yi yne
hap ky'ewi e. — Waku uipo pyi uhe-
wat'yp eweihep yne yt atunug aru ui'e hap
atunug aru e hap ewy hawyi waku ewei'e
yne eimima'at ko'i pe e Iesui. Pywo pe
are'e ehepe Tupana ehamo yn waku wato'e
miit'in me — Atunug aru ui'e hap ewywuat
e hap e. Pywo ti rat Tupana ehamo po'og
waku wato'e aipy'a pyi atunug aru ai'e hap
yt kat i aheso hap wywo e Iesui miit'in
powat'yp ekat yne u teran haria pe. 17 Yt
eiwe'eg hin i ei'e hap upi kat e hap kat
e hap ete. Katu pono Tupana mohey hap
po'og po'og Tupana wanẽtup hawe to'yat
piat yne ahekat imehit rakat kai. 18 I'ewyte
mio tã ewei'e eimi mu'eria pe — Karãpe
wẽtup ok to'e ahepe — Atunug aru ui'e
hap ewy mi'i pote waku wato'e tope —
Pywo pote — Atunug aru e hap etunug no
wuat'i miit'in ehamo Tupana mõtypot yat
pe eimiium iwato hap wywo. Mi'i hawyi
meremo wuat'i miit'in tikuap ta'yn pywo
ewei'e hap — Atunug aru e hap ewei'e eimi
mu'eria pe e. Pyno yt naku i katu pono
po'og waku wato'e — Ui'e hap ewy atunug
aru aipy'a pyi ahehay pywo kahato hap
wywo Tupana ehamo po'og waku wato'e yt
kat hin i aheso hap wywo e Iesui wo'omu'e
haria miit'in ekat ky'esat haria pe. 19 Yt
eheha pytig hin i rakaria ewy kahato eipe
Tupana wanẽtup hawe e Iesui wo'omu'e
haria itotiaria pe. Kat som po'og waku
watunug hap yt heremo hin i ti ehepe.
Miit'in miium Tupana piat kape yn eheha
ma'ato Tupana piat mõtypot hap kape yt
kat i eheha e. Kat som po'og waku Tupana
wanẽtup hawe tomõtypot hap sio aimiium
topiat e. Ta'i tomõ typot hap po'og waku
aimiium kai e. Aimiium Tupana ky'e hap
upi yn Tupana mowepit hap e. 20 Mi'i
pote karãpe wato'e Tupana pe — Pywo ti
aru atunug ui'e hap mi'i pote atum epe
uimiium mesuwe eiam yparakai tote mi'i
e hap ti waku tutunug e. Ma'ato uwe uwe
to'e Tupana pe — Mesuwat uimiium wywo
atimoheg neran uhehay uimiium ko'i wato
hap ewy mi'i e hap yt he i Tupana wanẽtup
hawe. Katupono toiky'esat aimiium toky'e
hap moherep hamuat hap e. 21 I'ewyte
karãpe wato'e wuat'i ehamo — Atunug aru
ui'e hap ewy pãi an mi'i pote mesuwe Tu-
pana mõtypot yat ehamo are'e hap ewy
atunug aru e hap atimoheg uhehay wato'e
pote yt iwe'eg i rakat ewy watoĩne'en e.

Katu pono Tupana mõtypot yat yt ahehay
kuap i rakat ma'ato Tupana sese ahehay
kuap kahato rakat toĩne'en sio aheso ahe-
hay wo sio yt hap toikuap tomõtypot hap
yat pe e. 22 Pywo ti rat karãpeĩ wato'e
wuat'i ehamo — Pywo ti rat atunug aru
ui'e hap ewy mi'i pote mesup wuat'i atipy
piaria ehamo — Atunug aru pãi an are'e
mi'i wato'e pote yt aiwe'eg i rakat ewy wa-
toĩne'en. Katu pono po'og waku aipy'a pyi
ahehay pywuat wato'e pywo pe — Atunug
aru ui'e hap hawyi waku watunug ma'ato
yt watunug i aru e hap watikuap aipy'a pe
mi'i pote po'og waku wato'e — Yt atunug i
po'og waku — Atunug aru wato'e yt pywo
pe i haype e. Katu pono Tupana tikuap
kahato aipy'a piat sio pywo wato'e sio yt
e hap. Tupana ti wuat'i atipy piaria nug
hat mi'i pote po'og waku ihamo watunug
ahehay pywo kahato rakat e. 23 Ta'i eipe ti
wo'omu'e haria wani wani'e haria Tupana
kuasa haria typy hẽku rakaria ti eipe. —
Ta'i watum kahato ti wuat'i Tupana kape e
haria ti eipe. Eimi'u mosẽ'ẽ hap ko'i wyti
eweipat'ok kahato Tupana wanuat i'ewyte
ti muse i'ewyte ti eimi'u apopyt ti Tupana
wanuat e. I'ewyte ti eipe mekewat eimi-
ium kaipywiat kape ti eiwanẽtup kahato at
ka'ap e. Mi'i hap ti waku wen ma'ato mi'i
tã pote mekewat po'og iwato rakat aimu'e
hap kai eweiwaure kahato e. I'ewyte mi'i
pote aikotã aru eiminug ko'i Tupana tomo
herep waku hap sio yt naku i hap ei'e hap ti
eweiwaure ra'yn e. I'ewyte aikotã Tupana
iwese yt nakuaria i ete hap eweiwaure ra'yn
e. Mi'i pote Tupana mohey hap kape yt
eiwa nẽtup hin i e. Eweiwaure yne ra'yn
— Atunug aru ei'e Tupana piat hap ko'i e.
24 Ma'ato ti irania'in wo'onãpin hap kurin
kat kape po'og ne'i eiwa nẽtup e. Mi'i ti
waku wen ma'ato ti waku yt eweiwaure i
mekewat po'og wuat iwato rakat aimu'e
hap ko'i e. Ta'i — Atomoherep teran mu'ap
ewei'e ma'ato ti yt eheha pytig pytkai i e.
I'ewyte aikotã mekewat win hin teke ehe-
sapo hy pe mi'i hawyi eweihep meremo —
Yt watohon kuap i ewei'e. Ma'ato mekewat
aihũ iwato'in nakat kameru ewẽ pe teke
hawyi meremo mi'i ewetohon e. Mi'i hap
ewy ti eipe. Kurin kat ko'i kape yn eiwa
nẽtup kowo'i kowo'i. Ma'ato aimu'e hap
iwato'in rakat kape po'og Tupana wanẽtup
hawe yt eweiwa nẽtup hin i e. 25 Eipe ti
yt nakuaria i kahato eipe iwan miat Tu-
pana ehay enoi haria wo'omu'e haria e.
Katu pono yt ewetunug i ti miit'in nãpin
ehepiat hap eiwẽ piat e. I'ewyte aikotã
kui'a eweikoho iwa pe ma'ato hã'ũmpype
ipitpit hap sese. Eweipyi pyi kahato yne
kui'a ko'i yne kat ko'i kat ko'i eiam ma'ato
hã'ũmpype ipitpit kahato e.

Mi'i hap ewy ti eiwanẽtup hawe. I'ewyte
eipe eiwa pe waku kahato wy. Mi'i hap ewy
ti eiwa pe eipainug hap waku kahato ma'ato
ehã'ũmpype ti yt nakuap i yn topyhu'at
e. — Atima'at irania'in ei'e hap ti eipitpit
hamo e. Atiky'esat uiano irania'in ekat
ei'e hap ti eimohun hap e. Yt eweiwãi
kuap i ti eheko sa'ag ete eipe e. 26 Pyno yt
ehehapytig hin i e. Miit'in teha'at ehowawi
hawyi ikahu rakaria ewy eweipyhu'at wen
ma'ato eipy'a piat ipitpit kahato ra'yn
topyhu'at. Ta'i kui'a hã'ũmpype ipitpit hap
ewy topyhu'at ehowa ikahu wen. Waku
sa'awy'i eipy'a eweikoho yt naku i nug hap
ko'i moweityk hamo e. Mi'i hawyi eiminug
hap ko'i i'ewyte waku ra'yn topyhu'at
e. 27 Ahetama puo miit'in tipen wo'osyp
hap ikytsig nakano ma'ato hã'ũmpype ti
nem na'yn e. Iku'uro rakaria kag yn
topyhu'at hã'ũmpype. Ipitpit kahato hap
yn topyhu'at itote e. 28 Mi'i hap ewy ti eipe
eiwa pe eika huria kahato wakuaria ewy
e. Ikahuria kahato mi'iria i'atu'e ehetiat
pe e. Ma'ato ehã'ũmpype wyti typy ehay
topyhu'at e. — Yt atunug neran i Tupana
ehay e hap yn topyhu'at eikai e. 29 Ta'i
ho'opot haria wo eweikupte'en aru e Iesui
wãi'e haria pe wo'omu'e haria pe. I'ewyte
ti sa'awy'i wuaria wo'osyp hap ti ikahu
kahato ewetunug Tupana ehay moherep
sa'awy'iwuat haria wakuaria wo'osyp hap
eweipen kahato ipainug hap imokahu hap.
30 Ta'i sa'awy'i te wuaria nagnia ai'ywania
mi'atu'uka ko'i ti mi'iria ewei'e ti e. Ma'ato
ti aito koran mi'iria tukupte'en pote —
Yt wati'a tu'uka i ra'yn ewei'e ti e. 31 —
Ta'i ui'ywot'in mi'atu'uka ti mi'iria ma'ato
uruto ti yt ra'yn ewei'e eiwo'ope. Mio
tã ei'e hap kaipyi uruikuap eipe. Mi'i
ei'e hap mipo'o roria sa'awy'i wuaria auka
haria sa'yru'in ne eipe hap katu pono —
Uru'ywot'in atu'uka haria ei'e hap kaipyi
uruikuap. 32 Pyno ti waku ra'yn eiwe mo-
tag aikotã ei'ywot'in minug sa'ag ko'i ewy
e. Katu pono Tupana mipo'o roria sa'awy'i

wuaria atu'uka haria saipe piaria sese te
eipe. 33 Moi satek mẽpyt'in ewywuaria ti
eipe eweikupte'en ti e. Mi'i tupono ti eipe
torania aria mi'u wo eweipyhu'at. Yt sake i
wyti aru eiwenõ'ẽ kuap e Iesui. 34 — Meiũran
aru ati'atu po'oro ehowawi uhehay mo-
herep haria we'eg haria Tupana ehay kuap
haria. Ma'ato ti ipat'ok ti aru ewei'atu'uka
ne'i e. Ipat'ok ti aria'yp posak ete ewei'auka
e. Ipat'ok ti aru ewei'ahyk ahyk Ehetupana
mõtypot hawe e. Ipat'ok ti aru ewei'atumo-
han mohan tawa ko'i kape i'atu'uka teran
haype e miwan me. 35 Ta'i sa'awy'iwuat
Tupana mi'atu po'o roria suu ti topyhu'at
kahato ei'ywot'in po ete. Mi'i pote mesup
eipe i'ewyte eweikupte'en aikotã sa'awy'ite
Kaĩ'in ti'auka toywyt Apeu hap ewy e.
Yne sa'awy'iwuat Tupana mi'atu po'o roria
atu'uka haria te ti eipe e. Sa'awy'iwuat
Tupana ehay enoi hat Sakaria mekewat
Parakia sa'yru ewei'auka Tupana mõtypot
koro wywuat aihũ wuk hawe ewei'auka
torania ewei'auka eiperia. Pywo ti tora-
nia mi'iria suu topyhu'at eipo ete te
e. 36 Mi'i pote Tupana mi'apiheg wuaria
eweipyhu'at ei'ywot'in apiheg hap ahyt
topyhu'at ehepe.

IRUKA 13.34-35 PIAT EWY

37 Ieru sarẽi miaria Tupana mipo'o roria
atu'uka haria kahato ti eipe e. Ati'atu
po'oro kahato ti uhemiit'in eimu'e hamo
ma'ato ti yne mi'iria ewei'atu'uka nu wo
e Iesui. Mi'i rẽ Uito ti ra'yn meiũ i'atu
saipe kai areĩne'en Uito eipy'asetpe i ra'yn.
Aikotã waipaka ty tomẽpyt'in atukaykay
tepiat i'atuky'e haype hap ewy ti Uito
woro ho'o kaykay e. Eweĩ'ẽ ro uimẽpyt'in
are'e ma'ato yt eweikoka'at reran i wyti
uhowawi. Uipo pesap ywyt'okpype ro
eweikupte'en are ma'ato yt eweĩ'ẽ teran i
e. 38 Mi'i tupono ti aru ei'yat ikahu rakat
ko'i pyi eiwenõ'ẽ. Yt uwe i topyhu'at aru
itote e. 39 Mio Uito i'ewyte arẽtem na'yn
eipy'asetpyi Ierusarẽi miaria. Mi'i hawyi ti
aru yt karãmuo i ra'yn ewei'akasa uhowawi.
Yt uwe i ra'yn — Ereke ro e haria uhepiat
pote. Areĩne'en mot'i eikai ma'ato meiũran
— Era'aipok i ro ereke mono ewei'e pote
waku kahato ti En Tupana Mipo'oro sese ti
En ewei'e uhepe pote ti aru ariot i ma'ato
ehowawi i ra'yn e Iesui wo'omu'e haria pe.

Uito Mateu atiwan yne mesuwe are.

24

MAKU 13.1-4 IRUKA 21.5-7 PIAT EWY

1 Iesui tuwẽtem Tupana mõtypot yat pyi
hawyi ipotmu'eria tõ'ẽ howawi te'ero'e
hamo — Mehĩ uruimoherep teran meiẽwat
Tupana mõtypot yat nu kawiat iwato rakat
i'atu'e. 2 — Ta'i iwato kahato ti nu kawiat
to'otote tote rakat iwato'in nakaria e Iesui.
Ma'ato ti are'e ehepe pywo pe ti meiũran
ti aru to'otiat to'otiat rakaria yt wẽtup i
topyhu'at e. Meiũran ti aru wanĩ kaptia
hytpok yne nu wato ko'i e.

MAKU 13.2-13 IRUKA 21.7-19 PIAT EWY

3 Mi'i hawyi toto Uriweira ypia ey-
ity'ok kape. Mi'i itote ta'apyk hawyi
ipotmu'eria tõ'ẽ howawi 12 ok takaria.
Mi'i hawyi apo'i'atu'e Iesui pe — Karãpe
aru ta'atupugha meiẽwat Tupana mõtypot
yat i'atu'e. Karãmuo aru put'ok'e e'aipok
mesuwat yi kapiat hap e'at i'atu'e. Karãpe
aru yi kahuro hap put'ok'e i'atu'e. Kat ko'i
kat ko'i aru tuwemoherep mesuwe put'ok'e
hap e'yianmete i'atu'e. 4 — Pyno eiwe'eg wo
o uiwyria'in katu pono tõ'ẽ tõ'ẽ kahato ti
aru eima'at reran haria e. 5 Uhet ero'ok hap
kaipyi ti aru mio tã i'atu'e — Uito ti Tupana
mipo'oro eiporekuat nuat i'atu'e. 6 He'at ete
i ti aru aikotã aikotã ne'i eweikuap wuat'i
kaipyi wo'o'auka hap wu'uka hap ti aru
eweikuap yne tama kaipyi e. Pyno mekewat
sehay eweikuap hawyi o yt eiwanẽtup tei'o
gyt'ei'e hamuat hap kape ne'i e. Katupono
pywo ti aru put'ok'e he'at mi'i tã hamuat
hap e. Ta'i mi'i hap ti eipy'asetpe eweikuap
yne hamo e. Ma'ato ti aru yt he'at ete
i te wyti e. 7 Mi'i turan ti aru wẽtup ok
wẽtup ok morekuaria emiit'in ti aru tu'uka
tu'uka to'ope to'ope yi wato hap ok tã e.
Mekewat e'at pe ti aru yt kat i hin i mi'u
topyhu'at mesu wa rote e. I'ewyte ti aru
yi tyry'e kahato mekewat e'at pe aikope
aikope wẽtup tawa pe wẽtup tawa pe tyry'e
e. Mi'i hawyi ti aru tõ'ẽ tõ'ẽ kahato wẽki'a
sari nupi'a ape'i ko'i aiko u hamuat. Mi'i
hawyi yt kat i mi'u topyhu'at e. Mi'i hawyi
topap kahato miit'in sy'at pyno. 8 Mi'i hap
ko'i ti aru pyno ha'awynug hap ta'yn wyti
mi'i tã ta'atunug ta'yn e. Ma'ato ti yt
ho'opot hap sese i te e. 9 Mi'i hawyi ti aru
eima'at haria ehum na'yn ho'opot hamuat
hawe ei'auka hamuat kape e. Mekewat e'at
pe ti aru yne i'atu py'ahak ehete. Yt i'atu
wese o ehete are katu pono eipe uimohey

haria pote e. 10 Ta'i mekewat e'at pe ti aru
ipoity'i kahato sa'awy'iwuat uimohey haria
ma'ato ti aru wemõti uipupiat haria e. Mi'i
hawyi ti aru eiwo'o'atoiat atoiat wyti aru.
Mekewat e'at pe eweikupte'en eiwo'ope are
ma'ato ti yt yne i ti aru ma'ato e. 11 Mi'i
hawyi ti aru wẽtup ok tuwemowato — Uito
ti meiũ Tupana mipo'oro tehay enoi hanuat
e ti aru aikowo aikowo tuwemowato ma'ato
ti aru yt pywo pe ti aru e. I'atu kahato ti
aru mio tã e haria e. I'ewyte ipotmu'eria
ti aru i'atu kahato e. 12 Mi'i hawyi po'og
na'yn yt naku i nug hap ko'i topyhu'at mesu
wa rotiat. Mi'i tupono irania'in uimohey
haria sa'awy'i uiky'e haria wo'owese haria
wyti aru ira'ak takaria iperup takaria te'ero
pyhu'at. Yt ta'atu ky'esat i po'og uiky'e
hap kai. Katu pono sa'ag nug hap yn
ta'atu ky'esat irane e. Mi'i hawyi ti aru
yt uiky'e i i'ewyte yt irania'in ky'e i haria
te'ero pyhu'at e. 13 Ma'ato uwe yt ipun i
uiky'e hap at ka'ap mekewat e'at kape mi'i
haria ti aru te'eropyhu'at uimiehakyera'at
ko'i wuat e. 14 Mekewat e'at pe ti aru
uhehay wakuat aikotã Tupana topyhu'at
Morekuat no wuat'i miit'in muo yi wato
hap ok tã tuwe mo herep eimi mu'eria pe.
Mi'i hap kaipyi ti aru yne ywania tikuap
ta'yn uhetiat e. Mi'i hap ko'i toran na'yn
hawyi ti aru he'at sese ra'yn put'ok'e e. Mi'i
ti aru ikahuro hap e'at sese ra'yn e Iesui.

MAKU 13.14-23 IRUKA 21.20-24 PIAT EWY

15 Aikotã sa'awy'iwuat Tupana ehay mo-
herep hat Tanieu e hap ewy put'ok'e ra'yn
mio tã e hap — Meiũran ti aru tuwe
mopoĩ'ãm Tupana mõtypot yat wato pe
po'og yt nakuat i wuat'i kawiat rakat —
Uito ti Tupana to'e hat e. Eweikuap to
kat som Tupana ihay mesuwat iwan me e.
16 Mekewat yt nakuat i sese wemopoĩ'ãm hat
ewei'akasa ra'yn hawyi o eikohyeput ra'yn
yi Iuteu pyi yity'ok ko'i kape e. 17 Eihyha
ra'yn o. Yt ewei'aipok i ra'yn o ei'yat kape
ehekare'en sat hamo. Yt pya i ei'yat kai
eweikupte'en wen ma'ato o yt era'aipok
i ra'yn ei'yat kape. Eiko hyeput yity'ok
ko'i kape yn na'yn e. 18 Ta'i eipotpap eiko
etiat ko'i turanuat pote o yt ewei'aipok i
ra'yn ei'yat kape ehesokpe pag hamo e.
19 Ta'i mekewat e'at pe ti aru niatpo kahato
imẽpyt rakat ete hupi'a rakat ete e. 20 Pyno
o ewehẽtup Tupana pe — Yt etipo'oro tei'o
uruepiat ho'opot hap e'at i'aman mot e'at
pe waku ewehẽtup. I'ewyte yt etipo'oro
tei'o uruepiat ho'opot hap e'at emõtypot
hap e'at pe katupono yt urukohyeput kuap
i mekewat e'at ewei'e o Tupana pe. 21 Mi'i
hawyi ti aru po'og po'og topyhu'at ho'opot
hap wuat'i e'at piat kai e. Ta'i mekewat
e'at pe ti aru po'og satek hap e'at Tupana
piat yi nug sa'awy'ite hap ok tã mesup
ahe'at kape e. Ma'ato mekewat ho'opot
hap e'at tokosap ta'yn hawyi ti aru yt kat
i ira'yn i'ok tã nakat ho'opot hap e. 22 Pyno
mekewat e'at pe ti aru iwato kahato hamuat
ho'opot hap topyhu'at e. Mi'i hap ti aru
Tupana timõ pytu'u e. Ma'ato yt toimõ
pytu'u i mekewat pote ti topap yne miit'in
e. Mi'i tupono ti tomiky'e tomi'ai roria
etiano yn toimõ pytu'u e. Yt toiky'esat i
tomohey haria topap hap haype e. 23 Ma'ato
mekewat e'at tokosap ta'yn hawyi ti aru
te'ero'e irania'in ehepe — Meiẽ put'ok'e
ra'yn Tupana mipo'oro aipo rekuat nuat
i'atu'e ti aru ma'ato o yt ewei'atu mohey
tei'o eima'at hap e. 24 Ta'i — Eheso i rat
ewei'e yn o are katupono Tupana mipo'oro
eipo rekuat nuat ra'yn uruto e haria ti aru
te'eru we mo herep e. I'ewyte — Tupana
mipo'oro tehay enoi hamuat ko'i ti uruto ti
i'atu'e yt pywo pe i e. Mi'iria ti aru ta'atu
misepap iwato kahato inug wy miit'in miat
ta'atuehay mohey hamuat e. Meremo ti
aru iwato kahato atipy kaipywiat ewy e.
Ma'ato mi'iria miit'in ma'at hamuat haria
e. I'ewyte ti Tupana mi'airoria imohey
sese haria ma'at reran haype e. Ma'ato ti
aru porap ta'atuma'at ma'ato yt e. 25 Pyno
eiwe'eg wo o mi'iria pupi katupono ahenoi
ra'yn yianmete ra'yn i'atuetiat e. 26 Mio tã
i'atu'e ti aru — Yahig kape iuẽpe ra'yn ti
tuwemoherep Tupana mipo'oro aiporekuat
nuat i'atu'e ti aru ehepe pote yt eweiwat
rei'o mi'iria eima'at teran haria upi are'e.
— Ta'i toĩne'en ni iheg me pote eweiwat
hawyi ti aru uruimoherep ehowawi i'atu'e
ti mi'iria e. — Pãi an yt uruho'o mohey
hin i ti ewei'e o are e Iesui temiit'in me.
27 Katupono Uito Eheyke'et sese ti aru ariot
turan wuat'i miit'in ui'akasa hamuat ariot
e. Mi'i ti aru aikotã merep'e hap ewy aremo
herep wuat'i puo e. Pyno aikotã wãtym
muo merep'e hap ewy yn tuwe mo herep
Eheyke'et e. Mi'i ti aru heremo yne at
wẽtem hap totepyi yne at min'e hap kape e.
Ta'i mi'i hap ewy ti aru ara'aipok e. 28 Aikotã

i'okpuk kape Urupu ko'i tõ'ẽ tõ'ẽ hap ewy e.

MAKU 13.24-27 IRUKA 21.25-28 PIAT EWY

29 Mi'i hawyi mekewat e'at tokosap ta'yn
ho'opot hap hawyi ti aru at i'ypyryp ta'yn
i'ewyte waty i'ypyryp ta'yn i'ewyte ti aru
waikiru hewo hewo teiam myi e. I'ewyte
atipy ti aru mi'i turan yt iheg i ra'yn hu-
ruk'e ra'yn e. Mi'i hap e'at turan ti aru tuwe
moherep ta'yn Uito Eheyke'et atipy kaipyi
wuat'i te'era'a kasa hamo e. 30 Mi'i hawyi
yne ywania miit'in to'okak'i katu pono
Eheyke'et ut hap e'at pe ti heremo ywyhig
muo meremo tut e. Yne ti aru te'era'akasa
mi'i tesaika wuat hut hap kape e. Tomõ
typot hawiat hut hap e'at kape meremo tut
e. 31 Mi'i hawyi ti aru temiit'in atipy piaria
toi'atu po'oro huhu'i'atu'e hamo e. Mi'i
hawyi ti ta'atu'a tunug tuwe wawi tomi'ai
roria e. Ta'atu'a tunug ni aru aikope pyi
aikope pyi wasere tut hap kaipyi at wẽtem
hap kaipyi at min'e hap kaipyi yne yne
kaipyi ta'atu'a tunug imi'airoria howawi
yi sasat hap kaipyi aikope aikope miit'in
tukupte'en hap kaipyi.

MAKU 13.28-31 IRKUA 21.29-33 PIAT EWY

32 Pyno eweikuap ta'yn Wiku yp ete.
Wiku i'yhop kyt hap kaipyi eweikuap ta'yn
merep hamuat ra'yn haat hap e'at yt pya
hin i ra'yn hap. 33 Mi'i hap ewy ti aru karãpe
ewei'akasa yne ra'yn ui'e hap ko'i hawyi
eweikuap ta'yn yt pya i ra'yn oken'ypy
kapiat uhut hap e. 34 Mekewat e'at piat
ieĩne'en haria te'era'akasa yne wyti aru ui'e
hap ewy. Ta'atuieĩne'en ne turanuat yt
ta'atuku'uro i te turanuat tote te'era'akasa.

MAKU 13.31-32 IRUKA 21.33 PIAT EWY

35 Pyno waikiru at yi tuweityk yne ma'ato
uiat uimienoi uhehay yt sake i tuweityk e
Iesui. 36 Yt uwe i ti uhut hap kuap uhut
hap e'at kat ewãtym uhut hap kuap hat yt
uwe i pãi e. Ta'i Uito yt atikuap i wy. Yi
totiaria atipy piaria i'ewyte yt uwe i ti ikuap
e. Ma'ato wẽtup yn ikuap hat pãi. Ui'ywot
atipy piat yn ikuap karãpe aru ara'aipok
meikowo hap e'at e Iesui.
37 Sa'awy'i te aha'ase'i Nu'e e'at pe hap
ewywuat tukupte'en aru miit'in uhut hap
e'at pe turan e. 38 Mi'i hap e'at pe iwato
kahato ienuk hap itote. Wuat'i ta'atu'u
sapo mi'u to'okyi'at kyi'at itote e. Mi'i
pytkai Nu'e teke ra'yn yara wato tominug
me. 39 Iheg nakat pe hawyi meremo i'aman
kahato ra'yn sa'awy'iwuat yt ewywuat i
ra'yn. Ta'i mi'i ti yi ãpymin hamuat ra'yn
i'aman wato. Mi'i hawyi yt kat i yi heremo
rakat. Y'y yn na'yn topyhu'at yi tote hawyi
topap topap kahato yne yi totiaria katu
pono yt ta'atu mohey hin i ma'ato Nu'e'in
yt topap i. Ta'i mekewat turanuat ewy te
irane ti Eheyke'et ut hap e'at turan e. 40 Mi'i
turan ti aru typy ok Tupana tipuẽti ta'atuko
tote. Mi'iria ti aru wẽtup ok totioto hawyi
wẽtup ok topyhu'at aru e. 41 I'ewyte ti aru
hary poria'in typy ok mani pe wat haria
mi'iria toi'atupuẽti. Mi'iria ti aru wẽtup ok
totioto ma'ato wẽtup ok tuweran topyhu'at
aru pãi e. 42 Mi'i tupono o eiwe'eg wo o
katu pono yt eweikuap i kat e'at put'ok'e
Eheyke'et hap e. Seha'at uhut hap kapiat
hap ewy o eweikupte'en e. 43 Pyno eweikuap
o uhã'ãkap e. Sa'awy'i so toĩne'en hekat
rakat to'yat ikahu rakat pe ma'ato meiũran
wãtym muo put'ok'e sero'ok'e hat hawyi
totero'ok yne hekare'en iket kai e. Ma'ato
toikuap hut hap pote yt toket i e. Mi'i
hap ewy ti are'e ehepe. 44 Mi'i tupono o
eiwe'eg wo o uhut hap kape e. Katupono ti
sero'ok'e hat ewy ti aru Eheyke'et tut e. Yt
uwe mikuap mo i put'ok'e Eheyke'et aikotã
sero'ok'e hanuat ewy put'ok'e hap ewy.
45 Uwe uwe som pyno topyhu'at uhemiit
sese meiũpiat ipotpap pot'i rakat iwe'eg
kahato hat. Pyno uwe ewywuat mi'i ahenoi
teran. Mi'i ti toka'iwat aipok i hap ekatup
hat — Tut ti aru uika'iwat e yn hat ewy
— Mi'i pote waku ati'atupoi wuat'i e'at pe
hemiit'in mi'u wo e. Waku i'atue hãite
yn put'ok'e turan e. I'ewyte waku pe yn
i'yat hut turan toka'iwat ut hap e'at ekatup
hat e. 46 Mi'i tã nug hat wyti aru iwepit
kahato toka'iwat put'ok'e turan katu pono
wakuap nug turan ika'iwat tipuẽti tut tu-
ran. 47 Mi'i hat pe ti aru — Pyno woronug
en yne uhekare'en ko'i apykok hamo e inug
hat pe. 48 Ma'ato irania'in wyti aru — Ta'i
yt tut i ra'yn i'atu'e. Mi'i turan ti aru
put'ok'e e. 49 Mi'i haype ti aru ta'atu'ahyk
ahyk ne'i ta'atu ka'iwat emiit'in ko'i. Mi'i
haype ti aru mi'i tã e haria te'eruwemo'ok
kahato hemiit'in mi'u wo mahy wo iwat
hemiit'in hesy'at turan. 50 Mi'iria ti aru
yt i'atuwe'eg wuat turan hin i put'ok'e e.
51 Mi'i hat ete put'ok'e hawyi haiwot kahato.
Mi'i hawyi ti aru tutum surara'in me —
Eweiku'iku'i ro meimẽwat yt we'eg i kahato

hat e ti aru put'okto'e hawyi. Mi'i hawyi
ti aru typy ihay rakaria eiam me ra'yn
tohytmoi aikope miit'in te'eruwak kyry'et
kyry'et'i'atu'e ta'atuiãi ete hap kape ra'yn
aru toi'atuhytmoi e Iesui.
Mi'i tã hap ewy Iesui tohenoi sa'awy'i.
Mi'i hawyi Uito Mateu atiwan mesuwe
uimikuap ok tã.

25

1 Mi'i hawyi po'og Iesui henoi aikotã Tu-
pana topyhu'at aru Aipo rekuat nuat. —
Mi'i hap ewy ti aru topyhu'at e Iesui aikotã
ahetama puo haryporia'in 10 ok yt se'aito
i te rakaria tuwat ta'atue'a riãty wywo
wãtym muo ta'atuwy'ok e'aito wuat erut
hamo e. 2 Ipat'ok 5 ok takaria hepap takaria
katu pono mi'iria i'atue'a riãty ipyt'at ka-
hato rakaria tuwat e. 3 Ma'ato irania'in 5
ok takaria e'ariãty ti yt ipyt'at rakaria i e.
4 Ta'i ipat'ok iwe'eg nakaria i'atue'a riãty
heiam howapy ta'atuerut ma'ato irania'in
yt. Mi'i turan i'atuwy'ok he'aito wuat yt tut
i te. Mi'i pote ti ta'atuhekatup ta'yn wã-
tym ka'ap kape ta'atuhekatup ta'atuwy'ok
e'aito wuat. 5 Heniatpo poity'i ra'yn mote
i'atuket'at ra'yn. Mi'i hawyi i'atuket ahy
ahy ra'yn mu'ap ẽpe upi mekewat wãtym
hake turanuat hekatup haria yne yt hut
i te pote. 6 Mi'i turan wãtym hake turan
miit'in te'eru watka ta'atuehay pirik wo
— Meipe ra'yn tut i'atu'e. Eweiwat ro
he'aito wuat kape ehe'ariãty wywo ipu'ap
moherep hamo i'atu'e. Mi'i hawyi eweterut
ro ihary'i wuat kape i'atu'e. 7 Mi'i pote
ti te'ere hymut i'atupoĩ'ãm 10 ok takaria
he'aito wuat ekatup haria. Mi'i hawyi
ta'atunug hãpyk kahato yne ta'atue'ariãty
iun ko'i. 8 Ma'ato irania'in — Eweho'o
puru uruepe ehe'ariãty hy i'atu'e kat pote
uruket kai sio hasep urue'ariãty hy kahuro
pote i'atu'e. 9 U an yt ra'yn i'atu'e ma'ato
uruho'oium urue'ariãty uruwat hy pote
uruwat mu'ap upiat hamo yt put'ok'e i
ra'yn i'atu'e. Eweiwat ro ihy weneru
haria kape mi'i hawyi eweikyi'at ro eiwano
ehe'ariãty hy wo i'atu'e 5 ok takaria ẽtup
haria pe. 10 Mi'i hawyi tuwat ra'yn ariãty
hy kyi'at hamo ma'ato mi'i pytkai ti ira-
nia'in tuwat ra'yn he'aito wywuat kape.
Mi'i hawyi tuwehyt'ok ta'yn wo'okyi'at
hap yat kape. Mi'i hawyi he'aito wuat
he'okenhyp ta'yn. 11 Mi'i hawyi wãtym
mot'i pe ra'yn put'ok'i'atu'e irania'in 5 ok
takaria ariãty hy so'okyi'at hamuat aipok
haria. Mi'i hawyi te'eru wẽ powat —
Mimi mimi eho'okenhyp'ok to e'yat uruepe
i'atu'e. 12 Ma'ato — Yt woro ho'okuap i
eipe mana'in e i'atue'ariãty hy yt put'ok'e
i rakaria pe. 13 Pyno mi'i hap ewy o eiwe'eg
wo o eweikupte'en uhut hap ekatup haype.
Katu pono yt eweikuap i Eheyke'et ut
hamuat kat e'at pe sio wãtym i sio atpo
sake sio wãtym hake e Iesui temiit'in
me. 14 Mi'i hawyi wẽtup sehay iã'ãkap i
ra'yn tohenoi. — Sa'awy'i so wẽtup ok
miit toto teran pya wuat setama kape e.
Ma'ato toto hap owakai toi'atukaykay tuwe
wawi yne temiit'in. Mi'i hawyi toi'atu
puru porap'i teti neiru i'ewyte te tekat
ko'i toho'oium i'atuepe toto hamuat haype.
15 Wẽtup ok pe tutum iheg nakaria Uru
kawiat hekat kahato 5 saka howapy ra'yn
tutum sa'awy'iwuat pe. Mi'i hawyi wẽtup
ok pe ti tutum typy esaka Uru wywuat
hap ko'i tutum. Wẽtup ok pe ti tutum
wẽtup saka yn aikotã i'atuepiat hepap hap
ok tã tutum tekat i'atuepe. Toiky'esat
kahato po'og i'atuepiat imowato tetineiru
hap toiky'esat. Mi'i hawyi wẽtup tama
kape ra'yn toto e. 16 Mi'i hawyi meke-
wat 5 saka wywuat myhu'at hat ti ipot-
pap kahato ra'yn aikotã aikotã tuwe'eg hap
ewy tutunug. Mi'i ti toimo wato kahato
toka'iwat etineiru i'ok tã ne toiwy'inug.
Mi'i hawyi 10 saka ra'yn topyhu'at. 17 Mi'i
hawyi i'ewyte wẽtup ok typy saka rakat
kaipyi toipuẽti 4 saka i'ok tã ne toimowato.
18 Ma'ato mekewat wẽtup esaka wywuat ti
yt toto i topotpap hamo yt toimo wato i
toka'iwat miium ma'ato toi'asyp yi pe. Tote
rowyi ne'i miit'in mupi. 19 Mi'i turan i'atu
ka'iwat ti toto pot'i tewyry hamo. Ma'ato
meiũran hawyi tut i ra'yn. Tewyry hap
kaipyi put'okto'e hawyi temiit'in mye'ym
ok takaria toi'atukaykay i ra'yn tuwewawi
mekewat tetineiru wywuat gupte'en haria.
20 Sa'awy'iwuat 5 saka sat hat ri put'ok'e
hawyi to'e — Uhyt e po'og na'yn ti mekewat
emiium 5 saka rakat kaipyi atipuẽti 10 ra'yn
nyti uika'iwat e. 21 — Pyno waku kahato en.
Ehepap kahato ti e. Yt uima'at hin i e. Pyno
en wakuat kahato. Mi'i tupono meiũran ti
aru po'og uhekare'en apykok hamo ra'yn
woro po rokpun e. Mi'i tupono koitywy

uhekare'en epo pe e. Katupono mio po'og
na'yn woro mohey en e. Pyno koitywy
to'iro watunug emowepit hap. Katu pono
koitywy uhekatuwy wo kahato ra'yn en e.
22 Mi'i hawyi wẽtup ok i typy saka rakat
wywuat myhu'at hat put'ok'e hawyi to'e
— Uika'iwat e sa'awy'i ti etum typy saka
etineiru uhepe e. Pyno koitywy ti ma'ato
po'og na'yn emiium typy saka rakat kaipyi
katu pono ti 4 saka ra'yn ti toĩne'en e.
23 Mi'i hat pe ika'iwat to'e — Pyno waku
kahato en e. Pyno en motpap kahato
rakat en e. Yt uima'at hin hat i e. Katu
pono uimi'atoiat epo piat etimo wato ka-
hato ra'yn. Pyno po'og na'yn typy saka
kai iwato e. Mi'i tupono waku woronug en
uhekare'en apykok hano ra'yn e. Koitywy
to'iro watuwehyt'ok aiwo'omowepit hamo.
Katu pono koitywy ti uheka tuwy kahato
wo ra'yn en e. 24 Mi'i hawyi wẽtup saka
wywuat myhu'at hat i ra'yn put'ok'e. Mi'i
hawyi to'e — Uika'iwat ta'i niatpo poity'i
ti atipuẽti ewawiat uipotpap hap e. Katu
pono worokuap kahato en yt hegyi'at rakat
i aikotã yt ewat i emikoi terek hat ewy
ereĩne'en. 25 Pyno ti worokuap kahato ra'yn
en e. Pyno ti areken'ẽ kahato ra'yn epupi
e. Mi'i pote mekewat etineiru wẽtup esaka
rakat ati'asyp yi pe sero'ok'e hat pupi e.
Pyno ti ga'atpo ti atihep ta'yn etineiru uhyt
e. Koitywy atum i epe emiium uhepiat
hap ok tã. 26 Mi'i hawyi ipy'ahak ika'iwat
mi'i hawyi to'e haty wo — Eperup kahato
rat motpap pupi e. Ereken'ẽ kahato yt
uhegyi'at i hap uhetineiru mowato hamuat
pupi e. — Mikoi terek hat hap niatpo poity'i
e hat ne'i en ere uhepe. Uimikoi puruk hat
ne'i en ere uhepe e. 27 Kat poteĩ uhetineiru
yt etipuru i irania'in me iwy'inug hamo e.
28 Mi'i hawyi irania'in temiit'in me — Pyno
eweihep to mekewat yt we'eg i hat po pyi
imisyp hawyi ewetum no mekewat 10 saka
puẽti hat pe e. 29 Mi'i hap ewy ti aru Tupana
tikuap topotpap nug haria sese e Iesui.
Uwe uwe Tupana miium imowato mi'i hat
ti aru topyhu'at Tupana ekat mõ'ẽ kahato
rakat no. Hekat rakano ewy tapyhu'at katu
pono mi'i hat pe Tupana tum kuap po'og
po'og tomi mohey po pe. Ma'ato irania'in
mekewat imiium yt mowato i haria po pyi
ti aru tomiium toi'atu po hari yne. Mi'i
hawyi yt kat i topyhu'at mio tã haria po
pe e. 30 Waku pyno mekewat uimiium syp
hat yt we'eg i hat etipugha ro i'ypyryp kape
ui'yat pyi. Aikope i'atuwo'okak'i hap kape
aikope ta'atuiãi ete kyry'et kyry'et'i'atu'e
hap kape e. 31 Meiũran ti aru put'ok'are Uito
Eheyke'et Morekuat koro wuat mesuwat
yi tote wo'omõ typot kahato hawe wuat'i
e'at piat kahato rakat hẽtyhot kahato hawe.
Atipy piaria torania wakuaria wywo ariot
e. Mi'i hawyi ti aru ara'apyk morekuat
eiam note ra'yn e. Uheiam note wuat'i
puat uimõ typot hamo e. 32 Mi'i hawyi
ti aru mi'i eiam kape ati'atu kaykay ra'yn
uhowawi torania ywania. Mi'iria ti aru
aikotã aihũria to'opype pype areĩne'en hap
ewy e. 33 Mi'i hawyi ti aru ati'airo ra'yn
uiwaria sese ko'i kokai uipo sese kawiano
ra'yn katu pono mi'iria wakuaria ra'yn e.
Ma'ato mekewat yt nakuaria i ti aru kowo
uipo ran kai ra'yn ati'atunug e. Mi'i hawyi
ti aru uipo ran kai aikotã hũria Kapi ritu
ko'i ewy tukupte'en ma'ato uipo sese kai
ti aru meimuẽwat Uweuria ko'i ewywuat
ra'yn e. 34 Mi'i hawyi itote uipo sese kaw-
iat pe are'e — Eweĩ'ẽ ro meikowo Ui'ywot
mi'atuky'e ko'i e. Atum neran ti Tupana
etama ehepe e. Katu pono yi nug hawyi
te ti mekewat atum teran kahato ehepe
e. 35 Katu pono sa'awy'i uhesy'at kahato
turan ti ewetum eimi'u uhepe e. I'ewyte
are'y'utui kahato turan ewetum uhepe y'y
uiwe'y'u hamo e. I'ewyte yt uikuap pytkai
i ti — Ereke ro ereĩne'en mesuwe Uhyt
Mimi ewei'e uhepe e. 36 I'ewyte yt uhe-
sokpe hin turan i kue eweho'oium uhepe
ehesokpe e. I'ewyte kue ui'ahu turan
uipo wyro eipe e. I'ewyte kue uipyhik
piat areĩne'en turan eipe ehehay uiwywuat
eweĩ'ẽ uhowawi e. Ta'i mio tã are ti aru
uipo sese ko'i kawiat pe e. 37 Mio tã are'e
pote uipo sese kawiaria te'ero'e — Karãpeĩ
esy'at turan uruipuẽti hawyi uruipoi En
i'atu'e ti aru. Karãpeĩ ere'y'u teran tu-
ran uruipuẽti hawyi uruho'oium epe Uhyt
Mimi i'atu'e irane. 38 — Karãpeĩ ereke o
uruto'e epe yt ekuap i pytkai sio yt hes-
okpe i rakano ereĩne'en turan uruho'oium
sokpe epe i'atu'e uhepe. 39 I'ewyte urutuwat
wo'opyhik hap kape turan wepyhik haria
wywo ehay hamo i'atu po wyro hamo yt
uruta'a kasa hin i En i'atu'e irane uhepe
uipo sese kawiaria. 40 Mi'i hawyi Uito
i'atuPo rekuat ti'atu wesat — Yt uhepe i
ma'ato uhemiit'in ihaky'e'i rakaria yt iwy

rakaria i powyro haria ti eipe. Ma'ato
i'ewyte uipowyro haria eipe yt eweikuap i
pytkai are aru i'atuepe. 41 Ma'ato irania'in
uipo ran kawiaria pe ti aru are'e — Eweiwat
ro ui'yaty pepyi Tupana mi'uhu ko'i wyti
eipe. Eiwehyt'ok to aikope aria yt hasep
i rakat pe Tupana minug ho'opot hamuat
hap kape ahiag toĩne'en hap kape. Aikope
atipy piaria haiwot rakaria tukupte'en hap
kape are ti aru uipo ran kawiaria pe. 42 Katu
pono sa'awy'i areĩne'en eipy'a setpiat tu-
ran uhesy'at kahato hap wywo areine'en
ma'ato yt uipoi hin i eipe eimi'u wo e.
Uiwe'y'utui kahato turan eipe yt uimõ'ẽ y'y
hin i uhepe e. 43 I'ewyte yt uwe piat i uikuap
turan — Ereke ro Mimi Uhyt yt ewei'e hin
i uhepe. I'ewyte areĩne'en eitokpe yt uh-
esokpe hin wywo i. Mi'i turan yt ewetum
hin i uhepe sokpe. Ui'ahu turan uipyhik
piat turan yt eweĩ'ẽ hin i uimowepit hamo
uipo wyro hamo e. 44 Mi'i hawyi ti aru
pyno apo'i'atu'e mi'iria uhepe — Karãpeĩ
mi'i tã Mimi Uhyt i'atu'e. Karãpeĩ ereĩne'en
uruwywo yt i'yat rakano i yt esokpe
rakano i i'ahu rakano epyhik pe ereĩne'en
rakano. Karãpeĩ yt kat i i uruipome'eg
epe apo'i'atu'e aru uhepe. 45 Mi'i hawyi ti
aru ati'atu wesat — Ta'i ha'awyte ti uimo-
hey haria yt i'atu'yat i eipy'a setpiat turan
wyti i'ewyte i'atu pyhik piat turan i'atu
we'y'utui turan i'atuesy'at turan i'atu'ahu
turan ha'awyte yt ewei'atu po wyro hin i
mi'iria uimohey haria ihaky'e'i rakaria e.
Mi'i hap e'at pe ti i'ewyte yt uipowyro hin
i are aru uipo ran kawiaria pe. 46 Mio tã are
hawyi ti mi'iria tuwehyt'ok ta'yn ho'opot at
ka'ap hap kape. Irania'in waku nug uhepiat
haria uhemiit pome'eg haria tuwehyt'ok
aru wuat'i e'at piat ieĩne'en hap sese kape e
Iesui ahepe topotmu'eria pe Uriweira ypia
yity'ok tote. Mi'i hawyi Uito Mateu atiwan
mesuwe are.

26

MAKU 14.1-2 IRUKA 21.37-22.2 PIAT EWY

1 Iesui ti'atumu'e yne ra'yn hawyi to'e
topot mu'eria pe 2 — Mũki'ite e'ihot'ok
hawyi ai'ywaniaria tuwat ra'yn yne ienuk
hap nug hamo mekewat ahewa nĩ kap-
tia sa'awy'iwuat Esitu'in miaria po pywiat
ho'opot hap kaipywiat ahenõ'ẽ hap kapiat
watetup hap e'at ta'atunug irane hamo
tuwat itote e. Pyno to'iro uhowawi e katu
pono Eheyke'et auka hamuat e'at put'ok'e
ra'yn e. Uhewa nĩ kaptia po pe ui'auka
aria'yp posak etiat hamuat e'at put'ok'e
ra'yn e Iesui. 3 Mi'i turan pa'i ko'i te'eru
wa'a tunug na'yn. Wẽtup ok pa'i po'og
iwato rakat Ka'iwa e hap hat rakat yat
pe te'eru wa'a tunug. Pyno yne yne tõ'ẽ
tõ'ẽ pa'i kororia irania'in wywo. 4 Mi'i
hap tote to'oehay to'ope to'ope aikotã Iesui
waku ta'atupytyk hawyi ta'atu'auka yt uwe
mikuap mo i ti e hap ete to'oehay to'oehay.
5 Yt naku i o som wato pytyk ahenuk koro
hap e'at pe i'atu'e. Yt naku i o som se-
hamo watopytyk i'atu'e katupono mi'i pote
wo'o'auka hap ne'i topyhu'at miit'in sem e
hap tote i'atu'e.

MAKU 14.3-9 PIAT EWY

6 Mi'i hawyi Iesui put'ok'e tawa Petania
pe temiit'in nywo. Mi'i hawyi tuwehyt'ok
Simãu yat pe sa'awy'i tewuat hepihi pihi
rakat yat pe. 7 Itotiat i'atuenuk turan wẽtup
ok hary poria tut mohag hy ikap takat
hekat rakat mohag hy wywo. Heiam nu
Arapatu kawiat wywo ikahu kahato rakat
i'ewyte ihy ikamhig se kahato rakat wywo.
Mi'i hawyi put'okto'e hawyi toi'okpun yne
Iesui asap ete henuk turan. 8 Mi'i tã hary
poria tunug pote hemiit'in yt i'atu wese i
hary poria minug hap ete. Yt kan hamo
i toi'okpun i'atu'e to'ope. 9 Waku po'og
mi'i wati we neru hawyi watum ha'up yt
hekat i rakaria pe i'atu'e. Yt kat hamo
hin i wyti saĩke toi'okpun howoity rakat
saĩke i'atu'e. Waku ti saĩke wati we neru
mi'i hawyi ha'up iwato'in nakat watum yt
hekat i rakaria pe i'atu'e to'ope hemiit'in.
10 Mio tã i'atu'e hap Iesui tikuap hawyi
to'e i'atuepe — Yt eipy'ahak tei'o mana
ete katu pono wakuap ti uhepe tutunug
e. Mi'i tupono eiwẽ pohep to mi'i hap ete
e. Katu pono ti ikahu kahato ti iminug
atipuẽti e. 11 Katu pono yt hekat i rakaria i
ti aru tukupte'en wuat'i e'at pe mesuwat yi
tote eiwywo eimi powyro ko'i wuat ma'ato
Uito aru yt mot'i areĩne'en eipy'a setpe
e temiit'in me. 12 Aikotã ai'ywania tikã'ã
iku'uro rakat mohag ikap takat wywo hap
ewy ti meiũwat hary poria tunug uhete
uiku'uro hap e'yianmete e. 13 Mi'i tupono
are'e pywo ti aru meiũran wuat'i yi wato
hap ok tã aikotã hary poria minug waku
uhetiat hap ta'atu henoi henoi e. Wuat'i

ywania ti aru ikuap wakuap uhetiat iminug hap e.

MAKU 14.10-11 IRUKA 22.3-6 PIAT EWY

14 Mi'i hawyi wẽtup hemiit 12 ok hap Iuta Ikarioti sa'yru toto ra'yn pa'i kororia kape. 15 Mi'i hawyi — Kat aru Iesui puẽti hap sa'up ewetum uhepe ahenoi ehepiat ipytyk hap pote e. 16 Mi'i hawyi Iuta pe ta'atuium 30 ape Iesui enoi hap sa'up mo. Mi'i hawyi Iuta tuwanẽtup aikotã waku tutunug ima'at hamuat hap ete. Toikat kahato aikotã miat ipytyk hamuat.

MAKU 14.12-16 IRUKA 22.7-14 PIAT EWY

17 Mi'i turan howakai te wuat man teneg u hap ete irania'in hemiit'in apo'i'atu'e — Aikope som waku watunug meiũ aheman teneg u hap i'atu'e. Aikope aru watenuk i'atu'e. 18 Mi'i hawyi Iesui to'e — Pyno eweiwat ro tawa wato kape e. Put'ok'ei'e hawyi ti aru eweipuẽti wẽtup ok miit itote e. Mi'i pe ewehenoi — Uruka'iwat e'at ti put'ok'e ra'yn ti ewei'e ran o e. Uiku'uro hamuat e'at yt pya hin i ra'yn wyti e ti Aika'iwat ewei'e o e. Mi'i pote ti tenuk teran temiit'in nywo e'yat pe ewei'e o mekewat man u hamo getap ka'iwat pe e. 19 Mi'i hawyi tuwat ra'yn Iesui ehay wywo tuwat hawyi aikotã Iesui mienoi ewy yne ra'yn ta'atu puẽti. Mi'i hawyi ta'atuporokpun itote ienuk hap imiky'esat ewy ra'yn.

MAKU 14.17-25 IRUKA 22.21 IUWÃU 13.21PIAT EWY

20 Mi'i hawyi wãtym i turan toto ra'yn Iesui temiit'in kape i'atuwywo tenuk hamo. Mi'i hawyi te'era'apyk itote mekewat mesa ypyke. 21 Mi'i hawyi i'atuenuk turan Iesui to'e — Pywo pe ti are'e wẽtup ok ti meiũpe aiwywuat ui'auka kary hanuat hat e. 22 Mio tã e pote ipotmu'eria te'eruwanẽtup kahato hawyi i'atunik kahato ra'yn haty kahato i'atuete mio tã e hap ihay. Mi'i hawyi apo'i'atu'e — Uito apo'e wẽtup ok i uito apo'e. 23 Mi'i hawyi Iesui to'e — Ta'i mekewat uiwywuat man puka mi'u moi miat hat wyti aru ui'auka kary hat e irania'in me Iuta etiat. 24 Ta'i tohenoi yne sa'awy'i miwan me aikotã Eheyke'et auka hamuat etiat hap e. Ma'ato ti mekewat uima'at hat Tupana ti'uhu kahato ti aru e. Ta'i Eheyke'et wyti miit'in mi'auka wo ra'yn topyhu'at aikotã sa'awy'iwuat e hap ewy. Ma'ato ima'at hat ti po'og yt naku i pe topyhu'at hamuat aru e. Ta'i po'og waku iku'uro toty ymyẽpe te uima'at rẽ e. Po'og waku yt karãpe i ra'yn toĩne'en e. 25 Mi'i hawyi tokosap ta'yn Iuta irania'in saipepe to'e hamo — Uito apo ema'at hanuat hat uiKa'iwat e. Mi'i hawyi Iesui tiwesat — Ta'i e'e hap ewy mehĩ e Iesui Iuta pe apo'e hawyi. 26 Mi'i hawyi Iesui tat man hawyi waku e Tupana pe hawyi toipikpik ta'yn. Mi'i hawyi tutum temiit'in me hawyi to'e — Ewetat ro mesuwat man mehĩ'in e. Eweitu'u ro mi'i ti uipiit e. 27 Mi'i hawyi totat ihy kui'a piat. Mi'i hawyi waku e Tupana pe. Mi'i hawyi toimõ'ẽ temiit'in me hawyi to'e i'atuepe — Eiwe'y'u ro e. 28 Mi'i ti uhuu at hap miit'in wehik Tupana etiat hamuat yn i'atu minug sa'ag miwaure Tupana piat hamuat e. 29 Mi'i hawyi ti aru yt karãmuat i ra'yn aresa pohy'u eiwywo mesuwe ma'ato meiũran aru karãpe Ui'ywot topyhu'at Morekuat nuat mi'i turan aresapohy'u eiwywo i ra'yn aru e. 30 Mi'i hawyi Te'eruwepy hawyi tuwat ra'yn Uriweira ypia e'yity'ok kape.

MAKU 14.27-31 IRUKA 22.31-34 IUWÃU 13.36-38 PIAT EWY

31 Mi'i hawyi put'ok'i'atu'e itote hawyi to'e Iesui i'atuepe — Ta'i mesuwat ewãtym ni aru ui'atoiat yne eipe. Eiwesytpok aikowo aikowo aikotã miwan miat to'e hap ewy — Ati'ahyk hawyi iku'uro I'atu ka'iwat hawyi ihũria tuwe sytpok yne e hap ewy tuwat tuwat kowo'i kowo'i ihũria e miwan me. Mio tã e hap ewy ti aru mesup ewãtym ui'atoiat yne ra'yn eipe e. 32 Ma'ato areĩne'en i ra'yn gu'uro pyi hawyi ti aru woroho'opuẽti i te ra'yn yi Karireia pe e. Ehe'yianmete areto. Mi'i hawyi ti itote ra'yn wato'opuẽti aru e. 33 Mi'i pote Peteru to'e — Uito aru yt karãmuo hin i aremõti epupi e wen. Yt karãmuo hin i aru woro'atoiat En e Peteru. 34 Mi'i pote Iesui to'e — U pãi mesuwat ewãtym ti aru — Yt atikuap i ra'yn Iesui ere ra'yn mye'ym muat waipaka ehay e'yianmete — Yt atikuap i wyti uito ere ti aru. 35 — Ta'i yt hin i aru ma'ato ui'auka ti aru ewywo uito irania'in ma'ato ti aru yt woro'atoiat hin i aru e Peteru. I'ewyte irania'in hemiit'in Peteru ehay ewy te te'ero'e Iesui pe.

MAKU 14.32-42 IRUKA 22.39-46 PIAT EWY

36 Mi'i hawyi put'okta'atu'e mikoi ypia Kese mani e hap tote. Mi'i hawyi to'e topot mu'eria pe — Ewei'apyk to meiũpe.

Mi'i hawyi ti Uito kuepuo areĩne'en uhehay
Tupana wywo turan e. 37 Mi'i hawyi totioto
Peteru i'ewyte typy ok Sepeteu sa'yru'in
totioto yt pya i irania'in kai. Itote hawyi
tohaty u kahato topy'a pe. Tuwa nẽtup
ho'opot hap kape yn. 38 Itote iwanẽtup hap
yt he hin i ra'yn. Itote i'arot yn toĩne'en.
Mi'i hawyi to'e topot mu'eria pe mye'ym
ok takaria pe — Ta'i ahaty'u hap porap
ui'auka e. Paa'ui'e hap wyti e. Mi'i tupono
ewehẽtup are Tupana pe uipowyro hamuat
hap e. Pyno uhekatuwy wo ro eweikupte'en
meiũpe e. Yt eweiket rei'o. Eweheha'at
ro e Iesui mye'ym ok takaria pe. 39 Mi'i
hawyi toto porap'i hawyi porog'e yi tote
to'owapuo hawyi to'e — Ui'ywot e etat
meikowat kui'a uipo pyi are ma'ato — Etu'u
ro ere pote atu'u emiky'esat ewy e Iesui
To'ywot pe. 40 Mi'i hawyi ta'aipok i ra'yn
temiit'in mye'ym ok takaria kape. Mi'i
hawyi toi'atupuẽti i'atuket turan ne'i ra'yn.
Mi'i hawyi to'e Peteru pe — Yt ehẽtup kuap
i apo wẽtup eura i wyti uhupi e. 41 Ewe'eg
wo o. Ehẽtup o Tupana kape — Urumoe
saika kahato uruiã'ãg hap pupi Uruka'iwat
atoiat hap pupi ewei'e ro Tupana pe e.
Ta'i atikuap ti eweiky'esat kahato Tupana
miky'esat nug hap ma'ato ti yt put'ok'e
i ehesaika hap inug hamo e Iesui topot
mu'eria mye'ym ok takaria pe. 42 Mi'i hawyi
ta'aipok To'ywot kapiat tehay hamo hawyi
to'e — Ui'ywot yt etihep kuap i pya uikai
meikowat kui'a uipo pyi ho'opot hap e mi'i
pote waku atu'u emiky'esat ewy e. 43 Mi'i
hawyi ta'aipok i ra'yn temiit'in kape. Mi'i
turan te'eroket i ra'yn. Yt mehit'i'atu'e
kuap i sese yt te'eroket teran i pytkai. 44 Mi'i
hawyi ta'aipok i ra'yn mye'ym mo ra'yn
tehay Tupana kapiat hamo. Mi'i hawyi
i'ewyte te tohẽtup. 45 Mi'i hawyi ta'aipok
i temiit'in kape. Mi'i turan iwyria'in
te'eroket i ra'yn. Mi'i hawyi to'e — Ui-
wyria'in pyno eweiket re apo'are. Put'ok'e
ra'yn ti koitywy uima'at hat. Eheyke'et ti
koitywy yt nakuaria i po pe ra'yn topyhu'at.
46 Ei'ãpe'ok'am no katupono ti uima'at hat ti
tut ra'yn e temiit'in me.

MAKU 14.43-50 IRUKA 22.47-53 IUWÃU 18.3-12 PIAT EWY

47 Mio tã e turan Iuta put'ok'e ra'yn.
Tõ'ẽ tõ'ẽ Iuta upi typy'i kahato aria'yp
ãkun wywo kyse'yp ko'i wywo Iesui kape
ipak pak hamo. Pa'i kororia nagnia akag
ko'i tõ'ẽ tõ'ẽ Iuta wywo. 48 Katu pono
sa'awy'i ti Iuta ti'atumu'e mu'e surara'in
yianmete — Put'ok'ui'e hawyi ti aru Iesui
ra'yn ati'ãpysig e i'atuepe. Mi'i turan o
ewetopytyk ta'yn e. 49 Mi'i hawyi put'okto'e
hawyi tokosap Iesui kape hawyi to'e — Wã-
tym Uimu'e hat e. Mi'i hawyi ti toi'ãpysig
na'yn. 50 Mi'i pote Iesui — Kat hamoĩ eriot
uiwy e. Mi'i pote hupiat õ'ẽ haria topy-
tyk ta'yn. 51 Mi'i pote wẽtup ok ipotmu'e
i'yatypiat hat tekyse'yp towope pyi totekyi
hawyi wẽtup ok pa'i emiit toi'ahape hep
ta'yn. 52 Mi'i pote Iesui to'e — Etopag i
ro ekyse'yp ewope pe mehĩ e temiit Pe-
teru pe. Katu pono uwe uwe tuwepyk
mi'i hat wyti miit'in mipoepyk wo hawyi
iku'uro rakano topyhu'at e. Uwe uwe
ti'auka miit mi'i miit miit'in mi'auka wo aru
tapyhu'at. 53 Katu pono atiky'esat pote ti
yt niatpo hin i ahẽtup Ui'ywot kape atipy
kaipyi uipo wyro hamuat. Meremo tõ'ẽ
uipo wyro hamo po'og typy'i kahato wuat
sakpuaria surara'in sem e. 54 Katu pono
sa'awy'ite ui'auka hamuat yn ta'atu henoi
miwan me. Mi'i pote yt ahẽtup kuap i atipy
kape uipo wyro hamuaria surara'in sem e.
55 Mi'i hawyi Iesui to'e õ'ẽ haria pe — Kat
hamoĩ eweĩ'ẽ uhowawi kyse'yp ko'i wywo
aria'yp ãkun ko'i wywo. Pyno sero'ok'e hat
apo Uito. Mi'i pote apo eweĩ'ẽ uhowawi.
Sa'awy'i te kue areĩne'en wuat'i e'at pe Tu-
pana mõtypot yat pe eimu'e haype ma'ato
kue eipe yt kat ewei'e hin i. Yt uipytyk i
eipe pãi e. 56 Ma'ato apo koitywy eweikuap
pyno katu pono uipyhik ta'yn eipe mesup
e. Pyno ahenoi ehepe. Ta'i sa'awy'i te
wuaria Tupana ehay enoi haria henoi henoi
meikotã hamuat hap yn. Mi'i hawyi aru
i'atu'e ta'atumiwan me mi'i hap ewy ra'yn
meiũ e. Mi'i hawyi ti ipotmu'eria ikohyeput
Iesui yatypepyi ta'atu'atoiat yne.

MAKU 14.53-65 IRUKA 22.54-55 IUWÃU 18.12-14 PIAT EWY

57 Mi'i hawyi ipytyk haria tioto ra'yn Iesui
pa'i koro sese Ka'iwa e hap yat kape ra'yn.
Aikope tukupte'en iwan miat Tupana ehay
enoi haria kape nagnia ehay enoi haria
te'eru wa'a tunug hap kape. 58 Meiũran
Peteru toto ma'ato pya i'atukai yt her-
emo i ma'ato. Mi'i hawyi put'ok'e meke-
wat pa'i wato yat ete hawyi tokosap i'yat

pyhyp hap surara e'oken'ypy kape. Mi'i
hawyi ta'apyk itote pa'i kororia emiit'in
ywytpe. Ta'akasa teran aikotã ta'atunug
Iesui ete hap kape. 59 Mi'i hawyi itote
pa'i kororia tikat kahato sehay sa'ag yne
kaipyi nagnia wo'onãpin haria ko'i wywo.
Kat pote yt pywo pe hin i ta'atu kuasa
sa'ag i'auka hamuat. 60 Ma'ato yt aikotã
hin i ta'atu puẽti sehay sa'ag Iesui etiat.
Katu pono ta'atu henoi yt to'o'ewy'ewy i.
Mi'i pote yt to'osat'i i'atu wa nẽtup hap
ko'i. Mi'i turan ni ma'ato put'ok'i'atu'e
typy ok henoi hanuaria hawyi te'ero'e 61 —
Ta'i meiẽwat Miit wyti ihay uruehamo —
Atipugha ti aru meiẽwat Tupana mõtypot
yat e ti i'atu'e. Mi'i hawyi — Mye'ym e'at
pe yn atimopoĩ'ãm i e i'atu'e. 62 Mio tã
i'atu'e pote pa'i koro ipoĩ'ãm na'yn hawyi
to'e Iesui pe — Yt eti'atuwesat i apo mio tã
i'atu'e pytkai e. Eti'atuwesat ro e. 63 Ma'ato
yt kat e hin i. Mi'i hawyi pa'i koro to'e
i — Ehenoi ro Tupana kaipywiat En hap
Miit'in Porekuat nuat eut hap sio apo yt
Mi'i i En e. 64 Mi'i hawyi to'e Iesui pa'i koro
pe — Ta'i mehĩ mio tã e'e hap ewy ti mehĩ
e. Ta'i meiũran ti aru ewei'akasa miit'in
Eyke'et Tupana po sese kai mekewat po'og
hesaika rakat po sese kai apyk pe tut atipy
kaipyi ywyhig me ewei'akasa ti aru. Ta'i
mi'i hap ti aru ewei'akasa e Iesui pa'i koro
pe. 65 Mio tã e pote pa'i koro tuwe ka misa
wato hiot hawyi to'e i — Ta'i heso kahato
ti Tupana ete tuwe pehik pehik topy'ahak
haype. Pyno koitywy watikuap kahato sese
ra'yn heso hap. Ta'i tuwe kuasa kahato
ra'yn ti tehay wo. Ahehamo kahato ra'yn
tuwema'at sese ra'yn. Pyno watikuap ta'yn
koitywy. Toran na'yn ahehay e pa'i koro
irania'in me. 66 Mio tã to'e hawyi apo'e ira-
nia'in me — Pyno aikotã wato'e aru koitywy
meiũwat Miit ete e. Mi'i hawyi ta'atuwesat
— Ta'i mio tã e hat auka potiat ne'i waku
i'atu'e. 67 Mi'i hawyi kuitu'i'atu'e Iesui owa
ete. Ta'atu'ahyk ta'atupo'ok. Irania'in
howa petek ta'atu popep mo. 68 — Pyno
koitywy pywuat Tupana Mipo'oro En pote
ehenoi ro uwe uwe piat ewapetek haria set
ko'i i'atu'e.

MAKU 14.66-72 IRUKA 22.56-62 IUWÃU 18.15-27 PIAT EWY

69 Mi'i turan Peteru ta'apyk mekewat
getap e'oki pyke. Mi'i hawyi wẽtup ok
makuptia pa'i koro eropat hat put'ok'e Pe-
teru ete — An e worokuap kahato en. Iesui
emiit en yi Karireia piat en e. 70 Mi'i pote
Peteru tiwesat — U yt uito i rat e. Yt
atikuap i ehay e. 71 Mi'i hawyi Peteru toto
mekewat oken'ypy wato kawianuat og kape
ra'yn. Tokosap mekewat haryporia hit yaty
pepyi. Mi'i hawyi itote wẽtup ok i ra'yn
i'atue ropat hat re hary poria kawiat to'e
towyria'in me — Atikuap ti uito meiẽwat.
Mekewat tawa Nasare piat turanuat Iesui
wywuat ieĩne'en hat wyti e. 72 Mi'i hawyi
Peteru to'e itotiaria pe — Yt rat e yt atikuap
i ti uito Mi'i Miit e. pywo ti yt uheso i rat.
Tupana tikuap kahato yt uheso i hap e Pe-
teru. 73 Mi'i hawyi irania'in tokoka'at Peteru
kape mi'i hawyi te'ero'e — Ta'i uruikuap ti
en. En ni wyti wẽtup ok Iesui potmu'e ti
rat katu pono yi Karireia piaria ehay ewy
ra'yn ehay i'atu'e. 74 Mio tã i'atu'e pote
toiwesat sa'ag ne'i ra'yn — Yt atikuap i ti
uito Mi'i Miit tupono. Yt atikuap i kahato
rat Mi'i Miit. Uheso pote aru waku ra'yn
Tupana ui'apiheg e. Ma'ato yt uheso i rat
e turan waipaka ihay ra'yn. 75 Mi'i pote so
hot'ok'e ra'yn Iesui ehay kape — Waipaka
ehay e'yianmete ti aru — Yt atikuap i wyti
Mi'i Miit ere ra'yn uhepiat pe mye'ym mo
e Iesui hap kape iwatetup ta'yn. Mi'i hawyi
tuwepik ta'yn itote pyi tuwak kahato ra'yn
Peteru tominug sa'ag hap upi.

Mi'i tã sa'awy'iwuat hap etiat atikuap.
Mi'i hawyi atunug uimiwan mesuwe are
uito Mateu.

27

MAKU 15.1 IRUKA 23.1-2 IUWÃU 18.28-32 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi hunete te'eru wa'a tunug
pa'i kororia nagnia ko'i wywo aikotã waku
Iesui ta'atu'auka hap kat hamo torania
tapy'yiaria akagnia ko'i wywo. 2 Mi'i
hawyi ta'atupo'i po'i ra'yn Iesui haity wo.
Mi'i hawyi ta'atue reto ra'yn wanĩ kaptia
porekuat Piratu e hap kape. Mi'i turan
Iuta tut ra'yn Iesui ma'at hat topo piat
ha'up wywo. 3 Mi'i hawyi tuwanẽtup hawyi
Iuta to'e pa'i kororia pe — Ahaty'u uipy'a
pe ra'yn uiminug sa'ag Uika'iwat etiat hap
pãi e i'atuepe. Ewetat ro mesuwat sa'up
sa'ag uipo pyi e. 4 Ta'i ati'aparap kahato
ti uito. Atum Uika'iwat ehepe pote yt
kat upiat hin i i'aparap hat i atiwe neru

ehepe e. Mi'i hawyi ta'atu wesat Iuta —
Pyno koitywy yt urutu wa nẽtup teran hin
i ra'yn ti eminug kape i'atu'e. Eminug sa'ag
epe topyhu'at uhyt i'atu'e. Kat etunug
ti aru ewanuat ra'yn uhyt i'atu'e. 5 Mi'i
hawyi Iuta tipo rokpun na'yn mekewat
sa'up 30 ape rakat Tupana mõtypot yat
koro pe. Mi'i hawyi totoiat ha'up itote
hawyi toto tuwe'auka hamo. Mi'i hawyi
haity wywo tuwe'ut'yp kytyp ywaiti hawyi
iku'uro. 6 Mi'i hawyi pa'i kororia te'ero'e
— Aikotã som mesuwat miit suu sa'up ete
watunug i'atu'e. Yt naku i watopag mi'i
Tupana mõtypot yat piat heiam me i'atu'e.
7 Te'eru wa nẽtup hawyi te'ero'e — Pyno
waku ti watikyi'at mekewat kamũti wuat
mipuruk puruk yi ka'a. Mi'i hawyi waku
itote watisyp iku'uro rakaria yt uwe mikuap
i ko'i i'atu'e. Mi'i hawyi ta'atukyi'at meke-
wat 30 ape rakat sa'up mo. 8 Mi'i hawyi mi'i
yi ta'atu setnug — Mi'auka suu sa'up muat
mikyi'at i'atu'e. Pyno mesup te mi'i set
topyhu'at itote. 9 Pyno aikotã Tupana ehay
enoi sa'awy'iwuat Ieremia to'e hap ewy —
Meiũran ti aru ipiit sa'up ta'atukat karania
upi i'auka hap sa'up ta'atukat hawyi 30 ape
waku i'atu'e ti aru e. 10 Mi'i sa'up mo ti
aru ta'atukyi'at kamũti wuat mihephep yi
ka'a e Ieremia sa'awy'i miwan me hap etiat
tohenoi.

MAKU 15.2-5 IRUKA 23.3-5 IUWÃU 18.33-38 PIAT EWY

11 Mi'i hawyi Iesui put'ok'e morekuat yat
pe hawyi morekuat tikaykay tuwe wawi
apoto'e hamo — En apo Iuteuria ywania
Porekuat sio yt e. Mi'i pote Iesui to'e
— Mio wat ehay ewy uhyt e. 12 Mi'i
hawyi morekuat pe te'ero'e pa'i kororia
nagnia'in — Meiũ Miit yt naku i kahato
rakat i'atu'e. Ma'ato Iesui yt i'atuwesat hin
i mio wuat i'atueso tepiat pytkai. 13 Mi'i
hawyi morekuat to'e Iesui pe — Mio tã
i'atu'e ti epe Uhyt ewanĩkaptia e. Yt naku
i i'atu'e ti epiat pe Uhyt e. Kat ere kahu
i ro pote eti'atu wesat mio tã e epiat haria
e. 14 Ma'ato Iesui ipo'inik ne'i. Yt kat e hin
i toi'atu wesat mio tã e haria. Mi'i hawyi
morekuat tuwa nẽtup kahato kat pote yt
toi'atuwesat i hap kape. Kat pote som — Yt
atunug hin i mi'i tã yt e hin i pãi e morekuat
tuwanẽtup hawe.

MAKU 15.6-15 IRUKA 23.13-25 IUWÃU 18.39-19.16 PIAT EWY

15 Pyno yne anu pe mekewat ienuk wato
hap turan morekuat tipo re nõtem wẽtup
ok wo'opyhik hawyi miit'in mowepit hamo
ta'atu mi ky'esat ewy. 16 Mekewat e'at pe
toĩne'en wo'opyhik hawe po'og yt nakuat i
rakat Parapa e hap. 17 Mi'i hawyi morekuat
ti'atu kaykay miit'in hawyi to'e — Waku
mesuwat anu atipo renõ'ẽ wẽtup ok aimi
pyhik e. Uweĩ eweiky'esat e apo'e. Pyno
waku apo atipo renõtem mekewat Iesui sio
ei'e hap eimiset'ok wuat'i po'og yt nakuat i
Parapa e hap e. 18 Mi'i hawyi Piratu tikuap
i'atuwemoeha'ywywi hap tuwanẽtup hawe
Iuteuria akag yt tiky'esat i miit'in tuwat
Iesui kape hap. 19 Mi'i hawyi Piratu ta'apyk
te'amyap tote aikope morekuaria to'e hap
miit'in wakuat sio yt hap kuap hap tote.
Mi'i turan ihary'i tuwehay po'oro te'aito
kape — Yt etunug sa'ag nei'o mekewat Iesui
e hap het rakat ete to'e hap. Ahaty'u
kahato uimu'etu wuat mi'i hap e. Pyno
uhe'aito epohep to merep Mi'i Miit ete e.
20 Mi'i hawyi pa'i kororia nagnia'in te'ero'e
miit'in me — Pyno waku watiputsit Parapa
mi'i hawyi waku wati'auka Iesui ewei'e ro
morekuat pe i'atu'e miit'in py'asetpe. —
Mio tã ewei'e ro morekuat pe i'atu'e. Mi'i
hawyi i'atuehay upi tuwat Piratu kape —
Waku etiputsit Parapa hawyi waku eti'auka
Iesui te'ero'e hamo. 21 Mi'i hawyi morekuat
Piratu to'e i'atuepe — Pyno ewehenoi ro
uwe waku atiputsit wo'opyhik hawiat e.
Mi'i hawyi — Waku Parapa i'atu'e. 22 Mi'i
hawyi to'e i — Aikotã are aru atunug meke-
wat Eipo rekuat nuat Tupana Mipo'oro ete
e. Mio tã e pote — Erehay po'oro ro i'auka
aria'yp posak etiat hamo i'atu'e. 23 Mio tã
i'atu'e pote — Kat hamo kat iminug sa'ag
po'ypyi ten ati'auka e morekuat. Mi'i hawyi
ta'atuehay pirik wo — Erehay po'oro ro
epiat i'auka aria'yp posak etiat hap i'atu'e.
24 Mi'i hawyi Piratu tuwa nẽtup hawe to'e
— Tu'uka irane apo pãi e. Mi'i hawyi
morekuat to'e temiit'in me — Eweherut
y'y e uiwe posei miit'in ehamuat hamo e.
Ta'atuherut hawyi tuweposei wuat'i miit'in
ehamo. Tuweposei haype to'e — Areposei
meiũ uipo meiũwat Miit wakuap auka hap
suu yt atiky'esat i uipo ete pote e. Yt
uito i i'auka hat to'e haype. 25 Mi'i hawyi
te'ero'e — Yt eete i ti aru uhyt i'atu'e uruete

urumẽpyt'in ete aru i'atu'e. Ta'i Iesui auka
hap ti aru uruete uhyt i'atu'e. Uruete
aha'yru'in ete uhyt i'atu'e Iuteuria. 26 Mi'i
hawyi Parapa toiputsit wo'opyhik hawyi
tutum i'atuepe. Mi'i hawyi toipo'oro tesu
rara'in Iesui pak pak hamo. Ta'atupak
pak hawyi morekuat toiat ra'yn Iesui tesu
rara'in po pe i'auka hamo aria'yp posak
etiat i'auka hamo.

MAKU 15.16-20 PIAT EWY

27 Mi'i hawyi hesurara'in tioto morekuat
koro yat pe. Mi'i hawyi ta'atu kaykay yne
morekuat esurara'in temiit'in sese Iesui
kape. 28 Mi'i hawyi Iesui esokpe ta'atuhep
yne hawyi morekuat esokpe wato ihup
takat ipiit pe ta'atupag.
29 Mi'i hawyi ta'atupi'ig morekuat
e'amãtap ewywuat morekuat painug hap
ewy hehu rakat he'amãtap mo ma'ato
ta'atu mi kyry'i hap ne'i mi'i tã ta'atunug.
Ta'atupag Iesui akag me haty rakat. I'ewyte
wy ta'atupag aria'yp ipo pe. Mi'i hawyi
te'eruwepỹ'ãtutuk ta'atumikyry'i haype. —
Ereĩne'en mot'i ro mesuwat yi tote Urupo
rekuat no i'atu'e Iuteuria Porekuat no
i'atu'e ta'atuehay mikyry'i haype. 30 Kuitu
kuitu'i'atu'e Iesui ete. Mi'i hawyi ipo piat
aria'yp ta'atusat hawyi ta'atu'ahyk ahyk
mi'i wo i'akag ete. 31 Ta'atu mi kyry'i kahu
ra'yn hawyi ta'atuhep i ra'yn ta'atu mipag
morekuat esokpe ihup takat. Mi'i hawyi
ta'atupag iwat hesokpe sese i ra'yn. Mi'i
hawyi itote pyi ta'atue roto i'auka hamuat
kape ra'yn.

MAKU 15.21-32 IRUKA 23.26-43 IUWÃU 19.17-27 PIAT EWY

32 Mi'i turan wẽtup ok miit ta'atu puẽti
mu'ap tote tawa Sireniu kaipywiat. Wẽtup
ok Simãu e hap het rakat. Mi'i pe te'ero'e
— Ehereto meiũwat Miit e'aria'yp posak
i'atu'e tope. 33 Mi'i hawyi put'okta'atu'e
yity'ok tote Iesui wywo yity'ok Miit Akag
Kag ewywuat i'atu'e hap het rakat kape
ta'atu'eroto ma'ato i'atupusu puat Koukota
e hap het rakat kape. 34 Mi'i hawyi
itote ta'atuium sapo hy puo mohag haty
monik hamuat hap nop takat. Toterep
hawyi toikuap hawyi yt tutu'u i po'og
neran. 35 Mi'i hawyi ta'atuhep hesokpe
ko'i ipiit pyi. Mi'i hawyi ta'atu'ateg ipo
ete ipy ete aria'yp posak ete. Hesokpe
ta'atumõ'ẽ neran pote te'eru we ma hara
aikotã waku hesokpe ta'atumõ'ẽ hamuat
hap. Aikotã sa'awy'ite Tupana ehay enoi
haria henoi mi'i tã — Meiũran ti aru uhe-
sokpe ta'atupat'ok pat'ok. Mi'i hawyi ti aru
te'eruwemahara uwe topyhu'at uhekamisa
wato wywuat hamuat kat hamo hap ete ti
aru te'eru we ma hara e sa'awy'i Tupana e
hap ewy ta'atunug. 36 Mi'i hawyi apyk pyi
surara'in yt ta'atu ky'esat i irania'in ne'i
ihep haype. Mi'i pote surara'in i'apykok ka-
hato te'eraha'at kahato. 37 Mi'i hawyi ta'atu
miwan ta'atu pehik Iesui apy tote aikotã
yt nakuap i ko'i tutunug hap enoi hap —
Meiũ ti Iesui Aiporekuat koro. Meiũ ti Iesui
Iuteuria Porekuat koro e hap. 38 Mi'i hawyi
i'ewyte ta'atu pehik i'atu'aria'yp posak ete
typy ok sero'ok'e haria wẽtup ok ipo ran
kai wẽtup ok ipo sese kai tukupte'en ta'atu
pehik. 39 Mi'i hawyi hepiok haria i'atuehay
mikyry'i kahato tokoka'at no. 40 — Ereha
kyera'at ro ereha kyera'at ro meiẽpe pyi
i'atu'e. — Tupana mõtypot yat atomoma
hawyi atunug mye'ym e'at yn e hat meiẽ
i'atu'e. Pywuat Tupana Sa'yru sese pote ti
aru era'apyk to meiẽpe pyi ewewi aria'yp
posak pyi i'atu'e. 41 I'ewyte pa'i kororia
nagnia'in ehay enoi haria te'eru we moko'i
moko'i howawi. 42 — Irania'in ti toi'atue
ha kyera'at kuap i'atu'e ma'ato tuwewi
ti yt tuwe ha kyera'at kuap hin i i'atu'e.
Ma'ato irania'in te'ero'e — Pywuat e'apyk
aria'yp posak tote pywiat pote ti ran mer-
emo pywo rasig Isareu ywaniaria Porekuat
nuat wato'e i'atu'e. 43 Ta'i heso kahato ti
— Tupana atimohey e ma'ato pywo imo-
hey hat pote tut Tupana aria'yp posak py-
wiat ieha kyera'at hamo i'atu'e ta'atuehay
mikyry'i haype. 44 I'ewyte mipehik iy-
wyt piat sero'ok'e haria te'ero'e ta'atuehay
mikyry'i hap te wy.

MAKU 15.33-41 IRUKA 23.44-49 IUWÃU 19.28-30 PIAT EWY

45 Mi'i hawyi atpo sake pyi i'ypyryp hap
put'ok'e wãtym i kape. 46 Mi'i hawyi
i'ypyryp we Iesui tuwatka haty wo wãtym
i turan — Uhetupana Uhetupana kat poteĩ
ui'atoiat En e. Ma'ato tuwat topusu puo
— Erai erai irama sapa tania e. 47 Mio tã
e pote meimẽ puaria te'ero'e — Meiẽ ti
Eria sa'awy'iwuat Tupana ehay enoi hat
ra'yn toikaykay topo wyro hamo i'atu'e.
48 Mi'i hawyi aria'yp hit ẽpo ete ta'atupo'i
amũkiusu'ap ewywuat hawyi ta'atu puka

ihy haiug nakat pe mi'i hawyi tutum turan
waĩ'i'atu'e. 49 Waku wahe katup mio apuru
tut Eria ipowyro hamo sio yt i'atu'e. 50 Mi'i
hawyi Iesui kak'e toku'uro haype hawyi
ipyhu tek'e ra'yn hawyi iku'uro sese ra'yn.
Tutum na'yn toieĩne'en hap. 51 Mi'i hawyi
Tupana mõtypot yat e'okenhyp sokpe kaw-
iat hiot'e ra'yn ywaiti pyi yi kape. I'ewyte
wy yi ti huruk'e itote. I'ewyte wy nu
wuat itotiat i'apok'e ra'yn nu. 52 I'ewyte
wo'osyp hap i'ahot'e ra'yn yi tyry'e pote
Iesui iku'uro turan. Mi'i hawyi tukupte'en
i ra'yn gu'uro pywiat sa'awy'iwuat Tupana
ehay moherep haria. 53 Mi'i hawyi mi'iria
Iesui ewy tukupte'en i ra'yn gu'uro pywiat
hawyi tuwat tuwat Tupana etawa Ierusarẽi
kape te'erumoherep itotiaria miit'in kapiat
hamo. 54 Ma'ato sa'awy'i Iesui ku'uro hap
tote surara'in ta'atu'akag wywo i'apykok
miit'in mupi hamo. Te'era'a kasa yne
aikotã aikotã iku'uro hap kape yi tyry'e
hap kape. Mi'i hawyi te'eroken'ẽ kahato
hawyi te'ero'e — Ta'i meiũ ti Tupana Sa'yru
sese ti i'atu'e. 55 Mi'i turan tukupte'en hary
poria'in iwywuat hewyry rakaria iku'uro
hap kapiat akasa haria pya pywiat seha'at
haria. Mi'iria ti sa'awy'i tõ'ẽ Iesui upi yi
Karireia kaipyi Iesui powyro hewyry te tu-
ranuat mi'iria. 56 Itote toĩne'en mekewat yi
Matarena kaipywiat Maria e hap het rakat.
I'ewyte wẽtup ok Maria Sepeteu sa'yru'in
ty toĩne'en i'atuwywo.

MAKU 15.42-47 IRUKA 23.50-56 IUWÃU 19.38-42 PIAT EWY

57 Mi'i turan mekewat at min'e turan
mekewat Iesui potmu'e hekat rakat
put'ok'e Iuse mekewat tawa Arimateia
kaipywiat tut. Mi'i hawyi itote morekuat
Piratu kape toto to'e hamo. 58 — Ati'asyp
irane ra'yn ti Iesui piit e Piratu pe. Pyno
etum no uhepe e. Mi'i pote Piratu temiit'in
surara'in me to'e — Ewetum soke ro
meiẽwat ipiit meiũwat miit pe e. 59 Mi'i
hawyi toto howawi hawyi toihep ta'yn
meiẽwat aria'yp posak ete pyi Iesui piit
hawyi toipo'i po'i sokpe pakup ikytsig
nakano ipiit. 60 Mi'i hawyi totopag ipiit
mekewat towat wo'osyp hap nu ka'a pe
ipakup takat pe. Mi'i hawyi meiẽwat nu
wato toi'ãpe'okpun i'apyhik hamo. Mi'i
hawyi waku yne ra'yn iheg me ra'yn hawyi
toto ra'yn. 61 Mi'i hap ti Maria'in te'era'a
kasa yne katu pono mi'iria te'era'apyk yt
pya i ipũ'ã kai. 62 Mi'i hawyi Seita weira
e'at pe e'ihot'ok pe te'eru we'a tunug pa'i
kororia wo'omu'e haria morekuat Piratu
wywo. Mi'i hawyi te'ero'e morekuat pe 63 —
Mekewat ga'atpuat urumi'auka heso rakat
toĩne'en ne turan mio tã e — Mye'ym e'at
areĩne'en gu'uro pe hawyi ti aru areĩne'en
i ra'yn e hat i'atu'e. 64 Mi'i hap uruikuap
hawyi uruhenoi kahato teran epe i'atu'e.
Pyno waku etimoheg kahato mekewat
i'asyp hap tote surara'in wywo i'atu'e
mye'ym e'at kape surara'in ti'apykok waku
i'atu'e. Ma'ato yt kat i i'apykok haria
pote meiũran wãtym muo tõ'ẽ ipotmu'eria
hereto hamo ta'atu'e haype. Mi'i pote
iwẽtem na'yn hawyi te'ero'e miit'in me
— Meiẽ neke tuwẽtem na'yn gu'uro pyi
i'atu'e. Ma'ato mi'i tã ra'yn ta'atunug
hawyi ti rẽ po'og heso hap topyhu'at
ahepe sa'awy'i wat heso hap kai i'atu'e.
65 — Pyno uimiium sa'awy'iwuat surara'in
ko'i waku eti'atu po'oro mekewat misyp
apykok hamo e. Waku eweimoheg eimi
ky'esat ok tã e Piratu pa'i kororia pe. 66 Mi'i
hawyi ta'atu'o kenhyp iheg nakat nu wo
mekewat yi mi'apokik wo ta'atupyhyp. Mi'i
hawyi morekuat tunug toiã'ãkap mekewat
yi mi'apokik ete. Mi'i hawyi to'e miwan
me itote — Yt eweipikpik tei'o meiũwat
e ma'ato eweipikpik pote ei'auka hap
topyhu'at e. Mi'i hawyi i'ewyte surara
ko'i toimõpyhu'at at ka'ap Iesui piit ero'ok
haria pupi are uito Mateu.

28

MAKU 16.1 IRUKA 24.1 IUWÃU 20.1 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Sapatu e'at tokosap
hawyi mũki'ite mytu'u e'at pe hunete
ihot'ok pe turan tuwat Maria'in Iesui
syp hap kapiat te'eraha'at hamo. 2 Mi'i
hawyi put'ok'i'atu'e turan yi huruk'e
kahato katu pono Tupana mipo'oro atipy
kaipywiat ra'yn put'ok'e nu wato kawiat
he'okenhyp'ok hamo. Toimorem mekewat
he'okenhyp hap hawyi ta'apyk he'okenhyp
hap tote nu wato tote. 3 Imehit kahato
hẽtyhot kahato aikotã merep'e hap ewy.
Hesokpe ti ikytsig kahato nukara kytsig
hap ewy. 4 Mi'i pote surara'in itotiaria
te'eroken'ẽ kahato ipupi to'otyry'i kahato
ipupi gen'ẽ pono. Mi'i hawyi hewo yi upi
map haria ewy surara ko'i.

MAKU 16.5-8 IRUKA 24.3-8 PIAT EWY

5 Mi'i pote to'e Tupana mipo'oro Maria'in
me — Yt eweiken'ẽ tei'o e. Woroho'okuap
eipe Iesui piit kat haria aria'yp posak etiat
mi'auka kat haria ti eipe e. 6 Ma'ato yt uwe
i ra'yn meiũpe topũ'ẽ pe e. Tuwẽtem na'yn
gu'uro pyi Iesui aikotã yianmete tohenoi.
Mi'i hap ewy ra'yn ti toĩne'en i ra'yn pãi
e. Mi'i pote eweĩ'ẽ ro meikowo ipũ'ẽ kape
eweha'at hamo pyno ta'atusyp Aika'iwat
sa'awy'i hap kape e atipy kaipywiat sut
hat mana'in me. 7 Mi'i hawyi tokoka'at
hawyi te'eraha'at ra'yn. Mi'i hawyi to'e
i i'atuepe — Koitywy eweiwat ro meremo
ipotmu'eria piat henoi hamo. Iwẽtem i
ra'yn gu'uro pywiat hap enoi i'atuepiat
hamo. I'ewyte ewehenoi i'atuepe toto
ra'yn tetama Karireia kape aikotã sa'awy'i
to'e hap ewy — Areĩne'en i ra'yn hawyi ti
aru areto yi Karireia kape i ra'yn. Mi'i tote
ti aru wato'opuẽti i ra'yn eiwywo to'e hap
ewy ewei'e ro ipotmu'eria pe e atipy kaipy-
wiat Tupana mipo'oro mana'in me. 8 Mio
tã e hawyi tuwat ra'yn meremo Maria'in.
Ikohyeput ra'yn te'eroken'ẽ popuo ma'ato
i'ewyte ta'atu wepit kahato wywo tuwat
meremo ipotmu'eria piat henoi hamo.
9 Mi'i turan i'atukohyeput nuat iwat turan
meremo Iesui ti'atu puẽti mu'ap tote —
Mana'in ariot i ra'yn e. — Mimi i'atu'e
hawyi i'atu porok'at ipy ete imõtypot hap
wywo. 10 — Mana'in yt eweiken'ẽ tei'o e
ma'ato eweiwat ro uiwyria'in eikywyt'in
me henoi hamo — Waku ewei'aipok to
ahe'yi Karireia kape i ra'yn ui'e hap ewy
ewehenoi ro uhemiit'in me. Mi'i hawyi
tuwat i ikohyeput i ra'yn ta'atuhenoi hamo.
11 Mi'i turan surara'in ikohyeput ra'yn
tawa wato Ieru sarẽi kape. Mi'i hawyi
ta'atu henoi ra'yn yne yne itote ta'atue ro
kosap hap aikotã aikotã hap pa'i kororia
pe. 12 Mi'i hawyi te'eru wa'a tunug na'yn
pa'i kororia nagnia wo'onãpin haria wywo
aikotã wato'e aru watunug ta'atu'e hamo.
Mi'i hawyi surara'in me te'ero'e — Yt ewe-
henoi tei'o irania'in me mi'i tã hap. Ma'ato
wẽtup sehay ewehenoi pote watum sa'up
iwato'in nakat ehepe i'atu'e. 13 Waku mio tã
ewei'e wen — Wãtym muo urutoket turan
ipotmu'eria tero'ok ne'i Iesui piit ewei'e
ro irania'in me pote sa'up iwato watum
ehepe i'atu'e nagnia surara'in me. 14 Ma'ato
morekuat tikuap hawyi ipy'ahak eiket hap
ete pote ti aru watum aru ha'up iwato
tope imoperup'i hamuat i'atu'e. 15 Mi'i
hawyi waku i'atu'e surara'in hawyi ha'up
ta'atusat ra'yn. Mi'i hawyi ti ta'atuma'at
ra'yn miit'in — Ta'i ipotmu'eria tero'ok ti
Iesui piit uruket kai i'atu'e torania pe mi'i tã
i'atu'e. Mio tã e hap ti mesup te topyhu'at
koran te mio tã i'atu'e Iuteuria to'ope.

MAKU 16.15-18 PIAT EWY

16 Mi'i hawyi ti ipotmu'eria 11 ok takaria
tuwat ra'yn yi Karireia kape mekewat
sa'awy'iwuat yity'ok kape aikope sa'awy'i
Iesui to'e — Meiũran ti aru waku eweĩ'ẽ
i mesuwe uiwẽtem i ra'yn gu'uro py-
wiat hawyi e hap kape. 17 Mi'i hawyi
put'okta'atu'e itote i ra'yn hawyi te'era'a
kasa i ra'yn Ta'atuka'iwat Iesui kape. Mi'i
hawyi te'eruwehum kahato ta'atumõtypot
kahato Iesui. Ta'atumohey kahato ma'ato
wẽtup ok wẽtup ok imohey ran.
18 Mi'i hawyi Iesui tut i'atue wawi
hawyi i'atu py'a setpe toĩne'en heremo
kahato. Mi'i hawyi to'e itotiaria pe —
Koitywy Tupana uinug Wuat'i Miit'in
Porekuat koro wo e. I'ewyte atipy piaria
Porekuat koro wuat e. Koitywy Ui'ywot
tum yne ra'yn tesaika hap yne uhepe e.
19 Mi'i pote koitywy woro ho'o po'oro eipe
wuat'i ywania mu'e hamo e. Mi'i pote
koitywy atimõ'ẽ ra'yn ehepe uhesaika hap
uhemiit'in pakup nug uhepiat hamo e.
Ewei'atumu'e ro mi'iria ui'e yne hap nug
hamuat i'ewyte ewei'atuset'ok uimohey
pakup i haria Ui'ywot set upi uhet upi
Tupana Pã'ãu set upi ewei'atuset'ok e.
20 I'ewyte atiky'esat uhehay ehehay wo
topyhu'at einãpin uhepiat hap ok tã e.
Mi'i hawyi eimi mu'eria uimohey haria
atiky'esat uhehay nug haria wo te'ero
pyhu'at e. Atiky'esat mi'iria uhepiat
ta'atu nãpin hap nug haria wo tukupte'en
at ka'ap takaria hap atiky'esat e. Mi'i
tupono eweiwat ro irania'in ywania yne
mu'e hamuat turan ti aru yt eiweran hin i
eweiwat katupono Uito ti aru areto eiwywo
aikope aikope eweiwat hap upi areto wy.
Eipowyro hano areto wuat'i e'at pe ikahuro
hap put'ok'e hap kape. Areĩne'en eiwywo
wuat'i e'at pe e Iesui ahepe temiit'in me.

Toran na'yn uimiwan

Uito ti Iesui eropat hat sese mekewat 12
ok takat Mateu.

IESUI ETIAT MAKU MIENOI

MATEU 3.1-12 IRUKA 3.1-18 IUWÃU 1.19-28 PIAT EWY

1 Mesup mienoi wakuat Aipotypot Iesui
etiat Tupana Sa'yru etiat aikotã sa'a wy'i
te Tupana to'e Tosa'yru pe — Uha'yru e
woro po'oro aru En miit'in ehakye ra'at
hamo e ma'ato sa'a wy'i atipo'oro teran
wẽtup ok eut hap enoi hamo e. 2 Miit'in
ekatup hawyi woro po'oro En i'atue wawi
i'atue ha kye ra'at hamo e Tupana miwan
me Marakia 3.1 pe. 3 Ma'ato sa'awy'i meke-
wat wẽtup ok eut hap henoi miit'in me
— Tut irane wyti Tupana Mipo'oro Miit'in
Porekuat nuat e hat e. Mio tã wyti aru to'e
epiat Uha'yru e. — Eweihy wytip ipu'ap e
aru eipy'a piat eiwanẽtup hawe. Mi'i hawyi
toĩne'en mu'ap ewy ra'yn Tupana Mipo'oro
ehay mohey hamo e aru Uha'yru e Tupana.
Ekatup hawyi woro po'oro En miit'in kape
Uha'yru e. Waku hawyi ti aru ekatup
ta'yn miit'in turan ti aru waku En ereto
e Tupana Tosa'yru pe. E'yianmiat uimi
po'oro wyti aru henoi henoi haty wo miit'in
me — Tut irane ti Miit'in Porekuat nuat e.
Mi'i hawyi eweitoiat ro eiminug sa'ag ko'i
eiwanẽtup sa'ag hap ko'i hawyi mu'ap ewy
ra'yn toĩne'en Tupana Mipo'oro Ehehakye
ra'at hanuat mohey pote e'yianmiat henoi
e Tupana Tosa'yru pe. Waku hawyi ti aru
ekatup ta'yn miit'in mi'i turan ti aru waku
ereto En e Tupana Tosa'yru pe sa'a wy'i.
Mi'i hawyi Tupana ehay moherep hat Isaia
iwan Tupana e ihay Tosa'yru piat hap Isaia
40.3 pe. 4 Mi'i turan ni Iuwãu tut ra'yn
mekewat wo'o set'ok hat Tupana to'e hap
ewy. Mi'i hawyi yahig note tohenoi henoi
kahato miit'in me — Eweiwaure ro eiminug
yt naku i hap ko'i e. Mi'i hawyi ewei'aipok
to Tupana ewawi e. Waku hawyi woroho'o
set'ok e Iuwãu miit'in me. 5 Mi'i hawyi
miit'in tawa Ierusarẽi kaipywiaria yi Iuteu
kaipy wiaria tõ'ẽ tõ'ẽ yahig kape Iuwãu
mienoi kuap hamo. Mi'i hawyi ti õ'ẽ haria
henoi ra'yn wuat'i aikotã ta'atunug yt naku
i hap ko'i to'ope. Waku hawyi Iuwãu ti'atu
set'ok Iũtãu hy pe. 6 Mi'i hap Iuwãu esokpe
ti ihũ Kameru sap kawiat. Imi'u wyti pohit
i'ewyte awi'a hy imi'u wo. Iwe'ok kytyt
hap ti mi'at pe kawiat. 7 Mi'i hawyi ti
tohenoi henoi miit'in me — Meiũran ti aru
tut wẽtup ok po'og po'og wakuat uikawiat
rakat e. Uiat uhewaku hap yt put'ok'e i
ipysei hamo ipy sokpe saity pok hamo e. 8 —
Uito ti woroho'oset'ok y'y wo ma'ato mi'i ti
aru Tupana Pã'ãu wakuat no ra'yn ehet'ok
e Iuwãu miit'in me.
9 Mi'i hawyi wẽtup e'at pe tut ra'yn
Iesui tawa Nasare kaipyi tomotag hap tama
Karireia kaipyi Iuwãu kape toset'ok Iũtãu
hy piat hamo tut. 10 Mi'i hawyi Iesui
tuwẽtem y'y pyi hawyi teha'at ra'yn atipy
kape. Mi'i hawyi ta'akasa ra'yn oken'ypy
ewy ra'yn. Mi'i totepyi tut ra'yn Tu-
pana Pã'ãu hawyi put'ok'e ra'yn pykasu
ewywuat Iesui ete. 11 Mi'i hawyi sehay tut
Iesui pe atipy kaipyi — Ta'i uimiky'e kahato
En Uha'yru e. Mi'i tupono arehum kahato
ete e.

MATEU 4.1-11 IRUKA 4.1-13 PIAT EWY

12 Mi'i hawyi meremo Tupana Pã'ãu to'e
Iesui pe — Ereto ro yahig koro kape mesu
wepyi Iũtãu hy sakpo Uha'yru e. 13 Mi'i
hawyi toto Iesui Iuwãu pyi i'ewyte Iũtãu hy
kaipyi yahig koro kape. Mi'i hawyi itote
tuweran toĩne'en mi'at ko'i py'a setpe 40
e'at toĩne'en itote. Mi'i turan ahiag hã'ãg
kahato Iesui. Toiky'esat Iesui tunug yt naku
i hap ko'i. Mi'i hawyi Tupana mipo'ororia
atipy kaipy wiaria tõ'ẽ tõ'ẽ Iesui moesaika
hamo.

MATEU 4.12 IRUKA 4.14 PIAT EWY

14 Wẽtup e'at pe miit'in tipyhik wo'o
set'ok hat Iuwãu. Mi'i hawyi Iesui toto i
ra'yn yi Karireia kape Tupana ehay wakuat
enoi enoi hamo. 15 Mi'i hawyi to'e —
Koitywy ti porap put'ok'e ra'yn Tupana
Morekuat nuat ieĩne'en hamuat. Mi'i
tupono eweitoiat ro eiminug yt naku i
hap ko'i hawyi eweimohey ro Tupana ehay
wakuat e Iesui tetama piaria pe.

MATEU 4.18-22 IRUKA 5.1-11 PIAT EWY

16 Wẽtup e'at pe so hewyry Iesui yi
Karireia hyemyi'a e'yi kyt upi. Mi'i turan
ta'akasa pira pytyk haria kape uhyt Simãu
iywyt Ãtere kape. Mi'i turan kowo'i kowo'i
suki wato wo ta'atukat pira y'y pe. 17 Mi'i
hawyi Iesui ti'a tu kaykay ra'yn — To'iro
uhupi uhyt'i'in e. Mesup te ti pira pytyk
haria wo eipe ma'ato meiũran ti aru ahenoi
miit'in pytyk Tupana wanuat hap ehepe e
Iesui Simãu i'ewyte Ãtere pe. 18 Mio tã e

Iesui hawyi meremo ta'a tu'atoiat ta'a tue
suki wato hawyi tuwat ra'yn Iesui upi. 19 Mi'i
hawyi Iesui toto porap'i ywyku'i upi. Mi'i
turan ta'a kasa i Sepeteu sa'y ru'in kape
Tiaku Iuwãu kape wesuki wato mog yara
piat haria kape. 20 Mi'i hawyi toi'atukaykay
meremo mi'iria hawyi tuwat ra'yn hupi
yara pyi ta'atu'ywot wywuatpyi. Mi'i hawyi
Sepeteu topyhu'at temiit'in wywo yara pe.

MATEU 4.13-25 IRUKA 4.31-37 PIAT EWY

21 Mi'i hawyi toto i ra'yn Iesui temiit'in
wywo tawa Kawa na'ũ kape. Tupana mõ-
typot hap e'at pe hawyi Iesui teke Tupana
mõtypot yat pe itotiaria mu'e hamo. 22 Mi'i
hawyi te'e ru we wa nẽtup kahato hawyi
te'ero'e to'ope — Kat poteĩ Iesui aimu'e yt
miwan enoi haria ewy i ra'yn i'atu'e. Mi'i
ti morekuat ewy ra'yn wen i'atu'e. 23 Mi'i
turan wo'o mu'e hawe wẽtup ok toĩne'en
ahiag ipiit piat rakat. Mi'i so to'e — Ta'i
uruikuap ti En e. En ni mekewat Iesui tawa
Nasare kaipywiat. En ni Tupana Sa'yru
wakuat e tehay pirik wo. 24 Kat ere teran
kahu uruete i'atu'e. Urutu'uka hamo apo
eriot i'atu'e. 25 Mi'i pote Iesui wãi'e haty wo
— Epo'inik to ahiag e. Erẽtem no meiẽwat
miit piit pyi e. 26 Mi'i pote meiẽwat miit
ahiag tihuruk tuwẽtem tehay pirik wuat
haype. 27 Mi'i pote irania'in te'eruwanẽtup
kahato hawyi apo'i'a tu'e to'ope — Uweĩ
meiẽ wo'omu'e hat i'atu'e. Yt wata'akasa i
meiẽwat ewywuat tehay esaika wuat ahiag
sopo hat i'atu'e. 28 Mi'i hawyi wuat'i pe
ra'yn ta'a tu henoi henoi Iesui etiat hawyi
irania'in yi Karireia piaria ikuap ta'yn Iesui
piat wakuap nug hap etiat.

MATEU 8.14-16 IRUKA 4.38-41 PIAT EWY

29 Mi'i hawyi ti Iesui tuwẽtem na'yn Tu-
pana mõtypot yat pyi. Mi'i hawyi toto
i ra'yn towy ria'in Iuwãu Tiaku wywo
temiit'in Ãtere Simãu yat kape. 30 Mi'i hawyi
Simãu sakitu i'ahu rakat yni pe ta'atupuẽti.
Mi'i hawyi ti mekewat i'ahu hap ta'a tu
henoi Iesui pe. 31 Mi'i hawyi toto ra'yn
howawi. Put'okto'e hawyi toipopytyk ta'yn
hawyi — Epoĩ'ãm no e hawyi i'ãpe'ok'am
na'yn waku ra'yn. Mi'i hawyi i'ahu kosap
iwy Simãu sakitu. Tehãite meremo hawyi
toteropat ra'yn Iesui'in.

32 Mi'i hawyi at min'e turan ta'a tuerut
Iesui kape wuat'i i'ahu rakaria wuat'i ahiag
ipiit piat rakaria tawa wato Kawana'ũ kaipy
wiaria. 33 Mi'i hawyi ti yne tawa piaria te'eru
wa'atunug oken'ypyke. Mi'i hawyi ti toi'a
tumoehãite kahato i'ahu rakaria. 34 I'ewyte
ahiagnia toi'atusopo kahato miit'in piit pyi.
Mi'i hawyi to'e i ahiagnia pe — Eipo'inik
to ahiagnia e. Yt ewehenoi tei'o uikuap
ehepiat hap e i'atuepe.

35 Ihot'ok kai i toto ra'yn Iesui tuweran
yahig kape. Mi'i hap tote to'oehay Tupana
wywo. 36 Meiũran ti Simãu'in tuwat hupi
ikat hamo. 37 Ta'a tu puẽti hawyi te'e ro'e
tope — Urumu'e hat i'atu'e mio ti ekat haria
typy'i kahato Mehĩ i'atu'e. Pyno to'iro i
wata'aipok ekat haria kape i'atu'e. 38 Ma'ato
toi'a tu wesat — To'iro irania'in tawa kape
e. Wuat'i tawa pe ahenoi teran e. Yt
wẽtup tawa pe yn i ahenoi teran e. Wuat'i
piat henoi hamo ariot mesuwat yi kape e.
39 Mi'i hawyi toto i ra'yn Iesui yi Karireia
piat Tupana mõtypot yat piaria enoi hamo
ahiagnia sopo hamo miit'in kaipyi toto.

MATEU 8.2-4 IRUKA 5.12-14 PIAT EWY

40 Wẽtup e'at pe Iesui ewyry hap tote
hepihi pihi rakat tut Iesui kape. Mi'i hawyi
tuwepỹ'ãtutuk haype to'e — Uhyt e uimoe
hãite teran mote uimoe hãite o e. 41 Mi'i
hawyi Iesui tiky'e hawyi tuweponug hawyi
to'e — Ta'i woroky'e kahato woromoehãite
teran uhyt e. 42 Mio tã e hawyi meremo
ra'yn ipiit kahu ra'yn tuweityk ta'yn hep-
ihi. 43 Mi'i hawyi Iesui tinãpin haty wo —
Pyno uhyt waku ra'yn epe etiat e. Mi'i pote
are'e epe ereto ro pa'i ko'i kape hawyi epiit
kahu hap etomo herep to i'atuepe e. Mi'i
hawyi ti aru ta'a tukuap ta'yn emoehãite
hap e. Ma'ato irania'in me o yt etomoherep
tei'o emoehãite hap mu'ap upiaria pe e.
44 Katu pono etomo herep sa'a wy'i pa'iria
piat hap atiky'esat e. Waku ehenoi i'atuepe
aikotã aha'a se'i Musei nimo ainãpin hap
ewy ehenoi o emoehãite kuap miit'in miat
hamo e. 45 Ma'ato yt Iesui miky'esat ewy i
tohenoi Iesui piat tomoehãite hap yne pe.
Mi'i pote ti Iesui yt teke kuap i tawa pe katu
pono ti typy'i kahato akasa teran haria tõ'ẽ
tõ'ẽ howawi wuat'i kaipyi. Mi'i pote yahig
note toĩne'en yt teke kuap i tawa pe pote.

2

MATEU 9.1 IRUKA 5.17 PIAT EWY

1 Meiũran Iesui ta'aipok i ra'yn tawa Kawa
na'ũ kape. Put'ok to'e itotiat hawyi teke
wẽtup netap we. Toĩne'en porap'i itotiat

hap hawyi miit'in tikuap ta'yn aikope Iesui
ieĩne'en hap. 2 Mi'i hawyi meremo tõ'ẽ tõ'ẽ
i ra'yn howawi typy'i kahato ra'yn hawyi
irania'in miit'in sem oken upi ne'i ra'yn yn
tukup te'en. Mi'i hawyi Iesui ti'a tu mu'e
Tupana ehay wo õ'ẽ tewawiat haria. 3 Mi'i
turan ta'atuerut Iesui kape yt ipoĩ'ãm kuap
i rakat yni pe 4 ok herut haria. Ma'ato yt
tuwehyt'ok kuap i Iesui ewawi sese kat pote
typy'i poity'i netap wiat pote. 4 Mi'i pote
te'e ra'am na'yn netap ok tote hawyi ta'a
tu'ahot ra'yn netap ok Iesui apy tote. Mi'i
hawyi i'okhot'e hawuo ta'a tu mo'apyk yt
hewyry kuap i rakat yni pe. 5 Mi'i hawyi ta'a
kasa yne hawyi Iesui tikuap ta'yn tomohey
i'atuepiat hap ko'i. Mi'i hawyi to'e i'ahu
rakat pe — Koitywy ti yt naku i eminug
sa'ag ko'i Tupana tihep yne ra'yn epy'a
piat uiwy e. 6 Mi'i pote apyk puaria miwan
enoi haria te'e ru wa nẽtup hawe te'e ro'e
— Kat pote mio tã e Iesui i'atu'e te'eruwa
nẽtup hawe. 7 Tupana yn ni yt nakuaria i
aiminug hep kuap hat i'atu'e. Yt naku i
mio tã e Iesui i'atu'e te'eruwanẽtup hawe.
8 Ma'ato meremo Iesui tikuap topy'a pe i'atu
wanẽtup hap. Mi'i hawyi Iesui to'e i'atuepe
— Kat poteĩ yt eweiky'esat i ui'e i'ahu rakat
piat hap e. 9 Kat are'e som pyno po'og yt
niatpo i yt hewyry kuap i rakat pe sio apo
koitywy ti yt nakuap i eminug atihep ta'yn
are'e sio erepoĩ'ãm no hawyi eti'okpo'i ro
e'yni hawyi ereto ro e'yat kape are'e. Kat
som pyno po'og yt niatpo i are'e yt ipoĩ'ãm
kuap i rakat pe e Iesui miwan enoi haria pe.
10 Mi'i hawyi to'e i — Ta'i Miit'in Yke'et ti
yt nakuap i hep kuap hat wuat'i yt naku i
hep kuap hat wyti Uito e. Mi'i tupono atimo
herep mesup ehepe uhesaika hap yt nakuap
i hep hamuat e. 11 Mi'i hawyi Iesui to'e i yt
hewyry kuap i rakat pe — Epoĩ'ãm no hawyi
eti'okpo'i ro e'yni hawyi ereto ro e'yat kape
e. 12 Mi'i hawyi meremo ra'yn i'ahu rakat
ipoĩ'ãm hawyi toi'okpo'i te'yni hawyi toto
ra'yn wuat'i ehamo. Mi'i hawyi te'eraha'at
kahato hawyi te'eruwehum kahato Tupana
ete. Mi'i hawyi te'e ro'e to'ope — Aito yt
karãpe i wata'akasa meikotã i'atu'e ra'yn.

MATEU 9.9-13 IRUKA 5.27-32 PIAT EWY

13 Mi'i hawyi toto ra'yn Iesui tawa pyi
yi Karireia hyemyi'a hy ẽpe kape. Mi'i
hawyi yi kyt upi tõ'ẽ tõ'ẽ miit'in typy'i
kahato howawi. Mi'i hawyi tohenoi henoi
i'atuepe. 14 Mi'i hawyi tewyry hap tote Iesui
ta'akasa uhyt Irewi mekewat Auweu sa'yru
apykpe ipotpap netap wiat rakat. Mi'i ipot-
pap mu'ap pyhyp hap ete. Wuat'i mu'ap
kare'en ko'i toipyhyp. Toipo re ra'at sa'up
to'y wania kaipyi wanĩkaptia porekuat pe.
Mi'i hawyi Iesui tuwẽ powat howawi —
To'iro uiwywo Irewi e. Mi'i hawyi ipoĩ'ãm
na'yn hawyi toto Iesui upi.

15 Wẽtup e'at pe Iesui toto Irewi yat kape
topot mu'eria wywo te'e renuk hamo. Mi'i
hap tote typy'i kahato Irewi wyria'in te'e
ruwa'atunug ienuk hap tote. I'ewyte Iesui
wywo tukup te'en yt nakuaria i sa'up pore
ra'at haria te'e renuk hamo. 16 Mi'i hawyi
irania'in nagnia ehay enoi haria te'eraha'at
ienuk hap kape i'ewyte miwan enoi haria
te'e ra ha'at. Mi'i hawyi apo'i'a tu'e Iesui
potmu'eria pe — Kat poteĩ eimu'e hat yt
nakuaria i iwywo sa'up pore ra'at haria
wywo tenuk i'atu'e. 17 Mi'i e hap Iesui tikuap
hawyi toi'atuwesat — Uhyt'i'in yt eweikuap
i apo aikotã ihãite rakaria yt tikat hin i mo-
hag nug hat ma'ato irania'in i'ahu rakaria ti
ikat kahato e. Mi'i hap ewy ti koitywy ariot
yt nakuaria i era'aipok Tupana kapiat hamo
e. Ma'ato — Uruto po'og waku e haria yt
atera'aipok kuap i Tupana kape e katupono
yt uikat hin i — Uruto po'og i'atu'e pote.

MATEU 9.14-17 IRUKA 5.33-38 PIAT EWY

18 Mi'i hawyi mekewat i'atu we mo sy'at
hap e'at pe miit'in te'e ro'e Iesui pe —
Wo'oset'ok hat Iuwãu potmu'eria koitywy
te'e ru we mo sy'at kahato ra'yn i'atu'e.
I'ewyte ti nagnia ehay enoi haria te'e ru
we mo sy'at kahato ra'yn i'atu'e. Ma'ato
ewat epotmu'eria yt te'eruwemosy'at hin
i i'atu'e. Kat poteĩ mi'i tã epotmu'eria
i'atu'e. 19 Mi'i hawyi Iesui ti'a tu wesat —
Katupono uipot mu'eria i'atuwepit kahato
aikotã ienuk hap e'at piat se'aito hap e'at
piat ienuk hap ewy uipot mu'eria tukup
te'en e. Ienuk hap e'at pe yt uwe i tuwemo
sy'at i'atuwepit hap e'at pote e. 20 Ma'ato
karãpe irania'in tioto se'aito pya to'o'yaty
pepyi mi'i hawyi te'eruwemosy'at e Iesui
wemosy'at haria pe. 21 — I'ewyte ti wẽtup
sehay ahenoi teran ehepe e. Ahesokpe
pot'i i'ewyte hiot'e pote yt naku i wato-
mog sokpe pakup wo ne'i e. Katupono ti
ahepiat imog hap tuwe'atuk hawyi toihiot

ne'i ra'yn ahesokpe pot'i e. Mi'i hawyi ah-
esokpe hiot'e rakat topy hu'at po'og na'yn
sa'ag e. 22 I'ewyte ahetama pe watopag Uwa
hy heiam i'ape pakup we e. Ma'ato heiam
i'ape pot'i pe iteneg moity'i pote yt naku i
mi'i tã katupono ti henãpuk hawyi heiam
i'ape teneg hawyi pok'e i ra'yn e. Pok'e
hawyi yt kat i Uwa hy i'ewyte yt kat i heiam
pok'e hawyi. Ma'ato i'ape pakup wote yt
pok'e i torok'e pote. Mi'i ewywuat yt naku
i uhehay pakup eweipag sehay pot'i puo e
Iesui nagnia ehay enoi haria pe.

MATEU 12.1-8 IRUKA 6.1-5 PIAT EWY

23 Mi'i hawyi yt i'atu potpap i hap e'at
pe Iesui tokosap ta'yn go sakpo awati
ypia wywuat sakpo. Mi'i hawyi iwyria'in
ho'opik ta'yn awati toko ka'at no. 24 Mi'i
hawyi ma'ato irania'in nagnia ehay enoi
haria te'e ra ha'at kahato i'atu potpap hap
kape. Mi'i hawyi tõ'ẽ meremo hawyi
wãita'atu'e Iesui piat hamo — Yt naku i ti
ta'atu ho'opik awati yt aipotpap i hap e'at
pe. Yt naku i ti mi'i tã i'atu'e. 25 Ma'ato
Iesui ti'a tu wesat — U pãi yt eweikuap
i apo miwan me aikotã sa'a wy'i Tupana
miky'e morekuat Tawi teke Tupana mõ-
typot hawe tesy'at wywuat hawyi toimõ'ẽ
mekewat Tupana mõtypot haria eman tesu
ra ra'in me hap e. 26 Mi'i hawyi tutu'u tesu
rara'in nywo pa'i wato mi'u wuat ne'i. Mi'i
aikotã aiporekuat sa'awy'iwuat Tawi tunug
mekewat pa'i Apiata ieĩne'en hap e'at pe
turan e. Mi'i tã hat pytkai — Waku kahato
aipo typot sa'a wy'iwuat Tawi ewei'e. 27 —
Uhyt'i'in sa'awy'i Tupana tunug tomõtypot
hap e'at hawyi tutum miit'in me i'atu mo
wepit hamo tomohey hamuat e. Mi'i pote
mio he'at toĩne'en miit'in po pe aimowepit
hamo e. Ma'ato yt naku i Tupana mõtypot
e'at ne'i topy hu'at ai'akag wo wãi'e hano
e. Kat pote Tupana tum ahepe te'at aimo
wepit hamo e. 28 Tutum na'yn miit'in me
te'at are mi'i pote Uito areĩne'en Tupana
e'at Ka'iwat no i'ewyte areĩne'en Wuat'i
Miit'in Yke'et no e Iesui nagnia wãi'e hap
enoi haria pe.

3

MATEU 12.9-14 IRUKA 6.6-11 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Tupana mõtypot hap e'at
pe Iesui teke i Tupana ehay enoi hawe.
Mi'i hawyi itotiaria wywo toĩne'en ipo kĩ'ã
rakat. 2 Mi'i hawyi te'e ru wa nẽtup — Iesui
timoe hãite apo ipo kĩ'ã rakat yt aipotpap
i hap e'at pe. Mi'i hap ti yt naku i i'atu
wa nẽtup hawe. Mi'i hawyi te'e ra ha'at
kahato Iesui kape ikuasa te hamo. 3 Mi'i
hawyi Iesui tikaykay tuwe wawi ipo kag
mot'i rakat — Uhyt'i eriot ro meikowo e.
Epoĩ'ãm no meiũpe miit'in py'a setpe e.
4 Mi'i hawyi to'e Iesui irania'in me — Koran
wyti Tupana mõtypot hap e'at e. Mi'i
pote apo'are ehepe waku som mesuwat e'at
pe wakuap watunug sio apo yt naku i e.
Waku apo mesup e'at pe watunug miit'in
ky'e hap sio miit'in atu'uka hap watunug
e. Mi'i hawyi ma'ato yt ta'atuwesat i ra'yn
Iesui. I'atunik ne'i ra'yn. 5 Mi'i pote Iesui
ipy'ahak hawyi iha'at kahato i'atue wawi
i'atu py'a heg nakaria kape yt ta'a tu ky'e
i ipo kĩ'ã rakat pote. Mi'i hawyi to'e i
ipo kĩ'ã rakat pe — Erepo torok to uhyt e.
Mi'i hawyi toitorok ta'yn hawyi ipo kokaw-
iat ewy ra'yn. 6 Mi'i hawyi nagnia ehay
enoi haria tuwat ra'yn Iesui kaipyi. Mi'i
hawyi tuwat ra'yn morekuat Eroti esura
ra'in kape. Mi'i hawyi mi'iria wywo ta'a
tukat aikotã waku Iesui auka hamuat hap.
7 Mi'i hawyi Iesui toto ra'yn topotmu'eria
wywo tawa Karireia hyemyi'a kape. Mi'i
hap upi typy'i kahato miit'in tuwat hupi
tawa Karireia kaipywiaria tawa Iuteu kaipy
wiaria 8 Tawa Ieru sarẽi kaipy wiaria yi
Itumeia kaipy wiaria Iũtãu hy sakpuaria
tuwat hupi i'ewyte mekewat tawa ko'i pya
pywiat Tiru kaipy wiaria tawa Sitãu kaipy
wiaria tuwat tuwat Iesui upi. 9 Karãpe Iesui
minug wakuap ta'atukuap ta'yn hawyi te'e
ru wa'a tunug howawi wuat'i kaipy wiaria.
10 Mi'i hawyi itote i'ahu rakaria typy'i ka-
hato Iesui ti'a tu moe hãite. Mi'i pote
te'e ru wa'a tunug kahato howawi hemig
hamo. Mi'i pote Iesui to'e towy ria'in me
— Eweterut ro yara uhowawi e. Katupono
meiũpe uhemig neran haria typy'i kahato
e. Ta'i ui'akit kuap ne'i ra'yn ti uhemig
neran haria e. 11 Mi'i hawyi ahiag ipiit
piat rakaria hewo yi tote. I'ewyte ahiagnia
kak'i'atu'e. Iesui kapiat te'e ra ha'at hawyi
— Tupana Sa'yru ti En i'atu'e. 12 Mi'i pote
Iesui wãi'e ahiagnia pe — Eipo'inik to e. Yt
ewehenoi tei'o eimikuap uwe Uito hap e
Iesui ahiagnia pe.

MATEU 10.1-4 IRUKA 6.12-16 PIAT EWY

13 Mi'i hap totepyi Iesui ta'am na'yn
yity'ok tote. Mi'i totepyi toi'a tu kaykay

tuwewawi tomi'airoria 12 miit. Mi'i hawyi
tokoka'at howawi hawyi to'e topotmu'eria
pe [14] — Uimi'ai roria eipe uiwywuat wuat'i
e'at piat ieĩne'en haria eipe e. [15] Uimi
po'o roria ahiag sopo hanuaria ti eipe e.
[16] Sa'awy'i toikaykay tuwewawi Simãu. Mi'i
hawyi tutum het pakup Simãu me PE-
TERU Nu e. [17] Mi'i hawyi toikaykay TIAKU
Sepeteu sa'yru tuwewawi hawyi toikaykay
Tiaku ywyt IUWÃU tuwewowi. Mi'i hawyi
mi'iria pe Iesui tum i'atuset pakup Ipuehay
rakaria e ma'ato Iesui pusu puo Puane-
sei e. [18] Mi'i hawyi toi'a tu kaykay tuwe
wawi temiit'in ÃTERE WIRIPI PATORUMEU.
Mi'i hawyi toikaykay MATEU TUME tuwe
wawi. I'ewyte TIAKU Auweu sa'yru hawyi
TATEU hawyi SIMÃU SERATI torania toi'atu
kaykay. [19] Torania toikaykay IUTA Ikarioti
sa'yru. Mi'i ti meiũran ima'at hano topy
hu'at.

[20] Mi'i hawyi Iesui ta'aipok i ra'yn yity'ok
kaipyi netap kape towy ria'in nywo. Mi'i
hawyi miit'in te'e ru wa'a tunug kahato i
ra'yn howawi typy'i kahato. [21] Mi'i pote
yt aikotã kuap i te'e renuk. Mi'i hap ti
iywyt'in tikuap ta'yn hawyi te'ero'e to'ope
— Meiẽ Aheyke'et Iesui wyti heso'ok ta'yn
yt tenuk i pote i'atu'e to'ope. Mi'i hawyi
tuwat ra'yn Ta'a tuy ke'et Iesui enõtem
hamo. Waku watioto i ai'yat kape kat pote
ti heso'ok ta'yn i'atu'e. [22] I'ewyte miwan
enoi haria Ieru sarẽi kaipy wiaria to'oehay
to'ope — Ta'i watikuap ta'yn Iesui hepap
ahiagnia pore nõtem miit'in mywiat hap
i'atu'e. Ta'i ahiagnia porekuat aipusu puo
Peusepu toĩne'en Iesui piit pe pote toi'atu
po'oro kuap ahiagnia sa'ag i'atu'e to'ope.
[23] Mi'i pote Iesui ti'atukaykay miit'in tuwe
wawi hawyi to'e i'atuepe — Uiwy ria'in e
ahenoi teran ehepe uhehay iã'ãkap wuo e.
Are pãi kat hamo ten ahiag tuwe sopo are
e. [24] Yt aikotã kuap i wyti ren e. Katu pono
yt karãpe i tuwe sopo kuap miit piit pyi
ahiag e. Katu pono karãpe wẽtup setama
pe miit'in tu'uka tu'uka to'ope meiũran ti
mekewat setama pe yt uwe i ra'yn topy
hu'at e. Kat pote to'o'atoiat yne yne e yt
kat i wo'owese hap itote pote e. [25] I'ewyte ti
karãpe miit'in wẽtup yat pe tu'uka tu'uka
to'ope meiũran ti yt uwe i ra'yn topy hu'at
mekewat yat pe to'o'atu'uka pote e. [26] Mi'i
hap ewy kahato karãpe ahiag tuwe'uka
tuwete meiũran tuwe moma hap yn topy
hu'at e. I'ewyte sero'ok'e hat yt teke kuap
i surara hesaika rakat yat pe heka re'en
ero'ok hamo e. [27] Ma'ato sa'a wy'i toipo'i
po'i hesaika rakat mi'i hawyi ti tote ro'ok
kuap hekare'en e. Mi'i pote ti rat toipohari
kuap ahiag e. [28] Pywo ti are'e ehepe yne
ehehay yt nakuap i ko'i Tupana timohãpyk
kuap ma'ato ehehay yt nakuat i Tupana
Pã'ãu kapiat ti ihay uhepiat turan Tupana
yt timo hãpyk kuap i — Mi'i Miit Uha'yru
sese e Tupana Pã'ãu ehepe turan — Eso
kahato ewei'e tope hawyi Tupana yt tomo
hãpyk kuap i ra'yn e. [29] Mi'i e hat ti Tupana
mi'a piheg hano topy hu'at wuat'i e'at pe.
Katu pono Tupana yt timo hãpyk kuap i —
Yt uimohey teran i e hat. Tupana Pã'ãu
wakuat etiat — Eso kahato to'e hawyi ihay
uhetiat turan. Mi'i e hat wuat'i e'at piat
Tupana mi'apiheg hanuat topyhu'at e Iesui
tomohey hap pun haria pe. [30] Iesui to'e mio
tã e katu pono Iesui ete sa'a wy'i te'e ro'e
— Ahiag pã'ãu toĩne'en Iesui piit pe i'atu'e
pote.

MATEU 12.46-50 IRUKA 8.19-21 PIAT EWY

[31] Mi'i turan put'ok'i'a tu'e Iesui ywyt'in
inyt'in ity wywo Ta'a tuy ke'et ereto tawa
Nasare kapiat hamo. Mi'i hawyi typy'i
kahato Iesui apypueri wo pote ity'in yt
teke kuap i Iesui ewawi. Mi'i pote sehay
ta'atupo'oro Iesui kaykay hamo oken kape
ipotmu'eria py'a setpyi. [32] Mi'i hawyi Iesui
apypueri haria henoi tope — Urumu'e hat
ety eywyt'in einyt'in ekaykay oken kape
i'atu'e. [33] Mi'i hawyi Iesui ti'a tu wesat —
U e uweĩ uity e uweĩ uheywyt'in e uweĩ
uheinyt'in e. [34] Mi'i hawyi teha'at ta'a
py pueri haria kape tomohey haria kape
hawyi to'e [35] — Meiũpe ti uity uheywyt'in
uheinyt'in e. Katu pono Tupana ehay pe
pywo e haria wyti uheywyt'in uheinyt'in
uity'in e. Ui'ywot miky'esat nug haria
eipe pote Uheywyt'in uheinyt'in uity'in wo
eweipy hu'at e Iesui ta'a py pueri haria pe
i'ewyte ahepe.

4

MATEU 13.1-9 IRUKA 8.4-8 PIAT EWY

[1] Mi'i hawyi Iesui toto i ra'yn yi Karireia
hyemyi'a e'yikyt'ok upi miit'in atumu'e
hamo. Mi'i hap tote typy'i rakaria te'e ru
wa'a tunug howawi. Mi'i hawyi Iesui teke
yara pe. Mi'i hawyi ta'apyk yara pe yowa

tote pywiat miit'in atumu'e hamo. Mi'i
pytkai miit'in yi kyt upi tukupte'en. 2 Mi'i
hawyi tohenoi henoi sehay iã'ãkap wuo
i'atuepe. 3 — Eweiwa nẽtup o e. Wẽtup
e'at pe so hã'ỹi sytpok hat toto toko kape
hã'ỹi sytpok hamo e. 4 Put'okto'e ra'yn go
totiat hawyi tohytpok ta'yn hã'ỹi te'yi go
pe ma'ato yt yne i hã'ỹi hewo go sese tote.
Irania'in so hã'ỹi hewo go pu'ap upi. Mi'i
ko'i ti weitaria tu'u ne'i e. 5 Ma'ato irania'in
hã'ỹi ti hewo yi hit nu totiat rote. 6 Mi'i
ti meremo hẽtyt ma'ato meiũran at hakup
hawyi ti iku'uro ra'yn itotiat hapo yt toto
kuap i yi piit kapiat pote e. 7 Mi'i hawyi so
irania'in hã'ỹi hewo tuereto i'anam me e.
Mi'i ko'i so hẽtyt wen ma'ato i'anam wywo
to'o'ewy ne'i. Mi'i pote meiũran i'anam
tohik ne'i ra'yn hawyi yt tuwenug i ra'yn
e. 8 Ma'ato irania'in hã'ỹi yi wakuat rote
go sese tote hewo e. Mi'iria ti hẽtyt mer-
emo hawyi ihãite kahato hawyi haat kahato
e. Mi'i ko'i kaipyi toimo rania haat karan
karan iã'ỹi hawyi toipuẽti 30 iã'ỹi. Wẽtup
sat kaipyi toipuẽti 60 ra'yn. Wẽtup kaipyi
100 ra'yn e. 9 Uhyt'i'in Mana'in ehewaure
ka'a pote eweikuap to kat som are'e teran
eimu'e hap uhehay iã'ãkap wuo hap e Iesui
yẽpe upiaria pe.

MATEU 13.18-23 IRUKA 8.11-15 PIAT EWY

10 Tuwat porap i ra'yn yne miit'in hawyi
iwyria'in 12 ok takaria apo'i'a tu'e Iesui
pe — Urumu'e hat kat ete som mesuwat
hã'ỹi hã'ãkap wuo urumu'e i'atu'e. 11 Mi'i
hawyi Iesui ti'a tu wesat — Ta'i uiwy ria'in
ahenoi teran ehepe wuat'i mikuap yt her-
emo i aikotã Tupana topyhu'at irane Miit'in
Porekuat no hap etiat e. Ma'ato irania'in
me pya aikawiat haria pe yt uimohey teran
i haria pe ahenoi teran sehay iã'ãkap wuo
e. 12 Mi'i tupono uhehamo ma'ato yt ta'a
tukuap i kat are'e sese hap mi'iria e. Te'e
ra'a kasa yne ma'ato yt heremo i rakat e.
Mi'i pote yt karãpe i te'e ra'aipok Tupana
kape ta'atuminug yt nakuap i pyi ta'atumo
hãpyk Tupana piat hamo e. 13 Koitywy kat
poteĩ yt eweikuap i mesuwat mikoi iã'ãkap
sehay e. Aikotã aru pyno eweikuap ira-
nia'in uimienoi iã'ãkap ewywuaria e topot
mu'eria pe. 14 Pyno ahenoi ehepe eweikuap
sese hamo e. Mekewat iã'ỹi sytpok hat
ti Tupana ehay enoi moherep hat ewy e.
15 Mi'i hawyi mekewat go pu'ap ẽpe upiat
ti wẽtup ok wẽtup ok wanẽtup haria ewy
e. Mi'iria tote hawyi Tupana ehay hewo
mikoi hã'ỹi ewy ma'ato ta'a tukuap sa'ag
hawyi meremo ahiag tihep te'en te'en i'atu
py'a pyi Tupana ehay e. 16 I'ewyte ti meke-
wat iã'ỹi hin nu totiat ti wẽtup ok wẽtup
ok wanẽtup hat ewy e. Ta'a tu wa nẽtup
hawyi meremo waku kahato ta'a tu puẽti
e. 17 Ma'ato yt i'atu sopo i pote yt toĩne'en
mot'i e. Meiũran irania'in miat ta'atusaty'i
saty'i Tupana ehay mohey i'atu'e piat pote
mi'i hawyi meremo ta'a tu'atoiat Tupana
ehay e. Sa'a wy'i i'atu wepit kahato ma'ato
irania'in to'o ky ry'i e i hawyi meremo ta'a
tu waure ra'yn e. 18 I'ewyte ti mekewat hu
ypia piat ewy toĩne'en e. Mi'iria ta'a tu wa
nẽtup Tupana ehay kape. 19 Ma'ato meiũran
hawyi te'e ru wa nẽtup ta'a tu potpap iwato
hap kape ta'a tue ka re'en iwato hap kape.
Ta'a tu mi ky'esat wuat'i hap kape yn te'e
ru wa nẽtup. 20 Mi'i pote Tupana ehay yt
tuwenug i e. Ma'ato mekewat yi wakuat
upiat ti wẽtup ok wẽtup ok wanẽtup haria
ewy e. Sa'a wy'i ta'a tu wa nẽtup Tupana
ehay kapiat hawyi ta'a tu ky'esat kahato.
Mi'iria tuwenug na'yn e. Ta'i wẽtup ok 30
hap ewy wẽtup ok 60 hap ewy hawyi wẽtup
ok 100 hap ewy ra'yn Tupana ehay tuwenug
kahato ra'yn i'atuieĩne'en hap tote e Iesui
topotmu'eria pe.

MATEU 5.15 PIAT EWY

21 Mi'i hawyi Iesui henoi wẽtup iã'ãkap
sehay teka tu wy ria'in me — Wãtym mote
wyti miit'in topag ariãty ywaiti heiam note
ta'atupag hẽtyhot hamo e. Ma'ato yt uwe i
ariãty ipag neran yrysakag ywyt'okpype e.
Ta'i yt uwe i tuwe'ariãtypag neran yparakai
ywyt'ok pype e. Yt naku i mi'i tã. Iwat
heiam me yn waku ariãty e. 22 Katu pono
meiũran imierewyi tuwemoherep e i'ewyte
huwy piat meiũran heremo e. 23 Ehewaure
ka'a pote eweikuap to uiwy ria'in e Iesui
tomohey haria pe. 24 Eweiwanẽtup to sehay
kape e. Imõ'ẽ haria wyti aru po'og hereko e.
25 Meiũran po'og na'yn Tupana tum ehepe
e. Ma'ato yt eweimõ'ẽ Tupana miium pote
mekewat kurin kat toihep yne eipo pyi.
Tupana piat einãpin hap eweimu'e irania'in
me pote po'og tehay tutum ehepe e. Ma'ato
yt eweimu'e irania'in me i Tupana piat
einãpin hap ko'i pote ti aru toihep yne i
ra'yn to'e hap eipy'a pyi eimikuap hit e.
Mi'i hawyi po'og yt kat i sa'a wy'iwuat kai
topyhu'at eiwanẽtup hawe e Iesui. 26 — Ta'i

mi'i tã ti Tupana topy hu'at irane Miit'in
Porekuat no aikotã hã'ỹi koi hat ewy ti aru
e. 27 Sa'a wy'i toikoi hawyi tuwewi hẽtyt
ra'yn ma'ato ikoi hat toĩne'en to'yat pe mi'i
turan hẽtyt e. Mi'i hawyi itag na'yn mi'i
hawyi haat ra'yn ma'ato ikoi hat yt uwe i
itote pytkai i'ewyte yt ta'akasa hin i aikotã
itag hap kape pytkai e. 28 Ta'i mekewat
at esaika hap upi mekewat iã'ỹi tuwe moe
hãite tuwepyi e. Mekewat go koi hat toket
turan hewyry turan hẽtyt ra'yn tuwemotag
na'yn haat ra'yn. Mi'i hawyi iko nug hat
toto ra'yn ta'a kasa hamo hawyi — Waku
kahato e uimi'u ra'yn e yt uipotpap i pytkai
tuwenug pãi e tuwepe e. 29 Waku yne hawyi
toiterek kyse'yp wo e. Mi'i uhehay iã'ãkap
ewy kahato Tupana tuwenug Morekuat no
mesuwat yi tote e Iesui topot mu'eria pe
apo'i'atu'e hap wesat hamo.

MATEU 13.31-32 IRUKA 13.18-19 PIAT EWY

30 Mi'i hawyi Iesui henoi po'og na'yn
wẽtup iã'ãkap sehay towy ria'in me —
Are pãi aikotã Tupana topy hu'at Miit'in
Porekuat no. Mi'i hap ete ahenoi teran
ehepe sehay iã'ãkap wuo e. 31 Ta'i aimikoi
iã'ỹi kurin kat Mutata iã'ỹi ewy ti. Eweikoi
yi pe hawyi hẽtyt hawyi meremo topyhu'at
itag i'yp e. Ywaiti ra'yn hawyi weitaria
te'e ru we soknug na'yn haga tote i'yhop
og me. 32 Aikotã aimikoi yt kat iã'ỹi ok tã
rakat i po'og kurin kat wen ma'ato meremo
i'yp uato ra'yn e. Mi'i hap ewy ti Tupana
topyhu'at irane Miit'in Porekuat no e Iesui
i'atuepe. 33 Miit'in me Iesui henoi henoi
kahato sehay hã'ãkap wuo yn tohenoi yt
i'atumikuap wuo i. 34 Ma'ato tuweran hawyi
topotmu'eria sese pe tohenoi sese kat e kat
e tohenoi hã'ãkap wuo hap.

MATEU 8.23-26 IRUKA 8.22-25 PIAT EWY

35 At min'e turan Iesui to'e — To'iro
ysakpo uhyt'i'in mesuwat yara puo e. 36 Mi'i
hawyi ta'a tu hok'iwat ra'yn yẽpeke typy'i
rakaria. Mi'i hawyi ma'ato ipat'ok irania'in
tuwat hupi hewat'ymo yara ko'i puo. 37 Mi'i
turan Iesui toket ne'i yara etu'a pe to'akag
pysop tote. Iket kai ti ihyemyi'a wato py'a
setpiat turan ywytu kahato ra'yn ywytu
uato kahato ra'yn. Mi'i hawyi y'y teke teke
ra'yn i'atue'yara pe. 38 Mi'i hawyi hemiit'in
to'o kak'i te'e ra'a py'at irane ihy wato ta'a
tue'yara piat pote. Mi'i hawyi meremo te'e
ruwẽpowat ta'atuehay pirik wo Iesui kape
— Urumu'e hat erehymut ro i'atu'e. Yt
uruky'e i apo En i'atu'e. Urutopap hamuat
ra'yn wyti i'atu'e minwa to'e Uhyt i'atu'e
Iesui pe. 39 Mi'i hawyi Iesui ipoĩ'ãm na'yn
hawyi to'e ywytu uato pe ihy esaika rakat
pe — Epo'inik to y'y e epohep to wasere
wato e. Mi'i hawyi meremo wasere ipohep
hawyi y'y i'ewyte ipo'inik ta'yn. Mi'i hawyi
ihy nik kahato ra'yn. 40 Mi'i hawyi to'e towy
ria'in me — Uhyt'i'in e kat poteĩ eweiken'ẽ
uimohey haria eipe pytkai e. 41 Mi'i hawyi
te'e ro ken'ẽ po'og ne'i hawyi apo'i'a tu'e
to'ope — Yt uwe i mesuwat yi tote Mi'i
Miit Iesui ewywuat i'atu'e. Ta'i ywytu y'y
tunug kahato Aimu'e hat Iesui mipo'oro
ewy i'atu'e. Uwe pyno Iesui i'atu'e to'ope.

5

MATEU 8.28-34 IRUKA 8.26-39 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Iesui hakpo temiit'in wywo
yi Karireia hyemyi'a. Mi'i hawyi put'ok'i'a
tu'e yi Katarenu wã tote te'eruwehik ta'yn.
2 Mi'i hawyi Iesui tuwẽtem yara pyi yi kape.
Mi'i hawyi meremo ahiagnia ipiit piat rakat
wẽtup ok teput tuerut Iesui kapiat ta'akasa
hamo. 3 Mi'i so nimo ra'yn toĩne'en wo'osyp
hawe yt uwe i ipyhik kuap. 4 Ha'a wyte
ra'yn karania wo ne'i ra'yn ta'a tu pyhik
wo'opyhik hawe wen ma'ato so toipirik ne'i
topyhik hap ko'i. Ta'i kurenti wo ta'a tu
pyhik ma'ato toitektek ne'i. Mi'i hawyi yt
uwe i imoperup'i hamo topyhu'at. 5 Mi'i tã
ti mekewat ahiagnia ipiit piat rakat wãtym
muo ihot'ok puo miit syp hawe yity'ok
tote toĩne'en. Kak'e kak'e yity'ok upi tuwe
witwit nu ko'i wo hawyi haty kahato ra'yn
tuwete. 6 Mi'i turan so ta'a kasa Iesui kape
pya pyi hawyi so teput tuerut ra'yn. Mi'i
hawyi put'ok'e Iesui ete hawyi tuwe pỹ'ã
tutuk howa kape. 7 Mi'i hawyi Iesui pe
to'e tehay pirik wo — Kat som etunug
neran uhete Iesui Tupana Sa'yru e. 8 Mi'i
hawyi Iesui to'e ahiagnia pe — Eiwenõ'ẽ ro
meiũwat miit piit pyi e. Mio tã hawyi toi-
wesat — Yt urusaty'i saty'i tei'o En i'atu'e.
9 Mi'i hawyi Iesui to'e mekewat miit piit
piat ahiagnia pe — Kat eĩ pyno ehet e Iesui
ahiagnia pe. 10 Mio tã e hawyi ta'a tu wesat
— Isem e uruwat uruset Uhyt i'atu'e katu
pono urutypy'i kahato uruto pote. Pyno yt
urupo'oro tei'o pya meiũpe pyi Uhyt i'atu'e
mekewat miit ahiag ipiit piat rakat wẽ
pyi. 11 Mi'i turan hamaut ko'i typy'i rakaria

tukupte'en mekewat yity'ok tote te'erenuk
hap tote. 12 Mi'i hawyi ahiagnia hẽtup Iesui
pe — Meimuẽwat hamaut asuwai ko'i kape
ro urupo'oro i'atu'e. Mi'iria pe mono urutu
we hyt'ok i'atu'e ra'yn. 13 Mi'i hawyi Iesui
to'e — Eweiwat ro pono e. Mio tã e hawyi
tuwenõ'ẽ ra'yn ahiagnia mekewat miit piit
pyi hawyi tuwehyt'ok ta'yn hamaut asuwai
ko'i 2000 rakaria piit pe ra'yn tuwehyt'ok.
Mi'i hawyi hamaut ko'i ikohye put'i kohye
put'i yity'ok totepyi hawyi tuwehyt'ok y'y
pe hawyi topap yne ra'yn. 14 Mi'i hawyi
hamaut sem apykok haria ikohyeput ra'yn
yi Kata renu etawa ko'i upi go ko'i upi
irania'in miat henoi hamo. Mi'i hawyi so
tuwat yne miit'in Iesui kapiat te'era'akasa
hamo. 15 Mi'i hawyi te'era'akasa mekewat
miit Iesui yatype apyk pe ra'yn waku i ra'yn
tuwepainug me ra'yn toĩne'en yt kat i ra'yn
ahiagnia ipiit pe. 16 Mi'i hawyi ti te'e ro
ken'ẽ Iesui pupi. Mi'i hawyi ti mekewat
õ'ẽ haria pe akasa haria henoi yne ra'yn
aikotã aikotã mekewat ahiag ipiit piat rakat
etiat hamaut asuwai ko'i topap yne hap
etiat. 17 Mi'i hawyi ta'atuhẽtup hẽtup i Iesui
pe — Uhyt Mimi i'atu'e motoro meiũwat
uruetama pyi i'atu'e. 18 Mi'i hawyi Iesui
teke yara pe turan mekewat sa'a wy'iwuat
ahiagnia ipiit piat rakat imimoehãite tuwẽ
powat Iesui kape — Uipap kahato eupi Mehĩ
e. 19 Ma'ato Iesui tiwesat — Yt wyti waku
po'og ni era'aipok i ra'yn e'yat kape hawyi
ehenoi henoi mesu wa ro tiaria pe aikotã
Uito Eka'iwat pakup eky'e hap aikotã enug
waku hap ewyria'in miat hap ti atiky'esat
uha'yru e Iesui. 20 Mi'i hawyi ti toto ra'yn
Iesui yatypepyi. Mi'i hawyi wuat'i 10 tawa
puaria piat henoi henoi aikotã wakuap Iesui
tunug tetiat hap. Mi'i hawyi ikuap haria
te'eruwanẽtup kahato — Waku kahato Iesui
i'atu'e to'ope.

MATEU 9.18-26 IRUKA 8.40-56 PIAT EWY

21 Mi'i hawyi Iesui toto i ra'yn temiit'in
nywo yara puo yi Karireia hyemyi'a wato
sakpo. Mi'i hawyi put'ok'i'a tu'e hawyi
miit'in tõ'ẽ tõ'ẽ howawi. 22 Mi'i hawyi
miit'in sem ra'yn tukupte'en yẽpeke. Mi'i
hawyi Tupana mõtypot yat ka'iwat wẽtup
ok Tupana mõtypot yat akag uhyt Iairu
tut Iesui kape. Mi'i hawyi tuwe pỹ'ã tutuk
Iesui ewa kape. 23 Mi'i hawyi tohẽtup Iesui
pe haty wo — Mehĩ e uhaki'yt hin iku'uro
irane Uhyt e. Pyno to'iro meremo imoe-
hãite hamo e. Ereponug itote hawyi mono
ihãite hawyi uhaki'yt yt iku'uro i e. 24 Mi'i
hawyi toto Iesui Iairu upi. Ma'ato meke-
wat typy'i rakaria tuwat yne hupi. Mi'i
hawyi mu'ap upi ta'atupyhuhik ne'i Iesui.
25 MI'i hawyi Iesui toto Tupana mõtypot
yat akag uhyt Iairu upi miit'in sem tuwat
hupi. Mi'i turan ti wẽtup ok haryporia huu
wato rakat toĩne'en i'atu wywo. Mi'i wyti
nimo kahato ra'yn i'ahu. Mi'i wyti 12 anu
ra'yn toho'opot mekewat to'ahu hap. 26 Mi'i
so hewyry mohag nug haria upi. Tutum
yne ra'yn teka re'en mohag nug haria pe.
Ma'ato yt naku i po'og po'og ne'i tuwete.
27 Mi'i turan Iesui etiat toikuap ta'yn. 28 Mi'i
hawyi tuwanẽtup ta'yn — Pyno mesup aru
areto ra'yn Mimi Iesui upi hesokpe emig
hamo e. Mi'i atunug mote mono waku
ra'yn uhete e. Mi'i hawyi ti toto ra'yn
miit'in typy'i tok puo Iesui ewat'ymo. Mi'i
hawyi totemig na'yn hesokpe ete. 29 Mi'i
hawyi meremo waku tuwete hawyi meke-
wat hary poria tikuap ta'yn tehãite hap.
Toikuap tetiat yt tosuu wato i ra'yn hap.
30 Mi'i hawyi ma'ato meremo tuwewi Iesui
tikuap tesaika wẽtem topiit pywiat miit'in
moehãite hamuat hap ko'i. Mi'i pote tuwe
morem na'yn hawyi apo'e topyhuhik haria
pe — Uwe kahu uhesokpe emig e. 31 Mio
tã e pote ipotmu'eria te'e ro'e — Urumu'e
hat meiũpe ti miit'in sem me watukupte'en
typy'i poity'i emig haria i'atu'e. Kat poteĩ
— Uwe uhesokpe emig ere i'atu'e. 32 Ma'ato
Iesui teha'at yne i'atuewa pe. Toikat temig
hat uwe hap. Mi'i pote mekewat hary po-
ria token'ẽ kahato katupono toikuap ta'yn
tomoe hãite hap. 33 Mi'i hawyi tut i ra'yn
hawyi tuwe pỹ'ã tutuk howa kape tyry to'e
wywo hawyi tohenoi ra'yn Iesui piat tomoe
hãite hap. 34 Mi'i hawyi Iesui to'e — Uheinyt
ewat uimohey hap emoehãite ra'yn e. Mi'i
hawyi ti aru ehãite ra'yn e. Mi'i tupono
ewepit ro era'aipok i ro e'yat kape e.

35 Mi'i turan Tupana mõtypot yat akag
uhyt Iairu emiit'in tõ'ẽ ra'yn i'yat kaipyi.
Mi'i hawyi ta'a tu henoi Iairu pe —
Uruka'iwat i'atu'e yt naku i kahato ra'yn.
Yt kat hamo i ra'yn wyti Wo'o mu'e hat
etiky'esat katupono ti esaki'yt wyti iku'uro
sese ra'yn i'atu'e i'ywot Iairu pe. 36 Ma'ato
Iesui tikuap hawyi to'e i'ywot pe — Yt

ereken'ẽ tei'o e. Uimohey yn no en e.
37 Mi'i hawyi typy'i rakaria irania'in Iesui
yt tiky'esat i tuwat yne hap. Temiit'in
yn Peteru Tiaku iywyt Iuwãu wywo yn
toiky'esat tuwat hap. 38 Mi'i hawyi tuwat
ra'yn Iairu yat kape. Mi'i hawyi put'ok'i'a
tu'e tu'isa yat pe turan miit'in typy'i poity'i
ta'a tu puẽti wak haria. 39 Te'e ruwak ihay
pirik kahato pĩ'ã hin iku'uro pote. Mi'i
turan Iesui teke netap we hawyi to'e wak
haria pe — Kat poteĩ eweiwak e. Kat poteĩ
ehehay pirik e. Yt iku'uro i ti pĩ'ã ma'ato
toket ne'i ti e. Mio tã e pote wak haria to'o
kyry'i Iesui ete. Mi'i pote wak haria Iesui
ti'atusopo ra'yn i'yat pyi. 40 Mi'i hawyi toko
ka'at ity i'ywot Iuwãu Tiaku Peteru wywo
yn na'yn iku'uro rakat kape. 41 Mi'i hawyi
Iesui ti'ykesat hawyi to'e iku'uro rakat pe
— Pĩ'ã hin epoĩ'ãm no e. 42 Ma'ato towat
topusu puo — Tarita kumi e. Mi'i hawyi
meremo pĩ'ã hin 12 anu rakat ipoĩ'ãm
na'yn hewyry i ra'yn. Mi'i pote te'eraha'at
kahato te'eruwanẽtup kahato ra'yn. 43 Mi'i
hawyi Iesui ti'atunãpin — Pyno ewetopoi ro
eimẽpyt e. Ma'ato o yt ewehenoi tei'o pĩ'ã
hin ieĩne'en i hap irania'in me e i'atuepe.

6

MATEU 13.53-58 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Iesui toto i ra'yn uhyt Iairu
etawa kaipyi towyria'in wywo tomotag hap
tawa hit Nasare kape. 2 Mi'i hawyi Tu-
pana mõtypot hap e'at pe Iesui henoi henoi
tetawa Nasare piaria pe Tupana mõtypot
yat pe. Mi'i hawyi itotiaria te'eruwanẽtup
kahato. Mi'i hawyi te'e ro'e to'ope — Yt
sa'a wy'iwuat meiũpiat pan'i pan'i e hat i
apo meiẽ i'atu'e. Yt mana Maria mẽpyt i
apo Mi'i Miit i'atu'e. Yt Tiaku Iuse Iuta
Simãu eyke'et i apo Mi'i Miit Iesui i'atu'e.
I'ewyte iwat yt Iesui einyt'in i apo tukup
te'en meiũpe i'atu'e to'ope. 3 Uwe som
pyno mekewat we'eg hap henoi Iesui pe
i'atu'e. Hawytepyi ipatpap mesuwe tawa
Nasare pe wuat'i aria'yp kawiat hap nug
hanuat i'atu'e. Katu pono som pono to-
hepap kahato wuat'i wakuap nug hanuat
i'atu'e ra'yn. Uwe som mesuwat tesaika
hap henoi tope Tupana ewywuat nug hamo
i'atu'e to'ope. Mi'i hawyi yt ta'a tu mohey
hin i Iesui haype. Mi'i pote Iesui yt tim-
oherep kuap i wakuap Tupana mimoherep
yt uwe tunug kuap i hap i'atuepe. 4 Kurin
Kurin tutunug tesaika wo tawa Nasare pe.
Wẽtup ok wẽtup ok yn toimoehãite topo wo
i'ahu rakaria. 5 Ma'ato yt tomohey i haria pe
yt tutunug kuap i aikotã aikotã e hap ko'i.
Yt tomohey i haria kape tuwanẽtup kahato
— Kat pote yt uimohey i uimotag haria e
tuwepe. 6 Mi'i pote to'e i'atuepe — Irania'in
setama puaria wyti imohey kahato Tupana
ehay moherep hat e. Ma'ato iwat hetama
puaria ti yt imohey i e. Iwat i'ywania sese
ti i'ewyte yt imohey i e. I'yat piaria i'ewyte
yt imohey i e Iesui tetawa Nasare piaria pe
tomotag hanuaria pe yt tomohey i haria
pe. Mio tã e hawyi toto ra'yn tomotag hap
tawa Nasare pyi irania'in tawa hit ko'i kape
henoi henoi ipuat hamo.

MATEU 10.1 IRUKA 9.1-2 PIAT EWY

7 Mi'i turan Iesui tikaykay temiit'in tuwe
wawi. Mi'i hawyi tutum na'yn tesaika hap
ahiag sopo hamuat towy ria'in me 12 ok
takaria pe. Mi'i hawyi toi'a tu nãpin —
Uipot mu'eria e koitywy woro ho'o po'oro
wuat'i tawa piaria mu'e hamo e. 8 Typy
ok tuereto woro ho'o po'oro e. Pyno waku
ti ewetioto eheka re'en kurin kurin mu'ap
upianuat e. Esokpe epiit etiat yn etioto e.
9 Waku epy sokpe epy etiat yn etioto are.
Epo'yha wẽtup waku e. Waku yt kat i eimi'u
mu'ap upianuat ewetioto e. Waku yt kat
i ehesokpe eiam e. Waku yt kat i mu'ap
sa'up ape ewetioto e. Waku sokpe eipiit
piat yn ewetioto are. 10 Mi'i hawyi put'ok'e
wei'e wẽtup tawa pe hawyi waku wuat'i
e'at pe ti wẽtup getap we yn ewehenuk
i'ewyte eweiket e. 11 Ma'ato tawa piaria yt
i'atu wese i ehete yt te'e ru wa nẽtup teran
i eimienoi uhetiat kape mi'i pote eweiwat
i ra'yn i'atue tawa pyi e. Eiwe nõ'ẽ hamo
waku meiẽwat tawa sawiu eipy etiat ko'i
eiwepypitpit'ok kahato i'atuehamo e. Mi'i
tã ewetunug hawyi ti aru ta'atukuap ta'yn
Tupana etiat yt ta'a tu wese i hap e Iesui
topotpo'ororia 12 ok takaria pe.

Mi'i hawyi tuwat ra'yn typy ok tuereto
tawa ko'i upi Iesui yaty pepyi ihay enoi
hamo. 12 Put'okta'atu'e hawyi mio tã i'atu'e
miit'in me — Koitywy ewei'atoiat ro yt
nakuap i eiminug ko'i hawyi ewei'aipok to
Tupana etiat kuap hamo i'atu'e miit'in me.
13 Mi'i hawyi i'ewyte ahiag ko'i ta'a tu'a tu
sopo miit'in piit pyi. I'ewyte ikap takat wo
ta'a tupen i'ahu rakaria akag hawyi i'atue

hãite ra'yn. Miit'in te'e ru we wa nẽtup
kahato uwe Iesui e hap ete. 14 Mi'i hawyi
yne ra'yn ikuap Iesui etiat ipotmu'eria 12
ok takaria wẽ pyi. Mi'i hawyi mio tã
hap morekuat Eroti tikuap hawyi to'e tuwa
nẽtup hawe — Iuwãu ta'aipok ta'yn gu'uro
pyi e. Iesui wyti wo'o set'ok hat Iuwãu
toĩne'en i ra'yn gu'uro pyi e. Mi'i tupono ti
totereko hesaika hap e morekuat Eroti Iesui
etiat. 15 Mi'i hawyi wẽtup ok wẽtup ok to'e
— Iesui wyti Tupana ehay moherep nimuat
hat i'atu'e. Ma'ato irania'in — Ta'i Tupana
ehay moherep hat sa'a wy'iwuat Eria wyti
Iesui i'atu'e. 16 Ma'ato morekuat Eroti to'e
tuwewanẽtup hawe — Are pãi atikuap wyti
uwe sese hap e. Ta'i Iuwãu uimi'akag tek
wyti e tuwewanẽtup. Ta'i toĩne'en i ra'yn
gu'uro pyi e tuwa nẽtup hawe morekuat
Eroti Iesui etiat.

MATEU 14.1-12 IRUKA 9.7-9 PIAT EWY

17 Mio tã to'e katupono sa'awy'i morekuat
Eroti toywyt Wiripi ehary'i wywo mana
Erotia e hap het rakat wywo toĩne'en. 18 Mi'i
pote sa'a wy'i te ahet'ok hat Iuwãu to'e
morekuat pe — Wãi'e yt naku i ti ereĩne'en
eywyt ehary'i wywo ne'i e tope. Mio tã
e pote morekuat ti'a tu po'oro tesu ra ra'in
Iuwãu sat hamo ipo'i po'i hamo. Mi'i hawyi
iheg me ta'atupag. 19 Mi'i hawyi morekuat
ehary'i pakup Erotia yt iwese hin i Iuwãu
ete. Toi'auka teran ma'ato yt toi'auka kuap
i katupono Iuwãu pupi he'aito token'ẽ ka-
hato. 20 Morekuat Eroti tikuap ta'yn Iuwãu
wakuat kahato hap. Mi'i hawyi toikawiano
Iuwãu katu pono morekuat tikuap teran
Iuwãu ehay aikotã kahato hap. Toikuap
hawyi ikenmu'e kahato tuwete. 21 Mi'i
hawyi wẽtup e'at pe morekuat Eroti ywã'ĩ
hap kapiat wa'atunug hap e'at pe tõ'ẽ tõ'ẽ
hesurara'in akagnia te'erenuk hamo. Te'e
ruwa'atunug tu'isaria yne yi Karireia kaipy
wiaria tõ'ẽ tõ'ẽ. 22 Mi'i hawyi i'atu wa'a
tunug hawe teke ihary'i hit Erotia mẽpyt
ikahu rakat tehairu tuweran hamo. Mi'i
hawyi tehairu waku ra'yn hawyi morekuat
Eroti iwepit kahato ienuk haria wywo. Mi'i
hawyi to'e pĩ'ã makuptia pe — Ehairu hap
ikahu kahato pĩ'ã e. 23 Pyno ehẽtup to kat
som etiky'esat e. Mi'i hawyi kat emiẽtup
atum epe ehẽtup pote e. Ta'i etiky'esat pote
uhe'yi ipat'ok atum epe pĩ'ã e morekuat
ihairu rakat pe. 24 Mi'i hawyi pĩ'ã toto toty
kape ihay kuap hamo hawyi to'e — Mamai
e kat som waku ahẽtup morekuat pe e. Mi'i
pote ity to'e e — U an e pyno ehẽtup to
miit'in set'ok hat Iuwãu akag. Mi'i som yn
waku e mana Erotia pĩ'ã pe. 25 Mi'i hawyi
pĩ'ã ta'aipok meremo ra'yn morekuat piat
henoi hamo. Put'ok to'e hawyi pĩ'ã to'e —
Pyno mesup uito atiky'esat warupy hit piat
Iuwãu akag e. 26 Mio tã e pote morekuat ipe-
rup ta'yn yt iwepit hin i ra'yn. Yt toi'auka
teran i Iuwãu haype ma'ato sa'awy'i mio tã
e pĩ'ã piat hap iwywuat ienuk haria tikuap
ta'yn kat e hap. 27 Mi'i pote toipo'oro ra'yn
wẽtup ok surara Iuwãu auka hamo. Mi'i
hawyi toto ra'yn wo'opyhik hap kape i'auka
hamo. 28 Mi'i hawyi toterut warupy hit pe
imiẽtup Iuwãu akag hawyi tutum na'yn pĩ'ã
pe. 29 Mi'i hawyi pĩ'ã hum na'yn toty pe. Mi'i
hawyi Iuwãu potmu'eria tikuap ta'yn i'auka
hap hawyi tõ'ẽ ra'yn hyp nu ka'a piat hamo.

MATEU 14.13-21 IRUKA 9.10-17 IUWÃU 6.1-14 PIAT EWY

30 Mi'i hawyi imipo'o roria 12 ok takaria
te'e ra'aipok i ra'yn Iesui ewawi wo'o pot
mu'e haria wuat'i tawa kaipyi. Mi'i hawyi
ta'a tu henoi henoi Iesui pe aikotã ta'a tu
minug ko'i i'ewyte ta'a tu mienoi wuat'i
tawa puat ko'i. 31 Mi'i hawyi typy'i kahato
õ'ẽ õ'ẽ haria tukup te'en itote mi'i pote
yt te'e renuk kuap i ra'yn typy'i poity'i
pote. Mi'i pote Iesui to'e topot mu'eria
pe — To'iro wato aiweran aikope yt uwe i
miit'in hap kape aiwemohy hamo e. 32 Mi'i
hawyi typy'i rakaria kaipyi Iesui toto ra'yn
temiit'in wywo yara puo ihyemyi'a sakpo.
33 Ma'ato irania'in tikuap ta'yn iwat hap
hawyi yi upi wuat'i kaipyi miit'in te'e ru
wa'a tunug aikowo Iesui toto hap kape.
34 Mi'i hawyi Iesui tuwehik hawyi tuwẽtem
yara pyi. Mi'i turan yahig note yẽpeke toi'a
tu puẽti miit'in typy'i kahato yt tuweran
hin i. Mi'i hawyi ma'ato toi'a tu ky'e ka-
hato katu pono toi'a tu puẽti aikotã hũria
Uweuria ko'i ewy aikotã yt ika'iwat rakaria
i ewy toi'a tu puẽti. Mi'i hawyi Iesui ti'a
tu mu'e. 35 Wãtym irane ra'yn hawyi Iesui
potmu'eria tõ'ẽ Iesui kape te'e ro'e hamo
— Wãtym irane ra'yn wyti Uhyt i'atu'e.
36 Yahig note ne'i ti watukupte'en mi'i pote
eti'atupo'oro i ro hesy'at rakaria i'atuetawa
ko'i kape i'atu'e. Waku netap ko'i kape
tuwat mi'u kyi'at hamo i'atu'e. 37 Ma'ato
Iesui ti'a tu wesat — Yt rat waku ewei'a
tupoi hesy'at rakaria e. Mi'i hawyi ta'a tu

wesat — Aikotã etiky'esat Mehĩ miit'in sem
poi hap i'atu'e. Etiky'esat man iwato wati
kyi'at miit'in mi'u wo i'atu'e. Katu pono
200 e'at motpap sa'up yn put'ok'e i'atupoi
hap sa'up mo i'atu'e. 38 Mi'i hawyi Iesui to'e
temiit'in me — Karania a pyno aheman e.
Ewei'a kasa ro pyno e. Ta'a tukuap hawyi
ta'a tu henoi — 5 man typy pira yn Uhyt
i'atu'e. 39 Mi'i hawyi Iesui to'e temiit'in me
— Ewei'apyk to mopep hyp tote ewei'e ro
miit'in me e. 40 Mi'i hawyi te'era'apyk ta'yn
kowo 50 ok kowo 50 ok kowo 100 ok kowo
100 ok. 5000 rakaria yne mopep hyp tote.
41 Waku hawyi Iesui tat 5 man typy pira hit
topo pe hawyi iha'at ywaipe hawyi to'e —
Waku kahato En Tupana e. Urupoi kahato
hat En e. Mi'i hawyi toipat'ok kahato
mekewat 5 a man 2 pira hit rakat towy
ria'in me. Mi'i hawyi mi'iria imõ'ẽ irania'in
me. 42 Toi'a tu mi'u mo wato kahato ra'yn.
Mi'i hawyi ti te'erenuk kahato ra'yn hawyi
i'atu'ok kahato ra'yn tukup te'en. 43 Mi'i
hawyi i'atumi'u ieĩpyt topyhu'at re 12 eyry
sakag ne. 44 Mekewat e'at pe Iesui ti'atupoi
5000 ihainia 5 man wo yt miit minug kuap
ewy hin i tutunug kuap Iesui.

MATEU 14.22-33 IUWÃU 6.15-21 PIAT EWY

45 Te'e renuk waku hawyi Iesui ti'a tu
po'oro ra'yn temiit'in ihyemyi'a sakpo tawa
Petsaita kape. Mi'i hawyi irania'in tomipoi
ko'i i'ewyte toi'a tu po'oro i'atue tawa ko'i
kape. 46 Toi'a tu sopo yne yne hawyi Iesui
toto ra'yn yity'ok kape. Mi'i hap tote
tuweran na'yn hawyi ihay Tupana wywo.
47 Wãtym irane hawyi teha'at ihyemyi'a
kape towy ria'in kape. Mi'i turan wasere
kahato i'atuewa kapiat pote yt i'atuhyha i
iwyria'in iha'at turan. 48 Mi'i pote waipaka
ehay hap owakai Iesui toto ra'yn temiit'in
ewat'ymo yowa tote. 49 Ma'ato te'e ra'a
kasa Iesui kapiat hawyi to'o kak'i — Kat
kahu meke i'atu'e. Miit ehog keĩ i'atu'e.
50 Mi'i hawyi i'atuwuwu kahato ra'yn. Mi'i
hawyi Iesui to'e — Uiwy ria'in Uito rat yt
eweiken'ẽ tei'o e. 51 Mio tã to'e hawyi Iesui
teke ra'yn yara pe temiit'in wywuat pe
ra'yn. Teke hawyi meremo ywytu ipohep
ta'yn. Mi'i pote te'e ru wa nẽtup aikotã
aikotã Iesui hewyry yowa tote hap kape.
52 Katu pono sa'a wy'i te'e ra'a kasa Iesui
minug ko'i 5 man etiat ma'ato yt ta'atukuap
i uwe sese Iesui hap i'atupy'a heg mote yt
ta'atumohey kuap i.

MATEU 14.34-36 PIAT EWY

53 Mi'i hawyi put'ok'i'atu'e tama Kenesare
wã tote i ra'yn. 54 Te'e ru wehik yẽpeke
hawyi tuwẽtem na'yn yara pyi. Mi'i hawyi
meremo yi Kenesare piaria tikuap Iesui mi'i
pote yni puo ta'a tue ro po'ok i'ahu rakaria
kope pyi kope pyi ra'yn howawi. 55 Mi'i
hawyi ta'a tu hẽtup i'atu moe hãite hamuat
hesokpe emig hamo. Mi'i hawyi tewyry hap
upi toi'a tu moe hãite kahato i'ahu rakaria
i'atumierut ko'i. Mi'i turan yne mu'ap upi
tukupte'en i'ahu rakaria Iesui esokpe emig
neran haria. 56 Tawa wato pu'ap upiaria
tawa hit pu'ap upiaria go pu'ap upiaria
tawa e'oken upiaria i'atue tama pu'ap up-
iaria yne yne Iesui ti'a tu moe hãite i'ahu
rakaria tesokpe emig haria. I'ahu rakaria
ta'a tuerut kahato Iesui ewawi hawyi Iesui
hewyry hap upi ta'a tuemig hesokpe yne
mu'ap upi hawyi yne yne temig haria toi'a
tumoehãite tomohey hap ok tã.

7

MATEU 15.1-9 PIAT EWY

1 Wẽtup e'at pe te'eru wa'atunug kahato
Iesui kape nagnia ehay enoi haria i'ewyte
miwan enoi haria tawa wato Ierusarẽi kaipy
wiaria wywo. 2 Mi'i hawyi ta'a tuenuk hap
tote te'e ra'a kasa Iesui ekatu wy ria'in yt
te'e ru we posei i nagnia mienoi yt ewy i.
3 Mi'i hawyi te'e ra ha'at kahato katu pono
yne Iuteu ywania te'e ru we posei yne te'e
renuk hamo. Kare'en kyi'at haria te'eruwei
yne. 4 Yt te'e ruwei i pote yt te'e renuk
kuap i. Ta'i niatpo kahato ti i'atuwepokuap
hap. Katu pono yne ta'a tupyi wuat'i y'y
eiam ko'i mi'u eiam ko'i wuat'i ta'a tupyi
te'e renuk hamo. Aikotã nagnia inug sa'a
wy'i hap ewy ta'atunug. 5 Mi'i hap yn ta'a
tunug. Ma'ato irania'in Iesui mohey haria
yt te'e ru we pokuap i mi'i tã. Mi'i pote
nagnia ehay enoi haria miwan enoi haria
apo'i'a tu'e Iesui pe — Wo'o mu'e hat kat
poteĩ emimu'eria yt te'e ru we posei posei i
urumu'e haria ewy i i'atu'e. Kat poteĩ yt
ta'a tunug i ainãpin sa'a wy'iwuat hap ko'i
i'atu'e. Katupono ti aipo pitpit hap wywo yt
naku i watu'u aimi'u yt naku i i'atu'e. 6 Mi'i
pote Iesui ti'a tu wesat — Nimo te ti ase'i
Isaia henoi tomiwan me ehetiat typy ihay
rakat etiat. Mio tã e Isaia — Mi'i tã haria

Tupana mõtypot ta'atuwẽ pywiat haria yn
mi'iria ma'ato yt ta'atupy'a pyi i ta'atumõ
typot Tupana e Isaia 29.13 pe. 7 Ta'i mi'iria
ti Tupana mõtypot sa'ag ne'i katupono yt
ta'a tu henoi Tupana ehay sese i ma'ato
miit'in kaipywiat sehay yn ta'a tu henoi e
ti Isaia henoi ehetiat e Iesui. 8 Mi'i hawyi
po'og to'e — Ta'i Tupana ehay atoiat haria
ti eipe katu pono nagnia ehay yn ni topy
hu'at eipy'a pe i'ewyte ewehenoi miit'in
e hap ko'i ma'ato Tupana e hap meremo
eweiwaure are e. 9 Ta'i apuete ewei'e ti
Tupana miky'esat ko'i nug hawe hawyi eimi
ky'esat yn ewetunug at ka'ap. Tupana ehay
aikotã waku watunug e hap pun haria eipe
wen ma'ato ei'e hap aikotã waku watunug e
hap ewetunug kahato. 10 Nimo te ti Tupana
tinãpin tehay moherep hat Musei — Waku
ti eimẽpyt'in eimõtypot hanuaria wo tukup
te'en are e. Waku ta'atuty ta'atu'ywot ky'e
kahato haria wo te'eropyhu'at e. Ma'ato yt
kat i ta'atuty'in ta'atu'ywot'in mõtypot hap
i'atuete pote ta'atusaty'i saty'i ta'atuty'in
ta'atu'ywot'in. Waku mi'iria miit'in ti'atu
saty'i saty'i nu wo ta'atuku'uro hap kape e
Tupana sa'a wy'i Musei pe mekewat Esutu
20.12 piat pe. 11 Ma'ato eipe wẽtup sehay
moherep haria e Iesui pa'iria pe nagnia pe.
Yt mio tã ewei'e hin i katu pono mio tã
ewei'e — Waku Tupana pe yn eweium eipo
hap nug hap ko'i ewei'e sa'ag aha'y ru'in
muo ahaki'yt'in muo. Waku Tupana yn
wati mõ typot yt kan hamo i wati mõ typot
ai'y wot'in ewei'e sa'ag. Waku watum aity
ai'ywot sa'up Tupana pa'i pe ewei'e sa'ag e.
Waku watum sa'up aipo hap nug hap ko'i
ahepa'i pe uruepe Tupana wanuat ewei'e
sa'ag yn eimu'e haria pe e Iesui. 12 Yt naku i
ti eimienoi katupono koitywy yt kat i ra'yn
miit'in po hap nug hap ta'atu'ywot ta'atuty
piat hap e. Yt ta'atumõ'ẽ hin i ta'atuty'in
ta'atu'ywot'in me mesup e. Yt naku i are
katu pono mesup yt ta'a tu mõ typot hin i
ta'a tu ty'in ta'a tu'y wot'in eimienoi sa'ag
nagnia ehay upi pyi e. Mi'i pote mesup
ta'a tu'y wot'in me — Papai Mamai i'atu'e
yt kat i ti koitywy topy hu'at uikaipyi eipo
wyro hamuat hap i'atu'e katupono uimiium
ehepiat eipo wyro hamo atum yne ra'yn
Tupana mõtypot yat piaria akag ko'i pe
i'atu'e sa'ag eimienoi upi ma'ato yt Tupana
e hap ewy hin i ei'e hap ko'i are. 13 Ta'i mi'i
hap ko'i ewywuat ti rat sa'ag ne'i ewehenoi
miit'in me ma'ato Tupana e hap yt eweimo
herep hin i yt naku i rat eipe are. Katu
pono Tupana ehay etiat eipohep takaria
eipe. Mi'i pytkai — Uruehay ti Tupana ehay
toĩne'en ewei'e sa'ag ne'i. Mi'i hap kaipyi
ti Irania'in Tupana ehay sese yt ikuap hin
i are e Iesui Iuteu ywania mu'e haria pe
wẽtup miwan enoi haria pe.

MATEU 15.10-20 PIAT EWY

14 Mi'i hawyi Iesui ti'a tu kaykay tuwe
wawi irania'in miit'in miat henoi hamo —
Koitywy are'e teran ehepe aikope pyi som
yt nakuap i tut e. 15 Pywo ti yt eimi'u kaipyi i
ti i'ewyte yt eiposei eipysei hap eiwepainug
hap kaipyi i ti tut i'aparap ehepiat hap
e. 16 Ma'ato miit'in minug yt nakuap i ti
tuwẽtem i'atu py'a pyi i'atu wa nẽtup sa'ag
hap kaipyi e. Pyno ehewaure ka'a pote
eiwanẽtup to mio wat ui'e hap kape e Iesui
i'atuepe.
17 Mi'i hawyi Iesui toto temiit'in wywo
miit'in typy'i rakaria py'asetpyi hawyi teke
wẽtup netap we. Mi'i hawyi meiũran
hemiit'in apo'i'a tu'e Iesui pe — Kat ereĩ
i'atuepe sehay hã'ãkap wuo ehenoi Mehĩ
i'atu'e. 18 Mi'i hawyi Iesui ti'atuwesat — Are
pãi yt eweikuap i apo uhehay e. Irania'in
ewy te ti apo eipe e. Pyno ahenoi i ehepe
e. Yt miit'in mi'u kaipyi i ti tuwenug yt
naku i hap e. 19 Pywo pe ti mi'u yt teke i
aiwanẽtup hawe aipy'a piat ma'ato aimẽ'ẽn
me yn teke kuap e. Mi'i hawyi tuwẽtem
hawyi toto i ra'yn aipiit pyi e Iesui. Mio tã
tupono ti waku yne mi'u aimi'u wo e Iesui.
20 Mi'i hawyi Iesui to'e — Uiwyria'in miit'in
minug yt nakuat i tuwẽtem i'atu py'a pyi
ti e. Pywo pe ti miit'in py'a pyi tuwetẽm
wanẽtup yt nakuat i hap e. 21 Tuwepyi
tutunug yt nakuap i e. Wuat'i hary po
ria'in nywo e hat sero'ok'e hat miit auka hat
wẽtup ok ti se'aito wywo uito e hat wẽtup
ok ti sehary'i wywo uito e hat miit'in py'a
pyi tuwẽtem 22 I'ewyte uiwano yn irania'in
ekare'en e hat ati'atumoweuka'i uito ira-
nia'in e hat atima'at sehay wo wẽtup ok
e hat uito ti po'og uiwaku irania'in kai e
hat ti Tupana ehay etiat weky ry'i hat yt
iwe'eg i rakat tuwepyi ta'a tuehay ta'a tu
py'a pywiat ta'atunug yt naku i e. 23 Pyno
uiwy ria'in eweikuap ta'yn som miit py'a
pyi tuwẽtem wanẽtup hap yt naku i hap.
Mi'i wo ti yt naku i tuwenug tuwe mohun
e Iesui temiit'in me.

MATEU 15.21-28 PIAT EWY

24 Mi'i hawyi Iesui toto pya kahato tetama
pyi wẽtup ywania etama kape i ra'yn wẽtup
setama pya wuat kape. Mi'i hap tote
put'ok'e ra'yn i'atue tama Tiru piat hawyi
iheg me ra'yn toĩne'en. Katu pono yt
toiky'esat i miit'in miat tokuap hap. Ma'ato
yt aikotã me kuap i tuwemig. 25 Mi'i hawyi
wẽtup ok haryporia tikuap Iesui etiat hawyi
toikat ra'yn Iesui. 26 Kat pote tomẽpyt
piit piat ahiag putsit hamo toikat Iesui.
Mi'i hary poria so yt Iesui ywania i ra'yn.
Wẽtup setama pywiat mekewat yi Siru we
nisia pywiat. Mi'i ti wẽtup ta'yn ipusu
Kereku ehay puo ra'yn ihay. Mi'i hawyi
toipuẽti Iesui hawyi tuwe pỹ'ã tutuk howa
kape hawyi to'e — Mimi e etihep o ten ahiag
uimẽpyt piit piat e haty wo. 27 Mi'i hawyi
Iesui tiwesat — Apuete mana e sa'a wy'i ti
atipoi teran ui'ywania e katupono yt naku
i hirakaria mi'u wo urutopoi awareria ne'i
e. 28 Mi'i hawyi to'e Iesui pe hary poria —
Are an mi'i tã ti Mimi e ma'ato ti i'ewyte
aware hit ko'i tu'u mi'u ku'i hewo rakat
e'ywania mẽpyt'in tenuk turan e. 29 Mio tã
e pote Iesui tiwesat — Hẽ ti waku kahato
mana uiwesat en e. Pyno era'aipok i ro
emẽpyt kape katu pono koitywy ti yt kat i
ra'yn ahiag emẽpyt piit pe are'e hap ewy
e. Atisopo ra'yn wyti ahiag emẽpyt piit pyi
mana e. Pyno koitywy waku ra'yn tuwete
e. Yt kat i ra'yn som pyno ahiag emẽpyt
piit pe mana e. 30 Mi'i hawyi ity ta'aipok
ta'yn tomẽpyt kape. Put'ok'e to'yat pe
hawyi toipuẽti ra'yn tomẽpyt yni pe waku
pe i ra'yn. Tokosap ta'yn heso'ok hap.
Mi'i hawyi ti ity tikuap ta'yn tomẽpyt piit
pywiat ahiag wẽtem hap.

MATEU 15.29-31 PIAT EWY

31 Mi'i hawyi toto Iesui tawa Tiru pyi
yi Sitãu sakpo ra'yn. Mi'i hawyi ta'aipok
i ra'yn hẽpype tetama sese kape i ra'yn.
Mi'i hap upi toi'a tu mu'e tetama Karireia
hyemyi'a piaria 10 tawa ko'i. 32 Mi'i hap
tote ta'a tuerut ra'yn Iesui kape wẽtup
ok hewaure rakat yt ihay hãpyk kuap i
rakat. Mi'i hawyi ta'a tu hẽtup Iesui pe
imoehãite topo wuat hamo. 33 Mi'i hawyi
Iesui tioto hewaure rakat miit'in tok pyi
hawyi totemig na'yn hewaure ka'a ko'i
hawyi kuitu'e ra'yn hawyi tohẽku pen tẽty
hy wo. 34 Mi'i hawyi Iesui iha'at atipy kape
hawyi kynkyn'e — Etimoe waure ka'a i ro
meiũwat miit Tupana e. Ma'ato towat to-
pusu puo Iesui to'e tope — Ewata e. 35 Mi'i
hawyi meremo hewaure ka'a i ra'yn ihay
kuap wuat'i ewy ra'yn. 36 Mi'i hawyi Iesui
wãi'e irania'in me haty wo — Yt ewehenoi
tei'o uhepiat imoehãite hap irania'in me e
wen ma'ato ta'atuhenoi henoi ra'yn wuat'i
puo ra'yn yt Iesui miky'esat ewy hin i
ra'yn. 37 Mi'i hawyi ta'a tukuap wuat'i puo
ra'yn Iesui piat hewaure rakat moehãite
hap hawyi te'e ro'e to'ope — Waku kahato
Iesui tunug i'atu'e. Hewaure rakaria wyti
tutunug hewaure ka'a ko'i wo ra'yn i'atu'e.
Yt ihay kuap i rakaria tutunug ihay kuap
i ko'i wo ra'yn i'atu'e. Mi'i hawyi tuwat
tuwat Iesui kape pya pyi.

8

MATEU 15.32-39 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi te'e ru wa'a tunug Iesui kape
miit'in sok. Mi'i hawyi mye'ym e'at Iesui
ti'a tu mu'e at ka'ap. 2 Mi'i hawyi temiit'in
me to'e ra'yn — Uimi mu'eria meiũpiaria
ti mye'ym e'at pe ra'yn mye'ym wãtym
na'yn uhupi hupi uhehay kuap hamo e. Mi'i
pote ti yt kat i ra'yn topy hu'at i'atu mi'u
wuat e. Mi'i pote i'atue ha ky'e'i kahato
uhepe mi'iria pãi e. 3 Koitywy ti yt naku
i ra'yn te'e ra'aipok ta'a tue tawa ko'i kape
katupono pya kahato ra'yn i'atuetawa ko'i
tukup te'en e. Ta'i te'e ropap ne'i ra'yn
ni ren mu'ap upi yahig koro sakpo tuwat
turan sy'at pono e. Yt naku i ra'yn ati'a
tu po re ra'aipok yt kat i i'atu mi'u wywo
i e Iesui. 4 Mi'i hawyi hemiit'in te'e ro'e
Iesui pe — Pywo mehĩ ma'ato aikotã waku
wati'atupoi mesuwe yahig wato tote i'atu'e.
Yt kat i meiũpe man i'atupoi hamo i'atu'e
Iesui pe. 5 Mi'i hawyi apo'e Iesui — Karania
a kahu pyno man aiwat e. Mio tã e pote
— Ta'i 7 man yn Uhyt i'atu'e. 6 — Pyno
ewei'apyk to yi upi e Iesui torania miit'in
me. Mi'i hawyi Iesui waku e Tupana pe
— Uru'ywot atipy piat urutuwehum ewawi
urupoi hap upi e hawyi toipikpik kahato
ra'yn mekewat 7 rakat man hawyi toimõ'ẽ
kahato temiit'in me. Mi'i hawyi hemiit'in
irania'in me imõ'ẽ ra'yn wy. 7 Mi'i hawyi
i'ewyte pira hit ko'i totat hawyi waku e
Tupana pe hawyi toipat'ok kahato hawyi
tutum temiit'in me hawyi — Eweimõ'ẽ o
irania'in me e. 8 Mi'i hawyi te'e renuk

kahato ra'yn hawyi i'atu'ok ta'yn 4000 miit.
9 Mi'i hawyi hemiit'in ti'a tunug i'atu mi'u
ieĩpyt 7 e'yry sakag ne topy hu'at. Waku
hawyi Iesui ti'a tu po'oro ra'yn i'atue tawa
pya rakat ko'i kape.

MATEU 16.1-4 PIAT EWY

10 Mi'i hawyi toto i ra'yn Iesui yara puo
tama Tauma nuta kape temiit'in wywo.
11 Put'ok'i'a tu'e hawyi nagnia ehay enoi
haria hã'ãg Iesui ta'a tuehay wo — Heno
pyno etomo herep esaika hap atipy kaipy-
wiat iwato rakat i'atu'e. Mi'i etunug mote
ti aru uruikuap ta'yn Tupana Mipo'oro En
hap i'atu'e. 12 Mio tã i'atu'e pote Iesui
haty'u kahato topy'a pe hawyi hen'ẽ poity'i
hawyi to'e mio tã e haria pe — Kat poteĩ
mesu wiaria tiky'esat kahato atimo herep
yt miit'in misepap ko'i ewywuat i uimohey
hamo e. — Ta'i esaika hap etimo herep
uruepe hawyi uruimohey En i'atu'e. Mio tã
e haria pe ti yt atomoherep teran i uhesaika
hap mio tã e haria pe e Iesui yt imohey
i haria tewa nĩ kaptia pe. 13 Mi'i hawyi to-
hok'iwat hawyi toto i ra'yn temiit'in wywo
ihyemyi'a sakpo i ra'yn.

MATEU 16.5-12 PIAT EWY

14 Ma'ato hemiit'in tiwaure ta'a tu mi'u
man. Mi'i pote ta'atukat man yara pe mu'ap
upi ma'ato wẽtup man yn ta'a tu puẽti.
15 Mi'i hawyi Iesui ti'a tu nãpin — Eiwe'eg
wo o nagnia ehay enoi haria mani puk
hap ewywuaria pupi e. I'ewyte morekuat
Eroti mani puk hap ewywuat pupi e. 16 Mi'i
hawyi te'e ro'e to'ope — Kat poteĩ mio tã
e ahepe sio aheman yt iwato i pote i'atu'e
to'ope. 17 Mi'i hawyi Iesui tikuap hawyi
to'e i'atuepe — Kat pote aheman yt iwato
i ewei'e eiwo'ope e. Yt eweikuap hin i te
iwato kahato atunug man ga'atpo pytkai
apo e. Eipy'a heg kahato te apo e. 18 Yt
eheha pytig i te apo e. Yt ehewaure ka'a
i te apo e. 19 Eweiwaure ra'yn apo aikotã
sa'a wy'i miit'in ati'a tupoi 7 man wo yn
4000 rakaria hap e. 20 Mi'i kaipyi apo pyno
karania e'yrysakag ne topyhu'at mi'u ieĩpyt
e Iesui temiit'in me. — Ta'i 7 e'yry sakag
ne ti howapy topy hu'at Uhyt i'atu'e. Mi'i
hawyi Iesui to'e — I'ewyte ti sa'awy'iwuat 5
man wo ati'atupoi 5000 rakaria. Mi'i kaipyi
apo karania e'yry sakag ne topy hu'at mi'u
ieĩpyt mekewat e'at piat wy e. — Ta'i 12
e'yrysakag ne i'atu'e. 21 Mi'i hawyi Iesui to'e
— Yt eweikuap i apo te aikotã atimo wato
kuap man hap pyno kat — Aheman yt iwato
i ewei'e. Wẽtup man a yn toĩne'en aimi'u
wo ewei'e e. Yt uimohey i te apo eipe e Iesui
temiit'in me katu pono po'og kurin ipo pe
toĩne'en pote po'og iwato tutunug kuap.
22 Mi'i hawyi put'ok'i'a tu'e ysakpo tawa
Petsaita pe. Mi'i turan so ta'a tuerut Iesui
ewawi yt iha pytig i rakat — Etimoe hãite
epo wo meiũwat yt iha pytig i rakat i'atu'e.
23 Mi'i hawyi Iesui ti'y kesat ereto ra'yn yt
iha pytig i rakat tawa pyi. Mi'i hap tote
iha pe kuitu'e ra'yn hawyi totemig topo wo.
24 Mi'i hawyi apo'e — Waku ra'yn apo eha
uhyt e. Mi'i hawyi teha'at hawyi toiwesat —
Hẽ porap waku Uhyt e ma'ato meimuẽwat
miit'in hewyry rakaria wyti aria'yp ko'i
ewy ne'i e. 25 Mi'i hawyi Iesui temig i topũ'ĩa
wo iha hawyi waku ra'yn yne ta'akasa ra'yn.
Mi'i hawyi Iesui to'e tope — Pyno waku
ra'yn eete koitywy uhyt e. 26 Era'aipok to
e'yat kape wẽtup mu'ap upi e. Yt erokosap
tei'o wẽtup tawa puo emoehãite hap enoi
hamo e Iesui tomimoehapytig me.

MATEU 16.13-25 IRUKA 9.18-26 PIAT EWY

27 Mi'i hawyi Iesui ipot'am towy ria'in
wywo yi Sesareia piat tawa Wiripi kape
tawa ko'i upi toto temiit wywo. Mi'i hawyi
mu'ap upi Iesui apo'e towy ria'in me —
Uwe som pono Uito irania'in wanẽtup hawe
e. 28 Apo'e hawyi ta'a tu wesat — U pãi
Tupana ehay moherep hat nimuat hat raso
wo'oset'ok hat Iuwãu raso Eria raso i'atu'e.
29 Mi'i hawyi to'e — Ma'ato apo uwe Uito
eiwa nẽtup hawe e. Mi'i pote mekewat
Nu e hap het rakat mekewat Peteru ti-
wesat — Wo'oe ha kye ra'at hat Tupana
Mipo'oro Urupo rekuat nuat rat En Uhyt
e. 30 Mi'i hawyi Iesui ti'a tu nãpin — Yt
ewehenoi tei'o koitywy uikuap ehepiat hap
irania'in me e temiit'in sese pe. 31 Pywo
ti Uito Wuat'i Miit'in Eyke'et wen ma'ato
mi'i pytkai nagnia yt uiky'esat hin haria i e.
Ta'i pa'i kororia miwan enoi haria i'ewyte
uhehay pun haria ne'i e. Pywo ti Uito
Eheyke'et ta'a tu'auka irane e. Aho'opot
kahato ui'auka hap turan ma'ato ui'auka
sa'ag hawyi uiku'uro sese hawyi mye'ym
e'at yn uisyp hawe areĩne'en hawyi Tupana
uihep gu'uro po pyi Eheyke'et e Iesui towy
ria'in me. 32 Mio tã e pote Peteru tikaykay
Iesui tuwe wawi wãito'e hamo — Uhyt e
yt naku i ti ehenoi e'auka hamuat hap e.

33 Ma'ato Iesui tuwe morem topot mu'eria
kape Peteru saty'i saty'i hamo hawyi to'e
Peteru pe — Erepik to ahiag e. Uinãpin
sa'ag ne'i yt Tupana uinãpin hap ewy i
ra'yn ma'ato miit'in wo'o nãpin hap ewy
ne'i ra'yn uinãpin en e. 34 Mi'i hawyi Iesui
ti'a tu kaykay tuwe wawi irania'in mu'ap
upiaria i'atumu'e hamo — Pywo ti rat ewei-
wat teran uhupiat pote eweitoiat ro eimi
ky'esat ko'i yt Tupana miky'esat ko'i hawyi
eweiwat ro uhupi ehe'aria'yp posak wywo
e. 35 Uwe uwe iku'uro uhehay wakuat enoi
hap upi pote uiky'e haria wo topy hu'at e.
Mi'i haria ti aru wuat'i e'at piat ieĩne'en
hap sese puẽti hanuaria e. Ma'ato irania'in
mesuwat rotiat ieĩne'en hap yn ky'esat
haria ti aru ieĩne'en hap sese pun hanuaria
wo ho'o wasat rakaria ne'i tukup te'en e.
36 Kat hamo ten eweikyi'at yne yne mesuwat
yi totiat eheĩne'en hap sese sa'up mo e.
37 Ma'ato mesu wa rotiat kyi'at hap kape
yn eiwa nẽtup at ka'ap hawyi aru aikotã
eweikyi'at kuap wuat'i e'at piat ikahu sese
rakat ehekare'en Tupana wuat hap e. Mi'i
hawyi eheĩne'en wuat'i e'at piat hap ko'i
eimipun no topyhu'at e. Mi'i hawyi uhehay
wakuat kuap hap yt teke kuap i eiwanẽtup
hawe e Iesui ahepe. 38 Mesuwarotiat miit'in
wyti yt uimohey i kahato haria mesuwiaria
e. Ta'i ta'a tu mi ky'esat ko'i yn ta'a tunug
neran e. Mi'i pote uwe uwe uhehay pupi
tuwemõti yt uimohey haria i py'asetpe mi'i
haria pupi ti aru Uito i'ewyte aremõti wy
mekewat e'at pe karãpe Uito Eheyke'et no
ariot i ra'yn Morekuat no atipy piaria wywo
Tupana wat hẽtyhot rakat pe imehit rakat
piat turan. Mi'i hap e'at pe ti aru Uito
Eheyke'et aremõti uipupiat wemõti haria
pupi e Iesui mu'ap upiaria pe.

9

MATEU 17.1-8 IRUKA 9.28-36 PIAT EWY

1 Wẽtup e'at pe Iesui to'e temiit'in me
— Meiũran ti aru Tupana uimo herep sese
ehepe Uito Miit'in Porekuat nuat sese
areĩne'en hap e. Ma'ato wẽtup ok wẽtup
ok yn eipe meiũpe akasa uhowawiat haria
eweipy hu'at e. Ta'i eipe ti eiwa'a kasa
ra'yn uhewaku hap ko'i e eiku'uro hap
e'yianmete are e. Yt yne i eipe ma'ato
wẽtup ok wẽtup ok ti aru mi'i hap kapiat
akasa hanuaria eweikup te'en aru e Iesui
Iuwãu Tiaku Peteru piat. 2 Mi'i hawyi 6
e'at itote toĩne'en hawyi Iesui toto i ra'yn
yity'ok ywaiti kahato rakat kape towyria'in
nywo mye'ym ok takaria wywo yn Peteru
Tiaku Iuwãu wywo. Mi'i hawyi itote Iesui
timo herep ta'yn aikotã toĩne'en hap sese.
3 Mi'i turan Iesui esokpe imehit kahato ikyt-
sig kahato po'og ikytsig mesuwarotiat ko'i
kai e. 4 Mi'i hawyi hemiit'in te'e ra'a kasa
typy ok Tupana ehay moherep haria sa'a
wy'iwuaria iwywo. Wẽtup ok Eria wẽtup ok
Musei te'era'akasa. Mi'iria ti to'oehay Iesui
wywo. 5 Mi'i hawyi Peteru to'e — Urumu'e
hat e ta'i waku kahato meiũpe watoĩne'en e.
Etiky'esat apuru urutunug ehe'og mye'ym
e wẽtup ewano wẽtup Musei wano wẽtup
Eria wano e Peteru Iesui pe. 6 Ma'ato ipoity'i
tuete pono mio tã e ne'i. Ta'i token'ẽ pote.
Yne ra'yn te'eroken'ẽ. 7 Mi'i hawyi ywyhig
me ywaiti pyi sehay tut ra'yn — Uha'yru
Uimi ky'e kahato ti eipy'a setpe toĩne'en e.
Mi'i tupono eweiwanẽtup to ihay kape are e
Tupana ywaiti pyi. 8 Mio tã e hawyi Iesui yn
na'yn heremo temiit'in yatype. 9 Mi'i hap
totepyi tuwat popuo Iesui to'e towy ria'in
me mye'ym ok takaria pe — Yt ewehenoi
tei'o aikotã Eimu'e hat ewei'a kasa mesup
yity'ok totiat hap irania'in me e. Ma'ato
karãpe Uito Eheyke'et arẽtem gu'uro pyi
hawyi ti aru waku ra'yn ewehenoi Eimu'e
hat ewei'a kasa mesup hap e. 10 Mi'i pote
irania'in me yt ta'atuhenoi teran i. Ma'ato
mio tã e Iesui pote te'e ru wa nẽtup kahato
— Kat pote mio tã e — Ara'aipok gu'uro
pyi e i'atu'e te'e re wa nẽtup hawyi. 11 Mi'i
hawyi yity'ok tote pywiat tuwat hap upi
te'e ro'e Iesui pe — Kat poteĩ sa'a wy'iwuat
miwan enoi haria te'e ro'e ahepe miwan
me — Ta'i Tupana tipo'oro ti aru wuat'i
ehakye ra'at hanuat ma'ato toipo'oro aru
Mi'i Miit e'yianme mekewat sa'a wy'iwuat
tehay moherep hat Eria toipo'oro Temiit ut
hap moherep hamuat i'atu'e ahepe. Mio
tã i'atu'e pote Iesui tiwesat — Ta'i Eria ti
tut hamuat yianme uipu'ap mohãpyk hamo
e. Ta'i tohenoi kahato Eria etiat miwan
me. To'e hap ewy ti ra'yn e. I'ewyte ti
tohenoi kahato Eheyke'et ku'uro hamuat
hap etiat miwan me e. 12 I'ewyte tohenoi
kahato aikotã ho'opot hamuat hap etiat
aikotã i'atu mi ky ry'i tuetiat hamuat etiat
hap ko'i tohenoi miwan me wy e. Mi'i hap
ewy ti tohenoi Eria ut hamuat hap etiat e.
13 Pywo ti Eria ti put'ok'e ra'yn ha'a wyte
ra'yn e hap ewy e. Ta'i Uimo herep ta'yn

miit'in me mi'i miit Tupana ehay moherep
hat sa'a wy'iwuat Eria ewywuat e Iuwãu
piat. Pywuat sese ti i'atu mi ky ry'i kahato
mi'i ete. Ta'atu'auka ra'yn wyti aikotã sa'a
wy'iwuat henoi hap ewy ti ra'yn e Iesui
towyria'in mye'ym ok takaria pe mu'ap upi
yity'ok totepyi.

MATEU 17.14-21 IRUKA 9.37-43 PIAT EWY

14 Mi'i turan myhu'at haria irania'in
hemiit'in tihep teran wẽtup ok kurum piit
pyi ahiag pã'ãu ma'ato yt ta'a tuhep kuap
i. Mi'i pote itotiaria miwan enoi haria
to'o ky ry'i kahato i'atuete. Mi'i turan
Iesui put'ok'e i ra'yn i'atuete mye'ym ok
takaria wywo. 15 Hemiit'in te'e ra'a kasa
Iesui kape hawyi pun'i'a tu'e howa kape
irania'in typy'i rakaria wywo i'atu wepit
kahato ra'yn. Mi'i hawyi te'eruwẽpowat —
Haika'at Uhyt haika'at Mimi i'atu'e. 16 Mi'i
hawyi Iesui put'ok'e ra'yn i'atuete mye'ym
ok takaria wywo hawyi Iesui apo'e i'atuepe
— Kat eiwei'eĩ eiwo'ope uhyt'i'in mana'in
e. 17 Mi'i hawyi wẽtup ok typy'i tok pyi
to'e — Wo'omu'e hat ga'atpo aterut uha'yru
ahiag ipiit piat rakat ewawi wen ma'ato En
yt uwe i e. Yt naku i kahato ahiag uha'yru
ete Uhyt e. Ahiag teke hawyi yt ihay
kuap i tuereto e. 18 Ta'i ta'at yi tote hawyi
ti tuwe'okhyt morem morem tuereto iwẽ
enãpuk tyry'e kyry'etkyry'et e. Mi'i haype
iku'uro porap i tuereto e hap. Yt naku i
Uhyt e. Sa'a wy'i epotmu'eria pe ahẽtup
ahiag putsithep hamuat hap wen ma'ato yt
ta'atuhep kuap i e. 19 Mi'i hawyi Iesui to'e —
Ta'i yt uimohey i haria miit'in mesuwat yi
totiaria pote e. Karania e'at ti aru areĩne'en
eiwywo eimu'e uimohey mono ui'e haype
e. Karãmuo put'ok'e uimohey ehepiat hap
woroho'omu'e mot'i pytkai yt Tupano mo-
hey i rakaria wo eweikupte'en ne e. Pyno
eterut ro meikowo uhowawi esa'yru ahiag
ipiit piat rakat e Iesui ahiag ipiit piat rakat
ywot pe. 20 Mi'i hawyi meremo ta'a tuerut
ra'yn howawi. Mi'i hawyi ta'a kasa ra'yn
Iesui ewa kape hawyi ahiag tipun hirakat yi
tote hawyi toi'okhyt morem morem hawyi
iwẽ enãpuk ta'yn. 21 Mi'i pote Iesui to'e
i'ywot pe — Karãmuo kahu sa'a wy'i meiko
tã emẽpyt ete uhyt e. — Ta'i ihire pyi te
mekewat ahiag toĩne'en ipiit pe Mehĩ e.
22 Aria pe kawiat re i ahiag tipun tuereto
i'auka hamo e. Mi'i tusake ti y'y pe toi'auka
teran tuereto i'auka hamo e. Yt naku i ka-
hato mi'i tã uha'yru etiat hap uhete Uhyt e.
Uruehakyera'at ro En Uhyt e. Eithep kuap
pote etihep to ahiag Uhyt e. 23 Mi'i hawyi
Iesui tiwesat — Etihep kuap pote ere'e apo
uhepe e. Kat pote mio tã ere. Yt uimohey
i apo en. E'e hap kaipyi ti yt uimohey i ka-
hato hap atikuap. Tupana mohey haria pe
ti yt kat i niatpo e Iesui mio tã e pote. 24 Mi'i
hawyi hirakat ywot to'e haty wo — Ta'i
atimohey Tupana Uhyt ma'ato yt kahato i
e. Pyno uipo wyro po'og uhepiat Tupana
mohey hamuat e tuwak popuo. 25 Mi'i turan
typy'i ra'yn tõ'ẽ pote Iesui haty'i haty'i
tehay wo ahiag — Erẽtem no ahiag sa'ag
meiũwat hirakat piit pyi e. Yt naku i kahato
en e. Miit'in pusu mõto hat en e. Miit'in
ewaure ka'a pyhyp hat en e Iesui ahiag
me. Yt karãmuo i ra'yn o era'aipok hirakat
kape e. 26 Mi'i hawyi ahiag tuwẽtem na'yn
kakto'e kakto'e popuo hawyi toihuruk hu-
ruk kurum tuwẽtem hawe. Mi'i hawyi
kurum ta'at yi tote iku'uro rakat ewy ra'yn.
Mi'i pote raso — Iku'uro ra'yn wyti i'atu'e
ra'yn irania'in. 27 Ma'ato Iesui timo poĩ'ãm
na'yn topo wo hawyi ipoĩ'ãm waku i ra'yn
tuete. 28 Mi'i hawyi toto i ra'yn Iesui wẽtup
getap kape towy ria'in nywo. Mi'i tote
apo'i'atu'e Iesui pe — Uhyt kat pote som yt
uruihep kuap i mekewat ahiag uruto i'atu'e
ra'yn. 29 Mi'i hawyi toi'a tu wesat — Ta'i
uhyt'i'in mesuwat ewywuat ahiag niatpo
kahato tuwẽtem e. Tupana yn na'yn ti
mekewat ewywuat ihep kuap e. Ewehẽtup
Tupana pe haty wo eiwemosy'at hap wywo
ahiag hep hamuat mi'i pote yn ni tuwẽtem
ma'ato iũte'en ewehẽtup pote yt karãpe
i eweimõto kuap meremo mekewat ahiag
ewywuat e Iesui temiit'in me.

MATEU 17.22-23 IRUKA 9.43-45 PIAT EWY

30 Mi'i hap totepyi toto Iesui towy ria'in
wywo yi Karireia sakpo i ra'yn. Ma'ato yt
tuwenoi i toto hamo irania'in me katupono
temiit'in mu'e hamo ne'i tuweran toto.
31 Mi'i hawyi mu'ap upi toi'a tu mu'e mu'e
kahato ra'yn towy ria'in — Meiũran ti aru
Uito Eheyke'et ta'a tu pyhik hawyi ui'auka
ra'yn e. Mi'i hawyi ti aru ta'a tusyp wo'o
pyhyp hawe e. Mi'i hawyi ti aru ta'atusyp
hawyi mye'ym e'at yn iku'uro mekepe e.
Mi'i hawyi ti aru ma'ato areĩne'en i ra'yn
gu'uro pyi Uito Eheyke'et e. 32 Ma'ato mio

tã e hap iwyria'in yt tikuap i ma'ato apo yt
i'atu'e i katupono te'eroken'ẽ haype apo'i'a
tu'e hap pupi.

MATEU 18.1-5 IRUKA 9.46-48 PIAT EWY

33 Mi'i hawyi put'ok'e Iesui temiit'in
wywo getap we hawyi apo'e temiit'in me
— Mehĩ'in e kat ewei'eĩ eiwo'ope ehehay
mu'ap upi e. 34 Ma'ato yt ta'a tu wesat
teran i katupono to'oehay moweuka'i ne'i
— Uito ti wakuat no po'og eikai i'atu'e
to'ope wen. 35 Mi'i hawyi ta'apyk ta'yn Iesui
hawyi toi'atukaykay temiit'in 12 ok takaria
hawyi tohenoi i'atuepe — Po'og nakano
ereĩne'en neran mote ereĩne'en no wuat'i
miit eropat hano wuat'i miit'in miat mot-
pap nug hano. Mi'i hawyi po'og ereĩne'en
Tupana wanẽtup hawe e Iesui temiit'in
me i'ewyte ahepe. 36 Mi'i hawyi hirakat
toiporokpun i'atupy'asetpe hawyi toi'ahi'y
pysat hawyi to'e towy ria'in me. 37 — Uwe
uwe ti aru uhetiano wẽtup ok hirakat ky'e
meikowat ewy e mi'i hat wyti uiky'e hano
topy hu'at e. I'ewyte uwe uwe uiky'e hat
toĩne'en mi'i hat ti aru yt Uito yn i uiky'e
ma'ato Uipo'oro hat Tupana ky'e hano topy
hu'at wy e.

IRUKA 9.49-50 MATEU 18.6-9 PIAT EWY

38 Mi'i hawyi iwy ok Iuwãu to'e — Wo'o
mu'e hat ga'atpo uruta'a kasa wẽtup ok
ahiag sopo eset wuat hat e. Mi'i hawyi
wãi'uruto'e katupono yt aiwywuat hewyry
rakat i pote e. 39 Mi'i hawyi Iesui tiwesat
— Yt naku i wãiwa to'e wẽtup ok pe uhet
wuat ahiag sopo hat e katupono atiky'esat
mi'i ewywuat nug hap. Kat pote uhet
wuat ahiag sopo haria yt te'e ru we ky
ry'i kuap i uhet esaika hap ete e. 40 Mi'i
pote uwe uwe uhehay etiat uhet etiat yt
ipy'ahak i rakat mi'i hat aiwywuat hewyry
rakat ewy toĩne'en e Iesui. 41 Ta'i uwe uwe
ehepe hum y'y wẽtup ekui'a yn uhemiit'in
eipe pote mi'i hat ti aru haipepiat ipuẽti
ha'up Tupana piat e. 42 Uiwy ria'in e ta'i
yt naku i kahato wato py hu'at ihy pya pe
nu wato aipiit ete saitynug wo katu pono
mi'i hap ewy hawyi aiku'uro hap yn topy
hu'at. Mekewat nu ipotyi rakat aipiit ete
pote yt wato'am kuap i ihy pya pyi hawyi.
Ma'ato po'og yt naku i mi'i hap kai topy
hu'at aru hira karia uimohey haria ma'at
haria e. 43 Ma'ato eipo wo eweima'at hirakat
pote waku eweitek eipo e. Katupono po'og
waku eiwe hyt'ok Tupana etawa pe wẽtup
eipo wywo yn ma'ato typy eipo wywo eiwe
hyt'ok aria pe ne'i e. 44 Ta'i yt naku i ti
eiwe hyt'ok hamuat aikope aria yt hasep i
hawe aikope ut yt topap i hawe e. I'ewyte
eipy wo eweima'at hirakat wẽtup mu'ap
upi mi'i ti waku eweitek eipy e. 45 Katu
pono po'og waku eiwehyt'ok Tupana etawa
pe wẽtup eipy wywo yn ma'ato typy eipy
wywo eiwe hyt'ok aria pe ne'i e. Mi'i pote
karãpe eipy ehewyry yt naku i nug hamuat
po'og waku eweitek eipy eweiwat yt naku
i nug hamuat kai are e Iesui ahepe. 46 Ta'i
yt naku i ti eweikup te'en hamuat aikope
aria yt hasep i hawe aikope ut yt topap i
hawe e. 47 I'ewyte eweima'at hirakat eheha
wo mi'i eheha waku eweihep o are'e e.
48 Po'og waku wẽtup eheha wywo yn eiwe
hyt'ok aikope Tupana toĩne'en Morekuat
no hawe. I'ewyte typy eheha wywo eiwe
hyt'ok aikope ut yt topap i rakat hap tote e
Iesui tomohey haria hira karia ma'at haria
pe.
49 Mi'i hawyi Iesui to'e temiit'in me —
Ta'i aria waku kahato aimi'u mokã'ã hamo
e. 50 I'ewyte waku kahato ukyt yne mosẽ'ẽ
hamo ma'ato ukyt yt hẽ'ẽ i rakanuat pote
yt uwe i iky'esat e. Uhyt'i'in mi'i hap ewy
o eweikup te'en aria ewy ukyt hẽ'ẽ rakat
ewy wuat'i mosẽ'ẽ hamo e. Hẽ'ẽ kahato
rakaria ewy o eweikupte'en eiwo'ope e. Yt
eiwu'uka tei'o eiwo'ope e Iesui temiit'in me
e.

10

MATEU 19.1-12 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Iesui toto i ra'yn yi Iuteu
kape. Mi'i hawyi toto Iũtãu hy sakpo.
Mi'i hap tote te'e ru wa'a tunug typy'i
kahato howa kape. Mi'i hawyi tohenoi
henoi i'atuepe tomi ky'esat ewy Tupana
ehay. 2 Mi'i turan nagnia ehay enoi haria
tõ'ẽ howa kape ima'at teran haype apo'i'a
tu'e — Uhyt urunãpin En sio waku apo
urueha ry'i wywo uruto'o'atoiat wẽtup ok
wywuat i ra'yn hamo i'atu'e Iesui pe. 3 Mi'i
hawyi Iesui ti'a tu wesat — Kat eĩ pono
nimuat aha'a se'i Musei ainãpin mi'i hap
yt eweikuap i apo'e. 4 Mi'i hawyi ta'a tu
wesat — Nimo Musei to'e — Eiwo'o'atoiat
teran pote ewetunug miwan popera tote
yt eiwo'o wese i hap morekuat ehamo mi'i
hawyi ti waku eiwo'o'atoiat e Musei sa'a

wy'i i'atu'e. [5] Ma'ato Iesui ti'a tu wesat —
Eweikuap kat pote Musei einãpin mio tã
e. Pyno ahenoi ehepe. Ta'i yt eiwo'o ky'e
kuap i ti eipy'a heg mote. Mi'i pote ti Musei
mio tã e miwan me e. [6] Ma'ato sa'a wy'i
sese ti yt mi'i tã hin i katu pono sa'a wy'i
te ti Tupana tunug miit ipa'iat iwary'i e.
[7] Mi'i tupono waku ihainia ti'atoiat to'ywot
toty hawyi tehary'i wywo toĩne'en e. [8] Mi'i
hawyi ihainia teha ry'i wywo wẽtup piit
ieĩne'en hap ewy ra'yn topy hu'at e. [9] Mi'i
tupono yt eweitek tei'o Tupana mipo'i wo'o
kyi'at hap e. [10] Getap wiat hawyi iwyria'in
apo'i'a tu'e Iesui pe — Kat to'e hawe som
mio tã i'atu'e. [11] Mi'i hawyi toi'atuwesat —
Uwe uwe tehary'i atoiat mi'i hawyi toĩne'en
wẽtup ok wywo i ra'yn mi'i hat ti yt naku i
inug tehary'i sa'awy'i pe Tupana wanẽtup
hawe e. [12] I'ewyte ti uwe te'aito atoiat mi'i
hawyi toĩne'en wẽtup ok wywo i ra'yn mi'i
hat ti yt naku i inug te'aito sa'a wy'i pe
Tupana wanẽtup hawe e. Mi'i tã ti yt naku i
kahato ewetunug uimohey haria eipe pote
e Iesui.

MATEU 19.13-15 IRUKA 18.15-17 PIAT EWY

[13] Mi'i hawyi miit'in te'e ro po'ok teran
hira karia Iesui ewawi i'atue waku topo
wuat hamo. Ma'ato ipotmu'eria ti'a tu
pyhyp hirakaria howawi waĩ'i'atu'e. [14] Mi'i
pote ipy'ahak Iesui temiit'in ete hawyi to'e
— Tero tõ'ẽ uhowawi hira karia e. Yt
eweipyhyp tei'o uhowawi hira karia pãi
e. Katu pono karãpe Tupana topy hu'at
Wuat'i Ywania Miit'in Porekuat no mi'i
hap e'at pe hemiit'in imohey haria hira
karia ewy ra'yn tukup te'en hetama pe.
[15] Pywo pe ti eweiwat teran aikope Tupana
toĩne'en Morekuat no hap kape pote aikotã
hira karia tiky'esat tuwe hyt'ok ta'a tuty
ta'at'ywot kapiat hap ewy o eweiky'esat
eiwehyt'ok hap ma'ato yt pote ti aru yt eiwe
hyt'ok hin i atipy pe e Iesui topot mu'eria
pe. [16] Mi'i hawyi hirakaria toi'atu'okhytsat
hawyi topo wo toi'atuewaku.

MATEU 19.16-30 IRUKA 18.18-30 PIAT EWY

[17] Mi'i hap totepyi Iesui toto ra'yn. Mi'i
turan wẽtup ok hekat rakat pun'e Iesui
owawi mu'ap upi. Put'ok to'e hawyi tuwe
pỹ'ã tutuk howa kape. Mi'i hawyi to'e —
Wo'omu'e hat waku kahato En e. Mi'i pote
uimu'e katupono atiky'esat wyti areĩne'en
wuat'i e'at piat hap e ma'ato yt atikuap
i kahato kat som atunug waku ha'up mo
e. En ni wakuat kahato e. [18] Mi'i hawyi
Iesui to'e mekewat miit pe — Tupana yn
ni wakuat e. Uito wakuat ere'e apo. Uito
Tupana ewanẽtup hawe apo e. [19] Mi'i hawyi
Iesui to'e tope — Etikuap apo Tupana wo'o
nãpin hap ko'i yt erepot'auka tei'o e hap yt
wẽtup ok wywo tei'o ehary'i e'aito e hap yt
sero'ok'ere tei'o e hap yt eso tei'o e hap yt
erepotma'at tei'o e hap etimõtypot e'ywot
ety e hap etikuap apo'e. Ta'i mio tã e hap
etikuap e Iesui kurum iwasu hekat rakat
pe. [20] Mi'i hawyi kurum iwasu tiwesat —
Ta'i uihire pyi te ti yt ati'aparap i mio tã e
hap ete e. [21] Mi'i hawyi Iesui teha'at howawi
iky'e kahato hap wywo hawyi to'e — Mehĩ
wẽtup mo etunug hawyi waku ereĩne'en
ne'en Tupana wywo e. Pyno motoro e'yat
kape hawyi etimõ'ẽ yne ekare'en yt hekat i
rakaria pe hawyi era'aipok uhowawi ereto
uhupi hamo e. Mi'i pote ti aru ekare'en
sese etipuẽti Tupana etama pe e. [22] Mio
tã e Iesui pote paa'e ne'i ra'yn hawyi toto
Iesui kaipyi yt iwepit i ra'yn katupono iwat
heka re'en iwato kahato pote yt toimõ'ẽ
teran i. [23] Mi'i hawyi Iesui teha'at temiit'in
kape hawyi to'e — Are pãi niatpo kahato
ti rat weka re'en ky'e haria tuwe hyt'ok
aikope Tupana toĩne'en Morekuat no hawe
e. [24] Mi'i hawyi hemiit'in te'e ru we wa
nẽtup kahato ihay kape mi'i hawyi Iesui
to'e i — Ta'i niatpo kahato ti rat wekare'en
mohey hat teke aikope Tupana Morekuat
no toĩne'en hawe e. [25] Ta'i niatpo kahato
aikotã aihũ iwato rakat Kameru teke awi
ehapo ka'a puo hap ewy e. Mi'i hap ewy
ma'ato ti po'og niatpo tuwe hyt'ok Tu-
pana etama pe weka re'en mohey haria e
temiit'in me. [26] Mi'i hawyi hemiit'in gyt'i'a
tu'e i ra'yn hawyi te'e ro'e to'ope — Pyno
yt uwe i hekat rakat pono teke kuap atipy
pe i'atu'e. Mi'i hawyi apo'i'a tu'e Iesui
pe — Yt uwe i aru pono hekat rakaria
Tupana mi'atue ha kye ra'at rakaria i'atu'e.
[27] Mio tã i'atu'e pote Iesui teha'at i'atue
wawi hawyi to'e — Pywo ti rat yt uwe i
tuwee hakye ra'at kuap tuwewi. Tupana yn
ti'a tue ha kye ra'at kuap miit'in e. [28] Mi'i
hawyi Peteru to'e ra'yn — Urumu'e hat sa'a
wy'i te ti uru'atoiat yne meimuẽwuat ko'i
uruekat eupiat urutuwat hamo e Peteru
Iesui pe. [29] Mi'i hawyi Iesui to'e — Atikuap
eimi'atoiat yne hap e. Ta'i pywo ti rat are'e
ehepe uwe uwe uhehay moherep wẽtup

ywania pe toto uiky'e haype hawyi i'atoiat
to'yat towy ria'in toty to'ywot tomẽ pyt'in
tomikoi ko'i mi'i hat po'og toipuẽti sa'a
wy'iwuat wakuat tomi'atoiat hap ko'i kai e.
30 Mi'i hawyi toipuẽti mesuwarotiat ko'i kai
po'og po'og na'yn sa'a wy'iwuat kai aikotã
100 hap ewy aru toipuẽti to'yat ko'i towy
ria'in toty'in tomẽ pyt'in tomikoi ko'i sa'a
wy'iwuat wẽtup takat tomi'atoiat kai 100
hap ewy aru toi'a tu puẽti e. I'ewyte ti
aru eweipuẽti miit'in mikyry'i hap uhehay
upi uhupi eweiwat pote e. I'ewyte mesu
wa rotiat toku'uro hap saipepiat toipuẽti
hamuat toieĩne'en hap yt sakewuat ikahuro
rakat i ra'yn e. 31 Mekewat e'at pe ti aru
ipoity kahato sa'awy'iwuat mesuwarotiaria
iwato rakaria te'e ro py hu'at kurin rakaria
wo yt miit'in mimõtypot ko'i i wo e. Ma'ato
sa'a wy'iwuat kurin nakaria paa'e haria ti
aru te'e ro py hu'at po'og iwato rakaria wo
po'og mimõtypot ko'i wo wuat'i miit'in kai
atipy pe e Iesui temiit'in me.

MATEU 20.17-19 IURKA 18.31-34 PIAT EWY

32 Mi'i hawyi Iesui ipot'am towy ria'in
e'yianme tawa wato Ieru sarẽi kape. Mi'i
hawyi te'e ro ken'ẽ kahato ipotmu'eria
i'ewyte i'atu wuwu kahato katu pono —
Ta'i itote tukup te'en ai'auka teran haria
i'atu'e to'ope. Mi'i pote toi'a tu kaykay
tuwewawi temiit'in hawyi tohenoi i'atuepe
aikotã aikotã tawa wato Ieru sarẽi miaria
tunug tuwetiat hamuat. 33 — Wato hamuat
wyti tawa Ieru sarẽi kape e. Put'ok wa
to'e itote hawyi ti aru Uito Eheyke'et pa'i
kororia miwan enoi haria uipag na'yn sura
ra'in po pe ra'yn e. Mi'i hawyi mi'iria ti
aru uipo'oro ra'yn ui'auka hamuat kape e
hawyi ti aru irania'in ywania po pe uipag
ui'auka hamo e. Mi'i hawyi te'erehay miky
ry'i kahato uhete. 34 I'ewyte kuitu'i'a tu'e
uhete e. Mi'i hawyi ti aru uipokpok ta'yn
hawyi ti aru ui'auka ra'yn wen ma'ato ti aru
mye'ym e'at yn areĩne'en gu'uro pe hawyi
ti aru areĩne'en i ra'yn Uito Eheyke'et e
Iesui mu'ap upi tawa Ierusarẽi kapiat tuwat
hap upi.

MATEU 20.20-28 PIAT EWY

35 Mi'i hawyi hemiit'in Iuwãu Tiaku Sepe-
teu sa'yru'in tuwat Iesui kape hawyi ta'atu
hẽtup tope — Urumu'e hat etum uruepe kat
urumiky'esat ok tã i'atu'e. 36 Mi'i hawyi to'e
— Pyno kat som eweiky'esat atum ehepe
e. 37 Mi'i hawyi ta'atuwesat — Pyno karãpe
eropyhu'at Wuat'i Miit'in Porekuat no mi'i
turan ni aru uruiky'esat uruta'apyk po'og
e'yatype etu'i saria wo emimõ typot ko'i
irania'in kai i'atu'e. 38 Ma'ato Iesui ti'a tu
wesat — U yt eweikuap i kahato kat som
ewehẽtup uhepe hap e. Pyno uhekui'a
pyi apo eiwe'y'ukuap e. Uhatek hap apo
ewehã'ãg kuap e. 39 Mi'i hawyi ta'atuwesat
— Ta'i uruhepap kahato i'atu'e. 40 Mi'i hawyi
Iesui to'e — Pywo eiwe'y'u aru ti uhekui'a
pyi i'ewyte ewehã'ãg irane uhatek hap e
ma'ato eimiẽtup uhepiat ti yt atum kuap
i ehepe katu pono Tupana ti'airo yn na'yn
ui'ya typiat apyk hanuaria e Iesui Tiaku
Iuwãu pe. 41 Mio tã i'atu'e ta'atuhẽtup Iesui
piat pote irania'in hemiit'in i'atu py'ahak
Iuwãu Tiaku ete. 42 Mi'i hawyi Iesui ti'a
tu kaykay i ra'yn tuwe wawi hawyi to'e
i'atuepe — Uheka tu wyria e eweikuap apo
aikotã mesuwarotiat morekuaria te'eruwe
mo wato kahato hap e. Ta'i ta'a tu po'oro
kahato ti ta'a tue miit'in sehay pirik wo
e. 43 Ma'ato mesu wa ro tiaria epore kuaria
ewy yt atiky'esat hin i eweikup te'en e.
Ma'ato uwe wemo wato teran hat wuat'i
powyro hano atiky'esat e. 44 Uwe topyhu'at
ei'akag wo teran mi'i hat waku topy hu'at
ehemiit no Eheyke'et ewy e. Katupono Uito
Eheyke'et ariot mesuwat yi kape miit'in
eropat hamo e. Ma'ato yt miit'in miat
uheropat hamo i ariot mesuwe e. 45 Ta'i
miit'in hep yt nakuap i pywiat hamo ariot
ehowawi e. Ta'i uheĩne'en hap atum irane
wuat'i miit'in kyi'at Tupana wanuat sa'up
mo atum uhuu e Iesui topotmu'eria pe.

MATEU 20.29-34 IRUKA 18.35-43 PIAT EWY

46 Mi'i hawyi Iesui put'ok'e i tawa Ieriko
pe temiit'in nywo. Mi'i hawyi tuwe nõ'ẽ
mekewat tawa pyi miit'in tok puo. Mi'i
hawyi tawa ekuekai mu'ap tote toĩne'en
mehĩ Patimeu apyk pe. Mi'i ti yt iha pytig
i. Wuat'i kaipywiat kat ẽtup hat toĩne'en.
Mi'i ti Timeu sa'yru. 47 Mi'i hawyi toikuap
ta'yn Iesui tawa Nasare piat ut hap hawyi
tohẽtup haty wo Iesui pe — Morekuat Tawi
Sa'yru uheha kye ra'at En e. 48 Ma'ato so
irania'in — Wãi'i'a tu'e ehay pirik kahato.
Epo'inik to i'atu'e. Ma'ato po'og ne'i haty
wo iwẽpap'i tuwatka watka — Morekuat
Tawi Sa'yru uheha kye ra'at En e Iesui pe.
49 Mi'i hawyi Iesui topy hu'at hawyi to'e —
Eweikaykay ro meikowo yt iha pytig i rakat

e i'atuepe. Mi'i hawyi te'ero'e Patimeu pe
— Iesui ekaykay ra'yn koitywy uhyt mimi
i'atu'e. Pyno epoĩ'ãm no ereto ro ewepit
ro i'atu'e. 50 Toikuap hawyi topysop toipun
hawyi ipoĩ'ãm peso'e hawyi toto ra'yn Iesui
kape. 51 Mi'i hawyi apo'e Iesui tope — Pyno
kat aru emiky'esat atunug epe e. Mi'i hawyi
toiwesat — Wo'o mu'e hat uheha pakup i
nug hap atiky'esat e. 52 Mi'i hawyi Iesui to'e
tope — Pyno koitywy waku ra'yn eha ete
katupono uimohey hap emoehãite ra'yn e.
Mi'i hawyi meremo waku ra'yn tuete ta'a
kasa i ra'yn. Mi'i hawyi Patimeu toto mu'ap
upi Iesui upi sa'a wy'iwuat yt iha pytig i
rakat.

11

MATEU 21.1-11 IRUKA 19.28-40 IUWÃU 12.12-19 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Iesui toto i ra'yn tawa wato
Ierusarẽi kape towyria'in wywo. Put'okto'e
mekewat yity'ok Uriweira ypia yity'ok hap
het rakat tote hawyi te'e ra'am hawyi te'e
ro py hu'at mekewat yity'ok tote. Yt pya
hin i ra'yn tawa wato Ieru sarẽi kai tawa
Pewake kai tawa Petania kai tukup te'en
itote. 2 Mi'i totepyi toi'a tu po'oro typy ok
temiit tawa Ieru sarẽi kape — Eweiwat ro
mekewat tawa kape hawyi put'ok'e wei'e
hawyi aru ewei'a kasa aru wẽtup i'atuhũ
Iumentu mẽpyt ta'asaity piat eweipuẽti aru
e. Mekewat i'atuhũ Iumentu mẽpyt pakup
takat toĩne'en katu pono yt uwe i hewyry
itotiat rakat te toĩne'en i'atuhũ e. Pyno
mi'i hawyi o waku ewei'asaitypok hawyi o
eweterut ra'yn i'atuhũ uhowawi katupono
uhewyry teran mekewat Iumentu mẽpyt
rote areto tawa wato Ieru sarẽi kape teran
e Iesui typy ok temiit'in me. 3 Mi'i hawyi
to'e i tomipo'oro ko'i pe — Ta'atukuap teran
aru — Kat hamoĩ ewetioto uruhũ i'atu'e
hawyi waku ewei'e aru — Aika'iwat wyti
ipuru porap'i eihũ uhyt'i'in waku ewei'e o
ika'iwaria pe e Iesui typy ok tomipo'ororia
pe. 4 Mi'i hawyi tuwat ra'yn hawyi mi'i Iesui
e hap ewy ra'yn ta'a tu puẽti itote i'atuhũ
Iumentu ta'asaity pe mu'ap tote oken note.
5 Mi'i hawyi ta'a tu'a saitypok pote itotiaria
apo'i'a tu'e — Kat hamoĩ ewetioto uruhũ
i'atu'e. 6 Mi'i hawyi ta'atuwesat — Aika'iwat
Iesui wyti ipuru meremo i'atu'e. Mi'i hawyi
so — Pyno waku i'atu'e. 7 Mi'i hawyi ti tuwat
ra'yn i'atuhũ wywo Iesui kape. Put'ok'i'a
tu'e hawyi ta'a tu po rokpun i'ok tote ta'a
tue sokpe ko'i i'atuhũ tote. Mi'i hawyi
Iesui ta'am na'yn apyk pe mekewat Iu-
mentu pakup ok tote. 8 Mi'i hawyi irania'in
iporokpun ta'a tue sokpe yi upi. Ta'a tu
terek i'yhop ko'i haga ko'i ga'a koran ko'i
hawyi ta'a tu po rokpun howa kai ipu'ap
mokahu hamo morekuaria pu'ap ewy. 9 Mi'i
hawyi yianmiaria wat'y muaria te'e rehum
ta'a tuehay wepit wywo — Ta'i waku ka-
hato ti Tupana i'atu'e. Meiũwat Miit ti
Tupana Mimõtypot i'atu'e. 10 Meiũwat Miit
ri Tupana Mipo'oro Aiporekuat nuat aikotã
morekuat Tawi ewywanuat i'atu'e. To'iro
Tupana Mipo'oro Morekuat Tawi Saipepiat
sese mõtypot hamo i'atu'e mekewat mu'ap
upiaria sem tuwat tuwat Iesui upi tawa
wato Ierusarẽi kape turan. 11 Put'ok'e tawa
wato Ierusarẽi me hawyi Iesui teke Tupana
mõtypot hawe. Mi'i hawyi teha'at yne
hawyi toto i tawa wato Ierusarẽi myi wãtym
neran moity'i pote toto mekewat tawa hit
Petania kape temiit'in 12 ok takaria wywo.

MATEU 21.18-19 PIAT EWY

12 He'i hot'ok pe tawa Petania kaipyi
ta'aipok i ra'yn Ieru sarẽi kape. Mi'i hap
tote mu'ap upi Iesui hesy'at kahato ra'yn.
13 Mi'i hawyi ta'a kasa Wiku yp kape pya
wuat kape i'yhop kahuria rakat kape. Mi'i
hawyi toto haat ky'ewi ma'ato yt kat i haat
toipuẽti. I'yhop yn toipuẽti hesy'at turan.
Yt haat rakat i. 14 Mi'i hawyi Iesui to'e Wiku
yp we hawyi — Are pãi e pyno mi'i hawyi
wyti aru yt sake i ra'yn esaat e. Yt uwe i
ra'yn ti aru esaat'u e tesy'at hap wywo te.
Mio tã e hap hemiit'in tikuap.

MATEU 21.12-17 IRUKA 19.45-48 PIAT EWY

15 Mi'i hawyi Iesui toto temiit'in wywo i
ra'yn Ierusarẽi kape. Put'okta'atu'e hawyi
tuwe hyt'ok i ra'yn Tupana mõtypot yat
wato pe. Mi'i turan kare'en kyi'at haria
weneru'i weneru'i e haria tukupte'en itote
typy'i kahato toipuẽti. Mi'i hawyi Iesui ti'a
tuporenõtem i ra'yn mi'iria Tupana mõty-
pot yat wato hawyi. Mi'i hawyi Iesui i'atueti
neiru pat'ok pat'ok hap mesa yparakai ko'i
tohytpok yne. Mi'i hawyi pykasu weneru
haria e'amyap ko'i tohytpok yne. Toi'a
tu sopo yne i'atukat weneru haria. 16 Mi'i
hawyi herut haria toi'a tu pyhyp ta'yn yt
toiky'esat i ra'yn Tupana mõtypot yat wato
e'okipy sakpo toko ka'at. 17 Mi'i hawyi mi'i

haria toi'atunãpin haty wo — Yt eweikuap
i apo aikotã Tupana to'e Isaia miwan me —
Ui'yat rat ri atiky'esat wuat'i ywania ehay
uhowawiat hamuat e. Ma'ato ti Tupana
mõtypot yat ewetunug sero'ok'e haria yat
no ne'i are e. Yt naku i kahato ewetunug are
e Iesui Tupana mõtypot yat piaria kare'en
weneru haria pe. 18 Mi'i tã na'yn tutnug
mote miwan enoi haria pa'i akagnia tikat
kahato ra'yn aikotã miat i'auka hamuat
ma'ato te'e ro ken'ẽ Iesui pupi kat pote
typy'i poity'i ihay upiaria pote. 19 Mi'i hawyi
wãtym'i irane hawyi toto Iesui tawa Ieru
sarẽi myi temiit'in wywo.

MATEU 21.20-22 PIAT EWY

20 Mi'i hawyi he'i hot'ok pe hunete Iesui
toto i ra'yn towy ria'in nywo Ieru sarẽi
kape. Mi'i hawyi mu'ap upi iwyria'in te'e
ra ha'at i mekewat Wiku yp kape. Mi'i
turan i'yp gag na'yn hapo wywo ra'yn.
21 Mi'i hawyi ti Peteru to'e — Urumu'e hat
mekewat Wiku yp iku'uro ra'yn emisa ty'i
saty'i e. 22 Mi'i hawyi Iesui ti'a tu nãpin
— Ta'i eweimohey ro Tupana haty wo e.
23 Pywo pe ti are'e ehepe uwe uwe meiũwat
yity'ok wato rakat ewywuat pe to'e — Ereto
ro meiũpepyi y'y wato kape hawyi min'ere
ro y'y wato pe imohey hap wywo yn mi'i
pote ti aru topopy ra'yn meremo yity'ok y'y
wato kape hawyi min'e imohey hap ok tã
are e. 24 Mi'i tupono ti karãpeĩ eimiky'esat
ehẽtup Tupana pe imohey hap wywo ewei'e
ro eipy'a pe — Tut aru tut aru pãi tut aru
an uimiẽtup ewywuat ewei'e ro eipy'a pe
e. Katupono imohey hap wywo ehẽtup Tu-
pana pe pote eimiẽtup ewy tutunug ehepiat
tomohey hap ok tã tutunug. Mi'i pote
ti meremo aru eipo pe ra'yn eimi ky'esat
toĩne'en Tupana miium emiẽtup hap ok
tã. 25 Pyno Tupana kapiat ehehay hamo
eweimohãpyk to eipy'a piat yt eiwo'owese
i hap ko'i mi'i pote ti aru Ei'ywot atipy piat
timohãpyk yne eiminug yt nakuap i ko'i e.
26 Ma'ato yt waure wo i eweikupte'en mote
ti aru Ei'ywot atipy piat i'ewyte yt waure
wo i toĩne'en eiminug sa'ag ko'i ete e Iesui
temiit'in me Wiku yp gag na'yn hap tote
apo'e haria pe.

MATEU 21.23-27 IRUKA 20.1-8 PIAT EWY

27 Mi'i hawyi put'ok'e i ra'yn Iesui tawa
wato Ieru sarẽi me. Mi'i hawyi Tupana
mõtypot hap yat puo hewyry. Mi'i hawyi
pa'i akag ko'i seko miwan enoi haria i'ewyte
nagnia tipuẽti Iesui itote. 28 Mi'i hawyi
apo'i'a tu'e Iesui pe 29 — Uweĩ epo'oro
ga'atpo meketã nug hamo Tupana mõtypot
yat pyi uruemiit'in sopo hamo i'atu'e. 30 Mi'i
hawyi Iesui ti'a tu wesat — Pyno ahenoi
aru ehepe wen ma'ato sa'a wy'i ewehenoi
uhepe uwe ipo'oro Iuwãu wo'oset'ok hamo
sio Tupana sio miit'in e Iesui. 31 Mi'i hawyi
ta'a tukat Iesui wesat hamuat hap. Mi'i
hawyi te'e ru wa nẽtup — Kat wato'e som
waku wati wesat i'atu'e. Sio Tupana ti
Iuwãu po'oro hat wato'e pote ti ren —
Kat poteĩ pyno yt eweimohey i Iuwãu e
aru ahepe. 32 Ma'ato miit'in mipo'oro ti
Iuwãu wato'e pote aru i'atu py'ahak ahete
irania'in katu pono irania'in Iuwãu mohey
haria tukup te'en i'atu'e to'ope. 33 Mi'i
hawyi ta'atuwesat Iesui — Uhyt yt uruikuap
i sese uwe ehay pyi Iuwãu topot set'ok
i'atu'e. Mi'i pote Iesui ti'a tu wesat — Yt
uiwesat i pote mi'i hawyi yt ahenoi i ehepe
uwe ehay pyi ati'a tu sopo wene ru'i wene
ru'i'e haria pya Tupana mõtypot yat pyi
hap e Iesui pa'i akag ko'i miwan enoi haria
pe.

12

MATEU 21.33-46 IRUKA 20.9-19 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Iesui henoi hã'ãkap wuo
i'atuepe sehay — Wẽtup e'at pe so wẽtup
ok miit tuwanẽtup Uwa ypia nug tepiat hap
ete e. Mi'i hawyi toikoi hawyi toi'a tu py-
hyp kurara wato pe hawyi tutunug nu ka'a
wato Uwa hy sat hamuat e. Mi'i hawyi so
i'ypia py'asetpe tuwepytypnug ywaiti rakat
surara eiam Uwa u haria pupi Uwa ero'ok
haria pupi e. 2 Hãpyk yne hawyi ipotpap
takaria po pe ra'yn toipuru. Mi'i hawyi so
toto ra'yn tewyry hamo e. Meiũran haat
hap e'at pe so toipo'oro wẽtup ok temiit
Uwa po'ok hamo e. 3 Mi'i hawyi put'ok'e
ipotpo'oro imikoi ypia pe ma'ato yt i'atu
wese i ra'yn imipo'oro ete. Yt ta'atuium
neran i ra'yn ta'a tu mi po'ok e. Mi'i hawyi
ta'a tu pytyk hawyi ta'a tu pokpok kahato
ra'yn. Mi'i hawyi ta'a tu po re ra'aipok yt
kat nywo i ra'yn e. 4 Mi'i hawyi wẽtup
ok temiit i ra'yn ika'iwat tipo'oro ma'ato
i'ewyte mi'i ipotpap takaria ti'ahyk ahyk
i'akag ete e. Mi'i hawyi i'atu mi ky ry'i wo
ne'i ra'yn. 5 Mi'i hawyi wẽtup ok temiit i
ra'yn toipo'oro. Mi'i ti ta'atu'auka ra'yn e.

Mi'i hawyi irania'in i ra'yn toi'a tu po'oro
ma'ato i'ewyte te ta'a tunug irania'in ta'a
tu'ahyk ahyk irania'in ta'a tu'a tu'uka ne'i
ra'yn e Iesui. 6 Mi'i hawyi Ha'yru yn na'yn
topy hu'at Imiky'e kahato. Mi'i ti ma'ato
toipo'oro — Ta'i Uha'yru sese tupono ti
aru ta'a tu mõ typot kahato ra'yn Mi'i Miit
rat pãi e so tuwa nẽtup hawe e. 7 Ma'ato
ti yt hin i. Mi'i hawyi te'e ro'e to'ope
— To'iro wati'auka I'ypia Ka'iwat Sa'yru
i'atu'e. Katu pono ti aru meiũran Mi'i
ra'yn Ika'iwat Pakup mo i'atu'e. Wati'auka
hawyi mono aipo pe yne ra'yn topy hu'at
mesuwat mikoi ypia i'atu'e ne'i to'ope e
Iesui tuwepiat. 8 Mi'i hawyi ta'a tu'auka
ra'yn Ha'yru hawyi ta'atupugha ipiit mikoi
i'ypia kaipyi e. 9 Mi'i hawyi Iesui to'e —
Kat aru mi'i hawyi mikoi ypia Ka'iwat tunug
Tosa'yru auka haria ete e. Ta'i tut hawyi ti
aru toi'a tu'uka mi'iria hawyi ti aru wẽtup
ywania po pe i ra'yn toipuru te'yi e Iesui
nagnia pe to'auka teran haria pe. 10 Mi'i
hawyi Iesui to'e i'atuepe — Yt karãmuo i
apo eiwe mu'e miwan me aikotã Tupana
to'e sa'a wy'iwuat hap ete — Meiũran aru
Wẽtup ok Uimi'airo i'apy'yha ewywuat ne-
tap nug haria yt tiky'esat i uimõ typot yat
nug hamo e Iesui. Ma'ato mi'i ti aru topy
hu'at netap akywyt yp mo ipo'og hesaika
irania'in kai e. 11 Mi'i wyti Aipotypot minug
ikahu kahato rakat atipuẽti e. Mi'i wyti aru
akywyt yp mo aha'a wynug uimõ typot yat
sese ui'yat nug haria yt tiky'esat i pytkai e
ti miwan me e morekuat Tawi miwan 118.22
pe. 12 Mio tã e pote hewanĩkaptia te'eruwa
nẽtup kahato hawyi te'ero'e — Ahete ti mio
ihay yt watiky'esat i Iesui pote i'atu'e. Mi'i
pote ta'a tu pytyk teran Iesui ma'ato typy'i
poity'i iwyria'in pote te'e ro ken'ẽ hawyi
tuwat Iesui yatypepyi.

MATEU 22.15-22 IRUKA 20.20-26 PIAT EWY

13 Mi'i hawyi meiũran morekuat Eroti
emiit ta'a tu po'oro Iesui kape nagnia ehay
enoi haria Iesui ehay aparap ta'a tuehay
wuat hamo tuwat. 14 Mi'i hawyi apo'i'atu'e
— Wo'o mu'e hat i'atu'e ta'i uruikuap En.
Pywo ti ehenoi hãpyk yn Tupana kapiat
pu'ap wuat'i miit'in me katu pono yt uwe
pupi i ereken'ẽ i'atu'e. Wẽtup ehay yn
ehenoi wuat'i miit'in i'atu'e. Mi'i tupono
urunãpin En. Waku apo aheti neiru wati
pat'ok morekuat wato Sesa pe sio yt i'atu'e
Iesui pe. 15 Ma'ato Iesui tikuap toiã'ãg ne'i
hap morekuat mõpy'ahak hap. Mi'i hawyi
toi'a tu wesat — Kat poteĩ mio tã ewei'e
sio apo uhã'ãg hap e. Eweterut ro uhepe
tineiru i'ape rakat ara'a kasa mono pyno
e Iesui apo'e haria pe. 16 Mi'i hawyi ta'a
tu'erut ra'yn hawyi Iesui apo'e i'atuepe —
Uwe iã'ãkap kahu pyno meiũ tineiru ete
toset wywo e. Mi'i hawyi ta'a tu wesat —
Ta'i morekuat wato Sesa iã'ãkap ti i'atu'e.
17 Mi'i hawyi Iesui to'e — Pyno waku wa-
tum morekuat wato pe towanuat ko'i sa'up
e. Ma'ato Tupana wanuat ko'i sa'up waku
watum Tupana pe e. Mi'i hawyi mio tã
e Iesui pote te'e ro'e to'ope — Pywo ti rat
ihay hãpyk kahato Iesui wyti i'atu'e. Ta'i
tuwe'eg kahato ti ihay i'atu'e to'ope Iesui
ewanĩkaptia.

MATEU 22.23-33 IRUKA 20.27-40 PIAT EWY

18 Wẽtup e'at pe hawyi tõ'ẽ Iesui kape
wo'o mu'e haria. Mi'iria so miit'in mu'e
aiku'uro hawyi ti yt kat i ra'yn aheĩne'en
pakup i hap e haria. Mi'iria so apo'i'a
tu'e Iesui pe. 19 — Wo'o mu'e hat nimo
te Musei miwan ainãpin hap mio tã e —
Karãpe eheyke'et iku'uro ma'ato yt kat
i imẽpyt mi'i pote waku hehiwu iywyt
ehary'i wo iku'uro rakat mẽpyt nug hamo
e ti Musei mienoi nimuat Mekewat Musei
miwan miat Teuterunumiu 25.5 pe i'atu'e.
20 Mi'i hawyi wẽtup e'at pe so iywyt sem
nakaria toĩne'en. Mi'i hawyi so i'atuyke'et
tipuẽti tehary'i ma'ato meiũran so iku'uro
yt imẽpyt i te turan i'atu'e. 21 Mi'i hawyi
so iywyt wywo i ra'yn hehiwu toĩne'en
i'atu'e. Mi'i i'ewyte yt imẽpyt i te turan so
iku'uro ra'yn i'atu'e. 22 Meiũran 7 ok takat
topap yne ta'a tue hiwu yatype ma'ato yt
wẽtup ok i imẽpyt topy hu'at i'atu'e Iesui
pe. Mi'i hawyi so iku'uro ra'yn i'atue hiwu
i'atu'e aiku'uro hawyi yt kat i aheine'en
hap e haria Iesui pe. 23 Mi'i hawyi apo'i'a
tu'e Iesui pe — Atipy pe hawyi mekewat
hiwu uwe te'aito wywo toĩne'en kat pote 7
he'aito toĩne'en mesuwe pote. Mi'i hawyi
apuru uwe wary wo mekewat hary poria
katupono 7 ok he'aito i'atu'e Iesui pe. 24 Mi'i
hawyi Iesui ti'atuwesat — Ta'i ewei'aparap
kahato wyti katu pono yt eweiwa nẽtup
hãpyk hin i wyti uhyt'i'in e katu pono Tu-
pana mienoi yt eweikuap i kahato i'ewyte
Tupana esaika hap yt eweikuap i kahato e
i'atuepe. 25 Karãpeĩ tuwe nõ'ẽ gu'uro pyi
miit'in mi'i hawyi ti aikotã Tupana emiit'in

atipy piaria ewy te'e ro py hu'at. Ma'ato
yt he'aito rakaria i yt iwary rakaria wo i
ra'yn tukupte'en itote e. 26 Mi'i hawyi Iesui
to'e — Eipe ti aiku'uro hawyi ti yt kat i
ra'yn aheĩne'en pakup i hap e haria e. Pyno
ahenoi teran wẽtup sehay ehepe gu'uro py-
wiat aheĩne'en pakup i hap e. Yt karãmuo
i apo eiwe mu'e Musei miwan ete aikotã
aria'yp wuk'e hat kaipyi to'e Tupana Musei
pe — Uito ti Aparãu eTupana Isaki eTupana
Iako eTupana Uito e Tupana Musei pe sa'a
wy'i e Esutu 3.6 pe. 27 Mi'i tupono are'e
ehepe Tupana ti yt map haria eTupana i
ti. Ta'i uhyt'i'in Tupana ti ieĩne'en haria
eTupana yn hap watikuap e. Mi'i pote
Aparãu Isaki Iako yt karãpiat i iku'uro raka
nuaria ma'ato wuat'i e'at piat ieĩne'en han-
uaria mi'iria e Iesui yt kat i aheĩne'en hap
aiku'uro hawyi e haria pe.

MATEU 22.34-40 PIAT EWY

28 Mi'i turan wẽtup ok miwan enoi hat
tikuap yne Iesui wesat waku hap ko'i pote
apo'e Iesui pe — Uhyt e kat e hap som
ewanẽtup hawe irania'in kai po'og iwato
Tupana wo'o nãpin hap e. 29 Mi'i hawyi
Iesui tiwesat — Pyno ahenoi po'og iwato
rakat epe e. Mio tã e ti miwan me tohenoi
Isareu ywania pe — Wẽtup Tupana yn ni
toĩne'en e Aipo typot no e. 30 Tupana ro
eweiky'e kahato yne yne eipy'a pe yne yne
eiwanẽtup hawe yne yne eiwe'eg hawe e ti
e Musei tomiwan Teute ru mumia 6.5 pe e
Iesui tope. 31 Mi'i hawyi wẽtup wo'o nãpin
hap toĩne'en porap i'ewywuat — Eti'atuky'e
miit'in irania'in aikotã aikotã eweky'e hap
ewy e Musei tomiwan Irewi tiku 19.18 pe.
32 Yt kat i ti wẽtup po'og iwato wo'o nãpin
hap mesuwat kawiat rakat e Iesui tiwesat.
33 Mi'i hawyi mekewat miwan enoi hat Iesui
pe to'e — Ta'i waku ti wati ky'e Tupana
yne yne aipy'a pe aiwanẽtup hawe aiwe'eg
hawe e i'ewyte irania'in waku wati'atuky'e
aiweky'e hap ewy e. Pywo pe ti mi'i po'og
waku watunug ikamhig se wuk hamuat sio
aihũ aimiium Tupana piat kai. Ta'i po'og
waku wati ky'e Tupana aipy'a pyi e Iesui
pe. 34 Mi'i hawyi Iesui tipuẽti iwesat hamuat
ikahu rakat sehay. Mi'i hawyi Iesui to'e
tope — Ta'i porap yn na'yn ni en Tupana
emiit no e Iesui miwan enoi hat pe. Mi'i
hawyi yt ta'a tu hã'ãg po'og i Iesui ehay
aparap ta'a tuehay wuat hamo katu pono
iwesat hap pupi te'eremõti ra'yn iwesat hap
waku yne yne pote.

MATEU 22.41-46 IRUKA 20.41-44 PIAT EWY

35 Mi'i hawyi to'e Iesui Tupana mõtypot
yat piaria pe — Kat poteĩ einãpin haria
mio tã i'atu'e ehepe — Wẽtup ok morekuat
Tawi emiariru aru topyhu'at Wuat'i Miit'in
Porekuat no i'atu'e ehepe e. 36 Ma'ato nimo
te Tupana Pã'ãu mikuap morekuat Tawi
to'e — Tupana ti to'e Uhetu pana pe —
Era'apyk to uipo sese kai e. Mi'i hawyi ti
aru ati'atu'akit torania e'akit reran haria e.
Mi'i hawyi ti aru yt kat i'atu'e i ra'yn ewanĩ
kaptia aru katupono atunik yne ra'yn e wyti
Tupana uhepe e morekuat Tawi e Iesui. 37 —
Kat poteĩ pyno Tawi emiariru yn topyhu'at
Wuat'i Porekuat no ewei'e ma'ato Tawi to'e
— Tupana ti to'e Uhetu pana pe e e Iesui.
Mi'i hawyi mio tã e Iesui pote ti Tupana
mõtypot hawiaria — Ta'i ihay se kahato ti
Iesui i'atu'e ra'yn to'ope.

MATEU 23.1-7 IRUKA 20.45-47 PIAT EWY

38 Mi'i hawyi Iesui to'e — Eiwe'eg wo o
einãpin haria ran mupi e. Katupono sokpe
kahuria puo teran ikohye wyry miit'in ko'i
upi e. Mi'i hawyi ta'a tu ky'esat miit'in
wẽpowat kahuria i'atu'ekare'en kyi'at hap
upi e. 39 I'ewyte Tupana mõtypot hawe
ienuk turan ta'atueiam nug po'og waku
irania'in kawiat hap ta'atuky'esat e. 40 Mi'i
hawyi hiwuria ta'a tu ma'at ta'a tu'yat ko'i
kape ta'a tue ro'ok hamo e. Yt nakuaria
i mi'iria pote meiũran aru po'og mi'iria
Tupana ti'a tu mo so'opot irania'in kai e.
Eiwe'eg wo o Tupana mõtypot yat piaria
nãpin haria yt pywo i rakaria pupi e Iesui
itotiaria pe.

IRUKA 21.1-4 PIAT EWY

41 Iesui henoi kahu ra'yn hawyi ta'apyk
towy ria'in nywo Tupana piat miium eiam
yatype. Mi'i hawyi miit'in terut terut ta'a
tumiium Tupana pianuat ko'i. Mi'i hap
kape Iesui iha'at. Mi'i turan hekat rakaria
miium iwato ra'yn. 42 Mi'i turan wẽtup ok
hiwu yt hekat i rakat i'atu py'a setpe hum
tomiium kurin typy ape hit rakat yn tutum.
43 Mi'i hawyi Iesui teha'at kahato hawyi teka
tu wyria toi'a tukaykay hawyi to'e i'atuepe
— Eweha'at ro mekewat hary poria hiwu
kape e. Pywo pe ti are'e ehepe mekewat
hiwu yt hekat i rakat miium po'og iwato
Tupana pe hekat rakaria wat kai e. 44 Katu
pono hekat rakaria wyti hum Tupana pe

ta'a tue ti neiru eĩpyt yn ma'ato mekewat hiwu tuwe mi'u kyi'at hamuat tutum yne yne Tupana pe e Iesui towyria'in me.

13

MATEU 24.1-14 IRUKA 21.5-19 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Iesui toto meiẽwat Tupana mõtypot yat koro pyi. Mi'i hawyi wẽtup ok ipotmu'e tuwẽpowat Iesui kape — Wo'o mu'e hat e eraha'at ro meikowo e ikahu kahato rasig Tupana mõtypot hap yat nu wato kawiat e. 2 Mi'i pote Iesui tiwesat — Ta'i iwato kahato nu kawiat ikahu kahato e era'a kasa ro e. Ma'ato meiũran ti aru yt wẽtup i ra'yn nu wato wo'o totiat totiat rakat topyhu'at e. Meiũran ti aru surara'in ti'a tu'a po rok'e yne nu wato wuat Tupana mõtypot yat yt kat i topy hu'at meiũpe e Iesui topotmu'e haria pe. 3 Mi'i hawyi tuwat ra'yn Uriweira ypia yity'ok kape ra'yn. Mi'i hawyi te'e ra'apyk yity'ok apypeke ra'yn. Itote pyi heremo yne Tupana mõtypot yat nu wato kawiat ko'i. Mi'i hawyi ipotpo'o roria Peteru Iuwãu Tiaku Ãtere ta'atuweran hawyi apo'i'a tu'e Iesui pe — Urumu'e hat karãmuo aru meiẽwat Tupana mõtypot yat i'atu'a po rok'e i'atu'e. 4 I'ewyte aikotã aikotã aru uruta'akasa yian Tupana mõtypot hap yat aporok'e hamo i'atu'e. Mi'i hap uruikuap teran mesup yianmete i'atu'e. Mi'i hawyi ti aru karãpe hut hamuat hap uruikuap ta'yn i'atu'e. 5 Mi'i hawyi Iesui ti'a tu wesat — Uiwy ria'in eiwe'eg wo o katu pono meiũran tut aru uhet ero'ok haria — Meiũ ra'yn Uito Iesui i'atu'e miit'in ma'at reran haype e. 6 Uito ti Tupana Mipo'oro Miit'in Porekuat nuat ra'yn i'atu'e ti aru miit'in me yt pywo pe i te'e ro pot ma'at ne'i ti aru wẽtup mu'ap upi e. 7 Mi'i hap upi ti aru toĩ wu'uka hap ko'i wuat'i setama puo i'ewyte ehetama puo irania'in etama puo wyti aru yne kaipyi wu'uka hap sehay eweikuap ma'ato o yt gyt'ewei'e tei'o katu pono ti aru yt ikahuro hap i te e. 8 I'ewyte ti aru wẽtup ywania wẽtup ywania wywo ti aru to'o'a tu'uka atu'uka i'ewyte ti aru wẽtup setama wẽtup setama wywo to'o'a tu'uka atu'uka yne mesuwat yi wato hap ok tã e. Mi'i hap ewy ti aru aikope aikope yi huruk huruk'e. Mi'i hawyi ti aru miit'in topap kahato yt kat i hin i mi'u pote e. Ma'ato meiũran ti aru po'og po'og haty wo rakat tut e. 9 Eiwa nẽtup kahato o katu pono wyti aru ehum wanĩ kaptia po pe ra'yn eipe tu'i saria po pe ra'yn eipe e. Mi'i hawyi ei'ahyk ahyk wyti aru Tupana mõtypot hawe e. Mi'i hawyi ti aru i'atu po rekuat po pe i'atue tu'isa po pe ra'yn eipe ehum uhetiat enoi i'atuepiat hamo e. 10 Mesuwat uhehay wakuap wyti aru wuat'i miit'in me yi wato ok tã tuwe mo herep ikahuro hap sese owakai te e. 11 Mi'i hawyi karãpe eipyhik ehehay kuap hamo mi'i pote o yt eweiken'ẽ tei'o mi'i hap e'at pe are — Kat som pono aru waku are'e atiwesat pãi an yt ewei'e tei'o eipy'a pe katu pono ti aru mekewat e'at pe Tupana Pã'ãu ti aru eiwẽ pyi henoi e. 12 Mi'i hawyi ti aru to'o kuasa to'o'auka toyke'et toywyt toinyt toty to'ywot tomẽ pyt'in nywo yne yne wywo to'ope to'ope to'okuasa to'o'auka wyti aru e. 13 Katu pono ti uimohey haria ti eipe mi'i pote ti aru wuat'i i'atupy'ahak ehete e. Ma'ato uwe uwe ta'a tu sa ty'i saty'i pytkai yt uiwaure i wuat'i e'at pe mi'i hat ti aru Tupana mieha kye ra'at topy hu'at wuat'i e'at pe e Iesui.

MATEU 24.15-41 IRUKA 21.20-31 PIAT EWY

14 Iwan miat wo'o mu'e hat uito ti Maku. Mesuwe atiwan uimiwan me Iesui e hap. Eweikuap to kat e som Iesui to'e meiũpe hap. Mio tã e Iesui — Ui'ywania sa'awy'i Tupana ehay moherep hat ase'i Tanieu tiwan kahato ahaig mipo'oro wuat'i porekuat ran hap etiat. Mi'i pote are'e ehepe karãpe ti aru ewei'akasa mekewat miit po'og po'og yt nakuat i rakat ahiag sa'yru — UIto ti Tupana e hat yt teiam me i Tupana mõtypot yat wato pe wuat'i miit'in porekuat no hawyi o eiko hyeput haty wo ra'yn mekewat miit uhet ere'ok sa'ag nakat pyi yity'ok ko'i kape hawyi eiwemig no yi ka'a ko'i pe mi'i hat pupi ahiag mote are'e e. 15 Eihyha wo ro eweinõ'ẽ. Yt ewei'aipok tei'o i ra'yn o ei'yat kape eheka re'en sat hamo e. 16 Eipotpap turanuat put'ok'e pote o eiko hyeput tawa Ierusarẽi myi o yity'ok kape yn na'yn. Yt ewei'aipok i ra'yn o ehesokpe pag hamo ei'yat kape e. 17 Mekewat e'at wyti aru yt naku i kahato mĩ u haria ete hupi'a rakaria ete e. 18 Ewehẽtup to Tupana pe — Yt etipo'oro tei'o mekewat ho'opot hap e'at sese i'aman mot pe ewei'e ro e. 19 Mekewat e'at ti aru po'og satek hap e'at wuat'i e'at kai Tupana piat yi nug hawyi te mesup te ahe'at kape yt irania'in e'at piat ewy

i ra'yn po'og na'yn yt naku i e. [20] Ta'i
miit'in topap topap kahato mekewat e'at
pe e. Mi'i tupono ti aru Tupana titek ta'yn
mi'i hap e'at — Yt atiky'esat po'og ho'opot
hap e aru tomi'ai roria etiano e. Yt pote
miit'in topap yne mesuwat yi totiaria e.
[21] Mi'i hawyi ti aru miit'in te'e ro'e ehepe
— Ta'i miit'in Porekuat Aipotypot Tupana
Mipo'oro wyti put'ok'e ra'yn i'atu'e ti aru.
To'iro ewei'akasa pyno i'atu'e ti aru ehepe.
Ma'ato ti aru yt eweimohey tei'o — Eheso
ewei'e ro i'atuepe e. [22] Katu pono ti aru
i'atu kahato — Uito Tupana Mipo'oro Eipo
rekuat nuat e haria ewywuat sa'ag ko'i te'e
ru we mo herep mesuwat yi totiat kape e.
Tupana ehay henoi sa'ag haria ne'i yt pywo
pe i ma'ato te'e ru we mõ typot hanuaria
e. Mi'iria ti aru aikotã aikotã imoherep
ta'a tue saika hap iwato rakat i'atu minug
ko'i ti aru yt miit minug kuap i ewy ta'a
tunug Tupana mi'ai roria sese ma'at reran
haype e. [23] Ta'i yianmete ra'yn ni ahenoi
ehepe yne mi'i ho'opot hap e'at aikotã
aru hap etiat e. Mi'i tupono eimitum o
ra'yn eweikup te'en e. [24] Mi'i hawyi meke-
wat ho'opot hap e'at tokosap hawyi ti aru
yt hẽtyhot i sese i ra'yn at i'ewyte waty
i'ypyryp ra'yn e. [25] I'ewyte ti aru waikiru
ko'i ta'atueiam myi hewo hewo hawyi ti aru
huruk huruk'e atipy e. [26] Mi'i hawyi ti aru
ariot i ra'yn Uito Eheyke'et Wuat'i Miit'in
Yke'et Sese wo. Uhesaika kahato hawe ariot
mesuwat yi kape uimõ typot kahato hawe
ariot aru e. Te'e ra'a kasa kahato hamuat
uhut hap ywyhig me wuat'i miit'in e. [27] Mi'i
hawyi ti aru atipo'oro Tupana potpo'ororia
atipy piaria yne mesuwarotiat uimi'airoria
uimohey haria atunug uhowawiat hamo
mesuwat yi sasat kaipyi ta'a tu'a tunug
uhowawi e. At min'e hap kaipyi at wẽtem
hap kaipyi at posak hap kaipyi yne kaipyi
ta'a tu'a tunug aru uhemiit'in sese e Iesui
i'atuepe. [28] Mi'i hawyi Iesui to'e i temiit'in
me — Pyno mesup ahenoi teran wẽtup
sehay iã'ãkap ehepe e — Wiku yp i'yhop
kyt ra'yn hawyi eweikuap ta'yn meremo
i'aman mot ut hamuat e. [29] I'ewyte ti
aru karãpe ta'a tunug mesuwat uimienoi
ewywuat mi'i hawyi ti aru eweikuap ta'yn
meremo Uito Eheyke'et ut hamuat hap e.
[30] Pywo pe ti ta'atunug ni aru yne mesuwat
uimienoi ewy mi'i hawyi ti aru mesuwaro
tiaria uimohey haria ahaipepiaria wo ra'yn
tukup te'en yne aheĩne'en hawe e. [31] Ta'i
at waikiru yi ti aru ikahuro yne ma'ato
uimienoi ko'i yne yt sake i ikahuro e Iesui.
[32] Yt uwe i mesuwarotiaria ikuap karãmuo
mekewat uhut hap e'at put'ok'e hap e. Yt
atipy piaria i wyti ikuap yt Ha'yru i wyti
ikuap. Ma'ato Ui'ywot atipy piat yn wyti
ikuap e. [33] Mi'i tupono eiwa tetup we o
eweikup te'en katu pono yt uwe i ikuap
karãpe mekewat e'at put'ok'e hap e Iesui
temiit'in me.

[34] Mi'i hap ewy uhut hap e'at piat e. Mi'i
uhehay iã'ãkap ewy — Wẽtup e'at pe so
wẽtup ok netap ka'iwat koro toto tewyry
hamo e. Mi'i hawyi temiit'in sem toi'a
tukaykay tohenoi aikotã i'atupotpap nuat
ko'i mesuwiat tosaipe kawianuat turanuat
hap ko'i henoi i'atuepiat hamo e. Mi'i
hawyi to'e oken'ypy wato apykok hat pe —
Ewatetup we o ereĩne'en karãmuo ui'aipok
hap kape e. Put'ok'are hawyi worokaykay
hawyi waku ero'o ken hyp'ok uhowawi e.
[35] Mi'i hawyi toto netap ka'iwat e. I'ewyte
Uimohey haria eiwa tetup we o eweikup
te'en katupono yt eweikuap hin i karãmuo
Uito Ei'yat Ka'iwat put'ok'e aru hap sio
hunete sio wãtym hake turan sio waipaka
ehay turan yt uwe ikuap i kat e'at kat
ewãtym ara'aipok i hap e. [36] Yt naku i
eiket at Tupana motpap nug hap kai aru
put'ok'are i mi'i hap e'at pe e. Ta'i yt
naku i eiwemõti hap put'ok'e Eika'iwat ut
turan e. [37] Meremo ti tut hamuat mi'i pote
kat are'e ti ehepe are'e yne uhemiit'in me
wuat'i uimohey aru haria pe ewatetup we o
e Iesui ahepe mekewat mikoi Uriweira ypia
e'yity'ok tote.

14

MATEU 26.1-5 IRUKA 22.1-2 PIAT EWY

[1] Typy e'at man teneg u hap e'at ko'i
owakai te pa'i akag ko'i miwan enoi haria
wywo te'eruwa'atunug tawa wato Ierusarẽi
kape sa'awyiwuat Iuteu ywania ehakyera'at
hap ta'a tue wa nĩ kaptia Esitu'in po pyi
e'at kapiat watetup hamo te'eruwa'atunug
kahato itote. Mi'i hawyi te'e ro'e to'ope
— Aikotã som pyno waku watipyhik hawyi
wati'auka Iesui yt uwe mikuap mo i i'atu'e.
[2] Yt naku i watipyhik aheman teneg u hap
e'at ko'i pe katupono wu'uka hap ne'i ra'yn
topy hu'at miit'in me i'atu kahato Iesui
mohey haria pote i'atu'e.

MATEU 26.6-13 IUWÃU 12.2-8 PIAT EWY

3 Mi'i turan toĩne'en Iesui hepihi pihi
rakat Simãu yat pe tawa Petania pe. Mi'i
hawyi te'e renuk turan wẽtup ok hary po-
ria tut Iesui owawi mohag hy Natu kawiat
okpun Iesui esap ete hamo. Ha'up woity
kahato rakat toterut. Mi'i hawyi toi'okpik
heiam hekat rakat nu Arapatu kawiat hawyi
toi'okpun Iesui esap ete. 4 Mi'i pote ira-
nia'in ienuk haria i'atupy'ahak kahato hary
poria ete hawyi te'e ro'e to'ope — Ta'i
ha'up woity kahato ti mekewat i'atu'e. 5 Yt
naku i ti mohag hy moma yne hat hary
poria i'atu'e. Waku po'og ti toiwe neru
hawyi ti ha'up iwato yt hekat i rakaria pe
toimõ'ẽ i'atu'e. 6 Ma'ato Iesui to'e — Kat
poteĩ eweha ty'i haty'i mesup hary poria
tero tutunug wakuap uhepe e. 7 Yt hekat
i rakaria ti aru tukup te'en wuat'i e'at pe
eiwywo e. Karãpe ewetunug waku teran
mi'iria pe mi'i pote waku eweimõ'ẽ ehekat
mi'iria pe wuat'i e'at pe wen ma'ato Uito
yt areĩne'en mot'i i eiwywo ewetunug waku
uhepiat hamo e. 8 Ta'i mesuwat hary poria
ti'okpun howakai te ra'yn uipiit ete mohag
hy uhyp hap e'yianmete e. Mi'i ti inug
waku uhepe tomikuap ok tã e. 9 Mi'i pote
pywo pe ti rat are'e ehepe aikope aikope
ti aru mesuwat yi wato hap ok tã miit'in
henoi Tupana ehay wakuat mi'i hap i'ewyte
te ti aru mesuwat haryporia minug wakuap
uhepiat hap ta'atu henoi wuat'i ywania pe
yt waure'i'atu'e i hamo e Iesui i'atuepe — Yt
naku i tutunug mekewat haryporia e haria
pe.

MATEU 26.14-16 IRUKA 22.3-6 PIAT EWY

10 Mi'i hawyi surara'in tikat kahato Iesui
i'auka hamo ma'ato yt ta'atu puẽti i. Mi'i
hawyi wẽtup ok hemiit 12 ok hap toto pa'i
wato ko'i kape Iesui enoi i'atupo piat hamo.
Mi'i hawyi put'ok'e hawyi Iuta henoi. Mi'i
pote i'atu wepit kahato pa'iria akag ko'i —
Ta'i urutum epe ha'up Iesui puẽti hamo
i'atu'e tope. 11 Mi'i hawyi Iuta tikat at ka'ap
aikotã waku surara'in po piat hum hamuat
hap.

MATEU 26.17-20 IRUKA 22.7-14 PIAT EWY

12 Mi'i hawyi mekewat man teneg u
hap e'at put'ok'e hawyi mekewat i'atuhũ
Kuteiru mẽpyt auka hap e'at put'ok'e ra'yn
hawyi hemiit'in apo'i'a tu'e Iesui pe —
Aikopeĩ etiky'esat koity urutunug aheman
teneg u hap e'at mesuwat ewãtym Mehĩ
i'atu'e Iesui pe. 13 Mi'i hawyi Iesui tipo'oro
typy ok temiit tawa Ierusarẽi kape ma'ato
sa'awy'i toi'atunãpin aikotã som waku ta'a
tunug hap. Mio tã e typy ok pe — Pyno
eweiwat ro eipe tawa kape e. Put'ok'ewei'e
hawyi te ti aru eweipuẽti wẽtup ok ihainia
kamũti piat y'y so'osat hat e. Mi'i ti aru
tut ehowawi tekamũti wywo e. 14 Mi'i upi o
eweiwat hawyi ti aru teke wẽtup ok yat pe
e. Mi'i hawyi o ewehenoi uhehay mekewat
netap ka'iwat pe — Aiũwat okipy keĩ waku
wo'omu'e hat temiit'in nywo teman teneg
u wãtym muo mesup ewei'e o netap ka'iwat
pe e. 15 — Mi'i pote ti aru netap ka'iwat tomo
herep ehepe okipy wato ywaiti rakat waku
yne rakat ra'yn e. Mi'i pe o eweiporokpun
yparakai mesa tote aimi'u ko'i e Iesui temiit
typy ok takaria pe. 16 Mi'i hawyi tuwat ra'yn
tawa kape. Mi'i hawyi ti aikotã aikotã Iesui
henoi i'atuepe sa'awy'i hap ewy yne ra'yn
ta'a tu puẽti. Mi'i hawyi put'ok ta'a tu'e
hawyi ta'atuporokpun yparakai tote ta'atu
mi'u ko'i. 17 Mi'i hawyi ti wãtym i turan ni
tut ra'yn Iesui temiit'in 12 ok takaria wywo.

MATEU 26.21-24 IRUKA 22.21-22 PIAT EWY

18 Mi'i hawyi ta'a tuenuk hap tote Iesui
to'e temiit'in me — Pywo pe ti are'e wẽtup
ok ti aipy'a setpe ahenuk tuwy uhenoi aru
wanĩkaptia surara'in po piat ui'auka hanuat
e. 19 Mio tã e pote ti hemiit'in haty'u kahato
ta'atupy'a pe hawyi wẽtup ok tuereto apo'e
Ta'a tu mu'e hat pe — Urumu'e hat uito
apo ema'at hat apo'i'a tu'e tuereto. 20 Mi'i
hawyi Iesui ti'a tu wesat — Eipe 12 ok hap
wyti mekewat mĩkau u piat uiwywuat man
pag hat kui'a piat wyti Eheyke'et ma'at
hat toĩne'en e. 21 Ta'i Uito Eheyke'et wyti
iku'uro irane aikotã sa'a wy'i Tupana ehay
enoi haria henoi hap ewy ti ra'yn e Iesui.
Ma'ato ti aru yt naku i yn na'yn Eheyke'et
ma'at hat topy hu'at wuat'i e'at pe e. Ta'i
waku po'og uima'at hat yt karãpe i sa'awy'i
i'ywã'ĩ hap e'at piat toĩne'en e Iesui temiit
Iuta piat.

MATEU 26.26-30 IRUKA 22.19-20 PIAT EWY

22 Mi'i hawyi te'e renuk hamo Iesui tat
wẽtup a man hawyi waku e Tupana pe
hawyi toipikpik hawyi toimõ'ẽ temiit'in
me. Mi'i hawyi to'e i'atuepe — Ewetu'u ro
man pikpik e. Mi'i ti uipiit e. 23 Mi'i hawyi
ihy kui'a piat totat hawyi waku e Tupana
pe hawyi toimõ'ẽ i'atuepe. Mi'i hawyi yne

te'e re'y'u ihy wo. 24 Mi'i hawyi to'e Iesui
— Mi'i ti uhuu at hap miit'in wo'o wehik
Tupana wywuat hamuat hap e. 25 Pywo
ti are'e ehepe mi'i hawyi ti aru yt are'y'u
i ra'yn sapo hy mesuwe eiwywo ma'ato
karãpe Tupana toĩne'en Morekuat no mi'i
hap e'at pe ti aru watuwe'y'u i ra'yn e Iesui.
26 Mi'i hawyi te'e ru wepy Tupana pe hawyi
tuwat Uriweira yp e'yity'ok kape i ra'yn.

MATEU 26.31-35 IRUKA 22.31-34 PIAT EWY

27 Mi'i hawyi Iesui to'e towy ria'in me —
Eiwesytpok yne ti aru ui'yatypepyi mesup
ewãtym e. Ta'i ui'atoiat yne eipe aikotã
iwan me sa'a wy'i tohenoi hap ewy ti aru
— Ta'atuka'iwat auka hawyi ihũ ko'i tuwe
sytpok yne e miwan me e Iesui towy ria'in
me. 28 Mi'i hawyi to'e — Ma'ato uimoieĩ
ne'en i hap hawyi ti aru areto ehe'yian me
uimotag hap Karireia kape e. Mi'i hap tote
ti aru wato'o puẽti i ra'yn e. 29 Mi'i hawyi
Peteru to'e Iesui pe — Irania'in e'atoiat yne
mesup ewãtym mote uito yt woro'atoiat
hin i e Peteru Iesui pe. 30 Ma'ato Iesui —
Pywo pe ti mesup ewãtym na'yn ni aru
waipaka ehay typuot hap owakai ti aru —
Yt atikuap i Iesui ere'e irane irania'in me
mye'ym mo e Iesui Peteru pe. 31 Mi'i hawyi
tehay pirik wo Peteru wẽtup het Nu to'e —
Yt nyti yt nyti e. Ui'auka irania'in ewywo
pytkai yt woro'atoiat i En e Peteru Iesui
pe. I'ewyte irania'in hemiit'in Peteru ehay
ewyte i'atu'e.

MATEU 26.36-46 IRUKA 22.39-46 PIAT EWY

32 Mi'i hawyi toto Iesui towy ria'in nywo
mikoi ypia ikahu rakat Kese mani e hap
kape. Mi'i hawyi to'e towy ria'in me
— Ewei'apyk to meiũpe uhehay Tupana
wywuat turan e. 33 Mi'i hawyi totioto Peteru
Tiaku Iuwãu tuwe wywo hap tote. 34 Toha
ty'u tuwanẽtup kahato hawyi to'e i'atuepe
— Uiwy ria'in Uito ti ahaty'u kahato ra'yn
uipy'a pe e. Ta'i ipoity'i kahato ti uhete
e. Yt uipy'a wasu i hap porap ui'auka
e. Ewehe ha'at ro wanĩkaptia pupi e Iesui
hemiit'in mye'ym ok takaria pe. 35 Mi'i
hawyi toto porap i hawyi parag'e towa puo
tehay Tupana kapiat hamo. Mi'i hawyi to'e
— Ui'ywot e etiky'esat pote etihep o meiko
ranmuo uikaipyi e. 36 Ui'ywot wuat'i nug
kuap hat En mi'i tupono etat teran uipo
pyi meikowat kui'a mi'i pote etat ma'ato yt
pote yt e. 37 Mi'i tã to'e kahu hawyi ta'aipok
ta'yn towy ria'in kape. Mi'i hawyi ta'akasa
towy ria'in kape mi'i turan ti te'eroket ne'i
ra'yn iwyria'in. Mi'i hawyi to'e Peteru pe
— Uhyt Simãu ereket apo'e. Yt eraha'at
porap'i apo uhekawiano e. 38 Yt eweiket ne'i
tei'o ma'ato ewehẽtup o Tupana pe koran
ni yt ahiag eihã'ãg hawyi ewetunug yt naku
i hap e. Ta'i ewetunug neran ni Tupana
miky'esat ewy eipy'a pe ehesaika kahato
wen ma'ato ti eipiit wyti iperup kahato hap
ewy toĩne'en e Iesui Pete ru'in me. 39 Mi'i
hawyi toto i ra'yn Iesui Tupana wywo tehay
hamo — Papai e etiky'esat pote etihep o
uipo pyi meikowat kui'a ma'ato yt pote yt
e. 40 Tehay kahu hawyi ta'aipok i ra'yn towy
ria'in kape. Mi'i turan ni te'e roket i typy
wo ra'yn yt mehit'i'atu'e kuap i ra'yn. Mi'i
hawyi yt kat i'atu'e kuap i ra'yn te'e ru we
mõti i ra'yn haype. 41 Mi'i hawyi toto hawyi
kat e sa'a wy'i ihay mi'i e hap ewy te ihay
hawyi ta'aipok hawyi toi'a tu puẽti i ra'yn
i'atuket kai mye'ym mo. Mi'i hawyi to'e
i'atuepe — Eweiket i ra'yn apo'e. 42 Pyno
toran na'yn e. Koran na'yn ni yt nakuaria i
po pe Uito Eheyke'et topyhu'at e. Put'ok'e
ra'yn uiku'uro hap e'at e. Eweipoĩ'ãm no
eweha'at ro meikowo ti uima'at hat tut
ra'yn ui'auka haria wywo e.

MATEU 26.47-56 IRUKA 22.47-53 IUWÃU 18.3-12 PIAT EWY

43 Mio tã e turan wẽtup ok hemiit Iuta 12
ok hap tut. Mi'i wywo typy'i kahato ra'yn
sura ra'in tõ'ẽ tõ'ẽ Iesui pyhik hanuaria.
Irania'in aria'yp ãkun ko'i wywo irania'in
kyse'yp wywo tõ'ẽ tõ'ẽ. Pa'i koro miwan
enoi haria nagnia mipo'o roria tõ'ẽ tõ'ẽ
hemiit Iuta upi. 44 Sa'a wy'i ma'ato Iuta
henoi sura ra'in me — Aiũwat uimi'ã pysin
o eweto pytyk to e katu pono ti aru Iesui
ra'yn Mi'i Miit e. Mi'i ti aru ewei'a pykok
kahato o hawyi ewetioto o e Iuta sa'a wy'i
surara'in me. 45 Mi'i hawyi put'okto'e hawyi
Iuta tokosap Iesui kape meremo hawyi —
Uimu'e hat to'e hawyi toi'ã pysin na'yn.
46 Mi'i hawyi sura ra'in topytyk ta'yn Iesui.
47 Mi'i pote wẽtup ok Iesui emiit i'yatypiat
iherep ta'yn towape pyi kyse'yp hawyi toi'a
ha pehep ta'yn pa'i akag emiit. 48 Mi'i
hawyi topyhik teran haria pe to'e Iesui
— Sero'ok'e hat Uito mi'i pote apo eweĩ'ẽ
uipyhik hamo kyse'yp ko'i wywo aria'yp
ãkun ko'i wywo e. Ha'a wyte areĩne'en at

eiwywo Tupana mõtypot yat pe wuat'i e'at
pe eimu'e hamo ma'ato mekewat e'at pe
yt uipytyk hin i eipe e. 49 Ma'ato mesup
ti aikotã nimo tohenoi yianme miwan me
uhetiat hap ewy ti ra'yn uipytyk eipe e
topyhik haria pe. 50 Mi'i hawyi iwyria'in
yne ti'atoiat ra'yn Iesui. Te'e ru we sytpok
yne ipytyk pote. 51 Mi'i hawyi ma'ato wẽtup
kurum wasu toto Iesui upi tuwe suwy puo
yn. 52 Mi'i hap tote ta'a tu pytyk ta'yn mi'i
kurum wasu hesokpe ete ma'ato totoiat
tuwe suwy hap i'atupo pe hawyi topopy
kahato ra'yn yt kat i topiit piat sokpe wywo
i teput.

MATEU 26.57-68 IRUKA 22.63-67 IUWÃU 18.19-24 PIAT EWY

53 Mi'i hawyi ta'a tue reto Iesui pa'i akag
koro kape. Mi'i hawyi yne nagnia pa'i wato
ko'i miwan enoi haria te'e ru wa'a tunug
na'yn. 54 Mi'i hap kape toto Iesui upi Peteru
ma'ato yt heremo i. Mi'i hawyi tokosap
Iesui upi pa'i wato e'oken'ypy kape. Mi'i
hawyi ta'apyk sura ra'in py'a setpe aria
kupyke tuwemõpe hamo. 55 Mi'i hawyi pa'i
wato emiit'in tu'isaria wywo ta'atukat Iesui
kuasa te haria i'auka hamo — Ara'a kasa
Iesui yt naku i nug hap kape e haria ma'ato
yt ta'a tu puẽti i. 56 Mi'i pote heso rakaria
yn na'yn henoi ikuasa hap itote ma'ato yt
i'ewy i ra'yn ta'atuhenoi sa'ag. 57 Mi'i hawyi
ikuasa haria wẽtup ok wẽtup ok i'atupoĩ'ãm
ta'atuehay hamo — Ta'i ha'awyte Iesui to'e
— Atipugha aru meiũpiat Tupana mõtypot
yat miit'in minug ko'i e ti i'atu'e. 58 Mi'i
hawyi wẽtup Tupana mõtypot yat atunug
mye'ym e'at pe yn e. Mi'i hawyi Tupana
yat atunug yt mo wuat i minug na'yn e
ti Iesui i'atu'e. 59 Ma'ato yne i'atu'e hap
ko'i yt to'o'ewy i ta'a tu henoi. Mi'i hawyi
ipoĩ'ãm na'yn pa'i akag koro apoto'e Iesui
piat hamo — Ta'a tu henoi kahato eminug
yt naku i hap ko'i ma'ato yt kat ere'e i e.
60 Eti'a tu wesat ro pywo apo ta'a tu henoi
sio yt e. 61 Ma'ato ipo'inik ne'i ra'yn Iesui
yt kat e i hawyi pa'i akag i ra'yn apo'e
tope — En apo Tupana Mipo'oro Miit'in
Porekuat nuat sio yt e. En apo Tupana
Wakuat Sese rakat Sa'yru e. 62 Mi'i hawyi
ti Iesui tiwesat — Ta'i Uito Mi'i Miit e'e
hap ewy e. Meiũran ti aru ewei'akasa Uito
Miit'in Yke'et Tupana hesaika po'og nakat
po sese kai apyk pe e. Ta'i ewei'a kasa ti
aru uhut turan atipy kaipyi ywyhig kytsig
me e. 63 Mio tã e Iesui pote pa'i akag koro
totat tesokpe hawyi toihiot ra'yn topy'ahak
hap Iesui ete moherep hamo irania'in me
— Heso kahato Iesui e pa'i akag koro. Ihay
sa'ag kahato Tupana ete — Ta'i Uito Tupana
Mipo'oro Wuat'i Ywania ehakyera'at hamo
e hap yt naku i kahato. Pyno yt watiky'esat
i po'og miit'in ehay Iesui etiat meiũpe katu
pono iwẽ pyi yne ahehamo yt naku i mio
tã sa'ag ihay e. Pyno aikotã ewetunug
neran mesuwat Miit heso rakat ete e. 64 Mi'i
hawyi irania'in tiwesat — Ta'i mio tã e hat
auka potiat ne'i yn waku i'atu'e. 65 Mi'i
hawyi irania'in kuitu'i'atu'e Iesui ete hawyi
irania'in ihahik i'ahyk ahyk hamo hawyi
te'ero'e — Etikuap yne pote uwe mio e'ahyk
ahyk apo'i'atu'e Iesui pe. I'ewyte surara'in
howa petek tuereto Iesui piit ete.

MATEU 26.69-75 IRUKA 22.56-62 IUWÃU 18.15-27 PIAT EWY

66 Mi'i turan Peteru toĩne'en oken note
aria kupyke tuwemõpe turan ni wẽtup pa'i
koro emiit haryporia tut. 67 Mi'i ta'akasa Pe-
teru kape aria kupyke hawyi teha'at hawyi
to'e — Are an worokuap en tawa Nasare piat
Iesui emiit keĩ en e. 68 Ma'ato Peteru to'e —
U pãi yt atikuap i kat ere'e mana e. Mi'i
hawyi Peteru toto kurara e'oken'ypy wato
kape. Ikosap turan wẽtup waipaka ihay.
69 Meiũran tut i ra'yn turan mekewat hary
poria pa'i wato eropat hat hawyi i'ewyte
to'e Peteru yaty piaria pe — Meiũ ti Iesui
emiit e. 70 Ma'ato Peteru i'ewyte — Yt uito
i rat e. Meiũran i'yaty piaria i'ewyte te'e
ro'e — En nat wẽtup ok hemiit katu pono
tama Karireia kaipywiat en i'atu'e. Epusu
Karireia pusu ewy kahato pote uruikuap
en i'atu'e. 71 Ma'ato Peteru tiwesat — Yt
uheso i ti. Uheso pote waku ra'yn Tupana
uhaty'i haty'i e. Pywo rat yt atikuap i Mi'i
Miit Iesui ti rat e Peteru. 72 Mio tã e hawyi
ihay i ra'yn mekewat waipaka. Mi'i pote
Peteru iwatetup Iesui ehay sa'a wy'iwuat
kape — Waipaka ehay typuot hap owakai te
— Yt atikuap i Mi'i Miit ere'e aru uhepiat
mye'ym mo irania'in me e Iesui Peteru pe
sa'a wy'i. Mi'i Iesui e hap kape iwatetup
Peteru teso hap kape hawyi tuwak kahato
haty wo tuwemõti kahato haype.

15

MATEU 27.1-14 IRUKA 23.1-5 IUWÃU 18.28-38 PIAT EWY

[1] Mi'i hawyi hunete at wẽtem hawyi mer-
emo te'eruwa'atunug pa'i wato ko'i nagnia
miwan enoi haria yne yne irania'in wo'o
nãpin sa'ag haria wywo i ra'yn te'eruwa'a
tunug. Mi'i hawyi to'ope to'oehay aikotã
aikotã waku Iesui ete ta'a tunug hap ko'i
ete. Mi'i hawyi ta'a tu po'i po'i hawyi ta'a
tue roto hawyi ta'atuium morekuat Piratu
kape. [2] Mi'i hawyi morekuat apo apo'e Iesui
pe — En apo Iuteu ywania Porekuat e. Mi'i
hawyi Iesui tiwesat — Uito Iuteu Ywania
Porekuat ere'e apo e. [3] Mi'i hawyi pa'i wato
ko'i tikuasa kahato ra'yn Iesui. [4] Mi'i hawyi
morekuat Piratu apo'e i Iesui pe — Ekuasa
kahato mi'iria Uhyt e. Yt kat ere'e i apo
eti'atuwesat e. [5] Ma'ato yt kat e i po'og Iesui
tiwesat. Mi'i pote morekuat tuwa nẽtup
kahato — Kat poteĩ yt uiwesat i e tuwanẽtup
hawe.

MATEU 27.15-26 IRUKA 23.13-21 IUWÃU 18.39-19.16 PIAT EWY

[6] Yne 12 ewaty e'at pe ienuk hap e'at
pe morekuat tipo re nõtem wẽtup ok wo'o
pyhik hap wyi miit'in miky'esat ewy.
[7] Mekewat ewaty pe toĩne'en morekuat
wo'o pyhik hawe wẽtup ok yt naku i rakat
Parapa e hap. Mi'i ti morekuat tipyhik
sa'a wy'i katu pono wo'o hoiro hap tote
toi'auka wẽtup ok miit. [8] Mi'i hawyi te'e
ruwa'atunug morekuat kape miit'in kahato
hawyi ta'a tu hẽtup — Morekuat etipo re
nõtem i ro emipyhik wẽtup ok i'atu'e. [9] Mi'i
hawyi Piratu tiwesat — Eweiky'esat apo
pyno atipo re nõtem ei'y wania Porekuat
Iesui hap e. [10] Mio tã e Piratu i'atuepe
pa'i akag ko'i moweu ka'i hamo katu pono
Piratu tikuap pa'i ko'i Iesui auka teran i'atu
py'ahak kahato tuete miit'in miat iky'e
pote i'atuha'ywywi pote. [11] Mi'i hawyi pa'i
akag ko'i te'e ro'e ta'a tue miit'in me — Yt
etipo re nõtem nei'o Mi'i Miit Iesui ma'ato
etipo re nõtem emipyhik Parapa ewei'e ro
morekuat Piratu pe i'atu'e ta'atumimu'eria
ko'i pe. [12] Mi'i hawyi Piratu to'e — Kat aru
pyno atunug Ei'y wania Porekuat ete e.
[13] Mi'i hawyi ta'a tu wesat ta'a tuehay pirik
wo — Ewei'auka ro ewei'auka ro aria'yp
posak ete i'atu'e. [14] Mi'i pote Piratu apo'e —
Kat poteĩ kat som tutunug yt naku i e. Mi'i
hawyi te'ero'e i po'og haty wo — Ewei'auka
ro aria'yp posak ete i'atu'e. [15] Mi'i hawyi
mi'iria mowepit hamo morekuat Piratu
tipo re nõtem Parapa wo'o pyhyp hawyi.
Mi'i hawyi toipo'oro Iesui ipokpok hamo
hawyi tutum tesura ra'in me aria'yp posak
etiat ipehik hamo.

MATEU 27.27-31 IUWÃU 19.2-3 PIAT EWY

[16] Mi'i hawyi sura ra'in tioto Iesui aikope
morekuat mipyhik haria saty'i saty'i
hamuat hap kape. Mi'i tote hawyi hereto
haria ti'a tu kaykay irania'in sura ra'in ko'i
Iesui moweu ka'i hamo. [17] Mi'i hawyi ta'a
tupag Iesui ipiit pe sokpe hup'i morekuat
ewy. Mi'i hawyi ta'a tu pi'ig morekuat
e'amãtap ma'ato hu kawiat ne'i ma'ato.
Mi'i hawyi ta'atupag i'akag me ta'atumiky
ry'i hap. [18] Mi'i hawyi te'eruwẽpowat ta'atu
miky ry'i hap — Wakuat wakuat En Urupo
rekuat i'atu'e sa'ag imohit hap ne'i ma'ato.
[19] Mi'i hawyi te'e ro pityk pina wy'yp ko'i
wo i'akag ete hawyi kuitu'i'a tu'e tuwete
hawyi te'e ru we pỹ'ã tutuk ta'a tu mõ typot
yt pywo pe i hamo. [20] Ta'atumiky ry'i kahu
hawyi ta'atuhep i ra'yn ta'atumipag sokpe
hup'i morekuat ewy hap hawyi ta'a tupag
iwat hesokpe sese i ra'yn. Mi'i hap totepyi
ta'atuereto aria'yp posak etiat i'auka hamo.

MATEU 27.32-44 IRUKA 23.26-43 IUWÃU 19.17-27 PIAT EWY

[21] Mi'i hawyi mu'ap upi tut Simãu yi
Sireneu kaipywiat mekewat Aresãtere ywot
Huwu ywot tut toko kaipyi. Mi'i hawyi
tokosap hawyi sura ra'in te'e ro'e tope —
Etipo wyro ro Iesui he'a aria'yp posak ereto
hap ete i'atu'e mekewat Simãu me.
[22] Mi'i hawyi ta'atueroto Iesui I'akag Kag
e hap e'yity'ok kape ma'ato Iesui pusu puo
Koukuta e hap kape. [23] Put'okta'atu'e hawyi
ta'atuium neran Iesui pe mohag Mira e hap
Winu hy puo haty monik hamo ma'ato yt
tutu'u i. [24] Mi'i hawyi ta'a tuhep i ra'yn
hesokpe hawyi te'e ru we mo hara ra'yn
aikotã waku hesokpe ta'a tu pat'ok pat'ok
hamo to'ope. [25] Mi'i hawyi ihot'ok po'og
na'yn ta'a tu pehik ta'yn aria'yp posak ete.
[26] Mi'i hawyi toĩne'en miwan kat pote Iesui
auka hap enoi hap aria'yp posak tote. Mi'i
ti henoi miit'in me — Mi'i Miit Iuteu Ywania
Porekuat e. [27] I'ewyte typy ok iwywo ta'a
tu pehik i'atue'a aria'yp posak ete sero'ok'e
haria miit'in atu'uka haria ipo ran kai ipo
sese kai aikotã nimo ta'atuhenoi miwan me.
[28] — Yt nakuaria i py'a setpiat iku'uro pote
Mi'i Miit i'ewyte yt naku i te'e ru wa nẽtup
hawe e Tupana ehay moherep hat Isaia

tomiwan 53.12 pe. 29 Mi'i hawyi gosap haria
te'eruwemõko'i mõko'i howawi ta'atuehay
mikyry'i tuwete — Meiẽ Tupana mõtypot
yat okhytpun hat hawyi mye'ym e'at piat
yn inug pakup i hat i'atu'e. 30 — Erehakye
ra'at ro i'atu'e. Era'apyk to e'aria'yp posak
pyi i'atu'e. 31 I'ewyte pa'i watoria miwan
enoi haria to'okyry'i tuete — Ta'i irania'in
ni toi'atuehakyera'at kuap ma'ato tuwewi ti
yt tuwehakyera'at kuap hin i i'atu'e. 32 Mi'i
hawyi te'ero'e mikyry'i hap wywo Iesui pe
— Pyno En ni Tupana Mipo'oro Aiporekuat
no pote waku era'apyk to aria'yp posak
kaipyi i'atu'e. Ta'i e'apyk hap aria'yp posak
pyi uruta'akasa pote ti aru uruimohey ra'yn
En yt pote yt i'atu'e Iesui pe imoweu ka'i
haype. Mi'i hawyi i'yatypiaria mipehik ko'i
te'ero'e yt naku i tope irania'in ehay ewy.

MATEU 27.45-56 IRUKA 23.44-49 IUWÃU 19.28-30 PIAT EWY

33 Atpo sake hawyi at min'e hap kape
i'ypyryp kahato wãtym ewy ra'yn yne
mesuwat yi tote topy hu'at. 34 Mye'ym
ura hawyi Iesui iwẽpap'i tehay pirik wo —
Uhetu pana Uhetu pana kat pote ui'atoiat
En e. Ma'ato topusu puo to'e — Erui
Erui irama sapa tani apo'e. 35 Mi'i hawyi
seha'at haria te'e ro'e — Meiẽ toikaykay
sa'a wy'iwuat ase'i Eria topo wyro hamuat
i'atu'e. 36 Mi'i hawyi wẽtup ok teput amũ-
iusu ap ewywuat kape hawyi toipo'i pina
wy'yp ãpo ete hawyi toipuk'a ihy haiũg
nakat pe. Mi'i hawyi tutum Iesui pe ihy
sym hamo. Mi'i hawyi to'e irania'in me
— Apuete to'iro wate ha'at sio Eria tut
imo'apyk aria'yp posak pywiat hamo sio yt
e. 37 Mi'i hawyi Iesui kak'e haty wo hawyi
ipyhu tek'e ra'yn iku'uro sese ra'yn. 38 Mi'i
hawyi Tupana mõtypot yat wato e'okenhyp
wato sokpe i'anam kawiat miit'in pyhyp
Tupana kapiat hap hiot'e ra'yn atipy kaipyi
oken'ypy yi kape. 39 Mi'i hawyi surara akag
Iesui owakaipyi ta'a kasa yne aikotã Iesui
iku'uro hap hawyi to'e — Pywo rasig Meiẽ
Ihainia ti Tupana Sa'yru sese e. 40 Mi'i hawyi
hary poria tawa Ieru sarẽi kaipy wiaria te'e
ra'akasa pya pyi Iesui auka hap kape. Mi'i
haria py'a setpe tukup te'en mana Sarume
mana Maria yi Mata rena kaipywiat hawyi
mana Maria Tiaku hit ty Iuse ty. 41 Mi'iria
sa'a wy'i Iesui ieĩne'en tama Karireia piat
turan tuwat Iesui upi heropat hamo. Yt
mi'iria yn i ma'ato i'atu haryporia tõ'ẽ Iesui
upi Ieru sarẽi kape. Mi'i pote tukup te'en
itote mekewat e'at pe i'auka hamuat turan.

MATEU 27.57-61 IRUKA 23.50-56 IUWÃU 19.38-42 PIAT EWY

42 Tupana mõtypot hap e'at owakai te
waku puo yne ra'yn ta'atunug neran mot-
pap ko'i Iuteu ywania. 43 Mi'i pote wãtym'i
turan pote Iuse tawa Arimateia kaipywiat
ti'asyp teran na'yn Iesui piit meremo at
min'e hap yianmete. — Iuse ti Iuteu ywania
atunãpin hat akag waku sese rakat i'atu'e.
Mi'i ti hekatup kahato karãmuo Morekuat
no Tupana tut hap e'at. Mi'i ti toto
morekuat Piratu kape Iesui piit ẽtup hamo
hyp hamo. Morekuat pupi yt token'ẽ hin i.
44 Mi'i hawyi morekuat Piratu tuwanẽtup —
Iku'uro ra'yn koitypuo yt pãi e tuwanẽtup
hawe. Mi'i pote toikaykay tesu rara akag
hawyi apo'e tope — Iku'uro ra'yn apo Iesui
sio yt e. 45 Mi'i hawyi toiwesat — Ta'i iku'uro
sese ra'yn e. Mi'i pote morekuat tum
na'yn Iuse pe ipiit. 46 Mi'i hawyi Iuse toto
sokpe kyt'i kype kyi'at hamo. Mi'i hawyi
toimo'apyk Iesui piit aria'yp posak pyi. Mi'i
hawyi tohuwy ipiit mekewat sokpe kype
kyt'i wo. Mi'i hawyi totopag ipiit wo'osyp
pakup we tominug sa'a wy'i nu ka'a pe.
Mi'i hawyi toho'okenhyp ta'yn nu wato wo
ra'yn. 47 Mana Maria yi Matarena piat mana
Maria Iuse ty te'era'akasa yne Iesui syp hap
aikopiat hyp hap.

16

MATEU 28.1-8 IRUKA 24.1-12 IUWÃU 20.1-10 PIAT EWY

1 Tupana mõtypot hap e'at kosap hawyi
mana Maria yi Mata rena kaipywiat mana
Sarume hawyi mana Maria Tiaku ty tikyi'at
mohag hy ikamhig se rakat Iesui piit pen
hamo. 2 Mi'i hawyi hunete mytu'u e'at
pe at wẽtem turan tuwat ra'yn Iesui syp
hap kape. 3 Mi'i turan mu'ap upi te'e ro'e
to'ope — Uwe aru ho'o'oken hyp'ok ahepe
i'atu'e. Nu wato ipotyi pote Iesui syp hap
oken'ypy ete pote aikotã me aru watipen
Iesui piit mohag hy wo i'atu'e. 4 Ma'ato
te'e ra ha'at turan te'o ken hyp'ok pe ra'yn
toĩne'en ika'a. 5 Mi'i hawyi tuwe hyt'ok nu
ka'a pe. Mi'i hawyi mo sese kai apyk pe
te'e ra'a kasa kurum iwasu ewywuat atipy
kaipywiat ieĩne'en hat sokpe kyt'i i'ywop
takat piat. Mi'i hawyi i'atu perup ta'yn.

6 Mi'i hawyi to'e i'atuepe — Yt gyt'e wei'e
tei'o e. Atikuap kat pe eweĩ'ẽ. Iesui tawa
Nasare piat kape eweĩ'ẽ e. Aria'yp posak
etiat mi'auka kape eweĩ'ẽ meikowo e. Yt
uwe i ra'yn Iesui meiũpe hyp hawe e. Katu
pono toĩne'en i ra'yn gu'uro pyi e. Ewei'a
kasa ro aikope ipag hap kape are e. 7 Mi'i
pote ewei'aipok i ro iwyria'in miat henoi
hamo i'ewyte Peteru kape hawyi ewehenoi
Iesui ehay i'atuepe — Areto ti aru ahetama
Karireia kape ehe'yianme e hap e. Mi'i tote
ra'yn aru wato'o puẽti i kat are'e sa'a wy'i
e hap ewy e. Mi'i e hap ewehenoi ro e
atipy piat hary poria pe. 8 Mi'i hawyi hary
poria'in ikohyeput kahato Iesui potmu'eria
11 ok takaria enoi hamo. Yt uwe pe i ta'atu
henoi mu'ap upi te'eroken'ẽ haype.

IUWÃU 20.11-18 PIAT EWY

9 Mi'i hawyi mekewat mytu'u e'at pe Iesui
wẽtem gu'uro pywiat hap e'at pe hunete
Iesui tuwe mo herep Maria tawa Mata rena
piat kape tomiahiag sopo 7 ok takat pot'i
kape. 10 Mi'i hawyi Maria ta'aipok iwyria'in
kape henoi hamo. Mi'i hawyi paa'i'a tu'e
te'e ruwak toi'a tu puẽti. 11 Mi'i hawyi to'e
i'atuepe — Ta'aipok i ra'yn ni Iesui gu'uro
pyi Mimi'in e. Ara'akasa i ra'yn an uito e
i'atuepe. Ma'ato mio tã e hap iwyria'in yt
timohey i.

IRUKA 24.13-35 PIAT EWY

12 Mi'i hawyi typy ok hemiit tuwat wẽtup
tawa kape. Mi'i hawyi mu'ap tote Iesui
tuwe mo herep i'atue wawi ma'ato yt ta'a
tukuap i sa'awy'i. 13 Ta'atukuap Iesui hawyi
te'e ra'aipok irania'in miat henoi hamo.
Ma'ato ta'atuhenoi hawyi i'ewyte yt ta'atu
mohey hin i.

MATEU 28.16-20 IRUKA 24.36-49 IUWÃU 20.19 PIAT EWY

14 Mi'i hawyi 11 ok takaria kape Iesui tuwe
moherep i'atuenuk turan. Mi'i hawyi toi'a
tu sa ty'i saty'i tehay wo — Kat poteĩ yt
eweimohey i uheĩne'en pakup i hap kapiat
akasa haria e. Eipy'a heg kahato rat e
i'atuepe. 15 Mi'i hawyi to'e i — Uiwy ria'in
eweiwat ro yne mesuwat yi totiaria wuat'i
ywania uhehay wakuat enoi hamo e. 16 Uwe
uwe uimohey haria weset'ok haria ti aru
uimie ha kye ra'at nuaria te'e ro py hu'at e
Iesui. Ma'ato yt uimohey i haria ti aru
wo'o'a piheg haria tukup te'en wuat'i e'at
pe e. 17 Mi'i hawyi uimohey haria tomo
herep miit'in me wakuap kahato. Mi'i tã
ta'atunug ahiag ko'i miit'in miat ta'atusopo
uhesaika wo. Musu pakup ko'i ta'atusu'at.
18 Mi'i hawyi moi ok akit hanuaria tukup
te'en. Moi pytyk pytkai yt haty i uimohey
haria ete e. I'ewyte gu'uro hy u pytkai yt
haty i i'atuete e. Ta'i i'ahu rakaria ete te'eru
weponug hawyi waku ra'yn i'atuete e. Mi'i
tã ti aru uimohey haria timo herep miit'in
me e Iesui topotmu'eria pe.

IRUKA 24.50-53 PIAT EWY

19 Mio tã e Aika'iwat Iesui hawyi Tupana
tioto Iesui atipy kape. Mi'i hawyi ta'apyk
Tupana po sese kai tomi mõ typot po'og
eiam note ra'yn ta'apyk ta'yn.
20 Mi'i hawyi hemiit'in tuwat ra'yn Iesui
ehay enoi hamo wuat'i ywania mesuwat
yi totiaria enoi hamuat. I'ewyte ti I'atu
ka'iwat Pã'ãu ipotpap kahato i'atu wywo
tesaika wo wakuap nug hamo miit'in miat
tomohey hamo.

Toran na'yn uimiwan
Uito ti Maku

IESUI ETIAT IRUKA MIENOI

MEHĨ TEOWIRU

1 Mesup mienoi wakuat ti Aipo typot
Iesui etiat. Uito ti ewy Iruka. Mesuwat
uimiwan atipo'oro ewawi uiwy Teowiru.
Mesup ti atipo'oro ewawi uimiwan Aimi
mohey Iesui etiat aikotã sa'a wy'i toĩne'en
Aipy'a setpiat hat enoi hamuat atipo'oro
uimiwan ewawi mehĩ Teowiru. Mi'i e
hap typy'i rakaria tiwan na'yn aikotã saĩke
tokosap Tupana Mipo'oro Iesui ehat aipy'a
setpiat toĩne'en turanuat hap ko'i. Mi'i
hap ko'i ti ta'a tuwan na'yn. Mi'i e hap
ti wẽtup ok wẽtup ok tiwan na'yn ta'a
tupo wo. Mi'iria miwan toĩne'en uipo pe
hawyi — Pyno waku i'atu miwan kaipyi
atiwan yne sehay Iesui etiat wẽtup yn
uimiwan me are'e uipy'a pe hawyi mesup
ewawi mehĩ Teowiru atipo'oro ra'yn yne
urumikuap wẽtup yn miwan me are. 2 Mi'i
pote irania'in miwan Iesui etiat aremu'e
kahato hawyi atikuap kahato Iesui minug
ko'i i'ewyte Iesui e hap ko'i. Mi'i hawyi
are'e — Pyno waku atiwan yne Iesui etiat
wẽtup yn uimiwan me are. Pyno waku Iesui
wywo hewyry rakaria wẽ pyi yn atiwan yne
Iesui ete i'atumi'akasa ko'i sese are. Waku
atiwan yne Iesui e hap i'atumikuap ko'i are.
Waku Iesui wywo hewyry rakaria yn uimu'e
are'e uiwepe are. Waku Iesui kuap haria
miwan kaipyi yn atiwan uimiwan are. Mi'i
hawyi waku atipo'oro uimiwan Iesui ky'e
haria pe are. 3 Pyno ti uito i'ewyte atikuap
yne yne aikotã aikotã Iesui etiat hap sa'a
wy'i wuaria iwywo hewyry rakaria mienoi
ko'i. Mi'i hawyi atiwan mesuwat uimiwan
i'atumiwan ko'i ewat'ymo. Pyno waku.

4 Mi'i uimiwan Iesui etiat mesup
atipo'oro ra'yn ewawi uiwy sese Teowiru
are. Pyno sa'a wy'i ahenoi teran aikotã
Iesui ywã'ĩ hap etiat aikotã sa'a wy'i tuwe
mo herep hap etiat. 5 Sa'a wy'i ti Iesui
ywania etama puo toĩne'en wẽtup ok Pa'i
Sakaria e hap het rakat. Mi'i miit Pa'i koro
wo turan hap e'at pe Iesui ywã'ĩ hap e'at
put'ok'e. Pyno waku sa'a wy'i uimiwan me
ahenoi epe kurin pa'i Sakaria e hap ete.
Pa'i Sakaria sa'a wy'i pa'i koro wo toĩne'en
Tupana mõtypot yat koro pe. I'ywot ti Pa'i
koro Api'a e hap het rakat. Mi'i saipepiat
ipotpap takat Pa'i Sakaria toĩne'en. Mi'i
tupono pa'i Api'a emiariru ko'i tukupte'en
pa'i ko'i wo tawa wato Ierusarẽi me ma'ato
haipepiat sese ti pa'i Sakaria toĩne'en. Mi'i
pote Pa'i koro wo toĩne'en tawa wato Ieru
sarẽi me. Ma'ato Pa'i Sakaria yt ha'yru
rakat i katu pono ihary'i Isapeu yt karãpe
i imẽpyt rakat toĩne'en. Pyno pa'i koro
Sakaria e'ase'i koro sese Arãu toĩne'en
mekewat Musei yket'et. Mi'i pote Sakaria
pa'i koro sese toĩne'en. Sakaria ipotpap
kahato pa'i wo ma'ato yt iwepit sese i katu
pono yt kat i tosaipepiat nuat pote. I'ewyte
mana Isapeu yt iwepit i. Ta'a tu ky'esat
kahato ta'a tu mẽpyt hap. Sakaria toĩne'en
pa'i koro wo Eroti toĩne'en morekuat no
turan. 6 Pa'i Sakaria'in waku kahato rakaria
wo tukupte'en Tupana wanẽtup hawe. Ta'i
Tupana miky'esat yn nug haria yn mi'iria.
Pa'i tunug kahato wuat'i e'at pe Tupana
mienoi ewy. 7 Mekewat e'at pe turan ma'ato
pa'i Sakaria saipepianuat yt kat i katupono
i'atu poro kahato ra'yn. I'ewyte heha ry'i
mana Isapeu pyhu'at hap tokosap woity'i
ra'yn. Mana Isapeu ti topakup wyi te yt
karãpe i imẽpyt. 8 Wẽtup e'at pe pa'i koro
Sakaria toĩne'en Tupana mõtypot yat koro
pe Tupana miky'esat nug hamo to'ywot
Api'a potpap ewy te tutunug. 9 To'y wot'in
Api'a'in potpap ewy te toĩne'en ipotpap
kat pote to'ywot Api'a'in saipepiat sese
toĩne'en. Pa'i Api'a'in mi'airo Sakaria pote
i'atueko ewy te tutunug itote. Mi'i pote
pa'i Sakaria teke Tupana eiam sese pe
Tupana mõtypot hamuat ikamhig se rakat
wuk hap yparakai tote. Mi'i tote toiwuk
ikamhig se rakat Tupana mõtypot hamuat
hap. 10 Mi'i wuk totiat turan okenypyke õ'ẽ
haria typy'i kahato Tupana kapiat ihay raka
nuaria tukup te'en. 11 Mi'i hawyi Tupana
mõtypot yat e'oki pyke atipy kaipywiat sut
hat tuwe mo herep ta'yn pa'i Sakaria kape.
Mekewat mohag wuk hamo ran kawiat
rote tuwe mo herep. 12 Ma'ato pa'i Sakaria
mekewat wemo herep hat pupi token'ẽ
kahato ne'i ta'a kasa hawyi. 13 Mi'i pote
atipy kaipywiat sut hat to'e pa'i Sakaria
pe — Yt ereken'ẽ tei'o e katu pono Tupana
miium epiat sa'a wy'iwuat emiẽtup ta'yn
emẽpyt ky'esat hap ta'yn e. Mi'i hawyi
ehary'i ti imẽpyt irane ra'yn e. Esa'yru
irane ra'yn wyti Tupana miium epiat e.
Mi'i set wyti Iuwãu e hamuat waku ehet'ok
iwemo herep hawyi e. 14 Mi'i hawyi esa'yru
wemo herep hap e'at pe wyti aru ewepit

kahato ra'yn e. I'ewyte ti aru yne irania'in
i'atuwepit kurum hit wemoherep hap ete
hap e'at pe e. 15 Mi'i ti aru Tupana wywuat
myhu'at hanuat e. Esa'yru tuwemoherep
hawyi meremo howapy ra'yn Tupana Pã'ãu
Wakuano e. Ta'i yne e'at pe toĩne'en hap
ok tã howapy Tupana Pã'ãu Wakuano e.
16 Itag hawyi ti aru esa'yru ti'a tu morem
wyti aru e'ase'i Isareu ywania Tupana
kape e. 17 Esa'yru ti aru topyhu'at Tupana
ehay moherep hat akag wo e. Aikotã sa'a
wy'iwuat mekewat Tupana ehay moherep
hat Eria e hap het rakat ewywuat topy
hu'at esa'yru itag hawyi e. Aikotã Eria sa'a
wy'i hesaika kahato Tupana ehay enoi hap
ete topyhu'at mi'i hap ewy te aru esa'yru
Iuwãu ete topyhu'at e. Ta'i esa'yru ti aru
miit'in sem mu'e hat koro wo topy hu'at
e. Ipotmu'eria sem ni aru te'e ro py hu'at
wo'o ky'e hanuaria e. Ta'i wo'o wese hap
sese toterut irane e'ase'i Isareu ywania
kape e. Ta'i toi'a tu morem kahato ti aru
miit'in Tupana kape tehay wo tomienoi wo
e. Mi'i hap e'at pe ti aru esa'yru Iuwãu
terut wo'o wese hap sese e'ywania kape
e. Mi'i piat ta'a tu mu'e hap kaipyi ti aru
nagnia'in tukupte'en wo'oky'e haria wo e.
Mi'i hawyi hirakaria ti'atuky'e kahato ta'a
tu'ywot'in ta'atuty'in esa'yru piat ta'atumẽ
pyt'in mu'e hap kaipyi e. I'ewyte e'ywot'in
ti'a tu ky'e kahato ta'a tu mẽ pyt'in esa'yru
piat ta'atu'ywot'in mu'e hap kaipyi e. Ta'i
ta'atumu'e hap kaipyi wo'owese haria wo
yn tukupte'en i'yat piaria e. Mi'i hawyi ti
aru Tupana yt miky'esat i nug haria esa'yru
ti'a tu mu'e hap kaipyi Tupana miky'esat
nug haria wo ra'yn tukupte'en e. Waku puo
i ra'yn tukupte'en Tupana miky'esat ewy
ipotmu'eria tunug turan ti aru tut esa'yru
Mimo herep mekewat Tupana Mipo'oro
Wuat'i Miit'in Porekuat Nuat e. Mekewat
e'at pe meimuẽwat esa'yru mimu'eria ko'i
Tupana Mipo'oro ekatup hanuaria wo ra'yn
tukupte'en. Mi'i ta'atuekatup turan ni aru
put'ok'e I'atuehakyera'at Hat sese esa'yru
Mimo herep e ti atipy kaipywiat sut hat
pa'i koro Sakaria pe. 18 Mi'i to'e pote pa'i
Sakaria tiwesat sa'ag atipy kaipywiat ehay
pe — U pãi e aikotã apuru e'e hap atikuap
sio pywo sio yt e. Kat som iwato kahato
etomoherep epo wo ehay sio pywuat sio
yt moherep hamo e. Pywo e'e hap pote
pywo are aru ma'ato yt pote yt e. Katu
pono uiporo kahato ra'yn i'ewyte uhehary'i
mẽpyt hap e'at tokosap kahato ra'yn uhyt
e. Iporo sese ra'yn uhehary'i mehĩ e. 19 Mio
tã to'e Sakaria pote atipy kaipywiat Tupana
e hap erut hat tiwesat haty wo — Uito
ti atipy kaipywiat Tupana ehay erut hat
koro e. Tupana ti uipo'oro tehay enoi epiat
hamo e. Uhet sese ti Kapireu e. Tupana
e hap ewywuat yn moherep hat uito pãi
e. Tupana yt karãpe i heso rakat are e.
Uito areĩne'en Tupana wywuat sese hat e.
Yne ti uhehay uimimoherep epiat Tupana
ehay esa'yru wanuat etiat pywo sese topy
hu'at aru katu pono Tupana to'e mio tã
uhepe pote e. Mi'i pote ti aru put'ok'e yne
i'e hap ewy emowepit hamuat e. 20 Uhyt
e kat pote som yt etimohey i Tupana e
hap uimierut e. Yt naku i kahato e. Yt
etimohey i Tupana e hap pote ti yt ehay
kuap i aru uhyt e. I'ewyte ti aru ewaure ka'a
pe yt teke kuap i sehay katupono Tupana
ehay uimierut pytkai yt uimohey i pote
e. Ma'ato eimẽpyt put'ok'e ui'e hap ewy
era'akasa ra'yn esa'yru hawyi ewaure ka'a
i ra'yn i'ewyte ehay kuap i ra'yn mehĩ e
atipy kaipywiat sut hat pa'i koro Sakaria
pe. 21 Mi'i turan oken'ypyke gupte'en haria
hekatup kahato pa'i Sakaria wẽtem hap.
Mi'i pytkai yt tut i pot'i kahato hawyi te'e
ru wa nẽtup to'ope — Katu ponoĩ koitywy
heniatpo kahato toĩne'en mot'i Tupana
mõtypot yat pe i'atu'e. 22 Mi'i hawyi pa'i
Sakaria tuwẽtem hawyi put'ok'e oken'y
py kiaria ete. Mi'i hawyi tohenoi teran
to'e hap wen ma'ato yt ihay kuap i ra'yn.
Yt ihay kuap i pote oken'y py kiaria te'e
ro'e to'ope — Pyno tomu'etu wuat ewy
ra'yn Tupana e'oki pyke toĩne'en turan
pote yt ihay kuap i i'atu'e te'e ru wa nẽtup
hawe. Mi'i hawyi Sakaria topo wo yn na'yn
tohenoi teran tehay oken'y py kiaria pe.
23 Mi'i hawyi Tupana yat pe tuwe potpap
kahu hawyi pa'i Sakaria toto i ra'yn to'yat
kape.

24 Put'ok'e i ra'yn pa'i Sakaria to'yat piat
hawyi ti toĩne'en teha ry'i wywo hawyi
ihary'i hupi'a ra'yn Tupana e hap ewy. Mi'i
hawyi iheg me toĩne'en 5 ewaty. 25 Mi'i
turan mana Isapeu to'e — Waku kahato
Tupana tunug uhepe e. Uiky'e kahato ra'yn
Uhetu pana e. Sa'a wy'i aremõti kahato
yt uimẽpyt i pote ma'ato mesup uhupi'a
ra'yn toĩne'en mote yt aremõti kuap i ra'yn

e. Sa'a wy'i irania'in uimohit kahato yt
uimẽpyt i pote e. Ma'ato uimẽpyt Tupana
miium toĩne'en hawyi yt kat i i'atu'e kuap i
aru e. Mi'i pote yt aremõti hin i katupono
Tupana uiky'e kahato hawyi tutum na'yn
uhepe uimẽpyt ra'yn to'e hap ewy e. Waku
kahato Tupana e mana Isapeu.

[26] Wẽtup e'at pe hawyi mana Isapeu
6 ewaty hupi'a toĩne'en turan Tupana
tipo'oro i ra'yn sa'a wy'iwuat atipy kaipy-
wiat sut hat akag Kapireu wẽtup tama kape
i ra'yn mekewat yi Karireia popykiat tawa
hit Nasare kape i ra'yn toipo'oro. [27] Itote
wẽtup ok pe pĩ'ã makuptia Maria e hap het
rakat kape tuwe mo herep atipy kaipywiat
Kapireu. Pĩ'ã Maria ti yt he'aito rakat i
te i'ewyte yt hewaire i te rakat toĩne'en.
Toiky'esat kahato ma'ato te'aito wo wẽtup
ok Iuse e hap het rakat mekewat morekuat
Tawi emiariru emiariru toiky'esat. Mi'i
tohe katup turan atipy kaipywiat Kapireu
tuwe mo herep tope. [28] Mi'i hawyi to'e tope
— Mana Maria e eremo wepit ro e katu
pono koitywy ti Tupana mipoi tyro sese
wo ereĩne'en e. Katu pono tutum neran
epe emẽpyt ihainia Wuat'i Miit'in Porekuat
Nuat e. Mi'i pote ti aru po'og Tupana
mipoi tyro wo ereĩne'en torania hary poria
kai katupono Wuat'i Miit'in Potypot ty wo
ereĩne'en aru pote e. [29] Mi'i hawyi Mana
Maria teha'at kahato atipy kaipywiat kape
hawyi tuwa nẽtup kahato tewawiat sehay
kape hawyi — Kat to'e hamuat ewy ran
uhepe an e tuwa nẽtup hawe. [30] Mi'i hawyi
Kapireu to'e tope — Maria yt ereken'ẽ
tei'o e katupono Tupana tuwehum kahato
ewawi e. [31] Pyno emẽpyt irane wyti mana
e. Emẽpyt ihainia ti tuwe mo herep irane
Tupana miium epiat e. Wakuat kahato
e'iunmỹ'ã piat Emẽpyt mana e. Emẽpyt
tuwe mo herep hawyi waku ehet'ok Mi'i —
Iesui ere'e e. [32] Mi'i hawyi En ni Tupana
Po'og Torania Kawiat Sa'yru i'atu'e aru
miit'in Emẽpyt Iesui pe e. I'ewyte — En ni
Wuat'i Ywania Porekuat no i'atu'e Emẽpyt
pe mana e. Emẽpyt ihainia pe Tupana
tum aru Morekuat Tawi eiam e. Morekuat
Tawi saipe piano ti aru topy hu'at Emẽpyt
e atipy kaipywiat Kapireu Maria pe. [33] Mi'i
hawyi ti aru e'ase'i pot Iako emiariru'in sem
Porekuat no ra'yn Emẽpyt Iesui topy hu'at
wuat'i e'at pe e. Yt karãpe i aru Emẽpyt
piat Wuat'i Porekuat no hap ikahuro e atipy
kaipywiat sut hat Maria pe. [34] Mi'i hawyi
Maria apo'e — Aikotã aru uhupi'a mimi
katu pono yt kat i te uhe'aito e. [35] Mi'i
hawyi Tupana mipo'oro Kapireu tiwesat
ra'yn — Ta'i Tupana Pã'ãu tut ewawi e.
Mi'i hawyi Ipã'ãu esaika howa eupi'a aru
toĩne'en e. Mi'i pote Emẽpyt topy hu'at
ri Tupana Koro Sese Sa'yru e atipy pywiat
Maria pe. [36] I'ewyte wyti e'api'i pa'i Sakaria
ehary'i Isapeu e hap het rakat hupi'a ra'yn
wy. Iporo sese rakat pytkai toupi'a wywo
toĩne'en mesup to'yat pe e. Pywo pe wyti
imẽpyt tuwe mo herep irane ra'yn e'api'i
pot piat wy e. Sa'a wy'i yt imẽpyt kahato
rakat i e'api'i e. I'ewyte mesup ipo'oro
sese rakano toĩne'en. Ma'ato mi'i hap
pytkai toupi'a wywo toĩne'en mesup to'yat
pe e. Pywo pe wyti imẽpyt tuwe mo herep
irane ra'yn e'api'i pot piat e. [37] Ta'i he-
saika kahato Ahetu pana e. Ta'i Tupana
ti wuat'i nug kuap hat e. Yt kat i wyti
niatpo Tupana wanẽtup hawe katu pono
tutunug kuap yne yne ko'i e. Yt watunug
kuap i pytkai Tupana inug kuap e Kapireu
mana Maria pe. [38] Mi'i hawyi pĩ'ã Maria
to'e Kapireu pe — Uito ti Tupana eropat
hano areĩne'en e. Pyno waku atung to'e
hap ewy e. Waku Tupana tum uhepe to'e
hap ewy e Maria Kapireu pe. Mio tã e
kahu hawyi Kapireu ta'aipok ta'yn atipy
kape Mana Maria pyi. [39] Mi'i hawyi Maria
tuwe'a ru mary hawyi meremo toto te'a
pi'i Isapeu yat kape. Wẽtup yi mekewat
yi Iuta e hap kape yity'ok hit puat mu'ap
upi toto. Pya kahato toto. [40] Mi'i hawyi
put'ok to'e mana Maria pa'i Sakaria yat
pe hawyi teke hawyi — Ihot'ok e te'a pi'i
mana Isapeu pe. [41] — Ihot'ok e hawyi mana
Isapeu mẽpyt'a huruk'e i'ymyẽ pe. [42] Mi'i
hawyi mana Isapeu howapy ra'yn Tupana
Pã'ãu wo hawyi to'e mana Maria pe tehay
pirik wo — Waku pe kahato Tupana tunug
mesup katu pono Tupana po'og hegyi'at
epe irania'in mana'in kai e. Mesup ta'yn
Tupana Sa'yru Sese toĩne'en e'ymyẽ pe e.
[43] Tupana Mipo'oro Aheha kye ra'at Han-
uat ty wo ra'yn ereĩne'en mesup e. Mi'i
pote ti uimo wepit kahato E'iunmỹ'ã Piat
e. Ereke hin waku ereĩne'en uru'yat pe
e. En ne po'og uikai katu pono Tupana
Mipo'oro Aipo rekuat nuat ty wo ereĩne'en
e. [44] Koitywy — Ihot'ok ere'e uhepe turan
uimẽpyt tuwe mũkup uhe'ymyẽ pe iwepit

haype e. Katu pono uimẽpyt uhunmỹ'ã
piat tikuap ta'yn Emẽpyt Eiunmỹ'ã piat
toĩne'en Toporekuat Koro wuat hap e. Mi'i
pote tuwemũkup uipiit pe tuwehum kahato
haype e mana Isapeu Mana Maria pe. 45 Sa'a
wy'i etomohey kahato Tupana e hap pote
mesup waku pe kahato ereĩne'en e. Tupana
e hap upi eupi'a ra'yn toĩne'en mesup e.
Mi'i pote mesup Tupana mimowepit kahato
wo ereĩne'en e he'a pi'i Isapeu pĩ'ã Maria
pe. 46 Mi'i hawyi mana Maria tuwehum
kahato Tupana ete hawyi to'e — Woro mõ
typot kahato uipy'a pyi Tupana e. 47 Uheha
kye ra'at kahato hat En Tupana e. Uimo
wepit kahato hat En e. 48 Tupana mihaky'e'i
kahato rakano. Miit emiit no areĩne'en
pytkai uiky'e kahato En an e. Sa'a wy'i
ereha'at uhowawi uiky'e hap wywo e. Yt
miit'in miky'e i uito pytkai uiky'e En e.
Are an uito wuat'i miit eropat hanuat yn
areĩne'en pytkai ui'airo e. Uito ti po'og yi
kapiat nakano areĩne'en wuat'i miit emiit
kai pytkai uiky'e kahato En e. Mi'i hawyi
ui'airo Esa'yru eiam mo Urueha kye ra'at
hat ty wo e. Ta'i uhewaku hap upi yt
ui'airo i ma'ato uiky'e hap upi ui'airo e.
Ta'i mi'i pote ti aru — Waku kahato En
Tupana i'atu'e ewawi wuat'i ywania Uheha
kye ra'at hat En mote. 49 Esaika kahato En
Tupana e Maria. Waku sese En Tupana
are katu pono egyi'at hap kaipyi wakuap
sese etunug uhete e. Mi'i hawyi uimẽpyt
hap kaipyi wuat'i miit'in te'e ro'e aru —
Waku kahato Tupana i'atu'e epe e. 50 Pywo
pe ti yne mesu wa rotiat gupte'en haria
emõtypot haria wo tukup te'en aru katu
pono Esa'yru mieha kye ra'aria tukup te'en
aru pote e. sa'a wy'i te wuaria kora nuaria
i'ewyte meiũra nuaria gupte'en haria yt
wemo herep i te haria ky'e kahato hano
ereĩne'en mote e Maria Tupana pe. 51 Yt
uwe i po'og hesaika rakat ekai Tupana e.
Waku kahato En po'og po'og torania kai
e. Ma'ato irania'in mesu wa ro tiaria —
Uruto po'og torania kai e haria mohit sese
hanuat ereĩne'en Tupana e. Mi'i hawyi ti
aru i'atuminug sa'ag hap ko'i eti'atumoma
yne ra'yn e. I'ewyte i'atu wa nẽtup sa'ag
hap eti'atumoweityk yne ra'yn e. 52 I'ewyte
wemo wato haria etipuruk kahato i'atu we
mowato hap kaipyi ma'ato mi'i pytkai miit
emiit ko'i paa'e haria ewywuaria eti'a tu
mo wato kahato morekuat no mesuwe e
mana Maria Tupana pe. 53 Are an Hegyi'at
kahato rakano ereĩne'en hesy'at rakaria
pe ihaky'e'i rakaria pe. Mi'i hawyi mi'u
wakuano eti'atupoi kahato mi'iria e ma'ato
irania'in — Uruto po'og hekat rakaria e
haria eti'atunug hesy'at kahato rakaria wo
e. 54 Waku sese rakat En Tupana are katu
pono yt etiwaure hin e'e hap — Atunug aru
e hap etunug yne e'e hap ok tã e. Sa'a
wy'iwuat urue'a se'i pot Isareu pe mio tã
ere'e — Esaipepiat kawiano wyti aru ati'a
tue ha kye ra'at wuat'i ywania ere hap ewy
etunug mesup e. Mesup ta'yn e'e hap
ewy eti'a tu po wyro kahato uru'y wania
e'e hap urue'a se'i pot Isareu piat ewy e
urue'a se'i emiariru emiariru uruto pote.
Waku kahato En katu pono e'e hap urue'a
se'i piat hap ewywuat mesup ta'yn etunug
aikotã sa'awy'i e'e hap ewy — Atipo'oro aru
emiari ru'in me I'atue ha kye ra'at hanuat
e'e hap ewy etunug na'yn mesup katupono
etipo'oro koran uruewawi Uruehakyera'at
hat e'e hap sa'awy'iwuat ewy ehay uruky'e
wywuat hap ewy e. 55 Aikotã urue'a se'i'in
me — Atunug aru ui'e hap ewy etunug
na'yn mesup aikotã sa'awy'i urue'ase'i koro
Aparãu me ere'e hap ewy — Ati'a tu poi
tyro aru torania Wẽtup Esaipepiat po wo e.
Wẽtup Emiariru upi Eiã'ỹi upi aru ati'a tu
mowaku kahato imohey haria wuat'i ywa-
nia mesuwat yi totiaria e Tupana sa'a wy'i
urue'ase'i Aparãu me e. Pyno waku kahato
En Tupana katu pono e'e hap ewy ra'yn
put'ok'e mesup e. Are an Aparãu Emiariru
Koro toĩne'en na'yn mesup uhunmỹ'ã pe
e mana Maria Tupana pe. 56 Mi'i hawyi
mana Maria topy hu'at mye'ym ewaty te'a
pi'i Isapeu yat pe. Mi'i hawyi te'aipok i
ra'yn to'yat kape tawa Nasare kape.

57 Wẽtup e'at hawyi mana Isapeu mẽpyt
hap e'at put'ok'e ra'yn hawyi imẽpyt ra'yn
ihainia tuwe mo herep ta'yn Tupana mi-
ium topiat to'e hap ewy. 58 Mi'i hawyi
iwyria'in sese ko'i i'ewyte heka tu wy ria'in
tikuap ta'yn Tupana miium wakuat mana
Isapeu piat hawyi te'e ru wehum kahato
Tupana kape. 59 Mi'i hawyi mana Isapeu
emẽpyt 8 e'at ra'yn hawyi tuwat tuwat
ra'yn iwyria'in mana Isapeu yat kape hawyi
— Pyno waku wati kaykay pa'i meikowo
emẽpyt emusin sokpe ãpy tek hamuat
i'atu'e. 60 — Mi'i watunug hawyi waku
watum het emẽpyt pe aheko ewy i'atu'e.

Waku wahet'ok emẽpyt Sakaria e'aito set
mõtypot hamo i'atu'e ma'ato mana Isapeu
— Yt an e. Waku watum tope het Iuwãu e
i'atuepe. 61 Mi'i hawyi te'ero'e mana Isapeu
pe — Ahetama puo waku wahet'ok aimẽ
pyt'in aha'y ru'in ai'y wot'in set ewywuat
sio aha'a se'i'in set ewywuat i'atu'e. Kat
pote pyno — Uimẽpyt set ti waku Iuwãu
ere'e uruepe i'atu'e. Ma'ato e'aito pa'i
Sakaria e'ase'i'in set Iuwãu e hap het rakat
yt uwe i i'atu'e mana Isapeu pe. 62 Mi'i
pote ta'atupo wo ta'atuhẽtup pa'i Sakaria
pe yt hewaure i pote — Kat som waku
wahet'ok esa'yru uhyt i'atu'e hap kuap
hamo. 63 Ma'ato pa'i Sakaria yt ihay kuap
i. Mi'i hawyi pa'i Sakaria hẽtup miwan
hug hap hawyi — Waku wahet'ok uha'yru
Iuwãu e tomiwan me. Mi'i hawyi te'e ru
wanẽtup kahato to'e miwan miat hap ete.
— Aikotã toikuap ahehay mesuwe i'atu'e
katupono yt toikuap i ahehay tewaure pote
i'atu'e. 64 Ma'ato mi'i hawyi pa'i Sakaria
tiwan het hawyi meremo ihay kuap i ra'yn
itote hewaure ka'a i ra'yn. Mi'i hawyi toimõ
typot kahato ra'yn Tupana tehay wo sa'a
wy'i yt ihay kuap i rakat pa'i Sakaria. 65 Mi'i
pote Sakaria yat piaria heka tu wy ria'in
te'erewanẽtup kahato ha'yru Iuwãu wemo
herep hap kape. Mi'i hawyi tuwat ra'yn
tawa piaria ko'i kape Iuwãu wemo herep
hap enoi hamo. 66 Meiũran irania'in yne
tama Iuteu piaria ikuap ta'yn Sakaria sa'yru
Iuwãu wemoherep hap etiat hawyi te'ero'e
to'ope — Kan no aru pa'i Sakaria sa'yru
topy hu'at i'atu'e. Uwe ewy aru meke-
wat Iuwãu topy hu'at i'atu'e to'ope tawa
piaria. Mi'i hawyi Iuwãu Tupana mipoi
tyro kahato wo topyhu'at itote. Mi'i hawyi
Tupana toĩne'en kahato Iuwãu kai hawyi
waku pe kahato toĩne'en ipiit ete iwanẽtup
hap ete. 67 Mi'i hawyi pa'i Sakaria ihay
kahato itote Tupana Pã'ãu kaipyi tohenoi
kahato yianmete tosa'yru Iuwãu etiat Tu-
pana e hap ewy tohenoi. 68 Mi'i ko'i tohenoi
henoi yian note wuat sehay yne tosa'yru
pakup etiat aikotã aru hamuat ihay i'ewyte
Aipo typot Iesui etiat aikotã aru hamuat
ihay yt iwemo herep i te pytkai. 69 Mio
tã to'e Pa'i Sakaria — Ta'i esaika kahato
Tupana uruehakyera'at hamo. Ta'i esaika
hap po'og hĩpo po ehã'ãpe esaika hap
kai uruewa nĩ kaptia moma hamo e. Ta'i
morekuat Tawi saipepiat sese ti Emipo'oro
tuwe mo herep irane e. 70 Aikotã ere'e
sa'a wy'i te morekuat Tawi pe hap ewy —
Meiũran wyti aru atum epe Emiariru Emi-
ariru Kawiat Wẽtup ok Esaipepiat Wuat'i
Miit'in ekyi Ehowawi Hanuat e hap ewy
put'ok'e mesup ta'yn uruewawi e. Aikotã
sa'a wy'i tewuat ehay moherep haria pe
ere'e hap ewy ra'yn mesup ta'yn etunug
na'yn e. Aikotã ha'a wy te pyite mesuwuat
kape mi'i e'e hap ewywuat yne yne mesup
etunug ra'yn uruky'e haype e pa'i Sakaria
Tupana pe. 71 Mio tã ere'e sa'a wy'i uruepe
ehay moherep haria wẽ pyi — Pywo ti aru
meiũran atipo'oro Uhemiit sese ehewa nĩ
kaptia po pywiat eipuruk hamo ere'e. Mi'i
hawyi e'e hap ewywuat etunug mesup e.
72 — Yt atiwaure hin i ti sa'a wy'iwuat ui'e
hap atunug aru ui'e hap ere'e. Uiwese hap
wyti aru atimoherep yne ra'yn ui'e hap ewy
ere'e urue'yian miaria pe e. — Uhegyi'at
hap uiwese hap atimoherep wuat'i miit'in
me aru ere'e sa'a wy'i e. Mi'i e'e hap ewy
koitywy etunug na'yn uruepe e. 73 I'ewyte
sa'a wy'i tewuat urue'ase'i pot koro Aparãu
miat e'e hap ewywuat re etunug na'yn
aikotã ere'e sa'a wy'i — Atunug irane e'e
hap ewy etunug na'yn mesuwat e'at pe e.
Yt etiwaure hin i e'e hap Tupana e. Aikotã
ere'e urue'a se'i pot Aparãu me — Ati'a
tu moe hãite aru wuat'i ywania mesuwat
yi totiaria Esaipepiat po wo e'e hap ewy
etunug na'yn mesup e. Wẽtup ok Emiariru
emiariru minug kaipyi ti aru ati'atupoityro
wuat'i imohey haria ere'e hap ewy etunug
na'yn mesup e pa'i Sakaria Tupana pe itote
wuat'i miit'in ehamo.

74 Mi'i hawyi pa'i Sakaria to'e ra'yn ta'a
py pueri haria pe — Uiwy ria'in e Tupana
tiky'esat kahato ahewa nĩ kaptia po py-
wiat ahenõtem hap e. Toiky'esat kahato
aheropat tepiat hap yn e. Yt toiky'esat
hin i wato ken'ẽ ahewa nĩ kaptia pupiat
hap e. Mi'i pote aipo re nõtem neran
ahewa nĩ kaptia po pyi e. 75 Mi'i hawyi
Tupana ainug neran hãpyk kahato rakaria
wo aikotã tewaku hap ewy hap toiky'esat
e. Toiky'esat yne e'at pe waku hap ewy
watukupte'en hap e pa'i Sakaria itotiaria pe
tosa'yru Iuwãu ywã'ĩ hap e'at pe.

76 Mi'i hawyi pa'i Sakaria to'e tosa'yru
Iuwãu me — Uha'yru e meiũran ni aru
ereĩne'en Tupana kapiat mu'ap moherep
hano e. Mi'i hap e'at pe mio tã ere'e

miit'in sem me — Tut irane tut irane Tupana ahowawi Aipo rekuat nuat ere'e aru e. Mi'i hawyi miit'in emienoi kape te'e ruwanẽtup kahato hap turan aru put'ok'e Emimoherep e pa'i Sakaria tosa'yru Iuwãu me Aheha kye ra'at hat Iesui etiat. Mi'i hawyi to'e i Iuwãu me — Pywo ti rat ehenoi henoi aru ai'y wania pe aikotã waku ta'a tu puẽti ta'a tue ha kye ra'at hap Tupana piat hap e. 77 Uha'yru Iuwãu e ai'y wania timohey e'e hap Emimoherep hawyi ti aru waku pe kahato tukup te'en are katu pono ta'a tu mohey ehay hawyi Tupana waure wo toĩne'en aru ta'a tu minug sa'ag ko'i kai e. Mi'i hap ko'i ti aru ehenoi henoi ai'ywania pe Tupana Mipo'oro ut hap etiat yianmete e pa'i Sakaria tosa'yru Iuwãu me. Mi'i hap e'at pe ti aru ehenoi aikotã waku ta'a tu puẽti ta'a tue ha kye ra'at Tupana piat hamuat hap e. Katu pono ta'a tu mohey Emimoherep hawyi Tupana waure wo toĩne'en i'atu minug sa'ag ko'i kai e. 78 Ta'i Tupana yt ti'atupopetek teran hin i miit'in e. Tehay wo toi'a tu ky'e kahato miit'in e. Ta'i miit'in ho'o wasat hap haty kahato tuete e. Mi'i hap kaipyi toipo'oro Temiit sese Aheha kye ra'at hanuat e. Ta'i atipy kaipyi toipo'oro ahekyi tuwewawiat hanuat e. Toiky'esat wuat'i miit'in mesuwat yi totiaria tuwewawiat hap uha'yru e. Aikotã at ta'am hawyi toimoẽtyhot yne i'ypyryp hap mi'i hap ewy toimoẽtyhot teran tehay wo wuat'i ywania e. 79 Uha'yru Iuwãu e mesuwarotiaria ti yt ihapytig hin i rakaria ewy kahato tukupte'en aikotã i'ypyryp we ga'apy puat ho'o wasat rakaria ewy miit'in tukup te'en e. Aikotã miit'in misyp we tukup te'en i'ypyryp we hap ewy mesu wa rotiaria tukup te'en yt te'e ra'a kasa kuap i Tupana kape pote e. Aikotã ho'o wasat kahato rakaria ga'apy piaria yt ikuap i mu'ap ta'a tu'yat kapiat hap ewy kahato miit'in mesu wa ro tiaria tukup te'en e. Yt ta'a tu puẽti hin i ta'a tu mo wepit Tupana piat hap e. Ma'ato hẽtyhot hap put'ok'e hawyi ta'a tukuap meremo mu'ap i ra'yn hawyi waku pe i ra'yn tukupte'en e. Mi'i ui'e hap Emimoherep Tupana Mipo'oro aimoẽtyhot hamuat toĩne'en aru e. Uha'yru Iuwãu e mio tã ere'e aru emimu'eria pe — Tut irane tut irane Aimoẽtyhot Kahato Hanuat hawyi waku pe aru watoĩne'en ere'e ti aru e pa'i Sakaria tosa'yru Iuwãu hire pe.

80 Mi'i hawyi ha'yru Iuwãu hit tuwemotag itote pa'i Sakaria mana Isapeu yatype. Mi'i tote ipiit hesaika kahato toĩne'en ihãite kahato. Itote tuwemoesaika kahato Tupana kuap hap ete. Mi'i hawyi Tupana Pã'ãu Wakuat imu'e kahato itote. Iuwãu kurum iwasu turan hawyi toto ra'yn yahig wato sese kape. Mi'i tote tuwe mu'e kahato Tupana e hap kuap hamo. Mekewat yahig koro tote Tupana mikuap ok tã tuwe mu'e kahato katupono toiky'esat tuwemoesaika kahato aikotã aru toimoherep to'ywania pe Tupana e hap ko'i hap ete.

2

MATEU 1.18-2.7 PIAT EWY

1 Sa'awy'i toĩne'en mesuwat yi tote wẽtup ok morekuat akag kahato more kuaria porekuat koro Sesa Aukutu e hap het rakat. Mi'i turan toiky'esat kahato temiit'in yne yne atumo rania hap. Mi'i hawyi toi'a tu po'oro kahato tesu ra ra'in sem tomiwan wywo yne tetama ko'i kape temiit'in atuset pehik yne hamo — Atiky'esat kahato yne yne uhemiit'in set ko'i miwan me e. Waku i'atuset ko'i ewei'a tu pehik yne are katu pono ati'a tu mo rania teran torania uhemiit'in sem ko'i uhetama wato piaria e ok tã katupono toiky'esat yne miit'in kaipyi tekat ko'i i'atusa'upsat hamuat. Mi'i hawyi toi'atupo'oro ra'yn tomiwan ko'i yne tetu'i saria pe tosu ra ra'in sem po pe. 2 Mi'i hap ewy ta'atunug mesuwat yi tote Tu'isa wato Sireniu e hap het rakat toĩne'en morekuat koro wuat mekewat yi wato Siria pe turan.

3 Mi'i hawyi mõtypot Sesa Aukutu etama puaria tuwat ra'yn ta'a tue tawa sese ko'i kape. Ta'a tue'a se'i'in etawa ko'i kape tuwat ta'a tuset pehik hamo sa'up ium hamo morekuat koro Sesa Aukutu e hap ewy. 4 Mi'i e hap upi i'ewyte toto mehĩ Iuse yi Karireia popykiat tetawa Nasare kaipyi yi upi tawa hit Perẽi kape te'a se'i morekuat Tawi ywã'ĩ hap kape mekewat yi Iuteu piat tawa hit Perẽi kape toto tuwe setpehik hamo. Toto tawa Perẽi kape katu pono mehĩ Iuse ti toĩne'en mekewat sa'a wy'iwuat morekuat Tawi emiariru emiariru pote. Mi'i pote toto te'a se'i Tawi etawa kape. 5 I'ewyte mana Maria toto mehĩ Iuse upi toupi'a wato kahato wywo toto. Ma'ato yt Iuse wat toupi'a wywo i toto ma'ato Tupana Pã'ãu Wakuat upi'a wywo toto. Yt pya hin i ra'yn put'okta'atu'e hamuat tawa hit

Perẽi tote turan imẽpyt haty kahato ra'yn
mana Maria. 6 Mi'i hawyi itote Tawa hit
Perẽi me tukup te'en hawyi put'ok'e he'at
ra'yn hewãtym na'yn hawyi imẽpyt tuwe
mo herep hap e'at put'ok'e meremo itote
hawyi meremo ta'a tukat kahato itote ta'a
tuket hap wen ma'ato yt aikope kuap i katu
pono yt uwe i Perẽi miaria — Waku eiwe
hyt'ok uru'yat pe e haria itote katu pono
i'atu kahato miit'in õ'ẽ haria itote pote.
7 Mi'i pote ta'a tukat kahato ta'atueiam
hawyi yt ta'a tu puẽti hawyi tuwe hyt'ok
wewato ahup yat pe hawyi mekewat hũria
yat pe te'eroket. Mi'i hawyi mekewat wã-
tym muo tuwemoherep ta'yn Maria Mẽpyt
sa'awy'iwuat ihainia ra'yn. Tuwemoherep
hawyi sokpe wo tohuwy kahato ra'yn ta'a
tueko ewy ipiit mohãpyk sese nug hamo.
Mi'i hawyi tawa hit Perẽi me te'eruwemo
sy'at ra'yn wẽtup ewaty.

8 Mekewat ewãtym muo Iesui tuwe mo
herep turan tukup te'en itote yt pya hin i
tawa Perẽi kai yahig note ta'atuhũ Uweuria
apykok haria. Mi'i tote te'e roket ta'a tu
hũria py'a setpe katu pono ta'a tu'a pykok
teran ta'a tu hũria awyato pupi. 9 Mi'i
tote ti atipy kaipywiat sut hat tuwe mo
herep wehũria apykok haria kape. Mi'i ti
Tupana ẽtyhot hap wywo tuwe mo herep
hawyi yne i'atuete hẽtyhot kahato. Mi'i
pote Uweira ko'i apykok haria te'eroken'ẽ
kahato hẽtyhot put'ok'e ta'a tuetiat pote.
10 Mi'i hawyi atipy kaipywiat sut hat to'e
wehũria apykok haria pe — Yt eweiken'ẽ
tei'o uipupi e i'atuepe. Katu pono wakuat
sehay ahenoi teran ehepe eimo wepit ka-
hato hamo e. Ta'i yt ehepe yn i uhehay
wakuat ma'ato wuat'i ywania mesuwat yi
totiaria mowepit hap ahenoi e. 11 Waku
kahato Tupana tunug mesup ehepe katu
pono mesuwat ewãtym Tupana tum Temiit
sese Wuat'i Miit'in Ehakye ra'at hanuat
tuwe mo herep ta'yn e. Pywo ti rat tuwe
mo herep ta'yn mesup ta'yn itote eha'a
se'i morekuat Tawi tawa Perẽi me Tupana
Mipo'oro Wuat'i Ywania Ehakye ra'at Han-
uat e. Mi'i sehay wakuat enoi hamuat
Tupana uipo'oro ehowawi e. 12 Pyno ahenoi
teran ehepe aikotã waku eweipuẽti imẽpyt
e hamuat hap. Pyno waku eweiwat tawa
Perẽi kape hawyi waku eweikat eihũria yat
mekewat eihũria poi hap. Mi'i tote wyti
aru eweipuẽti ui'e hap ewywuat e i'atuepe.
Mi'i tote sokpe wo tosuwy pe ra'yn ti aru
eweipuẽti Tupana Sa'yru e. Ta'i eihũria
mi'u upip tote toket itote ui'e hap ewy
e. Mi'i ui'e hap ewy eweipuẽti hawyi ti
aru eweikuap ta'yn pywo kahato ui'e hap
e mekewat atipy kaipywiat sut hat wehũria
apykok haria pe. 13 Mi'i to'e turan atipy
kaipywiaria sem itote te'eruwemoherep wy
mekewat yahig note. Mi'i hawyi mekewat
sa'awy'iwuat wemoherep hat wywo tukup
te'en Tupana mõtypot hamo. 14 — Wakuat
wakuat wakuat En Tupana i'atu'e. Ywaiti
Piat Ieĩne'en Hat Sese En i'atu'e. Uruimõ
typot kahato En katu pono mesup ta'yn
Miit'in Mowepit Hat Sese etum na'yn yi
totiaria pe i'atu'e. Pyno Miit'in Wo'owese
Hap Nug Hat topy hu'at ra'yn mesuwat
mytyp tote i'atu'e. Waku kahato katupono
mesup ta'yn aru wo'oky'e haria wo tukup
te'en miit'in emohey haria i'atu'e. Emiky'e
kahato ko'i miit'in mote i'atu'e Tupana
emiit'in atipy kaipy wiaria typy'i rakaria
yahig note Tupana mõtypot hamo. 15 Mi'i
hawyi atipy kaipywiaria te'era'aipok i ra'yn
atipy kape hawyi hũria apykok haria te'e
ro'e to'ope — To'iro tawa hit Perẽi kape
Tupana mienoi kapiat akasa hamo i'atu'e
to'ope. 16 Mio tã ta'a tu'e hawyi meremo
tuwat ra'yn tawa Perẽi kape. Put'ok ta'a
tu'e itote hawyi ta'a tukat kahato atipy
piaria mienoi upi hirakat. Mi'i hawyi ta'a
tu puẽti ra'yn Hirakat hũria yat pe hũria
poi hap upip tote. I'ewyte uhyt Iuse mana
Maria ta'a tu puẽti itote. 17 Te'e ra'a kasa
hawyi ta'atuhenoi ra'yn uhyt Iuse pe mana
Maria pe atipy kaipywiat sut hat ehay yne
Iesui etiat ta'atuhenoi. 18 Mi'i hawyi tuwat
hawyi mu'ap upi ta'atuhenoi yne irania'in
me tawa hit Perẽi miaria pe. Mi'i hawyi
irania'in te'eruwanẽtup kahato Uweria ko'i
apykok haria mienoi kape. 19 Mi'i hawyi
mana Maria tereko yne tomẽpyt wemo
herep hap etiat topy'a pe. Mi'i hawyi
yne e'at pe tuwanẽtup kahato atipy piaria
ehay tomẽpyt etiat hap kape. 20 Mi'i hawyi
Uweuria apykok haria te'e ra'aipok i ra'yn
ta'a tu hũria ko'i kape. Te'e ra'aipok turan
te'eruwehum kahato ra'yn Tupana kape —
Wakuat kahato En i'atu'e katu pono atipy
kaipywiat sut hat mienoi ewywuat ra'yn
uruta'akasa i'atu'e Tupana pe.

21 Mi'i hawyi 8 e'at ra'yn toĩne'en hawyi
Hirakat ta'atuemurui sokpe ãpy tek hawyi

ta'a tu set'ok ta'yn — IESUI eset i'atu'e
aikotã sa'a wy'iwuat atipy kaipywiat sut
hat Kapireu mienoi mana Maria yt upi'a
i te turan hap ewy ra'yn ta'a tu set'ok
Imẽpyt — Iesui het i'atu'e. 22 Mi'i hawyi
Iuse'in te'e ru we mo sy'at wẽtup ewaty
hap kahu hawyi tuwat ra'yn tawa wato
Ieru serẽi kape Tupana mõtypot yat wato
kape. Mi'i tote ta'a tu henoi Iesui Tu-
pana pe — Uruikuap ta'yn ewanuat kahato
Mesuwat Hirakat toĩne'en wuat'i e'at pe
i'atu'e. 23 Mi'i hawyi ta'atuium Iesui Tupana
pe itote aikotã sa'awy'i Tupana mienoi ase'i
Musei miwan me e hap ewy — Waku etum
esa'yru sa'a wy'iwuat Uhepe e hap ewy.
24 Mi'i hawyi ta'atuhenoi Iesui Tupana kape
hawyi ta'atuium Tupana pe typy pykasu hit
ko'i pa'i pe. Pa'i ti'atu'auka pykasu hawyi
toi'a tuwuk itote Tupana mõtypot hamo
aikotã Tupana to'e ase'i Musei miwan me
sa'awy'i hap ewy — Waku etum typy pykasu
hit sio typy pykasu wato uhepe uimõtypot
hamo esa'yru sa'a wy'iwuat tuwe mo herep
hawyi e hap ewy ta'atunug itote.

25 Toĩne'en Ieru sarẽi me wẽtup ok pa'i
koro Simeãu e hap het rakat. Simeãu ni
waku rakat toĩne'en Tupana mõtypot ka-
hato hat mi'i. Mi'i i'ewyte hekatup kahato
Isareu ywania Ehakyera'at Hat Isareu Ywa-
nia powyro hanuat katu pono Simeãu kai
toĩne'en kahato Tupana Pã'ãu. 26 Tupana
Pã'ãu henoi ra'yn tope — Eku'uro hap
owakai te ti aru era'a kasa Uimi po'oro
Ehakyera'at Hanuat e Tupana Pã'ãu Simeãu
me. 27 Meiũran hawyi wẽtup e'at pe Tupana
henoi i ra'yn Simeãu me — Ereto ro koran
uimõtypot yat kape e. Mi'i hawyi toto ra'yn
Tupana Pã'ãu mienoi ewy. Pa'i Simeãu
toto turan put'ok'i'a tu'e Iuse'in Tupana
mõtypot yat ete. Mi'i hawyi tuwe hyt'ok
ta'atueko ewywuat nug hamo. 28 Mi'i hawyi
Simeãu i'ewyte teke itote hawyi totat ra'yn
Iesui hit Maria po pyi hawyi tuwehum ka-
hato Tupana kape. 29 Mi'i hawyi to'e —
Woromõtypot kahato En Tupana katupono
uheha wo ara'akasa ra'yn Emipo'oro Wuat'i
Ywania Ehakye ra'at Hanuat kape ara'a
kasa ra'yn e Tupana pe Iesui hit piat pe.
30 Uimo wepit kahato Tupana katu pono e'e
hap ewy etunug na'yn mesup uiku'uro hap
e'yianmete e. 31 — Pyno waku ra'yn uiku'uro
hap mesup uimo wepit hap wywo katu
pono mio atikuap ta'yn Emipo'oro Uheha
kye ra'at Hat toĩne'en mote e pa'i Simeãu
Tupana pe. 32 Mi'i hawyi pa'i Simeãu to'e
Maria pe — Mesuwat uipo piat Emẽpyt wyti
aru topy hu'at Wuat'i Ywania Piat Tupana
Moherep Hano e. Aikotã ariãty timoherep
mu'ap ahepe wãtym muo hap ewy wyti aru
Emẽpyt timo herep mu'ap Tupana kapiat
e. Ta'i Emẽpyt topy hu'at Wuat'i Miit'in
Pu'ap Tupana kapiat hat e. Emẽpyt Iesui
wyti aru topyhu'at Uru'ywania Mimõtypot
kahato wo e pa'i Simeãu Iesui ty pe. 33 Mio tã
to'e hawyi mehĩ Iuse mana Maria te'eruwa
nẽtup kahato pa'i Simeãu ehay kape. 34 Mi'i
hawyi Simeãu ti'a tu poi tyro Iuse'in hawyi
to'e mana Maria pe — Emẽpyt wyti aru Ai'y
wania Ehakyera'at Hano topy hu'at ma'ato
irania'in ai'y wania yt timohey i Emẽpyt
itag hawyi pote te'e ru we ma'at kahato yt
ta'atumohey i hawyi e. Mi'i hawyi Tupana
mi'a piheg wanuaria tukup te'en e. Ma'ato
irania'in ai'y wania imohey kahato haria
Tupana mimõtypot kahato wanuaria tukup
te'en wuat'i e'at pe e. Mi'iria Tupana mimo
wepit kahato ko'iria tukupte'en wuat'i e'at
pe e pa'i Simeãu Iesui piat Maria pe. 35 Ta'i
sa'ag kahato aru ta'atunug Emẽpyt ete itag
hawyi e. Mi'i pote haty kahato topy hu'at
aru epy'a pe aikotã kyse aipy'a piat haty
hap ewy topyhu'at eete emẽpyt ta'atu'auka
hawyi e pa'i Simeãu Iesui ty pe.

36 Mi'i hawyi toĩne'en wy itote Tupana
mõtypot yat pe wẽtup ok hiwu mana Ana
e hap het rakat. Mi'i ti uhyt Wanueu
saki'yt toĩne'en i'ewyte ase'i Ase ywania
toĩne'en. Hiwu Ana tuwe mo sy'at kahato
tuereto tehay teran Tupana wywuat turan.
37 Hiwu Ana ti Tupana ehay moherep hat
kahato toĩne'en. Mi'i ti waku kahato rakat
toĩne'en Tupana wanẽtup hawe. Tupana
eropat kahato rakat toĩne'en itote. At ka'ap
toimõtypot kahato Tupana tehay wo. Waku
pe toĩne'en mi'i hap ete. Ihay kahato Tu-
pana wywo at ka'ap. Ihay Tupana wywo
turan yt tenuk hin i hawyi yt tuwẽtem hin
i Tupana mõtypot yat pyi. He'aito iku'uro
hawyi toto Tupana mõtypot yat kape hawyi
toĩne'en mot'i itote at ka'ap hap ewy 84
anu toĩne'en itote he'aito iku'uro hawyi.
Hiwu pot 84 anu turan hiwu i'atu'e. 38 Mi'i
turan Mana Ana put'ok'e pa'i Simeãu henoi
Iesui piat mana Maria pe turan. Mi'i hawyi
mana Ana ta'a kasa imẽpyt Iesui kapiat
hawyi tuwehum kahato wy Tupana kape —

Waku kahato En Tupana e. Mesup ta'yn
ara'akasa Emipo'oro Uruehakyera'at nuat
e. Mi'i hawyi yne itotiaria Tupana yat
piaria pe tohenoi Iesui etiat torania Tu-
pana Mipo'oro ekatup haria pe — Put'ok'e
ra'yn wyti Ahehakyera'at Hanuat sese uiwy
ria'in e. Tupana Mipo'oro Aiporekuat nuat
sese wyti put'ok'e ra'yn e mana Ana Iesui
piat. Mi'i hawyi toto wuat'i piat henoi
hamo tawa wato Ierusarẽi miaria Tupana
Mipo'oro ekatup haria piat henoi hamo.
Mi'i hawyi tohenoi hirakat Iesui etiat —
Put'ok'e ra'yn wyti Ahehakyera'at hanuat
sese uiwyria'in e hiwu Ana.

39 Mi'i hawyi Iuse'in tunug na'yn yne
Tupana mienoi ewy hawyi te'e ra'aipok i
ra'yn tawa wato Ierusarẽi kaipyi yi Karireia
popykiat tawa hit Nasare kape tuwat sa'a
wy'iwuat ta'a tuieĩ ne'en hap kape. 40 Mi'i
tote Iesui tuwe motag kahato tawa Nasare
pe. Ihay kahato Tupana wywo itote. Tu-
pana Pã'ãu wo tuwemowe'eg kahato hawyi
hesaika kahato rakano toĩne'en ipiit ete
i'ewyte iwe'eg hap ete Tupana ehay ete.
Yne e'at pe po'og po'og itag sa'a wy'iwuat
kai. Mi'i hawyi Tupana tipoityro sese Iesui
iwemotag turan.

41 Mi'i hawyi wẽtup e'at pe tuwat ra'yn
Iuse'in tawa wato Ierusarẽi kape man teneg
u hamo. Te'e ru wa'a tunug itote ta'a tue'a
se'i'in ehakye ra'at ta'a tue wa nĩ kaptia po
piat yi Esitu'in ywania po pywiat hap e'at
kapiat te'eruwanẽtup hay piat kape. 42 Mi'i
hawyi kurum iwasu Iesui 12 anu ra'yn
hawyi toto wy Iuse upi toty wywo tawa
wato Ierusarẽi kape te'e ru wa'a tunug yne
anu hap kape. Itote tukupte'en 7 e'at. 43 Mi'i
hawyi te'eruwa'atunug hap tokosap hawyi
tuwat ra'yn Iuse'in ta'a tu'yat kape ma'ato
Iesui yt toto i tawa Ierusarẽi myi toty'in
upi. Sa'a wy'i yt ta'a tukuap hin i Iesui
topy hu'at hap. 44 Ma'ato yt te'e ra'a kasa i
hawyi ta'a tu wy ria'in tok pe rasom Iesui
i'atu'e — Towyria'in upi tut wat'ymo i'atu'e
to'ope wen ma'ato wãtym hawyi ta'atukat
Kurum Iwasu Iesui iwyria'in upi ma'ato yt
ta'a tu puẽti i. 45 Mi'i hawyi te'e ra'aipok i
ra'yn tawa wato Ierusarẽi kape Iesui kat
hamo. 46 Mye'ym e'at ta'a tukat Iesui itote
hawyi ta'atupuẽti Tupana mõtypot yat pe.
Isareu ywania wo'onãpin haria akag tok pe
ta'a tu puẽti kurum iwasu Iesui. Mi'i tote
Iesui tuwa nẽtup kahato wo'o nãpin haria
akag ko'i ehay kape hawyi apo apo'e wo'o
nãpin haria akagnia kape. Mye'ym e'at
turan ihay se kahato mi'iria kape. 47 Mi'i
pote itotiaria wo'o mu'e akag kororia te'e
ruwanẽtup kahato Kurum Iwasu Iesui piat
ta'a tu wesat kuap kahato hap kape. Mi'i
hawyi te'ero'e to'ope — Ta'i iwe'eg kahato
rasig Iesui i'atu'e. 48 Iuse'in ipuẽti Tupana
mõtypot yat pe wo'onãpin haria py'asetpe
hawyi te'e ru wa nẽtup kahato hawyi ity
Maria to'e tope — Kat poteĩ meiũpe erepy
hu'at uimẽpyt e. Paa'u ru to'e kahato ekat
haype kowo'i kowo'i uruikat en tawa wato
pe e. Haty kahato uruwa nẽtup hawe yt
uruipuẽti i En hawyi e Iesui pe ity. 49 Mi'i
hawyi Iesui tiwesat — Kat pote uikat kowo'i
kowo'i e. Kat pote yt uikat i mesuwe Tu-
pana mõtypot yat pe yn e. Yt eweikuap
i apo aikotã areĩne'en neran Ui'ywot sese
yat pe ipotpap nug hap ete e Iuse pe Maria
pe. 50 Ma'ato yt ta'a tukuap hin i Iesui e
hap. 51 Mi'i hawyi Iesui ta'aipok i ra'yn
to'ywot hit mana Maria wywo tawa Nasare
kape i'atu mi ky'esat ewywuat nug hamo.
Mi'i hawyi ity yt waure'e hin i ra'yn Iesui
e hap tawa Ierusarẽi miat hap. Tuwanẽtup
kahato ihay kape — Kat pote yt uikat i
Ui'ywot Sese yat upi Iesui e hap kape at
ka'ap tuwanẽtup.

52 Mi'i hawyi tawa hit Nasare pe Iesui topy
hu'at mot'i. Tuwe motag itote yne ete.
Mi'i hawyi itote tuwe piit moe saika hawyi
tuwe motag kahato po'og po'og yne e'at
hap ewy. Iwe'eg kahato yne e'at pe po'og
po'og totag hap ewy'ewy iwe'eg. Mi'i hap
ewy miit'in mowepit hap ete tuwe motag
i'ewyte Tupana kuap hap ete tuwe motag.
Mi'i hap upi Tupana tuwehum kahato Iesui
ete.

3

MATEU 3.1-12 MAKU 1.1-8 PIAT EWY

1 Pyno sa'a wy'i mekewat morekuat Sesa
toĩne'en morekuat koro hap e'at pe turan
Tupana ihay ra'yn pa'i Sakaria sa'yru Iuwãu
kape yahig wato sese tote. Mi'i hawyi Tu-
pana tiwyro kahato Iuwãu wanẽtup hawe
ihay. Mi'i turan morekuat Tiperiu Sesa
e hap 15 anu toĩne'en morekuat koro wo
yi wato Humanu ywania torania potypot
no toĩne'en. Mi'i pote wẽtup e'at pe
morekuat Sesa ti'a tu kaykay tuwe wawi
tetu'i saria hawyi toi'a tu mo wato mi'iria.

Mi'i hawyi to'e tu'isa Pũsiu Piratu pe —
Waku ereĩne'en Iuteu ywania morekuat no
yi Iuteu pe uhyt e. Mi'i hawyi to'e tu'isa
Eroti pe — Waku ereĩne'en yi Karireia piaria
porekuat no uhyt e. Mi'i hawyi i'ewyte
toikaykay toywyt sese Wiripi tuwe wawi
hawyi to'e tope — Waku ereĩne'en yi Itureia
piaria porekuat no mekewat Iuteu ywania
irania'in kawiat porekuat no e. Ma'ato
waku aru po'og atum yi epe uheywyt en
tupono e. Waku wy yi wato Tacunite atum
epe i'ewyte yi wato Irisania atum epe wy
i'ewyte yi wato Apirene atum epe uheywyt
Wiripi en mote e. Mi'i hap e'at pe Tupana
ihay sa'a wy'i Pa'i Sakaria sa'yru Iuwãu
wywo mekewat yahig koro note. 2 I'ewyte
mekewat e'at pe Iuteu ywania ti'a tu'airo
typy pa'i ta'atuepa'i koro wuat. Wẽtup pa'i
Anai e hap wẽtup ok pa'i Ka'iwa e hap. Mi'i
hawyi mi'iria ta'a tunug pa'i koro wo Tu-
pana mõtypot yat pe. Mi'i hap e'at pe Tu-
pana ihay sa'a wy'iwuat ahet'ok hat Iuwãu
wywo. 3 Pyno mi'iria tukup te'en miit'in
akag wuat turan Tupana ihay kahato pa'i
Sakaria sa'yru Iuwãu yahig notiat ieĩne'en
hat pe — Iuwãu e woro'airo en uhehay enoi
miit'in miat hamo e. Mi'i hawyi Iuwãu
toto Tupana ehay moherep hamo Tupana
e hap ewy. Mi'i hawyi ikohye wyry kahato
mekewat Iũtãu hy ẽpe upi. Mi'i hap upi ẽpe
upiaria toi'a tu mu'e kahato Tupana ehay
wo. Mio tã e — Ewei'aipok to Tupana kape
e. Waku hawyi woroho'oset'ok eipe e. Ta'i
eweitoiat ro eminug sa'ag ko'i hawyi Tu-
pana waure wo toĩne'en eiminug sa'ag ko'i
kai e. 4 Aikotã sa'a wy'itewuat Tupana ehay
moherep hat Isaia timo herep yne ahet'ok
hat Iuwãu etiat tomiwan me hap ewy. Mio
tã to'e — Tut wyti aru wẽtup ok tehay pirik
wuat henoi henoi miit'in miat yahig notiat
hat e Iuwãu etiat tomiwan me. Mi'i miit
wyti aru mio tã e wuat'i tomimu'eria pe —
Eiwa nẽtup hawiat mu'ap yt hãpyk i rakat
ewy toĩne'en ipori'ok kahato rakat ewy e
aru e. — Ma'ato mi'i kaipyi ewei'aipok
to Tupana kape eiwa nẽtup hap mohãpyk
hamo hawyi mu'ap hãpyk hap ewy Tupana
einug e aru mekewat Tupana mipo'oro e.
— Eweikupte'en no Tupana wanẽtup hawe
hãpyk takat hawyi eiwa nẽtup hap mu'ap
ikahu rakat ewy ra'yn topy hu'at aru e aru
Tupana mipo'oro e Tupana Isaia miwan me.
5 Mio tã e Tupana sa'a wy'i — Uimi po'oro
Miit'in Ehakye ra'at ut hap moherep hat
wyti aru atipo'oro e. Mi'i miit wyti aru
mu'ap nug hat ewy topy hu'at e Tupana
miwan miat ahet'ok hat Iuwãu ete. Ta'i mi'i
miit wyti aru mu'ap nug hat ewy topyhu'at
e. Mu'ap sa'ag ko'i mokahu hamuat tu-
tunug e. Mu'ap i'anam kahato hyri kawiat
toihywytip yne e. Mu'ap yity'ok ete ipoity
rakat toimohãpyk e. Mi'i hawyi mu'ap sa'ag
ko'i yi hot pe itym nakat toimokahu kahato
e. Mi'i hawyi hãpyk yne mu'ap hawyi
atipo'oro Uhemiit Ho'owasat Rakaria Puẽti
Hat e. Mi'i hawyi Uimi po'oro Uhemiit
Sese mu'ap mohot hat toimo herep kahato
miit'in me tehay pirik wo — Tut irane tut
irane Tupana Mipo'oro Ahehakyera'at hat e
aru. Eiwemohãhyk to ipu'ap hawyi wyti aru
tut ahepe e aru Uhemiit ut hap moherep
hat e Tupana sa'a wy'i. 6 Mi'i hawyi ti
Uimipo'oro Wuat'i Ywania Ehakyera'at Hat
akasa haria i'atu kahato tukup te'en aru
mesuwat yi wato hap ok tã e Tupana Isaia
miwan 40.3 pe Tosa'yru Iesui etiat.

7 Pyno Isaia e hap ewy kahato Iuwãu
ti'a tu mu'e miit'in itote Iũtãu hy ẽpe upi-
aria. Mi'i hawyi tõ'ẽ kahato miit'in tuwe
wawi. Mi'i hawyi typy'i kahato miit'in
put'ok'i'a tu'e Iuwãu ete ta'a tu set'ok hap
ky'esat haria. Mi'iria pe Iuwãu to'e —
Moi mẽpyt ewywuat eipe e. Yt nakuaria
i eipe e. Tupana piat ei'a piheg hap yt
eweiky'esat i pote ewei'õ'ẽ Tupana kape
imohey hamo hawyi woro ho'o set'ok e.
Ta'i Tupana piat ehet'ok hap eweiky'esat
pote eiwemorem no Tupana kape e Iuwãu.
8 — Waku eiminug sa'ag ko'i hap ewei'a
tu'atoiat yne yne e. Mi'i tã ewetunug
hawyi irania'in ikuap ta'yn Tupana kapiat
ei'aipok hap e. Ma'ato — Waku kahato
uruto yt ewei'e tei'o e. — Uruto ti ase'i
Aparãu emiariru ko'i pote wakuaria urutu
kup te'en Tupana wanẽtup hawe yt ewei'e
tei'o e. Ta'i aha'a se'i minug wakuap ko'i
yt put'ok'e i ahowawi aimo waku Tupana
wanẽtup hawe e. Ta'i aiwaku hap yt tut i
ai'y wã'ĩ hap kaipyi e. Ta'i Aparãu ewaku
hap yt aheha kye ra'at kuap hin i e. Ta'i
eipiit aha'a se'i Aparãu piit ewywuat ka-
hato toĩne'en ma'ato eiminug sa'ag ko'i
yt Aparãu ewywuat hin i e. Ta'i Tupana
tiky'esat pote tutunug kuap mesuwat nu
ko'i kawiat aipiit ko'i ewywuat e. Toiky'esat
pote Aparãu emiariru piit ko'i tutunug

kuap mesuwat yi kawiat e. Ma'ato wakuaria
imohey haria Aparãu ewywuaria yn waku
Tupana wanẽtup hawe e Iuwãu. 9 — Eiwe'eg
wo o e katu pono Tupana mikoi ypia yt
haat i rakat ewywuat eweikupte'en. Aikotã
aimikoi yt aipoi i hap ewywuat eipe. Pywo
pe ti mesup ta'yn ehapo ete toĩne'en Tu-
pana piat ei'apiheg hap. Ywyhap ewywuat
toĩne'en Tupana po pe eikai aikotã aimikoi
yp yt haat i rakat ewywuat watitek ywyhap
wo hap ewy eweikupte'en mesup e. Pyno
eiwe'eg wo o katu pono ywyhap ewywuat
toĩne'en Tupana po pe ehete aikotã aria'yp
ko'i yt haat i rakaria ypugha hamo hat ewy
toĩne'en eikai. Aikotã wati'y pugha hawyi
wati'a tu sokwuk ahe'aria wo mi'i hap ewy
Tupana tunug ehepe sa'ag ewetunug mote
e Iuwãu õ'ẽ haria pe. 10 Mi'i hawyi yahig
kapiat howawiat õ'ẽ haria apo'i'atu'e Iuwãu
me — Yt naku i rat urutuwat aria wato
kape i'atu'e. Yt naku i Tupana uru'a piheg
ko'i uruto py hu'at wuat'i e'at pe i'atu'e.
Mi'i pote aikotã aru waku urutunug Tupana
ehamo paa'u ru to'e hamo i'atu'e Iuwãu
me. 11 Mi'i hawyi Iuwãu ti'a tu wesat —
Pyno ehesokpe typy pote eweho'oium no yt
hesokpe i rakaria pe e. I'ewyte eimi'u toĩ
mote ewei'atumoenuk to hesy'at rakaria e
Iuwãu paa'e haria pe. 12 I'ewyte wo'opyhyp
haria tukupte'en itote weset'ok teran han-
uaria. Mi'iria i'atu potpap Iuteuria ewanĩ
kaptia Humanu ywania eporekuat sa'up sat
hamo. Mi'iria wyti wuat'i kaipyi ta'a tu
po rekuat wuanuat ha'up pore ra'at haria.
Ma'ato po'og iwato ta'a tusat ta'a tu po
rekuat miẽtup ko'i kai. Mi'i hawyi ipat'ok —
Uruwano ra'yn i'atu'e haria. I'ewyte mi'iria
apo'i'atu'e Iuwãu me — Urumu'e hat aikotã
aru waku urutunug Tupana mowepit hamo
i'atu'e katu pono Tupana piat uru'a piheg
hap yt uruiky'esat i pote i'atu'e Iuwãu me.
13 Mi'i hawyi Iuwãu ti'atuwesat morekuaria
sa'up sat haria pe — Yt ewei'atuma'at rei'o
miit'in e. Eipo rekuat miẽtup ok tã yn
ewetat ro e Iuwãu mu'ap pyhyp haria pe.

14 Mi'i hawyi i'ewyte sura ra'in weset'ok
teran haria apo'i'a tu'e Iuwãu me — Mi'i
hawyi uruto apuru aikotã urutunug Tupana
mowepit hamo i'atu'e. Mi'i hawyi Iuwãu
ti'atuwesat — Yt ewepohari tei'o irania'in
ekat eipy'ahak popuo ne'i e. Yt eheso i tei'o
miit'in minug ko'i ete e. — Waku rakat mi'i
miit ewei'e ro waku rakat pe e. — Yt naku i
rakat mi'i miit ewei'e ro yt naku i rakat pe
e. Yt eheso i tei'o miit'in etiat eiporekuat
pe e. Mi'i hawyi yt naku i ewei'e eiporekuat
pe — Uhepiat uipotpap hap sa'up emiium yt
iwato i yt ewei'e tei'o e Iuwãu surara'in me.

15 Mi'i hawyi miit'in hekatup kahato Tu-
pana Mipo'oro Ta'a tu porekuat nuat. Mi'i
pote te'eruwanẽtup kahato Iuwãu kape —
Pywo apo Iuwãu ni Tupana Mipo'oro Aipo
rekuat nuat put'ok'e sio yt i'atu'e te'eruwa
nẽtup hawe. 16 Ma'ato Iuwãu to'e i'atuepe
— Uito ti yt Tupana Mipo'oro Wuat'i Ywa-
nia Ehakye ra'at hanuat i e. Ta'i uito y'y
wuat wo'o set'ok hat ne'i ma'ato Mi'i Miit
wẽtup ok wyti aru po'og wakuat uikawiat
ra'yn e. Uhewaku hap uiat yt put'ok'e
hin i heropat hanuat e. Uhewaku hap yt
put'ok'e i Tupana Mi'airo Wuat'i Miit'in
Porekuat nuat py sokpe saity pok hamo e.
Uito y'y wuat yn wo'o set'ok hat ma'ato
Tupana Mipo'oro Koro ti aru topot set'ok
miit'in Tupana Pã'ãu wo ra'yn e. Ma'ato yt
eweimohey i Imipo'oro pote ehaty'i haty'i
hap yn topyhu'at Tupana kaipywiat e. Ta'i
yt eweimohey i Tupana Mipo'oro pote aria
wo ehet'ok hap haty hap ewywuat tutunug
e. 17 Mi'i Miit panene ewy ihay put'ok
to'e hawyi aikotã wati'a tu'yky arui iã'ỹi
sese puẽti hamuat hap ewy ti aru toi'yky
miit'in wakuaria puẽti hamo e. Mi'i hawyi
toi'atukat kahato temiit'in wakuaria aikotã
watikat panene pe arui iã'ỹi wakuat hap
ewy e. Tomohey haria toi'a tukat watikat
iã'ỹi wakuat ewy i'ewyte tomohey ran haria
toi'a tukat iã'ỹi ape ewy e. Wasere upi
toikat panene pyi hap ewy toi'a tu pat'ok
tomohey haria sese i'ewyte tomohey ran
haria e. Yt nakuaria i ti aru i'ape ko'i
ewywuaria mipugha wuat aria yt hasep i
rakat pe mi'iria ti aru toi'a tu pugha aria
wuat'i e'at piat pe e Iuwãu õ'ẽ haria pe.
18 Wakuat sehay iã'ãkap wuo Iuwãu ti'a tu
nãpin Iũtãu hy ẽpe etiaria miit'in mowe'eg
hamo. 19 I'ewyte morekuat Eroti minug yt
naku i hap ko'i toimo herep yne. — Ta'i
morekuat Eroti tero'ok toywyt morekuat
Wiripi ehary'i hawyi totioto ra'yn to'yat
kape teha ry'i e. Yt naku i kahato mi'i tã
watunug mote e Iuwãu miit'in me. 20 Mi'i tã
e Iuwãu morekuat ete pote morekuat Eroti
tipyhik ta'yn ahet'ok hat Iuwãu wo'opyhik
hawe. Toipyhyp Iuwãu hawyi — Yt naku
i kahato morekuat Eroti i'atu'e miit'in.

Iwato kahato morekuat Eroti minug sa'ag ko'i watikuap mesup i'atu'e.

MATEU 3.13-17 MAKU 1.9-11 IUWÃU 1.32-33 PIAT EWY

21 Pyno Iuwãu topyhik hap owakai te Iuwãu ti'atuset'ok kahato miit'in. I'ewyte wẽtup e'at pe Iesui tut ra'yn howawi toset'ok hamo. Toset'ok hawyi Iesui Tupana kape ihay. Mi'i turan oken'ypy ewy tuwe mo herep atipy kaipyi. 22 Mi'i hawyi atipy kaipyi Tupana Pã'ãu tut ra'yn pykasu ewy. Mi'i hawyi ta'apyk Iesui apy tote. Mi'i hawyi atipy kaipyi sehay put'ok'e Iesui etiat — Uha'yru Sese En e. Uimo wepit kahato hat En Uha'yru En mote e. Arehum kahato epe Uha'yru Sese e Tupana Iesui pe.

23 Toset'ok hawyi Iesui ha'a wynug na'yn topotpap hap 30 anu tuwe motag hap ete. Mi'i hawyi Iesui ha'a wynug To'ywot Tupana piat topo'oro hap ko'i. Mi'i pote imimu'eria miit'in te'ero'e — Ta'i watikuap ta'yn Iesui i'atu'e. Meiẽ ti ahetawa Nasare piat panipani'e hat Iuse sa'yru i'atu'e. Iesui ywot Iuse mimotag hat topyhu'at i'atu'e.

MATEU 1.1-27 PIAT EWY

Uito ti mesuwat miwan nug hat IRUKA. Pyno mesuwe ahenoi teran ehepe Iesui e'ase'i'in sa'a wy'i te wuaria. Pyno Iesui ywot hit ewywuat IUSE Imotag hap topy hu'at. Pyno Iesui e'ase'i Iuse ywot ERI e hap toĩne'en miwan me i'atu'e. 24 Mi'i hawyi Iesui e'ase'i Eri ywot MATATI e hap toĩne'en. Mi'i hawyi Matati ywot IREWI toĩne'en i'atu'e. Mi'i hawyi Irewi ywot MEUKI e hap. Mi'i pytkai Meuki ywot IANAI i'atu'e. Ianai e hap ywot IUSE POT i'atu'e. 25 Pyno Iuse pot ywot MATATIA i'atu'e. Mi'i hawyi Matatia ywot AMO i'atu'e. Mi'i hawyi Amo ywot NAÕ i'atu'e. Pyno Naõ ywot ESIRI i'atu'e. Esiri ywot NAKAI i'atu'e. 26 Mi'i hawyi Nakai ywot MAATE i'atu'e. Maate ywot MATATIA i'atu'e. Matatia ywot SEMEI i'atu'e. Semei ywot IUSEKI i'atu'e. Iuseki ywot IOTA i'atu'e. 27 Iota ywot IUANA i'atu'e. Iuana ywot IRESA i'atu'e. Iresa ywot SURUPAPEU i'a tu'e. Suru papeu ywot SARATIEU i'atu'e. Saratieu ywot NERI i'atu'e. 28 Mi'i hawyi Neri ywot MEUKI i'atu'e Meuki ywot ATI i'atu'e. Ati ywot KUSÃ i'atu'e. Kusã ywot EUMUTÃ i'atu'e. Eumutã ywot ET i'atu'e. 29 Mi'i hawyi Et ywot IUSUE i'atu'e. Iusue ywot ERIESE i'atu'e. Eriese ywot IURĨ i'atu'e. Iurĩ ywot MATATE i'atu'e. Matate ywot IREWI i'atu'e. 30 Irewi ywot SIMEÃU i'atu'e. Simeãu ywot IUTA POT i'atu'e. Mi'i hawyi Iuta pot ywot IUSE i'atu'e. Iuse ywot IUNA i'atu'e. Iuna ywot ERIAKĨ i'atu'e. 31 Eriakĩ ywot MEREA i'atu'e. Merea ywot MENA i'atu'e. Mena ywot MATATA i'atu'e. Matata ywot NATÃ i'atu'e. Mi'i hawyi Natã ywot aha'a se'i Morekuat TAWI i'atu'e. 32 Mi'i uimiwan kaipyi watikuap ta'yn AIPOTYPOT IESUI Morekuat Tawi Emiariru Emiariru hap. Mi'i hawyi Morekuat Tawi ywot IESE i'atu'e. Iese ywot IUPETE i'atu'e. Iupete ywot PUASI i'atu'e. Puasi ywot SAMÕ i'atu'e. Samõ ywot NAASÕ i'atu'e. 33 Mi'i hawyi Naasõ ywot AMINATAPE i'atu'e. Amina tape ywot ATIMĨ i'atu'e. Atimĩ ywot ARANI i'atu'e. Arani ywot IRÕ i'atu'e. Irõ ywot WARE i'atu'e. Mi'i hawyi Ware ywot ase'i pot IUTA i'atu'e. 34 Ase'i pot Iuta ywot IAKO i'atu'e. Iako ywot ISAKI i'atu'e. Isaki ywot aha'a se'i koro APARÃU i'atu'e. Mi'i uimiwan kaipyi watikuap AIPOTYPOT IESUI aha'ase'i koro Aparãu Emiariru Emiariru hap. Mi'i hawyi aha'a se'i Aparãu ywot TARE i'atu'e. Tare ywot NAKU i'atu'e. 35 Mi'i hawyi Naku ywot SERUKI i'atu'e. Seruki ywot IRAKÃU i'atu'e. Irakãu ywot WAREKI i'atu'e. Wareki ywot EPET sa'yru. Mi'i hawyi Epet ywot SARE i'atu'e. 36 Mi'i hawyi Sare ywot KAINÃ i'atu'e. Kainã ywot AWASATE i'atu'e. Awasate ywot SẼ i'atu'e. Sẽ ywot wuat'i e'ase'i pot NU'E i'atu'e. 37 Nu'e ywot IRAMEKI i'atu'e. Irameki ywot METUSARA mekewat ieĩne'en mot'i kahato hat i'atu'e. Mi'i hawyi Metu sara ywot INOKI i'atu'e. Inoki yt iku'uro i katupono Tupana tioto atipy kape mi'i miit. Mi'i hawyi Inoki ywot IARETE i'atu'e. Iarete ywot MAREREU i'atu'e. Mi'i hawyi Mereru ywot KAINÃ i'atu'e. 38 Kainã ywot ENU i'atu'e. Enu ywot SETE i'atu'e. Sete ywot ÃTÃU i'atu'e. Ãtãu ni Tupana minug mekewat miit sa'a wy'iwuat miit'in e'ase'i pot.

Mesuwat miwan nug hat ti Iesui ehay moherep hat IRUKA. Pyno mesuwat uimiwan kaipyi watikuap yne ra'yn AHEHAKYERA'AT HAT IESUI e'ase'i e'ase'i pot Ãtãu emiariru emiariru emiariru hap ko'i Ãtãu kaipyi Iesui kape set ko'i watikuap yne ra'yn IESUI e'ase'i set ko'i. IESUI ywot sese

ma'ato TUPANA. Waku ra'yn.

4

MATEU 4.1-11 MAKU 1.12-13 PIAT EWY

1 Toset'ok hap kahu hawyi Iesui toto tuw-
eran na'yn miit'in kaipyi mekewat Iũtãu
hy pyi. Tupana Pã'ãu yn na'yn Iesui piit
pe. Ta'i yne Tupana Pã'ãu topy hu'at ka-
hato ipiit pe. Mi'i pote tutunug Tupana
miky'esat ko'i torania i'e hap ewy yn tu-
tunug. Mi'i hawyi mu'ap upi Tupana Pã'ãu
to'e tope — Uha'yru e atiky'esat ereto yahig
wato kape aikope yt uwe i miit'in toĩne'en
hap kape e. Mi'i hawyi Iesui toto Tupana
Pã'ãu miky'esat ewy. Mi'i hawyi ahiag akag
sese toto Iesui ma'at hamo. Toiky'esat Iesui
temiit no. Toiky'esat Iesui tomi ky'esat
nug hanuat. 2 Ta'i 40 e'at 40 ewãtym Iesui
toĩne'en mekewat yahig wato tote. Yt kat i
mi'u tutu'u. Itote yt tenuk i 40 e'at 40 wã-
tym. Mi'i hawyi hesy'at sakpo'e tuete itote.
Mi'i hawyi yt hesaika i yt kat i mi'u tutu'u
hawyi sese yt hesaika i. 3 Hesy'at kahato
sese itote. Mi'i turan ahiag akag toto Iesui
iã'ãg hamo. Toiky'esat Iesui tunug hã'ãg
hap. Toiky'esat Iesui tomiky'esat nug hat.
Mi'i hawyi toto Iesui kape hawyi to'e tope
— Pywuat Tupana Sa'yru En mote etomo
herep to uhepe esaika hap wuat'i nug kuap
hap e. Etunug no emi'u wo man mesuwat
nu kawiat Mehĩ e. 4 Ma'ato Iesui tiwesat —
Yt atunug i rat e'e hap ewy ahiag e katu
pono sa'awy'i sese mio tã e Tupana Musei
miwan Teute ru mumiu 8.3 pe — Yt naku
i mi'u mesu wa rotiat yn eweikat at ka'ap
eipiit mo'ok hamo e. Yt naku i mi'u kape yn
eiwewanẽtup e. Mi'u kape yn eiwewanẽtup
wote yt karãpe i eweikat eheĩne'en hap sese
wuat'i e'at piat e Tupana Musei miwan me
Teute ru numiu 8.3 pe e Iesui ahiag me.
5 Mi'i hawyi ahiag tioto Iesui yity'ok ywaiti
kahato rakat kape hawyi itote pyi meremo
toimo herep Iesui kape more kuaria etama
mesuwat yi totiaria torania wuat'i etama
i'atuekat ikahu rakat toimoherep yne Iesui
kape tomu'etu hap ewy. Mi'i hawyi mi'i
tote to'e Iesui pe. 6 — Eraha'at ro mesu wa
rotiat ikahu kahato rakat ko'i kape Mehĩ
katupono mesuwat yi totiat atum yne teran
epe uhemiit no ereĩne'en mote e. Ta'i yne
miit atum teran epe mesuwat ewa'a kasa
hap ko'i katupono uiat yne mesuwat yi tote
torania e. Atum kuap yne mesu wa rotiat
ekat wo epe uimi ky'esat ewywuat etunug
yne hawyi e. Uimõtypot hap etunug hawyi
mesuwat ko'i iwato hap ok tã atum yne
torania epe e. Mi'i hawyi wuat'i Miit'in
Porekuat no ereĩne'en mesuwat yi wato ok
tã e. Mi'i hawyi wuat'i ywania tukupte'en
ewano i'ewyte emõtypot haria mi'iria te'e
ro py hu'at e ahiag Iesui pe. 7 To'iro uhupi
e. Ta'i uiat ko'i tukupte'en meimuẽwaria yi
totiat yne e. Mi'i pote uimõtypot En hawyi
erepỹ'ãtutuk uhowawi mi'i pote aru atum
yne ra'yn mesuwat yi totiaria epe Uhyt e
ahiag Iesui pe. 8 Ma'ato Iesui tiwesat — Yt
rat ahiag yt naku i arepỹ'ãtutuk ewawi katu
pono yt naku i woronug uhetupana wo ne'i
katupono mio tã e Tupana Musei miwan me
— Waku uhowawi yn eiwepỹ'ãtutuk e hawyi
waku Uito yn eTupana wo areĩne'en e. Yt
uwe i toĩne'en mi'i rẽ e Tupana nimopywiat
Teuterunumiu 6.13 miwan me. Yt naku i pãi
are'e — en tupana wo ahiag katu pono Tu-
pana yn Tupana wo topyhu'at uimimõtypot
nuat Tupana yn aheropat hat e miwan me e
Iesui ahiag me. 9 Mi'i hawyi ahiag tioto Iesui
Ierusarẽi kape yity'ok totiat Tupana mõty-
pot yat koro ywaiti rakat tote toipag Iesui.
Itote Tupana mõtypot yat piaria sem tukup
te'en mekewat okipy wato tote. Mi'i hawyi
ahiag to'e Iesui pe — Pywo Tupana Sa'yru
En mote e'oghyt'at ro meiũpepyi wuat'i
miit'in ehamo hawyi waku erepopy hawyi
wuat'i miit'in tikuap En Tupana Sa'yru sese
hap e. 10 Waku e'oghyt'at meiũpepyi yi kape
i'atuehamo katupono sa'awy'i Tupana to'e
morekuat Tawi wepy 91.11 pe — Uhemiit
ta'at pote yt iku'uro i katu pono meremo
atipo'oro wẽtup ok atipy kaipyi ta'at rakat
okhyt'at hamo hawyi yt iku'uro hin i e ti
ahepe nimo te miwan me Mehĩ e ahiag Iesui
pe. 11 Mi'i hawyi — Pyno ehã'ãg no katupono
atipy kaipywiaria meremo epytyk hawyi yt
era'at i hamo e. Pyno erepopy ro mesu
wepyi wuat'i miit'in ehamo yi kape hawyi
meremo ta'a tukuap esaika hap e. Mi'i
ehã'ãg hawyi yt erepik hin i yi tote e miwan
me e ahiag Iesui pe. 12 Ma'ato Iesui tiwesat —
Motoro ahiag pya kahato uikai yt atiky'esat
hin i e'e hap ewy atunug yt naku i ahã'ãg
Tupana sio uiku'uro sio yt hap ete katupono
mio tã e i'ewyte Tupana miwan me — Yt
naku i eiwe kaipyi ewei'e — Yt uiwe'eg i
pytkai uiminug sa'ag ete eweipehik uipo

wyro aru Tupana ei'e hap e. Yt naku i —
Uipowyro aru ipoity'i pytkai ewei'e uhepe
e Tupana miwan me e. Yt naku i uhã'ãg e
Tupana sio eku'uro sio yt hap ete e Tupana
ahepe nimo te Musei miwan Teuterunumiu
6.16 pe e Iesui ahiag me. 13 Mi'i hawyi ahiag
ipohep ta'yn Iesui iã'ãg kahato hap ete pyi.
Yt toima'at kuap i yt nakuap i nug hap ete
ma'ato toto porap'i hap ewy ne'i katupono
tut i tut i tereto karania wo Iesui iã'ãg iã'ãg
hamo ma'ato Iesui po'og hesaika ahiag kai.

MATEU 4.12 MAKU 1.14 PIAT EWY

14 Mi'i hawyi Iesui ta'aipok i ra'yn tomo-
tag hap kape yi Karireia kape. Tupana Pã'ãu
piat tomoe saika topyt'atnug na'yn hap
wywo ta'aipok. Mi'i hawyi waku kahato
toimo herep itote wuat'i miit'in mikuap
kahato wo Iesui tuwemotag hap itote hawyi
ta'a tu henoi kahato to'ope to'ope — Iesui
minug ko'i waku kahato yt uwe i minug
ko'i ewy i'atu'e. 15 Mi'i hawyi tewyry hap
upi yne Tupana mõtypot yat ko'i pe teke
miit'in atumu'e hamo. Toi'atumu'e hawyi
waku kahato i'atu'e imienoi ko'i pe. 16 Mi'i
hawyi Tupana mõtypot hap e'at pe Iesui
teke Tupana mõtypot hawe teko ewy Tu-
pana mõtypot hamo. Mi'i hawyi Iesui
ipoĩ'ãm na'yn miit'in py'a setpe Tupana
ehay moherep miwan miat hamo teko sa'a
wy'iwuat ewy tomotag eko ewywuat. 17 Mi'i
hawyi ta'atuium na'yn sa'awy'itewuat Isaia
miwan tope imimowẽpap hamo katupono
sa'awy'i tetawa Nasare pe toimowẽpap Tu-
pana ehay i'atuepe aikotã sa'a wy'i kurum
iwasu Iesui turan tomotag hap turan toimo
herep Tupana ehay miwan miat hap ewy.
Mi'i hawyi totat Tupana ehay miwan miat
hawyi toikat ra'yn miwan me aikowuat
tomiky'esat ewywuat. Mi'i hawyi toipuẽti
ra'yn sehay tuwetiat hawyi toimo wẽpap
tomi puẽti Tupana ehay tomo herep hat
Isaia e hap miwan miat hap ewy. 18 — Uiwy
ria'in e mesuwe mio tã e miwan me — Tu-
pana Pã'ãu Wakuat toĩne'en kahato uhepe
e. Ta'i Tupana ui'airo ra'yn tehay wakuat
moherep hamo e. Ta'i Tupana ui'airo satek
takaria ehakyera'at hamo yt hekat i rakaria
mu'e yt kat sa'up i hamuat e. Yt kat etiat
kuap i haria mowe'eg hamo ui'airo Tupana
e. Mesup ta'yn Tupana uipo'oro wanĩkaptia
mipyhik piat ko'i pore nõtem ta'a tu pyhik
hap kaipywiat hamo e. I'ewyte ti yt iha
pytig i rakaria moha pytig hamo uipo'oro
e. Ta'i Tupana uipo'oro ra'yn miit'in yt
uwe miky'e i ko'i ky'e sese hamo e. Ta'i
Tupana mio tã e uhepe — Atiky'esat eti'a
tu po re nõtem miit'in yne i'atu wa nĩ kap-
tia po pywiat hamo e mesuwe miwan me
e. 19 Tupana emiit'in ehakye ra'at hap e'at
enoi hamuat uipo'oro e. Ta'i Tupana ihay
mesuwe Isaia miwan me yianmete uhetiat
e Iesui itotiaria Tupana mõtypot yat piaria
pe. 20 Mio tã e Iesui timo wẽpap kahu
hawyi tutum i ra'yn mekewat Isaia miwan
Tupana mõtypot yat piat eropat hat pe.
Mi'i hawyi Iesui ta'apyk ta'yn hawyi itote
i'atu mu'e hamo. Mi'i hawyi itotiaria te'e
ra ha'at kahato howawi kat e aru ihay e
hap kuap hamo. 21 Mi'i hawyi Iesui henoi
i'atuepe — Mesuwat e'at mesuwat miwan
uimi mo wẽpap sa'a wy'iwuat Isaia mienoi
yianme uhetiat toha'a wynug na'yn ehe-
hamo ra'yn topyhu'at ra'yn e Iesui tomotag
haria pe. 22 Mi'i hawyi itotiaria — Waku
kahato ihay i'atu'e. Ihay se kahato hap
watikuap i'atu'e. Ma'ato kat pote iwe'eg
kahato ra'yn i'atu'e. Uwe som imu'e iwe'eg
hap ete katu pono watikuap kahato Iesui
ywot sese Iuse i'atu'e. 23 Ta'i i'ywot Iuse
pan'i pan'i'e hat i'atu'e. Pyno uwe imu'e
iwe'eg hamo i'atu'e. Mi'i hawyi Iesui to'e
tomotag haria pe — Ta'i eweikuap teran
uwe piat uimu'e hap e. Ta'i ewehenoi
teran sehay pot'i kaipyi mekewat sehay
miky ry'i hap kaipyi — Paini i'ahu rakat
eremoe hãite ro uruehamo aikotã irania'in
eti'a tu moe hãite hap ewy ewei'e teran
uhepe uimo weu ka'i hamo. — Eti'a tu
moe hãite kahato miit'in tawa Kawa na'ũ
piaria i'atu'e pyno waku mesuwe emotag
hawe tawa Nasare pe i'ewyte eti'a tu moe
hãite urutoria ewei'e teran uhepe yt kat i
uimohey hap eikai pytkai e Iesui. 24 Mi'i
hawyi — Etimo herep uruepe esaika hap
wuat'i nug hamuat hawyi uruimohei En
kurum ewei'e pote woro ho'o wesat — Yt
uimõ typot hin i yt uimohey hin i eipe
mesuwe uimotag hap etawa pe are'e. Pywo
ti rat Tupana ehay moherep hat Uito pytkai
uimotag hap totiaria yt uimohey hin i e.
Aikotã to'e miwan me — Uimotag haria
yt uimohey hin i e ma'ato irania'in kape
atipo'oro uhehay moherep hat pote ta'a
tu mohey kahato ma'ato imotag hap tote
yt hin i e hap ewy kahato eiperia mesup
eweipy hu'at e. Ma'ato atipo'oro ui'e hap

moherep hat wẽtup ywania kape pote ito-
tiaria i'atue waure ka'a kahato e. Ma'ato
ta'aipok ta'yn tuwe motag hap kape hap
totiaria yt uwe i iky'esat e. Ma'ato irania'in
tawa ko'i kape — Ereke Mehĩ i'atu'e — Ereke
Mimi i'atu'e e Tupana miwan me e Iesui
tehay pun haria pe. Mi'i hap ewy kahato
mesuwe e Iesui tomotag haria pe. Yt uwe i
mesuwe uimohey haria e Iesui tawa Nasare
piaria pe.

25 Pyno ahenoi teran po'og uimohey hap
pun hap ete e Iesui. Nimo sese te i'atu ka-
hato hiwu ko'i tukupte'en ai'ywania Isareu
ywania tukupte'en mesuwe sa'awy'i ahe'yi
tote e. Mi'i hawyi Tupana tipo'oro temiit
Eria e hap i'atue wawi e. Mi'i hawyi Eria
to'e i'atuepe — Mio tã e Tupana ehepe —
Yt kat i hin i i'aman aru eimikoi ete hawyi
yt kat i aru eimi'u e. Topap yne eimikoi yt
kat i i'aman hawyi e. Mye'ym anu kape ti yt
kat i i'aman e Tupana aha'a se'i'in me sa'a
wy'i Tupana mipo'oro Eria wẽ pyi ma'ato
yt ta'a tu mohey hin i. Ma'ato to'e hap
ewy put'ok'e. Mi'i hawyi 6 ewaty yt kat
i i'aman mote i'atu mikoi ko'i topap yne
hawyi i'atu sy'at kahato mesuwat yi wato
hap ok tã. 26 Mi'i hawyi Tupana tipo'oro
i tehay moherep hat Eria wẽtup ywania
kape mekewat yi Sareta ywania etawa kape.
Mi'i hawyi put'ok'e itote tawa hit Sitãu
note uru'y wania ewanĩ kaptia etawa tote
e. Mi'i hawyi itote hiwu wẽtup ywania
yat pe toĩne'en porap Eria. Mekewat hiwu
Tupana tipoi tyro kahato e. Ma'ato Eria
motag haria aha'a se'i'in yt timohey i Eria
pote Tupana yt tipo'oro hin i temiit Eria
aha'a se'i'in hiwu ko'i kape e. 27 I'ewyte
sa'a wy'iwuat Tupana ehay moherep hat
Eriseu toĩne'en Tupana e hap moherep hat
pywo sese hat mesuwe ahetawa pe e. Mi'i
e'at pe tukup te'en kahato itotiaria hepihi
pihi rakaria heĩne'en turan ma'ato mi'iria
Tupana mipo'oro Eriseu yt ti'atu moe hãite
kuap i kat pote yt ta'a tu mohey i pote e.
Mi'i hap e'at pe wẽtup surara akag put'ok'e
pya pyi Eriseu kape. Wẽtup ywania kaipyi
tut. Wẽtup yi kaipyi tut mekewat hepihi
pihi rakat Namã e hap het rakat e. Meke-
wat yi Siria kaipyi e. Mi'i hawyi toikat
Tupana ehay moherep hat Eriseu tomoe
hãite hamuat hap ky'ewi. Mi'i ti Eriseu
timoe hãite meremo ra'yn Tupana esaika
wo tomohey hap upi e. Yt ai'y wania hin
pytkai i toimoe hãite e. Ma'ato ai'y wania
itote i'ahu rakaria ahyt tukup te'en hepihi
pihi rakaria e. Ma'ato mi'iria yt toi'a tu
moehãite hin i katupono yt uwe i ahetama
piaria imohey pote e Iesui tuwemotag hap
totiaria pe yt tomohey i haria pe. Mi'i
hap ewy te Uito areĩne'en mesup eipy'a
setpe e. Irania'in ywania po'og uimohey
eikai e Iesui tomotag hanuaria pe mekewat
tawa Nasare piaria pe. 28 Mi'i hawyi Iesui
ehay kuap kuap haria Tupana mõtypot yat
piaria i'atu py'ahak kahato ra'yn Iesui ete
— Irania'in ywania po'og eikai Tupana mo-
hey hap ete e Iesui hawyi. 29 Mi'i hawyi
— To'iro wati'auka Iesui i'atu'e. To'iro
watipun Iesui yity'ok pyi yihot pe i'auka
hamo i'atu'e. Mi'i hawyi ta'atuhã'ãg i'auka
hamo. 30 Ma'ato put'okta'atu'e yity'ok tote
Iesui auka hamo i'okpun hamo ra'yn turan
Iesui tuwemorem i'atueowa kape hawyi yt
heremo hin i topy hu'at. Mi'i hawyi —
Aikope toto Iesui i'atu'e. Yt watikuap i
ra'yn aikowo toto hap i'atu'e katupono i'atu
py'asetpuo tokosap.

MAKU 1.21-28 PIAT EWY

31 Mi'i hawyi Iesui toto wẽtup tawa kape
ra'yn tawa Nasare tuwemotag hap totepyi.
Mi'i hawyi Iesui ta'aipok ta'yn yi Karireia
popyke tawa hit Kawa na'ũ kape. Itote
Tupana mõtypot hap e'at turan teke Tu-
pana mõtypot yat pe itotiaria mu'e hamo.
32 Itotiat Tupana yat piaria te'e ru wa nẽtup
kahato aikotã aikotã Iesui mienoi ko'i kape.
— Iesui yt irania'in aimu'e haria ewy hin
i i'atu'e katu pono Morekuat Koro ewy
aimu'e i'atu'e. 33 Mi'i turan toĩne'en Tupana
yat pe wẽtup ok miit ahiag ipiit piat rakat.
Mi'i hawyi ahiagnia ta'a tuehay pirik wo
te'e ro'e Iesui pe mekewat miit wẽ pyi.
34 — Kat hamo som eriot uruewawi Iesui
i'atu'e. Kan etiky'esat urukaipyi i'atu'e.
Ta'i uruikuap ta'yn uru'auka hamo eriot
i'atu'e. Pywo ti rat uruikuap En. En ni
Iesui tawa Nasare kaipywiat sut hat wakuat
i'atu'e. En ni Tupana Mipo'oro ahiag akit
hamuat i'atu'e haty wo. 35 Mi'i hawyi Iesui
wãi'e ahiagnia pe — Eipo'inik to ahiag e.
Erẽtem no meiẽwat miit piit pyi ahiag e.
Mi'i hawyi ahiag tipun temiit i'atu py'a
setpe tuwẽtem ipiit hawe. Mi'i hawyi sa'a
wy'iwuat miit ahiag ipiit piat rakat waku
ra'yn ahiag ipun pytkai yt kat i haty ipiit

ete. [36] Mi'i hawyi Iesui minug wakuat kape
te'erewanẽtup kahato hawyi te'ero'e to'ope
— Aikotã som toi'a tu sopo kuap ahiagnia
i'atu'e. Po'og ahiag kai Mi'i Miit hesaika
i'atu'e. Yt aimu'e haria ewy hin i tutunug
kuap. Toipo'oro pote ahiag tuwẽtem mer-
emo ihay pyi. Pywo pe ti po'og paini kai
Iesui i'atu'e. Ta'i Tupana Mipo'oro Aipo
rekuat nuat hesaika hap ewywuat nug hat
toi'a tu po re nõtem ahiagnia meiũwat miit
piit pyi i'atu'e. Tehay wo yn toi'a tu sopo
kuap ahiagnia i'atu'e wanẽtup haria. [37] Mi'i
hap ewy tutunug mote wuat'i puaria ikuap
yne Iesui minug wakuap ko'i ahiag sopo
tehay wuat hap.

MATEU 8.14-17 MAKU 1.29-34 PIAT EWY

[38] Mi'i hawyi Iesui tuwẽtem Tupana yat
pyi hawyi toto ra'yn topot mu'e Nu Simãu
Peteru yat kape. Mi'i tote Peteru sakitu
i'ahu rakat toĩne'en. Ipiit hakup kahato.
Mi'i hawyi ta'a tu hẽtup ta'yn Iesui pe —
Etimoehãite o meiũwat uruwy Peteru sak-
itu i'ahu rakat Mehĩ i'atu'e Iesui pe. [39] Mi'i
hawyi Iesui toto ra'yn Simãu sakitu ewawi.
Mi'i hawyi wãi'e i'ahu hawe hawyi tokosap
meremo ipiit sakup hap. Mi'i hawyi waku
ra'yn. Tehãite meremo hawyi iãpe'ok'am
getap wiat topotpap hamo õ'ẽ haria eropat
hamo. [40] Mi'i hawyi at min'e hawyi ta'a
tuerut kahato ta'atuwyria'in i'ahu rakaria
Iesui ewawi. Mi'i hawyi Iesui tuwe ponug
i'ahu rakaria ete hawyi toi'a tu moe hãite
yne. Tuwe ponug hawyi waku yne ra'yn.
[41] I'ewyte Iesui ti'a tu po'oro yne ahiagnia
miit'in piit pyi. Tuwenõ'ẽ turan i'atuehay
pirik kahato — Ta'i En ni Tupana Sa'yru
Iesui i'atu'e. Ma'ato Iesui wãi'e i'atuepe. Yt
toiky'esat i tomoherep hap katupono ahiag
tikuap Iesui Tupana Sa'yru hap. Mi'i pote
— Wãi'e i'atuepe eipo'inik to yt ewehenoi
tei'o uwe Uito hap eweikuap hap ok tã e
Iesui ahiagnia pe.

MAKU 1.35-39 PIAT EWY

[42] Ihot'ok kai i toto Iesui tuweran tawa
Kawa na'ũ pyi yt uwe i miit toĩne'en hap
kape Tupana wywuat tehay kahato hamo.
Mi'i hawyi miit'in tikat kahato Iesui. Ta'a
tu puẽti hawyi — Ereĩne'en no uruwywo
uruetawa pe Mehĩ i'atu'e. Eto hawyi yt
uruiky'esat hin i katu pono i'atu kahato
miit'in ekat haria i'atu'e miit'in sem Iesui
pe. [43] Ma'ato Iesui ti'atuwesat — Uiwyria'in
ahenoi teran wuat'i tawa pe aikotã aikotã
Tupana topy hu'at Wuat'i Miit'in Porekuat
no hap etiat e. Mi'i nug hamo Tupana
uipo'oro e. Mi'i tupono atunug neran
uipo'oro hap e. — Atiky'esat yne ywania
mu'e hap Tupana e hap ewy uipo'oro pote
Wuat'i mu'e hamo e. [44] Mi'i pote toto ra'yn
tawa Kawana'ũ pyi yne y'y hit i upi yne yi
Iuteu puo wuat'i miit'in mu'e hamo. Yne
Tupana mõtypot yat ko'i kape toto. Mi'i
hawyi teke yne Tupana mõtypot yat ko'i pe
tohenoi Tupana toĩne'en Miit'in Porekuat
hap.

5

MATEU 4.18-22 MAKU 1.16-20 PIAT EWY

[1] Mi'i hawyi wẽtup e'at pe Iesui yi Kene
sare hyemyi'a hyẽpeke toĩne'en. Mi'i tote
te'e ru wa'a tunug kahato miit'in typy'i
rakaria Iesui ewawi Tupana ehay kapiat
wanẽtup hanuaria. [2] Itote turan typy e'yara
yẽpe piat ko'i pe Iesui ta'a kasa pira pytyk
haria kape. Ma'ato ika'iwaria yt uwe i yara
ko'i pe katu pono te'e ru we suki wato koho
hamo tuwenõ'ẽ ta'atue'yara pyi ihyemyi'a
hyẽpeke kape pira pytyk haria. [3] Mi'i hawyi
typy'i kahato tomi mu'eria pote Iesui teke
ra'yn wẽtup yara pe hawyi to'e yara ka'iwat
Simãu Peteru pe — Mehĩ atipuru porap
e'yara katu pono mi'i totepyi ati'a tu mu'e
teran miit'in sem ihyemyi'a hyẽpeke piaria
hamo e Iesui Simãu me. Mi'i hawyi Iesui
e hap ewy meremo Simãu tunug. Mi'i
hawyi Iesui ta'apyk yara pe hawyi toi'a tu
mu'e ra'yn miit'in mekewat yẽpeketotiaria
yara pyi. [4] Mi'i hawyi tehay kahu ra'yn
hawyi to'e ra'yn Simãu me — Ereto i ro ihy
pya kape e. Mi'i totepyi ewyria'in wywo
waku eweipytyk pira ko'i waku ewetopag
ehesuki y'y pe pira pytyk hamo e. [5] Ma'ato
Simãu to'e — Uruka'iwat e uruikat kahato
ra'yn ka'ap mo pira suki wato wo wen
ma'ato rat yt kat i hin i pira uruipytyk yt
wẽtup i uruipytyk uruesuki wo e. Ma'ato
etiky'esat pote urutunug neran e'e hap ewy
mi'i hawyi waku e'e hap ewy urutopag
uruesuki y'y pe Mehĩ e Iesui pe. [6] Mi'i hawyi
ta'a tupag y'y pe ta'a tue suki wato hawyi
ipyt'at kahato ra'yn pira wo. Mi'i hawyi
pira sem ko'i tihiot i'atue suki wato. [7] Mi'i
pote ta'a tu kaykay ra'yn ta'a tu wy ria'in
wẽtup yara piaria ta'atupowyro hamo. Mi'i
hawyi ta'a tu hytmoi ta'a tue'yara ko'i pe

pira sem hawyi porap te'e ra'a py'at pira
i'atu kahato pote. 8 Mi'i hawyi Simãu Peteru
ta'a kasa Iesui minug wakuat kapiat hawyi
toikuap ta'yn Iesui minug yt uwe i minug
kuap hap ok tã hawyi tuwepỹ'ãtutuk Iesui
eowa kape to'e hamo — Mehĩ e ereto o pya
kahato uikai kat pote yt nakuat i kahato
rakat uito e tuwenoi ra'yn Iesui pe. — Ta'i
uiat uhewaku hap ti yt put'ok'e hin i emiit
no areĩne'en hamo e. Mesup worokuap
En wuat'i nug kuap hat ereĩne'en hap e.
Mi'i pote Wuat'i Ka'iwat no ereĩne'en e.
Mi'i pote aremõti uiminug sa'ag ko'i ete e.
Mi'i pote yt naku i areĩne'en emiit no e
Peteru Iesui pe. 9 Mi'i hawyi Simãu tuwa
nẽtup kahato pira sem kape i'ewyte yne
iwywuat wat haria yara piaria te'e ru wa
nẽtup kahato i'atu kahato pira ta'atupytyk
pote. 10 I'ewyte Simãu ekatu wyria seseria
he'yara piaria ipowyro haria mehĩ Tiaku
mehĩ Iuwãu mekewat uhyt Sepeteu sa'y
ru'in te'eru wa nẽtup kahato wy pira pytyk
kahato hap kape. I'ewyte Simãu teha'at
kahato hawyi Iesui to'e — Yt erewa nẽtup
tei'o po'og mi'i hap kape Simãu e katupono
wyti aru mesuwat hawyi miit'in atupytyk
Tupana wanuat hamo ra'yn ereĩne'en ni
aru aikotã mesuwat pira pytyk suki wuat
hap ewy e. 11 Mi'i hawyi te'eru wehik ta'yn
ihyemyi'a hyẽpeke hawyi ta'atu'atoiat ta'a
tu potpap hap pira pytyk hap Iesui upiat
tuwat hamo.

MATEU 8.1-4 MAKU 1.40-45 PIAT EWY

12 Iesui toĩn'en wẽtup tawa pe turan tut
ra'yn wẽtup ok miit hepihi pihi kahato
rakat Iesui ewawi. Ipe ete hepihi yn yne
ipiit ete. Mi'i ti tuwewahik yi tote porog me
Iesui yatype hẽtup hamo — Mehĩ e uimoe
hãite teran mote atiky'esat kahato uimo
waku hap. 13 Mi'i hawyi Iesui tuwe ponug
ipiit pe hawyi to'e — Ta'i woro moe hãite
teran uhyt e. Mio tã e hawyi meremo ipe
pakup we toĩne'en. Yt wẽtup hepihi pihi
i toĩne'en ipiit ete tokã'ã ra'yn hepihi pihi
hap ko'i. 14 Ipiit waku hawyi Iesui haty
wo ra'yn to'e tope — Uhyt yt ehenoi tei'o
irania'in me uhepiat emoehãite hap mesup
ma'ato ereto ro meremo pa'i kape epiit
kahu hap etiat moherep hamo aheko ewy
e. I'ewyte etum no pa'i pe Tupana piat
emoehãite hap sa'up aikotã sa'a wy'iwuat
Musei aimu'e hap ewywuat e. Mi'i etunug
hawyi pa'iria tikuap ta'yn epe moehãite
hap e.

MATEU 9.1-8 MAKU 2.1-12 PIAT EWY

15 Mi'i hawyi irania'in po'og ikuap Iesui
etiat hawyi tõ'ẽ tõ'ẽ miit'in typy'i kahato
Iesui ehay kapiat te'e ru wa nẽtup hamo.
I'ewyte i'ahu rakaria ko'i tõ'ẽ ta'a tu moe
hãite Iesui piat kat hamo. 16 Mi'i pote Iesui
toto tuereto yt uwe i miit hap kape Tupana
wywuat tehay hamo. 17 Wẽtup e'at pe Iesui
piat miit'in atumu'e hap tote tukup te'en
nagnia ehay enoi haria i'ewyte miwan enoi
haria apyk puo tukupte'en yi Karireia kaipy
wiaria yi Iuteu kaipywiaria tawa wato Ieru
sarẽi kaipywiaria tõ'ẽ mi'iria Iesui mienoi
kuap hamo. Mekewat e'at pe toĩ kahato
Iesui kai Tupana esaika hap i'ahu rakaria
moehãite hamo. 18 Mi'i turan tõ'ẽ ihainia'in
ko'i wẽtup ok yt ipoĩ'ãm kuap i rakat yni pe
aria'yp ete he'yni pe ta'atuerut Iesui ewawi.
Mi'i tote miit sem kahato puo ta'a tue ro
kosap i'ahu rakat Iesui kape. 19 Ma'ato yt
aikopuo kuap i ta'a tue ro kosap Iesui kape.
Mi'i hawyi miit'in tok puo yt ta'a tue reke
kuap i pote te'e ra'am na'yn getap ok tote
hawyi ta'atu'oghot ra'yn mare itote ywaiti
Iesui apy tote. Mi'i hawuo ta'a tu mo'apyk
Iesui yatype yt hewyry kuap i rakat. Miit'in
tok puo Iesui ywytpe ta'atumo'apyk. 20 Mi'i
hawyi Iesui tikuap ta'yn i'atuepiat tomohey
hap hawyi to'e yt ipoĩ'ãm kuap i rakat pe —
Uiwy e koitywy o waure wo ra'yn eminug
sa'ag ko'i kai areĩne'en e. 21 Mi'i hawyi
itotiaria nagnia ehay enoi haria i'ewyte
miwan enoi haria te'e ro'e te'e ru wa nẽtup
hawe — Heiẽ yt naku i Iesui ihay sa'ag
kahato Tupana ete i'atu'e katupono Tupana
yn ni iwaure kuap aiminug yt naku i hap
ko'i i'atu'e. 22 Ma'ato i'atu wa nẽtup hap
ko'i Iesui tikuap yne ra'yn tuwanẽtup hawe.
Mi'i pote to'e wanẽtup haria pe — Kat pote
mio tã ewei'e eiwa nẽtup hawe e. 23 Ta'i —
Waure wo ra'yn ni eminug sa'ag ko'i kai
areĩne'en mesup are'e ra'yn mesuwat miit
pe e. Yt niatpo hin i — Waure wo are'e
miit'in me e. Ma'ato po'og niatpo wato'e
yt hewyry kuap i rakat pe — Epoĩ'ãm no
hawyi ewyry ro wato'e niatpo kahato e.
24 Mi'i pote pono atimo herep ehepe uhe-
saika hap miit'in mi'aparap ko'i moweityk
hamo e. Ta'i Uito ti Miit'in Eyke'et mi'i
pote ti uhesaika hap put'ok'e wuat'i miit'in
minug yt naku i hap ko'i moma hamuat e.

Mi'i uhesaika hap moherep hamuat mesup uhehay wo atimoehãite meiũwat yt hewyry kuap i rakat yne ehehamo e. Mi'i hawyi eweikuap ta'yn uhehay wuat atihep kuap wy eiminug sa'ag ko'i hap e itotiaria pe. Mi'i hawyi to'e yt ipoĩ'ãm kuap i rakat pe — Epoĩ'ãm no mehĩ hawyi eti'ok po'i ro e'yni hawyi ereto ro e'yat kape e. [25] Mio tã e hawyi meremo sa'a wy'iwuat i'ahu rakat ipoĩ'ãm hawyi toi'ok po'i te'yni hawyi toto ra'yn to'yat kape tuwehum kahato Tupana kape toto turan. [26] Itotiaria te'eruwanẽtup Iesui minug etiat hawyi te'e ru wehum kahato Tupana kape ma'ato te'eroken'ẽ hap wywo te'ero'e — Iesui yt uwe i ewy i'atu'e. Aikotã pyno tutunug wakuap mi'i hap ewy i'atu'e. Meiũwat ewywuat yt miit'in minug kuap ewy hin i i'atu'e. Yt karãpe i mi'i ewywuat kape wata'a kasa meikotã nug hap kape i'atu'e to'ope. Mi'i pote te'eroken'ẽ kahato Iesui pupi.

MATEU 9.9-13 MAKU 2.13-17 PIAT EWY

[27] Mi'i hawyi toto i ra'yn Iesui mekewat tomi moe hãite yat pyi hawyi mu'ap upi teha'at kahato wẽtup miit kape. Ta'a kasa wẽtup ok yt uwe miky'esat i rakat kat pote mu'ap pyhyp hano toĩne'en surara'in wanĩ kaptia powyro rakat pote. More kuaria wanĩkaptia wywo toi'atupyhyp yne mu'ap ko'i. Itote pyi toi'atuky'esat wuat'i miit'in kaipyi mu'ap sa'up. Iwato kahato toi'a tu po re ra'at Iuteuria ewanĩ kaptia porekuat wano. Mi'i hawyi ipat'ok towanuat totat sa'ag. Mi'i hawyi iha'at kahato Iesui howawi mehĩ Mateu Irewi e hap het rakat kape. Mi'i hawyi toto howawi hawyi to'e — Woroky'esat en uhemiit no e. Pyno to'iro uhupi e Iesui Mateu pe. [28] Toikaykay hawyi meremo ipoĩ'ãm Iesui upiat toto hamo. Mi'i hawyi toi'a tu'atoiat yne yne tomisat ko'i sa'up iwato rakat yparakai tomi'a pykok tote. Yt toiky'esat i po'og katu pono toto teran Iesui upi pote e. [29] Mi'i hawyi Irewi Mateu toto ra'yn Iesui upi hemiit no. Mi'i hawyi Iesui mekewat Mateu Irewi tioto to'yat kape imoenuk hamo. Put'ok to'e to'yat pe hawyi ienuk hap tutunug Iesui etiat tuwehum haype. Mi'i hawyi toi'a tu kaykay towy ria'in to'e wywuat sa'up pore ra'at haria toi'a tu kaykay irania'in wywo. Mi'i hawyi yt naku i kahato rakaria py'a setpe Iesui toĩne'en. [30] Mi'i hawyi nagnia ehay enoi haria i'ewyte miwan etiat wãi'e hap moherep haria te'eraha'at Iesui ienuk hap kape hawyi mi'iria i'atu py'ahak Iesui ete i'ewyte Iesui potmu'eria ete. Mi'i pote te'ero'e — Kat poteĩ Eika'iwat yt nakuaria i sa'up pore ra'at haria wywo tenuk hamuat toto i'atu'e. Yt naku i yt nakuaria i wywo watenuk e miwan me i'atu'e. [31] Ma'ato Iesui ti'atuwesat — Uhyt'i'in e yt eweikuap i apo aikotã ihãite rakaria yt ikat hin i mohag nug hat ta'a tu moe hãite hamo e. Ma'ato irania'in i'ahu rakaria ihãite pik'e rakaria ikat kahato mohag nug hat ta'a tu mo hãite pakup i hat ta'a tu mo pakup i hat e. Uito areĩne'en mohag nug hat ewy. Mesu wa ro tiaria ehakye ra'at hamo Tupana uipo'oro miit'in yt naku i nug haria moehãite hamo uipo'oro e. [32] — Uito ti yt ariot i wakuaria mowaku pakup i hamo katu pono — Uruto po'og waku tora nia'in kai i'atu'e. Mi'i e haria yt uikat i — Uruto waku kahato Tupana wanẽtup hawe i'atu'e haria ewy e. Mi'i pote yt ati'a tue ha kye ra'at kuap i mi'iria ma'ato irania'in — Yt nakuaria i uruto e haria tikuap kahato ra'yn yt i'atue waku i hap pote mi'iria ati'a tue ra'aipok kuap Tupana kape e. Mi'iria mu'e hamo ariot e. Ma'ato — Uruto waku e haria yt ati'atuehakyera'at kuap i e Iesui.

MATEU 9.14-17 MAKU 2.18-22 PIAT EWY

[33] Mi'i hawyi mekewat — Uruto po'og e haria te'e ro'e Iesui pe — Uhyt i'atu'e ahet'ok hat Iuwãu potmu'eria i'ewyte nagnia ehay enoi haria te'e ru we mo sy'at kahato ta'a tuehay Tupana kapiat moesaika hamo i'atu'e. Ma'ato ewat epotmu'eria te'e ruwenuk yn i'atu'e. Yt te'eruwemosy'at hin i ta'atuehay Tupana kapiat moesaika hamo i'atu'e. [34] Mio tã te'e ro'e hawyi Iesui ti'a tuwesat — Pyno ahenoi teran hã'ãkap wuo uhehay e. Karãpe toĩne'en ienuk wato hap e'at aiwo'o mo wepit hap e'at turan he'aito pakup takat e'at mõtypot hap turan ihary'i pakup takat e'at mõtypot hap turan mekewat e'at pe yt uwe i tuwemosy'at teran i'atu wepit teran hap yn te'e renuk hap yn wo'o kyi'at hap e'at piat pote se'aito hap e'at piat pote e. Ta'i i'atu wepit kahato te'e renuk turan e. Mi'i hap ewy kahato areĩne'en mekewat Se'aito Pakup ewy e. Uhemiit'in wywo areĩne'en turan i'atu wepit kahato aikotã wo'o kyi'at hap e'at piaria ewy are e. Pyno se'aito hap e'at pe i'atu wy ria'in

i'atuwepit kahato te'erenuk turan e. Se'aito
wywo tukup te'en turan yt te'e ru we mo
sy'at teran hin i e. Yt i'atu'arot hin i tukup
te'en aikotã wo'okyi'at hap turanuat ienuk
hap ewy e. 35 — Ma'ato meiũran ti aru Uito
irania'in tioto ui'auka hamo mi'i hap e'at
turan aikotã se'aito pya ta'atuereto to'yat
totepyi hap ewy irane areĩne'en e. Mi'i
hap e'at pe ti aru i'atu'arot sese hap topy
hu'at i'atuepe. Yt te'e renuk hin i katu
pono i'atuehat'at kahato uiky'ewi haype e.
Aikotã watihep se'aito ipakup te turan hap
ewy hawyi iwary pakup i'arot toĩne'en hap
ewy aru tukup te'en ta'atu'arot hap wywo
e. Mi'i hap e'at pe yn te'e ru we mo sy'at
kahato ra'yn e Iesui — Kat pote yt eremo
sy'at i uruto ewy e haria pe.

MATEU 9.16-17 MAKU 2.21-22 PIAT EWY

36 Mi'i hawyi wẽtup sehay iã'ãkap i Iesui
henoi seko pot'i enoi haria pe. — Uiwy
ria'in mana'in eweikuap aikotã yt naku i
watomog ahesokpe pot'i sokpe kype pakup
wo e. Mi'i tã yt ikahu hin i watunug katu
pono watopi'ig sokpe pot'i hiot'e hap sokpe
pakup wo hap yt ikahu hin i topy hu'at e.
Mi'i wati koho hawyi sokpe pakup tihiot
ne'i ra'yn totekyi kahato pote sokpe pot'i
e. Mi'i hawyi sokpe pot'i hiot'e rakat po'og
hiot'e sa'a wy'iwuat kai e. Ta'i mi'i ewy
kahato ti uhehay wakuat pakup toĩne'en
e. Ta'i yt watopag kuap i uhehay pakup
sehay pot'i tote katupono yt to'o'ewy hin i
e. Ma'ato to'opuo to'opuo wahenoi uhehay
sehay pot'i puo pote po'og topy hu'at yt
naku i e. Aikotã ahesokpe pot'i hiot'e sese
hap ewy topy hu'at e. I'ape pot'i hawyi
iteneg kahato ra'yn e Iesui — Kat pote
yt etunug yne i urueko ewy e haria pe.
37 Mi'i hawyi Iesui to'e miit'in akag ko'i yt
tomohey i haria pe — Pyno wẽtup sehay
iã'ãkap ahenoi i ehepe e. Uiwy ria'in e yt
naku i watomohey typy sehay yt to'o'ewy i
pytkai e. Yt naku i to'opuo to'opuo eweipag
uhehay pywo sehay rakat sehay yt pywo
rakat i wywo e. Pywo ti rat ahetama puo
watopag Uwa ywa hy heiam pakup we yn
e. Ta'i ahekamũti i'ape pakup kawiat pe yn
watopag e. Mi'i hawyi mekewat Uwa ywa
hy tuwemõpuk itote e. Mi'i i'ape pakup we
waku yt ipe teneg i pote e. Ta'i i'ape yt gag
i te pote torok'e te'en te'en ne'i Uwa ywa
hy pakup henãpuk ne'i hawyi e. Ma'ato
ahetama puo watopag Uwa hy pakup yt
ihyenãpuk i te turan heiam pot'i pe pote
i'ape teneg nakat heiam me mi'i mye'ym
e'at hawyi ihyenãpuk ta'yn turan ipe heiam
teneg nakat ipot'i rakat yt torok'e i hawyi
yt naku i katupono heiam pok'e hawyi Uwa
hy yt kat i ra'yn toto yne yi tote e. Mi'i
hawyi yt kat i topy hu'at Uwa hy toto yne
ra'yn mote e. I'ewyte heiam mot'i hiot'e
wy hawyi yt naku i pe toĩne'en. 38 Mi'i pote
ahetama puo watopag Uwa hy i'ape yt igag
i te rakat pe e. Mi'i hawyi toĩne'en mot'i
itote ahesapo wuat waku rakat e. Mi'i tã
ti watunug ahetama puo mana'in uhyt'i'in
e. Mi'i ui'e hap ewy kahato ti uhehay he
kahato rakat ipakup e. Mi'i pote waku
watopag ipakup we e. Yt teke kahato i
sehay pot'i pe e Iesui typy sehay upiaria
pe. 39 Ma'ato eipe — Po'og waku iporo rakat
ewei'e hawyi yt eweiky'esat i uhehay pakup
e. Eipe eweikup te'en mahy u haria ewy
e. Mi'i u haria tiky'esat kahato sapo hy
pot'i ahetama pe te'e ru we mo pẽ'ã hamo
e. — Watikuap ihy nem hap u hap i'atu'e.
Mi'i po'og waku uruwanẽtup hawe i'atu'e.
Yt kan hamo i sapo hy pakup uruwanẽtup
hawe i'atu'e. Imopẽ'ã teran nakaria mio tã
i'atu'e. Mi'i haria ewy kahato eweikupte'en
uhehay pakup yt ky'esat i pote — Yt kan
hamo i ehay pakup ewei'e pote katu pono
urumikuap iporo rakat po'og he ewei'e e.
Mi'i pote yt karãpe i eiwe hekuap ipakup
takat e. — Ipot'i rakat po'og waku ewei'e
yn e Iesui tehay pun haria pe.

6

MATEU 12.1-8 MAKU 2.23-28 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi yt i'atu potpap i hap e'at
pe Iesui awati ypia puo tokosap towy ria'in
nywo. Mi'i hap tote iwyria'in ho'opik ta'yn
awati ta'atukoka'at no hawyi ta'atu'u ra'yn.
2 Mi'i pote nagnia ehay enoi haria te'e ro'e
i'atuepe — Kat poteĩ eweho'opik awati yt
aipotpap i hap e'at pe i'atu'e. Mi'i tã ti
yt naku i aiwo'o nãpin hawe i'atu'e. 3 Mi'i
tã ti i'atu'e pote Iesui to'e — Yt eweikuap
i aikotã sa'a wy'ite morekuat Tawi tunug
tesy'at hawyi e. I'ewyte towywuaria tesura
ra'in i'atuesy'at hawyi hap e. 4 Teke Tupana
mõtypot hawe hawyi tutu'u mekewat man
wakuat Tupana kapiat pa'i mi'u wuat yn
mekewat man yt naku i miit re'en ne'i mi'u
wo e miwan me wen ma'ato morekuat Tawi

i'u hesy'at kahato hawyi. I'ewyte toimõ'ẽ
mekewat man tesu ra ra'in me. Ma'ato
miwan me waku pa'i mi'u wuat yn wo rakat
man tutu'u tesu ra ra'in wywo. Yt naku i
irania'in mi'u e miwan me wen. 5 Pyno Tu-
pana tipo'oro ra'yn ehowawi Wuat'i Miit'in
Yke'et e hap het rakat e. Mi'i Miit toĩne'en
Tupana Mipo'oro Wuat'i Miit'in Akag wo e.
Mi'i pote waku ahenoi ehepe uheywyt'in
uheinyt'in kat som waku watunug kat som
yt naku i watunug Tupana mõtypot hap e'at
pe e Iesui tuwepiat.

MATEU 12.9-14 MAKU 3.1-6 PIAT EWY

6 Mi'i hawyi wẽtup yt motpap i hap e'at
piat turan teke ra'yn Iesui Tupana mõtypot
hawe miit'in atumu'e hamo. Mi'i hap tote
wẽtup ok ipo sese kawiat ipo kag mot'i
rakat toĩne'en. 7 Mi'i hawyi Miit'in mu'e
haria itotiaria wãi'e hap miwan miat mo-
herep haria te'e ro'e to'ope — Waku wate
ha'at kahato Iesui kape sio ipotpap mesup
yt aipotpap i hap e'at pe sio yt sio toimoe
hãite mekewat ipo kĩ'ã rakat sio yt i'atu'e
to'ope. Ipotpap Iesui pote waku wato'e
wuat'i ehamo — Yt naku i rakat meiẽ Iesui
wato'e i'atu'e. 8 Ma'ato toma'at teran hap
i'atu wa nẽtup hawiat Iesui tikuap ta'yn
tuwe kaipyi hawyi toikaykay ra'yn ipo kĩ'ã
rakat tuwe wawi wuat'i ehamo hawyi to'e
— Uhyt eriot ro meikowo waku meiũpe
y'am me ereĩne'en wuat'i miit'in py'asetpe
wuat'i miit'in ehamo e ipo kĩ'ã rakat pe.
Ipoĩ'ãm na'yn hawyi hewyry miit'in py'a
setpuo. 9 Mi'i hawyi Iesui apo'e irania'in
me — Kat som to'e miwan me Tupana
mõtypot hap e'at ete e. Aikotã watunug
mesuwat e'at pe sio wakuap watunug sio yt
nakuap i watunug sio miit'in ky'e hap sio
miit'in auka hap kat som to'e miwan me
hap watunug e mi'i hap ete apo'e itotiaria
pe. 10 Mi'i hawyi yt ta'atuwesat kuap i. Mi'i
hawyi Iesui teha'at kahato itotiaria ewawi
mot'i hawyi to'e ipo kĩ'ã rakat pe — Uiwy
e erepo torok to meikowo e. Mi'i hawyi
ipo kĩ'ã rakat tuwe po torok ta'yn hawyi
waku ra'yn ipo. 11 Mi'i pote wãi'e hap enoi
haria i'atu py'ahak kahato ra'yn Iesui ete.
Mi'i hawyi te'e ro'e to'ope — Aikotã aru
wati'akit wati mohit mesuwat Iesui i'atu'e
ta'atupy'ahak popuo.

MAKU 3.13-19 PIAT EWY

12 Mi'i hawyi Iesui toto yity'ok kape Tu-
pana wywuat to'oehay hamo. Mi'i hawyi
wãtym ka'ap ihay Tupana wywo yity'ok
tote. 13 Ihot'ok hawyi toi'a tu kaykay ra'yn
temiit'in sem tuwe wawi. Mi'iria kaipyi
12 ok takaria toi'a tu'airo topot po'o ro-
ria 12 ok takaria wo. 14 Sa'a wy'i Simãu
toi'airo topot po'oro wo tehay moherep
hamo. Mi'i hawyi het tutum pakup i PE-
TERU e Simãu me het pakup ta'yn. Mi'i
hawyi Peteru ywyt ÃTERE toi'airo tomi
po'oro wo tehay moherep hamo. Mi'i
hawyi TIAKU toi'airo temiit sese wo tehay
moherep hamo. Mi'i hawyi IUWÃU toi'airo
tomiit sese wo tehay moherep hamo. Mi'i
hawyi WIRIPI toikaykay tuwe wawi temiit
sese wo tehay moherep hamo. Mi'i hawyi
PATURUMEU toi'airo topot mu'e sese wo
tehay moherep hamo. 15 Mi'i hawyi MATEU
toi'aro topot mu'e sese wo tehay moherep
hamo. Mi'i hawyi TUME toi'airo tomi
po'oro sese wo tehay moherep hamo. Mi'i
hawyi wẽtup ok TIAKU mekewat Auweu
sa'yru toi'airo tomi po'oro wo tehay mo-
herep hamo. I'ewyte wẽtup ok SIMÃU
toi'airo topot po'oro wo tehay moherep
hamo. Mekewat sa'a wy'iwuat surara
powyro hat tetama piaria wanĩkaptia syt-
pok hamo rakat — Uhetama Kana'a po'og
wakuat torania kai e hat. 16 Mi'i hawyi
IUTA mekewat Tiaku sa'yru toi'airo temiit
sese wo tehay moherep hamo. Mi'i hawyi
wẽtup IUTA toi'airo temiit no tehay mo-
herep hamo mekewat Ikarioti sa'yru. Mi'i
miit yt naku i ma'ato Iesui ma'at hanuat
ne'i topy hu'at. Mi'i hawyi toran na'yn 12
ok takaria tehay moherep hanuaria wo toi'a
tu'airo.

17 Iesui ti'atu'airo 12 ok takaria temiit'in
topot po'o roria wo miit'in mu'e hamuat
hawyi ipot'apyk yity'ok kaipyi yi hot
kape tomi'ai roria wywo. Mi'i hawyi yt
put'ok to'e yi hot piat i te turan irania'in
ipotmu'eria sem tipuẽti Iesui mekewat
yahig note. Mi'i hawyi mekewat yahig
wato tote tukup te'en Iesui kat haria aiko
pepyi aiko pepyi tõ'ẽ. I'atu kahato miit'in
itote toipuẽti yi Iuteu kaipy wiaria tawa
wato Ieru sarẽi kaipy wiaria i'ewyte y'y
wato yẽpe etiat tawa Tiru kaipywiaria tawa
Sitãu kaipywiaria toi'atupuẽti itote. 18 I'atu
kahato miit'in itote Iesui ekatup haria. Tõ'ẽ
tõ'ẽ Iesui ehay kapiat te'eruwanẽtup teran
haype. I'ewyte i'ahu rakaria ta'a tue hãite
hap ky'ewi haria tõ'ẽ kahato Iesui kape.

I'ewyte tõ'ẽ kahato ahiag ipiit piat rakaria.
Mi'i haria ahiag i'atumoso'opot ko'i ma'ato
Iesui ti'a tu sopo yne ahiag i'atupiit pyi.
19 Mi'i hawyi yne Itotiaria te'eruwehik teran
Iesui ete katu pono ta'a tu ky'esat ta'a tu
moe hãite hap Iesui piat katu pono Iesui
hesaika kahato Tupana esaika hamo miit'in
moehãite hamo. Mi'i pote ta'a tu ky'esat
kahato Iesui emig ta'a tupo wuat hap yne
i'ahu rakaria. Ta'a tuemig hawyi meremo
i'atuehãite hap topyhu'at.

MATEU 5.1-12 PIAT EWY

20 Mi'i hawyi Iesui teha'at topot mu'eria
kape hawyi toi'atuky'e kahato hawyi to'e —
Tupana mipoityro ko'i eipe uimohey haria
yt hekat rakaria i eipe pytkai more kuaria
Tupana etama pe eweikupte'en wuat'i e'at
pe e. — Uhekatuwyria uwe uwe Tupana pe
to'e — Yt uimiky'esat ok tã i te worokuap
e topy'a pe mio tã e haria pe Tupana to'e
— Pyno uimi poi tyro sese ko'i eipe katu
pono woro ho'onug wyti aru eipe wuat'i
ywania pore kuaria wo mesuwarote aikotã
Uito areĩne'en Morekuat no atipy pe hap
ewy e Tupana tepiat — Worokuap teran e
haria uimohey haria. 21 Mi'i hawyi Iesui
teha'at topot mu'eria kape hawyi toi'a tu
ky'e kahato hawyi to'e — Tupana mipoi
tyro ko'i eipe uimohey haria hesy'at rakaria
eweikup te'en pytkai katu pono uwe uwe
to'e Tupana pe — Uhesy'at kahato ekuap
hap ky'ewi aikotã hesy'at kahato rakaria
tikat mi'u yn hap ewy — Worokat kahato
En Tupana e haria pe — Aikotã ienuk ka-
hato haria iwepit kahato haria ewy woro
ho'onug eiperia i'ok kahato rakaria ewy e
Tupana tokuap teran haria pe e. Mi'i hawyi
Iesui teha'at topotmu'eria kape hawyi toi'a
tuky'e kahato hawyi to'e — Tupana mipoi
tyro ko'i eipe uimohey haria e. koitywy
eweiwak eipy'a pe ma'ato mi'i hawyi Tu-
pana mimo wepit kahato rakaria eweikup
te'en wuat'i e'at pe e. Ta'i uwe uwe tuwak
topy'a pe irania'in satek pote ho'opot pote
mi'i haria pe ti Tupana to'e — Woroho'omo
wepit kahato eipe katupono karãpe eheha
ky'e'i hap put'ok'e ehete mi'i hap atu'u yne
uipy'a pe wy aikotã irania'in ehaky'e'i hap
ewetu'u yne hap ewy e Tupana mi'iria pe e
Iesui topot mu'eria pe ahepe. 22 Mi'i hawyi
Iesui teha'at topotmu'eria kape hawyi toi'a
tuky'e kahato hawyi to'e — Tupana mipoi
tyro ko'i eipe uimohey haria miit'in miky
ry'i eweikup te'en mesuwe pytkai e. Uwe
uwe wakuap nug motiat miit'in wo'okyry'i
hamo topyhu'at mi'i haria pe ti Tupana to'e
— Pywo pe ti woro ho'o mo wepit kahato
katu pono atum aru ehepe uhetama atipy
piat e Tupana. Pywo pe ti woro ho'o mo
wepit kahato eipe katu pono aikope Uito
areĩne'en Morekuat no hap tote hekat ka-
hato rakaria wo eweikupte'en wuat'i e'at pe
e. 23 Mi'i hawyi Iesui teha'at topot mu'eria
kape hawyi toi'a tuky'e kahato hawyi to'e
— Uwe uwe uhemiit sese wo miit'in miky
ry'i hamo te'e ro py hu'at miit'in misa ty'i
saty'i wo miit'in mimoweuka'i mi'i uhemiit
pote mi'i hat pe — Pywo pe ti woro mo
wepit po'og ni wuat'i kai e Iesui temiit'in
me. — Ta'i mi'i tã hap ewy ta'a tunug
sa'a wy'i wuaria uhehay moherep haria ete
e Tupana. Mi'i tupono i'atuehay sa'ag yt
pywo pe i ehete uhemiit'in eipe pote eiwe
mowepit ro eiwewehum hawyi waku peso'e
wei'e iwepit sese rakat peso'e hap ewy katu
pono meiũran ti aru Tupana mimõ typot
kahato haria wo eweikupte'en atipy pe are
e. Ta'i atipy pe — Woro mõ typot kahato
eipe e Tupana aru uimohey haria potiat
miit'in miky ry'i hap ko'i wo eipe pote e
Iesui. 24 Mi'i hawyi Iesui teha'at yt tomohey
haria i pe hawyi to'e tuwak popuo — Ho'o
wasat kahato rakaria eiperia katu pono —
Uruekat kahato hap kaipyi urumo wepit
hap toĩne'en e haria eipe e. Yt naku i pe
eiwa nẽtup hap katupono eweikat at ka'ap
ewepit hap eheka re'en sok mesu wa rote
hap kaipyi e. Ta'i mesu wa rotiat ewepit
kahato hap yn eweikat e. Pyno emiky'esat
ewy toĩne'en eipo pe aru hap ok tã ma'ato
Tupana piat eimowepit hap yt eweikat hin
i e. Pywo ti rat eimipuẽti ok tã mesuwarote
yn toĩne'en irane eha'up mo ma'ato atipy
piat eha'up yt kat i hin i irane eweipuẽti
aru e mesu wa rotiat yn hekat rakaria pe.
25 Mi'i hawyi Iesui teha'at yt tomohey haria
i pe hawyi to'e tuwak popuo — Ho'o wasat
kahato rakaria ewy eweikup te'en mesu wa
rotiat mi'u yn ewei'atukat pote e. — Uru'ok
kahato mi'u wo ewei'e eiwo'ope ma'ato yt
ehesy'at hin i eipy'a pe Tupana kuap hap
ky'ewi e. — Uru'ok kahato uruto ewei'e
ma'ato meiũran aru ehesy'at kahato ra'yn
wuat'i e'at pe e. Koitywy eiwepit kahato
mesuwe wen ma'ato mi'i irẽ aru paa'ewei'e

ehesy'at sese wuat'i e'at pe hap kaipyi e. Yt naku i kahato aru topyhu'at ehepe e. Eweiwak kahato wuat'i e'at pe ei'a rot'i kahato hap aru put'ok'e e Iesui mesuwarotiat mi'u yn kat haria pe. 26 Mi'i hawyi Iesui teha'at yt tomohey haria i pe hawyi to'e tuwak popuo — Yt naku i pe aru eweikupte'en wuat'i e'at pe e. — Uruto po'og irania'in kai ewei'e yn eipy'a pe pote e. Eweikat kahato miit'in kaipyi — Waku po'og en i'atu'e hap. Eiwe mõtypot hap yn eweikat irania'in kaipyi e. Mi'i pote ti aru ihaky'e'i kahato rakaria ewy eweikupte'en wuat'i e'at pe yt kat i Tupana mõtypot hap eikai pote e. Sa'a wy'iwuat Tupana ehay yt pywo rakat i moherep haria heso rakaria ko'i ewy kahato eweikupte'en are e. Ta'i sa'a wy'i mi'iria pe — Waku kahato eipe po'og torania kai i'atu'e wen ma'ato — Yt nakuaria i kahato ti eipe e Tupana sa'awy'i mi'iria pe e Iesui. Mi'iria ewy kahato aru to'e ehepe are e Iesui — Uruto po'og irania'in kai e haria pe.

MATEU 5.38-48 PIAT EWY

27 Mi'i hawyi Iesui to'e tomohey haria pe. — Uha'y ru'in uhaki'yt'in e eiwa nẽtup to mesup uimienoi koro kape e. Eiwe waure ka'a kahato ro mesuwat uimienoi koro kape e katu pono atiky'esat kahato ewetunug kahato mesuwat ui'e hap — Waku wati'atu ky'e yne yne ahewa nĩkaptia ko'i e. Waku pe yn waku watukupte'en yt nakuap i nug ahetiat haria wywo e. Waku watunug waku yn yt aiky'e i haria pe e. Waku wati'a tu ky'e kahato yn na'yn yt aiky'e i haria e. 28 Uimohey haria e waku wati'a tue waku yn na'yn ai'a tu sa ty'i saty'i haria e. Mi'i hawyi waku aimoso'opot haria upi wahẽtup Tupana kape yn na'yn — Eti'atuehakyera'at o uruewa nĩkaptia yt aipo wyro hin i haria waku wato'e Tupana pe e. I'ewyte waku wahẽtup kahato Tupana kaipyi aimo weu ka'i haria upi i'atu poi tynug ahiag pupiat hamo e. 29 Waku wati'atuky'e aima'at haria yt naku i watu'uka aiwu'uka teran haria wywo e. Karãpeĩ ahewa nĩkap ahowa petek hawyi waku wato'e tope — Waku kokai i ro uhowapetek uhyt mana waku wato'e ahowa petek hat pe e. Karãpe ahewa nĩkap aipo hari ahe'yni ete waku watum ahesokpe ko'i tope ahewa nĩkap ky'e hap moherep hamo are e. 30 I'ewyte karãpe wẽtup ok hẽtup kat ahekat kat ahekat ahepe mi'i hat pe waku watum imiky'esat ewy e. I'ewyte karãpe ahewa nĩ kaptia ahero'ok ahekat ko'i mi'i hawyi yt naku i — Eterut i ro emiero'ok uhyt mana wato'e. Yt naku i aipo hari ahekat etiat hat kaipyi wate ra'aipok e. 31 Uimohey haria waku watunug wakuap torania miit'in muo e. Ta'i uiwy ria'in aikotã irania'in tunug waku hap ehepe aimi ky'esat ewy mi'i hap ewy o waku watunug waku hap irania'in me e. Ta'i aikotã wati ky'esat irania'in miat wakuap nug ahepiat hap ok tã waku watunug mi'i waku hap ewy i'atuepe e. 32 Uiwy ria'in e mesu wa ro tiaria tiky'e ta'a tu ky'e haria yn ma'ato are'e ehepe wẽtup sehay — Waku wati'a tu ky'e yne miit'in sio aiky'e haria sio yt aiky'e i haria e. 33 Ma'ato aiky'e haria yn wati'atuky'e pote watukupte'en yt Tupana mohey i haria mesu wa ro tiaria ewywuat haria ewy kahato watukupte'en katu pono mi'iria ti'a tu ky'e ta'a tu ky'e haria yn e. Mi'i haria mesu wa ro tiaria ewy wato py hu'at iro yt po'og i mi'iria kai ahewaku hap e. 34 — Ta'i mesu wa ro tiaria yt Tupana mohey haria i timõ'ẽ kahato ta'atuekat ta'a tu ky'e haria kape yn e. Yt Tupana mohey hin i haria pytkai ta'atuky'e kahato ta'atu ky'e haria — Etipuru ekat uhyt mana mimi ta'a tu ky'e hat to'e pote meremo ta'a tu puru ta'a tukat irania'in miẽtup hap katu pono te'e ru wa nẽtup — Pyno meũran aru uimõ'ẽ uimi puru saipepiat po'og toterut i'atu'e te'eruwanẽtup hawe. Pyno uimohey haria eipe pote yt atiky'esat i eweimõ'ẽ irania'in miat turan eweipuru turan mi'iria wanẽtup hap ewywuat eiwa nẽtup hap wywo e. Atiky'esat mio tã wato'e aipy'a pe ahekat puru hap ete — Ta'aipok pote waku ma'ato yt ta'aipok i uimi puru uimi mõ'ẽ pote i'ewyte waku uhepe waku wato'e kahato aipy'a pe yt kat i ahekat ky'ewi hap wywo e Iesui ahepe. 35 Pyno waku kahato watimõ'ẽ ahekat ma'ato yt naku i watimõ'ẽ ahekat mesuwarotiaria yt Tupana mohey i haria mimõ'ẽ hap ewy e. Waku wati puru ahekat wuat'i miit'in me yt kat yt naku i aiwa nẽtup hap wywo i e. Waku wati puru ahekat wuat'i miit pe ta'a tu puru reran mote e. Yt naku i apowa to'e — Eweterut apuru uimi puru sio yt yt naku i wato'e. Waku wati mõ'ẽ aikotã Tupana timõ'ẽ hap ewy are e. Ta'i aiky'e hap wywo yn toi'a tumõ'ẽ ahowawi aiky'e hap wywo. I'aman tutum kahato wuat'i miit'in me i'atuko ko'i

moehãite hap sio waku nug haria kape sio
yt naku i nug haria kape sio tomohey hap
upi sio yt tomohey i hap upi tutum i'aman
i'atuko ko'i moehãite hap e. Ta'i Tupana ti'a
tu ky'e tewa nĩ kaptia torania hawyi tutum
at i'atuko moehãite hamo yt kat sa'up i
wuat'i pe e. Pyno waku Ai'ywot Tupana
ewywuat waku watimõ'ẽ ahekat are e. Ta'i
waku watunug Tupana minug ewy e. Ta'i
ahegyi'at kahato hap kaipyi watimõ'ẽ pote
meiũran yt ta'atuerut i aimipuru i'atuepiat
saipepiat ma'ato Tupana yt tiwaure hin i
aima'at hap mi'i hawyi ahekat saipepiat
hum ahepe aimipuru. [36] Uipotmu'eria eipe
pote mio tã are'e ehepe — Ewei'a tu ky'e
ro yne yne ehewa nĩ kaptia are e. Waku
yn no ewetunug ehewa nĩ kaptia pe hãpyk
takat yn i'atu ky'e hap upi e. Ehekat ko'i
kape yt eiwa nẽtup at ka'ap tei'o — Kat
ko'i kat ko'i aru uimipuru saipepiat uhekat
ta'atuium yt ewei'e tei'o eipy'a pe e. Yt
eiwa nẽtup tei'o eimipuru porap hap kape
are. Mi'i tã eweipuẽti eimipuru saipepiat
Tupana kaipyi po'og po'og eimipuru kupitu
kai e. Mi'i tã ui'e hap ewy ewetunug pote
ti aru Tupana sa'y ru'in Tupana saki'yt'in
eipe i'atu'e mi'iria ehepiat pe e. — Tu-
pana mẽpyt'in eipe i'atu'e ehepiat pe e.
Ta'i Ai'ywot atipy piat minug ewywuat nug
haria eipe i'atu'e ehepiat katupono Tupana
iwese kahato yt iwese kahato i rakaria ete
hap ewy waku aito iwese kahato rakaria wo
wato pyhu'at wuat'i miit'in ete are e. Tu-
pana tuwemosaty'i kahato topy'a pe tewa
nĩ kaptia satek hap e'at pe e. Waku watu
wemosaty'i ahewanĩkap satek hap e'at pe
e. Waku wati'atupowyro mi'iria hatek hap
upi e. Pyno waku Ai'ywot Koro miit'in ky'e
hat ewy watoĩne'en wuat'i miit'in ky'e hap
wywo sio wakuaria sio miit yt nakuaria i are
e. Wakuat yn ewetunug o wuat'i miit'in me
Ai'ywot Koro minug hap ewywuat e Iesui
uruepe ahepe topotmu'eria pe.

MATEU 7.1-5 PIAT EWY

[37] Mi'i hawyi po'og Iesui to'e ahepe —
Uiwyria'in yt naku i wati'atumohit miit'in
— Mekewat miit yt kan hamo i yt naku i
wato'e irania'in me are e. Yt naku i wato'e
aiwa nẽtup hawe — Uito po'og mi'i miit
kai e. I'ewyte karãpe miit'in inug sa'ag
ahetiat hawyi yt naku i wahenoi irania'in
me iminug sa'ag ahetiat e. Miit'in minug
sa'ag ahetiat wahenoi irania'in me wẽtup
ok minug sa'ag ko'i pote ti aru Tupana
i'ewyte henoi eiwat eiminug yt naku i hap
ko'i wuat'i miit'in ehamo aru e. Ma'ato
waku waure wo watoĩne'en irania'in miat
aima'at hap kai. Mi'i hap ete eweikupte'en
waure wo pote Tupana i'ewyte eiminug
yt naku i hap ko'i kai waure wo toĩne'en
are e Iesui ahepe. [38] Waku hegyi'at kahato
rakaria wo watu kup te'en uheka tu wyria
are. Wati mõ'ẽ ahekat irania'in me pote
ti aru i'ewyte Tupana timõ'ẽ kahato tekat
ahowawi aikotã ahegyi'at hap ok tã tutum
ahepe ma'ato ahegyi'at hap wywo watum
kurin kurin irania'in me pote mi'i hap ok
tã ne aru Tupana tum ahepe e. Ma'ato
ahegyi'at hap iwato kahato watum mote
Tupana i'ewyte hum iwato kahato ahepe e.
I'ewyte aimiium kurin yt ahegyi'at i pote
i'ewyte Tupana tum kurin ahepe ahegyi'at
hap ok tã aru tutum ahowawi e. Waho'oium
kurin pote Tupana ho'oium kurin ahowawi
e Iesui.

[39] Mi'i hawyi po'og Iesui henoi hã'ãkap
wuo — Ta'i e ahetama puo yt ihapytig i
rakaria ikat kahato ta'a tu po re reko hat e.
Mi'i hawyi wẽtup ok tuereto yt ipuẽti i topo
rereko hanuat hawyi to'o'ewywuat toipuẽti
topo re reko hamo yt ihapytig i rakat re e.
Mi'i hawyi hewo yi hot pe to'o'ewy e. Mi'i
hap ewy ti aimu'e haria yt Tupana kuap i
rakaria pote aimu'e hap Tupana moherep
hap yt heremo hin i katu pono yt iha i
rakaria ewy tukup te'en. — Mi'i ti mu'ap
Tupana kape i'atu'e pytkai yt mu'ap hin
i. Mi'i pote i'atu mi mu'eria i'ewyte ho'o
wasat rakaria ewy e. Yt toikuap i kahato
mu'ap hawyi yt toimo herep kuap i topot
mu'eria pe yt ihapytig i rakaria ewywuaria
pe e. [40] Ma'ato eiwe mu'e kahato Eimu'e
Hat mienoi ete uhehay ete hawyi Eimu'e
Hat mikuap hap ok tã ewehenoi kuap are
e. Ma'ato wo'omu'e hat yt ihapytig i rakat
ewywuat pote i'ewyte wo'o mu'e haria yt
ihapytig i rakaria ewywuaria tukup te'en
ta'atumu'e kahato pytkai. Mi'i hawyi ta'a
tu mu'e hat ewy hewo yi hot pe to'o'ewy
e. Pyno areĩne'en Eimu'e Haria Akag wo e
Iesui. Atiky'esat kahato yne eiperia ewe-
tunug torania ui'e hap ok tã e. Ui'e hap
ewy ewetunug pote Uito ewywuat eweikup
te'en miit'in mu'e hamo e. Yt naku i ewei'e
eipy'a pe — Atikuap po'og Uimu'e hat Iesui
kai mi'i pote waku wẽtup sehay ahenoi ira-

nia'in me uiwanẽtup hap ewy yt uimu'e hap
sehay ewy yt naku i ewei'e. Uipot mu'eria
sese eipe pote uimi mu'e hap ewy kahato
aru ewei'atumu'e e. Mi'i hawyi hãpyk sese
uipo'ororia wo miit'in mu'e hamo eweikup
te'en e. 41 Tukupte'en irania'in uimimu'eria
te'e ra ha'at kahato irania'in kape sio ta'a
tu'aparap sio yt hap kuap hamo e. I'atueha
irania'in kape yn yt naku i kat hamo e. Yt
te'e ra ha'at hin i ta'a tu minug ta'a tuwat
kape sio waku sio yt ta'a tu minug kuap
hamo e. Mi'iria ta'atumohey teran irania'in
yt naku i nug hap etiat haype e. Yt karãpe
i paa'i'a tu'e ta'a tu minug sa'ag hap ko'i
ete e. Yt eweikup te'en nei'o mi'iria ewy e
Iesui ahepe. 42 — Uito po'og irania'in kai e
haria ewy eweikup te'en mote yt ihapytig
i rakaria ewy te eweikup te'en katu pono
— Hehu iwato'in nakat eheha pe hap ewy
toĩne'en aikotã hu yp toĩne'en eheha pe hap
ewy e. — Atihep teran mekewat eha piat
hu hit ewei'e ma'ato yt etunug kuap i kat
pote hu yp ewywuat toĩne'en eha pe pote e.
Pyno waku etihep hu yp eha pyi hawyi pote
etihep kuap kurin nakat hu irania'in eha
pyi e. Mi'i hap ewy eweikup te'en eweikat
irania'in minug sa'ag mote e. Waku ewei'e
eipy'a pe — Atoiat teran uiminug sa'ag e.
Ma'ato yt naku i ewei'e — Uito waku ma'ato
irania'in yt naku i nug haria wo yt ewei'e
tei'o e Iesui ahepe.

MATEU 7.16-20 PIAT EWY

43 Mi'i hawyi Iesui to'e ahepe — Pyno uiwy
ria'in ahenoi teran ehepe wẽtup uhehay
iã'ãkap e. Pyno aito wato py hu'at kat kat
yp ewywuat watoĩ ne'en iywa he rakat yp
ewy e. Ta'i ai'ywa he rakat ewywuat aito
pote iwese kahato rakaria ewy watoĩne'en
e. Ma'ato ai'ywa nop takat pote yt kan
hamo watoĩne'en miit'in ekyi Tupana kape
are. Yt karãpe i ywa nop takat watikoi
are. Ta'i watu'u he kahato rakat hawyi
— Waku mesuwat iã'ỹi aimikoi wo wato'e
e. 44 Pyno watikuap mikoi yp waku sio
yt naku i hap i'ywa he sio nop hap ete.
— He pote he yt pote yt wato'e. Ma'ato
he nakat kape wata'aipok aimi'u wuat hep
hamo. Ma'ato nop takat kape yt karãpe i
wata'aipok aimi'u wuat hep hamo e. Ihep
hawyi watu'u hap ky'ewi ma'ato nop takat
pote yt karãpe i wata'aipok i'u hamo e. Mi'i
hap ewy kahato aiminug waku hap irania'in
me te'e ra'aipok ahowawi aiwese hap upi
ma'ato yt naku i nug hap ahehay pote yt
te'e ra'aipok hin i ahowawi Tupana ehay
kuap hamo e Iesui ahepe.

Pyno watikuap mikoi yp waku sio yt naku
i hap i'ywa he sio nop hap ete. I'ewyte Yt
karãpe i wati puẽti Wiku yp ywa he rakat
ewywuat hu yp ete ne'i e. Ta'i ahetama
Wiku yp ywa he rakat wati puẽti Wiku yp
ete yn e. Yt karãpe i wati puẽti hu yp
kape Wiku ywa he rakat e. Mi'i hap ewy
yt karãpe i yt he i rakat kape watuwat
Tupana ehay he rakat kat hamo are e Iesui
ahepe. 45 Pyno uiwyria'in aito waku rakaria
watu kup te'en mote mekewat Wiku yp he
rakat ewy watu kup te'en e. Hewo hewo
waku mug hap yn mote waku kahato rakat
no watoĩ ne'en. Iwese kahato rakaria wo
watu kup te'en e. Pyno waku hap kape yn
watuwanẽtup aipy'a pe mi'i hawyi ahehay
kaipyi tuwẽtem waku rakat yn e. Ma'ato
yt naku i watuwanẽtup pote yt naku i hap
tuwẽtem ahehay kaipyi e. Pyno aiwanẽtup
hap aipy'a piat toĩne'en ahekat hap ewy e.
Waku rakat aiwa nẽtup hap pote toĩne'en
waku rakat ewy aheĩne'en hap e. Ma'ato yt
pote yt naku i nug hano watoĩne'en e Iesui
ahepe.

Pyno aiwa nẽtup hap ahesokpe eiam
ewy toĩne'en e. Pyno ahesokpe waku
rakat watopag aheuru pe pote pyno waku
rakat ahesokpe watihep kuap itotepyi are.
Ma'ato yt naku i rakat ahesokpe watopag
ahesokpe eiam me pote miit'in mipun
ewywuat watihep aheuru pyi are e. Mi'i
hap ewy kahato aipy'a pe watopag waku e
hap pote waku e hap ewywuat tuwẽtem aru
aiwẽ pyi e Iesui ahepe.

MATEU 7.24-27 PIAT EWY

46 Uipot mu'eria kat pote som ewei'e
uhepe — Urumu'e hat ekag koro En Mehĩ
Urumu'e hat akag koro Mimi ewei'e uhepe
at ka'ap ma'ato mi'i pytkai yt ewetunug
hin i yne yne uhepiat einãpin hap ko'i e.
Uruka'iwat sese En ewei'e hawyi yt uimi
ky'esat ewy hin i ewetunug pytkai e. Yt
naku i eimiky'esat ko'i yn ewetunug hawyi
uimi ky'esat pun haria eweikup te'en are
e ahepe. 47 Pyno uwe uwe tut uhowawi
mi'i hawyi uhehay toikuap tonãpin hap ko'i
toikuap mi'i hawyi tutunug yne tonãpin
hap uhepiat ok tã ewy mi'i hat topy hu'at

aikotã getap nug hat ikahu waku kahato
rakat nug hat ewy are e. 48 Ta'i uipotmu'eria
ewetunug uhepiat einãpin hap ewy pote
eweikup te'en aru iwe'eg kahato rakaria
ewywuat aikotã getap iheg nakat nug hat
ewy eweikup te'en e. Ta'i sa'a wy'i toikat
kuru su'yp iheg nakat to'yat eãkukag wo
e. Mi'i hawyi toi'atutuk iãkukag yi pya pe
hap ewy e. Mi'i yat toĩne'en iheg nakat
kahato ikahu kahato hap ewy. I'yat iminug
aikotã ai'yat yi heg note ewy iheg hap ewy.
Mi'i turan ywytu uato kahato put'ok'e wen
ma'ato tominug to'yat iheg kahato rakat
yt ta'at hin i hawyi ywytu uato yt tim-
oma kuap i katu pono yi heg nakat tote
yi pan me toĩne'en kahato pote yt ta'at
hin i ywytu uato hap e'at pe e. Mi'i hap
ewy kahato uimienoi ko'i nug haria tukup
te'en e Iesui ahepe. 49 Ma'ato uwe uwe
tuwanẽtup uhehay kape tonãpin hap kape
porap'i mi'i hawyi tuwa nẽtup tuwepe —
Yt atunug neran i Iesui piat uinãpin hap e
mi'i e hat wanẽtup hat aikotã getap nug yt
iheg miat i rakat ewy aikotã aria'yp nupi'a
misekuap kahato wuat ne'i getap nug hat
ewy. I'ewyte yt ika'a pya pe i toipan hat
ewy e. Mi'i turan put'ok'e ywytu uato
hawyi ywytu uato ti'y pyhep hap ewy e.
Mi'i hawyi i'yat yt kat i ta'at ra'yn hawyi
e. Mi'i hap ewy topyhu'at uhepiat tonãpin
hap uhehay upi yt topyhu'at i rakat e Iesui
ahepe mekewat yity'ok totepyi.

7

MATEU 8.5-13 PIAT EWY

1 Tohenoi yne ra'yn hawyi toto ra'yn Iesui
tawa Kawana'ũ Kape. 2 Mi'i turan toĩne'en
itote wẽtup ok sura ra'in sem akag koro
eropat hat. Mi'i miit surara akag koro
miky'e kahato. Mi'i miit waku rakat i'ahu
kahato. Iku'uro irane poity'i hap ewy. 3 Mi'i
turan surara sem akag tikuap Iesui ieĩne'en
hap tetawa Kawa na'ũ piat. Mi'i hawyi
toipo'oro sehay meremo Iesui kape Iuteu
ywania akagnia upi — Uheropat hat uimi
ky'e kahato iku'uro irane Uhyt mi'i pote
meremo eriot uhowawi uheropat hat moe-
hãite hamo e tohẽtup toipo'oro tehay. 4 Mi'i
hawyi nagnia put'ok'i'atu'e Iesui ete hawyi
te'ero'e tope — Uhyt waku eriot urupo'oro
hat surara sem akag eropat hat moehãite
hamo i'atu'e. I'ahu kahato hawyi epiat
imoehãite hap surara akag tiky'esat kahato
i'atu'e. I'ewyte uruto wy uruiky'esat eti-
moehãite surara akag emiit katupono ai'y
wania powyro kahato hat mekewat surara
akag i'atu'e. 5 Ta'i mi'i surara akag ni
ai'ywania Iuteu ywania powyro kahato hat
i'atu'e. Mi'i ti wẽtup ywania kaipywiat
pytkai aiky'e kahato i'atu'e. Ga'atpo tu-
tum sa'up iwato kahato Ahetupana mõty-
pot yat nug hamo i'atu'e Iesui pe. 6 Mi'i
Iesui tikuap hawyi toto ra'yn nagnia wywo
surara akag yat kape hemiit i'ahu rakat
kape. Ma'ato tuwat turan surara koro yat
kape turan surara koro tipo'oro sehay Iesui
ewawi towyria'in upi — Yt ereke tei'o ui'yat
pe katu pono uhewaku hap yt put'ok'e i
ereke uhowawiat hamo katu pono En ni
po'og po'og Morekuat no uikai e Iesui pe.
7 Mesup atipo'oro uhemiit ewawi uhehay
moherep epiat hamo katu pono yt areto
kuap i ewawi uhewaku hap yt put'ok'e i
uhehay ewawi hamo Mehĩ e. En po'og
uikai pote e. Pyno waku ehay etipo'oro
uhemiit kape — Woromoehãinte ere o itote
hawyi uhemiit mesuwe emimoehãite mer-
emo topyhu'at hap atimohey ra'yn e surara
koro tuwehay po'oro Iesui kape. 8 Uito ti
areĩne'en surara akag wo e. Ta'i En ni uito
ewy e. Ati'atu po'oro kuap kahato uhesu
rara sem ko'i aikope aikope uimi ky'esat
ewy e. I'ewyte ui'akag ko'i more kuaria
po'og uikai uipo'oro hap atikuap ta'yn e.
I'ewyte 100 ok surara tukup te'en uhemiit
no mesuwe ui'yat pe e. Pyno wẽtup ok
surara pe uhemiit pe — Ereto ro tu'uka
hamo are hawyi meremo toto ui'e hap nug
hamo e. Eriot i ro are'e pote meremo te
tut uhowawi e. Etunug no are'e uheropat
hat uhesu rara pe hawyi meremo tutunug
uimi ky'esat ewy e surara akag Iesui pe
tehay po'oro. Pyno atikuap ta'yn En uito
ewy ereĩne'en Uru'akag wo hap e. Pyno
erehaypo'oro meikowo e'e hap hawyi mer-
emo uheropat hat uimi ky'e i'ahu kahato
rakat waku ra'yn topy hu'at e'e hap ok tã
e. 9 Iesui tikuap Surara akag ehay hawyi
tuwa nẽtup kahato ihay kape hawyi to'e
tewat'y muaria õ'ẽ haria pe — Ta'i eiperia
ui'ywania ko'i Isareu ywania eweikupte'en
e. Eiperia eweikup te'en na'yn uimohey
kahato haria wen ma'ato ti mesup te ti
yt atipuẽti i eipy'a setpe miit'in uimohey

haria mesuwat surara akag piat uimohey
hap ewywuat ko'i e. Yt ai'y wania i wen
ma'ato uimohey kahato e Iesui to'y wania
pe tewat'ymuaria õ'ẽ haria pe. 10 Mi'i hawyi
surara'in akag ehay erut haria te'era'aipok
i ra'yn surara akag yat kape. Put'ok ta'a
tu'e turan mekewat surara koro eropat hat
imiky'e ihãite kahato ra'yn hap ta'atupuẽti.
11 Mi'i hawyi Iesui toto ra'yn tawa Naĩ
kape topot mu'eria wywo. I'ewyte miit'in
typy'i kahato rakaria tuwat hupi. 12 Yt pya
hin i tawa Naĩ pyhyp hap e'oken'ypy wato
kai turan toipuẽti wo'osyp hanuaria mu'ap
upi wẽtup ok ihainia iku'uro rakat ta'atue
roto tawa pyi hyp hamo. Iku'uro rakat
ty toĩne'en itote wẽtup ok takat imẽpyt
iku'uro rakat wywo. Ity ti hiwu toĩne'en.
Imẽpyt wẽtup yn nakat iku'uro pote yt kat
i ra'yn ipowyro hamuat. Mekewat hiwu
yatype tukupte'en typy'i kahato tawa kaipy
wiaria iku'uro rakat hyp hanuaria. Iku'uro
rakat ty upi tuwat mu'ap upi. 13 Mi'i hawyi
Iesui teha'at ity kape hiwu ra'yn hap kape
hawyi totomohaty kahato topy'a pe hawyi
toiky'e kahato hawyi to'e hiwu kape —
Mana e yt erewak tei'o e. 14 Mio tã e Iesui
hawyi toto ra'yn iku'uro rakat ewawi hawyi
tuweponug iku'uro rakat eiam note hereto
turan. Mi'i hawyi meremo hereto haria te'e
ropyhu'at mu'ap tote. Mi'i hawyi to'e ra'yn
iku'uro rakat pe — Kurum e'ãpe'ok'am no
e Iesui i'okpuk kape. 15 Mi'i hawyi iku'uro
rakat tuwẽtem gu'uro pyi hawyi tuwe'ã
pe'ok'am hawyi ihay i ra'yn. Mi'i hawyi
Iesui tioto ra'yn ity kape mekewat hiwu
kape. Ihãite i ra'yn tuwẽtem na'yn toku'uro
sese hawyi. 16 Mi'i pote miit'in itotiaria
te'e ru wa nẽtup kahato hawyi i'atu wepit
kahato. Mi'i hawyi te'e ru wehum kahato
Tupana kape — Waku kahato En Tupana
i'atu'e i'atuehay wo. Mi'i turan te'e ro'e
— Wakuat kahato En Tupana wakuat ka-
hato En Tupana. Mesup ta'yn Ehay Mo-
herep Hat toĩne'en mesuwe urupy'a setpe
i'atu'e. Put'ok'e Emiit Uruehakyera'at Han-
uat i'atu'e Iesui piat Tupana kape mekewat
iku'uro rakat Iesui timoieĩ ne'en i ra'yn
hawyi. 17 Mi'i hawyi ta'a tu henoi kahato
Iesui minug yt uwe i mesuwarotiaria minug
kuap ewywuat i'atu'e wuat'i tawa pe hawyi
yne yi Iuteu piaria tikuap ta'yn — Iesui
minug iwato hap. I'ewyte irania'in tawa
puaria yi Iuteu hyẽpe upiaria ikuap yne
ra'yn.

MATEU 11.2-19 PIAT EWY

18 Mi'i hawyi ahet'ok hat Iuwãu
potmu'eria henoi ra'yn Iuwãu me Iesui
minug wakuap yt uwe i mesu wa ro tiaria
minug kuap ewywuat ko'i etiat. 19 Mi'i
hawyi Iuwãu tikuap hawyi toikaykay typy
ok topot mu'eria tuwe wawi topyhik hap
kape hawyi to'e — Uhyt'i'in eweiwat ro
Iesui kape apo'e wei'e hamo e. Mio tã
ewei'e o tope uhehay ewehenoi — En apo
Urumiekatup Tupana Mipo'oro Uruehakye
ra'at Hanuat ra'yn sio apo waku wẽtup
ok uruhe katup ewei'e o Iesui pe e Iuwãu
topot po'o roria typy ok pe. 20 Mi'i hawyi
Iuwãu mipo'oro ko'i tuwat ra'yn Iesui
kape. Put'okta'atu'e Iesui ete hawyi apo'i'a
tu'e — Wo'o mu'e hat i'atu'e Iuwãu wo'o
set'ok hat wyti urupo'oro ewawi i'atu'e.
Ahet'ok hat tikuap teran epiat towesat hap
— En apo urumie katup Tupana Mipo'oro
Wuat'i Porekuat nuat sio apo wẽtup ok
te uruhe katup urueha kye ra'at hamo
i'atu'e Iuwãu potpo'o roria Iesui pe. 21 Mi'i
hawyi put'ok'i'a tu'e Iuwãu potpo'o roria
turan Iesui ti'a tu moe hãite kahato i'ahu
rakaria. Wuat'i i'atu'ahu rakaria toi'a tu
moe hãite. Mi'i hawyi Iuwãu mipo'o roria
teha'at kahato Iesui minug wakuap hap
ko'i kape. Ahiag ipiit piat rakaria toi'a tu
sopo kahato. Yt iha pytig i rakaria toi'a
tu moe ha pytig na'yn put'ok'i'a tu'e turan.
22 Mi'i tutunug turan Iesui to'e apo'e haria
pe — Pyno ewei'aipok i ro Iuwãu kape
hawyi ewehenoi ro yne aikotã aikotã ei'a
kasa hap ko'i yne eimikuap ko'i ewehenoi
tope e i'atuepe. Yt ihapytig i rakaria ti toi'a
tumoehapytig na'yn ewei'e ro Iuwãu me e.
Mi'i hawyi yt hewyry kuap i rakaria toi'atu
moewyry ta'yn ewei'e ro e. I'ewyte hepihi
pihi rakaria toi'a tu mo kã'ã ra'yn i'atue
pihi ewei'e ro e. Hewaure rakaria i'atue
waure hot'ok'e ra'yn ewei'e ro ahet'ok hat
Iuwãu me e. I'ewyte ti iku'uro sese rakaria
toi'a tu mo hymut i ra'yn i'atu ku'uro sese
hawyi ewei'e ro e. Mi'i hawyi yt hekat i
rakaria toi'a tu mu'e kahato ra'yn Tupana
ehay wakuano yt ha'up ete i ewei'e ro
aiwy Iuwãu me e Iesui. 23 Mi'i hawyi wẽtup
uhehay ewei'e ro Iuwãu me — Pywo ti rat
waku kahato tukup te'en uimohey kahato
rakaria uhepiat pywo yn e haria — Woro
mohey uiku'uro hap kape e haria i'atuwepit

kahato tukup te'en ma'ato irania'in tuwe
mõti kahato uipupi yt naku i pe tukupte'en
ewei'e o aimu'e hat sa'awy'iwuat Iuwãu me
e Iesui apo'e haria pe Iuwãu potpo'o roria
pe. [24] Mi'i hawyi Iuwãu potmu'eria tuwat
ta'a tu pot po'oro hat kape Iesui miwesat
moherep hamo Iuwãu kape. Mi'i hawyi
Iesui ti'a tu mu'e kahato itotiaria yne ta'a
tu het'ok hat Iuwãu etiat — Sa'a wy'i te
kat hamo kahu eweiwat yahig kape e. Ta'i
aimu'e hat wakuat Iuwãu ehay wakuat kuap
hamo watuwat sa'awy'i yahig kape e Iesui.
Ta'i Iuwãu aimu'e kahato Tupana ehay sese
wo e. Upip wasera upi ta'at turan kowo'i
kowo'i tuwat yt hãpyk hin i ta'at e. Aimu'e
hat Iuwãu yt upip wasera upi ewywuat
hin i e. Hãpyk kahato aimu'e e. Upip
wasera upi yt tikuap i aikotã waku hawyi
kowo'i kowo'i toto e. Ma'ato Iuwãu yt mi'i
hap ewywuat hin i e. [25] Pyno apo kat som
yahig note ewei'akasa sa'awy'i. Kat kapiat
ei'a kasa hamo som eweiwat Iuwãu ewawi
e. Miit esokpe ikahuria rakat ewywuat
kapiat apo ewei'akasa hamo eweiwat yahig
kape sa'a wy'i. Yt hesokpe ikahuria rakat
hin i Iuwãu e. Ta'i hekat kahato rakaria
esokpe ikahu kahato ma'ato Iuwãu esokpe
aihũ Kameru sap kawiat. Hekat rakaria
yt tukup te'en i yahig note ma'ato more
kuaria yat pe yn tukupte'en ikahuria puaria
ma'ato Iuwãu yt mi'iria ewywuat hin i
toĩne'en e. [26] — Pyno sa'a wy'i kat som
eweikat mekewat yahig note. Kan hamo
ten eweiwat mekewat yahig at hakup hap
kape sa'a wy'i e. Ta'i Tupana ehay enoi
hat koro akasa hamo eweiwat yahig kape
sa'awy'i are. Pywo ti rat Tupana Mipo'oro
ut hap moherep hat kape eweiwat e. Mi'i
hawyi eimikat eweipuẽti itote e. Iuwãu
ni po'og wuat'i Tupana ehay moherep
haria kai are. Tupana ehay moherep hat
koro ahet'ok hat are e Iesui. [27] Ta'i waku
kahato ahet'ok hat Iuwãu e Iesui. Sa'awy'i
sese Tupana ehay enoi hat pot Isaia henoi
kahato Iuwãu etiat e'yianmete tomiwan
me. Uiwy ria'in e mio tã to'e Tupana sa'a
wy'i sese Tosa'yru pe. — Uha'yru e sa'awy'i
e'yianme wẽtup ok miit atipo'oro teran
e'ut hap moherep hamuat wuat'i miit'in
miat hamo e Tosa'yru pe e. Mi'i hat yahig
note aru toi'a tu mu'e kahato Uha'yru e'ut
hap mohãpyk hanuat atipo'oro e Tupana
Isaia miwan me sa'awy'i Iuwãu etiat. Pyno
mi'i ti Isaia e hap ewy eweipuẽti ra'yn yahig
note e. Ta'i Tupana Sa'yru ut hap moherep
e'yianmiat hat henoi tehay wuat hat ti
eweipuẽti ra'yn ahet'ok hat Iuwãu e Iesui.
[28] — Pyno are'e teran aikotã are'e sa'a wy'i
ehepe hap ewy e Iesui. Mio tã are'e sa'a
wy'i — Mesup yt uwe i miit'in muo mesu
wa rotiat po'og Iuwãu kai. Iuwãu po'og
po'og yne hary poria mẽpyt kai e. Iuwãu
po'og torania sa'a wy'iwuat Tupana ehay
moherep haria kai e. Ma'ato pywo ti rat
aikope aikope toĩne'en wẽtup uipot po'oro
uhehay moherep hat mi'i miit ti po'og
po'og Iuwãu kai toĩne'en Tupana wanẽtup
hawe e. Ta'i ahet'ok hat Iuwãu wakuat
kahato wen ma'ato yne Tupana miky'esat
nug haria uhehay moherep haria po'og
ahet'ok hat Iuwãu kai e. [29] Sa'a wy'i tuwat
ra'yn miit'in Iuwãu kape Iuwãu ehay kapiat
te'e ru wa nẽtup hamo e. Wo'o pyhyp haria
miit'in ma'at haria ko'i tuwat e. Imienoi
ta'a tukuap hawyi — Pywo i'atu'e. Hãpyk
kahato Tupana i'atu'e. Mi'i hawyi te'e
ra'aipok ta'yn Tupana kape imiky'esat nug
hamo e. Mi'i hawyi ta'atuẽtup ta'yn Iuwãu
miat ta'atu set'ok hap katu pono — Tupana
mohey haria urutoria e hap moherep hamo
miit'in ehamo. [30] Ma'ato irania'in nagnia
ehay enoi haria i'ewyte miwan enoi haria yt
Iuwãu mohey hin i e Iesui. Mi'iria ti yt inug
neran i Tupana miky'esat ewy e. Mi'i pote
yt ta'a tu ky'esat i Iuwãu piat ta'a tu set'ok
hap e Iesui. [31] Are pãi yt naku i mi'iria katu
pono — Uruto po'og waku wuat'i miit'in kai
i'atu'e ta'atupy'a pe. Uruto po'og Iuwãu kai
i'atu'e hawyi Iuwãu mimo herep uhepiat
sehay ta'atupun ne'i e Iesui Tupana mohey
haria mu'e haria akag ko'i piat.

[32] Pyno mesu wa rotiaria — Uruto po'og e
haria yt uimohey i teran tukupte'en aikotã
hira karia iha'y wywi rakaria ewywuaria
are e. Aikotã hira karia te'e ro'e to'ope
— To'iro waku watu wepy aiwo'o mo wepit
hamo i'atu'e to'omahara hap mywo ma'ato
irania'in hira karia — Yt naku i aiwo'o mo
wepit hap mesup i'atu'e. Yt urutuwat teran
i aiwo'o ma hara hap kape watu wepy hap
kape i'atu'e irania'in hira karia pe e. Yt
urutunug neran i wepy hap aiwepit hap
upi i'atu'e. — Pyno waku aiwo'o hayka
hap watunug miit'in syp haria ewywuat
aiwo'o mi ky ry'i hap i'atu'e irania'in hira
karia pe wen ma'ato — Yt uruiky'esat i

aiwak hap ne'i aiwo'o mi kyry hap ne'i
i'atu'e to'ope to'ope hirakaria mi'i hap ewy
kahato eweikup te'en — Uruto po'og tora
nia'in kai e haria pe e Iesui. Yt ta'a tu
ky'esat i uimienoi i'ewyte yt ta'atuky'esat i
ahet'ok hat Iuwãu mienoi. Kat ko'i kat ko'i
are'e hawyi — Yt uruimohey ehay i'atu'e
uhepe. I'ewyte kat ko'i kat kat ko'i ahet'ok
Iuwãu henoi — Yt uruimohey i ehay i'atu'e
wy e. 33 Pyno eipe ti irania'in hira karia
ewywuaria eweipyhu'at katupono sa'awy'i
Iuwãu miit'in set'ok hat tuwe mo sy'at at
ka'ap kahato eimiky'esat ewy tutunug yne
e. Mi'u i'ewyte yt tutu'u i tuwemosy'at Tu-
pana wywo ihay hamuat eimi ky'esat ewy
tutunug e. I'ewyte mahy mekewat Uwa hy
pot'i kawiat yt tutu'u i. Ta'i Iuwãu eimi
ky'esat ewy tenuk wen mi'i pytkai eiperia
— Ahiag ipiit piat rakat Iuwãu ewei'e wuat'i
miit'in me e. Yt naku i mio tã ei'e hap e
Iesui tomohit haria pe. 34 Mi'i hawyi i'ewyte
uimohit kahato eipe ehehay wo katu pono
atu'u yne mi'u i'ewyte Uwa hy atu'u e Iesui.
— Yt naku En ewei'e uhepe. — Ta'i erenuk
kahato yne mi'u ete ewei'e uhepe. I'ewyte
En ni mahy u hat mekewat uwa hy pot'i
u kahato hat ewei'e uhepe e. — En ni yt
naku i katu pono imopẽ'ã rakat ereĩne'en
i'ewyte wuat'i mi'u u hat ereĩne'en yt uruto
ewy i ewei'e sa'ag uhepe e Iesui tewa nĩ
kaptia pe. Eiperia ti Iuwãu ehay wakuat
pun haria i'ewyte uhehay wakuat kahato
pun haria uruehay Tupana mipo'oro sese
wen. Yt naku i kahato ewetunug e Iesui
to'y wania pe — Uruto po'og ekai e haria
pe. — En ni yt naku i ewei'e uhepe. En
ni yt eremo sy'at hin i hawyi erenuk yn at
ka'ap imopẽ'ã rakat ewy rat ewei'e uhepe
e. Ta'i En ni urupyhyp haria uruewa nĩ
kaptia esura ra'in ky'e hat ewei'e uhepe
e. I'ewyte yne yt nakuaria i wy'ok wo
ereĩne'en ewei'e uhepe e. Mi'i pote yt kat
hamo i En ewei'e uhepe. Pywo pe ti yt
uimohey haria uhehay pun haria eweikup
te'en katu pono aikotã hira karia i'atu wo'o
ky ry'i hap potiat ewy eweipy hu'at e Iesui
tewa nĩ kaptia pe. Yt eweikuap i kat som
eweiky'esat. Iuwãu mienoi yt eweiky'esat i
pote i'ewyte uimienoi kape yt eweiwanẽtup
hin i e. 35 Irania'in uimohey haria pe — Yt
naku i nug haria eipe ewei'e ma'ato mi'i
pytkai mi'iria Tupana ehay kapiat wanẽtup
kahato haria. Eipe urumohit haria eweikup
te'en e. Eweha'at ro uimohey haria sese
kape hawyi meremo eweikuap aru Tupana
mienoi ky'esat kahato rakaria mi'iria tukup
te'en hap ma'ato eipe yt eweiky'est hin i
e. Eimienoi wãi'e hap ko'i ky'esat haria yn
eipe are e Iesui to'ywania yt tomohey hin i
haria pe mekewat wãi'e hap moherep haria
pe.

36 Mi'i hawyi wẽtup ok nagnia wãi'e hap
moherep hat to'e Iesui pe — Uhyt to'iro
uhupi e. Waku watuwat ui'yat kape enuk
hamo e. Mi'i hawyi Iesui toto ra'yn i'yat
kape tenuk hamo mekewat — Uruto po'og
waku e haria sem wywo tenuk ta'yn hamo.
37 Mi'i hawyi toĩne'en itote mekewat tawa
pe wẽtup ok hary poria yt iwe'eg i rakat
wuat'i ihainia'in wywo ieĩne'en hat. Mi'i
toikuap ta'yn Iesui toĩne'en hap hawyi toto
ra'yn nagnia wãi'e hap moherep hat yat
kape. Mohag hy ikamhig se rakat heiam
nu Arapatu kawiat ikahu rakat wywo sa'up
iwato kahato rakat wywo toto. 38 Put'ok
to'e nagnia ehay wãi'e hap moherep hat
yat pe hawyi toipuẽti Iesui porog me tupe
tote tenuk yparakai yt itypore i rakat ete
i'atueko ewy tenuk hamo. Mi'i hawyi
mekewat hary poria yt iwe'eg i rakat toto
Iesui kape hawyi tuwepỹ'ãtutuk ipy yatyp-
iat kape. Mi'i hawyi tuwak ta'yn haty ka-
hato topy'a pe pote paa'e kahato tominug
sa'ag ko'i po'ypyi. Mi'i hawyi hom'e teha
hy Iesui py ok pe ete hawyi toitip ta'yn
ta'asap mo teha hy ipy okpe ete. Mi'i hawyi
toi'ã pysig ipy hawyi mekewat nu wakuat
mohag hy eiam toi'okpik hawyi mekewat
mohag hy hekat rakat toi'okpun yne Iesui
py okpe ete. Mi'i hawyi toitip ta'yn ta'asap
mo mohag hy imõtypot haype iky'e kahato
hap moherep hamo. 39 Mi'i hawyi meke-
wat getap ka'iwat wãi'e hap kuap hat ta'a
kasa hary poria yt iwe'eg i rakat Iesui py
ete hawyi mio tã to'e tuwepe tuwa nẽtup
hawe — Are pãi Iesui yt Tupana Mipo'oro
Tehay Moherep hat hin i e katu pono yt
toikuap i ra'yn meiẽ hary poria hewaire
hewaire kahato rakat e tuwepe tuwanẽtup
hawe yt naku i e. Iesui Tupana Wanẽtup
Kuap hat pote meremo toikuap mana yt
kan hamo i rakat toĩne'en topysei hat hawyi
toipo'oro pya topiit pyi e. Ta'i yt naku
i Iesui tunug itote katu pono uruto Iuteu
ywania Tupana wãi'e hap kuap haria hawyi

yt uruiky'esat hin i hary poria yt iwe'eg i
rakat uruehamo e tuwepe tuwanẽtup hawe
mekewat pa'i Simãu. 40 Mi'i hawyi Iesui
tikuap ta'yn tuwepe mekewat miit tuwa
nẽtup hap hawyi to'e tope — Pa'i Simãu
e ahenoi teran wẽtup sehay epe e. Mi'i
hawyi toiwesat — Waku Uhyt waku uimu'e
e Iesui pe. 41 Mi'i hawyi Iesui to'e pa'i Simãu
me sehay iã'ãkap wuo. Mio tã e — Sa'a
wy'i so wẽtup ok toĩne'en wete weru hat.
Iwato kahato sa'up toipuru morekuat po
pyi iwato kahato aikotã topotpap wuat'i
e'at kapiat ha'up takat ewy. Mi'i hawyi
wẽtup ok i'ewyte ipuru morekuat po pyi
kurin aikotã topotpap wẽtup ewaty kapiat
yn ha'up takat ewy. 42 Mi'i hawyi so wete
weru haria yt ha'up nug kuap i ta'a tu we
te weru hap morekuat pe katu pono yt kat
i ta'a tu we te weru hap sa'up wote. Mi'i
pote ti mekewat morekuat tineiru puru
hat to'e tepiat wete weru iwato kahato hat
pe — Pyno waure wo areĩne'en mekewat
emipuru iwato rakat kai e so. — Mi'i hawyi
to'e tepiat wete weru yt ha'up wato i rakat
pe wẽtup ewaty kapiat yn ha'up takat pe
— Pyno waku mehĩ atiwaure ra'yn uhepiat
ewete weru hap kurin kat mehĩ e tope wy
e morekuat e Iesui sehay iã'ãkap puo. Mi'i
hawyi Iesui apo'e pa'i pe — Simãu e aiũwat
som po'og morekuat ky'e tuwete weru hap
kawiat waure'e hat e. Sio mekewat tuwe
te weru iwato rakat waure hap sio meke-
wat wete weru kurin kat waure hap e Iesui
Simãu me. 43 Mi'i hawyi Simãu tiwesat —
Pyno arewanẽtup wete weru wato hat po'og
iky'e katu pono iwat iwete weru hap po'og
iwato rakat toiwaure wẽtup ok kai pote e
Simãu. Mi'i hawyi — Pywo kahato uhyt e
Iesui Simãu me. 44 Mi'i hawyi Iesui tuwe
morem haryporia topy yatypiat kape hawyi
to'e pa'i Simãu me — Eraha'at ro mesuwat
uipy yatpiat hary poria kape uiky'e kahato
hat kape katupono Tupana waure wo iwete
weru uato hap kai e ma'ato en meiũwat
hary poria yt ewy hin i ereĩne'en uhyt
e. Mi'i ti uiky'e hap moherep kahato hat
toĩne'en e ma'ato en areke e'yat pe wen
ma'ato yt kat i y'y eiam ewy etum uhepe
uipysei hamo ma'ato meiũwat hary poria
tehahy wo uipysei hawyi ta'asap mo uipy
toimogag e. 45 Ma'ato yt ui'ãpysig hin i en
areke e'yat piat turan aheko ewy e. Ma'ato
hary poria ti tut hawyi uipy ãpysig e. 46 —
Ta'i put'ok'e miit ai'yat pe hawyi wat'atu'ã
pysig hawyi watopag mohag hy yt ha'up
woity i rakano õ'ẽ haria asap ete aheko ewy
e. Pyno en ni Simãu yt etipag hin i ui'asap
mohag kap mo areke e'yat pe pytkai wen
ma'ato mesuwat haryporia uipysei hap ewy
ha'up woity rakano mohag hy ikamhig se
rakano uipypen hap ewy e. 47 Pywo pe ti
meiũwat haryporia uipy etiat pe — Yt we'eg
hat hin i ere'e epy'a pe imohit hamo e.
Iminug sa'ag iwato kahato ere'e mana pe
e. — Ta'i wete weru wato kahato hat ewy
toĩne'en Tupana pe ere'e mana pe ma'ato
koitywy iminug sa'ag ko'i Tupana tiwaure
yne ra'yn e. Ta'i waure wo ra'yn iminug kai
uiky'e kahato hat topyhu'at pote e. Ma'ato
wẽtup ok wete weru yt iwato i hat minug
sa'ag kurin nakat pote waure wo yt iwato
i pote e. En ni mi'i hat ewy e. Mi'i pote
uiky'e hap epiat yt iwato i e. Mi'i pote
Tupana kyẽ hap epiat kurin topy hu'at e
Iesui Simãu me. Pyno en ereĩne'en aikotã
uhehay iã'ãkap ewy aikotã mekewat wete
weru kurin kat hap ewy ereĩne'en uhehay
iã'ãkap hap ewy e. Ma'ato meiũwat ui'ya
typiat hary poria minug sa'ag wete weru
uato kahato hap etiat uhehay iã'ãkap ewy
e. Mi'i hap ewy pote uiky'e kahato hat
toĩne'en e. Ma'ato en ni yt uiky'e mi'i hary
poria ewy i e pa'i Simãu me. — Uiwe te
weru hap epiat yt iwato hin i e hat ewy ere'e
Tupana pe pote are e. 48 Mi'i hawyi Iesui
to'e topysei hat pe mekewat haryporia pe —
Koitywy waku ereĩne'en Tupana wanẽtup
hawe waku ra'yn mana e. Waure wo Tu-
pana toĩne'en eminug sa'ag ko'i kai sa'a
wy'iwuat yt naku i sese nug hat en rokirẽ e
Iesui haryporia pe sa'awy'i yt iwe'eg i rakat
pe. 49 Mio tã e Iesui hawyi ienuk haria te'e
ro'e to'ope — Yt naku i mio tã wato'e katu
pono Tupana yn ni ihep kuap aiminug sa'ag
ko'i i'atu'e. Pyno mio tã e Iesui yt naku
i kahato wato'e i'atu'e to'ope. 50 Ma'ato
Iesui to'e haryporia pe — Waku ra'yn mana
ewepit ro katupono uimohey ra'yn en mote
waku pe ra'yn ereĩne'en koitywy Tupana
wanẽtup hawe e. Waku era'aipok e'yat
kape ewepit kahato hap wywo katu pono
koitywy Tupana mieha kye ra'at ereĩne'en
e Iesui mekewat hary poria topysei hat
sa'awy'iwuat 7 ok ahiagnia ipiit piat rakat
mana Maria tawa Matarena piat e hap het

rakat pe.

8

1 Mi'i hawyi Iesui toto yne tawa ko'i upi
temiit'in 12 ok takaria wywo sehay wakuat
enoi hamo. Aikotã Tupana topyhu'at irane
Wuat'i Ywania Porekuat no hap tomohey
hawyi hap moherep hamo ra'yn yne tawa
hit yne tawa wato'in ko'i upi. 2 Temiit'in
sem ko'i wywo tuwat i'ewyte harypo ria'in
tuwat hupi mi'u nug hamo. Wẽtup ok
hary poria Maria tawa Mata rena piat e
hap het rakat sa'a wy'iwuat 7 ok ahiagnia
ipiit piat rakat Iesui tisopo ra'yn nakat.
3 Mi'i hawyi Iuana mekewat Kusa ehary'i
toto hupi hemiit'in eropat hamo. He'aito
ti mekewat Kusa morekuat Eroti yat pe
toĩne'en. Yne motpap hap ko'i morekuat
yat piat toĩne'en Kusa po pe. I'ewyte yne
morekuat ekat topyhu'at Iuana e'aito po pe.
Mi'i hawyi mana Susana i'ewyte irania'in
haryporia Iesui potpo'ororia powyro haria
te'e ro py hu'at. Iesui potmu'e ko'i 70 ok
takaria poi haria. Mi'i hawyi ta'a tuekat
kaipyi ta'a tu kyi'at kat ko'i kat ko'i Iesui
powyro hamo.

MATEU 13.1-9 MAKU 4.1-9 PIAT EWY

4 Mi'i hawyi yne tawa kaipy wiaria aiko
pepyi aiko pepyi te'e ru wa'a tunug Iesui
ewawi. 5 Mi'i hawyi mi'iria sem me Iesui
henoi hã'ãkap wuo — Wẽtup e'at pe so
hã'ỹi sytpok hat toto toko kape hã'ỹi sytpok
hamo ma'ato yt yne i hewo go sese tote
e. Irania'in hã'ỹi go pu'ap upi hewo e.
Mi'i ti miit'in ikohye wyry iko pu'ap tote
hawyi ta'atu'akit akit ne'i ra'yn hã'ỹi hawyi
weitaria tu'u yne hã'ỹi ko'i hewo rakat
mu'ap upiat e. 6 Irania'in hã'ỹi nu upi yi heg
upi hewo e. Wẽtup tuereto hẽtyt ma'ato
meiũran iku'uro yt kat i y'y yi kaipyi hã'ỹi
nu totiat ne'i pote e. 7 Irania'in hã'ỹi i'anam
me hu ypia pe hewo e. Mi'iria hẽtyt wen
ma'ato i'anam wywo to'o'ewy ne'i pote
meiũran i'anam tohik ne'i ra'yn hawyi yt
tuwenug i ra'yn e. 8 Irania'in yi wakuat upi
hewo hewo heko go tote e. Mi'iria ti i'atue
hãite kahato hawyi wẽtup sat kaipyi 100
iã'ỹi tuwemoherep e. Pyno ehewaure ka'a
pote ewehẽtup kahato o mesuwat uhehay
iã'ãkap puat uimienoi e Iesui miit'in sem
me. 9 Mi'i hawyi ipotmu'eria apo'i'a tu'e
Iesui pe — Pyno kat e hap som ehenoi
teran iã'ãkap wuo hã'ỹi koi hap ete i'atu'e.
10 Mi'i hawyi Iesui ti'a tu wesat — Ta'i uiwy
ria'in ahenoi teran ehepe wuat'i mikuap
yt heremo i rakat i aikotã Tupana topy
hu'at irane Wuat'i Miit'in Porekuat no hap
etiat e. Ma'ato irania'in me miit'in sem me
hã'ãkap wuo ahenoi teran yt uikuap teran
i haria mi'iria pote e. Te'e ra'a kasa wen
uipiit kape ma'ato uhehay kape yt hot'ok'e i
i'atuete. Ta'atuky'esat ta'atuehãite hap ta'a
tupoi hap wen ma'ato Tupana ehay yt ta'a
tukuap teran hin i pytkai e temiit'in me. 11 —
Pyno koitywy ahenoi i ehepe mesuwat iã'ỹi
iã'ãkap etiat eweikuap sese hamo. Pyno
uhehay iã'ãkap we Tupana ehay topyhu'at
mekewat iã'ỹi ewy e. 12 Mekewat mikoi
iã'ỹi go pu'ap upiat ti hewo rakat iã'ỹi
wẽtup ok wẽtup ok wanẽtup hat ewywuat
e. Te'e ru wa nẽtup ma'ato meremo ahiag
put'ok'e i'atu wa nẽtup hap ete hawyi Tu-
pana ehay mikoi iã'ỹi ewywuat toihep ta'yn
i'atue waure pyi. Yt toiky'esat i ta'atukuap
hawyi uimohey hap katupono ta'atumohey
hawyi Tupana piat uimienoi hap ta'a tue
ha kye ra'at hamuat ta'a tukuap ta'yn e.
Mi'i ahiag yt tiky'esat i e. 13 Mi'i hawyi
ti nu totiat hewo rakat ewywuat wẽtup
ok wẽtup ok wanẽtup hat ewy e. Te'e ru
wa nẽtup hawyi waku kahato ta'a tu puẽti
uimienoi e. Pywo kahato i'atu'e ma'ato
mi'iria iã'ỹi yt hapo rakaria i ewywuaria
ko'i tukup te'en e. Mi'i pote yt toĩne'en
mot'i i uhehay mohey hap ete e. Meiũran
irania'in ti'a tu ky ry'i i'atuepiat uimohey
hap ete hawyi meremo ta'a tu waure ra'yn
Tupana ehay uiwẽ pywiat e. 14 I'ewyte ti
mekewat iã'ỹi i'anam miat hu ypia puat
hewo rakat wẽtup ok wẽtup ok wanẽtup
hat ewywuat e. Mi'iria te'e ru wa nẽtup
kahato uhehay wakuat kapiat hawyi ta'atu
mohey ran na'yn. Sa'awy'i inug neran Tu-
pana miky'esat ewywuat wen ma'ato ta'a
tu potpap iwato hap kape ta'a tue ka re'en
iwato hap kape ta'atumiky'esat wuat'i hap
kape te'eruwanẽtup yn hawyi sa'awy'iwuat
ta'a tusat hap ewywuat uhehay toĩ wen
ma'ato yt karãpe i waku sese ihãite hap ewy
toĩne'en i'atu py'a pe ma'ato i'akyt haria
ewywuaria wo te'ero pyhu'at yt haat i hap
ewy i'atuwanẽtup hap at ka'ap i'atumonik
poity'i ne'i ra'yn Tupana e hap uimienoi
e. Mi'i hawyi ta'a tu mohey ran kahato
hawyi waure wo te'e ro py hu'at Tupana e

hap ko'i kai e. 15 Ma'ato mekewat hã'ỹi yi
wakuat upiat hewo rakaria wẽtup ok wẽtup
ok wanẽtup hat ewywuat e. Mi'iria ti i'atu
py'a piat yi wakuat ewywuat pote te'eruwa
nẽtup at ka'ap Tupana ehay kapiat hawyi
yt ta'atuwaure hin i. Ta'atuhytmõi ta'atu
py'a pe Tupana ehay hawyi ta'atunug na'yn
Tupana miky'esat ewy e. Mi'i pote mikoi
haat kahato rakat ewywuat te'eropyhu'at
te'eruwenug kahato rakat ewy e Iesui.

MAKU 4.21-25 PIAT EWY

16 Mi'i hawyi wẽtup iã'ãkap wuo Iesui
henoi towy ria'in me — Getap we wãtym
hawyi yt uwe i ariãty hẽtyhot hap ipag
neran kamũti pe mig'i wo e. I'ewyte yt
ta'a tupag i yni ywyt'ok pype ne'i ma'ato
ywaiti pe waku pe heiam note yn ta'a
tu hupit teran e. Mi'i hawyi wehyt'ok
haria meremo ta'a tukuap hẽtyhot hap e.
17 Mi'i hap ewy kahato uimohey hap topy
hu'at e Iesui. Ta'i uimohey sese pote
meiũran aru heremo yne miit'in me ehep-
iat topyhu'at hap uimohey hap aikotã ar-
iãty ywaiti piat ewy e. Niatpo kahato
uimohey hap mig'i wo hap are aikotã ar-
iãty wãtym muat mig'i wo hap ewy e.
Miit'in py'a pe uimohey hap toĩne'en mote
meiũran hot'ok'e kahato itote hawyi her-
emo kahato e. 18 Pyno eweiwa nẽtup to
uimienoi kape uhyt'i'in mana'in e Iesui.
Eweiwa nẽtup haty wo hawyi ta'i ehe-
waure kahato uhehay kape mot'i hawyi
meremo aru eweikuap uimienoi mikoi saat
kahato rakat ewy eweikupte'en hawyi Tu-
pana mienoi hẽtyhot kahato rakat powyro
hamuat miit'in hap ewy eweikup te'en
e. I'ewyte po'og na'yn sa'a wy'iwuat kai
eimikuap ko'i hap ahenoi ehepe. Ma'ato
yt haty wo i pote waure wo eweikupte'en
uimienoi nug hap kai pote yt kat wywo i aru
eweipyhu'at e Iesui temiit'in me.

MATEU 12.46-50 MAKU 3.31-35 PIAT EWY

19 Mi'i turan Iesui ty put'ok'e Iesui
ywyt'in wywo. Mi'i hawyi Iesui ewawi
ta'a tu ky'esat ma'ato yt tuwe hyt'ok kuap
i ipotmu'eria i'atu kahato sakpo getap we
Iesui yatype pote Maria yt teke kuap i
tomẽpyt kape. Mi'i pote Maria tikaykay
Tomẽpyt tuwe wawi ipotmu'eria py'a
setpyi. 20 Mi'i pote wẽtup ok to'e Iesui
pe — Uhyt iuẽ ety put'ok'e oken'y pyke
hawyi eywyt'in nywo i'atuehay teran so
ewywo e Iesui pe. 21 Mi'i hawyi Iesui to'e
tomohey haria pe topotmu'eria pe — Uity
sese ewywuaria eweikupte'en eipe meiũpe
e. Eipe ti uheywyt'in sese uheinyt'in sese
ewywuat e. Pyno eipe meiũpe eweikup
te'en uimiky'e ko'i aikotã uity uheywyt'in
uheinyt'in ko'i ewy katu pono uwe uwe
tuwa nẽtup kahato uhehay kape uimienoi
Tupana ehay kape hawyi tutunug uhehay
ewy hawyi mi'i haria ti uity'in uheywyt'in
uheinyt'in tukup te'en uiwa nẽtup hawe
uipy'a pe e Iesui ahepe tomohey haria pe
tomiky'esat nug haria pe.

MATEU 8.23-27 MAKU 4.35-41 PIAT EWY

22 Wẽtup e'at pe Iesui to'e temiit'in me
— To'iro yara puo hyemyi'a wato sakpo e.
Mi'i hawyi toto ra'yn yara wato kape hawyi
teke temiit'in wywo. Tuwe hyt'ok hawyi
to'e temiit'in me — To'iro uhyt'i'in ysakpo
watuwat e. Mi'i hawyi tuwat ra'yn ysakpo.
23 Y'y py'asetpiat turan Iesui toket kahato.
Mi'i turan ywytu kahato put'ok'e y'y ete
hyemyi'a wato py'asetpiat ikupte'en turan.
Mi'i hawyi ipoity'i kahato yara ete katu
pono y'y teke teke ra'yn i'atue'yara pe —
Yt naku i i'atu'e minwato'e hamuat i'atu'e
ta'yn. Pãi i'atu'e to'ope ipoity'i kahato
i'atu'e to'ope to'ope haty wo. 24 Mi'i hawyi
te'e ru wẽ powat Iesui kape — Uruka'iwat
Uruka'iwat erehymut ro i'atu'e te'e re wẽ
powat. — Wato'opy'at irane ra'yn i'atu'e.
— Y'y teke teke kahato ahe'yara pe i'atu'e.
Ai'auka irane y'y i'atu'e. Mi'i hawyi Iesui
tuwehymut hawyi — Wãi nei'o ywytu are
e ywytu uato pe. — Epo'inik to y'y e
ihy wato pe hawyi ipo'inik ta'yn y'y wato
i'ewyte ywytu uato ipohep ta'yn. Ta'i mer-
emo ipo'inik ta'yn Iesui ehay upi iwẽpowat
hawyi. 25 Mi'i hawyi apo'e haty wo topot
mu'eria pe — Uiwy ria'in kat pote som yt
uimohey kahato i e. Mi'i hawyi po'og te'eru
wanẽtup iminug ete hawyi te'ero'e to'ope
— Uwe som pyno Meiũ Miit Iesui katupono
yt miit ewy i tutunug kuap i'atu'e to'ope.
Tupana ewy toimo po'inik kuap y'y wato
ywytu uato hap tehay wo i'atu'e — Kat
kawiat som pyno Iesui i'atu'e to'ope.

MATEU 8.28-34 MAKU 5.1-20 PIAT EWY

26 Mi'i hawyi meremo yi Kera senu e'y
sakpuat put'ok'i'atu'e hawyi tawa Katarenu
yẽpeke te'eruwehik ta'yn. 27 Tuwẽtem yara
wato pyi hawyi put'ok'e howawi wẽtup ok

ahiagnia sem ipiit piat rakat. Tawa Kata
renu piat ieĩne'en hat mi'i ti yt toĩne'en
kuap i towy ria'in wywo tetawa pe katu
pono ipy'ahak kahato heso'ok sese ahiag-
nia tuete ipiit pe pote. Mi'i pote toĩne'en
at ka'ap wo'osyp hawe yt tesokpe pe i.
28 Teha'at Iesui kape hawyi tehay pirik wo
tuwe wahik yi totiat hawyi iwẽpap'i tehay
pirik wo — Worokuap En Tupana Ywaitiat
Ieĩne'en hat Sa'yru En e. Kat aru etunug
uhete e haty wo Iesui pe. Uhyt wãi urusa
ty'i saty'i tei'o e ahiagnia miit piit pyi.
29 Mio tã i'atu'e katu pono Iesui ti'a tu sopo
teran mekewat miit piit pyi ahiagnia pote.
Sa'awy'i ahiagnia topytyk tuereto mekewat
miit ipiit ete hawyi heso'ok sese hap tuete
topy hu'at. Irania'in ipo'i po'i teran ahiag-
nia ipiit piat rakat haity iheg nakat wo ipo
ete ipy ete ma'ato ahiagnia tuete hawyi toi-
terek tuereto haity iheg nakat hawyi ahiag
tioto yahig kape. 30 Mi'i tote Iesui to'e — Kat
eĩ eset e tope. Mi'i hawyi — Isem uhet katu
pono sa'awy'i ahiag ko'i typy'i rakaria tuwe
hyt'ok uipiit pe pote hawyi miit'in uhet'ok
Isem e. 31 Mi'i hawyi ahiag ko'i te'ero'e Iesui
pe ta'a tuemiit piit pyi — Uhyt i'atu'e yt
urupo'oro tei'o aria wato kape wuat'i e'at
piat uruho'opot hamo uruta'at ta'at hamo
i'atu'e. 32 Ma'ato tukup te'en itote hamaut
ko'i pote — Pyno meimuẽwat hamaut ko'i
piit pe urutuwehyt'ok teran i'atu'e Iesui pe.
Mio tã i'atu'e hawyi Iesui — Eiwe hyt'ok to
hamaut ko'i pe ei'e hap ewy e ahiagnia pe.
33 Mi'i hawyi tuwe nõ'ẽ ra'yn mekewat miit
heso'ok rakat piit pyi hamaut ko'i kapiat
tuwe hyt'ok hamo. Mi'i hawyi hamaut
ko'i ra'yn ikohyeput i kohyeput i yity'ok
totepyi y'y wato kape hawyi hewo hewo
ra'yn y'y wato pe topap yne ra'yn. 34 Mi'i
hawyi hamaut apykok haria te'e ra'a kasa
hawyi meremo tuwat henoi hamo tawa ko'i
kape. I'ewyte mu'ap upiat gupte'en haria
pe ta'a tu henoi — Tapap ta'yn yne aihũ
hamaut ko'i i'atu'e y'y wato pe uhyt'i'in
mana'in i'atu'e yne miit'in me. Mekewat
ahiag ko'i ipiit piat rakat waku ra'yn i'atu'e.
35 Pyno i'atuepiat henoi hawyi tõ'ẽ kahato
Iesui kape. Put'ok'i'a tu'e turan mekewat
sa'a wy'iwuat ahiag ipiit piat rakat waku
ra'yn ta'atu puẽti. Sokpe pe ra'yn toĩne'en
Iesui yatype. Te'e ra'a kasa hawyi õ'ẽ
haria te'e ru wa nẽtup kahato. 36 Mi'i hawyi
sa'a wy'iwuat akasa haria henoi yne aikotã
aikotã Iesui timoe hãite hap etiat õ'ẽ haria
pe. 37 Mi'i tupono mekewat tawa Kata renu
kaipy wiaria gyt'i'a tu'e Iesui pupi hawyi
— Mehĩ ereto ro meiũpepyi i'atu'e Iesui
pe. Yt uruiky'esat i meiũpe ereĩne'en po'og
i'atu'e. Mi'i pote Iesui teke i ra'yn yara
pe hawyi ta'aipok y'y wato sakpo. 38 Teke
turan sa'a wy'iwuat ahiag ipiit piat rakat
— Uika'iwat areto teran eupi katu pono
areĩne'en epotmu'e wato wo teran e Iesui
pe. 39 Ma'ato Iesui — Yt uhyt waku po'og
era'aipok e'yat kape tawa ko'i kape ipuo
mono eremo herep aikotã Tupana emoe-
hãite hap ehenoi ewyria'in me hamo e. Mi'i
hawyi Iesui henoi hawyi toto ra'yn wuat'i
ipiat henoi hamo tetawa piaria pe toto. Mi'i
tote yne tawa piaria pe aikotã Iesui tunug
tetiat hap tohenoi kahato.

MATEU 9.18-26 MAKU 5.21-43 PIAT EWY

40 Mi'i hawyi Iesui tokosap i ra'yn ysakpo.
Mi'i tote miit'in typy'i rakaria toi'atupuẽti
put'ok to'e turan. I'atu wepit kahato katu
pono ta'a tu he katup Iesui ut hap. 41 Mi'i
turan tut Iesui ewawi wẽtup ok Tupana
mõtypot yat piaria akag Iairu e hap het
rakat. Mi'i hawyi Iesui owa kape tuwepỹ'ã
tutuk hawyi tuwewahik yi kape hawyi to'e
Iesui pe — Mehĩ eriot ro uhupi ui'yat kape
e. 42 — Mehĩ e uhaki'yt makuptia rakat
12 anu rakat iku'uro teran moity'i ra'yn e.
Mio tã e hawyi Iesui — To'iro pyno Iairu
pe. Iesui toto turan yne itotiaria miit'in
sem tuwat hupi. Miit'in tohik kahato tuwat
kahato hupi pote. 43 Toĩne'en i'atutok pe
wẽtup ok haryporia huu wato rakat 12 anu
ra'yn toho'opot. Toipun yne ra'yn tekat
ko'i paini ko'i upi mohag nug haria ko'i
upi tomoe hãite hap ky'ewi wen ma'ato yt
toipuẽti hin i tehãite hap. 44 Mi'i ti put'ok'e
Iesui ape kai hesokpe emig neran haype.
Mi'i hawyi totemig hesokpe hawyi meremo
huu iponik ta'yn ihãite ra'yn. 45 Mi'i hawyi
tesokpe emig hawyi Iesui apo'e — Uwe keĩ
uhemig hat meikope e. Ma'ato õ'ẽ haria
— Yt uruto i i'atu'e torania. Mi'i hawyi
Peteru to'e Iesui pe — Uika'iwat miit'in
typy'i rakaria to'oran me meiũ watu kup
te'en e. I'atu kahato emig emig haria
mesuwe e. Kat poteĩ — Uweĩ uhemig hat
meikope ere'e e. 46 Ma'ato Iesui to'e —
Peteru e uhemig hat sese uimohey kahato
hat toĩne'en meikope atikuap ta'yn. Uhe-
saika hap tuwẽtem uhemig hap kape uipiit

pyi hap ete e. Mi'i uimi moe hãite topy
hu'at atikuap e. 47 Toikuap ta'yn hawyi
hemig hat tyryto'e popuo tut howawi. Mi'i
hawyi tuwe pỹ'ãtutuk Iesui ewawi. Mio tã
e — Mimi mesup ta'yn mig'i wo woromig
uimoe hãite hap ky'ewi e. Woromig hawyi
meremo epiat uimoe hãite hap atipuẽti e
Iesui pe wuat'i ehamo. Mi'i hawyi itotiaria
Iesui upiaria ikuap ta'yn huu wato rakat
tomoe hãite ra'yn hap. 48 Mi'i hawyi Iesui
to'e tomimoehãite hat pe — Uhaki'yt pyno
waku ra'yn en e. Uimohey hap kaipyi
emoehãite hap topy hu'at koitywy etipuẽti
ra'yn e. Waku pyno era'aipok i ra'yn e'yat
kape ewepit hap wywo e. 49 Mi'i turan Iesui
piat henoi imoehãite hap turan put'ok'e
wẽtup ok Iairu yat kaipyi. Mi'i to'e Iairu
piat henoi hamo. — Uhyt e iku'uro sese
ra'yn wyti esaki'yt e. Pyno yt kan hamo i
wahenoi po'og Aimu'e hat Iesui pe e. 50 Katu
pono yt kat i aiku'uro hawyi aheĩne'en i hap
e Iairu yat kaipywiat sut hat. Mi'i hap Iesui
tikuap hawyi to'e Iairu pe — Yt gyt'ere tei'o
esaki'yt iku'uro hap pupi ma'ato etimohey
yn na'yn Tupana hawyi waku pe esaki'yt
e. 51 Mi'i hawyi Iesui put'ok'e Iairu yat
ete hawyi Iesui to'e miit'in sem me — Yt
atiky'esat i miit'in typy'i poity'i iku'uro
rakat yatype e. Waku Peteru Iuwãu Tiaku
i'ewyte i'ywot ity yn atiky'esat iku'uro
yatype e. 52 Teke hawyi toipuẽti itote miit'in
wak haria haki'yt iku'uro pote te'e ruwak
ta'a tueko ewy sa'up ete. Mi'iria pe Iesui
to'e — Yt eweiwak tei'o e eipo'inik to e.
Yt iku'uro i rat e. Toket ne'i wyti e.
53 Mi'i pote wak haria to'o ky ry'i ne'i Iesui
ehay ete — Pywo ti rat iku'uro sese haki'yt
i'atu'e. Era'akasa ro i'atu'e Iesui pe. 54 Iesui
teke ra'yn iku'uro rakat kape iwywuat pe
hawyi toipo pytyk ta'yn hawyi tuwẽ powat
— Ere'ãpe'ok'am no pĩ'ã makuptia e. 55 Mi'i
hawyi tuwẽ powat haki'yt yt ipyhu i ra'yn
nakat. Mi'i hawyi tuwẽtem gu'uro pyi
hawyi tuwe'ã pe'ok'am i ra'yn. Mi'i hawyi
Iesui to'e ity pe — Mana etopoi ro emẽpyt
e. 56 I'ywot'in te'eruwehum kahato Iesui ete
ma'ato mi'i hawyi Iesui to'e — Yt ewehenoi
tei'o aikotã uiminug esaki'yt etiat ko'i ira-
nia'in me aikotã atomoieĩ ne'en esaki'yt
atiõtem gu'uro pyi hap ko'i e.

9

MATEU 10.5-42 MAKU 6.7-13 PIAT EWY

1 Iesui tuwẽtem Iairu yat pyi hawyi toi'a
tu kaykay tuwe wawi temiit'in sese 12 ok
takaria. Mi'i hawyi to'e temiit'in sese pe
— Uiwy ria'in Mesup atum na'yn ehepe
uhesaika hap ahiag sopo hamuat e. I'ewyte
atum na'yn ehepe uhesaika hap i'ahu
rakaria moehãite hamuat katupono mesup
woroho'opo'oro teran wuat'i tawa ko'i puat
wuat'i miit'in mu'e uhehay wakuat nuat e.
2 Mi'i hawyi toi'a tu po'oro temiit'in miit'in
mu'e hamo aikotã waku miit'in tunug Tu-
pana Ta'a tu po typot Koro wo mesuwat yi
tote hap enoi hamo. I'ewyte i'ahu rakaria
moehãite hamo toi'a tu po'oro. 3 — Uipot
po'oro ko'i eipe e. Uhehay moherep han-
uaria e. Mi'i pote atiky'esat ewei'a tu mu'e
miit'in uimiky'esat ewy e. Pyno woro ho'o
mu'e aikotã atiky'esat eweiwat hap owakai
te e. Yt kat i tei'o eweitioto ehekat ko'i e.
Eipo'yha ti sero'ok ehat pupiat wyti aru yt
ewetioto i e. Yt ehekuriwu i wyti yt eimi'u
ko'i i wyti i yt eheti neiru i wyti yt typy
ehesokpe i wyti ewetioto tei'o e. 4 Put'ok'e
wei'e wẽtup tawa pe hawyi eiky'esat hat
wẽtup ok to'yat pe pote eweikup te'en o
itote e. Waku wẽtup yat pe yn eweikupte'en
eimi mu'eria etawa pe e. Yt eiko hye wyry
kohye wyry tei'o irania'in yat ko'i upi mi'u
kat hamo eimimu'eria etawa ok tã e. Waku
wẽtup ok e'yat pe — Ereĩne'en mesuwe
mehĩ e haria e'yat pe yn o eweiket eipoi hap
ok tã are e. Wẽtup getap we yn eweikup
te'en uhehay sytpok hamuat eweiwat eimi
mu'eria etawa pe turan e. 5 Ma'ato mekewat
tawa piaria yt uwe i i'atuwese pote eweiwat
i ra'yn o i'atue tawa pyi e. Ma'ato eiwat
hap owakai te o tawa sawiu eipy etiat eiwei
pitpit'ok kahato — Tupana ehay pun haria
eipe hap enoi i'atuepiat hamo e Iesui topot
po'ororia 12 ok takaria pe. 6 Mi'i hawyi to-
henoi yne aikotã waku miit'in mu'e hawyi
tuwat ra'yn Iesui e'yianme yne tawa ko'i
upi. Mi'i hawyi ta'a tu henoi wuat'i tawa
pe sehay wakuat Iesui etiat hawyi i'ahu
rakaria tawa piaria ta'atumoehãite kahato.

MATEU 14.1-12 MAKU 6.14-29 PIAT EWY

7 Mi'i hawyi tama Karireia piat morekuat
Eroti tikuap ta'yn aikotã Iesui minug ko'i
etiat hawyi tuwa nẽtup kahato — Atikuap
som uwe sese Iesui pãi e. Atikuap ti meke-
wat uimi'auka Iuwãu wo'o set'ok hat ra'yn
tuwe hymut i e tuwepe Iesui pe. 8 Ta'i
Iesui wyti Iuwãu uimi'auka tuwe hymut i

ra'yn gu'uro pyi sio tuwe hymut gu'uro
pyi mekewat sa'a wy'iwuat Tupana ehay
moherep hat Eria sio yt e tuwanẽtup Iesui
etiat sio yt mi'i miit i sio wẽtup ok Tupana
ehay moherep hat tuwe hymut i ra'yn e
morekuat Eroti topy'a pe Iesui etiat. Mi'i
pote morekuat Eroti tuwa nẽtup kowo'i
kowo'i. 9 — Pyno ui'a kag'aia Iuwãu pãi e.
Tuwẽtem gu'uro pyi e ma'ato Mi'i Iesui e
hap het rakat uwe sese yt atikuap i pote
e. Irania'in mienoi uhepiat pywo sio yt
atikuap i e. Uwe kahato som atikuap teran
mesup e. Mi'i hawyi morekuat Eroti teha'at
teran kahato Iesui ewawi. Toiky'esat ka-
hato Iesui kapiat ta'a kasa hap. Toiky'esat
ta'a kasa Iesui minug yt miit'in eminug
kuap i iwato rakat haype.

MATEU 14.13-21 MAKU 6.30-44 IUWÃU 6.1-14 PIAT EWY

10 Mi'i hawyi Iesui potpo'o roria te'e
ra'aipok i ra'yn tawa ko'i kaipyi ihay mo-
herep haria. Mi'i hawyi ta'atuhenoi aikotã
aikotã ipu'ap muat upi ta'a tu minug hap
ko'i ta'atuewyry hap upi ta'atuhenoi henoi
yne yne Iesui pe.

Ta'a tu henoi yne ra'yn hawyi Iesui te'e
re po'ok i ra'yn temiit'in wẽtup tawa kape
tawa Pesaita kape ta'a tu weran temiit'in
nywo hap toiky'esat. 11 Ma'ato miit'in typy'i
rakaria tikuap hawyi aikope Iesui toto hap
kape tuwat hewat'ymo. Iesui tiky'esat ka-
hato tuweran pytkai iwese kahato toĩne'en
õ'ẽ haria ete. — Waku uhyt'i'in mana'in e
õ'ẽ haria pe. Eiwehyt'ok to e i'atuepe. Mi'i
hawyi mi'iria toi'a tu mu'e kahato aikotã
waku watunug Tupana Aiporekuat no hap
ete. I'ewyte i'ahu rakaria toi'atumoehãite
kahato itote. 12 Mi'i hawyi porap wãtym
i kape hemiit'in 12 ok takaria te'e ro'e
Iesui pe — Urumu'e hat eti'a tu po'oro i ro
miit'in sem tawa ko'i upi getap ko'i kape
mi'u kyi'at hamo i'atuket hamo katu pono
yahig wato pe watu kup te'en mesuwe ne'i
pote yt kat i getap i'atu'e Iesui pe. 13 Mio
tã i'atu'e hawyi Iesui to'e — Ewei'a tupoi
ro hesy'at rakaria mio e ti temiit'in me.
Mi'i hawyi — Mehĩ kurin kahato aimi'u
mesuwe i'atu'e. Ta'i aimi'u 5 man typy
pira yn wuat'i poi hamo i'atu'e. Sio apo
etiky'esat urutuwat tawa kape mi'u kyi'at
po'og iwato hamo typy'i rakaria moenuk
hamo i'atu'e. 14 Tukup te'en itote miit'in
sem kahato aikotã 5000 ihainia'in i'ewyte
hary poria'in hirakaria'in tukup te'en itote
hesy'at rakaria ma'ato yt ta'a tu mo rania
yne i. Mi'i hawyi Iesui to'e ra'yn — Pyno
ewei'apyk to yi upi kowo 50 kowo 50 ewei'e
ro wa'atunug haria pe e Iesui temiit'in me.
15 Mi'i hawyi ta'a tunug na'yn i'e hap ewy
hawyi apyk puo tukup te'en. 16 Mi'i hawyi
Iesui tat ra'yn man a hit rakat typy pira
hawyi teha'at atipy kape — Waku kahato
emiium uruepiat urumi'u wuat Tupana e.
Waku to'e Tupana pe hawyi tutum na'yn
mekewat man 5 a hit typy pira temiit'in me
itotiaria moenuk hamo. 17 Mi'i hawyi tuwe
mo wato kahato itotiaria erenuk hap. Mi'i
hawyi i'atu'ok ta'yn hawyi mi'u ieĩpyt 12
yrysakag me topyhu'at. Wẽ sakpo i'atumi'u
ieĩpyt topyhu'at re.

MATEU 16.13-19 MAKU 8.27-29 PIAT EWY

18 Wẽtup e'at hawyi meiũran Iesui tuw-
eran toĩne'en temiit'in nywo Tupana kapiat
tehay hamo. Mi'i hawyi apo'e temiit'in me
— Uwe som uito irania'in wanẽtup hawe
e. 19 Mi'i hawyi ta'a tu wesat — En ni wo'o
set'ok hat Iuwãu tuwẽtem gu'uro pywiat
hat i'atu'e irania'in epiat pe Uhyt i'atu'e.
En ni erẽtem sa'a wy'iwuat Tupana ehay
moherep hat Eria e hap i'atu'e irania'in
epiat pe Uhyt i'atu'e. Yt Eria i pote wẽtup
ok sa'a wy'i tewuat Tupana ehay enoi hat
tuwe hymut i ra'yn gu'uro pyi i'atu'e ira-
nia'in etiat Uhyt i'atu'e. 20 Mi'i hawyi apo'e i
ra'yn temiit'in me — Ma'ato ehepe apo uwe
Uito eiwanẽtup hawe e. Uwe sese som Uito
ehepe e temiit'in me. Mi'i hawyi Peteru
tiwesat — En ni Tupana Mipo'oro Urueha
kye ra'at hanuat rat Mehĩ e. En ni Wuat'i
Miit'in Porekuat Hanuat Uhyt e Iesui pe.

MATEU 16.21 MAKU 8.30-31 PIAT EWY

21 Mio tã e hawyi Iesui ti'a tu nãpin haty
wo temiit'in — Pyno uiwy ria'in e uikuap
ehepiat hap yt ewehenoi tei'o irania'in me
e temiit'in me. 22 Yt ewehenoi tei'o irania'in
me Peteru to'e uhepiat hap ewy katu pono
uhehay pun hanuaria irania'in tukup te'en
mote e. Pywo ti aru aho'opot kahato aru
e. Uito ti Wuat'i Miit'in Yke'et i'ewyte
Wuat'i Miit'in Kywyt pytkai yt uimohey
hin i e. Pywo ti rat aho'opot hap put'ok'e
irane e. Yt uiky'e hin i mesu wa ro tiaria
nagnia i'ewyte pa'i watoria yt uiky'esat
hin i ta'a tu po rekuat no hap e ta'a tue
ha kye ra'at hap e. I'ewyte Tupana ehay

miwan etiat henoi haria yt uiky'esat hin i
e. Ui'auka teran haype Uito Ta'atueyke'et
Ta'atukywyt pytkai e. Uiku'uro ma'ato mi'i
hawyi ti aru ara'aipok i ra'yn gu'uro pyi
hawyi areĩne'en ne e. Pywo mye'ym e'at
uisyp uiku'uro hawe areĩne'en hawyi e Iesui
tuwetiat tohenoi temiit'in 12 ok takaria pe.

23 Mi'i hawyi irania'in itotiaria kape Iesui
henoi — Eweiwat teran uhupi uipotmu'eria
wo pote eweitoiat ro yne eimi ky'esat ko'i
yt uimi ky'esat i ewywuat ko'i e. Mi'i
hawyi haty wo o — Atunug neran Tupana
miky'esat ewywuat ei'e hap wywo eweiwat
ro uhupi e. Ta'i eho'opot hap eweipuẽti
irane eweiwat uhupi hawyi e. Yt eimi
ky'esat ewy i ewetunug ma'ato Tupana
minug neran hap ewywuat wywo o eweiwat
e. I'ewyte irania'in yt eiky'esat i haria i'atu
py'ahak hamuat ehete e. Ehaty'i haty'i
aru uhupiat eweiwat hawyi e. Ui'auka
irane aria'yp posak ete e. Pyno waku eipe
ui'ewy eweikup te'en e. — Ui'auka pote
ui'auka ma'ato yt atoiat hin i Uika'iwat
mohey hap ewei'e o eweikup te'en neran
uipotmu'eria wo pote e. Waku ahe'aria'yp
posak etiat ewywuat ra'yn wywo aho'opot
hap upi aiku'uro hap kape watuwat wẽtup
sok yn aito hawyi e. Uhemiit sese yt
ui'atoiat i miit'in pupi e Iesui. 24 Uwe uwe
iku'uro uipotpap we uhehay wakuat enoi
hamo mi'iria wyti aru ta'a tuieĩ ne'en hap
sese puẽti wuat'i e'at pe mesuwe i'ewyte
atipy pe e. Ma'ato irania'in ta'atuieĩne'en
hap mesuwarotiat kape yn wanẽtup haria
ta'atuieĩne'en hap sese pun haria howasat
rakaria te'e ro py hu'at e. 25 Pyno torania
mesuwarotiat kare'en eipo pe hawyi hekat
rakaria eipe mesuwe ma'ato mi'i pytkai yt
kat i ha'up eweipuẽti eheĩne'en sese wuat'i
e'at piat sa'up mo e. Mi'i hap yt kat i
topyhu'at eipo pe katupono eweipun na'yn
eheĩne'en sese mesuwuat uimiky'esat nug
hap hawyi eimiky'esat nug hap mesuwe yn
ewetunug pote e. 26 Uwe uwe mesu wa ro
tiaria uipupi tuwe mõti uhehay pupi tuwe
mõti mi'i hawyi i'ewyte Uito aremõti wy
mi'i haria pupi e. Ta'i mekewat e'at aru
karãpeĩ Uito Eheyke'et Eikywyt ariot atipy
kaipyi uhẽtyhot hap puo Ui'ywot esaika
hap puo hap e'at mi'iria pupi aremõti e.
Ta'i mekewat ikahu sese hawuo ariot atipy
piaria wywo uhesaika kahato hap wywo e.
Mi'i hap e'at pe turan aremõti aru wemõti
uipupiat haria pupi e.

MATEU 17.1-13 MAKU 9.2-8 PIAT EWY

27 Yt eweiwaure tei'o mio wuat ui'e hap e.
Pywo ti rat tukupte'en meiũpe Tupana topy
hu'at Morekuat nuat hap kapiat akasa haria
e. Aikotã Tupana topyhu'at Morekuat hap
kape te'e ra'a kasa irane ta'a tu ku'uro hap
owakai e Iesui itotiaria pe temiit'in Peteru
Iuwãu Tiaku piat pe mio tã e. 28 Mi'i hawyi
7 e'at hawyi Iesui tioto ra'yn topotmu'eria
sese Peteru Iuwãu Tiaku tuwewywo yity'ok
kape. Mi'i tote ihay To'ywot Tupana wywo.
29 Mi'i turan Iesui owa yt sa'awy'iwuat ewy
hin i hẽtyhot kahato i'ewyte hesokpe ime-
hit kahato ikytsig kahato. 30 Mi'i hawyi
meremo te'e ru we mo herep iwywo typy
ok sa'a wy'iwuat Tupana ehay moherep
haria atipy kaipyi. Wẽtup ok ase'i Musei
wẽtup ok ase'i Eria. 31 Mi'iria atipy piat
hẽtyhot hap ewywuat puo te'e ru we mo
herep. Mi'i hawyi Musei Eria i'atuehay
kahato Iesui wywo aikotã Iesui tunug irane
Tupana miky'esat etiat aikotã iku'uro irane
Tawa Ieru sarẽi me hap. Iku'uro hap aika
wiano hap ete e hap ete i'atuehay. 32 Mi'i
turan Peteru Iuwãu Tiaku te'eroket kahato
itote ma'ato te'e ru we hymut hawyi te'e
ra'a kasa ra'yn Iesui ẽtyhot hap. I'ewyte
i'yaty piaria sa'a wy'i wuaria Tupana ehay
moherep haria ase'i Musei ase'i Eria te'e
ra'a kasa ra'yn. 33 Mi'i hawyi Musei Eria
Iesui yaty pepyi tuwat turan Peteru to'e
Iesui pe — Waku meiũpe wato py hu'at
wuat'i e'at pe Mehĩ e. Pyno waku uru-
tunug mesuwe wẽtup yat ase'i Musei mõ-
typot hamo wẽtup yat ase'i Eria mõtypot
hamo hawyi wẽtup yat emõtypot hamo
urutunug mesuwat yity'ok tote e Peteru
Iesui pe ma'ato yt tepiat yt ikuap i popuo
mio tã to'e katupono token'ẽ haype. 34 Mio
tã e turan ywyhig put'ok'e Peteru Iuwãu
Tiaku ete. Mi'i hawyi te'e ro ken'ẽ kahato.
35 Mi'i hawyi Tupana ehay ta'atukuap ta'yn
ywyhig kaipyi — Mekepe eipy'a setpe ti
Wẽtup ok Miit toĩne'en. Mi'i ti Uha'yru
Uimi'airo Wuat'i Miit'in Ehakye ra'at han-
uat e. Pyno eiwa nẽtup to Uha'yru mienoi
kape e Iesui piat pe I'ywot Tupana ehay
put'ok'e atipy kaipyi. 36 Mio tã e hawyi Iesui
tuweran toĩne'en Musei Eria te'e ra'aipok
atipy kape hawyi. Mi'i hawyi Peteru Tiaku
Iuwãu yt henoi hin i irania'in me ta'a tu'a
kasa hap ko'i ma'ato meiũran ta'a tu henoi

ra'yn ta'atumikuap ko'i Iesui tehymut ra'yn
gu'uro pywiat hawyi.

MATEU 17.14-21 MAKU 9.14-29 PIAT EWY

37 E'ihot'ok pe hawyi Iesui topot mu'eria
wywo ipot'apyk yity'ok kaipyi yi hot kape.
Mi'i turan put'ok'i'atu'e typy'i rakaria Iesui
ete. 38 Mi'i hawyi wẽtup ok miit'in tok
piat tikaykay ra'yn Iesui — Urumu'e hat
eraha'at ro uha'yru wẽtup yn nakat kape e.
39 Ma'ato ahiag teke uha'yru piit pe hawyi
tehay pirik wo ihay sa'ag hawyi ahiag ti-
huruk kahato uha'yru Uhyt e. Yt naku i
kahato tuete hawyi iwẽnãpuk sa'ag kahato
uimẽpyt e. Mi'i hawyi tohaty'i haty'i hawyi
iperup kahato toĩne'en mot'i tuete hawyi
tuwẽtem porap i tuereto uimẽpyt piit pyi
e. Mi'i hawyi meremo teke i ra'yn ipiit
pe tuereto i'ahyk ahyk hamo e. 40 Emiit'in
me ahiag hep hap ahẽtup wen ma'ato yt
ta'a tuhep kuap i e Iesui pe. 41 Mi'i hawyi
Iesui to'e itotiaria pe — Are pãi eipe ti
yt Tupana mohey hin i haria i'ewyte eiwa
nẽtup hap yt hãpyk hin i Tupana kape e.
Areĩne'en mot'i ra'yn eiwywo eimu'e hamo
wen ma'ato yt uimohey kahato i e. Mi'i
hawyi to'e ahiag ipiit piat rakat e'ywot pe
— Pyno eterut ro esa'yru uhowawi e. 42 Mi'i
hawyi kurum tut Iesui ewawi turan ahiag
tipun i yi tote hawyi toihuruk huruk kahato
i'ewyte iwẽnãpuk. Ma'ato mi'i turan Iesui
— Wãi'e ahiag me hawyi tuwẽtem hawyi
ihãite. Waku hawyi Iesui tum ha'yru i'ywot
pe.

MATEU 17.22-23 MAKU 9.30-32 PIAT EWY

43 Mi'i hawyi itotiaria te'e ru wa nẽtup
Tupana esaika hap iwato kahato Iesui mimo
herep hap kape. 44 Te'e re wa nẽtup turan
Iesui minug ko'i etiat turan Iesui henoi
topot mu'eria pe — Yt eweiwaure tei'o
mesuwat uimienoi e. Pywo ti rat Miit'in
Eheyke'et kahato areĩne'en pytkai miit'in
mima'at aru arepy hu'at hawyi ui'auka
teran haria po pe uhenoi. 45 Ma'ato yt ta'a
tukuap hin i kat to'e hawe mio tã e ma'ato
hemiit'in apo yt i'atu'e teran i te'eroken'ẽ
haype.

MATEU 18.1-5 MAKU 9.33-37 PIAT EWY

46 Mi'i hawyi Iesui potmu'eria tu'uka
to'ope ta'atuehay wo uwe kahu po'og tu'isa
wo toĩne'en hap ete. Mi'i hawyi — Uito
po'og eikai yn i'atu'e to'ope. 47 Mi'i hawyi
Iesui tikuap ta'yn i'atuwanẽtup hap hawyi
toterut hirakat i'atue wawi tuwe wywo.
48 Mi'i hawyi to'e temiit'in me — Uwe uwe
toĩne'en neran uhemiit'in akag wo waku
mi'i miit topy hu'at hira karia powyro hat
wo mẽpyt'in ky'e hat wo po'og torania kai
e. Uwe uwe ti'atuky'e kahato hirakaria Uito
ewy mi'i hat po'og uhemiit koro toĩne'en
irania'in kai Tupana wanẽtup hawe e. Mi'i
pote eweha'at ro meiũwat hirakat kape uwe
uwe meiũwat hirakat ewywuat ky'e hat
i'ewyte uiky'e hat sese e. Meiũwat hirakat
ewywuat ky'e hat uiky'e hat toĩne'en mi'i
hawyi mi'i hat waku ei'akag wo e. Pywo
ti rat uwe uwe uiky'e hat toĩne'en mi'i hat
piat Tupana to'e — Uiky'e kahato hat en e
hirakaria ky'e hap upi e. Mi'i hat ti ei'akag
wo toĩne'en Tupana wanẽtup hawe e. Pywo
ti rat uwe uwe to'e hirakat yt i'ywot i yt ity
i rakat pe — Ereke o ui'yat pe uimẽpyt no
e hat pe — En po'og uhemiit e aru Tupana
e Iesui. Meiũwat hirakat ewywuat ky'e
kahato hat uimi'airo ei'akag wo toĩne'en e.
Uwe to'e hirakaria pe — To'iro watenuk hit
e mi'i hat i'ewyte uhepe — To'iro watenuk
e hat ewy toĩne'en e Iesui. Mi'i hat uiky'e
hat i'ewyte uwe uwe uiky'e hat Ui'ywot
Atipy piat ky'e hat toĩne'en e. Meiũwat
hirakat ky'e hat ewywuat eipe pote uiky'e
hat i'ewyte toĩne'en i'ewyte Uipo'oro hat
Tupana ky'e hano toĩne'en e. Uwe hirakat
powyro hano toĩne'en mi'i ti po'og waku
eimu'e hat akag e. Ta'i yt wemowato i hat
po'og irania'in kai ei'akag wo e Tupana e
Iesui ahepe temiit'in me.

MAKU 9.38-40 PIAT EWY

49 Mi'i hawyi Iuwãu to'e Iesui pe. —
Uruka'iwat ga'atpo uruta'a kasa ra'yn
wẽtup ok ahiag ko'i sopo hat e. Eset wo
toi'a tu sopo kahato ahiag wen yt hewyry
hin i ahupi hat. Mi'i pote — Wãi'u ru to'e
tope katu pono yt karãmuo i uruwywo
hewyry rakat i pote e. Ta'i yt karãpe i
mekewat miit eti'airo uruehamo emiit no
pote — Yt naku i etunug Iesui motpap
mesuwe yt uruwywo i ereto pote uruto'e
tope e. Mi'i hawyi — Ma'ato uito ti eipe
ewywuat kahato katu pono uito i'ewyte
Iesui mohey hat areĩne'en e uruepe. Mi'i
hawyi — Wãi'uruto'e i tope katupono toi'a
tusopo kahato ahiag itote ehay wo ma'ato
yt hewyry i uruupi uruto'e tope i'atu'e Iesui
pe topot po'o roria. 50 Ma'ato Iesui tiwesat

topot po'oro Iuwãu me i'ewyte irania'in topot mu'eria pe — Yt naku i wãi'e wei'e wẽtup uhemiit yt hewyry i eiwywuat rakat pe e katu pono ti aru tukup te'en kahato uhemiit'in yt eimikuap ko'i i e. Mi'iria ti aru ma'ato howapy kahato uhesaika hap wywo eiperia ewywuat e. Mi'iria uimohey kahato haria tukup te'en eiperia ewywuat uimohey kahato rakaria yt karãpe i eiwywo hewyry rakaria pytkai e. Mi'iria ti yt karãpe i uimohit ta'atuehay wuat haria katu pono uhet wywo ta'a tu sopo ahiag e. Mi'i pote ti yt naku i irania'in uhemiit'in me — Wãi nei'o ewei'e yt eiwywuat hewyry rakaria i pytkai are e. Pyno po'og waku — Hẽ to uhyt mana ewei'e yne uhemiit'in waku nug haria pe e Iesui ahepe.

[51] Iesui aipok hap atipy kapiat hamuat yt pya hin i mi'i pote Ieru sarẽi kape yn toto teran to'auka aheka wiano hap kape toto teran. [52] Toto Ieru sarẽi kapiat tokosap mo teran tawa Samaria kape. Mi'i pote sa'a wy'i toi'atupo'oro temiit'in te'yianme tawa kape ta'a tuket hamuat heiam kat hamo. [53] Ma'ato toto tawa wato Ieru sarẽi kapiat tokosap mo. Mi'i pote tawa Samaria piaria sakpo toto teran. Mi'i pote toi'a tu po'oro temiit'in te'yianme tawa Samaria kape i'atu mi'u kat hamo i'atuket hap kat hamo. Ma'ato tawa Samaria piaria yt tiky'esat i katu pono ta'a tukuap ta'yn ta'a tue wa nĩ kaptia tawa Ierusarẽi piara kapiat tokosap mo toto Iesui hap. Ta'i Iuteu ywania Iesui pote yt ta'a tu ky'esat i Iesui ut hap. Katu pono tawa Samaria piaria gupte'en haria yt iky'esat hin i Iuteuria ko'i. [54] Tiaku Iuwãu mi'i tawa piaria e hap ta'a tukuap hawyi apo'i'atu'e Iesui pe — Uruka'iwat waku apo aria uruikaykay atipy kaipyi yt eky'esat i haria tawa Samaria yawnia u hamo i'atu'e. Pyno waku eti'a tu moma yne mi'iria aria atipy kaipywiat wo i'atu'e Iesui pe. [55] Mi'i hawyi Iesui tuwemorem wãito'e hamo — Yt rat yt eiwe'eg hin i e. Yt ariot i wyti miit'in auka hamo Uito e. Yt naku i eweikaykay aria atipy kaipyi miit auka hamo e. Miit'in ehakye ra'at hamo ariot e. [56] Mi'i hawyi tuwat i ra'yn wẽtup tawa kape wẽtup mu'ap upi yi Samaria sakpo.

MATEU 8.18-22 PIAT EWY

[57] Mu'ap upi put'ok'e Iesui ewawi wẽtup ok tehay hamo — Mehĩ areto teran kahato eupi aikowo aikowo ewyry hap upi e. Uipap eupi emiit no areĩne'en neran e. Ehay moherep wuat'i ywania piat hamo atiky'esat uito e. [58] Mi'i hawyi Iesui tiwesat — Pyno ereto teran pote waku sa'a wy'i eto hap owakai etikuap niatpo kahato ereto uhupi hap e. Yt kat hin i ui'yat toĩne'en mesu wa rotiat e Iesui. Uito Miit'in Yke'et areĩne'en wen ma'ato yt kat i uhekat uimi'u mesuwe e. Ereto teran uhupi pote yi tote yn watoket yt kat i ai'yat pote e. Ta'i mesu wa rotiat awahuru ko'i tukup te'en ta'a tu ka'a puo ma'ato Uito yt kat i uiket hap e. I'ewyte weitaria ta'a tusok ko'i puat te'e roket ma'ato Uito Wuat'i Miit'in Porekuat pytkai areket yahig me mu'ap upi yt kat i ui'yat i pote. Yt kat i uhekat mesu wa rote are'e epe e. Niatpo kahato uhemiit no hap waku miit'in tikuap tuwat uhupi teran haria e. Yt naku i eweiwat uhupi hawyi ui'atoiat niatpo kahato hap upi are e Iesui ahepe. [59] Mi'i hawyi Iesui tuwẽpowat wẽtup ok kape — To'iro uhupi mehĩ e. Mi'i hawyi toiwesat Iesui — U pãi wen ma'ato sa'awy'i waku atipoi ui'ywot iku'uro hap kape mi'i hawyi isyp rokirẽ waku meremo areto eupi e. [60] Ma'ato Iesui to'e — Etipo'oro iku'uro rakaria iku'uro rakat syp hamo uhyt e. Tukup te'en ni iku'uro rakaria ewywuaria Tupana kape yt ihay i haria yt kuap i haria waku mi'iria po pe etoiat sa'up e'ywot poi e'ywot syp hamo uhyt e. Mi'i hawyi meremo ereto uhupi miit'in mu'e aikotã waku ta'atunug Tupana ta'atuporekuat nuat enoi hamo e. [61] Mi'i hawyi wẽtup ok to'e Iesui pe — Ta'i areto teran eupi pãi Uhyt e ma'ato sa'a wy'i ahẽtup teran ui'ywot uity pe sio waku sio yt hap e. [62] Mi'i pote Iesui to'e — Yt naku i wateput hap upi wateha'at at ka'ap ahewat'ymo hap kape katu pono mi'i tã watunug pote meremo wata'at e. Mi'i hap ewy kahato uwe uwe toto uhupi uhehay moherep hamo hawyi tewat'ymo hap kape teha'at kahato hawyi toiky'esat tomi'atoiat ko'i hawyi ta'aipok i ra'yn sa'awy'iwuat hap kape mi'i miit yt naku i topy'a pe uhemiit no. Mi'i miit yt naku i uhemiit no Tupana ehay moherep hamo aikotã waku watunug Tupana Aipotypot no e hap moherep hamo e Iesui — Areto teran eupi wen e haria pe.

10

[1] Wẽtup e'at Iesui Aika'iwat ti'a tu'airo po'og 70 ok takaria topot mu'eria wo. Mi'iria typy ok tuereto toi'a tu po'oro

aikowo aikowo toto irane hap tawa kape
te'yianme tawa ko'i upiat miit'in atumu'e
yian notiat hamo. [2] Toi'a tu'airo topot
po'o roria hawyi toi'a tu nãpin i'atuwat
hap eyianmete aitotã waku ta'atunug ipuo
hap ete mio tã e — Woro ho'o'airo eipe
miit'in sem atumu'e hanuaria wo e. Miit'in
haat rakaria ewywuaria Tupana wanuat
nug hamuat e. Aikotã awati ewy kahato
mi'iria tukupte'en waku pe hamo e. Waku
eweipuruk aimi'u wo e katupono awati sem
ewywuat itote miit'in sem e. Yt eweipuruk
kuap i hap ewy i'atu kahato awati ewy
e. mi'i pote waku eiperia typy'i kahato
ipuruk hamo e. Waku ewehẽtup ipuruk
hamo Mikoi Ka'iwat Tupana pe — Etipo'oro
o meremo urupo wyro hanuaria haat ko'i
puruk hamuat ewei'e Ipuruk Hat Ka'iwat
pe e. Waku wahẽtup Tupana pe aipo wyro
hap are. Mi'i hawyi temiit 70 ok takaria
toi'a tu po'oro tehay moherep hamo. [3] —
Pyno eweiwat ro e ma'ato eiwe'eg wo o
eimi mu'eria pupi are katu pono irania'in
itote ai'auka teran haype ne'i e. Ta'i
woro ho'o po'oro ehewa nĩ kaptia py'a set-
piat eikupte'en hamo aikotã aihũria tukup
te'en awahuru sem py'a setpe hap ewy
aru eweikup te'en itote aikotã awyato ai'u
teran haria ewywuaria itote tukup te'en
uhetiat ewei'a tu mu'e turan e topot po'o
roria 70 ok takaria pe. [4] Eiwat hap upi yt
eweitioto tei'o ehekat ko'i i'ewyte mekewat
sa'up eiam me yt kat i sa'up eweitioto o
e. I'ewyte ehesokpe eiam yt eweitioto tei'o
e. Wẽtup yn eipy piat eipy sokpe mi'i
waku eretopag e. Mi'i hawyi yt eweikup
te'en mot'i i mu'ap upi irania'in wehay
mikyry'i hamo e. Ma'ato eweiwat ro hãpyk
mekewat tawa ko'i kape eipo'oro hap ko'i
nug hamo i'atu mu'e hamo are ehepe e
Iesui. [5] Kat etawa kat etawa pe put'ok'ewei'e
hawyi o wẽtup getap we yn eiwe hyt'ok
hawyi waku ewehẽtup Tupana pe — Eti'a
tue ha kye ra'at kahato ro meiũwat getap
wiaria hawyi eti'a tu moe hãite yne miit'in
meiũwat getap wiaria o ewei'e itote e. [6] Mi'i
hawyi getap wiaria eimienoi ko'i Tupana
mipoi tyro ko'i tukup te'en ei'e hap ewy e.
Ta'a tukuap teran ehay pote meremo ta'a
tukuap e. I'atu wese ehete pote ei'e hap
— Tupana eti'atue hakye ra'at meiũwat yat
piaria o ei'e hap sa'awy'i eimiẽtup ewy Tu-
pana tunug na'yn ei'e hap ewy wen ma'ato
mekewat yat piaria yt i'atu wese i uhehay
kuap hamo pote hawyi wu'uka teran haype
pote eimiẽtup — Tupana eti'a tu poi tyro
meiũwat yat piaria ei'e hap Tupana yt tum i
ta'atumo wepit hap eimiẽtup sa'awy'iwuat
ewy e. [7] — Mi'i hawyi wẽtup getap we yn
eweikupte'en eiky'esat haria piat pe e. Eiwe
hyt'ok hawyi itote yn o eweikup te'en e.
Kat som ta'atuium ehepe eimi'u wo mi'i
ti waku ewetu'u e. Yt eweiwe mõti tei'o
i'atumium ete yt kat sa'up i katupono eipe
ti i'atumu'e haria pote eipoi eipotpap sa'up
mo e. Ma'ato yt naku i eheha mane'i yne
getap ko'i upi sẽtup sẽtup eharia ewy e.
Sa'awy'iwuat eiwehyt'ok hawe yn eweikup
te'en hawyi itote yn eweinuk e. [8] Tawa
piaria waku kahato eweipuẽti e haria pote
ehu'u ro kat ko'i kat ko'i ta'a tu mierut
eimi'u wuat. [9] Mi'i tote yne i'ahu rakaria
waku eweimoe hãite e. Waku kotã ewei'e
itotiaria pe — Tupana topy hu'at meiũ
Porekuat no hap yt pya hin i eikai ewei'e
iwese etawa piaria pe. [10] Ma'ato tawa piaria
yt i'atu wese i ehete pote waku eiwe nõ'ẽ
i'atue tawa pyi hawyi mu'ap upi itote pyi
eiwe pit pit'ok i'atue tawa sawiu eipy etiat
hep hamo hawyi ewei'e wuat'i tawa piaria
ehamo — Pyno mehĩ'in mana'in Tupana
ehay pun haria eipe ewei'e i'atuepe e. Pyno
yt uruiky'esat i ra'yn ehetawa sawiu urupy
ete ewei'e o i'atuewawi. Tupana ehay pun
haria ra'yn eipe ewei'e itotiaria pe e. Mi'i
hap ewetunug hawyi meiũwat tawa piaria
tikuap ta'yn uimohey hap pun haria ne'i
mi'iria i'ewyte Tupana tikuap ta'yn uimo-
hey hap pun haria hap e Iesui topot po'o
roria pe 70 ok takaria pe. [11] Mio tã waku
ewei'e itote — Pyno urumienoi Tupana
Mipo'oro Ahehakyera'at hat etiat sehay yt
eweiky'esat i hawyi ehetawa sawiu urupy
etiat yt uruiky'esat i hawyi uruipit pit'ok
ewei'e o e. Mi'i tã urutunug ei'apiheg irane
hap enoi hamuat hap ewei'e o e. Koitywy
Tupana ti'a tu'a piheg aru yt eweiky'esat i
urumienoi pote ewei'e o e. Tupana topy
hu'at Miit'in Porekuat nuat hap yt pya hin
i eikai toĩne'en ma'ato yt eweiky'esat i pote
ei'a piheg hap yn topy hu'at irane ewei'e o
yt uiky'esat i haria pe e.

MATEU 11.20-24 PIAT EWY

[12] Mi'i hawyi Iesui to'e wuat'i tawa ko'i
puaria towanĩnkaptia pe yt tomohey i haria
pe — Arewak uipy'a pe ei'apiheg hap ete e.

Pywo ti rat are'e ehepe Tupana mi'a piheg
ko'i eweikup te'en aru e. Karãpe put'ok'e
aru mekewat uhe'at hawyi are'e Tupana pe
uwe waku rakaria uwe yt naku i rakaria
hap e'at pe ti aru ahenoi Tupana pe mio
tã — Eipe ti uipot po'o roria yt ky'esat i
haria pote yt naku i pe eweikupte'en po'og
sa'awy'itewuat tawa Sutuma piaria kai sa'a
wy'iwuat uimiwuk kai are'e. Mi'iria yt naku
i kahato rakaria ati'a tu moma ra'yn aria
wo atipy kaipywiat no ma'ato eipe po'og
yt naku i wo eweipy hu'at tawa Sutuma
piaria kai uhehay enoi haria yt eweiky'esat
i pote are aru ehehay uhetiat pun haria pe
e Iesui topotmu'eria pe. 13 Mi'i hawyi po'og
tohenoi tawa ko'i puaria yt tomohey haria
i etiat — Ahenoi wyti Iuteuria kaipywiaria
tawa Kurasĩ miaria gupte'en haria i'ewyte
tawa Pesaita piaria apiheg hap etiat e. Yt
naku i pe te'e ro py hu'at irane e. Arewak
uipy'a pe ei'a piheg hap ete e. Te'e ra'a
kasa uiminug wakuap ko'i kape yt irania'in
ewywuat i ma'ato mi'i pytkai yt uimohey
teran hin i. Uito iwato kahato rakat hap upi
i'atuehamuat atunug kahato pytkai yt miit
minug ewywuat i atunug ma'ato uimohit
ne'i e Iesui. 14 Nimo kahato tawa Tiru piaria
tawa Sĩtau piaria Tupana ti'a tu moma e.
Tawa Sĩtau piaria tawa Tiru piaria topap
yne itote e miwan me e. Mi'iria yt naku
i sese rakaria tukup te'en hap watikuap.
Pywo ra'yn i'atu minug sa'ag ko'i po'og
iwato toĩne'en wuat'i sa'a wy'i wuaria kai
wen ma'ato uimohey pun hap mesu wa ro
tiaria tawa Kurasĩ piaria tawa Pesaita piaria
po'og yt naku i nug haria Tawa Sĩtau tawa
Tiru piaria yt naku i nug hap kai katu
pono uimohey hap pun haria mi'iria pote
e. Ta'i ati'a tu mu'e kahato mi'iria Tupana
ehay wakuat wo ma'ato yt uimohey i haria
hap yn topy hu'at yt kat i uimohey hap
e. Are pãi arewak uipy'a pe ei'a piheg hap
Tupana piat hap aru hap pupi. Yt naku i
kahato hawuo topy hu'at aru tawa Kurasĩ
tawa Pesaita piaria e. Sa'a wy'i tawa Sĩtau
piaria tawa Tiru piaria yt te'era'akasa hin i
uiminug wakuat nug hap ko'i kape ma'ato
te'era'akasa pote tawa Kurasĩ tawa Pisaita
piaria ewy meremo te'e ru we morem Tu-
pana kape hap atikuap. Te'era'akasa hawyi
meremo sokpe i'anam nakat ewywuat ta'a
tupag ta'atuepiit ete haty nug hamo paata'a
tu'e Tupana kapiat hap moherep hamo are
e. Mi'i hawyi yi tote te'e ra'apyk hawyi
ywytup ko'i ta'a tu'akag me ta'a tupag ta'a
tueko ewy ta'a tu minug sa'ag atoiat hap
moherep hamo e. Ma'ato eipe ti tawa
Kurasĩ piaria tawa Pesaita piaria yt naku
i pe eweipy hu'at po'og tawa Tiru piaria
kai tawa Sĩtau piaria kai aru are katu pono
ewei'a kasa uiminug wakuap ko'i i'ewyte
uhehay Tupana etiat yn hap wen ma'ato yt
ewei'a tu'atoiat teran hin i eiminug sa'ag
hap ko'i e. 15 Mi'i hawyi Iesui — Arewak
uipy'a pe ei'a piheg hap Tupana piat hap
pupi tawa Kawana'ũ piaria e. — Ta'i uruto
po'og na'yn tora nia'in kai uruto py hu'at e
haria eipe wen ma'ato eiwema'at ne'i mio
tã ewei'e katupono ti aru eiku'uro hap topy
hu'at irane hawyi yt uwe i te'e ro py hu'at
ehetawa pe aru eikuap haria tukup te'en
mesuwat yi tote katupono eipe yt uimohey
i haria pote are e Iesui tawa Kawana'ũ piaria
pe. 16 Mi'i hawyi to'e i ra'yn topotpo'ororia
pe — Uwe eimienoi kapiat wanẽtup hat
wyti aru i'ewyte uimienoi kapiat wanẽtup
hanuat. Yt eiky'esat i hat ti aru i'ewyte
yt Uito i wyti uiky'esat hat ra'yn e. Yt
uiky'esat hat i pote i'ewyte yt Uipo'oro Hat
Tupana ky'esat hat i e 70 ok takaria pe i'atu
po'oro haype. 17 Mi'i hawyi 70 ok takaria
Iesui ti'a tu po'oro ra'yn tawa ko'i upiat
tehay henoi hamo. Mi'i hawyi 70 ok takaria
tuwat hawyi i'atukohyewyry hap tawa ko'i
upi miit'in mu'e hamo hawyi te'e ra'aipok
i ra'yn Iesui kape i'atu wepit kahato. Mi'i
hawyi te'e ro'e — Uruka'iwat i'atu'e pywo
wyti ahiag tuwat ra'yn esaika wuat urui'a
tu sopo hawyi i'atu'e. Eset nywo urui'a tu
sopo kuap kahato ahiagnia i'atu'e Iesui pe.
18 Mi'i hawyi Iesui to'e i ra'yn 70 ok takaria
pe — Ta'i uimiium uhesaika hap po'og ahiag
kai e. Sa'a wy'i ahiag atipy pe toĩne'en
Tupana yatype hemiit no wen ma'ato tuwe
mo wato teran po'og Tupana kai hawyi
Tupana tipun ahiag atipy kaipyi yi kape e.
Mi'i hap Uito ara'akasa ahiag Tupana ti'ok
hytpun turan. Merep merep'e hap put'ok'e
hap ewy ta'at atipy kaipyi yi kape ahiag
e. I'ewyte eweiwat turan ara'akasa i ta'at
i ra'yn ahiag hap ara'akasa uhehay ewei'a
tumu'e miit'in wuat'i tawa ko'i upi turan e
Iesui topotpo'ororia 70 ok takaria pe. 19 Mi'i
pote uimiium uhesaika hap ehepiat po'og
hesaika ahewanĩkap sese ahiag kai. I'ewyte
eikohyewyry hap upi miit'in mu'e uhehay

wo turan moi ok yt hesaika i ehete i'ewyte
sapot yt haty kuap i eipiit ete e. Pywo pe ti
yt kat i eipyhyp kuap eipe uhehay ehewyry
hap upi uhehay moherep hamuat turan e
Iesui temiit'in me. [20] Ga'atpo ra'yn atum
ehepe uhesaika hap wuat'i nug kuap hamo
e. Mi'i pote waku kahato ahesaika ewei'e
eipy'a pe. Waku kahato ahesaika hap ahiag
sopo hamo ewei'e eipy'a pe e. Mi'i pote
eiwepit kahato mesup e. Pyno waku eiwe
mo wepit uhesaika hap toĩne'en eipiit ete
wuat'i nug hamo wen ma'ato po'og po'og
waku ewei'e eipy'a pe — Uimo wepit hap
sese ti toĩne'en mesup katu pono Tupana
uheha kye ra'at ra'yn wuat'i e'at pe uimo
wepit hap sese po'og waku ewei'e eipy'a pe
e. — Ta'i uhet sese toĩne'en miwan me atipy
pe Tupana mieha kye ra'at areĩne'en pote
uiwepit kahato mesup po'og uhesaika ahiag
sopo miit'in moehãite hap kai po'og waku
ewei'e eipy'a e. Mi'i Tupana piat eheha
kyera'at wuat'i e'at piat hap are waku katu
pono ehet ko'i toĩne'en atipy pe miwan me
uwe Tupana miehakyera'at ko'i sese e hap
miwan note e. Mi'i hap po'og waku toĩne'en
wuat'i kai eimo wepit hap e Iesui temiit'in
me ahepe.

MATEU 11.25-27 PIAT EWY

[21] Mi'i hawyi Tupana Pã'ãu timo wepit
ra'yn Iesui hawyi to'e — Papai waku kahato
ti En e. Atipy piat Morekuat nuat i'ewyte
mesu wa rotiat Morekuat nuat. Waku ka-
hato en Papai katu pono emikuap ko'i yt
heremo i rakat ko'i yt etimo herep hin i
— Uruikuap yne po'og torania kai ra'yn e
haria pe ma'ato — Yt uruikuap i kahato te
e haria pe hira karia ewywuaria pe etimo
herep ta'yn ekuap hap uimi mo herep hap
ko'i uhehay wakuat emiky'esat ewy e Iesui
To'ywot pe. [22] Mi'i hawyi Iesui to'e temiit'in
me — Tupana tum na'yn uhepe towan-
uat ko'i apykok hamo tesaika hap e. Ta'i
Ui'ywot yn ni uikuap hat sese e. Ui'ywot yn
nyti Uito Tosa'yru kuap hat sese e. I'ewyte
Uito yn nyti Ui'ywot kuap hat e. Ha'yru
yn nyti To'ywot kuap hat sese e. Ma'ato
uwe uwe pe atimoherep teran Ui'ywot kuap
hamuat mi'iria ti aru Ui'ywot kuap haria
te'e ro py hu'at e. [23] Pyno uiwy ria'in e
i'atu kahato sa'a wy'i wuaria Tupana ehay
moherep haria te'e ra ha'at teran kahato
uhowawi rakaria ma'ato yt te'eraha'at kuap
i yt uhe'at i te pote e ma'ato eiperia ti
eweha'at ra'yn uikuap haria sese ra'yn eipe.
Mi'i pote ti are'e ehepe eheha ko'i yt uwe
wuat ewy i tukup te'en eheha wuat ewa'a
kasa uhowawiat haria eipe pote e. Eipe
po'og Tupana mipoi tyro ko'i torania kai
are e Iesui topot po'o roria 12 ok takaria
pe. [24] Katu pono sa'a wy'i te wuaria Tupana
ehay enoi haria i'ewyte porekuat nuaria
ko'i hekatup kahato mesuwat e'at piat e.
Te'e ra'a kasa teran ei'a kasa hap ko'i kape
ma'ato mesuwat e'at pe yt put'ok'e i te i'atu
kupte'en hap e'at pe e.

MATEU 19.16-30 MAKU 10.17-31 PIAT EWY

[25] Mi'i hawyi wẽtup ok miwan enoi hat
apo'e Iesui pe — Urumu'e hat e aikotã
som waku uheĩne'en hap sese puẽti hamo
atunug e yt pywo pe i ma'ato toima'at reran
haype ne'i apo'e. [26] Mi'i hawyi Iesui tiwesat
— Etikuap apo aikotã Musei mienoi ko'i
e. [27] — Ta'i atikuap e. — Etiky'e o Tu-
pana yn epy'a pe e. Etiky'e yne ewanẽtup
hawe. Etiky'e Tupana yne ewe'eg hawe e.
I'ewyte eti'atuky'e irania'in yne ro eweky'e
hap ewy e tomiwan me e miwan enoi hat
Iesui apo'e hawyi. [28] — Pywo kahato ui-
wesat en uhyt e Iesui. Mi'i ko'i etunug
hawyi eieĩne'en hap sese etipuẽti ra'yn e.
[29] Mekewat miwan enoi hat — Uito po'og
waku irania'in kai e hat toĩne'en pote yt
toi'a tu ky'e hin i irania'in. Mi'i pote to'e
Iesui pe — Uwe pyno waku atiky'e irania'in
e. [30] Mi'i hawyi Iesui henoi sehay iã'ãkap
tope uwe waku wati ky'e hap enoi hamuat
— Sa'awy'i so wẽtup ok Iuteu ywania kaipy-
wiat toto ra'yn tawa Ierusarẽi kaipyi tawa
Ieriko kape. Mi'i hawyi mu'ap upi tuwemo
herep sero'ok takaria. Mi'iria mu'ap upiat
hat esokpe ta'atuhep yne hawyi ta'atu'ahyk
ahyk ne'i e. Porap ta'atu'auka e i'ahyk ahyk
hawe e. Mi'i hawyi ta'atu'atoiat mu'ap tote
e. I'ewyte ta'a tue roto yne heka re'en e.
[31] Ta'a tu'atoiat hawyi pa'i Iuteu kaipywiat
toto ipuo e. Mi'i ta'a kasa hawyi tokosap
ne'i mi'ahyk ahyk ywytpuo e Iesui. [32] Mi'i
hawyi Irewi ywania kaipywiat hat Tupana
yat piat motpap nug hat tut e. Mi'i ti
i'ewyte ipuẽti mekewat i'atu mi'ahyk ahyk
ma'ato pa'i ewywuat kahato pote yt ta'a
kasa teran i iku'uro rakat hawyi tokosap
ne'i i'ywytpuo e. [33] Mi'i hawyi meiũran
put'ok'e wẽtup ywania mekewat yi Samaria

kaipywiat e. Yt ai'y wania Iuteuria ywania miky'e hin i Samaria ywania ma'ato mi'i pytkai mekewat yi Samaria kaipywiat teha'at kahato mekewat mi'ahyk ahyk kape hawyi toiky'e kahato topy'a pe. [34] Mi'i hawyi tuwe po hagnug mohag ikap takano i'ewyte mahy ewy wuano hawyi sokpe wo ra'yn toipo'i po'i. Tepiat ipohag nug waku hawyi mekewat yi Samaria kaipywiat hupit ra'yn tohũ ok tote mi'i hawyi getap kapiat totioto hamo. Miit'in ket howare pe hawyi heka tuwy wo toĩne'en wãtym muo ka'ap i'apykok hamo e. [35] E'ihot'ok pe hawyi yi Samaria kaipywiat tum na'yn sa'up iwato kahato rakat getap ka'iwat pe mekewat sero'ok mi'ahyk ahyk poi hamo hawyi typy i'ape nu Uru kawiat tutum ha'up iwato kahato rakat hawyi tohenoi getap ka'iwat pe — Etiky'e ro meiũwat i'ahu rakat e. Mi'i hawyi ariot hawyi po'og atum epe iky'e hap sa'up mo e. [36] Tohenoi hawyi Iesui apo'e ra'yn Tupana ehay miwan miat enoi hat pe — Uwe kahu meiẽwat sero'ok takaria mi'ahyk ahyk ky'e hat e. [37] Mi'i hawyi miwan enoi hat tiwesat — Mekewat yi Samaria kaipywiat iwese rakat iky'e kahato hat e. Mi'i ti toto mi'ahyk ahyk kape ipohag nug hamo e. Mi'i hawyi Iesui to'e — Pyno ereto ro i'ewywuat nug hamo ewanĩkaptia ky'e hamo e mekewat — Uwe waku wati ky'e irania'in apo'e hat pe.

[38] Mi'i hawyi Iesui temiit'in wywo put'ok'i'atu'e wẽtup tawa pe. Mi'i tote hary poria Mata ehap het rakat — Eiwe hyt'ok o ui'yat pe Mimi e Iesui pe. [39] Mi'i hawyi te'e ruwe hyt'ok hawyi mana Mata kypy'yt Maria toĩne'en Iesui yatype imienoi kapiat tuwa nẽtup hamo. [40] Ma'ato mana Mata ipotpap yn mi'u toi'a tu'anug kahato Iesui moenuk hamo. Ikypy'yt yt ipowyro i hawyi ipy'ahak ta'yn toky py'yt ete hawyi to'e — Uipo rekuat e uiky py'yt Maria wyti yt uipowyro hin i e Iesui pe. Uiweran kahato uipotpap an e. Pyno etipo'oro o uiky py'yt Maria uipo wyro hamo e. [41] Mi'i hawyi Iesui tiwesat — Uiwy Mata uiwy Mata e eminug ko'i kape yn erewa nẽtup kahato e. [42] Waku wen ma'ato toĩne'en po'og waku hap uimi'u nug hap kai katupono Uito uiwy wuaria uhehay kapiat wanẽtup haria waku wy uiwa nẽtup hawe e. Uhehay kuap hap mana Maria ti'airo ra'yn e. Mi'i hawyi yt uwe i tihep kuap imiky'esat uiwywuat hap e. Pywo kahato uikuap hap mana Maria piat wyti aru yt uwe i ihep kuap ui'yatype tuwemu'e hap e Iesui mana Mata pe.

11

MATEU 6.7-15 PIAT EWY

[1] Wẽtup e'at pe Iesui toto tehay teran Tupana wywuat hamo. Mi'i hawyi ihay kahato To'ywot wywo hawyi wẽtup ok ipotmu'e hẽtup Iesui pe — Uruporekuat urumu'e ro En Tupana kapiat Tupana wywuat uruehay hamuat hap ete e. Aikotã ahet'ok hat Iuwãu ti'a tu mu'e topot mu'eria hap ewy e katu pono uruiky'esat En ewywuat uruehay Tupana wywuat hap e. [2] Mio tã tohẽtup hawyi Iesui henoi ra'yn — Pyno Uimohey haria yt atiky'esat i ehehay Tupana kape ewehu'at'i hu'at'i eiwẽpap'i wẽpap'i ahut ewy hap yt atiky'esat i e. Atiky'esat ti ehehay eipy'a pyi Tupana wywo hap e. Mi'i e hap eipy'a piat waku ewei'e ma'ato emiky'esat ewy hap ehehay ewy hap atiky'esat e. Sa'awy'i waku wato'e

— Uru'ywot Atipy piat waku kahato En waku wato'e.

Uruimõtypot kahato En waku wato'e e.

Uruiky'esat emõtypot hap mesuwat yi tote wuat'i miit'in py'asetpiat eset mowato hap uruiky'esat kahato waku wato'e.

Tupana ereĩne'en no mesuwat yi toto Wuat'i Miit'in Potypot no mi'i hap uruiky'esat. Uruiky'esat kahato mesu wa ro tiaria wuat'i ywania tunug emiky'esat ewywuat hap aikotã atipy piaria tunug emiky'esat hap ok tã hap uruiky'esat waku wato'e e.

[3] Tupana mesuwat e'at uruihẽtup epe urue'u'i mesu wa rotiat urumi'u hap uruhẽtup epe waku wato'e e.

[4] Urui'aparap kahato ewawi Tupana mi'i pote uruhẽtup kahato ewawi waure wo ereĩne'en uruminug sa'ag ko'i ete hap waku ewei'e e. Tukup te'en kahato uruma'at haria uruetiat i'aparap haria. Mi'i hap sa'ag ko'i ete waure wo teran urutu kup te'en haype aikotã En ereĩne'en waure wo eetiat uru'aparap hap ko'i kai hap ewy katu pono waure wo En ereĩne'en uruweteweru epiat hap kai pote En ewywuat urutupte'en neran waku ewei'e Tupana pe e.

Mesuwat e'at pe i'atu kahato uruiã'ãg ahiag ehay wo yt naku i nug hamo mi'i pote uruporeroto uruiã'ãg hap sakpuo urukosap

hamo katupono yt urutunug po'og teran i
yt naku i nug hap waku ewei'e Tupana pe e
Iesui topotmu'eria pe.

Uiwy ria'in waku mi'i e hap ok tã
ewehẽtup turan Tupana kape ehehay Tu-
pana wywo e ma'ato eipy'a pyi ehehay
eimi ky'esat ewy yn waku. Yt atiky'esat i
ewehu'at'i hu'at'i mesuwat uhehay e Iesui
ahepe.

5 Mi'i hawyi Iesui to'e ahepe — Ai'ywot
Tupana tum aru aimiẽtup ok tã ahepe e.
Yt naku i aipohep Tupana piat aimiẽtup
hap ko'i ete are e. Waku wahẽtup hẽtup i
Tupana pe tutum ahepe hap kape e Iesui
ahepe. 6 Ta'i mi'i hap ewy waku wahẽtup
aikotã karãmuo put'ok'e ai'yat pe aiwy wã-
tym turan hesy'at kahato hap wywo hap
ewy waku watipoi ma'ato aimi'u yt kat i
pote waku watuwat aheka tuwy yat kape
hawyi waku wahẽtup ahekatuwy yat piaria
õ'ẽ haria poi hamo e. — Uhyt mana wato'e
uruwyria'in tõ'ẽ iuẽpe uru'yat pe hawyi yt
kat i urue'u'i turan i. Uruiky'esat etipuru
porap'i eikaipyi u'i uiwy ria'in poi hamo
hesy'at kahato pote waku mio tã wato'e.
7 — Ma'ato wãtym hake turan pote aiwe-
sat to'yat pyi. — Watoket uhyt mana yt
ehẽtup i ra'yn o u'i meikoran katu pono
wãtym na'yn katupono are'okenhyp ta'yn
wyti urutoket ra'yn wyti e. Ta'i te'e roket
yne ra'yn wyti uimẽt pyt'in ui'yat piaria.
Pyno meiũpe urue'yni ko'i poity'i pote yt
areto kuap i ra'yn ewawi emiẽtup ium epiat
hamo e. 8 Ma'ato mi'i hawyi — Eherut
ro uhyt mana katupono uruwy mu'ap up-
iat put'ok'e rokirẽ hesy'at kahato wato'e i
wato'e i kahato hawyi i'ãpe'ok'am hawyi u'i
tutum ahepe yt toket kuap i hawyi wahẽtup
mot'i hawyi mi'i tu sake ti aru tut ahowawi
u'i ium hamo e. 9 Pyno Tupana kape waku
ahehay mi'i uhã'ãkap ok tã ahehay turan
ahẽtup hẽtup kahato mekewat u'i ky'esat
hap ewy ui'e hap ewy e. Mi'i pote ti
aru tutum ahepe watikat kahato Tupana
kape pote wati puẽti aru e. Teg teg wato'e
Tupana e'oken'ypy ete hawyi aru to'oken-
hyp to'oken'ypy hawyi aru tutum kahato
aimiẽtup ewy wyti aru ahowawi e. 10 Ta'i
wahẽtup hẽtup mot'i hawyi Tupana tum
aru ahepe are e. Watikat turan Tupana
miium turan yt naku i aipohep aimiẽtup ete
pyi mi'i pote wati puẽti irane aimiẽtup ipo
pyi e. Waku Uhyt Uhyt Uhyt Mimi Mimi
Mimi wato'e pot'i hawyi to'okenhyp'ok hap
ewy wyti aru are e. 11 Uipotmu'eria Tupana
hegyi'at kahato pote tutum teran kahato
aimi hẽtup ahepe pãi are e. Ta'i karãpe
aimẽ pyt'in hẽtup u'i pira ahepe ta'a tu he
sy'at hawyi mi'i pote watum i'atu miẽtup
ko'i ahepiat i'atu ky'e aimẽ pyt'in mote e.
Yt karãpe i yi ne'i watum yi aimẽ pyt'in
me u'i ẽtup ahepiat hawyi e. I'ewyte pira
kã'ã ta'a tu hẽtup ahepe pote watum pira
e. Yt karãpe i watum i'atuepe moi ne'i
katupono wati'a tu ky'e kahato aimẽ pyt'in
ko'i pote e. 12 Pyno aimẽ pyt'in waipaka
upi'a ta'a tu hẽtup pote hupi'a watum e.
Yt karãpe i ti watum aimẽpyt pe sapot
hupi'a tohẽtup hawyi are ma'ato toĩ pote
i'atumiẽtup ewywuat watum aha'yru'in me
ahaki'yt'in me e. 13 Ei'y wot'in eity'in ni
eipoi kahato eimiẽtup ko'i ewywuat. Yt
naku i nug haria eity'in ei'y wot'in pytkai
waku yn ta'a tunug neran ehepe eiky'e
haype e. Pyno Ai'ywot atipy piat Tupana
ti yt karãpe i sa'ag nug hat e. Waku Ka-
hato rakat toĩne'en Ai'ywot Tupana e. Mi'i
tupono ti aimiẽtup kat ko'i tomi ky'esat
ewy yn aimiẽtup tutum. Wahẽtup Ipã'ãu
Wakuat miky'esat ewywuat pote tutum e.
Mesu wa ro tiaria yt nakuaria i pytkai hum
kuap wakuap yn. Ta'a tu mõ'ẽ kahato mi'u
wakuat ko'i ta'a tu mẽ pyt'in me. Mi'i hap
ewy ti po'og Ai'ywot atipy piat timõ'ẽ ka-
hato po'og po'og ahepuo wahẽtup kahato
hawyi aito imẽpyt'in mote e Iesui ahepe.

MATEU 12.22-30 MAKU 3.20-27 PIAT EWY

14 Pyno wẽtup e'at pe Iesui ipotpap ka-
hato miit'in moehãite hap ete. Mi'i hawyi
itote toĩne'en yt ihay kuap i rakat ahiag
topiit piat pote rakat. Mi'i ti Iesui tisopo
ra'yn hawyi ihay kuap i ra'yn. Mi'i pote
irania'in itotiaria te'eruwehum kahato Tu-
pana ete. 15 Ma'ato irania'in te'e ro'e sa'ag
Iesui ete itote — Ta'i ahiagnia akag esaika
hamo mekewat ahiag potypot Peusepu ai-
pusu puat hesaika hamo wyti Iesui ti'a tu
sopo meiũwat miit piit piat ahiag i'atu'e
sa'ag Iesui mohit hamo. 16 Irania'in itote —
Uhyt Mimi i'atu'e etunug no emisepap yt
miit'in minug kuap i hap ewywuat iwato
rakat atipy kaipywiat Tupana kaipyi hap
uruiky'esat i'atu'e. Yt miit'in minug kuap
i iwato rakat merep hap ewy etunug paini
ewywuat mi'i hawyi meremo — En Uruetu

pana uruto'e i'atu'e sa'ag hã'ãg hap ne'i.
17 Ma'ato Iesui tikuap i'atu wa nẽtup hap
sa'ag hawyi to'e — Wẽtup tama piaria
tu'uka tu'uka kahato to'ope to'ope hawyi
meiũran ti aru meiẽwat tama wo'oky'e hap
esaika hap yt kat i ra'yn topyhu'at itote e.
I'ewyte getap wiaria tu'uka tu'uka to'ope
to'ope hawyi meiũran yt kat i wo'o wese
hap topy hu'at itote hawyi yt i'atu potpap
kuap i kat nug kat nug hap ete yt to'owesat
i hawyi e. 18 Pyno — Ahiag koro Peusepu
esaika hamo eti'a tu sopo ahiagnia ewei'e
ti uhepe ma'ato ahiag akag emiit'in ko'i
tu'uka tu'uka to'ope to'ope pote yt kat i to'o
wesat hap toĩne'en itote hawyi to'o moma
hap yn topy hu'at itote irane e. Yt karãpe
i ti tu'uka ahiag akag temiit'in ahiagnia
wywo e. Ahiag akag yt to'osopo teran hin i
ahiagnia wyti miit'in piit pyi ma'ato to'opo
wyro to'o ka wiano hap yn ta'a tu ky'esat e.
Pyno yt eiwe'eg hin i are e. Kat pote som —
En ahiag akag koro esaika hamo wyti eti'a
tu sopo ahiagnia ewei'e katu pono pywo ti
rat ahiag koro yt ti'a tu sopo teran i temiit
ahiagnia miit'in piit ko'i pyi uiminug ewy
are e. 19 Pyno koitywy apo'ewei'e eiwo'ope
— Kat esaika hamo som toi'a tu sopo ahiag-
nia e hap ete ewei'e uhepiat. Pyno ahenoi
ehepe uwe esaika hamo ati'a tu sopo sopo
ahiag ko'i sem hap miit'in piit pywiat hap
e. 20 Pyno pywo ti rat Tupana esaika hamo ti
rat ati'a tu sopo ahiagnia e. Ta'i Tupana po
wo ati'a tu sopo ahiagnia are e. Tupana puĩ'ã
wo ati'a tu pugha ahiagnia miit'in piit pyi
are e Iesui. Mi'i pote ti Tupana topy hu'at
mesuwe Morekuat no i ra'yn e. 21 Pyno ahiag
ni yt toĩne'en kuap i po'og morekuat no
miit'in piit pe katu pono karãpeĩ uhesaika
hap topy hu'at surara akag koro hesaika
kahato rakat ewywuat ahiagnia esaika hap
moma kahato hano ti areĩne'en Tupana
esaika hap ti toĩne'en uhehay wo. 22 Mi'i
pote karãpe wẽtup ok surara koro toĩne'en
to'yat pe tesurara sem wywo to'yat apykok
haype mi'i hawyi yt uwe i hekare'en sero'ok
kuap surara akag wo toĩne'en itote pote
i'ewyte tesu ra ra'in sem tukup te'en itote
pote hesaika hap pupi sero'ok ko'i te'e ro
ken'ẽ kahato are e. 23 Pywo pe ti uwe
uwe yt uhupiat i hat uhewa nĩ kaptia wo
te'e ro py hu'at e. Yt uipo wyro i miit'in
atuekyi uhowawiat hamo pote miit'in syt-
pok uhowapyiat haria wo tukup te'en are
e. Ta'a tu sytpok ne'i uimohey hap kaipyi
i'atuehay mikyry'i uhetiat hap wywo pote
yt uika wiano hin i tukup te'en are e. Mi'i
hat ewywuat ereĩne'en pote uimohey haria
sytpok haria wo eweikup te'en uhewa nĩ
kaptia sese wo eweikupte'en are e.

MATEU 12.43-45 PIAT EWY

24 Mi'i hawyi Iesui to'e ihay mikyry'i tetiat
haria pe — Eiperia aikotã ahiag ipiit piat
rakat ewy eweikup te'en e. Mi'i hawyi
meiũran tuwẽtem na'yn mekewat ahiag
mekewat miit piit pyi tuwepyi haype hawyi
waku ra'yn toĩne'en hap ewy hawyi hewyry
kahato yahig note teiam miit'in piit pakup
kat hamo e. Ma'ato yt toipuẽti i tomi
ky'esat ewywuat hawyi to'e tuwepe — Pyno
ara'aipok irane sa'a wy'iwuat uheiam kape
uimi'atoiat miit piit kape e tuwepe hawyi
mekewat miit piit sa'a wy'iwuat kape toto
hawyi teke i ra'yn tomiky'esat ewy e. Mi'i
hap ewywuat eiperia e tehay pun haria pe.
Mesup waku pe eweikup te'en wen ma'ato
meiũran ti ahiag hewyry kahato hawyi to'e
tuwepe — Pyno ara'aipok i mesup sa'a
wy'iwuat uheiam kape mi'i hawyi areke i
mekewat sa'a wy'iwuat miit piit pe aikope
areĩne'en sa'a wy'iwuat hap kape e tuwepe
ahiag e. 25 Mi'i hawyi tut i ra'yn miit sa'a
wy'i tewuat toĩne'en hap kape. Mi'i turan
toipuẽti i ipiit waku pe tuwe painug turan
ikahu toipuẽti yt kat i heso'ok hap toĩne'en
itote. Pyno waku kahato toipuẽti mekewat
miit aikotã ai'yat wahy wytip rokire hap
ewy toĩne'en mi'i miit piit aikotã ai'yat
topen pakup i turan ikytsig kahato hap
ewy e. 26 Mi'i hawyi ahiag sa'ag to'e towy
ria'in ahiagnia pe — To'iro watu we hyt'ok
meiũwat miit piit pe e 7 ok takaria pe towy
ria'in ahiagnia sa'ag ko'i pe. Mi'i hawyi
tuwe hyt'ok ahiagnia 8 ok takaria e. Sa'a
wy'i wẽtup yn toĩne'en itote mekewat miit
piit pe mi'i hawyi po'og po'og na'yn tukup
te'en kahato itote e. Mi'i hawyi mi'iria
tukup te'en at ka'ap mekewat miit piit pe.
Mi'i pote po'og yt naku i sa'a wy'iwuat kai
po'og heso'ok sa'a wy'iwuat kai toĩne'en
hap ewy kahato mekewat miit e. Mi'i uhe-
hay ewy kahato eiperia uhehay pun han-
uaria e katupono yt uimohey teran i eipe yt
kat i ahiag eipiit piat hawyi ati'a tu sytpok
yne ahiagnia eipiit pyi hawyi e. Ma'ato yt

uimohey i pote te'e ra'aipok i po'og na'yn
ehowawi e Iesui tehay pun haria pe.
27 Mio tã to'e hawyi wẽtup ok hary poria
miit'in tok pyi to'e Iesui pe tehay pirik hap
— Mimi e uiwa nẽtup hawe waku kahato
ety Maria toĩne'en e katu pono ety wo
toĩne'en epoi temi wuat hat pote emotãg
hat pote e. Emoherep topiit pywiat hat
pote waku kahato ety e Iesui pe. 28 Mio
tã e hawyi Iesui tiwesat tope — Mana
waku uity wen ma'ato po'og waku Tupana
wanẽtup hawe uimienoi kapiat wanẽtup
kahato haria po'og Tupana mipoityro ko'i
mi'iria tukupte'en uipiit moherep hat uity
kai e Iesui ahepiat pe tomohey haria piat
pe.

MATEU 12.38-42 PIAT EWY

29 Mi'i hawyi miit'in sem te'eruwa'atunug
po'og typy'i kahato Iesui ewawi wanẽtup
hanuaria. Mi'i hawyi to'e i'atuepe — Are
pãi e eipe eweikup te'en mesu wa rotiat
miit'in ehay yt uimohey reran i haria eipe
Iuteu ywania uimotag haria pytkai e. Uikat
kahato haria wo eipe ma'ato eipoi hamuat
eimoe hãite hamuat hap yn eweikat uikai
wen ma'ato yt uikat hin i uhehay kuap
hamuat are e. Eweiky'esat kahato ti ewei'a
kasa uiminug Tupana misepap ko'i kape
miit'in moehãite hap ko'i kape kat ko'i kat
ko'i hap yt uwe minug kuap i ewywuat
uiminug ko'i kape e. Eiperia seha'at sese
hanuat õ'ẽ haria ne'i eipe e. Mi'i pote ti
rat pãi yt atomo herep teran i eimiky'esat
ko'i eweha'at hamo katu pono yt uimohey
teran i haype eweha'at teran yn pote e. Mi'i
pote wẽtup yn aru uimi sepap iwato aru
atimo herep ehepe yt uwe i te inug nakat
katu pono uiku'uro sese hawyi areĩne'en
pakup i hap yn ti aru atomo herep ehepe
aikotã aikotã sa'a wy'iwuat Tupana ehay
moherep hat Iona e hap het rakat ewy aru
areĩne'en e. 30 Sa'a wy'iwuat Tupana ehay
moherep hat Iona Tupana tipo'oro tawa
Niniwe kape yt naku i rakaria kape wẽtup
ywania kape. Pyno apo'are — Kat pote
Iona Pira wato hunmỹ'ã pe mye'ym e'at
pe toĩne'en hap ete e. Pira wato hunmỹ'ã
pe toĩne'en mye'ym e'at. Mi'i hawyi pira
te'en ne'i yi Niniwe pe hawyi Iona tuwẽtem
na'yn. Mi'i hap tawa Niniwe piaria tikuap
ta'yn hawyi ta'a tukuap pywo Iona ti Tu-
pana mipo'oro hap. Mye'ym e'at pe iku'uro
pira hunmỹ'ã hawyi tuwẽtem e. Mi'i hap
ewy aru atunug e. Uito ti Miit'in Yke'et
Sese e Iesui mi'i hawyi arẽtem gu'uro pyi
i ra'yn hawyi aremo herep i aru ehowawi
Iona ewy e. Mye'ym e'at hap ete uiku'uro
hawe yi hunmỹ'ã pe uisyp hawe arepy
hu'at mye'ym e'at hawyi arẽtem gu'uro
pyi hawyi eweikuap aru pywo Uito Tu-
pana Mipo'oro Miit'in Ehakyera'at Hanuat
hap are e Iesui. 31 Sa'a wy'i sese wẽtup
ywania porekuat hary poria kawiat tut pya
pyi at wẽtem hap moran kai tut morekuat
pot Sarumãu we'eg hap kapiat tuwa nẽtup
hamo ihay se kuap hamo tut e. Meiũran ti
aru karãpeĩ Tupana henoi uwe waku uwe
yt naku i e hap e'at piat turan toĩne'en
itote sa'a wy'iwuat morekuat hary poria
kawiat eiminug yt naku i hap enoi hanuat
e katu pono sa'a wy'i pya pyi tut morekuat
Sarumãu kapiat iwe'eg hap kapiat tuwa
nẽtup hamo ma'ato koitywy Uito areĩne'en
eipy'a setpe po'og uiwe'eg ase'i morekuat
Sarumãu kai ma'ato uhehay kape yt eweiwa
nẽtup teran hin i ra'yn eipe e. Mi'i pote
mekewat wẽtup ywania po'og waku Tupana
wanẽtup hawe eikai e. Mi'i pote mekewat
e'at pe aru — Kat pote yt eweimohey i
Tupana Mipo'oro Sarumãu Saipepiat e aru
ehepe mekewat morekuat hary poria kaw-
iat yi Sapa piat eiwemõti hamo e Iesui tehay
pun haria pe. 32 I'ewyte meiũran ti aru
mekewat Tupana uwe waku uwe yt naku i
e hap enoi hamuat hap e'at pe ti aru tawa
Niniwe piaria henoi — Eipe yt nakuaria i
i'atu'e ehepiat katu pono sa'a wy'i mi'iria
te'eruwanẽtup Tupana ehay enoi hat Iona
mienoi kapiat hawyi te'e ra'aipok kahato
Tupana kape. Ma'ato eiperia yt ewei'aipok
hin i Tupana kape Uito ti rat po'og Iona kai
pytkai e. Ta'i eipy'a setpe areĩne'en wen
ma'ato uimienoi kape yt eweiwanẽtup hin
i e.

MATEU 6.22-23 PIAT EWY

33 Mi'i hawyi po'og Iesui henoi — Yt uwe i
mig'i wo hytmoi ariãty hot hap e. Yt ta'a
tupag hin i kamũti ka'a pe ma'ato ipytyp
sese pe yn ta'atupag ariãty hot hamo e. Mi'i
hawyi wehyt'ok haria te'e ra'a kasa ra'yn
hawyi teha'at kuap heremo hawyi e. 34 Yne
heremo aheha pytig pote. Ihot'ok hawyi
aheha ko'i wo wata'a kasa kuap yne ra'yn
e. Mi'i pote eheha ko'i ariãty ewywuat
eipiit piat moẽtyhot hamo e. Waku aheha

ko'i pote waku kahato heremo kahato yne
yne ma'ato yt aheha pytig i yt kat i her-
emo ahepe. Watiky'esat mu'ap kuap hamo
ma'ato aho'owasat hap ewy watoĩne'en at
toĩne'en pytkai are e. Eipy'a piat uimohey
hap hawyi eheha wakuat ewywuat toĩne'en
hawyi heremo kahato mu'ap Tupana kapiat
hap ma'ato yt naku i ky'esat haria eipe
pote ariãty yt nakuat i ewywuat eipy'a pe
toĩne'en. Mi'i pote sa'ag hap yn eweikat are
e. Mi'i hawyi eipiit puo i'ypyryp we sese
topyhu'at e. 35 Yt naku i hap nug neran haria
eipe pote yt eheha pytig i rakaria ewywuat
eweikup te'en e. Mi'i pote i'ypyryp wiat
gupte'en haria ewy eweikup te'en kahato
eipe hawyi eipiit puo eheĩne'en hap yt naku
i pe topy hu'at e. Mi'i pote Tupana kuap
hap yt kat i eipy'a pe yt uimohey i eipe pote
e. 36 Waku hap yn eweiky'esat pote eheha
ko'i ariãty wakuat ewywuat topy hu'at e.
Mi'i hawyi yt kat i i'ypyryp hap eipiit pe.
Eheĩne'en hap ete hẽtyhot hap yn ehete e.

MATEU 23.1-36 MAKU 12.38-40 PIAT EWY

37 Iesui piat ta'a tu nãpin kahu turan
put'ok'e Musei miwan enoi hat hawyi
to'e — To'iro ui'yat kape watenuk hamo
e. Mi'i hawyi Iesui toto ra'yn hupi i'yat
kape. Put'ok'i'atu'e hawyi ta'apyk yparakai
ypyke ma'ato yt tuweposei i tenuk hamo.
38 Mi'i pote Musei miwan enoi hat tuwa
nẽtup — Kat pote som yt tuweposei i Iesui
aheko ewy e. 39 Mi'i hawyi Iesui to'e —
Tupana miky'esat ko'i toĩ yne miwan me
wen mi'i hap ko'i eweiwaure hawyi wẽtup
sehay ehenoi e. Eipe ti eheko wẽtup enoi
kahato haria e. Eheko upi eiwepiitsei sei ka-
hato eiweposei kahato eikoho koho kahato
hawyi — Waku kahato aito mesup Tupana
wanẽtup hawe ewei'e eipy'a pe e. Ma'ato
yt mi'i tã hin i are e. Eiperia ahekui'a ko'i
ipitpit kahato hap ewywuat are e. Aikotã
eiwe kui'a koho kahato i'okpe ete ma'ato
ehekui'a py'a yt eiwepyi hin i mi'i pote mi'u
nem ipy'a pe toĩne'en hap ewy e. Eipo
pe ete waku kahato yt ipitpit hin i ma'ato
eiwanẽtup hawe ipitpit hap ewy toĩne'en e.
40 — Yt we'eg i kahato rakaria ti rat eipe e.
— Pyno Tupana aipiit nug hat pote waku
aipiit sei hap watunug at ka'ap imowepit
hamo ewei'e eiwo'ope e. Ma'ato pywo pe
are'e ehepe aiwanẽtup hap aipy'a piat nug
hat Tupana toĩne'en wy are e. Mi'i pote
waku aipy'a piat aiwa nẽtup hap sei hap
watunug at ka'ap wy imowepit hamo are
e. Ma'ato eipy'a ipitpit hap ywytip hap
eweiwaure kahato ra'yn e. Eiwanẽtup hap
eipy'a ko'i ipitpit kahato eiminug sa'ag ko'i
wo e. Yt eiwe'eg hin i ti rat katu pono
eipiit painug hap yn ewetunug ma'ato eiwa
nẽtup hap eipy'a piat painug hap yt kat
i Tupana wanẽtup hawe are e. Eipiit ko'i
ikahu kahato yt ipitpit hin i wen ma'ato
eipy'a ko'i yt ikahu hin i eiminug sa'ag
ko'i wo e. Eipitpit kahato eiwanẽtup sa'ag
ko'i wo e. 41 Ta'i eiwepyi kahato ehekui'a
ko'i ok pe ete ma'ato yt eiwepyi hin i kat
som nem toĩne'en ehekui'a ko'i pe hap e.
Waku po'og aiwanẽtup hawe — Pyno waku
ati'a tu mõ'ẽ uimi'u uheka re'en yt hekat
i rakaria pe hatek takaria pe mi'i hawyi
Tupana mowepit hat areĩne'en e hap kape
po'og waku watuwanẽtup at ka'ap — Uipo-
sei sio yt e hap kape yn watuwanẽtup hap
kai are e. 42 Mi'i hawyi po'og Iesui to'e —
Urutunug uruposei hap pote po'og waku
urutoria eikai e haria eipe e Iesui tewa nĩ
kaptia pe mi'i pote eipe ti rat yt naku i po'og
Tupana wanẽtup hawe e. — Ta'i wẽtup hyt
u'i 10 hyt u'i kaipyi atum Tupana pe pote
po'og waku uito irania'in kai ewei'e ne'i
ma'ato Tupana — Yt naku i kahato eipe e.
Eipe eimi'u apopyt hit kaipyi eweiho'oium
Tupana pe hawyi — Waku po'og torania'in
kai urutukupte'en ewei'e eiwo'ope ne'i wen
ma'ato Tupana ky'e hap ete i'ewyte miit'in
ky'e hap ete waure wo kahato eweikupte'en
e. Waku watum Tupana aimiium wẽtup hyt
10 hyt ahe'u'i hap kaipyi ma'ato po'og waku
watum aipiit yne Tope waku po'og wati'atu
ky'e miit'in e Iesui. 43 — Ta'i eipe ti irania'in
miat eimõtypot hap yn eweiky'esat haria
eipe ma'ato Tupana piat eimõtypot hap yt
eweiky'esat hin i haria eipe e. Tupana eimõ
typot hap yt eweikat hin i hawyi e. Tupana
mõtypot yat pe ei'apyk hap po'og wakuat
irania'in kawiat hap eweiky'esat e. I'ewyte
yne tawa pe mu'ap upi ehekat kyi'at hap
tote miit'in wẽpowat kahato hap eimõtypot
hamuat hap yn eweikat at ka'ap ma'ato
Tupana piat eimõtypot hap yt eiwekat hin
i e. Yt naku i are mesuwarotiaria kaipywiat
yn eimõtypot hap toĩne'en hawyi yt kat i
Tupana kaipywiat eimõtypot hap toĩne'en
e Iesui wo'omu'e haria pe. 44 Aikohyewyry

tuereto wo'osyp hap tote turan yt watikuap
hin i aikope aikope iku'uro rakaria toĩne'en
yi pe aimisyp ko'i sa'a wy'i katu pono yt
heremo i te itote e. Mi'i hap ewy kahato
eiperia e. Ta'i eipe ti wo'osyp hawiat hap
gupte'en haria yt heremo i rakat ewywuat
are e. Ta'i miit'in te'eruwanẽtup eimienoi
kape ma'ato ehehay kaipyi yt ta'a tukuap
hin i Tupana hawyi i'atu mohun hap yn
topy hu'at eimienoi kaipyi e. Eimienoi
iku'uro rakat nem nakat ewy e wẽtup se-
hay moherep haria pe yt Tupana e hap
ewywuat moherep haria pe.

45 Pyno itote toĩne'en wẽtup ok miit uwe
waku uwe yt naku i e morekuat piat hat.
Mi'i hawyi to'e Iesui pe — Are pãi etimo-
hit kahato urumu'e haria akag ko'i i'atu
minug sa'ag hap ete Uhyt e. Pyno kat som
ere'e teran uruepe sio uruto waku sio yt
sio uruto irania'in aimu'e haria akag ko'i
ewy ewanẽtup hawe sio yt katupono uruto
po'og morekuat ehay kuap haria torania'in
kai sio miit ti'a parap morekuat ete sio yt
e haria uruto pote e Iesui pe. 46 Mi'i pote
Iesui tiwesat — Yt uheso i uhyt e. Eweikuap
kahato miwan eiperia e. Kat som waku
miit'in tunug kat som yt naku i hap e. Mi'i
hawyi uruikuap po'og irania'in kai ewei'e.
Mi'i hawyi miit'in airo haria eweikupte'en
miwan moherep hap kaipywiat haria wo
eweikupte'en e. — Wãi wãi'e wei'e hap yn
miit'in kape — Yt etunug nei'o ewei'e hap
yn mi'i pote waku nug haria yt tunug kuap
i wakuap katupono waku nug haria pyhyp
haria eweikupte'en morekuat e hap kaipyi
e. Yt uheso hin i mehĩ eiperia ti eweikup
te'en aikotã ipotyi rakat ewy eiwo'o'apyk
miit'in okpe tote haria ewy hawyi yt ta'a
tu hupit kuap i ti ehehay ipotyi rakat are
e. Eweipo rokpun yt hekat i rakaria okpe
tote morekuat ehay ipotyi rakat hawyi —
Ewetunug o morekuat e hap ewy ewei'e
ma'ato yt pote surara po pe uruipag eipe
ehaty'i haty'i hamo ewei'e e. Morekuat
ehay nug hap ete yt eweipo wyro hin i
hatek takaria e. I'ewyte yt ewetunug hin i
ti morekuat piat einãpin hap ko'i eimi mo
herep hap ko'i e hap ewywuat e. Mi'i pote
typy ihay rakaria ewy eweikupte'en are e.
Pyno ti eimienoi aikotã aikotã ipotyi kahato
rakat ewy — Ewetunug no ewetunug no
ewei'e hap yn uruepiat ei'atunãpin hap ewy
ewetunug o ewei'e ma'ato ti i'ewyte eipe
yt ewetunug hin i ei'e hap ewy irania'in
miat ei'e hap ewywuat e mi'i pote ti Tupana
wanẽtup hawe yt nakuaria i sese eipe e. Mi'i
pytkai yt eiwe mõti hin i eha'a se'i minug
sa'ag ko'i ete katu pono eha'a se'in ko'i
tukup te'en ei'e wy wuaria ko'i e. Sa'a wy'i
wuaria ei'ywot'in ti'atu'uka kahato Tupana
mipo'oro ko'i e. Ta'atumoma teran kahato
Tupana ehay moherep haria ko'i e. Mi'i
hap ewy te ti eiperia eweikup te'en aha'a
se'i'in sa'awy'iwuaria ewy te eweikupte'en
Tupana ehay moherep haria auka haria
eperia are e Iesui more kuaria wãi'e hap
moherep haria pe. 47 Yt nakuaria i kahato
eipe. Yt eiwe mõti hin i eha'a se'i'in minug
ko'i ete. Sa'a wy'i ta'a tu'a tu'uka kahato
Tupana ehay enoi haria Tupana mipo'o
roria ko'i e. 48 Mi'i hawyi eipe ewei'a tu mo
kahu eha'a se'i'in mi'a tu'uka syp hap ko'i
e Tupana mipo'oro tehay moherep hamuat
syp hap ko'i. Mesup ti ewei'a tu mõ typot
kahato eha'a se'i'in mi'atu'uka ko'i wo'osyp
hawiat i'atu'kag ko'i katu pono eiwe mõti
kahato eipy'a pe eha'a se'i'in minug sa'ag
ko'i ma'ato ei'ywot'in ewy te eweikupte'en
katu pono mesup te ti ewei'a tu'uka teran
Uito i'ewyte yne Tupana mipo'oro ko'i are
e. Yt nakuaria i sese ti eipe — Uruto
po'og torania kai ei'e pytkai e. 49 Ta'i aikotã
aikotã tohenoi sa'a wy'i miwan me ehetiat
hap ewy mesup ewetunug e. Mio tã e ti
sa'awy'i Tupana — Uhemiit'in irania'in ta'a
tu'auka e. Irania'in ti ta'a tu sa ty'i saty'i
yne irania'in ta'a tu mohit mohit e Tupana
ti miwan me ehepiat pe e Iesui to'auka
teran haria pe. 50 Pyno ti koitywy ehepiat
Tupana ihay mekewat miwan me sa'a wy'i
— Ta'i koitywy ei'y wot'in mi'auka uimi
po'oro ko'i suu ko'i yne yne eipo ete te
topy hu'at e. Ehepe yt heremo i ma'ato
uheha pe ti tuwekuap uhemiit suu yn ni
eipo ete e. I'ewyte ti mesup te ti eweikup
te'en uimi po'oro atu'uka rakaria e. Ta'i
ei'y wot'in ewywuaria eipe eweikup te'en
e. Ha'a wynug hap tote pyi wiaria te wẽtup
ywania yn mesup te eweikup te'en. Yt
uheso hin i uhyt'i'in. Tupana mi'a piheg
kahato ko'i aru eweikup te'en wuat'i e'at
pe e. Katu pono eha'a se'i'in minug upi
ewetunug ne e. I'atu sai pe piaria sese te
ti eweikupte'en e Iesui to'auka teran haria
pe. 51 Sa'a wy'i sese ti aha'a se'i pot Atãu
sa'yru Apeu eha'a se'i Kãi ti'auka toywyt

Tupana mohey sese hat Apeu. Toipun ka-
hato toywyt suu yi tote. Mi'i hap ewy te
Tupana mipo'oro ko'i ewei'atu'uka e Iesui
to'auka teran haria pe. Sa'a wy'i Tupana
mipo'oro ase'i Sakaria ei'y wot'in mi'auka
wo toĩne'en. Ipotpap kahato Tupana mõ-
typot hap etiat. Tupana mõtypot hap yat
etiat turan toiwuk yne miit'in miium Tu-
pana kapiat hawyi tuwẽtem Tupana ehamo
turan ei'y wot'in ti'auka ra'yn Tupana mõ-
typot yat pe e. Ta'i sa'a wy'iwuat Tu-
pana mohey hat Apeu ta'atu'auka i'ewyte
Tupana mipo'oro Sakaria ta'a tu'auka wy
i'ewyte irania'in Tupana mipo'oro ko'i ta'a
tu'a tu'uka kahato ei'y wot'in mi'auka ko'i
tukupte'en e. Pyno mesup te ti eiperia ei'y
wot'in ewywuat eweikup te'en ne e Iesui
to'auka haria pe. 52 Yt naku i wo kahato
eipe miwan moherep haria ete are e. Eipe
ti rat oken'ypy pyhyp haria ewywuaria Tu-
pana mienoi ko'i ete are e. Eweikuap ka-
hato Tupana ehay Musei mimoherep po'og
torania kai. Irania'in tikuap teran Tupana
etiat ma'ato yt ewehenoi hin i irania'in
me e. Tupana kuap teran haria mesuwe
tukup te'en ma'ato yt eweho'o ken hyp'ok
hin i iky'esat haria pe. Ta'i mu'ap Tupana
kapiat eweikuap wen ma'ato yt eweiwat i
mi'i upi i'ewyte yt ewehenoi hin i irania'in
me e. yt ewehenoi hin i mu'ap Tupana
kuap hamo i'ewyte yt eiwehyt'ok hin i wy
mekewat oken'ypy puo hawyi seke teran
haria pysokpun haria eweikupte'en e Iesui
— Uwe waku mi'a piheg wo uwe'in yt e
haria morekuat piat haria pe. 53 Mio tã
Iesui to'e hawyi i'atu py'ahak sese Iesui
ete nagnia ehay enoi haria i'ewyte miwan
enoi haria i'atu py'ahak kahato mio tã e
pote. Mi'i hawyi apo apo'i'a tu'e kahato
at Iesui pe kat ehay kat ehay pirik kahato
itote Iesui ete tu'uka teran haype. Ta'a
tu ky'esat sehay Iesui kaipyi iwema'at hap
i'auka hamuat hap ta'atumõ py'ahak teran
Iesui hap ma'ato yt toi'aparap hin i towesat
hap ete. 54 Mi'i hawyi yt ta'atu waure hin i
ta'atu py'ahak Iesui ete. I'aparap hap ta'a
tu ky'esat haype ta'a tukat kahato. Ta'a tu
ma'at hap yn ta'atuky'esat. Mi'i pote mig'i
wo teran Iesui ta'atusat i'ypyryp wyi aikotã
wamiri ewy tukup te'en Iesui pytyp teran
hap ete i'aparap hap ta'atukat kahato ihay
kaipyi ma'ato ti yt ta'atupuẽti i hawyi ta'a
tu henoi teran sura ra'in miat i'auka Iesui
i'aparap hap ta'atukat hawyi ma'ato yt ta'a
tunug kuap i katupono Iesui waku yn ihay
waku yn tutunug mote.

12

MATEU 10.26-27 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi miit'in sem kahato te'e ru
wa'a tunug Iesui ewawi ta'a tu moe hãite
hap ta'a tu ky'esat kahato. Mi'i pote to'o
pykit pykit ne'i i'atu kahato hemig neran
haria. Mi'i hawyi Iesui to'e temiit'in me —
Eiwe'eg wo'o Tupana ehay ran enoi haria
pupi e. Mi'iria typy sehay enoi haria e. —
Uruto po'og urikuap Tupana ehay torania
kai i'atu'e. Mi'i hawyi — Waku kahato eipe
i'atu'e ta'a tu pot mu'eria pe ma'ato — Yt
nakuaria i eipe e Tupana i'atue mi mu'eria
pe pytkai e. Ta'a tu su'at kahato Tupana
wenãpin miwan miat wen ma'ato yt ta'a
tunug hin i aikotã Tupana to'e hap ewy. —
Waku kahato uruto i'atu'e miit'in me hawyi
— Pywo ti rat waku kahato eipe e irania'in
mi'iria pe ma'ato — Yt naku i kahato eipe
e i Tupana mi'iria pe katu pono Tupana
piat ainãpin hap ta'atusu'at kahato pytkai
yt naku i kahato ta'a tunug mig'i wo. Se-
hay ikahu kahato rakano ta'atu henoi wen
ma'ato i'atu minug ko'i yt naku i kahato
e. Typy hẽku rakaria ewywuaria mi'iria yt
ewetunug nei'o mi'iria ewywuat are. Ta'i
manĩ puk ko'i ewywuat ne'i mi'i haria are
e. Manĩ kurin kat ipyp takat watopag manĩ
pakup we hawyi toimo'okpuk ne'i ipakup
takat e. Pyno eipe ti yt eiwe'eg i pote
i'atu minug sa'ag ko'i timowato ne'i aru yt
naku i nug ehepiat hamo e. Pyno waku
eiwe'eg wo i'atu minug ko'i ewywuat nug
hap pupi are e katu pono mi'iria ti manĩ
puk ewy meiũran ti eipe ei'ewyte eweikup
te'en mi'iria ewy e. 2 I'ewyte yne huwy piat
ewywuat i'atu minug ko'i mig'i wo i'atumi'a
pyhik ko'i meiũran aru Tupana ti'a tu mo
herep wuat'i ehamo e. Meiũran ti aru her-
emo kahato i'atu minug sa'ag mig'i wo topy
hu'at wuat'i mikuap mo are e. 3 Kat ewei'e
som i'ypyryp we meiũran ti aru Tupana
timo herep wuat'i miit'in ehamo sio waku
sio yt hap are e. Aikotã wat imoherep ahe-
hay ywaiti hap totepyi aheyparakai ywaiti
hap kaipyi hap ewy toimoherep aru wuat'i
miit'in minug sa'ag wuat'i miit'in minug
wakuap tehay wo wuat'i miit'in ehamo
wuat'i miit'in ikuap hamuat e. Aikotã more

kuaria mipo'oro sehay ewywuat Tupana timoherep wuat'i ehamo i'atuminug sa'ag sio i'atminug wakuap e Iesui.

MATEU 10.28-31 PIAT EWY

4 Uiwyria'in miit'in miat ei'auka hap pupi yt eweiken'ẽ tei'o katu pono eipiit auka hawyi yt kat i ra'yn po'og ta'atunug kuap ehete ei'auka hawyi. 5 Ma'ato Tupana pupi waku eweiken'ẽ kahato katu pono Mi'i ti eipiit toi'auka kuap i'ewyte toipugha kuap eipe aria koro pe aikope eho'opot hap toĩne'en wuat'i e'at hawe e. Mi'i pote waku Tupana pupi eweimõ typot kahato po'og po'og miit'in kai e. 6 Ma'ato Tupana aiky'e kahato e Iesui. Pywo kahato toi'a tu ky'e wuat'i miit'in. Miit'in yt uwe i miky'e ko'i toiky'e kahato e. Ta'i miit'in ky'e kahato hat Ui'ywot e. Po'og aiky'e irania'in aiky'e haria kai. Ta'i ahetama pe wati we neru ra'yn weitaria hit ko'i ha'up yt iwato hin i ha'up typy ape kurin nakaria put'ok'e 5 weita hit kyi'at hamo wato'e mesuwe yt ha'up kahato rakat i miit'in wanẽtup hawe weita hit aimi'u apopyt wato'e. Yt kan hamo i weitaria miit'in i'atu'e ma'ato Tupana py'a pe waku kahato yne tominug ko'i e. Ta'i toi'a tu ky'e kahato weitaria ko'i e. Yt toiwaure hin i weitaria apykok hamo e Iesui. 7 Yt eweiken'ẽ tei'o uiwyria'in katu pono eipe ti po'og kahato weitaria kai eiky'e Tupana e. Pyno aikuap kahato Tupana aiky'e haype are e. Ta'i toikuap yne ahetiat e. Ta'i toi'atukuap kahato yne ahepiat. Aipiit yne ete toikuap. Karania karania ai'asap ko'i etiat toikuap yne. Wẽtup ai'asap ta'at yi tote hawyi toikuap are. Mi'i hap ewy aikuap Tupana e. Mi'i pote yt naku i watoken'ẽ miit'in pupi sio ai'auka sio yt hap pupi katupono ai'apykok kahato Ai'ywot atipy piat e Iesui ahepe.

MATEU 10.32-33 PIAT EWY

8 Pywo are'e ehepe uwe uwe yt token'ẽ i uimohey hap moherep hamo ahewanĩkaptia ehamo ai'auka teran haria pe mi'i e hat piat — Uhemiit kahato mi'i miit are'e kahato atipy pe Ui'ywot pe e. Mi'i miit piat yt aremõti hin i e. Uito areĩene'en Eheyke'et Koro i'ewyte Eikywyt Koro wuat'i e'at pe uimohey hap eweimoherep miit'in me — Ui'auka pote ui'auka ma'ato yt aremõti hin i Uimi mohey moherep hamo e hat pe — Aimohey hat sese mekewat miit are Ui'ywot sese atipy piat pe e Iesui. 9 Ma'ato — Yt atimohey i ewei'e irania'in me uhepiat — Ui'auka aru atimoherep Uheyke'et Wato Uikywyt Wato i'atuepe hawyi ui'auka hap pypi areken'ẽ ewei'e hawyi i'ewyte Uito ahenoi Ui'ywot Atipy piat i'ewyte yne Tupana yatypiat ieĩne'en haria itotiaria pe mio tã e hat etiat — Yt Uimohey kahato hat i mi'i miit are'e aru itotiaria pe e Iesui. 10 Pyno ehehay sa'ag uhetiat Eheyke'et Koro etiat Eikywyt Koro etiat i'ewyte sa'ag ewetunug uhete mi'i pe ehẽtup Tupana pe paa'ewei'e hap wywo pote Tupana tiwaure kuap eiminug sa'ag ko'i uhetiat hap wen ma'ato wẽtup ei'e sa'ag hap Tupana yt tiwaure kuap i are. Karãpe Tupana Pã'ãu to'e ehepe — Eweimohey ro Uha'yru mi'i hawyi ewei'e Tupana Pã'ãu Wakuat pe — Eso ewei'e motoro yt atiky'esat i e'e hap katupono ahiag mẽpyt ri Emimoherep Iesui ewei'e sa'ag eipy'a pe Tupana Pã'ãu Wakuat pe pote Tupana yt karãpe i waure wo ei'e hap sa'ag eipy'a piat Topã'ãu miat ei'e hap etiat are e Iesui tuwepiat. Pyno eiwe'eg wo'o — Eso ei'e Tupana Pã'ãu miat eimu'e turanuat uhepiat hap pupi katu pono pywuat sehay yn tohenoi uhetiat e Iesui — En ni ahiag mẽpyt e haria pe.

MATEU 10.19-20 MAKU 13.11 PIAT EWY

11 Uipot mu'eria meiũran ti aru ehero po'ok te'e ru wa'a tunug hap kape Tupana mõtypot yat kape ta'a tu'a kagnia py'a setpiat — Mi'iria yt naku i kahato rakaria ta'a tu'e hamo eima'at sehay wuat ei'auka hamo eheroto surara kape e. 12 Mi'i turan eheroto turan — Kat are'e aru ati'atuwesat yt ewei'e i tei'o eipy'a pe eiwanẽtup hawe are katupono aikowat wakuat wyti aru i'atu wesat hamuat Tupana Pã'ãu henoi ehepe aru itote ihay aru to'e hap ok tã ma'ato eiwẽ pyi ihay e Iesui temiit'in me.

13 Mi'i hawyi wẽtup ok miit'in tok pyi to'e Iesui pe — Urumu'e hat e ui'ywot wyti iku'uro ra'yn ma'ato ui'ywot ekare'en yt kat i tutum uhepe ma'ato uheyke'et pe tutum yne hawyi mesup uheyke'et yt ho'oium neran hin i uhepe ui'ywot powat'yp pãi — Uiano uiano are'e pytkai yt toipat'ok hin i e. Mi'i pote atiky'esat kahato ehay ro — Eho'opat'ok to e'ywot ekat eywyt pe ere o uheyke'et pe e Iesui pe. 14 Mi'i hawyi Iesui tiwesat — Are pãi Uito wyti yt atimõ'ẽ teran i ei'ywot ekare'en ko'i ehepe

uhyt e. Yt ariot i mesuwat yi kape irania'in
ekat mõ'ẽ hamo e. Pywo ti rat ewe'eg
wo o eheyke'et ekat ky'ewi hap pupi are'e
epe uhyt e. Tupana yt uipo'oro i mesuwe
e'ywot ekare'en mõ'ẽ hamo pãi e. 15 Mio
tã to'e hawyi tohenoi yne itotiaria pe —
Eiwe'eg wo o meimuẽwat ehekare'en iwato
kahato ky'e kahato hap pupi e. Uhekat
kahato teran eweiky'esat ma'ato eheĩne'en
hap sese yt eweikat hin i hawyi yt eweipuẽti
i wyti aru ehekat wuat'i e'at piat hap e.
Mesuwarotiat ehekare'en iwato kahato hap
kaipyi yt eweipuẽti hin i eipy'a piat eimo
wepit hap sese hap e. 16 Mi'i hawyi hã'ãkap
wuat tohenoi ahekat ky'ewi hap etiat. Mio
tã to'e Iesui — Sa'awy'i so toĩne'en wẽtup ok
iko iwato kahato rakat i'atu'e. Mi'i hawyi
so toi'a tukoi kahato yne te'yi koro tote
hawyi so tuwenug kahato ra'yn manĩ itote
i'atu'e. 17 Mi'i hawyi so tutunug kahato u'i
hawyi i'atu kahato u'i hyt ahyt ko'i sem
tutunug at ka'ap hawyi — Aikotã som waku
atunug aru e katu pono Uhe'u'i hyt ahyt
kahato ra'yn e so topy'a pe. Ui'yat ko'i
yne yt put'ok'e hin i uhe'u'i hyt ahyt ereko
hamo e so. Pyno aikotã aru atunug aru e
topy'a pe. 18 Mi'i hawyi to'e tuwepe — Pyno
atikuap ta'yn aikotã waku uhe'u'i hyt ahyt
sem atimoheg wuat'i e'at pe e. Pyno waku
atunug kahato uhe'u'i hyt yat koro ko'i
hawyi waku uheyparakai sem itote atunug
uhe'u'i hyt ahyt sem ko'i ereko hamo e so
tuwepe. Pyno waku ati'a tu pugha uhe'u'i
yat pot ko'i hawyi po'og iwato ikahu rakaria
ati'a tunug kahato uhe'u'i hyt ahyt sem
ereke hamo e so. 19 Mi'i hawyi ti aru uimo
wepit hap toĩne'en wuat'i e'at pe katupono
yt karãpe i aru yt uimi'u i hap toĩne'en uikai
e so tuwepe topy'a pe tuwa nẽtup hawe e.
Ta'i waku ra'yn waku ra'yn wuat'i e'at pe e.
Uhe'u'i iwato sese sakpo ra'yn mesup waku
pe ra'yn aru areĩne'en pãi e so. Ui'ok hap
yn aru toĩne'en e. Mi'i pote uheĩne'en hap
waku pe areĩne'en u'i hyt ahyt sem pote
e so topy'a pe tuwehum kahato tuwe wawi
haype. Mesup ta'yn yne uimiky'esat ok tã
wuat'i e'at pe atikyi'at kuap e so u'i sa'up
mo e so. Pyno waku uipohep ta'yn wyti aru
uipotpap hap ko'i ete pyi hawyi uiwepit hap
yn na'yn atikat hawyi arenuk at ka'ap uimie
reko iwato kahato e. Karania e'at kapiat
ne'i mi'i ra'yn uhekare'en e so topy'a pe e.
20 Mi'i hawyi Tupana to'e tope atipy kaipyi
— Yt ewe'eg i kahato rasig e katu pono
mesup ewãtym wyti eku'uro hap toĩne'en
are e u'i wo hekat rakat pe. Mi'i hawyi
apuru uwe po pe ekare'en ko'i sem topy
hu'at e Tupana tekat iwato mohey hat pe e.
21 Mio tã e hã'ãkap wuo tohenoi hawyi to'e
itotiaria pe tomimu'eria pe — Mi'i ewywuat
te'e ro py hu'at mesu wa ro tiaria ta'a tue
ka re'en etiat yn wehum haria e. Mi'iria
yt hekat rakaria i Tupana wanẽtup hawe
e. Te'e ru wa nẽtup kahato ta'a tue ka re'en
ete hawyi i'atu wa nẽtup hawe yt put'ok'e i
Tupana kapiat te'eruwanẽtup hamo e Iesui
itotiaria wa'atunug sok haria pe.

MATEU 6.25-35 PIAT EWY

22 Mi'i hawyi Iesui henoi i ra'yn topot
mu'eria pe — Uiwy ria'in e yt naku i watu
wa nẽtup yn aimi'u mesu wa rotiat kape e.
Yt naku i aipiit piat ehesokpe ko'i kape yn
watuwanẽtup e. 23 Katupono aheĩne'en hap
wuat'i e'at piat aimo wepit hap wuat'i e'at
piat yt tut i aimi'u iwato kahato hap kaipyi
i'ewyte aipainug hap kaipyi aimowepit hap
yt tut i e. Aiwepit sese hap yt tut i ahesokpe
aipainug hap kaipyi are e. Ta'i aimi'u sese
ahesokpe sese ti tut Tupana miium kaipyi
are. Mi'i ti po'og waku watikat aimi'u ko'i
kai ahesokpe ko'i kai are e. 24 Eiwe ha'at
ro weitaria ko'i kape e. Yt te'e ru we mi'u
koi kuap i wen ma'ato Tupana ti'a tupoi
kahato weitaria ko'i are e. I'ewyte yt kat
i u'i hyt ko'i ta'a tue reko aito ewy ma'ato
Tupana ti'a tupoi kahato weitaria ko'i yne
e'at pe ta'atuhewyry hap upi e. Pyno aito ti
po'og po'og Tupana mi'atuky'e ko'i torania
weitaria ko'i kai are mi'i pote aipoi kuap
Tupana aikotã toipoi weitaria ko'i ewy e
Iesui. 25 Ta'i pywo ti yt aity pore i pote yt
kan hamo i watuwanẽtup ko'i ko'i katupono
watuwanẽtup ko'i ko'i haty wo pytkai aipiit
moty pore hap yt kat i toĩne'en e. I'ewyte
— Pyno areĩne'en mot'i kahato mesuwat yi
tote e hap kape watuwanẽtup at ka'ap aimo
ken'ẽ hap wywo pytkai aiku'uro hap e'at
tut aru hawyi yt watoĩne'en kuap i wẽtup
e'at po'og watu wa nẽtup ko'i ko'i ahesaika
hap wywo pytkai e. 26 Pyno aipiit moty
pore hap yt watunug kuap i aiwanẽtup ko'i
ko'i hawuo hap ewy yt kan hamo i aiwa
nẽtup ko'i ko'i — Are pãi are an yt kat i
uimi'u hawyi uiku'uro uhesy'at hap upi pãi
an aiwa nẽtup aimo ken'ẽ hap upi hap yt

kan hamo i katupono yt aiwanẽtup ko'i ko'i
hap kaipyi ti aimi'u ko'i toĩne'en e. Yt naku
i paa'wa to'e — Yt kat i uhesokpe hawyi
uhatek hap sese toĩne'en hawyi uiku'uro
aru yt kat i uhesokpe hawyi e hap upi yt
naku i watuwanẽtup sa'ag aimogyt hap ewy
e Iesui ahepe. 27 Uimohey haria e eiweha'at
ro ga'apy pohyt ko'i kape katu pono tuwe
painug kahato ga'apy ko'i ikahu kahato
sese e. Ta'i ga'apy yahig kape eiwe ha'at
ro katu pono tuwe painug kahato i hupi
itote ipohyt ko'i wo ikahuria kahato rakaria
mi'iria e. Ikahu kahato po'og po'og ikahu
sa'ay'iwuat ieĩne'en hat morekuat koro pot
Sarumãu hekat rakat esokpe kahuria ka-
hato rakat kai. Po'og po'og ikahu ga'apy
piat pohyt ko'i morekuat Sarumãu esokpe
ko'i kai e. Ga'apy piat pohyt ko'i yt we-
potpap haria i i'ewyte yt te'e ru we sokpe
pi'ig kuap i haria tukup te'en ma'ato i'atu
we painug hap Tupana minug po'og ikahu
ahesokpe kai are e. 28 Wuat'i e'at pe ga'apy
piat ko'i Tupana minug sokpe puo e. Ga'apy
watitek hawyi mũki'ite ipohyt pap ta'yn
aiko watunug hawyi e. Mi'i hawyi igag
hawyi ahe'aria wo i'yp ko'i watunug e.
Uimohey haria kat pote yt eweimohey i
Tupana tikuap kahato ahesokpe nug hap
aipainug hap e. Yt eweikuap i te apo
aikotã aito po'og Tupana miky'e ko'i ga'apy
pohyt ko'i kai hap e. Pywo kahato Tu-
pana tum kuap ahepe ahesokpe e. 29 Mi'i
tupono yt naku i watu wa nẽtup ko'i ko'i
yt kat i Tupana mohey hap wywo — Yt
kat i uimi'u pote uiku'uro irane mũki'ite
aiwa nẽtup aimo ken'ẽ hap upi e. Yt naku
i — Uhatek hawyi kat som aru atu'u rat
kat som uimẽpyt mi'u wo aikope pyi aru
uhesokpe e hap kape yn yt naku i watuwa
nẽtup ko'i ko'i haty kahato aipy'a pe hap
wywo yt kat i Tupana kapiat imohey hap
wywo are e. Aikope pyi aru ahesapo hy
pãi an yt naku i hawyi yt naku i aru e hap
aimo ken'ẽ hap wywo yt naku i watu wa
nẽtup at ka'ap aimoken'ẽ hap ewywuat ko'i
hap upi e. 30 Ta'i yt Tupana mohey haria i
mekewat ko'i ko'i kape yn te'eruwanẽtup at
ka'ap te'eroken'ẽ hap wywo yt kat i Tupana
mohey hap wywo ma'ato aito — Pywo pe
wyti Tupana ti aimoieĩ ne'en kahato kuap
hat waku wato'e e. 31 Ta'i Tupana ti'atukuap
kahato ahesy'at yt ahesokpe i hap e. Ta'i
mesu wa rotiat irania'in ywania Yt Tupana
kuap i haria ta'atu'ok hap ta'atusokpe hap
ta'atu'yatnug hap kape yn te'e ru wa nẽtup
at ka'ap ma'ato yt atiky'esat i eipe mi'iria
ewy eweikupte'en aikotã yt Tupana mohey
i haria ewy e. Yt atiky'esat eipe mi'iria ewy
eweikup te'en uiwy ria'in ma'ato atiky'esat
eweikat kahato aikotã pote waku miit'in
mu'e Tupana etiat hamuat hap kape e. Mi'i
hap kape yn po'og waku watu wa nẽtup
at ka'ap hap atiky'esat e. Mi'i hap ti
watunug mote wati puẽti kahato irania'in
aimi ky'esat ko'i Tupana po pyi mekewat
ai'ok hap ai'yat ko'i ahesokpe hap ko'i wy
e. Mi'i hawyi waku eweiwa nẽtup aikotã
Tupana topyhu'at Wuat'i Ywania Porekuat
nuat hap kape are e. Mi'i hap eweikat po'og
mesu wa rotiat ko'i kai hawyi put'ok'e aru
ehepe eipoityro hap mesuwarotiat hap ko'i
eimoieĩ ne'en hap ko'i eimi'u ei'yat eisapo
hy ehe'yni eimikoi ehesokpe ko'i hawyi
Tupana mipoi tyro ko'i eweikup te'en ipo
pyi are e Iesui ahepe.

MATEU 6.19-21 PIAT EWY

32 Mi'i hawyi Iesui to'e tomohey haria
pe — Uihũria ko'i ewywuat no eipe are
e. Yt typy'i kahato i eipe ma'ato yt
eweiken'ẽ tei'o katu pono Tupana einug
neran morekuaria wo karãpe Tupana topy
hu'at Wuat'i Miit'in Morekuat nuat hap
e'at pe e. 33 Waku wati we neru aheka
re'en mi'i hawyi waku aheka re'en sa'up
kaipywiat waku waho'oium ahekat yt hekat
i rakaria pe hatek takaria pe are e. Mi'i
watunug hawyi aheka re'en sese iwato ka-
hato toĩne'en atipy pe wuat'i e'at pe e.
Mi'i tote ahekat sese mohag hap toĩne'en
aheiam yt karãpe i ipot'i rakat are e. Yt
karãpe i ikahuro ahekat itote e. I'ewyte
sero'ok eharia yt tuwehyt'ok kuap i itote yt
uwe i itote aipohari rakaria are e. I'ewyte
aheka re'en u haria ko'i ape'i ko'i sari ko'i
nupi'a ko'i wẽki'a ahekat u haria yt uwe i
itote atipy pe e. 34 Ahekare'en atipy pe pote
i'ewyte eiwa nẽtup hap aipy'a piat i'ewyte
tukup te'en itote ma'ato eheka re'en mesu
warotiat yn tukupte'en pote i'ewyte eiky'e
hap eiwanẽtup hap eipy'a piat toĩne'en wy
mesu wa rotiat ko'i ete yn e. Watu we ha'at
kahato aimi ky'e ko'i ky'ewi hap kape are
e. Pywo kahato aikope ahekat toĩne'en hap
kape aiwe wa nẽtup hap i'ewyte toĩne'en

kahato are e. Aimi ky'e kape yn aheha
toĩne'en aiwanẽtup hawe are e Iesui ahepe.
35 Mi'i hawyi wẽtup sehay Iesui henoi
ahepe itote. Mio tã e — Waku wo'oe
ropat haria ewywuat watopyhu'at e. Mesu
wa ro tiaria tiky'esat kahato ta'a tue ropat
hap waku kahato rakat e. Waku Tupana
eropat kahato haria watoĩne'en are e. Ta'i
ahetama pe karãpe more kuaria tuwat ta'a
tue tawa pyi ta'a tu'atoiat ta'a tu'yat pe
surara akag i'atu'yat piaria apykok hamo.
— Ewe'eg wo o ui'yat apykok hap ete e tesu
rara akag me. Ara'aipok hawyi sa'up iwato
atum epe mehĩ e more kuaria ta'a tu'yat
piaria apykok haria pe. Mi'i hawyi tuwat
wẽtup tama kape hawyi waku yne hawyi
te'era'aipok ta'atu'yat kape ta'atumẽpyt'in
kape. Mi'i hawyi waku itote yne ta'atu'yat
piaria i'atu wepit itote hawyi more kuaria
timõtypot kahato ta'atu'yat piaria apykok
haria. — Waku kahato ti rat en uhyt mana
e to'yat apykok haria pe e. Pyno waku
watu kup te'en Tupana yat piaria apykok
hat ewy e. Waku surara akag ewywuat
aheropat Aipo typot Tupana e. Aikotã
ipotpap takaria ariãty wywo wãtym muat
ipotpap yat piaria poi hamo mohag ium
hamo aria nug hamo haria ewywuat waku
waheropat Tupana mẽpyt'in e. Waku wate
ropat wãtym muo rakaria ewy haty pytkai
yt watoket pytkai i waku waheropat kahato
Ai'akag emiit'in ta'atuky'e hap wywo are e.
Aikotã hesaika rakat ipiit sakup wywo rakat
ewy waku watuwepotpap Tupana mẽpyt'in
eropat hap upi e. Aikotã aheropat haria
wãtym muo ta'atupag ariãty ai'yat pe mi'i
hawyi yne heremo itote mi'i hap ewywuat
waku watu we potpap e. Waku ahe'a riãty
imehit rakat ewy yt kat i i'ytyk hap mi'i ete
hap ewy watu we potpap Tupana mẽpyt'in
ky'e hap yn ahete e. 36 Ta'i ahetama puo
more kuaria eropat haria hekatup kahato
morekuat ut hap at ka'ap ta'a tu he katup
katu pono put'ok'e morekuat turan mer-
emo ta'a tu ho'o'o kenhyp teran haype e.
Mi'i hawyi at ka'ap ta'a tu he katup ta'a tu
mo rekuat ut hap e. Mi'i hawyi morekuat
put'ok'e to'oken'ypyke hawyi meremo ta'a
tuho'o'okenhyp'ok teran hawyi ta'atupysei
aheko ewy waku hap ewy hawyi ta'atupoi
hawyi ta'atumõtypot kahato ta'atuky'e ta'a
tu po rekuat ta'a tu potpap hap ete e. Mi'i
haria ewywuat waku watu kup te'en are e
katupono tut irane Tupana akotã morekuat
tut ho'okyi'at hap ienuk wato hap e'at kape
hap ewy e. Mi'i hawyi wo'okyi'at hap enuk
hap kapiat hut turan — Ariot ra'yn ewei'o
ken hyp'ok to e haty wo to'yat koro ete
hawyi meremo heropat haria tuwat hawyi
— Ereke ereke Urupo typot i'atu'e hawyi
teke e. 37 Heropat haria yt te'eroket hin i te'e
ropyhu'at ta'atuka'iwat put'ok'e turan i'atu
wepit kahato yt te'eroket i ma'ato ta'atukat
ka'ap sio tut sio yt Ai'akag i'atu'e hap ete e.
Mi'i hawyi put'ok'e hawyi i'atuka'iwat koro
piit ete ta'atuesokpepag hawyi — Era'apyk
o mehĩ mimi i'atu'e ta'a tu'akag sese pote
e. Ma'ato karãpe teropat haria yt naku i
rakaria ket kai ne'i put'ok'e morekuat pote
te'eruwemõti kahato. Mi'i hawyi oken'ypy
ete ihay ta'atukuap ta'atuket turanuat pote
te'e ru we mõti kahato ma'ato heropat hap
etiat ta'a tu potpap turanuat pote te'e ru
wehum kahato ta'a tue tu'isa ut hap ete e.
Mi'i hap ewy waku watu we potpap e. Mi'i
turan Aipo typot put'ok'e pote yt mesu wa
rotiat morekuat minug ewy hin i tutunug
Tupana are e. — Uheropat ro uheropat ro
i'atu'e haty wo mesuwarotiaria morekuaria
e. Ma'ato Ai'akag Tupana put'ok'e hawyi
— Woroho'oky'e kahato e yn ahepe hawyi
aheropat hat ewy topyhu'at itote hawyi toi-
hep tesokpe ikahu kahato rakat morekuat
nuat esokpe mi'i te pag'e topiit etewuat
eropat hat esokpe ewywuat mi'i hawyi to'e
aru ahepe — Sa'a wy'i uheropat kahato
haria waku kahato rakaria eipe e ahepe.
Mi'i pote koitywy areĩne'en eheropat hat
eipotpap nug hat ewy areĩne'en e aru ahepe
hawyi — Era'apyk to uheyparakai ete hawyi
woro ho'opoi yne ehenuk hap koro ikahu
kahato e aru Ahetu'isa Koro Tupana ahepe.
— Ta'i waku kahato eipe katupono yt eiket
turanuat i put'ok'are pote e. 38 Pyno waku
wato py hu'at iwe'eg kahato rakaria ewy
watu we potpap Aika'iwat potpap nug hap
ete uhyt'i'in mana'in e Iesui katu pono yt
eweikuap hin i karãmuo put'ok'e Ai'akag
Koro hap sio ihot'ok puo sio wãtym'i sio
wãtym hake sio atpo sake turan hap yt
eweikuap hin i e. Pyno waku pe kahato
watoĩne'en put'ok'e Ai'ywot Tupana yt wa-
toket i te turan hap e Iesui temiit'in me
ahepe. 39 Pyno waku wate ropat kahato
katu pono yt pya hin i put'ok'e hamuat
Wuat'i Potypot Nuat hap. Mi'i tupono waku

wateropat kahato aikotã — Put'ok'e irane Ahetu'isa e haria ewy. Waku wati'arymary yne put'ok'e turan hap atiky'esat e haria ewy katupono karãpe Aika'iwat aipok hap kat e'at pe turan kat e'at pe turan hap yt watikuap hin i pote e. Ta'i tut wyti aru aikotã sero'ok'e hap tut hap ewy yt uwe i ikuap hap ewy e. Mesu wa rote yt watikuap hin i karãpe put'ok'e sero'ok'e hat katupono mig'i wo sero'ok'e haria tõ'ẽ hap ewy. mi'i tupono waku aiwe'eg wo kahato sero'ok'e hat hap pupi hap ewy katu pono tuwehyt'ok ai'yat pe yt iheg i rakat pe meremo ahero'ok hamo ahekare'en ko'i pohari hamo. Ma'ato aiwe'eg wuat pote yt ahero'ok kuap i mi'i hap ewy kahato. Waku watu kup te'en sura ra'in ewywuat haria te'eraha'at at ka'ap takaria ewy mi'i pote karãpe Eika'iwat put'ok'e aru hawyi meremo eweikuap uhut hap mekewat sura ra'in ewywuat uhekatup pote are e. 40 Uito areĩne'en Wuat'i Miit'in Eyke'et wo Wuat'i Miit'in Kywyt wo mi'i pote ariot i te aru mesuwat yi kape are. Ma'ato mekewat uhut hap e'at pe yt uwe mikuap mo i ariot are. Mekewat uhut hap e'at yt i'atu hin i uhekatup haria tukupte'en e. Mekewat e'at pe — Yt tut i ira'yn po'og Aika'iwat i'atu'e haria ahyt tukupte'en are. — Yt tut i po'og mesuwat yi kape Aika'iwat e haria tukup te'en hap e'at pe aru ariot aikotã sero'ok'e hat ut hap ewy e Iesui ahepe tomohey haria pe.

MATEU 24.45-51 PIAT EWY

41 Mi'i e hap tohenoi hawyi ipotmu'e Peteru apo'e Iesui pe — Uruka'iwat e mekewat sehay iã'ãkap ehay uwe pe ehenoi e sio uruto epotmu'eria piat mu'e hano sio yne miit'in mesuwat yi totiaria mu'e hamo ehenoi e. 42 Yt uruhekatup i apuru eut hap kape sio irania'in yt emohey i haria kape mio tã ere e Peteru Iesui pe. Mi'i hawyi Iesui tiwesat — Pyno ahenoi uwe pe ahenoi mekewat uhehay iã'ãkap. Karãpe mekewat morekuat toto turan tesu rara akag po pe iwe'eg kahato rakat po pe totoiat torania to'yatpiaria sem i'ewyte tomẽpyt'in hawyi — Eti'a tu'a pykok o ui'yat piaria areto hap turan e tope. I'ewyte eti'a tu po'oro miit'in mesuwe i'atupoi hamo i'atu'apykok kahato hamo e tesu rara akag me e. Mi'i surara akag ni uimohey haria apykok haria ewywuat kahato are'e uhehay iã'ãkap upi e. Mi'i pote ewe'eg wo uimohey haria apykok hap pupi are ehepe e. Ta'i uheropat haria sese pe mio tã are einãpin hamuat katu pono atiky'esat kahato eiperia aikotã morekuat eropat haria powyro kahato sese rakaria ewy hap atiky'esat areto turan e. 43 Atiky'esat kahato uhemiit apykok haria powyro kahato rakaria aikotã morekuat eropat haria hãpyk sese rakaria ewy hap e. 44 Mi'i tã ewywuat eweikup te'en turan ariot pote woro ho'onug eipe more kuaria wo uhetama pakup we. Uhekat yne yne eiwano topy hu'at e. Pywo pe miit'in ky'e hap upi ewei'a pykok uimohey haria pote — Pyno waku kahato en wuat'i uhemiit akag wo hap atiky'esat are'e aru e. — Atikuap ta'yn uimohey haria poi hãpyk kahato hap kaipyi uimohey haria ky'e hap kaipyi woro ho'okuap eipe waku kahato rakaria wo eweikup te'en uheropat haria akag wo ko'i are'e aru uimi ky'esat ewy uimohey haria powyro kahato rakaria pe e. Mi'iria ewywuat Tupana mimõ typot sese ko'i tukup te'en aru wuat'i e'at pe uhut hawyi e. 45 Ma'ato irania'in uheropat haria ma'at haria yt iwe'eg nakaria i mi'i haria pupi aremõti kahato uhut hap e'at pe e. Katu pono — Aika'iwat yt tut irane i ra'yn mi'i tupono waku yt naku i watu wenug e haria e hamo ta'a tu ma'at uimohey haria. — Ta'i yt tut i som katu pono toĩne'en mot'i itote iatu'e uhut hap ete. Pyno waku watu'u mahy aimopẽ'ã hamo yn waku i'atu'e sa'ag. Waku wati'atu'ahyk irania'in heropat haria i'atu'e. Waku watu'uka hemiit'in ete uhyt'i'in mana'in ko'i ete i'atu'e aru. Waku mahy ete watu wenuk i'atu'e katu pono yt tut hamuat i ra'yn mesup wote toĩne'en mot'i itote. Waku aimo pẽ'ã yn hap wywo waku watoĩ ne'en i'atu'e ti aru uheropat haria akag ko'i yt iwe'eg i sese rakaria e. 46 Yt ta'a tu mohey hin i aru Ta'a tu ka'iwat put'ok'e hamuat hap ma'ato mio tã ta'a tu'e turan sese put'ok'are i ra'yn are e. Karãpe put'ok'are hawyi mekewat uhemiit'in ma'at haria ati'a tu'a piheg apiheg kahato itote e. Mi'i hawyi — Yt naku i kahato eipe are'e aru i'atuepe hawyi — Motoro pya pya uikai hawyi eweikup te'en aikope yt uimohey haria i tukupte'en hap tote are'e aru uimohey apykok haria pe uimohey haria ma'at haria pe. Mi'i hawyi ati'atu'okpok kyse wo

hawyi ati'a tu mo ku'i i'atupiit ko'i uimo-
hey haria apykok haria sa'ag nakaria e
Iesui. 47 Pywo pe are'e heropat hat ikuap
kahato kat ko'i kat ko'i Toka'iwat Tupana
miky'esat ko'i wen ma'ato yt tutunug i pote
mi'i hat wyti Ika'iwat tipokpok kahato aru
ta'aipok hawyi are e. 48 Ma'ato uheropat
hat yt ikuap i kahato kat som Toka'iwat
miky'esat hawyi mi'i hap yt inug i mi'i
hat i'ewyte Ika'iwat ti'pokpok aru ma'ato
yt kahato i aikotã toipokpok teropat hat
ikuap kahato pytkai yt tutunug i Toka'iwat
miky'esat hap ewy katu pono yt tuwepyi
i toi'a parap e. Ma'ato waku watu kup
te'en heropat waku rakaria yne Aika'iwat
miky'esat ko'i aimikuap ok tã nug haria
e. Mi'i hap ewy Aika'iwat tiky'esat kahato
e. Pyno karãpe wẽtup ok pe ika'iwat tum
iwato kahato teropat hap mi'i hat kaipyi
ti toiky'esat iwato hap po'og mi'i teropat
hat pote e. Pyno po'og po'og Tupana timo
herep ahepe tomiky'esat watunug hap ko'i
tomi'airoria aito pote. Pyno waku watunug
tomiky'esat tomimoherep ahepe aimohey
haype pote. Waku watunug imiky'esat hap
ok tã tomowepit hap e. Ma'ato yt watunug
i to'e ahepe hap ewy pote po'og wati'a
parap irania'in kai katu pono watikuap
imiky'esat pytkai yt watunug i hawyi pote
are e. Watunug imiky'esat hawyi tuwehum
kahato ahowawi hawyi po'og toimo herep
ahepe tomi ky'esat ko'i ma'ato yt pote yt
aimohey kuap i e Iesui temiit'in me ahepe.

MATEU 10.34-36 PIAT EWY

49 Mi'i hawyi Iesui to'e ahepe — Pyno
ahenoi teran ehepe uhetiat e. Uito ti aria
ewywuat yt naku i nug hap yne mesuwat yi
tote wuk hamo e. Aikotã aria wy Uito aikotã
watiwuk aiko hap ewy wẽtup aria aipo piat
hap kaipyi watiwuk yne e. Sa'awy'i yt iwato
hin i aria itote ma'ato watopag aria itote
hawyi tutu'u yne. Iwato kahato aria itote
hawyi wuk wuk'e itote hawyi ikahu hawyi
yt kat i moi yt kat i i'anam yt kat i sa'ag
tutu'u kahato hawyi waku pe amikoi ko'i
hamo e. Uito ti mekewat aria ewywuat
areĩne'en mesuwat yi tote wuat'i sa'ag
miit'in wanẽtup hawe wuk hamo e. Aria
ewywuat ti Uito ma'ato uiko yt atiwuk i te
ma'ato atiwuk teran haype e. 50 Katu pono
aho'opot hap aria'yp posak etiat yt i te wen
ma'ato mi'i kape arewanẽtup kahato e. Sa'a
wy'i ahet'ok hat Iuwãu uhet'ok ta'yn y'y wo
ma'ato wẽtup ok uhet'ok hap toĩne'en ne
mi'i ti aria ewywuat uimoso'opot hap sese
are. 51 Uimohey haria yt naku i aru topy
hu'at ahete pãi e. Pywo ti rat yt ariot i mesu
wa rotiat kape wo'o wese hap erut hamo
ma'ato ariot hawyi wo'otu'uka kahato hap
yn sehay topy hu'at e. Uhehay pun haria
ti'atu'atu'uka teran haype uhehay mohey
haria ete e. — Yt pywo pe ihay i'atu'e yn
uhehay ete eimimoherep ete hawyi yt i'atu
wese kahato ehete uhehay moherep haria
eipe pote e. Pyno yt eweiwa nẽtup tei'o
eipy'a pe meiũran aru yne mesu wa rote
wo'owese haria tukupte'en hap kape e. Yt
eiwa nẽtup tei'o miit'in i'atu wese kahato
hap uhehay kape eipy'a pe are e. Yt karãpe
i aru yne miit wo'owese haria tukup te'en
katu pono po'og i'atu py'ahak aru uhehay
moherep haria ete ahewa nĩ kaptia are e.
Aikotã surara sese tipat'ok kuap miit piit
kyse'yp wo hap ewy mi'i hap ewy uhehay
ti'a tu pat'ok miit'in wẽtup kai uimohey
haria hawyi wẽtup kai yt uimohey haria i e.
Pyno miit'in wo'opat'ok hat ewy areĩne'en
e. Wẽtup kai uhehay upiaria tukup te'en
hawyi wẽtup kai yt i'atupap i uhehay up-
iaria e. 52 Mi'i hawyi ti aru 5 ok wẽtup
yat piaria gupte'en haria meiũran aru yt
to'o wese hin i to'o pat'ok uimohey hawyi
are e. Mi'i hawyi to'o pat'ok pat'ok haria
wo tukup te'en wẽtup yat pe e. Uimohey
haria iwese kahato pytkai irania'in meke-
wat yat piaria yt i'atuwese hin i itote wẽtup
ywania pytkai e. Typy ok mye'ym ok ete
sio mye'ym ok typy ok ete uimohey haria
ete ipat'ok hawyi — Wãi'ia tu'e irania'in
uimohey haria mohit hamo aru e. 53 Mi'i
turan miit'in tu'uka teran ehete uimohey
haria eipe hawyi e. Ta'i ei'y wot'in yt i'atu
wese hin i ehete uimohey haria eipe hawyi
e. Eha'y ru'in ehaki'yt'in i'ewyte yt i'atu
wese hin i ehete uimohey eipe hawyi eimẽ
pyt'in pytkai are e. I'ewyte eity ipy'ahak
ehete topyhu'at uimohey hawyi eipe tomẽ
pyt'in eipe pytkai e. I'ewyte eimẽ pyt'in
yt i'atu wese i ehepe uimohey hawyi ta'a
tu ty'in ta'a tu'y wot'in eipe pytkai are e.
Ehakitu'in i'ewyte yt i'atuwese i ehete ta'a
tu mi mo ha py'ap ko'i pytkai eipe e. Mi'i
hawyi getap ka'iwat yt iwese hin i tosa'yru
ete tosaki'yt ete tosa'yru tosaki'yt uimohey
hano ra'yn mote e. Ta'i ariot pote miit'in

to'opat'ok kahato wyti aru uimohey haria
ete yt i'atuwese hin i irania'in mesuwaro
tiaria eipe eiwese kahato pytkai e. Yt kat
i aru wo'owese hap sese mesuwe aru are e
Iesui ahepe tomohey haria pe.

MATEU 16.2-3 PIAT EWY

54 Mi'i hawyi po'og Iesui tohenoi miit'in
sem itotiaria pe — Uhekatuwyria'in e mesu
waro tiaria tikuap kahato i'aman ut irane
hap te'eraha'at at hun kape — Meiẽ i'aman
hamuat i'atu'e. At wẽtem hap kaipyi
i'aman tut i'atu'e mi'i hawyi i'atu'e hap ewy
i'aman tut kahato. — Meiũpe ywyhig at
ẽtyhot hap aũka hap ko'i mi'i pote i'aman
irane i'atu'e ahetama pe hawyi i'atu'e hap
ewy i'aman na'yn tut e. 55 Ta'i kahato atipy
ihyryp'i kahato hap mi'i pote mesuwiaria
iũe e'at hakup irane mesup i'atu'e hawyi
i'atu'e hap ewy put'ok'e e'at kahu hap e.
56 Mesu wa ro tiaria tikuap kahato i'aman
ut hap sio yt hap te'e ra ha'at atipy kape
hawyi ta'atukuap ma'ato mesuwaro tiaria
ta'atuieĩne'en wuat'i e'at piat hap kape yt
te'eruwanẽtup teran hin i e. Ta'i mi'iria
tikuap aikotã aru i'aman sio at waku hap
ma'ato uwe Uito hap yt ta'a tukuap hin
i. Ta'atukuap uhehay ko'i kape ta'atuwa
nẽtup pytkai yt uikuap i te uwe sese Uito
e. Te'era'akasa kahato uiminug yt miit'in
eminug kuap i iwato rakat ko'i kape pytkai
yt uikuap i te uwe Uito e hap kape yt te'e
ruwanẽtup teren hin i te'eraha'at kahato
uhowawi yt uimohey i te rakaria mesuwaro
tiaria e. Yt ihapytig i rakaria Tupana kape
yt kat i i'atueha rakaria ewywuaria pote e
Iesui miit'in sem itotiaria pe.

MATEU 5.25-26 PIAT EWY

57 Mi'i hawyi po'og to'e Iesui itotiaria
pe — Kat poteĩ yt eiwanẽtup teran i uwe
Uito sese e hap kape e. Kat pote yt eiwa
nẽtup sio Uito waku sio yt hap kape e.
Eiwo'okuap uwe waku uwe yt hap kape
meremo eiwo'okuap yne eiwo'omohey hap
ete uwe waku uwe yt naku i watomohey
ma'ato uhetiat uimohey hap kape yt eiwe
wanẽtup teran hin i wuat'i atunug waku
ehehamo pytkai are.

58 Uimohey haria wẽtup sehay ahenoi
teran ehepe — Karãpe ehewa nĩ kaptia
aheroto sura ra'in po pe Morekuat kape
ai'auka hamo ai'pyhik hamo waku watikat
kahato aiwenõ'ẽ i aiwanĩkaptia popywiat
hamuat are e. Mi'i hap e'at pe ai'auka
teran pote waku watoĩne'en iwe'eg kahato
rakano i'atupy'asetpe mi'i hawyi mu'ap upi
waku watikat kahato mu'ap aiwe to popy
ahewanĩkaptia po pywiat hap are. Yt naku i
watuwat morekuat koro kape ai'auka teran
haria upi katu pono itote meremo ahum
morekuat koro pe hawyi morekuat — Yt
naku i en e hawyi ahum tesurara'in akag pe
hawyi surara akag aipag iheg me kat aiwo'o
pyhik hawe e. 59 Mi'i hawyi wo'opyhik hawe
watu kup te'en at ka'ap hawyi aikotã aru
watuwenõ'ẽ mekewat wo'opyhik hap sa'ag
myi e. Ta'i itote yt uwe i tuwẽtem kuap
i e. Mi'i tote waho'opot kahato mekewat
sa'up iwato ium hamo hawyi ai'yat toiwe
neru aiko ko'i aimikoi ko'i aimẽpyt'in ko'i
totat temiit'in nuat ahehary'i totat towan-
uat ahemiit'in torania toipo'oro topotpap
nug hamo hawyi ahekat ko'i toi'a tu we
neru yne sa'up sat hamo. Mi'i hawyi yne
aiwanuat morekuat nuat hawyi watu we
nõ'ẽ aipyhik hap kaipywiat hawyi — Waku
ra'yn motoro pya mesuwepyi e ahepe sio
meremo woro'auka en aru e ahepe. Mi'i
tupono waku po'og ahewanĩkaptia mer-
emo watunug aiwy ria'in sese wo mu'ap
upi eheroto surara'in miat morekuat kape
turan are e Iesui temiit'in me ahepe.

13

1 Iesui ti'a tu mu'e itotiaria turan ira-
nia'in itotiaria te'e ro'e Iesui pe — Mehĩ
i'atu'e wanĩ kaptia mipo'oro aipo rekuat
nuat mekewat Piratu e hap het rakat yt
naku i kahato tutunug katupono ga'atpo ti
ahetama Karireira piaria morekuat Piratu
timoma kahato i'atu'e. Morekuat totat
ahemiit'in hawyi toiwuk Tupana mõtypot
yat pe i'atu'e. Mi'i hawyi totopag meke-
wat i'atusuu at hap Tupana mõtypot yat
piat yparakai tote mekewat aihũria suu
wuk hap eyparakai tote aihũ watum hawyi
watiwuk Tupana mõtypot hamuat hap tote
i'atu'e Iesui pe. 2 Mi'i hawyi Iesui to'e
i'atuepe — Pyno uruto po'og morekuat Pi-
ratu mi'atu'uka ko'i kai ewei'e. Yt karãpe
i urutunug sa'ag imi'a tu'uka ko'i minug
ewywuat ewei'e. Mi'i pote Tupana mi'a
piheg ko'i wuaria tukup te'en mi'iria ai'y
wania ewei'e eiwo'ope e Iesui. 3 Ma'ato
pywo pe ti are'e ehepe eiperia ti wy i'ewyte
yt nakuaria i kahato eweikup te'en are.
Ga'atpo ei'ywaniaria morekuat Piratu ti'a
tu'uka kahato yi Karireira piaria. Yt naku

hin i ti ipap hap ewei'e. Yt ikahu hin i i'atu
ku'uro hap ewei'e e. Mi'i hap ewy ti aru
eweipap yt uimohey i eipe pote e. Ma'ato
wuat'i e'at pe ti aru ho'opot hap eiwanuat
topy hu'at eiwano e. Ma'ato yt paa'e wei'e
i yt uimohey i hap ete pote yt naku i pe
wuat'i e'at pe eweikupte'en po'og yt naku
i morekuat Piratu mi'auka ko'i ho'opot hap
kai are. 4 Ta'i sa'awy'i sese 18 surara topap
yne ta'atu'yat nu kawiat ywaiti rakat ta'at
i'atuepiit ete hawyi yt naku i ewei'e. Mi'i
hawyi sura ra'in gupte'en haria topap yne
nu yat ta'at i'atuete hawyi. I'atu ku'uro
hap yt ikahu hin i ewei'e. Mi'i pote ewei'e
eiwo'ope — Eweikuap kat pote mekewat
18 surara topap nu mi'atu'uka ko'i ewei'e.
Ta'i sura ra'in yt naku i nug kahato haria
pote ti Tupana ti'a tu'a piheg sese mi'iria
ewei'e eiwo'ope. Ta'i po'og tawa Ierusarẽi
miaria kai yt naku i nug haria mi'iria pote
Tupana ti'a tu moma yne ewei'e eiwo'ope.
5 Ma'ato pywo pe are'e ehepe meiũran ti
aru eipe po'og eweipap mi'iria kai po'og yt
naku i are'e. Eiku'uro hap po'og yt ikahu
i mi'iria ku'uro hap kai. Katu pono wuat'i
e'at piat eiku'uro hap topy hu'at yt ikahu
hin i. Ma'ato paa'e wei'e yt uimohey i
hap ete hawyi mi'i hawyi uimohey haria
wo eweikupte'en hawyi waku puo eweikup
te'en wuat'i e'at pe e Iesui tomohey hap
pun haria pe.

6 Mi'i hawyi Iesui henoi hã'ãkap wo
i'atuepe. — Wẽtup ok so toto tomikoi
ypia wato hap kape e. Sa'a wy'i warana
ypia py'a setpe Wiku yp toĩne'en itote
hawyi toto mekewat tomikoi Wiku yp
kape hawyi toho'okat Wiku saat toho'ohep
hamo. Ma'ato put'ok to'e hawyi so ma'ato
i'yhop yn toĩne'en itote ihãite kahato.
Ma'ato yt kat i haat ipoi hamo. Yt
wẽtup i haat toipuẽti tomi'u wo. 7 Mi'i
hawyi toikaykay tuwe wawi teropat hat
tomikoi ypia apykok hat — Uhyt e ga'atpuat
ga'atpuat e'at ariot sa'a wy'i meiũwat yp
kape uipoi hap kat hamo ma'ato yt kat i
atipuẽti te e so. Mi'i hawyi ga'atpo e'at
i'ewyte haat hap e'at ra'yn turan ariot i
ma'ato i'ewyte i'yhop yn ne atipuẽti yt
uipoi hin i uhesy'at hawyi. Koran ariot i
hawyi he'at ra'yn ma'ato ara'a kasa hawyi
yt uipoi hin i hat mesuwat uimikoi Wiku
yp e. Pyno uhyt eti'yppun no meiũwat
yp ywyhop mo e. Kat pote uhe'yi u hat
toĩne'en ma'ato yt uipoi hat i e. Mi'i hawyi
waku wẽtup i watikoi mesuwat yi aikope
toĩne'en mesup Wiku yp hap tote e. 8 Mio tã
e pote — Yt uhyt e mikoi ypia apykok hat.
Yt rat uika'iwat yt naku i rat wati'yppun e.
Waku watum yi hun kahato tope 12 ewaty
pe te sio haat hamuat sio yt ti ra'yn hap
kuap hamo e. Mi'i hawyi waku watipoi
kahato aimipun ko'i wo e. Waku ahywytip
kahato i'anam ko'i mi'i hawyi weita iun
a'ẽpo ko'i waku wati puruk kahato haga
etiat e. Mi'i hawyi arewanẽtup irokirẽ wat
12 ewaty hawyi haat aru ma'ato yt haat
pote waku wati pugha e. 9 Pyno 12 ewaty
hawyi waku mehĩ era'aipok eraha'at sio
wakuat sio yt hap kuap hamo e. Ma'ato mi'i
turan yt haat i te ra'yn pote waku eti'yppun
uhyt e. Mi'i mikoi Wiku yp ewy kahato ti
eweikupte'en eipe e Iesui. Wẽtup 12 ewaty
hawyi ete sio haat rakat ewy sio yt hap
ewy eweikup te'en. Ma'ato yt i te ti pote
Tupana mi'yppun wo eweikupte'en e Iesui
to'ywania pe yt tomohey i te haria pe.

10 Mi'i hawyi Iesui toĩne'en i ra'yn wẽtup
Tupana mõtypot yat pe i ra'yn miit'in mu'e
hamo. 11 Mi'i tote toĩne'en wẽtup ok hary
poria ahiag ipiit piat rakat itote. I'ahu
kahato 18 anu ra'yn. Toho'opot kahato
katu pono ahiag mimo'ahu toĩne'en. I'ok
tũ'ã kahato hap wywo toho'opot ahiag
minug. 12 Iesui teha'at mi'i hary poria kape
hawyi toikaykay tuwewawi. Mi'i hawyi to'e
tope — Mana atipok ta'yn epo'i po'i hap
ahiag minug e. Pyno mana e e'ahu hap
epo'i po'i hap ewy kahato. Pyno mi'i hap
ewywuat epo'i po'i hap atiporop ta'yn e.
13 Mi'i hawyi tuweponug hawyi i'ok tũ'ã hap
meremo tokosap ta'yn. Waku hawyi hary
poria to'e tehay wepit kahato hap wywo
— Waku kahato En Tupana e. 14 Ma'ato
Tupana mõtypot yat apykok hat ipy'ahak
kahato Iesui ete katu pono Iesui timo hãite
mekewat hary poria yt topotpap i hap e'at
pe pote. Mi'i pote to'e tomi mu'eria pe —
Toĩne'en wyti 6 e'at aipotpap nug hamuat
e. Pyno waku 6 e'at aiwe potpap hap tu-
ran watikat aimoehãite hap ma'ato mesup
e'at pe yt naku i kahato watikat amoehãite
hap e. Mi'i hawyi Iesui tiwesat — Mehĩ
e yt ewe'eg hin i aikotã typy ehay rakat
ewy ereĩne'en katu pono etipotpap kahato
tuereto mesuwat e'at pe ehũ wewato ahup
ta'at yi ka'a pe pote meremo etiõtem hap

atikuap e. [15] Mi'i hawyi Iesui tiwesat — Typy
hẽku rakat ne'i wyti en e. Yne e'at pe ewete
repo'ok ewetioto eihũria i'atumoe'y'u hap
kape. Yne e'at pe ewete re po'ok y'y kape
eihũria e Iesui Tupana mõtypot yat apykok
hat pe. [16] Pyno mesuwat haryporia aha'ase'i
Aparãu emiariru toĩne'en wen ma'ato 18
anu turan ahiag mipo'i wo toĩne'en aikotã
ehũ saity ete hap ewy are. Kat poteĩ pyno
yt eweiky'esat i Aparãu emiariru moehãite
hap e. Kat poteĩ — Wãi'ere mesuwat mana
erepo'ok hap ete yt naku i yt aipotpap i
hap e'at pe e Iesui. [17] Mio tã e Iesui hawyi
wanĩ kaptia paa'i'a tu'e. Ma'ato irania'in
itotiaria te'e ru wehum kahato Tupana pe
Iesui minug wakuap ko'i ete.

MATEU 13.31-33 MAKU 4.30-32 PIAT EWY

[18] Mi'i hawyi po'og Iesui henoi teran
iã'ãkap wuo ma'ato sa'awy'i apo'e i'atuepe
— Aikotã som Tupana topy hu'at Miit'in
Porekuat no hap ete apo'e. [19] — Pyno
ahetama pe toĩne'en iã'ỹi kurin kahato
rakat aimi'u mosẽ'ẽ hap Mutata iã'ỹi
wato'e. Mi'i ti kurin kahato wen ma'ato
wẽtup ok tikoi toko pe hawyi hẽtyt hawyi
meiũran i'yp ywaiti kahato ra'yn aria'yp
sese ewy wo ra'yn toĩne'en. Mi'i hawyi i'yp
haĩkupy pe weitaria te'eruwesoknug na'yn
i'yhop ko'i og muo. Mi'i hap ewy ti Tupana
topy hu'at Morekuat no mesuwat yi tote
Mutata iã'ỹi mikoi hap ewy e Iesui tomi
mu'eria pe.

MATEU 13.33 PIAT EWY

[20] Mi'i hawyi Iesui apo'e i ra'yn — Aikotã
wyti aru so Tupana topy hu'at Miit'in
porekuat no e hawyi sehay iã'ãkap wuo
toi'a tu mu'e i ra'yn. [21] — Pyno uhyt'i'in
aikotã u'i nug hap ewy kahato ti aru Tu-
pana topy hu'at Morekuat no mesu wa ro
tiaria pe e. Aikotã watopag manĩ puk ipyre
kape. Mi'i hawyi wati'a pokik manĩ puk
ipyre wywo. Mi'i hawyi wati'ahik hawyi
watoiat hawyi meiũran i'apo perup hawyi
wati karay mi'i hawyi aimi'u wo ra'yn he
kahato ra'yn. Mi'i hap ewy ti aru Tupana
teke aipy'a pe tehay wo e. Kurin nakat ewy
i'apopyt ewy ihay pytkai hawyi ihay tuwe
mowato aiwanẽtup hawe hawyi meiũran u'i
he hap ewy watopyhu'at e Iesui itote mu'ap
upi tawa wato Ierusarẽi kape toto turan.

MATEU 7.13-14 PIAT EWY

[22] Mi'i hawyi Iesui ti'a tu mu'e kahato
yne tawa hit piaria Tupana ehay wo. Mi'i
hawyi tawa wato Ieru sarẽi kapiat epu'ap
upiaria toi'a tu mu'e kahato Tupana ehay
wo. [23] Mi'i hawyi mu'ap upi wẽtup ok apo'e
Iesui pe — Urupo rekuat e karania apuru
pyno te'eropyhu'at Tupana miehakyera'at
ko'i wo atipy pe e sio apuru typy'i kahato
miit sio apuru yt typy'i i apo'e Iesui pe.
Mi'i hawyi Iesui tiwesat. [24] Waku ewei'e
eipy'a pe — Uito areke teran pãi areke
teran an mekewat oken'ypy yt iwato i rakat
ewywuat pe arehakyera'at hap puẽti hamo
waku ewei'e at ka'ap eipy'a pe are. Yt
naku i — Waku mũki'ite areke ewei'e hap
ewy ewei'e are. Katu pono meiũran ti
aru i'atu kahato tuwe hyt'ok teran atipy
pe aikope Tupana toĩne'en Morekuat no
hap kape wen ma'ato mi'iria yt tuwehyt'ok
kuap i katupono wehyt'ok hap mot'i poity'i
rakaria — Mũki'ite waku areke sa'a wy'i
i'atu'e pote e haria pote e. Yt kat i typy
oken'ypy atipy kape. Eweikat ro mekewat
wẽtup yn oken'ypy Ui'ywot kape hap e
Iesui tuwepiat. [25] Mi'i hap e'at pe aru —
Ere'okenhyp'ok to Mimi ere'okenhyp'ok to
Uhyt i'atu'e mot'i kahato uhowawi wen —
U pãi yt woroho'okuap kahato i eipe aikope
pyi eweiõ'ẽ are'e i'atuepe aru. Ui'yat ri
iheg me ra'yn are'e aru. Iheg me sese ra'yn
ni oken'ypy are'e aru — Ere'okenhyp'ok o
ewei'e mot'i uhepe hawyi e. Waku mesup
ereke uhyt'i'in mana'in are e Iesui. [26] Mi'i
tote aru oken'ypke te'e rewak kahato. —
Sa'a wy'i urutenuk kahato ewywo Mimi.
Urutu we sa po'u kahato kue ewywo Mehĩ
i'atu'e uhepe. Ehay ete ti urutu we mu'e
kahato wuat'i puo mu'ap upi i'atu'e aru
uhepe. [27] Mi'i hawyi ati'a tu wesat — Pywo
pe ti rat are'e ehepe sa'a wy'i yt uimo-
hey i pote yt woro ho'okuap hin i eipe
are'e aru. Yt atikuap hin i aikope pywiat
eweiõ'ẽ hap are'e aru. Eweiwat ro ui'ya
ty pepyi pãi katu pono yt nakuap i nug
haria ti eipe are'e aru yt tuwe hyt'ok i
haria pe e Iesui. [28] Mi'i hawyi te'e ruwak
popuo te'era'aipok haty turanuat hap ewy
i'atu wa nẽtup hawe i'atu py'a pe kyry'et
kyry'et ta'atuiãi ete haty kahato i'atupiit
ete pote. Katu pono sa'a wy'i Aparãu yt
pya hin i i'atukai toĩne'en meiẽwat getap
we toĩne'en. I'ewyte Isaki i'ewyte Iako
i'ewyte sa'a wy'i wuaria Tupana ehay mo-

herep tukupte'en kahato itote Tupana yat
pe ienuk hap ikahu kahato hap tote. Mi'i
haria ewy aru eweikupte'en mekewat wo'o
kak'i haria ewy yt eiwehyt'ok teran i mesup
yn mote. Meiũran aru Tupana oken'ypy
sakpo eweikup te'en ho'opot hap tote yn.
Yt eweikup te'en hin i aru uiwywo atipy
pe are — Mũki'ite waku watomohey ewei'e
mesup pote e. 29 Ma'ato tuwehyt'ok kahato
irania'in ywania. Mi'i haria ti tuwe hyt'ok
aikope Tupana toĩne'en Morekuat no hap
tote yt ai'y wania sese hin i pytkai. Tõ'ẽ
tõ'ẽ kahato aikope pyi at tuwẽtem hap
kaipyi aikope at min'e hap kape hawyi at
posak kaipyi tõ'ẽ Tupana wywuat tukup
te'en hamo. Mi'i hawyi mi'iria paa'e haria
pe — Eiwehyt'ok to are'e mi'iria pe ma'ato
ehepe ti aru — Eiwe hyt'ok to yt are hin i
e. Uhehamo eweikup te'en mesup uhehay
sio waku sio yt hap kape ehewaure toĩne'en
pytkai mekewat e'at wyti aru — Yt woro
ho'okuap i eipe are'e aru Tupana ehamo
ehepiat yt uimohey i haria te eipe pote e
Iesui yt tomohey i te haria pe. 30 Ui'ywania
e eipe ti Tupana ehay kuap yianmiat haria
eweikup te'en ma'ato o irania'in ywania
ehewot'yptia rakaria wyti aru tuwe hyt'ok
ehe'yianme atipy pe wẽtup ywania pytkai
katupono uimohey haria tukupte'en mi'iria
aru are ma'ato eipe uhepiat sehay yian-
miat kape eweikuap kahato pytkai yt eiwe
hyt'ok teran i mesup oken'ypyke atipy kape
e. Mi'i pote irania'in tuwe hyt'ok kakato
aru ma'ato eipe yt eweiky'esat i pote i'atu
wat'ymo eiwe hyt'ok aru are e Iesui to'y
wania Iuteuria pe.

MATEU 23.37-39 PIAT EWY

31 Mi'i hawyi Tupana ehay enoi haria
put'ok'i'a tu'e Iesui yatype te'e ro'e hamo
— Erẽtem no meremo meiũpepyi i'atu'e
katupono morekuat Eroti wyti e'auka teran
moity'i ra'yn Uhyt i'atu'e Iesui pe. 32 Mi'i
hawyi Iesui ti'a tu wesat — Morekuat Eroti
ti awahuru ewywuat uiwanẽtup hawe katu
pono wo'o'auka teran hat mi'i miit are'e.
Mi'i hawyi eweiwat ro Eroti kape hawyi
ehenoi ui'e hap tope — Uito ti meiũ ahiag-
nia atusopo kahato hat ra'yn i'ewyte ati'a
tu moe hãite kahato i'ahu rakaria mũki'ite
ti aru i'ewyte atunug atunug wakuat uipot
moe hãite hap ko'i uhewyry hap upi e.
Mi'i hawyi mũki'ite e'ihot'ok hawyi ti aru
waku yne ra'yn uiminug ko'i mi'i hawyi
waku yne hawyi areto e. 33 Mesup e'at
pe uipotpap teran miit'in moehãite hap
ete hawyi mũki'ite i'ewyte uipotpap teran
hawyi mũki'ite e'ihot'ok hawyi toran na'yn
uipotpap hap mesuwe katu pono ui'auka
hap e'at aru put'ok'e ra'yn are. Ma'ato
mesup e'at pe waku te arepotpap waku
uhewyry mesuwe i'ewyte mũki'ite waku ti
wy. Ma'ato e'ihot'ok toran na'yn uipot-
pap hap toran na'yn. Katu pono ui'auka
hap e'at yt pya hin i ra'yn waku ewei'e
mekewat Eroti pe awahuru ewywuat pe.
Mi'i hawyi i'ewyte wẽtup ewehenoi tope
— Yne sa'a wy'iwuat Tupana ehay mo-
herep haria topap kahato tawa Ierusarẽi me
i'ewyte Uito Tupana Mipo'oro Tehay Mo-
herep Hanuat yt naku i pyno wẽtup tawa pe
ui'auka hap e. I'ewtye Uito atiky'esat sa'a
wy'iwuat Tupana mipo'oro ko'i atu'uka hap
tote te uiku'uro hap uhyt ewei'e o miowat
ui'e hap ewehenoi mekewat awahuru pe e.

34 Mi'i hawyi Iesui tuwak to'y wania
ky'ewi tomohey hap pun haria pote. —
Tawa Ierusarẽi miaria e yt eweiwe'eg hin i
eiperia katupono Tupana mipo'ororia auka
haria eipe e. Ihay moherep haria ewei'a
tu'uka ha'awyte nu ko'i wo e. Ewei'atu'akit
kahato i ti Tupana mipo'oro ko'i e. Mi'i
hap ewy Uito wy woroho'oky'e eipe pytkai
— Eweiõ'ẽ ro eweiõ'ẽ ro uhowawi are yn
pytkai akotã waipaka ty ti'atukaykay tomẽ
pyt'in ko'i hap ewy woroho'okaykay kahato
eipe — Eweiõ'ẽ ro eweiõ'ẽ ro uhowawi are
kahato waipaka wary'i imẽpyt rakat ewy
ma'ato ti — Yt yt yt ewei'e uhepe piku
piku ko'i ewy. Uipopesap ywyt'okpype are
waipaka ewy ma'ato — Yt rat ewei'e uhepe
e Iesui tawa wato Ierusarẽi piaria pe tuwak
turan. 35 Are pãi mi'i hawyi ti aru eiweran
eweipyhu'at areto hawyi. Yt ewei'akasa hin
i uhowawi aru ma'ato meiũran ti aru esaipe
piaria ai'y wania Iuteuria — Waku kahato
Tupana Mipo'oro Sese Aheha kye ra'at hat
i'atu'e aru uhetiat pe hawyi mi'i hap e'at pe
aru ara'aipok ehowawi i ra'yn e Iesui tuwak
hawuo. Ma'ato mesup yt uimohey hin i
eipe pote eweikup te'en aru aikotã ai'yat
ikahu rakat yt uwe i miit wywo rakat ewy
i'anam kahato ga'apy mihik pe tawa Ieru
sarẽi toĩne'en mot'i are. Mi'i hawyi ei'yat
mesuwe yt kat i eipe yt uwe i hawyi are.
Ma'ato meiũran ti aru — Mi'i Miit waku

kahato Aiporekuat no ewei'e uhepiat hawyi
mekewat e'at pe irania'in ewy waku puo
eweikup te'en Tupana ywania wo i ra'yn
ma'ato mesup te yt e Iesui to'ywania pe yt
tomohey teran i te haria pe.

14

1 Mi'i hawyi yt i'atu potpap i hap e'at
pe put'ok'e itote Tupana mõtypot yat pyi
wẽtup getap kape Iesui toto Tupana mõ-
typot yat piaria apykok hat yat kape toto.
Itote i'atu kahato nagnia ehay enoi haria.
Itote Iesui ta'apyk tenuk i'atu'akag wywo
hamo. Mi'i hap kape te'e ra ha'at kahato
Iesui kape. Ta'atuky'esat kahato Iesui ti'a
parap hap sio Iesui ipotpap yt i'atupotpap
i hap e'at miit'in moehãite hap ete sio yt
i'atu'e. 2 Katupono itote ti toĩne'en ihainia
i'ahu kahato rakat ipiit puk takat. Mi'i pote
te'e ra ha'at kahato sio apuru Iesui timoe
hãite sio yt aipotpap i hap e'at pe ta'atue
ro mõ pusu teran haype. 3 Mi'i hap Iesui
tikuap tuwekaipyi mi'i hawyi to'e — Eiperia
ti eweikuap kahato wãi'e hap ko'i yt naku
i mesup e'at pe mio tã watunug hap ko'i.
Ta'i ahe'a se'i Musei wãi'e hap ko'i kuap
kahato haria eipe pote apo'are teran ehepe
— Waku apo miit'in moehãite hap watunug
Tupana mõtypot e'at pe sio yt e. Uiwesat ro
e Iesui wo'omu'e haria akag me. 4 Ma'ato yt
ta'atuwesat teran i katupono i'atupy'ahak
Iesui ete. Mi'i hawyi Iesui tipopytyk ipiit
puk takat ipo ete. Mi'i hawyi tuwe ponug
ipiit puk takat ete pote meremo ipiit ihãite
i ra'yn topy hu'at. Mi'i hawyi ipohep ipiit
ete pyi — Pyno waku ra'yn eete mehĩ e.
Waku ereto i ro e'yat kape e. 5 Toto hawyi
Iesui tuwemorem itotiaria ewawi — Eiperia
eipotpap kahato yt motpap i hap e'at pe
e. Woroho'okuap eipe. Eihũ wewato ahup
ta'at yi ka'a pe y'y pe hap enõtem hap ete
eipotpap mi'i hap e'at pe pywo are sio yt.
Ta'i pywo ti are e mi'i tã ti ewetunug yt
naku i aipotpap e hap e'at pe. Mi'i pytkai
kan hamo uimohit teran mesuwat e'at piat
miit moehãite hap upi e. 6 Mi'i hawyi yt ta'a
tuwesat kuap i kahato Iesui.

7 Mi'i hawyi toi'atumu'e i tehay iã'ãkap
wo Iesui katu pono toikuap itotiaria te'e
ru we mo wato hap pote. Ta'a tu ky'esat
morekuat e'ypa rakai totiat ta'a tu'apyk
ienuk hap e'at turan — Uito po'og tora-
nia kai ta'atu'e hap moherep teran haype
i'ewyte ta'atuesokpe ikahu kahato hap ete
ta'a tu'apyk hap tote. Morekuat e'okipy
tote te'e renuk teran. Yt te'e renuk teran
i irania'in miit'in emiit wywo. 8 Mi'iria pe
Iesui to'e — Uhyt'i'in mana'in karãpeĩ more
kuaria eikaykay ienuk hap kape turan o yt
eiwo'o'apyk tei'o iwato'in nakaria e'amyap
tote eiwe mo wato haype hap e. Pyno
po'og waku paa'e haria wo yn itote eweikup
te'en. Ma'ato ewei'apyk more kuaria ewy
turanuat put'ok'e wẽtup ok po'og iwato
rakat eikawiat hat. 9 Mi'i hawyi aru ienuk
hap ka'iwat to'e aru ehepe — Apuete uhyt
mana etum no e'amyap meiũwat uiwy pe
e aru. Mi'i hawyi era'apyk kuepe e aru.
Mi'i pote aru eiwe mõti hap kahato topy
hu'at ehete e. Mi'i hawyi ienuk hap e'at
pe eremõti kahato yi tote apyk pe era'apyk
hawyi e. 10 Mi'i pote woroho'onãpin teran
uhyt'i'in mana'in. Karãpe aikaykay ienuk
hap kape turan waku wata'apyk yt uwe
mikuap i yatype. Mi'i pote aru ienuk
ka'iwat tut ahowawi hawyi — Po'og waku
morekuat amyap tote ro era'apyk mana
uhyt e aru ahepe. Mi'i hawyi aiwemõtypot
hap itote topy hu'at. I'ewyte aru itotiaria
aikuap ta'yn more kuaria mimõ typot no
watoĩne'en hap are. 11 Katu pono mio tã e
ehowawi AheTupana — Wemo wato haria
mohit hano areĩne'en e. Ma'ato wemohit
haria mõtypot hano areĩne'en e. 12 Mi'i
hawyi tuwemorem hawyi Iesui to'e i ienuk
ka'iwaria pe — Uhyt'i'in mana'in e karãpe
ienuk hap iwato rakat watunug teran yt
naku i wati'a tu kaykay ienuk hap kape
aika tu wyria aiwy ria'in iwato'in nakaria
are. Po'og waku watu wẽka ienuk kape yt
uwe mikuap i ko'i hesy'at rakaria hatek
takaria katu pono mi'i haria yt aikaykay
kuap i aru ta'a tuenuk hap kape yt hekat
rakaria i pote. Ma'ato aiwy ria'in hekat
rakaria yn wati'a tu kaykay pote meiũran
i'ewyte aikaykay ta'atuenuk wato hap kape.
Yt naku i — Waku atikaykay uiwy ria'in
hekat rakaria ui'yat kape ienuk hamo katu
pono ati'a tupoi hawyi i'ewyte wyti aru
uikaykay i'atu'yat kape i'atu mi'u u hamo
yt naku i wato'e aiwa nẽtup hawe wati'a
tu kaykay miit'in ehenuk hap kape turan.
13 Po'og waku wato'e aiwa nẽtup hawe —
Waku po'og ati'atukaykay ui'yat kape tenuk
hamo hatek sese rakaria ipiit sa'ag nakaria
ipy sa'ag nakaria po'og waku wato'e. Waku

yt ihapytig i rakaria yt miit'in miky'e ko'i i
ati'atukaykay ui'yat kape ienuk hamo po'og
waku wato'e are. 14 Pyno mi'i tã watunug
hawyi Tupana meremo tikuap ahegyi'at
hap hawyi wy ti aru meremo aru Tupana
aikaykay tomi mõ typot ko'i wo wato py
hu'at aipoi hamo toenuk wato hap kape
e. Katu pono hatek takaria ky'e haria wo
watoĩ ne'en Tupana ewywuat pote. Mi'i
hawyi eweinõ'ẽ eiku'uro hap pyi mi'i hawyi
aru ta'aipok kahato ehowawi mekewat mi'u
eimiium hap satek takaria piat enuk wato
nug hap sa'up Tupana po pyi atipy pe e
Iesui.

15 Mi'i hawyi wẽtup ok miit itote ihay ka-
hato Iesui kape tenuk hap yparakai totepyi
— Ikahu kahato tig ehay e. Urumu'e kahato
En. Pywo aru meiũran meimuẽwat ienuk
haria i'atu wepit kahato Tupana yparakai
henuk hap tote e. Ta'i Tupana put'ok'e
Morekuat no hap e'at pe ienuk hap aimo
wepit kahato hap aru toĩne'en e. 16 Mi'i
hawyi Iesui tiwesat — Pywo ti rat mehĩ
wen ma'ato ti mesup ta'yn Tupana ti'a tu
kaykay tenuk wato hap kape ma'ato mi'i
pytkai miit'in yt tuwat teran i e. Pyno
ahenoi ehepe mi'i iã'ãkap wuo. Wẽtup e'at
pe so hekat kahato rakat ti'a tu kaykay ka-
hato tominug ienuk hap iwato kahato rakat
kape. Katu pono Mi'i Miit miit'in Potypot
nuat ieĩne'en hat. 17 Mi'i hawyi tuwehay
po'oro kahato miit'in typy'i rakaria kape
— Eweiõ'ẽ ro eweiõ'ẽ ro waku ra'yn aimi'u
ikã'ã ra'yn iwato kahato rakat waku ra'yn
eweiõ'ẽ mesuwe katu pono yparakai tote
ra'yn aimi'u wuat aimowepit hap e. I'ewyte
ahesapo hy waku ra'yn wy e. U'i he ka-
hato rakat toĩne'en e. Pyno eweiõ'ẽ ro e.
Waku ra'yn eweiõ'ẽ ro uiwy ria'in e. Pyno
waku ewei'e ro irania'in me uiwy ria'in me
e te'e ropat haria tehay enoi haria pe e.
Mi'i hawyi tuwat. — Aimi'u ra'yn i'atu'e.
18 Ma'ato — Apu i ete i'atu'e. Yt naku i
te mesup areto e. Etikuap kat pote yt
uipo hepap i te mesup katu pono atipuẽti
ra'yn mesup yi wakuat uiweko nug hamuat
e. Katu pono mesup ta'yn ti areto hamuat
mekewat yi hun kapiat ui'a kasa uiweko
nug hamuat hap kape e. Mi'i tote ti ikahu
kahato. Pyno waku ere'e morekuat pe —
Yt areto kuap enuk hap ikahu rakat kape
e morekuat potpo'oro pe. 19 Mi'i hawyi
wẽtup ok pe i — To'iro morekuat enuk
hap kape mehĩ e. Waku ra'yn e. Ikahu
kahato tig itote e. Mi'i pote — Waku mehĩ
e wen ma'ato ti mesup te yt areto kuap i
e yt uipo hepap i te mesup. Etikuap kat
pote. Na'atpo atikyi'at 5 wewato ahup mi'i
pote mesup areto ui'a kasa hamo waku sio
uimi kyi'at ko'i sio yt hap kuap hamo. Sio
i'atue saika uhe'yara ekyi yi totiat hamo
sio yt. Mi'i hap ko'i ete ti yt uipo hepap
i e. Pyno mi'i pote ere'e o morekuat pe
— Areto teran wen waku kahato hap kape
ma'ato yt areto kuap i. Pyno waure wo
o morekuat toĩne'en uikai mehĩ e. 20 Mi'i
hawyi wẽtup ok morekuat wy ok yat pe teke
hawyi — Aim'u ra'yn mehĩ e. Ikahu kahato
tig morekuat yat pe e. Iwato kahato tig
ahenuk hap e. Pyno to'iro mehĩ e. Mi'i
hawyi toiwesat — Pyno waku areto teran
ni ma'ato ti yt uipo hepap i te koitywy
morekuat enuk hap kape e. Etikuap kat
pote e. Ga'atpo atipuẽti uheha ry'i ikahu
rakat mi'i pote areĩne'en mesup iwywo e.
Pyno waku ere'e morekuat pe — Waure
wo soke ereĩne'en ere morekuat pe kat
pote ti yt uipo hepap i te. Mesup uheha
ry'i mowepit hap ete areĩne'en e. Mi'i
hap ete areĩne'en mesup e. 21 Mi'i hawyi
heropat haria te'era'aipok i ra'yn morekuat
kape — Yt tõ'ẽ i wyti ewyria'in uhyt te'e
ro'e hamo. Mi'i hawyi toikuap yne ra'yn
i'atu'e hap — Yt uipo hepap i te mesup
e haria yn aimi kaykay ko'i i'atu'e hawyi
morekuat ipy'ahak kahato i'atuete hawyi
to'e tomipo'ororia pe — Pyno eweiwat i ro
wuat'i mu'ap wato upi wuat'i mu'ap hit ko'i
upi. Mi'i hap upi ewei'a tu kaykay wuat'i
haky'e'i rakaria hatek takaria uhenuk hap
kape e. Waku ewei'a tu kaykay yne tawa
wato piaria yt hekat rakaria i yt ipy kahato
rakaria i yt ipo kahato rakaria i yt ihapytig
i rakaria yt hewyry kuap i rakaria ipiit
sa'ag sa'ag nakaria yt uwe miky'e i ko'i
mi'iria meikowo henuk hap kape ewei'a
tu kaykay ro e morekuat teropat haria pe.
22 Mi'i hawyi tuwat hawyi ta'atu'atukaykay
yne miit'in yt iwato'in nakaria i yt uwe
miky'e i ko'i morekuat enuk wato hap kape.
Mi'iria tõ'ẽ tõ'ẽ kahato howawi. Mi'i hap
kaipyi te'e ra'aipok i ra'yn ihay moherep
haria morekuat kape. — Urutunug na'yn
ni emiky'esat ewy mehĩ i'atu'e. Mi'i hawyi
tõ'ẽ emikaykay ko'i i'atu'e. Typy'i kahato
ti wen enuk hap tote tukup te'en mesup

ma'ato mi'i pytkai emi'u iwato kahato pote
yt ta'a tu'u kuap i yne i'atu'e. [23] Mi'i pote
morekuat to'e — Are pãi e pyno waku ewei-
wat i ro yne y'y hit i ko'i upiat gupte'en
haria kape e. Yne tawa hit tawa hit ko'i
kape ga'apy piaria kape e. Mi'iria eti'a
tu kaykay meikowo hamo e. Katu pono ti
atiky'esat ui'yat pyt'at nug yne miit'in miat
hap e. Atiky'esat nyti hik'e miit'in no ui'yat
hap e. [24] Sa'awy'iwuaria uimikaykay ko'iria
uimõpy'ahak kahato uiwyria'in sese mi'iria
ui'y wania pytkai yt tõ'ẽ i. Pywo pe ti rat
are'e pyno yt karãpe i aru mi'iria te'erenuk
uimi'u wakuat rakat ete. Yt ta'a tukuap i
aru he hap. Yt wẽtup ok i ra'yn ti teke
kuap irane uhenuk hawe uimi kaykay sa'a
wy'iwuaria ko'i e morekuat topotpo'ororia
tehay enoi haria pe. Mi'i hap ewy ti miit'in
tukup te'en mesup e Iesui. Tupana ti'a tu
kaykay kahato koran te tenuk wato kahato
hap kape e Iesui yt tehay mohey i haria pe.
[25] Mi'i hawyi Iesui toto i ra'yn hawyi
typy'i rakaria miit'in tuwat tuwat ra'yn
hupi. Mi'i hawyi tuwe sai pe'ok toupiat
õ'ẽ haria mu'e hamo. [26] Eweipy hu'at teran
uipot po'o roria uhemiit sese wo mi'i pote
woro ho'o ky'esat kahato. Mi'i pote ahenoi
aikotã aikotã eweikup te'en uhemiit sese
wo hap uimi ky'esat ewywuat nug hap e.
Uhupi ereto hap etiky'esat pote eweitoiat
yne eimiky'esat e. Mi'i hawyi po'og uiky'e
eiwat e'ywot kai ety kai ehary'i kai ehe'aito
kai eimẽ pyt'in kai eheyke'et kai eheywyt
kai ehesaki'yt kai eikypy'yt kai eheinyt kai
i'ewyte eiweky'e hap kai uiky'e uimiky'esat
nug hap po'og eimiky'esat ko'i nug hap kai.
Mi'i hawyi ewei'e — Uiku'uro pote uiku'uro
ma'ato areto eupi ewei'e uhepe mi'i hawyi
mi'i hap yn waku uhemiit no. [27] Ma'ato
eweiken'ẽ eiku'uro hap pupi pote mi'i pote
aria'yp posak ete eiku'uro hap ui'ewy e hap
yt eweiky'esat i. Mi'i hawyi yt eweiwat
kuap i uhupi uhemiit'in sese wo uipotpo'o
roria wo e. [28] Pyno ahenoi hã'ãkap wo aikotã
waku hap. Pyno so wẽtup ok surara akag
tunug neran ywaiti rakat to'yat. Tu'uka
teran itote pywiat hap mory'a wywuat hap.
Mi'i hawyi tutunug hap e'yianme ti ipotpap
kahato miwan ete karania upi mi'i hap nug
hamuat hap ete karania e'at temiit'in poi
hamuat hap ete karania upi nu wato kyi'at
hap ete karania upi ha'up nug hap ete sio
tekat put'ok'e inug hamo sio yt hap kuap
hamo. [29] Mi'i hawyi tuwepe to'e — Pyno
uiwe'eg wo mesuwat nug hap ete e. Yt
naku i atunug wẽtup ipat'ok yn e. Waku
atunug yne e. Ma'ato aha'a wynug hap
yn mote mi'i hawyi uhekat yt put'ok'e i
ra'yn hawyi miit'in mikyry'i areĩne'en aru
e. Pyno yt atiky'esat i mi'i tã pote waku
atikuap sa'awy'i sio uhekat put'ok'e ui'yat
ywaiti nug hamo e tuwepe. [30] Pyno waku
atunug yne kahato mi'i pote yn miit'in
mimõtypot no areĩne'en kuap e. Katupono
atimo waku yne kahato ma'ato yt pote ten
to'o kyry'i kahato uiminug ipat'ok hap ete
e. Pyno mi'i iã'ãkap ewy kahato eweikup
te'en uhemiit no teran eweikupte'en mote.
Waku eweiwekuap ti sio pyt'ok'ewei'e inug
hamo hap ete sio yt hap kuap hamo. Mi'i
hawyi waku eweiwat uhupi e Iesui itotiaria
pe — Urutuwat teran ehupi e haria pe.
[31] Pyno wẽtup iã'ãkap i ahenoi ehepe e.
Pyno sa'awy'i so wẽtup tawa porekuat to'e
tuwepe — Pyno atimoma teran irania'in
ywania uhewanĩkaptia uhesurara'in wywo
e tuwepe tuwanẽtup so e Iesui. Mi'i hawyi
ma'ato yt atikuap i uhesu ra ra'in imoma
hamo sio put'ok'e sio yt e so. Katu pono
uhesu ra ra'in sok 10000 surara yn ma'ato
uhesu ra ra'in kai ma'ato uhewa nĩ kat ptia
esura ra'in 20000 hap ewy tukup te'en e.
Mi'i hawyi morekuat ti'a tu kaykay tuwe
wawi tonãpin hat surara akag iwe'eg ka-
hato rakat — Waku apo watuwat uhesu ra
ra'in nywo uhewa nĩ kaptia moma hamo
e sio apo yt e. [32] Katu pono ti uhewa nĩ
kaptia tõ'ẽ kahato ahetawa moma hamo
20000 sura ra'in wywo ma'ato aiwat ahesu
ra ra'in 10000 surara yn tukup te'en e. Mi'i
pote atikuap teran waku watuwat sio yt
hap e. Ma'ato yt naku i ewei'e pote woro
ho'o po'oro eipe uhehay wywo i'atue wawi
i'atu po re kuaria kape e. Mi'i hawyi waku
watum ahekat aiwo'owese hap nug hamuat
e so mekewat morekat tesurara akag me e
Iesui tehay iã'ãkap hawe itotiat — Urutuwat
teran ehupi e haria pe. [33] Pyno mesuwat
uhehay iã'ãkap wuo ahenoi teran ehepe
aikotã waku eweiwat uhupi hap uhemiit'in
sese wanuat hap. Pyno waku mi'i hap ewy
he'yian mete eiwe wa nẽtup niatpo kahato
eito uhupiat hap ete e. Katu pono pywo ti
uwe uwe uhupi toto uwe uwe toto teran
uhupi waku mi'i hat tuwa nẽtup kahato —
Atunug aru uika'iwat miky'esat ewy yn e.

Pyno mi'i hawyi uiat uimiky'esat atiwaure
yne uiminug neran hap ko'i hawyi waku
ewei'e eweiwat teran uipotpo'ororia waku
ma'ato yt mio tã ewei'e i eiwat teran uhu-
piat hap ete pote yt karãpe i waku eweikup
te'en uhemiit no uipotpap nug hamo e Iesui
areto teran ehupi e haria pe.
34 Mi'i hawyi Iesui to'e temiit'in me —
Ewetum no ehewaure ka'a uhepe uiwy
ria'in e katupono uhehay pywo kahato pe
are'e ehepe e. Yt uheso i rat eiperia aikotã
ukyt ewy eweikup te'en uipot po'o roria
sese eweikup te'en hawyi e. Ukyt waku
kahato aimi'u apopyt no. Mi'i hawyi hẽ'ẽ
kahato waku kahato aimi'u mosẽ'ẽ hamo
ukyt waku kahato e. Ma'ato toĩne'en ukyt
yt he rakat i mesuwarote uhemiit yt kan
hamo i ewywuat katupono ukyt nop takat
ewywuano tukupte'en hawyi yt hẽ'ẽ hin i
pote yt he i hap ewywuat hawyi yt kat hamo
i e. 35 Ukyt yt hẽ'ẽ i rakat ti yt kat hamo
i e. Yt naku i wy aimikoi ete katu pono
aimikoi auka hap topyhu'at e. Pyno ukyt
nop takat yt kat hamo i mi'i pote miit'in
mipugha mu'ap tote ahetama pe hawyi
miit'in mi'akit akit no toĩne'en mu'ap tote
e. Mi'i hap ewy uhemiit yt he kahato rakat
i ewy e. Pyno eiwa nẽtup o uhehay mio
wuat kape uiwy ria'in e. Ehewaure ka'a
apypok kahato uhehay kape e Iesui toupiat
wat haria pe mu'ap upi.

15

MATEU 18.12-14 PIAT EWY

1 Wẽtup e'at pe put'ok'i'a tu'e kahato
Iesui ete yt nakuaria i sese ko'i. Ta'a
tukuap teran ihay haype. Irania'in tukup
te'en itote sero'ok'e haria ewywuat katu
pono mi'iria mu'ap pyhyp haria. Mi'iria ti
wuat'i kaipyi ta'atuky'esat sa'up ikoka'at
hap hawyi. Mi'i sa'up ta'atuium more
kuaria pe Iuteu ywania ewanĩ kaptia pe
ma'ato yt ta'atuium i yne sa'up katupono
sa'up po'og morekuaria miky'esat hap ok
tã ta'a tusat miit'in kaipyi hawyi ta'a tu
pat'ok hawyi sa'up iwato ta'atutero'ok ta'a
tuewanuat. Mi'i pote yt uwe miky'esat i
ko'i mi'iria tukupte'en. 2 Mi'iria Iesui ti'a
tu mu'e kahato Tupana ete. Mi'i hawyi
Tupana mõtypot yat akag ko'i put'ok'i'a
tu'e itote hawyi te'ero'e — Kat poteĩ Iesui
ihay yt nakuaria i wywo i'atu'e. Yt naku
i ti mi'i tã watunug i'atu'e. I'ewyte Tu-
pana ehay wan haria put'ok'i'a tu'e itote
wy. Mi'i hawyi ta'atumohit kahato Iesui
— Kat poteĩ Iesui tenuk yt nakuat i sese
wywo i'atu'e. Yt Tupana miky'esat ewy i
Iesui tunug i'atu'e to'ope. 3 Mi'i hawyi Iesui
tuwemorem Tupana mõtypot yat apykok
haria akag ko'i kape hawyi to'e i'atuepe
— Uhyt'i'in e woroho'omu'e teran sehay
hã'ãkap wuo kat poteĩ Tupana ti'atuky'e
kahato yt nakuaria i hap ete. 4 Pyno so
wẽtup ok toĩne'en tohũ 100 Uweuria rakat
apykok hat e. Mi'i hat so wẽtup e'at pe toi'a
tumorania kahato tohũria hawyi toipuẽti
99 yn tohũria itote hawyi to'e — Are pãi
wẽtup uihũ sig ho'owasat pãi e. Mi'i hawyi
so aikotã som atipuẽti aru uihũ howasat
rakat ehakyera'at hamo e. Mi'i hawyi so
tohok'iwat 99 rakat i'atuenuk hap tote. Mi'i
rokirẽ toto tohũ ho'owasat rakat kat hamo.
Mi'i hawyi so ho'owasat rakat kat hap ete yt
ipohep hin i e. 5 Mi'i tusoke ti toipuẽti ra'yn
tohũ ho'owasat hap tote. Mi'i hawyi totat
hawyi tohupit hawyi toterut i ra'yn to'yat
kape e. Mi'i hat so mi'i hawyi iwepit kahato
tohũ wẽtup ok takat puẽti hap ete wẽtup yn
ho'owasat rakat puẽti hap ete 99 ihũria yt
ho'owasat rakaria i pytkai e. 6 Mi'i hawyi
put'ok to'e to'yat piat hawyi towy ria'in
toi'a tu kaykay tuwe wawi tuwepit hayp-
iat i'atupoi hamo hawyi to'e i'atuepe —
Koitywy uiwepit hap e'at pe katupono uihũ
ho'owasat rakat atipuẽti i ra'yn e. Pyno
to'iro watenuk to'iro wate sa po'u pyno
waku aiwepit mi'i hap ete e tekatuwyria pe
e Iesui henoi hã'ãkap wuo itote. 7 Mi'i hawyi
tomohey haria pe Iesui to'e — Ta'i karãpe
aihũ watipuẽti ho'owasat rakat aimowepit
kahato hap toĩne'en e. Mi'i hap ewy ka-
hato ti Tupana toĩne'en wẽtup ok miit ho'o
wasat rakat toipuẽti hawyi tuwemowepit
kahato e. Pyno toiky'esat kahato ti yt
nakuaria i aipok tewawiat hap e. Toiky'esat
kahato miit'in waure wo toĩne'en neran
ta'a tu minug sa'ag ko'i hap etiat hap e.
Karãpe ho'owasat rakat wẽtup ok toipuẽti
hawyi atipy piaria i'atu wepit kahato Tu-
pana wywo e. Ienuk hap iwato kahato ta'a
tunug hap ewy e. Mekewat sa'awy'iwuat
po'og yt nakuat i wemorem na'yn Tupana
ewawiat hap imowepit kahato e. I'ewyte
tukupte'en 99 rakaria ewywuaria mi'iria ti
— Uruto wakuaria e haria ewywuaria tukup

te'en — Yt karãpe i uruto ho'owasat rakaria
wo e haria. Uruto hãpyk sese rakaria
i'atu'e. Mi'i hap ewywuaria tukup te'en
99 rakaria ewy uhehay iã'ãkap hawuo e.
Tupana ti'a tu ky'esat kahato yne tohũria
ma'ato wẽtup ok ho'o wasat ra'yn hawyi
toikat kahato mi'i hat e. Yt waure hin i ho'o
wasat hap ete e. Mi'i hat puẽti hap hawyi
po'og iwepit irania'in kai e Iesui — Kat pote
pãi eti'a tu mu'e yt nakuat i rakaria ehay
uhyt e haria pe.

8 Mi'i hawyi wẽtup i ahenoi teran hã'ãkap
wuo e Iesui. Ahetama pe ti ihainia'in
tum hary po ria'in me — Woro ky'esat en
uhehary'i wo pote atum epe mesuwat wahi
10 a imehit rakat Uru kawiat atum na'yn
ha'up ekyi'at hamuat e hap moherep hamo
hap ewy ta'a tunug ahetama pe e. Mi'i
hap ewywuat wẽtup a ta'at hewahi pyi
hawyi toikat kahato hary poria ahetama
piat hawyi wãtym'i turan mote meremo
te'aria uhu mi'i hawyi toikat to'yat pe. Yt
toipuẽti i hawyi tohywytip to'yat hawyi yi
perup we toikat kahato mekewat i'a mehit
rakat at hat te'aito wuat miium tesa'up
wote howoity kahato rakat wahi i'a mehit
rakat e. 9 Mi'i hawyi toipuẽti ra'yn hawyi
haryporia iwepit kahato torania i ra'yn 10
a rakat hawyi e. Mi'i hawyi toi'atukaykay
ra'yn towy ria'in hary po ria'in tuwe wawi
mi'iria pe — To'iro watenuk wate sa po'u
e katu pono mesup e'at uiwepit hap sese
toĩne'en katu pono sa'a wy'iwuat uhe'aito
miium uheha ry'i wuat e hap 10 a rakat
wẽtup atipun nakat atipuẽti hawyi e. 10 Mi'i
hawyi to'e i itotiaria — Uruto po'og e haria
pe. — Ta'i yt uheso hin i ti uhyt'i'in mana'in
e. Aikotã haryporia tipuẽti tewahi tomipun
hawyi tuwehum iwepit kahato hap ewy ti
Tupana ho'o wasat rakat aipok towawiat
hap ete tuwehum kahato e. Toi'atukaykay
atipy piaria hawyi — To'iro aiwepit e katu
pono wẽtup ok miit ta'aipok uhowawi ho'o
wasat rakat itote e yt naku i sese nug haria
mi'iria pytkai e. Mi'i hap ewy ti areĩne'en yt
nakuaria i mu'e hamo yt eimiky'esat ewy i
pytkai e. Katupono Tupana tiky'esat mi'iria
aipok tuwewawiat hap pote e Iesui.

11 Mi'i hawyi Iesui to'e — Pyno wẽtup
iã'ãkap i ahenoi Tupana tiky'esat kahato
yt naku i nug haria aipok hap tuwewawiat
hap ete. Sa'awy'i so wẽtup ok ihainia typy
ok ha'yru rakat toĩne'en. Mi'i i'atu'ywot
waku kahato rakat. 12 Mi'i hat so wẽtup
ok ha'yru wat'yp'i to'e to'ywot pe — Pa-
pai yt atiky'esat i epowat'yp eku'uro turan
hawyi e ma'ato mesup ta'yn atiky'esat e.
Pyno etipat'ok o kat ko'i kat ko'i uhepe
epowat'yp uiat e katupono uhewyry teran
wyti Papai e. Mi'i pote toimõ'ẽ ra'yn tekat
ko'i toku'uro hap owakai e. Mi'i hawyi
so wẽtup e'at hawyi — Pyno areto ra'yn
Papai e so. 13 Mi'i hawyi to'ywot miium
tohytmoi yne to'yara wato pe hawyi toto
e. Iwato kahato totioto to'ywot ekat hawyi
toto pya wẽtup tawa kape wẽtup y'y kape
e. Mi'i hap tote toiweneru kat ko'i kat ko'i
hawyi toikyi'at mahy ko'i hawyi temahy'u
hary po ria'in toi'a tu kaykay kahato tuwe
wawi. Hairu hap yn tutunug at ka'ap itote
to'ywot ekare'en sa'up mo tenuk kahato
itote e. Towy ria'in kyi'at hamo toipugha
kahato to'ywot ekat yt tuwe'eg hin i haype
toipugha topiit miky'esat yt naku i nug
hap upi e Iesui. 14 Mi'i hap tote tehairu
at ka'ap pote to'ywot miium iwato rakat
tekat toimo weityk yne e. Mi'i hap e'at
pe ti sy'at kahato hap ta'yn put'ok'e tuete
hawyi yt kat i ra'yn mi'u kyi'at hamuat
ha'up ipo pe e. Mi'i turan yt i'aman hin i
yne mekewat tawa ko ete yi wato hap ok
tã e. Mi'i hawyi i'atu mikoi yt tuwenug
kuap i hawyi yne yne i'atue sy'at e. 15 Mi'i
hawyi tesy'at sese ra'yn hawyi toho'okat
topoi hanuat. Toiky'esat topotpap hap mi'u
hit sa'up mo. Mi'i hawyi wẽtup ok yat
kape toto mi'i hat pe to'e — Arepotpap
teran eupi uhyt e. Mi'i hawyi — Pyno
waku uhehamaut asuwai ko'i eti'atupoi at
at e tope. Mi'i hawyi toto hamaut asuwai
ko'i apykok hamo e. 16 Mi'i tote hamaut
asuwai py'a setpiat toĩne'en turan hesy'at
sese hap put'ok'e tuete hawyi ti to'e tuwepe
— Pyno waku ahu'u hamaut asuwai mi'u
ape kumana ape e. Mio tã tuwanẽtup hawe
put'ok'e hamaut asuwai ka'iwat hawyi to'e
— Yt etu'u tei'o ma'ato uihũria mi'u e.
17 Mi'i hawyi hesy'at sese hap tuete hawyi
ti tuwe wa nẽtup kahato topy'a pe — Yt
uiwe'eg hin i pãi e katu pono areĩne'en
hesy'at sese ma'ato yne ui'ywot eropat
haria te'erenuk at ka'ap kahato ui'ywot yat
pe yne e'at pe mi'u pu'i sakpo'e tukupte'en
itote e. Mi'i hawyi ikap takaria wo ui'ywot
eropat haria tukupte'en ma'ato uito uikag
mot'i rakat areĩne'en. U'i he rakat hẽ'ẽ

rakat ete te'e renuk at ka'ap ma'ato atu'u
teran hamaut mi'u kumana ape ma'ato —
Yt etu'u tei'o uhehamaut mi'i i'atu'e uhepe.
Yt naku pe i areĩne'en mesuwe e tuwepe.
18 Pyno yt uiwe'eg hin i areĩne'en meiũpe pãi
e. Pyno waku ara'aipok i ui'ywot yat kape
hawyi — Papai are'e aru tope woro ma'at
kahato en uiminug sa'ag wo i'ewyte ti Tu-
pana ma'at hano areĩne'en are aru tope e.
Katupono ti ihamo ti atunug yt naku i hap
are aru ui'ywot pe ui'aipok hawyi e. 19 Pyno
Papai uhewaku hap yt put'ok'e i te ra'yn
esa'yru wat uheĩne'en hamo are aru Papai
pe e. Mi'i tupono waku eropat hano ra'yn
uinug Papai are aru e. Pyno mi'i hawyi —
Uha'yru yt ere'e tei'o po'og uhepe ma'ato
uheropat hat en ere'e ro aru uhepe papai
are'e aru e topy'a pe tuwa nẽtup hamaut
asuwai py'a setpiat toĩne'en hap e'at pe.
20 Mi'i hawyi ti paa'e sese ra'yn itote tuwak
popuo hawyi topoĩ'ãm hawyi meremo toto
ra'yn to'ywot kape. Mi'i turan i'ywot ta'a
kasa pya howawi mu'ap upiat hut turan.
Mi'i pote i'ywot haty'u kahato topy'a pe
tosa'yru toiky'esat kahato topy'a pe hawyi
so i'ywot pun'e howa kape hawyi iporok'at
tosa'yru ete hawyi toi'ã pysig tosa'yru e.
21 Mi'i pote ha'yru to'e to'ywot pe — Papai
yt uiwe'eg hin i e. Ekat atipun yne ra'yn
uiminug sa'ag hap ete e. Yt naku i sese
atunug Tupana ehamo wẽtup hy tote e.
mi'i pote i'ewyte epe yt naku i atunug e.
Mi'i pote yt put'ok'are i ra'yn emẽpyt wuat
uheĩne'en hamo ui'ywot e. Pyno koitywy
waku areĩne'en eropat hano yn na'yn e.
22 Ma'ato ti i'ywot to'e — Yt nyti yt nyti
uha'yru wo kahato ereĩne'en ne e. Mi'i
hawyi kaykay'e teropat haria tehay pirik
wo — Merep to eweterut ro uha'yru esokpe
wuat ikahu rakat hawyi ewetopag ipiit pe.
Mi'i hawyi i'ewyte ipy sokpe eweterut ro
e. I'ewyte eterut ro muĩ'ãpiat hekat rakat
hawyi ewetopag ipuĩ'ã pe e. 23 Mi'i hawyi
to'e i tomi'u nug haria pe — Eweterut ro
wẽtup wewato ahup mẽpyt aimi'u wo ikap
takat e. Mi'i hawyi ewei'auka hawyi ewetey
hawyi waku watenuk kahato e. Mi'i hawyi
waku aiwepit hap sese watunug meiũpe
e teropat haria pe. 24 Uha'yru sa'a wy'i
ho'owasat rakat toĩne'en iku'uro rakat ewy
ma'ato mesup uimi puẽti toĩne'en i. Sa'a
wy'i pya pyi aikai toĩne'en ma'ato ti mesup
mi'i kaipyi tuwẽtem na'yn gu'uro pyi hap
ewy toĩne'en e. Sa'a wy'i ti ho'o wasat ka-
hato rakat ewy uha'yru toĩne'en ma'ato ti
mesup uipuẽti i ra'yn e. Mi'i hap uimowepit
kahato. Mi'i pote waku mesup aiwepit ka-
hato hap watunug ahenuk hap iwato e. Mi'i
hawyi ti te'erenuk kahato ra'yn itote ha'yru
mõtypot hamo. 25 Mi'i turan ti iyke'et
put'ok'e toko pyi temiit'in nywo ta'aipok
topotpap hap toko kaipyi hawyi yt pya
hin i turan i'yat kai turan toikuap pypy'e
hap toywyt ho'o wasat sa'a wy'iwuat rakat
mõtypot hap ienuk hap toikuap. 26 Toikuap
toywyt mõtypot hap to'ywot piat hawyi ti
ipy'ahak kahato hawyi yt teke teran hin
i ienuk hawe. Mi'i hawyi toi'a tu kaykay
to'ywot emiit'in tuwe wawi apoto'e hamo
— Kat poteĩ i'atu wepit meikope e. 27 Mi'i
hawyi ta'a tu wesat — Mehĩ mimi i'atu'e
eywyt mesup tut i'atu'e. Yt iku'uro hin i
ti yt ai'ywot wanẽtup hap ewy hin i. Mi'i
pote ai'ywot iwepit kahato hawyi mesup
ai'ywot tiky'esat mesup aiwo'o mo wepit
hap i'atu'e. Waku kahato ra'yn hap upi
ti ei'ywot ti'auka tohũ mẽpyt ikap takat
aimi'u aiwepit haypiat wuat i'atu'e. Ikã'ã
ra'yn mimi uhyt i'atu'e pyno ereke ro mehĩ
i'atu'e. 28 Toywyt yt naku i nug hat aipok
hap toikuap hawyi po'og ipy'ahak iyke'et
hawyi yt teke teran hin i ra'yn to'ywot yat
pe. Mi'i hap toikuap hawyi i'ywot toto
ra'yn howawi to'yat pyi ikaykay hamo —
Ereke ro uha'yru e. Waku aimo wepit yne
aito mesup uha'yru e. Katu pono eywyt
ho'o wasat rakat wyti wati puẽti i ra'yn
mesup e tosa'yru yianme. 29 Ma'ato — Yt
rat Papai e. Yt karãpe i ti uimowepit hamo
eti'auka ehũ ikap takat e. Arepotpap at
at ka'ap ka'ap eimi ky'esat nug hap etiat
pytkai ma'ato ti yt karãpe i uiat uimõtypot
hap etunug Papai e. Emiky'esat ewy kahato
atunug pytkai ma'ato ti yt waipaka i te wyti
uiwyria'in wywuat uimowepit haypiat mi'u
wo eti'auka e. 30 Ma'ato ti mekewat uhey-
wyt ekare'en sem pun hat esa'yru aipok
hap pote ienuk wato hap etunug imõtypot
hamuat etunug yt karãpe i emiky'esat tu-
tunug epiat pytkai e. Yt naku i mi'i hap
Papai e. Ekat sa'up kaipyi ti hary po ria'in
yt iwe'eg i rakaria toi'a tu kyi'at kahato e.
Mi'i rokirẽ ta'aipok hawyi aihũ po'og he
rakat eti'auka ma'ato imowepit hamo po'og
he waipaka kawiat rakat eti'auka imowepit

hamo wewato ahup ikap takat eti'auka
imowepit hamo. Yt naku i Papai e. 31 Mi'i
hawyi to'e i'ywot tosa'yru yianmiat pe —
Uha'yru e yt mio tã ere'e tei'o e. Atikuap
ewat ewaku hap mi'i pote ti uipowat'yp epo
pe yne ui'yat uihũria uiko ko'i ui'yat ko'i
torania meimuẽwat epo puo toĩne'en uipo
wat'yp e. Atikuap ereĩne'en uiwywo wuat'i
e'at pe hap e. Uhekat ko'i yne emiky'esat
ok tã toĩne'en ewano uipowat'yp e. 32 Mi'i
pytkai ti mesup yt naku i ereĩne'en ipy'ahak
eywyt ete are. Ereke ro uha'yru waku watu
mowepit mesuwat wãtym ka'ap katupono
eywyt sa'awy'i iku'uro rakat ewy toĩne'en
aiwa nẽtup hawe ma'ato meiũ tut i ra'yn
sa'awy'i ho'owasat kahato ma'ato mesup ti
aipuẽti ra'yn e iyke'et pe tosa'yru po'og nag
nakat pe. Pyno ti ui'e hap ewy kahato ti e
Iesui itotiaria pe. Katupono Tupana tuwe
mowepit kahato karãpe yt naku i nug haria
ti'atoiat ra'yn ta'a tu minug yt naku i hap
ko'i hawyi te'era'aipok Ta'atu'ywot Tupana
kape mekewat ha'yru ho'owasat rakat ewy
e Iesui — Uruto po'og irania'in kai e haria
pe.

16

1 Mi'i hawyi Iesui henoi hã'ãkap wuo
topot mu'eria pe wuat'i nagnia ehay enoi
haria py'a setpe. — Sa'a wy'iwuat ieĩne'en
hat so hekat kahato rakat toĩne'en i'atu'e
so e. Mi'i hawyi so toikat kahato topotpap
nug hap akag wuat hawyi to'e — Pyno
waku ereĩne'en ui'e hap nug hap akag wo
e. Atiky'esat etimo wato uheka re'en e so.
Waku etipo re ra'at yne uhepiat wete weru
haria kaipyi uhekat e. Mi'i hawyi ti ipotpap
ta'yn hekat rakat ekare'en mowato hap ete.
Ma'ato so wẽtup e'at pe tõ'ẽ kahato miit'in
hekat rakat kape — Esaipepiat ti epotpap
nug hat ti yt naku i sese yt hãpyk i sese
ta'a tu'e hamo e. Toi'a tu mona toi'a tue
ro'ok atuero'ok ti ekare'en i'atu'e. 2 Mio tã
i'atu'e hap tepiat hawyi toikaykay temiit
teka re'en apykok hat tuwe wawi apoto'e
hamo — Uhyt e irania'in uhemiit'in henoi
kahato ti uhepe eminug uima'at hap ko'i
etiat e ma'ato yt atikuap i sio pywo sio yt e.
Mi'i pote etimoherep aikotã aikotã eminug
epopera piat hap ko'i uhyt e. Atiky'esat
yne mesup miwan miat yne e ma'ato waku
pytkai pote waku ma'ato pywo pote yt
kan hamo i ereĩne'en po'og uipotpap nug
hamuat e. Yt woro ky'esat po'og i en
uhemiit akag wo e. 3 — Pyno waku etimo
herep emiwan yne aikotã hãpyk uinug hap.
Mi'i hawyi toto toka'iwat to'akag ma'at hat
mi'i hawyi to'e tuwepe — Are pãi aikotã aru
atunug e katu pono toikuap aru uimiwan
ko'i kaipyi toma'at uhepiat hap e. Mi'i
hawyi aru yt kat i ra'yn uipotpap hamuat
toĩne'en hawyi uhehaky'e'i aru arepyhu'at
e. Mesup te waku ma'ato meiũran yt naku i
e. Uhesaika hap yt put'ok'e i te uiweko nug
hamo e i'ewyte yt areĩne'en neran sẽtup
sẽtup e hano e tuwepe tuwa nẽtup hawyi.
4 Aikotã aru atunug pãi e tuwepe. Pyno
atikuap koitywy waku mesup ta'yn atunug
uiwy ria'in wo kahato uiwy ria'in uika'iwat
piat uika'iwat ewete weru haria e. Pyno
waku ati'a tu kaykay mi'i haria uhowawi
hawyi waku atipat'ok i'atuweteweru hap e
i'atumowepit hamo e. Katupono areĩne'en
ne mesup uika'iwat emiit no te e. Katu
pono mũki'ite uika'iwat yt uiky'esat i po'og
na'yn e. Mi'i hawyi ma'ato waku uika'iwat
hekat rakat piat wete weru haria yat pe
areĩne'en e. 5 Mi'i hawyi ika'iwat hekat
rakat piat wete weru haria toi'a tu kaykay
tuwewawi. Mi'i hawyi to'e wẽtup ok pe —
Karania upi kẽi ewete weru uika'iwat piat
hap mehĩ e. 6 — Ta'i iwato kahato tig uhyt
e aikotã 100 kamũti howapy kahato hap
ewy Uriweira kap muat rakat ewy uhyt e.
Mi'i hawyi toiwesat — Pyno ti waku wati
pat'ok hawyi waku 50 kamũti ikap yn uhyt
e. Mio tã e pote weteweru hat iwepit kahato
tuwehum kahato. Mi'i hawyi miwan miat
toiwan 50 yn iwete weru hap e. Mi'i hawyi
ta'atuset pehik mekewat miwan me hawyi
toto. 7 Mi'i hawyi wẽtup ok i toikaykay
wete weru hat — Karania upi kẽi uika'iwat
piat ewete weru hap uhyt e. — Ta'i iwato
kahato e. 100 hyt u'i kapiat hap ewy uhyt
e. Mi'i hawyi hekat rakat emiit akag ti-
wesat — Pyno waku watipat'ok eweteweru
hap hawyi waku etum 50 hyt yn e. Mio
tã e pote wete weru hat iwepit tuwehum
kahato. Mi'i hawyi mekewat miwan me ta'a
tupag iwete weru hap pakup 50 hyt kapiat
yn iwete weru hap mesup e hap. Mi'i te
weset pehik i'atu'e. Mi'i tã ti tutunug at
at toka'iwat hekat rakat ma'at hat hemiit.
8 Mi'i hawyi wẽtup ewaty hap ete ika'iwat
tikaykay tuwe wawi hawyi toka'iwat to'e
temiit akag me — Are pãi pyno koitywy

yne uiwe te weru haria ewyria'in no tukup
te'en uima'at kahato hap upi ewyria'in
sem etunug hawyi e. Pyno erewy'inug
kahato uheka re'en kaipyi e. Yt ikahu hin
i eminug uhepiat hap atikuap ta'yn e. Pyno
worokuap ta'yn ewe'eg kahato sa'ag nug
hap etiat hap e so e Iesui sehay iã'ãkap
wuo topot mu'eria pe. Mi'i hawyi to'e i
Iesui i'atuepe — Ta'i uhyt'i'in mana'in mesu
wa ro tiaria i'atu we'eg kahato sa'ag nug
kahato hap ete sa'ag nug hap kuap kahato
hap ete. Ma'ato Tupana mohey haria yt
i'atuwe'eg hin i Tupana potpap nug kahato
hap ete e. Ma'ato mesu wa ro tiaria po'og
i'atukai te'eruwe'eg e. I'ypyrypwiat ikohye
wyry rakaria ewy mesuwarotiaria sa'ag nug
hap yn ta'a tukuap kahato e. Mi'i haria
ewy woro ho'o ky'esat eipe ma'ato wakuap
nug hap kuap hap ete i'ewyte hẽtyhot puat
wakuap nug hap ete e. Waku pyno eiwe
mo we'eg kahato Tupana miky'esat minug
kuap hap ete e. 9 Katu pono mesu wa ro
tiaria miit'in tikat kahato to'opowyro wo'o
ma'at hap etiat hap ta'a tu ka'iwat hekat
rakat ma'at hap kaipyi ta'a tunug ta'a tu
wy ria'in mesu wa rote e. Uiwy ria'in waku
atiky'esat kahato ewetunug uhekat kaipyi
Tupana wyria'in wuat ko'i e. Mi'i hawyi
mi'iria tukup te'en wuat'i e'at pe atipy pe
e. Waku wati'atuekyi kahato miit'in hekat
kaipyi miit'in Tupana wano e. 10 Pyno uiwy
ria'in waku watunug yne aiwe'eg hap ok tã
Tupana miky'esat yne ete sio motpap wato
nug hap kaipyi sio kurin motpap hap nug
hap kaipyi waku wati mõ typot kahato Tu-
pana aiminug ko'i hap ete e. Karãpe aheso
hap kurin mi'i pote i'ewyte aheso hap iwato
hap watunug kuap pote Tupana yt aimohey
kuap i pywo sehay nug hamo e. Ma'ato
hãpyk kahato aiminug kurin yn mytkai mi'i
pote meiũran iwato rakat nug hamo Tu-
pana aimohey kahato e. Ma'ato yt hãpyk
i kurin kat aiminug kaipyi pote i'ewyte yt
aimohey hin i iwato rakat nug hamo e.
11 Uiwy ria'in eiwe'eg wo o ehekat mõ'ẽ hap
ete. Waku hãpyk kahato eweimõ'ẽ Tupana
miium ehepiat ko'i e. Ehegyi'at hãpyk
kahato hap kaipyi ti aru Tupana eikuap
hãpyk sio yt sio ehekat iwato sio kurin
hap e. Ma'ato hãpyk kahato ehekat mõ'ẽ
hap ta'akasa toikuap hawyi meiũran po'og
tekat toimõ'ẽ kahato ehowawi eimohey
hap toikuap hawyi eimohey hap upi e Iesui.
Yt kat i i toma'at hap toikuap eikai hawyi
po'og tutum ehepe tekare'en hawyi i'ewyte
wuat'i e'at piat kare'en tutum ehepe wy
e. 12 Uiwy ria'in eiwe'eg wo o irania'in
ekat eipo piat hawyi e. Yt eti'a tu ma'at
rei'o i'atu mi puru ta'atuekat ete e. Ma'ato
miit'in ekat etima'at epo pe toĩne'en mote
meiũran yt kat i Tupana tum tekat ehepe
yt eimohey i pote e. Mi'i hawyi yt karãpe
i hekat rakano eweikup te'en yt karãpe i
Tupana mipoityro wo eweikupte'en e Iesui.
13 Uiwy ria'in eiwe'eg wo o ehekare'en ko'i
wywo eweikupte'en e. Pyno wẽtup sehay i
ahenoi teran ehepe e. Yt naku i kahato typy
eika'iwat e. Niatpo kahato ti pyno typy ok
aika'iwat pote e. Typy aika'iwat hap kaipyi
wẽtup aika'iwat no wẽtup ahewanĩkap mo
wẽtup aiwy ok sese wẽtup ahewanĩkap sese
topy hu'at e. Katu pono yt watunug kuap
i typy ok miky'esat i ko'i e. Wẽtup ok
aipo'oro — Etunug no mi'i pytkai wẽtup
ok — Yt e. Yt wate ropat kuap i typy ok
ahetu'isa ko'i aipo'oro haria e. Mi'i hap
ewy kahato yt watunug kuap i typy Ahetu
pana wo e. Yt naku i watunug ahekat
ne'i ahetupana wo katupono mi'i watunug
hawyi ti Tupana sese yt watunug kuap i
Ahetupana wo ahekat mowato hap kape yn
aiwanẽtup hap hawyi e. Mi'i hawyi Tupana
yt aipo'oro kuap i towat nug hamo ma'ato
ahekat ky'esat hap kape yn aipo'oro. Mi'i
tã ne'i pote ti typy ahetupana rakano watoĩ
ne'en. 14 Mio tã e pote itotiaria wekare'en
ky'e haria teromõpusu kahato Iesui Tupana
ehay Musei mienoi kaipywiat enoi haria —
Yt ewe'eg hin i ti Mehĩ i'atu'e. Waku kahato
ti ahekat iwato i'atu'e. 15 Mi'i pote Iesui ti'a
tuwesat — Miit'in seha'at turan ti wakuaria
sese eipe eweikupte'en e. Yne eiminug ko'i
ewetunug eimõ typot hamuat hap miit'in
ehamo e. Yt karãpe i ewetunug Tupana
mõtypot hap eipy'a pe e. Eiwanẽtup hap ti
Tupana tikuap kahato e. Toikuap kahato ti
eipy'a piat eiwemõtypot hap yn nug neran
hap eiwa nẽtup hap e. Mi'i hap upi mesu
wa ro tiaria te'e ru wehum kahato ehete e.
Ma'ato Tupana eha'at turan ti yt naku i sese
nug haria kahato eipe e. 16 Koitywy irania'in
tiky'esat kahato tuwehyt'ok Tupana etama
piat hap e. Ta'a tu ky'esat kahato Tupana
ta'atuporekuat no hap e. Mi'i haria pyhyp
haria kahato ti eipe e. Ewei'atumu'e kahato

Musei miwan i'ewyte Tupana ehay enoi
haria miwan kaipyi i'ewyte koran wuat
het'ok hat Iuwãu ut hap kape mi'iria ma'ato
wẽtup sehay yn henoi Tupana ut Wuat'i
Porekuat nuat hap ete yn i'atuehay e. 17 Yne
yne ti topyhu'at aru i'atu'e hap ewy e. Yne
i'atu miwan hit ko'i aikotã aikotã aru hap
ko'i topyhu'at yne e. Yt wẽtup i i'atumiwan
kaipyi i'atueso hap — Tut ti aru tut ti aru
i'atu'e hap yne e. Pyno yt karãpe i mi'i hap
i'atu miwan ikahuro aru e. Niatpo kahato
ti aru i'atu miwan hit tuwe moma po'og
niatpo at ikahuro hap kai e. Po'og niatpo
waikiru ko'i yne ikahuro hap kai e. Katu
pono mi'i i'atu miwan hit toĩne'en wuat'i
e'at pe e. 18 Sa'a wy'i Musei to'e ainãpin
hamuat — Yt etoiat tei'o ehary'i e. Etoiat
hawyi yt naku i wẽtup ok etat e. Ma'ato
wẽtup ok i etat hawyi yt naku i nug hano
ereĩne'en e. Aikotã hewaire hewaire rakano
ewy ereĩne'en Tupana wanẽtup hawe e. Yt
eimiky'esat ewy hin i einãpin hap ehepe e.
Yt etat rei'o haryporia sa'awy'iwuat he'aito
mi'atoiat e. Ma'ato etat pote hewaire
hewaire rakat ereĩne'en Tupana wanẽtup
hawe e Musei sa'a wy'i ahepe. Mi'i e hap
miwan yt eweiky'esat hin i ma'ato toĩne'en
ne wuat'i e'at pe eweiky'esat sio yt e.

19 Mi'i hawyi wẽtup sehay Iesui henoi
i'atuepe. — Toĩne'en hekat rakat e. Mi'i
hesokpe ikahu kahato e. Wuat'i e'at pe
yne imiky'esat ko'i toĩne'en e. Ienuk
hap tutunug kahato e. Yne miit'in ito-
tiaria ikuap mi'i hap ete e. 20 Toĩne'en
wy itote wẽtup ok yt hekat i rakat i'ahu
kahato rakat hepihi pihi rakat Irasaru e
hap het rakat e. Mi'i ti wuat'i e'at pe
iwyria'in terut hawyi ta'a tu'atoiat hekat
rakat e'oken'y pyke kat ẽtup ẽtup hamo
e. 21 Mipun mi'u ieĩpyt ko'i so'oẽtup hamo
hekat rakat mi'u iwato kahato mipun kaipyi
ma'ato yt toho'oium i yt hegyi'at hin i
hekat rakat pote. Mi'i tusake sy'at pono
iku'uro ra'yn. Mi'i hawyi ti toto ra'yn
atipy kape e. 22 Meiũran Irasaru iku'uro
ra'yn hawyi atipy piaria tioto wakuaria
ienuk ieĩne'en hap kape ha'a se'i Aparãu
e'yatypiat heĩne'en hamo e. Mi'i hawyi
hekat rakat iku'uro hawyi ta'a tusyp ta'yn
e. 23 Ma'ato aria kape toto ho'opot hap aria
wato pe toĩne'en e. Mi'i hawyi ho'opot hap
kaipyi hekat rakat teha'at ywaipe hawyi
ta'akasa ra'yn Irasaru ase'i Aparãu e'yatype
ra'yn toĩne'en. 24 Mi'i hawyi tuwẽ powat
— Ase'i e etipo'oro ro meikowo uhowawi
Irasaru y'y wywo e. Waku topuĩ'ã etiat y'y
wo uhẽku pen e. Aho'opot kahato ra'yn
mesup uito aria pe e. 25 Yt kat i i y'y uiwe'y'u
hamo e. Mio tã e pote Aparãu tiwesat —
Uha'yru e etiwaure ra'yn apo eieĩne'en ne
turan aikotã ereĩne'en sa'a wy'i hap waku
kahato yne emiky'esat ko'i wywo ma'ato
Irasaru ieĩne'en yi totiat turan ho'opot hap
yn toĩne'en tuete ihaky'e'i e. 26 Pyno meiũ
wyti waku pe ra'yn toĩne'en Irasaru ma'ato
en wyti ho'opot hawe yn meiẽ ereĩne'en
e. 27 Yt uwe i mesu wiaria tokosap kuap
ewawi i'ewyte yt uwe i ewywuaria tokosap
kuap uruewawi e. Katu pono toĩne'en yi
hot iwato rakat yt kat i wyti meiũpepyi
mu'ap ho'opot hap kape e Aparãu hekat
rakat pe. 28 Mi'i hawyi hekat rakat to'e
i ra'yn Aparãu me — Pyno etipo'oro ro
Irasaru ui'ywot yat kape uheywyt'in 5 ok
takaria piat henoi hamo e. Katu pono yt
atiky'esat i ra'yn wyti mi'iria tõ'ẽ meiũpe
uhepiat ho'opot hap kape uiwy ria'in e.
29 Ma'ato Aparãu tiwesat — Uha'yru e tukup
te'en kahato eywyt'in nãpin hanuaria itote.
Waku te'eruwanẽtup Musei potnãpin hap
ko'i kape i'ewyte Tupana ehay enoi haria
mienoi kape e. 30 Mi'i hawyi hekat rakat
— Yt rat e ma'ato wẽtup ok wẽtem gu'uro
pywiat hat henoi i'atuepe pote taren yt
tõ'ẽ i meiũpe uhepiat ho'opot hap kape ta'a
tuepiat ho'opot hamuat hap kape hawyi
te'eruwemorem Tupana kape ta'atuminug
sa'ag kaipyi pote e. Meremo ta'a tu minug
sa'ag ta'a tu'atoiat hawyi Tupana ta'a tu
mohey mi'i hawyi yt tõ'ẽ kuap i mesuwe
ta'a tuepiat ho'opot hamuat hap kape e.
31 Mi'i hawyi Aparãu to'e i ra'yn — Pyno yt
atipo'oro Irasaru i'atue wawi katu pono yt
te'eruwanẽtup i Musei mienoi kape yt te'e
ru wanẽtup i Tupana ehay moherep haria
kape pyno ti i'ewyte yt gu'uro kaipywiat
wẽtem hat Irasaru toto henoi hamo pote
i wyti teran te'eruwanẽtup e Aparãu aria
piat ieĩne'en hat pe e Iesui hekat rakat pe.

17

MATEU 18.6-7 MAKU 9.42 PIAT EWY

1 Wẽtup e'at pe hawyi Iesui to'e temiit'in
me — Mesuwarotiat eikupte'en turan wyti
aru ehã'ãg haria sem put'ok'i'a tu'e ehete
hawyi ta'a tu ky'esat aru ehepiat uimohey

hap hep hamuat yt naku i nug hamo e. Yt
waku pe hin i aru mi'iria tukup te'en aru
katupono po'og Tupana mi'a piheg ko'i wo
tukup te'en wuat'i e'at pe aru are e. [2] Yt
waku pe hin i mi'iria tukupte'en aru aikotã
wuat'i e'at piat y'y wato pe nu wato ete
saity ete min'i'atu'e yt ahen'i'atu'e kuap i
hap ewy ta'a tu ho'opot aru eima'at reran
haria uimohey hap ehepiat hep teran haria
e. Mi'i hap ewy kahato ti uhemiit'in hira
karia iã'ãg iã'ãg i haria ete e. Tupana mi'a
piheg ko'i aru tukup te'en aikotã y'y wato
piat ahaity ete nu wato ãpe'ok etiat Mi'i
hap ewy kahato ti hira karia ma'at sa'ag
nug hamuat haria ete Tupana mi'a piheg
ko'i aru tukup te'en wuat'i e'at pe ho'opot
kahato rakaria wo te'eropyhu'at. Yt naku i
sese eweihep uimohey hap hirakat py'a pyi
are. [3] Ewe'eg wo eima'at reran haria pupi e.
Karãpe wẽtup ok ahã'ãg yt naku i nug hamo
mi'i hawyi — Yt naku i mio tã watunug
mehĩ mana waku wato'e aima'at reran hat
are ma'ato — Yt uiwepyi i mehĩ mana to'e
ahepe — Pyno waure wo areĩne'en uima'at
hap kai mehĩ mana waku wato'e tope. [4] Yt
naku i ipy'ahak aima'at haria etiat rakaria
wo wato py hu'at e. Waku wati'a tu wesat
aima'at haria pytkai e. Waku he'ihot'ok he'i
hot'ok pe i — Yt uiwepyi i e — Yt uiwepyi i
e 7 wo to'e i to'e i ahepe pote waku — Uito
waure wo areĩne'en wato'e i wato'e i 7 wo
are.

MATEU 17.20 PIAT EWY

[5] Mi'i hawyi 12 ok takaria ipotmu'eria
tõ'ẽ Iesui ewawi hawyi te'ero'e Iesui pe —
Uruka'iwat uruimohey kahato po'og neran
Tupana wuat'i nug hamo ete. Pyno etimo
wato o uruepiat imohey hap i'atu'e Iesui
pe. [6] Mi'i tã i'atu'e pote Iesui ti'a tu wesat
— Uiwy ria'in wato mohey Tupana pote
tutunug yne aimiẽtup e. Yt uheso hin i
eimi mohey yt iwato hin i pytkai ehã'ãg
no imohey hawyi tutum eimi mohey ok
tã e. Ga'apy pe ti toĩne'en aria'yp koro
ko'i po'og torania kai ma'ato iã'ỹi kurin
kahato hap ok tã yt heremo hin i hap ewy
wasere upi topopy rakaria iã'ỹi tuwe mo
herep mekewat aria'yp koro ko'i e. Waku
mi'i iã'ỹi ewy eweimohey Tupana. Aimi
mohey watikoi hawyi iwato topy hu'at aru
kurin kahato sa'a wy'i pytkai katu pono
Tupana ti aimiẽtup nug hat pote e. Tu-
pana mohey hap wywo ewei'e Wasere yp
pe — Motoro ga'apy pyi hawyi erekoi ro
ihyemui'a wato tote wato'e hawyi Tupana
mohey hap wywo pote meremo tutunug
ai'e hap ewy e. Mi'i hawyi Wasere yp toto
meremo hawyi ihyemui'a wato py'a setpe
tuwekoi itote hap ewy eweimohey Tupana
hawyi are. Ta'i yt aiminug kuap i ko'i
Tupana tunug kuap meremo e Iesui ahepe.

[7] Mi'i hawyi wẽtup sehay i tohenoi —
Karãpe wata'aipok i ai'yat kape ahesy'at
kahato hap wywo hawyi meremo wato'e
aheropat haria pe — Arewei hawyi mer-
emo uipoi ro hawyi meremo uhe'yni ãti
ro. Arenuk kahuro hawyi waku areket
uhero pote wato'e aheropat haria ai'yat
piaria ahetama pe morekuaria watoĩne'en
pote. Yt karãpe i wato'e aheropat hat pe
— Mesup atunug eimi'u hawyi waku erewei
hawyi woro ho'opoi yt wato'e i aheropat
haria pe e. [8] Mio tã wato'e — Ewetunug no
uimi'u hawyi arenuk teran wato'e aheropat
haria pe. — Aresa po hy'u hawyi areket
hawyi waku wato'e ahetama pe morekuaria
aito pote. Uheropat hap kahu hawyi waku
eweinuk eweiket wato'e. [9] Yt karãpe i more
kuaria koro ko'i te'ero'e ta'atueropat haria
pe — Eiperia po'og uikai uheropat kahato
haria eiperia pote yt i'atu'e i katu pono
morekuat ekat kaipyi tukup te'en mote.
Ta'i morekuat mi'u kaipyi te'e renuk te'e
ro sa po'u. Morekuat sokpe kaipyi te'e ru
we painug. Ta'i morekuat sa'up ete i'atu
potpap pote — Waku kahato eipe yt i'atu'e
i more kuaria ta'a tu potpap nug haria pe
ahetama pe e Iesui. [10] Pyno waku kahato
wato py hu'at Tupana eropat kahato haria
wo are. Waku Tupana miky'esat ewywuat
yn watunug are. Waku watu we potpap ka-
hato imiky'sat nug hap ete aikotã morekuat
eropat haria akag ko'i ewy. Yt naku i
wato'e Tupana pe — Yt ewese hin i kat
pote yt karãpe i uheropat yt karãpe i uimi
ky'esat ewy etunug i'ewyte yt karãpe i
uipoi yt naku i wato'e Tupana pe. Po'og
waku wato'e Tupana pe — Arehum ewawi
pote eropat hano areĩne'en waku wato'e
Tupana pe. — Atunug neran po'og hãpyk
emiky'esat ko'i katu pono yt naku i te
areĩne'en emiky'esat nug hap ete waku
wato'e Tupana pe e Iesui temiit'in me.

[11] Mi'i hawyi Iesui toto hãpyk kahato yi
Karireia yi Samaria sakpo tawa wato Ieru
sarẽi kape. [12] Mi'i hawyi mu'ap upi Iesui

toto wẽtup tawa hit kapiat turan 10 ok
takaria hepihi pihi rakaria tõ'ẽ howawi.
Ta'a tu'ahu pote yt tukup te'en kuap i ira-
nia'in wywo. 13 I'atupe nem mote pya Iesui
kai te'e ro py hu'at hawyi te'e ro wẽ powat
haty wo — Uru'akag eraha'at ro urue-
wawi hawyi uruehakye ra'at i'atu'e. 14 Mi'i
hawyi Iesui ta'a kasa i'atue wawiat hawyi
toikuap i'atuehay hawyi to'e i'atuepe —
Eweiwat ro pa'i ko'i kape eipiit moherep
i'atuepiat hamo ehehãite hap moherep
hamo e i'atuepe. Tohenoi hawyi hepihi pihi
rakaria tuwat ra'yn pa'i ko'i kape yt ta'atue
hãite hin mywo i te tuwat ma'ato mu'ap
upiat tuwat hap tote i'atuehãite ra'yn ta'a
tuehepihi kã'ã ra'yn i'atupe kahuria ra'yn.
15 Mi'i hawyi wẽtup ok ta'aipok Iesui kape
hawyi to'e tehay pirik wo — Waku kahato
Tupana pe katu pono mesup ta'yn uimoe
hãite i ra'yn e. 16 Put'ok to'e Iesui ete
hawyi porog myi ihay — Waku kahato uhete
etunug Uika'iwat e. Uimoehãite ra'yn En e
Iesui pe. Mi'i miit aipok hat yt Iesui ywania
kaipywiat hat i ma'ato yi Samaria ywania
kaipywiat sut hat. Samaria ywania yt ta'atu
ky'e hin i Iesui ywania pytkai meiũwat Iesui
mimoehãite tuwepỹ'ãtutuk — Waku kahato
En e hamo. 17 Mi'i hawyi mekewat Iesui
mimoe hãite yi Samaria kaipy wiaria Iesui
py ywytpe hawyi Iesui to'e tope — Pyno 10
ok takaria ati'a tu moe hãite mesup ma'ato
en yn era'aipok uhowawi epihi kã'ã mo-
herep hamo — Waku e hamo e. 18 — Aikope
pyno irania'in 9 ok takaria uimi moe hãite
ko'i aikope tuwat mi'iria kat poteĩ yt tõ'ẽ
i uhowawi — Waku ta'a tu'e uhepiat hamo
e. 19 Mi'i hawyi to'e — Waku era'aipok e'yat
kape mehĩ e. Mesup waku pe ereĩne'en i
ra'yn katupono uimohey hawyi emoehãite
hap toĩne'en mesup e Iesui tomimohãite pe.

20 Mi'i hawyi tõ'ẽ miit'in Iesui ma'at reran
hanuaria meimuẽwat Tupana ehay miwan
etiat kuap kahato rakaria. Mi'i hawyi —
Mehĩ i'atu'e uruikuap teran ehay i'atu'e.
Karãpe aru put'ok'e mesuwat yi tote Tu-
pana Aipo rekuat nuat hap i'atu'e. Aikope
aru pyno tuwe mo herep Aipo typot no Tu-
apana i'atu'e. Mi'i hawyi Iesui ti'atu wesat
— Pywo ti rat yt heremo i hap ewy Tupana
topy hu'at yi Porekuat no tuwe mo herep
mesuwa ro tiaria pe e. 21 Yt uwe i ikuap are
e. Yt naku i ewei'e — Meiẽ Tupana toĩne'en
aiporekuat nuat. Yt naku i ewei'e — Ewei'a
kasa ro iuẽpe toĩne'en na'yn Tupana aipo
rekuat nuat yt naku i mio tã ewei'e katu
pono yt heremo i tuwe mohep Eipo rekuat
nuat e i'atuepe. Ta'i eipy'asetpe yt heremo
i hap ewy tuwemoherep Tupana Eiporekuat
nuat mesup ma'ato yt heremo hin i ehepe
e tuwepe.

22 Mi'i hawyi Iesui to'e topot mu'eria pe
tomohey haria pe — Uiwy ria'in e mesup
ta'yn Tupana toĩne'en Eipo rekuat nuat
eipy'a setpe e. Mesup ta'yn Eheyke'et
toĩne'en eiwywo heremo kahato hap ewy
ma'ato yt mot'i i areĩne'en eiwywo e. Areto
hawyi ti aru ehehat'at kahato — Waku ka-
hato sa'a wy'i karãpe Aheyke'et Aikywyt
toĩne'en aiwywo hap ewei'e aru uhepiat e.
Waku kahato nimuat Aiwy toĩne'en aiwywo
hap e'at ewei'e aru uhepiat e. Ehehat'at
kahato mekewat e'at hawyi — Watiky'esat
kahato wẽtup e'at po'og Aheyke'et wywo
Aikywyt wywo i ra'yn hap wati ky'esat
ewei'e aru uhepiat pe eiwo'ope ma'ato mi'i
hawyi ti aru yt uipuẽti hin eipe hawyi uhe-
hat'at kahato are e Iesui. 23 Mi'i hap e'at pe
aru irania'in te'ero'e ehepe eima'at hamo —
Pywo ti rat ta'aipok ta'yn Aheyke'et Aiky-
wyt kuepe ra'yn toĩne'en i ra'yn i'atueso
ehepe. — Pyno to'iro Aheyke'et Aikywyt
ewawi i'atu'e aru ehepe irania'in eima'at
hamo ma'ato yt eweiwat rei'o mi'iria upi
uikat hamo katu pono yt pywo pe i mio
tã i'atu'e ehepe ma'ato eima'at hamo mio
tã i'atu'e ehepe aru e. 24 Katu pono Uito
Miit'in Eyke'et ut hap e'at pe turan merep
e hap ewy ariot atipy kaipyi are e. Her-
emo sese hap ewy ariot atipy kaipyi are
e. Wuat'i mikuap ewy uhẽtyhot kahato
puo ariot Wuat'i Miit'in Potypot no ariot
aru atipy kaipyi e Iesui tomohey haria sese
pe. 25 Ma'ato koitywy mesu wa ro tiaria yt
uimohey haria i tukup te'en e. Pywo ti
rat koran te ti mesu wa ro tiaria irania'in
Eheyke'et Eikywyt pun haria te'eropyhu'at
are e. Yt ta'a tu ky'esat hin i uimohey hap
pãi e. Aho'opot kahato irane ta'atumikyry'i
hap upi e. 26 Pyno areto hawyi ara'aipok i
mesuwe i ra'yn e. Sa'awy'i sese te mekewat
i'aman at ka'ap 40 e'at piat hap turanuat
mekewat aha'a se'i pot Nu'e toĩne'en hap
e'at piat turanuat yt uwe i aha'a se'i pot
Nu'e mohey hat toĩne'en e. Mi'i hap ewy
kahato ti aru miit'in tukup te'en wyti aru
Eheyke'et ut hap e'at pe wyti aru are e.

27 Nu'e ieĩne'en hap e'at turan te'erenuk hap
ko'i kape yn ta'a tu wa nẽtup mesuwat yi
tote are e. Mahy u hap kape yn te'eruwe
wa nẽtup at ka'ap e. Ta'i i'atu wary wary
kahato itote e. Wo'owaire waire hap kape
yn ta'atuwanẽtup e. Yt te'eruwanẽtup hin
i mekewat Tupana ehay Nu'e mimo herep
kape i'aman koro tut irane e hap kape yt
te'eruwanẽtup teran hin i sa'awy'i e. Mi'i
hawyi Nu'e teke ra'yn mekewat yara wato
sese pe to'yat piaria wywo hawyi i'aman
koro kahato ra'yn Tupana e hap ewy ra'yn
hawyi y'y wato ta'am kahato yi tote hawyi
y'y koro hap ewy yn toĩne'en yi tote hawyi
yt imohey i haria y'y koro ti'a tu'a tu'uka
kahato torania mesuwat yi totiaria e miwan
me e. Mi'iria ewywuat aru tukup te'en
miit'in uhut hap e'at pe e Iesui. 28 Ta'i sa'a
wy'i sese Tupana to'e ase'i Iro pe — Eiwe
nõ'ẽ ro tawa wato Sutuma pyi katu pono
ati'atuwuk tawa Sutuma piaria i'atuminug
sa'ag upi e. Mekewat e'at pe Iro tuwẽtem
turan mi'i hap e'at pe Tupana tiwuk ta'yn
itotiaria e miwan me e. Mekewat e'at pe
te'e renuk at ka'ap hap ko'i kape yn te'e
ru wa nẽtup e. I'atu'yat nug hap kape yn
te'e ru wa nẽtup e. Ta'a tueko nug hap
kape yn ta'a tu wa nẽtup e. Te'e ru we sapo
mahy u hap ko'i kape yn te'eruwa'atunug
e. Wene ru'i wene ru'i hap ete wo'o waire
waire hap kape yn ta'a tu wa nẽtup hawyi
Iro tuwẽtem na'yn mekewat tawa pyi to'yat
piaria hupi hawyi aria ra'yn hewo hewo
itote atipy kaipyi hawyi yt te'eruwanẽtup
teran i Tupana e hap kapiaria wuk hamo e
miwan me e. Mi'i hap ewy kahato ti aru
mesu wa ro tiaria tukup te'en aru ara'aipok
hap e'at pe. 29 Ma'ato mekewat e'at pe
karãpe Iro'in tuwẽtem na'yn tawa sa'ag Su-
tuma pyi hawyi aria hewo hewo ra'yn atipy
kaipyi nukara ewywuat ko'i Tupana minug.
Mi'i haria tawa Sutuma piaria Tupana ehay
pun haria aria mi'u wo yn tukup te'en e.
30 Mi'i hap ewy kahato ti aru miit'in tukup
te'en Eheyke'et ut hap e'at pe hamuat turan
acre e. Yt uwe i Tupana ehay kape te'eru
wanẽtup mekewat e'at pe e. Ta'atuminug
ko'i kape yn te'e ru wa nẽtup e. Uhut hap
kape yt te'eruwanẽtup hin i mekewat e'at
pe hawyi ariot e Iesui ahepe. 31 Mekewat
uhut hap e'at pe eweinõ'ẽ ro tawa Ierusarẽi
myi meremo are e. Ehe'yni toĩne'en ei'yat
pe pote yt ewei'aipok i ehekare'en ko'i sat
hamo are e. Meremo eweinõ'ẽ ro tawa Ieru
sarẽi myi are e. Eiko totiat eweikup te'en
mote uhut turan mote yt ewei'aipok tei'o
ei'yat kape ehekat sat hamo e. 32 Ase'i Iro
ehary'i ta'aipok teran tawa Sutuma kape
hawyi teha'at tawa Sutuma kape ta'aipok
teran haype hawyi nu ukyt kawiat mana
Iro ehary'i topy hu'at itote e. Pyno yt
ewei'aipok tei'o tawa Ieru sarẽi kape Iro
ehary'i ewy are katu pono tuwe nõ'ẽ tawa
Sutuma pyi turan Tupana to'e Iro'in me
— Yt eweiwe ha'at tei'o tawa kape eweiwe
nõ'ẽ hawyi e ma'ato Iro ehary'i teha'at i
ra'yn tosaipe hawyi ipiit nu ykyt kawiat
topy hu'at iha'at turan hawyi e. Toiky'e
kahato toieĩne'en hap Sutuma totiat pote
e. 33 Pyno eheĩne'en hap mesu wa rotiat
eweiky'e kahato ewei'a pykok kahato pote
yt put'ok'ewei'e i eheĩne'en hap ehehakye
ra'at wuat'i e'at piat hamo are e. Ma'ato
yt eweiky'e kahato i eheĩne'en hap mesu
wa rotiat pote ma'ato Tupana miky'esat
ewywuat hap upiat eweiwa nẽtup hawyi
pywo pe ti eweipuẽti wyti aru eheĩne'en
hap sese ehehakyera'at hap hamuat e Iesui
ahepe. 34 Mekewat wãtym me Eheyke'et
Eikywyt ut hap e'at pe turan tukupte'en aru
typy ok te'eroket ne'i wyti aru getap wiat
to'okipy pe e. Mi'i hawyi wẽtup ok yt uwe
i ra'yn Tupana tioto hawyi ma'ato wẽtup
yt uimohey hat i pote Tupana toiat ra'yn
itote e. 35 Mekewat e'at pe turan uhut hap
e'at typy haryporia wemi'utok haria tukup
te'en irane hawyi wẽtup haryporia yt uwe i
wyti aru Tupana tioto hawyi ma'ato wẽtup
ok totoiat ra'yn itote yt uimohey hat i pote
e. 36 I'ewyte wyti aru typy ihainia ta'atuko
tote tukupte'en wẽtup ok wyti aru yt uwe i
ra'yn Tupana tioto hawyi ma'ato wẽtup ok
totoiat itote mekewat e'at pe e. Yt uimo-
hey hat i wyti aru totoiat e Iesui ahepe.
37 Mi'i hawyi iwyria'in apo'i'atu'e Iesui pe —
Uruporekuat i'atu'e aikope aikope aru eriot
eut hap e'at pe i'atu'e. Mi'i hawyi toi'a tu
wesat — Pyno mekewat uhut hap e'at pe
put'ok'e hawyi meremo eweikuap uhut hap
are. Ta'i karãpe wat'akasa Uruwu ko'i te'e
re popy hawyi meremo watikuap i'okpuk
takat toĩne'en itote i'atumi'u wo te'eruwa'a
tunug kahato itote pote e. Ta'i yt niatpo hin
i watikuap aikope toĩne'en hap. Mi'i hap
ewywuat yt niatpo hin i eweikuap aikope
ariot hap e Iesui topotmu'eria pe ahepe.

18

1 Mi'i hawyi po'og Iesui henoi tehay
iã'ãkap wuo — Uiwy ria'in e waku ahehay
kahato Tupana kape e. Waku yt aipo-
hep hin i ma'ato wahẽtup hẽtup hap pyi
e. Tupana yt tum i aimiẽtup hawyi waku
wahẽtup i e. Yt naku i ahehay yi kape yt
hum i ahepe hawyi e. Pyno ahenoi teran
uhehay hã'ãkap wuo aikotã waku wahenoi
Tupana kapiat wahẽtup aimi ky'esat ko'i
hap etiat e. 2 Pyno sa'a wy'i so wẽtup tawa
piat toĩne'en morekuat esurara akag koro
i'atu'e. Mi'i miit topyhu'at morekuat mu'e
hat uwe waku uwe yt naku i e hanuat
i'atu'e e. Mi'i miit ma'ato ti yt Tupana
mohey hin i hat i'ewyte yt toi'a tu ky'e
hin i miit'in i'atu'e so e. 3 I'ewyte hiwu
toĩne'en wy mekewat tawa tote i'atu'e. Mi'i
ti toto mekewat surara akag kape katupono
toiky'esat topo wyro hap. Mi'i hawyi topo
wyro hap tohẽtup mekewat surara akag
me — Uipo wyro ro e katu pono tukup
te'en kahato miit'in yt i'atu wese rakaria
uima'at kahato rakaria e tope. Pyno wãi'ere
ro uhewa nĩ kaptia pe mimi e so. Mi'i
hawyi eweimo hãpyk o i'atu minug sa'ag
uhetiat hap e morekuat emiit akag me. 4 —
Ma'ato so mekewat morekuat surara akag
yt ipowyro teran hin i haype mekewat hiwu
i'atu'e. Mi'i pote yt toiwesat i tohẽtup
hawyi i'atu'e so. Mi'i hawyi yne e'at pe yne
wãtym me toto i hẽtup hẽtup kahato hamo
ma'ato yt kat i tutum ipowyro hap i'atu'e
so. Mi'i hawyi wẽtup e'at pe — Are pãi e
tuwepe mekewat surara akag hawyi so — Yt
areken'ẽ i Tupana pupi e. I'ewyte irania'in
mupi yt areken'ẽ hin i ma'ato mesuwat
hiwu pupi areken'ẽ kahato katu pono yt
areket kuap i mekewat hiwu tut at ka'ap
hẽtup hẽtup hamo pote e. Yt naku i uhete
pote atum pãi imiky'esat ewy hawyi yt tut
i uhowawi e tuwepe i'atu'e so e. 5 Ta'i uimo
sero mosero kahato rat mekewat haryporia
hiwu tehay wo e so. Mi'i pote atipo wyro
hawyi yt tut i e so tuwepe. Wuat'i e'at pe tut
wuat'i wãtym me tut pote atum imiky'esat
ewy hawyi yt tut i e so e Iesui tehay iã'ãkap
wuo. 6 — Pyno eiwe wa nẽtup to mekewat
hiwu miẽtup uhehay iã'ãkap kape e. eiwe
wanẽtup to mekewat surara akag ehay kape
e. 7 — Pywo ti rat Tupana yt mekewat surara
akag sa'ag ewy hin i katu pono Tupana
tiky'e kahato temiit'in yne hawyi tutunug
neran yne aimiẽtup towawiat hap are e.
Pywo ti rat toiky'esat kahato ahẽtup hẽtup
kahato hap sio ihot'ok puo sio wãtym muo
hap e. Ta'i waku wahẽtup tope at ka'ap yt
aipohep hin hẽtup hẽtup hap etepyi e. Ta'i
meremo Tupana timo hãpyk aru irania'in
minug sa'ag ahetiat ko'i wahẽtup hawyi e
temiit'in me. 8 Ta'i areĩne'en Eheyke'et Uito
mi'i pote uhut hap e'at turan ati'atu'apiheg
kahato irania'in minug sa'ag uimohey haria
etiat e. Ta'i uimohey sese haria ihay kahato
rakaria Tupana mohey hawuo are e. Mi'i
ewywuat Ui'ywot mohey haria ati'a tukat
kahato e. Uhut hap e'at pe mi'iria ewywuat
ati'a tukat kahato sio toĩ sio yt hap e. Are
pãi yt atikuap i te sio tukup te'en aru Tu-
pana wywo ihay rakaria uimohey sese haria
mekewat uhut hap e'at pe hap yt atikuap i
te e Iesui temiit'in me ahepe.

IRUKA 16.15 PIAT EWY

9 Mi'i hawyi wẽtup sehay iã'ãkap wuo
Iesui henoi miit'in me katupono tukupte'en
itote — Uruto po'og wakuaria torania kai e
haria yt irania'in atuky'e hin i haria. 10 Mi'i
haria pe Iesui henoi — Sa'a wy'i so typy
ihainia'in tuwat ra'yn Tupana mõtypot hap
yat kape ta'atuehay Tupana wywuat hamo
e. Wẽtup ok Tupana ehay moherep hat
mi'i — Po'og uito irania'in kai e tuwepe
hat e. Mi'i hawyi so wẽtup ok yt naku i
kahato rakat katu pono ipotpap ahewa nĩ
kaptia porekuat emiit no aheka re'en pore
ra'at hamuat wuat'i mu'ap upi hanuat mi'i
e. 11 Mi'i hawyi so mekewat — Uito waku ka-
hato rakat e hat put'ok'e Tupana mõtypot
hawe hawyi teke aikope pa'i yn teke hawe
pya kahato pyi irania'in yt naku i nug haria
kai hawyi ihay se hap ewy Tupana kape —
Waku sese kahato atunug e so uito po'og
waku irania'in kai e so tuwepe tuwa nẽtup
hawe e. Arehum ewawi uiwaku hap upi e
so. Uito yt irania'in ewy hin i i'atu minug
sa'ag hap ete e so. Uito waku kahato nug
hat yn e so. Are pãi e uito ti yt miit'in
ma'at hat ewy hin i e. Uito yt areĩne'en
i wuat'i hary poria wywo ehat i e. Waku
kahato uito pãi e so. Tupana e so toĩne'en
mesuwe e'yat pe wẽtup ok miit yt naku i
sese nug hat e so. Mi'i miit ahewanĩkaptia
esura ra'in powyro hat hawyi aheka re'en
toipore ra'at ahewa nĩkaptia porekuat ekat

no e so. Yt karãpe i ati'a parap mi'i miit
ewywuat e so tuwepe Tupana mõtypot yat
pe e. 12 Ta'i waku kahato atunug yne ete e.
Pywo ti rat typy e'at 7 e'at turan yt kat i hin
i atu'u mi'u emõtypot hamuat haype e so.
Waku kahato atunug katu pono uhegyi'at
kahato katupono uiko kaipyi uhekat kaipyi
atimõ'ẽ 10 kaipyi wẽtup aterut ewawi Tu-
pana hawyi 9 yn atioto ui'yat kape e. Iwato
kahato ati'a tu mõ'ẽ uihũria kaipyi wẽtup
10 kaipyi atum e so Tupana pe e ma'ato
mi'i tã to'e Tupana pe wuat'i miit'in tikuap
tehay hamuat hap toiky'esat e. 13 Mi'i hawyi
mekewat yt naku i nug hat mekewat wanĩ
kaptia powyro hat wuat'i ekare'en pyhyp
hat pya kahato irania'in waku nug haria kai
toĩne'en oken'ypy ete. Yt teha'at hin i atipy
kape Tupana ewawi tehay hamo ma'ato
yi kape yn tehe'at hawyi tuwe'ahyk ahyk
tuwe mõti Tupana wywo tehay hamuat
haype. — Yt ui'apiheg nei'o uiminug sa'ag
upi e. Atikuap ta'yn uito yt naku i ka-
hato rakano areĩne'en wen ma'ato uheha
kye ra'at En hap atiky'esat e Tupana pe
paato'e haype e so e Iesui. 14 Pywo pe
are'e ehepe mekewat paa'e tominug sa'ag
ko'i ete mekewat — Atoiat teran uiminug
yt naku i e hat yn ta'aipok to'yat kape
waku pe Tupana wanẽtup hawe are katu
pono Tupana tiwaure yne iminug sa'ag ko'i
pote ma'ato mekewat — Uito po'og po'og
irania'in kai e hat ete Tupana yt tiwaure
kuap i iminug yt naku i ko'i hap kai katu
pono — Uito yt atunug i yt naku i e hat
toĩne'en mote e. Mi'i hat ewywuat kahato
eweikup te'en katu pono — Uruto po'og
waku torania kai e haria eweikup te'en e
Iesui tewa nĩ kaptia pe itotiaria pe. Pywo
ti rat are'e ehepe uwe uwe tuwe mo wato
topy'a pe tuwa nẽtup hawe — Uito po'og
waku irania'in kai e hap wywo mi'i hat wy
ti aru Tupana mimohit kahato rakano topy
hu'at wuat'i e'at pe wen uwe uwe paa'e
topy'a pe tuwa nẽtup hawe tominug sa'ag
hawyi — Uheha kye ra'at Tupana pe to'e
hat mi'i hat toĩne'en Tupana mimõ typot
no toĩne'en wuat'i e'at pe are e Iesui wuat'i
miit'in me.

MATEU 19.13-25 MAKU 10.13-16 PIAT EWY

15 Mi'i hawyi wẽtup e'at pe miit'in terut
ta'atumẽpyt'in Iesui ewawi katupono ta'a
tu ky'esat kahato ta'a tu mẽ pyt'in poityro
hap Iesui po kaipywiat hap. Ta'atuky'esat
i'atue waku Iesui piat hap. Mi'i hawyi tõ'ẽ
howawi wen ma'ato Iesui emiit'in wãi'i'a
tu'e hirakaria erut haria pe. 16 Ma'ato Iesui
ihay pirik temiit'in me — Kat poteĩ ewei'a
tu pyhyp hira karia uhowawi haria e. Wãi
nei'o are e katupono ati'atuky'esat kahato
hira karia uhowawiat hap e. Yt ewei'a tu
pyhyp tei'o hirakaria i'atuepap uhowawiat
hap upi are e topy'ahak hap wywo temiit'in
me. Yt ewei'atupyhyp tei'o hirakaria katu
pono hirakaria timohey kahato Tupana are
e. Ta'i hira karia tuwe hyt'ok teran kahato
Tupana etama pe e. Tupana mohey kahato
haria kahato ti hira karia mi'i pote ti aru
mi'iria ewywuat rakaria yn wyti aru tukup
te'en Tupana etama pe e. Mesuwe karãpe
Tupana topy hu'at Wuat'i Miit'in Porekuat
no hap e'at pe turan mi'iria pe — Atum aru
uhetama sese ehepe e. Atum aru mesuwat
yi yne hirakaria ewywuat uimohey haria pe
e Tupana e. 17 — Pywo pe ti eweiwat teran
aikope Tupana toĩne'en morekuat no hap
kape pote hira karia tiky'esat tuwe hyt'ok
hap ewy o eweiwat o are e. Ma'ato yt pote
yt eweiwat kuap i e. Eweiwat ro Tupana
mohey kahato hawuo hira karia imohey
kahato haria ewywuat pote ti aru put'ok'e
wei'e aikope Tupana toĩne'en hap tote e
Iesui topot mu'eria pe ta'a tu pyhyp hira
karia howawi turan.

MATEU 19.16-30 MAKU 10.17-31 PIAT EWY

18 Mi'i hawyi wẽtup ok Iuteuria ywa-
nia akag hekat kahato rakat apo'e Iesui
pe — Uimu'e hat e waku kahato En e.
Pyno uimu'e ro kat som waku atunug
uheĩne'en wuat'i e'at piat hap kyi'at hamo
e. Atiky'esat kahato areĩne'en Tupana
wywo wuat'i e'at pe e. Pyno kat som waku
atunug mi'i hap puẽti hamo apo'e Iesui
pe. — Waku sese kahato en e Iesui pe.
19 Mi'i hawyi Iesui to'e — Kat poteĩ — Waku
sese kahato En ere'e uhepiat pe e. Tupana
yn ni waku sese hap watikuap e. Uito
apo areĩne'en Tupana wo ewanẽtup hawe
e. 20 Pyno etikuap apo Tupana piat ainãpin
hap ko'i e. Etikuap aikotã Tupana ainãpin
Musei miwan miat apo. Mio tã e — Yt naku
i wẽtup ok wywo wẽtup ok wywo ehary'i
e'aito e miwan me e. Yt naku i eti'auka
miit e miwan me e. Yt naku i sero'ok'ere
e miwan me e. yt naku i eso e. Etimõ
typot ro e'ywot ety e miwan me e. Mio tã e
hap ko'i etikuap apo'e mekewat hekat rakat
pe mekewat miit akag me. 21 Mi'i hawyi

toiwesat — Ta'i ati'a tukuap yne mekewat
Tupana piat ainãpin hap ko'i mehĩ e. Ta'i
uihire pyi te ti atunug yne yne mio tã e
hap ko'i e Iesui pe. 22 Mi'i hawyi Iesui
to'e tope — Waku mehĩ wen ma'ato wẽtup
mo yt etunug i te e. Mi'i hap etunug
hawyi waku pe ereĩne'en Tupana wanẽtup
hawe e. Pyno ereto ro e'yat kape hawyi
ekat iwato kahato hap eti'a tu mõ'ẽ yne yt
hekat i rakaria pe miit'in haky'e'i rakaria
pe satek takaria pe e. Eti'a tu mõ'ẽ yne
hawyi waku era'aipok uhowawi uhemiit no
uhupiat eto hamo e Iesui mekewat miit'in
akag me mekewat hekat kahato rakat pe.
Mio tã etunug pote etipuẽti ekare'en sese
wuat'i e'at piat mesuwe karãpe Tupana
toĩne'en mesuwe wuat'i porekuat nuat hap
e'at pe e Iesui mekewat hekat kahato rakat
pe. 23 Ma'ato mio tã e Iesui hawyi meke-
wat miit yi kape yn teha'at hawyi paa'e
kahato katu pono iwat heka re'en iwato
kahato hap toi'a tu ky'e kahato pote yt
toimõ'ẽ teran i tekat sem hatek takaria pe
yt hekat i rakaria pe pote. 24 Mi'i hawyi Iesui
teha'at kahato mekewat hekat ky'e kahato
hat ewawi hawyi toikuap ta'yn paa'e ka-
hato hap hawyi toiky'e kahato hawyi to'e
itotiaria pe — Are pãi e niatpo kahato
ti rat weka re'en ky'e kahato haria tuwe
hyt'ok aikope Tupana toĩne'en Morekuat
no hawe are e Iesui. 25 Ta'i niatpo kahato
yt hegyi'at i rakat teke atipy pe e. Ni-
atpo kahato wateke atipy pe ahekat iwato
wywo e. Niatpo kahato aikotã aihũ iwato
kahato rakat mekewat Kameru e hap het
rakat teke awi ehapo ka'a puo ma'ato sakpo
niatpo sese ewy wekat iwato kahato ky'e
kahato rakaria teke atipy pe e. Niatpo
aihũ Kameru iwato kahato rakat teke awi
ehapo sakpo po'og po'og niatpo tuwehyt'ok
Tupana etama pe — Uhekat ti uhetu pana
wo toĩne'en e hat e Iesui. 26 Mio tã to'e
hawyi wanẽtup haria itotiaria te'ero'e tope
— Pyno yt uwe i teke kuap atipy pe hekat
rakat i'atu'e to'ope. 27 Ma'ato Iesui to'e —
Pywo miit'in yt uwe i teke kuap atipy pe
e. Tupana yn tiehakyera'at kuap miit'in e.
Pywo pe ti rat miit'in yt tikyi'at kuap i ereke
hap atipy pe e. Ma'ato Tupana yn miit'in
ehakyera'at kuap e. Yt kat i niatpo Tupana
wanẽtup hawe e. Miit'in yt minug kuap ko'i
i yt niatpo hin i Tupana pe e. Tupana tieha
kye ra'at kuap miit'in hekat rakaria pytkai
e. 28 Mi'i hawyi Peteru to'e — Urumu'e
hat uruto ti urui'atoiat ra'yn uru'yat ko'i
urue'yara uruekat uruepotpap uruko eu-
piat tuwat hamo ehay moherep hamo e.
29 — Pywo kahato ti e'e hap Peteru e. Woro
ho'okuap kahato eipe e. Atikuap aikotã sa'a
wy'i eweitoiat yne uhupiat tuwat hamo hap
e. Waku kahato ti rat eipe e. Pywo ti rat
uwe uwe eipe ewy uiky'e po'og po'og to'yat
kai toty kai tehary'i kai toywyt'in kai tomẽ
pyt'in kai topotpap kai hawyi toto uhehay
Tupana piat Aipo rekuat nuat e hap mo-
herep hamo mi'i hat eipe ewywuaria wyti
aru waku pe tukupte'en wuat'i e'at pe atipy
pe e Iesui Peteru pe ahepe. 30 Kat ko'i kat ko'i
eweitoiat uhehay sytpok hamo wuat'i ywa-
nia enoi hamuat mi'i ko'i eimi'atoiat ko'i
atum aru ehowawi i ra'yn mesuwe ma'ato
po'og po'og atum eimi'atoiat sa'awy'iwuat
ko'i kai e. Ta'i eimi'atoiat ko'i saipepiat
uimiium ko'i po'og po'og iwato po'og ikahu
atum ehepe eweiwat uhupi hawyi i'ewyte
eheĩne'en hap Tupana wywo wuat'i e'at
piat hap ikahu kahato hap atum ehepe e
Iesui ahepe topotpo'ororia pe.

MATEU 20.17-19 MAKU 10.32-34 PIAT EWY

31 Mi'i hawyi temiit'in Iesui tere po'ok
miit'in typy'i rakaria tokpyi enoi tepiat
hamo. — Uheka tu wyria watuwat mesup
tawa wato Ieru sarẽi kape e. Itote ti aru
ui'auka irane aikotã sa'a wy'i tewuat Tu-
pana ehay moherep haria miwan miat e
hap ewywuat wyti ta'a tunug sa'ag yne
uhete Eheyke'et ete e. 32 Itote ahewa nĩ
kaptia ywania esurara'in po pe ra'yn uipag
ui'auka hamo itote irane e Iesui. Yt naku
i ta'a tunug uhete e. Mi'iria te'e ru weu
ka'i kahato uhete ta'a tu mi ky ry'i uhete
hawyi kuitu kuitu'i'atu'e uipiit ete uimohit
haype irane itote e. Uito Wuat'i Miit'in
Eyke'et pytkai uipun aru itote are e. Yt
uimõ typot hin i itote e. 33 Uipak pak
kahato itote hawyi aru ui'auka sa'ag ne'i
aru ma'ato mi'i pytkai mye'ym e'at hawyi
arẽtem aru uiku'uro sese hap pyi e. Gu'uro
pyi ara'aipok ehowawi i ra'yn. Ui'asyp
pytkai arẽtem i ra'yn aru ui'asyp hap kaipyi
e. 34 Tuwetiat tohenoi ma'ato hemiit'in yt
ikuap hin i imienoi ko'i yt hot'ok'e i pote yt
ta'atukuap kuap i i'e hap pote.

MAKU 10.46-52 PIAT EWY

35 Mi'i hawyi Iesui toto temiit'in wywo
tawa wato Ieru sarẽi kape. Mi'i hawyi
put'ok'ia tu'e tawa Ieriko ete. Mi'i tote
toĩne'en apyk pe mu'ap ẽpeke ete yt
iha pytig i rakat mu'ap tote. Itote pyi
tohẽtup kahato miit'in miium ko'i teko
ewy. 36 Miit'in typy'i rakaria õ'ẽ hap toikuap
hawyi tohẽtup ta'yn — Kat hamo som
miit'in typy'i rakaria tõ'ẽ e apo'e mu'ap up-
iaria pe yt iha pytig i hat. 37 Mi'i hawyi ta'a
tuwesat — Ta'i Mekewat Miit tawa Nasare
kaipywiat wyti tut meikowo mekewat Iesui
e hap het rakat i'atu'e ta'a tu henoi yt iha
rakat i pe. 38 Mi'i hawyi mekewat yt iha
rakat i tikuap hawyi tuwẽpowat Iesui kape
tehay pirik wo — Uipo wyro ro uipo wyro
ro Morekuat Tawi Emiariru uhehakyera'at
ro En e. 39 Ma'ato irania'in mu'ap upiaria —
Wãi nei'o i'atu'e. Yt naku i ehay pirik hap
i'atu'e. Epo'inik to i'atu'e wen ma'ato po'og
ne'i tuwẽ powat haty wo kahato hamo —
Morekuat Tawi Emiariru uhehakyera'at En
e. 40 Mi'i hawyi Iesui topyhu'at itote mu'ap
tote hawyi to'e — Eweterut ro uhowawi
iwẽpap'i kahato hat e mu'ap upiaria pe.
Mi'i hawyi ta'atuerut mekewat sẽtup'e hat.
41 Put'ok'e Iesui yatype hawyi apo'e Iesui —
Kat e hap etiky'esat uipo pyi mehĩ apo'e
tope. Mio tã e pote — Mehĩ e uimoehapytig
i hap epiat hap atiky'esat kahato pãi e Iesui
pe. 42 — Pyno waku ra'yn emiky'esat ewy
atunug e Iesui. Pyno waku ra'yn ereĩne'en
e. Mesup ta'yn atum epe emiẽtup ewywuat
e. Era'a kasa ro are katu pono uimohey
kahato hap emoehãite hap topy hu'at e
Iesui yt iha i rakat pe. 43 Mio tã to'e Iesui
hawyi meremo iha i ra'yn meremo waku i
ra'yn iha ete ihapytig hap waku hap wywo
toĩne'en kahato. Ta'a kasa kuap i ra'yn
hawyi — Waku kahato En Tupana waku
kahato En katu pono waku i ra'yn uheha
e itote tehay se kahato hap ewy tuwehum
kahato Tupana kape. Mi'i hawyi mu'ap upi
toto ra'yn Iesui upi tawa Ieriko kape iwepit
kahato hap wywo toto — Waku kahato En
waku kahato En yn to'e Tupana pe itote.
I'ewyte irania'in Iesui minug wakuat kapiat
akasa haria te'e ru wehum yn kahato Tu-
pana ete itote mu'ap upi Iesui toto tawa
Ieriko kape turan.

19

1 Mi'i hawyi Iesui teke ra'yn tawa Ieriko
pe. Mi'i hawyi tawa Ieriko sakpo toto
mekewat tawa pu'ap upi tuwat. 2 Mi'i tawa
pe toĩne'en hekat kahato rakat Sakeu e hap
het rakat itotiat. Mi'i miit ri yt naku i ka-
hato rakat toĩne'en irania'in wanẽtup hawe
katu pono ipotpap Iuteu ywnia wanĩ kap-
tia esura ra'in powyro to'y wania ekare'en
pyhyp hamo. Toikat kahato miit'in kaipyi
i'atuekat pat'ok hap wanĩ kaptia porekuat
sa'up mo. Wanĩ kaptia porekuat powyro
kahato rakano toĩne'en mote tuwemowato
kahato tekare'en ete tawa Ieriko tote. 3 Mi'i
hawyi Sakeu ta'a kasa teran kahato Iesui
kape ma'ato yt itypore i sese rakat pote yt
ta'akasa kuap i miit'in tok piat sakpo Iesui
kape. 4 Mi'i pote pun'e irania'in e'yianme
wẽtup aria'yp mu'ap upiat kape hawyi mer-
emo ta'am haga tote ywaipe pyi teha'at
kahato Iesui ewawi ta'a kasa teran haype.
5 Put'ok'e Iesui aria'yp ypyke hawyi teha'at
kahato ywaiti hawyi to'e — Uhyt Sakeu
e era'apyk to uhowawi uhyt e. Mesuwat
e'at pe at areĩne'en neran ewywo e'yat pe
mehĩ e. 6 Mi'i hawyi meremo ta'apyk hawyi
iwepit hap wywo — Hẽ to uhyt e. Waku ka-
hato ereĩne'en ui'yat pe e Iesui pe. 7 Ma'ato
irania'in tikuap Sakeu yat kapiat Iesui to
hap hawyi te'ero'e to'ope — Yt naku i Iesui
i'atu'e katupono ahewanĩkap yat kape toto
i'atu'e to'ope yt nakuat i kahato rakat yat
kape Iesui toto ra'yn yt Tupana miky'esat
ewy i tutunug i'atu'e ta'a tu py'ahak hap
wywo. 8 Mi'i hawyi Iesui toto mekewat
mu'ap pyhyp hat upi mekewat Sakeu e hap
het rakat upi i'yat kape. Put'ok'i'a tu'e
itote hawyi te'e renuk hap upi mekewat
Sakeu to'e Iesui pe — Uhyt e ipat'ok uhekat
yne ti rat atimõ'ẽ mesup yt hekat i rakaria
pe e. Pywo ti rat miit'in ekare'en pyhyp
hap ko'i miit'in ma'at hap ko'i atum mesup
i'atuepe e katupono atimohãpyk teran yne
uiminug sa'ag ko'i uhero'ok hap ko'i atipo
re ra'aipok teran mesup uimisat ko'i yne
mu'ap upiaria po pyi miit'in ekat ko'i e.
Wẽtup ok hyt u'i atat uimi po hari po'og
atum 4 hyt u'i atipo re ra'aipok tuwe wawi
atum e. Atupo hari hap ko'i yt naku i hap
ewy atum yne i ra'yn uimi ma'at ko'i pe e.
Mekewat wẽtup hap ete uimi po hari ko'i
ete atipo era'aipok 4 hap ewywuat ipakup
takat ko'i uimi ma'at ko'i pe e. Pyno ati'a
tu'atoiat teran uiminug sa'ag yne hawyi
waku yn atunug neran mi'i hawyi e Iesui

pe Sakeu. [9] Mi'i hawyi Iesui to'e irania'in
me tawa Ieriko piaria pe — Uruto po'og
waku irania'in kai e haria eipe e. Mesup
ta'yn Tupana miehakyera'at no topyhu'at
Mehĩ Sakeu e. Mesup ta'yn ti rat Aha'ase'i
Aparãu emiariru sese toĩne'en mehĩ Sakeu
katupono mesup ta'yn mehĩ Sakeu waku pe
toĩne'en Tupana wanẽtup hawe e. [10] Mesup
ta'yn Tupana miehakyera'at no topyhu'at
i'ewyte yne i'yat piaria waku pe toĩne'en e.
Mi'i hawyi to'e mehĩ Sakeu pe — Pyno waku
pe ra'yn mehĩ e mesup ta'yn Tupana mieha
kye ra'at ereĩne'en wuat'i e'at pe e Iesui
mehĩ Sakeu pe. Pywo ti Uito Eheyke'et ariot
mesuwat mytyp kape ho'owasat rakaria kat
hamo ariot e. Ta'i ho'owasat rakaria ehakye
ra'at hamo ariot miit'in kat hamo e. Ma'ato
— Uruto po'og irania'in kai e haria yt atimo
waku kuap i katupono — Uruto waku ra'yn
i'atu'e. Mi'i pote yt naku i rakaria wywo
uhewyry i'atu mu'e Tupana kuap hamo e
Iesui tawa Ieriko piaria pe — Uruto po'og
irania'in kai e haria pe.

MATEU 25.14-30 PIAT EWY

[11] Mi'i hawyi miit'in tuwat tuwat tawa
wato Ierusarẽi kape. Mi'i hawyi i'atuehay
kahato mu'ap upi — Pywo ti rat Tupana
Mipo'oro Aiporekuat nuat tut irane ahewa
nĩ kaptia akit hamo hawyi waku pe watu
kup te'en i ra'yn aikotã sa'a wy'iwuat hap
e'at piat hap ewy i'atu'e to'ope mu'ap upi.
[12] Mi'i hawyi yt pya i tawa wato Ieru sarẽi
kai turan Iesui ti'a tu mu'e mu'ap upiaria
tehay iã'ãkap wuo — Sa'a wy'i so wẽtup
tu'isa waku rakat hekat kahato rakat wuat'i
etama piaria mikuap toto ra'yn tetawa
kaipyi morekuat koro kape. — Atiky'esat
wuat'i tu'i saria akag wo uinug uruetama
pe e hap wywo toto e so. [13] Ma'ato
toto morekuat koro kapiat hap owakai
toi'a tu kaykay ra'yn toeropat haria akag
ko'i 10 ok takaria tuwe wawi hawyi so
— Areto ra'yn Morekuat koro kape hawyi
atiky'esat ui'airo temiit akag wo mesuwat
ahetama piaria wuat'i tu'i saria akag wo e
so. Pyno areto turan atiky'esat uhekat eipo
pe areto turan imowato hamo e so. Pyno
atimõ'ẽ uhekat eipo pe hawyi waku areto
ma'ato Morekuat koro uinug wuat'i tu'i
saria akag wo ahetama piat hawyi tutum
uhepe tomiwan uimowato hap hawyi mer-
emo ara'aipok mesuwe hawyi atiky'esat
uimiium ehepiat mowato kahato hap e
so temiit 10 ok takaria pe. Mi'i hawyi
wẽtup ok pe tuereto tutum nu mehit
kahato rakat tekat kahato hap hawyi —
Pyno areto ra'yn mesup e. Mi'i hawyi
areĩne'en morekuat koro yat pe mekewat
tama koro pe hawyi mi'i turan ewei'a tu
mo wato kahato o uhekat mesuwe e so.
Mi'i hawyi iwato toimõ'ẽ i'atuepe nu mehit
rakat hawyi toto tetawa pyi. [14] Toto ra'yn
tetama pyi turan hawyi so itotiaria tu'i
saria te'e ru wa'a tunug hawyi so meremo
tuwat morekuat koro kape wẽtup mu'ap
upi po'og meremo tuwat at ka'ap hap ewy.
Mi'i hawyi so put'ok'i'atu'e mekewat tu'isa
yianmete hawyi so — Morekuat i'atu'e tut
wyti aru wẽtup ok miit uruetama pyi yne
mikuap takat i'atu'e. Mi'i miit tiky'esat
kahato uruetu'isa akag wo uruetama pe
wen ma'ato yt uruiky'esat i rat meiẽwat
miit uruetu'i saria akag wo i'atu'e so. Yt
naku i eti'airo mi'i miit wuat'i tu'i saria
akag wo uruetama pe i'atu'e so. [15] Pyno
mekewat wuat'i miit'in miky'esat hekat
rakat etama puat gupte'en haria yt tiky'e
hin i mekewat tu'isa e. Ma'ato mekewat
morekuat eporekuat koro rakat tiky'e ka-
hato hawyi — Woronug na'yn en uhemiit'in
sem mesuwat yi totiaria porekuat no e
tope. Mi'i hawyi ta'aipok ta'yn tetama kape
morekuat koro mi'airo wo wuat'i miit'in
porekuat no. Mi'i hawyi so itote hawyi
toi'a tu kaykay ra'yn tuwe wawi temiit 10
ok takaria teropat haria aikotã i'atupotpap
hap moherep hamo aikotã tomiium sa'awyi
ta'atumowato hap kuap hamo. [16] Mi'i hawyi
sa'awyiwuat put'ok'e hawyi to'e morekuat
pakup we — Sa'awyi wẽtup eiam howapy
nu mehit rakat hekat kahato rakat etum
uhepe e. Koitywy 10 eiam howapy nu
mehit rakat hekat kahato hap ewy aterut
ewawi Uika'iwat e. [17] Mi'i hawyi mekewat
Tu'isa Wato pakup iwepit kahato hawyi
toiwesat — Waku kahato etunug uhekat
wywo areto hap turan e. Uhemiit kahato
en uhyt e so. Waku rakat rasig en e. Pyno
ewe'eg kahato uhekat wywo pote mesup
woronug en uhemiit koro wo 10 uhetawa
pe e temiit wakuat pe. [18] Mi'i hawyi wẽtup
ok teke henoi hamo — Pyno sa'awy'i etoiat
uipo pe wẽtup eiam nu mehit rakat hekat
rakat e. Koitywy 5 eiam howapy atum epe
uika'iwat e. [19] Mi'i hawyi morekuat to'e

mekewat temiit pe — Waku pyno etunug
mehĩ e. Yt uima'at hin i pote mesup atum
epe 5 tawa ko'i i'atu po'oro epiat hamo
e. Waku ereĩne'en itote i'atue tu'isa akag
wo e morekuat pakup temiit wakuat pe.
20 Mi'i hawyi wẽtup i teke towat etiat enoi
hamo — Heno uika'iwat meiũ ti emiium
ok tã e. Sa'a wyiwuat emiium ewywuat
atum epe e. Uhesokpe ikahu rakat pe
ati'a pykok kahato mesuwat emiium hekat
rakat e. Koitywy toĩne'en ne yne mesuwat
sokpe pe emiium iwato hap ok tã. 21 Pywo
areken'ẽ epupi pote waku pe kahato atunug
iheg me mekewat nu imehit kahato ko'i
e. Ati'a pykok kahato katu pono worokuap
kahato en uhyt e. Atikuap wy ewe'eg
kahato hap kaipyi yt ewat i pytkai eti'a tu
po re ra'at ekat ko'i e. I'ewyte yt emikoi
i pytkai eho'ohep kuap irania'in ko ko'i
hap atikuap e. Ta'i uruikuap kahato en
aikotã ereĩne'en iwe'eg kahato epotpap nug
hap ete ekat mowato hap ete e. Mi'i pote
emiium atisyp yi pe hawyi mesup atum yne
i ra'yn epe e. 22 Mi'i hawyi ika'iwat to'e tope
topy'ahak popuo — Uhemiit sa'ag kahato
wo ereĩne'en pãi are e. Yt naku i kahato
etunug uhekat wywo e. Uipy'ahak hap
etikuap pytkai uhekat yt eti'a tu mo wato
hin i e. Yt uiat i pytkai atipo re ra'at ere'e
uhepe. I'ewyte yt uimikoi pytkai i aho'ohep
ta'yn ere'e uhepe. 23 Pyno ereken'ẽ uipupi
hawyi kat pote kahu uhekat kahato hap yt
etimo wato i en wẽtup ok potpap nug hap
kai e. Kat pote yt etipuru i wẽtup ok pe
uhekat mowato hamo e temiit iperup takat
pe. 24 Mi'i hawyi morekuat pakup to'e tesu
ra ra'in me — Eweitat ro meiũwat uhekat
uhemiit yt iwe'eg i rakat po pyi hawyi ewe-
tum no ipo piat uimiium uhemiit wakuat pe
hekat po'og mowato hamo e. 25 Mi'i hawyi
hesurara'in te'ero'e morekuat pakup we —
Uruka'iwat i'atu'e iwato kahato ra'yn ipo
pe toĩne'en 10 eiam howapy ra'yn toĩne'en
na'yn ipo pe kat pote pyno etum mo'og
tope i'atu'e. 26 Mi'i hawyi morekuat pakup
to'e tesu ra ra'in me — Pywo pe ti uhekat
mowato hat pe po'og po'og atum aru sa'a
wy'iwuat kai e. Ma'ato yt iwe'eg i rakat
pe uhekat mohit hat pe mio tã are — Sa'a
wy'iwuat iwato kahato atum epe ma'ato
mesup yt kat i po'og atum epe e. Mi'i
hawyi mekewat kurin epo piat ewanuat
tuweityk ta'yn hawyi yt kat i topy hu'at
epo pe aru e morekuat pakup temiit yt
iwe'eg i rakat pe tekat tomiium yt imowato
i hat pe. 27 Mi'i hawyi meimuẽwat sa'awy'i
wuaria morekuat pakup wanĩ kaptia — Yt
uruiky'esat i mi'i miit uruporekuat nuat e
haria toi'a tu po'oro tesu ra ra'in here po'ok
tewawiat hamo. Ta'a tuerut hawyi mio tã
e i'atuepe — Pyno sa'aw'i yt uiky'esat hin
i uito eiporekuat no e. Mi'i hawyi ehehay
sa'ag kahato uhetiat hap atikuap ta'yn e.
Yt naku i kahato eipe uiwa nẽtup hawe e.
Mi'i hawyi to'e tesu ra ra'in me — Meremo
meiũpe ra'yn uhowakai te ewei'a tu'uka
ro mi'iria e so mekewat morekuat pakup
itote e Iesui tehay iã'ãkap wuo. Tuwepiat
ihay tehay pun haria pe — Yt naku i Iesui
Aika'iwat no e haria pe.

MATEU 21.1-11 MAKU 11.1-11 IUWÃU 12.12-19 PIAT EWY

28 Mio tã e tohenoi hawyi Iesui toto i
ra'yn mu'ap upi mekewat tawa wato Ieru
sarẽi kape temiit'in sem e'yianmete toto.
29 Put'ok'e mekewat mikoi ypia pe mekewat
Uriweira ypia ko'i e'yity'ok totiat meke-
wat yi yt pya i tawa hit Pewake kai tawa
hit Petania kai hawyi Iesui henoi typy ok
temiit'in me. 30 Mio tã to'e — Eweiwat
ro meiẽwat tawa hit kape hawyi put'ok'e
wei'e itote hawyi eiwe hyt'ok tawa hit
pe turan aru i'atuhũ hit Iumenta mẽpyt
eweipuẽti itote e. Mi'i i'atuhũ atiky'esat
mesuwe katu pono i'ok pe tote uhewyry
teran tawa wato Ieru sarẽi kape e. Ma'ato
yt uwe i te hewyry mekewat i'atuhũ hit
okpe tote are e. Pyno ewei'a sai typok
i'atuhũ hawyi meikowo eweterut uhowawi
uihũ wo e. 31 Itotiaria tikuap teran aru kan
hamo i'atuhũ asaity eweipok e pote waku
ewei'atuwesat mi'iria — Ta'i Aika'iwat Iesui
tiky'esat wyti eihũ waku ewei'e apo'e haria
pe e Iesui temiit'in typy ok takaria pe.
32 Tuwat ra'yn meimuẽwat tawa hit kape
hawyi Iesui to'e hap ewywuat kahato ta'atu
puẽti put'ok ta'atu'e itote hawyi. 33 I'atuhũ
ta'atu'asaitypok turan put'ok'i'atu'e meke-
wat hũ ka'iwaria hawyi — Kan hamoĩ uruhũ
ewei'a sai typok hamuat apota'atu'e. 34 Mi'i
hawyi Iesui emiit'in i'atuwesat — Aika'iwat
Iesui tiky'esat kahato ti eihũ i'atu'e Iesui
mipo'o roria. 35 Mi'i hawyi — Pyno waku
eweitioto ro i'atu'e. Mi'i hawyi ta'atu'eroto
Iumentu hit Iesui kape. Puk'ok'i'atu'e Iesui
kape hawyi ta'a tu po rokpun na'yn ta'a tue

sokpe ko'i mekewat hũ okpe tote hawyi ta'a
tu mo'apyk ta'yn Iesui ihũ hit okpe tote.
36 Mi'i hawyi mu'ap upiaria tiporokpun ta'a
tue sokpe mu'ap tote Iesui to hap owakai
ipu'ap ikahu rakat nug hamo morekuat
ewywuat mu'ap nug hamo imõtypot haype
ta'a tunug. 37 Mi'i hawyi Iesui ipot'apyk
mekewat yity'ok Uriweira ypia piat kaipyi
tawa wato Ierusarẽi kape hawyi toto meke-
wat mu'ap miit'in minug upi toto tohũ hit
tote apyk pe ipot'apyk. 38 Yt pya hin i
tawa wato Ierusarẽi kai turan typy'i rakaria
hupiaria sem — Waku kahato En Tupana
i'atu'e. Waku kahato Emi'airo Uruporekuat
nuat i'atu'e ta'atuehay pirik wo. Meiũwat
Miit timoherep kahato Tupana esaika hap
yt uwe mesuwarotiat minug ewy i tutunug
uruehamo i'atu'e kahato itote. En Tupana
Mipo'oro sese i'atu'e katupono uruta'akasa
ra'yn eminug ko'i Emipo'oro mimo herep
ko'i i'atu'e i'atu wepit kahato haype. Mi'i
pote urutu wehum kahato ewawi Tupana
i'atu'e. 39 Mi'i ta'atunug kahato itote hawyi
wo'omu'e haria itotiaria te'ero'e Iesui pe —
Wo'o mu'e hat i'atu'e eti'a tu mo po'inik to
epotmu'eria i'atu'e. 40 Mi'i hawyi Iesui ti'a
tu wesat — Pyno mi'iria i'atu po'inik uimõ
typot hap ete pote meremo aru mesuwat
nu ko'i mu'ap upiat te'e ru wẽ powat uimõ
typot hap — Tut ri tut ri Tupana Mipo'oro
Wuat'i Ywania Ehakye ra'at Hanuat i'atu'e
aru nu ko'i are e Iesui tewa nĩ kaptia pe.
41 Mi'i hawyi porap put'ok'e Ieru sarẽi me
hawyi Iesui teha'at tawa wato kape hawyi
tuwak popuo to'e — Ieru sarẽi miaria Ieru
sarẽi miaria ariot ra'yn ma'ato yt uikuap
i eiperia e. 42 Mesup ta'yn aterut teran
ehowawi wuat'i e'at piat eimo wepit hap
wen ma'ato yt heremo i pote yt eweikat
i uimierut e tuwak popuo. Ta'i Tupana
uipo'oro ehehakyera'at hamo hawyi eiwo'o
wese hap wywo eweikup te'en e ma'ato
yt eweiky'esat i pote mi'i hawyi uimienoi
eiwo'o wese hap etiat yt heremo i ra'yn
toĩne'en e. Mig'i wo ra'yn toĩne'en yt
eweiky'esat i hawyi e. 43 Uimohey hap pun
haria eipe pote ti aru ehewanĩkaptia esura
ra'in sem tõ'ẽ tõ'ẽ kahato irane eimoma
hamo are e. Put'ok ta'a tu'e ehetawa wato
ete hawyi yne mu'ap ta'atupyhyp ehetawa
kapiat e. Mi'i hawyi eimi'u yt kat i toĩne'en
aru e. Mi'i hawyi yt eiwe nõ'ẽ kuap i
ehetawa pyi. 44 — Mi'i hawyi ehetawa wato
pe tuwehyt'ok kahato ehewanĩkaptia sura
ra'in sem wẽtup ywania eiwu'uka hamuat
eimoma yne hamuat aru e. Ta'atu'atu'uka
torania ehetawa piaria mekewat e'at pe aru
e. I'ewyte ehetawa piaria topap topap yne
e. Ei'yat ko'i ta'a tu puruk yne wyti aru e.
Yt wẽtup i nu ehetawa piat tukupte'en aru
ei'yat nug hap katupono itote ta'atupugha
yi kape yne ei'yat ko'i e. Hewo hewo yne
nu wato ko'i yi kape aru are e. Pywo ti rat
eimoma hap yn topy hu'at aru e. Tupana
mi'a piheg ko'i eweipy hu'at aru kat pote
Tupana Mipo'oro Eheha kye ra'at hanuat
mohey hap pun haria eipe pote e Iesui
tuwak popuo ma'ato eipe ti yt eweikuap i
Tupana heĩne'en eipy'asetpiat hap e tuwak
popuo tetawa Ierusarẽi piaria pe.

MATEU 21.12-17 MAKU 11.15-19 PIAT EWY

45 Mi'i hawyi Iesui teke ra'yn tawa Ieru
sarẽi me hawyi Tupana mõtypot yat koro
pe teke hawyi toi'a tu sopo kahato kare'en
weneru wene ru'i haria itote. 46 Mi'i
hawyi to'e wuat'i weneru haria pe — Wãi
nei'o e yt ewetunug ne Tupana mõty-
pot yat kat weneru kat weneru hap ne-
tap e. Sa'a wy'i mio tã e Tupana tehay
moherep haria miwan me — Ui'yat yi
tote atiky'esat wuat'i ywania uhowawiat
uiwywuat i'atuehay hamuat hap atiky'esat
ui'yat e Tupana sa'a wy'i Isaia miwan 56.7
pe. Ma'ato eipe ti sero'ok'e haria yat no
ewetunug na'yn e Iesui wuat'i kat weneru
haria pe. 47 Mi'i hawyi mekewat e'at ko'i
turan wuat'i e'at pe turan Iesui ti'a tu
mu'e miit'in Tupana mõtypot yat koro pi-
aria. Ma'ato pa'i akagnia miwan enoi haria
i'ewyte tawa piaria akagnia i'auka teran
kahato haype itote. 48 Mi'i hawyi hewa nĩ
kaptia ti'a tukat kahato aikotã waku Iesui
auka hap ma'ato yne itotiaria i'atupap ka-
hato Iesui ehay upi pote yt ta'a tu puẽti i
mu'ap i'auka hamuat.

20

MATEU 21.23-27 MAKU 11.27-33 PIAT EWY

1 Wẽtup e'at pe Iesui toĩne'en Tupana
mõtypot yat pe turan toi'a tu mu'e kahato
itotiaria tehay wakuat Tupana etiat. Mi'i
turan put'ok'i'a tu'e howawi pa'i akag ko'i
miwan ehay enoi haria wywo i'ewyte nag-
nia akag ko'i wywo. 2 Mi'i hawyi apo'i'a
tu'e Iesui pe — kat pote ti rat eti'atusytpok
miit'in ga'atpo Tupana mõtypot yat pyi
i'atu'e. Yt naku i mi'i tã etunug yt uruehay

upi i i'atu'e. Pyno uwe kahu epo'oro hat
mi'i tã nug hamuat i'atu'e sio morekuaria
sio ewepyi mi'i sa'ag hap etunug i'atu'e.
3 Mi'i hawyi Iesui ti'atuwesat — Pyno ahenoi
aru ehepe uwe uipo'oro Tupana mõtypot
yat apykok hamo ma'ato sa'awy'i atiky'esat
uiwesat hap ehepiat e. 4 Pyno uiwesat ro
— Uwe sese ahet'ok hat Iuwãu po'oro hat
apo toĩne'en sio Tupana tipo'oro Iuwãu
sio miit'in tipo'oro ahet'ok hap nug hamo
apo'are e. Uiwesat ro mi'i hawyi woro
ho'o wesat wy uwe uipo'oro Tupana mõ-
typot yat hywytip hamo e tewa nĩ kaptia
pe. 5 Mi'i hawyi te'e ro'e to'ope — Aikotã
som waku wati wesat Iesui katu pono i'atu
kahato mesuwe ahet'ok hat Iuwãu mõty-
pot kahato rakaria i'atu'e to'ope. Pyno
— Tupana ipo'oro hat wato'e pote apo'e
irane ahepe Iesui — Kat poteĩ pyno yt
eweimohey i te urumimohey Iuwãu to'e aru
ahepe i'atu'e to'ope. 6 Ma'ato — Tuwepyi
tuwe po'oro Iuwãu wato'e mesuwe pote
mesuwat irania'in sem Iuwãu ky'e haria
meremo ai'auka wyti aru ta'a tu py'ahak
popuo i'atu'e. Katupono mi'iria — Tupana
ehay moherep hat koro Iuwãu i'atu'e katu
pono ta'atumohey kahato te imienoi i'atu'e
to'ope. 7 Mio tã i'atu'e to'ope hawyi ta'atu
wesat ra'yn Iesui apo'e hap — Yt uruikuap i
kahato te uwe sese Iuwãu po'oro hat i'atu'e.
Uwe ehay pyi Iuwãu tut miit'in set'ok hamo
hap yt uruikuap kahato i te i'atu'e. 8 Mi'i
hawyi Iesui ti'atuwesat — Are pãi kat pote
yt uiwesat i e. Pyno yt uiwesat i pote uito
eipe ewywuat yt woro ho'o wesat i rat uwe
hay upi ati'a tu sytpok mesu wepyi Tupana
mõtypot yat piat yt naku i nug haria e Iesui
pa'i kororia pe miwan ehay moherep haria
pe nagnia akagnia pe. Mi'i hawyi yt kat i
to'e i'atuepe Tupana Mipo'oro Iesui.

MATEU 21.33-46 MAKU 12.1-12 PIAT EWY

9 Mi'i hawyi hã'ãkap wuo Iesui henoi Tu-
pana mõtypot yat koro piaria pe tewa nĩ
kaptia pe — Wẽtup e'at pe so wẽtup yi wato
ka'iwat warana koi hat ti'a tukoi kahato
tewarana ypia koro yi wato hap ok tã toikoi.
Waku ra'yn hawyi so toipuru tewarana ypia
to'y wania pe hawyi to'e — Waku eti'a tu'a
pykok uhe'yi e hawyi eweium no uhepe
sa'up wuat'i ewaty pe warana eweiweneru
hawyi e warana ypia ka'iwat hawyi toto
ra'yn pya wẽtup tama kape hawyi toĩne'en
mot'i itote e. 10 Meiũran mekewat warana
ypia haat ra'yn hawyi mekewat warana
ypia ka'iwat tipo'oro temiit pya pyi meke-
wat warana ypia apykok haria pe towan-
uat warana sat hamo ho'ohep hap kaipyi.
Ma'ato hemiit'in warana ypia apykok haria
yt i'atuwese hin i hawyi yt ho'oium i haype
hawyi imipo'o roria pe ta'a tuehay sa'ag
hawyi ta'a tu pokpok hawyi ta'a tu po'oro i
ra'yn yt kat i hin i i'atupo pe wywo e. 11 Mi'i
hawyi warana ypia ka'iwat wẽtup ok i ra'yn
toipo'oro ra'yn towarana ypia piat ipotpap
takaria kape warana ko'i towanuat sa'up
sat hamo i'atu mi po'ok su'at hamo ma'ato
i'ewyte yt kat i ta'atuha'upium tope ma'ato
yt i'atuwese hin i imipo'oro ete hawyi ta'a
tupokpok imipo'ororia sa'awy'iwuaria ewy
hawyi ta'a tu po re ra'aipok yt kat i wywo
i e. 12 Mi'i hawyi wẽtup ok temiit warana
ypia ka'iwat tipo'oro i ra'yn ma'ato mi'i
miit mi'i hare ta'atu'ahyk ahyk hawyi ta'a
tupun na'yn warana ypia pyi e. 13 Mi'i hawyi
warana ypia ka'iwat tuwa nẽtup — Aikotã
waku atunug uimipo'ororia pun haria ete e
tuwepe hawyi to'e tuwepe — Pyno atikuap
ta'yn aikotã waku atunug e tuwepe ta'i
Uha'yru sese uimi ky'e kahato atipo'oro
hawyi ti aru ta'a tu mõtypot mi'i miit uimi
po'oro katu pono Uha'yru sese mi'i uimi
po'oro pote e tuwanẽtup hawe. 14 Mi'i hawyi
toipo'oro ra'yn wen ma'ato tewarana ypia
apykok haria te'e ra'a kasa hawyi te'e ro'e
to'ope — To'iro waku wati'auka mesuwat
yi warana ypia koro ka'iwat sa'yru i'atu'e
to'ope. Ta'i pãi wati'auka ha'yru hawyi
ti aru ha'yru ywot iku'uro hawyi yt kat i
ipowat'yp hawyi mesuwat yi yne aiwanuat
tukup te'en hawyi hekat rakaria wo watoĩ
ne'en i'atu'e sa'ag. Pyno to'iro warana
ypia koro ka'iwat pakup auka hamo hawyi
iku'uro hawyi yne i'ywot ekat sem topy
hu'at aipo pe ra'yn i'atu'e te'e ro'e to'ope.
15 Mi'i hawyi ta'a tusat ha'yru hawyi ta'a
tu pugha sa'ag ipiit i'ywot mikoi ypia pyi
hawyi itote ta'a tu'auka sa'ag ne'i ha'yru
e Iesui hã'ãkap wuo tuwepiat ihay tewa nĩ
kaptia pe. Mi'i hawyi Iesui apo'e i'atuepe
— Uiwesat ro kat pyno aru kat pyno aru
ha'yru ywot tunug aru tomikoi ypia apykok
haria sa'ag ete e. 16 Mi'i hawyi yt iwesat i.
Mi'i pote Iesui to'e to'auka teran haria pe —
Pyno ahenoi ehepe kat som tutunug meke-
wat Morekuat akag tosa'yru auka haria
ete e ta'i meremo tut tesu ra ra'in sem

wywo hawyi toi'a tu'uka kahato Tosa'yru
auka haria hawyi tutum aru tewarana ypia
e'yi wato wẽtup ywania po pe ra'yn hawyi
toipag te'yi wato tomikoi warana ypia koro
wẽtup ywania po pe i'apykok hamo e Iesui
to'y wania pe tehay pun haria pe. Mi'i
hawyi itotiaria tikuap Iesui ehay iã'ãkap
hawyi — Yt naku i kahato ehay ai'y wania
ete Uhyt i'atu'e Iesui pe. 17 Mi'i hawyi Iesui
teha'at tewa nĩ kaptia ewawi hawyi to'e —
Pyno topy hu'at aru ui'e hap ewy aikotã
Tupana to'e sa'a wy'i tehay miwan miat
puo ewy e. Mio tã to'e — Waku ewetunug
uimõ typot yat Mesuwat Nu ikahu rakat
iheg nakat kawiat e Tupana tomi'airoria pe
to'yat nug haria pe wen ma'ato — Yt naku
i kahato Mi'i Nu Tupana Mi'airo i'atu'e
hawyi inug haria yt tiky'esat i ma'ato —
Mi'i Nu po'og hesaika tora nia'in kai po'og
ikahu uimõ typot yat nug hamo e Tupana
tomiwan me e Iesui tuwepiat. ma'ato mi'i
pytkai eweipugha Tupana Mi'airo e Iesui
tomohey hap pun haria pe. 18 Uwe uwe
yt tiky'esat i Mekewat Nu Tupana Mõtypot
Yat Nug Hamuat mi'i miit ri yt iwe'eg hin i
topy hu'at e katupono mi'i hawyi Mekewat
Nu Wato toipun turan to'akit hap tokag
pik hap topy hu'at e miwan me e. I'ewyte
uwe uwe tipun Mekewat Nu hawyi ta'aipok
tuwe wawi hawyi mekewat miit Mekewat
Nu miku'i wo topy hu'at e. Ta'i e Meke-
wat Nu Koro tote eiwe ta'at hawyi eipiit
pok'e itote hawyi Mekewat Nu Koro mimo
ku'i wo eweikup te'en aru wuat'i e'at pe e
Iesui to'auka kat haria pe tuwepiat tehay
iã'ãkap hawuo. 19 Mio tã to'e hawyi pa'i
akag ko'i i'ewyte nagnia ehay enoi haria
te'e ro'e to'ope — Yt naku i Iesui ehay
ahete i'atu'e to'ope. Pywo pe ti ahetiat
tohenoi mekewat hã'ãkap wuo i'atu'e. Mi'i
pote ta'a tu pytyk teran Iesui i'auka hamo
ma'ato miit'in pupi te'eroken'ẽ i. Katupono
irania'in Iesui mimu'eria — Waku kahato
aimu'e Iesui i'atu'e to'ope mi'i tupono yt
ta'a tu pytyk kuap i. Watat Iesui hawyi
ipotmu'eria ai'auka rakaria wo tukup te'en
i'atu'e to'ope. 20 Ta'a tukat kahato Iesui
pytyk hamo wãtym muat hap yt heremo
i hawuo. Ta'a tu ha'up nug ihainia'in me
yt nakuaria i pe Iesui ma'at haria ta'a tue-
hay wo. Mi'iria wakuaria ewywuaria tõ'ẽ
ta'a tuehay wuat Iesui ma'at hamo. I'atu
po'oro haria ta'a tupag neran Iesui ta'a tu
po rekuat nuat po pe i'auka hamo. Iesui
ihay sa'ag hap morekuat ete hap ta'atukat
hawyi. 21 Put'ok'i'a tu'e hawyi ta'a tu ma'at
reran ta'atuehay wo — Wo'omu'e hat koro
i'atu'e hãpyk kahato emienoi miit'in me
uruwanẽtup hawe i'atu'e. Uruikuap aikotã
Tupana miky'esat yn ewy etunug miit'in
me i'atu'e. I'ewyte pywo pe yn uruwesat
hap uruikuap i'atu'e. Ta'i yt ereken'ẽ hin i
rasig miit'in pupi Tupana ehay etimoherep
wuat'i miit'in me turan i'atu'e Iesui pe.
Ta'i uruikuap aikotã waku kahato ereĩne'en
wuat'i miit'in ky'e hap ete sio morekuaria
sio aheropat haria i'atu'e. Uruikuap aikotã
miit emiit powyro hano ereĩne'en i'ewyte
miit akag ko'i powyro hano ereĩne'en wy
i'atu'e Iesui pe. 22 Pyno ehenoi uruepe sio
waku watum sa'up aipo rekuat uruewa nĩ
kaptia pe mekewat wẽtup ywania Humanu
ywania porekuat wato Sesa e hap het rakat
pe sio yt i'atu'e. Waku watum morekuat
Sesa pe imiẽtup ewy sio yt apo'i'atu'e Iesui
pe ima'at hamo. 23 Mi'i hawyi meremo
Iesui toma'at hap toikuap tuwepe hawyi
to'e i'atuepe. 24 — Eweterut ro uhowawi
mekewat sa'up wẽtup e'at piat aipotpap
sa'up mekewat wẽtup imehit rakat kawiat
e. Mi'i hawyi ta'atuium i'ape rakat Iesui pe
hawyi apo'e i'atuepe — Pyno uwe miit akag
iã'ãkap mesuwe miwan me uwe set toĩne'en
meiũ sa'up i'ape tote e. Mi'i pote — Ta'i
mekewat morekuat koro Sesa e hap iã'ãkap
mekewat Sesa set itote toĩne'en miwan me
i'atu'e ta'atuwesat. 25 Pyno morekuat wato
Sesa set toĩne'en itote pote Sesa wanuat
toĩne'en are e. Mi'i pote morekuat Sesa
wanuat tohẽtup i'ape ko'i pote ewetum no
tope morekuat Sesa sa'up are e. I'ewyte
Tupana miẽtup hap ok tã sa'up ewywuat
ewetum no Tupana wanuat Tupana pe are
e Iesui toma'at reran e haria pe apo'e haria
pe. 26 Mi'i hawyi te'e ru we mõti kahato
Iesui pupi yt ta'a tu ma'at kuap i haype
katu pono Iesui po'og po'og iwe'eg nakat
toma'at reran haria kai pote. Mi'i hawyi
i'atu pohep ta'yn miit'in sem ehamo Iesui
apo'i'a tu'e hap. Mi'i hawyi yt kat i'atu'e
kuap i itote miit'in ehamo ma'ato te'e ru
wanẽtup kahato Iesui piat ta'atuwesat hap
kape.

MATEU 22.23-33 MAKU 12.18-27 PIAT EWY

27 Mi'i hawyi tõ'ẽ Iesui ewawi Tupana
ehay miwan miat miit'in mu'e haria akag
ko'i Satu seuria e hap ko'i. Mi'iria ti —

Aiku'uro hawyi yt kat i ra'yn aheĩne'en
pakup i hap e haria. 28 Tõ'ẽ hawyi apo'i'a
tu'e Iesui pe — Wo'o mu'e hat ahe'a se'i
Musei miwan me mio tã to'e ahepe —
Eyke'et iku'uro hawyi ma'ato yt kat i te
mẽpyt rakat pote waku iyke'et i hehiwu
he'aito wo toĩne'en iywyt sa'yru nug hamo
haki'yt nug hamo iku'uro yt kat i haipe
piaria pote e ti aha'a se'i Musei tomiwan
me i'atu'e. 29 — Pyno sa'a wy'i so tukup
te'en so 6 ywyt'in ta'a tuy ke'et etawa pe.
I'atuy ke'et toĩne'en teha ry'i wywo hawyi
iku'uro yt kat hin i ha'yru haki'yt te turan
iku'uro so. 30 Mi'i hawyi so iywyt po'og
wuat yian nakat wywo ra'yn hehiwu ma'ato
iywyt iku'uro wy yt kat i imẽpyt i te turan.
31 Mi'i hawyi so wẽtup ok iywyt wywo ra'yn
hehiwu toĩne'en ma'ato i'ewyte yt imẽpyt
i te turan iku'uro so. Mio tã hap ewy 6
ok takaria iywyt'in hehiwu wywo toĩne'en
tuereto hawyi yne so topap hawyi ta'a tue
hiwu yt kat i imẽpyt rakano te so. 32 Mi'i
hawyi so i'ewyte i'atuehiwu iku'uro i'atu'e
yt imẽpyt i te turan iku'uro so i'atu'e Iesui
pe. 33 Pyno uruikuap teran karãpeĩ tukup
te'en yne miit'in gu'uro pyi hawyi apuru
uwe wary wo aru mekewat hiwu i'atu'e
katu pono 7 ok he'aito apo'i'a tu'e Iesui
pe. 34 Mi'i hawyi Iesui ti'a tu wesat — Pywo
pe ti mesu wa ro tiaria wo'o kyi'at hap ta'a
tunug ihainia'in haryporia'in aikotã aikotã
aheko ewy wen ma'ato atipy pe yt mi'i
tã hin i e. 35 Ta'i miit'in tuwẽtem gu'uro
pyi hawyi atipy piaria ewywuaria tukup
te'en wuat'i e'at pe yt kat i wo'okyi'at hap
itote yt ta'a tunug i wo'o kyi'at hap itote
are e. 36 Katu pono atipy piaria ewywuaria
wo te'e ro py hu'at mi'iria tuwe nõ'ẽ gu'uro
pyi hawyi yt i'atu ku'uro i wuat'i e'at pe
tukup te'en Tupana mẽpyt'in sese wo are
e. 37 I'ewyte aha'a se'i Musei miwan kaipyi
watimu'e hawyi watikuap aheĩne'en pakup
i hap watuwẽtem gu'uro pyi hap watikuap
katu pono mio tã to'e Musei tomiwan me
— Ta'i mekewat aria'yp wuk'e hap kaipyi
Tupana to'e uhepe — Uito ti ewat e'ase'i
Aparãu eTupana e. Uito ti e'ase'i Isaki
eTupana e uhepe. I'ewyte Uito ti ewat
e'ase'i Iako eTupana e uhepe aria'yp wuk'e
hap kaipyi e Musei tomiwan me mekewat
e'at ihay Tupana wywo hap e'at pe tu-
ran e. 38 Mi'i tupono aha'a se'i Musei mi-
wan kaipyi watikuap aha'ase'i Aparãu Isaki
Ioko toĩne'en ne ta'a tu ku'uro pytkai katu
pono Ahetupana ieĩne'en haria eTupana wo
toĩne'en are. Yt naku i map haria eTupana
Ahetupana toĩne'en wato'e e. Ta'i ieĩne'en
haria eTupana katupono Musei mio tã e —
Tupana ti gupte'en haria aha'a se'i Aparãu
Isaki Ioko eTupana toĩne'en Aparãu Isaki
Ioko iku'uro rakaria tukupte'en pytkai Mu-
sei toĩne'en mesuwat yi tote turan pytkai
mio tã e. 39 Mi'i hawyi wẽtup ok miwan ehay
enoi hat itote to'e Iesui pe — Wo'o mu'e
hat waku kahato uruwesat hap e. 40 Mi'i
hawyi yt apo'i'atu'e kuap i po'og na'yn Iesui
pe miwan kuap kahato rakaria. Mi'i hawyi
i'atu ponik ta'yn — Are pãi i'atu'e ta'a tu
wa nẽtup hawe iwesat kuap kahato Iesui
pote yt wati'aparap kuap i Mi'i ahehay wo
i'atu'e. Ta'i Mi'i Miit po'og iwe'eg aikai
i'atu'e Iesui piat ta'atuwanẽtup hawe.

MATEU 22.41-46 MAKU 12.35-37 PIAT EWY

41 Mi'i hawyi Iesui to'e i Musei miwan
kuap kahato rakaria pe yt apoto'e hap we-
sat kuap i rakaria pe — Wo'omu'e haria e kat
pote ri rat ewei'e eimu'e haria pe — Tupana
Mipo'oro Aipo rekuat nuat ri morekuat
Tawi emiariru emiariru kaipywiat tuwemo
herep ewei'e ahepe e. 42 Katu pono sa'a
wy'i sese aha'a se'i pot morekuat Tawi to'e
tomiwan me towepy hawe — Uipo typot
koro Tupana to'e Uipo typot koro Tupana
pe — Era'apyk o Uimimõtypot no mesuwe
uipo sese kai e. 43 Waku ereĩne'en mesuwe
uikai hawyi ti aru atunug ewanĩkaptia yne
epy ywyt'okpype e TUPANA UIKA'IWAT pe
e aha'a se'i morekuat Tawi towepy hawe
e. 44 Pyno Tupana Mipo'oro Aika'iwat nuat
toĩne'en pãi Tawi KA'IWAT KORO wo e.
Kat pote pyno ewei'e — Morekuat Tawi
emiariru emiariru topy hu'at aru Tupana
Mipo'oro Aika'iwat Koro wo yt Tawi e hap
ewywuat e Iesui tuwepiat e yt tomohey i
haria pe Iesui morekuat Tawi ka'iwat pote
mio tã.

MATEU 23.1-36 MAKU 12.38-40 PIAT EWY

45 Mi'i hawyi itotiaria te'e ru wa nẽtup
kahato Iesui e hap kape turan Iesui to'e
temiit'in me. 46 Uheka tu wyria e eiwe'eg
wo o miit'in ehamo miit'in mikuap mo
watunug waku aiwe mõ typot hamo aiwe
mo wato hamo yt Tupana mõtypot hap
ky'esat hap wywo are e. Katupono yt naku
i wato py hu'at typy ehay moherep haria
ewy are e. Mi'iria ti — Waku po'og uruto

irania'in kai i'atu'e ta'a tu wa nẽtup hawe
e. — Waku po'og uruto eimu'e haria akag
wo ewei'e uruepe i'atu'e ahepe. Mi'iria
ta'a tu mõ typot hap miit'in miat yn ta'a
tu ky'esat ta'a tu minug waku hap kaipyi
miit'in ehamo miit'in mikuap mo. Yne
waku hap ta'a tunug wen ma'ato Tupana
mõtypot hap kape yt te'eruwewanẽtup hin
i e. Morekuaria wywo yn te'era'apyk teran
haype Tupana mõtypot yat hawe ienuk hap
iwato rakat hap tote — Eiwe ha'at ro urue-
wawi e hap yn toĩne'en i'atu py'a pe. Yt
naku i mi'iria ewywuat watoĩne'en e Iesui
temiit'in me ahepe. 47 Mi'iria i'atuwẽpap se
kahato Tupana kape ma'ato yt pywo pe i e.
I'atuehay i'ywop kahato ta'atunug Tupana
kape miit'in ehamo miit'in mikuap mo —
Uruto Tupana kuap kahato haria e hamo
irania'in me ma'ato yt Tupana kape hin i
i'atuehay are e. Yt eweimohey tei'o mi'iria
katupono yt pywo pe i i'atuehay se ma'ato
ahekat ky'ewi Tupana mohey haria tukup
te'en are e. Ta'i i'atuehay at Tupana kape
miit'in ehamo miit'in mikuap mo. I'ywop
kahato ta'a tunug ta'a tuehay Tupana kape
wuat'i miit'in ehamo ma'ato yt pywo pe i e.
Eiwe'eg wo o pyno mekewat typy sehay nug
haria pupi are e Iesui ahepe.

21

MAKU 12.41-44 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi Iesui teha'at miit'in kape
i'atumiium Tupana kapiat hap kape teha'at
kahato hawyi ta'a kasa ra'yn hekat rakaria
miium hap kape. Iwato kahato ta'a tupag
heiam me Tupana mõtypot hamo. 2 I'ewyte
ta'a kasa wẽtup ok hiwu yt hekat rakat
i itote hap kape ta'a kasa. Mi'i hawyi
hiwu tum na'yn tomiium kurin sese hap
ewy tutum katu pono typy kurin kat ape
yn totopag mekewat yparakai tote Tupana
kapiat imiium heiam ika'a pe totopag hap
kape ta'akasa Iesui. 3 Mi'i hiwu kape teha'at
hawyi Iesui to'e temit'in me — Eiwe ha'at
ro mekewat hiwu kape mekewat yt hekat i
kahato rakat kape katupono mekewat hiwu
tum iwato kahato Tupana pe e. Po'og po'og
tutum Tupana pe irania'in hekat rakaria
miium hap kai are pãi e. 4 Katu pono ira-
nia'in hekat rakaria ta'a tue ka re'en sem
kaipyi heĩpyt hit yn ta'atuium Tupana pe
ma'ato mekewat hiwu tum na'yn Tupana
pe tomi'u yne sa'up are tutum na'yn yne
tomoieĩne'en sese hamuat sa'up Tupana pe
mesup e. Mi'i pote are'e ehepe mekewat
hiwu miium po'og Tupana mowepit hap
topyhu'at torania hekat rakaria miium kai
katu pono tutum yne yne tope pote are e
Iesui topotmu'eria pe ahepe.

MATEU 24.1-2 MAKU 13.1-2 PIAT EWY

5 Mi'i hawyi Iesui potmu'eria te'eraha'at
kahato Tupana mõtypot yat ikahu kahato
hap etiat hawyi te'ero'e to'ope — Pãi i'atu'e
ikahu kahato mesuwat Tupana mõtypot yat
i'atu'e to'ope. Iwato kahato tig mesu wa
rotiat nu koro ko'i Tupana mõtypot yat
i'atu minug i'atu'e. Waku kahato mesuwe
i'atu'e. Eiwe ha'at ro mekewat miit'in mi-
ium ko'i Tupana kapiat hap kape i'atu'e
to'ope. Ta'i ta'atu mo kahu kahato Tupana
mõtypot hap yat mesuwe i'atu'e to'ope.
6 Mio tã i'atu'e hawyi Iesui to'e i'atuepe —
Uhemiit'in e eiweha'at ro meiũwat nu koro
ko'i kape e. Ta'i mesuwarotiat nu koro ko'i
ikahu kahato pytkai iwato kahato pytkai
hewo hewo wyti aru hawyi yt kat i aru
wẽtup nu koro topyhu'at mekewat e'at pe
to'ototo tote rakat are e.

7 Mi'i hawyi hekatuwyria apo'i'atu'e Iesui
pe — Urumu'e hat i'atu'e karãpe aru pãi
mesuwat nu koro ko'i hewo hewo hap topy
hu'at i'atu'e. Aikotã aru pyno uruikuap
mekewat e'at put'ok'e hap i'atu'e Iesui pe.
8 Mi'i hawyi Iesui ti'a tu wesat topot po'o
roria pe — Eiwe'eg wo o are katupono wyti
aru uhet wywo uhet ero'ok haria put'ok'i'a
tu'e ehepe eima'at hamo are. — Uito Iesui
ti rat i'atu'e wyti aru. Uito ti ariot ra'yn
eipo rekuat koro wuat i'atu'e aru. Tu-
pana mipo'oro uito wuat'i miit'in porekuat
nuat i'atu'e aru õ'ẽ haria. — Ara'aipok
ta'yn mana'in uhyt'i'in i'atu'e aru ehepe
wen ma'ato yt eweiwa nẽtup tei'o i'atueso
rakaria kape are katu pono eima'at hamo
tõ'ẽ are. Yt pywo piat rakaria i mi'iria pote
e. Ehekat ky'ewi eipiit ky'ewi tõ'ẽ aru —
Uito Tupana mipo'oro sese e haria e Iesui
ahepe. 9 — Ta'i mekewat e'at pe wyti aru
wu'uka hap ko'i kahato eweikuap yne mesu
wa rotiat wu'uka hap etiat eweikuap aru
e. Mi'i hawyi yt kat hin i wo'o wese hap
mesu wa rote hap ewywuat eweipuẽti aru
are e. Yt ikahu hin i hap ewy miit'in to'o'a
tu'uka atu'uka kahato wyti aru hap kape
eiwa'a kasa pytkai yt eweiken'ẽ mi'i pupi

katupono po'og po'og sa'ag mi'i e'at kai tu-
ran put'ok'e mekewat ho'opot ho'opot hap
e'at koro are e. [10] Mi'i hawyi wo'o'a tu'uka
atu'uka sakpo hap e'at wyti aru put'ok'e are
e. Mi'i hawyi more kuaria koro ko'i to'o
moma teran aru hawyi to'o'atu'uka atu'uka
irania'in ywania epore kuaria ko'i wywo e.
[11] — I'ewyte wyti aru mekewat e'at yt naku i
hap koro owakai mesuwat yi aipytyp huruk
huruk'e kahato tyry'e tyry'e hap ewy hawyi
yt kat hin i miit'in mi'u mesuwat yi tote
toĩne'en are e. Mi'i hawyi wuat'i etama pi-
aria hesy'at kahato rakaria wo tukup te'en
e. Mi'i hawyi miit'in saty'i saty'i hap yt
ikahu hin i hap ewy te'e ru we mo herep
aru mesu wa rote e Iesui. Ta'i yt naku i
hap yn wyti aru miit'in ete ta'atupuẽti are
e. I'ewyte atipy wyti aru yt aimikuap ewy
hin i topyhu'at aru katupono ipoity kahato
ui'e hap ewywuat hap kape ewei'akasa aru
e. Ta'i atipy kaipyi ywaiti pyi hewo hewo
kahato miit'in ete yt naku i hap ewywuat
yt karãpe i ewei'akasa hap ewywuat e. Mi'i
hap ko'i kape eiwe ha'at turan waku eiwa
tetup mesuwat uimienoi kape e. [12] Ma'ato
mekewat e'at pe wyti aru mesu wa ro tiaria
yt uimohey haria eipytyk kahato wyti aru
ehaty'i haty'i hamo are e Iesui. Ta'i Tu-
pana mõtypot hap yat kape eheroto eipe
hawyi — Yt nakuaria i kahato mi'iria i'atu'e
ehepiat uipotpo'ororia eipe pote are e. Mi'i
hawyi wyti aru ta'a tu pyhik kahato eipe
are e. Morekuat koro ko'i tu'isaria ei'auka
teran haria tukup te'en uhemiit eipe pote
are e. [13] — Ma'ato eheroto haria pe i'ewyte
morekuaria pe waku ehenoi uhehay wakuat
i'atuepe eweikup te'en i'atu py'a setpe tu-
ran mekewat e'at. Ereĩne'en sura ra'in po
pe pytkai waku ewehenoi ewanĩkaptia pe
sehay wakuat uhetiat e. [14] — Yt eweiwa
nẽtup tei'o sa'a wy'i — Kat som waku aru
are'e ui'auka teran haria pe i'atuwesat hap
ete are e. [15] Katu pono mekewat e'at sa'ag
me aru uito ti aru areĩne'en eiwywo kahato
hawyi atopag eiwẽ pe uhehay i'atu wesat
hamuat are e. Ta'i aikotã waku kahato hap
ahenoi ehepe e. Mi'i hawyi ehewanĩkaptia
yt ta'atumohit kuap i ei'e hap hawyi paa'i'a
tu'e uhehay wakuat eiwẽ pywiat pupi are e.
[16] Pywo ti rat meiũran aru ei'ywot'in eity'in
yt uimohey i haria yt i'atuwese hin i ehete
uhehay upiaria eipe pote i'ewyte eheka tu
wyria sese wyti aru eima'at hanuaria te'e
ro py hu'at uiky'e haria sese eipe pote are
e. Mi'i hap e'at pe eika tu wyria sese ti'a
tu kaykay sura ra'in sem ei'auka hamo are
e. Mi'i hawyi ta'a tu ho'o'a tu'uka kahato
uhehay moherep haria mekewat e'at pe are
e. [17] Yt uwe i eiky'esat haria tukup te'en
mekewat e'at pe uikai eweikup te'en eipe
pote are e. [18] I'atu py'ahak kahato ehete
uhemiit'in eipe pote are e. Ma'ato eimosa
ty'i saty'i pytkai wyti aru yt uwe i eihep
kuap Tupana po pyi are e. Ehehay pywo
sese uhetiat yt ta'atu'akit kuap i are e. Ta'i
yt wẽtup e hap ta'atumoma kuap mekewat
e'at pe uimi'a pykok ko'i eiperia pote e.
[19] Uimohey ro haty wo po'og mekewat e'at
pe are yt naku i kahato ahete pytkai are
e. Yt eweipun nei'o uimohey hap miit'in
ei'a tu'uka hap e'at pe are e. Waku uika
wiano eweikup te'en ne wuat'i e'at pe e.
Yt ui'atoiat i pote waku pe eweikup te'en
wuat'i e'at pe are e.

MATEU 24.15-21 MAKU 13.14-19 PIAT EWY

[20] — Mekewat e'at pe karãpeĩ tukup te'en
sura ra'in sem ahewa nĩ kaptia yt pya i
ahetawa wato Ieru sarẽi kaipywiat hawyi
karãpe tuwe hyt'ok teran ahetawa pe ai'a
tu'uka hamo mi'i hap e'at pe meremo
eweikuap ta'yn yt pya hin i ahetawa wato
Ierusarẽi moma sese hap e'at hap eweikuap
are e. [21] Tawa wato Ierusarẽi toĩne'en yi
Iuteu py'a setpe pote waku eiko hyeput
kahato pya kahato yi Iuteu kaipyi are e.
Waku eikohyeput yity'ok ko'i kape eiwemig
hamo are e. Ma'ato tawa Ierusarẽi miaria
eipe pote meremo eiwe nõ'ẽ ro pya pya
tawa wato Ierusarẽi kaipyi hawyi meremo
eiko hyeput pya pya tawa pyi e. Mu'ap
upi Ierusarẽi kapiat eweikup te'en mote yt
ewei'aipok tei'o tawa Ierusarẽi kape are e.
[22] Katupono miit'in apiheg hap koro hap e'at
sese topy hu'at mekewat e'at pe aru are e.
Ta'i sa'awy'iwuat Tupana miwan ewywuat
sa'ag hap ewywuat topyhu'at aru mekewat
e'at sa'ag hap e'at pe are e. [23] Mekewat e'at
turan yt naku i kahato topyhu'at aru hupi'a
rakaria ete mana'in mẽpyt sat haria wywo
ete are e. Katu pono ho'opot hap yn topy
hu'at itote are e. Tupana piat miit'in apiheg
hap put'ok'e ra'yn yne yi Iuteu piaria ete
are e. [24] Mi'i hawyi wẽtup ywania ti'atu'uka
kahato yne Iuteu ywania kyse'yp mo ta'a
tu'a tu'uka kahato are e. Irania'in ta'a tue
roto ta'a tue tama kape ta'a tu potpap nug

hamo hawyi irania'in ta'a tu pyhik ta'a tu
wo'opyhik hawe are e. Ta'i irania'in wẽtup
ywania kaipywiaria ko'i ti'atumoma irane
Ierusarẽi miaria ma'ato mi'i hawyi wẽtup
e'at pe aru Tupana — Wãi'e mi'iria pe toran
na'yn e aru hawyi ta'a tu pohep ta'yn ai'y
wania moma hap hawyi ta'atu'atoiat tawa
Ierusarẽi are e. Mi'i hawyi yt ta'atuewyry
kuap i po'og tawa Ierusarẽi me are e.

MATEU 24.29-31 MAKU 13.24-27 PIAT EWY

25 At waty waikiru ko'i i'ewyte tohenoi
wyti aru uhut hap e'at ta'a tu henoi are.
Yt pya i ra'yn toran na'yn e hap e'at pe
put'ok'e hap ta'atuhenoi aru are. At waty
waikiru ko'i yt tukupte'en i ta'atueiam me
are e. Ta'i yt sa'a wy'iwuat ewy hin i at
waty waikiru tukup te'en are e. Mekewat
e'at pe kowo i kowo i ta'atuewyry mekewat
e'at pe are. Ta'i mesuwat yi tote ywytu
uato hap ewy kahato y'y tote yi tote po'og
po'og sa'a wy'iwuat kai are e. Mi'i hawyi
wasere sa'ag hap ewy toĩne'en e. Mi'i hawyi
y'y wato hap wasere upiat ai'yat ypik hap
pupi miit'in te'eroken'ẽ kahato pote i'atu'a
kag'aia hawuo te'e re wa nẽtup kahato at
ka'ap hawyi — Yt naku i kahato mesuwe
i'atu'e aru to'ope are e. Pywo pe ti yne
hyemyi'a wato ko'i ete y'y ihyesaika kahato
hap ewy topy hu'at mekewat e'at pe aru e
Iesui temiit'in me itote. 26 — Mi'i hawyi at
waikiru waty kohye wyry hap kapiat mesu
wa ro tiaria te'e ra'a kasa hawyi gyt'i'a tu'e
aru e. I'atu perup i'atu wuwu gen'ẽ pono
e. Atipy piat i'atueiam ko'i huruk'e hawyi
yt te'e ro py hu'at kuap i sa'a wy'i tewuat
ewy e. Mi'i hawyi — Watopap yne irane
aito i'atu'e to'ope te'e ro ken'ẽ haype are
e. 27 — Mi'i hawyi tut ra'yn Uito Eheyke'et
Eikywyt ywyhig muo uhesaika hawuo uimõ
typot hawe put'ok'are ra'yn e Iesui. 28 —
Pyno uimienoi hap ewy put'ok'e hawyi yt
eweiken'ẽ tei'o ma'ato eiwepit ro katupono
yt pya hin i ehehakyera'at hap hamuat e'at
toĩne'en are e Iesui ahepe temiit'in me.

MATEU 24.32-35 MAKU 13.28-31 PIAT EWY

29 Mi'i hawyi hã'ãkap wuo tohenoi i ra'yn.
Mio tã e Iesui — Pyno eweikuap ta'yn aikotã
ahetama pe aria'yp ko'i haat kahato ta'a
tue'at put'ok'e hawyi e. 30 Ahetama pe Wiku
yp i'yhop kyt ewei'akasa hawyi i'aman mot
e'at yt pya hin i wato'e mesuwe ahetama pe
e. 31 Mi'i hap ewy karãpe ewei'akasa yne yne
uimienoi ko'i ewy wyti aru tokosap yne hap
— Waku ewei'e eipy'a pe tut irane Tupana
Mi'airo Wuat'i Miit'in Porekuat nuat hap
e'at waku ewei'e are e. 32 Pywo ti rat tut aru
wuat'i ui'e hap ok tã ko'i are e. Mũki'ite
e'ihot'ok wyti aru uimohey haria mesuwat
yi totiaria te'eraha'at aru yne ui'e hap kape
hawyi te'ero'e to'ope aru — Aimu'e hat to'e
hap ok tã topyhu'at ra'yn mesuwat yi tote
aikotã to'e hap ewy i'atu'e aru e. Yt uheso
i tut wyti aru yne uimi mo herep ui'e hap
ko'i ok tã e. Uimohey haria tukup te'en
aru mesuwat yi tote karãpe put'ok'e yne
uimi mo herep aikotã aru ui'e hap ko'i e.
Aimi mu'eria ehaipe piaria uimohey haria
yt karãpe i ikahuro mesuwat yi tote ma'ato
te'e ra ha'at aru uimi mo herep uhehay
aikotã aru hap akasa hamuat e Iesui tomo-
hey sese haria pe ahepe. 33 Ta'i atipy ko'i
waty at waikiru ko'i te'e ru weityk kahato
aru yne yne i'ewyte mesuwat yi rotiat yne
yne yt kat i aru toĩne'en katupono tuweityk
aru yne yne ma'ato uimienoi ko'i yt karãpe i
ikahuro aru are ma'ato toĩne'en wuat'i e'at
pe uhehay e Iesui ahepe. 34 — Eiwe'eg wo o
eiwanẽtup hawe are yt naku i kahato mesu
wa rotiat eimi'u kape esapo hy u hap kape
yn eweiwa nẽtup are e. yt naku i ehenuk
iwato kahato hap kape yn eiwemahy u hap
kape yn eipy'a pe toĩne'en mekewat e'at
put'ok'e turan are e. Yt naku i eiminug ko'i
hap kape mesu wa rotiat kape yn eiwe wa
nẽtup are. Mi'i wanẽtup hap ewy ereĩne'en
mote karãpe mekewat e'at put'ok'e hawyi
eiwe mogyt mogyt ne'i aru Tupana pupi
are e. 35 — Ta'i wuat'i miit'in mesu wa ro
tiaria te'era'akasa hamuat mekewat e'at pe
hut turan ma'ato yt hekatup i haria pote
mi'iria pyhik hap ewywuat put'ok'e irane
e. Aikotã pay yt tikuap i mory'a toĩne'en
mu'ap tote to'auka hamuat hap ewy kahato
put'ok'e mekewat e'at yt naku i rakat yt
Tupana mohey i te haria ete are e. 36 Pyno
ewehẽtup to Tupana piat eimoe saika hap
ei'a pykok hamuat mekewat ho'opot hap
e'at put'ok'e ehete pote are e. Waku miat
iwe'eg rakat ewy eweikupte'en are e. Waku
ewehẽtup o Tupana pe — Yt atoiat teran i
uhepiat emohey hap waku ewei'e tope are.
Mi'i hawyi put'ok'ewei'e wyti aru mekewat
eho'opot hap e'at hawyi waku — Uipowyro
ro mesuwat e'at sakpo areto hamuat ewei'e
ro Tupana pe are e Iesui ahepe itote.

37 Mi'i hawyi wuat'i e'at pe Iesui ti'a tu
mu'e kahato miit'in sem Tupana mõtypot
yat koro pe. 38 Hunete wuat'i miit'in te'e
ru wa'a tunug itote Tupana mõtypot yat
koro pe Iesui mienoi kapiat te'erowanẽtup
hamo. Ma'ato wãtym'i hawyi toto i ra'yn
Iesui mekewat Uriweira ypia yity'ok kape.
Mi'i tote toĩne'en wãtym muo ẽtup hamo.

22

MATEU 26.14-16 MAKU 14.10-11 PIAT EWY

1 Pyno wẽtup e'at pe put'ok'e mekewat
man teneg u hap e'at karãpe Iuteuria te'e
ruwa'atunug kahato ta'atuetawa koro Ieru
sarẽi kape man teneg u hamo — Mi'i man
aimi'u sa'a wy'iwat ewywuat kahato ewy
watoĩ ne'en ahewa nĩ kaptia po pe turan e
hap kuekatu hamo te'eruwa'atunug. 2 Mi'i
hawyi itote pa'i kororia i'ewyte wãi'e hap
enoi haria tikat kahato aikotã waku mig'i
wo Iesui auka hamo hap ta'atukat tawa Ieru
sarẽi me wen ma'ato yt ta'atu puẽti i katu
pono Iesui ky'e haria sem mupi te'eroken'ẽ
kahato itote. 3 Mi'i turan ahiag teke ra'yn
Iesui potmu'e Iuta e hap piit pe mekewat
Ikarioti sa'yru piit pe teke mekewat Iesui
potmu'e wẽtup ok 12 ok takat pe. 4 Ahiag
teke hawyi Iuta piit pe hawyi toto ra'yn
pa'i wato kororia kape i'ewyte sura ra'in
akag ko'i kape Tupana mõtypot yat apykok
haria kape hawyi ihay kahato mi'iria wywo
aikotã waku Iesui pytyk hamuat kat hamo.
5 Toi'a tu mo wepit pa'i wato ko'i i'ewyte
surara akag ko'i imienoi sa'ag wo hawyi
ta'atuha'up nug neran sa'up iwato Iuta pe
Iesui ma'at hap pe sa'up mo. 6 Ha'up totat
hawyi toto ra'yn hawyi toikat kahato aikotã
karãpeĩ waku Iesui moherep hamo i'auka
teran haria po piat hum hamo irania'in yt
mikuap mo i hap toikat.

MATEU 26.17-19 MAKU 14.12-16 PIAT EWY

7 Mi'i hawyi put'ok'e ra'yn mekewat man
teneg u hap e'at tawa wato Ieru sarẽi me.
Mi'i turan Iesui ywania Iuteuria ywania
i'auka ta'atuhũ Kuteiru mẽpyt i'atu minug
sa'ag sa'up mo Tupana mowepit hamo.
8 Mekewat man teneg u hap e'at owokai
Iesui tipo'oro typy ok temiit Peteru Iuwãu
tawa Ierusarẽi kape to'e henoi hamo hawyi
— Eweiwat ro tawa kape ienuk wato hap
nug hamo. 9 Mi'i hawyi apo'i'a tu'e —
Mehĩ aikope som waku watunug aimi'u
itote i'atu'e Iesui pe. 10 Mi'i tupono toi'atu
wesat — Eweiwat tawa wato Ierusarẽi kape
hawyi meremo itote eweipuẽti aru ihainia
kamũti piat y'y sat hat itote are e. Mi'i
hawyi hewat'ymo eweiwat ro hawyi teke
ra'yn wẽtup getap we. 11 Mi'i hawyi waku
ewei'e ro getap ka'iwat pe — Urupo'oro
hat Iesui tuwehay po'oro ewawi uhyt katu
pono toikuap teran — Aiũwat mekewat
okipy wato waku rakat Uito uhemiit'in
wywo man teneg u hamuat ewei'e ro getap
ka'iwat pe. 12 Mi'i ewei'e mekewat getap
ka'iwat pe hawyi toimo herep aru ehepe
wẽtup okipy iwato rakat ywaiti rakat piat
are e. Mi'i pe tukup te'en yne aimi ky'esat
mekewat ienuk hap nug hamuat aru are e.
Waku mi'i okipy koro tote ewetunug aimi'u
are e. 13 Mi'i hawyi tuwat Peteru Iuwãu Iesui
mienoi ewy hawyi ta'a tu puẽti yne ra'yn
Iesui e hap ewy hawyi itote ienuk hap iwato
rakat ta'atunug itote Iesui miky'esat ewy.

MATEU 26.26-35 MAKU 14.22-31 PIAT EWY

14 Mi'i hawyi wãtym'i turan hawyi Iesui
toto wy mekewat okipy ywaiti kape hawyi
put'ok'e itote hawyi Iesui ta'apyk ta'yn
yparakai koro ete temiit 12 ok takaria
wywo. 15 Mi'i hawyi to'e i'atuepe — Waku
kahato mesuwe watenuk e. Ahekatup ka-
hato ra'yn mesuwat ienuk hap u hamuat
eiwywo uhepiat ho'opot hap owakai e.
16 Uiwy ria'in e areto irane eikai hawyi yt
arenuk i ira'yn ienuk hap man teneg u
hap mesuwat yi tote i ra'yn are e. Ma'ato
meiũran karãpe Tupana topy hu'at Wuat'i
Miit'in Porekuat Koro wanuat hap e'at pe
hawyi atu'u i ra'yn eiwywo e Iesui. Ta'i
wuat'i miit'in tikuap ta'yn hawyi Tupana
topyhu'at Wuat'i Miit'in Porekuat no hawyi
ahu'u i ra'yn man teneg ienuk hap eiwywo
e Iesui temiit'in me. 17 Mi'i tã to'e hawyi to-
tat ra'yn mekewat kui'a piat sapo hy hawyi
— Waku e Tupana pe. Mi'i hawyi tutum
mekewat kui'a torania temiit'in me hawyi
to'e i'atuepe — Waku eweimõ'ẽ ro mesuwat
kui'a piat sapo hy eiwo'ope e. 18 — Pywo pe ti
Uito are'y'u meiũ hawyi yt are'y'u i sapo hy
eiwywo i ra'yn ma'ato mekewat e'at karãpe
Tupana toĩne'en Wuat'i Miit'in Porekuat
nuat e'at put'ok'e hawyi are'y'u i ra'yn
mesuwat ewywuat sapo hy eiwywo i ra'yn
e temiit'in me. 19 Mi'i hawyi man teneg
totat hawyi waku e Tupana pe hawyi toipik
topo wo hawyi tutum na'yn topot mu'eria

pe hawyi to'e — Mesuwat man uimipik
uipiit ewy kahato toĩne'en katupono uipiit
miit'in tipik kahato ui'auka turan e. Mi'i
pote uipiit iã'ãkap kahato meikowat man e.
Ta'i meikowat man ni uipiit e. Mi'i hap ewy
topyhu'at uipiit irane ui'auka turan e. Katu
pono uiku'uro irane wuat'i miit'in kawiano
e. Mi'i pote waku man u hat uiku'uro
hap kuekatu hap ewetunug aru e. 20 Te'e
renuk kahu hawyi sapo hy kui'a piat totat
hawyi — Meikowat sapo hy uhuu ewywuat
e. Ta'i uhuu at hap topy hu'at aru mohag
wo miit'in Tupana wywo wo'owese hap nug
hamuat e. Uhuu ta'at yne irane miit'in
ehakyera'at hamuat e.

21 Mi'i hawyi Iesui to'e — Ma'ato eiwe'eg
wo o katu pono wẽtup ok aipy'a setpiat
mesuwat yparakai ete apyk piat uima'at
hanuat toĩne'en na'yn e. Katu pono ui'au
ka kare sa'ag ne'i mi'i miit toĩne'en e.
22 Ta'i Uito ti Wuat'i Ywania Yke'et pote
uiku'uro irane miit'in yne kawiano Tupana
miky'esat ewywuat ma'ato yt naku i kahato
topy hu'at aru uima'at hat ete katu pono
Tupana mi'apiheg sese mi'i miit topy hu'at
e Iesui temiit Iuta piat. 23 Mio tã to'e hawyi
hemiit'in apo'i'atu'e to'ope to'ope — Uweĩ
aiwywo Aika'iwat ma'at hanuat i'atu'e.

24 Mi'i hawyi Iesui potmu'eria 12 ok
takaria tu'uka to'ope yparakai ete to'oehay
wo — Uito ti po'og Iesui potmu'e eikai
torania kai i'atu'e sa'ag to'ope. 25 Mi'i
hawyi Iesui to'e temiit'in me — Uiwy
ria'in e ahewanĩkaptia ywania porekuaria
mio tã i'atu'e — Woro ho'o ky'e kahato
i'atu'e ahepe ma'ato i'atueso ne'i katupono
marak'a ko'i ne'i mi'iria tupono e. Yt kat i
aiky'e hap wywo aipo'oro ta'atupotpap nug
hamo e. Pyno yt naku i mi'iria ewywuat
ko'i eiperia are e. Yt atiky'esat i e temiit'in
me. 26 Ma'ato eipe ti yt mi'iria ewywuat no
i eweikupte'en e. Atiky'esat kahato eiperia
iwese kahato rakaria wo e. — En ni po'og
uikai e haria wo atiky'esat eipe e. — Waku
uito ewat'ymo areto uhyt mana e haria wo
atiky'esat eipe e. — Woro powyro teran e
haria wo atiky'esat eipe e. — Waku uipo'oro
uhyt mana e haria wo atiky'esat eipe e.
Atiky'esat eweipy hu'at irania'in powyro
hanuaria e. Mi'i haria wo eweipyhu'at pote
mi'i hawyi po'og po'og irania'in kai Tupana
wanẽtup hawe eweipy hu'at e. I'ewyte
miit akag wuat eipe pote heropat haria
ewywuaria waku eweipy hu'at eimiit'in
powyro hanuaria hap atiky'esat e Iesui
temiit'in me tomohey haria yne pe. 27 Mesu
warotiaria aiporekuaria te'eruwepyk hawyi
ta'a tu kaykay ta'a tue ropat haria hawyi
— Uipoi ro mesuwe meremo i'atu'e. Mi'i
hawyi heropat haria meremo ta'a tuerut
morekuat kape imi'u ipupi te'e ro ken'ẽ
hawyi. Ma'ato Uito yt mi'iria ewy hin i
are. Yt atiky'esat eiperia morekuaria ewy
ma'ato waku po'og miit'in poi hanuaria
wo ewy hap atiky'esat aikotã uito woro
ho'opoi hap atiky'esat eiperia katu pono
areĩne'en mesuwe miit'in eropat hano are
miit'in poi hano areĩne'en e Iesui temiit'in
me. 28 Mesuwarote aho'opot kahato miit'in
mikyry'i wo hap upi ahenoi mi'iria pe turan
wen ma'ato eipe yt ui'atoiat hin i uhã'ãg
turan e. Waku kahato eiperia e Iesui topo
mu'eria pe. 29 Sa'awy'i Ui'ywot Tupana tum
uhepe wuat'i ywania uhemiit no. Koitywy
Ui'ywot ewy atunug eiperia more kuaria
wo ui'e wy wuaria e. Ta'i Ui'ywot uinug
na'yn Morekuat no mesu wa rote e. Mi'i
hawyi eipe ti i'ewyte woro ho'onug more
kuaria wo ui'ewy e Iesui. 30 Pywo pe ti are'e
ehepe aikope aikope areĩne'en morekuat
no hap tote wyti aru uimi'u nug hap tote
uiwywo ewei'apyk aru e. Ta'i morekuaria
wo uiwywo eweikup te'en e. Ta'i uiwywo
ewei'apyk uimi'u u hamo uhesapo hy u
hamo itote uimõ typot sese hap e'at e.
I'ewyte ei'apyk hap ko'i sese iwato rakat
tote ewei'apyk more kuaria kororia wo 12
ai'y wania Isareu ywania more kuaria wo
eweikup te'en aru itote are e. Mi'i hawyi
ta'a tuerut ehowawi ai'y wania uwe waku
uwe yt naku i ewei'e hamo e Iesui temiit'in
me 12 ok takaria pe.

31 Mi'i hawyi Iesui to'e Peteru pe — Simãu
Simãu e mesup wãtym muo ahiag ehã'ãg
kahato e. Ta'i ahiag tihep teran epiat uimo-
hey hat uhyt i'ewyte irania'in uipotmu'eria
yne toiky'esat towano e. Pyno eiã'ãg hap
iwato kahato tutunug neran ei'akit reran
haype e. Aikotã arui ape watihu'i hu'i hap
ewy tutunug hawyi arui ape toihep yne
hawyi arui sese yn topy hu'at panene pe
i'ape wasere upi toto yne hap ewy uimo-
hey hap yn topy hu'at eikai aru Peteru e.
32 Pyno atikuap ahiag miky'esat hawyi mer-
emo ahẽtup kahato Ui'ywot pe emoesaika
hamo — Tupana are yt atiky'esat i Simãu

tipun aimohey hap are kahato Ui'ywot pe
ekawiano Peteru e. Mi'i hawyi karãpeĩ
era'aipok uhowawi i ra'yn aru mi'i hawyi
eti'atumoesaika o ewyria'in uimohey haria
i'atuiã'ãg hap turan e Iesui Peteru pe. 33 Mi'i
hawyi Simãu tiwesat Iesui — Uika'iwat
pywo ti rat areto ewywo wuat'i e'at pe
eku'uro hap kape miit'in epyhik hap kape
areto wy e. Ta'i areto ewywo e'auka hap
kape Mehĩ e. Ta'i ui'auka teran irania'in
mote — Waku ui'auka are'e aru i'atuepe
ma'ato yt karãpe i moro'atoiat En Uhyt
Uiwy Iesui e Peteru. 34 Mi'i hawyi Iesui to'e
Peteru pe — U uiwy Simãu mesuwat wãtym
nuran aru — Yt atikuap i Mi'i Miit ere'e
aru uhepiat mye'ym mo mekewat waipaka
ehay e'yianmete e. Ta'i mye'ym mo aru —
Yt atikuap i Mi'i Miit ere'e uhewanĩkaptia
pe uhyt e Iesui Peteru pe. 35 Mi'i hawyi Iesui
apo'e temiit'in me — Sa'a wy'i woro ho'o
po'oro eipe yt kat wywo i Tupana ehay mo-
herep hamo e. — Yt ewetioto tei'o mu'ap
sa'up ehupi are sa'awy'i ehepe e. Yt ewe-
tioto tei'o ehekuriwu ehupi are sa'awy'i. Yt
naku i typy ehesokpe ewetioto are sa'awy'i
ehepe e. I'ewyte eipy piat eipy sokpe wywo
yn waku eweiwat are sa'awy'i ehepe woro
ho'opo'oro uhehay moherep hamo turan e.
Yt naku i ekyse'yp surara ewywuat are sa'a
wy'i ehepe e. Pyno apo'are ehepe — Kat
som yt kat i eweipuẽti mekewat e'at pe e.
Yt kat i eimi'u hap eweipuẽti sio yt e. Yt
kat i ehesokpe hap eweipuẽti sio yt e Iesui
temiit'in me. Mi'i hawyi ta'a tu wesat —
Yt Uhyt waku kahato uruipuẽti yne urumi
ky'esat ok tã toĩne'en urui'atumu'e miit'in
itote turan hap uruipuẽti i'atu'e Iesui pe.
36 Mi'i hawyi Iesui to'e i temiit'in me — Pyno
sa'awy'i yt ewetioto tei'o mu'ap sa'up are
ma'ato koran wẽtup ui'e hap are'e ehepe
e. Mio tã are — Toĩne'en eipo pe mu'ap
sa'up pote ewetioto o yne ehupi are. Eheku
riwu ko'i howapy ekat wo tukupte'en mote
ewetioto yne ro ehupi are. I'ewyte eheky
se'yp surara wat ewywuat yt kat i eikai pote
waku meremo ehesokpe wywo eweikyi'at
ro eheky se'yp sura ra'in wat ewywuat are
ehepe e Iesui. 37 Pywo pe ti sa'a wy'iwuat
Tupana ehay moherep haria mio tã i'atu'e
ta'atumiwan me — Yt nakuaria i po pe wyti
aru topyhu'at Uipo'oro Wuat'i Ehakyera'at
hat e Tupana sa'a wy'i miwan me e Iesui
temiit'in me. Pyno koitywy sa'awy'iwuaria
uhetiano ta'a tuwan e. Mi'i pote koran
na'yn areĩne'en yt nakuaria i po pe aikotã
Tupana to'e hap ewy e. Katu pono yne
Tupana e hap uheteiat ewywuat aru topy
hu'at tomimoherep miwan sa'awy'iwuat e
hap ok tã e. 38 Mio tã to'e hawyi ipotmu'eria
te'ero'e — Uruka'iwat eraha'at kope urupo
pe typy kyse'yp sura ra'in wat ewywuat
toĩne'en i'atu'e. Mi'i hawyi Iesui to'e —
Pyno waku typy kyse'yp put'ok'e e.

MATEU 26.36-56 MAKU 14.32-50 PIAT EWY

39 Mi'i hawyi aikotã sa'a wy'i tewuat ewy
Iesui toto i ra'yn tawa wato Ieru sarẽi pyi
mekewat yity'ok Uriweira ypia ko'i kape
temiit'in wywo. 40 Put'ok ta'a tu'e yity'ok
tote hawyi Iesui to'e temiit'in me — Uiky'e
haria waku mesup wãtym ka'ap ewehẽtup
kahato Tupana pe — Urumoe saika ro Tu-
pana esaika hamo emohey po'og hamo
katupono mesup ta'yn ewanĩkaptia uruhep
teran epo pyi emohey hap po pyi waku
ewei'e ka'ap Tupana pe e Iesui temiit'in
me. 41 Mi'i hawyi Iesui ta'am na'yn po'og
yity'ok upi temiit'in myi yt pya i aikotã nu
watipun hap ewy toto hawyi tuwepỹ'ãtutuk
ihay To'ywot Atipy piat Tupana wywo. 42 —
Ui'ywot atiky'esat kahato emiky'esat ewy
yn atunug e. Etiky'esat miit'in ho'opot
hap wuat'i e'at piat atu'u yne hap pote
atu'u e. Papai uhepiat ho'opot hap sapo hy
kui'a piat ewy toĩne'en e. Yt atu'u teran i
mekewat kui'a piat Papai katupono ui'auka
hap toĩne'en mote wen ma'ato etiky'esat
atu'u pote atu'u mesup emiky'esat ewy
Papai e. Etihep teran mesuwat kui'a uipo
pyi pote etihep to ma'ato yt etihep teran
i mote atu'u yne e Iesui To'ywot Tupana
pe. 43 Mi'i tohenoi hawyi tuwe mo herep
howawi ra'yn wẽtup ok atipy kaipywiat
sut hat Tupana mipo'oro Iesui moesaika
hamo. 44 Mi'i hawyi Iesui ihay kahato Tu-
pana wywo. Mi'i hawyi tuwesaty'u kahato
itote. Mi'i hawyi huu tuwẽtem ipiit pyi
huu aikotã an hakup ewy homhom'e yi tote
i'akag owa pe pyi. 45 Ihay kahato Tupana
wywo hawyi ipoĩ'ãm na'yn hawyi ta'aipok
temiit'in kape ma'ato i'atuket turan ne'i
toi'a tu puẽti katu pono yt i'atu wepit hin i
pote. 46 Mi'i hawyi to'e i'atuepe — Are pãi
kat poteĩ eweiket ne'i mesup e. Eipoĩ'ãm
no hawyi ewehẽtup to Tupana pe e. Yt
pote ahiag mi'akit ko'i eweikupte'en aru e.
47 Mio tã e turan sura ra'in sem put'ok'i'a

tu'e miit'in typy'i kahato rakaria wywo.
Mi'iria mu'ap moherep hat tut ra'yn wẽtup
ok Iesui potmu'e sa'ag Iuta e hap. Mi'i
tokosap Iesui ewawi imoherep surara'in me
hamo hawyi iporok'at Iesui i'ãpysig hamo.
48 Mi'i hawyi Iesui to'e — Uimoherep teran
sura ra'in me ui'auka hamo pote ui'ãpysig
uiky'e hat ewy apo Iuta e. 49 Mi'i hawyi
ipotmu'eria ta'a tukuap ta'yn Iesui ma'at
hap hawyi te'e ro'e — Uruka'iwat koitywy
apo waku urutat urueky se'yp typy hawyi
waku apo urutu'uka surara'in nywo ehakye
ra'at hamo i'atu'e. 50 Mi'i hawyi wẽtup ok
Iesui potmu'e Peteru ti'ahapehep ta'yn pa'i
koro emiit tekyse'yp mo. Ipo sese kai toi'a
ha pehep. 51 Ma'ato Iesui to'e Peteru pe —
Wãi ne mehĩ yt naku i e hawyi tuweponug
na'yn pa'i koro emiit eahape tek hap ete
hawyi meremo sat'e hawyi waku sa'a wy'i
ewywuat i ra'yn topy hu'at. 52 Mi'i hawyi
Iesui to'e pa'i kororia esura ra'in akag ko'i
pe nagnia pe to'auka teran haria pe — Kat
pote uimohan mesuwe wãtym muo sero'ok
takat mohan hap ewy e. Kat pote kyse'yp
ko'i wywo aria'yp ko'i wywo uimohan e
i'atuepe itote. 53 Sa'a wy'i wuat'i e'at pe
areĩne'en eiwywo Tupana mõtypot yat pe
eimu'e hamo wen ma'ato mekewat e'at pe
turan yt uhat hin i eipo wo ui'auka hamo
e. Ma'ato ehe'at ra'yn toĩne'en katu pono
ui'auka teran i'ypyryp we aikotã ei'akag
ahiag ewy cewetunug mesup uhete e sura
ra'in me.

MATEU 26.69-75 MAKU 14.66-72 IUWÃU 18.12-27 PIAT EWY

54 Mi'i hawyi surara'in ipytyk ta'yn Iesui
hawyi ta'a tue roto ra'yn pa'i koro ko'i yat
kape. Mi'i hawyi ipotmu'e Peteru toto wy
hupi wen ma'ato pya Iesui kai toto. 55 Mi'i
hawyi pa'i koro ko'i oken'ypy totiaria aria
ta'a tunug hawyi te'e ra'apyk aria ywytpe
te'e ru we mõpe hamo. I'ewyte Peteru
ta'apyk i'atu py'a setpe ira'ak pote. 56 Mi'i
hawyi wẽtup pĩ'ã makup surara mi'u nug
hat teha'at kahato ra'yn Peteru kape aria
kupykiat iwemõpe turan mi'i hawyi to'e —
Mimi e en ni mekewat sa'a wy'iwuat Iesui
wywo hewyry rakat hap atikuap e are an
worokuap kahato e Peteru pe. 57 Ma'ato Pe-
teru to'e — Yt atikuap i uito Mi'i Miit Iesui
e hap het rakat pãi e. 58 Mi'i hawyi meiũran
wẽtup ok surara teha'at kahato Peteru
ewawi hawyi to'e — Are pãi worokuap ka-
hato en e. En ni wẽtup ok Iesui emiit
sese e Peteru pe ma'ato toiwesat — Eso
kahato yt atikuap i rat Mekewat Miit e.
59 Po'og wãtym hawyi wẽtup ok itote teha'at
Peteru kape hawyi to'e — Pywo ti rat en
ni ereĩne'en sa'a wy'i mekewat aimi pyhik
Iesui wywo e. Worokuap ta'yn katu pono
epusu wẽtup tama pusu ewywuat meke-
wat yi Karireia hy pusu ewywuat aikope
Iesui motag hap toĩne'en pusu ewywuat
e. 60 Ma'ato Peteru tiwesat — U pãi e yt
atikuap hin i rat emienoi Iesui etiat e. Mio
tã e turan waipaka ihay — Akurẽ'ã e ra'yn
e. 61 Mi'i hawyi Iesui tuwe morem Peteru
ewawi hawyi iha'at kahato howawi hawyi
Peteru paa'e kahato katupono Iesui mienoi
hot'ok'e ra'yn tuwanẽtup hawyi Iesui e hap
sa'a wy'iwuat — Mesuwat ewãtym waipaka
ehay owakai te mye'ym mo — Yt atikuap
i Mi'i Miit ere'e aru uhepiat Peteru e hap
kape tuwa nẽtup hawyi paa'e. 62 Iwanẽtup
Iesui ehay kape hawyi Peteru toto meremo
itote pyi hawyi tuweran hawyi tuwak ka-
hato katu pono — Yt atikuap i Iesui to'e
mye'ym mo pote tuwak haty wo tuwemõti
kahato hap wywo.

63 Mi'i hawyi Iesui pytyk haria sura ra'in
ti'ahyk ahyk kahato ra'yn hawyi te'e ru we
ky ry'i kahato ta'atu mi ky ry'i wo Iesui ete.
64 Mi'i hawyi sokpe wo ta'a tuo wahik iha
ko'i wywo hawyi — Etikuap yne Tupana
ewywuat pote ehenoi ro uruepe e'ahyk
ahyk haria set ko'i i'atu'e ne'i Iesui pe sura
ra'in sem. 65 I'ewyte ta'a tu mo weu ka'i
kahato ta'atuehay sa'ag wo itote.

MATEU 26.57-68 MAKU 14.53-65 IUWÃU 18.19-24 PIAT EWY

66 Mi'i hawyi hunete ihot'ok hawyi nagnia
miwan enoi haria i'ewyte pa'i koro ko'i te'e
ru wa'a tunug yne hawyi ta'a tuerut Iesui
i'atuewawi apo'i'atu'e hamo. 67 — En keĩ Tu-
pana Mipo'oro Wuat'i Miit'in Ehakye ra'at
hamuat sio yt i'atu'e. Ehenoi ro uruepe
i'atu'e Iesui pe. Mi'i hawyi toiwesat —
Ahenoi ehepe uwe Uito hap pote wyti aru
yt uimohey hin i e. 68 Apo'are ehepe —
Uito kẽi Tupana Mipo'oro Miit'in Ehakye
ra'at hamuat are ehepe pote yt uiwesat
hin i eipe e. 69 Mi'i hawyi Iesui tuwe mo
herep tehay wo uwe sese toĩne'en hap mio
tã e — Uito ara'apyk aru Tupana Koro po

sese kai ara'apyk aru Wuat'i Miit'in Yke'et
no e. Mi'i hap e'at pe Tupana Sese Po'og
Po'og Hesaika Rakat Mimõ typot sese wo
ara'apyk atipy pe e Iesui tuwepiat. 70 Mio tã
to'e hawyi apo'i'a tu'e Iesui pe — Pyno En
nyti Tupana Sese Sa'yru Sese sio yt i'atu'e.
Mi'i hawyi toi'a tu wesat — Ei'e hap ewy
e. 71 Mi'i hawyi more kuaria i'atu py'ahak
kahato ra'yn Iesui ete hawyi te'ero'e to'ope
— Heso kahato ra'yn i'atu'e. Towẽ piat —
Uito Tupana Sa'yru Sese to'e sa'ag ne'i pote
waku wati'auka katu pono towẽ pyi tehay
wo tuwenug na'yn Tupana wo ra'yn i'atu'e.
Yt kat hamo i wati kaykay irania'in more
kuaria — Iesui yt naku i e hamo katu pono
watikuap ta'yn ihay pyi heso kahato hap
i'atu'e morekuaria.

23

MATEU 23.1-33 MAKU 15.1-20 IUWÃU 18.28-19.17 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi torania ra'yn te'e ro poĩ'ãm
Iesui eroto hamo morekuat koro Piratu
kape. 2 Mi'i hawyi ta'atukuasa teran haype
Iesui Piratu pe. — Ta'i mesuwat miit yt
naku i sese rakat pãi i'atu'e. Ga'atpo
wati puẽti Mi'i Miit miit'in ma'at hap ete
i'atu'e. — Yt ewetum nei'o morekuat koro
pe poha'up katupono Uito ti Morekuat sese
wo areĩne'en e itote hap ete wati puẽti
i'atu'e Piratu pe ma'ato yt pywo pe i. 3 Mi'i
hawyi morekuat Piratu apo'e Iesui pe —
En apo e'ywania Iuteuria Porekuat e. Mi'i
hawyi Iesui tiwesat — Mio tã apo e'e hap
ewy ere'e uhyt e Iesui Piratu pe. 4 Mi'i hawyi
Piratu to'e pa'i koro ko'i pe i'ewyte irania'in
wa'a tunug haria pe — Yt ati'auka teran i
Iesui katu pono yt kat i hin i toi'a parap
uiwanẽtup hawe e. 5 Mi'i hawyi po'og haty
wo ta'a tu kuasa Iesui — Pywo ti rat Iesui
ti'a tu mu'e kahato temiit'in yt naku i nug
hamuat hap ete i'atu'e. Pywo pe ti wu'uka
hap topyhu'at Iuteu etama pe Iesui mienoi
hap kaipyi i'atu'e. Ta'i sa'a wy'i mekewat
wẽtup e'yi Karireia pe toi'atumu'e itotiaria
ehay pun hamo hawyi mio meiũpe hawyi
— Waku watu'uka morekuat ete tohenoi
ra'yn mesuwe wuat'i emiit'in me i'atu'e
sa'ag Iesui ete morekuat Piratu pe. 6 I'atu'e
hap toikuap hawyi apo'e i'atuepe — Iesui
apo yi Karireia piat e i'atuepe. 7 Ta'i yi
Karireia piaria mimotag Iesui i'atu'e Piratu
pe. Mi'i toikuap hawyi morekuat Eroti
kape toipo'oro Iesui katu pono yi Karireia
piaria porekuat no Eroti toĩne'en i'ewyte
mekewat e'at pe morekuat Eroti toĩne'en
tawa Ieru sarẽi me. Mi'i pote yt niatpo
hin i ipo'oro morekuat Eroti kapiat hamo.
8 Mi'i hawyi morekuat Eroti iwepit Iesui
put'ok'e tewawiat hawyi katu pono sehay
Iesui etiat toikuap hawyi ta'a kasa teran
howawi. Iesui misepap kapiat ta'a kasa
teran haype. 9 Put'ok'e Iesui morekuat Eroti
ewawi hawyi morekuat Eroti apo apo'e ka-
hato ma'ato Iesui yt iwesat i. 10 I'ewyte
tukupte'en itote pa'i koro ko'i i'ewyte i'atu
nãpin hap enoi haria. Pyno morekuat Eroti
apo'e apo'e mi'iria pe Iesui etiat hawyi
ta'a tu kuasa kahato Iesui tope. 11 I'ewyte
morekuat Eroti tesu ra ra'in wywo tikuasa
kahato Iesui. Mi'i hawyi morekuat esokpe
ikahu kahato hap ewywuat ta'atupag Iesui
piit pe imohit hamo hawyi ta'a tu po'oro i
ra'yn morekuat Piratu kape. 12 Sa'a wy'i te
ti morekuat Piratu morekuat Eroti hewanĩ
kaptia wo ne'i ma'ato mekewat e'at pe Iesui
kuasa hap e'at pe iwyria'in wo ra'yn tukup
te'en Piratu Eroti katupono wẽtup wanẽtup
hawe ewywuat te'e ro py hu'at Iesui ete.
13 Mi'i hawyi Piratu ti'a tu kaykay ra'yn
pa'i koro ko'i i'ewyte nagnia ehay enoi
haria yne wa'a tunug haria toi'a tu kaykay
howawi. 14 Mi'i hawyi morekuat Piratu to'e
i'atuepe — Meiũ miit Iesui eimierut wo
toĩne'en uhowawi ra'yn iminug yt naku i
hap moherep hamuat e. — Miit'in ma'at hat
Mi'i Miit Iesui ewei'e ra'yn uhepe ma'ato
uito ti apo'are eipy'a setpe hawyi yt kat i
hin atipuẽti eimienoi ewy e. Waku rakat
Iesui are e. 15 Mi'i hawyi atipo'oro Iesui
morekuat Eroti ewawi waku sio yt kuap
hamo e. Mi'i hawyi Eroti — Waku rakat
mi'i e yt kat i i iminug kaipyi atipuẽti sa'ag
kahato e. Yt naku i wati'auka Mi'i Miit Iesui
e uhepe e morekuat Eroti e uhepe e Piratu.
16 Pyno waku watipokpok haity hehu kahato
rakat wywo hawyi waku atipo re nõtem
na'yn Iesui e Piratu i'atuepe. 17 Mio tã
to'e katu pono yne anu pe ienuk hap iwato
rakat e'at pe wẽtup ok sa'a wy'i morekuat
mipyhik ko'i Piratu tipo re nõtem na'yn
tomi pyhik wo'o pyhyp hap pyi. 18 Ma'ato
itotiaria pa'i kororia emiit'in i'atuehay ka-
hato ta'a tuehay pirik wo — Eti'auka ro
eti'auka ro Iesui hawyi waku wẽtup ok
mekewat aiwy Pasapa etipo re nõtem wo'o
pyhik hap wyi i'atu'e. — Waku miwan me

etunug ehay — Waku watiporenõtem uhyt
Parapa ipyhik hap wyi ere'e ro emiwan me
i'atu'e. [19] Mekewat wo'opot'auka hat Parapa
sa'awy'i Piratu tipyhik katupono sa'awy'i
Parapa tipo'oro tesurara'in tu'uka kahato
Piratu surara'in ete toiky'esat Piratu etawa
towanuat haype. [20] Ma'ato morekuat Piratu
Iesui porenõtem hap toiky'esat pote tuwẽ
põwat i ra'yn miit'in sem kape — Yt naku i
wati'auka Iesui katupono waku rakat Mi'i
e. [21] Mi'i hawyi po'og haty wo te'e ro'e i
— Waku aria'yp posak ete wati'auka Iesui
i'atu'e ta'atuehay pirik wo. [22] Mi'i hawyi
mye'ym wo Piratu to'e i'atuepe — Are pãi
kat som Iesui tunug yt naku i i'auka hamo
e. Yt kat i hin i atipuẽti sa'ag Mi'i Miit
minug ko'i e. Yt naku i pyno wati'auka Mi'i
e. Pyno waku watipokpok hawyi waku wati
porenõtem wo'opyhik hap pyi hawyi waku
wati pohep Mi'i Miit piit ete e morekuat
Piratu Iesui auka teran haria pe. [23] Ma'ato
wa'atunug haria yt i'atupohep hin i po'og
i'atu'e — Yt naku i wati porenõtem Iesui
i'atu'e ta'atuehay pirik wo. Waku wati'auka
aria'yp posak ete i'atu'e. Waku watipehik
hawyi waku iku'uro i'atu'e at. Mio tã i'atu'e
at hawyi morekuat Piratu yt tiporenõtem
kuap i Iesui. [24] Mi'i hawyi miit'in miky'esat
ewy tutunug na'yn. Toiwan na'yn — Waku
wati'auka Iesui e. [25] Mi'i hawyi mekewat
wo'opot'auka hat mekewat wu'uka hap nug
hat Parapa e hap het rakat Piratu tiporenõtem na'yn wo'opyhik hap pyi hawyi i'atu
miky'esat ewy ma'ato Iesui tutum tesura
ra'in me i'auka hamo irania'in miky'esat
sa'ag ewywuat nug hamuat. [26] Mi'i hawyi
aria'yp posak ipotyi rakat ta'atunug hawyi
ta'atupag Iesui okpe tote. Ma'ato mu'ap
upi ta'a tu puẽti ra'yn wẽtup tapaiũn'a
Simãu e hap yi Sireneu kaipywiat hat.
Mi'i ti go kaipyi tut tawa Ierusarẽi kape.
Mi'i Simãu sura ra'in ti'a tu pytyk hawyi
i'okpe tote ta'atupag Iesui e'aria'yp posak
hawyi Iesui ewat'ymo totioto. [27] Mi'i hawyi
typy'i rakaria tuwat Iesui ewat'ymo hawyi
toĩne'en miit'in tok puo haryporia'in wak
haria. Mi'iria Iesui ho'opot hap ta'atumo
haty kahato haype te'eruwak kahato. [28] Mi'i
hawyi Iesui teha'at wak haria kape hawyi
to'e — Mana'in Ierusarẽi miaria e yt ewei-
wak tei'o uhepiat ho'opot pote e. Ma'ato
eiwat ehepiat ho'opot hap aru eimẽpyt'in
ho'opot hawiat waku eweiwak e. [29] Pywo
put'ok'e irane ehepiat ho'opot kahato hap
sese e. Mekewat e'at pe turan aru ewei'e
kahato — Waku po'og haryporia'in yt kat
i imẽpyt'in nakaria ewei'e aru e. Ta'i yt
imẽpyt i rakaria pote po'og waku ewei'e.
Waku po'og yt kat i aimẽpyt'in ahemĩ ete
an ewei'e aru mekewat eho'opot sese hap
e'at pe e. [30] Mekewat e'at pe ewei'e aru
yity'ok ko'i pe — Eiwehyt'ok to uruewawi
uru'auka hamuat ewei'e aru e. Mi'i hawyi
yity'ok hit ko'i pe ewei'e aru — Urumig
neran eika'a ko'i pe katu pono uru'auka
teran uruwanĩkaptia ewei'e aru e. [31] Pyno
yt watiwuk kuap i aiko pe aria'yp iwato
rakat yt igag i te rakat e. Pyno Uito aria'yp
iwato rakat yt igag i te rakat aiko piat ewy
e. Ma'ato eipe aria'yp ko'i igag kahato ko'i
ewy eweikup te'en e. Meremo aria sat'e
aria'yp igag nakat ete are e. Ta'i Uito yt
kat i atunug sa'ag po'ypyi ui'auka sa'ag ne'i
aria'yp posak ete e. Pyno mio tã ewetunug
mesup uhete yt kat i atunug sa'ag pytkai
aikotã aru ta'atunug ehete ehewanĩkaptia
aru eiminug sa'ag kahato hap po'ypyi e.
Mesup aho'opot kahato aikotã aria pe ewy
aho'opot yt kat i atunug sa'ag pytkai e.
Pyno aikotã aru eho'opot eho'opot hap e'at
put'ok'e aru hawyi e Iesui haryporia wak
haria pe topiat ho'opot hap turan.

MATEU 27.33-44 MAKU 15.22-32 IUWÃU 19.17-27 PIAT EWY

[32] Mi'i hawyi i'ewyte typy ok yt naku i sese
nug haria miit'in pot'auka haria miit'in
potsero'ok takaria ta'atueroto yity'ok kape
i'atu'uka Iesui wywuat hamo. [33] Mi'i hawyi
put'ok'i'atu'e itote mekewat yity'ok sa'ag
note mekewat yity'ok nu kawiat miit akag
kag ewywuat hap tote hawyi ta'atupehik
ta'yn Iesui imuheg hap ko'i wo te'aria'yp
posak ete. Mi'i hawyi ta'atupoĩ'ãm ywaipe.

Mi'i hawyi ta'atupehik wy mekewat typy
ok yt naku i sese nug haria wy ta'atu'aria'yp
posak ko'i ete hawyi ta'atupot'am wẽtup
ok Iesui po sese kai hawyi wẽtup ok ipo
ran kai ta'atupoĩ'ãm ta'atue'aria'yp posak
ko'i ete y'am me. [34] Mi'i hawyi Iesui to'e
Tupana pe — Ui'ywot Ui'ywot waure wo
ereĩne'en no uhewanĩkaptia minug sa'ag
kai hap atiky'esat katupono yt ta'atukuap i
uwe sese uwe Uito Ta'atu'mi'auka e Tupana
pe.

Sa'awy'i ipehik hap owakai Iesui esokpe
ta'a tuhep ta'yn hawyi te'e ru we ma hara
ra'yn hesokpe kyi'at hamo aikotã waku hes-
okpe ta'atupat'ok hamo.
35 Mi'i hawyi irania'in te'eraha'at at Iesui
ewawi. Mi'i hawyi to'ywania Iuteuria ywa-
nia i'atuehay sa'ag kahato Iesui ete — Hẽie
yt pywo rakat hin i i'atu'e. Ta'i irania'in
toi'a tue ha kye ra'at kuap wen ma'ato yt
hesaika hin i tuwehakyera'at hamo i'atu'e.
Mi'i hawyi i'atu'e Iesui pe — Pywo pe ti En
Tupana Mipo'oro Urupo rekuat nuat pote
waku ewewi ereha kye ra'at hawyi erehep
to e'aria'yp posak pyi i'atu'e. 36 Sura ra'in
i'ewyte Iesui moweuka'i sa'ag haria tukup
te'en itote. Mi'i hawyi surara'in hum sapo
hy ewywuat ma'ato yt naku i rakat nop
takat ne'i. 37 Mi'i hawyi — Pyno En ai'ywa-
nia porekuat pote erehakyera'at ro i'atu'e
tope sura ra'in. 38 Mi'i hawyi Morekuat
Piratu tiwan na'yn — MI'I MIIT RI IUTEU
YWANIA POREKUAT KORO e tomiwan me
hawyi toipehik Iesui akag apy tote aria'yp
posak ete. 39 Mi'i hawyi mekewat wẽtup ok
mekewat miit auka hat yt nakuat i tomo
weu ka'i haype Iesui wẽtup aria'yp posak
pyi — Pywo ti rat En nyti pywuat Tupana
Mipo'oro pote uruhep to mesuwepyi hawyi
urueha kye ra'at ro En i'ewyte ereha kye
ra'at ro meiũpepyi aria'yp posak pyi e Iesui
pe. 40 Mio tã to'e hawyi wẽtup ok Iesui po
sese kawiat yt nakuat i mio tã to'e Iesui
moweuka'i hat pe — Yt naku i mi'i tã ere
Iesui pe e. Yt ereken'ẽ i apo Tupana pupi
e. Pywo pe ti ai'a piheg aiminug sa'ag
po'ypyi mesuwat aria'yp posak ko'i ete e.
41 Ta'i aiminug sa'ag upi ai'auka ai'a piheg
hamuat wen ma'ato Iesui yt kat i hin i sa'ag
tutunug pytkai toĩne'en to'a piheg hawe
iku'uro hamuat e. 42 Mi'i hawyi Iesui pe
to'e — Mehĩ e yt uiwaure tei'o En karãpeĩ
ereĩne'en Wuat'i Miit'in Potypot nuat turan
e. 43 Mi'i hawyi Iesui tiwesat ra'yn — Pywo ti
ahenoi epe mesup e'at pe ereĩne'en uiwywo
uhetama sese pe e Iesui tomohey pakup
takat pe mekewat sa'awy'i miit'in auka hat
pe aria'yp posak pyi.
44 Mi'i hawyi atpo sake put'ok'e hawyi
wãtym kape put'ok'e mye'ym ura turan
i'ypyryp kahato wãtym ewy mesuwat yi
tote. 45 At yt hẽtyhot hin i mesuwat
yi tote hawyi mekewat Tupana mõtypot
yat e'oken'ypy sokpe kawiat hiot'e kahato
myasetpuo yi kape. 46 Mi'i hawyi aria'yp
posak pyi Iesui to'e tehay pirik wo Tupana
pe — Papai e epo pe ra'yn atoiat Uipã'ãu e.
Mio tã to'e ipyhu tek ta'yn hawyi iku'uro
ra'yn. 47 Mi'i hawyi wẽtup ok surara'in akag
ta'a kasa yne hawyi tuwehum kahato Tu-
pana pe — Pywo pe ti Meiũ Miit Iesui waku
kahato rakat are e. 48 Mi'i hawyi irania'in
seha'at haria ikuap ta'yn aikotã aikotã Iesui
iku'uro waku hap ewy hawyi te'e ra'aipok
ta'yn ta'atu'yat ko'i kape. Ma'ato i'atuwat
turan te'e re po ti'a petek petek kahato
mu'ap upi — Paa'u ru to'e paa'u ru to'e e
hamo Iuteuria eko ewy. 49 Mi'i hawyi Iesui
wywuaria typy'i kahato rakaria yi wato
Karireia pywiaria te'era ha'at kahato Iesui
ku'uro hap kape pya pyi aria'yp posak ko'i
kai tukupte'en wen ma'ato itote pyi te'eru
weha'at yne aikotã Iesui ku'uro turan hap
kape.

MATEU 27.57-61 MAKU 15.42-47 IUWÃU 19.38-42 PIAT EWY

50 Toĩne'en itote wẽtup ok miit Iuse e hap
het rakat tawa Arimateia kaipywiat. 51 Iuse
ti waku kahato rakat. Mi'i ti miit'in mimõ
typot kahato — Tupana topy hu'at irane
Miit'in Porekuat nuat e hap ekatup hat
Iuse. Sa'awy'i toĩne'en irania'in wo'onãpin
haria py'asetpe karãpe — Yt naku i kahato
Iesui pote waku wati'auka mi'i i'atu'e turan
ma'ato Iuse — Yt naku i wati'auka Mi'i Miit
e itote. 52 Mi'i hawyi Iesui iku'uro hawyi Iuse
toto morekuat Piratu kape hawyi tohẽtup
— Etum no Iesui piit atisyp hamo e. 53 Mi'i
hawyi morekuat Piratu — Waku e hawyi
Iuse tihep ta'yn Iesui piit aria'yp posak pyi
hawyi tohuwy ra'yn sokpe ikahu rakat ho'o
woity rakano. Mi'i hawyi totopag na'yn
ipiit wo'osyp hawe nu wato ka'a pe aikope
yt uwe i syp hawe nu ka'a miit'in minug
pakup we totopag. 54 Toisyp ta'yn Iesui
wãtym yt pya i turan. Mi'i turan watunug
mi'u wãtym'i turan mũki'ite wanuat Tu-
pana mõtypot hap e'at piat mi'u wo yt kat i
mi'u wati'anug Tupana mõtypot e'at pe hap
ewy. Mi'i wãtym'i turan Iuse topag na'yn
Iesui piit iku'uro sese rakat mekewat nu
ka'a wo'osyp hawe wãtym i turan. 55 I'ewyte
hary po ria'in Iesui wywuaria yi Karireia
kaipywiaria tuwat Iuse wywo Iesui syp hap
kapiat te'era'akasa hamo. 56 Mi'i hawyi te'e
ra'aipok ta'yn ta'a tu'yat ko'i kape mohag
ikamhig se rakat kyi'at hamo Iesui piit pen

hamo. Mi'i hawyi meiũran ta'atueroto hyp
hap kape ipiit pen mohag wuat hamo Iu-
teuria eko ewy. Mi'i hawyi mũki'ite wẽtup
e'at te'eruwemohy at Tupana e hap miwan
miat ewy Tupana mõtypot hamo.

24

MATEU 28.1-10 MAKU 16.1-8 IUWÃU 20.1-10 PIAT EWY

1 Mi'i hawyi hunete mytu'u e'at pe hary
poria'in Iesui emiit'in tuwat Iesui syp hap
kape. Mana Maria yi Matarena kaipywiat
i'ewyte mana Iuana hawyi wẽtup ok mana
Maria Iesui potmu'e Tiaku ty i'ewyte ira-
nia'in hary po ria'in sa'a wy'iwuat hewyry
Iesui upiaria tuwat ra'yn isyp hap kape
mohag hy ikamhig se kahato rakat wywo
ipiit pen hamuat Iuteu ywania eko ewy.
2 Put'ok'i'a tu'e hawyi mekewat nu ka'a
hap ete isyp hap ete hawyi yt kat i te
oken'ypy nu kawiat sa'a wy'i ewy toĩne'en
itote ma'ato tuwe'okenhyp'ok pe ra'yn ta'a
tu puẽti Iesui syp hap. Mekewat nu wato
tuwemorem yi ka'a oken'ypy pyi topyhu'at.
3 Mi'i hawyi Iesui emiit'in haryporia kawiat
tuwe hyt'ok ta'yn wo'osyp hawe mekewat
yi ka'a pe hawyi ma'ato Iesui piit yt ta'a
tu puẽti hin i itote. 4 Mi'i hawyi te'e ru wa
nẽtup kahato ipiit weityk hap etiat turan
te'eruwemoherep ta'yn i'atupy'asetpe typy
ok ihainia atipy kaipywiat sut haria. I'atue
sokpe hẽtyhot kahato wywo te'e ru we mo
herep ta'yn. 5 Mi'i hawyi haryporia'in i'atu
pupi te'eroken'ẽ kahato hawyi yi kape ne'i
hewo gen'ẽ pono. Mi'i hawyi wemo herep
haria atipy kaipy wiaria te'e ro'e i'atuepe
— Kat pote ieĩne'en hat eweikat wo'osyp
hawe map haria py'asetpe apo'i'atu'e Iesui
piat. 6 Ta'i Iesui yt uwe i meiũpe katu
pono toĩne'en i ra'yn aikotã i'e hap ewy
i'atu'e. Waure'e wei'e apo ra'yn kat som
i'e ehepiat eweikup te'en tawa Karireia pe
turanuat aikotã Iesui to'e — Mye'ym e'at
hawyi arẽtem gu'uro pyi e hap apo'i'atu'e.
7 Ta'i mio tã i'e hap ewy topy hu'at mesup
i'atu'e. Mio tã to'e ehepe — Uito ti Ekywyt
koro Uito e. Mi'i hawyi wyti aru irania'in
yt nakuaria i ui'auka hamo arepy hu'at aru
e. Mi'i hawyi ta'atupehik ta'yn Uito aria'yp
posak ete ui'auka hamo e. Mi'i hawyi
uiku'uro miit'in ekawiano ma'ato mye'ym
e'at uiku'uro sese hawyi areĩne'en i ra'yn
gu'uro po pyi e ti ra'yn kue Iesui ehepe yi
Karireia pe turan i'atu'e atipy kaipy wiaria
Iesui emiit'in haryporia'in kawiat pe. 8 Mi'i
hawyi hary po ria'in te'e ru we wa nẽtup
sa'a wy'iwuat Iesui e hap kape hawyi tuwe
nõ'ẽ ra'yn isyp hap kaipyi. 9 Mi'i hawyi
te'e ra'aipok Iesui potmu'eria kape 11 ok
takaria kape i'ewyte irania'in Iesui emiit'in
me hawyi put'ok'i'atu'e hawyi te'era'akasa
hap ta'atu henoi — Iesui ti toĩne'en i ra'yn
an tuwẽtem na'yn gu'uro pyi ti an i'atu'e.
10 — Pywo Iesui toĩne'en i'atu'e mana Maria
yi Matarena kaipywiat i'ewyte mana Iuana
hawyi wẽtup ok mana Maria Iesui potmu'e
Tiaku ty i'ewyte irania'in hary po ria'in
sa'a wy'iwuat haria Iesui syp hap akasa
haria. Mi'iria ti te'e ra'aipok hawyi ta'a
tu henoi yne ra'yn Iesui potmu'eria pe —
Aipo typot toĩne'en i ra'yn i'atu'e. 11 Mi'i
hawyi ipotmu'eria pe hary po ria'in henoi
yne yne atipy piaria e hap ko'i hawyi —
Heso kahato mana'in i'atu'e hary po ria'in
me. Yt ta'a tu mohey hin i. 12 Ma'ato
Peteru tikuap hawyi meremo teput ra'yn
Iesui syp hap kape teha'at hamo. Put'ok
to'e hawyi i'ywyt'okpypuo teha'at. Teha'at
hawyi Iesui suwy hap sokpe yn toipuẽti
itote. Mi'i hawyi ta'aipok ta'yn to'yat kape
ma'ato tuwanẽtup kahato ta'akasa hap ko'i
etiat.

MAKU 16.12-13 PIAT EWY

13 I'ewyte mekewat mytu'u e'at pe tuwat
ra'yn typy ok Iesui potmu'eria tawa hit
Emau kape tawa wato Ieru sarẽi kaipyi.
Tawa hit Emau yt pya hin i Ieru sarẽi pyi.
Wãtym'i hap kaipyi wãtym hap kape hap
ewy wahe wyry mu'ap upi hap ewy ta'a tu
he wyry. 14 Mi'iria to'oehay kahato to'ope
yne ta'a tu'a kasa hap Iesui ku'uro hap ete
ta'a tuehay mu'ap upi. 15 Mi'i turan Iesui
put'ok'e i'atuwywo tewyry hamo. 16 Ma'ato
yt ta'a tukuap i uwe sese Iesui hap. Te'e
ra'a kasa ra'yn wen ma'ato yt ta'a tukuap
i sese uwe Iesui katu pono Tupana tunug
i'atueha yt hãpyk i. 17 Mi'i hawyi Iesui to'e
i'atuepe — Kat ewei'e ehehay eiwo'ope eiko
hye wyry hap upi uhyt'i'in e. Mio tã apo'e
hawyi te'e ro py hu'at mu'ap tote yt kat
i i'atuete ta'a tu wepit hap wywo. 18 Mi'i
hawyi wẽtup ok ihainia mehĩ Keupa apo'e
Iesui pe — En ni Ieru sarẽi miat ieĩne'en
porap i hat apo'e. Yt etikuap i te apo

aikotã tokosap itote e'ihot'ok e. Yt ikuap
hat apo en e. 19 Mio tã to'e hawyi Iesui
apo'e — Aikotã som tokosap itote e. Mi'i
hawyi toiwesat — Sa'ag kahato ta'a tunug
na'yn itote wẽtup ok ete mekewat Iesui ete
mekewat tawa hit Nasare kaipywiat hat ete
e. Ta'i Tupana ehay enoi hat kahato Mi'i
Miit Iesui e. Pywo pe ti iminug ko'i iwato
kahato tutunug yt uwe minug ewywuat i
e. Waku kahato tutunug i'ewyte ihay se
kahato rakat toĩne'en Mekewat Miit Iesui
i'atu'e. Ta'i Mekewat Miit Wakuat kahato
wo toĩne'en Tupana wanẽtup hawe i'ewyte
miit'in wanẽtup hawe i'atu'e. 20 Miit'in
powyro rakat pytkai ahepa'i koro ko'i
i'ewyte ai'a kagnia ima'at kahato rakaria
wo tukupte'en hawyi ta'atupag Iesui more
kuaria ahewa nĩ kaptia po pe ra'yn i'auka
hamo e. — Ewei'auka ro Mi'i Miit i'atu'e.
Mi'i hawyi i'atu mi ky'esat ewy ta'a tunug
sa'ag ne'i Iesui ete i'atu'e. Mi'i hawyi ta'a
tue su ra ra'in tipehik pereku wo aria'yp
posak ete hawyi iku'uro ra'yn i'atu'e. 21 —
Ta'i ai'y wania Isareu ywania wanĩ kaptia
po pywiat ehakye ra'at hat Mi'i Miit Iesui
urutuwanẽtup sa'awy'i ma'ato mio iku'uro
ra'yn pote aikotã aru i'atu'e. Mi'i hawyi
koitywy mye'ym e'at tokosap ta'yn iku'uro
hawyi i'atu'e. 22 Irania'in hary po ria'in
Iesui emiit'in uruwy wuaria urumõgyt ka-
hato katupono mesup ti hunete tuwat Iesui
syp hap kape hawyi ta'a tukat ipiit itote
ipen hamuat wen ma'ato yt kat i ipiit ta'a
tu puẽti itote. 23 Mi'i hawyi te'e ra'aipok
uruewawi hawyi mio tã i'atu'e uruepe —
Mesup ta'yn urumu'etu hap ewy itote tu-
ran tuwemoherep ta'yn atipy kaipywiaria
uruewawi i'atu'e haryporia'in te'era'aipok
hawyi i'atu'e. 24 Mi'i hawyi irania'in uruto
tuwat ra'yn hary po ria'in mienoi kuap
hamo sio pywo sio yt kuap hamo. Mi'i
hawyi Iesui syp hap te'e ra'a kasa hary po
ria'in mienoi ewywuat ta'a tu puẽti itote
wen ma'ato Iesui piit sese yt ta'a tu puẽti
hin i i'atu'e Iesui pe yt ikuap i te turan.
25 Mi'i hawyi Iesui to'e i'atuepe — Are pãi
kat poteĩ yt eweimohey i te sa'a wy'iwuat
Tupana ehay enoi haria miwan miat e hap
ko'i apo'e. 26 Ta'i sa'a wy'i wuaria Tupana
ehay wan haria ta'a tu henoi kahato Mi'i
Miit ete e. Mio tã i'atu'e sa'awy'i — Tupana
Mipo'oro Ahehakyera'at toho'opot kahato
aru miit'in po wo hawyi miit'in mi'auka
wo topy hu'at hawyi tuwẽtem gu'uro pyi
hawyi ta'aipok atipy kape i ra'yn e kahato
sa'a wy'i Tupana ehay moherep haria ta'a
tu miwan me e. Mi'i Tupana e hap ewy
toĩne'en mesup ta'yn. Tupana Mimoieĩ
ne'en toĩne'en mesup katu pono Tupana
Mimõ typot no toĩne'en Mi'i Miit wuat'i
e'at pe e. 27 Mi'i hawyi Tupana ehay mo-
herep hat akag Musei tiwan kahato Tupana
Mipo'oro Wuat'i Miit'in Ehakye ra'at han-
uat ete e Iesui tuwepiat mu'ap tote. 28 Mi'i
hawyi tuwat i tawa hit Emau kape hawyi
yt pya i tawa hit Emau kai hawyi Iesui to'e
i'atu'e pe — Pyno meiũran irane uhyt'i'in
e. 29 Ma'ato — Yt Mehĩ eropy hu'at ro
mesuwe uruwywo katu pono wãtym na'yn
i'atu'e Iesui pe. Mi'i tupono topy hu'at
topot mu'eria wywo ma'ato yt ta'a tukuap
hin i te uwe hap. 30 Mi'i hawyi Iesui tenuk
i'atuwywo turan man teneg totat hawyi —
Waku e Tupana pe hawyi toipik aikotã sa'a
wy'iwuat ewy hawyi tutum na'yn i'atuepe.
31 Toipik mekewat man teneg topo wywo
sa'a wy'i ewy hawyi meremo ta'a tukuap
ta'yn uwe hap hawyi Tupana tomog na'yn
yt i'atueha pytig i hap ewy hawyi meremo
ta'atukuap Iesui itote hawyi tuweityk ta'yn
i'atu py'a setpyi Iesui. 32 Mi'i hawyi te'e
ro'e to'ope — Pywo pe ti rat Ai'akag Iesui
tuwẽtem na'yn gu'uro pyi hawyi ihay ra'yn
ikahu kahato aiwywo i'atu'e. Ta'i ihay
aria ewy aipy'a pe toĩne'en mu'ap upi ihay
aiwywo turan i'atu'e. 33 Mi'i hawyi meremo
te'e ra'aipok ta'yn irania'in Iesui mohey
haria kape tawa wato Ieru sarẽi kapiaria
enoi hamo. Put'ok'i'atu'e itote hawyi ta'atu
puẽti ra'yn mekewat 11 ok takaria irania'in
ipotmu'eria wywo. 34 Put'ok'i'a tu'e hawyi
— Pywo pe ti rat tuwẽtem na'yn Aika'iwat
Iesui katupono tuwemoherep ta'yn mesup
Simãu me i'ewyte uhepe e. 35 — Mesup
ta'yn mu'ap upiat Iesui tuwe mo herep
uruepe i'atu'e. Mi'i hawyi urutenuk hap
turan toipik aheman aikotã Iesui tipik man
sa'a wy'iwuat man imipik hap ewy hawyi
uruikuap ta'yn uwe Iesui i'atu'e. 36 Mio
tã ta'a tu henoi turan tuwemo herep ta'yn
Aika'iwat Sese IESUI i'atu py'a setpe. Mi'i
hawyi to'e topotmu'eria pe — Tupana eimo
wepit uiwyria'in e.

IUWÃU 20.19-23 PIAT EWY

37 Mi'i hawyi ma'ato — Miit ehog i'atu'e
ta'a tu wa nẽtup hawe te'e ro ken'ẽ kahato
hawyi Iesui pupi. 38 Mi'i hawyi apo'e — Kat
poteĩ eweiwa nẽtup kahato kowo'i kowo'i
eipy'a pe yt kat i eiwepit hap wywo e.
Kat poteĩ tig yt eweimohey i te uheĩne'en
gu'uro pyi hap e. 39 Pyno uimohey ro e.
Eiweponug no uipiit ete uipiit suk hap ko'i
ete sio Uito sio yt kuap hamo e. Uito
rat eweha'at ro yt miit ehog hin i Uito
katupono uikag ko'i wywo uipiit pu'i wywo
areĩne'en e topot mu'eria pe. 40 Mio tã
to'e hawyi toimoherep ta'yn topo suk hap
ka'a ko'i topy suk hap ka'a ko'i hawyi —
Uito ti rat uimohey ro eipe e. 41 Ma'ato
niatpo kahato imohey hamuat ipotmu'eria.
Te'e ru wa nẽtup kahato itote i'ewyte i'atu
wepit kahato ra'yn. Mi'i hawyi Iesui apo'e
i'atuepe yt ta'atumohey i pote — Toĩne'en
apo meiũpe eimi'u uiwy ria'in e. 42 Mi'i
hawyi pira iwyp takat ta'a tu puẽti hawyi
ta'atuium na'yn Iesui pe. 43 Mi'i hawyi Iesui
tu'u ra'yn topot mu'eria ehamo miit Uito
hap moherep hamo. 44 Tutu'u hawyi po'og
Iesui to'e temiit'in me — Sa'awy'i areĩne'en
eipy'a setpiat turan ahenoi kahato ehepe
aikotã aru topy hu'at uhete hap. Mesup
e'at pe ahenoi teran aha'a se'i Musei mi-
wan kaipyi Tupana ehay enoi haria miwan
kaipyi yne uhetiat e. I'ewyte morekuat
Tawi wepy hap miwan kaipyi uhetiat yne
atimoherep teran yne uhetiat e. Koitywy
topy hu'at ra'yn yne i'atu mienoi yianmiat
uhetiat hap ewy e. 45 Mi'i hawyi heremo
yn na'yn i'atu wa nẽtup hawe Tupana ehay
Iesui tunug. Mi'i hawyi ta'atukuap kahato
ra'yn miwan sa'a wy'iwuat kai Iesui etiat
hap hawyi heremo ra'yn i'atuepy'a pe yne
Iesui ete. 46 Mi'i hawyi Iesui to'e i — Ta'i
miwan sa'a wy'iwuat Tupana mimo herep
tohenoi kahato uhetiat aho'opot hap etiat
uiku'uro hawyi mye'ym e'at uiku'uro ra'yn
hawyi areĩne'en i hap e Tupana miwan me
sa'a wy'iwuat pe e. 47 Ta'i yianme Tupana
henoi kahato uhetiat tehay wan haria po
wo aikotã aru ta'a tu henoi kahato tesaika
hap wywo torania ywania pe aikotã waku
miit'in te'eruwemorem Tupana kape i'atu
minug sa'ag hap ko'i kaipyi uhet upi hap
tohenoi miwan me e Iesui. Miit'in te'eruwe
morem Tupana kape uhet upi hawyi waure
wo Tupana toĩne'en i'atu minug sa'ag hap
ko'i ete e kahato yne mekewat Tupana ehay
miwan me. Waku tawa Ierusarẽi me toha'a
wynug na'yn mesuwat sehay wakuat hawyi
waku yne ywania kape ta'atuhenoi Uha'yru
ete e Tupana miwan me e. 48 — Pyno
eipe ti eweikuap ta'yn uheĩne'en gu'uro pyi
hap uhowawi ewei'a kasa hawyi e. 49 Pyno
Tupana miky'esat ewy atum ehepe Tupana
Pã'ãu eimoesaika hamuat e. Ma'ato waku
meiũpe tawa Ieru sarẽi me eweikup te'en
hawyi meiũran areto hawyi atum aru ehepe
Tupana Pã'ãu eimoesaika kahato uipotpap
nug hamuat hap e. Pyno waku mesuwe
tawa Ieru sarẽi me eweikup te'en Tupana
Pã'ãu ut hap e'at ekatup hamuat e topot
mu'eria pe Iesui.

MAKU 16.19-20 PIAT EWY

50 Mi'i hawyi Iesui tioto ra'yn topot
mu'eria tawa wato Ieru sarẽi myi tawa hit
Petania kape. Mi'i tote ipo ko'i ywaiti pe tu-
tunug hawyi — Tupana etipowyro uimohey
haria wuat'i e'at pe eti'a tu poi tyro mi'iria
ahẽtup e. 51 Mi'i to'e Tupana pe turan Iesui
ta'am na'yn atipy kape. 52 Mi'i hawyi ta'a
tumõtypot kahato itote Tupana hawyi te'e
ra'aipok ta'yn tawa wato Ieru sarẽi kape
i'atuwepit sakpo hap wywo. 53 Put'ok'i'atu'e
hawyi te'e ro py hu'at Tupana mõtypot yat
hawe hawyi — Waku kahato En Tupana ta'a
tu'e itote at ka'ap.

Mesup miwan Iesui etiat atunug mesuwe
iky'e haria mowepit hamo.

Toran na'yn uimiwan. Uhet IRUKA.

IESUI ETIAT IUWÃU MIENOI

1 Uito Iuwãu ti ahenoi teran Aika'iwat
sa'a wy'i ieĩne'en hap etiat. Sa'a wy'i sese
turan mesuwat wuat'i nug hap e'yianmete
ti Aika'iwat Iesui toĩne'en Tupana kai te.
Sa'a wy'i sese wuat'i owakai te Aika'iwat
set sa'a wy'i Tupana Ehay Moherep Hat
toĩne'en are. Ta'i yt tuwe mo herep i te
miit no te turan Tupana Ehay Moherep
Hat toĩne'en wuat'i e'at pe Tupana wywo.
Tupana kai toĩne'en sa'a wy'i i'ewyte Tu-
pana wo toĩne'en mekewat Tupana Ehay
Moherep Hat are. Yi yt kat i te tu-
ran toĩne'en Mekewat Tupana Ehay Mo-
herep Hat Sese. 2 Mesuwat wuat'i nug hap
e'yianmete mekepe te toĩne'en Tupana kai
te Aika'iwat. 3 Mi'i hawyi Tupana to'e tope
— Uhehay tuwy e waku etunug yne yne
uiminug ko'i e. Waku etunug mytyp at
waty waikiru ko'i e Tupana sa'a wy'i sese
tope. Mi'i hawyi tutunug yne yne mesuwe
i'ewyte atipy pe. Yt kat kawiat i tutunug
yne yne tehay wo yn at waikiru ko'i waty
yi yne yne tutunug i'ewyte wuat'i yi piat
ko'i atipy piat ko'i toi'a tu mo herep yne
yne tehay wo. — Eweikupte'en no e hawyi
tukupte'en yne yne. Yne ieĩne'en hanuaria
nug hat Tehay tuwy toĩne'en. Mi'i Hat yn
ni Wuat'i nug Hat. Mi'i hawyi yt uwe i
wẽtup ok kat hap kat hap ko'i nug hat
toĩne'en katupono Aika'iwat ti'atumoherep
torania torania to'e hap ewy te'eruwemõpy
hu'at yne yne. 4 Tehaytuwy toĩne'en Wuat'i
Moieĩne'en Hat. Ta'i Wuat'i Nug Hat ri Mi'i.

Mi'i hawyi he'at put'ok'e hawyi tuwe
mo herep Miit no. Aipy'a setpe hirakat
nuat topy hu'at. To'y wã'ĩ ra'yn mesuwe
miit kawiat aipu'i ra'yn Miit sese topyhu'at
mesuwe Tupana Ehay Moherep hat Tupana
Ehaytuwy. Aipy'a setpiat Tupana moherep
ahepe hanuat sese topyhu'at mesuwe. Her-
emo kahato ariãty ewy topy hu'at aipy'a
setpe. Tuwe mo herep hawyi aikotã ar-
iãty ewywuat Tupana tomo herep miit'in
me hanuat topy hu'at Mi'i Miit. 5 Put'ok'e
ra'yn mesuwe hawyi toimo herep miit'in
me mu'ap Tupana kapiat aikotã ariãty wã-
tym muo mu'ap moherep mu'ap ahepe
hap ewy toimoherep ahepe mu'ap Tupana
kapiat Mekewat Miit sese are. Mi'i hawyi
i'ypyryp hap yt hasep kuap i hin i he'a
riãty hot hap put'ok'e ra'yn hawyi. Aikotã
wãtym muo hẽtyhot hap ewy yt naku i
nug haria yt ti'akit kuap i Aika'iwat Tupana
ehay Moherep Hat. Mi'i Miit i'ypyryp hap
moweityk hat topyhu'at ma'ato i'ypyryp yt
hasep kuap i he'ariãty hot hap.

6 Nimo sakpo kahato turan Tupana to'e
— Pywo ti rat atipo'oro Uha'yru miit'in at-
uehakyera'at hamo e ma'ato waku sa'awy'i
atipo'oro wẽtup ok Uha'yru e'yianmiat hut
hamuat moherep hamo e sa'a wy'i mi-
wan me. Mi'i hawyi toipo'oro mekewat
ahet'ok hat Iuwãu miit'in atumu'e hamuat
Aipo rekuat Iesui ut hap etiat enoi hamo.
7 Mi'i hawyi Iuwãu henoi kahato — Tupana
Mipo'oro sese Aheha kye ra'at hanuat tut
irane e yn miit'in me mesu wa ro tiaria pe.
Ta'i e Mi'i Miit tut hawyi ti toimo herep
ahepe mu'ap sese Tupana sese kape ikuap
sese hamo tohenoi. Aikotã Mi'i Miit Ariãty
Sese e hap het rakat timo herep mu'ap
ahepe i'ypyryp sese pe hap tohenoi Iuwãu
mekewat wo'o set'ok hat Tupana Mipo'oro
etiat e. 8 Iuwãu yt mekewat ariãty sese i
are ma'ato mekewat Ariãty Sese e hap het
rakat ut hap moherep hat mekewat Iuwãu
wo'o set'ok hat are. 9 Mi'i Miit topy hu'at
ariãty ewy. Mi'i Miit set ti Iesui. Mi'i
Miit ti'a tu moẽ tyhot kahato miit'in mesu
wa ro tiaria ha'awytepyi mesup te mũki'ite
te toimo herep To'ywot. Mekewat Ariãty
Sese rakat tuwe mo herep Miit no hawyi
toimo herep kahato ahepe Tupana Sese.
Koitywy watikuap kahato Tupana etiat
Iesui ieĩne'en hap kaipyi Iesui ehay kaipyi.
Ariãty ewywuat kahato Iesui. Aimoẽtyhot
kahato Tupana etiat aiwanẽtup hawe aipy'a
piat yne yne aito mesuwat mytyp totiaria
are. 10 Tutunug miit'in pytyp rokirẽ topy
hu'at i'atu py'a setpe yi tote ma'ato — En
ni yt urunug hat i i'atu'e ne'i. 11 Aika'iwat
tuwe mo herep sa'a wy'i to'y wania Iuteuria
ywania ehakyera'at hamo ma'ato yt ta'atu
mohey i yt ta'atu ky'esat i Iesui Ta'atue ha
kye ra'at hat Ta'atu po rekuat no. 12 Ma'ato
irania'in aitoria uwe uwe to'e topy'a pe
— Woro mohey kahato En Iesui. Ereke ro
uipy'a pe e hat pe Tupana to'e — Pywo ti rat
koitywy woronug en mesup uha'yru sese
uhaki'yt sese e ahepe Iesui mohey haria pe.
13 Mi'i tã wato'e pote aipy'a pe hawyi Tu-
pana topyhu'at Ai'ywot Atipy piat. Tupana

yn aimo herep kuap tosa'y ru'in wo tosa
ki'yt'in no. — Waku kahato eipe ti e ahepe.
Eiperia ti uimẽpyt'in sese e Tupana ahepe
Iesui toĩne'en aipy'a pe hawyi. Ai'ywot aity
mesuwarotiaria kaipyi yt watoĩne'en kuap
i Tupana mẽpyt'in no katupono Tupana yn
aimo herep kuap tomẽ pyt'in no. Yt pu'i
kaipywiat i ra'yn Tupana mẽpyt'in watoĩ
ne'en. Yt aiwepyi i wato py hu'at kuap
Tupana mẽpyt'in no. Yt watuwemoherep
kuap i aiwekaipyi Tupana mẽpyt'in no katu
pono Tupana kaipywiat yn imẽpyt'in ko'i
te'e ru we mo herep. [14] Tupana Ehay Mo-
herep hat tuwe'amak ta'yn hawyi Miit no
ra'yn topy hu'at aipiit ewywuat tuwe mo
herep. Miit'in pu'i wo topy hu'at aipy'a
setpe mesuwe. Waku Kahato Rakat Miit
Sese wo toĩne'en yi tote. Miit Kahato Waku
Sese Rakano toĩne'en. Miit Pywuat Sese
Rakat iwese kahato hamo ai'atuky'e. Tuwe
kaipyi ai'a tu ky'e torania sio aito waku
sio yt. Hegyi'at kahato sese aiky'e haype
tuwe mo herep mesuwe hawyi. Yt kat i
i'aparap hano topyhu'at ahehamo. Tupana
Mõtypot hat Sese topy hu'at mesuwe —
Uha'yru wẽtup ok takat Mi'i Miit e Tupana
ahepe. Mi'i Miit Ywot sese areĩne'en e
Tupana Iesui piat pe. [15] Ha'a wyte te ti
Iuwãu mekewat wo'oset'ok hat henoi henoi
kahato uruepe ahepe Mekewat Miit etiat.
Mio tã e miit'in me — Meipe ra'yn tut irane
Uhewat'ymo ma'ato Mi'i Miit ti toĩne'en
uheĩne'en hap e'yianmete e ahepe. Mi'i
pote Mekewat sut hat po'og po'og wakuat
uikawiat. [16] Ta'i Mi'i Miit po'og kahato uikai
katupono Wuat'i E'at piat Ieĩne'en hat Mi'i
Miit toĩne'en mote. Meipepe ti rat tut irane
Hegyi'at Kahato Rakat tuwe kaipyi aiky'e
hap e. Mi'i Miit ti hum ahepe tewaku hap yt
ahewaku hap upi i e. Toimõ'ẽ irane aheha
kyera'at hap Tupana miium. Yt kat sa'up
ete i tutum ahepe ahehakyera'at hap Tu-
pana miium yt ahewaku pytkai i e. Wuat'i
Miit'in Ky'e hat uhewat'ymo tut. Tuwe
kaipyi kahato aiky'e. Tuwekaipyi tewaku
hap upi aiky'e yt kat sa'up i pytkai aiky'e.
Po'og po'og to'ototetote aiky'e haype are
uito Iuwãu Iesui piat pe. [17] Nimuat aha'a
se'i Musei henoi kahato wãi'e hap ahepuo
ma'ato mesup koitywy ti Aipotypot Tupana
Mipo'oro Sese Iesui henoi kahato ahepuo
aiky'e hap Tupana piat pywuat sese hap
sehay tohenoi — Pywo ti rat Tupana ti'a
tu ky'e kahato miit'in haype tutum teran
te'en ne'i tewanĩkaptia pe wuat'i e'at piat
ieĩne'en hap e mekewat po'og aha'ase'i Mu-
sei kawiat tutum ahepe. [18] Ta'i yt karamuo
i ti miit'in te'era'akasa Tupana Sese kape.
Ma'ato Tupana Sa'yru Sese ta'akasa kahato
ra'yn Tupana Sese kape. Mi'i pote toikuap
kahato Tupana moherep hap ahepuo katu
pono To'ywot yaty pe pywiat sut hat Mi'i
Miit pote. Mi'i Miit Tupana Sese moherep
kuap ahepe Ha'yru sese Mi'i Miit pote e
Iuwãu mekewat wo'oset'ok hat Iesui etiat
sa'awy'i. [19] Wẽtup e'at pe hawyi mekewat
Iuteu ywania akag ko'i tawa wato Ierusarẽi
miaria gupte'en haria ti'atupo'oro pa'iria
ase'i Irewi emiariru'in ko'i mekewat wo'o
set'ok hat Iuwãu kape apo'i'atu'e hamo —
Uwe sese kahato en uhyt i'atu'e. En apo
Tupana Mipo'oro Uruporekuat nuat sio yt
i'atu'e. [20] Ma'ato toi'atuwesat kahato her-
emo kahato — Uito ti yt Tupana Mipo'oro
Wuat'i Miit'in Ka'iwat nuat hin i e i'atuepe.
— Yt uito i rat e. [21] Mi'i pote — Uweĩ sese
pyno en sio apo sa'a wy'iwuat aha'a se'i
Tupana ehay moherep hat Eria put'ok'e i
ra'yn atipy kaipyi apo pyno i'atu'e. — Yt
mi'i i ti rat uito e. — Pyno en mekewat
Tupana ehay enoi e'yianmiat hat urumie
katup sio yt i'atu'e. — Yt rat. Yt mi'i i ti
rat uito e Iuwãu. [22] — Pyno ehenoi kahato
ro uwe sese en hap katu pono urupo'oro
haria tikuap teran kahato etiat uwe sese en
hap i'atu'e. Eremoherep to uruhenoi hãpyk
mono urupo'oro haria pe i'atu'e. [23] Mi'i
hawyi toi'atuwesat — Nimo te ti mio tã e
aha'ase'i Isaia tomiwan me 40.3 pe — Tut
wyti aru wẽtup ok miit'in atumu'e yahig
notiat hanuat e. Yahig notiat tehay pirik
wuat wo'omu'e hat e. Aiporekuat Tupana
Mipo'oro ut hamuat moherep hanaut e hat
e Isaia sa'awy'i miwan me e Iuwãu. Sa'a
wy'i Isaia ihay e'yianme uhetiat e mio tã e
hap nug hat sese rat uito e Iuwãu pa'iria
pe. [24] Mio tã e pote meimuẽwat Iuteuria
akag ko'i mipo'ororia pa'i ko'i apo'i'atu'e
Iuwãu me [25] — Mehĩ i'atu'e pyno en yt Tu-
pana Mipo'oro wuat'i porekuat nuat pote
kat pote pyno eti'atuset'ok ai'ywania y'y
wo i'atu'e. Uito ere yt Eria i uito ere yt
Tupana ehay moherep hat aimiekatup ne'i
ti uito ere pyno kat tuponoĩ eti'atuset'ok
set'ok ai'ywania y'y wo i'atu'e. [26] Mi'i hawyi
Iuwãu ti'atuwesat — Uito ti woroho'oset'ok
y'y wo katupono atimoherep teran ehepe

tut irane Tupana Mipo'oro ahehakye ra'at
hamo e. Mi'i Miit toĩne'en mio eito'oran
me e. Ta'i Tupana Mipo'oro toĩne'en mesup
eipy'asetpe ma'ato uwe uwe Mi'i Miit sese
yt eweikuap hin i te e. [27] Mi'i Miit ti uhe-
wat'ymuat tut irane ma'ato ti uhe'yianmiat
hat sese Mi'i Miit toĩne'en wuat'i e'at pe
e. Mi'i Miit waku sakpo e po'og waku
kahato uikai e. Pywo ti rat uiwat po'og
uhewaku hap yt put'ok'e hin i mekewat
Miit eropat hamo e. Ahetama pe toĩne'en
aipysei hanuaria aheropat hanuaria po'og
torania kai miit'in miky ry'i torania kai.
Po'og yi kape torania aheropat hanuaria
kai aipysei hanuaria e. Mi'iria ewywuat
areĩne'en neran ma'ato Tupana Mipo'oro
Aipo rekuat nuat emiit hit no wen ma'ato
uhewaku hap yt put'ok'e i ipysei hamo ipy
saity pok hamo e Iuwãu Iesui waku kahato
hap moherep hamuat. [28] Mekewat e'at pe
Iuwãu timoherep kahato miit'in me tehay
Aika'iwat etiat yt pya hin i tawa Petania pyi
Iũtãu hy sakpo aikope miit'in toi'atuset'ok
hap tote.

MATEU 3.13-17 MAKU 1.9-11 IRUKA 3.21-22
PIAT EWY

[29] E'ihot'ok pe Iuwãu ta'a kasa Iesui ut
tewawiat hap. Mi'i hawyi to'e temiit'in me
— Meipe ra'yn Tupana tum na'yn ahepe
Tohũ e. Meiũran ti aru Meiẽwat Miit
imoma yne miit'in minug sa'ag yt nakuap i
hap ko'i e aikotã wati'auka aihũria aiminug
sa'ag moweityk hamuat mi'i ewywuat ti aru
Tupana Hũ iku'uro aika wiano e. Eweiwe
ha'at ro meipewat Miit kape katu pono
Mi'i Miit Tupana Hũ sese aheha kye ra'at
hamo e Iuwãu Iesui ut tewawiat hap turan.
[30] Pywo ti rat meipe Miit wyti uimienoi
sa'awy'iwuat ewywuat aikotã are'e — Uhe-
wat'ymo hamuat ti uhe'yianmiat tut ui'e
hap ewywuat meipe Miit katu pono uiwat
ui'ywã'ĩ hap e'yianme ti Mi'i Miit toĩne'en
wuat'i e'at pe ma'ato uiat ui'y wã'ĩ hap
wat'ymo tuwemoherep mesuwe i'ywã'ĩ hap
e. Meipewat Miit po'og wakuat uikawiat
are sa'awy'i e hap ewywuat koran tut ra'yn
ahowawi e. [31] Ma'ato Uwe kahato hap Mi'i
Miit sa'awy'i yt atikuap hin i e. Sa'awy'i mi'i
yn ma'ato atikuap — Meiũran epotset'ok
turan aru tuwe mo herep e'ywania ewawi
Uimi po'oro Eipo typot Tupana e hap yn
ma'ato atikuap sa'a wy'i. Mi'i pote woro
ho'o set'ok y'y wo e Iuwãu miit'in me Mi'i
Miit moherep hamo tut uhowawi hap etiat
e. [32] Wẽtup e'at pe Iuwãu ta'a kasa Iesui
kape hawyi to'e — Ha'a wyte neke ara'a
kasa ra'yn uito Tupana Pã'ãu put'ok'e ra'yn
meiẽwat Miit etiat atipy kaipywiat pykasu
ewywuat tut e Iuwãu miit'in me. [33] Sa'a
wy'i yt atikuap i Mi'i Miit ma'ato uipo'oro
miit'in set'ok y'y wuat hat Tupana mio tã
e uhepe — Meiũran tut aru ewawi miit'in
set'ok Uipã'ãu wakuat nuat sese wuat han-
uat e. Mi'i hawyi Uipã'ãu topy hu'at aru
ipiit ete hawyi etikuap Mi'i Miit Uimipo'oro
ra'yn wuat'i miit'in ehakye ra'at hamuat
e Tupana ha'a wyte uhepe e Iuwãu. [34] —
Mi'i kape ti ara'a kasa ra'yn mi'i tupono
ahenoi hamuat ehepuo — Mi'i Miit ti Tu-
pana Sa'yru sese ra'yn are e wo'oset'ok hat
Iuwãu ahepe.

[35] Wẽtup e'at tokosap hawyi Iuwãu wo'o
set'ok hat toĩne'en i ra'yn Iutãu hy ẽpeke
typy ok topot mu'eria wywo. [36] Mi'i hawyi
ta'a kasa i ra'yn Iesui ikosap turan hawyi
to'e topot mu'eria typy ok pe — Meke i
ra'yn tokosap Tupana Hũ e. [37] Hemiit'in
tikuap ta'yn hawyi tuwat ra'yn Iesui upi.
[38] Mi'i turan Iesui teha'at tosaipepe toupiat
õ'ẽ haria kape. Mi'i hawyi to'e i'atuepe
— Kan eweikat uhyt'i'in e. — Wo'o mu'e
hat aikopeĩ ereĩne'en i'atu'e. Ma'ato ta'a
tu pusu puo Irapi aikopeĩ ereĩne'en i'atu'e.
[39] Mi'i hawyi Iesui ti'a tu wesat — Ewei-
wat uhupi hawyi atimoherep mono aikope
uheĩne'en hap ehepuo e Iesui. Mio tã e
hawyi tuwat ra'yn Iesui upi aikope heĩne'en
hap kape. Mi'i hawyi itote put'ok'i'a tu'e
wãtym'i turan. Mi'i hawyi itote tukup
te'en i'atuewãtym na'yn Iuwãu potmu'eria
typy ok takaria. [40] Mi'i hawyi wẽtup ok
Iuwãu potmu'e hat Ãtere ehap het rakat
toĩne'en porap'i Iesui wywo hawyi toto
ra'yn toyke'et Simãu Peteru kat hamo.
[41] Toipuẽti hawyi to'e — Simãu e atipuẽti
ra'yn wyti Tupana Mipo'oro Aipo rekuat
nuat e ma'ato topusu puo — Atipuẽti ra'yn
wyti Ahemesia e Simãu me. [42] Mi'i hawyi
Ãtere tioto toyke'et Iesui kape hawyi Iesui
to'e iyke'et pe — En ni Simãu Iuwãu sa'yru
e ma'ato eset pakup atum epe mehĩ e.
Koitywy ti aru Nu e ra'yn eset e Iesui.
Ma'ato topusu puo Iuteuria ywania pusu
puo Sewa eset e ma'ato Kereku pusu puo
Peteru eset e.

[43] Wẽtup e'at hawyi Iesui toto teran i
ra'yn te'yi Karireia kape. Mi'i hawyi toto

ra'yn. 44 Put'ok to'e itotiat hawyi toipuẽti
Wiripi tawa Pesaita kaipywiat mekewat
Ãtere Peteru etawa kaipywiat. Mi'i hawyi
Iesui to'e tope — To'iro uhupi e Wiripi pe
hawyi toto ra'yn hupi. 45 Meiũran Wiripi
toto towy ok Natana'eu kat hamo. Toipuẽti
hawyi to'e — Are pãi koitywy atipuẽti ra'yn
Tupana Mipo'oro Aipo rekuat nuat sese
mekewat sa'a wy'iwuat Musei miwan miat
mienoi ewy mekewat Tupana ehay nimuat
e'yianmiat miwan miat mienoi ewy e. Mi'i
Miit ti Iesui e hap het rakat mekewat mehĩ
Iuse sa'yru e. Mi'i ti mekewat tawa Nasare
kaipywiat sut hat e Wiripi towy ok Nata
na'eu pe. 46 Mio tã e hawyi Nata na'eu to'e
— U e eeso mehĩ e uiwa nẽtup hawe yt
uwe i rasom tawa Nasare piat waku rakat e
Wiripi pe. Mi'i hawyi — To'iro pyno waku
etikuap mono Iesui wakuat sio yt nakuat i
hap kuap hamo e. 47 Ma'ato put'ok'e irane
turan Iesui ti ta'akasa ra'yn Natana'eu kape
hawyi to'e — Meiẽ meipe ti ra'yn ai'ywania
Isareu ywania sese hãpyk kahato rakat tut
e. 48 Mi'i hawyi Nata na'eu to'e Iesui pe
— Aikotã tuponoĩ uikuap En Uhyt e. Mi'i
pote Iesui tiwesat — Ha'a wyte neke ewy
Wiripi piat ekaykay hap e'yianmete meke-
wat Wiku yp ywyt'okpype ereĩne'en turan
eweran turan tig ara'a kasa ewawi Nata
na'eu e. 49 Mi'i pote Nata na'eu to'e Iesui
pe — Wo'o mu'e hat En ni Tupana Sa'yru
sese are. En ni Isareu ywania Porekuat
koro e. 50 Mi'i hawyi Iesui tiwesat — Pyno
meremo uimohey en mekewat Wiku yp
ywyt'okpype ereĩne'en eweran turan ara'a
kasa ewawi ui'e hawyi yn uimohey ra'yn
e. Pywo ti rat meiũran ti aru po'og po'og
na'yn atimo herep epe koran wuat kai e.
51 Sa'a wy'i aha'a se'i Iako pe Tupana timo
herep mu'ap yi totepyi atipy kape. Iako ta'a
kasa tomu'etu atipy piaria mekewat mu'ap
upi. Tuwat tuwat atipy piaria yi kaipyi
atipy kape i'ewyte atipy kaipyi tõ'ẽ tõ'ẽ
yi kape mekewat mu'ap upi hap kape ta'a
kasa aha'a se'i. Mi'i mu'ap ewywuat sese
areĩne'en mehĩ e. Meiũran era'a kasa aru
atipy te'o kenhyp'ok pe hawyi mi'i kape ti
aru tuwat tuwat yi kaipyi Tupana potpo'o
roria atipy piaria i'ewyte te'era'aipok aipok
aipytyp kape e. Uito ti mekewat mu'ap
atipy kape Uito Wuat'i Miit'in Yke'et sese
kawiat mu'ap e. Mi'i hap kape era'akasa aru
Nata na'eu. Mi'i ui'e hap era'a kasa hawyi
po'og uimohey hap topy hu'at mekewat —
Ara'akasa en eweran turan Wiku yp og me
ui'e hap kawiat e Iesui

2

1 Mye'ym e'at hawyi te'e ru wa'a tunug
miit'in tawa Kana pe yi Karireia pe. Mi'i
tote ta'a tunug ienuk hap katu pono typy
ok wo'o kyi'at hap e'at ta'a tunug e'at
itote. Iesui ty toĩne'en itote. 2 I'ewyte
Iesui hemiit'in wywo ta'a tu wenka i'atu
wo'o kyi'at hap ienuk hap kape. 3 Mi'i
turan ma'ato Uwa sapo hy ta'atumõ'ẽ yne
ra'yn mi'i pote Iesui ty to'e — Yt kat i
ra'yn wyti Uwa sapo hy meiũpe Uimẽpyt
e. 4 Mi'i pote Iesui to'e — U mana kat
som etiky'esat atunug e. Koran te ti yt
uipopap i te Tupana esaika hap moherep
miit'in miat hamo e toty pe. 5 Mi'i hawyi
ity to'e ienuk nug hat eropat haria pe —
Kat e Uimẽpyt ehepe hap ewy ti aru ewe-
tunug no eipo'oro hap ok tã e. 6 Mi'i turan
itote 6 kamũti wato nu kawiat ko'i tukup
te'en itote miit'in posei hamuat Iuteuria
eko ewy. Wẽtup kamũti pe tukup te'en
15 ekuiru'a piat y'y i'atu'e. 7 Mi'i hawyi
Iesui to'e heropat haria pe — Ewei'atuewo
pyro y'y wo kamũti ko'i e. Mio tã e hawyi
ta'a tu pyt'atnug yne ta'a tue wo pyro ra'yn
6 kamũti. 8 Howapy yne hawyi Iesui to'e
i'atuepe — Eweho'osat ro koitywy kamũti
piat kurin hawyi eweipo me'eg no ienuk
hap ka'iwat pe e. Mi'i hawyi ta'a tue reto
mi'i kape. 9 Mi'i hawyi ienuk hap ka'iwat
hã'ãg na'yn mekewat sapo hy yt y'y hin i
ra'yn ma'ato Uwa sapo hy wo ra'yn topy
hu'at y'y. Ma'ato yt toikuap i aikope pywiat
Uwa sapo hy wo hap ma'ato heropat haria
yn ikuap. Mi'i hawyi ika'iwat tikaykay
tuwewawi ihary'i rakat nuat. 10 Mi'i hawyi
to'e tope — Mehĩ e sa'a wy'iwuat ienuk
nug hawe ti uruimõ'ẽ miit'in me Uwa sapo
hy he rakat e ma'ato wat'ymo ti i'atu'ok
hawyi uruimõ'ẽ heĩpyt yt he rakat i ra'yn
e ma'ato en wyti yt uru'ewy hin i kat
pote wat'ymuat ra'yn po'og he rakat sa'a
wy'iwuat kai etum uruepe Uwa sapo e. Ta'i
he sese ti rat mesuwat sopo hy e iwary
pakup takat pe. 11 Yt miit'in mikuap ok tã i
Iesui ha'awynug itote Uwa sapo hy he rakat
y'y kawiat 6 kamũti howapy toimoherep y'y
kawiat itote. Sa'a wy'i yt totag i te turan
yt karãpe i Iesui timo herep tesaika hap

iwato hap nug hamuat mekewat Tupana
yn inug kuap minug ewy. Sa'a wy'i toha'a
wynug mi'i tã tawa Kana pe yi Karireia
pe. Toimo herep Tupana esaika hap topiit
pywiat wakuap nug hamuat kuap hap itote.
Uwa hy tutunug y'y kawiat te'e ra'a kasa
hawyi ti te'e ro'e ra'yn — Pywo ti rat Iesui
ti Tupana Mipo'oro Aiporekuat nuat i'atu'e
ipotmu'eria.

12 Mi'i hawyi ti Iesui toto tawa Kana kaipyi
tawa wato Kawa na'ũ kape toty to'y wyt'in
sese tehay towy ria'in wywuat hamo. Mi'i
hawyi tukup te'en porap'i itote. 13 Mi'i
hawyi Iuteuria wa'atunug hap e'at put'ok'e
irane i ra'yn mekewat te'e ru wa nẽtup
aikotã sa'a wy'i Tupana ti'a tuhep wanĩ
kaptia po pywiat hap e'at put'ok'e. Mi'i
hawyi Iesui toto Tawa koro Ierusarẽi kape.
14 Put'ok'e hawyi Tupana mõtypot hap yat
wato pe Iesui teke. Mi'i hawyi Tupana
mõtypot yat e'okipy tote toi'atupuẽti hũria
wewato ahup weneru haria uweria ko'i
weneru haria pykasu weneru haria sem
toipuẽti i'ewyte toipuẽti tineiru pore ra'at
haria apyk puaria yparakai ypyke tukup
te'en toi'a tu puẽti. 15 Mi'i pote Iesui tunug
haity kawiat i'atu'apiheg hamuat tutunug.
Mi'i hawyi haity wo toi'a tu sytpok ka-
hato Tupana mõtypot ehũria weneru haria.
I'ewyte toi'a tu sytpok wewato ahup ko'i
uweria ko'i toi'atusytpok Tupana mõtypot
yat pyi. Mi'i hawyi wuat'i etama etineiru
pat'ok pat'ok haria yparakai ko'i toi'a tu'ã
pe'okpun na'yn tohytpok yne tineiru ko'i
yi tote. 16 Mi'i hawyi Iesui to'e pykasu
weneru haria puo — Ewei'a tu po re nõtem
no ehepy kasu ko'i Tupana mõtypot hap
yat pyi e. Wãi yt ewetunug nei'o Ui'ywot
mõtypot yat weneru'i weneru'i ehap yat no
e. Moto ro mesu wepyi e. 17 Toi'a tu sopo
sopo yne hawyi hemiit'in te'e ru wa nẽtup
ta'yn aikotã sa'a wy'i miwan me tohenoi
hap kape — Atiky'e kahato emõtypot yat
Tupana e. Emõtypot hap yn atiky'esat ne'i
e mi'i pote ti aru ui'auka teran ne'i e miwan
me sa'a wy'i sese Iesui hap kape Saumu
69.9 pe. 18 Mi'i hawyi Iuteuria akag ko'i
apo'i'a tu'e — Uwe kahu epo'oro meke tã
nug Tupana mõtypot yat piat hamo i'atu'e.
Yt naku i meke tã ehap etunug pãi i'atu'e.
Kat pote eti'a tu sytpok sytpok mesuwe
i'atu'e. Tupana epo'oro mi'i tã nug hamo
pote etomoherep to koitywy eminug iwato
rakat Tupana esaika hamo uruepiat emo-
hey kuap hamo i'atu'e katupono merep hap
ewy etimo herep mesuwe hawyi uruikuap
ta'yn Tupana sese epo'oro meke tã nug
hamuat hap i'atu'e. 19 Mi'i hawyi toi'a tu
wesat — Pyno waku iwato kahato atimo
herep ehepe e. Ewei'a porok meiũwat Tu-
pana yat wato pote ati'ã pe'ok'am i ra'yn
mye'ym e'at pe yn atunug i ra'yn e Iesui
Iuteuria akag ko'i pe. 20 — Eeso kahato
i'atu'e kat pote sa'a wy'ite nagnia tunug
niatpo kahato 46 anu pe ta'atunug meiũwat
Tupana mõtypot yat wato i'atu'e. Aikotã
ten pyno etunug kuap mye'ym e'at pe yn
i'atu'e. 21 Ma'ato hã'ãkap wuo Iesui henoi
i'atuepe. Mio tã e topiit etiat pe Tupana yat
e. Ma'ato Iesui wyria'in i wyti mio tã e hap
yt uwe i ikuap ma'ato meiũran Iesui iku'uro
hawyi toĩne'en i ra'yn gu'uro pyi hawyi
ta'atukuap ta'yn kat som to'e sese hã'ãkap
wuo hap. 22 Mi'i hawyi ta'atu mohey po'og
Iesui ehay i'ewyte ta'atu mohey po'og sa'a
wy'iwuat Tupana e hap. — Pywo ti Tupana
ihay kahato nimuat Iesui ete miwan me
i'atu'e. 23 Mekewat ienuk wato turan Iesui
ti'a tu moe hãite kahato tawa Ieru sarẽi mi-
aria i'ahu rakaria. Mi'i pote typy'i kahato
itotiaria tipywo ra'yn Iesui kat pote te'e
ra'a kasa ra'yn iwat iminug ko'i yt miit'in
minug kuap ewy i ko'i kape. — Pywo
Mi'i Miit Tupana Mipo'oro Aiporekuat koro
wo i'atu'e. 24 Ma'ato Iesui yt tipywo hin i
tomohey i'atuepiat hap katu pono toikuap
ta'yn yt towat temiit'in sese i hap toikuap.
25 Yt uwe i henoi Iesui pe miit'in etiat wen
ma'ato toikuap ta'yn miit'in wanẽtup hap
ko'i tuwekaipyi. Toi'atukuap kahato miit'in
haype. Toikuap tuwewi miit'in wanẽtup
hap ko'i.

3

1 Toĩne'en tawa Ieru sarẽi me wẽtup ok
miit Niku temu e hap het rakat. Mi'i ti
Iuteuria ywania akag i'atu nãpin koro hat.
Wẽtup mo wãtym muo Nikutemu toto Iesui
kape. 2 — Urumu'e hat e ewat eminug
wakuap ko'i yt uwe misepap ewy i ra'yn
e. Mi'i pote uruikuap Tupana epo'oro
urumu'e hamo hap uruikuap mehĩ e. Mi'i
pote uruikuap Tupana toĩne'en ewywo ka-
hato Mehĩ e Iesui pe. 3 Ma'ato Iesui ti-
wesat — Pywo pe ti are'e epe uwe uwe
i'ywã'ĩ pakup mi'i haria yn ni te'e ro py
hu'at Tupana miit no e. Pywo ti rat wemo

herep pakup i haria tukupte'en aru atipy pe
aikope Tupana toĩne'en Morekuat no hap
tote are uhyt e. 4 Mi'i hawyi Nikutemu —
Yt uwe kuap i ra'yn ten teke pakup i toty
ymyẽ pe urumu'e hat e aikotã som pyno
waku watuwemo herep pakup i hap e. 5 —
Mesuwat ui'e hap ti pywo pe are'e wemo
herep pakup i haria yn ni te'e ro py hu'at
kuap Tupana emiit no e. Tupana aikoho
hawyi ti tutum Topã'ãu hawyi tomẽpyt no
ainug e. Mi'i hap ewy yn ni te'e ro py
hu'at miit'in Tupana mẽpyt'in no e Iesui
are. 6 — Ma'ato to'ywot kaipywiat wemo
herep hat ti miit yn na'yn topyhu'at ma'ato
Tupana pã'ãu kaipywiat wemo herep hat
ti Tupana mẽpyt ri ra'yn tuwe mo herep
e. 7 Kat pote yt hot'ok'e i uimienoi e'ywã'ĩ
pakup i ro ui'e hap e Iesui. 8 — Pyno ahenoi
po'og epe aikotã miit'in wemoherep pakup
i hap ete e. Pyno mi'i tã aikotã ywytu
hewyry tomi ky'esat ewy kahato hap ewy
e. Ipu'ehay watikuap kahato wen ma'ato
aikope pyi wasere tut hap yt uwe i ikuap
i'ewyte ito hap yt uwe i ikuap. Mi'i hap ewy
Tupana Pã'ãu tomo herep pakup i miit'in
tomi ky'esat ewy e. Yt heremo i Tupana
Pã'ãu ywytu ewy ma'ato put'ok'e hawyi
watikuap Tupana ra'yn Tupana sa'yru wo
Tupana saki'yt no wato py hu'at e. 9 Mi'i
hawyi Nikutemu to'e — Yt atikuap i te
emienoi Uhyt e. 10 — Pãi are en ai'ywania
Isareu ywania mu'e hat koro kahato pytkai
yt etikuap i mio wuat uimienoi epiat e
Iesui. 11 — Pywo pe ti ahenoi epe mesuwat
urumikuap ok tã e. I'ewyte uru'akasa hap
ok tã ma'ato yt etimohey i urumienoi ko'i
e. 12 Miit'in misepap sehay puo mesuwaro-
tiat ra'yn ahenoi epe ma'ato mi'i pytkai yt
etikuap hin i ui'e hap aikotã aporu etikuap
uimienoi Tupana misepap sehay puo atipy
totiat ra'yn ahenoi epe pote e. 13 Yt uwe i
mi'i rẽ toto atipy kape. Wẽtup ok yn toto
atipy kape mi'i ti wuat'i miit'in yke'et e
tuwepe. Yt uwe i mi'i rẽ toto atipy kape.
Wẽtup ok yn toto Mi'i Miit'in Yke'et Mi'i ti
atipy kaipywiat. Mi'i yn ni henoi kuap sese
Tupana misepap sehay atipy kaipywiat e.

14 Sa'a wy'i aha'a se'i Musei timo poĩ'ãm
aria'yp posak ete moi iã'ãkap imehit rakat
mohag wo. Mi'i tutunug yahig note
moi tok pe moi mieka tu'u ko'i moehãite
hamo ipap tet pupi. Mi'i hap ewy ti
aru uito miit'in yke'et ta'a tu mo poĩ'ãm
aria'yp posak ete e. 15 Mi'i hawyi meiẽwat
i'atu mi mo poĩ'ãm mohey haria wyti aru
wuat'i e'at piat ieĩne'en hanuaria tukup
te'en e. Uimo poĩ'ãm aru mekewat moi
iã'ãkap ewy miit'in moieĩne'en hamuat e
Iesui. 16 Katupono Tupana ti'atuky'e kahato
miit'in haype tutum Tosa'yru wẽtup ok
takat i'atuepe e. Mi'i pote uwe uwe imohey
mi'i haria wyti aru yt iku'uro sese i ma'ato
wuat'i e'at pe ra'yn i'atuehãite hap toĩne'en
e Iesui. 17 Ta'i Tupana tipo'oro Tosa'yru
miit'in ehakye ra'at hanuat sese. Ta'i yt
miit'in atuma'at'i ma'at'i hamo i Tupana
tipo'oro Tosa'yru e. 18 Uwe uwe Ha'yru
mohey haria ti Tupana yt ti'a tu'a piheg
i ma'ato irania'in ti aru Tupana mi'a tu'a
piheg wuanuaria tukup te'en mi'iria are.
Mi'iria pe wyti aru mio tã e Tupana — Yt
nakuaria i sese eipe e katu pono Uha'yru
uimiium pun haria eipe e. 19 — Atum kahu
ra'yn Uha'yru ariãty ewy ehepe mekewat
mu'ap uhowawiat moherep hamuat wen
ma'ato yt eweiky'esat i Uha'yru ariãty
ewywuat e. Yt naku i eipe e katupono po'og
i'ypyryp hap ne'i mi'i haype eweiky'esat
are katu pono eiminug sa'ag hap nug hap
po'og eweiky'esat i'ypyryp wiat haype e.
Mi'i pote i'ypyryp we yn eweikup te'en
e. Mi'i hap ete atikuap kahato uwe yt
nakuaria i hap e Tupana. 20 Yt nakuat i
nug haria i'atu py'ahak kahato ne'i ariãty
ete. Ta'atuky'esat pya kahato ta'atukawiat
hẽtyhot hap katu pono ta'a tu minug sa'ag
ko'i moherep hap yt ta'atuky'esat i haype
e. 21 Ma'ato irania'in wakuap nug neran
haria tõ'ẽ tõ'ẽ ariãty kape katu pono ta'a
tuky'esat ta'atuminug wakuat ko'i Tupana
esaika hap wywuat moherep hamo ta'a tu
ky'esat kahato e Iesui Nikutemu pe.

22 Meiũran hawyi toto Iesui yi Iuteu
kape. Topot mu'eria wywo yn toto. Mi'i
hawyi toĩne'en mot'i itote topot mu'eria
wywo. Mi'i tote hemiit'in ti'a tu set'ok
kahato miit'in y'y pe ma'ato yt Iesui i i'atu
set'ok ma'ato ipotmu'eria ne'i i'atu set'ok.
23 Mekewat e'at pe topyhik hap e'yianmete
wo'o set'ok hat Iuwãu ti'a tu set'ok miit'in
tawa hit Enũ pe yt pya hin i tawa Sarẽi
kai. 24 Toiky'esat Enũ hy miit'in set'ok
hamo ihy wato pote. Mi'i kape tõ'ẽ tõ'ẽ
miit'in Iuwãu kape te'eruweset'ok y'y piat
hamo. 25 Itote tu'uka tu'uka to'ope sehay

wo Iuwãu potmu'eria wẽtup ok Iuteu wywo
aikotã aikotã som po'og hãpyk wati'a tu
set'ok miit'in ta'atu'e hap ete tu'uka sehay
wo. 26 Mi'i hawyi tuwat Iuwãu kape te'e
ro'e hamo — Urumu'e hat i'atu'e mekewat
ihainia Iutãu e'y sakpuat emimoherep sa'a
wy'iwuat wyti toĩne'en mio meiũpe yi Iuteu
pe. Koitywy miit'in toi'a tu set'ok kahato
ra'yn itote po'og aikai. Yt naku i mi'i
tã uruto'e katu pono koitywy wyti wuat'i
miit'in tuwat kahato mi'i hat kape te'eruwe
set'ok hamo hawyi yt tõ'ẽ i po'og ahowawi
i'atu'e Iuwãu me. 27 Mi'i hawyi Iuwãu ti'a
tu wesat — Pyno po'og waku eweiwat Mi'i
Miit upi po'og waku eweikupte'en Mi'i Miit
emiit'in no uhemiit'in e katupono Tupana
tiky'esat wuat'i miit'in Mi'i Miit wanuat
sok hap e. Toiky'esat kahato yne miit'in
tuwat Mi'i Miit kape are e. Uito rat yt
Tupana Mipo'oro Eipo rekuat nuat i rat
e sa'a wy'i ma'ato uito Tupana Mipo'oro
yianmiat Aiporekuat sese hut hamuat enoi
hat ne'i uito are'e sa'a wy'i ehepe hap ewy
e Iuwãu. 28 Mi'i hat ne'i uito are e. Mi'i
pote uiwepit kahato Mi'i Miit mõtypot hap
ete e. Ta'i uiwepit aikotã uiwyok ehary'i
wuanuat kat hat ewy ne'i uito e Iuwãu.
Toterut ihary'i wuat towy ok kape hawyi
towy'ok miky'esat tohenoi ihary'i wuan-
uat pe. Toiky'esat pote tut te'aito wuat
kape. 29 Mi'i hawyi to'o kyi'at ra'yn. Uito
ti areĩne'en aikotã wewy ok ehary'i kat
hat ewywuat areĩne'en e Iuwãu. Meiẽwat
Miit topy hu'at teha ry'i uimi puẽti wywo.
Mi'i hawyi ihary'i pakup takat iwepit ka-
hato e. Iwepit pote uito i'ewyte uiwepit
ihary'i erut hat uito pote. Mi'i hap ewy
uito uiwepit kahato katupono uipotmu'eria
tuwat yne ra'yn Iesui kape are e. Mio aru
ipotmu'eria tukup te'en uipot mu'eria ko'i.
Ihary'i pakup ewywuat ipotmu'eria are se-
hay iã'ãkap wuo e Iuwãu wo'o set'ok hat.
30 Mi'i Miit wyti po'og po'og wakuat uikaw-
iat hat e. 31 Mi'i Miit atipy kaipywiat po'og
wakuat wuat'i kawiat hat are. Yi totiaria ti
ta'a tu mikuap ok tã yn henoi kuap ma'ato
atipy kaipywiat sut hat mienoi po'og iwato
yi totiaria mienoi kai are e. 32 Atipy kaipy-
wiat ta'a kasa hap tohenoi tomikuap ok tã
tohenoi ma'ato Mi'i Miit yt uwe i imohey
e Iesui piat. 33 Ma'ato wato mohey atipy
kaipywiat mienoi hawyi ti watikuap ti mer-
emo pywuat sese e Tupana wato'e hap e.
34 Tupana Mipo'oro atipy kaipywiat wyti
henoi hãpyk yne kahato topo'oro hat ehay
upi katu pono tutum yne Topã'ãu tehay
enoi hanuat pe e. 35 Ta'i Tupana tiky'e
kahato ti Tosa'yru mi'i tupono tutum yne
ipo pe e. 36 Pyno ti wato mohey pote yn
wuat'i e'at pe ra'yn ahehãite ma'ato yt wati
haymohey i Ha'yru pote ti yt karãpe i watoĩ
ne'en ahehãite hap ma'ato watu kup te'en
Tupana mi'apiheg ko'i wo e wo'oset'ok hat
Iuwãu topotmu'eria pe.

4

1 Yi Iuteu piat toĩne'en hap e'at pe Iesui
ti'atuset'ok kahato miit'in topotmu'eria po
wo kat pote yt tohet'ok i topo wo. 2 — Po'og
po'og iwat ipotmu'eria Iuwãu potmu'eria
kai po'og po'og miit'in toi'atuset'ok Iuwãu
kai i'atu'e nagnia ehay enoi haria. 3 Mio tã
i'atu'e hawyi Iesui toto ra'yn Iuteu e'yi pyi.
4 Mi'i hawyi Iesui toto te'yi Karireia kape yi
Samaria puo toto. Yt toto i mekewat wẽtup
mu'ap upi katupono toto teran yi Samaria
puo. 5 Mi'i hawyi toto tawa Sikat kape yi
Samaria puo. Itote nimo kahato ra'yn aha'a
se'i Iako toĩne'en. Sa'a wy'i te'yi tutum
na'yn tosa'yru Iuse pe. Mi'i tote ti ase'i
tunug y'y yi pan me. Mi'i hap kape Iesui
toto. 6 Atpo sake turan put'ok'e mekewat
yi ka'a ẽpeke hawyi Iesui ta'apyk yi ka'a
pyhyp hap ẽpeke. Tuwemohy ra'yn mu'ap
hake topysero ra'yn pote. 7 Itote pyi ma'ato
ipotmu'eria ra'yn tuwat tawa Sikat kape
mi'u so'o kyi'at hamo. 8 Mi'i pytkai wẽtup
ok hary poria tut ra'yn y'y so'osat hamo.
Put'ok'e tipytpe hawyi Iesui to'e tope. —
Eherut ro uhepe y'y mana e. 9 Mi'i pote
toiwesat — En ni Iuteu ywania ma'ato uito
ti Samaria ywania ne'i e. Kat poteĩ ehay
uiwywo mimi yt eheko ewy i e. Kat pote
uipo pyi etiky'esat y'y mimi e katupono Iu-
teuria ywania yt to'oehay teran i yi Samaria
ywania wywo e. 10 Mi'i hawyi toiwesat —
Yt etikuap i kahato mana uwe y'y ẽtup epe
e. Yt etikuap i kahato kat som Tupana tum
neran epe mana e. Etikuap pote meremo
ehẽtup uhepe y'y sese wo'o moieĩ ne'en
hap emoieĩne'en hamuat wuat'i e'at piat
hamuat e. 11 Mio tã e hawyi toiwesat —
Yt kat i kahu ekuiru'a saity etiat y'y sat
hamuat e katupono meiũwat pyi pya poity'i
yi pe y'y e. Aikotã aru pyno etum uhepe
y'y uimoieĩne'en hamuat e. 12 Nimo kahato

urue'a se'i Iako ti hum uruepe mesuwat
yi ka'a piat y'y sat hap e. Sa'a wy'i ti
Iako mẽpyt'in te'e ru we'y'u mesuwat yi
ka'a piat y'y wo. I'ewyte iwat ihũria te'e
re'y'u meiũpe i'ewyte urue'ase'i Iako te'y'u
meiũpe mimi e. En apo pyno po'og wakuat
y'y moherep hat urue'ase'i Iako kai mimi e.
13 Mio tã e hawyi toiwesat — Uwe uwe te'y'u
meiũwat pe meiũran te'y'utui i ra'yn.

14 Ma'ato uwe uwe mekewat uimiium y'y
wo te'ere'y'u mi'i haria ti aru yt karãmuo i
ra'yn te'ere'y'utui i e katupono uimiium y'y
toĩne'en emoieĩne'en hamuat wuat'i e'at
piat ihãite rakat ra'yn. Uimiium y'y yrasa
sese ewy ra'yn tuwẽtem y'y epy'a pyi mana
e. 15 — Pyno mimi etum no uhepe ewat
e'y'y e. Mi'i rokirẽ mono yt karãmuo i
ra'yn are'y'utui hawyi yt karãmuo i ra'yn
ariot meiũpe y'y so'osat hamo e. 16 Mio tã
e hawyi Iesui timo herep ta'yn hary poria
pe iminug sa'ag ko'i. Mi'i pote to'e tope —
Pyno eterut ro e'aito uhowawi mana e. 17 —
U an mimi yt uhe'aito i rat e. Mio tã e ne'i
toiwesat pote to'e — Pywo pe ti mio tã ere
mana katu pono yt e'aito kahato i. 18 Mio
ti wẽtup ok e'aito wywo i ra'yn ereĩne'en.
Ha'awyte ti e'aito wo 5 ok wẽtup ok wẽtup
ok tuereto wo mi'iria eti'a tu'atoiat yne.
Yt naku i mi'i tã mana e. Mio tã e Iesui
tomo herep hary poria pe yt iwe'eg i hap
kuap haype. 19 Mi'i pote toiwesat — Are
an Mimi En ni Tupana mikuap yn moherep
hat e. 20 Sa'a wy'i uru'y wot'in tomõ typot
Tupana mesuwat e'yity'ok totepyi Mimi
ma'ato eiperia Iuteuria tawa Ierusarẽi me
yn waku watomõtypot Tupana e haria eipe
e. 21 Mi'i hawyi to'e — Etimohey ro ui'e
hap mana e. Meiũran ti aru yt eweiwat i
ra'yn meiũwat yity'ok kape. Yt uwe i tuwat
aru Tupana mõtypot tawa Ierusarẽi kape
Tupana mõtypot hamo katu pono wẽtup
e'at pe ti aru miit'in pywiat yt sa'awy'iwuat
ewy i ra'yn timõ typot haty wo Tupana
sese aikope aikope hap upi. 22 Ei'ywania yt
ikuap i kahato Tupana mõtypot hap are.
Uwe Tupana sese hap yt eweikuap hin i
are. Ma'ato uruto uruikuap kahato Tupana
katupono Iuteuria ywania kaipyi tut ra'yn
miit'in ehakye ra'at hat e. 23 Mesup ti aru
tut ra'yn Tupana mõtypot hap yt mesuwat
ewywuat i ra'yn katu pono Tupana mõ-
typot haria sese ta'a tu py'a pywiat ta'a
tu wa nẽtup hap kaipywiat ra'yn imõtypot
hãpyk kahato haria ra'yn tukup te'en Tu-
pana miky'esat ewy e. 24 Tupana toĩne'en
Ipã'ãu yn yt heremo i mi'i tupono toiky'esat
tomõ typot hap yt heremo i. Aiwa nẽtup
we yn pywo sese e hap kaipywiat aipy'a
pywiat mio toiky'esat tomõtypot hap mana
e. 25 — Are an atikuap teran meiũran ti
aru Tupana tipo'oro temiit Aiporekuat nuat
aimu'e yne hamuat mekewat Wuat'i Miit'in
Porekuat e hap het rakat e. 26 — Yt meiũran i
ra'yn ti aru mana katupono tut kahu ra'yn.
Uito ra'yn meiũ hemiit mana e Iesui. 27 Mi'i
turan ipotmu'eria put'ok'i'atu'e mi'u kyi'at
hawyi. Mi'i hawyi te'e ra'a kasa Iesui ihay
haryporia wywo. Mi'i hawyi te'eruwanẽtup
kahato — Kat poteĩ Iesui ihay hary poria
wywo i'atu'e. Irania'in wo'o mu'e haria yt
i'atuehay teran i haryporia wywo ahetama
puo i'atu'e te'e ru wa nẽtup hawe. 28 Mi'i
hawyi mana toiat tekui ru'a mekewat y'y
sat hap itote hawyi toto meremo tetawa
Sikat kape. 29 Put'okto'e hawyi to'e itotiaria
pe — To'iro woro ho'o mo'a kasa wẽtup ok
miit iuẽpiat kape yne uiminug sa'ag toimo
herep ta'yn yt uwe i piat henoi pytkai e.
Tupana Mipo'oro Aiporekuat nuat apo Mi'i
Miit e i'atuepe. 30 Mi'i hawyi tuwat tuwat
hary poria upi tawa pyi te'e ra'a kasa Iesui
kapiat hamo. 31 Mi'i turan Iesui emiit'in te'e
ro'e Iesui pe — Urumu'e hat waku ra'yn
aimi'u. Erenuk to i'atu'e. 32 Ma'ato toi'a
tu wesat — Waku ra'yn e ui'ok ta'yn e.
Toĩ uimi'u yt eimikuap i ma'ato e. 33 Mi'i
pote to'ope apo'i'atu'e — Toĩ apo wẽtup ok
imi'u erut hat meiko pe tawa pe ahewyry
turan i'atu'e. 34 Mi'i pote Iesui to'e. —
Uiwy ria'in e aikotã mi'u wo ai'ok hawyi
aimo wepit kahato mi'i hap ewy uipo'oro
hat miky'esat nug uhepiat hap uimo wepit
kahato atu'u hawyi e. 35 Uiwy ria'in mio tã
ewei'e eiwo'ope. Meiũran 4 ewaty hawyi
ti aru aimikoi waku ra'yn haat ra'yn ewei'e
eiwo'ope e. Uito ti ma'ato are'e ehepe
ewei'a kasa ro aiko kape are ewei'a kasa ro
Samaria ywania kape e. 36 Mio ti haat ra'yn
waku ra'yn eweiterek to are ra'yn ehepe
e. Wẽtup ok ikoi hat wẽtup ok iterek hat
e miwan me hap ewy are ehepe. Uwe
ipotpap ikoi hap ete uwe ipotpap iterek hap
ete mi'i hat tipuẽti aru tosa'up e. 37 Pywo
ti Tupana ehay sytpok haria imipo'o roria
tipuẽti aru ha'up e. Iterek tipyt saipepe
ti aru typy'i ra'yn miit'in wuat'i e'at piat

ieĩne'en hanuaria ra'yn tukup te'en meke-
wat e'at pe e. I'atu wepit kahato ikoi haria
iterek haria e. 38 Mi'i tã woro ho'o po'oro
mikoi terek hamo ra'yn aikope ha'a wy te
wuaria ei'yian miaria ikoi hap kape hap
ewy woro ho'o po'oro e. Aikope Tupana
ehay moherep haria i'atu potpap sa'a wy'i
hap kape woro ho'o po'oro e. Ta'i haat
ra'yn wyti ikoi hawuo mio uipot mu'eria
e. Ewei'a kasa ro e. 39 Mi'i to'e turan tõ'ẽ
kahato tuwe wawi typy'i ra'yn yi Samaria
piaria Iesui mohey haria wo te'ero py hu'at
mekewat hary poria ehay upi. — Tupana
Mipo'oro Aiporekuat nuat apo iuẽpiat Miit
katu pono yne uiminug sa'ag moherep yt
uwe i piat henoi pytkai hat mi'i e hap upi.
40 Put'ok ta'a tu'e hawyi te'e ro'e Iesui pe —
Waku ereĩne'en uruetawa pe mehĩ i'atu'e.
Mio tã i'atu'e pote ti typy e'at toĩne'en
i'atue tawa pe. 41 Mi'i hawyi toi'a tu mu'e
ra'yn itotiaria. Mi'i hawyi itotiaria typy'i
ra'yn Iesui mohey haria te'e ro py hu'at.
42 Mi'i hawyi te'e ro'e — Mana i'atu'e sa'a
wy'ite ti ehenoi uruepe hawyi uruimohey
ra'yn ma'ato mio Iesui uruikuap ta'yn ihay.
Uruwa nẽtup hawe toĩne'en na'yn. Mi'i
tupono — Mi'i ti rat mesuwat yi totiat wo'oe
hakyera'at hat uruto'e. Koitywy uruikuap
ta'yn uruimohey ra'yn po'og sa'a wy'iwuat
— Ai'ywot Tupana Mipo'oro Aika'iwat nuat
e'e hap ewy mana i'atu'e.

43 Toĩne'en Iesui yi Samaria pe typy e'at
hawyi toto ra'yn tomotag hap yi Karireia
kape. 44 Mu'ap upi Iesui to'e topot mu'eria
pe — Ara'aipok hamuat uimotag hap kape
tawa Nasare kape e. Pywo pe are'e ehepe
Tupana ehay moherep hat wyti imotag
haria yt timõ typot i yt ta'a tu mohey i yt
ta'a tu'ok sat'i i e Iesui. 45 Put'ok'e Iesui
yi Karireia pe hawyi itotiaria i'atu wese
tuete kat pote te'era'akasa ra'yn imisepap
ko'i tuwat hupiat tawa Ieru sarẽi kapiat
hawyi ienuk hap koro e'at pe. 46 Mi'i hawyi
Iesui toto tawa Kana kape yi Karireia piat
aikope Uwa hy nug y'y kawiat hap kape
toto. Yt pya i tawa Kana kai toĩne'en wẽtup
tawa Kawa na'ũ e hap. Itotiat tawa ka'iwat
sa'yru ti i'ahu kahato rakat. 47 Karãpeĩ
mi'i turan i'ywot tikuap ta'yn Iesui put'ok'e
tawa Kana pe hap mi'i hawyi toto mer-
emo hẽtup hamo — Uha'yru moehãite epiat
hap ti atiky'esat e. I'ahu kahato iku'uro
hamuat uha'yru uhyt e. Mi'i pote morereto
teran uhetawa Kawa na'ũ kape imoehãite
hamo e. 48 Mi'i pote Iesui tiwesat — Are
pãi yt ewei'a kasa i uiminug wakuap ko'i
kapiat pote rasom yt uimohey hin i eipe e.
49 Ma'ato i'ahu rakat ywot to'e — Merep to
mehĩ. Iku'uro irane uha'yru e. 50 Ma'ato
Iesui tiwesat — Yt iku'uro i esa'yru uhyt.
Ihãite ra'yn emẽpyt e. Pyno era'aipok i ro
e'yat kape katu pono waku ra'yn e Iesui.
Mi'i hawyi imohey hap wywo toto tosa'yru
kape. 51 Mi'i hawyi mu'ap tote hemiit'in
tõ'ẽ heowa kape — Uruka'iwat i'atu'e ihãite
ra'yn ti esa'yru uhyt i'atu'e. 52 Mi'i hawyi
apo'e — Kat e'at kahu uha'yru ihãite e.
— Ga'atpo atpo sake pyi ti ipiit sakup nik
tokosap ta'yn meremo ihãite ra'yn i'atu'e.
53 Mi'i hawyi iwatetup ta'yn Iesui atpo sake
pyi to'e hap kape — Ihãite i ra'yn ti esa'yru
e hap kape. Mi'i hawyi i'ywot timohey
ra'yn Iesui. Torania ra'yn itotiaria imohey
i'yat piaria ta'a tukuap hawyi. 54 Mi'i tomi
sepap tutunug na'yn yi Karireia pe ta'aipok
yi Iuteu kaipywiat hawyi. Typuo ra'yn
wakuap tutunug iwato rakat tomi sepap yi
Karireia piaria ete. Sa'a wy'i tutunug sapo
hy y'y kawiat. Mi'i hawyi toimoehãite pya
pyi ha'yru iku'uro irane rakat.

5

1 Mi'i hawyi yi Karireia kaipyi Iesui toto
tawa Ieru sarẽi kape i ra'yn ienuk hap
koro kape toto. 2 Mi'i hawyi Ieru sarẽi me
toĩne'en yt pya i oken'ypy kai y'y eiam
iwato rakat Peteta e hap het rakat. Mi'i
tote y'yẽpe ete 5 og toĩne'en. Mi'i ti yt
pya i aikope i'atuhũ uweria ko'i e'oken'ypy
kai aikope tuwehyt'ok i'atuhũria Ierusarẽi
me hap. 3 Mi'i tote i'atue'og me tukup
te'en i'ahu rakaria typy'i kahato y'y eiam
ẽpeke. Yt ihapytig i rakaria yt ipoĩ'ãm kuap
i rakaria ipy kĩ'ã rakaria ti tukupte'en. 4 Mi'i
tote ti ta'a tue katup y'y mum'ok mum'ok
e hap katu pono atipy kaipywiat Tupana
mipo'oro put'ok'e tuereto ihypykoĩ hanuat.
Mi'i hawyi ihy pykoĩ turan mohag wo topy
hu'at y'y. Sa'a wy'iwuat wyti mekewat y'y
piat seke hat topyhu'at ihãite ra'yn i'atu'e.
5 Toĩne'en itote wẽtup ok i'ahu rakat nimo
kahato 38 i'aman mot piat turan ra'yn i'ahu
atug me tetupe tote toĩne'en. 6 Mi'i Iesui
ta'a kasa hawyi toikuap nimo ra'yn i'ahu
hap. Mi'i hawyi to'e tope — Ehãite hap
apo etiky'esat uhyt e. 7 — Ta'i e ma'ato yt

uwe i ui'y kesat uipo wyro y'y piat uipag
hamo uhyt e. Tut tuereto y'y hypykoĩ
hat wen ma'ato yt areke kuap i katu pono
irania'in — Wãi'i'a tu'e uhepe hawyi tuwe
hyt'ok wehyt'ok y'y pe uhe'yianme pote.
Yt uwe i ui'y kesat y'y piat uipag hamo.
Mi'i pote yt areke kuap i e. 8 Mio tã e
hawyi to'e Iesui — E'ãpe'ok'am no mehĩ e.
Etat ro etupe hawyi ewyry ro e. 9 Mio tã
to'e hawyi meremo waku. Ipoĩ'ãm na'yn
hawyi totat tetupe hawyi toto ra'yn ihãite
ra'yn Iesui ehay pyi. 10 Mi'i hawyi mu'ap
upi Iuteuria akag ko'i te'ero'e imimoehãite
pe — Koity'i e'at Tupana mõtypot hap e'at
pe ne'i uhyt i'atu'e. Yt etioto tei'o etupe
mesup e'at pe ne'i katu pono iwan miat
ainãpin hap wyti wãi'e kahato meke tã hat
ete i'atu'e. 11 — Ma'ato uimoehãite hat to'e
uhepe — Etioto ro etupe hawyi ehewyry ro
e uhepe e. 12 — Uwe kahu pyno mio tã e
epe i'atu'e. 13 — U e yt atikuap i uwe uimoe
hãite uhyt'i'in e katu pono miit'in typy'i
tok puo toto pote yt ahẽtup kuap i kat eĩ
eset ui'e hap e. 14 Meiũran tomi moe hãite
Iesui tipuẽti Tupana mõtypot yat pe i ra'yn.
Mi'i hawyi to'e tope — Ewe'eg wo uhyt sa'a
wy'iwuat eminug sa'ag. Yt etunug i ra'yn
ma'ato etunug ne pote ti aru meiũran po'og
sa'ag topyhu'at ekai e'ahu sa'awy'iwuat kai
e. 15 Mi'i hawyi toto ra'yn Iuteuria akag
ko'i kape henoi hamuat — Uimoehãite hat
Iesui e i'atuepe. 16 Mi'i pote Iesui ta'a tu
sa ty'i sa ty'i katu pono Tupana mõtypot
e'at pe toimoe hãite ra'yn. 17 Ma'ato Iesui
to'e Iuteuria akagnia pe — Ui'ywot ipotpap
kahato te ti wakuap nug hamo Uito i'ewyte
uipotpap kahato wakuap nug hamo wuat'i
e'at pe e Iesui. 18 Mi'i tã e pote Iuteuria
ti'auka teran ne'i Iesui katu pono ipotpap
Tupana mõtypot e'at pe i'ewyte to'e Tu-
pana Ui'ywot e tuwenug Tupana ewy te
pote. 19 Mi'i hawyi to'e Iuteuria akagnia
pe — Pywo pe yt kat i tuwe py'apyi Ha'yru
tunug. To'ywot minug ewywuat yn ni
tutunug. Teha'at To'ywot minug ewawiat
hawyi tutunug i'ewywuat e. 20 I'ywot tiky'e
Tosa'yru mi'i pote toimo herep tope yne
tominug ko'i e. Meiũran ti aru po'og toimo
herep mesuwat kai eimo wa nẽtup hamo
e. 21 I'ywot ti'a tu moieĩ ne'en pakup i mam
haria. Mi'i hap ewy ti Ha'yru ti'a tu moieĩ
ne'en tomi'ai roria ko'i e. 22 I'ywot wyti
aru yt henoi i uwe uwe imi'a piheg wuat
ma'ato henoi hat topyhu'at Ha'yru kai uwe
uwe i'apiheg haria henoi hamuat e. 23 Mi'i
hap nug hamuat tutum yne Tosa'yru pe
katupono toiky'esat Tosa'yru mõtypot hap
tomõtypot hap ewy toiky'esat e. Uwe uwe
Ha'yru yt mõtypot i ipo'oro hat I'ywot yt
mõtypot i hat topy hu'at. 24 Pywo pe ti
are'e ehepe uwe uwe uhehay ẽtup hat ti aru
uipo'oro hat mohey hat mi'i hat ti aru topy
hu'at wuat'i e'at pe yt karãpe i imi'a piheg
wo topy hu'at. Iku'uro hap tokosap ta'yn
hawyi heĩne'en hap yn topy hu'at wuat'i
e'at piat ikai e. 25 Pywo pe ti are'e ehepe tut
ti aru koitywy put'ok'e ra'yn he'at karãpeĩ
iku'uro rakat ewy Tupana kapiat hat ikuap
ta'a tu kaykay Tupana Sa'yru piat hap ihay
kuap haria i'atue hãite ra'yn wuat'i e'at pe
e Iesui. 26 I'ywot toĩne'en tuwekaipyi yt uwe
i inug. Mi'i hap ewy tutum Tosa'yru pe
tuwe kai pywiat toĩne'en hap e. 27 Tupana
to'e Tosa'yru pe — En wyti Miit'in Yke'et
miit sese eropy hu'at mi'i tupono waku
ere'e uwe waku uwe yt uwe topy hu'at
wo'o'a piheg haria wo uwe yt hap miit'in
me e Tupana Tosa'yru pe. 28 Pyno eiwa
nẽtup kahato uimienoi pakup kape pote
meiũran ti aru po'og iwato ahenoi ehepe
e Iuteuria pe. Tut wyti aru mekewat e'at
pe ti aru yne misyp ko'i map haria ikuap
ta'yn Ha'yru ehay hawyi te'e ru we nõ'ẽ
ra'yn ta'a tusyp hawyi e. 29 Wakuaria te'e
ru we nõ'ẽ ta'a tuieĩ ne'en wuat'i e'at piat
hap kape e ma'ato yt nakuaria i ti aru
te'e ru we nõ'ẽ ho'opot hap kape e. 30 Uito
ti yt arepot'airo hin i uiwe py'a pyi uwe
uwe wo'o'a piheg hanuat hap ete ma'ato
yt nakuat i e Tupana pote Uito i'ewyte yt
nakuat i are wy ma'ato wakuat e Tupana
pote Uito wakuat are te wy mi'i hat pe e
Iesui. 31 Uiwewi ahenoi uiwewi uwe Uito
hap ete pote heso kahato rakat areĩne'en.
32 Mi'i pote toĩne'en wẽtup ok uwe Uito
hap enoi hanuat mi'i ti ahet'ok hat Iuwãu.
Mi'i ti henoi hãpyk kahato uhetiat uwe
Uito kahato hap ete e. 33 Sa'a wy'i te wyti
eweipo'oro ehemiit'in Iuwãu kape uwe Uito
hap kuap hamo. Mi'i hawyi toi'a tu wesat
pywo piat hãpyk ta'yn uwe Uito hap ete.
34 Kat e Iuwãu uhetiat tohenoi uikuap ehep-
iat hamo eheha kye ra'at hat Uito hat are
ma'ato kat e uhetiat tohenoi hap atikuap
uipy'a pe yt Iuwãu kaipyi i arekuap uwe
Uito hap e. 35 Ta'i sa'a wy'i Iuwãu mienoi

uhetiat ariãty ewy hẽtyhot yne e. Ha'a
wyte ran eweikup te'en Iuwãu ehay upi
ihay se kahato ewei'e sa'a wy'i. 36 Pyno
Iuwãu mienoi kaipyi eweikuap sa'a wy'i
uwe Uito hap ma'ato mesup po'og na'yn
eweikuap katu pono uiminug iwato hap
kaipyi Ui'ywot miky'esat nug hap kaipyi
eweikuap ta'yn Uito Ui'ywot mipo'oro hap
Iuwãu mienoi ewy ra'yn. 37 I'ewyte Ui'ywot
uhenoi ra'yn ma'ato yt eweikuap i ihay.
Katu pono uipo'oro hat yt karãpe i ewei'a
kasa howa kape e. 38 Mi'i pote yt kat
i eipy'a pe Ui'ywot mienoi katu pono yt
eweimohey i imipo'oro Uito e Iuteuria pe.
39 Eiwe mu'e kahato Tupana mipo'oro iwan
ete eipe — Miwan ni ahehakye ra'at kuap
ewei'e eiwo'ope e. 40 Pywo ti yt eweikuap i
uhetiat miwan henoi kahato mi'i pytkai ti
eipe yt eweiwat teran i uhowawi eheĩne'en
hap sese sat hamo. 41 Uito yt atikat i miit'in
miat waku kahato En e hap. 42 Eipe woro
ho'okuap kahato. Atikuap ta'yn yt kat i
Tupana ky'e hap eipy'a pe e. 43 Ariot ti
Ui'ywot ehay pyi ma'ato yt eiwese i uhete
ma'ato meiũran ti aru tuwehay pyi wẽtup
ok i ra'yn tut — Uito eipo rekuat Tupana
mipo'oro. Mi'i ete ti aru eiwese ra'yn e.
44 Kat pote yt karãmuo i uimohey teran
eipe. Eweiky'esat kahato miit'in miat waku
kahato eipe i'atu'e hap ma'ato Tupana piat
waku kahato eipe e hap yt eweiky'esat i
yt eweikuap i pote e. Pyno yt karãmuat i
uimohey hanuaria eipe e. 45 Watunug Musei
wãi'e hap ko'i hawyi watu we ha kye ra'at
kuap ewei'e ma'ato meiũran aru Musei yt
iwese hin i ehete katu pono einãpin hap
tomiwan miat yt hap ewy i ewetunug mote
Tupana pe tohenoi aru — Meimuẽ wuaria
tig yt naku i nug haria i e aru ehepiat e Iesui
Musei yn aheha kye ra'at kuap haria pe.
Mi'i hawyi to'e Iesui mi'iria pe — Yt eiwa
nẽtup tei'o uito are'e aru Ui'ywot pe mi'iria
yt naku i nug haria are ehepiat katu pono
mekewat e'at pe aru Musei tuwe mo herep
Tupana pe — Yt naku i nug haria mi'iria
e aru ehetiat Tupana pe are e Iesui Musei
e hap nug hawyi watu we ha kye re'at haria
pe. 46 Musei miwan eweimohey pote ti aru
uimohey haria wo eweipyhu'at mesup katu
pono Musei henoi kahato yianme uhetiat
iwan me e Iesui. 47 Yt eweimohey i Musei
mienoi miwan me uhetiat pote aikotã aru
uimohey eipe e Iesui Iuteuria akag ko'i pe.

6

MATEU 14.13-21 MAKU 6.30-44 IRUKA 9.10-17 PIAT EWY

1 Mio tã to'e kahu hawyi toto ra'yn Iesui
yi Karireia hyemyi'a sakpo mekewat ihye-
myi'a Tiperiati e hap het rakat sakpo. 2 Mi'i
hawyi hewat'ymo miit'in tuwat typy'i ka-
hato katu pono te'era ha'at teran imisepap
wo'omoehãite hap kape. 3 Mi'i totepyi Iesui
ipot'am yity'ok kape. Put'ok'e yity'ok tote
hawyi ta'apyk itote topot mu'eria wywo.
4 Porap put'ok'e mekewat ienuk koro hap
e'at yt pya i ra'yn turan. Mi'i ienuk hap
e'at pe Iuteuria hekatup aikotã sa'a wy'i
Esitu e'yi kaipywiat wanĩkaptia po pywiat
Tupana ti'atuehakyera'at irania'in hap e'at
pe ta'a tu he katup. 5 Mi'i hawyi yity'ok
totepyi Iesui ta'akasa miit'in typy'i kahato
õ'ẽ haria kape. Mi'i hawyi apo'e topot
mu'e Wiripi pe — Aikope pyi aru iwato
mi'u wati puẽti typy'i rakaria mi'u wo e.
6 Mio tã e Wiripi iã'ãg hamo katu pono
mi'i ikuap aikope pyi mi'u toipuẽti kuap
miit'in poi hamuat hap. 7 Mi'i hawyi Wiripi
tiwesat — Are pãi iwato kahato ti i'atumi'u
sa'up uhyt e. Toĩne'en aipo pe pote 200
e'at motpap kapiat ma'ato mi'i pytkai yt
put'ok'e hin i i'atu mi'u sa'up nug hamo
e Wiripi. 8 Mi'i hawyi Simãu Peteru ywyt
Ãtere ipotmu'e to'e Iesui pe 9 — Meiũwat
kurum po pe 5 a yn man Sewata iã'ỹi kawiat
i'ewyte typy pira hit yn Uhyt ma'ato yt
put'ok'e hin i typy'i rakaria poi hamo e.
10 Mi'i hawyi Iesui to'e topot mu'eria pe —
Ewei'apyk to meimuẽ puo ewei'e ro miit'in
me e. Mi'i hawyi te'e ra'apyk mopep hyp
we mopep tok kahato itote pote. 5000
ihainia itote te'era'apyk. 11 Mi'i hawyi Iesui
tat man hawyi waku e Tupana pe hawyi
toipat'ok pat'ok topot mu'eria pe meke-
wat man toimo wato kahato. Mi'i hawyi
ipotmu'eria tum miit'in sem me apyk haria
pe. Mi'i hawyi i'ewyte pira hit typy rakat
toipat'ok pat'ok i'atumi'u wo. 12 Mi'i hawyi
te'e renuk kahato i'atu'ok kahato. Mi'i
hawyi to'e Iesui temiit'in me — Eweikat ro
i'atumi'u ieĩpyt uhyt'i'in e. Yt naku i mi'u
wato mo satek e. 13 Mi'i hawyi ta'a tuwo
12 e'yrysakag me topyhu'at heĩpyt miit'in
mi'u ieĩpyt 5 man yn typy pira hit kaipyi.
14 Mi'i pote Iesui minug wakuap kapiat akasa
haria te'e ro'e to'ope — Pywo pe ti aimie

katup Mi'i Miit i'atu'e. Mi'i Miit ti Tupana
Mipo'oro tehay moherep ahepiat hanuat
i'atu'e. To'iro pyno watunug meremo Mi'i
Miit Aiporekuat no i'atu'e to'ope. 15 Ma'ato
i'atuwanẽtup hap Iesui tikuap ta'yn topy'a
pe — Uinug irane ta'atuporekuat no mi'u
ky'ewi yt uimiky'esat ewy i e tuwepe. Mi'i
tã ne'i toikuap hawyi meremo toto ra'yn
i'atupy'asetpyi yity'ok kape. Tuweran ne'i
toto ra'yn yt toiky'esat i tuwepag i'atupo pe
i'atuporekuat no haype.

MATEU 14.22-23 MAKU 6.45-52 PIAT EWY

16 Wãtym'i hawyi ipotmu'eria tuwat ra'yn
ihyemyi'a kape. 17 Mi'i hawyi tuwe hyt'ok
yara pe hawyi tuwat ysakpo teran tawa
Kawana'ũ kape ma'ato yt uwe i Iesui i'atu
py'asetpe. 18 Mi'i hawyi ywytu uato put'ok'e
ihyemyi'a tote. Mi'i hawyi ihy we'okmoĩ
wato'in kahato. 19 Ihyemyi'a py'a setpiat
turan te'e ra'a kasa ra'yn Iesui kape. Tut
ra'yn i'atuupi yawa tote hewyry. Te'e ra'a
kasa hawyi te'e ro ken'ẽ kahato. 20 Iesui
to'e i'atuepe. — Uito rat yt eweiken'ẽ tei'o
e. 21 Ta'a tuehay kuap hawyi ereke uhyt
i'atu'e. Mio tã i'atu'e hawyi Iesui teke
ra'yn yara pe. Mi'i hawyi put'ok'i'a tu'e
aikopuo tuwat hap tote merep hap ewy
Tupana inug. 22 He'i hot'ok pe ihyemyi'a
sakpuaria imi'atoiat ko'i tikat ra'yn Iesui
— Aikowo som toto Iesui i'atu'e. Ga'atpo
ti wẽtup yara yn toĩne'en mesuwe. Mi'i
puo ra'yn tuwat Iesui potmu'eria ma'ato
Iesui yt toto i i'atu'e. Aikowo som pyno
toto i'atu'e. 23 Mi'i hawyi tõ'ẽ po'og yara
puo aikope sa'a wy'i Iesui ti'a tupoi man
wo hap kape. Aikope waku e Tupana pe
hap kape tõ'ẽ tõ'ẽ tawa Tipe riati kaipyi.
24 Ma'ato yt ta'a tu puẽti Iesui i'ewyte yt
ta'a tu puẽti i ipotmu'eria. Mi'i tupono
tuwe hyt'ok ta'a tue'yara ko'i piat i ra'yn
hawyi tuwat ysakpo tawa Kawana'ũ kape
ikat hamo. 25 Put'ok'i'a tu'e ysakpo hawyi
ta'atupuẽti ta'atumikat hawyi apo'i'a tu'e
Iesui pe — Kat puo eriot meikowo urumu'e
hat i'atu'e. 26 Ma'ato Iesui ti'atuwesat — Pãi
e atikuap kat hamo uikat eipe e. Eimo'ok
mi'u wuat hamo yn uikat eipe e. Ma'ato
atunug uimisepap Tupana esaika hap upi
uwe sese Uito hap moherep hamo ma'ato
yt eweikat hin i uwe Uito sese hap kuap
hamo. Man atimowato kahato eimo'akasa
hamo uwe sese Uito hap kuap hamo ma'ato
man wuat eimo'ok hap yn eweikat. Ta'i
man u hap upi yn uikat eipe. Iwato ka-
hato uimisepap nug hap man ati'a tunug
ehehamo uwe Uito moherep hamo ehepe
wen ma'ato yt uimohey hin i aremoherep
pytkai e. 27 Yt naku i eimo'ok mi'u wuat
hap yn eweikat mesuwe e. Eweikat ro
mi'u sese wuat'i e'at piat eimo'ok kuap
sese hamuat eimoieĩ ne'en hamuat are
e. Miit'in Yke'et tum neran kahato mi'u
eimoieĩ ne'en wuat'i e'at piat hap e mi'i
tupono eweikat ro e. Uito eheyke'et tum
kahato ehepe man sese katupono Ui'ywot
waku etum no i'atuepe i'atu mi'u sese e
ra'yn uhepe e Iesui. 28 Mi'i hawyi apo'i'a
tu'e — Aikotã som pyno Tupana tiky'esat
urutunug i'atu'e. 29 Mi'i hawyi Iesui tiwesat
— Tupana tiky'esat kahato ti tomi po'oro
mohey ehepiat hap e Iuteuria pe. 30 Mio tã
e hawyi te'e ro'e — Kat som pyno etunug
irane iwato rakat Tupana minug ewywuat
uru'akasa hamo ekuap hamo emohey hamo
i'atu'e. 31 Sa'a wy'i ti Ai'y wania tu'u man
yahig note i'atu'e aikotã miwan tohenoi
Esutu 16.15 pe — Atipy kaipyi Musei tum
man i'atumi'u wo e miwan me i'atu'e. 32 Mi'i
hawyi Iesui ti'a tu wesat — Mekewat man
atipy kaipywiat yt Musei miium i ma'ato
Ui'ywot miium. Koran tutum i ehepe wẽtup
man are. Mio Ui'ywot miium na'yn man
sese emoieĩne'en wuat'i e'at pianuat tutum
na'yn ehepe e tuwepe e. 33 Tupana wat man
tut ra'yn atipy kaipyi. Tutum ne'en neran
wuat'i miit'in moieĩne'en hamuat e. 34 Mi'i
pote te'e ro'e tope — Urupoi ro pyno mi'i
man wo Uhyt wuat'i e'at pe i'atu'e. 35 Ma'ato
Iesui ti'a tu wesat — Mi'i man ni Uito e.
Uito rat mi'u miit'in moieĩne'en hanuat
e. Uwe uwe uhowawiat sut hat uimohey
hanuat ti aru yt karãpe i hesy'at yt karãpe
i te'y'utui e Iesui. 36 Ha'a wyte are ehepe
— Eipe uhowawiat seha'at haria ma'ato yt
uimohey i eipe are e. 37 Ui'ywot miium
uhepiaria wyti aru uhowawi tõ'ẽ miit'in.
Mi'iria ti aru yt karãmuo i ra'yn ati'atu'aro
ui'ya ty pepyi. 38 Katu pono Uito ti ariot
atipy kaipyi Uipo'oro hat miky'esat yne
nug hamo ariot e. 39 Uipo'oro hat miky'esat
ahenoi ehepe katupono toiky'esat yt wẽtup
ok i imiium ho'o wasat ui'ya ty pe pywiat
hap toiky'esat. Toiky'esat atum i'atuepe
i'atuieĩne'en pakup i hap ikahuro hap e'at
piat hap e. 40 Mi'i hap Ui'ywot tiky'esat
— Uwe uwe ta'a kasa Uha'yru kape hawyi
imohey mi'i hat pe atum aru wuat'i e'at piat

ieĩne'en hap e. Uwe uwe Uha'yru mohey
mi'i haria ti aru Uha'yru ti'a tu mo nõ'ẽ
i'atu'asyp hap kaipyi i'atuieĩne'en pakup i
hamo ikahuro hap e'at pe hap atiky'esat e
Ui'ywot wuat'i miit'in me mesup e Iesui.
41 Mio tã e hawyi ta'a tue ro mõ pusu Iesui
— Uito man atipy kaipywiat e pote. 42 Mi'i
haype te'e ro'e to'ope — Ta'i watikuap ka-
hato uwe en i'atu'e e'ywot uwe ety hap
uruikuap i'atu'e. Ta'i Iuse sa'yru ti en
i'atu'e. Katuponoĩ atipy kaipywiat Uito ere
i'atu'e. 43 Mi'i hawyi Iesui ti'a tu wesat —
Wãi uhero mõ pusu tei'o eipe e. 44 Uipo'oro
hat Ui'ywot sese yt ehekyi i uhowawi eipy'a
pe pote yt eweikosap kuap i uhowawi e.
Uwe uwe uhowawiat gosap haria ti aru
atenõ'ẽ i'atu'asyp hap kaipyi ikahuro hap
e'at pe are e. 45 Sa'a wy'i tewuat Tupana e
hap moherep haria te'e ro'e — Meiũran ti
aru wuat'i puo Tupana ti'a tu mu'e miit'in
i'atu'e miwan me e Iesui. Mi'i pote are'e
uwe uwe ikuap Ui'ywot mienoi mi'i hat ti
aru tut uhowawi e. 46 Yt uwe i ti mesuwat yi
totiaria te'e ra'a kasa Ui'ywot kape e. Mi'i
rẽ wẽtup ok yn ni Tupana kapiat akasa
hat. Mi'i Miit ti Tupana kaipywiat sut hat
pote are e tuwepiat. 47 Pywo pe are'e ehepe
uwe uwe uimohey hat ti aru toĩne'en wuat'i
e'at pe ihãite ra'yn e. 48 Man ewy kahato
Uito are uwe uwe uimohey mi'i hat ti uimi
moieĩ ne'en hanuat topy hu'at wuat'i e'at
pe e Iesui. 49 Sa'a wy'i aha'ase'i'in tu'u man
yahig note ma'ato mio mi'i haria yne topap
ta'yn yt uwe i ra'yn mekewuat man u haria
e. 50 Ma'ato ti mekewat atipy kaipywiat
man wyti yt mi'i man ewywuat i ra'yn katu
pono uwe uwe i'u hat yt karãmuo i ra'yn
topap sese e. 51 Uito ti atipy kaipywiat man
miit'in moieĩne'en hamuat e. Uwe uwe
mi'i man i'u mi'i hat ti aru toĩne'en wuat'i
e'at pe e. Mekewat uimiium man wyti
uipiit e. Atum aru uipiit miit'in moieĩne'en
hamuat e Iesui. 52 Mi'i hawyi Iuteuria tu'uka
to'ope sehay wo kat to'e sese Iesui hap
ete — Aikotã aru pyno mekewat miit tum
ahepe topiit aimi'u wo i'atu'e to'ope. 53 Mi'i
pote Iesui to'e — Pywo pe ti ewetu'u ro
Miit'in Yke'et pu'i i'ewyte huu wo eiwe'y'u
ro ma'ato yt pote ti aru yt kat i eheĩne'en
hap sese wuat'i e'at pianuat topy hu'at are
e. 54 Uwe uwe uipu'i i'u uwe uwe uhuu wo
te'y'u mi'i haria yn ni aru ipuẽti tukupte'en
hap sese mi'i haria yn atiõtem i'atu'asyp
hap kaipyi e. 55 Uipu'i ti mi'u kahato e
uhuu sapo hy kahato e. 56 Uwe uwe uipu'i
uhuu u haria te'e ro py hu'at uipy'a pe
i'ewyte areĩne'en i'atupy'a pe e. 57 Ui'ywot
uipo'oro hat toĩne'en tuwe kaipyi i'ewyte
Uito areĩne'en ikaipyi. Mi'i hap ewy uwe
uinug tomi'u wo mi'i hat toĩne'en wuat'i
e'at pe uikaipyi e Iesui. 58 Uipu'i ti man
atipy kaipywiat e. Sa'a wy'ite man ai'y
wania tu'u mesuwat yt uimiium ewywuat
man i. 59 Mi'i u haria aha'a se'i'in topap
yne ra'yn ma'ato uwe uwe uimiium man u
haria ti aru wuat'i e'at pe toĩne'en sese e
Iesui tawa Kawana'ũ piat Tupana mõtypot
yat piaria pe. 60 Mi'i pote Iesui potmu'eria
irania'in te'e ro'e to'ope — Yt aimi ky'esat
ewy hin i aimu'e Iesui i'atu'e. Kat pote
— Atum aru uhuu uipu'i eimi'u wo e Iesui
ahepe i'atu'e. Yt ihay se hin i puo aimu'e
mesup. 61 Mi'i hawyi Iesui tikuap ta'yn
temiit'in ehay sa'ag tetiat hap tuwa nẽtup
hawe. Mi'i haype to'e topot mu'eria pe —
Kat pote — Watoiat ro imienoi ewei'e eipy'a
pe e. 62 Yt uimohey i te apo eipe e. Pyno
kat ewei'e aru mekewat meiũran Eheyke'et
ta'am i ra'yn aikope toĩne'en sa'a wy'iwuat
hap kapiat pote e. Mi'i turan aporu kat
ewei'e uhetiat ui'atoiat hawyi e. Eimu'e
hap uhetiat Tupana Pã'ãu e hap. Tupana
Pã'ãu e hap yn eimoieĩ ne'en kuap wuat'i
e'at pe e. 63 Ta'i Tupana Pã'ãu ete uhehay yt
uipu'i ete uhehay e. Uhehay Mã'ãu kaipy-
wiat eimu'e hap. Mi'i yn eimoieĩne'en hap
wuat'i e'at pianuat e ma'ato yt uimohey
i eipe e Iesui. 64 Yt uimohey yne i eipe e
woroho'okuap kahato eipe e temiit'in 70 ok
pe katu pono ha'a wynug hawyi te toikuap
uwe yt tomohey i hanuaria i'ewyte toikuap
temiit toma'at sese hanuat. 65 Mi'i haype
to'e i — Yt uimohey yne i eipe aikotã are'e
— Ui'ywot yt ehekyi i uhowawi eipy'a pe
pote yt eweikosap kuap i uhowawi e Iesui
topotmu'eria ran me. 66 Mio tã e pote typy'i
ra'yn ipotmu'eria tuwat ra'yn Iesui upi pyi
ta'a tu'atoiat ra'yn. Yt tuwat po'og neran
i hupi. 67 Mi'i hawyi to'e temiit'in sese pe
12 ok takaria pe — Eipe apo i'ewyte ra'yn
ui'atoiat reran irania'in ewy e. 68 Ma'ato
Simãu Peteru tiwesat Iesui — Yt rat pãi
e. Yt uwe i ra'yn e'e ewywuat Urupo
rekuat e. En yn ni urumu'e kuap hat e.
Emienoi yn ni urumoieĩ ne'en wuat'i e'at
piat hamuat Uruka'iwat e. Urui'atoiat En
hawyi urui'atoiat sehay wuat'i e'at piat

kuap hap e. [69] Koitywy uruimohey ra'yn
En Uruporekuat nuat Tupana Mipo'oro Tu-
pana sese Sa'yru En e. Worokuap En na'yn
Uhyt e. Uruikuap En na'yn urupy'a pe e
Peteru Iesui pe. [70] Mi'i hawyi Iesui to'e —
Uimi'airo 12 ok takaria eipe ma'ato wẽtup
ok eipy'a setpe ahiag kawiat e topot mu'e
Iuta etiat mekewat Simãu Ikarioti sa'yru
etiat tohenoi. [71] Sa'a wy'i Iesui ti'airo Iuta
e hap het rakat topot mu'e wo. Mi'i hawyi
toĩne'en irania'in 12 ok takaria py'a setpe
ma'ato ihay typy rakat Iesui ma'at hanuat
toĩne'en mi'i miit.

7

[1] Mi'i hawyi Iesui hewyry ra'yn yi
Karireia puo. Yt hewyry teran i yi Iuteu
puo katupono yi Iuteu piaria i'auka teran.
[2] Mekewat e'at pe tuwat ra'yn miit'in yne
tawa kaipyi Ieru sarẽi kape yi Iuteu kape
tuwat tuwat ienuk hap wato nug hamo. Mi'i
tote te'e ru we'y wy pyi'anug ienuk hamo.
[3] Mi'i pote Iesui ywyt'in sese te'ero'e tope —
Urueyke'et i'atu'e miit'in sem tukup te'en
tawa wato Ieru sarẽi me mi'i pote erẽtem
no meiũpepyi yi Karireia pyi hawyi ereto
ro yi Iuteu kape i'atu'e. Mi'i hawyi itote
eremo herep epotmu'eria kape emisepap
ko'i etunug no itote wuat'i ehamo i'atu'e.
[4] Yt naku i mig'i wo ne'i etunug emisepap
ko'i ahetama hit puo. Waku po'og wuat'i
ehamo wuat'i akasa hamo etimo herep
uwe En hap kuap hamo i'atu'e Iesui ty
mẽpyt'in. [5] Iywyt'in ta'atu wekyry'i hap yt
imohey i haype. [6] Mi'i hawyi toi'a tu wesat
— Uheywyt'in e yt naku i mesup areto Ieru
sarẽi kape e. Mesup yt put'ok'e i te uhe'at
mi'i tã nug hamo uheywyt'in e. Yt naku
i mio areto Ieru sarẽi kape e ma'ato waku
eweiwat tawa Ieru sarẽi kape yne e'at pe
eimi ky'esat ewy e. [7] Ta'i miit'in yt uwe i
ipy'ahak ehete e ma'ato uhete miit'in yt
i'atu wese kahato i katupono ahenoi henoi
i'atuepe i'atu minug sa'ag ko'i e. Mesuwat
rotiat ko'i eiky'e haria ti ma'ato Uito yt
uiky'e hin i e katupono yt haku i nug haria
are'e i'atuepe pote. [8] Pyno waku eweiwat
ro ienuk hap kape ma'ato Uito yt areto i
te yt naku i koran areto uheywyt'in katu
pono yt uhe'at i pote e to'y wyt'in me.
[9] Mio tã e hawyi topy hu'at yi Karireia pe
Iesui ma'ato iywyt'in tuwat ienuk wato hap
kape. [10] Tuwat yne hawyi meiũran i'ewyte
toto Iesui yt uwe mikuap mo i toto. [11] Mi'i
hawyi itote ienuk haria tikat at Iesui aikope
toĩne'en hap ma'ato yt uwe i ipuẽti. Mi'i
hawyi apoi'a tu'e to'ope — Aikope som
toĩne'en i'atu'e. [12] Mi'i haype te'e ru wa
nẽtup ko'i ko'i kahato tuete. Irania'in —
Yt naku i Iesui i'atu'e aima'at reran tehay
wo i'atu'e. Irania'in Iesui waku i'atu'e.
[13] Ma'ato — Atimohey uito Iesui yt i'atu'e
i wuat'i ehamo katu pono i'atu'a kagnia
pupi te'e ro ken'ẽ. [14] Ienuk hap posasat
pe put'ok'e Iesui tawa Ieru sarẽi me. Mi'i
hawyi toto Tupana mõtypot yat wato kape.
Mi'i tote toi'a tu mu'e kahato. [15] Mi'i pote
Iuteuria te'e ru wa nẽtup kahato — Iesui
iwe'eg kahato i'atu'e. Toikuap kahato
miwan yne yne Tupana e hap i'atu'e. Uwe
saĩke imu'e wo'omu'e haria mikuap yne ko'i
i'atu'e. Teke apo sa'a wy'i aiwe mu'e hawe
i'atu'e katupono toikuap yne aimikuap ko'i
i'atu'e. [16] Mio tã i'atu'e hawyi Iesui ti'a
tu wesat — Uimienoi yt uiat i e. Tupana
uipo'oro hat uimu'e hat e. [17] Ewetunug no
Tupana ehay upi imiky'esat ewy ewetunug
pote ti aru meremo eweikuap uimienoi
meremo — Pywo rasig tohenoi Tupana
ehay ewei'e. Yt tuwehay pyi hin i aimu'e
ewei'e uhepe ewehã'ãg Tupana miky'esat
nug hawyi e Iesui. [18] Irania'in aimu'e haria
ta'a tu ky'esat kahato — Waku kahato en
urumu'e hat e hap miit'in kaipyi ta'a tu
ky'esat ma'ato yt mi'i tã i Uito woro ho'o
mu'e katu pono Tupana mõtypot hap yn
uiwa nẽtup hawe woro ho'o mu'e. Tupana
mõtypot reran hat ihay hãpyk kahato
rakat yt heso hi rakat i e. Mi'i hat ewy
areĩne'en. Mi'i kupitu woro ho'o mu'e pote
yt kat i sa'ag uiwa nẽtup hawe. — Waku
En e Tupana uhepe e. [19] Sa'a wy'i ti aha'a
se'i Musei ainãpin tomiwan me ma'ato ti
yt ewetunug i eipe imiky'esat ewy. Mi'i
pote ui'auka teran ne'i eipe e ma'ato wãi
erepot'auka i tei'o e Musei e Iesui. [20] Mio
tã e hawyi te'e ro'e — Eeso kahato yt uwe
i e'auka teran hat i'atu'e. Ahiag ni epiit
pe i'atu'e Iesui pe. [21] Ma'ato Iesui ti'a tu
wesat — Ha'awyte ti atunug wẽtup wakuap
yt motpap i hap e'at pe pote ti eipy'ahak
kahato uhete atimoehãite yt ipoĩ'ãm kuap
i rakat Tupana mõtypot hap e'at pe pote
e. [22] Ma'ato eipe i'ewyte eipotpap mekewat
e'at pe e. Pywo ti rat eimẽpyt tuwemoherep
hawyi toĩne'en 8 e'at hawyi ewei'ahit sokpe

tek ta'yn yne e'at pe aha'ase'i Musei mienoi
ewy e. Yt Musei mienoi yn i ma'ato sa'awy'i
tewuaria ai'ywania ti mi'i tã te inug 8 e'at
toĩne'en hawyi ta'atunug na'yn wuat'i e'at
pe yt aipotpap i hap e'at pe sio yt ta'atunug
mi'i tã ta'a tu sa'yru toĩne'en 8 e'at hawyi
ta'atupotpap. 23 Are pãi mi'i pytkai ma'ato ti
uhete yt eiwese i mekewat e'at piat sehãite
hap nug uhepiat pote. Yt naku i eipy'ahak
uhete mekewat e'at piat wẽtup ok miit
moehãite uhepiat pote e Iesui. 24 Ewei'ywyk
kahato eiwanẽtup hap uhetiat e. Yt iũte'en
nei'o uiwesat eipe e. Waku ti eiwanẽtup ete
mi'i rokirẽ ewei'e hãpyk uhepe uwe Uito
hap ete e. En yt naku i yt ewei'e tei'o uhepe
iũte'en eipe e tewanĩkaptia pe. 25 Mi'i pote
mekewat tawa Ieru sarẽi miaria irania'in
te'e ro'e to'ope — Iesui ti Iuteuria akag
mi'auka teran ma'ato ti topotmu'e kahato
te i'atu py'a setpe i'atu'e. 26 Kat poteĩ ai'a
kagnia yt tipyhyp i i'atu'e. Mio apo ta'atu
mohey ra'yn Tupana Mipo'oro Aipo rekuat
nuat Iesui i'atu'e ra'yn apo mio i'atu'e. Kat
poteĩ yt ta'atuewãi i i'atu'e. 27 Ta'i yt uwe i
raso ikuap aiũwat tawa aiũwat yi kaipywiat
tut hamuat Tupana Mipo'oro Aipo rekuat
nuat i'atu'e. Ta'i iũte'en ne'i hamuat wyti
tuwemoherep i'atu'e ma'ato mekewat Iesui
ti watikuap kahato ra'yn aiũwat tawa pe
tuwemotag mi'i tupono ti Iesui ti yt Tupana
Mipo'oro i te i'atu'e. 28 Mi'i hawyi Iesui
to'e haty wo — Uikuap eipe wen ma'ato yt
uikuap hat i yt heremo kahato i e. Aikope
pywiat Uito hap eweikuap sa'ag ne'i e. Yt
uiwehay pyi i ti ariot ehowawi. Ta'i Pywuat
hat sese wyti uipo'oro ehowawi ma'ato Mi'i
hat uipo'oro hat yt eweikuap hin i are e.
29 Ma'ato Uito atikuap kahato Uipo'oro hat
katu pono ikaipyi ariot e Iesui tehay pirik
wo. 30 Mio tã e pote Iuteuria akagnia tipyhik
teran na'yn ma'ato yt iku'uro hap e'at i te
pote yt ta'apyhik kuap i te. 31 Ma'ato typy'i
irania'in te'e ro'e to'ope — Sio Tupana
Mipo'oro ahehakyera'at hamuat meiẽ katu
pono Tupana misepap ewy ra'yn tutunug
mesuwe i'atu'e. Mio tã ta'a tu'e hawyi
ta'a tu mohey ra'yn. 32 Mi'i hawyi Tupana
mohey haria akag ko'i i'ewyte pa'i kororia
tikuap ta'yn irania'in miat Iesui Tupana
Mipo'oro e hap. Mi'i pote ta'a tu po'oro
ipyhik hamo. 33 Mi'i hawyi Iesui to'e miit'in
me — Areĩne'en porap'i yn na'yn eiwywo
katu pono areto irane ra'yn Uipo'oro hat
kape e. 34 Mi'i hawyi ti aru uikat eipe wen
ma'ato ti aru yt uipuẽti i ra'yn eipe e.
Aikowo Uito hap kape yt eweiwat kuap i
e Iesui. 35 Mio tã e pote te'e ro'e to'ope —
Aikowo irane som pyno toto yt aimikuap
mo i. Wẽtup ywania tawa ko'i kape topopy
irane i'atu mu'e hamo sio topopy irania'in
ywania etawa piaria ai'ywania mu'e hamo
i'atu'e Iuteuria. 36 Kat to'e hawe — Uikat
wyti aru eipe ma'ato ti aru yt uipuẽti i ra'yn
eipe e i'ewyte — Yt eweiwat kuap i aikowo
aikowo Uito hap kape e ahepe i'atu'e. Katu
pono som mio tã e i'atu'e to'ope.

37 Mi'i hawyi ienuk hap ywopope e'at
ikahuro hamo mekewat po'og iwato hap
e'at pe Iesui ipoĩ'ãm i'atu py'a setpe hawyi
haty wo to'e i'atuepe — Uwe uwe te'y'utui
mi'i haria eweiwat ro uhowawi eiwe'y'u
hamo e. 38 Pywo ti rat uimohey haria ti aru
Tupana Pã'ãu eiam kahato te'e ro py hu'at
are mi'i hawyi ta'a tukuap kahato Tupana
are. Aikotã y'y tuwẽtem yrasa sese pyi at
ka'ap miit'in te'y'utui hap monik hamuat
mi'i hap ewy topyhu'at uimohey haria are
aikotã to'e sa'awy'i — Uimohey haria py'a
pyi aru tuwẽtem wẽtem wuat'i e'at piat y'y
ewywuat i'atumoieĩne'en hamuat e miwan
me. 39 Mekewat e'at pe yt kat i Tupana Pã'ãu
miit'in py'a pe. Yt tutum i te pote Iesui
ta'aipok atipy kape hawyi Tupana mimõ
typot no hawyi toimõ'ẽ Topã'ãu wakuat
tomohey haria torania pe. 40 Mi'i hawyi
itotiaria irania'in tikuap ta'yn Iesui e hap
eweiwat ro uhowawi e hap hawyi te'e ro'e
to'ope — Pywo pe ti Mi'i Miit wyti aimie
katup Tupana Mipo'oro aimu'e tehay wuat
hamuat ra'yn i'atu'e. 41 Ma'ato irania'in
— Mi'i Miit wyti Tupana Mipo'oro Aipo
rekuat nuat i'atu'e. Ma'ato irania'in —
Yt wyti i'atu'e katu pono aimie katup aipo
rekuat koro wyti aru yt yi Karireia kaipyi
i tut i'atu'e. 42 Ta'i miwan me ti tohenoi
mekewat yne miit'in porekuat nuat ete Tu-
pana mipo'oro ete i'atu'e. Morekuat Tawi
emiariru tawa hit Perẽi miat i'ywã'ĩ rakat
e i'atu'e. Morekuat Tawi etawa piat i'ywã'ĩ
rakat e miwan me i'atu'e ma'ato mesuwat
Iesui yi Karireia piat. Mi'i i'atu'e sa'ag katu
pono yt ta'a tukuap i Iesui ywã'ĩ hap tawa
Perẽi miat hap pote. 43 Mi'i pote i'atu wa
nẽtup hap uwe sese Iesui hap ete yt ewy
i. Mi'i pote yt to'o wese i ra'yn to'ope.
44 Irania'in ipyhik teran Iesui ma'ato yt uwe
i ipyhik kuap. 45 Mi'i hawyi sura ra'in te'e

ra'aipok i ra'yn pa'i kororia kape seko etiat
wo'omu'e haria akag ko'i kape. Mi'i hawyi
te'ero'e surara'in me — Sa'awy'i woroho'o
po'oro eipe Iesui sat hamo i'atu'e kat pote
pyno yt eweterut i i'atu'e. 46 Ma'ato sura
ra'in ti'atuwesat — Mehĩ'in i'atu'e uruikuap
Iesui ehay hawyi ikahu kahato uruipuẽti
ihay mi'i hawyi yt uruipyhyp kuap i i'atu'e
katu pono Mi'i Miit po'og ikahu torania
wo'omu'e haria kai ihay se rakat i'atu'e sura
ra'in. Mio tã i'atu'e surara'in pote. 47 — Yt
naku i kahato rat. Eipe apo i'ewyte imohey
haria i'atu'e heso hap ete i'atu'e surara'in
me — Eweimohey ti ra'yn apo i'atu'e wyte
i'atu'e. 48 Yt uwe i uruto Iesui mohey haria
i'atu'e. Ta'i ei'a kagnia einãpin haria yt
wẽtup ok i imohey haria topyhu'at i'atu'e.
49 Ma'ato irania'in ai'y wania itotiaria yt
ti'atukuap kahato i Musei wo'onãpin hap
ko'i mi'i pote i'atupap Mi'i Miit upi ma'ato
mi'iria ti topyhu'at aru Tupana mi'apiheg
wuaria i'atu'e. 50 Mi'i hawyi ma'ato wẽtup
ok i'atupy'asetpe Nikutemu e hap het rakat
to'e i'atuepe. 51 — Sa'awy'i mio tã e Tupana
miwan me — Yt naku i iũte'en ewei'apiheg
wẽtup ok e. Yt naku i ewei'auka wẽtup
ok yt iwat ihay kuap i pytkai e miwan me
aiwo'onãpin hawe e. Yt naku i eweimohit
wẽtup ok yt eweikuap i pytkai waku sio yt
e. Ma'ato eipe yt aiwo'o nãpin hap ewy
i ewetunug neran Iesui ete e Niku temu
sa'a wy'iwuat wãtym wuano Iesui kapiat
hat. 52 Mi'i pote Niku temu pe te'ero'e —
Pãi i'ewyte yi sa'ag Karireia piaria apo en
Iesui ewy i'atu'e. 53 Mio tã te'ero'e hawyi
yne itotiaria wa'atunug haria tuwat ra'yn
i'atu'yat ko'i kape.

8

1 Ma'ato Iesui toto yity'ok kape Uriweira
ypia ehap het rakat kape. 2 Itote pyi ihot'ok
hawyi hunete ta'aipok i ra'yn Tupana mõ-
typot yat wato kape. Mi'i hawyi itotiaria
te'e ru wa'a tunug Iesui kape. Mi'i hawyi
ta'apyk hawyi Iesui ti'atumu'e i ra'yn itote.
3 Mi'i hawyi Musei miwan enoi haria i'ewyte
Tupana mohey haria akag ko'i tõ'ẽ tõ'ẽ
howawi. Ta'a tuerut wẽtup ok hary poria
yt naku i sese rakat ta'a tu puẽti ihainia
wywo yt te'aito wywo i. Mi'i hawyi miit'in
typy'i rakaria py'asetpe ta'a tuereke Iesui
kape. 4 Mi'i hawyi wo'omu'e haria henoi
Iesui pe — Wo'omu'e hat i'atu'e meiũwat
haryporia uruipuẽti wẽtup ok se'aito wywo
yni pe i'atu'e. 5 Sa'a wy'i urunãpin hap
Musei to'e Teuterunumiu 22.22 pe — Uwe
eweipuẽti wẽtup ok e'aito wywo
hawyi ewei'auka mi'iria nu wo mak mak
wo e Musei i'atu'e. Mi'i pote uruikuap
teran ekaipyi aikotã etiky'esat urutunug
meiũwat hary poria ete yt we'eg hat i ete
i'atu'e. Waku wati'auka nu wo sio yt i'atu'e.
6 Mio tã i'atu'e Iesui ti'a parap mono ta'a
tuerut. Mi'i hawyi ma'ato Iesui tuwe'ymyk
hawyi yi kyt ete yn topũ'ĩa wo wan'iwan'i'e.
7 Mi'i hawyi po'og apo'i'atu'e Iesui pe. Mi'i
hawyi Iesui tuwe'ã pe'ok'am hawyi toi'atu
wesat ra'yn — Eipe yt karãpiat i'aparap
hap nug haria pote mak mak'ewei'e ro sa'a
wy'i nu wo i'auka hamo e. 8 Mi'i hawyi
tuwe'ymyk i ra'yn Iesui hawyi tutunug i
ra'yn yi kyt ete iwan topũ'ĩa wo. 9 Mio tã
e hawyi hary poria erut haria i'auka teran
haria tuwat i ra'yn Iesui kaipyi te'e ru we
mõti te kahato i'atuminug sa'ag ko'i yt uwe
i mikuap ko'i pote tuwat. Yianme nagnia
sa'awy'i tuwat hawyi wat'ymo kurum iwa-
suria ra'yn tuwat. Tuwat yne hawyi topy
hu'at Iesui yn na'yn mekewat i'atu mierut
hary poria yt iwe'eg i hat wywo. 10 Mi'i
hawyi Iesui ipoĩ'ãm na'yn hawyi to'e hary
poria pe — Aikopeĩ eerut haria mana e. Yt
wẽtup ok i apo e'auka teran hanuat topy
hu'at e. 11 Yt uwe i Mimi e. — Mana Uito
i'ewyte yt woro'apiheg i yt woro'auka teran
i nu wo e. Koitywy waku era'aipok i ra'yn
e'yat kape ma'ato etoiat ro eminug sa'ag e.
Yt etunug i ra'yn yt ewe'eg i hap e hary
poria pe.

12 Mi'i hawyi Iesui ti'a tu mu'e Tupana
mõtypot yat piaria — Uito ariãty ewy aikotã
ariãty timo herep mu'ap wãtym muo hap
ewy Uito atimoherep mu'ap Tupana kapiat.
Areĩne'en ariãty hot ewy miit'in wanẽtup
hawe i'atu wanẽtup hap moẽtyhot hanuat
areĩne'en Uito e. Uwe uwe toto uhupi mi'i
hat wyti hewyry ariãty hot pe. Yt karãmuo
i i'ypyryp wuo hewyry are e Iesui. 13 Mi'i
pote irania'in akag ko'i te'ero'e Iesui pe —
Pãi ehay kahato ewete eremowato teran —
Uito po'og ere'e pote eeso kahato i'atu'e.
14 — Ta'i uhehay uiwete e Iesui ma'ato py-
wuat ahenoi uiwetiat katupono atikuap ka-
hato aikope pyi ariot i'ewyte aikowo areto
hamuat atikuap e. Eipe ti yt eweikuap hin
i aikope pyi ariot aikowuat areto hamuat
hap e Tupana mõtypot yat apykok haria pe.

15 Eipe yt naku i ewei'e irania'in me eiwa
nẽtup hap kaipyi ne'i ma'ato Uito yt mi'i tã
atunug i irania'in me e. 16 Ma'ato — Yt naku i
mi'iria are'e Tupana pe ehepiat pote pywo
pe e ma'ato yt are'e i. Yt uiwa nẽtup hap
kaipyi i are'e uwe waku uwe yt naku i e hap
mesup. Ta'i Ui'ywot Uipo'oro hat wanẽtup
hap kaipyi yn ni mi'i miit waku mi'i miit yt
naku i e hap waku are'e. Ma'ato mesup uwe
waku uwe yt are'e hin i ehepiat irania'in
etiat mesup e Iesui uruto po'og e haria pe.

17 Iwan me ainãpin hawe mio tã e ahepe
— Yt etimohey meremo i sehay yt naku
i wẽtup ok ete e ma'ato typy ok to'o'ewy
kahato wẽtup ok ete aimu'e to'o'ewy aiwe-
sat wesat apo'wa to'e hawyi te'e ra'a kasa
iminug pote pywo i'atu'e ma'ato yt pote yt
e miwan me. 18 — Pyno Ui'ywot ti eimu'e
ra'yn uhete i'ewyte Uito woro ho'o mu'e
uiwete. Uruwo'o'ewy kahato urui'atumu'e
eipe wẽtup ehay yn mi'i pote pywo ewei'e
ro e. 19 — Aikope som pyno e'ywot i'atu'e.
— Pyno yt uikuap i eipe i'ewyte yt Ui'ywot
i wyti eweikuap ma'ato uikuap eipe pote
i'ewyte eweikuap ta'yn Ui'ywot e. 20 Mio tã
e Iesui Tupana mõtypot hap yat piaria pe
i'atumiium Tupana piat heiam yaty pepyi.
Ma'ato yt uwe i ipytyk kuap itote katupono
yt put'ok'e i te iku'uro hap e'at pote. 21 Mi'i
hawyi Iesui to'e i i'atuepe — Areto irane
ra'yn wyti mesu wepyi e. Areto hawyi ti
aru uikat kahato eipe wen ma'ato yt uipuẽti
i e. Eiminug sa'ag yt hep i te turan ti
aru eweipap. Yt eweiwat kuap i wyti aru
aikowuat areto hap kape e. 22 Mio tã e
pote te'e ro'e to'ope — Kat tuponoĩ — Yt
eweiwat kuap i wyti aru aikowuat areto hap
kape e Iesui ahepe sio apo tuwe'auka irane
haype i'atu'e. 23 Ma'ato Iesui to'e — Eipe
ti mesuwat yi totiat miit'in wanẽtup hap
ewy yn eiwa nẽtup e eiwe wawi yn eiwa
nẽtup. Yt eiwanẽtup i atipy kape e ma'ato
Uito ti arewa nẽtup kahato Tupana atipy
piat wanẽtup hap ewy te e. Eipe ti ei'yat
mesuwarotiat kape yn mi'i pote eiwanẽtup
mesuwe ma'ato Uito ti atipy piat i'yat rakat
e. 24 Ha'awyte are'e ehepe — Eiminug sa'ag
ko'i yt hep i te turan ti aru eweipap yt
uimohey i pote are e Iesui nagnia pe. 25 —
Uweĩ pyno en i'atu'e — Sa'awy'i pyi te ra'yn
ahenoi ehepe uwe Uito hap e. Karania wo
i eweiky'esat ahenoi ehepe uwe Uito hap
e Iesui. 26 Uipo'oro hat Pywuat hat sese e.
Mi'i ehay uhepiat pywo sese kahato e. Ihay
yne ahenoi teran ehepe ma'ato yt naku i
ewei'e uhepe. Atimo herep teran ehepe
eiminug sa'ag ko'i e. Ipoity kahato te ti
atimoherep teran ehepiat ui'e hap are wen
ma'ato ehewaure ka'a pe yt teke kuap i uhe-
hay e wo'o nãpin haria pe. 27 Karãpe Iesui
to'e Uipo'oro hat yt ta'a tukuap hin i uwe
ete ihay. Yt ta'a tukuap i ihay I'ywot etiat
Tupana etiat. 28 Mi'i pote Iesui to'e — Ma'ato
meiũran eweimo poĩ'ãm eheyke'et aria'yp
posak ete hap e'at pe ti aru eweikuap ta'yn
uwe Uito e. I'ewyte ti aru eweikuap yt
kat i atunug uiwehay pyi ma'ato Ui'ywot
ehay yn ahenoi ehepiat hap e. 29 Uipo'oro
hat wuat'i e'at pe uiwywo toĩne'en i'ewyte
Ui'ywot mowepit hap yn atunug e. Mi'i
pote yt karãpe i ui'atoiat uiweran e Iesui.
30 Mi'i hawyi ti itote ipoity ra'yn Iesui e hap
kuap haria te'eropyhu'at. 31 Mi'i hawyi Iesui
to'e Iuteuria pe tomohey pakup'i haria pe
— Ui'e hap ewetunug no mi'i pote uipot
mu'eria sese wo ra'yn eipe ma'ato yt pote
yt e. 32 Pywo ti aru ewetunug ui'e hap ko'i
pote ti eweikuap ta'yn pywuat sese e. Mi'i
hawyi eipyhik hawyi eiwe nõ'ẽ kuap ta'yn
eweipopy kuap ta'yn e. 33 Mi'i pote ta'a tu
wesat — Yt kat hin i ti urupyhik hap Uhyt
i'atu'e uruto Aparãu emiariru'in uruto. Yt
karãpe i miit'in eropat haria urutukupte'en
yt karãpe i wo'opyhik hawe urutukupte'en
i'atu'e. 34 Ma'ato Iesui to'e i'atuepe — Pywo
pe ti are'e ehepe yt nakuap i nug hap eheko
pote yt eiwe'a putsit kuap i eheko sa'ag
yt nakuat i pyi ma'ato eipyhik piat ewy
eweikup te'en eipe e. 35 Wo'oe ropat haria
tukup te'en wuat'i yat puo ma'ato ha'yru
toĩne'en to'ywot yat pe yn wuat'i e'at pe
e. Sa'ag nug haria wo'oe ropat haria ewy
tukup te'en. 36 Tupana Sa'yru yne ehakye
ra'at kuap eipyhik hap kaipyi eweimohey
pote. Mi'i pote eweipopy kuap kahato.
Eiwe'aputsit kuap kahato eiminug sa'ag po
pyi e. 37 Uhehay yt teke hin i eipy'a pe
eiwa nẽtup hawe mi'i pote ti ui'auka teran
eipe e. Pywo ti Aparãu emiari ru'in ni
eipe wen ma'ato ti eiminug ko'i ti rat yt
aha'a se'i Aparãu ewywuat hin i are katu
pono uiky'e hat ri aha'ase'i Aparãu e Iesui.
Eipe uimienoi pun haria ma'ato Aparãu
uimohey kahato hat e. 38 Atunug kahato
yne Ui'ywot miky'wesat ewy ma'ato eiperia
ewetunug yne ei'ywot mienoi ewy e. Pywo

ti rat ahenoi Ui'ywot piat uimu'e yn ma'ato
eiperia ei'ywot miky'esat ewywuat yn ewe-
tunug e Iesui. 39 Mi'i hawyi — Uruto ti Aha'a
se'i pot Aparãu emiariru emiariru ko'i sese
uruto i'atu'e. — U pãi e Iesui mekewat
wakuat Aparãu emiariru emiariru ko'i sese
eipe pote meremo i'ewyte uimohey haria
eweikup te'en aikotã aha'a se'i pot Aparãu
waku sese nug hat ma'ato eiperia ui'auka
teran yt Aha'a se'i pot ewy hin i eipe e.
Pyno wẽtup ti ei'ywot pot e Iesui. 40 Uito
ti woro ho'o mu'e Tupana e uhepiat hamo
yn pywuat sese wo ma'ato ui'e hap wakuat
pytkai ui'auka teran eipe e ma'ato uha'a
se'i Aparãu ti yt karãpe i mi'i tã inug neran
e Iesui. 41 — Ui'auka teran eipe ei'ywot
sese minug ewy ewetunug neran e. —
Uruto ti uruikuap ti uru'ywot i'atu'e. Ta'i
yt i'ywot wekuap re'ym rakaria i ti uruto
i'atu'e. Wẽtup yn uru'ywot. Mi'i ti Uruetu
pana i'atu'e. 42 — Ta'i yt Tupana hin i
ei'ywot are ma'ato pywo ei'ywot Tupana
pote uiky'e haria eipe eweipy hu'at katu
pono Tupana Mipo'oro Uito e yt uiwewi
i arepo'oro e Iesui. 43 Sa'a wy'i — Woro
po'oro En e Tupana uhepe hawyi ariot
ehowawi Tupana yaty pepyi ariot e Iesui.
Ahenoi ehepe ma'ato yt eweikuap i kahato
uimienoi ko'i e. Eweikuap ehewaure ka'a
pe ma'ato mi'i hawyi meremo eweipun
uimienoi ehewaure ka'a pyi eiwa nẽtup
hawyi e. 44 Ei'ywot sese ti ahiag e mi'i pote
ti ewetunug neran ei'ywot miky'esat sa'ag
ok tã e. Ha'a wyte pyi ahiag ti'auka teran
miit'in wo'opot'auka hat mi'i pote yt wẽtup
i hãpyk takat sehay pywuat iwat iwanẽtup
hap toĩne'en e. Karãpe ahiag heso tuwe
kaipyi tutunug yt niatpo hin i katupono yne
heso rakat ka'iwat ne'i ahiag topy hu'at e.
Ta'i heso rakaria ywot ti ahiag topy hu'at
e Iesui. 45 — Ahenoi ehepe hãpyk takat yn
mote yt eweimohey hin i heso rakat mohey
haria eipe pote e. 46 Uiminug yt nakuat
i kue yt wẽtup i eweipuẽti pãi e. Woro
ho'o mu'e kahato ra'yn ni sehay pywuat
no ma'ato ti uimienoi yt eweimohey hin i
e. 47 Tupana sa'y ru'in saki'yt'in ta'atukuap
kahato Tupana e hap e ma'ato eipe ti yt
Tupana wanuaria i pote ti yt eweikuap i
Tupana ehay e. 48 — Sa'a wy'i tewuat uru'e
hap ewy ti en i'atu'e. En ni wẽtup ywania
yi sa'ag Samaria kaipywiat ti en i'atu'e. En
ni ahiag ipiit piat rakat ti en uru'e hap
ewy en i'atu'e Iesui pe. 49 — Yt kat i ti
uikai ahiag katu pono atomo wato Ui'ywot
pytkai yt karãpe i ahiag Ui'ywot mõtypot
hat toĩne'en e. Eipe ti yt uimo wato hin i
e. 50 Yt atiky'esat i uhepiat waku En ei'e
hap katu pono wẽtup uiky'esat hat uimõ
typot hat toĩne'en e. Mi'i hat ti aru yt
naku i ehepe e. Mi'i hat ti aru ehaty'i
haty'i eipe kat pote uimohit kahato eipe
e. 51 Pywo ti uwe uwe inug uimienoi ko'i
mi'i hat ti aru yt iku'uro i e Iesui i'atuepe.
52 Mi'i hawyi Iuteu ywania akag ko'i te'e
ro'e Iesui pe — Koity'i wyti uruikuap ta'yn
ahiag epiit piat hap katupono ase'i Aparãu
waku sese pytkai iku'uro ra'yn i'ewyte sa'a
wy'iwuat Tupana ehay moherep haria yne
yne iku'uro ra'yn ma'ato ere'e — Uwe uwe
uimienoi inug mi'i haria ti aru yt iku'uro
sese i ere i'atu'e. 53 Ewat ewaku hap apo
po'og aha'a se'i koro Aparãu ewaku hap
kai i'atu'e. Ma'ato Aparãu iku'uro ra'yn
i'ewyte irania'in Tupana ehay moherep
haria i'atu'e. Sa'a wy'i wuaria topap yne
ma'ato En — Uwe uimienoi nug haria wyti
aru yt iku'uro sese i ere. Eremõ typot ka-
hato eremo wato kahato pãi i'atu'e — Uito
po'og Aparãu kawiat po'og sa'a wy'iwuat
Tupana ehay moherep haria kawiat e hat
ewywuat En i'atu'e Iesui pe. 54 Mi'i hawyi
toi'atuwesat — Uiwemowato hap yt atunug
neran i uiwe kaipyi katu pono atunug pote
meiũran yt kan hamo i uhehay eweipuẽti
ma'ato uimo wato kahato hat ti Ui'ywot
e. 55 Mi'i hat pe Uruetu pana En ewei'e
ma'ato yt pywo pe i mio tã ewei'e kat
pote yt eweikuap i pytkai e. Ma'ato Uito
ti kue pãi atikuap kahato Tupana ma'ato
yt atikuap i Tupana ui'e pote heso rakano
Uito areĩne'en ei'ewy kat pote ikuap hat
sese Uito imiky'esat nug hat sese Uito e.
56 Sa'awy'i ti eha'ase'i Aparãu ta'akasa teran
kahato uhut hap miit'in kapiat hap are.
Pyno mesup ti Aparãu ta'akasa ra'yn uhut
hap hawyi iwepit kahato sese topy hu'at
ra'yn e Iesui. 57 — Heso kahato Uhyt i'atu'e.
Ase'i Aparãu ti nimo kahato ra'yn iku'uro
ma'ato ewat ieĩne'en hap emotag hap yt
50 anu hin i heĩne'en hap i'atu'e. Pyno
ti Aparãu yt ta'a kasa hin i kue ewawi pãi
i'atu'e. 58 — Uito ti aha'a se'i Aparãu ywã'ĩ
hap e'yianmete wuat ieĩne'en hat e Iesui.
59 Mio tã e hawyi ta'atukat nu ko'i yi totiat

mak mak hamo i'auka hamo ta'atu'e ma'ato
Iesui tuwemig miit'in sem py'asetpe ra'yn
hawyi toto ra'yn Tupana mõtypot hap yat
wato pyi.

9

1 Mi'i hawyi yt Iuteu ywania potpap i
hap e'at pe toto Iesui mu'ap upi towyria'in
wywo. Mi'i hawyi mu'ap tote toipuẽti
wẽtup ok miit yt ihapytig i rakat wemo
herep toty kaipywiat yt kat kapiat i akasa
hat. 2 Mi'i hawyi Iesui wyria'in apo'i'a
tu'e Iesui pe — Urumu'e hat i'atu'e uwe
piat i'aparap hap upi som Tupana ti'a pi-
heg yt ihapytig i rakat i'atu'e. I'ywot'in
piat i'aparap hap upi toĩne'en yt ihapytig
i sio tuwewiat i'aparap sese hap kaipyi
Tupana mi'a piheg wo topy hu'at i'atu'e.
3 — Yt wyti uiwy ria'in yt i'ywot'in minug
sa'ag i upi ti i'ewyte yt iwat iminug sa'ag
i upi wyti yt ihapytig i hap are ma'ato
mi'i miit yt ihapytig i rakat toĩne'en katu
pono meiũran Tupana tomo herep teran
miit'in me tuwemõtypot hap tuete toimoe
hãite hawyi are e. Mi'i pote mi'i miit yt
ihapytig i rakat toĩne'en are e. 4 Uiwy
ria'in ihot'ok puo aipotpap kuap ma'ato
wãtym put'ok'e hawyi yt kat i watunug
kuap are e. Mi'i hap ewy waku atunug
yne uipo'oro hat miky'esat ewy koitywy
koran katu pono meiũran ti aru yt kat i
atunug kuap i. Meiũran aru i'ypyryp ewy
topy hu'at mesuwe hawyi yt kat i wakuat
watunug kuap i i'ypyryp kahato hap ewy
pote aru e. 5 Uheĩne'en hap mesuwarote tu-
ran Uito ti miit'in moẽtyhot hap ewywuat
areĩne'en miit'in mo'a kasa hamo mu'ap
Tupana kapiat moherep hamo e. Pywo ti
rat uwe uwe hewyry uhẽtyhot puo mi'i toto
kuap Tupana kape are e topot mu'eria pe.
6 Mi'i hawyi kuitu'e yi tote hawyi totat topo
pe yi og tẽty hy wywo toi'a pokik hawyi
mi'i wo toipen yt kat kapiat akasa i hat ete.
7 Mi'i hawyi to'e yt ihapytig i rakat pe —
Mehĩ e mowehasei ro mekewat y'y Sirue e
hap wo'osei hawe e Tupana Mipo'oro y'y
e hap kape. Mi'i rẽ toto ra'yn tuwe hasei
hamo. Tuwehasei hawyi ta'aipok ihapytig
nakano. 8 Mi'i hawyi tuwemoherep to'yaty
piaria pe hawyi te'ero'e to'ope — Ihapytig
apo sa'awy'iwuat yt ihapytig i rakat apo'i'a
tu'e sio wẽtup ok i'atu'e. Mekewat yt kat
sa'up i miium ẽtup hat ra'yn apo meke sio
yt i'atu'e to'ope. 9 Ta'i mi'i rasom i'atu'e
irania'in. — U yt mi'i i rat i'atu'e irania'in.
I'ewywuat ne'i rat ma'ato yt mi'i i i'atu'e.
10 Uito rat e. — Aikotã pyno era'akasa ra'yn
apo mio uhyt mimi i'atu'e. 11 — Wẽtup ok
Miit Iesui e hap het rakat wyti tomi'apokik
yi tẽty hy wywuano uhehapen hawyi ti to'e
uhepe — Mowe hasei ro y'y Sirue e hap
wo'osei hawe e uhepe hawyi areto arehasei
hamo. Mi'i hawyi ti mio ara'a kasa ra'yn
uheha ra'yn e i'atuepe. 12 — Aikope mio
emo'a kasa hat i'atu'e. 13 — U yt atikuap i
aikope e. 14 Mi'i rẽ ta'a tuerut iha pakup
takat Tupana mohey haria akag ko'i kape
katupono Iesui timoehapytig mi'i yt aipot-
pap i hap e'at pe pote. 15 Mi'i hawyi Tupana
mohey haria akag ko'i apo'i'atu'e — Aikotã
me etipuẽti ehapytig hap mehĩ i'atu'e. —
Ta'i toi'apokik yi og tẽty hy wywuat hawyi
ti uhehapen hawyi arehasei hawyi ti mio
uheha ra'yn ara'a kasa kuap ta'yn e. 16 Yt
naku i ti rat emoehãite hat yt Tupana kaipyi
i tut i'atu'e katu pono yt aipotpap i hap
e'at pe ipotpap emoehãite hap ete i'atu'e.
Ma'ato irania'in te'e ro'e — Kat pote yt
Tupana kaipywiat i Mi'i Miit ewei'e i'atu'e.
Yt Tupana kaipywiat i Mi'i Miit pote aikotã
som pyno wakuat sese tutunug kuap yt
Tupana Mipo'oro i Mi'i Miit pote i'atu'e
irania'in. Uruikuap ta'yn yt naku i nug
haria po wo Tupana yt ipotpap i i'atu'e.
Mi'i hawyi yt to'o'e wy'ewy i ra'yn te'e ru
wanẽtup. 17 Mi'i hawyi apo'i'atu'e ihapytig
nakat pe — Aikotaĩ eĩ pyno erewa nẽtup
mekewat emoeha pytig hat ete apo'i'a tu'e
hawyi toi'a tu wesat — Ta'i Tupana ehay
enoi hat wyti Mi'i e i'atuepe. 18 Mi'i hawyi
Iuteu ywania akag ko'i yt timohey i sa'awy'i
yt iha i rakano toĩne'en hap. Mi'i hawyi
ta'a tu kaykay i'ywot'in apota'a tu'e hamo.
19 I'ywot'in put'ok'i'atu'e hawyi Iuteu ywa-
nia akag ko'i apo'i'a tu'e — Eimẽpyt apo
meiũ i'atu'e. Pywo apo to'y wã'ĩ pyi te yt
kat i ta'akasa i'atu'e. Pywo pote aikotã mio
ta'a kasa i'atu'e i'ywot'in me. 20 — Mi'i hat
ti rat urumẽpyt i'atu'e i'ywot'in. Pywo ti
to'y wã'ĩ pyi te ti yt kat i ta'a kasa ma'ato
mio uruto wyti yt uruikuap i aikotã me
toipuẽti teha pytig hap i'atu'e i'ewyte uwe
imoeha pytig hat yt uruikuap i i'atu'e. 21 —
Pyno apo'ewei'e ro tope. Itag na'yn tohenoi
kuap som i'atu'e i'ywot'in apo'e haria pe.
22 Mio tã hap ewy te'e ro'e katu pono Iuteu

ywania akag pupiat te'eroken'ẽ haype katu
pono Iuteu akag ko'i te'ero'e ra'yn to'ope
— Uwe uwe Iesui Tupana Mipo'oro Aipo
rekuat wuat e hat wati pugha aru Tupana
mõtypot yat wato pyi i'atu'e. Pywo pe
Mi'i Miit aheha kye ra'at hat ewei'e pote
yt naku i eiweke po'og Tupana mõtypot
yat wato pe uruto'e i'atu'e ra'yn wuat'i
miit'in me Iuteu akag ko'i. 23 Mi'i pote
yt kat to'e i teran i i'atu mẽpyt moehãite
hap etiat. Mi'i pote — Itag na'yn tohenoi
kuap tã som i'atu'e i'ywot'in Iuteu akag ko'i
apo'e haria pe te'e ro ken'ẽ haype. 24 Mi'i
hawyi ta'atukaykay i ra'yn mekewat Iesui
mimoe hãite iha pakup takat ta'a tue wawi
te'e ro'e hamo — Hãpyk to ehenoi uruepe
Tupana mõtypot hap ehay wo i'atu'e yt
eso tei'o i'atu'e. Uruikuap ti Mekewat Miit
emoehãite hat yt nakuat i i'atu'e. 25 — U
pãi yt atikuap i kahato koitypuo waku rakat
Mi'i Miit koitypuo yt ma'ato wẽtup hap
atikuap sa'a wy'i yt kat i ara'a kasa kuap
ma'ato mesup ti ara'akasa yne ra'yn. Mi'i
hap yn atikuap kahato are e. 26 — Aikotã eĩ
pyno tutunug emo'akasa hamo apo'i'atu'e
i. 27 — Ahenoi henoi ra'yn ti ehehamo aikotã
uipo hagnug hap e. Kat poteĩ eweikuap
kahato teran uiwẽ pyi uimoe hãite hap e.
Eweipyhu'at teran apo hemiit'in wo haype
e. 28 Mio tã e pote i'atupy'ahak kahato tuete
— Yt naku i en i'atu'e. En wyti iwat hemiit
ma'ato uruto ti ase'i Musei emiit'in na'yn
i'atu'e. 29 Uruto ti uruikuap kahato ase'i
Musei mienoi Tupana ehay i'atu'e ma'ato
mekewat Miit Iesui uwe mipo'oro aikope
pyi tut hap ti yt uruikuap hin i i'atu'e. 30 Mi'i
hawyi iha pakup takat tuwa nẽtup kahato
hawyi to'e — Kat pote aikope pyi tut hap yt
eweikuap i te are e. Eiwanẽtup to mehĩ'in
katu pono Mi'i Miit uimo'a kasa ra'yn pãi
e. 31 Ta'i watikuap ta'yn yt nakuaria i tomi
sepap ko'i po wo Tupana yt timo herep i
towaku nug hap ko'i tomisepap ko'i ma'ato
tomõ typot haria tehay nug haria po wo
toimo herep wakuap sese mesuwe e. 32 Yi
nug hawyi te mesuwat etiat miit'in yt inug
kuap i yt iha rakat moehapytig hap ma'ato
mesup ti toĩ na'yn wo'o moe ha pytig hap.
Pyno Mi'i Miit ti Tupana kaipywiat e. 33 Yt
Tupana kaipywiat i ti Mi'i Miit pote yt
uheha nug kuap hin i e. 34 Mio tã e pote
po'og i'atu py'ahak tuete — Ehire pyi te ti
yt nakuat i ereĩne'en yt e'ywot wakuap i
rakat en pãi i'atu'e. Miit yt iwe'eg i rakat
en i'atu'e. Aikotã pyno urumu'e teran en
yt nakuat i en pytkai i'atu'e. Mi'i hawyi
ta'atuporenõtem haty wo Tupana mõtypot
yat pyi mekewat iha pakup takat. 35 Ma'ato
Iesui tikuap Tupana yat pywiat iporenõtem
hap hawyi toikat ra'yn. Toipuẽti hawyi
to'e tomi moe hãite pe — Etomohey apo
mekewat Wuat'i Miit'in Yke'et mekewat
Tupana Sa'yru e. 36 — Atimohey teran nat
wen ma'ato yt atikuap i uwe Mi'i Miit e.
Ehenoi uhepe uwe Mi'i Miit pote atomohey
meremo Mehĩ e. 37 Mi'i hawyi Iesui to'e —
Uito rat Mi'i Miit e. Mio ti Mi'i ra'yn ihay
ewywo e. Koitywy era'akasa ra'yn uhowawi
e Iesui iha pakup takat pe. 38 — Ta'i Uipo
rekuat woromohey kahato ra'yn ti koitywy
e Iesui pe. Mi'i hawyi toimõtypot kahato
ra'yn toiky'e kahato ra'yn Iesui. 39 Mi'i
hawyi Iesui to'e tope — Mesu wa rotiat yt
watikuap i kahato Tupana e haria yt aheha
pytig i e haria moehapytig sese hamo ariot
e ma'ato irania'in watikuap kahato Tupana
e haria ahehapytig kahato e haria moehapy
sasep hamo ariot e. 40 Mi'i hawyi irania'in
itotiaria Tupana mohey haria akag ko'i mio
tã e Iesui hawyi apo'i'a tu'e tope — Pyno
apo uruto yt ihapytig i rakaria ewywuat
ne'i ewanẽtup hawe i'atu'e. 41 — Ta'i e Iesui
yt watikuap i kahato Tupana ewei'e pote
meremo ihapytig nakaria wo eweipy hu'at
katupono ehehãite hap eweiky'esat kahato
ikaipyi ma'ato mio watikuap sakpo'e Tu-
pana ewei'e mi'i pote yt eimoehapyhot'ok
kuap i ra'yn Tupana e Iesui wakuaria uruto
e haria pe.

10

1 Mi'i hawyi Iesui ti'a tu mu'e kahato
hã'ãkap wo — Pywo ti are'e ehepe sero'ok'e
hat ti aihũ Uweuria yat pe yt teke kuap
i he'o ken'ypy sese puo ma'ato kokawiat
i'ahot'e hawuo yn teke kuap sero'ok'e hat
e. 2 Ma'ato ika'iwat sese teke te'o ken'ypy
sese puo e. 3 Karãpe aka'iwat tiky'esat ra'yn
hawyi tut tohũ yat e'oken'ypy kape mi'i
oken'ypy apykok hat tikuap yt sero'ok'e
hat i mi'i hawyi toho'o ken hyp'ok e. Mi'i
hawyi ika'iwat ti'atukaykay tuwat tohũria
i'atuwat i'atuset upi e. Mi'i hawyi ihũria
tikuap ta'a tu ka'iwat ehay ihay ete. Mi'i
hawyi toimo herep mu'ap hãpyk kahato
tohũ yat kaipyi e. 4 Toiporenõ'ẽ yne hawyi

ihũria ikohyewyry ta'atuka'iwat ewat'ymo
kat pote ta'atukuap ta'atuka'iwat ihay ete
e. 5 Irania'in kaykay e hap yt ta'atukuap i
e ma'ato irania'in kaykay e hap pupi te'e
ro ken'ẽ Uweuria e Iesui wo'o nãpin haria
pe. 6 Ma'ato wanẽtup haria yt tikuap i
kat e Iesui ihay sehay hã'ãkap wo pote
to'e i ra'yn Iesui i'atuepe. 7 — Pywo pe
ti Uito ti oken'ypy ewy uimohey haria pe
e. 8 Irania'in ti uimohey haria kaykay e
haria uihũria hero'ok haria ewy tukupte'en
e ma'ato uihũria yt tikuap i sero'ok'e haria
ehay ihay ete ta'a tu kaykay hap e. 9 Uito
ti oken'ypy ewywuat mi'i tupono uwe uwe
uimohey mi'i hat tipuẽti tehakye ra'at hap
sese are aikotã aihũria apykok hat tuwe'o
ken hyp'ok mekewat hũria yat i'atu po re
nõtem hamo i'atupoi hamo. Mi'i hawyi
wãtym i turan toi'a tunug i ra'yn i'atu'yat
pe e. Mi'i hap ewywuat uihũria uimo-
hey haria apykok hat kahato areĩne'en e.
10 Ma'ato sero'ok'e hat tut wyti hũria ko'i u
hamo i'atu'auka hamo hero'ok hamo tut e.
Uito ti ariot ma'ato uimohey haria ieĩne'en
hap ium hamo po'og po'og ikahu sa'a wy'i
tewuat kawiat ium hamo e. 11 Aikotã hũria
ko'i ka'iwat wakuat kahato tohũria apykok
waku kahato hap ewy Uito areĩne'en uimo-
hey haria apykok hamo. Uito ati'a tu'a
pykok kahato uihũria i'atu ky'e haype e.
Yt areken'ẽ hin i ui'auka wanĩ kaptia piat
hap pupi e. Ui'auka pote ui'auka ma'ato yt
ahok'iwat hin i wanĩ kaptia po pe uihũria
ui'auka pytkai e. 12 Ma'ato wẽtup ok hũria
apykok hat ti token'ẽ wewuat'i awahuru
ko'i pupi yt ika'iwat sese i pote yt towan-
uat sese i hũria pote e. Ha'up ky'ewiat
yn ipotpap pote teput kahato awahuru
ko'i õ'ẽ hap pupi — Ui'u aru awahuru
ko'i e hawyi to'atoiat ra'yn toka'i wanuat
hũria ko'i awahuru mi'u wo e. 13 Ipoity'i
pote to'atoiat ra'yn toka'iwat hũria hawyi
awahuru ko'i ti'a tu'uka kahato ra'yn ta'a
tu sytpok ta'yn ma'ato ha'up ky'esat hat
potiat ipotpap takat pote yt iky'e sese ne'i
toka'iwat hũria mi'i pote ipoity'i hawyi
teput kahato ne'i are e. 14 Ma'ato ti
Uito hũria apykok hat wakuat sese ewy
Uito aikotã Ui'ywot uikuap aikotã atikuap
Ui'ywot mi'i hap ewy ti uihũria uimo-
hey haria ati'a tukuap Uito e. 15 Yt atoiat
hin i uihũria uimohey haria awahuru ko'i
ewywuat put'ok'e i'atuete pote yt areput
hin i ma'ato ta'a tue ha kye ra'at kahato
uimohey haria awahuru ewywuat wẽ py-
wiat hep hamuat e. Uiku'uro pote uiku'uro
wen ma'ato yt atoiat hin i wẽtup ok uimo-
hey hat e Iesui. 16 Yt torania i uihũria
uimohey haria meiũwat ywania kaipyi pãi
ma'ato i'ewyte ati'atukaykay aru uimohey
hanuaria wẽtup ywania kaipyi e. Mi'iria
aru wo'o'e wywuat tukup te'en katu pono
uimohey haria wẽtup sok yn i'atu'y wania
pytkai e. Mi'i hawyi wẽtup ok yn i'atu'a
pykok hat topy hu'at mekewat e'at pe mi'i
ti Uito e.

17 Uiku'uro hamuat wyti uimohey haria
uihũria ehakye ra'at hamo e. Mi'i tupono
Ui'ywot uiky'e kahato e. Mi'i tã atunug
hawyi uimoieĩ ne'en i ra'yn Ui'ywot e.
18 Sa'a wy'i to'e uhepe Ui'ywot — Atiky'esat
eku'uro Uha'yru e. Mi'i hawyi ereĩne'en
i hap atiky'esat e uhepe Ui'ywot e. Mi'i
pote waku Papai are emiky'esat ewy yn ni
atiky'esat are. Uiku'uro hawyi areĩne'en
kuap i uiwewi are. Uimi ky'esat ewy
areĩne'en i kuap uiku'uro hawyi Papai are'e
sa'a wy'i are e. Mi'i tupono uiky'e kahato
Ui'ywot are e Iesui. 19 Mio tã e pote ito-
tiaria Iuteu ywania akagnia tu'uka kahato
ra'yn ta'a tuehay wo 20 — Heso'ok ta'yn
wyti Iesui i'atu'e katu pono ahiag wyti
tuete i'atu'e irania'in me. Kat poteĩ pyno
eweikuap teran ipotmu'e hap i'atu'e miit'in
me heso'ok ta'yn ahiag eiam Iesui pote
i'atu'e. 21 Ma'ato irania'in — Yt wyti yt wyti
i'atu'e ma'ato ahiag emiit pote ti yt ihay
hãpyk i i'atu'e. Aikotã ten ahiag timoewaku
yt ihapytig i rakat Iesui ewy i'atu'e Iuteu
ywania akagnia pe.

22 Meiũran hawyi Iesui toĩne'en Ierusarẽi
me wẽtup e'at pe i'aman mot ewaty pe
Iuteu ywania ta'a tunug i ra'yn ienuk hap
tawa Ieru sarẽi me. Ta'a tue katup Tupana
mõtypot hap yat sa'awy'iwuat inug hap e'at
itote. 23 Mi'i turan Iesui hewyry itote Tu-
pana mõtypot yat iwato rakat pe morekuat
sa'a wy'iwuat Sarumãu e'oken upi hewyry.
24 Mi'i turan Iuteu ywania akagnia te'e ru
wa'a tunug i ra'yn Iesui kape apo'i'a tu'e
hamo — Kat poteĩ yt heremo i ehay i'atu'e.
Uruwesat ro uwe sese En i'atu'e katu pono
uruikuap teran ewẽ pyi Tupana Mipo'oro
Uruporekuat nuat apo En sio apo yt i'atu'e.
25 — Karania wo i ra'yn ahenoi ehepe uwe
Uito hap ma'ato ti yt uimohey i eipe e

Iesui. I'atu kahato ra'yn wakuap sese yt
miit'in minug kuap ewywuat i atunug uipo
wo ehehamo uwe Uito moherep hamo uwe
Ui'ywot moherep hamo. Ui'ywot miky'esat
ewy atunug katu pono mi'i ko'i wo atimo
herep kahato ra'yn ehepe uwe Uito hap e.
26 Ma'ato ti yt uimohey i eipe ti katu pono
yt uihũria i eipe pote e. 27 Uimohey haria
ti inug kahato uimiky'esat ewy aikotã aihũ
ko'i uihũria Uweuria ko'i tunug aikotã ta'a
pykok hat miky'esat ewy e. Uimohey haria
kuap hat kahato Uito. I'ewyte ta'a tunug
kahato uimi ky'esat hap ewy e. 28 Ati'a tu
moieĩ ne'en i ra'yn uimohey haria e. Yt
karãmuo i ra'yn ti aru i'atu ka huro sese e
uiwywo yn na'yn te'eropyhu'at wuat'i e'at
pe aru e. Mi'i hawyi ti aru yt uwe i ra'yn
hero'ok kuap uipo pyi uimohey haria katu
pono ati'atu'apykok kahato uihũria e Iesui
ahepiat. 29 kat pote Ui'ywot po'og hesaika
wuat'i kai e. I'ewyte Ui'ywot wyti uimohey
haria apykok hat kahato toĩne'en e. Mi'i
pote ti yt uwe i tihep kuap Ui'ywot po pyi
uihũria e. 30 Ui'ywot Uito ti wẽtup ok yn e
Iesui. 31 Mio tã e pote ta'atusat i ra'yn nu ko'i
yi totiat Iesui auka mak mak wuat hamo.
32 Ma'ato Iesui to'e — Kat po'ypyi ui'auka
teran nu wo e. — Ipoity kahato ra'yn tig
atunug wakuat Ui'ywot miky'esat ewywuat
ehehamo e. Kat som ehehamo atunug
sa'ag ne'i ui'auka teran ehepiat hamo e
Iesui. 33 — Yt eminug wakuap ko'i po'ypyi
i ti urui'auka teran En i'atu'e ma'ato e'e
hap po'ypyi i'atu'e. En ni miit kawiat ne'i
ma'ato ti ewewi erenug Tupana wo i'atu'e.
34 Mi'i hawyi Iesui to'e i'atuepe — Sa'awy'i ti
einãpin hawe mio tã to'e miwan me — Eipe
ti Tupana ko'i e Tupana e. 35 Pyno watikuap
ta'yn kat e Tupana hãpyk yn tohenoi. Mi'i
kaipyi watikuap ta'yn iwan me tohenoi
ra'yn yne ihay pywo piat hap yn e. Eipe
ti Tupana ko'i e ti Tupana sa'awy'i tomi'ai
roria tehay enoi haria pe e. 36 I'ewyte Uito
Ui'ywot ui'airo hawyi uipo'oro miit'in kape
ihay enoi hanuat. Mi'i hawyi are'e miit'in
me — Uito ti Tupana Sa'yru i'atue ha kye
ra'at hamo are yn ma'ato mio tã are pote —
Yt naku i kahato En ewei'e yt etimõtypot i
Tupana ewei'e uhepe. 37 Yt atunug i Ui'ywot
misepap ewywuat pote rasom yt uimohey
i eipe ma'ato atunug imisepap ewywuat
pote waku uimohey haria wo eweikupte'en
e. 38 Ta'i atikuap yt uimohey i haria eipe
ma'ato Ui'ywot misepap ewy uiminug kape
waku ewei'akasa mi'i pote uiminug wakuap
ko'i upi waku uimohey e. Uiminug wakuap
eweimohey hawyi ti rẽ meremo eweikuap
ta'yn eipy'a pe uiat uhesaika hap Ui'ywot
hesaika hap ok tã ne e. Uimohey hawyi
meremo eweikuap eipy'a pe Uito Ui'ywot
wẽtup ok yn hap e Iesui. 39 Mi'i pote ta'atu
pyhik teran i ra'yn ma'ato tuwe'apuksit ne'i
Iesui.

40 Mio tã e rokirẽ Iesui toto ra'yn topyhik
teran haria kaipyi. Pya Iutãu hy sakpo sa'a
wy'iwuat Iuwãu ieĩne'en miit'in i'atuset'ok
hap kape toto. 41 Mi'i turan miit'in tõ'ẽ tõ'ẽ
howawi. Mi'i hawyi te'ero'e to'ope — Iuwãu
ahet'ok hap yt kat i mowato hap ko'i toimo
herep ahepe Tupana kaipyi. Yt karãpe
i Tupana yn misepap kuap hap ewywuat
tutunug ahehamo wen ma'ato mekewat
imienoi Iesui etiat pywuat kahato rakat
tohenoi ahepe Iuwãu i'atu'e to'ope. 42 Mi'i
hawyi itote typy'i ra'yn Iesui mohey haria
pakuptia te'eropyhu'at Iutãu hy sakpo.

11

1 Mi'i hawyi Iesui miky'e kahato Irasaru
e hap het rakat i'ahu kahato topy hu'at
tawa hit Petania pe. Mi'i ti toĩne'en
itote toinyt'in Mata i'ewyte Maria wywo
toĩne'en. 2 Mekewat Maria ti Iesui py
ko'i toipen sa'awy'i mohag hy hekat rakat
wywo hawyi toimogag ipy ko'i to'asap
wywo. Mi'i Maria ekywyt ti i'ahu kahato
toĩne'en. 3 Mi'i hawyi mana Mata i'ewyte
mana Maria te'eruwehay po'oro Iesui kape
— Mimi i'atu'e urukywyt emiky'e kahato
rakat i'ahu kahato i'atu'e i'atuehay tehay
po'oro. 4 Iesui tikuap ta'yn i'atu we hay
po'oro hap hawyi to'e topot mu'eria pe —
Aiwy Irasaru i'ahu kahato pãi e ma'ato yt
iku'uro hamuat i wyti e. Ta'i meiũran aru
aiwy Irasaru waku hawyi mi'i topy hu'at
Tupana mõtypot kahato hap i'ewyte Ha'yru
mõtypot kahato hap e topot mu'eria pe.
5 Iesui ti'a tu ky'e kahato ti Mata i'ewyte
Maria i'ewyte Irasaru. 6 Iesui mi'atuky'eria
kahato ti mi'iria ma'ato ti yt toto i i'ahu
rakat kape. Typy e'at yt toto i. 7 Typy e'at
tokosap hawyi to'e temiit'in me — Pyno
to'iro tawa Petania yi Iuteu piat kape e.
8 Mi'i pote iwyria'in tiwesat — Urumu'e hat
yt naku i ereto tama Iuteu kape katu pono

ga'atpo porap e'auka nu wo itote i'atu'e.
9 Mi'i pote Iesui ti'a tu wesat — Meiũ te
ti yt ui'auka kuap i katu pono uhe'at yt
put'ok'e i te ui'auka hamuat e. Aiko hye
wyry ihot'ok puat pote yt wata'at kuap i
kat pote toĩne'en aimoẽ tyhot hap at pote
e. 10 Ma'ato wãtym na'yn hawyi i'ypyryp
ta'yn ti hawyi yt aiko hye wyry kuap i kat
pote meremo wata'at mu'ap upi yt kat i
aimoẽ tyhot hap aikai pote e. Mi'i hap
ewy kahato areĩne'en mesuwe eipy'asetpe
ariãty ewywuat eimoẽ tyhot hap areĩne'en
eipy'asetpe Uito uiwyria'in e. 11 Uiwyria'in
e aiwy Irasaru ti toket ra'yn mi'i pote areto
ra'yn mesup ihymut hamo e. 12 — Mehĩ
i'atu'e waku ti i'ahu pote mohag iket hamo
i'atu'e. Tuwe mohy hawyi ti aru meiũran
waku i ra'yn tuete i'atu'e. 13 Katu pono
iwyria'in te'e ru wa nẽtup iket hap kape yn
yt ta'atukuap i iku'uro sese e hap ete ihay.
14 Mi'i hawyi ti tohenoi ra'yn — Uiwyria'in
e aiwy Irasaru ti iku'uro sese ra'yn e. 15 Mi'i
pote to'iro iku'uro hap kape e. I'ahu turan
yt areto teran i howawi e. Po'og waku areto
mesup iku'uro sese rakat toĩne'en turan
katu pono uiminug kape ewei'a kasa aru
hawyi po'og po'og uimohey eipe e. 16 Mi'i
hawyi to'e wẽtup ok hemiit ipat rakat Tume
e hap — Pyno to'iro aito aiku'uro iwywo e
ipotmu'eria pe. 17 Mi'i hawyi tuwat ra'yn.
Put'ok'i'atu'e itote hawyi ta'atuhenoi ra'yn
Iesui pe — Iku'uro ra'yn ewy Irasaru Uhyt
i'atu'e. Ga'atpo 4 e'at ra'yn uruisyp ta'yn
Mimi i'atu'e. Toĩne'en ihyp hawe 4 e'at
ra'yn i'atu'e. 18 Pyno tawa hit Petania yt pya
hin i toĩne'en tawa wato Ierusarẽi kai aikotã
aiko kapiat pya hap ewy toĩne'en. 19 Mi'i
pote tõ'ẽ tawa Ieru sarẽi ikaipyi Iuteuria
mana Maria mana Mata'in moesaika hamo
mowepit hamo. 20 Mana Mata tikuap ta'yn
Iesui ut hap hawyi toto meremo ra'yn howa
kape ma'ato mana Maria yt toto i ma'ato
to'yat pe topy hu'at re. 21 Mi'i hawyi to'o
puẽti Iesui wywo hawyi to'e Iesui pe —
Mimi e iku'uro ra'yn aiwy urukywyt e. Yt
naku i katu pono meiũpe ereĩne'en pote
ti neke urukywyt yt iku'uro hin i Mimi
e. 22 Ma'ato mi'i pytkai atikuap kat ehẽtup
kat ehẽtup Tupana kape mi'i pote tutum
merep emiẽtup ok tã hap atikuap e Mata.
23 — Pywo mana ekywyt Irasaru toĩne'en i
ra'yn e. 24 — Pywo an Mimi atikuap mi'i
e atikuap aikotã aiku'uro hawyi aheĩne'en
i hap toĩne'en aru e atikuap uikywyt ti
aru tuwẽtem toku'uro hap pyi mekewat
ikahuro hap e'at pe tuwe hymut i hamuat
uikywyt aito irania'in ewy te e. 25 — Mana
e Uito ti meiũ iku'uro rakaria moieĩne'en i
hat sese e. Uwe uwe iku'uro uimohey hano
turan mi'i miit meiũran aru toĩne'en i ra'yn
wuat'i e'at pe erẽtem no are'e aru tope
hawyi e. 26 I'ewyte uwe uwe uimohey hano
topyhu'at toĩne'en ne hap turan mi'i miit yt
karãpe i topap sese hamuat aru ma'ato topy
hu'at wuat'i e'at pe e. Mana e etimohey
apo mio tã ui'e hap e. 27 — Pywo ti an Mimi
woro mohey kahato e. En ni Urupo rekuat
nuat Tupana Mipo'oro urumiekatup e woro
mohey kahato e. En ni Tupana Sa'yru sese
Mimi e. 28 Mio tã mana Mata to'e hawyi
ta'aipok i ra'yn to'yat kape. Mi'i hawyi
toikaykay toky py'yt Maria iweran turan
tohenoi hamo — Tut ra'yn ti Aimu'e hat
e. Mi'i ti ekaykay ra'yn Maria e. 29 Maria
tikuap ta'yn Iesui ut hap hawyi meremo
ipoĩ'ãm hawyi toto ra'yn Iesui kape. 30 Mi'i
turan Iesui yt put'ok'e i te tawa Petania
pe ma'ato toĩne'en mu'ap tote aiũpe Mata
piat topuẽti hap tote. 31 Mi'i hawyi Iuteu
ywania Maria'in mowepit teran haria to'yat
pywiat Maria tome remo hap kape te'e ra
ha'at hawyi — Pyno toto ra'yn tokywyt
Irasaru syp hap kape wyti i'atu'e. Toto
ra'yn tuwak hamo i'atu'e te'e ru wa nẽtup
hawe. Mi'i pote tuwat hewat'ymo. 32 Mi'i
hawyi put'ok'e Maria Iesui etiat hawyi tuwe
pỹ'ãtutuk howawi hawyi to'e — Uika'iwat
meiũpe ereĩne'en pote yt iku'uro i uikywyt
Mimi e. 33 Iesui ta'a kasa Maria wak towy
ria'in wywuat hap kape hawyi toha ty'u
kahato topy'a pe — Aiwy iku'uro ta'atuwa
nẽtup hawe pote e. 34 — Aikopeĩ ewetopag
ewehyp aiwy e. — Uruka'iwat i'atu'e to'iro
pyno uruimoherep epe aikope uruisyp aiwy
Irasaru piit i'atu'e. 35 Mi'i hawyi Iesui tuwak
ta'yn. 36 — Tuwak ta'yn Iesui i'atu'e koitywy
watikuap ta'yn Irasaru ky'e kahato Iesui
piat hap i'atu'e to'ope Iuteuria. 37 Ma'ato
irania'in te'e ro'e — Toiky'e pote kat pote
yt tut i ga'atpo imoehãite hamo i'atu'e.
Toimoe hãite kuap kahato i'ahu rakaria yt
ihapytig i rakaria kat poteĩ pyno yt tut i
Irasaru moehãite hamo iku'uro hap e'yiãn
me te i'atu'e. 38 Mi'i hawyi tohaty'u kahato
hap wywo put'ok'e aikope towy Irasaru ta'a
tupag nu ka'a pe hap kape. Mi'i hap tote

sa'a wy'i ti yi py hot'i piat nu ka'a pe ta'a
tusyp Irasaru hawyi ta'a tu'o kenhyp nu
wato wo. 39 Mi'i hawyi Iesui to'e — Eweho'o
ken hyp'ok to aiwy Irasaru e. Ma'ato inyt
Mata to'e — Yt rei'o Mimi katu pono nem
na'yn ti som urukywyt kat pote 4 e'at ra'yn
mekepe topy hu'at. I'okpuk ta'yn e. Yt
naku i waho'okenhyp'ok mesup e. 40 Ma'ato
Iesui to'e — Mana Mata etiwaure ra'yn apo
mu'ap upiat ui'e hap epiat e. Uimohey
pote ti aru era'akasa Tupana minug wakuat
sese mesup are'e hap etiwaure ra'yn apo'e.
41 Mio tã e hawyi ta'a tue ro'ok ta'yn nu
kawiat he'o kenhyp hap. Mi'i hawyi Iesui
teha'at atipy kape. 42 Mi'i hawyi to'e —
Ui'ywot e waku kahato En are e. Yne e'at
pe etikuap ui'e hap Papai ma'ato irania'in
meiũpiaria yt tikuap hin i uipo'oro epiat
hap. Mi'i tupono uhehay ewywo i'atue
hamo Uipo'oro hat En hap ta'atukuap hamo
Papai e. Arehum ewawi Ui'ywot Uipo'oro
hat e. 43 Mi'i hawyi Iesui to'e tehay pirik
wo — Irasaru erẽtem no gu'uro pyi e.
44 Mio tã e pote tuwẽtem meremo gu'uro
pyi Irasaru nu ka'a pyi topo'i' po'i hap
tesokpe wywo topiit etiat topo etiat topy
etiat to'akag etiat tosuwy hap sokpe wywo
tuwẽtem. Mi'i hawyi Iesui to'e — Eweipo'i
po'i hap porop to hewyry mono e. Mi'i
hawyi Irasaru toĩne'en i itote waku pe ipiit
tuwẽtem na'yn gu'uro pyi. 45 Mi'i hawyi
irania'in Maria upiaria te'e ra'a kasa ra'yn
wakuap nug Iesui piat hap hawyi ta'a tu
mohey ra'yn Iesui. 46 Ma'ato irania'in akasa
haria Iesui ewanĩkap ko'i tuwat meremo
ra'yn Iuteu akag ko'i piat enoi hamo aikotã
Iesui timoieĩ ne'en iku'uro sese rakat hap
enoi hamo. 47 Ta'atukuap hawyi pa'i wato-
ria ko'i i'atu'akag ko'i meremo te'e ru wa'a
tunug na'yn aikotã hap kuap hamo. Mi'i
hawyi te'e ro'e to'ope — Aikotã som waku
watunug aru i'atu'e katupono yt miit mise
papnug kuap hap ewy i Iesui tunug wakuat
wuat'i ehamo i'atu'e. 48 — Yt kat i watunug
pote ti aru yt wati pyhyp i Mi'i Miit pote
ti aru meiũran typy'i kahato Iesui mohey
haria tukupte'en aru mesuwe i'atu'e. Mi'i
hawyi — Pywo ti Iesui yn ni waku Aipo
rekuat nuat e haria yn na'yn te'e ro py
hu'at mesuwe irane i'atu'e. Mi'i pote ti aru
aiporekuaria Humanu ywania i'atupy'ahak
kahato tukupte'en ai'ywania ete Iesui topy
hu'at ai'y wania Porekuat no hawyi. Mi'i
pote ti aru ta'a tu po'oro ta'a tue su ra ra'in
aimoma hamo Ahetupana yat pugha hamo
i'atu'e to'ope. Mi'i hawyi ahetawa ikahu
rakat ta'atupugha yne. Ai'ywania ta'atu'a
tu'uka torania yne yne i'atu'e. 49 Toĩne'en
wẽtup ok pa'i wato sese i'atupy'asetpe Pa'i
Ka'i wasi e hap. 50 Mi'i ti to'e — Apuete
uiwyria'in e yt eweikuap i apo aikotã po'og
waku Tupana wanẽtup hawe wẽtup ok miit
iku'uro ahetiano sio watopap yne yne ai'y
wania sio ta'a tu moma yne yne ai'y wania
e. Po'og po'og waku wati'auka Mi'i Miit
Iesui e. Iku'uro aika wiano hawyi waku pe
wato py hu'at e Iuteuria pe. 51 Pa'i Ka'i wasi
toĩne'en pa'i wato sese mekewat e'at pe
itote mi'i pote Tupana ti ihay iwẽ pyi yt
toikuap i pytkai. Iwẽ pyi Tupana tohenoi
Tosa'yru ku'uro Iuteu ywania etiano hap
ete. 52 Ta'i ma'ato ti yt Iuteuria yn etiano
i iku'uro ma'ato i'ewyte torania ywania
ehakyera'at hamo wyti iku'uro. Mi'i hawyi
tutunug yne ywania kaipywiat tomẽpyt'in
no. 53 Mi'i hawyi mekewat e'at pe nagnia
te'e ru wa nẽtup at aikotã waku Iesui auka
hamo.

54 Mi'i hawyi Iesui yt hewyry i ra'yn tama
Iuteu pe ma'ato wẽtup yi kape toto towy
ria'in wywo mekewat yahig Ewarĩ e hap upi
pya Iuteu ywania kai hewyry.

55 Meiũran put'ok'e i tawa Ierusarẽi miat
Iuteuria enuk koro hap e'at pe. Mi'i turan
tuwat kahato miit'in tawa Ieru sarẽi kape
waku pe yne nug hamuat mekewat ienuk
hap e'at koro owakai te hamo tuwat aikotã
ta'atueko ewy te'e ruwei. Yne waku hawyi
ta'a tu'auka ta'a tu hũria Tupana mõtypot
hamo. 56 Mi'i turan tawa Ieru sarẽi mi-
aria tikat kahato Iesui itote aikope toĩne'en
hap. Put'ok'i'a tu'e Tupana mõtypot hap
yat iwato rakat pe hawyi te'ero'e to'ope —
Tut apo Iesui i'atu'e sio yt i'atu'e. 57 Mi'i
hawyi pa'i koro ko'i i'ewyte Tupana mõty-
pot yat akag ko'i te'e ro'e irania'in me —
Eweikuap Iesui aikope toĩne'en pote ewe-
henoi uruepe i'atu'e katupono ta'atupytyk
teran ipyhik hamo ta'atu'auka teran haype.

12

MATEU 26.6-13 MAKU 14.3-9 PIAT EWY

1 6 e'at mekewat ienuk koro e'at owakai
te mekewat sa'a wy'i wanĩkap po pywiat
hekatup hap e'at owakai te Iesui toto ra'yn
tawa Petania kape towy'ok moieĩne'en i
hap kape toto. Irasaru tomi'ã pe'ok'am

gu'uro pywiat yat kape toto temiit'in 12
ok takaria wywo toto. [2] Itote Irasa ru'in
tunug ienuk wato hap Iesui etiat tuwe-
hum hap. Itote mana Mata tipo wyro
mi'u nug hap ete. Waku yne hawyi ta'a
tu kaykay Iesui hawyi te'e ra'apyk ta'yn.
Irasaru ta'apyk yparakai auri wo i'ewyte
Iesui ywytpe. [3] Mi'i hawyi mana Maria
tat topohag hy heiam ha'up woity kahato
rakat totat mohag hy Naratu pohyt kawiat
ha'up woity kahato rakat totat. Mi'i hawyi
Iesui py ete toi'okpun yne mekewat mohag
hy i'ewyte toimogag ipy to'asap mo. Mi'i
hawyi ikamhig se kahato ra'yn i'yat waku
kahato. [4] Mi'i hawyi ipotmu'e Iuta mekewat
Simãu Ikarioti sa'yru Iesui ma'at hanuat
to'e [5] — Yt kan hamo i eti'okpun mohag
hy e. Kat poteĩ yt etiwe neru i mekewat
mohag hy hawyi ha'up woity rakat etat
hamo hawyi atum ha'up yt hekat i rakaria
pe e. Ta'i ha'up woity'i rakat ti meke 300
e'at motpap kapiat hap sa'up. Ha'up woity
kahato rakat ti mekewat e mana pe. [6] Iuta
tiky'esat ha'up topo piat hap towano. Yt
toiky'e hin i yt hekat i rakaria pytkai i
katu pono tote ro'ok kahato 12 ok takaria
wywuat tineiru heiam miat. [7] Ma'ato Iesui
to'e — Iuta wãi mio tã ere te mana Maria pe
are'e pãi katupono uiku'uro hap owakai te
aheko ewy mana uipen mohag hy wo uipiit
ete e. [8] Areto irane ra'yn Uito mi'i hawyi
yt kat i aru ma'ato etum kuap emiium ko'i
uhepe e. Yt hekat i rakaria ti aru ma'ato
tukupte'en wuat'i e'at pe mesuwe eiwywo
kat ium ehepiat hamo.

[9] Mi'i hawyi Iuteuria tikuap ta'yn meke-
wat tawa Petania piat Iesui ieĩne'en hap.
Mi'i pote typy'i te'e ru wa'a tunug Iesui
kapiat te'e ra'a kasa hamo i'ewyte Irasaru
kapiat te'e ra'a kasa hamo imi'ã pe'ok'am
gu'uro pywiat hat kapiat hamo. [10] Mi'i
hawyi Iesui mimoieĩ ne'en Irasaru kapiat
akasa haria timohey kahato ra'yn Iesui.
[11] Mi'i pote pa'i kororia tikat aikotã waku
Irasaru auka hamo i ra'yn ta'atukat.

*MATEU 21.1-11 MAKU 11.1-12 IRUKA 19.28-
40 PIAT EWY*

[12] Wẽtup e'at itote hawyi toto ra'yn Iesui
tawa Ieru sarẽi kape. Mi'i totiat turan ti
ienuk wato hap nug haria tikuap ta'yn Iesui
ut hap. [13] Mi'i hawyi typy'i ra'yn tuwat Iesui
owawi. Mi'iria tuwat Pinawa yhop ta'atupo
piat wywo Iesui kape. Mi'i wywo i'atuehay
wepit kahato — Waku ti rat En. Waku ti
rat En Uhyt Mimi i'atu'e. En ni Tupana
Mipo'oro ai'y wania Porekuat i'atu'e. En
ni Tupana Mipoi tyro po'og waku torania
kawiat hat ai'ywania Porekuat nuat Isareu
ywania Porekuat nuat i'atu'e. Waku ti rat
En Uhyt Mimi i'atu'e haty wo Iesui pe. [14] Mi'i
hawyi Iesui tipuẽti ihũ Iumetiu. [15] Mi'i tote
ta'apyk aikotã sa'awy'ite miwan me Sakaria
9.9 pe Tupana to'e hap ewy — Tawa Siãu
piaria woro ho'oe ha kye ra'at teran ehewa
nĩkaptia po pyi e. Yt eweiken'ẽ po'og tei'o
tawa Ieru sarẽi piaria katu pono atipo'oro
irane Eipo rekuat sese ehowawi eheha kye
ra'at hamo e. Mi'i Miit ti aru atipo'oro
ehowawi apykpe eihũ Iumetiu mẽpyt rote
tut irane e miwan me Tupana e hap. [16] Iesui
emiit'in yt tikuap i kahato yianmiat aikotã
aru Tupana e hap ko'i miwan miat Iesui
etiat miwan miat ma'ato Iesui tuwẽtem
gu'uro pyi hawyi i'atuwatetup kahato Tu-
pana e hap kape hawyi — Meiẽ i'atu'e Iesui
tunug yne mesuwe aikotã aikotã Tupana
to'e yianme miwan me e hap ewy kahato
aikotã iwan miat Tupana e hap ewywuat
Iesui tunug na'yn i'atu'e. Iesui ta'aipok
atipy kape hawyi ta'a tukuap aikotã iwan
miat Tupana e hap ewywuat Iesui tunug
ra'yn ta'atukuap ta'yn.

[17] Mi'i hawyi Iesui wy Irasaru moieĩne'en
pakup i hap kapiat akasa haria henoi henoi
kahato ra'yn tawa Ieru sarẽi miaria pe
aikotã Iesui tihep Irasaru gu'uro pywiat hap
ta'a tu henoi henoi aikotã Iesui tunug yt
miit'in mikuap ewy i tomi sepap ko'i ta'a
tumoherep miit'in me itote. [18] Mi'i pote ti
miit'in tõ'ẽ kahato Iesui kuap hamo. [19] Mi'i
pote Iuteu wo'onãpin haria te'ero'e to'ope
— Yt naku i katu pono miit'in i'atupap
kahato ra'yn Iesui upi i'atu'e. Yt naku i katu
pono ta'a tunug neran Iesui I'atu po rekuat
nuat i'atu'e. Wãiwa to'e kahato pytkai
ahepiat ta'a tu nãpin hap yt ta'a tu mohey
hin i aiwat wãi'ai'e hap i'atu'e. Yt naku i
tuwat tuwat Iesui upi i'atu'e to'ope. [20] Mi'i
turan wẽtup ywania yi Karasia kaipywiaria
put'ok'i'a tu'e tawa Ieru sarẽi me Tupana
mõtypot hamo mekewat ienuk koro hap
e'at pe. [21] Mi'i hawyi ta'a tu hẽtup Iesui
emiit Wiripi pe — Uhyt uruehay teran Iesui
wywo i'atu'e mekewat Wiripi pe yi Karasia
kaipywiat tawa Petsaita kaipywiat. [22] Mi'i
hawyi Wiripi toto Ãtere kape yi Keresia

ehay enoi hamo wẽtup ywania miẽtup enoi
hamo. Mi'i hawyi tuwat typy ok Iesui kape
topot mu'eria. 23 Mi'i hawyi Iesui tikuap
toky'esat hap Keresia ywania piaria hap
hawyi to'e — Uimõtypot hap e'at yt pya hin
i e. Miit'in Yke'et areĩne'en pytkai uiku'uro
hamuat ra'yn ma'ato uiku'uro hawyi wyti
aru uimõtypot hap e'at put'ok'e e. 24 Pywo
ti are'e kat iã'ỹi yt misyp i te pytkai yt
iku'uro i ma'ato toĩne'en ma'ato wẽtup yn
toĩne'en. Ma'ato iku'uro pote meiũran
hẽtyt hawyi tuwemotag hawyi haat kahato
ra'yn are e. 25 Uwe uwe mesu wa rotiat
ieĩne'en hap yn ky'esat haria ti aru yt ipuẽti
i ra'yn toieĩne'en pakup i hap e. I'ewyte
uwe uwe mesuwarotiat toĩne'en hap kaw-
iat waure'e hat wyti aru ipuẽti ipakup i
toĩne'en hap yt karãmuo i ikahuro rakat e
Iesui. 26 Eweiky'esat uhemiit no pote ewe-
tunug no uimiky'esat ewy e. Aikope aikope
areĩne'en mi'i hap upi i'ewyte uhaipepiaria
uhemiit'in tukupte'en e. I'ewyte uwe uwe
uheropat hat Mi'i pe Tupana to'e — Waku
kahato en e Tupana wuat'i miit'in ehamo e.
27 Mi'i hawyi Iesui to'e Tupana pe — Ui'ywot
e kat are'e kahu epe sio Papai eti'ywyk to
uhepiat ho'opot hap uiku'uro tet pupi are
sio yt Papai e. Pyno yt naku i mi'i tã are'e
epe kat pote uiku'uro miit'in ehakye ra'at
hamo ariot mesuwat yi kape e. Ahaty'u
kahato uiwa nẽtup hawe kat e hap waku
are'e epe Papai e. 28 Etomoherep to ewaku
hap wuat'i miit'in piat ekuap hamo eset
kuap hamo e. Mi'i pote Tupana tiwesat
— Uha'yru e pywo ti uhewaku hap atimo
herep ta'yn. Mi'i hawyi i'ewyte atimo
herep pakup i ra'yn miit'in me e Tupana
haty wo atipy kaipyi. 29 Mio tã e hawyi
miit'in typy'i rakaria mekewat atipy kaipy-
wiat sehay kuap haria te'e ro'e to'ope —
Mio ti huru'e hap ewy ihay i'atu'e. Ma'ato
irania'in — Atipy kaipywiat miit wyti mio
ihay Iesui kape i'atu'e. 30 Ma'ato Iesui to'e.
Yt uhepe yn wyti mio sehay tut ma'ato
ehepiat ikuap hamuat wyti e. Tupana
tiky'esat kahato uimohey ehepiat hap are e.
31 Koitywy wyti put'ok'e ra'yn Tupana e'at
uwe uwe uimohey haria sese uwe uwe yt
haria moherep hamuat uwe waku uwe yt
e hamuat e'at mesup e. Koitywy i'atu po
rekuat mesuwarotiat ahiag Tupana tisopo
hamuat e'at put'ok'e ra'yn e. 32 Karãmuo
miit'in uimo'ã pe'ok'am aria'yp posak ete
yi tote pywiat mi'i turan ti aru ati'atuekyi
yne ywania uhowawi uiwano ra'yn e. 33 Mio
tã e toimoherep to'auka hamuat temiit'in
me. 34 Mi'i pote itotiaria — Uruyke'et kat
pote — Uiku'uro irane ere'e i'atu'e ma'ato
urunãpin haria irania'in yt ewat ehay ewy
i i'atu'e katupono — Tupana Mipo'oro wyti
aru yt ikahuro rakat i e miwan me i'atu'e
uruepe. Miit'in Yke'et apo en sio yt i'atu'e.
En Tupana Mipo'oro Uruporekuat nuat sio
yt i'atu'e. Kat pote — Uiku'uro irane ere'e
Mehĩ i'atu'e. 35 Mi'i hawyi Iesui ti'atuwesat
— Uito eimu'e hat wyti areĩne'en ariãty ewy
mu'ap Tupana kapiat moherep hamuat. Ar-
iãty ewy areĩne'en e ma'ato ui'auka irane
hawyi porap ta'yn ti hasep ariãty eipy'a
setpiat e. Meiũran ti aru yt ehewyry
kuap i i'ypyryp we e. Mi'i pote waku
mesup ti uimohey ro e. 36 Mio areĩne'en
eipy'asetpe turan uimohey ro e. Eweikup
te'en no ariãty hot pe uhyt'i'in mana'in e.
Ta'i uimohey hawyi ariãty ewywuat eweipy
hu'at eiwanẽtup hawe eipy'a pe katupono
uimohey hawyi areĩne'en eiwywo mesup
mũki'ite wuat'i e'at pe areĩne'en eiwywo e.
Mi'i hawyi eweipyhu'at ariãty hot mẽpyt'in
e Iesui. Mio tã to'e hawyi toto ra'yn yt
tomohey i haria py'asetpyi. 37 Iwato tomi
sepap tutunug i'atu py'a setpe yt i'atu mi
sepap yt ewy i tutunug wen ma'ato yt ta'a
tu mohey hin i. Mi'i hawyi toto i'atu'ya
ty pepyi pya kahato aikope yt ta'atupuẽti
kuap i hap kape tuwemig Iesui. 38 Aikotã sa'a
wy'i Tupana ehay moherep hat Isaia to'e
hap ewy — Tupana e ati'atumu'e kahato
ehay wo ma'ato yt uhehay mohey hin i
emimoherep esaika hap yt ta'atumohey hin
i ta'atukuap pytkai. Te'era'akasa ra'yn yne
emisepap ko'i eminug ko'i kape pytkai yt
ta'atumohey hin i Emipo'oro e Isaia 53.1 pe
nimo te Iesui e hap etiat. 39 Iuteu akagnia yt
timohey teran i Iesui aikotã sa'awy'i Isaia
mienoi ewy. 40 Mio tã e Isaia miwan me
6.10 pe Iesui etiat — Atimoherep kahato
esaika hap wen ma'ato yt te'e ra'a kasa
teran i e. Ati'atumu'e kahato ehay ikahu
rakano wen ma'ato yt ta'atumohey hin i
ehay uiwẽ piat Tupana e. Mi'i pote i'atu
minug sa'ag ko'i yt atipuruk kuap i ra'yn
e. 41 Isaia nimo te ta'akasa yianmete Iesui
ewaku hap kape tomu'etu hawyi. 42 Ma'ato
Iuteu akagnia Iesui mohey haria tukupte'en
itote wen ma'ato — Uito Iesui mohey hat

yt i'atu'e i miit'in ehamo kat pote te'e ro
ken'ẽ — Wahenoi imohey hap pote aipugha
ne'i aiwo'omu'e hap pyi i'atu'e. Mi'i pote
Iesui mohey hat uito yt i'atu'e i te'e ro
ken'ẽ kahato irania'in akag ko'i pupi pote.
43 Katu pono miit'in kaipyi — Waku kahato
en e hap ta'atuky'esat kahato po'og po'og
Tupana kaipywiat — Waku en e hap kai.
Ta'a tu ky'e po'og miit'in ky'e hap Tupana
ky'e hap kai. 44 Mi'i hawyi Iesui to'e tehay
pirik wo i'atuepe — Uwe uwe uikuap haria
mi'i haria yn uipo'oro hat kuap haria pãi
e. 45 Uwe uwe uimohey haria mi'i haria
uipo'oro hat mohey haria i'ewyte te'e ro
py hu'at ma'ato yt pote yt e. 46 Ta'i ariãty
ewy uipo'oro mesuwat yi totiaria moẽtyhot
hamo e. Uwe uwe uimohey haria ti ariãty
hot puo ikohye wyry hawyi i'ypyryp we yt
ikohye wyry hin i katu pono uimohey hat
Tupana kuap hat topyhu'at e. 47 Ati'atueha
kye ra'at teran kahato mesuwat yi totiaria.
Mi'i hamo yn ariot meikowo ma'ato tukup
te'en mesuwe uimienoi pun haria e. Ta'i
uimienoi ta'a tukuap hawyi — Yt atunug
neran i i'atu'e e. Ma'ato yt aho'osaty'i saty'i
teran i mi'iria katu pono i'atue ha kye ra'at
hamo yn uipo'oro e. 48 Koran te yt kat i
are'e i'atuepe — Woro ho'o'a piheg aru yt
are'e i uipun haria pe uimienoi pun haria
pe. Koran te yt kat i are'e i'atuepe ma'ato
meiũran aru karãpe ikahuro hap e'at pe ti
aru mi'iria uipun haria uhehay pun haria
pe Tupana to'e aru — Yt naku i eipe are
woro ho'okuap eipe. Eheĩne'en hap e'at
pe Uha'yru mohey ran haria eweikupte'en
mi'i pote woroho'o'apiheg eipe wuat'i e'at
pe e Tupana irane yt uimienoi pun haria pe
e. 49 Uipo'oro hat ehay moherep hat Uito. Yt
ihay i uiwẽ pyi pote yt uhehay kuap i Uito
e. Mio tã e Ui'ywot hap yn uhehay wo pãi.
50 Ikahu kahato Ui'ywot e hap atipuẽti katu
pono ihay upiaria wuat'i e'at piat ieĩne'en
hanuaria te'eropyhu'at e. Mi'i pote i'e hap
yn tuwẽtem uiwẽ pyi miit'in moieĩne'en
wuat'i e'at piat e hap. Tupana — Ereĩne'en
no wuat'i e'at pe to'e hawyi ereĩne'en aru
waku pe to'e hap ewy aikotã ui'e hap mesup
hap ewy e Iesui ienuk haria pe.

13

1 Mi'i totepyi ienuk koro e'at owakai
te Iesui tikuap ta'yn topy'a pe ta'aipok
To'ywot kapiat hamuat mesuwat yi tote
pywiat hamuat toikuap ta'yn. Iesui ti'a tu
ky'e kahato temiit'in mesuwarotiaria. Toi'a
tu kaykay sa'a wy'i mi'i hawyi toi'a tu mu'e
kahato. Iesui toĩne'en mesuwat yi totiat
turan toi'a tu ky'e kahato temiit'in hawyi
toku'uro hap kape i'ewyte toi'atuky'e. 2 Mi'i
haype te'e renuk hap tote Simãu Ikarioti
sa'yru hemiit Iuta e hap piit pe ahiag teke
ra'yn Iesui ma'at hamuat ra'yn. 3 Meiẽpe
Iesui tikuap ta'yn Tupana esaika hap tora-
nia yne ra'yn topy hu'at ipiit pe. Mi'i pote
topy'a pe topo piat hap toikuap tuwewi
Tupana kaipywiat tut hap i'ewyte Tupana
kapiat toto hamuat toikuap topy'a pe itote.
4 Toikuap hawyi tenuk kahu hawyi Iesui
ipoĩ'ãm na'yn mi'i hawyi tuwekamisa wato
hep hawyi tuwe'okpo'i wato wepotip hamo
to'okhak puat. 5 Mi'i te so'o sat'e y'y kui'a
pe hawyi toi'atupysei ra'yn temiit'in. Waku
hawyi toi'a tu py mogag tomi po'i to'okhak
puat tomipo'i wo. 6 Mi'i hawyi Peteru pysei
hamo tokosap ma'ato Peteru to'e — Yt naku
i uipysei En katu pono Uika'iwat ne'i En
Mehĩ e. 7 Ma'ato Iesui tiwesat — Woropysei
ra'yn Peteru e mio ma'ato yt etikuap te kan
hamo woro pysei e. Meiũran ti aru ma'ato
etikuap ta'yn uhyt e. 8 Mi'i pote Peteru to'e
— Yt karãpiat uipysei hat i En e haty wo. —
Ma'ato yt woropysei i pote yt Eka'iwat no i
po'og areĩne'en Uito e. 9 — Pyno Uika'iwat
yt uipy yn i ro etikoho ma'ato uipo uhowa
etikoho ro wy e. 10 — Peteru e etikuap
ta'yn aikotã wei kahu haria wyti te'e ru
we pysei yn na'yn put'ok ta'a tu'e hawyi
e. Tupana tipuruk yne eminug sa'ag ko'i
hawyi ti ereĩne'en misei ewy e. 11 Ta'i misei
rakaria ewy ra'yn yne eipe ma'ato wẽtup ok
epy'a setpiat ipitpit re rakat ewy yt misei
i rakat ewy toĩne'en e Iesui Iuta piat katu
pono toma'at hamuat Iutai toikuap haype.
12 Toi'atupysei yne hawyi tuwekamisa wato
pag i ra'yn hawyi ta'aipok yparakai kape
ta'apyk hamo. Mi'i hawyi to'e i'atuepe —
Eweikuap apo kat pote woro ho'o pysei e.
13 Pyno ahenoi — Urumu'e hat Uruporekuat
no En ewei'e ti uhepe e. Ta'i Mi'i ti Uito are.
Uito ti Eipotypot Uito ti eimu'e hat e. 14 Ta'i
Uito ti Eiporekuat sese Eimu'e hat sese Uito
ma'ato ti woro ho'o pysei semiit po'og yi
kape hat ewy Uito e. Mi'i tupono aikotã
Uito ewy waku eweikupte'en wuat'i eropat
hanuaria Uito ewy e. 15 Uiminug ehetiat

ewy wo'oeropat haria ewy ro eweikupte'en
Uito ewy e. [16] Yt naku i wato'e aipy'a pe
— Uito po'og irania'in kai mi'i pote waku
irania'in uheropat at ka'ap yt naku i wato'e.
Waku po'og watopyhu'at irania'in powyro
haria irania'in eropat hanuaria ewy e. Uito
Eika'iwat wuat'i powyro hat areĩne'en e.
Eipo wyro hat areĩne'en eipysei hat Uito
e. Mi'i pote waku eipe uhemiit'in ewy
eweikup te'en wuat'i miit eropat hamo e.
I'ewyte — Yt uipopap i motpapnug hamo
yt ewei'e tei'o katupono Eipo'oro hat wuat'i
miit powyro hat e. Uimipo'ororia eipe mi'i
pote waku ui'ewy ewehe ropat miit'in e.
Waku ui'ewy eweikupte'en semiit ewy katu
pono uhaipe piaria eipe uipot mu'eria eipe
uhemiit eipe uimipo'oro ko'i eipe e. Eipysei
hat Uito pytkai e yt naku i eiwe mo wato
po'og uikai e. Waku yi kape eweikup te'en
ui'ewy e. [17] Uito ti Eika'iwat ma'ato woro
ho'opysei semiit ewy. Mi'i tupono eweikup
te'en no wo'oe ropat haria ui'ewy e. Mi'i
ewetunug pote Tupana mowepit kahato
haria wo eweikup te'en e Iesui i'atuepe.
[18] Atikuap kahato ti uiky'e haria ma'ato
wẽtup aipy'a setpiat uima'at hanuat. Mi'i
miit aikotã sa'awy'i miwan me Saumu 41.9
pe Tupana to'e mio tã e — Uimi'u su'u haria
py'a setpe ti aru toĩne'en woro ma'at mo e
hat e. Mio tã e hap ewy wyti aru topyhu'at
mesup e. [19] Mio ahenoi kahato ehepe aikotã
aikotã ta'a tunug uhetiat hamuat i'ewyte
ehetiat hamuat e. Mi'i hap put'ok'e ui'e
hap ewy hawyi po'og na'yn uimohey eipe
katu pono yne ui'e hap ewy yne tuwe mo
herep aru katu pono pywuat sese ui'e hap
e. [20] Pywo ti uwe uwe uimi po'o roria pe —
Ereke ro e hat i'ewyte uhepiat ereke ro e hat
e Iesui. Mi'i hawyi i'ewyte uwe uwe uhepiat
— Ereke ro e hat i'ewyte uipo'oro hat piat
ereke ro e hat e.

MATEU 26.20-25 MAKU 14.17-21 IRUKA 22.21-23 PIAT EWY

[21] Mio tã to'e rokirẽ Iesui haty'u tuwa
nẽtup hawe hawyi toimo herep tehay —
Pywo ti aru wẽtup ok aiwywuat hat wyti
aru uima'at hamuat hat e. Haty kahato
uipy'a pe mi'i hap ete e temiit'in me. [22] Mio
tã e ra'yn hawyi te'e ra ha'at to'oe wawi
— Uwe pe som mio tã e i'atu'e te'e ru wa
nẽtup. [23] Pyno wẽtup ok imiky'e kahato
i'ywytpiat iwy tuwe'a kyt'anug Iesui ãtiyp
pyke. [24] Mi'i pote Peteru ipomeru Iesui
etiat wepehik hat kape to'e hamo uhepe —
Apo'ere kahu uwe som ema'at hanuat Mehĩ
ere kahu e. [25] Mi'i hawyi Iesui etiat wepehik
hat apo'e — Uwe som pyno ema'at hat Uhyt
e. [26] Mio tã e hawyi Iesui tiwesat — Koran
uima'at hat pe ti atipuk'a mi'u moĩ me man
hawyi ti aru atum tope e. Mi'i atunug kahu
hawyi meremo etikuap uwe uima'at hat e
Iesui uhepe Iuwãu me. Mi'i hawyi Iesui tat
man hawyi totopag imoĩ me hawyi tutum
uhyt Iuta pe Simãu Ikarioti sa'yru pe tutum.
[27] Mi'i totat man Iesui po pywiat turan ahiag
potypot Satanai e hap het rakat teke ra'yn
uhyt Iuta piit pe. Mi'i hawyi to'e Iesui tope
— Pyno aikotã etunug neran hap etunug no
meremo mehĩ e Iuta pe. [28] Ma'ato yparakai
ywytpiat apyk haria yt ikuap hin i kat to'e
hawe mio tã e hap e Iuta piat hap. [29] Ma'ato
te'eru wa nẽtup Iuta po'oro ienuk hap mi'u
kyi'at hamo mio tã e hap to'e Iuta pe sio
toipo'oro sa'up mõ'ẽ hamo toipo'oro sa'up
wywuat ihaky'e'i rakaria piat imõ'ẽ hamo
sio i'atu'e. Kat pote Iuta po pe tineiru eiam
toĩne'en miit'in miium ko'i eiam apykok
hat toĩne'en pote. [30] Mi'i hawyi Iuta tat kahu
man Iesui po pyi hawyi meremo toto ra'yn
Iesui ma'at hamo. Tuwẽtem hawyi wãtym
na'yn i'ypyryp wuo toto. [31] Mi'i hawyi
Iesui to'e Iuta saipekai — Pyno koitywy
waku ra'yn katu pono koitywy ti put'ok'e
ra'yn Tupana mõtypot sese hap e'at e.
Mesup ta'yn ti Uito Eheyke'et auka hap e'at
put'ok'e ra'yn e ma'ato ti aru itote Tupana
ewaku hap atimoherep ta'yn wuat'i ehamo
pãi e. Te'e ra'akasa hawyi — Waku kahato
En Tupana i'atu'e aru i'ewyte — Waku ka-
hato En i'atu'e aru uhepe e. [32] Uimi mõ
typot kahato Tupana topy hu'at uiku'uro
hap e'at pe. Atimõ typot Ui'ywot hawyi
uimõ typot kahato. Mi'i tutum uhepe aru
tomõ typot hap ok tã. Tuwe mõ typot hap
ok tã Ui'ywot tum aru uhepe. Atimõ wato
Ui'ywot wuat'i ehamo mesu wepyi e. Ta'i
wẽtup miit ewywuat yn uruto Ui'ywot Uito
e. Meremo irane uimõtypot wuat'i ehamo
e Iesui. [33] Uimẽ pyt'in areĩne'en porap yn
ni eiwywo mesu wa rote e. Areto hawyi
ma'ato uikat wyti aru mesuwe eipe ma'ato
ti aru yt uipuẽti i kahato e. Ha'awyte wuat
ui'e hap ewy ti — Yt eweiwat kuap i te
Uito hap kape e. Sa'awy'iwuat ui'e Iuteuria
piat hap ewy mio are'e ehepe uimẽ pyt'in
e Iesui. [34] Einãpin pakup hap ahenoi ehepe

eiwo'o ky'e uhemiit'in woro ho'o ky'e hap
ewy. Eiwo'o ky'e uhemiit'in woro ho'o ky'e
ky'e hap ewy e. 35 Mi'i tã ewetunug pote
irania'in eikuap ta'yn eipe uhemiit'in sese
hap e 11 ok takaria pe.

MATEU 26.31-35 MAKU 14-27-31 IRUKA 22.31-24 PIAT EWY

36 Mi'i hawyi ipotmu'e Simãu Peteru
to'e Iesui pe — Aikowo aru pyno ereto
Uruka'iwat e. — Koran te ti yt ereto kuap
i te uhupi Peteru are ma'ato meiũran ti
aru uhupi ereto e. 37 — Uika'iwat areto
teran eupi e. Kat pote koran yt areto
kuap i eupi mehĩ katu pono yt karãmuo
i ti aru woro'atoiat e. Irania'in miat —
Woro'auka ti aru eto hupiat pote i'atu'e
pytkai yt woro'atoiat hin i e Peteru Iesui
pe. 38 Mi'i hawyi Iesui tiwesat — Ui'auka
pote ui'auka ma'ato yt woro'atoiat hin i
ere'e apo Peteru. E'auka irane pytkai yt
woro'atoiat i ere'e apo Peteru e. Pywo pe ti
are'e epe mesup wãtym muo waipaka ehay
owakai ti aru — Yt atikuap kahato i Mi'i Miit
ere'e ti aru mye'ym mo uhepiat pe irania'in
apo'e i'atu'e epe hawyi e Iesui Peteru pe.

14

1 — Uiwyria'in e Iesui areto irane eipy'a
setpyi ma'ato yt ei'arot rei'o eipy'a pe
eiwa nẽtup hawe e katu pono ara'aipok i
ehowawi aru e. Eweimohey po'og yn o
Tupana i'ewyte uimohey yn o e. 2 Pywo ti
rat Ui'ywot etama pe ti tukupte'en kahato
ai'yat sese ko'i e yt uheso i rat. Ei'yat
koro ko'i nug hamo areto irane e. Waku
pe yne itote ei'yat ko'i hawyi ara'aipok
ehowawi i ra'yn e. Ma'ato heso hap pote
yt ahenoi i ehepe e. Uimohey ro e Iesui.
3 Ma'ato waku yne ei'yat ko'i itote hawyi ti
aru ariot i ehowawi e. Mi'i hawyi ti aru
aikope Uito areĩne'en mi'i hap tote ra'yn
eweikup te'en e. Eiwe hyt'ok to uiwyria'in
are'e aru ehepe uimohey haria Ui'ywot
etama pe e aru. 4 Ta'i koitywy eweikuap
ta'yn aikowuat Uito hap e i'ewyte uipu'ap
eweikuap ta'yn e. 5 Ma'ato ipotmu'e Tume
tiwesat — Yt uruikuap hin i Uhyt aikowuat
eto hap e. Pyno aikotã som waku pyno
uruikuap epu'ap Uhyt e. 6 Mi'i hawyi Iesui
tiwesat — Uito yn wyti mu'ap Ui'ywot
kapiat hat. Uito yn wyti mu'ap Ui'ywot
moherep hãpyk hat e. Uito yn wyti mu'ap
miit'in moieĩne'en Ui'ywot yat piat hat e.
Uwe uwe uimohey mi'i hat yn wyti put'ok'e
aru Ui'ywot kuap hamuat e Iesui Tume pe.
7 Uikuap haria ti i'ewyte Ui'ywot kuap haria
te'e ro py hu'at e. Pyno mio uikuap haria
eipe mi'i pote Ui'ywot kuap haria eipe e.
Ui'ywot kapiat akasa haria eipe e Iesui.
8 Mio tã e pote Wiripi to'e — Pyno etomo
herep to E'ywot uruepe Mehĩ e mi'i pote ti
aru uruikuap uwe E'ywot hap e. 9 Mi'i pote
Iesui Wiripi wesat — Kat pote yt uikuap i
en uiwy Wiripi e katupono areĩne'en mot'i
kahato ra'yn eipy'a setpe ma'ato apo yt
uikuap i te en e. Uhowawiat akasa haria
wyti Ui'ywot kapiat akasa haria tukupte'en
e. Kat pote — Etomoherep to E'ywot uruepe
ere'e e Iesui Wiripi pe. 10 Yt etimohey i
apo Ui'ywot eiam sese ne'i Uito e. I'ewyte
uheiam ne'i Ui'ywot e Uimienoi ehepiat
ti yt uiat i ma'ato Ui'ywot wat ahenoi e.
Ui'ywot yn wyti uipo'oro kat ko'i kat ko'i
nug hamo e. 11 Pywo pe ti Uito Ui'ywot eiam
ne'i e. I'ewyte uheiam ne'i Ui'ywot ma'ato
mio tã ui'e hap yt eweimohey i pote uimo-
hey ro eipe uiminug wakuap ehehamuat
upi e. 12 Ta'i pywo pe ti are'e uwe uwe
uimohey hat wyti aru uiminug ko'i ewy
inug e. Ui'ywot kape areto pytkai wyti aru
uimohey haria po'og iwato inug uiminug
ko'i kai e. — Areto ti aru Ui'ywot yatypiat
uheĩne'en hamo eimiẽtup eimiky'esat ko'i
moherep hamo Ui'ywot pe e. 13 Itotiat turan
kat ko'i kat ko'i ewehẽtup uhowawi uiat
uimi ky'esat ok tã yn eweiky'esat haype
uimõtypot hap eweikat pote mi'i pote ti aru
ahẽtup Ui'ywot pe hawyi ti aru eimiẽtup
uhepiat tutum ehepe e. Eimiẽtup tutum
hawyi mi'i hap kaipyi ti aru wuat'i miit'in
— Wakuat Tupana i'atu'e e. 14 Mi'i pote ti
aru atum yne eimiẽtup ok tã uimi ky'esat
ewy ehẽtup pote e Uhet mõtypot hamuat
ehẽtup pote e Iesui topotmu'eria pe.

15 Mi'i hawyi po'og tohenoi — Uiky'e
ehepiat pote ewetunug no einãpin uhepiat
hap ko'i e. 16 Mi'i hawyi ahẽtup Ui'ywot pe
hawyi ti aru toipo'oro ra'yn ehepe wẽtup
ok einãpin wuat'i e'at piat hanuat. Mi'i
ti Tupana Pã'ãu wakuat sese hãpyk enoi
hat sese mi'i e. Mi'i ti aru eipo wyro hat
Uito ewywuat eimowepit hat e. Yt karãpe
i ei'atoiat hamuat ma'ato toinẽ'en wuat'i
e'at pe eipy'a pe e. 17 Ahẽtup hawyi Tupana
tum aru Topã'ãu pywuat e. Ma'ato Tupana
yt ky'esat haria i ti yt ha'at teran i Ipã'ãu

katupono yt heremo i pote yt ta'atukuap
i. Ma'ato eipe ti eweikuap ta'yn katupono
toĩne'en na'yn eipy'a setpe. Ma'ato mi'i
hawyi ti aru eipy'a pe ra'yn topy hu'at at
ka'ap Tupana Pã'ãu wakuat e [18] Ma'ato Uito
i'ewyte yt woroho'o'atoiat sese i katupono
aipok no areto e. Ara'aipok i te ti aru
ehowawi uimohey haria e. Uipã'ãu ma'ato
toĩne'en eikai eipuo eipowyro hamo areto
turan e Iesui. [19] Pywo ti rat yt pya i ra'yn
wyti Tupana yt ky'esat haria i yt akasa i
uhowawiat hamuat e. Ma'ato eipe akasa
uhowawiat haria ti aru eweikupte'en wuat'i
e'at pe katupono areĩne'en ne eipy'asetpe
e. Meiũran ti aru areĩne'en i ra'yn gu'uro
pyi Uito e. Mi'i hap e'at pe woroho'omoieĩ
ne'en wuat'i e'at pe Uito areĩne'en i hap
ewywuat hawyi e. [20] Karãpeĩ Tupana Pã'ãu
wo ipyt'at eipiit mi'i hawyi ti aru eweikuap
Ui'ywot eiam sese Uito i'ewyte eheiam Uito
hap i'ewyte uheiam eipe hap eweikuap
Tupana Pã'ãu toĩne'en ehehapiat hawyi e.
[21] I'ewyte uwe uwe uhepiat tonãpin hap ko'i
nug hat wyti aru uiky'e sese hat toĩne'en
mi'i miit e. Uiky'e hat uhepiat tonãpin
hap nug hat wyti aru Ui'ywot miky'e sese
topy hu'at i'ewyte uimi ky'e kahato topy
hu'at e. Uimi ky'esat nug hat pe ti aru
aremoherep tope uwe Uito sese hap e Iesui
11 ok takaria pe. [22] Mi'i hawyi ipotmu'e
Iuta ma'ato wẽtup ok Iuta yt Iuta mekewat
Ikarioti sa'yru ma'ato ipotmu'e wẽtup Iuta
to'e Iesui pe — Pyno uruepe yn apo eremo
herep uwe En hap Mehĩ e. Yt yne miit'in
me apo eremo herep teran Uhyt e. [23] Mio
tã e pote Iesui tiwesat — Iuta pywo ti rat
uwe uwe uiky'e uwe uwe uhehay nug hat
toĩne'en ti aru mi'i hat pe ti aru Ui'ywot
miky'e wo topy hu'at e. Mi'i hat kape
ti aru Ui'ywot wywo ariot hawyi mi'i hat
pyt'atnug hamo urutukupte'en e. Mi'i hat
topy hu'at uru'yat ewywuat e. [24] Pywo ti
rat yt uiky'e sese i haria yt uhehay nug
neran hin i haria te'e ro py hu'at e. Yt
tuwat teran hin i uhepiat i'atu nãpin hap
upi yt uiky'e sese i potiaria e Iesui. Uiwy
ria'in uimienoi ehepiat ko'i yt uiat uimienoi
sese i ma'ato Ui'ywot Uipo'oro hat mienoi
sese uhepiat ko'i e. I'e hap yn ahenoi
ehepe e. [25] Mio te ti eipy'asetpe areĩne'en
eimu'e hanuat mesuwe e. [26] Ma'ato meiũran
ti aru uhaipe kai Tupana tipo'oro Uipã'ãu
sese ehowawi einãpin hamuat eiwa nẽtup
hawe ieĩne'en hanuat e. Toipo'oro Uipã'ãu
ehowawi uhemiit sese eipe pote e. Put'ok'e
hawyi ti aru yne eimiwaure uimienoi ehep-
iat ko'i ete eimowatetup ewanẽtup hãpyk
hamo hat topy hu'at eipuo Uipã'ãu e. Kat
ui'e hap kat ui'e hap eimi waure ko'i toi'a
tumoherep i ra'yn eiwa nẽtup hawe areto
hawyi e. [27] Uiwy ria'in areto ra'yn eipy'a
setpyi are wen ma'ato yt eweiwanẽtup ko'i
ko'i tei'o mi'i hap pupi e. Yt eweiken'ẽ
tei'o e. Mesup ta'yn woroho'onug Tupana
mowepit hanuaria e. Yt eiwa nẽtup ko'i
ko'i hamo i e. Woro ho'o mo wepit ka-
hato aru Uipã'ãu wo e Iesui. Irania'in yt
uimohey i haria wyti yt eimo wepit kuap
i ma'ato Uito ti woro ho'o mo wepit kuap
sese katupono uimowepit hap uipy'a piat
atum na'yn ehepe e. [28] Areto irane eipy'a
setpyi uhemiit'in ma'ato mi'i hawyi ti aru
ariot re ehowawi ra'yn ehepe e. Uiky'e sese
eipe pote waku ewei'e uhepe — Ereto teran
mote waku etunug emiky'esat ewy Mehĩ
waku era'aipok E'ywot kape waku ewei'e
uhepe uiky'e pote katupono uhehat'at ka-
hato Ui'ywot ky'ewi e. Waku kahato ti rat
Ui'ywot e. Uhehat'at kahato Ui'ywot akasa
i hamo e katu pono Ui'ywot po'og uikai
e. [29] Areto ra'yn Ui'ywot kape aru hawyi
ara'aipok ehowawi e. Mi'i e hap ahenoi
ehepe yianme katupono ti aru karãpeĩ topy
hu'at ui'e hap ewywuat mi'i e'at pe ti aru
— Pywo kahato rasig tohenoi ahepe ewei'e
aru uhepiat ui'e hap mesup e hap ete e.
Mi'i hawyi mekewat e'at pe po'og na'yn
uimohey eipe ra'yn katu pono atunug yne
yne ui'e hap ewywuat pote e. [30] Koran te
ti aru yt ati'a tu mu'e kuap i kahato eipe
sa'a wy'iwuat eimu'e hap ok tã katu pono
tut aru yt uimohey haria i akag. Yt naku
i nug haria potypot put'ok'e irane mesuwe
uipyhyp teran haype e. Ta'i mi'i yt nakuat
i ti uhã'ãg sese haype tut ahiag ma'ato
yt kat hin i uipy'a piat uiwa nẽtup hawiat
ahiag miky'esat ko'i are yt wẽtup sehay i
ahiag wat uipy'a pe e. [31] Koitywy ti aru
wuat'i miit'in na'yn ikuap kahato uhepiat
Ui'ywot ky'e kahato hap e. I'ewyte Ui'ywot
miky'esat yn nug hat Uito hap ta'atukuap
e. Uiku'uro hap kape te'eraha'at hawyi ta'a
tu wa nẽtup hawe mi'i hawyi meremo ta'a
tukuap ta'yn uinãpin hap Ui'ywot mienoi
ko'i yne yne nug hat areĩne'en hap ta'a
tukuap aru e.

Mio tã tohenoi yne hawyi — Pyno waku ra'yn are to'iro pyno meiũpepyi uipot mu'eria e Iesui 12 ok takaria pe.

15

1 Mi'i hawyi mu'ap upi Iesui to'e — Uito ti mikoi yp ewy Ui'ywot wyti ikoi hat ewy e. 2 Mi'i hawyi eipe mikoi yp iaga ewy eweikupte'en e. Haga yt haat i hawyi tohy wytip i'ywyt'okpy hawyi haga yt naku i rakat toiterek yt imosat i hat mi'i hawyi irania'in haga ko'i haat kahato i ra'yn e. 3 Mi'i hap ewy kahato einãpin uhepiat hap timo hãpyk kuap kahato eiwa nẽtup sa'ag hap e. Mi'i hawyi ehehãite eweikup te'en eipy'a piat eiwa nẽtup hap ko'i eiwo'o'e wy'ewy mikoi iãgã pitpit'ok hap ewy kahato einãpin uhepiat hap e. 4 Haga mitek ta'yn merep hap ewy hawyi igag. Mi'i hap ewy kahato eipe yt eweikupte'en i uiwywo pote e. Eweikup te'en no yt pya hin i uikai aikotã haga sat'e kahato rakat i'yp ete hap ewy waku mi'i tã uimohey eipe e. Haga yt haat'e kuap i pote watitek i'yp ete pyi e. Mi'i tupono waku haga ko'i sat'e kahato rakaria ewywuaria i'yp ete eweipy hu'at e. Waku wepytyk kahato haria wo eweipy hu'at. Mi'i pote mono erepytyk ehete e. Mi'i tã hap ewy pote haat'e kahato rakaria wo eweipy hu'at. Iwese rakaria wo'o ky'e haria wo eweikup te'en e. Ta'i haga ko'i i'atu'yp esaika hap kaipyi tuwenug na'yn e. Eipe ti i'ewyte uhesaika hap kaipyi eiwenug kuap e. Eiweran pote yt eiwenug kuap i e. 5 Uito i'yp ewy eipe haga ewy. Eiwe pytyk to uhete aikotã haga sat'e i'yp etiat to'ewy haga haat rakat ewy eweikup te'en e. Ta'i eiwe pytyk uhete pote yn haga haat rakat ewy eweikupte'en ma'ato yt uhesaika hap wywo i pote yt kat i ewetunug kuap kahato wakuap e. 6 Aria'yp iaga mitek ta'yn hawyi igag meremo hawyi yt kan hamo i waku ra'yn aria wo yn na'yn. Mi'i hap ewy eipe yt eiwe pytyk i uhetiat pote e yt kan hamo i eweikup te'en e. Aikotã haga gag ewy eweikup te'en. Miit'in ti'a tunug haga gag hawyi ta'atuwuk. Mi'i hap ewy eipe yt uimohey i eipe pote. 7 Eiwe pytyk uhete pote uimienoi ehepiat ewetunug pote Tupana tum ehepe eimiẽtup topiat tutum eimi ky'esat ewy uiwy sese eweikupte'en pote e. 8 Karãpeĩ hewo hewo haga ete pyi he rakat pote miit'in tuwehum kahato e. Mi'i hap ewy waku kahato he rakaria ewy eweikupte'en e. Mi'i pote ti aru i'atuwepit kahato irania'in — Waku kahato Tupana i'atu'e haype wo'oky'e rakaria wo'o wese haria wo eweikup te'en pote aru e. 9 Aikotã aikotã Ui'ywot eiky'e hap ewy ti Uito woro ho'o ky'e e. Yt eweipun nei'o uhepiat eiky'e hap e. 10 Uito atunug Ui'ywot miky'esat ewy mi'i pote uiky'e kahato. Mi'i hap ewy uimiky'esat ewetunug mote woro ho'o ky'e kahato Uito wy e. Aikotã Uito Ui'ywot piat uinãpin hap atunug mi'i hawyi toĩne'en uruto'o ky'e hap e. Mi'i hap ewy eipe ewetunug uhepiat einãpin hap hawyi toĩne'en kahato aiwo'oky'e hap e. 11 Eiwo'o mowepit hap yn ni atiky'esat uiwyria'in e. Mi'i pote ha'a wy tepyi ti woro ho'o nãpin kahato e. Atiky'esat kahato eiwo'omowepit hap sese uiat uiwepit hap ewy atiky'esat eipy'a pe e. Mi'i pote woro ho'o nãpin ha'a wytepyi eimowepit hamuat uiminãpin nug hap e.

12 Uhepiat einãpin sese hap ahenoi i ehepe einãpin hap koro mio tã are'e i — Eiwo'o ky'e ro aikotã Uito woro ho'o ky'e hap ewy are'e i e. 13 Pyno wẽtup ok aiwy poity'i tuete hawyi watuwat ra'yn ipowyro hamo aiwy ky'e kahato hat pote e. Mi'i hawyi ai'auka hap topy hu'at wen ma'ato aiwy yt iku'uro i iehakye ra'at hat watopy hu'at. Toĩne'en ne aiwy aiku'uro ikawiano hawyi e. Mio tã hap ewy watunug mote aiwy ky'e sese hap ahepiat wati mo herep po'og po'og wuat'i ky'e hap kai e. Pyno mi'i tã hap ati'a tu ky'e eipe uiwy ria'in e. Ta'i eiky'e uhepiat hap atomo herep irane e. 14 Uiku'uro irane eheha kye ra'at hamo e. Pywo ti rat ewetunug uimi ky'esat ewy pote uiwyria'in sese eweipyhu'at uimiky'e kahato haria wo eweipy hu'at. 15 Motpo'o roria yt ta'a tukuap hin i kat ko'i kat ko'i ta'a tu ka'iwat minug wuat e ma'ato eipe uiwy ria'in me uheropat haria eipe yt are i. Ma'ato uiwyria'in sese eipe are mi'i pote ahenoi ehepe torania Ui'ywot e uhepiat hap ko'i. Pyno mio eipe yt uheropat haria i ma'ato uiwy ria'in sese eipe katu pono ahenoi kahato yne yne Ui'ywot e hap ehepe hawyi eweikuap ta'yn yne uiminug irane hap ko'i uiwy ria'in eipe pote. 16 Ta'i uiwy ria'in eipe ti yt ui'airo i ma'ato Eika'iwat no

ma'ato Uito woroho'o'airo eipe uhemiit no.
Mi'i hawyi woro' ho'o po'oro uhehay mo-
herep miit'in miat hamo i'ewyte wakuap
sese nug hamo yt ikahuro i rakat mot-
pap nug hamo woroho'o po'oro uiwyria'in
e. Mi'i turan kat ko'i kat ko'i eweiky'esat
hawyi ewehẽtup to Ui'ywot pe uimiky'esat
ewy hawyi tutum ehepe eimiky'esat ok tã
uhyt'i'in e. Atiky'esat eimimu'eria ehaipe
piaria i'ewyte uimohey heg nakaria ewy
te'e ro py hu'at. Atiky'esat ehaipe piaria
uhemiit sese wo hap atiky'esat e. 17 Mi'i
pote atiky'esat kahato eiwo'o ky'e kahato
hap e. Eiwo'oky'e ro eiwo'ope e. Mio tã hap
ewy eweikupte'en uimiky'esat nug hamuat
e. 18 Mio wyti aru yt uimohey i haria i'atu
py'ahak kahato ehete ma'ato karãpe mesu
warotiaria tukupte'en haiwot rakaria ehete
uhemiit'in eipe pote waku eiwatetup aikotã
sa'awy'ite uhete i'ewyte i'atupy'ahak hap
kape — Aika'iwat ete i'atupy'ahak sa'awy'i
tewuat ewy ewei'e yn o eiwo'ope e. 19 Yt
uimohey i haria eipe pote irania'in eiky'e
haria tukup te'en ma'ato uimohey haria
eipe mi'i pote yt eiky'e hin i katu pono
yt uimohey i haria tok pyi woroho'o'airo
uhemiit no hawyi yt i'atuwat i ra'yn eipe
eweipyhu'at e. Mi'i tupono yt i'atuwese i
ehete i'atupy'ahak ehete e. 20 Aikotã aikotã
sa'awy'ite ga'iwat eika'iwat ete ta'atunug
sa'ag pote hemiit'in ete i'ewyte ta'atunug
sa'ag are ra'yn sa'awy'i ehepe. Yt waure'e
wei'e tei'o mio tã ui'e hap kai e. I'ewyte
hemiit'in ta'atusaty'i saty'i wy e. I'ewyte
uhepiat ta'a tu nãpin hap ta'a tunug mi'i
pote ti aru i'ewyte i'atuepiat ta'a tu nãpin
hap ta'atunug e. 21 Sa'ag sa'ag ta'atunug aru
ehete uiwyria'in eipe pote uhet moherep
haria eipe pote. I'ewyte yt ta'a tukuap i
uwe uipo'oro hat pote. Mi'i pote yt naku i
kahato ta'atunug aru ehete mehĩ'in e. 22 Yt
ariot i mesuwarote miit'in mu'e hamo pote
yt ta'a tu'a parap i uimohey hap. Ma'ato
koitywy yt uimohey hin i mi'i pote — Eipe
yt nakuaria wo i sese ra'yn e Tupana yt
uimohey i haria pe. Mi'i hawyi yt kat
i'atu'e kuap i ra'yn Tupana pe katu pono
pywo pe to'e e. Sa'a wy'i — Yt uiwepyi
i yt uruwepyi i i'atu'e Tupana pe ma'ato
koitywy yt ta'atuwesat kuap i Tupana pe —
Kat pote Uha'yru pun haria eipe e i'atuepe
hawyi. 23 Uwe uwe uhete ipy'ahak mi'i haria
i'ewyte ti Ui'ywot etiat ipy'ahak takaria e.
24 Ma'ato yt ariot i mesuwarote wakuap sese
nug miit'in ehamuat hamo pote yt ta'atu'a
parap sese i uimohey hap e. Ma'ato mio
te'era'akasa ra'yn yne uimisepap wakuap
sese ko'i po'og iwato torania kai ma'ato
mi'i pytkai i'atupy'ahak uhete Ui'ywot etiat
ewy e. 25 Aikotã nimuat — Yt kat pytkai
i i'atu py'ahak uhete e iwan me. Mi'i e
hap ewy miit'in i'atupy'ahak uhete mesup
e. 26 Put'ok'e ui'e atipy pe hawyi ti aru
are'e — Etipo'oro ro uhemiit'in kape Epã'ãu
Papai are. Mi'i hawyi ti aru toipo'oro
ehowawi Topã'ãu wakuat eipowyro hamo
eimu'e sehay wuat hãpyk hamo uimoherep
ehepiat hamo toipo'oro Topã'ãu sese e.
27 Ui'ywot Pã'ãu put'ok'e hawyi eimowepit
hat topyhu'at ei'arot'i hap monik hamuat
tut. Mi'i hawyi ti aru ewehenoi miit'in me
ra'yn uhetiat katupono Tupana Pã'ãu eiam
eweikupte'en pote. I'ewyte uimimu'e ko'i
eweikuap kahato ra'yn pote i'ewyte uikuap
kahato eipe ha'awytepyite mesup te pote
ewehenoi kahato aru miit'in me uhetiat e
Iesui topotmu'eria pe.

16

1 Eiwe'eg wo o uimohey hap atoiat hap
pupi are katupono yianmete ahenoi aikotã
aikotã sa'ag ehetiat hamuat ahenoi yne
yianmete ra'yn ehepe katu pono karãpe
put'ok'e hawyi mono yt eweipun i ra'yn
uimohey ehepiat hap e. 2 Katu pono ti
aru meiũran eipugha Tupana mõtypot yat
pyi e. Meiũran ti aru ei'atu'uka hanuaria
tukup te'en. Mesuwat yi totiaria ti aru
te'ero'e to'ope — To'iro waku wati'atu'uka
Tupana mohey haria i'atu'e sa'ag ne'i e.
3 Mi'i tã ti aru ta'atunug ehete katu pono
yt uikuap i uwe sese Uito hap i'ewyte uwe
Ui'ywot hap yt ta'a tukuap i e. 4 Ma'ato
ti ahenoi yne ra'yn mesup ehepe yian-
mete aikotã ta'atunug sa'ag hamuat ko'i e.
Mi'i tupono mekewat put'ok'e ra'yn ehete
hawyi ti aru eiwatetup yn na'yn mesuwat
uimienoi kape e. Sa'awy'i te ti yt ahenoi
i ehepiat ho'opot hamuat katu pono sa'a
wy'i ti eipy'asetpe areĩne'en eikawiano ei'a
pykok hamuat. Mi'i pote yt ahenoi i ma'ato
mesup ti ahenoi ra'yn ehepe aikotã eheha
ky'e'i hamuat ko'i e. 5 Mio wyti aru ma'ato
areto uipo'oro hat kape i ra'yn are ma'ato
eipe yt apo'e wei'e i uhepe — Aikowo aru
pyno ereto Uhyt yt ewei'e i uhepe e. 6 Areto

mot'i irane eitokpyi pote ewehaty'u kahato
uiky'e haype e. 7 Pywo pe ti are'e ehepe
meiũpe yn areĩne'en pote ti yt tut i ti eipo
wyro pakup i hamuat Tupana Pã'ãu ma'ato
areto meiũpepyi pote ti aru atipo'oro kuap
eipowyro pakup i hanuat e. 8 Mio tã e irane
Tupana Pã'ãu wuat'i miit'in me — Eiperia
torania Tupana piat i'aparap haria e ti aru
put'okto'e hawyi. Tupana yn ni eimohãpyk
kuap hat e ti aru wuat'i miit'in me. Ta'i
yt nakuap nug haria ti aru Tupana ti'atusa
ty'i saty'i kahato hamuat e ti aru miit'in me
Tupana Pã'ãu put'okto'e hawyi e Iesui. 9 —
Tupana piat i'aparap haria eiperia e ti aru
katupono yt uimohey haria i eweikupte'en
e ti aru Tupana Pã'ãu ehepiat e Iesui. 10 —
Tupana yn ni eimohãpyk kuap hat e ti aru
miit'in me — Pywo ti Ha'yru yn eimohãpyk
kuap e ti aru kat pote toĩne'en To'ywot
yatype atipy pe emiẽtup moherep hamuat
eheha kye ra'at hamuat e ti aru. Ma'ato
yt eweimohey i pote yt karãpe i eweha'at
Ha'yru kape e ti aru Tupana Pã'ãu miit'in
me e. — Areto ra'yn mi'i hawyi uimohey
haria yn uipuẽti haria ma'ato irania'in yt
karãpe i aru uipuẽti mesuwe. Yt karãpe i
uhowawi te'e ra ha'at e Iesui. 11 — Tupana
ti'a tu sa ty'i aru eipo typot ahiag wuat'i
e'at pe e ti aru i'ewyte toi'a tu sa ty'i saty'i
iwywo Ha'yru mohey hap pun haria e ti aru
Tupana Pã'ãu mesu wa ro tiaria pe uhepiat
e Iesui. 12 Po'og wyti ahenoi teran ehepe
mesuwat etiat ma'ato ti eiwa nẽtup hap
yt put'ok'e i ikuap hamo e. 13 Meiũran
ti aru tut Tupana Pã'ãu ehowawi pywuat
sese sehay yne moherep hamo. Mi'i ti aru
henoi yne yne pywuat sese etiat ehepe e.
Tuwepyi yt ihay i. Ui'e hap yn ihay aru
e. Tupana Pã'ãu timo herep aru ehepe kat
aru kat aru toĩne'en hap toi'a tu mo herep
ehepe Topã'ãu pywuat sese wo e. 14 Ta'i
uimõ typot kahato hat Tupana Pã'ãu katu
pono kat are tope hap yn tohenoi ehepe
uiwyria'in e. 15 Wuat'i Ui'ywot wat ipo piat
uianuat ra'yn tukup te'en e. Mi'i tã ti ui'e
hap ewy Tupana Pã'ãu tohenoi irane ehepe
e Iesui topot mu'eria pe. 16 — Aipok go
Ui'ywot kape areto hawyi meremo uipuẽti
i eipe e. 17 Mi'i hawyi te'ero'e to'ope — Kat
to'e hawe som — Aipok go areto Ui'ywot
kape hawyi meremo uipuẽti i eipe e ahepe
i'atu'e. 18 — Kat pote yt mot'i wo i aru
Ui'ywot kape areto e i'atu'e. Kat to'e hawe
som pyno aipok go areto e. Aikotã hamuat
som tohenoi teran ahepe pãi i'atu'e to'ope.
19 Mi'i hawyi Iesui tikuap apo'i'a tu'e teran
tepiat hap mi'i pote to'e — Uiwyria'in apo'e
wei'e teran apo aipok go Ui'ywot kape areto
e hap ete. Pyno ahenoi ra'yn ehepe ehepiat
ikuap hamo e. 20 Pywo pe ti are meiũran ti
aru eiwo'o kak'i Uito yt uwe i pote ma'ato
irania'in yt uimohey haria i ti aru i'atu
wepit ne'i ra'yn e. I'atu mo wepit hap ete
ti aru eipe yt eimo wepit hin i wyti aru e.
Mi'i rẽ ti aru ma'ato meremo tokosap yt
eiwepit i hap hawyi ti aru meremo eiwepit
i ra'yn e. 21 Pywo pe ti are'e ehepe aikotã
haryporia imẽpyt haty turan yt iwepit hin i
ra'yn topy'a pe ma'ato tuwemoherep ta'yn
imẽpyt hawyi meremo iwepit kahato katu
pono imẽpyt tuwe mo herep pote imẽpyt
put'ok'e pote. 22 Mi'i hap ewy ti mesup areto
ra'yn ei'yatypepyi mi'i pote yt eiwepit hin
i ma'ato meiũran woro ho'o puẽti i ra'yn
hawyi ti aru ma'ato meremo ra'yn eiwepit
hap tut aikotã aity iwepit ai'ywã'ĩ hap e'at
pe hap ewy e. Aremo herep i ra'yn eipy'a
setpe hawyi eimo wepit sese hap topyhu'at
eiwepit sakpo hap ewy aikotã imẽpyt pakup
hap ewy are. Areĩne'en i eiwywo hawyi
eiwepit sese hap toĩne'en eipy'a pe iheg
me toĩne'en yt uwe i ra'yn eiwepit hap
porop kuap hat e. 23 — Koitywy ewehẽtup
kahato uhepe eimiky'esat ko'i ma'ato areto
hawyi are yt ewehẽtup kuap i uhepe areto
hawyi e. Ma'ato ti aru put'ok'e eipo wyro
pakup hat Tupana Pã'ãu. Mi'i hawyi waku
ewehẽtup Ui'ywot pe eimi ky'esat ko'i —
Tupana ewei'e o Esa'yru Iesui e hap het
rakat mohey haria uruto ewei'e o. Mi'i
hawyi uhet upi tutum ehepe kat ko'i kat ko'i
eimiẽtup ok tã tutum ehepe uimi ky'esat
nug wywuat pote e. 24 Ha'a wyte pyi ti
uhepe yn ewehẽtup eimiky'esat ko'i ma'ato
mi'i hawyi aru waku ewehẽtup Ui'ywot pe
uhet wywo uimi ky'esat ewy. Mi'i hawyi
Ui'ywot tum aru eimowepit sese hamuat e.
Ewehẽtup mi'i tã hap ewy pote eweipuẽti
ra'yn eimiẽtup eimo wepit kahato hamuat
e. 25 Sa'a wy'i tepyi yne ahenoi ehepe
uhehay hã'ãkap wuo ma'ato mi'i hawyi
ti aru herep wuo yn na'yn ahenoi ehepe
Ui'ywot etiat e. 26 Mekewat herep wuo yn
ahenoi ehepiat hap e'at pe ti aru waku yn
ewehẽtup Ui'ywot pe uhet upi eimiẽtup

ko'i uimi ky'esat ko'i. Sa'a wy'i Uito yn
ahẽtup Ui'ywot pe eimiẽtup ko'i are ma'ato
put'ok'e Tupana Pã'ãu ehetiat hap e'at pe
ti aru yt Uito yn i ahẽtup eimi ky'esat
ko'i katupono atiky'esat i'ewyte ewehẽtup
Ui'ywot kape e. 27 Waku kahato ewehẽtup
tope katupono eiky'e kahato hat Ui'ywot
e. Ta'i eiky'e kahato katu pono Uiky'e
haria eipe i'ewyte eweimohey kahato Tu-
pana Mipo'oro Uito hap Tupana kaipywiat
sut hat Uito hap eweimohey kahato. Mi'i
pote waku ewehẽtup hãpyk Ui'ywot ewawi
e. 28 Pywo kahato Ui'ywot kaipywiat Uito
ariot ra'yn miit'in kape. Mi'i rẽ ara'aipok
i ra'yn Ui'ywot kape mesuwat yi totepyi
e. 29 Mi'i hawyi hemiit'in te'e ro'e Iesui pe
— Uruka'iwat mesup ta'yn uruikuap ta'yn
ehay katu pono ehenoi heremo ra'yn mio
yt hã'ãkap wuo i ra'yn i'atu'e. 30 Koitywy
ti uruimohey ra'yn En wuat'i kuap yne hat
i'atu'e. Mi'i hawyi pyno yt apo'u ru to'e i
ra'yn epe uwe En hap ete katupono mesup
uruimohey ra'yn Tupana Mipo'oro sese En
hap i'atu'e. 31 Iesui to'e — Pywo apo uimo-
hey eipe e. 32 Meikoran ti aru mesup ta'yn
ui'atoiat yne eipe hawyi eiwe sytpok yne
ui'ya ty pepyi ei'yat ko'i kape. Mi'i hawyi
uiweran ui'atoiat yne eipe hawyi. Ma'ato
ti aru yt uiweran sese i katu pono Ui'ywot
yt ui'atoiat hin i e. 33 Mi'i hawyi Iesui to'e —
Eimo so'opot kahato hanuaria yt uimohey
haria i tukupte'en aru ma'ato yt eweiken'ẽ
tei'o i'atu pupi katu pono i'atu pyhyp hat
Uito areĩne'en i'atu mo perup i hat Uito
mi'i pote eiwesaika ro uhete e. Wuat'i kat
ko'i kat ko'i ahenoi ra'yn ehepe eimoesaika
hamuat eimowepit hamuat. Eimowepit hap
sese ma'ato Uito e. Yt eiwanẽtup o ko'i ko'i
wo katu pono ati'a tu'akit akit aru yne yne
ahewanĩkaptia ko'i e. Ho'opot hap put'ok'e
ehetiat turan yt paa'e wei'e sese eipy'a pe
eiwanẽtup hawe katupono yt karãpe i woro
ho'o'atoiat sese e Iesui topotmu'eria pe.

17

1 Mi'i tã to'e Iesui hawyi iha'at ywaipe
mi'i hawyi to'e — Papai e uiku'uro hamuat
mesup ta'yn put'ok'e e. Woro mõ typot
teran Papai uiku'uro hawe. Atiky'esat ka-
hato miit'in piat — Wakuat kahato En Tu-
pana i'atu'e hap atiky'esat. Mi'i haype
uimõ typot mesuwe Ui'ywot e. 2 Papai
uinug na'yn En Wuat'i Miit'in Potypot nuat
katu pono etiky'esat kahato miit'in ehakye
ra'at hamuat uimiium emi'ai roria pe hap
etiky'esat Papai. Waku kahato mesup yne
emiium esaika hap topyhu'at mesup uipiit
pe e. 3 En yn ni Tupana sese are. I'ewyte
wẽtup ok yn Emipo'oro Esa'yru wuat'i
Porekuat. Mi'i ti Uito Iesui Emipo'oro Pa-
pai are. Ekuap sese haria Esa'yru kuap
haria yn wuat'i e'at piat gupte'en sese han-
uaria are e. 4 Ta'i ewat emõtypot hap yn
ni miit'in me atomo herep Ui'ywot are e.
Atunug na'yn wyti yne uipo'oro epiat hap
emiky'esat nug hap Papai are e. 5 Papai
ara'aipok irane ewawi mesup are. Woro
ky'e kahato Papai wẽtup yn Aito. Pyno
ewekaipyi uimõ typot ro itote aikotã sa'a
wy'ite yi nug hap e'yian notiat ewy uimõ
typot itote Papai are e. 6 Ta'i woromoherep
ta'yn yne emiium uimu'eria ko'i pe are.
Sa'a wy'i te ewanuaria uhemiit tukup te'en
ma'ato mio emiium aiwa nuaria wo ra'yn
tukup te'en mio ahehay upianuaria tukup
te'en ma'ato sa'awy'i mesuwarotiaria ehay
upiaria tukup te'en are e. 7 Koitywy ta'a
tukuap ta'yn Uito Emipo'oro ehay moherep
yne hamuat hat are e. 8 Atimo herep ta'yn
yne emienoi uhepiat Papai are. Mi'i ta'a
tukuap yne ra'yn emienoi uiwẽ piat hawyi
ta'a tusat yne ra'yn ehay katu pono ta'a
tukuap kahato ra'yn ekaipywiat Uito hap
i'ewyte Uito Emipo'oro hap ta'a tu mohey
kahato ra'yn are e. 9 Papai ahẽtup emiium
uhemiit'in ko'i powyro hamuat Papai katu
pono ewanuaria sese mi'iria pote eti'a tu
poi tyro mi'iria koitywy are. Atiky'esat
mi'iria wẽtup miit ewy yn uimohey hap
ete. Yt ahẽtup i yt uimohey i haria powyro
hap ma'ato ahemiit powyro hap ahẽtup epe
Papai are e. 10 Papai torania wyti uimohey
haria ewanuaria wo tukup te'en are. Mi'i
pote i'ewyte yne ewanuaria uiano tukup
te'en are. Aimohey haria waku nug haria
tukupte'en mesup mi'i pote uimõtypot ka-
hato irania'in — Waku pe tukupte'en Iesui
saipe piaria i'atu'e. Mi'i pote — Waku sese
i'atu ka'iwat i'atu'e uhepiat are e. 11 Papai
yt uwe i ra'yn mesuwat yi tote e'ewywuat
wakuat are. Papai ara'aipok irane ewawi
ma'ato ti aru uimohey haria yn na'yn te'e
ro py hu'at mesu wa rote are. Papai En ni
po'og hesaika torania kawiat hat are. Mi'i
esaika hap etum na'yn uhepe. Koitywy En
ewy uhesaika ra'yn. Ewawi areto hawyi

yt uwe i Uito mesuwe ma'ato uhaipepiaria
uhemiit'in ti aru te'e ro py hu'at mesuwe.
Papai En ni hãpyk kahato rakat are. Eti'a
tu moe saika ro uhemiit'in aikotã e'ewy
i'ewyte ui'ewy mi'iria tukup te'en hãpyk
hamo are. Atiky'esat mi'iria tukup te'en
wẽtup miit ewy aikotã En Uito wẽtup miit
ewy watoĩ ne'en hap ewy are e. 12 Papai
uheĩne'en i'atupy'asetpiat turan esaika wo
ati'a tu ka wiano torania uhemiit'in. Yt
wẽtup ok i uimohey hap waure'e hat wo
topyhu'at ma'ato mekewat ho'owasat rakat
uimohey ran hat waure hat mi'i ti tonug
hap ewy ti ra'yn uiwaure are. Aikotã sa'a
wy'iwuat miwan henoi hap ewy ti ra'yn
uiwaure to'uhu hap ewy tutunug mi'i tã.
Ma'ato irania'in torania ati'atumoheg ka-
hato ehay wo are e. 13 Papai koitywy areto i
ra'yn ewawi mi'i tupono meiũwat ui'e hap
ahenoi kahato uimohey haria pe i'atumo
wepit hamuat. Atiky'esat kahato uiwepit
hap ewy topyhu'at i'atupy'a pe yt areĩne'en
i mesu wa rote hawyi. I'atu mo wepit hap
sese atiky'esat Papai are e. 14 Ahenoi ra'yn
ni eko uhemiit'in me Papai. Eko ewy ti
ra'yn tukup te'en i'ewyte ui'ewy te'e ru
wa nẽtup are. Mi'i pote yt imohey haria
i yt i'atu wese hin i ahete katu pono yt
i'atueko ewy hin i urutu kup te'en Papai
are e. 15 Papai eti'atu'ywyk o uhemiit'in yt
aimohey i haria py'asetpyi yt are i. Ahẽtup
epe ma'ato o eti'atu'ywyk o uimohey re'ym
haria porekuat ahiag po pyi uhemiit'in are
ahẽtup Papai. Atiky'esat kahato mesu wa
rotiaria py'asetpe tukupte'en aru ahemiit
i'atumu'e ahetiano hanuaria wo Papai are
ma'ato tukupte'en yt nakuaria i py'asetpe
turan eti'a tu moe saika ahemiit'in esaika
hamo wãi'e hamo yt naku i nug haria
iã'ãg hap pupi are e. 16 Katu pono aheko
yt mesu wa ro tiaria eko ewy hin i ra'yn.
I'ewyte ahemit t'in aimohey haria yt ira-
nia'in wanẽtup haria ewywuat i tukupte'en
are e. 17 Pywo kahato ti urunãpin En Papai.
Ta'i ehay pywuano ro uhemiit'in motypy'i
En emiky'esat ewywuat nug hanuaria wo.
Mi'i tã etunug mote ti aru emiit'in sese wo
ra'yn te'eropyhu'at ai'ewywuat tukupte'en
ahemiit'in are e. 18 Papai sa'awy'i uipo'oro
mesu wa ro tiaria ehakye ra'at hamo emiit
nug hamuat uipo'oro sa'a wy'i. Koitywy
En hap ewy ati'atupo'oro ahemiit'in wuat'i
mesu wa ro tiaria emiit nug hamuat aikotã
uipo'oro hap ewy are e. 19 Papai epo
pe hamuat ra'yn areĩne'en uiku'uro iat-
uepiat rẽ. Mi'i hawyi torania uhemiit epo
tukup te'en Papai are. Ui'ywot ewanuat
yn areĩne'en emiky'esat nug hamuat are.
Uito ewywuaria hap atiky'esat kahato uimi
mu'eria ewanuat yn emiky'esat nug han-
uaria hap atiky'esat. Mi'i pote ati'atumu'e
kahato mi'iria ehay pywuanuat ete. Ehay
pywuanuat no ati'a tuekyi uipot mu'eria
ehowawi emiit'in yn no are e. 20 Papai
yt uhemiit meiũwuaria 11 ok takaria upi
yn i ahẽtup epe ma'ato i'ewyte ti meiũran
nuaria uimohey haria meiũwuaria haipe
piaria upi ahẽtup epe i'atuehay upiat aimo-
hey hanuaria upi are. I'atu sai pe piaria
aimohey hanuaria upi ahẽtup i'ewyte are
e. 21 Papai aikotã aiwanẽtup hap wẽtup yn
hap ewy ahemiit'in wanẽtup hap ahẽtup
ekaipyi are. Aikotã areĩne'en ekai i'ewyte
ereĩne'en uikai mi'i hap ewy atiky'esat aimi
mu'eria tukup te'en ahepe wẽtup miit hap
ewy aito uruto hap ahẽtup Papai are. I'atu
wa nẽtup hap aiwat ewy. Mi'i hawyi mer-
emo mesu wa ro tiaria yt aimohey haria
i pywo i'atu'e. Meremo ta'a tu mohey
Emipo'oro wuat'i ehakyera'at hat Uito hap
are e. 22 Papai sa'awy'i ere'e uhepe — Waku
kahato En ui'ewy ere. Mi'i hap ewy koitywy
are uhemiit'in me — Wakuaria kahato eipe
ui'ewy are. Mi'i tã are i'atuepe katu
pono atiky'esat mi'iria aiwo'o'e wy'ewy
aiwa nẽtup hap are e Iesui. 23 — Ui'ywot
atiky'esat En Uito ahemiit wẽtup miit ewy
hap atiky'esat are. Atiky'esat ahemiit
wakuat sese rakaria ahewaku hap ok tã
hap atiky'esat are. Aiwo'o'ewy kahato wa-
toĩ ne'en Papai En Uito ahemiit'in wywo
wẽtup yn aiwanẽtup hap ko'i hap atiky'esat
are. Mi'i tupono mi'i aheka tu wyria sese
ko'i ahehay enoi haria mesuwat yi to-
tiat haria aru tukup te'en are. Toi'a tu
mu'e miit'in turan pywo sese ti i'atu'e
irania'in Tupana Mipo'oro Iesui ahehakye
ra'at hamuat i'atu'e wanẽtup haria. Ta'i
Tupana aiky'e kahato Tosa'yru ky'e hap
ewy aiky'e i'atu'e irania'in katupono hãpyk
sese tukupte'en ahemiit'in irania'in ehamo
pote hap ahẽtup epe Ui'ywot are e. 24 Papai
mesuwat yi nug hap e'yianmete uiky'e ka-
hato En are. Ta'i sa'awy'i sese mesuwat yi

yt etunug i te turan — Wakuat kahato En
aiwo'oky'e hap to'o'ewy kahato ere uhepe
Papai are. Atiky'esat kahato uhemiit'in
uimohey haria emiium ko'i tukupte'en aru
aiũpe aiũpe uheĩne'en sa'a wy'iwuat hap
upi i are. Atiky'esat uikahu hap kape te'era
ha'at aru are. Atiky'esat emiium uhewaku
hap sese kuap hamo Papai are e. 25 Papai
hãpyk kahato rakat sese En ma'ato emohey
re'ym haria mesuwe uwe En hap yt ta'a
tukuap hin i. Ma'ato Uito ti worokuap ka-
hato are i'ewyte uipo'oro epiat hap mohey
haria tikuap kahato En wy are e. 26 Ha'awyte
pyi te mesup te woromoherep uiwyria'in
me are. I'ewyte ti aru woromoherep i uwe
En uhemiit'in me are katupono atiky'esat
kahato i'atuwo'oky'e hap aiwo'oky'e hap
ewy are. Mi'i haype woromoherep ti aru
i'atuepe katupono atiky'esat ahekatuwyria
wywo watukupte'en wuat'i e'at pe Papai
are. Eti'atuky'e ro uhaipepiaria uimohey
haria uiky'e hap ewy are aikotã — Woro
ky'e Uha'yru ere uhepe sa'awy'i. Mi'i e hap
ewy ere'e uhaipepiaria pe — Woroho'oky'e
uha'yru'in uhaki'yt'in ere'e aru uimohey
mot'i haria pe Ui'ywot are e kahato Iesui
To'ywot pe.

18

MATEU 26.47-56 MAKU 14.43-50 IRUKA 22.47-53 PIAT EWY

1 Mio tã to'e To'ywot piat hawyi toto
ra'yn Iesui y'y hit'i Seterũ hy sakpo toto.
Mi'i hap tote teke mikoi ypia pe temiit'in
wywo. 2 Ma'ato Iesui ma'at hat Iuta tikuap
ta'yn mekewat mikoi ypia katupono sa'a
wy'ite Iesui tiky'esat te'e ru wa'a tunug
temiit'in wywuat 12 ok takaria wywuat hap
itote. 3 Mi'i kape Iuta teropo'ok ta'yn sura
ra'in ko'i Iesui ieĩne'en hap kape tote ro
po'ok i'ewyte Tupana mõtypot yat apykok
haria tuwat hupi. Tote ro po'ok pa'i ko-
roria ehay upi i'ewyte i'atu'akag ko'i ehay
upi tuwat typy'i. Ariãty pirik hot puo
tuwat i'ewyte ariãty ko'i puo tuwat aria'yp
ãkun ko'i wywo tu'uka hamo tuwat tuwat.
4 Mi'i hawyi put'ok'i'a tu'e itote ma'ato
Iesui tikuap ta'yn yianmete aikotã aikotã
tutunug tetiat hamuat ko'i toikuap kahu
ra'yn topy'a pe. Mi'i hawyi toto ra'yn Iuta
mieropo'ok ko'i owa kape. Mi'i hawyi to'e
— Uweĩ eweikat e i'atuepe. 5 Mi'i pote sura
ra'in tiwesat — Ta'i mekewat Iesui tawa
Nasare piat wyti uruikat i'atu'e. Mi'i pote
Iesui to'e — Uito rat Mi'i e. 6 Mio tã e
pote hewo yi tote ta'atu'ape wo hewo yi
tote. 7 Mi'i rokirẽ Iesui to'e i — Uweĩ pyno
eweikat e. — Iesui tawa Nasare piat rat
uruikat i'atu'e i. 8 Mi'i pote — Uito rat Mi'i
e i. — Uito uikat pote waku eipohep to
uhemiit'in ete tuwat mono pyno e surara'in
me. 9 Sa'a wy'iwuat to'e hap ewy — Papai
yt atiky'esat i emiium uhepiat uhemiit'in
yt wẽtup ok i ta'at uipo pyi to'e hap ewy
tupono. 10 Mi'i tã ra'yn pote Simãu Peteru
tihep teky se'yp hawyi toi'atek pa'i koro
emiit. Mi'i hawyi ipo sese kawiat i'ahape
toihep ta'yn Mauku e hap het rakat toi'aha
pehep. 11 Mi'i hawyi Iesui to'e Peteru pe —
Etopag i ro ekyse'yp heiam me Simãu e. Yt
uika wiano tei'o en kyse'yp mo katupono
Ui'ywot tiky'esat aho'opot hap e. Waku
atu'u mekewat kui'a piat Ui'ywot miium pãi
e. 12 Mi'i hawyi Iuta mieropo'ok ko'i topytyk
Iesui hawyi surara ko'i tipo'ipo'i Iesui saity
wo ipopy tet pupi. 13 Mi'i hawyi ta'a tue
roto Iesui pa'i koro Ka'iwasi ehamũpot Anai
kape. Sa'a wy'i pa'i wato Ka'iwasi mio tã
e Iuteuria akag ko'i pe — Yt wati'auka i
Iesui pote miit'in porekuat no topy hu'at
e. 14 Mi'i pote ipy'ahak Humanu ywania
kawiat aipo rekuat koro hawyi toipo'oro
tesurara'in ai'atu'uka yne hamo watunug
Iesui aipo typot no pote e. Pyno po'og
waku wati'auka ra'yn meiẽwat miit Iesui sio
Humanu ywania aiwa nĩ kaptia esurara'in
miat ai'atu'uka hap owakai te e pa'i koro
Ka'iwasi kape. Mi'i hawyi surara'in ta'atue
roto ra'yn Iesui.

MATEU 26.69-75 MAKU 14.66-72 IRUKA 22.54-62 PIAT EWY

15 Mi'i hawyi toto Simãu Peteru Iesui
saipeupi wẽtup ok Iesui potmu'e wywo ui-
wywo. Mi'i hawyi put'ok'i'atu'e pa'i koro
yat ete. Mi'i hawyi wẽtup ok teke ra'yn pa'i
wato kuap hat pote. 16 Ma'ato Peteru yt teke
i. Toĩne'en kokawiat he'oken'y pyke ne'i.
Mi'i hawyi mekewat pa'i wato kuap hat
Iuwãu e het rakat toto e'oken'ypy pyhyp
hat pĩ'ã kape — Waku meiũwat miit teke ere
ro surara'in me to'e pĩ'ã piat hamo. 17 Mi'i
turan mekewat pĩ'ã heke oken'ypykiat to'e
Peteru pe — Iesui potmu'e keĩ en e. Mio
tã e hawyi Peteru tiwesat pĩ'ã — Yt mi'i
i rat uito e. 18 Mi'i turan oken note pa'i
wato eropat haria te'ere'aria'uhu surara'in

wywo. Mi'i hawyi itote te'ere mõpe na'ak
pote. Mi'i kape Peteru i'ewyte tuwe mõpe
i'atu py'a setpe. 19 Mi'i turan pa'i wato
ehamũpot Anai apo apo'e Iesui pe — Ehenoi
ro uruepe aikotã ere epotmu'eria wywo
ereĩne'en i'atu mu'e haype e. 20 Mi'i hawyi
Iesui tiwesat — Uito ti herep wuo ati'a tu
mu'e Tupana yat iwato rakat pe. I'ewyte
kat pe ahenoi henoi kahato miit'in sem
me aikope aikope te'e ru wa'a tunug hap
tote Tupana mõtypot yat iwato rakat pe.
I'ewyte kat e ahenoi henoi kahato miit'in
sem me aikope aikope te'e ru wa'a tunug
hap tote Tupana mõtypot yat hit ko'i pe
e. 21 Pyno kat poteĩ apo apo'ere uhepe —
Kat som eti'atumu'e miit'in me mesuwe ere
e. Epiat ikuap teran pote uimi mu'e ko'i
ete pote apo'ere ro uhehay kuap haria pe
katupono mi'iria tikuap kahato kat ui'e kat
uimienoi ko'i e. Mi'iria pe ro apo'ere e. Kat
ui'e hap kat uimienoi ko'i ta'a tukuap yne
e. Mi'i pote i'atuwẽ pywiat etikat ui'e hap e
Iesui pa'i koro Anai pe 22 Mio tã e Iesui pote
wẽtup ok surara ti'ahyk ta'yn Iesui howa
ete topopep mo — Wãi ehay sa'ag nei'o pa'i
koro ete e haty wo Iesui pe 23 Ma'ato Iesui
tiwesat — Kat pote ui'ahyk e. Uhehay sa'ag
mote ehenoi ro uhepe aikotã sa'ag ui'e hap
wuat'i pe ma'ato pywuat uhehay ahenoi
pote yt ui'ahyk tei'o en e Iesui surara pe.
Mi'i hawyi yt kat e kuap i surara. 24 Mi'i
hawyi pa'i koro Anai tipo'oro Iesui ipo'i po'i
pe wẽtup pa'i koro kape mekewat Ka'iwasi e
hap kape tomimohapy'ap kape. 25 Mi'i turan
Iesui potmu'e Peteru toĩne'en y'am me aria
kupyke tuwe mõpe. Mi'i hap tote irania'in
apo'i'a tu'e apo'i'a tu'e Peteru pe — Uhyt
mimi i'atu'e en apo wẽtup Iesui potmu'e sio
yt i'atu'e. Ma'ato Peteru tiwesat — Yt rat e
yt uito i rat yt Iesui emiit hin i uito e. 26 Mi'i
hawyi pa'i koro eropat hat mekewat Peteru
mi'ahapehep wy'ok to'e Peteru pe — Uhyt
e ara'akasa en mũki iwywo mikoi ypia piat
turan e. 27 Mi'i hawyi Peteru to'e — U yt uito
i rat e yt atikuap i Mi'i Miit e haty wo. Mio
tã e sa'ag turan waipaka pa'iat ihay ra'yn
Peteru miẽtup mo.

MATEU 27.1-14 MAKU 15.1-5 IRUKA 23.1-5 PIAT EWY

28 Mi'i hawyi hunete totioto Iesui topo'i
po'i pe morekuat wato yat kape pa'i wato
Ka'i wasi yat pyi. Mi'i hawyi ma'ato Iuteu
ywania yt tuwe hyt'ok teran i Iesui upi
morekuat yat pe katu pono — Yt naku i
wateke meiũwat getap we i'atu'e katupono
yt aiwat ai'ywania yat i i'atu'e. Wateke pote
wati'a parap ta'yn aheko i'atu'e. Tupana
yt tiky'esat i watoĩ ne'en wẽtup ywania
yat pe i'atu'e. Yt toiky'esat i watenuk
irania'in ywania wywo Tupana mõtypot
ienuk wato hap turan i'atu'e to'ope. 29 Mi'i
pote morekuat Piratu tuwẽtem to'yat pyi
i'atue wawi. Mi'i hawyi to'e — Kat pote
eweterut Meiẽwat Miit uhowawi e. Kat som
sa'ag tutunug ehepe e. 30 Mi'i hawyi ta'a
tu wesat — Meiũwat Miit yt nakuat i sese
ti rat i'atu'e. Mi'i pote uruterut Mi'i Miit
ewawi mehĩ i'atu'e. Waku Mi'i Miit pote
yt karãpe i uruterut ewawi i'apiheg hamo
mehĩ i'atu'e. Ma'ato pywo ti Miit Miit yt
naku i sese rakat i'atu'e. Mi'i pote neke
uruterut ewawi Mi'i Miit Iesui ewawi urupo
rekuat en mote i'atu'e Piratu pe. 31 Mi'i
hawyi Morekuat Piratu to'e — Kat poteĩ
uhowawi eweterut Mi'i Miit e. Ewetioto ro
Mi'i Miit einãpin haria kape aikotã yt eheko
ewy i hap kuap hamo e Piratu Iuteu ywania
akag ko'i pe. Mio tã e Piratu hawyi te'ero'e
— Ma'ato mehĩ yt ehay upi i pote yt uwe
kuap i i'auka. Ehay upi yn waku urui'auka
Mi'i Miit uruto'e ere'e sa'a wy'i uruepe e
hap ewy i'atu'e. 32 Aikotã yianmete Iesui
tuwenoi toku'uro hamuat aria'yp posak ete
hap ewy ra'yn ti ta'a tunug na'yn tuete
itote. 33 Mi'i hawyi ta'atu'atoiat hawyi teke i
ra'yn to'yat pe morekuat Piratu. Mi'i hawyi
Iesui toikaykay to'yat pe tuwe wawi hawyi
to'e — E'ywania Iuteuria Porekuat apo En e.
34 Mi'i pote Iesui tiwesat — Ewanẽtup hawe
apo'ere sio etimohey sese i'atu po rekuat
Uito hap sio irania'in henoi epe uikuap
hamuat e Iesui morekuat pe. 35 Mi'i hawyi
Piratu tiwesat — Uito ti yt ewat e'ywania
Iuteu ewywuat hin i e. E'ywania pa'i koro
ko'i eerut uhowawi ekuap hamo sio waku
En sio yt naku i e hap kuap hamo e. Pyno
kat som yt nakuap i etunug Uhyt e Piratu.
36 Mi'i hawyi Iesui tiwesat — Uito ti mesu
warotiat morekuaria yt ewywuat i are Uito
yt miit'in po'o ro kary haty wuat hat i e.
Ati'a tu po'o ro kary uhemiit yt epo'oro hat
morekuat Sesa yt ewy i Uito e. Morekuat
kahato areĩne'en ma'ato yt mesuwarotiaria
ewy hin i e. Mesu warotiat morekuat Uito
pote meremo uhemiit'in uhesurara'in ati'a
tu po'oro uika wiano hamo mesuwe. Mi'i
hawyi meremo tu'uka uika wiano haype

e. Mi'i pote Iuteu ywania yt uipo pytyk
kuap i are. Ma'ato Uito yt mesuwa rotiat
morekuaria ewy hin i e Iesui. 37 Mi'i tã e
pote Piratu to'e — En nasom pyno Miit'in
Potypot Koro sio yt e. — Ta'i Mehĩ e'e
hap ewy Morekuat nuat Tupana uipo'oro
mi'i hanuat areĩne'en mesuwe i'ewyte mi'i
hamo aremoherep mesuwat yi tote e. Py-
wuat sakpo sehay enoi hamo ariot miit'in
mu'e hamo are mi'i pote pywuat sese sehay
ky'esat haria tuwa nẽtup kahato uhehay
pywuat kape e Iesui. 38 Mi'i hawyi to'e
Piratu Iesui pe — Yt kat i rasom pywuat
sese mesuwarote uiwanẽtup hawe e. Mio
tã morekuat Piratu to'e hawyi tuwemorem
hawyi toto to'yat pyi Iuteu ywania akag ko'i
kape tehay moherep hamo sio Iesui waku
sio yt e hamo. Mi'i hawyi to'e Piratu itote
— Mehĩ'in e mana'in e ahã'ãg na'yn Meke-
wat Miit Iesui e hap het rakat mi'i hawyi
uiwanẽtup hawe waku kahato Mi'i Miit e.
Yt kat i sa'ag nug hat Mi'i Miit e Piratu.
39 Ma'ato toĩne'en eiwat eiwe pokuap hap
mesuwat e'at piat hap ewy e. Ta'i yne ano
pe mesuwat ienuk wato hap turan wẽtup ok
eimipyhik eweipuksit eiwepokuap hap ewy
e. Mi'i tupono apo'are ehepe — Eweiky'esat
apo atipo re nõtem Iesui e. Eweiky'esat
apo ei'ywania Iuteu potypot atipuksit apo'e
morekuat Piratu. 40 Mi'i hawyi te'eruwatka
popuo — Yt nyti yt nyti. Waku po'og etipo
re nõtem no mekewat miit Parapa i'atu'e.
Waku etipo re nõtem Parapa ewo'o pyhik
hap pyi mehĩ i'atu'e. Mi'i hawyi eti'auka
ro Mekewat Iesui i'atu'e haty wo. Meke-
wat Parapa hero'ok hat miit'in pot'auka
hat pytkai — Etipo re nõtem no mekewat
miit Parapa hawyi waku eti'auka Mekewat
Iesui e hap het rakat i'atu'e sa'ag morekuat
Piratu pe.

19

1 Mi'i hawyi Piratu to'e tesu ra ra'in me
— Pyno eweipak pak haty wo meiũwat
Miit Iesui haity hu rakat wywo e. 2 Mi'i
hawyi surara'in timõko'i Iesui. Mi'i hawyi
wẽtup ok tipi'ig morekuat esapeu ewywuat
ma'ato hu wywo morekuat painug hap
ewywuat. Mi'i ta'atupag sapeu hu kawiat
i'akyt'ape ta'atupag haty wo. 3 Mi'i hawyi
morekuat esokpe hup'i ta'atuesai'a nug ta'a
tu mi ky ry'i hap — Wakuat wakuat Iuteu
ywania eporekuat ta'atuehay mikyry'i wo
haype. Mi'i hawyi ta'atu'ahyk ahyk Iesui
ta'atupo wo haty wo. 4 Mi'i hawyi Piratu
tioto to'yat pyi ipainug ihup takat nuat rẽ
mekewat e'amãtap hu kawiat wywo haty
rakat wywo — Eweha'at ro Mi'i Miit kape
e. Pywo ti rat yt kat i iminug sa'ag atipuẽti
e. Yt kat e i. 5 Mi'i hawyi Iesui tuwemo
herep itote morekuat esokpe sa'ag ipiit ete
i'ewyte hu ipainug hap i'akag me tuwemo
herep i'atu py'a setpe. Mi'i hawyi Piratu
to'e — Eweha'at ro meiũwat Miit kape e.
6 Te'eraha'at hawyi te'ero'e haty wo — Wãi
ne i'atu'e eti'auka ro eti'auka ro aria'yp
posak ete i'atu'e pa'i kororia ta'a tue su
ra ra'in akag nywo Piratu pe. — Eipo pe
ra'yn atopag koitywy i'auka ehepiat hamo
e katu pono uiwa nẽtup hawe yt kat pe i
ti toi'aparap i'auka hamo atipuẽti uito are
e. Pyno ewei'auka teran pote ewei'auka
ro aria'yp posak ete e ma'ato uito yt sake
i atunug neran mi'i tã e Piratu. 7 Mi'i
hawyi Iuteu akag ko'i tiwesat — Ma'ato
uruwat urunãpin hap ete toĩne'en mi'i hap
ete meiẽwat miit i'aparap kahato katupono
tuwenoi Tupana Sa'yru Uito e. Mi'i pote
etipo'oro ro esurara'in i'auka hamo i'atu'e.
8 Karãpeĩ morekuat Piratu tikuap ta'yn Iesui
e hap Uito Tupana Sa'yru e hap hawyi to-
ken'ẽ kahato ra'yn. Mi'i hawyi iperup ta'yn
token'ẽ kahato Iesui auka hap nug hamuat.
9 Mi'i hawyi put'okto'e to'yat piat hawyi to'e
i ra'yn Iesui pe — Aikope pyi pyno eriot
Uhyt e Piratu ma'ato yt Iesui tiwesat hin i
ra'yn. 10 Mi'i pote Piratu to'e — Yt uiwesat i
apo Uhyt e. Yt etikuap i apo uikaipyi e'auka
hap ta'atuky'esat e. Ta'i Uhyt moropuksit
reran pote woro puksit kuap ne'i e katu
pono uipo pe ne'i ereĩne'en En Uhyt e sio
woro'auka kary teran pote woro'auka kuap
e morekuat Piratu. 11 Ma'ato Iesui tiwesat —
Tupana yt enug i uruporekuat no mesuwa
rote pote yt aikotã kuap i ui'auka hamuat
hap uhyt e ma'ato ui'auka pote i'aparap
epiat hap iwato toĩne'en are ma'ato po'og
iwato ekawiat haria i'aparap hap mekewat
uherut ewawiat haria wat — Eti'auka ro
e haria wat e. 12 Mio tã e hawyi Piratu
tiky'esat po'og Iesui puksit hap ma'ato Iu-
teu akag wãi'i'a tu'e — Yt etipo re nõtem
nei'o Mi'i Miit i'atu'e ma'ato etiporenõtem
pote ti aru e'akag morekuat koro Sesa e hap
ewanĩkap mo ra'yn Sesa mi'auka wo ra'yn
ereĩne'en e eimiwan me i'atu'e Piratu pe.

13 Mi'i hawyi Piratu tioto Iesui he'y wania
Iuteuria akagnia kape waku sio yt i'atu'e
hamo. Mi'i hawyi itote ta'apyk i'atu py'a
setpe morekuat e'amyap tote aikotã miit'in
kuap waku sio yt e hap amyap tote akipy nu
kawiat rote ta'apyk Iuteu pusu puat Akipy
Kapata e hap tote ta'apyk.
14 Atpo sake ra'yn turan ienuk koro hap
e'at owakai te morekuat Piratu to'e haty
wo — Meiũ ra'yn Eipo rekuat koro wuat e
Piratu Iesui ywania akag ko'i pe. 15 Ma'ato
i'atuehay pirik wo te'e ro'e — Yt wyti yt
wyti. Yt urumi ky'esat i i'atu'e yt urupo
rekuat hin i i'atu'e. Ewei'auka ro ewei'auka
ro aria'yp posak ete i'atu'e haty wo. Mi'i
hawyi toi'a tu wesat — Ati'auka meiũwat
pote ti aru yt kat i eiporekuat koro e. Mi'i
hawyi ta'atuwesat — Wẽtup ok yn ni aipo
rekuat koro mi'i wyti kuepe morekuat wato
Sesa e hap i'atu'e Iuteu akag ko'i.

MATEU 27.32-44 MAKU 15.21-32 IRUKA 23.26-43 PIAT EWY

16 Mi'i hawyi Piratu to'e tesu ra ra'in me
— Pyno eipo pe ra'yn Iesui i'auka ehepiat
hamo e. Mi'i hawyi sura ra'in tioto ra'yn
Iesui i'auka hamo. 17 Mi'i hawyi tuwẽtem
na'yn Iesui Piratu yat pyi te'aria'yp posak
wywo. Mi'i hawyi totioto miit akag'akag
e hap kape yity'ok Koukota e hap ipusu
puo. 18 Mi'i hawyi meipepe ta'atupehik ta'a
tu'apig Iesui na'yn pereku wato wo ipy ko'i
i'ewyte ipo ko'i aria'yp posak ete. Typy
ok iwywo ta'a tu pehik typy aria'yp posak
ete wẽtup ok ipo ran kai wẽtup ok ipo sese
kai. Mi'i hawyi ta'atumopoĩ'ãm na'yn Iesui
aria'yp posak wywo yi ka'a pan me ta'a
tupag. Mi'i hawyi y'am me Iesui topyhu'at
tomosat e hap ete toĩne'en. 19 Mi'i hawyi
morekuat Piratu tipo'oro towat tomiwan
Iesui apy totiat hupit hamo. Mio tã to'e
Piratu miwan me — Meiũ ti Iuteu ywania
Potypot sese e tawa Nasare piat ti meiũ e.
20 Mekewat Iesui auka hap ti yt pya hin i
tawa Ieru sarẽi kai. Mi'i pote ipoity akasa
Piratu miwan kapiat haria. Ta'a tukuap
kahato Piratu miwan katu pono mye'ym
pusu puo toiwan Iuteu ywania pusu puat
hawyi Iratĩ ywania pusu puat hawyi Kereku
ywania pusu puat Piratu tiwan to'e hap
Iesui etiat aria'yp posak totiat. 21 Mi'i hawyi
Iuteu epa'i koro ko'i te'e ro'e Piratu pe —
Yt etiwan nei'o meiũ ti Iuteu ywania Po-
typot sese e hap meipe pe i'atu'e ma'ato
Mi'i Miit to'e Uito Iuteuria Porekuat e hap
yn waku etiwan mehĩ i'atu'e. 22 Ma'ato
Piratu ti'a tu wesat — Yt rat e. Yt atiwan i
wẽtup e. Koitywy ti meipe pianuat ra'yn
uimiwan topyhu'at wuat'i e'at pe ui'e hap
ewy pãi e. 23 Mi'i hawyi sura ra'in 4 ok
takaria tihep Iesui esokpe. Mi'i ta'a tusat
hawyi ta'atupat'ok ta'aturaniawuat ma'ato
hesokpe heka misa wato yt aikotã kuap i
ta'a tu ky'esat yne pytkai ta'a tusat ta'a tu
ra niawuat. Yt ta'a tu pat'ok kuap i yt ta'a
tuhiot kuap i katu pono yt mipi'ig i pote
wẽtup o so'o yn pote yt ta'atupat'ok kuap
i. 24 Mi'i pote te'e ro'e to'ope — Yt naku i
ra'yn watihiot hiot heka misa wato i'atu'e.
Waku po'og watuwe ma hara yn na'yn uwe
ika'iwat pakup puẽti hamo i'atu'e. Aikotã
sa'awy'i miwan me Saumu 22.18 pe Tupana
ehay moherep hat e hap ewy ta'a tunug
yianmete e hap ewy ta'a tunug — Ta'a tu
pat'ok pat'ok hamuat aru uhesokpe hawyi
uheka misa wato ete i'ewyte te'e ru we ma
hara to'opohari pohari hamuat e yianmete
miwan me. Mi'i tã e hap ewy ti sura ra'in
tunug Iesui esokpe ete. 25 Mi'i hawyi yt
pya hin i aria'yp posak kai Iesui ty Maria
toĩne'en toky py'yt wywo hawyi mekewat
wẽtup ok Maria wywo uhyt Koropai wary
wywo. Mi'i hawyi i'ewyte mekewat Maria
yi Mata rena kaipywiat itote tukup te'en
i'am me. 26 Mi'i hawyi Iesui teha'at ra'yn
aria'yp posak totepyi toty kape i'ewyte
topot mu'e tomi ky'e kape. Mi'i hawyi
Iesui to'e toty pe aria'yp posak ete pyi
— Mamai e meiẽwat uimi mu'e yatype ro
ereĩne'en koitywy e. Emẽpyt no ra'yn
toĩne'en koitywy e. 27 Mi'i hawyi to'e uhepe
topot mu'e pe — Uiwy e meiẽwat uity epo
pe ra'yn toĩne'en e. Mi'i hawyi atioto Iesui
ty ui'yat kape hawyi ui'yat piat toĩne'en.

MATEU 27.45-56 MAKU 15.33-41 IRUKA 23.44-49 PIAT EWY

28 Mi'i hawyi Iesui tikuap ta'yn topy'a pe
wuat'i Tupana miky'esat ewywuat tepiat
inug hap hawyi to'e miwan miat to'e hap
ewy — Are'y'utui kahato e aikotã yianme
tewuat Tupana e hap ewy. 29 Mi'i tote
toĩne'en Uwa sapo hy haiũg nakat toĩne'en
kui'a pe. Mi'i rẽ ta'a tu po'i pina wy'yp
ãpy ete amũkiusu ap ewywuat ete. Mi'i
rokirẽ ta'a tu puk'a kui'a pe Uwa hy haiũg
nakat pe hawyi ta'a tu pehik Iesui wẽ ete.
30 Mi'i toihysym kui'a piat hawyi tutu'u

hawyi to'e haty wo — Ui'ywot e atunug yne
ra'yn uipo'oro epiat hap e. Ikahu ra'yn
miit'in ehakye ra'at hap e. Waku ra'yn e
hawyi ipuhu tek'e ra'yn iku'uro sese ra'yn.
Tutum na'yn tehapiat Tupana pe. 31 Mi'i
rokirẽ wãtym'i kape ta'atuhep teran na'yn
meremo aria'yp posak ko'i pyi i'atupiit ko'i
katu pono ta'a tusyp teran meremo katu
pono mũki'ite ra'yn wemohy hap e'at ta'a
tu'e haype. — Yt naku i ti watuwepotpap
i'atusyp hap ete at min'e hawyi katupono
wãtym'i turan put'ok'e Tupana mõtypot
e'at i'atu'e. Mi'i pote Piratu pe te'ero'e —
Etipo'oro ro esurara'in mehĩ aria'yp posak
piaria yt iku'uro i te rakaria kag'yp pik
hamo katupono mi'i watunug pote meremo
topap sese i'atusyp hamo i'atu'e Iuteuria
akag ko'i. 32 Mi'i hawyi Piratu tipo'oro ra'yn
tesu ra ra'in i'atu kag'yp pik hamo. Mi'i
hawyi Iesui yaty piaria kag'yp ta'a tupik
ta'yn. 33 Mi'i hawyi put'ok'i'a tu'e Iesui
kag'yp pik hamo ma'ato Iesui iku'uro sese
ra'yn pote yt ta'atukag pik i ra'yn. 34 Ma'ato
wẽtup surara toto Iesui sakupe suk muruku
wato wuat hamo. Toisuk hawyi tuwẽtem
huu y'y wywo. 35 Mi'i hap kape ara'akasa
kahato uito iku'uro hap are. Pywo pe mi'i
hap atiwan yne yt uheso hin i. Mi'i hap ti
ahenoi teran ehepe Iesui mohey hanuaria
wo eweikupte'en hamo. 36 Yt surara'in tipik
i ti Iesui kag'yp uhehamo aikotã Tupana
to'e sa'awy'iwuat henoi hap ewy ti ra'yn —
Yt wẽtup i ti aru ta'atupik ikag e hap ewy
Numeru 9.12 pe.
37 I'ewyte surara tisuk Iesui uhehamo
aikotã yianme Tupana to'e miwan me
Sakaria 12.10 e hap ewy — Meiũran aru
i'atuepiat isuk hap kape te'eraha'at kahato
e miwan me hap ewy.

MATEU 27.57-61 MAKU 15.42-47 IRUKA 23.50-56 PIAT EWY

38 Mi'i hawyi Iesui ewy Iuse toto Piratu
kape Iesui piit hẽtup hamo toto. Mi'i Iuse
ti Iesui potmu'e wen ma'ato ti token'ẽ Iu-
teuria pupi imohey hap enoi hamo. Mi'i
ti tawa Arimateia kaipywiat toto Piratu
kape hawyi to'e — Morekuat e atihep teran
wyti Iesui piit aria'yp posak pyi mehĩ e.
Mi'i pote toiwesat — Hẽ to e etihep to
e. Mi'i hawyi Iuse toto hawyi toimo'ãpyk
ta'yn Iesui piit aria'yp posak pyi. 39 Mi'i
hawyi mekewat Niku temu sa'a wy'iwuat
toto wãtym wuat Iesui kapiat hat toto wy
Iuse wywo. Put'ok ta'a tu'e hawyi mohag
hy ikap takat mira kawiat Nikutemu terut
wẽtup hyt ikap. Mi'i hawyi ta'atupen towy
Iuse wywo Iesui piit ete 40 Kiru rakat ta'a
tupen. 40 Mi'i hawyi mohag hy ko'i wywo
ta'atu'ok po'i sokpe kyt'i hawyi ta'atupo'i
po'i aikotã Iuteuria ywania eko ewy i'atu
wo'osyp turan wuat ewy ta'a tunug Iesui
piit ete mekewat mohag hy ikap takat mira
kawiat wywo. 41 Mi'i hawyi yt pya hin i Iesui
auka hap kai mikoi ypia toĩne'en. Mi'i py'a
setpe toĩne'en wo'osyp hap pakup nu ka'a
pe yi py hot'i piat wo'osyp hap. 42 Yt pya i
pote ta'atusyp teran mi'i pe Iesui piit katu
pono Tupana mõtypot e'at yt pya i ra'yn.
Wãtym'i ra'yn pote mũki'ite toĩne'en at
min'e hawyi i'atu'e Iuteuria pote. Mi'i pote
ta'a tusyp teran Iesui meremo mikoi ypia
puat wo'osyp pakup hawe yt pya i iku'uro
hap kai pote.

20

1 Mi'i hawyi mye'ym e'at hawyi mytu'u
e'at pe toto ra'yn mana Maria yi Matarena
kaipywiat Iesui syp hap kape. I'ypyryp te
turan at yt ihot'ok i te turan toto Iesui
piit pen mohag hy wuat hamo. Mi'i hawyi
put'ok'e hawyi teha'at kahato Iesui syp hap
kape. Mi'i turan ta'a kasa ra'yn te'o ken
hyp'ok pe ra'yn toĩne'en. 2 Mi'i hawyi teput
kahato ipotmu'e Simãu Nu piat henoi hamo
i'ewyte uhenoi hamo mekewat wẽtup ok
Iesui emiit iky'e hat piat henoi hamo.
Mi'i hawyi to'e uruepe — Ta'a tue ro'ok
ta'yn wyti Aika'iwat Iesui hyp hap totepyi
mimi'in e. Mi'i hawyi yt uruikuap i aikowo
ta'atuereto e uruepe tehay pirik wo.

IRUKA 24.12 PIAT EWY

3 Mi'i hawyi Peteru wẽtup ok ipotmu'e
wywo tuwat tokohyeput no hyp hap kape
te'e ra'a kasa hamo. 4 Mi'i hawyi put'ok'u
ru to'e itote ma'ato mekewat wẽtup ok
ipotmu'e hat po'og ihyha Peteru kai. Mi'i
pote put'ok'are Nu e'yianmete uito Iuwãu.
Mi'i hawyi arepỹ'ã tutuk Iesui pũ'ẽ kape
teha'at hamo nu ka'a pe hepiok hamo.
5 Mi'i hawyi ara'akasa ipo'i po'i hap sokpe
yn ma'ato yt areke i hyp hap nu ka'a
pe. 6 Ma'ato mi'i hawyi Peteru put'ok'e
wat'ymo ma'ato meremo Peteru teke nu
ka'a pe teput no. Mi'i hawyi ta'akasa Iesui
suwy hap sokpe. 7 Mi'i hawyi kokai ta'a
kasa i'akag suwy hap to'okmoĩ me. 8 Mi'i

hawyi mekewat wẽtup ok po'og ihyha rakat
uito areke Peteru owakai te Iesui syp hawe.
Mi'i hawyi ara'a kasa yne ra'yn mekewat
sokpe hawyi — Tuwẽtem na'yn sig gu'uro
pyi pãi are'e uipy'a pe are ara'a kasa Iesui
suwy hap kape hawyi. Heremo ra'yn uhepe
tuwẽtem na'yn gu'uro pyi hap are katu
pono heiam yn sokpe ipueri pueri hap iheg
me toĩne'en ma'ato Iesui piit yt ipuo i mi'i
pote atimohey kahato itote are. 9 Sa'awy'ite
ti aikotã iwan me Iesui wẽtem gu'uro py-
wiat e hap etiat yt atikuap hin i te ma'ato
mesup ara'akasa ra'yn. Koitywy hyp haw-
iat yt kat i hap hawyi atikuap sese ra'yn
i'atu mienoi sa'a wy'iwuat miwan miat ko'i
aikotã Iesui tuwẽtem aru e hap ko'i atikuap
sese ra'yn. 10 Mi'i hawyi uruta'aipok i ra'yn
getap kape. 11 Ma'ato mana Maria yi Mata
rena kaipywiat yt toto teran i ma'ato itote
tuwak kahato hyp hap tote. Mi'i hawyi
teha'at hyp hap ka'a puo. 12 Mi'i hawyi ta'a
kasa ra'yn atipy kaipywiat typy ok i'atue
sokpe ikytsig kahato apyk pe wẽtup ok
i'akag kai wẽtup ok ipy kai aikope sa'a
wy'i Iesui piit toĩne'en hap tote ta'a kasa.
13 Mi'i hawyi mi'iria te'e ro'e mana Maria
pe — Kat pote kahu erewak mana i'atu'e.
— Yt uwe i tosyp hawe pote an arewak
e. Ta'a tue ro'ok ta'yn sig an Uika'iwat
piit hawyi yt atikuap i aikope ta'a tupag
ipiit hap pote an arewak e. 14 Mi'i hawyi
Maria tuwe morem tosai pepe hawyi ta'a
kasa Iesui y'am me ma'ato yt toikuap i uwe
meiẽ. 15 Mi'i pote — Kat pote kahu erewak
mana e uwe kahu etikat e. Mikoi ka'iwat
sio e yn tuwa nẽtup hawe mi'i hawyi to'e
— Aikope kahu etioto mesuwiat piit mimi
e. Ehenoi pote mono uhepiat hawyi atat
i e. 16 Mi'i pote toiwesat — Maria e hawyi
ihay ete aikotã to'e het hap ete toikuap uwe
Iesui hawyi tuwemorem meremo hawyi —
Wo'omu'e hat e ma'ato topusu puo Hapuni
e. 17 Mi'i hawyi Iesui to'e — Epohep o
uipy ete mana katu pono ara'aipok teran
Ui'ywot kape e. Mi'i hawyi ma'ato mo-
henoi ro uhehay mio wyti koitywy are'am
irane ra'yn Ui'ywot kape e. Mi'i pote mo-
henoi ro uhehay mio wyti Uipot mu'eria
pe — Koitywy are'am irane ra'yn Ui'ywot
kape Ai'ywot Tupana kape ere'e ro ui'e hap
uheywyt'in me mana e. 18 Mi'i hawyi Maria
yi Mata rena kaipywiat toto ra'yn meremo
ipotmu'eria kape wakuap enoi hamo. —
Waku kahato mimi'in katu pono mio ra'yn
ara'a kasa ra'yn Aika'iwat Iesui am hap e.
Pywo pe ti tuwẽtem na'yn gu'uro pyi Iesui
e. Mi'i hawyi tohenoi yne Iesui ehay tepiat.

MAKU 16.14-18 IRUKA 24.36-49 PIAT EWY

19 Mi'i hawyi mekewat mytu'u ewãtym'i
turan ipotmu'eria te'eruwa'atunug iheg me
Iuteuria akagnia pupiat te'eroken'ẽ haype.
Mi'i hawyi put'ok'e ra'yn Iesui i'atu py'a
setpe. Mi'i hawyi to'e i'atuepe — Koitywy
yt eweiken'ẽ tei'o. Eiwepit ro e. 20 Mio tã
to'e hawyi toimo herep toposuk hap ko'i
hawyi to'ywy pe suk hap toimoherep. Mi'i
hawyi ta'atuka'iwat kapiat te'e raha'at ka-
hato hawyi i'atuwepit kahato ra'yn. 21 Mi'i
hawyi Iesui to'e — Uiwyria'in e mio ahẽtup
ta'yn Tupana pe eiwo'oky'e kahato hap mi'i
pote wãi ei'arot re po'og e. Sa'a wy'i te
ti Ui'ywot uipo'oro tehay wakuat moherep
hamo miit'in me uipo'oro. Mi'i hap ewy
te koran woro ho'o po'oro eipe Uipo'oro
hat tehay wakuat moherep hamo wuat'i
ywania pe e. 22 Mi'i hawyi Iesui ahen'ẽ
haty wo i'atuewawi hawyi to'e — Ereke ro
urupy'a pe ewei'e ro Tupana Pã'ãu me e.
23 Karãpe Tupana Pã'ãu put'ok'e sese ehepe
aru eipy'a topy hu'at kahato Tupana eiam
mo e. Mi'i tupono karãpe ewei'e Tupana
pe eipy'a piat — Waure wo o ereĩne'en
mi'i miit minug sa'ag epiat hap ko'i kai
mi'i hawyi meremo waure wo Tupana topy
hu'at ei'e hap ewy e. Mi'i tã ewei'e hawyi
waure wo i'ewyte toĩne'en Ui'ywot atipy
piat i'aparap hap ko'i kai are ma'ato yt
ewei'e i pote ti aru yt waure wo i toĩne'en
are e.

24 Mekewat mytu'u e'at pyra'ak'i turan
Iesui tuwemoherep ta'yn iheg miaria py'a
setpe hap e'at pe. Mi'i turan wẽtup ok
ipotmu'e yt uwe i Tume e hap wẽtup
het Titimu e hap itote. 25 Meiũran tut
ra'yn Tume hawyi — Tuwẽtem na'yn gu'uro
pyi Aipo typot mehĩ i'atu'e. Pywo ti rat
uruta'a kasa ra'yn i'atu'e. Toĩne'en pakup
i Aika'iwat i'atu'e. Ma'ato Tume ti'a tu
wesat — Eheso kahato rat katu pono yt
toĩne'en hin i e. Isuk hap kape ara'a kasa
pote atimohey. Mi'i hawyi woro ho'o'e hay
mohey pãi ma'ato yt pote yt e. Arepũ'ĩapag
ipo suk hap ka'a pe hakupe suk hap ka'a pe
pote yn pywo e. Ma'ato yt arepũ'ĩapag i
pote yt atomohey i toĩne'en i hap e Tume
ipotmu'eria pe.

26 Mi'i hawyi put'ok'e i ra'yn mytu'u e'at
hawyi te'eruwa'atunug i ra'yn itote ma'ato
mekewat e'at pe toĩne'en na'yn i'atu py'a
setpe Tume. Mi'i hawyi ta'a tue'o kenhyp
kahato mekewat ta'atu'yat pe hawyi tukup
te'en iheg me ta'atu'auka hap pupi. Ma'ato
iheg me pytkai meremo ti Iesui tuwe mo
herep y'am me i'atu to'oran me. Mi'i
hawyi to'e — Waku hap yn ahẽtup Tupana
pe ehupi uiwy ria'in e. 27 Eiwepit ro e.
Uipot mu'e Tume e erokosap to uhowawi
are erepũ'ĩapag no uiposuk hawe i'ewyte
uhakupe suk hawe hawyi mono uikuap en
sio Uito sio yt e. Mi'i hawyi uimohey
ro en mehĩ e. Yt etipun nei'o uimohey
epiat hap Tume e. 28 — Uika'iwat e koitywy
woro mohey kahato ra'yn Uhetu pana ka-
hato ra'yn En e Tume. 29 — Tume era'a
kasa potiat uimohey hat en e ma'ato po'og
uimohey hat yt akasa i uhowawiat haria
po'og po'og uimohey haria ekawiat e katu
pono mi'iria uimohey haria tukup te'en yt
karãpe i uhowawiat akasa sese pytkawiat
haria mi'iria e. Mi'iria ti aru po'og Tupana
mowepit hanuaria torania kai e Iesui Tume
pe.
30 Toĩne'en mesuwat yi tote turan Iesui
tunug kahato tomi sepap ko'i are. Pywo
ti rat Tupana esaika hap wywuat wakuap
kahato toimo herep uruepe topot mu'eria
piat akasa hamuat. Mesuwe yt atiwan
kuap i torania towato hap ko'i e katu
pono mesuwat miwan me ipat'ok yn ahenoi
kuap Iesui minug ko'i are. 31 Ma'ato kat
ko'i kat ko'i atiwan mesuwat uimiwan me
ahenoi kahato ra'yn haty wo uipy'a pyi
katu pono atiky'esat kahato uimiwan kuap
haria tukup te'en aru Iesui mohey haria.
Atiky'esat kahato eweimohey Iesui ti Tu-
pana Sa'yru sese hap i'ewyte atiky'esat
ewetunug Iesui Eipotypot koro sese wuan-
uat hap atiky'esat uimiwan etiat wemu'e
haria. Eweimohey ro Iesui are uipy'a pyi.
Pywo pe ti Iesui upiaria sese eweikupte'en
pote waku pe eweikup te'en Tupana py'a
pe i'ewyte wuat'i e'at piat eweikup te'en
mesuwe i'ewyte atipy pe are. Uito ipotmu'e
imiky'e sese Iuwãu.

21

1 Mi'i hawyi Iesui tuwe mo herep urue-
wawi topot mu'eria kape i ra'yn ihyemyi'a
wato ẽpe tote. Sa'awy'i tuwẽtem gu'uro pyi
hawyi tuwe mo herep uruewawi urutenuk
turan iheg me urutu kup te'en turan. Mi'i
hawyi mytu'u e'at pe tuwe mo herep i
uruewawi karãpe ipotmu'e Tume toĩne'en
uruwywo turan tuwe mo herep i. Mi'i
hawyi tuwe mo herep i ra'yn uruewawi
mekewat ihyemyi'a wato yi Karireia py'a
setpiat yẽpe ete mekewat hyemyi'a Tipe
riati e hap het rakat yi kyt upi tuwe mo
herep i uruewawi. Mi'i tã hap ewy tuwe
mo herep uruewawi gu'uro pyi tuwẽtem
hawyi. 2 Wẽtup ewãtym Simãu Nu to'e
uruepe — To'iro i pira pe e uruepe. Mi'i
hawyi Waku uruto'e. Urutu kup te'en itote
Simãu Nu hawyi ipotmu'e Tume wẽtup set
Titimu ipat rakat. Mi'i rẽ ipotmu'e Nata
na'eu tawa Kana tama Karireia kaipywiat.
Mi'i hawyi Sepeteu sa'y ru'in hawyi typy
ok ipotmu'eria Tiaku i'ewyte uito Iuwãu
urutu kup te'en itote. 3 Mi'i turan Simãu
Peteru to'e uruepe — Aho'o pytyk ta'yn
pira e hawyi — Urupap eupi uhyt uruto'e.
Mi'i hawyi urutu we hyt'ok ta'yn yara pe.
Mi'i hawyi pira uruho'okat ka'ap uruesuki
wato wo wen ma'ato yt uruepira hin i
uruikat ka'ap pytkai. 4 Mi'i hawyi hunete
wẽtup ok miit kape urute ha'at yi kyt rote
ma'ato yt uruikuap i uwe hap. 5 Mi'i hawyi
tehay pirik wo tuwẽ powat uruewawi —
Uha'y ru'in ehepira ra'yn apo'e. — Yt
rat uruto'e yt wẽtup i pira uruipuẽti Uhyt
uruto'e. 6 — Pyno eipo sese kai ro eweipag
y'y pe ehesuki wato e. Mi'i kai wyti
aru eweipuẽti ra'yn pira e tehay pirik wo.
Mi'i hawyi uruimak y'y pe uruepo sese kai
yara ywytpuo. Mi'i hawyi howapy kahato
pira wo uruesuki wato. Mi'i hawyi uru-
tiõtem neran na'yn uruesuki wato ma'ato
pira i'atu poity'i pote yt uruiherep kuap
i urue'yara kape. 7 Mi'i hawyi ipotmu'e
imiky'e uito are'e Peteru pe — Aika'iwat
wyti koity'i iuẽpe yẽpe tote mehĩ are. Ui'e
hap toikuap ta'yn hawyi tesokpe pag na'yn
katu pono yt tesokpe pe i ipotpap pote
hawyi peso'e yara pyi y'y pe toto Iesui
kapiat hamo. Yt pya i ma'ato yara pyi
Iesui kape 200 iã'ãg hap ewy yẽpe kape.
8 Mi'i hawyi urutekyi uruesuki wato yẽpe
kape i'atu kahato pira wywuat pote ipotyi
kahato pote. 9 Mi'i hawyi urutu wẽtem
yara pywiat hawyi uruta'a kasa ra'yn pira
kã'ã ko'i man ko'i aria sapypen me. 10 Mi'i

hawyi Aika'iwat to'e uruepe — Eherut ro
eimi pytyk pira ko'i uhepe e. 11 Mio tã e
hawyi Simãu Peteru toto totekyi suki wato
yẽpe kapiat hamo. Mi'i hawyi pira iwato'in
nakaria toipuẽti itote ma'ato pira i'atu ka-
hato pytkai hesuki pira yt tihiot hin i. Mi'i
hawyi toimorania hawyi 153 pira iwato'in
kahato rakaria toipuẽti. 12 Mi'i hawyi Iesui
to'e uruepe — Aimi'u ra'yn e. To'iro wa-
tenuk e uruepe. Urutenuk turan — Uweĩ
En yt uruto'e i Iesui pe katupono uruikuap
kahato uruwa nẽtup hawe Aika'iwat Iesui
toĩne'en itote pote. 13 Mi'i hawyi Iesui tat
man hawyi toimõ'ẽ uruepe hawyi pira totat
i'ewyte hawyi toimõ'ẽ. 14 Mi'i tã Iesui tuwe
mo herep topot mu'eria kape mye'ym mo
gu'uro pywiat tuwẽtem hawyi. 15 Te'erenuk
kahu rokirẽ to'e Iesui — Simãu Iuna sa'yru
uiky'e po'og apo eti'a tu ky'e irania'in hap
ko'i kai e. Uiky'e apo po'og etiky'e mesu
wa rotiat hap ko'i kai e. — Ta'i Uika'iwat
etikuap ta'yn aikotã ewy sese ewy areĩne'en
hap e. — Simãu uiky'e sese pote eti'a tu
mu'e ro uimohey pakup haria aikotã aihũ
ko'i apykok haria topoi tohũ mẽpyt'in hap
ewy e. 16 Mi'i hawyi to'e i — Simãu Iuna
sa'yru uiky'e sese apo en e. — Ta'i Uika'iwat
etikuap ta'yn aikotã ewy sese ewy areĩne'en
hap e. — Pyno uiky'e sese pote Simãu
eti'a tu mu'e ro uimohey hanuaria aikotã
aihũ ko'i apykok haria topoi tohũria tomie
rohik ko'i hap ewy e. 17 Mi'i hawyi mye'ym
mo Iesui to'e i — Simãu Iuna sa'yru uiwy
sese apo en e. Uiwy apo en e Iesui pote
Peteru haty'u hawyi toiwesat — Sakpo'e
wyti ewy sese areĩne'en uito Uika'iwat e.
Wuat'i kuap hat ri En mi'i tupono ti etikuap
ta'yn epy'a pe ekai areĩne'en aikotã ewy
koro areĩne'en e. — Uiwy en pote etimu'e
uimohey haria mehĩ aikotã watipoi aihũria
mẽpyt hin ko'i ewy ahepiku piku ko'i ewy
Simãu e. 18 Ahenoi teran wẽtup pywuat hap
epe Peteru e. Sa'a wy'ite turan emiky'esat
ewy yn ereĩne'en e. Ta'i ewe'ok kytyt
hap etopag hawyi ewyry aikowo aikowo
emiky'esat ewy yn etunug sa'awy'i e ma'ato
meiũran ti aru epo'oro hawyi epo etitorok
ewanĩ kaptia pe hawyi epopo'i po'i ra'yn
miit'in yt emiky'esat ewy i. Mi'i hawyi
ereto ra'yn aikowo aikowo yt epap i hap
kape e Iesui Peteru pe. 19 Tohenoi yianme
aikotã aru toimõ typot Tupana toku'uro
turanuat hamuat. Mi'i hawyi to'e Iesui —
Pyno to'iro i uhupi Peteru e. 20 Mi'i tã e pote
Peteru iha'at kahato tesai pepiat ipotmu'e
kape mekewat ipotmu'e imiky'e kahato hat
kape mekewat wepehik Iesui etiat hat kape
mekewat uweĩ ema'at hat e Iesui piat hat
kape teha'at kahato Nu. Mi'i hawyi apo'e
Iesui pe. 21 — Kat aru ai'okpe kawiat emiit
tunug mehĩ e uhepiat pe. 22 Mi'i hawyi
toiwesat — Kat aru ai'okpe kawiat tunug
yt ere'e tei'o Peteru ma'ato aikotã aru
Uika'iwat tomoherep uhepe uiminug wuat
pãi yn o Peteru po'og waku ere'e ewepe
e. Kat kahu aru Tupana tiky'esat atunug
ere'e ro e. Atiky'esat ahaipepiat toĩne'en
mot'i mesuwarote pote ta'i toĩne'en mot'i
kuap karãmuo ui'aipok hap kape hap ewy
atiky'esat pote atunug kuap i e Iesui Peteru
pe uhepiat. 23 Mio tã e Iesui pote irania'in
Iesui mohey haria te'ero'e to'ope — Pyno ti
sio yt iku'uro rakat nuat i meiẽwat ipotmu'e
i'atu'e uhetiat ma'ato Iesui yt mio tã e
pytkai i mio tã i'atu'e uhetiat. 24 Pywo pe
ti mesuwat uimiwan uiminug sese yt uheso
i are. Ta'i yne mesuwat uimienoi pywo
sese rakat yn toĩne'en. Aikotã ara'a kasa
hap ewy atiwan aikotã atikuap hap ewy ti
atiwan. Uruikuap kahato Iesui hãpyk sese
hap are yne hap topy hu'at aru to'e hap
ewy katupono yt karãpe i wẽtup e hap ete
i'aparap. Yt karãpe i uruma'at yt wẽtup mo
i hap. Uruikuap sese ti Mi'i Miit. Ahehakye
ra'at kuap kahato hat to'e hap ewy. Tupana
Sa'yru sese Mi'i Miit are uruto'e wato'e pãi.
25 Ma'ato po'og po'og Iesui tunug mesuwat
uimiwan kai are yt ahenoi kuap i yne. Iesui
minug wakuat ko'i Iesui mienoi wakuat
ko'i i'atu kahato toĩne'en ma'ato wahenoi
henoi teran yne yne iminug hap ko'i pote
mesuwat uimiwan me pote yt watunug
kuap i kahato katupono i'atu kahato wyti
imisepap ko'i ma'ato yne aitoria wahã'ãg
iwan nug hamo mi'i pote meiũran howapy
kahato mesuwat yi wato hap ok tã tukup
te'en. Sakpo mesuwat aipytyp tote meke-
wat aimiwan Iesui etiat to'ototetote tukup
te'en. Yi yne howapy hap ewy mesuwat yi
topyhu'at aimiwan eiam mo yn na'yn are'e
koitywy mesuwe uimiwan Iesui etiat hap
tote. Pyno toran na'yn mesup uimiwan.
Uito ti Iesui miky'e po'og nakat are. Pyno
waku Tupana pe.

Uito Iesui miky'e Iuwãu

IESUI SAIPEPIARIA MINUG KO'I

UIMIKY'E TEOWIRU

1 Pyno mesuwat waku uimiwan ewawiat
mehĩ Teowiru atipo'oro. Uito ti ewy Iruka.
Ha'a wyte atipo'oro wẽtup uimiwan Iesui
etiat ewawi mehĩ. Ha'a wyte uimiwan me
ahenoi epe yne Iesui minug sa'a wy'iwuat
hap ko'i ete i'ewyte imienoi sa'a wy'iwuat
ko'i hap ahenoi. Mekewat miwan ahet'ok
Iesui etiat Iruka mienoi are.

MAKU 16.15 IRUKA 24.51 PIAT EWY

2 Sa'a wy'i Iesui ti'a tu'airo temiit'in sese
hawyi to'e i'atuepe — Uiwy ria'in e woro
ho'o po'oro eipe uimo herep wuat'i ywania
piat hamo e. 3 Mi'i hawyi Iesui iku'uro ra'yn
aika wiano ma'ato ti toku'uro pyi toĩne'en
pakup i ra'yn. Mi'i hawyi tuwe mo herep
i ra'yn temiit'in kape. 40 e'at kapiat tuwe
moherep i'atuewawiat tuwẽtem gu'uro py-
wiat hawyi. Wẽtup ewaty hap ewy toi'a tu
mu'e itote hawyi ta'a tu mohey sese ra'yn
heĩne'en pakup i hap. Toi'a tu mu'e aikotã
aru Tupana topy hu'at Miit'in Porekuat
no hap ete. 4 Wẽtup ewaty toi'a tu mu'e
hawyi te'e ru wa'a tunug yne Iesui kape.
Mi'i hawyi to'e temiit'in me — Uiwy ria'in
apuete meiũran ti aru Ui'ywot tipo'oro
Topã'ãu ehowawi e. 5 Aikotã sa'a wy'i are'e
ehepe hap ewy — Tupana ehet'ok kahato
irane Topã'ãu wo uiwyria'in are'e sa'awy'i.
Sa'awy'i sese Iuwãu ehet'ok y'y wo ma'ato
mesup Tupana to'e uhepe — Uha'yru e
wẽtup e'at pe aru yne esaipepiaria ati'a tu
set'ok Uipã'ãu Wakuat no e uhepe. Pyno
mi'i to'e hap ewy irane einug eipe Topã'ãu
Wakuat no uiwy ria'in e. Mi'i pote waku
ewehe katup o meiũpe tawa Ieru sarẽi me
Tupana Pã'ãu Wakuat ut hap e'at e. Areto
irane atipy kape hawyi Ui'ywot tipo'oro
meremo ehowawi Uipã'ãu Wakuat aikotã
are'e sa'awy'i ehepe hap ewy e. Mi'i hawyi
waku kahato eweikup te'en eipiit yne puo
Tupana Pã'ãu Wakuat topy hu'at hawyi e
Iesui temiit'in me.

6 Wẽtup e'at tokosap hawyi apo'i'a tu'e
Iesui pe — Uruka'iwat i'atu'e koitywy apo
eti'a tue ha kye ra'at irane ra'yn ai'y wa-
nia ahewa nĩ kaptia po pyi sio yt i'atu'e.
Koitywy apo ai'y wania pe etum i ra'yn
ahe'yi sio yt i'atu'e. 7 Mi'i hawyi toi'a tu
wesat — Uiwy ria'in e Tupana yn ni ikuap
kat e'at pe aru tutum ai'ywania pe i'atue'yi
Kanã'ã i ra'yn hap e. Tupana yn ni ikuap
kat e'at pe tutum i ai'y wania po pe hap
i ra'yn e. Mi'i pote yt eipo pe kuap i
e. Ta'i Ai'ywot yn ikuap karãpe ahewa nĩ
kaptia po pywiat ai'ywania e'yi hep hamuat
e. Kat e'at pe kat ewaty pe hap Tupana
yn ni ikuap e. 8 Ma'ato pywo tut irane
Tupana Pã'ãu ehowawi eimoe saika hamo
e. Totopag Topã'ãu Wakuat ehepe hawyi
ti aru Uimo herep ta'yn eipe wuat'i miit'in
me e. Sa'awy'i ti aru tawa Ierusarẽi miaria
pe Uimo herep ehehay wo e. Mi'i hawyi ti
aru yi Iuteu piaria pe uimo herep hawyi yi
Samaria piaria pe Uimoherep e. Mi'i hawyi
yi wato hap ok tã wyti aru Uimoherep eipe
ehehay wo wuat'i ywania puo e Iesui topot
mu'eria pe ahepe.

MAKU 16.19 IRUKA 24.50 PIAT EWY

9 Mio tã to'e rokirẽ Iesui ta'am na'yn
yity'ok pyi. Mi'i hawyi te'e ra ha'at tu-
ran teke ra'yn ywyhig me. Mi'i hawyi yt
heremo i ra'yn Iesui. 10 Mi'i hawyi te'e
ra ha'at re turan typy ok atipy kaipywiat
put'ok'e i'atuete i'atuesokpe ikytsig kahato
rakaria. 11 Mi'iria te'e ro'e Iesui saipe piaria
pe — Kat poteĩ eweha'at atipy kape eipe yi
Karireia piaria i'atu'e katu pono toto ra'yn
Iesui atipy kape i'atu'e ma'ato aikotã toto
hap ewy te ti aru ta'aipok i i'atu'e ipotpo'o
roria pe ahepe.

12 Mi'i hawyi Ipotpo'oria te'e ra'aipok i
ra'yn Uriweira ypia pyi tawa wato Ierusarẽi
kape yity'ok apype kaipyi te'era'aipok i. Yt
pya pyi i te'e ra'aipok aikotã Iuteu ywania
i'atue wyry yt pya i Tupana mõtypot e'at
turan hap ewy. 13 Mi'i hawyi put'ok'i'a tu'e
i ra'yn ipotpo'ororia mekewat okipy ywaiti
rakat pe. Mi'i hawyi itote tukupte'en i ra'yn
aikope sa'a wy'i Iesui wywo tukup te'en
hap tote. Itote tukup te'en ipotpo'o roria
PETERU IUWÃU hawyi TIAKU hawyi ÃTERE
WIRIPI TUME PATORUMEU MATEU TIAKU
mekewat Auweu sa'yru SIMÃU mekewat
surara IUTA mekewat Tiaku ywyt. Mi'iria
ipotmu'eria sese tukup te'en aikope sa'a
wy'i Iesui tenuk okipy ywaiti tote hap tote
te'e ro py hu'at 11 ok takaria. 14 Mi'i hawyi
irania'in Iesui mohey haria i'ewyte hary
po ria'in ko'i Iesui ty Maria tukup te'en
itote. Mi'i hawyi Iesui ywyt'in ity mẽpyt'in

tukup te'en itote torania. Mi'i hawyi at
ka'ap i'atuehay Tupana kape mi'iria. To'o'e
wy'ewy ta'a tu hẽtup Tupana kape wẽtup
wanẽtup hap ewy yn. Itote wẽtup ehay yn
i'atuwanẽtup hap Tupana kape.

15 Wẽtup e'at pe 120 ok takaria Iesui
mohey haria tuwe hyt'ok ywaiti pe. Mi'i
hap tote Peteru ipoĩ'ãm i'atu py'a setpe
tehay i'atue wawiat hamo. 16 Mio tã to'e
i'atuepe — Uiwy ria'in e sa'a wy'i sese ti
Tupana Pã'ãu henoi kahato Tosa'yru Iesui
etiat aha'ase'i morekuat Tawi pe — Meiũran
aru atipo'oro esaipepiat Wuat'i Porekuat
nuat e. I'ewyte Uimi po'oro ma'at hanuat
aru toĩne'en wẽtup ok hemiit sese e Tu-
pana sa'a wy'i morekuat Tawi pe yiannote
Aika'iwat Iesui ma'at hanuat Iuta etiat to-
henoi e Peteru. Mi'i hap ewy Iuta tima'at
sa'ag Aipo rekuat Iesui aikotã Tupana to'e
aha'ase'i Tawi pe hap ewy ra'yn e. 17 Ga'atpo
Iuta wywo watoĩne'en 12 ok te. Ta'i ipotpap
kahato mi'i aiwywo e. 18 Ha'awyte Aika'iwat
ma'at hap sa'up wywo toikyi'at te'yi. Mi'i
hawyi Iuta yt iwepit hin i tominug sa'ag
hap ete hawyi tuwe'auka ra'yn tuwe'ut'yp
kytyt pe. Mi'i hawyi ipiit ipuk kahato. Mi'i
hawyi i'oghyt'at yi itote hap tote i'ok pok'e
hawyi ime'en wẽtem e. 19 Mi'i hawyi ti Ieru
sarẽi miaria ikuap ta'yn Iuta iku'uro hap.
Mi'i hawyi iku'uro hap tote ta'atuset'ok —
Suu sa'up muat mikyi'at yi i'atu'e ma'ato
i'atu pusu puo Akeutama i'atu'e. 20 Ta'i
sa'awy'iwuat mienoi morekuat Tawi pypy'e
hap ewywuat — Ewei'atoiat ro iwat he'yi
e i'ewyte ewei'atoiat i'yat e. Waku yt uwe
i toĩne'en itote e. Mi'i hawyi mono waku
wẽtup ok po pe ra'yn iwat motpap topy
hu'at e Tupana Tawi pe sa'a wy'i Iuta piat
pe Saumu 109.8 pe e. 21 Pyno uiwy ria'in
waku Iuta potpap wẽtup ok po pe watopag
aikotã sa'awy'i Tupana to'e Tawi wẽ pywiat
hap ewy e Peteru. 22 Waku ti watopag
wẽtup miit wakuat po pe Iuta mipun mot-
pap e Peteru. Waku wati'airo wẽtup ok
miit ha'a wy tewuat Iesui wywuat hewyry
rakat e. Waku wati'airo wẽtup ok yne
Iesui minug ko'i kapiat akasa hat i'ewyte
Iuwãu miat Iesui het'ok hawyi ta'am i
ra'yn To'ywot kape hap kapiat akasa hat e.
Waku wati'airo wẽtup ok wakuat yne Iesui
toku'uro hawywiat toĩne'en pakup i hap
kapiat akasa hat e Peteru Iesui potmu'eria
pe. 23 Mi'i hawyi ta'atukat hawyi ta'atupuẽti
typy ok Iesui potmu'eria ha'a wyte wuaria
ikuap kahato haria ipotmu'eria sese wẽtup
ok Matia hawyi wẽtup ok Iuse. Typy ok
ta'atupuẽti Iuta saipepiat waku rakat. Iuse
set wẽtup Parasapa i'ewyte Iutu i'atu'e. —
Pyno waku watikat uwe Tupana miky'esat
eywuat 12 ok takat sio mehĩ Matia sio mehĩ
Iuse i'atu'e. 24 Mi'i hawyi ta'atuhẽtup — Tu-
pana i'atu'e ehenoi uruepe aiũ emiky'esat
ewywuat Iuta saipe painuat i'atu'e. Katu
pono En yn miit'in py'a wanẽtup hap kuap
hat. Mi'i pote En yn etikuap uwe waku
rakat sio Matia sio Iuse i'atu'e. 25 Katu
pono yt uwe i Iuta potpap nug hat mesup
i'atu'e. Toto ra'yn Iuta teiam aria wo'o
mo so'opot hap kape i'atu'e. Pyno waku
eti'airo wẽtup ok Iuta saipepainuat sio Iuse
sio Matia i'atu'e Tupana pe. 26 Mi'i hawyi
ti te'e ru we ma hara ra'yn aikotã Tupana
tiky'esat typy ok takaria kaipywiat kuap
hamo. Mi'i hawyi i'atuwemahara hap henoi
ra'yn Matia e. Mi'i hawyi — Ta'i Matia ti
Tupana mi'airo i'atu'e to'ope. Mi'i hawyi
ta'a tupag 11 ok takaria kape mehĩ Matia
hawyi 12 ok i ra'yn topy hu'at ipotmu'eria
sese ra'yn tukupte'en itote. Waku i ra'yn.

Aikotã hap ewy ahenoi mesuwe uimiwan
me uito Iruka.

2

1 Mi'i hawyi 50 e'at Iesui gu'uro pyi hap
ete Iuteuria enuk wato hap e'at put'ok'e
tawa Ierusarẽi me yahig wato sakpuat toko
ka'at hap e'at kapiat ta'atuwatetup hamo.
Ta'a tueko wuat'i eanu piat hap ewy. Mi'i
hap tote Iuteu ywania te'e ru wa'a tunug
kahato kat e hap yi kat e hap tama kaipyi.
I'ewyte Iesui mohey haria te'eruwa'atunug
wy itote Iuteu ywania mi'iria pote. 2 Mi'i
hap tote put'ok'e Iesui mohey haria ete
muehay ewywuat. Ta'a tukuap muehay
wasere wato puehay ewy. Mi'i kaipyi
i'atuehay wuat'i ywania kape. Teke i'atu
py'a setpe muehay hap ewy. 3 Mi'i hawyi
irania'in te'e ra'a kasa Iesui mohey haria
apypeke ariãty ewy. Mi'i put'ok'e Iesui
mohey haria apypeke atipy kaipyi ariãty
ewywuat. 4 Mi'i ti Tupana Pã'ãu tuwehik
Iesui mohey haria ete. Mi'i kaipyi kat
pusu kat pusu puo i'atuehay kahato Tupana
Pã'ãu kaipyi. Irania'in pusu ta'at sepap
ta'yn i'atuehay kuap ta'yn yt ta'a tuwat
ta'atupusu pytkai i kat pote Tupana Pã'ãu

kaipyi pote ta'atukuap. Ta'i Tupana Pã'ãu
ihay kahato i'atuwẽ pyi yt i'atu mikuap
wuat pytkai. Katupono Tupana ihay i'atue
wawi topusu puo. 5 Itote tawa Ieru sarẽi
me tukup te'en kahato Iuteuria aikope pyi
aikope pyi mesuwat yi wato hap ok tã
te'e ru wa'a tunug Tupana mohey kahato
haria. 6 Mi'iria py'asetpe Iesui mohey haria
i'atuehay. Mi'i kape õ'ẽ haria wuat'i pusu
puat ihay rakaria te'eruwanẽtup kahato —
Aikotã tupono som ta'atukuap aimotag hap
ahe'yi pusu yt karãpe i te'eremu'e aiwywo
pytkai i'atu'e. Mi'i hap kape te'e ru wa'a
tunug kahato mi'i hap kuap hamo. — To'iro
watuwanẽtup i'atuehay kape i'atu'e. 7 Mi'i
hawyi wa'atunug haria te'eraha'at kahato
Iesui mohey haria kape. Mi'i hawyi te'e
rewanẽtup kahato — Aikotã aikotã tupono
ta'atukuap aipusu wẽtup tawa kaipywiaria
pytkai i'atu'e. Aikotã aiwemotag hap ahe'yi
pusu ko'i ta'a tukuap i'atu'e. Uruikuap
ti meimuẽ wuaria yt karãpe i ikohye wyry
ahe'yi puo i'atu'e. Yne meimuẽwat yi
Karireia piaria wemotag haria ko'i i'atu'e.
8 Aikotã tupono som ta'atusu'at kuap aipusu
i'atu'e. Aikotã som ta'a tu sepap kahato
aimotag hap pusu ai'e wy wuaria i'atu'e.
Aikotã hap kaipyi som Iesui mohey haria
meiũpiaria tikuap kahato yne yne aipusu
ko'i i'atu'e to'ope. 9 Aikotã hap kaipyi som
pyno aimotag hap ko'i yi Patui ywania pusu
yi Metui ywania pusu yi Eramita ywania
pusu yi Mesuputamia ywania pusu yi Iuteu
ywania pusu yi Kapa tusia ywania pusu yi
Puntu ywania pusu yi Asia ywania pusu
ko'i ta'a tu sepap i'atu'e. 10 Aikotã tupono
som aimotag hap ko'i yi Wirisia pusu yi
Pãwiria pusu yi Esitu ywania pusu ko'i yi
Iripia pusu yi Sirene popy etiaria pusu
ta'a tukuap i'atu'e. Aikotã hap kaipyi ta'a
tukuap i'atu'e. I'ewyte aipusu Humanu
pusu ta'atusepap i'atu'e. 11 Ta'i ta'atukuap
kahato yi Kereta ywania pusu i'ewyte yi
Arapia ywania pusu ta'a tu sepap. Aikotã
ta'a tukuap ai'y wania Iuteu perania pusu.
Aikotã tupono som mi'i tã i'atu'e. Katu
pono aito ti watikuap i'atu mi sepap ko'i
aimoherep hap pusu pote i'atu'e. Ta'i Tu-
pana mõtypot hap ko'i ete i'atuehay kahato
i'atu'e. Ta'i Tupana minug wakuap ko'i ete
i'atuehay kahato i'atu'e. 12 Mi'i hawyi te'e
ruwanẽtup po'og — Pyno aikotã ta'atunug
i'atu'e te'eruwewanẽtup hawe hawyi te'e
ro'e to'ope — Aikotã som ta'atukuap aipusu
yt te'eruwemu'e i aiwywo pytkai i i'atu'e
to'ope. 13 Ma'ato irania'in to'okyry'i kahato
itote — Ta'i mahy pyno wyti i'atu we pẽ'ã
wyti. Mi'i pote i'atuehay sa'ag i'atu'e sa'ag
kahato Iesui mohey haria ete.

14 Mi'i hawyi Peteru ipoĩ'ãm towy riae'in
11 ok takaria py'a setpe. Mi'i hawyi to'e
tehay pirik wo ihay rakaria kape — Aito
Iuteu ywania sese mi'i pote uhehay teran
ehowawi tawa Ieru sarẽi miaria torania
eiperia e. Atiky'esat kahato ti eweikuap
ui'e hap e. Pyno ewetum no ewuare ka'a
uhowawi ui'e hap uhehay kuap hamo e. 15 Yt
mahy pyno i wyti woro ho'o mu'e eiperia
eipesu puo ui'y wania katu pono yt uwe i
ahetama piaria at tuwẽtem turan temahy
u ahetama pe e. Pyno ei'e mahy pono
wyti e hap yt hin i e. Pywo ti rat urui'a
tu mu'e eipe Tupana ehay kaipyi e. Urui'a
tu mu'e eiperia uru'y wania wuat'i etama
kaipywiaria e Peteru tawa Ierusarẽi miaria
pe. 16 Kat e kat e sa'a wy'iwuat Tupana
ehay enoi hat Iueu mienoi 2.28-32 pe hap
ewy koitywy topy hu'at mesuwe e. 17 Mio
tã e Tupana tehay moherep hat Iueu pe
— Yt pya i ra'yn yi kahuro hamuat hap
e'at kape ti aru Uito ahytmoi kahato wuat'i
ywania pe Uipã'ãu e wuat'i miit'in miat pe.
Eha'y ru'in ehaki'yt'in timo herep kahato
aru uhehay wuat'i ywania pe e. Mekewat
e'at pe atum kahato aru Uipã'ãu kurum'in
me hawyi wyti aru te'e ra'a kasa ta'a tu
mu'etu wuat ewy Uipã'ãu mienoi ewywuat
e. I'ewyte eha'a se'i'in me atum kahato
aru Uipã'ãu hawyi ti aru ui'e hap ta'a tu
mu'etu wuat ewy ta'a tu mo herep wuat'i
ywania pe e. 18 I'ewyte ti aru ihainia'in
haryporia'in wuat'i uheropat haria pe atum
kahato Uipã'ãu Wakuat mekewat e'at pe.
Mi'i hawyi ti aru uhehay yianmiat hap ewy
ta'atumoherep wuat'i ywania pe e Tupana
sa'awy'i tehay moherep hat Iueu miwan me
e Peteru. 19 Mekewat e'at pe ti aru atipy
pe atunug iwato kahato miit'in mowanẽtup
hamuat miit'in miat uikuap hamuat wuat'i
mo'akasa hamuat e Tupana. Mi'i hawyi ti
aru suu at hap kape te'e ra ha'at e. Mi'i
hawyi ti aru atimoherep wuat'i ehamo aria
ẽty i'ewyte ywyhig miit'in akasa hamuat
itote e. 20 Mi'i hawyi ti aru yt heremo i
ra'yn at i'ewyte yt heremo i waty e. Waty
ti aru suu ewy ra'yn ihup topy hu'at e.

Mi'i hap saipe pe ti aru Uimipo'oro Wuat'i
Porekuat nuat sese ra'yn put'ok'e teiam
ikahu kahato rakat puo tut tomõtypot hawe
ra'yn put'ok'e. He'at ra'yn ikahu rakat
e. [21] Mi'i tupono uwe uwe hẽtup uhepe
Tupana pe — Uhehakyera'at ro En e uhepe
haria wyti aru ati'atuehakyera'at kahato e
Tupana sa'awy'i aha'ase'i Iueu pe e Peteru
Ieru sarẽi miaria pe. [22] Mi'i hawyi Peteru
to'e haty wo itotiaria pe — Uikuap to eipe
uhyt'i'in mana'in eweikuap to uhehay ui'y
wania e. Mesup ta'yn Tupana tunug na'yn
to'e hap ewy e. Pywo ti rat toipo'oro ra'yn
Temiit Iesui tawa Nasare piat Aipo rekuat
nuat e. Iesui ti Tupana Mipo'oro ahehakye
ra'at hamuat e. Pywo ti rat Tupana timo
herep ta'yn ahepe tomi'airo sese mesup e.
Tominug wakuap yt uwe minug ewywuat
i Iesui timo herep kahato ahepe. Iesui
wakuat sese e Tupana wuat'i pe e. Mi'i
Miit timoherep Tupana esaika hap ahepe e.
Yne tutunug ahehamo wuat'i ehamo e. Mi'i
kape ewei'akasa ra'yn katupono ehehamo
hewyry mesuwe e. [23] Tupana Mipo'oro
ewei'auka ra'yn aria'yp posak sa'ag ete yt
kat i i sa'ag tutunug pytkai e. Yt naku i
kahato ewetunug tope ma'ato Tupana tum
na'yn Tosa'yru ehepe i'auka hamo katu
pono i'auka hap toikuap yianmete e. Ta'i
aria'yp posak ete ne'i ewei'auka Ha'yru. Yt
nakuaria i ehay upi ewei'auka Imipo'oro
Aiporekuat nuat ma'ato iku'uro hawyi Tu-
pana tihep i ra'yn gu'uro pyi. Totiõtem
i ra'yn Iesui e Peteru Iuteuria pe. [24] Ta'i
ui'e hap ewy Tupana tihep ta'yn gu'uro po
pyi Uruka'iwat. Toĩne'en i ra'yn uiwyria'in
e. Yt ipohepap i gu'uro ete e. Yt gu'uro
tipyhyp kuap i Urupotypot e. Iesui po'og
hesaika gu'uro kai pote meremo gu'uro
ipohep Iesui ete pyi e. [25] Ha'awyte kahato
morekuat Tawi to'e — Uiporekuat heremo
kahato uipy'a pe e. Ta'i Mi'i toĩne'en uipo
sese kai wuat'i e'at pe mi'i pote ti yt karã-
muo i areken'ẽ e. [26] Mi'i tupono uiwepit
yn uipy'a pe. I'ewyte uhehay wepit kahato
rat katupono atomohey kahato Uipotypot
e. Yt karãmuo i ti aru Tupana ti'atoiat
Uika'iwat gu'uro hap eiam me e. [27] I'ewyte ti
aru yt karãmuo i Uika'iwat piit nem nakano
topyhu'at aru iku'uro hawyi e. Yt karãmuo
i aru Uika'iwat topyhu'at aria wato ho'opot
hap tote e Tawi sa'a wy'i. [28] Uhewyry
uheĩne'en ne turan Uika'iwat timo herep
kahato uhepe topu'ap sese wuat'i e'at
piat uheĩne'en hap kapiat mu'ap e. Mi'i
tupono ti uiwepit yn kat pote e'yatype aru
areĩne'en wuat'i e'at pe Tupana e Morekuat
Tawi ha'a wyte tomiwan me Saumu 16.8-
11 pe e Peteru to'y wania tawa Ieru sarẽi
miaria pe. [29] Uiwyria'in uhehay hãpyk teran
eiwywo e. Aha'a se'i Morekuat Tawi wyti
iku'uro ra'yn pãi e. Nimo ra'yn ti ta'a
tusyp ta'yn meiũpe e. Mio ti toĩ na'yn
iwat wo'osyp hap meiũpe tawa Ieru sarẽi
me e. Ta'i wata'akasa ra'yn iwat wo'osyp
hap kape aito katu pono toĩne'en mesup
meiũpe. Ikag ko'i tukupte'en ne mesuwat
wo'osyp hap tawa pe are uhyt'i'in mana'in
e Peteru. [30] Aikotã aikotã Tupana mikuap
ewy Tawi tiwan towepy hawuo — Tupana
to'e uhepe sa'a wy'i — Tawi e meiũran
emiariru kaipywiat wyti aru atimo herep
esaipepiat Uimi po'oro Miit'in Potypot no
sese e uhepe e Tawi yianmete Iesui piat
pe. [31] — Ta'i esaipepiat Uimipo'oro iku'uro
hawyi yt karãpe i ipiit nem nakat topyhu'at
e Tupana Tawi pe. Yt atoiat hin i aria pe
Uimipo'oro ma'ato tuwẽtem aru gu'uro pyi
Mi'i Miit e. Ipiit yt topy hu'at i aru yi pe
e. Iku'uro hawyi toĩne'en pakup i i aru e
Tupana aha'ase'i Tawi pe. Mi'i pote toiwan
mi'i e hap ahepe Iesui ieĩne'en pakup i hap
etiat e Peteru. [32] Mana'in Uhyt'i'in ga'atpo
Tupana tomoieĩ ne'en pakup i ra'yn Tomi
po'oro Iesui e. Pywo ti rat ipiit wẽtem
gu'uro pyi hap kape uruta'a kasa i ra'yn
urutoria yne e. Pywo ti uruehamo Iesui
tuwẽtem na'yn gu'uro pyi e. Ipiit sese kape
uruta'akasa uruto pãi. [33] Ta'i Tupana timo
wato kahato ti Tomi po'oro Iesui e. Mi'i
pe tutum Topã'ãu Wakuat i'ewyte mesup
ti Iesui tum Ipã'ãu uruepe aikotã ei'akasa
hap ewy. Eimikuap hap ewy ti mio tutum
Topã'ãu Wakuat uruepe e. [34] Mi'i hap ete
Tawi to'e sa'a wy'i kahato tuwepy hawe —
Uipo typot to'e Uika'iwat pe — Ta'i woro
mo wato kahato po'og torania kai e. Mi'i
pote era'apyk to uipo sese kai Mehĩ katu
pono atimoherep teran wuat'i pe Uimimõ
typot po'og torania kai En hap e. [35] Koran
ti ati'atumoperup'i kahato yne yne ahewa
nĩ kaptia e. Mi'i pote epy ywyt'ok pype
hap ewy ati'atu'akit yne ahewanĩkaptia e.
Mi'i turan waku era'apyk to meiũpe ui'ya
type Uimimõtypot no uipo sese kawiano e
Tupana Uika'iwat pe e Tawi tomiwan me e
Peteru. Ta'i yt tuwepiat i Tawi ihay tomi-

wan me Saumu 110.1 pe ma'ato Toka'iwat
etiat ihay e. 36 Uhyt'i'in Mana'in pywo pe
ti ai'ywania ti'auka ra'yn Tupana Mipo'oro
aria'yp posak ete e. Ma'ato eimi'auka Tu-
pana tipo'oro Aipo rekuat no. Mi'i hap
toimoherep ahepe mesup katupono toihep
Mi'i Miit hyp hawyi e. Mi'i Miit ti Tupana
Mi'airo te Wuat'i Porekuat nuat e Peteru
to'ywania pe.

37 Mio tã e Peteru hawyi paa'i'a tu'e ka-
hato ra'yn. Ta'a tu ha ty'u kahato ra'yn.
Mi'i hawyi te'e ro'e Pete ru'in me — Yt
naku i kahato urutunug Tupana Mipo'oro
ete i'atu'e. Kat som pyno waku urutunug
Tupana mowepit hamuat i'atu'e haty wo
12 ok takaria pe. 38 Mi'i hawyi Peteru ti'a
tu wesat — Eweipun no eiminug yt naku
i hap ko'i hawyi eiwe morem no Tupana
kape hawyi eiwe set'ok to Uruka'iwat set
upi e. Mi'i hawyi meremo Tupana tiporop
yne eiminug sa'ag ko'i e. 39 Mi'i ewetunug
mote ti aru Tupana tum na'yn Topã'ãu
Wakuat ehepe aikotã sa'awy'i to'e hap ewy
tutum na'yn tomi ky'esat ewy ehepe e.
Mio Tupana hytmoi teran Topã'ãu Wakuat
ehepe. Mio tã e hap wyti topyhu'at ahepe
i'ewyte ahemiariru'in me e. Ta'i yne imo-
hey haria pe tutum neran Topã'ãu Wakuat
wuat'i ywania pe aikope aikope tukupte'en
mesuwat mytyp tote hap ok tã tutum neran
Topã'ãu hãpyk takat. Uwe uwe hẽtup mi'i
hap ko'i pote tutum neran tomi'airoria pe
e. 40 Mi'i hawyi Peteru ihay kahato topy'a
pyi itotiaria pe — Uru'y wania woro ho'o
nãpin neran haty wo e. Tupana ti'a tu'a
piheg kahato aru Tomi po'oro Aipo rekuat
nuat auka haria e. Mi'iria ti aru ho'opot
haria sese wo aru tukup te'en wuat'i e'at
pe e Tupana. Mi'i pote uiwyria'in eiwe'eg
wo o Tupana ei'a piheg sese hap pupi e.
Irania'in i'auka haria tuwat kahato aru ta'a
tu'apiheg Tupana piat hap kape e. Yt ewei-
wat rei'o mi'iria upi e. Waku paa'e wei'e
Tupana kape hawyi ewei'aipok to Tupana
kape eiminug sa'ag hap kaipyi e Peteru
haty wo itotiaria pe. 41 Mi'i hawyi Peteru
pe te'e ro'e — Pywo kahato e'e hap mehĩ
i'atu'e. Koitywy ti uruimohey ra'yn Iesui
Tupana mi'airo uruehakyera'at hanuat hap
uhyt i'atu'e. Mekewat e'at pe 3000 miit
Iesui mohey haria ipakup takaria te'eropy
hu'at itote. Mi'i hawyi ipotmu'eria ti'a tu
set'ok kahato ra'yn y'y wo imohey pakup i
haria. 42 Mi'i hawyi ipotmu'eria ti'atunãpin
at ka'ap ta'yn imohey pakup i haria yne
Iesui e hap nug hamuat hap ete ta'atu'atu
mu'e kahato. Mi'i hawyi te'eruwa'atunug
kahato to'oehay hamo. Mi'i hawyi imohey
haria ti'atumõ'ẽ kahato ta'atumi'u to'ope
i'ewyte te'e ru wa'a tunug kahato Tupana
wywo to'oehay hamo. 43 Mi'i hawyi Iesui
potpo'o roria 12 ok takaria tunug kahato
Tupana mimoherep ko'i yt miit'in minug
kuap i ko'i ewywuat ta'atumoherep miit'in
ehamo imohey hamuat. Iwato kahato ta'a
tu mo herep Tupana esaika hamo miit'in
ehamo. Mi'i hawyi irania'in te'eruwanẽtup
kahato imohey haria mimoherep wakuap
ko'i kape hawyi yt kat i'atu'e kuap i. 44 Mi'i
hawyi Iesui mohey haria wẽtup ehay yn
na'yn te'eropyhu'at itote. Wẽtup miit ewy
ta'atumohey. Mi'i hawyi Iesui mohey haria
ti'a tu mõ'ẽ to'ope ta'a tuekat ko'i. 45 Ta'a
tue'yi ta'a tu we neru ra'yn hawyi ta'a tu
mõ'ẽ yi sa'up to'ope aikotã waku hap ewy
miit'in ehaky'e'i hap ok tã hap ewy. Kat ko'i
kat ko'i ta'atuweneru ra'yn hawyi i'ewyte
ta'a tu mõ'ẽ ta'a tuekat sa'up to'ope aikotã
waku hap ewy miit'in ehaky'e'i hap ok tã.
46 Yne e'at pe ra'yn Iesui mohey haria te'e
ru wa'a tunug kahato Tupana mõtypot yat
koro Ierusarẽi miat rote e. Wẽtup miit ewy
kahato tukup te'en itote. I'ewyte yne e'at
pe ta'a tunug kahato man pik pik hamuat
tuwat tuereto to'o'yat kape. I'ewyte ta'atu
mi'u ta'a tu mõ'ẽ to'ope. Mi'i hawyi i'atu
wepit kahato tukupte'en to'ope te'eruwete
to'o wese kahato. I'atu py'a wasu kahato
itote. 47 Te'eruwehum kahato haype Tupana
kape at ka'ap. Mi'i pote irania'in Ierusarẽi
miaria te'e ru wehum mi'iria kape — Ta'i
Iesui mohey haria ti waku pe tukup te'en
i'atu'e. Ta'i mi'iria hegyi'at rakaria pãi
i'atu'e. Mi'i pote ti Aipo typot Iesui ti'a
tu wy'inug kahato yne e'at tomohey haria
tomiehakyera'at pakup i ko'i.

Uito Iruka aikotã Tupana Pã'ãu put'ok'e
Iesui potmu'eria etiat hap atiwan mesuwe.

3

1 Wẽtup e'at pe wãtym'i turan Peteru
Iuwãu tuwat Tupana mõtypot yat koro kape
Tupana wywuat ta'a tuehay hamo. 2 Mi'i
hawyi itote ta'a tu puẽti wẽtup ok miit
toty kaipywiat wemoherep hat yt hewyry
kuap i rakat. Mekewat ipy kĩ'ã kahato

rakat toĩne'en Tupana mõtypot yat koro
e'oken'ypy kai mekewat Oken'ypy Kahu e
hap het rakat tote toĩne'en yne e'at pe.
Mi'i tote sẽtup sẽtup e hat sese wo topy
hu'at ha'a wy tepyi. Mekewat miit ipy yt
ikahu hin i rakat ti. Ity'in terut yne e'at pe
Tupana yat e'oken'ypy kape. Itote wuat'i
miit'in õ'ẽ haria kaipyi toiky'esat yt kat
sa'up i ta'atuium tepiat hap ko'i. 3 Mi'i
hawyi Peteru Iuwãu tuwe hyt'ok mekewat
Tupana mõtypot yat pe turan mekewat ipy
kĩ'ã rakat hẽtup ta'yn Peteru Iuwãu me —
Mehĩ'in e eweho'oium no uhepe ehetineiru
e. 4 Mi'i hawyi te'eraha'at kahato yt hewyry
kuap i rakat kape hawyi te'e ro'e tope —
Eraha'at ro uruewawi uhyt i'atu'e. 5 Mi'i
hawyi teha'at i'atuewawi i'atumiium tepiat
hap ekatup haype katupono tohẽtup hawyi
tuwa nẽtup — Ta'atu ho'oium aru uhepe e.
6 Ma'ato Peteru to'e hẽtup hat pe — Pywo ti
rat yt kat i sese uruekat uhyt e. I'ewyte yt
kat i uruetineiru Uru kawiat Parata kawiat
mehĩ e. Yt hekat rakaria hin i ti uruto wen
ma'ato kat som toĩne'en uruwanuat rakat
atum yne epe mehĩ e. Mi'i hawyi to'e ipy tyt
i rakat pe — Tupana Mipo'oro Aipo rekuat
nuat Iesui tawa Nasare piat wemotag hat
set no woro moe hãite teran mesup mehĩ
e. Mi'i tupono epoĩ'ãm no ewyry ro uhyt
e ipy kĩ'ã sese rakat pe. 7 Mi'i hawyi Peteru
timo poĩ'ãm na'yn ipo sese ete. Mi'i hawyi
meremo ipy waku ra'yn topyhu'at hesaika
kahato ipy. 8 Mi'i hawyi peso peso'e ra'yn.
Mi'i hawyi teke ra'yn Tupana mõtypot yat
koro pe Peteru Iuwãu wywo — Waku poity'i
Tupana waku poity'i Tupana e tuwehum
haype. 9 Mi'i hawyi itotiaria yne te'e ra'a
kasa peso peso'e hap waku Tupana e hap.
10 Mi'i hawyi te'ero'e to'ope — Ta'i watikuap
uwe meke miit i'atu'e. Ta'i mi'i ti mekewat
oken'ypy ikahu rakat rotiat sẽtup sẽtup hat
wyti i'atu'e to'ope. Sa'awy'i ahepiat ahekat
ẽtup hat ra'yn wyti meke toĩne'en i'atu'e
to'ope. Aikotã som pyno mio hewyry kuap
kahato i'atu'e. Iwato kahato ra'yn ni ipy
mohãpyk hap i'atu'e to'ope. Aikotã som
pyno mio waku pe i ra'yn hewyry i'atu'e
te'eruwa nẽtup kahato haype. 11 Mi'i hawyi
mekewat ipy pakup takat iporok'at Peteru
Iuwãu py ete — Uiwepit kahato e uiwepit
kahato e i'atuepe. Mi'i hap kape wuat'i
kaipyi ra'yn te'eruwa'atunug kahato te'era
ha'at hamo. Mi'i hawyi typy'i rakaria õ'ẽ
haria tukup te'en itote mekewat morekuat
Sarumãu e'oken'y pyke. Mi'i hawyi te'e ru
wa nẽtup kahato mekewat Tupana mimoe
hãite kape. 12 Mi'i hawyi Peteru iha'at ka-
hato tewawiat seha'at haria kape wanẽtup
kahato haria kape hawyi to'e i'atuepe — Kat
poteĩ eweheha'at kahato uruewawi urumõ
typot kahato hap wywo e aikotã ten urue-
waku hap kaipyi uruimoe hãite mesuwat
sa'a wy'iwuat ipy kĩ'ã rakat e. Yt naku i
urumõ typot mi'i miit moehãite hap ete
katu pono yt uruwat uruewaku hap kaipyi
i ti imoehãite hap toĩne'en mesup e Pe-
teru. Yt uruwat uruesaika hamo i mi'i miit
topy hu'at ipy kahu rakano e. Ta'i Ahetu
pana ti imoehãite meiẽwat miit e. Tomi
po'oro Iesui mohey hap upi wyti toimoe
hãite meiũwat sa'a wy'iwuat ipy kĩ'ã rakat
are uhyt'i'in mana'in e. 13 Aha'a se'i'in
Aparãu Isaki Iako eTupana mimoe hãite ti
meiũwat miit e. Eweikuap apo kat pote
Tupana timoehãite ipy kĩ'ã rakat ehehamo
e. Pyno ahenoi ehepe. Toiky'esat kahato
temiit sese Iesui mõtypot hap haype wyti
e. Ta'i Ahetu pana tiky'esat kahato ra'yn
wyti eimi kuasa te Iesui mõtypot hap e.
Morekuat Piratu ti yt i'auka teran i wen
ma'ato eipe ti eweiky'esat i'auka hap — Yt
naku i Iesui ewei'e morekuat pe itote sa'a
wy'i e. — Eti'auka ro pyno Iesui ewei'e
kahato morekuat Piratu pe e. 14 — Wakuat
sese Uito Tupana ewywuat e Iesui wen
ma'ato mi'i pytkai — Yt kan hamo i Iesui
ewei'e. Mi'i hawyi wo'o'auka hat Parapa
eweiky'esat po'og Iesui kai. — Yt eti'auka
tei'o Parapa ewei'e itote ma'ato mekewat
po'og po'og wakuat wuat'i kawiat rakat
Iesui pe ti — Eti'auka ro eti'auka ro Mi'i Miit
ewei'e sa'ag Piratu pe e. — Yt naku i kahato
wyti wati'auka ra'yn Iesui e Piratu pytkai
— Eti'auka ro eti'auka ro Mi'i Miit ewei'e ti
ra'yn itote eipe. Yt naku i kahato eiminug
sa'ag e Peteru. 15 Ta'i miit'in moieĩne'en
wuat'i e'at piat hat auka haria sese eipe
pãi ma'ato mi'i pytkai eimi'auka Tupana
tomoieĩ ne'en i ra'yn e. Toihep i ra'yn
wyti Tomi'airo gu'uro pyi pãi. Mi'i hap ti
uruikuap kahato ra'yn katu pono heĩne'en
pakup i hap kape uruta'akasa mot'i kahato
uruto e Peteru. 16 Koitywy wyti Tupana
timoe hãite ra'yn mesuwat sa'a wy'iwuat
ipy kĩ'ã rakat katu pono toiky'esat Tomi
po'oro Iesui set mõtypot hap mesuwe pote
e. Iesui set kawiat mohag wo toimoe hãite

mi'i miit ehehamo katupono toiky'esat ka-
hato eipe yne Tosa'yru mohey haria wo
hap e. Uruimohey Iesui hawyi waku ra'yn
topy hu'at mesuwat sa'a wy'iwuat ipy kĩ'ã
rakat. Mesup Tupana mimohãpyk wo ra'yn
toĩne'en na'yn ehehamo mana'in uhyt'i'in
e. Iesui set esaika hap wywo Tupana
timoe hãite mesuwat miit e. [17] Ta'i ui'y
wania atikuap kahato aikotã yt eiwe'eg i
hap wywo ewei'auka Iesui nagnia ehay upi
hap e. [18] Ha'a wyte yianmete ra'yn Tupana
ehay enoi haria henoi kahato aikotã aru
aikotã aru wata'akasa mesuwe hamuat hap
e. Mi'i hap ewy wyti sa'awy'ite yne Tupana
ehay enoi haria henoi ti ra'yn yianmete
Iesui mi'auka wuat hap etiat e. Mi'iria
piat henoi kahato ra'yn Urupo rekuat piat
ho'opot hamuat e. Mi'i henoi hap ewy ti
ewetunug na'yn mesup Tupana e hap ewy
e. [19] Aikotã Tupana henoi yianmete hap ewy
ti topy hu'at mesup. Mi'i pote waku mio tã
ewei'e ro Tupana pe — Koitywy paa'uruto'e
ewawi Tupana katu pono yt naku i kahato
urutunug Esa'yru ete ewei'e pote meremo
waure wo topy hu'at eiminug sa'ag ete e.
Mi'i hawyi waku pe i ra'yn iwywo eweikup
te'en mehĩ'in mana'in e. Mi'i hawyi ti aru
Tupana mimo wepit ko'i wo i ra'yn wuat'i
e'at pe eweikup te'en katu pono tutum
ehepe Topã'ãu Wakuat eimoesaika hamuat
hap hawyi e. Ta'i eiwe morem Tupana
kape i ra'yn pote waku pe iwywo eweikup
te'en e Peteru. [20] Mi'i hawyi ti aru tuwe
kaipyi toipo'oro i ra'yn ehowawi Iesui e.
Sa'awy'i sese ra'yn Tupana ti'airo Mi'i Miit
Eika'iwat nuat e. Pyno eiwemorem howawi
hawyi ti aru toipo'oro i ra'yn Tosa'yru Pã'ãu
ehowawi e. [21] Mio ti toĩne'en Iesui atipy pe
e. Mio itote tohe katup topo'oro i meiko
wuat hap e'at e. Mio tã i'atu'e Tupana
ehay moherep haria sa'a wy'i wuaria —
Tut wyti aru wẽtup e'at pe aikotã Tupana
tunug mesuwat yi sa'a wy'iwuat hap ewy
tutunug i irane e miwan me e. Mi'i hap e'at
wyti aru Tupana tunug mesuwat mytyp
ikahu ipakup takat sa'awy'iwuat ikahu hap
ewy i'atu'e yianme Iesui toĩne'en Wuat'i
Porekuat nuat hap kape i'atu mu'etu e Pe-
teru. [22] Aikotã aha'a se'i Musei henoi sa'a
wy'i Iesui etiat hap ewy. Mio tã e — Wẽtup
e'at pe wyti aru Tupana tipo'oro ehowawi
wẽtup ok ui'e wywuat kahato rakat e. Mi'i
Miit ti Tupana Mi'airo sese Wuat'i Porekuat
nuat e. Ta'i Mi'i Miit wyti aru toĩne'en
eipy'a setpe Tupana Ehay Moherep sese
hano aikotã ui'ewy ma'ato po'og uikai e
Musei sa'a wy'i tomiwan me. Mi'i Miit
wyti aru ei'y wania suu kawiat tuwe mo
herep ui'ewy e. Put'ok'e eipy'asetpe hawyi
eweikuap yne o imienoi e. Kat e kat e
wyti aru ihay ehepe. Ewetunug no yne
yne i'e hap ok tã e Musei. [23] Ma'ato uwe
uwe Tupana Ehay Moherep hat sese ehay
pun haria ti aru tukup te'en Tupana mimo
weityk ko'i wo e. Ewetunug no yne imienoi
ewywuat. Ma'ato yt ewetunug i pote yt
Tupana ywania wo hin i eweikup te'en aru
e Musei sa'a wy'i ahowawi e Peteru. [24] Ui'y
wania yne ti sa'a wy'i wuaria Tupana ehay
enoi haria mio tã i'atu'e yianme Iesui etiat
aikotã Musei to'e hap ewy e Peteru. Wẽtup
ehay yn i'atuehay e sa'a wy'iwuat Tupana
ehay moherep haria e. Ta'i sa'a wy'iwuat
aha'a se'i Samueu i'ewyte ihay yianmete
Iesui ete i'ewyte yne yne Samueu saipe
piaria Tupana ehay moherep haria wẽtup
ehay yn i'atuehay e. Mesuwiat Aika'iwat
Iesui etiat yn i'atuehay yianme e. [25] Eiperia
ti Tupana ehay moherep haria emiariru ko'i
pãi e. Kat i'atu'e kat i'atu'e sa'a wy'i Iesui
etiat ta'a tu mo herep ehepe e. Sa'a wy'i
aha'ase'i'in me Tupana ihay kahato aikotã
aru tutunug hap ete ihay e. Aha'a se'i'in
tiwan kahato i'e hap aimu'e hamo. Koitywy
aipo pe ra'yn mesup Tupana e hap i'e hap
ewy e. Aikotã sa'awy'ite Tupana to'e aha'a
se'i pot Aparãu me hap ewy tutunug mesup
ehehamo e. Sa'a wy'i mio tã e Aparãu me
— Uiwy meiũran aru wẽtup ok emiariru
epu'i kaipywiat tuwe mo herep yi tote e.
Mi'i Miit esaipepiat sese wo aru ati'atu poi
tyro wuat'i ywania mesuwat yi wato hap
ok tã e Tupana Aparãu me Iesui piat pe.
[26] Pyno Tupana tunug na'yn mio tã to'e
Aparãu miat hap are katupono mesup ta'yn
toipo'oro Temiit Iesui ai'ywania kape aimo
wepit hamo ahehakyera'at hamo aiminug
yt nakuap i kaipywiat aiporera'aipok hamo
toipo'oro Iesui e Peteru Tupana mõtypot
yat koro totiaria pe.

Mi'i hawyi uito Iruka uimiwan atunug
Peteru mienoi etiat.

4

[1] Itote mio tã e Peteru turan miit'in tok
pe tõ'ẽ tõ'ẽ ipy'ahak takaria pa'iria Tupana

mõtypot yat piaria akag ko'i wywo Peteru
Iuwãu saty'i saty'i hamo. Ta'atukuap Pete
ru'in Iesui wẽtem gu'uro pywiat hap ta'a
tu henoi miit'in me hawyi — Wãi'i'a tu'e
Peteru Iuwãu me. Yt naku i ewehenoi
miit'in me Iesui tuwẽtem gu'uro pyi hap
i'atu'e katu pono uruikuap ta'yn aiku'uro
hawyi ti yt karãpe i watoĩ ne'en pakup i
hap i'atu'e sa'ag. 2 Yt naku i ewei'atumu'e
miit'in aikotã Iesui tuwẽtem gu'uro pyi hap
ete i'atu'e. Wãi nei'o i'atu'e. Pyno yt naku
i ewei'atumu'e miit'in i'atu'e. 3 Mi'i hawyi
pa'iria ti'atupyhik Peteru Iuwãu wo'opyhik
hawe. — Yt naku i kahato eipe i'atu'e. Yt
naku i eweipotmu'e i'atu'e. Wãtym na'yn
mote yt naku i urui'a piheg eipe mesup
ma'ato pywo ti rat mũki'ite put'ok'e hawyi
urui'a piheg kahato eipe morekuat tikuap
ehehay sa'ag ko'i hap hawyi i'atu'e Peteru
Iuwãu me. 4 Ma'ato Tupana mõtypot yat
koro totiaria Peteru Iuwãu mimu'eria tim-
ohey kahato i'atu mienoi Iesui etiat. Mi'i
hawyi ta'atumorania karania Iesui mohey
pakup i haria tukupte'en itote hap e. Mi'i
hawyi ta'atupuẽti itote porap 5000 ihainia
imohey pakup i haria Peteru Iuwãu miekyi
ko'i.

5 Mi'i hawyi mũki'ite ihot'ok hawyi Pe-
teru Iuwãu apiheg teran haria te'eruwa'a
tunug kahato pa'i koro Ierusarẽi miat yat
pe. Mi'i tote i'atuehay kahato pa'iria
wywo nagnia wywo Iuteu ywania wãi'e hap
moherep kuap kahato haria wywo Peteru
Iuwãu kuasa hap ete. 6 Mi'i hawyi pa'i
koro Anai e hap put'ok'e tosa'y ru'in pa'i
Ka'iwa pa'i Iuwãu pa'i Aresã tere wywo.
I'ewyte yne tosa'yru'in wywo. 7 Mi'i hawyi
Peteru Iuwãu ta'a tue nõtem wo'o pyhik
hap pyi hawyi ta'a tu hytmoi ta'a tu py'a
setpe hawyi apo'i'a tu'e Peteru Iuwãu me
— Uwe ehay pyi kahu ewetunug mi'i tã
ga'atpo Tupana mõtypot yat koro pe i'atu'e.
Uwe eipo'oro mi'i tã nug hamo i'atu'e Pe-
teru Iuwãu me. 8 Mi'i hawyi Tupana Pã'ãu
put'ok'e kahato Peteru piit pe hawyi Tu-
pana wẽ wo ihay kahato itote — Urupo
re kuaria woro ho'o wesat reran kahato e.
Nagnia eweikuap to uhepiat eiwesat hap
e. Eweikuap teran uwe ehay pyi mesuwat
sa'a wy'iwuat ipy kĩ'ã rakat topy hu'at ipy
waku ra'yn hap e. 9 Pyno ahenoi ehepe uwe
sese mesuwat sa'a wy'iwuat ipy kĩ'ã rakat
moehãite hat. 10 Ta'i Iesui tawa Nasare piat
mimoe hãite wyti ipy pakup takat e. Ta'i
Iesui ehay upi wyti uruimoehãite mekewat
ipy kĩ'ã rakat ga'atpo e. Sa'a wy'i Tupana
tipo'oro Temiit ahowawi Aipo typot nuat
wen ma'ato Imipo'oro Wakuat ewei'auka
ra'yn aria'yp posak sa'ag ete. Yt naku
i kahato ewetunug ma'ato iku'uro hawyi
Tupana tomoieĩ ne'en pakup i gu'uro pyi
e. Pywo ti rat toĩne'en i Iesui katu pono
mesup ta'yn toimoe hãite meiũwat miit e.
Eweha'at ro pyno imimoe hãite kape katu
pono hewyry ra'yn ehehamo e. 11 Iesui ti Nu
Wakuat kahato ewy e. Mi'i Nu wo Tupana
tunug na'yn to'yat koro sese e. Pywo ti rat
Nu iheg kahato rakat ewy kahato Iesui e.
Mi'i waku ui'yat koro nug hamuat e Tupana
sa'a wy'i morekuat Tawi miwan me Saumu
118.22 pe e ehepe wen ma'ato mekewat Nu
pun haria wo kahato eweikupte'en mesup
eiperia e. Yt naku i kahato e. Ma'ato
Eimipun wo ti Tupana ha'a wynug na'yn
to'yat sese e. 12 Wẽtup miit yn ni ahehakye
ra'at kuap hat e. Mi'i Miit set ti Iesui e. Yt
uwe i mi'i rẽ mesuwarotiat wuat'i Ehakye
ra'at kuap hat e. Iesui mohey hap upi yn ni
ahehakye ra'at kuap Tupana e Peteru haty
wo. 13 Mi'i hawyi morekuaria itotiaria te'e
ro'e to'ope — Kat pote som aipupi yt te'ero
ken'ẽ hin i Peteru Iuwãu i'atu'e. Yt karãpe
i ti mi'iria te'erupotmu'e kahato wo'omu'e
hap wato sese puo. Ai'ewy wen ma'ato mi'i
pytkai i'atuehay kuap kahato rakaria ewy.
Pira pytyk haria mi'iria miit'in eropat haria
yn mi'iria ma'ato i'atuehay po'og ikahu
wo'omu'e haria akag ko'i kai i'atu'e to'ope
nagnia. Uwe pyno i'atumu'e mio tã e hap
nug hamo i'atu'e to'ope. Te'eruwanẽtup
hawyi — Ta'i Iesui ti'atumu'e mi'iria ha'a
wytepyi tomikuap ko'i ete. Mi'i pote mesup
Ta'atuka'iwat Iesui ewy kahato ta'atunug
i'atu'e to'ope. 14 Mi'i hawyi itotiaria te'e
raha'at kahato ipy pakup takat y'am miat
Iuwãu Peteru py'a setpiat kape hawyi te'e
ruwanẽtup kahato ta'atupy'a pe hawyi yt
kat i'atu'e kuap i — Wakuap yn ta'atunug
mote aikotã wati'atu'apiheg mi'iria i'atu'e
ta'a tu wa nẽtup hawe. 15 Mi'i hawyi ta'a
tu po'oro porap'i Peteru Iuwãu ta'a tu'ya
ty pepyi hawyi te'e ro'e to'ope — Aikotã
aru watunug mi'iria wywo i'atu'e. Yt naku
i wati'a tu'a piheg mi'iria katu pono waku
kahato ta'a tunug mekewat ipy kĩ'ã rakat
pe i'atu'e. 16 Ta'i heremo kahato ra'yn i'atu

minug wakuap i'atu'e. Yne tawa Ierusarẽi
miaria ikuap ta'yn waku hap ipy kĩ'ã rakat
moehãite hap mi'i pote yt naku i Peteru
yt naku i Iuwãu yt wato'e kuap i miit'in
me katupono yt miit'in minug kuap i hap
ewy ta'atunug na'yn i'atu'e. 17 Pyno waku
wãiwa to'e i'atuepe — Yt ewehenoi tei'o
miit'in me po'og mekewat Iesui etiat waku
wato'e i'atuepe ma'ato ewehenoi wẽtup ok
pe Iesui etiat pote ti aru urui'a tu sa ty'i
saty'i eipe waku wato'e i'atuepe i'atu'e. Yt
naku i ti Iesui eweimo herep miit'in me
waku wato'e ro Iuwãu Peteru pe i'atu'e
to'ope itotiaria miit'in akag ko'i pa'i koro-
ria. Mi'i pote ti aru yt iwato i miit'in ikuap
mekewat Iesui etiat i'atu'e to'ope. 18 Mi'i
hawyi Peteru Iuwãu ta'atukaykay wãita'a
tu'e hamo — Waku ra'yn toran na'yn wyti
mio i'atu'e. Po'og o yt ewehenoi i ra'yn
Iesui etiat irania'in me i'atu'e. Iwat het
wyti mio yt ewei'e tei'o wẽtup ok pe i'atu'e.
19 Mi'i hawyi Peteru Iuwãu ti'a tu wesat —
Kat som pyno po'og waku urutunug sio
Tupana miky'esat sio eiwat eimi ky'esat
mehĩ'in i'atu'e. 20 Ma'ato ti uruta'a kasa ti
ra'yn howawi pãi i'atu'e. Ta'i uruikuap ti
ra'yn urumu'e hat i'atu'e. Mi'i tupono ti yt
uruwẽ pohep kuap i ti ra'yn Urumu'e hat
moherep hap ete pyi i'atu'e Peteru Iuwãu
wãi'e haria pe. 21 Ma'ato irania'in — Tupana
wyti imowaku ipy kĩ'ã rakat i'atu'e. Mi'i
pote ti nagnia yt ti'atu'apiheg kuap i ma'ato
te'e ro'e i'atuepe — Ewetunug ne pote ti
aru urui'atu'a piheg na'yn eipe i'atu'e pa'i
kororia. 22 — Ta'i Tupana ti waku kahato
katupono 40 anu yt hewyry kuap i rakat
mio waku ra'yn tutunug. Iwato poity'i
ra'yn wakuap iminug i'atu'e irania'in.

23 Mi'i hawyi i'atu wẽ pohep ta'yn Peteru
Iuwãu ete. Mi'i hawyi tuwat ra'yn ta'atuwy
ria'in Iesui mohey haria kape. Itote ta'atu
henoi henoi ra'yn kat i'atu'e kat i'atu'e pa'i
kororia ehay enoi haria nagnia ehay enoi
haria ta'atuepiat hap — Yt ewehenoi po'og i
ra'yn o miit'in me Iesui etiat i'atu'e uruepe
i'atu'e — Ma'ato ewehenoi po'og ne mote
ti aru urui'a piheg sese ra'yn eipe i'atu'e
uruepe Uhyt'i'in mana'in i'atu'e. 24 Mi'i
ta'atukuap hawyi tuwat ra'yn Tupana kape
ta'a tuehay to'o'e wy'ewy hamo — Tupana
Uru'ywot Atipy piat i'atu'e. En ni wuat'i
waikiru nug hat i'atu'e. Urupytyp nug
hat sese En i'atu'e. Tupana En ni wuat'i
puat y'y nug hat i'atu'e. Ta'i wuat'i piat
yi nug hat En i'atu'e. 25 Ta'i sa'a wy'iwuat
urue'a se'i Tawi mienoi ewy ti mio ta'a
tunug sa'ag na'yn uruete Tupana i'atu'e.
Emienoi Epã'ãu Wakuat kaipyi mio tã e
Tawi epe sa'a wy'i tuwepy hawuo i'atu'e
— Kan hamo som kan hamo som i'atu
py'ahak kahato wuat'i ywania ete Tupana
e. Kat pote som to'o nãpin sa'ag ne'i
Emipo'oro Urupo rekuat nuat ete e Tawi
sa'a wy'i miwan me. Mesup ehay ewy
kahato ta'atunug sa'ag kahato morekuaria
Emi'airo Iesui ete meiũpe Tupana i'atu'e.
26 Mesup miit'in akag ko'i pa'i akag ko'i yt
tiky'esat hin i wyti Emipo'oro Iesui Ta'a
tu po rekuat nuat hap i'atu'e. Ta'i aiwy
Tawi wepy ewawiat hap morekuat Tawi
wepy 2.12 hawe ewywuat kahato ta'atunug
mesup Tupana i'atu'e. 27 Katupono mesup
ta'yn te'eruwa'atunug kahato meiũpe tawa
Ieru sarẽi me Emipo'oro Iesui etiat sa'ag
ta'a tuehay hamo i'atu'e. Tupana i'atu'e
mesup ta'yn morekuaria te'eruwa'atunug
to'onãpin sa'ag ne'i Emi'airo Uruporekuat
nuat Iesui mohit hamo mesuwe i'atu'e.
Uru'ywot mesup ta'yn mekewat morekuat
Eroti i'ewyte morekuat Pũsui Piratu te'eru
wa'atunug Isareu ywania irania'in ywania
wywo to'o nãpin sa'ag ne'i hamo i'atu'e.
Koitywy tawa Ieru sarẽi me ta'a tukat at
ka'ap aikotã aikotã waku eropat sese haria
Iesui mohey haria yne moma hamo ta'a
tukat to'o nãpin sa'ag hap tote Tupana
i'atu'e. 28 Tupana i'atu'e uruikuap wen
ma'ato yt kat i sa'ag ta'atunug kuap Esa'yru
ete uruete wãi'ere pote i'atu'e. Pywo ti
rat yne pore kuaria mesu wa ro tiaria epo
piaria tukup te'en hap uruikuap i'atu'e.
Uruikuap ta'yn more kuaria yne emi'airo
tukup te'en sio waku sio yt hap uruikuap
i'atu'e. Tupana epo pe urutu kup te'en
mi'i pote yt kat i sa'ag ta'a tunug kuap
uruete sio wãi'ere i'atuepe pote i'atu'e.
Tupana etunug o emiky'esat ewy more
kuaria po wo uruete emõtypot hamuat
i'atu'e katu pono uruikuap ta'yn more
kuaria tunug ehay etiano aikotã yianme
emienoi i'atuepiat hap ewy yn ta'a tunug
kuap i'atu'e. 29 Koitywy mesuwe miit'in
akag ko'i ai'akit reran kahato i'atu'e. Mi'i
pote Tupana urumoe saika kahato esaika
hamo ehay Iesui etiat moherep torania
miit'in miat hamo i'atu'e. 30 Mi'i hawyi
— Tupana i'atu'e urumoe saika o Iesui po

wo miit'in moehãite kahato hamo aikotã
Esa'yru Iesui tunug sa'a wy'iwuat ewy yt
uwe miit misepap nug hap ewy i etunug o
urupo wo miit'in mowanẽtup kahato hamo
i'atu'e haty wo Peteru Iuwãu wywo Tupana
kape. 31 Mio tã i'atu'e pote tyry'e kahato
meiẽwat i'atu wa'a tunug hap getap. Mi'i
hawyi Tupana Pã'ãu Wakuat ti'atumoesaika
kahato ra'yn itotiaria i'atumiẽtup ewy. Mi'i
kaipyi yt te'eroken'ẽ hin i ra'yn wanĩkaptia
pupi. Mi'i hawyi Tupana ehay yn na'yn
i'atuehay wo. 32 Mi'i hawyi Iesui mohey
haria wo'o ky'e kahato haria tukup te'en
itote aikotã wẽtup miit ewy kahato i'atu
py'a wasu hap. Ta'i wẽtup miit ewy yn
i'atu wa nẽtup hap. Mi'i hawyi i'atue gyi'at
kahato rakaria wo tukup te'en itote. Mi'i
hawyi yt uwe i itote — Uianuat yn uhekat
e hat topy hu'at i'atu py'a setpe katu pono
ta'a tu mõ'ẽ kahato to'ope kat ko'i kat ko'i
i'atuekat e. — Ta'i aiwanuat topyhu'at yne
uhekat yne uruekat mesup i'atu'e to'ope
katu pono ta'a tuky'e kahato sa'a wy'i Iesui
mohey haria itote. 33 Iesui ti tuwẽtem na'yn
gu'uro pyi i'atu'e kahato Iesui potpo'ororia
12 ok takaria wuat'i miit'in me. Hesaika
kahato i'atuehay Iesui ete topy hu'at itote.
Mi'i hawyi miit'in te'e ru wa nẽtup kahato
i'atuehay kape. Mi'i hawyi tuwepyi Tupana
tuwehum kahato i'atuete. 34 Mi'i hawyi
getap ka'i waria yi ka'i waria iweneru ra'yn
ta'atu'yat ta'atue'yi. 35 Mi'i hawyi ta'atue'yi
sa'up ti ta'atuium 12 ok takaria pe. Mi'i
hawyi ta'atu mõ'ẽ mekewat sa'up ihaky'e'i
rakaria pe. Mi'i hawyi yt wẽtup ok i i'atu
py'a setpe toĩne'en ihaky'e'i rakat. 36 Mi'i
hawyi wẽtup ok mehĩ Iuse yi Sipiri kaipy-
wiat wyti te'yi sa'up hum yne ra'yn 12 ok
takaria pe. Iuse ti aha'a se'i sa'a wy'iwuat
Irewi ywania ti. 37 Mi'i Iuse ta'a tu'e hawe
ti te'e ru wẽ powat — Aipo wyro hat i'atu'e
ma'ato Iuteu ywania — Mehĩ Panãpe i'atu'e
ta'atupusu puo.

Pyno aikotã hap ewy ta'a tunug. Mi'i
hawyi atiwan mesuwe uito Iruka.

5

1 Mi'i hawyi wẽtup e'at pe Panãpe
ewywuat Iesui mohey hat mehĩ Anania
tiwe neru ra'yn te'yi teha ry'i Sawira wat
wywo te. 2 Mi'i hawyi yi sa'up ta'a tuewyi
ipat'ok katu pono yt ta'atuium yne teran i
Tupana pe. Mi'i hawyi ma'ato — Urue'yi
sa'up urutum yne Tupana pe waku wato'e
12 ok takaria pe i'atu'e to'ope. Mi'i hawyi
toto Anania 12 ok takaria kape hawyi —
Heno uhyt e meiko ra'yn urue'yi sa'up
toran na'yn atum neran Tupana pe e
ma'ato yt pywo pe i. 3 Mi'i hawyi Peteru
to'e Anania pe — Kat pote som Tupana
Pã'ãu Wakuat pe eso teran e. Ta'i ahiag
ehay pyi wyti eso teran e. Ta'i ipat'ok
yn wyti etum uipo pe ma'ato — Atum
yne Tupana pe ere uruepe pytkai e. 4 Sa'a
wy'ite ti toran epo pe mekewat yi toĩne'en
e. I'ewyte koitywy etiwe neru hawyi epo
pe te mekewat yi sa'up topy hu'at e. Kat
poteĩ pyno — Atum yne ra'yn wyti meiko
Tupana pe ere uruepe. Ta'i ipat'ok te ti
topy hu'at epo pe — Atum yne ere pytkai
e. Yt naku i are e. Ta'i yt uhepe i wyti
eso hap uhyt e ma'ato Tupana pe wyti eso
hap e Peteru Anania pe. 5 Mio tã e hawyi
ta'at ra'yn yi tote heso rakat hawyi ipyhu
tek'e ra'yn. Mi'i kapiat akasa haria te'e
ro ken'ẽ kahato ra'yn ipupi. 6 Mi'i hawyi
itotiaria kurum iwasuria terut ra'yn sokpe
kyt'i huwy hamuat hawyi ta'a tu suwy ipiit
hawyi ta'atusyp ta'yn Anania. 7 Mi'i rokirẽ
Anania piit ta'a tusyp ta'yn. Mi'i turan
mye'ym ora hap ewy tokosap hawyi ihary'i
put'ok'e ra'yn Peteru ete. Yt toikuap hin
i te te'aito ku'uro hap. 8 Mi'i hawyi Peteru
to'e tope — Mana Sawira e toran ni ra'yn
apo ehe'yi sa'up ewetum Tupana pe sio yt
e. Pywo apo e'aito tum yne ti ra'yn ehe'yi
sa'up mana sio yt e. Mi'i hawyi toiwesat
— Pywo ti an mimi e tutum yne ti ra'yn
urue'yi sa'up Tupana pe e mana Sawira
Peteru pe. 9 Mi'i hawyi — Yt naku i e Peteru
katu ponoĩ eiwo'o'ewy eheso e. Kat poteĩ
ewehã'ãg neran Uruka'iwat Pã'ãu Wakuat
eheso hamo e. Pyno eraha'at ro oken
kape mana Sawira e katu pono tõ'ẽ ra'yn
e'aito syp kahu hawyi kurum'i wasuria ko'i
e. Mana e mio ti ewat epiit iku'uro rakat
i'ewyte ra'yn ta'a tue reto irane hyp hamo
e'aito ewy e Peteru. 10 Mi'i hawyi meremo
mana Sawira i'ewyte iku'uro itote hawyi
ta'at ra'yn Peteru py yatype hawyi ipyhu
tek'e ra'yn. Mi'i hawyi kurum iwasu ko'i
te'e ra ha'at oken'y pykiat turan — Iku'uro
ra'yn wyti ihary'i i'atu'e. Mi'i hawyi ta'a
tuereto ra'yn ipiit he'aito syp hap kape hyp
hamo. Mi'i hawyi ta'a tusyp he'aito ywyt
puo. 11 Mi'i hawyi wa'a tunug haria Iesui

mohey haria te'eroken'ẽ kahato ra'yn typy
ok heso rakaria iku'uro i'atuehamo hawyi.
I'ewyte irania'in ikuap hawyi te'e ro ken'ẽ
kahato ta'atu'auka Tupana piat hap pupi.
12 Mi'i hawyi 12 ok takaria po pe iwato
kahato topy hu'at Tupana esaika hap. Mi'i
hawyi ta'atunug moity'i ra'yn iwato kahato
Tupana ewy yt miit'in minug kuap i ko'i ta'a
tumoherep miit'in py'asetpe. 13 Yt irania'in
minug kuap i ko'i ewywuat ra'yn ta'atunug
Tupana po wo. Mi'i pote — Aikotã som
mi'iria inug mi'i tã i'atu'e irania'in. Ta'i
waku kahato ti Iesui mohey haria tunug
i'atu'e irania'in to'ope wen ma'ato — Wato
ken'ẽ kahato i'atu pupi i'atu'e. Arewa
nẽtup yt naku i watuwat mi'iria upi katu
pono sio watuwat i'atuupi hawyi mehĩ Ana-
nia ehary'i Sawira ewywuat wato py hu'at
i'atu'e to'ope. Mi'i hawyi Iesui mohey
haria te'e ru wa'a tunug kahato yne e'at
pe morekuat Sarumãu e'oken note Tupana
mõtypot yat koro pe. 14 I'ewyte iky'esat
haria typy'i sese Iesui mohey hanuaria
ipakup i ihainia'in hary po ria'in toko ka'at
Aika'iwat Iesui kape. Mekewat e'at pe tuwe
hyt'ok kahato ra'yn imohey haria pakuptia
i'atu'ya type. 15 Mi'i hawyi i'ahu rakaria
ta'a tue'yni iãti wẽtup sok yn to'o tote
tote tukup te'en mu'ap ẽpe upi — Peteru
pã'ãu mono tokosap uruho'opot poity'i
pote urupohag nug hamo i'atu'e. Mi'i
hawyi mono uruehãite i ra'yn i'atu'e i'ahu
rakaria to'ope. 16 I'ewyte tawa Ieru sarẽi
popy etiaria tawa hit popy wuaria te'e ru
wa'a tunug Ieru sarẽi kape. Mi'i kape ta'a
tuerut i'ahu rakaria i'ewyte miit'in ahiag
ipiit piat rakaria ta'a tuerut. Mi'iria yne
Tupana ti'atumoehãite 12 ok takaria po wo.
17 Mi'i pote pa'i koro tomie rohik ko'i
wywo i'atue ha'y wywi kahato ra'yn Iesui
mohey haria ete. Mi'i hawyi i'atu saiwot
kahato ne'i ra'yn — Waku wati'a tu moma
yne Iesui mohey haria i'atu'e to'ope. 18 Mi'i
pote ta'a tu pyhik ta'yn yne Iesui potpo'o
roria 12 ok takaria yt nakuaria i pyhik hawe.
19 Ma'ato wãtym hake turan put'ok'e Tu-
pana mipo'oro atipy kaipywiat i'atu'o ken
hyp'ok hamuat. Mi'i upi tuwat iheg myi.
20 Mi'i hawyi itote to'e i'atuepe — Eweiwat
ro Tupana mõtypot yat koro kape hawyi
eweikup te'en no wuat'i miit'in py'a setpe
hawyi ewehenoi henoi kahato ro — Iesui ti
tuwẽtem i ra'yn gu'uro pyi ewei'e ro itote e.
Iesui mohey hap yn ni mu'ap Tupana kapiat
ewei'e i ro i'atuepe e. Iesui yn wyti aimoieĩ
ne'en wuat'i e'at piat kuap hat ewei'e ro
itotiaria pe e atipy kaipywiat sut hat Iesui
potpo'o roria pe. 21 Mi'i hawyi tuwat ra'yn
12 ok takaria hawyi te'eruwehyt'ok hunete
Tupana mõtypot yat koro pe. Mi'i hawyi
ta'atu'atumu'e kahato i ra'yn itotiaria.

Mi'i turan pa'i koro toto ra'yn towyria'in
wywo more kuaria yat koro kape. Mi'i
hawyi toi'atukaykay ra'yn tuwewawi wo'o
nãpin haria temiit'in Isareu ywania etu'i
saria toi'a tu kaykay. Te'e ru wa'a tunug
yne ra'yn hawyi ta'a tu po'oro tesu ra ra'in
12 ok takaria pore ra'at hamo wo'o pyhyp
hap kape. 22 Mi'i hawyi tuwat ra'yn sura
ra'in wen ma'ato yt uwe i ta'atupuẽti Iesui
potmu'eria itote. Mi'i hawyi te'e ra'aipok
i ra'yn henoi hamo. 23 — Ta'i okenhyp ko'i
iheg me yne uruipuẽti i'atu'e i'ewyte sura
ra'in tukup te'en yne oken'y pyke i'atu'e.
Ta'i okenhyp ko'i iheg me yne tukup te'en
i'atu'e. Mi'i hawyi uruho'o'okenhyp'ok 12
ok takaria wywuat okipy wen ma'ato itote
yt uwe hin i ra'yn uruipuẽti eimipyhik ko'i
pãi i'atu'e. 24 Mi'i hawyi Tupana mõtypot
yat koro ka'iwaria surara akag ko'i pa'i koro
ko'i te'e ru wa nẽtup kahato hawyi te'e ro'e
— Aikowo som te'eropopy Iesui potmu'eria
ta'a tu pyhik hap pyi i'atu'e to'ope. Aikotã
aru waku watunug mi'iria ete i'atu'e to'ope.
25 Mi'i turan put'ok'e wẽtup ok miit to'e
hamo — Tu'i saria e mio wyti eimi pyhik
ko'i Iesui potmu'eria tukup te'en Tupana
mõtypot yat koro pe i ra'yn e. Mi'i tote ta'a
tu'a tu mu'e kahato miit'in Ta'a tu ka'iwat
ete e more kuaria pe. 26 Mio tã e hap ta'a
tukuap hawyi sura ra'in sem tuwat i ra'yn
i'atue ro po'ok hamo. Mi'i hawyi to'e sura
ra'in akag mu'ap upi temiit'in me — Eim-
itum mo o e yt ewei'a tu sa ty'i saty'i tei'o
mekewat Pauru e hap het rakat mesuwe
miit'in sem ipotmu'eria typy'i tok pe e kat
pote meremo ti aru miit'in sem ai'atu'uka
nu wo e. Eiwe'eg wo o e. Mi'i hawyi sura
ra'in ti'a tu kaykay Iesui emiit'in. 27 Mi'i
hawyi ta'atuereto morekuat yat kape. Ta'a
tuerut hawyi ta'a tupag wo'o mu'e haria
akag py'a setpe i ra'yn. 28 Mi'i hawyi pa'i
koro to'e — Kat pote som ewei'a tu mu'e
wuat'i miit'in Iesui ete yt urumiky'esat ewy
i i'atu'e. Sa'awy'i ti — Yt ewehenoi i ran o
Iesui etiat irania'in me uruto'e ra'yn ehepe

wen ma'ato ti mio yne miit'in tawa Ieru
sarẽi miaria tikuap kahato mekewat Iesui
etiat e. Ta'i Tupana Mipo'oro Aipo rekuat
nuat auka haria ti pa'i ko'i ewei'e ti uruepe
e pa'i koro. Yt naku i kahato eipe e. 29 Mi'i
hawyi Peteru ti'atu wesat — More kuaria e
waku kahato urutunug wuat'i eimi ky'esat
ewy wen ma'ato karãpe eipe urupo'oro yt
Tupana miky'esat ewywuat nug hamo i
mi'i pote ti po'og waku urutunug Tupana
miky'esat ok tã wãi'ewei'e pytkai e Peteru.
30 Aiwat aha'a se'i'in Etupana timoe hãite i
ra'yn eimi'auka aria'yp posak etiat Iesui
uhyt'i'in e. 31 Miit'in Potypot no Tupana
tiky'esat kahato Uruka'iwat Iesui e. Mio tã
e Tupana sa'awy'i — Mi'i Miit ti Uipo sese
kawiat ieĩne'en hat e. Mi'i Miit ti wuat'i
miit'in ehakye ra'at hanuat e Tupana sa'a
wy'i miwan me e Peteru. Ta'i Iesui ti henoi
ahepe mekewat mu'ap aiminug yt naku i
hap kaipywiat aihep hamuat e. Mi'i Miit yn
ni mu'ap Tupana kapiat hat e. Mi'i Miit yn
ni ai'y wania Isareu ywania wanẽtup sa'ag
hap mohãpyk kuap hat e. Toiky'esat yne
ai'y wania tomie ha kye ra'at ko'i wuat hap
e. 32 Yt uruto yn i ti mio tã uruto'e ma'ato
Tupana Pã'ãu Wakuat i'ewyte mio tã e at
ka'ap uru'e hap ewy te e Peteru. Mio wyti
Tupana tum neran Topã'ãu Wakuat tomi
ky'esat nug haria pe pãi e. Mi'i Miit etiat ri
urumikuap uruimoherep miit'in me ehepe
uhyt'i'in e. Mi'i Miit yn ahehakyera'at kuap
hat e Peteru wo'onãpin haria akag ko'i pe.

33 Mio tã e Peteru hawyi wo'onãpin haria
i'atupy'ahak kahato Iesui potpo'ororia ete.
Mi'i hawyi — Waku watu'uka mi'iria i'atu'e
to'ope. 34 Mi'i hawyi itote toĩne'en pa'i
kororia py'asetpe wẽtup ok miit i'atunãpin
hat akag koro. Mi'i miit po'og i'atu mi mõ
typot. Mi'i ti Musei wãi'e hap moherep
hat. Mi'i miit set Kamarieu e hap het
rakat. Mi'i hawyi ipoĩ'ãm na'yn i'atu py'a
setpe yne nãpin hamo — Uimi mu'eria e
atiky'esat ewei'a tu po'oro porap'i meimuẽ
waria 12 ok takaria sura ra'in upi wẽtup
yat kape e. 35 Tuwat yne ipotmu'eria hawyi
to'e wo'o mu'e hat Kamarieu itotiaria pe
— Uipot mu'eria e eiwe'eg wo o e. Eiwa
nẽtup o kat aru pyno watunug Iesui mo-
hey haria ete e. 36 Ha'a wyte wẽtup surara
Teuta tuwemowato meiũpe tawa Ierusarẽi
me e. Mi'i hawyi 400 sura ra'in tuwat
hupi e. Mi'i turan ni iku'uro ra'yn Teuta
ta'a tu'auka ra'yn e. Mi'i hawyi yt kat i
ra'yn topy hu'at iwat hemiit. Tuwat yne
ra'yn iwat haipe piaria e. Mesup yt uwe i
mekewat Teuta emiit mesuwe e Kamarieu
Isareu ywania pe. 37 I'ewyte ga'atpo tama
Karireia piat uhyt Iuta e hap het rakat
tuwemowato meiũpe e. Mi'i hawyi tuwat
kahato miit'in hupi typy'i kahato hesu ra
ra'in wo e. Mi'i hawyi mekewat wo'oset
puruk hap e'at pe toi'a tu kaykay yne tesu
ra ra'in tuwe wawi hawyi ta'a tu'a tu'uka
kahato mesuwe ma'ato mi'i turan iku'uro
ra'yn Iuta hawyi te'eruwesytpok ta'yn Iuta
saipepiaria torania e Kamarieu. 38 Mi'i pote
are'e mio ehepe waku ti aipohep ta'yn Iesui
saipepiaria ete e. Waku waure wo yn na'yn
aito i'atukai e Kamarieu. I'atuwat i'atueko
miit'in wanuat ne'i pote ti aru ikahuro
ra'yn topy hu'at e. 39 Ma'ato i'atuehay py-
wuat Tupana wanuat pote ti aru yt karã-
muo i wati moma kuap i'atuehay e. Pyno
Tupana etiano watu'uka pote imi'akit ko'i
wo aru wato py hu'at uhyt'i'in e Kamarieu
pa'i koro emiit'in me. 40 — Pywo kahato tig
urunãpin mehĩ Kamarieu i'atu'e itotiaria.
Mi'i tã ti aru epiat urunãpin hap ewy ti
aru pyno urutunug uhyt i'atu'e pa'i koro
kapiat wa'atunug haria. Mi'i hawyi ta'atu
kaykay 12 ok takaria te'e ru we wawi. Mi'i
hawyi ta'atu'ahyk ahyk saity sa'ag wo Iesui
potmu'eria. Ta'a tu'a piheg kahato hawyi
wãi'i'a tu'e — Yt ewehenoi po'og i ra'yn o
miit'in me Iesui etiat i'atu'e. Yt ewehenoi
tei'o irania'in me Iesui etiat i'atu'e. Ma'ato
po'og ewetunug mote po'og aru sa'ag urui'a
tu'apiheg eipe i'atu'e. Pyno waku eweiwat
i ra'yn ei'yat ko'i kape i'atu'e 12 ok takaria
pe. 41 Mi'i hawyi tuwat i ra'yn more kuaria
yat koro pyi. Tuwat hawyi i'atu wẽ pap'i
kahato itote — Tupana i'atu'e urutuwehum
kahato ra'yn eete i'atu'e. Koitywy urumosa
ty'i saty'i sa'ag kahato itote Esa'yru mohey
haria uruto pote i'atu'e. Ma'ato ti waku
uruho'opot Esa'yru Iesui set po'ypyi i'atu'e.
42 Mi'i hawyi ipotmu'eria ti'atumu'e at ka'ap
yne i'atu'yat puaria. I'ewyte ta'a tu'a tu
mu'e Tupana mõtypot yat koro totiaria.
Yt i'atu wẽ pohep hin i ma'ato — Iesui ti
Tupana tipo'oro Aipo rekuat nuat i'atu'e
ta'atuehay pirik wo.

Iesui potmu'eria mienoi hap ewy atiwan
mesuwe uito Iruka.

6

1 Mi'i hawyi ipotmu'eria timo herep ka-
hato miit'in me yne Iesui etiat. Mekewat
e'at pe imohey pakup i haria te'e ru we
mo ty py'i kahato itote. Imohey pakup i
haria typy pusu kuap haria tukup te'en.
Mi'iria yne Iuteuria ma'ato typy pusu kuap
haria mi'iria tukup te'en. Wẽtup ywania
Kereku pusu kuap haria ma'ato wẽtup ywa-
nia Epereu pusu kuap haria. Mi'i hawyi
wẽtup e'at pe Kereku pusu kuap haria te'e
ro'e to'ope — Kat pote Epereu pusu kuap
haria po'og imõ'ẽ ta'a tue hi wuria pe aito
wuaria kai i'atu'e. 2 Mi'i hawyi 12 ok takaria
tikuap mio tã i'atu'e hap hawyi ta'atu'atu
kaykay ra'yn torania hawyi te'e ro'e Iesui
mohey haria typy'i rakaria pe — Ma'ato ti
yt naku i urui'atoiat Tupana ehay hiwu ko'i
piat mi'u mõ'ẽ hamo i'atu'e. Uruto ti yt
urupot put'ok'e i typy motpap nug hamo
i'atu'e. Yt urupot put'ok'e i Tupana ehay
moherep at ka'ap hamo i'ewyte hiwu poi
hamo at ka'ap i'atu'e. Niatpo kahato typy
motpap nug hamo at ka'ap i'atu'e. 3 Mi'i
tupono waku ewei'airo 7 ihainia wakuat
rakat hiwu sese ko'i piat mi'u mõ'ẽ hamo
i'atu'e. Waku ewei'airo iwe'eg kahato
rakaria i'atu'e. Waku eweikat Iesui mo-
hey sese haria inug hamo i'atu'e. Waku
Tupana Pã'ãu Wakuat miky'esat ewywuat
nug kuap haria ewei'airo i'atu'e. Ewei'airo
ro wakuaria miit'in mimõtypot ko'i i'atu'e.
Mi'iria ewywuat yn ni waku wati po'oro
urupotpap nug hamo mi'u mõ'ẽ hiwu ko'i
piat hamo i'atu'e 12 ok takaria Iesui mo-
hey haria pe. 4 Ma'ato uruto wyti Tu-
pana ehay mõ'ẽ haria wo yn ni urutu kup
te'en aru at ka'ap uruto i'atu'e. I'ewyte
Tupana wywo yn uruto uruehay teran at
ka'ap i'atu'e. 5 Mi'i hawyi wu'uka haria
te'e ro'e — Pyno waku watunug ei'e hap
ewy i'atu'e ta'a tu wesat 12 ok takaria pe.
Mi'i hawyi ta'a tu'airo 7 ihainia. Sa'a wy'i
ta'a tu'airo mekewat Iesui mohey kahato
hat mehĩ Etewãu katu pono Tupana Pã'ãu
Wakuat eiam kahato topy hu'at mi'i miit.
Ta'i Tupana miky'esat ewy yn tutunug. Mi'i
hawyi ta'atu'airo wẽtup ok mekewat mehĩ
Wiripi. Mi'i hawyi ta'atu'airo mehĩ Pokuru
i'ewyte mehĩ Nikanu. Mi'i hawyi mehĩ
Timãu i'ewyte mehĩ Pamena ta'a tu'airo.
Mi'i hawyi mekewat mehĩ Nikurau yt Iuteu
ywania i mekewat tawa Antiokia piat ta'a
tu'airo. Mi'i hawyi torania meimuẽwat 7
ok ta'yn tukupte'en itote. 6 Mi'i hawyi ta'a
tu mi'ai roria 7 ok takaria ta'a tuerut 12 ok
takaria kape. Mi'i hawyi te'e ru we ponug
na'yn hawyi — Tupana eti'a tu poi tyro ka-
hato mi'iria i'atu'e. Etum o meikorania pe
esaika hap epotpap nug hamo i'atu'e 12 ok
takaria.
7 Mi'i hawyi hãpyk kahato meimuẽwat
7 ok takaria timõ'ẽ mi'u hiwu sese ko'i
pe. Mi'i pote Iesui potmu'eria sese 12 ok
takaria ti'atumu'e at ka'ap miit'in yne Iesui
miky'esat nug hap ete. Mi'i hawyi yne
tawa Ierusarẽi miaria pe ta'atumõ'ẽ kahato
Tupana ehay. Mi'i pote typy'i kahato ra'yn
imohey pakup i haria itote tukup te'en.
I'ewyte i'atu kahato Iesui miky'esat yn nug
haria tukup te'en itote. Mi'i turan pa'iria
sem i'ewyte te'e ro py hu'at Iesui mohey
haria wo ra'yn itote.
8 Mi'i hawyi mekewat mehĩ Etewãu timo
herep kahato ra'yn miit'in me Tupana
esaika hap — Ta'i Tupana miky'e kahato ti
mi'i i'atu'e. Ta'i Tupana ti tuwehum kahato
Etewãu ete i'atu'e to'ope itote. Tupana ti
hum kahato tewaku hap hawyi toimoherep
kahato topo wo Tupana yn inug kuap hap
ko'i. Yt miit minug kuap i ko'i tutunug
Tupana esaika hamo. 9 Ma'ato meiũran
irania'in Iuteu ywania pa'i ko'i Tupana yat
kaipywiat õ'ẽ haria i'atu py'ahak kahato
Etewãu ete Ta'i ta'a tu'akit reran ne'i ta'a
tuehay wo ma'ato yt ta'atu'akit kuap i katu
pono mi'i Tupana Pã'ãu kaipyi ra'yn ihay.
Mi'i pote Etewãu ehay ete i'atu py'ahak
sese ra'yn wo'o mu'e haria yi Sireniu py-
wiaria tawa Aresã tere pywiaria yi Sirisia
pywiaria yi Asia pywiaria i'atu py'ahak ka-
hato Etewãu ete. — Ta'i uruto urutu we
po'oro i'atu'e. Yt uwe i urupo'oro kuap
haria i'atu'e. Ta'i miit'in mipo'i po'i saity
porop haria ko'i uruto i'atu'e Etewãu me.
10 Mi'i hawyi ta'a tunug Tupana mõtypot
yat tawa Ieru sarẽi me. Mi'i hawyi ta'a tu
set'ok ta'a tu'yat Miit'in pore nõtem wanĩ
kaptia po pywiat hap yat i'atu'e. Mi'iria
Etewãu ti'atuwesat hãpyk kahato katupono
Tupana Pã'ãu kaipyi ra'yn ihay. Iwe'eg
kahato po'og po'og i'atuwe'eg hap kai. Mi'i
pote yt ta'a tu wesat kuap i. Yt kat i'atu'e
kuap i Etewãu me. 11 Yt ta'a tu wesat kuap
i pote te'e ro'e to'ope — Waku wati po'oro
heso rakaria more kuaria kape heso hap
Etewãu etiat enoi hamo. Waku mio tã

i'atu'e heso rakaria — Etewãu ni ihay sa'ag
kahato Tupana ete e hamo i'atu'e. Tupana
etiat weky ry'i hat ne'i i'ewyte aha'a se'i
Musei ete ihay sa'ag kahato e hamo i'atu'e
ipy'ahak takaria. 12 Mi'i hawyi tuwat ra'yn
Etewãu etiat ta'a tueso hamo. Mi'i hawyi
nagnia tikuap ta'yn hawyi yt i'atuwese hin
i ra'yn Etewãu ete. Mi'i pote nagnia i'ewyte
miwan enoi haria tuwat ra'yn sura ra'in
wywo. Mi'i hawyi haty wo ta'a tu pytyk
Etewãu. Mi'i hawyi yi upi ta'atuekyi more
kuaria yat kape ihay kuap hamo pywo apo
sio yt hap kuap hamo. 13 Mi'i hawyi henoi
hanuaria i'atu poĩ'ãm ta'a tueso hap te'e
ro'e hamo — Meiũwat Etewãu ti aimoweu
ka'i Tupana yat ete ai'y wania nãpin hap
ete i'atu'e. 14 Meiũwat Tupana yat wato
ti Iesui tipuruk irane e wyti i'atu'e. Sa'a
wy'iwuat aheko yne ainãpin Musei piat hap
ti Iesui tawa Nasare piat timoma irane e ti
Etewãu i'atu'e. 15 Mi'i hawyi itotiaria te'era
ha'at Etewãu kape hawyi — Are pãi i'atu'e
iwat howa ti hẽtyhot ra'yn atipy piat owa
hẽtyhot hap ewy ra'yn i'atu'e to'ope typy'i
rakaria.

Mi'i tã hap ewy ta'a tunug Etewãu ete
wakuat pytkai. Mi'i tã etiat atiwan mesuwe
uito Iruka.

7

1 Mi'i hawyi pa'i koro apo'e Etewãu me
— Pyno apo mio tã i'atu'e hap pywo sio yt
e. 2 Mi'i hawyi toiwesat — Eiwa nẽtup to
meikowo mehĩ'in e uha'a se'i'in ui'y wania
e waku sakpo e ti Ahetupana. Nimo ra'yn
ti tuwe mo herep aha'a se'i Aparãu me yi
Mesu putamia pe. 3 Mi'i hawyi wẽtup e'at
Tupana to'e — Aparãu e erẽtem no ewat
e'yi pyi e'ywot'in yaty pepyi e. Atimo
herep teran wyti epe wẽtup yi e Aparãu
me e. 4 Mi'i hawyi totoiat ra'yn tetawa
Kauteu hawyi toto pya tetawa pyi mekewat
tawa Arã kape toto wẽtup yi kape toto.
Mi'i hawyi toĩne'en tawa Arã me. To'ywot
iku'uro hawyi Aparãu toto i ra'yn aikope
aikope Tupana timo herep mu'ap hap upi
toto. Mi'i hawyi put'ok'e mesuwe aikope
mio watoĩ ne'en hap kape toto e Etewãu.
Mesuwat ahe'yi tote hewyry mot'i hawyi
Tupana to'e tope — Aparãu e mesuwat yi
yne wyti aru atum epe uiwy e. Pywo ti
mesuwat yi wato hap ok tã atum yne epe
i'ewyte ewat emiariru emiari ru'in wuat'i
e'at piaria pe atum mesuwat e'yi e. 5 Mio
tã e ti sa'a wy'i Tupana aha'a se'i Aparãu
me yt wẽtup i imẽpyt sese te turan. —
Atimotypy'i kahato ti aru esa'yru'in e. Ta'i
mesuwat yi yne atum mesup epe e yt kat
i hin te Aparãu e'yi meiũpiat te turan e. Yt
ipyãtap ok tã i te he'yi turan e Etewãu. 6 Mi'i
hawyi Tupana to'e Aparãu kape — Emiari
ru'in wyti aru 400 e'at i'aman mot turan
na'yn ikohye wyry kahato wanĩ kaptia e'yi
tote e. Itote ti aru esaipe piaria ho'opot
kahato. Motpap wyti aru ta'atunug yt kat
sa'up i e. Ta'i ta'a tu ho'opot kahato wanĩ
kaptia py'asetpe e Tupana aha'ase'i Aparãu
me e. 7 Ma'ato emiariru ko'i atomoehaky'e'i
haria ti aru ati'atu'apiheg kahato e. Aikope
aikope emiariru ko'i tukupte'en wanĩkaptia
po pe turan areĩne'en i'atukawiano kahato
hamo e. Yne yne esaipepiaria ewanĩkaptia
ati'a tu'a piheg kahato aru e Tupana. Mi'i
hawyi ati'a tu po re nõ'ẽ ti aru wanĩ kaptia
po pyi. 400 e'at i'aman mot hap ete ati'atu
kaykay aru mi'iria meikowo mesuwat e'yi
kape i ra'yn e. Mi'i hawyi ti aru tõ'ẽ tõ'ẽ ka-
hato esaipepiaria yne meikowo uimõtypot
hamo e Tupana sa'a wy'i aha'a se'i Aparãu
me e Etewãu. 8 Mi'i pote atiky'esat yt kat
i emusin sokpe e. Atiky'esat yne esaipepi-
aria esa'yru'in emiariru'in to'o'ewy wẽtup
ywania yn e. Mi'i pote eremusin sokpe
tek'e. I'ewyte etitek esa'yru Isaki emusin
sokpe e. Mi'i tã eipiit eweimo herep pote
uwe'in esaipepiaria hap tuwekuap yt kat i
eimusin sokpe hap ete e. Mi'i hawyi ti aru
uwe e'ywania sese kuap hap topy hu'at e
Tupana Aparãu me sa'awy'i sese e Etewãu.
Mi'i hawyi Aparãu ha'yru ra'yn Isaki tuwe
moherep e. Mi'i hawyi 8 e'at toĩne'en tuwe
mo herep hawyi Aparãu tosa'yru ahit pe
toihep kyse hit wo aikotã Tupana mienoi
ewy e. Mi'i hawyi Isaki sa'yru ra'yn Iako
ai'y wania ywot pot tuwe mo herep 12 ok
ha'yru rakat ra'yn topyhu'at e Etewãu. Iako
sa'yru'in 12 ok takaria saipepiaria kaipyi ti
mesup watoĩ ne'en 12 ok ywania aito hap
watikuap ta'yn e. Mi'i hawyi wẽtup Iako
sa'yru ti Iuse e. 9 Sa'awy'i Iuse ete iyke'et'in
te'e ru we moe ha'y wywi kahato mi'i pote
ta'a tu we neru ra'yn tama Esitu piaria pe.
Itote itotiaria toi'a tue ropat yt kat sa'up i
ta'atuium pytkai. Mi'i hawyi itote Iuse tuw-
eran toĩne'en ma'ato Tupana yt i'atoiat hin
i Esitu pe e. 10 Tupana tikawiano kahato Iuse
ho'opot hawiat heĩne'en hap ete e. Itote

toimowe'eg kahato po'og Esitu ywania kai.
Mi'i pote yi Esitu piat morekuat Warãu
tiky'e kahato Iuse. Toiky'esat kahato to'yat
piaria torania akag wo hap hawyi yi Es-
itu piat tu'isa koro wo ra'yn totopag Iuse
temiit'in po'og torania kai e. Tuwehum ka-
hato morekuat Warãu Iuse ete e. 11 Mekewat
e'at pe yt kat i hin i itote i'aman yi Esitu
pe i'ewyte yi Kanã'ã pe yt kat i hin i mi'i
pote y'y yt kat i. Yt naku i kahato itote
katu pono topap ta'yn yne mikoi i'ewyte
i'atuhũria mi'u. Mi'i hawyi ai'ywania aha'a
se'i'in ete yt naku i topyhu'at. Meiũran u'i
yne ikahuro ra'yn aha'a se'i Iako sa'y ru'in
yat rote. 12 Mi'i hawyi aha'ase'i Iako tikuap
ta'yn u'i kahato yi Esitu pe e hap toikuap
hawyi toi'atu po'oro ra'yn tosa'y ru'in Iuse
eyke'et'in u'i kyi'at hamo e. 13 Mi'i hawyi
i'atumierut u'i yt kat i hawyi toi'atupo'oro
i ra'yn po'og u'i kyi'at hamo. Mi'i hawyi
put'ok'i'atu'e yi Esitu pe hawyi tuwehyt'ok
morekuat wato emiit akag Iuse yat pe. Mi'i
hawyi Iuse tuwemoherep ta'yn toyke'et'in
kape — Uito ti eheywyt sese Iuse to'e hamo
e. Mi'i hawyi Iuse tomoherep toeyke'et'in
yi Esitu piat morekuat koro Warãu kape
ikuap hamo e. 14 Waku yne hawyi toikaykay
to'ywot Iako tuwe wawi tama Esitu kape.
Mi'i hawyi tuwat ra'yn itotiaria Iako wywo
75 miit tuwat ra'yn aha'a se'i'in nimuaria
mẽpyt'in e Etewãu to'auka teran haria pe.
15 Pyno uhyt'i'in ipot'apyk ta'yn aha'a se'i
sa'a wy'iwuat Iako tama Kanã'ã pyi tama
Esitu kape e. Ta'i watikuap aikotã Iako
toĩne'en mot'i yi Esitu tote hawyi itote
iku'uro ra'yn hap watikuap e. I'ewyte aha'a
se'i'in nimuat Iako sa'y ru'in 12 ok takaria
wyti yne topap yi Esitu tote e. 16 Ma'ato
mi'iria yt ta'a tusyp hin i Esitu pe ma'ato
ta'a tusyp ta'yn yi Kanã'ã pe aikope sa'a
wy'i Aparãu syp hawe mekewat tawa Sikẽi
e hap tote. Ta'a tusyp yne ahe'yian miaria
aikope sa'awy'i Aparãu tikyi'at nu ka'a uhyt
Emu sa'y ru'in kai sa'up mo yi Kanã'ã pe e.
17 Mi'i hawyi aha'a se'i'in emiariru ko'i te'e
ru we ty py'i kahato aito wuaria nimuaria
yi Esitu tote. Mi'i hawyi ti te'e ra'aipok
teran i ra'yn yi Kanã'ã kape aikotã sa'awy'i
Tupana to'e Aparãu me hap ewy ra'yn e.
18 Meiũran wẽtup ok morekuat i ra'yn topy
hu'at yi Esitu pe morekuat pakup. Mi'i
ti yt ikuap i ra'yn aha'a se'i Iuse etiat e.
19 Ta'i tuweuka'i kahato ra'yn sa'awy'iwuat
aito wuaria ete — Yt naku i kahato typy'i
eimẽpyt'in meiũpe e ai'y wania pe e. Mi'i
pote o eweipugha ra'yn eha'y ru'in i'atu'y
wã'ĩ turan i'atu ku'uro hamo e morekuat
pakup aha'ase'i Musei ywã'ĩ hap e'at pe e.
20 Mi'i hawyi Musei ywã'ĩ hap e'at topyhu'at
ma'ato te'era'akasa ikahu kahato ra'yn hap
kape hawyi i'ywot ity tomotag na'yn iheg
me mye'ym ewaty ta'atu'yat pe e. 21 Wẽtup
e'at pe ta'a tupag Musei hire urutu wato
pe y'y hit owa tote. Ta'a tu mõto i'anam
me aikope yt uwe i ipuẽti kuap hap tote
ta'atupag e. Ma'ato morekuat koro saki'yt
tipuẽti Musei tuwei turan tuwak tuerut
e. Mi'i hawyi totat ra'yn Musei hawyi —
Uimẽpyt ra'yn e. Mi'i hawyi morekuat koro
saki'yt tomotag na'yn Musei tomẽpyt no
ra'yn e. 22 Meiũran morekuat timo we'eg
kahato Musei. Toimu'e kahato aikotã Esitu
ywania morekuaria mikuap ko'i yne toi'atu
mu'e e. Mi'i hawyi Musei itag hawyi — Ta'i
tohepap kahato morekuat ewy i'atu'e Esitu
ywania Musei pe e. 23 Toikuap yne hãpyk
hap hawyi 40 i'aman mot pe tokosap hawyi
Musei to'e tuwepe — Are pãi uhewyry teran
na'yn ui'y wania kape uiwa'a kasa hamo.
Isareu ywania kape ara'akasa teran e Musei
e. 24 Mi'i hawyi ta'a kasa tewyry hap upi
Esitu ywania esurara kape wẽtup ok to'y
wania ahyk hat kape ta'a kasa. Mi'i hawyi
Musei ipy'ahak ta'yn hawyi Esitu ywania
esurara toi'auka ra'yn towy'ok po'ypyi e.
25 — Ta'i ui'ywania tikuap hawyi ti aru uiky'e
ra'yn e tuwepe. Ta'i Tupana mipo'oro ti
en wanĩkaptia po piat hat wyti en i'atu'e
wyti aru ui'y wa nia'in e tuwa nẽtup hawe
tuwepe Musei. Ma'ato yt pywo pe hin i
katupono mi'i hawyi wẽtup e'at i ra'yn toto
hawyi toipuẽti to'y wania typy ok wu'uka
haria e. 26 Mi'i hawyi tokosap i'atumoperup
i hamo — Uheywyt'in e wãi eiwu'uka tei'o e
katupono wẽtup ok yn aha'ase'i kaipywiat
aito wẽtup ywania yn eipe pote yt naku i
eiwu'uka eiwo'ope e. 27 Mi'i hawyi mekewat
wu'uka hap nug hat to'e Musei pe — Motoro
meiũpepyi e katupono yt uruporekuat hin i
en e. Uwe pyno epo'oro meikowo urunãpin
hamo e Musei pe. 28 Ui'auka teran en e
aikotã ga'atpo eti'auka morekuat esurara
hap ewy apo'e Musei pe. 29 Mio tã e pote
Musei token'ẽ ra'yn morekuat pupi hawyi

topopy ra'yn pya yi Esitu pyi e Etewãu.
Mi'i hawyi mekewat yahig wato tote Musei
hewyry ra'yn 40 anu tohũria apykok hap
upi hewyry. 30 Mi'i tote toipuẽti teha ry'i
e. Mi'i tote typy ok ha'yru ra'yn tuwemo
herep e. Wẽtup e'at pe Musei toto ra'yn
yity'ok Sinai kape hawyi itote ta'akasa hu
yp wuk hap. 31 Mi'i hawyi aria py'a setpe
atipy piat miit ewywuat tuwemo herep e.
Mi'i hawyi tokosap ikuap hamo. 32 Mi'i
hawyi toikuap Tupana ehay itote — Uito
ti ewat e'ase'i'in eTupana e. Uito ti e'ase'i
Aparãu Isaki Iako eTupana e Musei pe. Mi'i
pote Musei iwuwu kahato hawyi yt ta'akasa
po'og neran i howawi — Araha'at Tupana
sese kape pote meremo uiku'uro e tuwepe.
33 Mi'i hawyi Tupana to'e Musei pe — Etihep
to epy sokpe uimõ typot hamo katu pono
meiũpe uimõ typot hap e'yi tote ewyry e.
34 Ariot atipy kaipyi ai'y wania ehakye ra'at
wanĩkaptia po pywiat hamo e. Yt naku i
kahato ta'a tu ho'opot yi Esitu pe e. Ara'a
kasa ra'yn yne yi Esitu piaria kape e. I'atue
haky'e'i kahato yi Esitu pe hap kape ara'a
kasa e. I'atumikyry'i kahato itote i'atuete
uhehamo e. Ta'i i'atuwo'okak'i hap atikuap
hawyi ti ariot atipy kaipyi i'atuehakyera'at
hamo e Musei pe. Woro po'oro mesup yi
Esitu kape uhemiit'in porera'at wanĩkaptia
po pywiat hamo e Ahetu pana Musei pe e
Etewãu. 35 Pyno tomi'airo Musei Tupana
tipo'oro temiit'in ehakyera'at hamo e. Ta'i
toipo'oro Musei yi Esitu kape tehay atipy
kaipywiat enoi hamo e. Yt ta'atuky'esat hin
i Musei ta'atuporekuat nuat pytkai Tupana
tipo'oro mi'i miit ai'ywania sa'awy'iwuaria
ehakyera'at hamo e. Tupana ihay mekewat
aria'yp wuk hap kaipyiat turan toipo'oro
Musei temiit'in powyro hamo. Put'ok'e
itote yi Esitu pe hawyi temiit'in sese te'e
ro'e — Uwe kahu epo'oro urupo rekuat no
urunãpin hamo i'atu'e Musei pe. Meimuẽ
wuaria e haria kape Tupana tipo'oro Musei
e Etewãu. 36 Ta'i iwato kahato Tupana esaika
hap Musei timo herep yi Esitu pe e. Mi'i
hawyi toi'a tu po re nõtem na'yn ai'y wania
sa'a wy'i wuaria wanĩkaptia po pyi e. Mi'i
hawyi Musei timoherep Tupana esaika hap
hyemui'a koro y'y hup e hap tote e. Ta'i
tutunug mu'ap y'y py'a setpuo ihyemui'a
koro sakpo e. Mi'i hawyi tuwat ihyemui'a
sakpo yi gag upi wanĩkaptia po pyi e. Mi'i
hawyi yahig wato tote 40 anu toimõ typot
Tupana iwat hesaika hamo e. Itote tutunug
yt miit'in minug kuap i ko'i wuat'i ehamo
e. 37 Ta'i ai'ywania mi'atoiat Musei sa'awy'i
topyhu'at Tupana mi'airo mi'i miit pytkai e
Etewãu to'auka teran haria pe. Ta'i nimuat
Musei henoi yiannote Isareu ywania pe —
Ui'ywania e meiũran wyti aru Tupana tomo
wato kahato tomi po'oro ui'e wywuat eipo
rekuat koro wo e. Mi'i Miit uhaipepiat
sese tuwemo herep aru wẽtup ahemia riru
e sa'awy'i Musei e. 38 Sa'awy'i toi'atunãpin
kahato ai'y wania Isareu ywania mekewat
yity'ok Sinai e hap tote aikotã atipy kaipy-
wiat henoi tope hap ewy tohenoi ahepe
sa'a wy'i sehay wuat'i e'at piat tohenoi
ai'y wania pe e. 39 Ma'ato aha'a se'i'in yt
i'atupap teran hin i Tupana mimo herep
sehay wuat'i e'at pianuat upi e. Ta'atupun
ne'i hawyi te'e ru we morem neran yi Esitu
kape i ra'yn e. 40 Mi'i hawyi te'ero'e Musei
ywyt Arãu me — Etunug no Ahetupana epo
wo mehĩ aipu'ap moherep hanuat i'atu'e.
Katu pono aipu'ap moherep hat eyke'et
Musei ti toto ra'yn yity'ok kape i'atu'e.
Mi'i hawyi mio yt uruikuap i ra'yn aikope
toĩne'en Musei hap sio iku'uro sio yt i'atu'e
Arãu me e. 41 Mi'i hawyi aha'ase'i'in tunug
wewato ahup hit iã'ãkap ta'atuetupana wo
e. Mi'i ete te'e ru wehum kahato i'ewyte
ai'ywot'in tomõtypot ta'atupo wuat ta'atu
minug wewato ahup hit e. Mi'i hawyi ti ta'a
tu'auka ra'yn ta'a tuhũ imõtypot hamo e.
Mi'i hawyi ta'atuium hã'ãkap we — Waku
kahato en tupana ta'a tu'e hap wewato pe
ai'ywot'in nimuaria e. Ikahu kahato ahetu
pana i'atu'e to'ope e. 42 Mi'i hawyi Tupana
to'e — Pyno waku eweipy hu'at ehetu pana
wẽtup kawiat wywo e Tupana. Mi'i hawyi
ta'atumõtypot tupana wo at waty waikiru
ko'i e. — Uruetu pana kahato en at waty
waikiru i'atu'e sa'ag aha'a se'i'in e. 43 Yt
naku i ta'a tu mõ typot tupana wo Tupana
minug ko'i aikotã Tupana to'e miwan me
hap ewy — Yt uimõ typot hin i eipe —
Uruimõ typot En ewei'e uhepiat pytkai e
Tupana. — Uruhũria urui'auka emõtypot
haype ewei'e uhepe wen ma'ato atikuap
kahato eheso hap e. Yt uimohey haria hin i
eipe e. Atikuap eiwanẽtup hap eipy'a piat
at ka'ap ehewyry uimi po'oro Musei upiat
turan mekewat yahig wato tote turan. Yt
uhowawi hin i eipy'a ko'i ma'ato mekewat
ehetu pana Moroki kape yn eipy'a e. —

Waikiru Irenwã waku kahato ahetupana wo
ewei'e eiwo'ope itote e. Tupanaria iã'ãkap
ko'i wyti ewetunug kahato itote ehetupana
ewywuat ko'i e. Mi'iria yn eweimõtypot at
ka'ap itote. — Uruimõtypot kahato Aparãu
eTupana ewei'e kahato yt pywo pe pytkai i
e Tupana sese. Pyno woroho'opo'oro eipe
pya kahato ehe'yi wakuat kai wẽtup ywania
kape wẽtup tama kape. Ehewa nĩ kaptia
esura ra'in po pe eweikup te'en aru pya
kahato ehe'yi uimiium wakuat kaipyi hawyi
e. Ehewanĩkaptia yt nakuaria i po pe wyti
aru eweikupte'en e. Mekewat yi Papirunia
e hap kape woro ho'o po'oro aru e. Mi'i
tote ehewa nĩ kaptia yt nakuaria i eropat
hamo woro ho'o po'oro aru e Tupana sa'a
wy'i miwan me ai'y wania pe Amosi 5.25-
27 pe e. 44 Pyno yahig koro puo nimuaria
ai'y wania ikohye wyry kahato e. Mi'iria
pe Musei to'e — Waku watunug no Tupana
yat koro meiũpe aikotã Tupana mimoherep
kat kupitu kat kupitu hap ewy e. — Waku
ipe kawiat i'ewyte sokpe kawiat ewetunug
uimõtypot yat e Tupana uhepe e Musei e.
Sa'a wy'i Tupana ihay kahato ai'y wania pe
tomõ typot yat sokpe kawiat puo. 45 Mi'i
hawyi karãpe tuwe hyt'ok yi Kanã'ã pe tu-
ran mekewat e'at pe Tupana mõtypot yat
ipe kawiat ta'a tue reto yi Kanã'ã kape e.
Ma'ato aha'a se'i Musei yt teke i yi Kanã'ã
pe katupono iku'uro Iũtãu hy sakpo yity'ok
tote e. Mi'i hawyi Tupana ti'asyp itote
e. Mi'i hawyi Musei saipepiat Iusue upi
ra'yn tuwe hyt'ok kahato tawa Kanã'ã pe
nimuaria ahe'yian miaria e. Mi'i hawyi yi
Kanã'ã pe ta'a tu puẽti wẽtup ywania ko'i
ra'yn ahewa nĩ kaptia sese yt nakuaria i
ma'ato mi'iria Tupana ti'atusopo yne ra'yn
hawyi tutum yi Kanã'ã ai'ywania pe e. Mi'i
hawyi toĩne'en na'yn Tupana mõtypot yat
ipe kawiat yi Kanã'ã tote e. Mi'i hawyi ai'y
wania te'e ru we mo ty py'i kahato itote e.
Mi'i hawyi mehĩ Tawi topy hu'at morekuat
koro wo itote e. 46 Morekuat Tawi ete Tu-
pana tuwehum kahato ra'yn e. Mi'i hawyi
wẽtup e'at pe morekuat Tawi to'e — Uha'a
se'i Iako eTupana e atunug neran meiũpe
ahe'yi Kanã'ã tote emõtypot yat sese e.
47 Mi'i hawyi — Waku esa'yru inug e. Mi'i
hawyi morekuat Tawi iku'uro hawyi ha'yru
morekuat Sarumãu tunug na'yn Tupana
yat koro itote e. 48 Ma'ato watikuap ta'yn
aikotã Ahetu pana yt toĩne'en kuap i aipo
wuat aiminug to'yat pe e Etewãu. 49 Kat
pote nimo Tupana to'e — Atiky'esat pote
waku yne waikiru ko'i tote ara'apyk hawyi
mytyp yne tote waku uipy heiam topyhu'at
e. Uiwato kahato. Yt areĩne'en neran i
miit'in minug ui'yat ko'i pe e. Ui'yat wato
hap ok tã yt uwe i inug kuap are katupono
areĩne'en atipy pe i'ewyte areĩne'en yi tote
e. 50 Uiwat uiminug yne yne waikiru sem
hawyi at yi waty i'ewyte yne ipuat ko'i
ati'atunug yne. Pyno aikotã aru pyno eipe
ewetunug uheiam yi tote e Tupana miwan
me Isaia 66.1-2 pe e Etewãu to'auka teran
haria pe.

51 Ui'y wania e sa'a wy'i tepyi aha'a se'i'in
tu'uka kahato Tupana miky'esat nug hap
ete e. Koitywy mi'iria ewywuaria eweikup
te'en eiperia e. Ta'i aha'ase'i'in ewywuaria
kahato eweikup te'en e. Ta'i eipy'a heg
kahato aikotã ai'y wania sa'a wy'i wuaria
ewy sese eweikup te'en e. Tupana Pã'ãu
miky'esat ko'i yt ewetunug hin i eiperia
e. Ipy'ahak sese rakaria wo eweikup te'en
Tupana piat eiky'e hap ete e. Ta'i eweho'o'o
kenhyp kahato wyti ehewaure ka'a ko'i
Tupana ehay kape e. Aikotã ai'y wania
nimuaria ewy kahato ti ewetunug yt naku
i sa'ag kahato Tupana mipo'oro ko'i ete e.
Ta'i Tupana mipo'o roria yne auka haria ti
eipe ei'y wot'in pot ko'i ewy e. 52 Ta'i Tu-
pana ehay moherep haria sa'a wy'i wuaria
yne henoi henoi kahato Hemiit Wakuat
ut hamuat hap ma'ato mi'iria ete wyti
aha'a se'i'in ti'a tu mi ky ry'i kahato hawyi
ta'a tu'a tu'uka sa'ag ne'i e. Ta'i aha'a
se'i'in ewywuaria eweikup te'en katu pono
ga'atpo Tupana tipo'oro Temiit Wakuat
Aipo rekuat nuat sese aikotã to'e hap ewy
wen ma'ato Mi'i Miit Wakuat eweima'at
sa'ag ne'i hawyi ti ewei'auka sa'ag ne'i
aria'yp posak tote e Etewãu to'auka teran
haria pe. 53 Ta'i i'ewyte Tupana mipo'o
roria atipy kaipy wiaria henoi hãpyk ka-
hato Musei pe Tupana ehay Mi'i Miit etiat
einãpin hamuat wen ma'ato yt eweimo-
hey hin i i'atu mi mo herep ko'i e. Atipy
kaipy wiaria ehay pun haria eipe e Etewãu
to'auka teran haria pe. 54 Mi'i hawyi mio
tã e pote i'atupy'ahak kahato ra'yn Etewãu
ete kyry'et kyry'et'i'atu'e. 55 Ma'ato Tupana
Pã'ãu Wakuat no toĩne'en kahato Etewãu
ete. Mi'i hawyi teha'at atipy kape Etewãu.

Mi'i tote Tupana mimõ typot hap ẽtyhot
hap itote ta'akasa. Mi'i turan — Aheyke'et
Iesui itote e. 56 Eweha'at ro Tupana po
sese kawiat ipoĩ'ãm na'yn e. Are pãi ikahu
kahato ikahu kahato e. Waku kahato itote.
Ewehe ha'at ro e Etewãu i'atuepe. 57 Mi'i
hawyi — Wãi'i'atu'e yt naku i e hat i'atu'e.
Epo'inik to katu pono yt uruikuap teran i
po'og ehay i'atu'e ta'atuehay pirik wo. Mi'i
haype meremo te'eruwewaure ka'a hik ta'a
tupo wo. Mi'i hawyi torania itotiaria tuwat
tuwat Etewãu ehay monik hamo. 58 Mi'i
pote ta'a tu po re nõtem Etewãu tawa Ieru
sarẽi myi. Mi'i hawyi i'auka haria te'e re
ka misa hep ium ta'a tu'akag kurum iwasu
Sauru po pe. Mi'i hawyi Sauru to'e tesura
ra'in me — Ewei'auka ro Etewãu nu wo e
haty wo. 59 Mi'i hawyi mak mak'e i'atu'e nu
wo Etewãu auka hamo. Mi'i turan Etewãu
ihay haty wo — Uika'iwat Iesui epo pe ra'yn
atum uipã'ãu e. 60 Mio tã to'e hawyi tuwe
pỹ'ã tutuk hawyi — Uika'iwat eti'a tu ky'e
yn na'yn o yne ui'auka haria e. Waure wo
ereĩne'en ui'auka hap kai e haty wo hawyi
ipyhu tek'e hawyi iku'uro ra'yn toket sese.

Mi'i tã hap ewy ta'atu'auka aiwy Etewãu
hawyi atiwan mesuwe uimiwan me. Uito ti
mekewat mohag nug hat Iruka.

8

1 Mekewat e'at turan kurum iwasu Sauru
timoma teran yne Iesui mohey haria tawa
Ieru sarẽi totiaria. Toi'a tu sa ty'i saty'i
kahato Aika'iwat emiit'in yne. Mi'i hawyi
i'atue ha ky'e'i kahato itote imohey haria.
Mi'i pote te'eropopy kahato pya tawa Ieru
sarẽi kaipyi Sauru piat ta'a tu'a tu'uka hap
pupi. Mi'i hawyi te'e ru we sytpok kahato
aikope aikope waku hap kape kat etawa
hit kape kat etawa wato kape tuwat tuwat.
Irania'in tuwat yi Samaria kape ma'ato ira-
nia'in tuwat yi Iuteu kape. Ma'ato Iesui
saipe piaria 12 ok takaria yt te'e ro popy
hin i tawa Ieru sarẽi kaipyi. 2 Mi'i hawyi
Iesui mohey haria koro ko'i tuwat ta'atuwy
Etewãu piit syp hamo. Ta'a tu'asyp turan
paa'i'a tu'e kahato iky'e haype. Ta'a tu syp
hawyi te'eruwak kahato itote iky'e kahato
haria pote.

3 Mi'i hap e'at pe i'atu'akag Sauru timoma
kahato Iesui mohey haria tawa Ieru sarẽi
miaria. Mi'i pote yne i'atu'yat puo teke
teke toi'a tu moma teran haype. Ihainia'in
i'ewyte haryporia'in toi'atuherep'i herep'i
yi upi hawyi toi'atupyhyp wo'opyhik hawe.
Mi'i tet pupi irania'in Iesui mohey haria
te'e ru we sytpok kahato tawa Ieru sarẽi
kaipyi te'eruwenõ'ẽ.

4 Mi'i hawyi ma'ato kat etawa pe kat
etama pe aikope aikope te'eropy hu'at hap
tote ta'atu'atusytpok kahato sehay wakuat
yne Iesui etiat. 5 Mi'i hawyi mekewat 7
ok takat Wiripi toto yi Samaria kape. Mi'i
hawyi itote topot mu'e tehay wo — Iesui ti
Tupana Mi'airo Aipo rekuat nuat e. 6 Mi'i
hawyi Wiripi po puo Tupana timo herep
kahato itotiaria pe tesaika hap. Iwato ka-
hato toimoherep wakuap ko'i yt miit minug
kuap i hap ewy tutunug Wiripi po wo. Mi'i
pote yi Samaria piaria te'e ra ha'at kahato
i'ewyte te'e ru wa nẽtup kahato hawyi —
Uhyt mimi koitywy uruimohey ra'yn Iesui
ti rat Tupana Sa'yru i'atu'e. Pywo ti rat
emienoi Wiripi i'atu'e. 7 Mi'i pote Iesui ti'a
tu sopo kahato ahiagnia yi Samaria ywania
piit pyi Wiripi po wo. Toi'a tu sopo turan
kak'i'atu'e kak'i'atu'e ahiagnia. Ikag mot'i
rakaria toi'atumoehãite kahato. Yt hewyry
kuap i rakaria toi'atumoewyry i ra'yn. Ipiit
heg nakaria toi'a tupiit mope rup'i i ra'yn.
8 Mi'i pote yi Samaria totiaria — Waku sakpo
waku sakpo En Tupana i'atu'e ta'a tuehay
wepit kahato popuo.

9 Waku kahato yi Samaria tote wen
ma'ato toĩne'en itote wẽtup ok paini Simãu
e hap het rakat. Mi'i ti tomikuap ewy inug
topo wo yt pywo piat i. Toimo herep kat
ko'i kat ko'i miit'in atumoperup'i hap katu
pono toiky'esat topo pe yne miit'in haype
itotiaria tomohey hap toiky'esat. Mi'i pote
to'e — Pywo ti rat Tupana mipo'oro ahe-
paini wuat e Simãu miit'in ma'at hamo.
10 — Uito ti po'og po'og torania kai e Simãu
itotiaria pe. Mio tã to'e pote i'atupap
kahato paini koro upi — Pywo ti rat paini
Simãu ni Tupana misepap nug kuap hat
sese i'atu'e tu'i saria itotiaria. 11 Meremo
topo wuat tominug ko'i wo paini ti'a tu mo
pe rup'i yne tawa piaria yi Samaria piaria.
Ma'ato topo wo meremo hap wywo toi'a
tu ma'at kahato miit'in tominug yt pywo
piat i hamo. 12 Mekewat e'at pe put'ok'e
Wiripi itote yi Samaria tote Iesui moherep
i'atuepiat hamo are. Mi'i hawyi tohenoi
henoi aikotã miit'in tunug Ta'atu porekuat
no Tupana hap ko'i tohenoi — Ta'i Tupana
tipo'oro ra'yn wyti Aporekuat sese uiwy

ria'in e. Iesui ti Tupana Mi'airo Ahehakye
ra'at hanuat e. Pyno — Woro mohey En
Iesui ewei'e ro hawyi atiky'esat En Iesui
Uipo typot no ewei'e ro mesup uhyt'i'in
mana'in e Wiripi yi Samaria totiaria pe.
Mio tã e hawyi te'e ru wehik ta'yn Wiripi
mienoi Iesui etiat ete. Mi'i hawyi ta'a
tu mohey ra'yn Wiripi mienoi Iesui etiat.
Waku mi'i hawyi toi'atuset'ok ta'yn mi'iria
itotiaria haryporia'in ihainia'in y'y wo Iesui
set upi. — Woro ho'o set'ok Iesui mohey
haria y'y wo e Wiripi i'atuepe.

13 Mi'i hawyi mekewat paini Simãu tim-
ohey ran hawyi tuwe set'ok ta'yn mi'i y'y
wo. Mi'i hawyi toto ra'yn Wiripi upi katu
pono toiky'esat Wiripi esaika hap ewy —
Atiky'esat Wiripi esaika hap ewy e. Wiripi
ewywuat areĩne'en hawyi mono paini koro
wo areĩne'en aru Wiripi ewy e Simãu
tuwepe. Mi'i hawyi ipap kahato Wiripi upi.
Ta'akasa teran iminug ko'i yt miit'in minug
ewywuat i hap ko'i kape. — Aikotã som
tutunug e tuwanẽtup hawe paini.

14 Mi'i hawyi meiũran Iesui potmu'eria 12
ok takaria tikuap ta'yn aikotã yi Samaria
piaria Tupana ehay upi ra'yn te'eropyhu'at
hap. Mi'i hawyi ta'a tu po'oro ra'yn uhyt
Peteru uhyt Iuwãu ikuap hamo. 15 Peteru
Iuwãu put'ok ta'a tu'e hawyi ta'a tu hẽtup
Tupana kape Topã'ãu Wakuat ium Samaria
ywania piat hamuat ta'a tu hẽtup. 16 Katu
pono sa'a wy'i Wiripi ti'a tu set'ok y'y wo
Iesui mohey haria itotiaria wen ma'ato
Topã'ãu Wakuat Tupana yt tum i te meke-
wat ywania pe. 17 Mi'i pote Peteru Iuwãu
te'e ru we ponug Iesui mohey haria pakup
i ko'i ete hawyi — Tupana i'atu'e etum
no Epã'ãu Wakuat Esa'yru mohey pakup
i haria pe i'atu'e. Mi'i hawyi ta'a tusat
ra'yn hawyi i'atukai kahato ra'yn Tupana
Pã'ãu Wakuat. 18 Mi'i hawyi paini Simãu
tikuap ta'yn hawyi — Are pãi atiky'esat
kahato Peteru Iuwãu esaika hap e. Pyno aru
atikyi'at hawyi atum aru Ipã'ãu uhemiit'in
me e tuwepe tuwanẽtup hawe. Mi'i hawyi
to'e — Mehĩ Peteru e atiky'esat etum uhepe
esaika hap Mã'ãu ium kuap uhepiat hamuat
e. Etum na'yn uhepe hawyi ti aru sa'up
atum iwato kahato epe e. 19 Waku ka-
hato areĩne'en e'ewy mehĩ katu pono mi'i
hawyi atum kuap Ipã'ãu uhepiat iky'esat
haria pe e'ewy e paini. I'ewyte atiky'esat
ewat esaika hap Tupana ewywuat. Mi'i
pote atum neran e'ewy Mã'ãu uimiky'esat
ewywuat nug haria pe. Pyno etum no
uhepe esaika hap hawyi uito wy atum ka-
hato ha'up epe e Peteru pe. 20 Ma'ato Pe-
teru tiwesat — Uhyt e uiwa nẽtup hawe ti
aria koro wuat'i e'at piat hap kapiat en e.
Esa'up uato hap yt kan hamo i Tupana mi-
ium kyi'at hamo e. Waku Tupana tipo'oro
esa'up uato aria koro kape ewywo e. Yt
naku i rat erewa nẽtup paini e katu pono
yne Tupana miium ko'i yt kat sa'up i yt
uwe i ikyi'at kuap e. Yt naku i — Atikyi'at
teran Tupana miium e. 21 Ewanẽtup hap ti
yt Tupana kape hin i e. Yt ehepap hin i
uruwywo epotpap hap e. 22 Pyno ehẽtup
to po'og yn na'yn Uruka'iwat pe — Atoiat
yne teran uiminug sa'ag ko'i hawyi koitywy
woro mohey En yn uheha kye ra'at hamo
ere ro Uruka'iwat Iesui pe katupono ti mi'i
yn ipotput'ok'e emowa nẽtup kahu hamo
emowe'eg hap nug hamo paini e. 23 Mi'i
yn emohãpyk kuap e. Yt ikahu hin i wyti
ewanẽtup hap e. Yt ehay se hin i wyti mio
tã ere e. Ahiag po pe sese wyti areĩne'en e
i'ewyte eminug yt naku i hap eko po pe wyti
areĩne'en ne en e Peteru paini Simãu me.
24 Mi'i hawyi paini paa'e kahato hawyi to'e
haty wo Peteru pe — Ehẽtup to Tupana pe
uhehakyera'at hamo mehĩ e. Yt atiky'esat
kahato i e'e hap ewy topy hu'at uhete Tu-
pana kaipyi e paini Simãu Peteru pe.

25 Mi'i hawyi Peteru Iuwãu ti'a tu mu'e
kahato itotiaria tawa Samaria totiaria yne
Iesui mienoi nug hamuat hap ete. Mi'i
hawyi te'e ra'aipok tawa Ieru sarẽi kape
ma'ato mu'ap upi ta'a tu henoi henoi yne
ra'yn tawa Ieru sarẽi kape mu'ap upiaria
tawa hit upi ta'atuenoi yi Samaria piaria pe
ta'atuenoi.

26 Mekewat e'at pe Tupana tipo'oro temiit
atipy kaipywiat Wiripi kape tehay enoi
hamo. — Ereto ro meiũpepyi Wiripi e
Tupana. Ereto ro yi Samaria pyi at posak
pe mekewat yahig muat mu'ap upi tawa
Ieru sarẽi pywiat tawa Kasa kapiat upi e
Tupana mipo'oro Wiripi pe. 27 Mi'i hawyi
toto ra'yn yahig koro kape Wiripi Tupana e
hap ewy. Mi'i hawyi itote teha'at hawyi ta'a
kasa mekewat mu'ap upi yi Etiopia potypot
hary poria kawiat mana Kantasi emiit'in
akag potpo'oro kape. Mi'i ti yi totiat yara
piat kape ta'akasa ta'aipok ta'yn tawa Ieru

sarẽi myi tetama Etiopia kape. Mi'i tote sa'a
wy'ite Ierusarẽi kape toto hawyi totomõty-
pot itote Tupana. Waku yne hawyi ta'aipok
tetama kape i ra'yn. Mi'i miit topy hu'at
Etiopia piat hary poria kawiat morekuat
Kantasi ekare'en i'ewyte tetineiru yne ipo
piat hat. Morekuat Kantasi ekat yne apykok
hanuat topy hu'at. 28 Mi'i hawyi mekewat
yara puo tuwe mu'e at Tupana miwan ete.
Isaia miwan ete tuwe mu'e toimo wẽpap
apyk pe pytkai ihũ Kawaru ko'i he'yara
heroto yi upi hetama Etiopia kape. 29 Mi'i
howawiat Wiripi eha'at turan Tupana to'e
— Ereto ro Wiripi. Ereput ro mekewat
yara upi e. 30 Mio tã e hawyi pun'e ra'yn
hupi Wiripi. Mi'i hawyi put'ok'e mekewat
miit morekuat powyro hat ete. Mi'i turan
mekewat miit tomo wẽpap ta'yn Tupana
ehay moherep hat Isaia miwan. Wiripi
tikuap hawyi tuwẽpowat — Etikuap apo kat
e kat e tohenoi iwan me mehĩ e. 31 Mi'i
pote toiwesat — Yt rat uhyt e. Yt uwe i
rat uimu'e mi'i pote rat yt atikuap kuap i
rat e ma'ato uimu'e pote ti ren meremo
atikuap e. Mio tã to'e hawyi — Pyno ereke
ro uhyt era'apyk to meiũpe ui'ya type e.
32 Sa'awy'iwuat Tupana mienoi Isaia piat ete
tuwe mu'e kahato. Mio tã e Isaia — Aikotã
aihũ Uweuira toto to'auka hamo hawyi yt
tu'uka hin i to'auka haria wywo e. Mi'i
hap ewy wyti aru Uimi po'oro toto to'auka
hamo e. I'ewyte aikotã aihũ mẽpyt yt ihay
hin i wahap'ok hap e'at pe hap ewy ti aru
Uimi po'oro yt wãi'e i toho'opot hap e'at
pe e. 33 I'ywania yt timõ typot hin i Uimi
po'oro hawyi yt kat hamo i ta'a tu'auka
sa'ag e. Ta'a tuwat ta'a tu minug yt ikahu
i pote yt ta'a tu ky'esat i henoi hap. Mi'i
pote sa'ag kahato ta'atumohit e. Yt hãpyk
hin i more kuaria titek Uimi po'oro e. Yt
naku i kahato aru i'auka haria te'e ro py
hu'at wuat'i e'at pe e Tupana e Isaia pe Isaia
53.7-8 kaipyi toimo wẽpap. 34 Mi'i hawyi
apo'e Wiripi pe — Pyno Isaia henoi tuwetiat
apo sio wẽtup ok etiat tohenoi yianmete e.
35 Mi'i hawyi Wiripi tiwesat topy'a pyi — Ta'i
yt tuwetiat i wyti tohenoi ma'ato Tupana
Mipo'oro Ahehakyera'at hat Iesui etiat wyti
Tupana ehay moherep hat Isaia henoi sa'a
wy'i ahepe yianme miwan me e Wiripi. Mi'i
hawyi toimo herep yne mekewat miwan
me Iesui etiat mekewat morekuat emiit pe.
36 Mi'i hawyi put'ok'i'a tu'e y'y ete. Mi'i
hawyi Morekuat powyro hat to'e — Meiko
y'y uhyt waku apo uhet'ok en meikowat
y'y pe e Wiripi pe. 37 Mio tã e pote —
Ta'i mehĩ e pywo etomohey Iesui toĩne'en
Ehakyera'at hat epy'a pe pote ti waku woro
set'ok e. Mi'i hawyi toiwesat — Uhyt e
pywo ti rat atomohey sakpo'e Iesui ti Aipo
rekuat nuat Tupana Mipo'oro e. Mi'i Miit ti
Tupana Sa'yru sese atomohey kahato mehĩ
e Wiripi pe. — Pyno waku e Wiripi. 38 Mi'i
hawyi morekuat emiit akag to'e temiit'in
me — Ewemo pyhu'at ro meremo uhe'yara
mesuwe yẽpeke mu'ap tote e. Mi'i hawyi
yara yi totiat pyi tuwe nõ'ẽ y'y kape. Mi'i
hawyi tuwehyt'ok y'y pe. Mi'i hawyi Wiripi
het'ok ta'yn mi'i. 39 Mi'i hawyi tuwe nõ'ẽ
y'y pyi hawyi yt tuwekuap i ra'yn Wiripi
katu pono Tupana Pã'ãu tioto ra'yn mer-
emo itote pyi hawyi yt uwe i ra'yn yahig
note Wiripi. Mi'i hawyi morekuat emiit
toto ra'yn tetama kape iwepit kahato ra'yn
tuwehum kahato ra'yn Tupana ete. 40 Mi'i
turan Wiripi tuwe mo herep i ra'yn tawa
Asutu pe. Mi'i hawyi tawa Asutu piaria toi'a
tu mu'e kahato Iesui ete. Mi'i hap totepyi
toto i ra'yn Sesareia kape ma'ato toto turan
yne tawa hit upi toi'atumu'e yne mu'ap upi
tokosap mo.

Mi'i hap atikuap hawyi atiwan mesuwe
uito Iruka.

9

1 Mekewat e'at pe mekewat Sauru e hap
het rakat toĩne'en Ieru sarẽi me. Mi'i ti
ipy'ahak kahato po'og Iesui mohey haria
ete — Ati'atu'uka yne Iesui emiit'in e Sauru
topy'a pe. Ati'a tu moma torania eipe e
haty wo ipotmu'eria pe. Eimoma hap yn
atiky'esat e. Mi'i haype toto ra'yn pa'i
koro kape Ierusarẽi miat kape. 2 Mi'i hawyi
to'e pa'i koro pe — Uipo'oro ro en tawa
Tamaku kape katu pono atiky'esat kahato
atikat teran mekewat wẽtup mu'ap mohey
haria itotiaria e. Ta'i ihainia'in i'ewyte hary
po ria'in imohey haria ati'a tu pytyk pytyk
teran hawyi ti atero po'ok teran meikowo
ewawi Ieru sarẽi kape i'atu'a piheg hamo
e. Mi'i tupono ti emiwan atiky'esat ekaipyi
uipo'oro epiat hap mi'i hap nug hamo mehĩ
e Sauru pa'i koro pe. Mi'i hawyi tutum
Sauru pe mekewat ipo'oro hap miwan etiat.
Mio tã to'e — Tawa Tamaku piaria Iuteuria
pa'i ko'i e ewetunug no yne Sauru miky'esat

ko'i ewy e miwan me. [3] Mi'i hawyi Sauru
toto tawa Tamaku kape yi upi. Mi'i hawyi
porap put'ok'e tawa Tamaku tote turan
meremo put'ok'e Sauru ete ariãty hẽtyhot
kahato rakat. Mi'i hawyi hẽtyhot py'asetpe
toĩne'en. [4] Mi'i pote Sauru ta'at yi tote
hawyi toikuap sehay — Sauru Sauru e kat
hamo ten uhaty'i haty'i en e. [5] Mi'i pote
toiwesat — Uweĩ En Mehĩ e. Mi'i hawyi —
Uito rat Emisaty'i saty'i sese Iesui e toiwe-
sat. [6] — Sauru e epoĩ'ãm no hawyi ereto
ro tawa Tamaku kape. Itote ti aru etikuap
ta'yn aikotã waku etunug hamuat hap e
Iesui. [7] Itote ti Sauru wyria'in ikuap ta'yn
wy atipy kaipywiat sehay ma'ato ihay rakat
yt te'e ra'a kasa i. Mi'i pote yt kat i'atu'e
kuap i ra'yn. Mi'i hawyi Sauru i'ãpe'ok'am
yi totepyi hawyi mehit'e wen ma'ato yt ta'a
kasa i ra'yn yt kat i heremo. [8] Mi'i hawyi
ta'a tu ky'esat eroto ra'yn mu'ap upi tawa
Tamaku kape yt ihapytig i pote. [9] Itote
mye'ym e'at yt kat i ta'akasa. Yt kat i tutu'u
teran yt te'y'u i wyti Sauru.

[10] Mi'i hawyi tawa Tamaku pe wẽtup
ok Iesui emiit toĩne'en Anania e hap het
rakat. [11] Mi'i pe imu'etu Iesui to'e —
Anania ereĩne'en apo'e. Mi'i pote — Ta'i
areĩne'en Uika'iwat e. — Pyno epoĩ'ãm
no katu pono woro po'oro teran Iuta yat
kape mekewat mu'ap hãpyk takat rotiat yat
kape e. Put'ok'ere Iuta yat piat hawyi ti
aru etikat Sauru e hap het rakat tawa Tasu
piat wemotag hat. [12] Katu pono tohẽtup
ta'yn mesup uhowawi e. Mio Sauru ta'a
kasa ra'yn tomu'etu ewawi Anania e. Pyno
ereke to'yat piat hamuat hap kape ta'a
kasa ra'yn tomu'etu e. Epo wuat tomoeha
pytig hamuat hap toikuap ta'yn tomu'etu
e Anania pe. [13] Mi'i hawyi Anania tiwesat
— Uika'iwat e uruikuap kahato ti mekewat
miit e. Ta'i yt naku i kahato ti mekewat
Sauru e. Ta'i irania'in henoi kahato uhepe
mekewat miit etiat — Mi'i miit wyti Iesui
mohey haria tawa Ieru sarẽi miaria mosa
ty'i saty'i hat sese wyti i'atu'e. [14] Mesup
ta'yn wyti tut urupo'i po'i hamo Uhyt e.
Ta'i pa'i kororia mipo'oro ti Sauru urupy-
hik hanuat e Anania. [15] Mi'i hawyi Iesui
to'e — Ta'i atikuap ta'yn wen ma'ato ereto
ro Sauru kape katu pono uipo piat ra'yn
wyti mi'i. Uimi'airo sese ra'yn mi'i e.
Ta'i atipo'oro wyti aru Sauru wuat'i ywa-
nia kape uhenoi hamo e. More kuaria
piat uimo herep hamo wyti aru atipo'oro
Sauru e. Isareu ywania pe i'ewyte ira-
nia'in ywania pe ti aru atipo'oro mi'i miit
e. [16] Ma'ato ti aru uimoherep turan aikope
aikope toto hap tote toho'opot kahato aru
uhetiat uhehay enoi hap upi e. Yt tuwe
mõti hin i ti aru uhet moherep miit'in miat
turan e. Mi'i pote ti aru toho'opot kahato
uimo herep wuat'i ywania puo turan e.
Ho'opot kahato hap wyti aru atomoherep
Sauru pe e Iesui Anania pe. [17] Mi'i hawyi
toto ra'yn Anania Sauru kape Tupana piat
topo'oro hap ewy. Put'okto'e hawyi Anania
tuweponug hawyi to'e — Uiwy'ok Sauru e
Aika'iwat Koro Iesui uipo'oro mesup emoe-
hãite hamo e. Ga'atpo tuwemoherep epe
mu'ap upi e. Mi'i Miit uipo'oro mesup katu
pono toiky'esat kahato ehapytig sese hap
i'ewyte tutum neran epe Topã'ãu Wakuat
yn e Sauru pe Anania. [18] Mio tã e hawyi
hewo ra'yn pira pe ewywuat Sauru eha pyi
hawyi ihapytig i ra'yn hawyi i'ãpe'ok'am
na'yn hawyi Anania het'ok ta'yn y'y wo.
[19] Mi'i hawyi ti Sauru tenuk i ra'yn. Waku
hawyi hesaika i ra'yn.

Mi'i hawyi Sauru toĩne'en mot'i Iesui
mohey haria wywo tawa Tamaku pe. [20] Mi'i
hawyi itote tohenoi kahato haty wo — Iesui
ti Tupana Sa'yru sese e to'ywania Iuteuria
pe ta'atuwo'omu'e hawe Tupana mõtypot
yat pe. [21] Mio tã e pote te'ero'e to'ope —
Iesui mohey haria atu'uka hat ra'yn apo
meiũ i'atu'e. Pa'i kororia mipo'oro Iesui
mohey haria po'i po'i hanuat apo meiũ
miit i'atu'e i'ywania to'ope. [22] Ma'ato Sauru
henoi po'og ne'i wakuap. Toi'atumoperup'i
tehay wo tawa Tamaku piaria — Pywo pe ti
Iesui ti Tupana Mipo'oro Miit'in Porekuat
nuat e. [23] Toi'atumu'e kahato at ka'ap pote
— Wãi'i'atu'e ma'ato toi'atumu'e te hawyi
— To'iro wati'auka Sauru i'atu'e. To'iro
wati mo po'inik ihay sa'ag i'atu'e to'ope
Iuteuria. [24] Ma'ato Sauru tikuap ta'yn i'atu'e
hap tetiat to'auka irane hap. Mi'i hawyi
topopy teran tawa Tamaku pyi wen ma'ato
surara'in tipyhyp ta'yn mekewat oken'ypy
wato i'auka hamo. [25] Ma'ato wãtym na'yn
hawyi Iesui mohey haria tipo wyro ra'yn
iwẽtem hap ete yrysakag wato pe. Ta'a
tu mo'apyk ta'yn yi kape haity pe tawa
ekurara ywaiti rakat sakpo ta'a tue nõtem
na'yn Sauru yi kape.

[26] Tawa sakpo hawyi topopy ra'yn Sauru

tawa Ierusarẽi kape. Put'ok'e Sauru tawa
Ierusarẽi note hawyi toto teran Iesui mo-
hey haria wywo ma'ato yt te'e ru wehik
teran hin i Sauru ete kat pote te'eroken'ẽ
ipupi katupono yt ta'atumohey i te Iesui
mohey hano toĩne'en hap pote. 27 Ma'ato
mekewat mehĩ Panãpe tipo wyro kahato
Sauru. Mi'i hawyi motpo'o roria 12 ok
takaria kape totioto Pauru imohey Iesui
etiat hap enoi hamo. Mi'i hawyi Panãpe
to'e i'atuepe — Aika'iwat Iesui ti tuwemo
herep ta'yn Sauru pe tawa Tamaku kapiat
mu'ap tote e Panãpe. Mi'i tote ti ta'akasa
ra'yn Aipotypot Iesui kape e. Mi'i hawyi
ti ai'ewy ra'yn toimohey Iesui e. Pywo
ti rat Iesui mohey hat sese wo mio Sauru
e. Ta'i tohenoi kahato ra'yn Iesui tawa
Tamaku piaria pe e Panãpe. 28 Mi'i hawyi
motpo'o roria 12 ok takaria — Waku ka-
hato i'atu'e. Mi'i hawyi Sauru topyhu'at
i'atu wywo ra'yn. Mi'i hawyi hewyry ka-
hato i'atu wywo ra'yn tawa Ierusarẽi me.
Karãpeĩ tuwat Ierusarẽi myi hawyi Sauru
toto i'atu wywo i'atue wyry hap upi Iesui
ehay moherep hamo. 29 Mi'i hawyi Sauru
tomoherep kahato ra'yn tehay wakuat Iesui
etiat yne miit'in me. Yt uwe pupi i ra'yn
token'ẽ — Tupana Mipo'oro Ahehakyera'at
hat ti Iesui e torania pe Sauru.

Mi'i hawyi itote Sauru henoi kahato ito-
tiaria Kereku pusu kuap haria pe. I'ewyte
yne Iesui etiat tohenoi at ka'ap kahato. Yt
ipo hep hin i. Mi'i hawyi apo apo'i'atu'e
Sauru pe i'atu mikuap ok tã niatpo sese
sehay wen ma'ato waku pe yne toi'a tu
wesat. Mi'i hawyi tu'uka kahato teran ta'a
tuehay wo. — Pyno waku wati'auka meke-
wat Sauru i'atu'e to'ope. 30 Mi'i hawyi Iesui
potmu'eria tikuap ta'yn Sauru auka teran
itotiaria piat hap. Mi'i hawyi Sauru ta'a
tue reto ra'yn wẽtup tawa kape mekewat
tawa Sesareia kape i ra'yn. Mi'i hawyi tawa
Sesareia pyi ta'atupo'oro mehĩ Sauru y'y
wato sakpo ra'yn tetawa Tasu e hap kape
i ra'yn yara puo. 31 Mi'i hawyi Iesui mohey
haria waku pe i ra'yn tukupte'en tawa Ieru
sarẽi me katupono i'atusaty'i saty'i haria
i'atu'uka teran haria i'atu pohep porap'i
pote. Waku i'atu'e to'ope. Mi'i hawyi te'e
ru we moe saika kahato ra'yn Iesui mohey
hawe. I'atuwepit ra'yn. Mi'i hawyi yt uwe
pupi i te'eroken'ẽ.

32 Mekewat e'at pe Peteru hewyry i ra'yn
yne tawa puo Iesui mohey haria pakup i
rakaria Tupana mimowakuaria miit'in upi
ikuap hamo. Meiũran put'okto'e tawa Irita
pe. Mi'i tote toĩne'en Iesui mohey haria
wywo. 33 Mi'i hawyi itote Peteru tipuẽti
Eneia e hap het rakat 8 i'aman mot pe
toĩne'en yni pe at ka'ap yt hewyry kuap
i rakat pote. 34 Mi'i hawyi to'e Peteru
tope — Mehĩ Eneia e Aipo rekuat Iesui ti
emopoĩ'ãm na'yn mehĩ e. Pyno epoĩ'ãm no
uhyt hawyi eti'okpo'i ro e'yni hawyi ewyry
ro e Peteru tope. Mio tã e hawyi meremo
ipoĩ'ãm. 35 Karãpeĩ tawa Irita piaria i'ewyte
Tawa Saruna piaria te'era'akasa Iesui mimo
poĩ'ãm kape hawyi te'eruwemorem kahato
Aika'iwat kape. Te'eruwat ra'yn ta'atuetu
panaria kaipyi.

36 Mi'i hawyi tawa Iope pe wẽtup ok hary
poria Iesui miky'esat nug hat toĩne'en. Mi'i
ti mana Turaka e hap het rakat. Mi'i hary
poria inug waku kahato at ka'ap. Toi'a
tu po wyro kahato miit'in miwaure ko'i.
Toi'a tupoi hesy'at rakaria. Iwese kahato
hap toimo herep yne ihaky'e'i rakaria pe.
Toi'a tu po wyro hatek takaria. Teka re'en
ahyt toimõ'ẽ yt hekat i rakaria pe. Wẽtup
het Tapita i'atu'e Kereku pusu kuap haria.
37 Ma'ato mekewat e'at i'ahu kahato ra'yn
hawyi mana Turaka iku'uro ra'yn. Mi'i
hawyi wẽtup ok tei i'okpuk hawyi okipy
ywaiti tote ta'atupag iku'uro rakat. 38 Mi'i
hawyi Iesui potmu'eria tawa Iope totiaria
tikuap ta'yn Peteru ieĩne'en tawa Irita piat
hap. Tawa Irita yt pya hin i tawa Iope kaipyi
toĩne'en. Mi'i pote ipotmu'eria tipo'oro
ihainia typy ok Peteru kape kat hamo mer-
emo. Ta'a tu puẽti hawyi — To'iro tawa
Iope kape meremo Peteru i'atu'e. Mi'i pote
meremo toto ra'yn i'atuwywo. 39 Mi'i hawyi
put'ok'e ra'yn itote hawyi Peteru ta'a tue
ra'am okipy ywaitiat kape. Itote hiwu ko'i
te'eruwak kahato ta'atupowyro hat mana
Tapita iku'uro hap haty kahato i'atuete
pote. Mi'i hawyi hiwu ko'i timo herep
Peteru pe iku'uro rakat minug sokpe ko'i
mana Tapita miium i'atuepiat sa'awy'iwuat
ko'i — Mimi i'atu'e mi'i tã mana Tapita
tum tominug sokpe uruepe sa'awy'i urueha
ky'e'i pote i'atu'e ta'atuwak popuo. 40 Mi'i
hawyi Peteru to'e i'atuepe — Mana'in pywo
ti rat atikuap ta'yn e. Pyno uhehay teran
Tupana wywo e. Pyno ui'atoiat mesuwe po-
rap'i e. Tuwat hiwu ko'i itote pyi hawyi Pe-

teru tuwepỹ'ãtutuk hawyi to'e — Iesui e eti-
moieĩne'en i ro mana Tapita e. Mi'i hawyi
tuwemorem i'okpuk takat kape hawyi to'e
— Mana Tapita epoĩ'ãm no gu'uro pyi
e. Mi'i hawyi mehit'e ra'yn mana Tapita
hawyi teha'at ra'yn Peteru kape. Mi'i hawyi
mana Tapita tuwe'ã pe'ok'am na'yn te'yni
pyi. 41 Mi'i hawyi Peteru tat mana Tapita ipo
ete hawyi toimo poĩ'ãm na'yn he'yni pyi.
Mi'i hawyi ta'am na'yn. Mi'i hawyi Peteru
ti'atukaykay imohey haria itotiaria i'ewyte
hiwu ko'i. Put'ok'i'atu'e hawyi toimoherep
mana Tapita i'atuepe. 42 Meiũran meke-
wat sehay yne Iope piaria tikuap Iesui piat
mana Tapita moieĩne'en pakup i ra'yn hap
hawyi ti ta'a tu mohey kahato ra'yn Aipo
typot Iesui. 43 Mi'i hawyi Peteru topy hu'at
pot'i tawa Iope pe towy'ok Simãu yat pe
mekewat miat atukã'ã hat yat pe toĩne'en.

Yne mesuwat atikuap hawyi atiwan
mesuwe uito Iruka.

10

1 Mekewat e'at pe toĩne'en tawa Sesareia
pe wẽtup ok surara'in akag Kuneriu e hap
het rakat. Typy'i kahato iwat hesu ra ra'in
ko'i. Mekewat Itaria ywania esura ra'in
ko'i akag wo toĩne'en tawa Sesareia pe.
2 Surara koro Kuneriu ti waku hap nug ka-
hato hat toĩne'en i'ewyte topy'a pywiat Tu-
pana mohey hat sese toĩne'en. Yne i'yat pi-
aria imẽpyt'in ihary'i Tupana mohey haria
tukup te'en itote. Surara Kuneriu timõ'ẽ
kahato tekat ko'i Iuteu ywania ihaky'e'i
rakaria pe. Ihay kahato at ka'ap Tupana
wywo topy'a pyi mi'i miit. 3 Wẽtup e'at pe
surara Kuneriu topotpap kahu ra'yn hawyi
wãtym'i kape ta'a kasa ra'yn tomu'etu Tu-
pana mipo'oro atipy kaipywiat hap kape.
Mi'i hawyi atipy kaipywiat sut hat to'e
— Surara Kuneriu ereĩne'en apo'e. 4 Mi'i
pote Kuneriu gyt'e hawyi teha'at kahato
ra'yn Tupana mipo'oro atipy kaipywiat
kape hawyi toiwesat — Areĩne'en meiũpe
Uika'iwat e. Kat e hap som Tupana tiky'esat
atunug hap e. Mi'i pote mekewat atipy
kaipywiat tiwesat — Mehĩ e pywo ti rat ehay
tewawiat hap kape ti Tupana tuwehum ka-
hato e. I'ewyte emimõ'ẽ ihaky'e'i rakaria
powyro hap ko'i Tupana mowepit kahato
hap topy hu'at mehĩ e. Tuwehum kahato
tomõ typot hap eminug ko'i ete mehĩ e.
5 Mi'i tupono toiky'esat etipo'oro epotpo'o
roria tawa Iope kape hap e. Mi'i totepyi
toiky'esat eti'a tu kaykay temiit'in Simãu
Peteru ewawi mehĩ e. 6 Hemiit Peteru ti
toĩne'en wẽtup ok Simãu yat pe y'y Ukyt
Koro hy ẽpekiat ieĩne'en hat yat pe e. Miat
pe mokã'ã nug hat yat pe toĩne'en mekewat
y'y wato ẽpekiat tote e. Pyno etikaykay
ro mekewat Peteru ewewawi mehĩ emu'e
hamo katu pono Tupana tiky'esat etunug
hap e atipy piat surara akag Kuneriu pe.
7 Mio tã to'e hawyi ta'aipok i ra'yn atipy
kape. Mi'i hawyi surara akag Kuneriu
tikaykay tuwe wawi typy ok temiit'in sese
i'ewyte temiit sese surara kawiat Tupana
mohey kahato hat toikaykay. 8 Toi'a tu
kaykay tuwewawi temiit'in sese mye'ym ok
hawyi toimoherep tomu'etu wuat i'atuepe.
Mi'i hawyi — Pyno mũki'ite woro ho'o
po'oro tawa Iope kape mekewat Peteru kat
hamo e i'atuepe. 9 Ihot'ok hawyi tuwat
ra'yn Peteru kat hamo. Atposake porap tu-
ran put'ok'i'atu'e ra'yn mekewat y'y wato
ẽpekiat yt pya hin i mekewat Simãu yat
ete. Mi'i turan Peteru ta'am na'yn getap
okipy ywaiti rakat rote Tupana wywuat
tehay hamo e. 10 Mi'i tote hesy'at kahato
Peteru tomi'u nug Simãu miat turan. Mi'i
hawyi tomu'etu wuat ewy ta'a kasa. Mi'i
turan teha'at atipy kape. 11 Mi'i hawyi
ta'akasa ika'a atipy pe oken'ypy ewywuat.
Mi'i puo mysop iwato rakat ikytsig nakat
ewywuat ta'akasa ika'a pyi ta'apyk yi kape
hap ta'a kasa 4 haity i'apy etiat rakat ta'a
kasa. 12 Mi'i mysop kytsig muo Peteru
ta'a kasa kat ko'i kat ko'i mi'u pu'i ko'i yt
naku i to'y wania mi'u wuat rakat kape
ta'a kasa. Moi ko'i Uruwu ko'i ga'apy piat
ipyt etiat hewyry rakat ko'i yt naku i Iu-
teuria mi'u wuat rakat ko'i kape ta'a kasa
tomu'etu. 13 I'ewyte toikuap sehay atipy
kaipyi — Peteru e epoĩ'ãm no hawyi eti'a
tu'uka ro meimẽwat mi'u emi'u wo mehĩ
e. Ehu'u ro uimiium emi'u wuat mi'u pu'i
e. 14 Ma'ato Peteru tiwesat — Yt naku i
rat mi'i ewywuat uimi'u pu'i Uika'iwat e
katupono meimẽwat ipu'i yt naku i aimi'u
wo aito Iuteuria ywania pote Mehĩ e. Ta'i
uimotag hap upi mesup te yt karãpe i mi'i
tã meimẽwat mi'u pu'i ewywuat atu'u pãi
Uhyt e. Yt naku i mi'i aimi'u wo e. 15 Mi'i
hawyi toikuap pakup i sehay atipy kaipy-
wiat — Wãi mio tã ere tei'o e katu pono
kat ko'i kat ko'i pu'i Tupana ti'atumowaku

kahato mi'i pote waku kahato yne aimi'u
wo e. 16 Mye'ym mo ta'akasa tomu'etu wuat
ewywuat hawyi ta'aipok i ra'yn mekewat
sokpe kawiat miat eiam. 17 Mi'i hawyi Pe-
teru tuwa nẽtup kahato — Kat e hap som
Tupana to'e teran uimu'etu e. Kat ko'i
som toimo herep teran uhepe e tuwepe
tuwanẽtup kahato hawe. Mi'i turan surara
Kuneriu mi'a tu po'o roria wẽtup ywania
put'ok'i'atu'e ra'yn itote. Ma'ato mi'i ywa-
nia wywo yt karãpe i Iuteuria i'atuehay.
18 Mi'iria oken'y pyke pyi te'e ru watka —
Simãu Peteru toĩne'en apo meiũpe i'atu'e.
19 Mi'i turan Peteru tuwa nẽtup tumu'etu
wuat kape hawyi Tupana Pã'ãu to'e tope
20 — Pyno ereto ro i'atuewawi e. Yt ereken'ẽ
tei'o i'atu pupi katu pono uimi po'o roria
yne meimuẽ wuaria e Tupana Peteru pe.
21 Mi'i hawyi Peteru ta'apyk getap okipy
ywaitiat kaipyi yi kape. Mi'i hawyi to'e
i'atuepe — Uito ti meiũ eimikat e. Kat hamo
uikat eipe e i'atuepe. 22 Mi'i hawyi ta'a tu
wesat — Ta'i uruka'iwat Kuneriu urupo'oro
ewawi uhyt i'atu'e. Uruka'iwat ti 100 ok
surara akag wo ieĩne'en hat urupo'oro mehĩ
i'atu'e. I'ewyte uru'akag ni Tupana mo-
hey kahato hat toĩne'en i'atu'e. Toimõ
typot Etupana yn i'atu'e. Waku kahato
urupo'oro hat. Hãpyk yn nug wuat'i e'at
piat hat uhyt i'atu'e. Yne e'ywania Iu-
teuria uruetawa totiaria ikuap uruka'iwat
Kuneriu ewaku hap i'atu'e. Ga'atpo ti Tu-
pana Pã'ãu Wakuat ihay kahato uruka'iwat
pe — Etikaykay ro uhemiit Peteru e'yat
kape enãpin hamo e uru'akag Kuneriu pe
i'atu'e. Mi'i pote mesup ti urupo'oro ewawi
toiky'esat ereto tewawiat hap mehĩ i'atu'e
Peteru pe. 23 — Pyno meiũpe ro ehewãtym
hawyi mũki'ite waku watuwat eika'iwat yat
kape e. Pyno eiwehyt'ok to uhyt'i'in e Pe-
teru meimuẽwat Itaria ywania pe. Ihot'ok
hawyi toto ra'yn Peteru i'atuupi i'ewyte
Iesui potmu'eria tawa Iope piaria irania'in
tuwat Peteru upi.

24 Wẽtup e'at pe tuwat hawyi put'ok'i'a
tu'e ra'yn tawa Sesareia pe. Mi'i tote mehĩ
Kuneriu hekatup kahato ra'yn Peteru ihay
kuap hamo. Mi'i pote toi'a tunug yne ka-
hato to'y wot'in toty'in towy ria'in toi'a tu
kaykay Peteru ehay kuap hamo to'yat kape.
25 Mi'i hawyi Peteru put'ok'e Kuneriu yat
e'oken'ypyke hawyi meremo Kuneriu tuwe
pỹ'ã tutuk howa kape tepiat Peteru mõty-
pot hamo ma'ato Peteru timo poĩ'ãm ne'i.
26 Mi'i hawyi to'e — Wãi yt uimõtypot tei'o
Tupana ewy mehĩ kat pote uito miit kawiat
e'ewywuat e. 27 Mi'i hawyi i'yat pe Peteru
teke to'oehay to'oehay popuo. Mi'i hawyi
put'ok'i'a tu'e ra'yn okipy koro tote hawyi
Peteru teha'at hawyi i'atu kahato miit'in
tukupte'en itote Itaria ywania. 28 Mi'i hawyi
Peteru tuwẽ powat i'atue wawi — Uhyt'i'in
mana'in e yt naku i wyti uruto Iuteu ywania
irania'in ywania wywo to'oe waku i'atu'e
ti urueko enoi haria uruepe e. Ha'a wy
tepyi mio tã i'atu'e uruepe urumu'e haria
are wen ma'ato ga'atpo Tupana tomoherep
uhepe tehay sese mi'i hap ete. Mio tã
to'e — Peteru e yt etimohit rei'o wẽtup
ywania e. Yt naku i ei'y wania yt ere
tei'o irania'in ywania pe e uhepe e. Yt
Tupana mi'ai roria ei'y wania yt ere tei'o
wẽtup ywania pe e Tupana uhepe e. 29 Mi'i
tupono ti ariot meremo ehowawi mesup
eimiky'esat ewy e. — Yt naku i areto ei'yat
kape yt are'e hin i uikaykay haria pe e.
Yt urueko ewy i pytkai ariot ra'yn mehĩ'in
mana'in e. Ma'ato kat hamo uikaykay hap
yt atikuap hin i te e. Pyno ewehenoi ro
kan hamo uikaykay meikowo hap e Peteru
surara Kuneriu ywania pe. 30 Mi'i hawyi
Kuneriu tiwesat — Mehĩ Peteru e ga'atpuo
re ga'atpo wãtym'i uhehay Tupana wywo
meiũpe ui'yat pe turan ara'a kasa wẽtup
ok miit hesokpe mehit kahato rakat kape
e. 31 Mi'i miit to'e uhepe atipy kaipyi —
Kuneriu e Tupana tikuap kahato ra'yn ehay
tewawiat hap e. Ta'i Tupana tikuap ta'yn
ihaky'e'i rakaria piat ekare'en mõ'ẽ hap
mehĩ e. 32 Mi'i pote waku etipo'oro emiit'in
tawa Iope kape Tupana emiit Simãu Peteru
kat hamo e. Mi'i miit toĩne'en wẽtup ok
Simãu y'y wato hy ẽpekiat ieĩne'en hat
miat pe mokã'ã hap nug hat yat pe e ti
uhepe atipy kaipywiat e. 33 Mi'i hawyi
meremo woro kaykay uruewawi Tupana
miky'esat ewy e. Pywo ti rat waku ka-
hato eriot hap mehĩ e. Mi'i pote ti urutu
wa'a tunug kahato meiũpe mesup ehay
kuap hamo mehĩ e. I'ewyte ti uruikuap
ta'yn Tupana toĩne'en meiũpe hap e. Mi'i
pote ehenoi ro uruepe aikotã som yne yne
imiky'esat ewywuat hap e surara Kuneriu
Peteru pe. 34 Mi'i hawyi Peteru to'e tehay
wo — Mehĩ'in mana'in e mesup ti atikuap
sese ra'yn Tupana wuat'i ywania ky'e hat
koro toĩne'en hap e. Ta'i toi'a tu ky'e

wuat'i miit'in pãi e. Sa'a wy'i uruto Iuteu ywania Tupana miky'e ko'i tukupte'en hap kape yn arewanẽtup e ma'ato koitywy atikuap ta'yn aikotã to'o'e wy'ewy toi'a tu ky'e wuat'i pusu kuap haria topy'a pe uruky'e hap ok tã ne hap atikuap ta'yn e Peteru surara Kuneriu Itaria ywania pe.
35 Ta'i Tupana tuwehum kahato yne tama kaipy wiaria tomohey haria ete. Wakuap nug haria ete tuwehum hap atikuap ta'yn e.
36 Mesup ta'yn Tupana tipo'oro ra'yn uru'y wania pe temiit Iesui wuat'i ywania ehakye ra'at hanuat e Peteru. Koitywy ti Tupana Mipo'oro topyhu'at aipu'ap Tupana kapiat hat e. Mesup mio tã e Tupana wuat'i pe — Koitywy waku ra'yn eweiõ'ẽ uhowawi katu pono Uha'yru Iesui tunug na'yn aiwo'opiat wo'o wese hap e. Ta'i mesup ti aiwo'oe waku hap tutunug na'yn e. Sa'a wy'ite ti uruepe Isareu ywania pe yn mio tã e ma'ato mesup wuat'i ywania pe mio tã e — Uhemiit Iesui ti atunug na'yn Wuat'i Pore kuaria Porekuat no e Tupana wuat'i pusu kuap haria pe e Peteru.
37 Ta'i eweikuap ta'yn ni yne Iesui tawa Nasare piat ieĩne'en hat etiat e katu pono sa'a wy'i yne tawa Iuteu kaipy wiaria henoi kahato ra'yn heĩne'en i hap ehepe e. Sa'a wy'i ahet'ok hat Iuwãu het'ok Iesui. Mi'i hawyi Iesui ha'a wynug na'yn topotpap hap uruetama Karireia pe e. Mi'i hap etiat yne eweikuap ta'yn e.
38 Mi'i tote sa'a wy'i Tupana tum na'yn yne tesaika hap. — En ni Uimi'airo miit'in yne Ehakyera'at hanuat e. Mi'i pote woromoieĩ ne'en Uipã'ãu Wakuat no e Tupana sa'awy'i Iesui tawa Nasare piat pe e. Mi'i hawyi hewyry kahato urumu'e hamo urumoe hãite hamo uruwo'oe waku hamo wakuap yn nug hamo ahiagnia yne atusiu hamo katu pono Tupana Pã'ãu Wakuat toĩne'en iwywo uhyt'i'in mana'in e Peteru.
39 Iesui tawa Nasare kaipywiat kape ti uruta'akasa kahato ra'yn mana'in uhyt'i'in e. Pywo ti Mi'i Miit ehay yne ti uruikuap ta'yn yi Iuteu piaria etama pe tawa Ieru sarẽi me hewyry hap upi e. Mi'i tote ti ta'atu'auka sa'ag na'yn aria'yp posak ete Tupana emiit e. Yt naku i kahato ti ta'atunug Uruwy pe e.
40 Ma'ato miit'in mi'auka Tupana tomo poĩ'ãm i ra'yn gu'uro pyi pãi e. Ta'i mye'ym e'at toĩne'en gu'uro piat hawyi tuwẽtem i ra'yn Ha'yru e. Ta'i heremo kahato pãi are katupono tuwẽtem gu'uro pyi hawyi ti ipiit sese kape ara'akasa yne uito e Peteru.
41 Mi'i Miit Iesui tuwemoherep uruepe e. Uruta'a kasa ra'yn urutoria yne imi'airo ko'i sese. Ipiit sa'a wy'iwuat ihãite kahato i ra'yn e. Ma'ato ti irania'in yt imohey i haria pe yt tuwe mo herep i e. Mi'i pote yt yne i miit'in te'e ra'a kasa Iesui tuwẽtem hawyi ma'ato uruto ipotmu'eria sese uruta'akasa kahato Iesui piit sese kape e. Urutenuk ta'yn iwywo pãi. Urutu we sa po'u ra'yn iwywo toĩne'en i ra'yn hawyi pãi e Peteru.
42 Mana'in mehĩ'in mio tã e Tupana ahepe mesup — Koitywy atimo py hu'at Uha'yru wuat'i miit'in eropo'ok hanuat e. Uha'yru ewaku hap yn put'ok'e uwe waku uwe yt e hap enoi uhepiat hamo e. Uha'yru yn waku wuat'i ywania pat'ok pat'ok hamo sio uhemiit sese sio yt e hamo e. Katu pono meiũran map haria i'ewyte ihãite rakaria te'e ro py hu'at Uha'yru po puo irane uimohey haria sese sio yt hap enoi hamo e Tupana e Peteru. Koitywy Tupana urupo'oro ehowawi mehĩ'in mana'in katu pono toikuap teran eipe Tosa'yru mohey haria wo sio yt hap. Mi'i haype Tupana urupo'oro Tosa'yru moherep uruehay wuat hamo ehowawi wẽtup ywania pe e Peteru.
43 Mi'i pote yne tomohey haria minug sa'ag ko'i toipuruk kuap ta'yn aikotã sa'a wy'i wuaria Tupana ehay enoi haria mienoi ewy — Atipo'oro aru Iesui Wuat'i Ywania Ehakyera'at hanuat i'atu'e hap ewy e Kune riu'in me.
44 Mio tã e Peteru turan Tupana Pã'ãu Wakuat put'ok'e ra'yn ikuap haria pe.

45 Mi'i hawyi ipotmu'eria Peteru wywo hewyry rakaria Iuteu ywania te'e ru wa nẽtup kahato hawyi — Pywo ti rat Tupana tum na'yn Topã'ãu Wakuat surara Kuneriu ywania pe yt uru'ywania hin i mi'iria pytkai i'atu'e te'e ru wa nẽtup hawe.
46 Tupana Pã'ãu Wakuat teke hawyi i'atuehay wẽtup pusu puo. Wẽtup pusu puo ra'yn Tupana Pã'ãu Wakuat kaipyi i'atuehay itotiaria. Mi'i hawyi itotiaria timõtypot kahato ra'yn Tupana.
47 Mi'i hawyi Peteru to'e to'ywania Iuteuria pe — Ewei'akasa ro aikotã mesup Tupana tum na'yn Topã'ãu Wakuat Itaria ywania piat hap e aikotã tutum ahepe sa'a wy'iwuat hap ewy mehĩ'in mana'in e. Mi'i tupono apo waku wati'a tu set'ok mi'iria y'y wo sio yt e Peteru to'y wania pe. Mi'i hawyi — Waku i'atu'e.
48 Mi'i pote Peteru to'e surara Kune riu'in me — Mesup

ta'yn waku woro ho'o set'ok Iesui set no uhyt'i'in mana'in e Peteru. Mi'i hawyi toi'a tu set'ok Iesui mohey haria. Mi'i hawyi i'atu'e Peteru pe — Eropy hu'at ro meiũpe uruwywo mehĩ mimi i'atu'e. Mi'i hawyi Peteru toĩne'en porap'i itote wẽtup ywania wywo.

Mi'i hap ewy Kune riu'in te'e ro py hu'at Iesui mohey haria wo. Atiwan yne mi'i tã etiat mesuwe uito Iruka.

11

1 Mi'i hawyi irania'in 12 ok takaria tikuap ta'yn aikotã wẽtup ywania timohey Tupana ehay Peteru wẽ pywiat hap. Mi'i hawyi meremo yne yi Iuteu piaria Iesui mohey haria — Pywo ti rat mesup ta'yn irania'in ywania — Uruimohey ehay Tupana i'atu'e ai'y wania ewy i'atu'e to'ope. 2 Mi'i hawyi ta'aipok Peteru tawa Ierusarẽi kape yi Sesareia kaipyi hawyi irania'in Iesui mohey haria Iuteu ywaniaria sese i'atu py'ahak Peteru ete katu pono toi'a tu mu'e ra'yn irania'in ywania pote. 3 Put'ok'e Peteru hawyi ta'a tuewãi kahato — Kat pote som ewyry irania'in ywania wywo uhyt i'atu'e. I'ewyte kat hamo erenuk wẽtup ywania wywo uhyt i'atu'e Peteru pe. 4 Mi'i hawyi Peteru henoi kahato tewyry yne ra'yn hap i'atuepe. 5 Mio tã e toi'a tu wesat — Uhyt'i'in mana'in waku kahato Tupana katu pono tawa Iope pe toimo herep uhepe tehay. Ga'atpo areĩne'en tawa Iope piat turan areto uhehay Tupana wywuat hamo e. Mi'i hawyi itote herewe kahato ara'akasa uimu'etu atipy kaipywiat sokpe iwato rakat kawiat heiam 4 haity hẽpe etiat rakat. Mi'i ta'apyk uhowawi atipy kaipyi saity ko'i upi. Mi'i hap kape ara'a kasa uimu'etu. 6 Mi'i hawyi araha'at hawyi ara'a kasa mekewat mysop puo miat topyt wuat hewyry rakat ko'i. Mi'i ko'i yt naku i yne aimi'u wo aito Iuteu ywania pote. Mi'i hap ko'i kape ara'a kasa. Araha'at hawyi itote moi ko'i i'ewyte weita ko'i hawyi uruwu ko'i yt naku i aimi'u wuat rakat ko'i kape ara'akasa. 7 Mi'i hawyi atikuap sehay — Peteru e epoĩ'ãm no hawyi eti'atu'uka ro emi'u wo uimiium ko'i hawyi etu'u ro e. 8 Mi'i hawyi atiwesat — Uika'iwat yt naku i atu'u mi'i ko'i are katu pono yt naku i watu'u mi'i aito Iuteu ywania pote e. Yt atiky'esat hin i mi'u pu'i meimuẽwat ko'i Uika'iwat are itote uimu'etu. Ta'i yt karãpe i mi'u pu'i yt naku i rakat mi'i atopag uiwẽ pe are uimu'etu e Peteru. 9 Mi'i hawyi to'e i uhepe ywaiti pyi sehay — Waku emi'u wo e Tupana epe pote waku etu'u mehĩ e uhepe e. Yt mi'u i yt ere tei'o Tupana mimowaku ko'i kape e katupono toi'atumowaku ra'yn meimuẽwat ko'i e. 10 Mi'i ewywuat ti ara'a kasa mye'ym mo herewe uimu'etu hawyi te'e ra'aipok i ra'yn miat sa'ag ko'i yt ai'y wania mi'u ewy hin i ko'i e. 11 Uimu'etu tokosap hawyi meremo ara'a kasa mye'ym ok miit kape oken'ypy tote put'ok'i'a tu'e Simãu yat pe yi Sesareia kaipywiaria surara akag Kuneriu mi'a tu po'oro ko'i uhowawi e. 12 Mi'i hawyi Tupana Pã'ãu to'e uhepe uipy'a pe — Ereto ro i'atu wywo Peteru e. Yt ereken'ẽ tei'o i'atu pupi e. Yt ere'e tei'o epy'a pe — Yt naku i areto wẽtup ywania wywo yt ere tei'o. Mi'i hawyi areto mekewat wẽtup ywania wywo. I'ewyte Iesui mohey haria itotiaria tipo'oro 6 ok ai'y wania uheywyt'in uhupi. Mi'i hawyi meiũran put'ok'uruto'e tawa Sesareia pe e Peteru. 13 Mi'i hawyi Kuneriu henoi ra'yn aikotã atipy kaipywiat henoi tepiat hap — Etikaykay ro tawa Iope piat Simãu Peteru e hap. 14 Mi'i ti aru henoi ehepe Eheha kye ra'at hat etiat i'ewyte emẽpyt'in me hawyi e'yat piaria pe tohenoi Eheha kye ra'at hanuat etiat e Kuneriu uhepe atipy kapywiat henoi tepiat hap etiat. 15 Mi'i hawyi itote ati'a tu mu'e surara Kuneriu ywania turan Tupana Pã'ãu put'ok'e kahato i'atue wawi hawyi teke i'atupiit puo i'atu py'a puo aikotã sa'awy'i ahowawi put'ok'e hap ewy aikotã sa'a wy'iwuat aito Iuteuria kapiat hap ewy put'ok'e to'ewy Tupana Pã'ãu meimuẽwat wẽtup ywania puo e. 16 Mi'i hawyi mi'i hap kape ara'akasa hawyi atikuap meremo Aika'iwat Iesui mienoi sa'a wy'iwuat aikotã hap e mio tã e — Iuwãu ni ehet'ok y'y wo mesup e. Ma'ato meiũran wyti aru Tupana ra'yn ehet'ok Topã'ãu Wakuat no ra'yn e hap atikuap i ra'yn e Peteru. 17 Aikotã ai'y wania pe Topã'ãu tutum hap ewy te ti mi'iria ywania pe tutum na'yn Topã'ãu Wakuat pãi e. Ta'atumohey ra'yn Aiporekuat Aika'iwat Iesui hawyi tutum na'yn Topã'ãu i'atuepe e. Mi'i tupono ti yt naku i aipyhyp ne'i Tupana miium i'atuepiat e Peteru Iesui mohey haria Iuteu ywania pe.

18 Ta'atukuap ta'yn Peteru mienoi hawyi

i'atu po'inik ta'yn. Mi'i hawyi te'e ro'e —
Waku kahato En Tupana i'atu'e katu pono
etum na'yn eieĩne'en hap wuat'i e'at piat
wẽtup ywania pe i'atu'e. Yt uruepe yn
i katu pono wẽtup ywania i'ewyte eti'a tu
morem na'yn yt naku i hap kaipyi i'atu'e
Iuteu ywania Tupana pe.

19 Sa'awy'i mekewat Etewãu auka hap e'at
pe mekewat Iesui mohey haria ho'opot ka-
hato hap e'at sa'awy'i miit'in Iesui mohey
haria te'eropopy kahato ta'atu'atu'uka hap
pupi. Tuwat tuwat kahato kat etawa kat
etawa kape te'eruwesytpok kahato wuat'i
tama kape. Irania'in tuwat yi ywypyi'a
y'y wato py'asetpiat Sipiri kape. Irania'in
tuwat tawa Antiokia kape. Irania'in tuwat
tama Wenisia kape. Put'ok ta'a tu'e hawyi
ta'a tu hytpok kahato sehay wakuat Iesui
etiat aikope aikope tuwat tuwat hap upi
wen ma'ato irania'in ywania itotiaria pe yt
ta'a tu henoi hin i. Ta'a tu'y wania Iuteu
ywania pe yn ta'atuhenoi Iesui etiat — Yt
naku i wati'atumu'e irania'in ywania i'atu'e
to'ope sa'awy'i pote e. 20 Ma'ato wẽtup e'at
pe Iesui mohey haria tawa Sirene piaria
i'ewyte yi a Sipiri totiaria tuwat kahato
tawa Antiokia kape. Put'ok'i'a tu'e hawyi
ta'atuhenoi ra'yn Kereku pusu kuap haria
pe — Iesui ti Tupana Mipo'oro Aiporekuat
nuat sese i'atu'e. 21 Mi'i hawyi Aika'iwat
Iesui ti'a tu po wyro kahato tuwe mo herep
hamuat hap ete. Mi'i tupono ti Kereku ywa-
nia pusu kuap haria te'eruwemorem kahato
ra'yn Ahehakye ra'at hat Iesui kape. Mi'i
hawyi typy'i kahato ra'yn imohey pakup
i haria wẽtup ywania Kereku pusu kuap
haria tukup te'en tawa Antiokia pe. 22 Mi'i
hawyi Ierusarẽi miaria Iesui mohey haria
tikuap ta'yn aikotã Kereku ywania i ra'yn
Iesui mohey hap. Mi'i hawyi mehĩ Panãpe
ta'atupo'oro tawa Antiokia kape. 23 Put'ok
to'e hawyi iwepit kahato topyhu'at — Ta'i
Tupana ti'a tu ky'e kahato mesuwat ywa-
nia aikotã toi'a tu ky'e uru'y wania hap
ewy kahato e Panãpe tuwepe — Ta'i tutum
ne'en ne'i Topã'ãu mesuwat wẽtup ywania
pe aikotã tutum uru'y wania piat pe hap
ewy te e to'y wania Iuteu pe. Mi'i hawyi
to'e Tupana pe haty wo — Waku kahato
ti rat En Tupana e. Pywo ti rat yt uwe i
po'og hegyi'at rakat ekai Tupana e Panãpe.
Mi'i hawyi Panãpe topy hu'at pot'i tawa
Antiokia pe hawyi toi'a tu nãpin kahato
Iesui mohey haria ipakup takaria — Mehĩ'in
mana'in e eweimohey ro eiku'uro hap kape
Aipo typot Iesui eipy'a pe e. Yt eiwe
mõti tei'o Aika'iwat ehay pupi e Kereku
pusu kuap haria pe. 24 Mi'i hawyi itotiaria
i'atupap kahato Iesui upi. Katu pono te'e
ra'akasa ra'yn aikotã Tupana Pã'ãu toĩne'en
kahato uhyt Panãpe ete hap e. Mi'i pote —
Waku kahato rakat ti aiwy Panãpe i'atu'e.
Ta'i toimohey kahato Iesui i'atu'e. Mi'i
pote te'e ru wehik kahato Panãpe mienoi
ete Iesui etiat. Ta'i tawa Antiokia piaria
ahyt timohey Iesui itote. 25 Mi'i pote mehĩ
Panãpe toto meremo ra'yn tawa Tasu kape
towy Sauru kat hamo. 26 Toipuẽti hawyi
totioto towy tawa Antiokia kape miit'in
mu'e hamo iwywo. Mi'i hawyi itote wẽtup
i'aman motpe tukup te'en miit'in atumu'e
Iesui etiat haype. Mi'i hawyi Iesui mohey
pakup i haria te'eruwa'atunug kahato itote
hawyi mehĩ Panãpe mehĩ Sauru ti'atunãpin
kahato Iesui mienoi nug hamuat hap ete.

Mi'i hawyi tawa Antiokia piaria Iesui
mohey haria ti'a tu mu'e kahato irania'in
itotiaria — Iesui ti Tupana Mipo'oro sese
Aipo typot nuat i'atu'e. Mi'i pote — Ta'i
Iesui mohey haria ti Ta'a tu ka'iwat Iesui
ewywuat kahato tukup te'en i'atu'e tawa
Antiokia piaria. Mi'i hawyi — Pyno waku
wẽtup set wywo urui'atuset'ok eipe i'atu'e.
Pyno ehet pakup ti Tupana Mipo'oro ko'i
i'atu'e Iesui mohey haria pe.

27 Mi'i hawyi mekewat e'at pe tuwat tawa
Antiokia kape tawa Ierusarẽi kaipyi Tupana
ehay moherep haria. 28 Wẽtup ok Tupana
ehay moherep hat ti mehĩ Akapu. Mi'i
ti'a tu mu'e kahato itotiaria — Pywo ti rat
meiũran irane ti yt kat i hin i hamuat
i'aman yne mesuwat yi tote toĩne'en e.
Mi'i hawyi ti aru mikoi ko'i topap kahato
hawyi yt kat hin i eimi'u topy hu'at aru e
Tupana uhepe e Akapu. Mi'i hap ewy topy
hu'at kahato aikotã to'e hap ewy meke-
wat morekuat Kautiu topy hu'at morekuat
pakup mo hap e'at pe ikahuro ra'yn i'aman
yne yi wato hap ok tã. 29 Mi'i pote Iesui
potmu'eria tawa Antiokia piaria te'e ro'e
to'ope — Yt naku i aiwyria'in Iesui mohey
haria yi Iuteu totiaria topap yne yt kat i
i'atu mi'u pote i'atu'e. Pyno waku wati'a
tunug kahato ahe'u'i i'ewyte aheka re'en
ko'i hawyi waku wati mõ'ẽ ahekat Iesui
mohey haria tawa Iuteu ywania ihaky'e'i

poity'i rakaria pe i'atu'e. [30] Mi'i hawyi
ta'a tu'a tunug na'yn ta'a tuekat ta'a tue'u'i
hawyi ta'a tu po'oro ra'yn Ieru sarẽi kape.
— Mehĩ Panãpe mehĩ Sauru waku kahato
eheroto mesuwat urumiium Iesui mohey
haria Ieru sarẽi miaria kape katu pono
eiperia ti uru'apykok haria sese i'atu'e. Mi'i
hawyi ta'atu'atupo'oro ra'yn mekewat ta'a
tumiium Iesui mohey haria akag ko'i kape
tawa Ierusarẽi kape yara puo mehĩ Panãpe
mehĩ Sauru upi.

Mi'i hawyi ahenoi mesuwe uimiwan me
uito Iruka.

12

[1] Mi'i hawyi mekewat e'at pe morekuat
Eroti tipo'oro temiit'in surara'in Iesui mo-
hey haria akag ko'i pog towo'opyhik hawe.
[2] Mi'i hawyi tesurara'in toi'atupo'oro wẽtup
ok Iesui potmu'e auka hamo Iuwãu eyke'et
Tiaku auka hamo. Ta'a tu puẽti hawyi ta'a
tu'auka ra'yn kyse'yp mo. [3] Mi'i hawyi Iu-
teuria tikuap Tiaku auka hap hawyi te'e ru
wehum morekuat ete ta'atumiky'esat ewy
kahato tutunug pote. Mi'i hawyi morekuat
tipyhik ta'yn Peteru mekewat man teneg u
hap e'at pe Iuteuria mowepit hamo. Totat
hawyi toipun na'yn ipyhik hawe. [4] Mi'i
hawyi 16 sura ra'in toipo rokpun i'apykok
hamo. Yt toiky'esat i Peteru tuwẽtem hap
haype. — Ienuk hap ikahuro ra'yn hawyi
ti aru aterut Peteru meiũpe miit'in tokpe
miit'in miky ry'i hamo e tuwa nẽtup hawe
morekuat. [5] Mi'i tupono po'og toimoheg
Peteru ma'ato Iesui mohey haria Peteru
wyria'in hẽtup haty wo Tupana pe ipowyro
hamo. [6] — Pyno mũki'ite waku Peteru
tut uhowawi e morekuat Eroti tuwa nẽtup
hawe. Ma'ato iheg me Peteru toket ne'i
sura ra'in typy ok po pe kokai kokai haity
ipo ete sura ra'in po pe. I'ewyte sura ra'in
oken'ypy hik haria tukupte'en. [7] Mi'i turan
Tupana mipo'oro atipy kaipywiat put'ok'e
oken'y pyke. Mi'i hawyi hẽtyhot ra'yn
itote. Mi'i hawyi Peteru toipetek hawe
toihymut — Epoĩ'ãm merep to uhyt e. Mi'i
hawyi ipoĩ'ãm na'yn hawyi mekewat ipo
etiat haity porop'e ra'yn. [8] Mi'i hawyi to'e
i Peteru pe — Ewo'okytyt hap po'i ro erepy
sokpe pag no e. Mi'i hawyi meremo tuwe
py sokpe pag. — Etopag no ekamisa wato
e. Mi'i hawyi to'iro uhupi uhyt e. [9] Mi'i
hawyi toto atipy piat ewat'ymo Peteru. Mi'i
hawyi — Ta'i uimu'etu apo pãi e sio herewe
e. Ta'i uimu'e poity'i kahato apo pãi sio yt e.
[10] Mi'i hawyi typy ok surara sakpo tokosap
hawyi oken'ypy wato asu kawiat iheg nakat
kape tuwat. Mi'i ti tuwewi ra'yn tuwe'oken
hyp'ok. Mi'i hawyi tuwe nõ'ẽ. Mi'i hawyi
tawa puat rote henõtem hat meremo yt
tuwekuap i ra'yn. [11] Mi'i hawyi tawa pu'ap
tote tuweran hawyi Peteru ete hot'ok'e i
ra'yn. Mi'i hawyi to'e tuwepe — Ta'i yt
uimu'etu hin i rasig pãi e. Koitywy wyti
atikuap kahato ra'yn morekuat Eroti po
pywiat Uika'iwat piat uhenõtem hap pãi e.
Ta'i mekewat atipy piat mipo'oro wyti iheg
nakat wo'o pyhyp hap pyi uipo re nõtem
na'yn e. Katu pono toĩ ra'yn mu'ap Iuteu
ywania piat ui'auka irane turan e Peteru
tuwa nẽtup hawe. [12] Hot'ok'e kahato hawyi
toto ra'yn Iuwãu Maku ty yat kape ra'yn.
Mi'i turan itotiaria te'eruwa'atunug kahato
ta'a tu hẽtup ka'ap Peteru powyro Tupana
piat hamo. [13] Mi'i turan Peteru kurara
okenhyp toi'ahyk ahyk. Mi'i pote mio apo
uwe i'atu'e hawyi toto i'atueropat hat mana
Hote oken'ypy kape ikuap hamo. [14] Mi'i
hawyi ihay ete toikuap. Mi'i hawyi ta'aipok
meremo irania'in kape henoi hamo. Tuwe-
hum moity'i haype yt toho'o oken hyp'ok
rokirẽ i ta'aipok. [15] Mi'i hawyi tohenoi
— Peteru ra'yn iuẽ tut oken'y pyke ra'yn
e. Ma'ato — Heso i aimo weu ka'i rat
i'atu'e. Mi'i hawyi mana Hote — Pywo rat
yt uheso i rat e. — Yt Peteru i i'atu'e
ma'ato iwat ipowyro hat atipy kaipywiat
i'atu'e. [16] Ma'ato ipuehay i ra'yn okenhyp
ete. Mi'i hawyi ta'a tu'o ken hyp'ok. Mi'i
hawyi — Peteru ti sio i'atu'e ra'yn. Mi'i
hawyi te'e ru wa nẽtup kahato. [17] I'atuehay
pirik pote topo wo — Eipo'inik to e. Waku
hawyi tohenoi i'atuepe aikotã me Toka'iwat
piat tenõtem iheg mywiat hap — Pyno
mesuwat ewehenoi uiwy Tiaku uheywyt'in
Iesui upiaria pe e. Mi'i hawyi toto ra'yn
wẽtup tawa kape i ra'yn. [18] Mi'i pytkai
he'ihot'ok hawyi tu'uka ra'yn Peteru pyhik
haria haipe kai to'ope — Aikope som Peteru
ta'a tu'e hawyi. [19] Mi'i turan Eroti tikuap
Peteru yt uwe i ra'yn hap. Mi'i hawyi
temiit'in toi'a tu po'oro ikat hamo. Ma'ato
yt toipuẽti i hawyi i'apykok haria toi'a tu
kaykay. Mi'i hawyi toi'a tu'apo — Kat pote
topopy hap kuap hamo. Mi'i hawyi Eroti
ti'atu'uka i'apykok haria surara'in yne. Mi'i

hawyi morekuat Eroti toto tama Iuteu pyi
tawa Sesareia kape. Mi'i tote ra'yn topy
hu'at. 20 Mi'i hawyi Eroti haiwot kahato
tawa Sitãu piaria ete. I'ewyte tawa Tiru
piaria ete. Toipyhyp teran na'yn mu'ap
kare'en erut i'atue wawiat hap. Mi'i pote
tõ'ẽ tõ'ẽ Eroti kape imowepit hamo. Mi'i
hawyi morekuat emiit Paraitu e hap meke-
wat morekuat yat koro eropat hat kape
tuwat sa'a wy'i imowepit hamo. Paraitu
waku e hawyi tuwat morekuat Eroti kape
imoperup i hamo — Waku ti eti'a tu ky'e
Tiru'in Sitãu'in i'atu'e katupono i'atumi'u
ko'i tut morekuat Eroti po pyi. 21 Mi'i pote
te'eruwa'atunug yne ra'yn tu'isaria. Mi'i
hawyi Eroti ta'atukaykay sehay wakuat nug
hamo. Wo'owese hap ta'atuky'esat ikaipyi.
Mi'i hawyi tut ra'yn morekuat esokpe ikahu
rakat puo. Mi'i hawyi ta'apyk i'atu py'a
setpe morekuat amyap tote. 22 Mi'i hawyi
tutumig to'oehay wo itote. Mi'i waku
hawyi — Ewat ehay wyti yt miit'in ehay
ewy i ra'yn. Tupana ehay ewy ra'yn i'atu'e
ta'atuehay wo. Mi'i hap po'og imiky'esat
ewy. 23 Wãi yt e hin i. Po'og tomohey
hap yn toiky'esat Tupana kai. Mi'i hawyi
meremo atipy kaipywiat Tupana mipo'oro
ti'ahyk. Mi'i hawyi ipyhu tek'e ra'yn ut
piat to'u pote. 24 Mi'i hawyi Iesui mohey
haria ti'atumu'e kahato Tupana ehay wo.
Mi'i hawyi tukupte'en na'yn itote imohey
pakup i haria. 25 Mi'i hawyi mehĩ Panãpe
Sauru wywo ta'atumõ'ẽ yne ra'yn mekewat
kare'en ihaky'e'i rakaria pe Ierusarẽi me.
Mi'i hawyi itote pyi ta'atuerut kurum iwasu
Iuwãu Maku tawa Antiokia kape.

Mi'i tã hap ewy are uito Iruka.

13

1 Mi'i hawyi tawa Antiokia pe tukup
te'en Iesui mohey haria. I'ewyte i'atu
mu'e haria Tupana ehay wuat ihay rakaria
tukupte'en. Wẽtup ok mehĩ Panãpe hawyi
wẽtup ok Simeãu i'atu wẽ powat Tapaiũ'ã
i'atu'e hap. Wẽtup Irusiu tawa Sirene
kaipywiat. Wẽtup ok Mana'ẽ morekuat
Eroti ty mẽpyt wat'yp'i hawyi wẽtup ok
Pauru mekewat sa'awy'i Iesui mohey haria
auka hat mi'i hawyi toran na'yn itotiaria
atumu'e haria. 2 Mi'i hawyi wẽtup e'at pe yt
kat i mi'u ta'atuky'esat. Ta'atuehay Tupana
wywuat hap yn ta'atuky'esat. Mi'i hawyi
mekewat e'at pe Tupana Pã'ãu wakuat to'e
i'atuepe — Ewetum no uhepe Panãpe Pauru
e. Ati'a tu po'oro mono miit'in atumu'e
hamo pya wuaria kape. Aikotã sa'a wy'i
ahenoi i'atuepe hap ewy te ti atiky'esat
mesup e Tupana Iesui mohey haria pe. 3 Mi'i
hawyi yt kat i ta'atu'u hawyi te'ereponug
mehĩ Panãpe Pauru ete. Mi'i hawyi ta'atu
hẽtup Tupana kape i'atuwat hamo. 4 Mi'i
hawyi Panãpe Pauru wywo tuwat ra'yn
tawa Sereusia kape Tupana Pã'ãu miky'esat
ewy. Mi'i tote tuwe hyt'ok yara wato pe
ra'yn tawa Sipiri kape y'y to'oran miat yi
kape. Ma'ato Iuwãu Maku mekewat Tu-
pana ehay wan nug hat ta'atuereto ta'atu
po wyro hamo. Mi'i hawyi Sereusia tote
tuwehyt'ok ta'yn yara wato pe tawa Sipiri
kapiat tuwat hamo y'y to'oran miat yi kape.
5 Mi'i hawyi put'ok'i'a tu'e tawa Sara mina
pe. Mi'i tote tuwat Tupana mõtypot yat
kape Iuteuria wanuat Tupana ehay mo-
herep hamo. I'ewyte Maku toĩne'en i'atu
po wyro hamo. 6 Mi'i hawyi ikohye wyry
ra'yn yne tawa ko'i upi y'y to'oran miat yi
sakpo tuwat yi upi. Mi'i hawyi put'ok'i'a
tu'e tawa Pawu pe. Itote ta'atupuẽti wẽtup
ok Iuteu Iesui ran e hap het rakat. Mi'i ti
paini kahato i'atu'e. — Uito ti Tupana ehay
enoi hat e hat ma'ato heso rakat. Toimo
herep kahato topo wo ma'ato yt pywo piat
i. Erima i'atu'e te'eruwẽpowat. Paini sese
i'atu'e. 7 Itotiat yi porekuat ti Sesiu Pauru
e hap toĩne'en. Mi'i e paini ti Iesui ran
e hap morekuat pohag nug hat. Itotiaria
aipo rekuat wyti tuwe'eg moity'i i'atu'e.
Mi'i hawyi put'ok'e itote hawyi morekuat
tikaykay — Atiky'esat kahato ti atikuap
Tupana ehay hap uhyt'i'in e Panãpe Pauru
pe. Ma'ato paini to'e morekuat pe. 8 — Yt
rei'o yt etikuap tei'o mekewat sehay Iesui
etiat katu pono yt toiky'esat i morekuat
tomohey Iesui hap e. 9 Mi'i hawyi Pauru
teha'at howawi paini kape haty wo Tupana
Pã'ãu esaika hap wywo. Mi'i hawyi to'e
paini pe. 10 — En wyti miit'in atuma'at
kahato hat e. Ahiag sa'yru ti en e. Eso
kahato ti en yne wakuaria ewanĩkap ti en
e. Karãpeĩ put'ok'e miit'in eti'a tu pyhyp
kahato Tupana kapiat hamuat e. 11 Mi'i pote
ti atipo'oro Tupana po eha pysasep hamo
e. Mio wyti aru yt era'akasa i at e Pauru
paini pe. Mi'i hawyi meremo ihapytig sasep
hap put'ok'e paini ete. Mi'i hawyi to'e —
Iypyryp ta'yn uhete ui'y kesat ro eipe e.

12 Mi'i pote morekuat ta'a kasa hawyi tuwa
nẽtup kahato — Tupana mienoi rat hesaika
kahato rat pãi e. Mi'i hawyi toimohey ra'yn
Iesui. 13 Mi'i hawyi tuwat ra'yn Pauru towy
ria'in nywo tawa Pawu pyi yi Pãwiria kape
yara wato puo. Mi'i hawyi put'ok'i'a tu'e
ra'yn tawa Peke pe. Mi'i hawyi put'ok ta'a
tu'e hawyi Iuwãu Maku tohok'iwat ra'yn
Ierusarẽi kape. 14 Mi'i hawyi Pauru i'ewyte
Panãpe tuwat i ra'yn tawa Pisitia kape tawa
Antiokia kape ikohye wyry miit'in mu'e
Iesui etiat hamo. Put'ok ta'a tu'e hawyi
Sapatu e'at pe tuwe hyt'ok mekewat Iuteu
ywania wo'o mu'e hawe. Mi'i tote te'e
ra'apyk Tupana mõtypot hamo. 15 Mi'i tote
mekewat Tupana yat piat miit'in akag tomo
wẽpap Musei wo'o nãpin yianmiat Tupana
mienoi toimo wẽpap. Mi'i hawyi toi'a tu
kaykay Pauru'in — Uiwy ria'in ewei'a tu
po'oro ro wẽtup ok eipy'a setpiat urumu'e
Tupana ehay wuat hamo e Pauru'in me.
16 Mi'i hawyi Pauru ipoĩ'ãm hawyi topoha
hawyi to'e — Ihot'ok ui'y wania e. Pyno
aito Isareu ywania Tupana mõtypot haria.
Mi'i pote eweikuap to uimienoi Tupana
ehay uhyt'i'in e. Aikotã Aha'ase'i'in tukup
te'en sa'awy'iwuaria hap ti ahenoi hamuat
ehepe e. 17 Tupana sese ti'airo aha'a se'i
Isareu. Toi'airo hawyi ti toimowato hemia
riru aitoria e. Ta'i Tupana ti tuwehum
kahato ai'y wania ete e. Ta'i sa'a wy'ite ti
Esitu'in po pe watukupte'en ma'ato ti Tu-
pana ahera'aipok tesaika hamo wanĩkaptia
po pyi uhyt'i'in e. 18 Mi'i hawyi 40 anu ti
tukupte'en ai'ywania yahig wato tote tama
Kanã'ã kape i'atukohyewyry e Pauru. 19 Mi'i
hawyi 7 ywania Tupana timoma hawyi tu-
tum i'atue'yi Kanã'ã ahepe e. 20 Mi'i hawyi
ti itote watu kup te'en mot'i kahato 450
anu itote. Mi'i hawyi Tupana tum ahepe
temiit'in ainãpin hanuaria. Ta'i Tupana
ehay moherep hat Samueu kape tukupte'en
ainãpin hanuaria Tupana miium e Pauru.
21 Mi'i hawyi aha'a se'i'in hẽtup Tupana pe
ta'a tu po rekuat nuat. Mi'i hawyi Kisi
sa'yru Sa'uru tutum i'atuepe ase'i Pesamĩ
emiariru mi'i. Mi'i hawyi 40 anu toĩne'en
itote morekuat no e. 22 Mi'i hawyi Tupana
tihep Sa'uru hawyi Tawi i ra'yn toimoherep
ai'ywania porekuat no sa'awy'i. Mi'i hawyi
Tupana to'e miit'in me Tawi etiat — Uimi
puẽti wakuat ti Iuse sa'yru Tawi e. Mi'i ti
uimiky'esat ewywuat nug hat e miit'in me.
Mi'i ti uipy'a ewywuat e Tupana Tawi etiat.
23 Ta'i morekuat Tawi emiariru emiariru ti
Tupana tomoherep Isareu ywania pe Aheha
kye ra'at hanuat e. Tawi kaipywiat wyti
Iesui e Pauru. Aikotã yianme to'e Tupana
mi'i hap ewy mesup tutunug e. 24 Sa'awy'ite
Iuwãu henoi ahepe — Ta'i ewei'atoiat ro yt
nakuap i eiminug hap ko'i hawyi ewei'aipok
to Tupana kape. Mi'i waku hawyi ti aru
woro ho'o set'ok e ahepe. 25 Mi'i hawyi ti
Iuwãu mienoi upi te'e ro py hu'at porap'i.
Mi'i hawyi to'e — Uhyt'i'in uito ti yt eimie
katup i te katu pono ti wẽtup ok tut irane
uhaipe pe po'og wuat uikawiat waku rakat
e. Pywo ti rat uhewaku hap yt put'ok'e
hin i Mi'i Miit py sokpe saity pok hamo
e. Mi'i ti eimie katup e Iuwãu Wo'o set'ok
hat. 26 Mehĩ'in ta'i aito ti Aparãu emiari
ru'in e. I'ewyte ai'y wania pe ran tukup
te'en meiũpe Tupana pupiat gen'ẽ haria.
Ta'i ahepe ti Tupana tipo'oro tehay aheha
kye ra'at hamo e Pauru Tupana mõtypot
yat piaria pe. 27 Ta'i tawa Ierusarẽi miaria
akag ko'i i'ewyte yt ikuap i mekewat wakuat
Miit. Ta'i yne Sapatu e'at pe ta'a tu mo
wẽpap yianmiat Iesui ieĩne'en hamuat hap
etiat ma'ato yt ta'a tu mohey i put'ok'e
hawyi. Yt ta'a tukuap i Mi'i hawyi ta'a tu
he katup aikotã miat i'aparap hap i'auka
hamo ma'ato yt toi'a parap hin i e. 28 Mi'i
hawyi morekuat Piratu po pe ra'yn ta'a
tupag i'auka hamo yt kat e hin i pytkai
e. 29 Ta'atunug yne aikotã yianmiat mienoi
ewy. Mi'i hawyi ta'a tu mo'apyk ta'yn
aria'yp posak ete pyi ipiit iku'uro hawyi.
Mi'i hawyi ta'a tusyp nu ka'a pe e. 30 Mi'i
hawyi ti ma'ato Tupana tomoherep pakup'i
gu'uro pyi i'atu misyp e. 31 Mi'i hawyi
toĩne'en mot'i i ra'yn towy ria'in Karireia
piaria wywo Ierusarẽi me. Mi'iria ti mesup
tukupte'en Iesui ieĩne'en i hap enoi haria e
Pauru. 32 Uruto ti i'ewyte henoi haria te e.
Yt heso hin i ti Tupana sa'awy'i ai'ywania
pe. Aikotã sa'a wy'ite Tupana to'e mi'i
hap ewy ti mesup tutunug na'yn e. 33 Sa'a
wy'ite Tawi to'e tomiwan me tuwepy puo
Tupana to'e — En ni Uha'yru sese e. Pyno
woromoieĩne'en pakup i aru e Tupana Iesui
etiat Tawi tuwepy hawe mekewat Saumu
2.7 pe. Pyno aikotã sa'a wy'i to'e hap ewy
ti mesup toimoherep ta'yn Tosa'yru pãi e
Pauru itotiaria pe. 34 I'ewyte ti mekewat
Tawi wepy hawe aikotã morekuat Tawi pe

Tupana to'e hap ewy te ti mesup ti totiõtem
i ra'yn gu'uro pyi Aipotypot Iesui e. Ipiit
yt nem i tuwẽtem na'yn gu'uro pyi e. Pyno
ti aikotã Tupana to'e sa'awy'i Isaia 55.3 pe
hap ewy ti ra'yn mesup tutunug e. 35 Pyno
ti Iesui piit yt i'okpuk hin i are aikotã Tu-
pana to'e Tawi wepy hawe miwan miat hap
ewy — Yt karãpe i aru Uha'yru sese nem
rakano ne'i topyhu'at to'e hap ewy e Tawi
wepy hawe Saumu 16.10 pe. 36 Yt morekuat
Tawi etiat i mio tã e ma'ato Tupana ihay
Tosa'yru sese etiat mekewat morekuat Tawi
saipepiat sese wuat etiat ihay are katupono
mekewat aipo rekuat sa'a wy'iwuat Tawi
iku'uro ra'yn hawyi ta'atusyp i'ywot'in syp
hawe hawyi ikag ko'i heremo te itote e.
Tupana ihay wẽtup ok etiat Tosa'yru Iesui
etiat ihay yianmete e. 37 Mi'i Miit ti Tupana
tihymut ra'yn gu'uro pyi e. Yt nem hin i
ipiit e Pauru. 38 Uiwyria'in Musei wãi'e hap
ti waku kahato wen ma'ato ti yt aimohãpyk
kuap i Tupana wywo e. 39 Pywo pe ti rat are'e
uiwyria'in mekewat Miit sese yt nem i rakat
yn ni wyti aimohãpyk kuap Tupana wywo
e. Imohey haria toi'atumohãpyk kuap tuwe
wawi e Pauru. 40 Sa'awy'iwuat Tupana ehay
enoi hat to'e mio tã e — Eiwe'eg wo yt uimo-
hey i haria e. Eimitum mo o uhehay etiat
wekyry'i i haria e. Katupono yt uimohey i
hap ti aru ei'atu'uka e. 41 Katupono ti aru
mekewat e'at pe uito atunug eipy'a setpe
wakuap iwato kahato yt wẽtup ewywuat
i iwato rakat atunug ma'ato ewei'a kasa
hawyi ti aru i'ewyte eweikuap hawyi ti aru
ma'ato yt eweimohey i e Tupana sa'awy'i
e. Ta'i yianmete ti Tupana henoi ehetiat
ui'ywania Apakuki 1.5 pe tohenoi e Pauru
Iuteuria pe. 42 Mi'i hawyi Pauru tuwẽtem
Tupana mõtypot hap yat pyi towy ria'in
wywo. Mi'i hawyi irania'in itotiaria yt
Iuteuria i te'e ro'e — Uhyt i'atu'e wẽtup
semana hawyi o era'aipok i ra'yn o urumu'e
hamo meiũpe i'atu'e. 43 Tuwat yne ra'yn
Tupana mõtypot yat pyi hawyi irania'in
itotiaria Iuteuria i'ewyte yt Iuteuria i ko'i
te'eruwehik ta'yn uhyt Panãpe uhyt Pauru
ete. Mi'i hawyi Pauru Panãpe ti'atunãpin
mi'iria mu'ap upi — Eweiwat ro haty wo
eiky'e hat Tupana upi i'atu'e. Yt ewei'atoiat
re Tupana piat eiky'e hap i'atu'e. 44 Mi'i
hawyi Sapatu e'at pe i ra'yn hawyi kahupyt
i ra'yn tawa piaria te'eruwa'atunug i ra'yn.
Ta'atukuap teran Tupana ehay i'atukaipyi
haype. 45 Mi'i hawyi Iuteuria potnagnia te'e
ra'a kasa miit'in typy'i kahato Pauru upi.
Mi'i pote i'atueha'ywywi tuete. Mi'i hawyi
— Ta'i eheso kahato i'atu'e. Eti'atu ma'at
ne'i rat miit'in Tupana ete i'atu'e. 46 Ma'ato
mi'i hawyi Pauru Panãpe wywo i'atuehay
hesaika po'og miit'in kape. Yt te'e ru we
mõti hin i. Mi'i hawyi te'e ro'e Iuteuria
yt imohey i haria pe — Ta'i Tupana tum
neran ni ieĩne'en hap yt ikahuro rakat i
ma'ato imiium ni eweipun ne'i eipe i'atu'e.
Pyno ti sa'a wy'i uruhenoi teran ehepe e
ma'ato yt eweimohey i mi'i pote ti wẽtup
ywania pe ra'yn uruhenoi. 47 Katupono sa'a
wy'i Tupana to'e Tosa'yru pe — Woronug
En aikotã iypyryp wiat ariãty ewy e. Yne
ywania akasa hamuat e. Yne mesuwat yi
totiaria ehakye ra'at hamo e Tupana Isaia
49.6 pe i'atu'e Pauru'in. 48 Mi'i pote irania'in
yt Iuteuria i ra'yn i'atuwepit kahato Tupana
ehay ete. Mi'i hawyi te'eruwehum kahato
— Waku poity'i ehay Tupana i'atu'e. Mi'i
hawyi tomi'ai roria pe tomohey haria pe
yn na'yn Tupana tum toieĩne'en hap yt
ikahuro rakat i. 49 Mi'i hawyi mi'iria ra'yn
imõ'ẽ Ta'atuka'iwat pakup'i mienoi wuat'i
tawa piaria pe. 50 Mi'i hawyi Iuteuria pot-
nagnia ti'atunug iwato'in nakaria hary po
ria'in ihainia'in hawyi tu'isaria ta'atu'atu
kaykay. Mi'i hawyi te'e ro'e mi'iria pe —
Waku ti wati'atusaty'i saty'i ra'yn Pauru'in
i'atu'e. Mi'i hawyi Pauru Panãpe ta'atupo
renõ'ẽ ra'yn ta'atuetawa pyi. 51 Tuwenõ'ẽ
hawyi Pauru Panãpe te'eruwepypitpit'ok
kahato Tupana etiat yt iwese i rakaria piat
ikuap hamo. Mi'i hawyi tuwat i ra'yn
wẽtup tawa Ikuniu kape. 52 Ma'ato ipakuptia
Iesui mohey haria te'e ro py hu'at itote yt
iwese i rakaria py'a setpe tawa Antiokia
pe. Mi'iria i'atuwepit kahato itote Tupana
Pã'ãu wywo.

Mi'i hap etiat atiwan yne mesuwe uito
Iruka.

14

1 Mi'i hawyi put'ok'i'atu'e tawa Ikuniu pe
hawyi tuwehyt'ok Tupana mõtypot hawe.
Mi'i hawyi itote Pauru'in ti'atu mu'e ka-
hato Tupana ehay wo. Mi'i hawyi Iuteuria
tomohey kahato Tupana ehay. I'ewyte
irania'in ywania yt Iuteuria i imohey ra'yn
wy. Mi'i hawyi miit'in sok topyhu'at Iesui
mohey pakup i haria. 2 Ma'ato yt imohey

haria i Iuteuria te'ero'e — To'iro watipugha
Pauru'in i'atu'e. Yt naku i ti mi'iria i'atu'e.
Yt eweimohey tei'o meimuẽ waria i'atu'e
yt Iuteuria i pe. 3 Ma'ato Tupana ti'a tu
moe saika po'og na'yn. Mi'i hawyi ta'a
tunug ta'a tupo wo ra'yn wakuap miit'in
wanẽtup hamo. Mi'i hawyi itote tukup
te'en mot'i ra'yn katu pono ta'a tu mohey
kahato ra'yn itote Tupana ehay. Mi'i hawyi
Pauru Panãpe ti'a tu mu'e kahato Tupana
wo'oky'e te'en ne'i tuwekaipywiat hap ete.
4 Mi'i hawyi tawa Ikuniu piaria yt to'oksat
i hin i katu pono yt to'o wa nẽtup hap ewy
i kahato. Ipat'ok Iesui mienoi upi ipat'ok
Iuteuria mienoi upi. 5 — To'iro wati'a tu
ma'at sehay wo i'atu'e. Mi'i hawyi wati'a
tu'uka mak mak wo nu wo i'atu'e Iuteuria
to'ope ta'atu'akag ko'i wywo. 6 Mi'i hawyi
Pauru Panãpe tikuap ta'yn ta'a tu'auka
teran hap hawyi te'e ro popy ra'yn. Mi'i
hawyi tuwat tawa Irikaunia kape. Mi'i
hawyi itote ikohye wyry tawa hit ko'i upi
tawa Irita tawa Tepe upi i'atu ko hye wyry.
7 Mi'i tote ta'atuhenoi kahato Tupana ehay.
8 Mi'i hawyi tawa Irita tote ta'a tu puẽti
yt karãpe i hewyry rakat apyk pe. Toty
kaipywiat wemo herep hat ipy kĩ'ã rakat.
9 Mi'i tote Pauru henoi Iesui etiat turan
mekewat yt hewyry kuap i rakat tikuap
ihay. Mi'i hawyi Pauru iha'at howawi
hawyi toikuap ta'yn tuwa nẽtup hawe —
Iesui mohey hap uimoe hãite kuap e tuwa
nẽtup. 10 Mi'i hawyi Pauru to'e tehay wo
— Epoĩ'ãm no uhyt e. Mi'i hawyi mekewat
sa'awy'iwuat yt hewyry kuap i rakat peso'e
hawyi hewyry ra'yn. 11 Mi'i hawyi Ikuniu
piaria te'e ra ha'at kahato ipy kĩ'ã rakat
moehãite Pauru piat hap kape. Mi'i pote
ta'a tuehay pirik wo te'e ro'e — Tupana ria
tupanaria miit'in kawiat atipy kaipywiaria
eipe i'atu'e Pauru Panãpe pe ta'a tu pusu
puo. 12 Mi'i hawyi Panãpe tupana waikiru
Iupite i'atu'e ma'ato Pauru tupana waikiru
Mekuriu i'atu'e katu pono — Aimu'e hat
po'og Pauru mi'i i'atu'e. 13 Mi'i turan tawa
oken'ypy kawiano toĩne'en tupana waikiru
Iupite yat. Mi'i ka'iwat pa'i terut wewato
ahup ko'i ipa'iat oken'ypy kape. Mi'i miit'in
ti'auka teran tupana Pauru Panãpe mõty-
pot hamuat. Ipohyt kawiat hewahi rakat
wewato ahup. 14 Mi'i ta'a tukuap hawyi
Pauru'in yt i'atu wepit hin i ra'yn. Yt ta'a
tu ky'esat i ta'a tu mõ typot hap. Mi'i pote
te'e ru we sokpe hiot ne'i ra'yn miit'in tok
pe. 15 — Wãi urumõ typot re Tupana eipe.
Kan hamo ten urumõtypot Tupana wo eipe
i'atu'e. Katu pono yt naku i miit'in me
Tupana en ewei'e e Tupana i'atu'e. Wãi
ne i'atu'e. Yt naku i tupanaria eipe ewei'e
uruepe. Ewei'atoiat ro meimuẽwat ehetu
pana ko'i hawyi ewei'aipok to Tupana sese
kape mekewat wuat'i e'at piat ieĩne'en hat
kape uhyt'i'in mana'in i'atu'e. Yt kan hamo
i eweimohey ehetu pa naria katu pono Tu-
pana sese ti ainug hat y'y nug hat wuat'i y'y
piaria nug hat e. Pyno Tupana sese kape
ewei'aipok to hawyi eweipun no ehetu pa
naria sa'ag ko'i i'atu'e Panãpe Pauru. 16 Sa'a
wy'i Tupana yt to'e i — Uito yn waku Ehetu
pana wo yt e i te ehepe wẽtup ywania eipe
pote. Ma'ato mesup ti — Wãi'e ra'yn. Yt
atiky'esat i po'og ehetu pana ko'i e. Yt
atiky'esat i po'og yt eiwe'eg i hap uhetiat
mesup e Tupana ehepe. 17 Sa'a wy'ite ti
yt watikuap i Tupana sese etiat ma'ato ti
mesup wakuap tutum ne'en ne'i ahepe yt
kat sa'up i. Koitywy yne ywania pe yne
miit'in me tuwe mo herep teran. I'ewyte
i'aman tutum yne pe. I'ewyte miit'in yne
pe hewo iminug kaipyi wakuap. Mi'i tã ti
Tupana yne tokuap ahepiat hamo e. Mi'i
tã ti tutunug aimo wepit hamo e Pauru'in
tawa Irita piaria pe. 18 Porap ta'a tu'auka
wewato ahup turan na'yn Pauru'in wãi'i'a
tu'e haty wo. Mi'i pote yt ta'a tu'auka
i ra'yn wewato ahup ko'i Pauru'in mõty-
pot Tupana ewywuat hamo. 19 Mi'i hawyi
put'ok'i'a tu'e Iuteuria Pauru ewanĩ kaptia
tawa Antiokia pyi tawa Ikuniu pyi tõ'ẽ.
Mi'i hawyi ti itotiaria irania'in ta'a tu mo'a
kag'aia ra'yn — Ewei'auka ro nu wo Pauru
i'atu'e. Mi'i hawyi nu wo mak mak'i'a tu'e
howawi i'auka hamo. Mi'i hawyi ta'a tu
herep haity pe yi upi tawa pyi. — Iku'uro
ra'yn koitywy Pauru i'atu'e te'eruwanẽtup
hawe. 20 Mi'i hawyi ipotpo'o roria te'e ru
wa'a tunug Pauru piit kape. Mi'i hawyi
ma'ato i'ãpe'ok'am i ra'yn i'atu py'a setpe.
Mi'i hawyi ta'aipok i ra'yn to'auka hap tawa
kape. He'i hot'ok pe hawyi tuwat Panãpe
wywo tawa Tepe kape. 21 Mi'i hawyi itote
sehay wakuat ta'atu henoi Iesui etiat. Mi'i
hawyi ta'a tu'a tu nãpin at i'atuepiat ikuap
kahato hamo. Mi'i hawyi itote pyi te'e
ra'aipok i ra'yn tawa Irita kape tawa Ikuniu
kape tawa Antiokia kape Iesui mohey haria

pakup tiaria kape. [22] Mi'i hawyi Pauru'in
ti'a tu nãpin kahato itotiaria ipakup tiaria
i'atumoesaika hamo i'atuepiat imohey ka-
hato hamo. Mio tã i'atu'e — Eiwe'eg wo
o katupono meiũran ti eweho'opot kahato
mesuwe Tupana etama kapiat mu'ap upi
i'atu'e imohey pakup i haria pe. [23] Mi'i
hawyi itote Pauru'in ti'airo Iesui mohey
haria nãpin hamuaria. Mi'i hawyi Panãpe
Pauru yt kat i i'u at katu pono hẽtup ka-
hato Tupana kape — Tupana i'atu'e epo
pe ra'yn ti meiũpiaria uruiky'esat emohey
haria ipakup takaria katu pono urutuwat
irane meiũpepyi i'atu'e ta'a tu hẽtup Tu-
pana pe. [24] Mi'i hawyi tuwat yi Pisitia sakpo
yi Pãwiria sakpo. [25] Mi'i hawyi put'ok'i'atu'e
tawa Peke pe hawyi ta'a tu hytpok kahato
ra'yn Iesui ehay itote. Mi'i hawyi tuwat
hẽpype tawa Ataria kape. [26] Mi'i hawyi
yara wato puo ra'yn tuwat tawa Antiokia
kape ta'atumipo'ororia kape. Te'era'aipok
i ra'yn aikope sa'a wy'i tuwat Iesui ehay
sytpok hamo hap kape. Mi'i hap kape
te'e ra'aipok i ra'yn. Ta'a tu potpap kahu
ra'yn hawyi te'e ra'aipok i ra'yn. Aikope
Panãpe Pauru powyro hamuat ta'atuhẽtup
Tupana pe hap kape i ra'yn te'e ra'aipok.
[27] Put'okta'atu'e itotiat hawyi ta'atukaykay
yne Iesui mohey haria. Mi'i hawyi aikotã
Tupana tunug mu'ap upi i'atupo wo mi'i
hap ewy yne ta'atumoherep itotiaria pe —
Koitywy ti Tupana tomo herep ta'yn Iesui
yt ai'y wania pe yn i ra'yn i'atu'e Iuteuria
pe. Ta'i mio ra'yn ti yt Iuteuria yn i ra'yn
imoherep i'atu'e. [28] Mi'i hawyi itotiaria
imohey haria wywo tukupte'en mot'i ra'yn
Panãpe Pauru.

Aikope aikope tuwat Pauru'in miit'in
mu'e hamuat hap etiat ahenoi mesuwe
uimiwan me uito Iruka.

15

[1] Mi'i hawyi ti Iuteuria tõ'ẽ tõ'ẽ ra'yn
tawa Antiokia totiaria Iesui mohey haria
mu'e hamo ra'yn — Ewetunug no Mu-
sei wo'o nãpin hap yne pote ti aru Tu-
pana eheha kye ra'at kuap ma'ato yt eiwe
murui ãpy sokpe tek hap pote ti aru yt
eheha kye ra'at i i'atu'e. [2] Mi'i hawyi itote
Pauru Panãpe tu'uka at kahato ta'atuehay
wo. Mi'i hawyi yt to'o wese hin i itotiaria
to'ope. Mi'i hawyi te'ero'e to'ope — Pyno
waku ti wati'atupo'oro ra'yn Pauru Panãpe
irania'in wywo Ieru sarẽi kape sa'a wy'i
wuaria Iesui'in 12 ok takaria kape itotiat
piat i'atuehay kuap hamo i'atu'e. Aikotã
Musei eko aikotã watunug hap kuap hamo
i'atu'e. [3] Mi'i hawyi Iesui mohey haria tawa
Antiokia piaria ti'a tu po'oro Pauru Panãpe
Ieru sarẽi kape irania'in nywo. Mi'i hawyi
tuwat ra'yn tawa Antiokia pyi. Mi'i hawyi
Iesui mohey haria pe yi Wenisia piaria pe
yi Samaria piaria pe ta'a tu henoi aikotã
irania'in yt Iuteu ywania i timohey ra'yn
Iesui hap ko'i. Mi'i pote te'e ru wehum
kahato Tupana ete itotiaria. [4] Mi'i hawyi
put'ok'i'a tu'e ra'yn Ieru sarẽi me. Mi'i
tote yiannote wuaria 12 ok takaria tukup
te'en. I'ewyte Iesui mohey haria akagnia
tukup te'en. Mi'iria te'e ro'e — Pyno eiwe
hyt'ok to uhyt'i'in i'atu'e Pauru'in me. Mi'i
hawyi Pauru'in tomoherep i'atuepe aikotã
Tupana tunug wuat'i tawa puaria piat hap
ko'i. [5] Mi'i hawyi irania'in Iesui mohey
haria wo'o nãpin haria te'e ro'e — Pyno
waku eiwe murui ãpy sokpe tek to wato'e
i'atuepe. Waku yne Musei wãi'e hap ewe-
tunug wato'e ro yt Iuteuria i pe i'atu'e. [6] Mi'i
hawyi yne ta'atu'atunug 12 ok takaria Iesui
mohey haria akagnia wywo te'e ru wa'a
tunug aikotã mekewat yt Iuteuria i nãpin
hap kuap hamo. [7] Mi'i hawyi yt to'oehay
sat i at hawyi mehĩ Peteru ipoĩ'ãm i'atupy'a
setpe i'atunãpin hamo — Uheywyt'in Iesui
mohey haria e eipe ti eweikuap ta'yn aikotã
sa'a wy'i Tupana ui'airo yt Iuteu ywania i
nãpin hamuat hap e. Uito yn ni sa'a wy'i
areto sehay wakuap enoi hamo yt ai'ywania
kape e. Uiwẽ pyi ti sa'a wy'i ta'a tu mohey
ha'a wyte wuaria e Peteru. [8] Ta'i Tupana
tikuap yne wyti miit'in wanẽtup ta'atupy'a
piat hap e. Yt aiwa nẽtup hap yn i ti Tu-
pana tikuap e. Ta'i tutum na'yn ti i'atuepe
Topã'ãu Wakuat aikotã ahepe tutum hap
ewy te ti e. Mi'i tã toimo herep ta'yn
ahepe tomohey i'atuepiat hap e Peteru.
[9] Ta'i toimo hãpyk yne wyti i'atu wa nẽtup
sa'ag hap ko'i Tosa'yru mohey ra'yn hawyi
e. [10] Pyno kat hamoĩ mesup eweiky'esat
Musei eko yrysakag ipotyi ai'akag etiat
hap ewywuat irania'in akag ete e. Pyno
toimo herep ta'yn ahepe irania'in ywania
ai'ewy ra'yn toi'airo e Peteru. Aha'ase'i'in
wyti yt hupit i mekewat seko e. I'ewyte
aito yt wahupit i ra'yn. Kat hamoĩ pyno
eweiky'esat aheko Iesui mohey haria wẽtup

ywania ipakuptia ok pe tote e. Yt naku i
ti Tupana wahã'ãg e. 11 Ta'i Iesui yn nyti
ahehakyera'at e. I'ewyte irania'in ywania
Ehakyera'at hat Iesui yn. Pyno aiwo'o'ewy
kahato e. Ta'i Iesui mohey hap yn aheha
kyera'at kuap hap. Yt aiminug ko'i kaipyi
i wyti ahehakyera'at hap toĩne'en e Peteru.
12 Mi'i hawyi sehay wuat wu'uka haria atu-
nik ta'yn. Yt kat i i'atu'e hin i ra'yn miit'in
sok. Mi'i hawyi Panãpe Pauru timo herep
aikotã yt Iuteuria i timohey ra'yn Iesui hap
ko'i aikotã Tupana tum tesaika hap wakuap
nug hamuat hap mi'iria pe hap. 13 Mi'i
hawyi te'eruwanẽtup kahato ra'yn. Yt kat
i'atu'e i ra'yn. Mi'i hawyi Tiaku ihay —
Uhyt'i'in eweikuap to uimienoi e. 14 Pywo
ti rat Simãu henoi aikotã mio Tupana Pã'ãu
teke kuap wuat'i ywania Tosa'yru mohey
haria py'a pe e. Toiky'esat yne ywania
kaipywiat tomi'airo tomohey haria e. 15 Mi'i
hap ewy ra'yn wyti mesup topyhu'at. Sa'a
wy'iwuat Tupana e hap ewy e 16 — Mekewat
e'at pe ti aru ara'aipok hawyi atunug pakup
i morekuat Tawi yat at hat. 17 Mi'i kape ti aru
tõ'ẽ tõ'ẽ miit'in yne ywania uikuap haria.
Wuat'i ywania ti aru ati'atukaykay yne uhet
kuap haria. Mi'i tã ti aru atunug e ti Tupana
yianmete iwan me e Tiaku. 18 — Katupono
Tupana tikuap aikotã mesup topy hu'at
hamuat hap yianmete e. 19 Yt naku i arewa
nẽtup turan wahenoi niatpo rakat seko ai'y
wania ewywuat irania'in ywania Iesui mo-
hey haria pakuptia pe e Tiaku. 20 Pyno waku
kahato wati po'oro sehay irania'in ywania
kape. Mio tã wato'e waku wati'a tu nãpin
— Waure wo ro meimuẽwat ehetu pana
iã'ãkap ko'i ete pãi waku wato'e e. I'ewyte
yt ewetu'u tei'o mi'u miit'in miium ta'atue
tupanaria piat ne'i wato'e i'atuepe. I'ewyte
wẽtup ok wẽtup ok wywo tei'o ewary e'aito
wato'e. I'ewyte yt naku i huu ehesapo wo.
Yt naku i ewetu'u ipu'i huu wywo waku
wato'e i'atuepe e Tiaku. 21 Sa'awy'ipyi te ti
yne tawa puo tukupte'en ne Musei eko enoi
haria. Mesup te yne Sapatu e'at pe ti Musei
mienoi ta'atumowẽpap toran e Tiaku. 22 Mi'i
hawyi torania Iesui mohey haria te'e ro'e
to'ope 12 ok takaria wywo ta'a tu'a kagnia
wywo — Pyno waku aimi'ai roria wati'a tu
po'oro uhyt Pauru uhyt Panãpe upi tawa
Antiokia kape mi'i ai'e hap enoi irania'in
miat hamo i'atu'e. Mi'i hawyi ta'a tu'airo
uhyt Iuta Pasapa e hap het rakat hawyi uhyt
Sira ta'atu'airo miit'in wakauria ta'atupy'a
setpiaria. 23 Mi'i hawyi ta'atuwan popera pe
i'atumiereto wuat. Mio tã i'atu'e — Uruto ti
Ierusarẽi miaria Iesui mohey haria torania
12 ok takaria mi'iria wywo uru'a kagnia
wywo Iesui mohey haria uruipo'oro miwan
me ehowawi kuekatu uru'e hap popera pe
wẽtup ywania kape tawa Antiokia piaria
kape yi Siria piaria kape yi Sirisia piaria
kape uruipo'oro miwan eweimoe hãite ro
kuekatu uru'e hap i'atu'e. 24 Ha'awyte wyti
tuwat ehowawi yt uruwat urumi po'o roria
i uruto'e. Mi'iria ti eimo'akag'aia hanuaria
uruto'e. Mi'iria wyti uruikuap ta'yn mesup.
Urupy'a setpyi ti wyti tuwat ma'ato ti yt
uruwat urumipo'ororia i pãi i'atu'e popera
pe. 25 Ta'i waku kahato uruipo'oro ehowawi
meiũpepyi urumikuap sehay enoi hanuaria
uruto'e. Ta'i aiwy ria'in Panãpe Pauru
upi waku kahato uruipo'oro ehowawi pãi
i'atu'e. 26 Ta'i uhyt Panãpe uhyt Pauru yt
te'eroken'ẽ hin i ta'atu'auka hap pupi. Mi'i
tupono tuwat ra'yn Aipo rekuat Aika'iwat
Iesui enoi miit'in miat hamo uruto'e pãi
i'atu'e. 27 Pyno uruipo'oro ehowawi mi'iria
upi mehĩ Iuta hawyi Sira ehepiat henoi
hamo. 28 Uruwy ria'in Tupana Pã'ãu wyti
urumu'e kahato kat e hap kat e hap ko'i
enoi ehepiat hamuat hap ete i'atu'e. Yt
toiky'esat i wyti urueko ipotyi rakat ne'i
uruhenoi ehepiat hap. 29 Mio tã e ti ma'ato
toiky'esat — Yt ewetu'u tei'o miit'in miium
tupa naria iã'ãkap ko'i piat e. Mi'i hap yt
toiky'esat i i'atu'e. I'ewyte yt toiky'esat i
wyti wẽtup ok wẽtup ok wywo se'aito hap
i'ewyte wary hap. Hut'yp nik piat mi'at
pu'i o yt etu'u tei'o. I'ewyte huu o yt etu'u
tei'o e ti wy i'atu'e. Pyno urumienoi ewy
ewetunug mote ti aru waku ra'yn uruwy
ria'in i'atu'e. Toran na'yn pyno uru'e
hap mehĩ'in i'atu'e popera pe. Mi'i hawyi
ta'atuium mekewat miwan ta'a tu mi po'o
roria pe. 30 Mi'i hawyi pyno waku eweiwat
ro tawa Antiokia kape i'atu'e. Mi'i hawyi
tuwat ra'yn. Put'ok ta'a tu'e itote hawyi
ta'atu'atunug yne Iesui mohey haria. Mi'i
hawyi ta'atuium mekewat mipo'oro popera
itotiaria pe. 31 Mi'i hawyi ta'a tu mo wẽpap
hawyi i'atu wepit kahato ta'a tu nãpin hap
ete. 32 Mi'i hawyi yianmiat Tupana ehay
enoi haria uhyt Iuta uhyt Sira ti'a tu nãpin
kahato Iesui mohey haria tawa Antiokia
piaria ta'atu'atumoesaika imohey hap ete.
33 Mi'i hawyi tukup te'en mot'i itote hawyi

te'e ra'aipok teran i ra'yn Ieru sarẽi kape
Iesui potpo'ororia kape i ra'yn. Mi'i hawyi
— Hẽto i'atu'e. Uruipo'oro teran ehupi
uruekue katu i'atu'e tawa Antiokia piaria.
34 Ma'ato Sira yt ipap i ra'yn tawa Antiokia
pyi. Mi'i hawyi yt toto i. 35 Mi'i hawyi
Pauru Panã pe'in tukup te'en mot'i tawa
Antiokia piaria mu'e hamo. Ta'atuka'iwat
ehay enoi haype te'eropyhu'at Iesui mohey
haria ahyt tok pe. 36 Tukupte'en mot'i itote
hawyi Pauru to'e Panãpe pe — Pyno waku
apo uhyt wata'aipok i ra'yn irania'in tawa
ko'i kape e. Katu pono ati'a tuepiok teran
aikotã tukupte'en Iesui mohey haria pakup
i ko'i aikope sa'awy'i wati'atumu'e hap kape
mehĩ e Pauru Panãpe pe. 37 — Pyno waku
watioto Iuwãu Maku e Panãpe Pauru pe.
38 Ma'ato — Yt naku i uhyt watioto Iuwãu
Maku katupono sa'awy'i mi'i ti ta'aipok ne'i
ahupi pyi Tupana potpap wyi yi Pãwiria
pyi e Pauru Panãpe pe. 39 Ma'ato yt to'owa
nẽtup hap ewy hin i ra'yn hawyi to'oehay
tek hawyi to'o'atoiat ra'yn. Mi'i hawyi uhyt
Panãpe uhyt Iuwãu Maku wywo yn na'yn
tuwat yara puo ta'atue'yi Sipiri kape. 40 Mi'i
hawyi uhyt Pauru tiky'esat uhyt Sira ra'yn
tekatuwy wo. Mi'i hawyi Iesui mohey haria
hẽtup Tupana pe — Tupana i'atu'e eti'a
tu po wyro kahato aiwy Pauru aiwy Sira
epotpap nug hamo i'atu'e. Eti'a tu ky'e ro
yne mu'ap upi. Mi'i hap uruhẽtup epe waku
i'atu'e. Mi'i hawyi Pauru toto uhyt Sira
wywo Iesui mohey haria moesaika hamo
wuat'i ywania kape. 41 Mi'i hawyi i'atue
wyry yi Siria puo hawyi yi Sirisia puo i'atue
wyry itotiaria Iesui mohey haria atumoe
saika Tupana ehay wuat hamo.

Yne uimikuap atiwan mesuwe uito Iruka.

16

1 Mi'i hawyi Pauru'in put'ok'i'atu'e i tawa
Tepe pe tawa Irita pe. Mi'i hawyi itote
Pauru'in tipuẽti uhyt Timoteu. Ity ti Iesui
mohey hat Iuteu ywania ma'ato i'ywot
Kereku ywania. 2 Mi'i hawyi tawa Irita
piaria tawa Ikuniu piaria Iesui mohey haria
— Ta'i waku kahato ti rat Timoteu i'atu'e
itotiaria. 3 Mi'i hawyi Pauru to'e Timoteu
pe — To'iro uhupi kurum iwasu e. Ereto
teran uhupi pote Iuteuria ewy ro ereĩne'en
aikotã ety ewy ai'y wania Iuteuria mu'e
hamo are e. Mi'i hawyi ta'atuemurui sokpe
tek Iuteuria eko ewy hawyi Timoteu topy
hu'at Iuteu wo toty ewy. Mi'i tã ti Pauru
tiky'esat Timoteu piit katupono toiky'esat
Iuteuria mimõtypot no topyhu'at Timoteu
hap e. Katu pono toikuap ta'yn itotiaria
tikuap wẽtup ywania ne'i Timoteu ywot
hap pote. 4 Mi'i hawyi Pauru Sira Timoteu
wywo hewyry sa'a wy'iwuat tewyry hap
ko'i upi. Mi'i tote ta'atuhenoi mekewat Ieru
sarẽi kaipywiat wo'onãpin hap miwan Iesui
yn ahehakyera'at kuap e hap miwan ta'atu
henoi. Mekewat kat i'atu'e kat i'atu'e 12 ok
takaria e hap Iesui mohey haria akagnia e
hap ta'atuhenoi itote. 5 Mi'i hawyi ta'atue
wyry hap upiaria Pauru'in ti'atumoe saika
po'og na'yn Iesui mohey hap ete. Mi'i pote
po'og na'yn i'atutypy'i itote. 6 Mi'i hawyi yi
Karata yi Wirisia upi Pauru'in i'atue wyry.
Mi'i hawyi yi Asia kape tuwat teran ma'ato
Tupana Pã'ãu Wakuat to'e — Yt ewehenoi
tei'o uhehay itote mesup mehĩ'in e. 7 Mi'i
pote tuwat tawa Misia kape. Itote pyi tuwat
teran yi Pitinia kape i ra'yn ma'ato Iesui
Pã'ãu wãi'e i ra'yn. 8 Mi'i hawyi tawa Misia
sakpo toko ka'at ne'i. Mi'i hawyi tuwat
teran yi Turate kape ma'ato — Wãi'e i Iesui
Pã'ãu. 9 Mi'i hawyi — Aikope waku pyno
watuwat e yn tuwanẽtup hawe. Mi'i hawyi
Pauru ta'akasa tomu'etu wãtym muo wẽtup
ok yi Masẽtunia piat y'am miat kape. Mi'i
hawyi toikuap ihay — Eriot ro meikowo
urue'yi Masẽtunia kape urupo wyro hamo
mehĩ e toikaykay. 10 Mi'i hawyi tuwe hy-
mut ra'yn Pauru hawyi mio tã to'e — Mer-
emo urutuwat teran kahato yi Masẽtunia
kape. Mi'i haype ti uruikat kahato aikotã
miat uruwat hamuat. Katu pono Tupana
urukaykay ra'yn i'atuo wawi tehay wakuat
enoi hamo hap uruikuap ta'yn e. 11 Mi'i
hawyi meiũpepyi uito Iruka areto ra'yn
Pauru'in wywo. Yara wato puo hãpyk pe
urutuwat ra'yn wasere upi y'y wato yi hit
Samutasia kape. Mi'i hawyi ihot'ok hawyi
wẽtup tawa Neapuri kape urutuwat yi Masẽ
tunia sese kape. 12 Mi'i hawyi urutuwat tawa
wato yi Masẽ tunia wywuat tawa Wiripu
kape. Mi'i hawyi urutu we hyt'ok tawa
Wiripu pe Humanu ywania mu'e Iesui etiat
hamo. Itote urutu kup te'en mot'i. 13 Mi'i
hawyi Sapatu e'at pe urutuwat y'y hit i kape
aikope Iuteu ywania i'atuehay Tupana kape
hap kape. Mi'i hap kape urutuwat tawa
pyi. Mi'i tote uruta'apyk hawyi meiũran
tõ'ẽ tõ'ẽ haryporia'in. Mi'iria urui'atumu'e

ra'yn. 14 Wẽtup ok i'atupy'asetpe toĩne'en
mana Iritia. Mana Iritia ti tawa Tiatira
pywiat. Sokpe hup ikahu rakat weneru hat.
Tupana mõtypot hat sese mi'i. Mi'i ipap ka-
hato Pauru mienoi upi hawyi Tupana tomo
herep ta'yn mekewat sehay mana pe. 15 Mi'i
hawyi mana Iritia timohey Iesui yne to'yat
piaria wywo hawyi tuweset'ok y'y pe to'yat
piaria torania wywo. Mi'i hawyi — Mimi'in
e Pauru'in me koitywy ti atomohey kahato
ra'yn Aika'iwat atipy piat e. Mi'i tupono
uimohey ehepiat pote eweikup te'en no
meiũpe ui'yat piaria yatype mimi'in e mana
Iritia Pauru'in me. Ihay awãi hawyi uruto
pyhu'at i'yat pe.

16 Mi'i hawyi wẽtup e'at pe urutuwat i
ra'yn aiũpe Tupana wywuat sehay hap kape
mekewat y'y hit i kape. Mi'i hawyi mu'ap
upi uruipuẽti pĩ'ã ahiag pã'ãu ipiit piat
rakat e. Mi'i pĩ'ã mimoherep ahiag kaipy-
wiat wyti aikotã aikotã e hap ko'i ika'iwaria
ha'up sat kahato. 17 Mi'i hawyi mekewat pĩ'ã
toto Pauru'in upi. Mi'i hap tote mu'ap upi
ihay haty wo irania'in me mu'ap upiaria pe
— Mi'iria miit'in ni Tupana sese ywaitiat
eropat haria sese e ahiag pã'ãu pĩ'ã wẽ pyi.
Mi'iria wyti Tupana kapiat mu'ap moherep
haria e mekewat pĩ'ã. 18 Mi'i e hap ewy
ti yne e'at pe mio tã e ihay Pauru'in upi.
Ihay po'og po'og moity'i pote Pauru yt
tiky'esat i po'og. Mi'i hawyi tuwemorem
howawi hawyi to'e — Uito ti morekuat Iesui
mipo'oro. Mi'i tupono are'e — Ereto ro
meiũwat pĩ'ã piit pyi e ahiag pã'ãu me.
Mio tã e hawyi tuwẽtem na'yn meremo
ipiit pyi. 19 Mi'i pote pĩ'ã ka'i waria te'e
ro'e — Pyno ihãite ra'yn pĩ'ã. Yt naku
i yt kat i ra'yn ahiag pã'ãu pĩ'ã piit pe
i'atu'e to'ope. Mi'i hawyi ta'atusat Pauru
Sira. Mi'i hawyi iherep mo ta'atueropo'ok
yi upi more kuaria kape wuat'i weneru
hap kape. 20 Mi'i hawyi te'e ro'e more
kuaria pe Pauru'in ete — Meimuẽ wuaria
Iuteuria yt naku i kahato i'atu'e. Pywo ti
wu'uka hap nug haria sese mi'iria i'atu'e
sa'ag. Aimo weu ka'i ahetawa etiat haria
mi'iria i'atu'e. 21 Uruto wyti Huma nu'in.
Pyno ti yt naku i i'atuwat i'atueko watunug
meiũpe uhyt'i'in i'atu'e. Ta'atuhenoi sa'ag
ne'i ahepe i'atu'e sura ra'in me. 22 Mi'i
hawyi itotiaria i'atuehay pirik Pauru Sira
ete. I'atupy'ahak kahato. Mi'i hawyi more
kuaria tuwat Pauru'in esokpe hiot hiot pun
hamo. Mi'i hawyi te'e ro'e — Pyno waku
eweipoityk poityk to aria'yp mo i'atu'e ta'a
tuesurara'in me. 23 Mi'i hawyi ta'atupak pak
kahato ra'yn Pauru'in hawyi ta'atupag iheg
me ra'yn wo'opyhyp hawe. Mi'i hawyi eti'a
tu'apykok to i'atu'e ra'yn wo'opyhik hap
ka'iwat pe. 24 Mi'i pote tohytmoi ra'yn iheg
muo sese ra'yn oka'apy pe. Mi'i hawyi wo'o
pyhik hap aria'yp kawiat pe toi'atupyhik.
25 Mi'i hawyi wãtym hake turan Pauru Sira
te'eruwehum kahato hap wywo te'eruwepy
Tupana kape. Mi'i pote i'atupyhik haria
itotiaria ikuap yne i'atuwepy hap. 26 Mi'i
hawyi meremo yi huruk huruk'e. Po'og
na'yn hawyi mekewat wo'opyhik hap yi
hewo hewo ra'yn. Mi'i hawyi i'ahot'e ra'yn.
Tuwe'okenhyp'ok yne ra'yn mekewat wo'o
pyhik hap tuwewi. Mi'i hawyi i'atupo'i po'i
hap hewo hewo yne ra'yn itote. 27 Mi'i turan
tuwe hymut ra'yn wo'o pyhik hat surara
akag hawyi to'e tuwepe — Te'eruwe'oken
hyp'ok ta'yn sig pãi e. Yt naku i kahato
katupono uimipyhik ko'i tuwat tuwat yne
ra'yn som e. Mi'i hawyi totat teky se'yp
tuwe'auka teran haype — Yt naku i aru
uhete katupono morekuat ikuap hawyi ui'a
piheg moty'i ui'auka meremo hamo uimi
pyhik ko'i te'e ru we popy pote e. 28 Mi'i
pote — Yt era'auka tei'o uhyt e Pauru tuwak
popuo. Urutu kup te'en meiũpe torania
uruto mehĩ e. 29 Mi'i hawyi — Eweterut ar-
iãty uhowawi e wo'opyhik hap yat apykok
hat temiit pe. Mi'i hawyi meremo teke
hawyi toto Pauru Sira kape hawyi tuwepỹ'ã
tutuk tyry to'e popuo. 30 Mi'i hawyi tote
ropo'ok ta'yn i'atupyhik hap kaipyi to'yat
kape. Mi'i hawyi apo'e i'atuepe — Aikotã
som waku atunug uheha kye ra'at hamo
e. 31 — Pyno etomohey ro Iesui yn na'yn
hawyi etunug Eka'iwat no Iesui mi'i pote
yn ehakyera'at hap toĩne'en uhyt. I'ewyte
e'yat piaria toi'atuehakyera'at e wo'opyhik
hat pe Pauru. 32 Mi'i hawyi Pauru'in henoi
kahato Tupana ehay wo'o pyhik hat yat
piaria pe. 33 Mi'i hawyi wo'opyhik hat ti'atu-
sei ra'yn i'atu'ahyk ahyk hawywiat i'atusuu
i'atupiit etiat. Mi'i hawyi huhywirip hap
ko'i toikoho yne e. Mi'i tã tutunug hawyi
Pauru'in het'ok ta'yn yne i'yat piaria wywo
y'y wo. 34 Mi'i hawyi te'era'aipok ta'yn wo'o
pyhik hat yat kape. Mi'i hawyi ta'a tu'a
tumoenuk ta'yn Pauru Sira. Mi'i hap tote

te'eruwehum kahato ra'yn Tupana ete katu
pono toimohey kahato Tupana to'yat piaria
wywo.
35 Ihot'ok hawyi morekuaria ti'atupo'oro
ra'yn wo'o pyhik hat kape ta'a tue miit'in
— Waku ti tuwenõ'ẽ ra'yn ga'atpuat aimi-
ahykahyk ko'i aimipyhik ko'i ta'atu'e haype
ta'a tu'a tu po'oro. 36 Mi'i hawyi wo'o pyhik
hat henoi ra'yn Pauru'in me — Morekuaria
tipo'oro ra'yn sehay uhyt'i'in e. Pyno waku
mesup eweiwat i ra'yn uruetawa pyi e.
Pyno waku ra'yn eweiwat i ro uiwyria'in e
wo'o pyhik hat. 37 Ma'ato Pauru to'e — Yt
urupap i rat e. Uruto ti Humanu ywania'in
eiperia ewywuaria e. Ga'atpo morekuat yt
hẽtup hin i uruepe aikotã urueko ewy e. Kat
poteĩ morekuat pyno uru'ahyk ahyk kahato
e. Yt naku i ere'e ro more kuaria pe e.
Kat poteĩ pyno urupyhik mesuwe ga'atpo
yt apo'ei'e rokirẽ i e Pauru. Mi'i hawyi
mesup morekuat — Eweiwat ro uruetawa
pyi yt uwe mikuap mo i e uruepe. Mi'i pote
waku ti morekuaria tõ'ẽ meiũpe uruenõtem
hamuat e. Pyno ewehenoi ro uruehay
more kuaria pe e Pauru. 38 Mi'i hawyi toto
ra'yn morekuaria kape. Mi'i hawyi tohenoi
ra'yn i'atuepe Pauru e hap. Ta'a tukuap
ta'yn Pauru'in Humanu ywania hawyi i'atu
wuwu kahato ra'yn more kuaria katu pono
Humanu ywania yt naku i wati'a piheg e
morekuat koro Sesa. 39 Mi'i hawyi more
kuaria tuwat Pauru'in kape i'atuhep wo'o
pyhik hap pywiat hamo ta'atuwese kahato
popuat Pauru'in puksit hamo — Uhyt'i'in
waku ti eweiwat ra'yn ahetawa pyi i'atu'e
more kuaria Pauru'in me. 40 Mi'i hawyi
tuwat mana Iritia yat kape ta'a tu pyhik
hap kaipyi. Mi'i hawyi ta'a tu kaykay yne
Iesui mohey haria ta'a tue wawi hawyi ta'a
tu'a tu moe saika Tupana ehay se wywo
itotiaria. Mi'i hawyi tuwat ra'yn mekewat
tawa Wiripu pyi.

Mi'i tã hap ewy are uito Iruka.

17

1 Mi'i hawyi Pauru Sira tuwat ra'yn tawa
Awipuri sakpo tawa Apurunia sakpo tuwat.
Mi'i hawyi put'ok'i'a tu'e tawa Tesa ro nika
pe ra'yn. Itote toĩne'en Tupana mõtypot
yat Iuteuria wat. 2 Mi'i pe Pauru teke
towat teko ewy ra'yn nug hamuat. Mi'i
tote miwan Tupana ehay kaipyi Pauru ti'a
tu mu'e. Mi'i hawyi mye'ym Sapatu e'at
to'o wesat wesat Pauru wywo. 3 Mi'i hawyi
Tupana etiat miwan mot'i kaipyi toi'a tu
mu'e — Uiwyria'in e Tupana Mipo'oro Aipo
rekuat nuat piat ho'opot hamuat hap to-
henoi mesuwe miwan me e. I'ewyte ti
tuwẽtem irane gu'uro pyi hamuat hap to-
henoi meikowat miwan me. Eweikuap uwe
mi'i tã hamuat e. Ta'i Iesui uimi mo herep
ehepiat wyti mesuwe e. Tohenoi mi'i ti
Aipo rekuat no e Pauru Iuteuria pe. 4 Mi'i
hawyi te'eruwanẽtup hawyi — Pywo i'atu'e
irania'in. Mi'i hawyi Pauru'in upiaria topy
hu'at Kereku ywania'in Tupana mõtypot
haria ahyt. I'ewyte hary po ria'in we'eg
haria ahyt topyhu'at Iesui mohey haria wo
ra'yn itote. 5 Ma'ato irania'in Iuteuria yt
imohey i Iesui. Mi'i hawyi Pauru'in ete
i'atue ha'y wywi kahato. Mi'i hawyi ta'a
tukat mu'ap upiaria yt ipotpap i rakaria
yt nakuaria i wu'uka hap nug hamo. Mi'i
hawyi tuwat uhyt Iasũ yat kape. Miit'in
typy'i kahato tuwat. Mi'iria yne tõ'ẽ tõ'ẽ
tawa piaria Pauru'in kupte'en hap kape
Pauru'in etiat ta'atuhoiro hamo. Mi'i hawyi
tuwe hyt'ok haty wo Iasũ yat pe ma'ato
Pauru'in yt uwe i ta'a tu puẽti. 6 Ma'ato
Iasũ yn na'yn irania'in toywyt'in nywo ta'a
tu'a tu puẽti. Mi'i hawyi Iasũ'in ta'a tue ro
po'ok iherep mo morekuat kape yi upi. Mi'i
hawyi ta'atu put'ok hawyi ta'atukuasa ta'a
tuehay wo — Yt naku i yt naku i mi'iria
wo'o mo'akag'aia haria mi'iria i'atu'e. Mio
ti tõ'ẽ ahetawa kape i'atu'e uhyt Iasũ yat pe
i'atu'e. 7 Yt naku i mi'iria i'atu'e. Morekuat
Sesa wo'onãpin hap yt ta'atunug i katupono
wẽtup — Aipotypot Iesui yn ni waku i'atu'e
mi'iria ta'a tuehay pirik wo Iasũ'in piat
pe. 8 Mi'i hawyi more kuaria itotiaria i'atu
py'ahak kahato Pauru'in ete. 9 Mi'i hawyi
iheg me ta'a tupag. Mi'i hawyi meiũran
tuwat yne hawyi ta'atukaykay Iasũ'in. Mi'i
hawyi morekuat to'e — Pyno waku eweiwat
ro i'atu'e Iasũ'in me. 10 Mi'i pote Iesui
mohey haria ti'a tu po wyro uhyt Pauru
uhyt Sira i'atupopy hamo tawa Tesaronika
pyi. Mi'i hawyi tuwat tawa Pereia kape
wãtym upi. Mi'i hawyi Pauru'in put'ok'i'a
tu'e hawyi te'e ru we hyt'ok Iuteuria Etu-
pana mõtypot yat pe. 11 Tawa Pereia to-
tiaria ta'atu'a tu puẽti po'og yt i'akag heg i
rakaria tawa Tesaronika piaria kai. Mi'iria
ti Tupana ehay wakuat iky'esat kahato.
Mi'iria ti te'e ru we mu'e kahato wuat'i

e'at pe sa'a wy'iwuat mienoi ete. Tupana
etiat ta'a tukuap teran koitypuo pywo pe
koitypuo yt Pauru'in henoi hap ta'atukuap
teran. 12 Mi'i tupono ti itotiaria typy'i ka-
hato Iesui mohey haria ipakuptia te'e ro
py hu'at Kereku ywania sok hary po ria'in
wakuaria ihainia'in wakuaria te'eropyhu'at
Iesui mohey haria itote. 13 Mi'i hawyi ti
tawa Tesa ro nika piaria Iuteuria tikuap
ta'yn aikowo Pauru'in wat hap. I'ewyte ta'a
tukuap ta'yn tawa Pereia pe aikotã toi'atu
mu'e itotiaria Tupana ehay wuat hap ta'a
tukuap. Mi'i hawyi tuwat ra'yn hupi Pauru
etiat miit'in mõpy'ahak hamo. 14 Mi'i hawyi
Iuteuria ti'atumo'akag'aia miit'in sok tawa
Pereia pe. Mi'i hawyi Pauru ywyt'in Iesui
mohey haria tipo'oro ta'a tuey ke'et Pauru
meremo y'y wato kape. Mi'i hawyi tuwat
ra'yn Pauru wywo iwyria'in i'apykok hamo
ma'ato Timoteu Sira topyhu'at tawa Pereia
pe. 15 Put'ok'i'a tu'e Atena pe hawyi Pauru
apykok haria te'era'aipok teran i ra'yn. Mi'i
hawyi Pauru to'e i'atuepe — Pyno ewehenoi
o uhehay uhyt'i'in Timoteu uhyt Sira pe
e. Atiky'esat tõ'ẽ merep meikowo hap o
ewehenoi i'atuepe e Pauru. Mi'i hawyi te'e
ra'aipok i ra'yn tawa Pereia kape Pauru
ehay enoi hamo. 16 Mi'i hawyi itote tuweran
na'yn Pauru toĩne'en towy ria'in ekatup
hamo. Mi'i turan itote Pauru ta'akasa tupa
naria iã'ãkap yn mu'ap upi hawyi toto mo-
haty kahato miit'in miat imohey sa'ag hap
ko'i. 17 Mi'i hawyi ti yne e'at pe Pauru ti'a
tu mu'e Iuteuria Kereku ywania wakuaria
Tupana mõtypot yat pe. I'ewyte mu'ap
upiaria pe tohenoi iky'esat haria pe. 18 Mi'i
hawyi itotiaria wo'o nãpin hat potmu'eria
toko ka'at Pauru kape ihay kuap hamo.
Mi'i hawyi te'e ro'e to'ope mu'ap upi —
To'iro ihay at ka'ap takat ehay kuap hamo
i'atu'e. Ta'i mi'i ti wẽtup ywania kawiat
tupanaria moherep hat i'atu'e to'ope katu
pono Pauru henoi itote Iesui etiat aikotã
gu'uro pyi tuwẽtem i hap etiat. 19 Mi'i
hawyi Pauru ta'atu'y kesat eroto wo'oehay
wo'oehay hap kape yity'ok Areopaku e hap
kape. Itote ta'a tue reke Pauru ta'a tu py'a
setpe hawyi te'e ro'e tope — Uhyt pyno
ehenoi ro koitywy aikotã aikotã hap se-
hay pakup uruepe i'atu'e. 20 Yt karãpe i
uruikuap ehay ewywuat ihay rakat. Mi'i
pote ti ehay ewy hap uruehay uruiky'esat
i'atu'e. 21 Katu pono Atena piaria tikuap
teran kahato yne kaipywiat sehay kat e
kat e hap enoi hap ko'i i'atu'e. I'ewyte
yne hewyry rakaria itotiaria tikat kahato
sehay pakup itote. 22 Mi'i hawyi i'atu py'a
setpe ipoĩ'ãm na'yn Pauru mi'i hawyi to'e
— Uhyt'i'in woroho'okuap ta'yn aikotã eipe
tupa naria iã'ãkap ko'i ne'i wyti eweimõ
typot e Pauru Atena piaria pe. 23 Ta'i ga'atpo
ti uhewyry ehetawa puo hap tote ti ara'a
kasa kahato ehetu pa naria iã'ãkap ko'i e.
Wẽtup heiam me ti yt kat i tupana iã'ãkap
itote atipuẽti ma'ato itote toĩne'en iwan yn
— Yt uwe mikuap i Tupana eiam mesup e
itote. — Yt ai'akasa hap i Tupana mõtypot
hap eiam mesup e iwan me itote e Pauru.
Yt eweikuap i ti mi'i eipe ma'ato ti eweimõ
typot mi'i e. Mi'i wyti mesup atomoherep
ehepe. 24 Ta'i mi'i Tupana sese ti aipytyp
nug hat. Ta'i wuat'i mesu wa rote iminug
ko'i toĩne'en e. Mi'i ti atipy piat yi totiat
morekuat sese. Ta'i Tupana sese yt toĩne'en
kuap i aipo wuat aiminug teiam me e. 25 Mi'i
wyti wuat'i ereko hat. Ikai ti tukup yne
sekat. Yt kat i wyti iwat iwete weru hap
ipo pe e. Ikaipyi ti watoĩ ne'en. Ikaipyi
ahehãite hap. Torania ikaipywiat ko'i e.
Ta'i yt miit'in minug kaipyi i wyti Tupana
toĩne'en e. 26 Wẽtup ok miit kaipywiat yn
ni yne ywania tohytpok mesuwat yi totiaria
tukupte'en e. Ta'i sa'awy'ite ti Tupana sese
yne ywania ahyt eiam mesuwat yi totiat
nug hat. Aikope aikope wuat'i ywa'nia
e'yi toĩne'en hap Tupana tunug sa'awy'i
tuwa nẽtup hap kaipyi. Ikupte'en porap
ne'i mesuwat yi totiat hamuat hap tutunug
tuwa nẽtup hawe nimo te e Pauru. 27 Mi'i
tã tutunug tuwe mo herep teran miit'in
kapiat haype. Toiky'esat kahato ti miit'in
miat tuwe wowiat hap e. Toiky'esat wuat'i
ywania tikat mu'ap tuwe wowiat hap e.
Toiky'esat topuẽti hap e. Yt pya hin i ti Tu-
pana toĩne'en miit'in kai. 28 Ta'i Tupana sese
kaipyi ti aheiam ahewyry hap aheĩne'en
hap e. Aikotã sa'a wy'iwuat eimu'e haria
pypy'e hap nug haria te'e ro'e hap ewy —
Tupana mẽpyt'in aito e hap ewy. 29 Kat
poteĩ eiwanẽtup hawyi Uru kawiat Tupana
toĩne'en ewei'e eiwanẽtup hap kaipyi ne'i.
Aito ti meimẽ Tupana mẽpyt'in ko'i e. Aito
ti Tupana iã'ãkap ko'i e. Yt Parata kawiat
i ti Tupana. Yt nu kawiat i ti Tupana e.
Yt mo wuat minug i ti Tupana e. 30 Sa'a

wy'ite ti miit'in yt we'eg i sese tepiat haria
pe Tupana sese yt kat e i te. Ma'ato mesup ti
ewei'atoiat ro yt we'eg i hap ehetupanaria
e ra'yn yne miit'in me Tupana. [31] Mio ti
Tupana wat miit'in airo hat toĩne'en na'yn
hãpyk kahato. Mi'i ti aru meiũran miit'in
airo Tupana wano sio yt e hat. Hãpyk
kahato ti aru tohenoi Tupana pe e. Mi'i
tã hamuat wyti watikuap ta'yn katu pono
gu'uro pywiat Tupana mihep ta'yn mi'i e
Pauru Atena piaria pe. [32] Mio tã e hawyi ira-
nia'in to'okyry'i kahato Pauru ete. Gu'uro
pywiat ieĩne'en i wat e hap ete. — Toran
na'yn uhyt i'atu'e apuete. Ta'i uruikuap ti
aru wẽtup e'at pe mio e'e hap etiat i'atu'e
irania'in Pauru pe. [33] Mi'i hawyi Pauru
toto ra'yn i'atu py'a setpyi ma'ato wẽtup
ok wẽtup ok tuwemu'e ra'yn Pauru wywo.
[34] Mi'i hawyi wẽtup ok mehĩ Tiunisiu tawa
Areopaku piat timohey ra'yn Iesui. I'ewyte
wẽtup ok mana Tamari timohey ra'yn Iesui
irania'in nywo.

Mi'i tã hap etiat atiwan mesuwe uito
Iruka.

18

[1] Mi'i hawyi Pauru tuwẽtem na'yn tawa
Atena pyi. Mi'i hawyi put'ok'e tawa Kur-
intiu pe ra'yn. [2] Mi'i hawyi itote toipuẽti
wẽtup ok Iuteu uhyt Akira e hap het rakat
tawa Puntu kaipywiat. Katu pono mi'i
kaipyi sa'a wy'i yi Itaria kape toto Akira.
Mekewat e'at pe ma'ato toĩne'en morekuat
Kautiu itote. Mi'i morekuat ma'ato yt iwese
i Iuteuria ete. Mi'i pote toi'a tu po'oro
ra'yn tetawa Huma pyi. Mi'i pote uhyt
Akira tehary'i Pisira wywo tuwat ra'yn tawa
Kurintiu kape. [3] Mi'i tote ipotpap sokpe
kawiat getap nug hap ete. Mi'i hawyi Pauru
ti'atupuẽti itote ra'yn tomisepap nug hap
ete. Mi'i hawyi topy hu'at i'atu'yat pe
ra'yn i'atupowyro hamo. Mi'i turan i'atu
potpap kahato itote sokpe kawiat getap nug
hap ete. [4] Ma'ato itote yne Sapatu e'at
pe Pauru toto Tupana mõtypot yat kape
to'y wania atumu'e hamo. Toi'a tu po re
ro kosap teran tehay wo Kereku ywania
Iuteu ywania Iesui kape. [5] Mi'i hawyi uhyt
Sira uhyt Timoteu put'ok'e itote yi Masẽ
tunia kaipyi. Itote ta'atupuẽti hawyi Pauru
ihay kahato topy'a pyi — Iesui ti Tupana
Mipo'oro Aipo rekuat nuat e. [6] Mi'i pote
Pauru ete i'atu hoiro kahato. Wãi wãi'i'a
tu'e Iuteuria. Yt naku i urumu'e mi'i tã
i'atu'e. Mi'i hawyi Pauru teka misa wato
hep hawyi toipehuruk pehuruk i'atuewawi.
Mi'i hawyi to'e i'atuepe — Eiwepyi kahato
ti eiwe moe wasat eipe. Pyno yt uhehay
pyi i ra'yn wyti aria kape eweiwat e. Mi'i
hawyi ti aru irania'in ywania kape ra'yn
pyno areto i'atuepiat henoi hamo e Pauru
Iuteuria pe. [7] Mi'i hawyi toto Pauru ira-
nia'in ywania mu'e hamo. Mi'i hawyi toto
teka tuwy uhyt Titu wẽtup set Iutu yat
kape imu'e hamo. Katu pono mi'i Tupana
mohey hat toĩne'en. I'ewyte torania i'yat
piaria tuwat kahato Tupana mõtypot yat
mekewat Iuteu ywania wat kape. [8] Meiũran
Tupana mõtypot yat ka'iwat uhyt Kiripu to-
mohey ra'yn Iesui yne to'yat piaria wywo.
I'ewyte ipoity ra'yn tawa Kurintiu piaria
imohey haria. Mi'i hawyi te'e ru we set'ok
yne ra'yn. [9] Mi'i hawyi wãtym muo imu'etu
Pauru pe to'e Aika'iwat — Yt ereken'ẽ tei'o
miit'in mupi. Yt epo'inik tei'o. Eti'atumu'e
o haty wo e. [10] Ta'i Uito areĩne'en ewywo.
Yt uwe kuap i esaty'i saty'i mehĩ e katu
pono ti ipoity meiũwat tawa pe uimohey
hanuaria e Iesui Pauru pe imu'etu. [11] Mi'i
pote wẽtup anu hawyi 6 ewaty Pauru ti'a
tu mu'e kahato tawa Kurintiu piaria Tu-
pana ehay wo. [12] Mi'i hawyi itote toĩne'en
wẽtup ok yi Akaia etu'isa Kariu e hap het
rakat. Mi'i hawyi Iuteuria Pauru ete i'atu
py'ahak i ra'yn. Mi'i hawyi ta'a tue reto
ra'yn Kariu kape Pauru hã'ãg hamo. [13] —
Meiũwat miit wyti wãi'ai'e hap yt ewy i
inug kahato i'atu'e. Aiwat aheko yt ewy hin
i toiky'esat miit'in miat Tupana mõtypot
hap i'atu'e Iuteuria Kariu pe Pauru piat
pe. [14] Mi'i hawyi Pauru ihay teran ma'ato
Kariu apuete e. Mi'i hawyi to'e Iuteuria pe
Kariu — Miit'in yt nakuat i sese ko'i pyhyp
hat ti uito e. Yt atiky'esat hin i eweterut
uhewowi — Mi'i miit yt hãpyk i uruwa
nẽtup hawe katu pono urueko yt tutunug
i kahato ewei'e hap het rakat e. [15] Eiperia
eiwu'uka kahato sehay po'ypyi set po'ypyi
seko po'ypyi. Yt atikuap teran hin i wãi'ei'e
hap ko'i e Iuteuria pe. Pyno koitywy eipo
pe ra'yn eiwu'uka sehay wuat hap e Kariu.
[16] Mi'i hawyi toi'a tu po re nõ'ẽ ra'yn to'yat
pyi. [17] Ma'ato tuwat turan itotiaria Kereku
ywania topytyk Iuteu Tupana mõtypot yat
ka'iwat uhyt Sotene. Mi'i hawyi Kariu
ehamo ta'atu'ahyk ahyk itote. Ma'ato Kariu
yt wãi'e hin i i'atuepe. [18] Mi'i hawyi meke-

wat e'at pe toĩne'en mot'i Pauru toywyt'in
Iesui mohey haria yatype. Mi'i hawyi Pauru
tuwenoi i'atuepe hawyi toto ra'yn yara puo
yi Siria kape. Ma'ato totioto toywyt Akira
ihary'i Pisira wywo. Mi'i hawyi put'ok'i'a
tu'e tawa Sekeia pe. Mi'i hawyi itote Pauru
to'e Tupana pe — Atunug wyti aru ui'e
epiat hap Uika'iwat e. Mi'i pote ati'ateneg
pywo ti aru atunug ui'e hap kuap epiat
hamo e. 19 Mi'i hawyi tuwat i ra'yn tawa
Ewesu kape. Mi'i hawyi itote Pauru ti'a
tu mu'e Iuteuria Tupana mõtypot yat pe.
20 Mi'i hawyi itotiaria te'ero'e — Uruiky'esat
en ereĩne'en mot'i meiũpe urumu'e hamo
i'atu'e. Ma'ato Pauru yt tiky'esat i. 21 Mi'i
hawyi to'e — Pyno are'e ehepe Tupana
tiky'esat pote ti aru ara'aipok te ehowawi
uiwy ria'in e Pauru. Mi'i hawyi tuwenoi
mehĩ Akira mana Pisira pe irania'in me
hawyi teke yara wato pe hawyi toto ra'yn
tawa Ewesu pyi. 22 Mi'i hawyi toto i ra'yn
tawa Sesareia kape i ra'yn. Mi'i hawyi
put'ok to'e hawyi tuwẽ powat Iesui mohey
haria kape. Mi'i hawyi toto i ra'yn tawa An-
tiokia kape yi upi. Mi'i hawyi itote toĩne'en
mot'i porap'i hawyi toto i ra'yn. 23 Mi'i
hawyi yi Karata puo yi Wirisia puo hewyry
i ra'yn yne Iesui mohey haria atumoesaika
hamo. 24 Wẽtup e'at pe hawyi mehĩ Aporu
put'ok'e tawa Ewesu pe Aresã tiria piat
i'ywã'ĩ rakat sa'a wy'i tewuat Tupana etiat
miwan kuap hat put'ok'e. 25 Mi'i hawyi ihay
se kahato ihay itote iwanẽtup hap hesaika
kahato. Mi'i ti Iuteu ywania. Topy'a pyi
toi'atumu'e itote haty wo Iesui ete. Toikuap
yne Iuwãu wo'oset'ok hat piat miit'in set'ok
hap ko'i ma'ato mi'i yn toikuap. 26 Mi'i
hawyi wẽtup e'at pe Tupana mõtypot hawe
toi'a tu mu'e haty wo. Itote mehĩ Akira
mana Pisira tipuẽti. Mi'i hawyi ta'a tue
reto ta'a tu wywo Tupana piat henoi po'og
hãpyk hamo. 27 Mi'i hawyi Aporu toto teran
yi Akaia kape pote Iesui mohey haria tawa
Ewesu piaria tunug popera Aporu miereto
wo yi Akaia piaria Iesui mohey haria kape.
Mi'i tã wyti i'atu'e miwan me — Mehĩ'in
ereke ro uhyt ewei'e o Aporu pe i'atu'e.
Kat pote Aporu ti ai'ewywuat Iesui mohey
hat. Mi'i tupono waku ei'ya type toĩne'en
uruto'e i'atu'e mekewat miwan me. Mi'i
hawyi Aporu toto Akaia kape tawa Kurin-
tiu kape. Put'ok'e itote hawyi toi'a tu po
wyro kahato Tupana wehum hap kaipywiat
Iesui mohey haria. 28 Toimo herep kahato
Iuteuria pe Tupana ehay sa'a wy'i tewuat
kaipyi aikotã aikotã Tupana tipo'oro Iesui
Miit'in Porekuat no hap etiat toimo herep
yne miit'in ehamo. Sa'a wy'i to'o'ewy e
ma'ato tohenoi yne hawyi yt kat i'atu'e
kuap i ra'yn. Mi'i tã mehĩ Aporu ti'atumu'e
topy'a pyi.

Mi'i hap ewy Aporu are mesuwe uimiwan
me uito Iruka.

19

1 Uruwy Aporu ti'a tu mu'e kahato tawa
Kurintiu piaria pe turan Pauru hewyry
kahato yity'ok totiat mu'ap upi tawa
Ewesu kape. Put'ok'e itote turan toi'a tu
puẽti itotiaria imohey haria. 2 Mi'i hawyi
apo'e i'atuepe — Eweimohey hawyi apo
ewehe waku ra'yn Tupana Pã'ãu Wakuat e
ipotmu'eria pe. Mi'i hawyi ta'a tu wesat —
Yt uruikuap i ti Tupana Pã'ãu sio toĩne'en
sio yt i'atu'e. 3 — Uwe set upi kahu pyno
eipe eiwo'o set'ok e Pauru. — Ta'i Iuwãu
mienoi ewy ti urutoria uhyt i'atu'e. 4 Mi'i
hawyi Pauru to'e — Are pãi Iuwãu ti henoi
mio tã e — Uhaipepe ti aru wẽtup ok
Tupana Mipo'oro Miit'in Porekuat nuat tut
e Pauru. Mi'i ro — Eweimohey e ti Iuwãu.
Mi'i tupono ewei'atoiat ro yt nakuap i ko'i
eiminug hawyi woro ho'o set'ok e ti Iuwãu
miit'in me e. Mi'i ti Iesui ra'yn uhyt'i'in e
Pauru. 5 Ta'a tukuap hawyi ti Aipo rekuat
Iesui set upi i ra'yn to'o set'ok. 6 Mi'i
hawyi Pauru tuweponug mi'i hawyi Tupana
Pã'ãu wakuat put'ok'e ra'yn i'atuete. Mi'i
hawyi ta'a tu mo herep kahato Tupana
ehay irania'in pusu puo. 7 Mi'iria ti 12 ok
ihainia'in itote tukup te'en. 8 Mi'i hawyi
Pauru henoi miit'in me itote aikotã Tupana
toĩne'en miit'in me hap itote. Aikotã
Tupana toĩne'en Miit'in Porekuat no hap.
Mye'ym ewaty ipypap i kahato mekewat
Iuteuria wat Tupana yat kape. Toi'atumu'e
haty wo toi'a tuekyi miit'in Tupana etama
kape. 9 Ma'ato irania'in itotiaria Pauru
mienoi yt ta'a tu mõ typot i. To'o ky ry'i
kahato miit'in Iesui enoi hap ete. Yt ta'a
tu mohey hin i. Mi'i pote Pauru hok'iwat
ra'yn irania'in Iesui mohey haria wywo.
Mi'i hawyi mehĩ Tiranu wo'o mu'e hawe
yne e'at pe Pauru ti'a tu mu'e. 10 Typy anu
ra'yn Pauru ti'atumu'e Aipotypot ehay ete.
Mi'i tupono yne itotiaria Iuteuria ywania
tikuap ta'yn i'ewyte Kereku ywania ikuap

ta'yn wy e. [11] Mi'i hawyi miit'in te'eruwa
nẽtup kahato katu pono Pauru tunug yt
kat kuap i topo wo wakuap ma'ato Tupana
esaika hamo yn tutunug. [12] Mi'i hawyi i'ahu
rakaria kape Pauru esokpe ta'a tue reto
hawyi ta'a tupag i'atupiit pe. Mi'i hawyi
meremo ra'yn i'atu'ahu kosap. I'ewyte
ahiagnia pã'ãu wywuat haria toi'a tu po re
nõtem na'yn miit'in myi. [13] Mi'i hawyi paini
hu'at teran Iesui set ahiag sytpok hamo.
Mi'iria Iuteuria uruto e haria ma'ato yt
mi'i sese i. [14] Sewa sa'y ru'in 7 ok takaria
Iuteuria epa'i koro sa'y ru'in mi'iria. [15] Mi'i
hawyi mã'ãu sa'ag te'e ru wẽ powat 7 ok
takaria kape — Uruikuap ti emisu'at ko'i
sehay i'atu'e. Iesui set Pauru set uruikuap
i'atu'e ma'ato eipe yt uruikuap i pãi uweĩ
eipe Uwe'in eipe pyno e ahiag miit piit pyi.
[16] Mio tã ta'a tu'e hawyi mã'ãu sa'ag ipiit
piat rakat peso'e mekewat paini wato sa'y
ru'in kape. Mi'i hawyi ha'y ru'in tu'uka
mekewat miit wywo ma'ato po'og hesaika
i'atukai. Mi'i hawyi te'e ru wehep ta'yn
mekewat miit po pyi yt kat ta'a tue sokpe
wywo i i'atupak pak hap yn na'yn i'atupiit
ete. [17] Mi'i hawyi tawa Ewesu piaria Iuteuria
Kere kuria tikuap ta'yn hawyi i'atu wuwu
ra'yn Iesui set pupi. Yt to'o ky ry'i teran i
po'og. [18] Mi'i pote typy'i poity'i te'e ro py
hu'at imohey haria itote tawa Ewesu pe.
Mi'i hawyi wuat'i mikuap mo te'ero'e — Yt
nakuat i nug kahato sa'awy'iwuat hat uito
aikotã aikotã sa'ag nug hap sepap hat sese
ti uito i'atu'e. Ma'ato mesup ti atoiat ra'yn
mekewat mu'ap sa'ag wẽtup i'atu'e to'ope.
Mi'i tupono ti atiwuk ta'yn ehehamo paini
miium popera sok i'atu'e to'ope. [19] Mi'i
hawyi ta'a tukat karania upi rakat paini
miwan ko'i i'atu miwuk ko'i. Mi'i hawyi
ta'atupuẽti sa'up iwato kahato 50 miu e'at
i'atu potpap mi'i tã kyi'at hamo i'atu'e.
Ma'ato ta'a tuwuk yne ra'yn. [20] Tupana
sese yn waku Ahetu pana wo i'atu'e. Mi'i
ehay upi yn wato py hu'at teran i'atu'e.
[21] Wẽtup e'at pe Pauru to'e topy'a pe —
Pywo ti Tupana Pã'ãu tiky'esat areto tawa
Ieru sarẽi kapiat hap yi Masẽ tunia puo yi
Akaia puo e. Mi'i rẽ Ieru sarẽi kaipyi ti
aru areto tawa Huma kape Tupana Pã'ãu
miky'esat ewy e tuwepe. [22] Mi'i hawyi Pauru
tipo'oro typy ok tekatuwyria yi Masẽtunia
piaria kape. Wẽtup ok Timoteu wẽtup ok
Eratu toipo'oro ma'ato Pauru topy hu'at
porap'i tawa Ewesu pe. [23] Mekewat e'at
pe tu'uka kahato tawa Ewesu piaria Iesui
pu'ap upiaria ete. [24] Wẽtup ok itote tupa
naria iã'ãkap nug hat toĩne'en Temetiu
e hap het rakat. Mi'i ti tupana mana
Tiana yat nug hat. Mi'i ti tupa naria eiam
Parata kawiat nug hat koro i'atu'e. Mi'i
nug hap kaipyi hemiit'in hekat rakaria wo
te'ero py hu'at. [25] Mi'i hawyi toi'a tu kaykay
tuwe wawi topotpap tuwy ria'in irania'in
tupa naria eiam nug haria. Iõ'ẽ hawyi
to'e i'atuepe — Mehĩ'in e watikuap ta'yn
koitywy aikotã wato py hu'at aito mesup
hekat rakaria wo ra'yn hap e. [26] Ta'i aipo
wuat aiminug kaipyi wyti ahekat ra'yn e.
Mi'i hawyi ewei'a kasa ra'yn Pauru potpap
hap. Eweikuap ta'yn ihay aikotã tohenoi
tawa Ewesu piaria pe i'ewyte wuat'i yi Asia
wato hap ok tã hap. Mio tã e — Mo wuat
minug tupanaria wyti yt Tupana kahato i e
hap eweikuap ta'yn e. Mi'i hawyi ti mesup
ta'yn miit'in toiat kahato ahetu pa naria.
— Waure'i'a tu'e ra'yn e. [27] Mi'i hap ewy ti
meiũran aiwat aipotpap yt kat i aru topy
hu'at pãi e. Yt naku i topy hu'at aru katu
pono meiũran tupana mana Tiana yat pe
yt uwe i imõtypot hanuaria pãi e. Yt kat
i imõtypot hap hawyi yt naku i ahepe. Yi
Asia piaria etupana mana Tiana i'ewyte yi
wato ok tã miit'in timõtypot kahato mana
Tiana e Temetiu tupa naria nug haria pe.
[28] Mi'i e hap ta'atukuap hawyi i'atupy'ahak
kahato Pauru ete Iesui mohey haria ete.
Mi'i hawyi i'atuehay pirik kahato itote —
Wakuat wakuat ti ahetu pana mana Tiana
tawa Ewesu wat i'atu'e haty wo. [29] Mi'i
hawyi tõ'ẽ tõ'ẽ kahato miit'in. Mi'i hawyi
topy hu'at tawa Ewesu pe sehay sa'ag yn
na'yn. Mi'i hawyi Pauru wyria'in mehĩ Kaiu
mehĩ Aritaku yi Masẽtunia kaipywiaria ta'a
tupytyk. Mi'i hawyi ta'atuereto yi upi ta'a
tuwa'atunug hap kape. Mi'i hawyi meremo
tuwe hyt'ok ta'yn mekewat yat wato pe.
[30] Mi'i hawyi Pauru teke teran i'atu we'a
tunug yat pe miit'in sok nãpin hamo towy
ria'in Kaiu Aritaku powyro hamo. Teke
teran ma'ato irania'in Iesui mohey haria
yt tiky'esat i. [31] I'ewyte tu'i saria itotiaria
Pauru kuap haria tipo'oro sehay Pauru
pe — Mehĩ i'atu'e yt naku i ereke i'atu
wa'a tunug hap yat wato pe i'atu'e. Yt
uruiky'esat i uruto i'atu'e tu'i saria. [32] Mi'i
hawyi itote i'atuehay pirik kahato. Ipat'ok

wẽtup sehay etiano. Yt ta'atukuap i kahato
itotiaria kat hamo kat hamo te'e ru wa'a
tunug hap e. 33 Mi'i hawyi Iuteuria tiky'esat
uhyt Aresã tere ihay itotiaria kape hamo.
Mi'i hawyi ipoĩ'ãm i'atu py'a setpe tehay
hamo. Topoĩ'ãm haype topo wo toi'atumo
po'inik teran ihay pirik takaria. Ma'ato yt
ta'a tu ky'esat i Aresã tere ehay hap katu
pono Iuteu ywania ne'i mi'i. 34 Mi'i hawyi
po'og na'yn i'atuehay pirik typy ora kape
itote. Wẽtup ehay yn i'atuehay itote —
Wakuat wakuat ahetawa Ewesu etupana
mana Tiana i'atu'e ta'a tuehay pirik wo.
35 Mi'i hawyi wẽtup ok popera piat sehay
moheg hat tawa Ewesu piat ihay teran
i'atuepe. Ta'a tukuap ta'yn hawyi i'atu
po'inik ta'yn. Mi'i hawyi ihay ra'yn — Uiwy
ria'in e tawa Ewesu piaria ti aito pãi e. Ta'i
watikuap kahato wuat'i miit'in mesuwat yi
totiaria aikotã Tupana wakuat hary poria
kawiat mana Tiana mõtypot haria aito hap.
36 Ta'i ta'a tukuap kahato aikotã sa'a wy'i
ahemana Tiana ta'at waikiru kaipywiat
hap e. Wuat'i miit'in mi'i hap kuap haria
te'e ro py hu'at mesuwe e. Kan hamo pyno
mio tã ehehay pirik at mesuwe e. Eiwe'eg
wo o eweikup te'en e. Yt ewetunug nei'o
mõpy'ahak hap sehay e. 37 Ta'i meimuẽ
waria miit'in eimipyhyp ko'i ti yt kat i'atu'e
i ahetupana Tiana ete. Yt karãmuo i wyti
ta'a tu se'e ro'ok ahetu pa naria yat ko'i e.
38 Pyno mehĩ Temetiu woro nãpin neran.
Mi'i hawyi karãpeĩ wẽtup ok eimõ py'ahak
hat toĩne'en meikope pote waku eweterut
wo'onãpin hap getap kape mi'i hat e aikotã
hamuat kuap tuereto hap kape e. Mi'i
hawyi waku itote ewehenoi aikotã aikotã
eiwa nẽtup hap waku sio yt kuap hamo e.
39 Katu pono wo'o nãpin hap e'at toĩne'en
mesuwat tawa pe. Mi'i pote mekewat e'at
pe waku eweterut eiwe wywo i'aparap hat
e. Mi'i hawyi itote waku wati'a tu nãpin
mi'i miit'in pyhik hat akag wywo e. 40 Yt
naku i mesup ewetunug mesuwe mi'iria
ete. Eiwe'eg wo o eipot pyhik hap pupi
mehĩ'in e. Kat wato'e aru wo'o pyhik hat
ete. Yt kat wato'e kuap i aru wo'opyhik hat
akag me mesuwat e'at piat hap ete e popera
piat sehay moheg hat itotiaria pe. 41 Mio tã
e i'atuepe hawyi — Waku eweiwat e. Mi'i
hawyi i'atuperup i ra'yn tuwat itote pyi.

Aikotã hap atiwan mesuwe uito Iruka.

20

1 Pyno i'atu po'inik typy'i rakaria. Mi'i
hawyi Pauru tikaykay Iesui potmu'eria.
Put'ok'i'a tu'e hawyi toi'a tu'a hi'y pysat.
Waku yne ra'yn hawyi toi'a tu nãpin na'yn
i'atu moe saika hamo. Mi'i hawyi toto yi
Masẽ tunia kape tawa Ewesu pyi. 2 Mi'i
hawyi tawa ko'i sakpo toto wuat'i puat
Tupana ehay enoi hamo. Mi'i hawyi toto
yi Kereku kape. 3 Mi'i tote toĩne'en mye'ym
ewaty. Mi'i hawyi ta'aipok teran i ra'yn yi
Siria kape ma'ato teke irane yara wato piat
turan Pauru tikuap Iuteuria ehay to'auka
irane hap. Mi'i hawyi ta'aipok yi upi tawa
Masẽ tunia puo. 4 Tuwat Pauru wywo 7
ok miit yi Asia kape wẽtup set Sopa turu
uhyt Piru sa'yru tawa Pereia pywiat. Mi'i
hawyi Aritaku mi'i hawyi Sikũtu tawa Tesa
ro nika kaipy wiaria. Mi'i hawyi Kaiu tawa
Tepe piat. Mi'i hawyi Timoteu mi'i hawyi
Tikiku i'ewyte Towimu Asia piaria tuwat.
5 Mi'iria uruekatup tawa Turate tote katu
pono tuwat urue'yianme. 6 Mekewat man
teneg u hap e'at ko'i tokosap hawyi uru-
tuwat i ra'yn tawa Wiripu pyi y'y upi. 5
e'at hawyi put'ok'u ru to'e tawa Turate wã
tote. Itote urutu kup te'en wẽtup semana.
7 Mytu'u e'at piat uruwe'a tunug man pik
pik hap e'at pe turan Pauru ti'a tu mu'e
ka'ap kahato Iesui mohey haria. Toto
teran mũkite wẽtup tawa kape haype yt
iwẽpohep tã i te. 8 Mi'i hawyi wãtym turan
ariãty ipoity kahato meiẽwat okipy ywaiti
rakat pe uruwa'a tunug hap tote. 9 Mi'i
tote toĩne'en wẽtup ok kurum Eutiko e
hap het rakat wanẽtup hat. Mi'i hawyi
Pauru ehay pot'i pote kurum toket ne'i
ra'yn. Mi'i hawyi ta'at ywaiti pyi apyk piat
mye'ym okipy hap totepyi yi kape. Mi'i
hawyi iku'uro sese ra'yn. 10 Pauru ta'apyk
hawyi tuwe pỹ'ã tutuk hawyi totat ra'yn
kurum at hat iku'uro rakat topo pe hawyi
to'e irania'in itotiaria pe — Wãi yt eweiwak
tei'o. Yt iku'uro i rat e. Mio tã to'e hawyi
kurum at hat waku i ra'yn. 11 Mi'i hawyi
ta'am i hawyi toipik pik man hawyi ta'a
tu'u. Mi'i hawyi ihay ywop hawyi iwẽpohep
ihot'ok pote ra'yn. 12 Mi'i hawyi iku'uro
rakat toto wy irania'in wywo ta'a tu'yat
kape. Ihãite i ra'yn pote i'atuwepit kahato
itotiaria. 13 Mi'i hawyi Pauru toto yi upi tomi
ky'esat ewy e ma'ato uruto urutuwat yara
wato puo tawa Asu kape itotiat Pauru pag

hamo. [14] Mi'i hawyi tawa Asu pe uruto'o
puẽti i ra'yn. Mi'i hawyi Pauru teke yara
wato pe hawyi urutuwat yi Mitirene kape.
[15] Itote pyi urutuwat i ra'yn. He'i hot'ok pe
urutokoka'at ywypyi'a Kiu e hap rãpe. Mi'i
hawyi meiũran urutu wehik tawa Samui
pe. Mi'i hawyi urutopyhu'at tawa Tokiriu
pe. He'i hot'ok pe put'ok'u ru to'e tawa
Miretu tote. [16] Mi'i hawyi Pauru to'e uruepe
— Wãi yt eiwehik tei'o tawa Ewesu tote
e. Yt areĩne'en mot'i teran i yi Asia tote
e. Atiky'esat arokosap Ierusarẽi me ienuk
man teneg u hap e'at pe e uruepe. [17] Mi'i
hawyi tawa Miretu pyi toi'atukaykay tuwe
wawi Iesui mohey haria akag ko'i. Tawa
Ewesu piaria toi'a tu kaykay. [18] Put'ok ta'a
tu'e hawyi Pauru to'e — Eweikuap te apo
aikotã sa'awy'i ariot ehe'yi Asia turan wuat
hap e. Ta'i eipy'a setpe wuat'i e'at pe
areĩne'en meiũpe eiwywo e. [19] Eweikuap
kahato ti mi'i pote aikotã uipotpap kahato
Aika'iwat miky'esat motpap wiat hap pe-
rup'i puo uiwak popuo woroho'omu'e hap
e. Mi'i turan tut ra'yn uhã'ãg hap ko'i katu
pono Iuteuria ui'auka teran itote e. [20] Mi'i
turan yt uiwẽpohep hin i henoi hap ko'i ete
ma'ato ahenoi yne eimoesaika hamuat hap
e. Ahenoi yne uimikuap wakuap etiat ko'i.
Wuat'i ehamo i'ewyte wuat'i getap we woro
ho'o mu'e e. [21] Ta'i eweikuap ta'yn aikotã
ahenoi henoi Iuteuria ywania pe Kereku
ywania piat hap e. Mio tã are — Ewei'atoiat
ro yt nakuap i ko'i are. Eweimohey ro Iesui.
Mi'i ti Eika'iwat nuat are itote e Pauru.
[22] Mesup ti uipo'oro ra'yn Tupana Pã'ãu
tawa Ieru sarẽi kape e Pauru. Mi'i pote
areto hamuat howawi ma'ato yt atikuap i
aikotã aru arokosap itote hap. [23] Ma'ato
mi'i tã e hap atikuap Tupana Pã'ãu Wakuat
uimu'e — Ereto Ierusarẽi kape hap tote ti
epyhik hamuat eho'opot hamuat yn topy
hu'at itote e uhepe wuat'i tawa puo e Pauru.
[24] Ma'ato yt areken'ẽ hin i uiku'uro hap
pupi katu pono atunug yne teran kat kat
som motpap Aika'iwat Iesui miium uhepiat
uipo'oro hap ko'i. Mi'i ti tutum sehay
wakuap aiky'e Tupana piat hap uimienoi
wuat. Mi'i pote ti atunug yne teran e
Pauru. [25] Ta'i uimi mu'eria Tupana yn ni
waku Aiporekuat no e hap ahenoi kahato
ehepe. [26] Mio atikuap ta'yn mesup areto
ra'yn hawyi aru ma'ato yt karãpe i ra'yn
ewei'akasa uhowawi e. [27] Pywo pe ti koity'i
e'at pe yt kat i miit'in suu uipo ete katu
pono yt karãmuo i uiwẽpohep Tupana ehay
enoi hap ete. Ta'i ahenoi henoi yne kahato
ra'yn Tupana wo'o nãpin hap ehepuo e.
[28] Pyno eiwe'eg wo o. Ewei'apykok Tupana
hũria Tupana Pã'ãu miium eipo puat ko'i.
Ewei'atupoi o Tupana hũria Iesui mikyi'at
tosuu wuat ko'i ihay wo Tupana emiit'in
e. [29] Katu pono atikuap ta'yn uhaipe kai
ti aru tõ'ẽ tõ'ẽ awahuru ko'i wo'o'u haria
ehowawi e Pauru. Mi'iria ti aru yt iky'e hin
i Tupana hũria e. [30] Ta'i eipy'a setpyi wyti
aru te'e ru we mo herep heso rakaria wo'o
ma'at hanuaria te'e ru we wawiat ehekyi
hamo e. Mi'i hawyi ti aru tuwat irania'in
eipy'a setpyi i'atu mi ma'at ko'i e. [31] Mi'i
tupono eiwatetup o. Yt waure'ewei'e tei'o
uhepiat eimu'e hap ete. Katupono mye'ym
anu wãtym muo ihot'ok at puo woro ho'o
mu'e woroho'onãpin uiwak popuo e Pauru
tawa Ewesu kaipy wiaria pe. [32] Uiwy ria'in
e koitywy areto ra'yn eipy'asetpyi. Ma'ato
ti woroho'o'atoiat eipe Tupana po pe. Tu-
pana ti eiky'e hap hum kahato ehepe. Tu-
tum ahepe tehay wakuat aimoesaika hamo
aimo hãpyk yt nakuap i kaipywiat hamo.
Mi'i pote watoĩne'en hemiit'in no irania'in
imimoe waku ko'i saipe piaria wo mesup e
Pauru tawa Ewesu piaria pe. [33] Yt karãpe i
kue atiky'esat eheti neiru ehesokpe pãi e.
[34] Pyno pywo eweikuap ta'yn aikotã uipo wo
uipotpap hap e. Mi'i sa'up mo kue atikyi'at
yne uheka re'en ko'i uimi'u ko'i i'ewyte
uheka tu wyria wano atum yne uipotpap
kaipyi. [35] Atimo herep kahato ehepe uipot-
pap hap aikotã waku watum yt kat i ereko
haria pe aimie reko ko'i hap e. Ta'i waku
aiwatetup Aika'iwat Iesui ehay kape aikotã
sa'a wy'i to'e hap kape — Aimiium wyti
po'og aimowepit aimikyi'at ko'i kai e Iesui
e Pauru. [36] Mio tã to'e hawyi tuwepỹ'ãtutuk
Pauru i'atuwywo. Mi'i hawyi ihay Tupana
kape. [37] Mi'i hawyi te'e ruwak yne kahato.
Mi'i hawyi ta'atu'ahi'ypysat hawyi ta'atu'ã
pytsin Pauru. [38] Ta'a tu mo haty ihay — Yt
ewei'akasa i ra'yn aru uhowawi e hap. Mi'i
hawyi ito pote tuwat hupi yara wato kape.

Mi'i hap etiat atikuap yne katu pono
areĩne'en itote are uito Iruka.

21

[1] Mi'i hawyi urutuwenoi yne ra'yn hawyi
urutuwat i ra'yn yara wato puo. Mi'i hawyi
hãpyk urutuwat tawa Kui kape. He'ihot'ok

pe urutuwat tawa Hutei kape. Itote pyi uru-
tuwat yi Patara kape. [2] Mi'i hawyi uruipuẽti
itote wẽtup yara wato yi Wenisia kapiat.
Mi'i pe urutu we hyt'ok hawyi urutuwat
ra'yn. [3] Mi'i turan uruta'a kasa ywypyi'a
wato Sipiri e hap. Mi'i hawyi urutuwat
moran kai yi Siria kape. Mi'i hawyi put'ok'u
ru to'e tawa Tiru tote. Mi'i tote ta'a tue
nõtem yne ta'atuekare'en. [4] Tawa Tiru tote
uruipuẽti Iesui mohey haria hawyi urutu
kup te'en itote 7 e'at. Mi'i hawyi itotiaria
te'e ro'e Pauru pe — Wãi yt ereto tei'o
tawa Ieru sarẽi kape mehĩ i'atu'e Tupana
Pã'ãu mienoi puo. [5] Tokosap mekewat e'at
ko'i hawyi urutuwat i ra'yn. Yne Iesui
mohey haria tuwat yne uruwywo ihainia'in
hary poria'in hira karia pya ra'yn tawa kai.
Mi'i tote urutu we pỹ'ãtutuk yi kyt'ok tote.
Mi'i hawyi itote uruehay Tupana wywo.
[6] Urutu wenoi uruwo'ope hawyi urutu we
hyt'ok i ra'yn yara wato pe. Mi'i hawyi te'e
ra'aipok i ra'yn ta'atu'yat kape. [7] Mi'i pytkai
urutuwat ra'yn tawa Putu re maita kape
tawa Tiru pyi. Mi'i tote uruto'opuẽti ra'yn
uruwyria'in Iesui mohey haria wywo. Itote
urutukupte'en wẽtup e'at i'atuwywo. [8] He'i
hot'ok pe urutuwat i ra'yn tawa Sesareia
kape. Put'ok'uruto'e itote hawyi urutuwat
Tupana ehay sytpok hat Wiripi yat kape.
Sa'awy'iwuat 7 ok takaria Wiripi yat kape.
[9] Mi'i hawyi Wiripi saki'yt'in itote tukup
te'en 4 ok hary poria makup tiaria Tupana
ehay moherep haria. [10] Mi'i tote urutu
kupte'en turan put'ok'e yi Iuteu kaipywiat
wẽtup ok miit Tupana ehay moherep hat
Akapu e hap het rakat. [11] Tut uruewawi
hawyi totat Pauru we'ok kytyt hap. Mi'i
hawyi toikytyt topy ko'i topo ko'i Pauru
we'ok kytyt hamo. Mi'i hawyi to'e Pauru
pe — Meiko tã eĩ uhepe Tupana Pã'ãu henoi
e. Meiko tã aru Iuteuria Ieru sarẽi miaria
ekytyt aru ereto tawa Ierusarẽi kape hawyi
e. Mi'i hawyi ti aru ta'atuium na'yn ira-
nia'in ywania sura ra'in me e Tupana ehay
moherep hat Akapu Pauru pe. [12] Mi'i hawyi
— Wãi yt ereto tei'o Ieru sarẽi kape mehĩ
uruto'e Pauru pe. I'ewyte itotiaria wãi'i'a
tu'e. [13] Ma'ato Pauru uruwesat — Wãi yt
eweiwak tei'o katupono haty ti uipy'a pe e.
Tupana tiky'esat uipyhik hap pote i'ewyte
uito atiky'esat e. Yt areken'ẽ i ui'auka hap
pupi tawa Ierusarẽi note Uika'iwat Iesui set
mõtypot hap ete. [14] Mi'i pote uruto'e Pauru
pe — Pyno yt eropy hu'at teran i uruehay
upi mi'i pote etunug no Aika'iwat miky'esat
ewy mehĩ uruto'e. [15] Tokosap mekewat
e'at ko'i Wiripi yat piat hawyi urutunug
waku yne hawyi urutuwat ra'yn Ieru sarẽi
kape. [16] Mi'i hawyi mu'ap upi irania'in Iesui
mohey haria tawa Sesareia pywiaria tuwat
uruwywo Ieru sarẽi kape. I'ewyte wẽtup
miit Manasũ e hap het rakat tawa Sipiri piat
yianmiat Iesui mohey hat tut i'atu wywo
wy e. Mi'i pote te'e ro'e — Mi'i yat pe
som waku wato py hu'at i'atu'e. [17] Put'ok'u
ru to'e Ieru sarẽi note hawyi itotiaria Iesui
mohey haria te'e ro'e — Eiwe hyt'ok to
i'atu'e ta'a tu wepit popuo. [18] He'i hot'ok
pe Pauru toto uruwywo Tiaku owa kape.
Mi'i rokirẽ itote te'eruwa'atunug yne Iesui
mohey haria akagnia. [19] Mi'i hawyi waku
kahato sig woro ho'opuẽti mehĩ'in e. Mi'i
hawyi Pauru henoi kahato aikotã Tupana
tunug wakuap irania'in ywania yt Iuteuria
i haky'e ra'at hap ete. [20] Pauru mienoi
ta'a tukuap hawyi — Waku kahato i'atu'e
Tupana pe Tiaku'in. Mi'i hawyi te'e ro'e
Pauru pe — Uhyt i'atu'e mio wyti typy'i ka-
hato Iesui mohey haria meiũpe Iuteuria ai'y
wania. Mi'iria ti imohey kahato Iuteuria
eko. [21] Ma'ato mi'iria ti yt ikuap i kahato
etiat kat ere eti'a tu mu'e Iuteuria ywania
irania'in py'a set piaria hap. — Ewei'atoiat
ro Musei einãpin hap ko'i e'e i'atu'e. Mi'i
hawyi wãi yt ewehe murui ãpytek tei'o
esa'y ru'in e'e hap ko'i i'atu'e. Wãi yt
ereke tei'o Iuteuria eko pe e'e hap i'atu'e
Pauru pe. [22] Aikotã aru pyno watunug katu
pono ta'a tukuap ti aru put'ok'e e hap.
Mi'i hawyi ti aru tõ'ẽ kahato enãpin hamo
i'atu'e Pauru pe. [23] Pyno po'og waku etunug
no urueko ewy uhyt i'atu'e. Katu pono
uruto wuaria py'a set pe tukup te'en 4 ok
ihainia'in. Mi'iria ti aru inug ta'a tu py'a
piat — Urutunug aru ta'atu'e Tupana piat
hap. [24] Pyno erepuk puk'ok kahato ro i'atu
wywo Iuteuria eko ewy. Mi'i hawyi waku
etum mi'i hap sa'up i'atu'e. Mi'i hawyi ti
aru waku era'ateneg i'atu'e. Mi'i tã etunug
mote ti aru meremo ekuap urueko nug hat
en hap i'atu'e Pauru pe. Mi'i pote ti aru
aheko ewy ra'yn Pauru tunug i'atu'e to'ope
ta'a tu nãpin. [25] Ta'i uruhenoi ra'yn sa'a
wy'i irania'in ywania pe Iesui mohey haria
pe. Yt ewetu'u tei'o yne tupanaria iã'ãkap
piat miium mi'u pu'i ko'i uruto'e. I'ewyte

huu sapo wo yt naku i aimi'u wo uruto'e.
I'ewyte mi'ut'yp nik piat mi'auka pu'i yt
naku i watu'u uruto'e. I'ewyte ihainia
iwary wary hary poria he'aito he'aito yt
naku i uruto'e. Mi'i hawyi irania'in Iuteuria
eko waku eweiwaure uruto'e sa'awy'i uru-
miwan me irania'in ywania pe uhyt i'atu'e
Ierusarẽi miaria. 26 Mi'i hawyi he'ihot'ok pe
Pauru toto 4 ok ihainia wywo. Mi'i hawyi
te'e ru we pit pit'ok yne hawyi tuwe hyt'ok
ta'yn Tupana mõtypot hawe. Ta'atu henoi
teran kat e'at pe waku ta'atuium Tupana
pe ta'atuhũ suu ta'atuwepitpit'ok hap enoi
hamo — 7 e'at aru urutunug uru'e hap ewy
hap enoi hamo. 27 Put'ok'e irane ra'yn i'atu
pitpit'ok hap e'at. Mi'i hawyi tõ'ẽ Iuteuria
yi Asia kaipyi. Put'ok'i'a tu'e hawyi te'e
ra'akasa Pauru Tupana mõtypot hawe. Mi'i
hawyi ta'a tu mo'a kag'aia Ieru sarẽi miaria
Pauru etiat i'atupy'ahak hamo. Mi'i hawyi
ta'atu pytyk ta'yn Pauru. 28 Mi'i hawyi te'e
ro'e ta'atuehay pirik wo — Surara'in urupo
wyro ro eipe meiũwat miit pyhik hamo
i'atu'e. Kat pote wuat'i puo yt naku i sehay
enoi hat meiũ i'atu'e ta'a tuehay pirik wo.
Ta'i ai'y wania ete aheko ete Tupana yat
ete ihay sa'ag sa'ag hat wyti meiũ miit
i'atu'e. Kereku ywania kawiat rei'o ti to-
topag Tupana mõtypot hawe. Mi'i pote
toimohun kahato meiũwat seiam wakuat
i'atu'e Pauru piat pe. 29 Sa'awy'i te'era'akasa
uhyt Towimu tawa Ewesu kaipywiat Pauru
wywo Ieru sarẽi me. Mi'i hawyi te'e ru wa
nẽtup yt pywo pe i — Ta'i Pauru tioto ra'yn
ti mekewat wẽtup ywania Tupana yat kape
i'atu'e te'e ru wanẽtup yt pywo pe i. 30 Mi'i
hawyi to'o wenka wenka Ieru sarẽi miaria
yne hawyi ta'atupytyk Pauru hawyi ta'atu
herep yi upi hawyi ta'a tu'o kenhyp ta'yn
Tupana mõtypot hap yat. 31 Mi'i hawyi ta'a
tu'auka teran na'yn ma'ato put'ok'e ra'yn
i'auka teran hat sura ra'in akag ete. Ta'i
tu'uka irane ti yne Ierusarẽi miaria i'atu'e
sura ra'in me. Mi'i hawyi surara akag koro
teropo'ok tesurara'in i'atu'akag ko'i wywo.
32 Mi'i hawyi tuwe hyt'ok meremo ipy'ahak
takaria py'asetpe. Surara'in akag koro te'e
ra'a kasa hawyi meremo i'atu pohep ta'yn
Pauru pak pak haria. 33 Mi'i hawyi put'ok'e
sura ra'in akag koro hawyi tokosap Pauru
kape. Mi'i hawyi to'e temiit'in me — Ewetat
ro mesuwat miit e. Eweipo'i po'i ro typy
saity iheg nakat wo e. Mi'i hawyi apo apo'e
— Uwe keĩ e pyno meiũ e. Kat keĩ tutunug
pyno e. 34 Mi'i hawyi irania'in typy'i rakaria
haty wo yt to'o'ewy i ta'a tu wesat. Mi'i
pote surara akag koro yt tikuap i aikotã
hamuat hap. Mi'i hawyi to'e temiit'in me —
Ewetioto ro meiũwat ai'yat iheg nakat kape
e Pauru piat pe. 35 Mi'i hawyi tuwat ra'yn
hawyi put'ok'i'atu'e ra'yn. Mi'i hawyi sura
ra'in hupit ta'a tu'okpe tote Pauru miit'in
py'ahak typy'i poity'i pote. 36 Mi'i hawyi
miit'in typy'i rakaria tuwat hupi ta'atuehay
pirik wywo — Ewei'auka ro ewei'auka ro
i'atu'e. 37 Mi'i hawyi Pauru ta'a tue reto
irane ra'yn sura ra'in yat kape turan to'e
i'atu'akag koro pe — Uhehay teran ewywo
uhyt e Pauru i'atu pusu puo Kereku pusu
puo. Mi'i hawyi surara akag koro to'e 38 —
Etikuap apo pyno urupusu Kereku ehay e.
En apo pyno yt Esitu piat i e. Nimuat miit'in
mõpy'ahak morekuat etiat hat i apo en. Yt
4000 wo'o pot'auka haria akag i apo en e
Pauru pe ikoro. 39 Mi'i hawyi Pauru tiwesat
— Uito rat Iuteu e tawa Tasu piat yi Sirisia
piat. Ta'i tawa ypy wakuat piat uito e. Pyno
uhehay teran kahato meimuẽwaria miit'in
typy'i rakaria kape e Pauru surara akag
koro pe. 40 Mi'i hawyi — Waku uhyt e Pauru
pe. Mi'i turan Pauru y'am me toĩne'en am
hap tote.

Mi'i hawyi Pauru henoi itotiaria pe.
Aikotã mi'i totiat hap etiat atiwan mesuwe
are uito Iruka.

22

1 Mi'i hawyi Pauru ihay haty wo to'y
wania Iuteuria pe topusu puo — Ui'ywot'in
uheywyt'in e mesup ahenoi teran uhetiat
sehay ehepe e. Mi'i pote eweikuap to uhe-
hay e to'auka teran haria pe. 2 Ta'a tukuap
ta'yn ihay ta'a tu pusu puo Epereu pusu
puat hawyi po'og i'atu po'inik ta'yn po'og
i'atue waure ka'a. Mi'i hawyi to'e i Pauru
miit'in sem me. 3 — Uito rat ei'ewy Iuteu
ywania kawiat e. Ui'y wã'ĩ wyti tawa Tasu
pe yi Sirisia pe e. Ma'ato uitag meiũwat
tawa Ieru sarẽi me. Meiũpe wo'o mu'e hat
Kamarieu uimowe'eg hat yatype areĩne'en.
Mi'i hawyi yne wo'o nãpin hap nimuat ko'i
ai'y wania ko'i wanuat wo uimu'e hãpyk
kahato. Mi'i ko'i atunug na'yn haty wo
Tupana ewawi aikotã ewetunug mesup hap
ewy te atunug e. 4 Sa'awy'i uipotpap kahato

mesuwat mimohey pakup moma hamo.
Mi'i pote haty wo ati'atupo'i po'i ihainia'in
hary po ria'in mu'ap pakup mohey haria.
Mi'iria ati'a tu mohan kahato. Areto ra'yn
i'atu pyhik pyhik hamo i'atu'uka hamo e.
5 Uiminug ko'i pa'i koro tikuap yne. I'ewyte
yne nagnia ikuap e. I'atukaipyi ti sa'awy'i
atat popera hẽ to e hap ai'y wania tawa
Tamaku piaria kapiat nuat. 6 Mi'i hawyi
areto tawa Tamaku kape e. Yt pya i ra'yn
turan atpo sake irane turan iũte'en atipy
kaipyi hẽtyhot kahato ui'a py pueri wo e.
7 Mi'i pote ara'at yi tote. Itote atikuap
ihay to'e uhepe — Sauru Sauru kat poteĩ
uhaty'i haty'i en e. 8 Mi'i hawyi apo'are —
Uweĩ en kat eĩ eset Uhyt are. Mi'i hawyi
uiwesat — Uito ti meiũ Iesui tawa Nasare
piat emisa ty'i saty'i e. 9 Uiwywuat wat
haria te'era'akasa hẽtyhot hap kape ma'ato
yt ta'a tukuap i ihay uiwywuat hap. Mi'i
hawyi apo'are 10 — Kat aru atunug pyno
Uika'iwat are. Mi'i hawyi uiwesat — Pyno
erepoĩ'ãm no hawyi ereto ro tawa Tamaku
kape e. Itote ti aru wẽtup ok henoi epe
kat ko'i kat ko'i uimi ky'esat ko'i eminug
wuat e uhepe e Pauru. 11 Mi'i tote ti yt
uheha pytig i ra'yn ariãty hot hap poity'i
hawyi. Mi'i hawyi ti ui'y kesat eroto ra'yn
Tamaku kape uiwywuat wat haria e. 12 Mi'i
hawyi put'ok'are e Pauru. Mi'i hawyi ito-
tiat wẽtup ok uhyt Anania Tupana wo'o
nãpin hap nug hat toĩne'en itotiaria Iu-
teuria mimõtypot kahato. 13 Wuat'i Iuteuria
mimõ typot mi'i put'ok'e uheĩne'en hap
tote uhowakai hawyi to'e — Ehapytig i ro
uheywyt Sauru e. Mio tã e hawyi meremo
uheha pytig i ra'yn hawyi araha'at ra'yn
howawi e. 14 Mi'i hawyi to'e uhepe Ana-
nia — Aha'a se'i'in Etupana ti e'airo ra'yn
tomi ky'esat kuap hamo. Toiky'esat wyti
era'a kasa hãpyk takat miit kapiat hap e
uhepe. 15 Toiky'esat etikuap iwẽ pyi ihay
e. Meiũran aru etimo herep akasa hap
ko'i emikuap ko'i wuat'i miit'in me hap
uhyt e. 16 Koitywy kat poteĩ ereĩne'en mot'i
mesuwe e. Epoĩ'ãm no hawyi ereset'ok to e.
Ehẽtup to Eka'iwat pe — Uiminug sa'ag ko'i
etikoho yne ro mehĩ ere ro e Anania uhepe.
17 Meiũran ara'aipok i ra'yn Ierusarẽi kape
tawa Tamaku pyi. Mi'i hawyi Tupana mõ-
typot hap yat pe areĩne'en. Itote ara'akasa
uimu'etu. 18 Ara'akasa ihay uiwywuat rakat
— Erẽtem no merep tawa Ierusarẽi myi katu
pono ti aru yt ta'a tu mohey i ehay uhetiat
emienoi e uhepe. 19 Mi'i hawyi atiwesat
— Ma'ato mehĩ ta'a tukuap kahato uhetiat
meiũpe aikotã sa'a wy'i ati'a tu pyhik ati'a
tupak pak emohey haria wuat'i wo'o mu'e
hawiaria hap ta'a tukuap ta'yn. 20 I'ewyte
ta'atukuap ta'yn aikotã sa'awy'i ehay enoi
hat Etewãu suu okpun turan uito itote hẽ
to waku ewei'auka ro are hap ta'a tukuap.
Ta'i i'auka haria esokpe uipo pe toĩne'en
itote ta'a tu'auka Etewãu turan. Mi'i hap
ta'a tukuap uhyt are Uika'iwat pe e Pauru.
21 Ma'ato uiwesat — Motoro e katu pono
woro po'oro pya kahato yt Iuteuria i mu'e
hamo e uhepe e Pauru Iuteuria pe.

22 Mio tã e pote i'atuehay pirik kahato
Pauru ete. Katu pono sehay yt Iuteuria
i mu'e hamo e hap ete. Mi'i hawyi te'e
ro'e — Yt naku i ti mio tã e'e hap i'atu'e
ta'a tuehay pirik wo. 23 Mi'i hawyi ta'a tue
ka misa hep hawyi ta'a tu po rokpun. Mi'i
hawyi yi wo mak mak'i'atu'e ywaipe. Ta'a
tu py'ahak Pauru etiat haype. 24 Mi'i pote
sura ra'in akag koro ti'a tu po'oro temiit'in
Pauru erut surara'in yat koro kapiat hamo.
Mi'i hawyi toi'a tu po'oro temiit'in Pauru
pak pak hamo. Toiky'esat kat e Pauru to-
pusu puo Iuteuria mõpy'ahak hap toikuap
hamo. 25 Mi'i hawyi ta'a tu po'i po'i Pauru
saity mi'at pe kawiano. Mi'i turan Pauru
apo'e wẽtup ok surara akag me — Waku apo
som ui'ahyk ahyk yt morekuat sehay upi
i katu pono uito Humanu ywania pote yt
naku i uipokpok Humanu ywania morekuat
wywuat yt ahehay rokirẽ i te morekuat
yt ehay pyi i te e Pauru surara akag me.
26 Tepiat ikuap hawyi toto henoi hamo sura
ra'in akag koro kape. Mi'i hawyi to'e —
Mehĩ ewe'eg wo o katu pono meiẽ ihainia
ti sio Humanu e'ywania e. 27 Mi'i hawyi
tut ra'yn ikoro apoto'e Pauru piat hamo —
Pywo apo en Humanu'in e. Mi'i hawyi toi-
wesat — Ta'i mi'i ti rat uito e. 28 Mi'i hawyi
ikoro to'e — Ta'i uito ti i'ewyte atikyi'at
wyti Huma nu'in set ha'up woity kahato
e Pauru pe. Mi'i hawyi Pauru tiwesat —
Uito ti Humanu ywania ui'ywot kaipywiat
e. Uito yt atikyi'at i e katu pono ui'ywot
Humanu e.

29 Mi'i hap sura ra'in tikuap hawyi te'e
ru wepik meremo Pauru yaty pepyi ipak
pak teran haria. Mi'i hawyi ikoro token'ẽ

kahato kat pote tehay pywiat Pauru po'i
po'i pote. Yt naku i roso Huma nu'in wati
po'i po'i i'atu'e. 30 He'i hot'ok pe ikoro
tikat kahato sehay kat pote Pauru Iuteuria
ti'auka teran kahato hap. Mi'i hawyi toipo'i
po'i hawyi toi'atu wenka pa'i kororia wo'o
nãpin haria. Mi'i hawyi toterut kary Pauru.
Mi'i hawyi toimoherep i'atuepe.

Mi'i hap aikotã ta'atunug Pauru ete ati-
wan mesuwe uito Iruka.

23

1 Mi'i hawyi Pauru iha'at kahato wo'o
nãpin haria kape. Mi'i hawyi to'e i'atuepe
— Uheywyt'in e. Nimo pyi te meiũ te
areĩne'en Tupana ehamo yt kat i atunug
sa'ag uiwe mõti hamo e. 2 Ma'ato pa'i koro
Anania to'e — Eweiwẽpetek to e Pauru yaty
piaria pe. 3 Mi'i hawyi Pauru to'e pa'i koro
pe — Ta'i Tupana ti aru e'ahyk e. En wyti yi
pype ikytsig nakat ewy. Meiẽpe ereĩne'en
apyk pe uikuap hamo aikotã uito waku sio
yt nakuat i hap kuap hamo e. Ma'ato iwan
miat ainãpin hap kaipyi yn ni watikuap
miit'in waku sio yt naku i hap ko'i uhyt e.
Mio eweiwẽpetek to ere yt aiwo'onãpin hap
ewy i ra'yn e Pauru pa'i koro Anania pe.
4 Mi'i hawyi Pauru yaty piaria te'ero'e tope
— Ehay sa'ag apo Tupana mi'airo ahepa'i
koro ete i'atu'e. 5 Mi'i hawyi Pauru tiwesat
— Yt atikuap i wyti pa'i koro meiũ hap uiwy
ria'in katu pono miwan me — Yt ehay ko'i
ko'i tei'o eipo rekuat ete e ti ainãpin hawe
e Pauru. 6 Mi'i hawyi Pauru tikuap ta'yn
typy sehay mohey haria tukup te'en itote
hap — Aiku'uro hawyi yt kat i aheĩne'en
i hap e haria i'ewyte wo'o nãpin haria —
Ta'i aiku'uro hawyi aheĩne'en hap sese wati
puẽti e haria tukup te'en itote. 7 Mi'i pote
to'e haty wo — Uheyke'et'in uito ti wo'o
nãpin hat i'ewyte ui'ywot mi'i te e. Ta'i
atomohey kahato aiku'uro hawyi Tupana
aimoieĩne'en i hap. Mi'i atomohey pote yt
naku i i'atu'e uhepe meiũpiaria e. 8 Mio tã
e hawyi miit'in tuwepat'ok kahato itotiaria
tu'uka sehay wuat hamo katu pono ipat'ok
te'ero'e — Yt kat i rat aiku'uro rokirẽ wuat
aheĩne'en i hamuat hap e haria. I'ewyte
yt uwe i Tupana mipo'o roria atipy kaipy
wiaria e haria. Yt kat i rat ipã'ãu toĩne'en
e haria. Ma'ato ipat'ok imohey kahato yne
meimuẽwat mio wat ko'i. Ta'atuhenoi yne
meimuẽwat ko'i yn. 9 Mi'i pote i'atuehay
pirik kahato itotiaria. Mi'i hawyi i'atu
poĩ'ãm irania'in wan'i wan'i'e haria te'e
ro'e haty wo hamo. Mio tã i'atu'e — Yt
kat e i ti meiũwat ihainia ti'a parap uruwa
nẽtup turan i'atu'e. Pyno atipy kaipy-
wiat sut hat apo ihay tope imienoi wuat
i'atu'e sio ipã'ãu henoi tope yt watikuap i
wen ma'ato hãpyk kahato ihay wati puẽti
i'atu'e wan'i wan'i'e haria. 10 Mi'i hawyi
to'opy'ahak kahato ra'yn to'ope. Mi'i pote
surara akag koro token'ẽ. Ta'a tuhep hep
irane sio Pauru to'etu. Mi'i hawyi toi'a tu
po'oro tesu ra ra'in Pauru ero'ok ipy'ahak
takaria yatype pywiat hamo ipag surara'in
eiam iheg nakat piat hamo. 11 Mi'i hawyi
mekewat ewãtym Aika'iwat toĩne'en Pauru
ywytpe y'am me. Mi'i hawyi to'e — Yt
ereken'ẽ tei'o Pauru katupono woropo'oro
hamuat tawa wato Huma piaria kape e.
Aikotã Ieru sarẽi miaria pe ehenoi uhetiat
mi'i hap ewy atiky'esat ehenoi tawa Huma
piaria pe uhetiat e. Mi'i tupono eremo
wepit yn no e Pauru pe Aika'iwat. 12 Ihot'ok
turan ipat'ok Iuteuria te'e ru wa'a tunug
i ra'yn Pauru auka hamuat kuap hamo.
Mi'i hawyi te'e ro'e to'ope — Pywo yt wa-
tenuk i i'ewyte yt y'y i wyti watu'u i'atu'e.
Wati'auka Pauru rokirẽ waku watenuk i
ra'yn i'atu'e to'ope Pauru auka teran haria.
Pywo wahenoi ra'yn Tupana pe — Uru-
tunug aru uru'e hap ewy i'atu'e to'ope ta'i
urui'auka irane Pauru i'atu'e. Yt urui'auka
pote waku uru'auka Tupana i'atu'e Pauru
auka neran haria Tupana pe. 13 Pauru
auka teran haria 40 sakpo te'e ru wa'a
tunug itote. — Pywo wati'auka ra'yn aru e
haria. 14 Mi'i pote mi'iria tuwat pa'i kororia
kape nagnia kape. Mi'i hawyi te'e ro'e —
Urutunug aru uru'e hap sehay pywo sese
uruto'e uruto'ope. Yt kat i urutu'u hamuat
Pauru auka re'ym ne uruto'e urupy'a pe
i'atu'e. 15 Mi'i pote koitywy ewehenoi
ro surara akag koro pe wo'o nãpin haria
pe — Uruehay teran Pauru wywo ewei'e
ro uruepiat ikuap kahato hamo ewei'e ro
i'atuepe. Mi'i pytkai ti aru uruto waku
pe ra'yn urutu kup te'en mu'ap upi Pauru
auka hamo i'atu'e pa'i kororia pe. 16 Ma'ato
Pauru inyt mẽpyt tikuap yne Pauru auka
hamuat hap i'atuehay ko'i. Mi'i hawyi toto
sura ra'in yat wato kape Pauru piat henoi
hamo. 17 Mi'i toikuap hawyi Pauru tikaykay
surara akag 100 hemiit rakat tuwe wawi.

Mi'i hawyi to'e — Mehĩ etioto ro meiũwat
kurum eka'iwat koro kape katu pono toĩ
sehay imienoi wuat e Pauru surara akag me.
18 Mi'i hawyi totioto kurum surara akag koro
kape. Mi'i hawyi to'e — Aimi pyhik Pauru
uikaykay hawyi uipo'oro meiũwat kurum
erut ewawiat hamo katupono tohenoi teran
epe tomikuap sehay e. 19 Mi'i hawyi ikoro
ti'y kesat ipo ete ta'a tu weran hap kape.
Mi'i hawyi apo'e — Kat e hap som ehenoi
teran uhepe kurum e. 20 Mi'i hawyi toiwesat
— Mũki'ite ti aru Iuteuria akag ko'i te'e
ro'e epe — Etomo herep Pauru wo'o nãpin
haria kape uruepiat ihay kuap kahato hamo
i'atu'e ti aru e. Ma'ato ti yt pywo pe i katu
pono ta'atu'auka teran haype ne'i e. 21 Mi'i
pote o yt eropy hu'at tei'o i'atuehay upi e.
Kat pote 40 miit Pauru auka teran haria
tukupte'en mu'ap tote. Pywo pe — Yt wa-
tenuk i yt wate'y'u i ti aru Pauru auka re'ym
ne e haria ti tukupte'en itote e. Pyno ti mio
ehay yn Pauru moherep hamuat hap ta'a
tu he katup i'auka hamo e kurum ikoro pe.
22 Mi'i hawyi ikoro tiwesat — Kurum waku
ereto ma'ato wãi yt ehenoi tei'o. Yt uwe pe
tei'o ehenoi — Ta'i ahenoi ra'yn surara akag
me yt ere tei'o e ikoro Pauru mimoehapy'ap
we. 23 Mi'i hawyi surara akag koro tikaykay
typy ok tesu ra ra'in akag. Mi'i hawyi to'e
i'atuepe — Atiky'esat mesup wãtym hake
turan waku pe eweikup te'en 200 surara
yi totiaria 70 surara aihũ kawaru totiaria
irokirẽ 200 surara mory'a wato wywuaria.
Mi'i hawyi waku eweiwat tawa Sesareia
kape wãtym muo hap atiky'esat e. 24 Mi'i
pote waku ewetunug kahu aihũ kawaru ko'i
Pauru ereto hamo. Atiky'esat ewetioto mi'i
miit morekuat Werisi kape tawa Sesareia
kape e surara akag koro. 25 Mi'i hawyi meke-
wat surara akag tipo'oro ra'yn tehay miwan
ete. 26 Mio tã e surara akag — Uito ti surara
akag koro uhyt Kautiu Irisia e hap het rakat
e. Uito atipo'oro miwan ewawi morekuat
Werisi. Waku kahato en. Ehãite hap yn
atiky'esat mehĩ e tomiwan ete. 27 Meiũwat
ihainia atipo'oro ewawi mehĩ. Iuteuria tat
hawyi ta'a tu'auka teran meremo pote e.
Mi'i turan ma'ato ariot uhesurara'in nywo
katupono atikuap ta'yn mi'i ai'ywania Hu-
manu hawyi meremo i'atupo pyi atipowyro
yt atiky'esat i i'auka hap pote uhyt e. 28 Mi'i
hawyi atikuap teran kat pote ta'a tu'auka
teran mi'i miit hap. Mi'i pote atioto Iu-
teuria wo'onãpin haria kape mi'i hap kuap
hãpyk hamo. 29 Kat pote atikuap ta'yn kat
pote ta'a tu'auka teran hap. Ta'i Iuteuria
eko ete yn toi'a parap. Mi'i atikuap hawyi
yt atiky'esat i kat pote yt kat i sa'ag sese
tutunug ikytyt hamo i'auka hamo e. 30 Mi'i
hawyi atipo'oro mi'i miit ewawi iũte'en ne'i
e. Mi'i hawyi ti atikaykay teran i'auka
teran haria Iuteuria hawyi ati'a tu po'oro
hamuat ewawi henoi hamo kat pote ta'a
tu'auka teran hap enoi hamo e. Toran
na'yn mehĩ e Kautiu Irisia e tomiwan me.
31 Wãtym muo sura ra'in tioto Pauru tawa
Ãti pa tire kape ta'a tu'akag koro miky'esat
ewy. 32 He'i hot'ok pe te'e ra'aipok i ra'yn
sura ra'in yi upi hewyry rakaria ta'a tu'yat
kape ma'ato irania'in kawaru totiaria tuwat
Pauru upi tawa Sesareia kape. 33 Put'ok
ta'atu'e hawyi ta'atuium popera morekuat
Werisi pe. I'ewyte ta'a tu mo herep Pauru.
34 Popera mowẽpap hawyi apo'e morekuat
— Aiko piat meiũ miit e i'atuepe. Mio
tã e pote — Yi Sirisia kaipywiat i'atu'e.
Mi'i toikuap hawyi to'e Pauru pe 35 — Pyno
aru arewa nẽtup ehay kape e'auka teran
haria put'ok'i'a tu'e turan e Werisi. Mi'i
hawyi to'e temiit'in me — Waku eweipyhik
meiũwat miit morekuat Eroti wo'o nãpin
hap yat pe e.

Mi'i hap etiat atikuap kahato. Mi'i hawyi
atiwan mesuwe uito Iruka.

24

1 Mi'i hawyi 5 e'at rokirẽ pa'i koro Anania
put'ok'e nagnia wywo i'atuehay enoi hat
Teturu wywo. Mi'i hawyi Teturu henoi
morekuat Werisi pe Pauru etiat. 2 Ta'a
tu kaykay Pauru hawyi Teturu ihay sa'ag
kahato Pauru mohit hamo. Toimo herep
teran Pauru piat i'aparap hap itotiaria pe.
Mio tã e — Morekuat Werisi e waku kahato
en mehĩ e. Urupo rekuat kahato en e mi'i
pote urutu kup te'en waku pe kahato yne
uru'y wania wywo e. Ta'i epo pe urutu
kupte'en mote po'og waku meiũpe torania
tawa kai e. 3 Nimo pyi te uruikuap kahato
yne tawa puo ewaku hap mehĩ e. 4 Ta'i
urutuwehum kahato ete e. Ma'ato yt woro
mo sero teran i uhehay wo pote meremo
atimo herep uhehay epe epiat ikuap hamo
mehĩ e. 5 Mi'i miit Pauru wyti uruikuap
kahato yt naku i hap ete e. Ta'i sakpo e
yt nakuat i mi'i miit Pauru e. Mi'i miit
wuat'i Iuteuria wuat'i etawa puo Iuteuria

toi'a tu mo'a kag'aia tehay wo e. Pywo ti
rat aiwu'uka hap nug hat mi'i miit Pauru
ha'a wy tepyi e. Mekewat tawa Nasare piat
yn waku Aipo typot e hat ehay enoi haria
akag wyti mi'i miit Pauru mehĩ e. 6 Ga'atpo
uruipuẽti mi'i miit Tupana mõtypot yat
koro pe hawyi itote sa'ag kahato tutunug
tuwe kaipyi e. Mi'i pote uruipytyk ta'yn
hawyi urutioto teran wo'o nãpin hap kape
apo'u ru'e hamo sio waku tutunug sio yt
urueko ko'i ewy i hap kuap hamo e. 7 Ma'ato
urutuwat turan tut ra'yn surara akag koro
Irisia uruewawi e. Mi'i hawyi tesu ra ra'in
sok esaika hamo toihep urupo pyi meiũwat
miit Pauru e. 8 Mi'i pote mesup urutõ'ẽ
ewawi — Pauru ti yt naku i kahato uru'e
hamo mehĩ e Teturu morekuat Werisi pe.
9 Mi'i hawyi irania'in Iuteuria — Pywo ti rat
to'e hap ewy te'e ro'e. Ta'i yt naku hin i
Pauru i'atu'e. Pywo kahato aiwy Teturu
mienoi epiat mehĩ i'atu'e morekuat Werisi
pe. 10 Mi'i hawyi morekuat Werisi ipo meru
ra'yn Pauru kape waku ehay to'e hamo.
Mi'i hawyi Pauru ihay ra'yn — Atikuap
kahato etiat mehĩ katu pono nimo pyi te
urunãpin hano ereĩne'en. Mi'i pote waku
kahato ahenoi ehamo uiwetiat e. 11 Pyno
atiky'esat etikuap aipok wo areto Ierusarẽi
kape hap. Yt mot'i hin i areĩne'en itote.
Pywo pe ti 12 e'at yn areĩne'en Tupana
mõtypot yat koro pe e. 12 Apo'ere torania
itotiaria pe pote meremo ta'a tu henoi epe
aikotã perup'i puo areĩne'en itote hap e.
Ta'i itote ti yt uwe i uipuẽti yt naku i nug
hap ete e. Yt kat are'e hin i itote miit'in
nywo uhehay e. Yt ati'a tu mo'a kag'aia
hin i miit'in itote e. Waku pe areĩne'en
itote. Yt miit'in wu'uka hamo i areĩne'en
itote. I'ewyte yt tawa wato pe i wyti yt wo'o
mu'e hawe i wyti ati'a tu mo'a kag'aia pãi
e. 13 Ma'ato uikuasa i'atuepiat hap yt ta'a
tu moheg kuap i e. 14 Pywo piat hap wẽtup
yn ta'atuhenoi uhetiat aikotã atimohey ka-
hato mekewat tawa Nasare piat hap. Pywo
kahato ta'atuhenoi uhetiat aikotã mekewat
uimi mohey yn waku mu'ap uru'y wot'in
Etupana kapiat hap. Mi'i ti atimohey ka-
hato. Mi'i ete yn pywo i'atu'e e. Ta'i atom-
ohey kahato yne urue'ase'i'in mienoi Iuteu
ywania wanuat miwan uruwo'o nãpin hap
Tupana ehay e. Atomohey kahato wuat'i
nimuaria miwan e. Mi'i tã aru e hap Tu-
pana ehay miwan miat atipywo yne mehĩ
e Pauru morekuat Werisi pe wuat'i ehamo.
15 Atomohey kahato Tupana — Atunug aru
e hap e. Ta'i atomohey kahato ahehãite
te aiku'uro rokirẽ wuat hap i'ewyte miit'in
wakuaria yt nakuaria i i'ewyte te'e ru we
hymut re aru e hap atomohey kahato uito e
Pauru. Ta'i i'ewyte meimuẽ waria Iuteuria
mimohey atimohey kahato mehĩ e. 16 Nimo
pyi te mesup te yt ati'aparap teran i uhepiat
imohey hap ete kat pote yt aremõti hin i
uipy'a pe miit'in mupi e. Ta'i Tupana tikuap
pywo ui'e hap e. 17 Areĩne'en mot'i irania'in
nywo hawyi ara'aipok tawa Ierusarẽi kape
e. Mye'ym anu areĩne'en irania'in tama pe
hawyi aterut urumiium wuat uru'y wania
kape Tupana pianuat e. 18 Mi'i turan ira-
nia'in Iuteuria yi Asia kaipy wiaria uipuẽti
Tupana mõtypot hamuat uiwepitpit'ok hap
turan e. Waku pe uipuẽti itote yt kat i
my'ahak hap ete areĩne'en turan e. 19 Yt kat
i sa'ag nug hap ete areĩne'en itote uipuẽti
turan e. Ma'ato uipuẽti hawyi i'atupy'ahak
kahato ra'yn uhete yt kat i atunug pytkai
e. Mi'i pote koity'i mi'iria yt tõ'ẽ hin i
meikowo mekewat sehay uhetiat enoi epiat
hamo mehĩ e. Eraha'at ro e yt tõ'ẽ hin
i mi'iria kat pote te'e ru we mõti kahato
mesup yt nakuaria i pote e. 20 Ma'ato yne
meiũwat Iuteuria uhehay kuap haria ha'a
wy tepyi te pãi e. Wuat'i ehamo ahenoi uimi
mohey ete pote e. Mi'i tupono waku te'e
ro'e epe kat ko'i kat ko'i som uiminug yt
naku i hap ko'i ta'a tukuap pote e. Ma'ato
yt ta'a tukuap i pote yt tõ'ẽ i ewawi mehĩ
e. Mi'iria sa'a wy'i tukup te'en wo'o nãpin
hap tote uikuasa turan e. 21 Itote sa'a wy'i
are'e i'atuepe haty wo aiku'uro rokirẽ watu
we hymut i aru are uipy'a pyi mio tã are
hawyi meremo i'atu py'ahak uhete hawyi
ui'auka teran e. Mi'i uimi mohey hap
atomohey pote uherut mesup ewawi mehĩ
katu pono ui'auka teran atomohey kahato
aiku'uro hawyi watoĩ ne'en i hap mehĩ e
Pauru morekuat Werisi pe.

22 Mi'i hawyi morekuat Werisi to'e — Po-
rap atikuap yne e'e hap Pauru e. Mi'i
hawyi to'e irania'in me Pauru auka teran
haria pe — Uiwy ria'in put'ok'e uhesu ra
ra'in akag Irisia hawyi iwywo atikuap ka-
hato yne mesuwat etiat uhyt'i'in e i'atuepe
katu pono Werisi tikuap kahato ha'a wy
tepyi Pauru mimohey etiat aikotã wẽtup yn
mu'ap Tupana kapiat hap etiat. Mi'i pote

yt tutum i Pauru i'atuepe. [23] Mi'i hawyi
morekuat Werisi to'e wo'opyhyp hat surara
akag me — Etioto ro meiũwat Pauru ipyhik
hamo uhyt e. Waku kahato etunug tuete.
Waku iwyria'in topiok hawyi ta'atupoi itote
e morekuat Werisi.
[24] He'i hot'ok he'i hot'ok tokosap rokirẽ
morekuat Werisi tut tehary'i Tusira Iuteu
ywania piat wywo Pauru ehay kuap hamo.
Mi'i hawyi toikaykay Pauru tuwe wawi
katu pono toikuap teran po'og Aipo typot
Iesui mohey hap etiat. [25] Mi'i hawyi itote
Pauru henoi i'atuepe aikotã mi'iria Tupana
wywuat i'atu py hu'at hãpyk hamuat hap
i'ewyte aikotã waku wãiwato'e aiwanẽtup
sa'ag hawe hap katupono meiũran aru Tu-
pana tomo herep uwe uwe temiit'in sese
hap ko'i uwe uwe yt temiit'in i hap ete
Pauru henoi kahato i'atuepe. Mi'i hawyi
morekuat Werisi token'ẽ imienoi pupiat
haype to'e — Apuete Pauru yt uipo hepap
i te rat e'e hap kuap hamo e. Mi'i pote
meiũran aru woro kaykay i ra'yn mi'i e'e
hap kuap sese hamo e token'ẽ to'apiheg aru
Tupana piat hap pupi. [26] Ma'ato topy'a pe
morekuat Werisi tohe katup Pauru kaipyi
ha'up nug hap — Pauru tum uhepe ha'up
iwato hawyi atihep mi'i wo'o pyhyp hap
pyi e tuwepe haype. Mi'i pote toikaykay
merep'i merep'i to'oehay iwywo hamo yne
e'at pe sa'up iwato hap ky'ewi.
[27] Typy anu tokosap rokirẽ morekuat
Posiu Wetu e hap het rakat topy hu'at
morekuat Werisi saipe piano. Mi'i hawyi
morekuat Werisi toto ra'yn ma'ato totoiat
Pauru iheg me katupono toiky'esat toky'e
kahato Iuteuria piat hap po'og po'og toky'e
Tupana piat hap kai.
Mi'i hap etiat atiwan mesuwe uito Iruka.

25

[1] Mye'ym e'at morekuat pakup Posiu
Wetu toĩne'en morekuat no hawyi ipot'am
tawa Ieru sarẽi kape tawa Sesareia pyi.
[2] Put'ok'e hawyi pa'i kororia Iuteuria akag-
nia henoi ra'yn morekuat Posiu Wetu pe
aikotã aikotã Pauru mi'a parap ko'i. [3] Mi'i
hawyi ta'atuhẽtup kahato morekuat Posiu
Wetu pe — Mehĩ i'atu'e uruiky'esat kahato
Pauru meiũpe uruetawa Ieru sarẽi me i
ra'yn meremo i'atu'e morekuat pakup we
katu pono ta'a tu'auka teran Pauru mu'ap
totiat haype. [4] Ma'ato morekuat Posiu Wetu
ti'a tu wesat — Ma'ato Pauru iheg me ka-
hato toĩne'en mesup uhetawa Sesareia pe
e. Ma'ato meiũran wyti aru ara'aipok i
uhetawa kape. [5] Mi'i hawyi waku ewei'a
tu po'oro ehetu'i saria uiwywo uhetawa
Sesareia kape mekewat Pauru mi'a parap
ko'i moherep itotiat hamo mehĩ'in e. Pauru
yt naku i pote ti aru waku wati'a piheg
kahato itote uhetawa Sesareia pe e tawa
Ierusarẽi miaria akag ko'i pe.
[6] Mi'i hawyi morekuat Posiu Wetu
toĩne'en tawa Ierusarẽi me 8 e'at sio 10 e'at
saĩke hawyi toto i ra'yn tawa Sesareia kape.
Mi'i hawyi he'i hot'ok pe ta'apyk sehay
hap tote morekuat eiam note aikope more
kuaria waku mi'i miit i'atu'e sio yt naku i
mi'i miit i'atu'e hap tote ta'apyk morekuat
Posiu Weitu. Mi'i hawyi to'e tesurara akag
me — Pyno waku eterut uhowawi mekewat
uimipyhyp Pauru e.
[7] Put'ok'e Pauru itote hawyi meimuẽwat
Iuteuria akag ko'i tawa Ieru sarẽi kaipy
wiaria ti'a pypueri Pauru hawyi ta'a tunug
sehay sa'ag tuete ma'ato yt ta'a tu moheg
kuap i Pauru kuasa hap. [8] Mi'i hawyi Pauru
ta'am na'yn i'atupy'a setpe hawyi ihay ka-
hato tuwenoi i'atuepe — Yt kat hin i ti
rat sa'ag atunug e. Yt pywo pe i uikuasa
e. Yt kat i i atunug sa'ag ei'e hap ewy
e. Yt karãpe i uhehay sa'ag atunug ui'y
wania Iuteuria wo'o nãpin hap ete Tupana
ainãpin hap ete i'ewyte yt karãpe i uhehay
sa'ag atunug Tupana mõtypot yat koro ete
i'ewyte wyti yt karãpe i wẽtup sehay sa'ag
atunug wuat'i porekuat koro mesuwat yi
totiat Sesa ete e. Pywo ti rat yt kat ete i uhe-
hay ko'i ko'i uhyt'i'in ei'e hap ewy e Pauru
haty wo tuwenoi. [9] Mi'i hawyi morekuat
Posiu Wetu topy hu'at teran Iuteuria upi.
Toiky'esat kahato itotiaria towy ria'in wo
hap toiky'esat kahato tuwe mo wato hap
i'atuwanẽtup hawe. Mi'i haype to'e Pauru
pe — Uhyt Pauru e en apo epot'am neran
Ieru sarẽi kape. Itote wyti aru are'e epe
sio en waku sio en yt naku i hap ete e
morekuat Wetu Pauru pe. [10] Ma'ato Pauru
tiwesat — Yt areto teran i ra'yn Ieru sarẽi
kape mehĩ ma'ato wuat'i potypot koro Sesa
po pe areĩne'en neran mi'i piat uikuap
hamo sio uito waku sio yt e hamo mehĩ
e. Pywo ti rat etikuap ta'yn yne uhetiat
aikotã yt kat i uiminug sa'ag ui'y wania
Iuteuria ywania ete hap mi'i pote yt areto

teran i tawa Ieru sarẽi kape mi'iria upi
ma'ato areto teran aipo rekuat koro Sesa
kape hawyi iwẽ pyi atiky'esat sehay py-
wuat sio uito waku sio yt e hap. 11 Uito yt
nakuat i pote waku ui'apiheg ma'ato pywo
ti rat yt kat i atunug sa'ag e. Pywo ti rat
mekewat wãi'e hap iwato rakat ete ati'a
tu'a parap sa'ag mote pyno waku ui'auka
uiminug sa'ag po'ypyi. Ma'ato yt atunug i
pote yt naku i ui'auka e Pauru. Ma'ato yt
pywuat i uikuasa hap ete yt naku i uhum
Ieru sarẽi miaria pe e. Mi'i pote koitywy
uipopap kahato aiporekuat koro Sesa kape
uikuap hamo waku sio yt e hamo e Pauru
morekuat Wetu pe. 12 Mi'i hawyi morekuat
Wetu ihay ra'yn tonãpin haria wywo temiit
po'og ikuap takaria wywo hawyi toiwesat
Pauru pe — Pyno ereto teran aipotypot Sesa
kape pote pyno waku woropo'oro Sesa kape
to'e hap kuap hamo en waku sio yt e hamo
e morekuat Posiu Wetu Pauru pe.

13 He'i hot'ok he'i hot'ok pe morekuat
Eroti Akipa teha ry'i Pere nisi wywo
put'ok'i'a tu'e tawa Sesareia pe tawa Ieru
sarẽi myi to'oehay to'opiat Wetu wywuat
hamo. 14 Tukup te'en porap'i itotiat hawyi
morekuat Wetu henoi ra'yn i'atuepe yne
Pauru etiat — Uhe'yianmiat morekuat
Werisi toto meiũpepyi turan totoiat uipo
pe wẽtup ok miit tomi pyhik e. 15 Mi'i
hawyi areto tawa Ieru sarẽi kapiat turan
pa'i korori a nagnia wywo tõ'ẽ uhowawi
Pauru kuasa hamo e. 16 Ta'a tu ky'esat ui'e
Pauru piat hap i'auka hamo hap e ma'ato
ati'atuwesat — Wãi ne yt mi'i tã i urutoria
Huma nu'in inug. Kat pote urueko ti mi'i
tã hap ete urutunug sa'awy'i uruterut miit
mi'a piheg neran nakat ikuasa haria wywo
morekuat kape i'atuehay kuap hamo pywo
sio yt hap kuap hamo. Mi'i tã ti urutunug
uruto. Mi'i hawyi waku i'atumikuasa henoi
morekuat pe tewaku hap i'atue hamo are
Iuteuria pe tawa Ieru sarẽi notiaria pe e.
17 Mi'i hawyi put'ok'i'a tu'e to'o wywo mi'i
hawyi meremo he'i hot'ok pe ara'apyk
morekuat ehay nug hap tote hawyi are'e
— Eweterut ro mekewat ihainia Pauru
e. 18 Irokirẽ i'atu poĩ'ãm Pauru etiat ihay
rakaria hawyi yt kat i ta'a tu henoi iwato
Pauru minug sa'ag uhepe ma'ato uimie
katup sehay yt te'e ro'e hin i e. 19 Ma'ato
Iuteuria wemohey hit hap etiat sehay ko'i
i'atueko etiat sehay yn ta'atu henoi uhepe.
Mekewat miit Iesui e hap het rakat ku'uro
hap etiat yn ta'a tu henoi itote ma'ato
Pauru to'e — Iku'uro wen ma'ato iku'uro
sese hawyi ihãite i ra'yn Iesui katu pono
tuwẽtem i ra'yn gu'uro pyi e i'atuepe e
morekuat Wetu morekuat Eroti Akipa'in
me. 20 Mi'i hawyi uhehay teran waku sio
yt e hap enoi hamo pãi ma'ato yt kat are
kuap i kat pote yt atikuap kahato i i'atueko
hit ko'i e. Mi'i pote apo'are Pauru pe —
Epap apo tawa Ierusarẽi kape itotiaria piat
ikuap kahato hamo wakuat en koitypuo
yt e hap kuap hamo e. 21 Ma'ato Pauru
to'e uhepe — Yt uipap i tawa Ieru sarẽi
kape ma'ato areto teran aipo rekuat koro
Sesa kape katu pono mi'i yn ni waku ikuap
uhetiat e mi'i pote uipap kahato howawi
e uhepe. Mi'i hawyi — Pyno waku e'e
hap ewy are'e itote hawyi mesup meiũpe
Pauru atimoheg na'yn e. Meiũran wyti
atipo'oro teran wuat'i porekuat koro kape
ui'e Iuteuria piat hap ewy e morekuat Wetu.
22 Mi'i hawyi morekuat Akipa tiwesat — Uito
i'ewyte arewa nẽtup teran meiẽwat Pauru
ehay kape meiũpe mehĩ e. Mi'i hawyi Wetu
tiwesat — Pyno waku mehĩ e waku mũki'ite
aru pyno eweikuap mehĩ yne uimi pyhik
Pauru ehay e.

23 He'ihot'ok pe hawyi tut ra'yn morekuat
Akipa teha ry'i Pere nisi wywo morekuat
Wetu yat wato kape mekewat miit'in wo'o
nãpin hap yat kape ta'a tue sokpe kahuria
wywo tõ'ẽ. Te'e ru we painug kahato
more kuaria ewy. Mi'i hawyi tuwe hyt'ok
wo'oehay hawe surara akagnia wywo.
Wuat'i tawa Sesareia kaipy wiaria tu'i saria
wywo tuwe hyt'ok. Mi'i hawyi Wetu to'e
tesu rara koro pe — Eterut ro uhowawi
uimi pyhyp Pauru meikowo e. Mi'i hawyi
toterut Pauru hawyi toipag wuat'i õ'ẽ haria
py'a setpe. 24 Mi'i hawyi Wetu to'e wuat'i
ehamo — Morekuat Akipa uhehay teran
ewywo i'ewyte meiũpiat gupte'en haria
wywo e. Ewei'a kasa ro meiũwat ihainia
Pauru kape e. Ga'atpo Iuteuria — Waku
eti'auka mi'i miit i'atu'e uhepe meiũpiaria
Ierusarẽi kaipywiaria e. 25 — Ma'ato yt naku
i are katu pono yt kat i tutunug sa'ag sese
i'auka hamo are. Mi'i are'e hawyi Pauru
to'e uhepe i'atue hamo — Uipap kahato
aipo rekuat koro Sesa kape uito waku uito
sio yt naku i e hap kuap hamo e uhepe
e. 26 Mi'i pote atipo'oro aru are'e itote e
Wetu. Pyno atipo'oro aru e ma'ato mesup

te ti meiũwat miit etiat yt kat e hap kuap
i te atiwan Sesa kape e. Pyno uipowyro ro
kat som waku atiwan miwan me e. Pyno
apo ere'e ro Pauru pe e Wetu Akipa pe
katupono yt kat i tutunug sa'ag morekuat
Sesa wãi'e hap ete e. [27] Pyno waku watiwan
aiwa nẽtup hap morekuat Sesa kape kat
som kat som watipuẽti sa'ag Pauru minug
hap ok tã e. Mi'i watunug hawyi waku
pe areĩne'en Sesa wanẽtup hawe ahet yne
wywo atipo'oro miwan hawyi e. Ma'ato
atipo'oro uimipyhyp Pauru morekuat Sesa
kape yt kan hamo i hawyi yt iwe'eg hin
i rakano aru areĩne'en ui'akag wanẽtup
hawe e morekuat Wetu morekuat Akipa'in
me.

Pauru minug sa'ag sio yt hap kat hap
etiat atiwan mesuwe uito Iruka.

26

[1] Mi'i hawyi morekuat Akipa to'e — Pauru
e mesup ta'yn waku ehay ewetiat uruepe
e. Waku en pote etimo herep to ewaku
hap uruepe e morekuat Akipa. Mi'i hawyi
Pauru tuwe mo poĩ'ãm tehay hamo to'y
wania Iuteuria eko ewywuat. Mi'i pote
itotiaria i'atu po'inik kahato. [2] Mi'i hawyi
Pauru ihay ra'yn — Morekuat Akipa e waku
kahato uruipuẽti en mehĩ katupono Iuteu
ywania eko kuap kahato hat en. Ha'a
wy tepyi uruikuap uruwa nẽtup hap kuap
kahato hat en hap e. Mi'i pote uhehay
kuap kahato hano aru ereĩne'en e. Mi'i
pote yt areken'ẽ hin i uhehay moherep
epiat hamo uru'y wania ky'e hat en mote
e. Ui'y wania Iuteu ywania i'atuehay ko'i
ko'i kahato mesup uhete mehĩ ma'ato yt
pywo pe i hap e. [3] Uimo wepit ro en katu
pono etikuap po'og irania'in kai Iuteuria
eko ko'i to'oehay awãi awãi hap ko'i e. Mi'i
pote ehekatup kahato pyno uhehay mehĩ
e katu pono areĩne'en epo pe uheko kuap
hamo sio uito waku rakat areĩne'en sio yt
hap kuap hamo mehĩ e. Pyno ewetum no
ehewaure ka'a ko'i uhepe mehĩ'in mana'in
e. [4] Ta'i Ieru sarẽi miaria Iuteu ywania
uikuap kahato sa'a wy'ipyi ui'y wã'ĩ pyi te
uitag hap uheĩne'en hap ta'atukuap kahato
torania tawa Ieru sarẽi miaria e. [5] Sa'a
wy'ipyi te mesup te uikuap kahato ui'y
wania Iuteuria e. Mi'i hap ta'a tu henoi
teran mote ta'i ta'a tu henoi kuap kahato
katupono uimotag haria mi'iria e. Ha'awy
tepyi areĩne'en po'og i'atueko kuap kahato
hano torania kai areĩne'en e. Ta'i mi'i pote
uinug sa'a wy'i i'atueko yne moherep hat
akag wo e. Ta'i uhet'ok itote sa'a wy'i ui'y
wania wo'onãpin hat koro i'atu'e sa'a wy'i
e. Ui'y wania tikuap kahato aikotã ha'a wy
tepyi wuat'i e'at pe i'atueko yne yne atunug
at ka'ap hap. [6] Morekuat Akipa etikuap
apo aikotã uru'ywania irania'in wo'onãpin
haria timohey kahato aiku'uro hawyi aipiit
tuwẽtem i gu'uro pyi hap e. Ma'ato ira-
nia'in uru'ywania aiku'uro hawyi aikahuro
sese ra'yn wuat'i e'at pe e hap ta'atumohey
hap etikuap e. Pyno mi'iria yt i'atuwese hin
i uhete mehĩ katu pono atimohey kahato
aiku'uro hawyi Tupana aimoieĩne'en i aipiit
wywo hap e. Ta'i atimohey yne uipy'a
puo katu pono sa'a wy'i Tupana to'e uru'y
wania urue'a se'i'in me — Atimoieĩ ne'en
aru eipiit eiku'uro hawyi e mesup te ahepe
yne e. [7] Ta'i uru'ywania Iuteuria 12 ywania
urutu kupte'en are mi'iria timohey kahato
Tupana e hap — Woroho'omoieĩne'en aru e
hap i'ewyte uito atimohey kahato Tupana
piat — Atimopakup i aru eipiit e hap uru'y
wania ewy e. Mi'i pote ti rat irania'in —
Urutoria yt imohey i haria — Wãi'i'a tu'e
uhepe at ka'ap e. Ma'ato ati'a tu mu'e te
pote irania'in Iuteuria uipun neran ui'auka
teran ehay pyi e. Morekuat Akipa e mesup
ta'yn koitywy ti put'ok'e ra'yn Tupana piat
— Atunug aru e hap. Ga'atpo toihep ta'yn
gu'uro pyi Tosa'yru sese ipiit wywo e. Mi'i
ui'e hap monik hamo ui'auka teran mesup
eipo wo uiwy ria'in e Pauru. [8] Kat poteĩ
yt eweimohey i mekewat iku'uro rakaria
yne aru Tupana ti'a tu hymut gu'uro pyi e
hap. Kat pote yt imohey haria wo i eweikup
te'en eipe e. Kat poteĩ yt eweimohey i
watoĩne'en ne aiku'uro hawyi e hap e katu
pono ainug hat Tupana aimoieĩne'en kuap
katu pono toha'a wynug na'yn toihymut
ra'yn Tosa'yru to'e hap ewy e. Mi'i tupono
eweimohey ro e. [9] Sa'awy'ite ma'ato ei'ewy
yt atimohey hin i e. Mekewat e'at pe
ti yt uiwese hin i areĩne'en yne imohey
haria ete e. Pywo ti rat sa'a wy'i mekewat
Iesui tawa Nasare kaipywiat ewanĩkap koro
wo areĩne'en e. Mekewat e'at pe ati'a tu
moma teran Iesui set mesuwat yi totepyi e.
Mi'i haype ati'atumoweityk teran yne yne
imohey haria e. Yt naku i yn atunug Iesui
ete sa'awy'i e. [10] Sa'awy'i tawa Ierusarẽi me
ati'a tu'uka Iesui emiit yt naku i hap ewy

atunug mi'iria ete e. Irania'in ati'atupyhyp
wo'o pyhyp hawe imohey haria wakuaria
Tupana ewywuaria pytkai e. Mekewat e'at
pe pa'i kororia — Waku wati'atu'uka mi'iria
sio yt i'atu'e uhepe. Mi'i pote — To'iro
wati'a tu'uka are'e yn. Mi'i hawyi pa'i
kororia mi'airo wo areĩne'en Iesui mohey
haria moweityk tawa Ierusarẽi piat hamo
e Pauru. 11 Karania wo wewua'i ati'atupak
pak imohey haria wuat'i Iuteuria wat yat
Tupana mõtypot yat pe e. Atiky'esat ka-
hato waure'i'atu'e mekewat i'atuepiat Iesui
mohey hap ete hap e. Marak'a wo sese
areĩne'en i'atuete. I'atuehay sa'ag Tupana
etiat hap atiky'esat kahato e. Sa'awy'i tawa
irania'in ati'atupugha ati'atu'apiheg imo-
hey haria e. 12 Mi'i hawyi areto tawa Tamaku
kape imohey haria itotiaria atusaty'i saty'i
hamo e. Uipo pe atioto miwan pa'i kororia
kaipywiat uipo'oro hap imohey haria yne
apiheg hamuat hap e Pauru. 13 Mi'i hawyi
ma'ato atposake turan uito mu'ap upi turan
ara'akasa ariãty hapyke kahato rakat kape
po'og po'og at hapyke hap kai hap kape
araha'at mehĩ e. Yt uheso hin i morekuat
Akipa e katupono irania'in surara'in uhu-
piaria tikuap yne mesuwat ui'e hap pywuat
e hap katupono mi'iria i'ewyte te'era'akasa
yne mekewat mu'ap upiat ariãty hapyke
uhetiat hap kape e. 14 Mi'i ariãty put'ok'e
kahato uhete hawyi ara'at kahato ra'yn yi
kape hawyi atikuap sehay uity pusu puo
mekewat uru'y wania Epaiku pusu puo —
Sauru Sauru e kat e hap upi kat e hap upi
uimosaty'i saty'i kahato en mehĩ e. Karãpe
wati'a tu moe wyry aihũria kawaru ko'i
mory'a koro iãi wo hawyi tuwat meremo
ma'ato aihũ yt toto teran i hawyi tu'uka
to'opy wywo mekewat mory'a ete. Mi'i
hawyi po'og po'og haty hap toipuẽti e. Mi'i
e hap ewy ereĩne'en. Mi'i pote po'og haty
ra'yn eete mehĩ e uhepe mekewat ariãty
toĩne'en kahato uhete turan e. 15 Mi'i hawyi
apo'are — Uweĩ En Uika'iwat are. 16 Mi'i
hawyi uiwesat — Uito ti Iesui emi'a piheg
apiheg e hawyi erepoĩ'ãm no Sauru e katu
pono woronug neran en uheropat hano
e. Mesup woro'airo en uhemiit no uhe-
hay moherep hamo uimoherep wuat'i ywa-
nia kapiat hamo woro'airo mesup Sauru e
uhepe. Atiky'esat etimoherep miit'in me
ewa'akasa mesuwiat hap i'ewyte atiky'esat
etimoherep miit'in me yne uhepiat emo'a
kasa mesuwiat hap mehĩ e uhepe e. 17 Waku
e'ywania kape i'ewyte irania'in ywania
kape woro po'oro ma'ato areĩne'en aru
ewywo ewanĩkaptia po piat ereĩne'en tu-
ran. Epowyro hat areĩne'en aikope aikope
ereto hap upi e uhepe. 18 Woro po'oro en
wuat'i miit'in kape e. Mi'iria tukup te'en
aikotã yt ihapytig i rakaria ewy katu pono
yt karãpe i te'e ra'a kasa te Tupana ta'a
tu py'a pe yt ta'a tu mohey i pote. Mi'i
pote woropo'oro en i'atumoehapytig hamo
mekewat i'ypyrywiat hap kaipyi uhe'ariãty
hot kapiat i'atu mo'a kasa hamo e. Mesu
warotiaria yt uimohey i te haria yne ahiag
po pywiaria tukup te'en e. Mi'i pote woro
po'oro en ahiag pohari hamo e. Mi'i hawyi
ti aru uipo piaria wo ra'yn mi'iria tukup
te'en uhyt e uhepe itote e. Mi'i hawyi ti
aru wakuaria uimẽpyt'in no ra'yn te'eropy
hu'at e. Uimohey haria ti aru uha'y ru'in
uhaki'yt'in sem ko'i my'a setpe ahytmoi
wuat'i e'at pe eti'atu mu'e uhetiano hawyi
e uhepe. Mi'i tã ti aru atunug uhyt e
uhepe mekewat mu'ap upi tawa Tamaku
kapiat uhewyry turan e Pauru. 19 Morekuat
Akipa e mi'i hawyi uimiẽtup atipy kaipy-
wiat sehay yt atiwaure hin i mehĩ e. Ta'i
to'e uhepe e hap ewy atunug at ka'ap ha'a
wy tepyi mesup te mi'i yn atunug mehĩ
e. Ta'i atunug na'yn Tupana mimoherep
imiky'esat ok tã e. 20 Mi'i hawyi areto
ra'yn tawa Tamaku kape hawyi itote ati'a
tu mu'e kahato itotiaria — Ewei'atoiat ro
yne eiminug sa'ag ko'i hawyi ewei'aipok
to Tupana kape hawyi ewetunug no eipy'a
pyi wakuat miit'in me eimimohey moherep
wuat'i piat hamo are yn tawa Ieru sarẽi
miaria pe. I'ewyte yi Iuteu totiaria i'ewyte
aikope aikope irania'in ywania tukup te'en
hap totiaria ati'a tu mu'e Uruka'iwat ete
e. 21 Mi'i hap upi ga'atpo irania'in ui'y
wania Iuteuria tawa Ierusarẽi miaria i'atu
py'ahak kahato uhete hawyi ta'a tu po'oro
surara'in ui'auka hamo e. 22 Ma'ato Tupana
uheha kye ra'at ra'yn porap ui'auka hap
turan i'atupo pyi e. Ta'i uihep esura ra'in
i'atupo pyi e. Waku kahato rasig Tupana
katu pono mesup areĩne'en mesuwe ihay
moherep hamo to'e hap ewy e. Wẽtup
ehay yn ahenoi kahato ihaky'e'i rakaria pe
hekat rakaria pe. Wẽtup ehay yn ahenoi
henoi mekewat sa'awy'iwuat sehay Tupana
mimoherep yianmiaria ehay nimuaria ehay

ewywuat Musei ehay ewywuat yn ahenoi
henoi wuat'i pe i'ewyte ehepe e Pauru.
23 Aikotã yianme ta'atuenoi — Aipotypot Tu-
pana Mipo'oro tut aru ho'opot hamo gu'uro
pywiat wẽtem sa'awy'iwuat hanuat i'atu'e
hap ewy are'e yn e. Aikotã sa'a wy'i Tu-
pana ehay moherep haria ta'atuhenoi hap
ewy aikotã Tupana Mipo'oro topyhu'at aru
hẽtyhot rakat ewy Iuteu ywania pe i'ewyte
irania'in ywania pe i'ypyryp hap hep hamo
hap ta'atuhenoi yianme hap ewy yn uhe-
hay e. 24 Sa'awy'iwuaria mienoi ewywuat yn
ahenoi kahato te mesup morekuat Akipa e
Pauru turan morekuat Wetu ihay tek ta'yn
tehay pirik wo — Pauru eso'ok kahato ra'yn
uhyt e. Ta'i eremoe so'ok ta'yn eremu'e
poity'i pote e Wetu. 25 Ma'ato Pauru tiwesat
— Yt uheso'ok hin i pytkai i morekuat
wakuat Wetu e. Ma'ato ti ahenoi ehepe
pywuat sese sehay. Yt heso'ok takat ehay
ewy i uhehay e. 26 Ta'i morekuat Akipa
tikuap kahato pywuat ui'e hap yne katu
pono mi'i pote yt aremõti hin i uhehay
pupi katu pono yt mig'i wo hin i Iesui
tuwẽtem gu'uro pyi e. I'atu kahato Iesui
kapiat akasa haria Ierusarẽi me e. I'ewyte
morekuat Akipa ti'atukuap kahato yne Mi'i
Miit etiat are e Pauru morekuat Wetu pe.
27 Mi'i hawyi Pauru to'e — Morekuat Akipa
etipywo apo Tupana ehay moherep haria
sa'awy'iwuaria mienoi ko'i Mi'i Miit etiat
e. Ta'i atikuap kahato uipy'a pe imohey
hat ereĩne'en hap e Pauru. 28 Mi'i hawyi
morekuat Akipa tiwesat — Pãi porap uinug
Iesui mohey hano en e Pauru pe. 29 Mi'i
hawyi Pauru tiwesat — Mi'i hap yn ahẽtup
Tupana pe e. Atiky'esat kahato yne eipe
urupotypot Iesui mohey haria ui'ewy hap
yn ahẽtup at ka'ap Tupana pe. Waku pe
kahato Tupana Mipo'oro mohey sese haria
eweikup te'en ui'ewy hap pãi. Atiky'esat
uipy'a pe yne eipe ui'ewy hap e. Ma'ato
yt atiky'esat i eipe wo'o pyhyp hawe uito
ewy hap e. Toran na'yn ui'e hap mehĩ'in
mana'in e Pauru.

30 Mi'i hawyi morekuat Wetu ipoĩ'ãm
morekuat Akipa ehary'i Pere nisi wywo
hawyi yne itotiaria i'atu poĩ'ãm hawyi
tuwat yne ra'yn Pauru pyi. 31 More kuaria
tuweran hawyi — Pywo ti rat yt kat e i toi'a
parap i'atu'e to'ope. Yt naku i mi'i miit
ewywuat wo'o pyhik hawe i'atu'e to'ope.
Yt kan hamo i wati'auka mi'i miit Iuteu
ywania miky'esat ewy katu pono yt toi'a
parap hin i i'atu'e morekuaria to'ope Pauru
piat pe. 32 Mi'i hawyi morekuat Akipa to'e
morekuat Wetu pe — Meiẽwat emipyhyp
Pauru waku pe toĩne'en uiwa nẽtup hawe
e. Pyno waku etihep mekewat wo'opyhyp
hap wyi. Etiky'esat pote waku ra'yn mipo'i
pok wen ma'ato toto teran morekuat koro
Sesa kape pote waku wati po'oro mi'i miit
imiky'esat ewy e morekuat Akipa morekuat
Wetu pe.

Mi'i hap etiat atiwan yne mesuwe uito
Iruka.

27

1 Mi'i hawyi morekuat Wetu to'e tesu
rara koro Iuriu pe — Mehĩ e atipo'oro
teran uimi pyhik Pauru i'ewyte irania'in
uimi pyhik ko'i aipo typot koro Sesa kape
ahetama Itaria kape e. Pyno etikaykay ro
ahesu ra ra'in sem hawyi etum no Pauru
i'ewyte irania'in i'atuepe hawyi eweipo'oro
ro mi'iria yne ahe'yara koro pe aipo typot
Sesa kape ahetama Itaria kape e. 2 Mi'i
hawyi urutuwehyt'ok ta'yn yara wato tawa
Ãta mi tinu kaipywiat pe. Mi'i hawyi uru-
tuwat yi Asia hypopy upi. Mi'i hawyi
urutu we'apun ihy pya kape. Uruwywo
toto Aritaku yi Masẽ tunia tawa Tesa ro
nika kaipywiat. 3 He'i hot'ok pe put'ok'u
ru to'e tawa Sitãu me. Mi'i hawyi surara
koro Iuriu iwese kahato tomi pyhik Pauru
ete — Waku ereto ewyria'in yat kape e.
Waku erenuk itote e Pauru pe. 4 Mi'i hawyi
urutuwat i ra'yn yara koro puo tawa Sitãu
myi ma'ato wasere yt urupowyro i kahato.
Uruowa kape pote urutuwat yi hit y'y py'a
setpiat Sipiri kape wasere re'ym me yity'ok
og muo urutuwat. 5 Yi hit Sipiri totepyi
urutuwat y'y wato sakpo pya wuat yi Sirisia
kape yi Pãwiria upi. Itote pyi put'ok'u
ru to'e tawa Mira yi Irisia tote. 6 Tawa
Mira tote surara akag tipuẽti wẽtup yara
wato tawa Aresã tira kaipywiat yi Itaria
kapiat. Toipuẽti hawyi urupag yara wato
pe. 7 Mi'i hawyi urutuwat hepamo kara-
nia e'at ne'i urutuwat wasere owa kape yi
hit y'y py'setpiat yi ywypyi'a Kereta kape.
Mi'i hawyi porap put'ok'u ru to'e yi a tawa
Nitu ete ma'ato wasere wato poity'i pote
urutuwat y'y sakpo wasere ywyt puo yi
a y'y py'a setpiat Kereta kape urutuwat
ywypyi'a Saumuna sakpo. Yity'ok og muo

urutuwat teran ma'ato niatpo kahato urutuwat. [8] Mi'i hawyi put'ok'u ru to'e wẽtup
wã note miset'ok wã wakuat e hap tote
yt pya i tawa Iraseia pyi. [9] Mi'i hawyi
wasere poity'i y'y ete pote aipo hari ka-
hato itote. I'aman mot hap e'at yt pya i
pote wasere kahato toĩne'en y'y wato ete.
Mi'i hawyi yt uruewyry kuap i at ka'ap.
[10] Mi'i hawyi Pauru to'e yara wato piaria
pe — Uhyt'i'in e atikuap ta'yn uipy'a pe yt
naku i tut ahewyry hap ete. Waho'opot
kahato irane ti. Ta'i aipo hari irane hap
ti atikuap ta'yn. Ta'i yt naku i hamuat
wyti ahekare'en ko'i ete ahe'yara koro ete
i'ewyte aheĩne'en hap ete tut hamuat e
Pauru yara piaria pe. [11] Ma'ato surara akag
timohey po'og yara wato ãpokiat irokirẽ
yara ka'iwat ehay po'og Pauru ehay kai.
Ma'ato Pauru ehay yt totomohey hin i Tu-
pana e hap pytkai. [12] Mi'i pote — Mekewat
wã tote yt naku i i'aman mot pe watu kup
te'en mesuwe i'atu'e ta'atuehay wo. To'iro
watuwat meiũpepyi i'atu'e porap yne. Mi'i
pote waku wahã'ãg sio put'ok wa to'e yi
Wenise tote sio yt i'atu'e. Itote waku ka-
hato wato kosap i'aman mot yi Kereta wã
note i'atu'e. Kat pote mekewat wã kaipyi
wata'akasa at apyk hap kape aikope wasere
yt tut i hap kape i'atu'e to'ope. Waikiru
kawiat aria'yp posak iã'ãkap kape heremo
pote itote waku ahe'yara wato eiam mo
i'atu'e. Mi'i pote waku kahato katu pono
wasere yt i'auka kuap i ahe'yara itote i'atu'e
torania yara koro akag ko'i to'ope. — Yt
naku i rat watuwat mesu wepyi mehĩ'in e
Pauru pytkai — To'iro i'atu'e yn. [13] Mi'i
hawyi wasere ran put'ok'e at posak kaipyi
urue'yara koro ete hawyi — To'iro to'iro
mesup ta'yn waku watuwat i'atu'e. Mi'i
hawyi ta'a tuhep y'y pyi yara wato asaity
nug hap. Mi'i hawyi urutuwat i ra'yn ihy-
popy upi yt pya i po'og yi ywypyi'a Kereta
kai. [14] Mi'i rokirẽ saĩke urutuwat hawyi
wasere kahato i ra'yn put'ok'e uruowa ete
ihyemyi'a koro kaipywiat tut urumogyt
hap. Mi'i hawyi te'e ro'e to'ope — Yt
naku i kahato meiẽ wasere i'atu'e. Mi'i
hawyi po'og na'yn put'ok'e haty wo hawyi
ywytu uato ra'yn ikohyeput kahato uruewa
ete mekewat at sakpo hap kaipyi waikiru
wato ieĩne'en hap kaipyi tut. [15] Mi'i hawyi
mekewat ywytu uato te'e ropun haty wo
urue'yara koro. Mi'i hawyi yt urutuwat
kuap i wasere owa kape. Mi'i pote urupo-
hep yara wato mohãpyk hap ete hawyi
uruereto wasere yn na'yn. [16] Mi'i hawyi
wẽtup yi ywypyi'a hit Karauta e hap het
rakat og muo uruto ko ka'at. Niatpo ka-
hato urutuwat wasere upi hawyi urutopag
urue'yara hit urumiekyi saity upi urue'yara
wato pe y'y pyi. [17] Mi'i hawyi uruimoheg
urue'yara hit iheg me hawyi uruipo'i po'i
yne urue'yara koro saity wato wo ipikpik
hap pupi yne aria'yp moheg hamo. Mi'i
hawyi uruihep wasere eiam uruekyi hap
wasere upiat yara wato moewyry hap es-
okpe wato katu pono uruto ken'ẽ mekewat
ywytu uato hesaika kahato rakat pupi. Ko-
ran ti itu yt put'ok'uruto'e i teran yi og me
miit'in u hap yi perup y'y kawiat hap pupi.
Mi'i hawyi meremo urutuwat wasere upi
aikowo aikowo wasere miky'esat ewy. [18] Mi'i
hawyi at ka'ap wasere wato ti'auka auka y'y
pe urue'yara koro. Mi'i hawyi he'i hot'ok
pe hawyi ipotyi kahato hawyi — Uruku'uro
hap yt pya hin i uruto'e uruto'ope. — Pyno
to'iro wati pugha aheka re'en yne y'y pe
yara koro peho ro'i hamo. [19] Mye'ym e'at
hawyi uruipugha ra'yn y'y pe yara wato
asaity ko'i uruipugha yne urupo wo ywytu
uato ipoity'i pote. [20] Mi'i hawyi karania
e'at ne'i ra'yn urutukupte'en itote i'ypyryp
we yt uruikuap hin i. Yt tuwekuap i at
waikiru ko'i hun moity'i pote. Itote ywytu
uato pote wasere uato kahato at ka'ap. Mi'i
hawyi — Ta'i watopap watopap irane wyti
i'atu'e to'ope itote. Yt uwe i meiũ aipo
wyro kuap hat i'atu'e yara wato apykok
haria. [21] Karania e'at ne'i ra'yn itote yt kat
i i'atu mi'u yt te'e renuk i e. Mi'i hawyi
Pauru ipoĩ'ãm i'atupy'asetpe hawyi to'e —
Uhyt'i'in pywo pe ti are'e sa'awy'i ehepe —
Yt eweiwat rei'o mesuwat wã pyi y'y koro
kape are'e sa'awy'i einãpin hap are. Ma'ato
uhehay upiat eweipy hu'at sa'a wy'i pote
yt watuwat i sa'a wy'i yi ywypyi'a Kereta
pyi mesuwat ahepiat ho'opot hamuat kape
ahekat ko'i pugha hamuat kape yt watuwat
i e. [22] Ma'ato meiũ woro ho'o nãpin i ra'yn.
Pyno eiwepit ro katupono yt uwe i wyti eipe
wuaria iku'uro irane e Tupana e. Pywo ti
rat ahe'yara koro yn aru iku'uro e Pauru
yianme. [23] Kat pote mũki meke atipy piat
Tupana emiit put'ok'e tehay uhepiat hamo
e. Pywo ti Tupana sese tipo'oro uhowawi

temiit sese atipy kaipyi katu pono uito
hemiit sese e. [24] Mũki Tupana mipo'oro to'e
uhepe — Yt ereken'ẽ tei'o Pauru katupono
yt eku'uro hin i ti aru mesup katu pono
woro po'oro en morekuat koro Sesa mu'e
hamo mehĩ e uhepe. Mi'i pote ti aru Tupana
tiehakyera'at yne ewywuaria mesuwat yara
koro piaria e uhepe mũki Tupana mipo'oro
e. [25] Uiwy ria'in uito atomohey kahato Tu-
pana mienoi uhepiat aikotã Tupana to'e
uhepe hap ewy wyti aru tutunug yne to'e
hap ewy topyhu'at aru e. Mi'i pote eiwemo
wepit ro katu pono Tupana aheha kye ra'at
yne ywytu uato po pyi mesup to'e hap ewy.
[26] Pywo wyti aru put'okwato'e yne wẽtup yi
emyi'a ete e. Mi'i tote wyti aru ahe'yara
koro iku'uro sese ma'ato aito yt aiku'uro
hin i e hap yn atikuap ta'yn Tupana e hap
ewy re e Pauru yianmete.

[27] Mi'i hawyi 14 e'at turan wãtym muo
ywytu uato popuo uruko hye wyry kahato
mekewat yara koro puo mekewat hyemyi'a
koro Atiatiku e hap het rakat puo ma'ato
yt minwa to'e hin i. Mi'i hawyi mekewat
yara koro ka'i waria tikuap ta'yn yt pya i
yi kawiat watoĩ ne'en hap. [28] Mi'i hawyi
ta'a tupun y'y hy pya hap iã'ãg hap y'y
pe. mekewat nu saity etiat hap ihy pya
sio yt kuap hamo. Mi'i hawyi hã'ãg hã'ãg
turan toĩne'en ihy pya hap 20 iã'ãg hap yi
kape. Tuwat po'og na'yn yianme hawyi ta'a
tuiã'ãg i ma'ato mi'i hawyi 15 iã'ãg hap yn
na'yn ihy pya hap ta'atupuẽti. [29] Mi'i hawyi
te'eroken'ẽ kahato hawyi — Ta'i put'okwa
to'e aru meremo yẽpe enu wato ete i'atu'e
haty wo. Tuwe'auka ti aru urue'yara ta'a
tu'etu. Mi'i pote ta'a tupun ta'a tue'yara
etu'a pyi i'asaity ipotyi rakat imopy hu'at
hap ko'i. Mi'i hawyi urue'yara topy hu'at
iheg me tosaity ko'i ete. Mi'i hawyi merep
ta'yn ta'a tu ky'esat kahato ihot'ok hap.
[30] Mi'i hawyi yara koro ka'iwaria te'eropopy
teran yara koro pyi ta'a tue'yara hit puo
yt uwe ehamo i. Mi'i pote ta'a tu mo'apyk
mekewat yara hit y'y pe. Mi'i hawyi te'e
ro'e — Pywo pe ti iãpo uruimoheg neran
ipotyi rakat i'asaity nug hap ete yara koro
i'atu'e. Ma'ato i'atueso ne'i te'e ro popy
teran haype. [31] Mi'i hawyi Pauru to'e sura
ra'in akag me — Wãi nei'o yara ka'iwaria e.
Ma'ato eweiwat mekewat yara hit pe pote ti
aru eweipap yne yne ra'yn e Tupana uhepe
e. [32] Mi'i pote surara'in titek ta'yn yara hit
asaity ko'i. Mi'i hawyi yara hit ta'at ra'yn
yara koro pyi hawyi toto ra'yn y'y upi yt
uwe wywo i. [33] Mi'i hawyi yt pya i ra'yn
ihot'ok turan Pauru to'e i'atuepe — Mehĩ'in
e to'iro watenuk e katupono koity'i 14 e'at
ra'yn yt kat i ra'yn mi'u ewetu'u kat pote
mu'ap upi ipoity'i pono yt ewehenuk teran
i e. [34] Mi'i pote woro ho'o nãpin ewehenuk
to uheywyt'in are katupono mi'i ewetunug
mote ehesaika i ra'yn e. Pywo ti rat — Yt
uwe i eipe iku'uro meiũpe i'ewyte yt kat i
ti aru haty ehete e Tupana uhepe ga'atpo e
Pauru yara piaria pe. [35] Mi'i hawyi Pauru tat
man topo pe hawyi to'e Tupana pe — Waku
emiium Uru'ywot e hawyi toipat'ok pat'ok
wuat'i ehamo hawyi tutu'u sa'awy'i wuat'i
ehamo. [36] Mi'i hawyi i'atuwepit kahato ito-
tiaria hawyi i'ewyte te'erenuk ta'yn Pauru
wywo. [37] Mi'i hawyi ta'a tu mo rania yne
miit'in yara koro piaria hawyi ta'a tu puẽti
itote 276 miit ipuo. [38] Mi'i hawyi i'atu'ok
hawyi ta'atupugha yne yara pyt'at ko'i mi'u
y'y pe ahe'yara wato ipoty'i kahato pote e.

[39] Ihot'ok hawyi te'e ra'a kasa yi kape
yara wato pyi ma'ato yt ta'a tukuap i uwe
etama toĩne'en itote hap. Mi'i hawyi te'e
ra'a kasa wẽtup ihy ypy hit. Mi'i tote
toĩne'en yi kyt. Mi'i hawyi te'ero'e to'ope
— To'iro yi kyt kape ahe'yara koro ehakye
ra'at hamo i'atu'e. Waku apo itote wati
herep ahe'yara i'atu'e to'ope. [40] Mi'i hawyi
ta'a tutek ta'a tue'yara saity pytyk hap y'y
piat hawyi ta'atuma'am sokpe wato aria'yp
ete. Mi'i hawyi — To'iro wasere upi yi
kyt kape i'atu'e. Mi'i hawyi wasere tomoe
saika tuetiat hawyi urutuwat yi kyt kape
wasere wato upi. [41] Mi'i hawyi put'ok'u
ru to'e yara koro puo ihy esaika hap tote
aikope y'y wo'o puẽti hap tote. Itote hik'e
kahato iheg me ra'yn nu wato ko'i tote topy
hu'at iãpo yt hyry'e i ra'yn. I'ywyt'okpype
ihy esaika tipikpik ta'yn yara koro hetu'a
ete. [42] Mi'i hawyi sura ra'in te'ero'e ta'a tu
ka'iwat pe — To'iro wati'a tu'uka yne yne
aimi pyhik ko'i koran ti itu te'eropopy te'e
ru we'yha wo ta'a tu'etu to'ope. [43] Ma'ato
surara akag yt tiky'esat i tomi pyhik Pauru
auka hap pote yt ewei'a tu'uka tei'o aimi
pyhik ko'i pãi e tesurara'in me. Mi'i hawyi
to'e uruepe — We'yha kuap haria peso'e
wei'e ro y'y pe. Put'ok'e wei'e mono yẽpe
ete e. [44] Ma'ato irania'in yt we'yha kuap

i haria waku eweiwat ro aria'yp pemu'e hat tote e surara akag uruepe yara piaria pe. Mi'i hawyi urutuwat ra'yn yara wato pyi yẽpe kape aria'yp ko'i tote. Mi'i hawyi put'ok'uruto'e torania yẽpe ete yt wẽtup ok i iku'uro y'y pe. Tupana ti'atuehakyera'at yne yne uruto to'e hap ewy.

Pywo put'ok'i'a tu'e yẽpe ete are uito Iruka. Mi'i hap etiat atiwan mesuwe.

28

1 Mi'i hawyi put'ok'u ru to'e mekewat yẽpe ete yi kyt rote. — Waku kahato uruto'e yt wẽtup i aito iku'uro y'y wato pe waku kahato uruto'e. Mi'i hawyi tõ'ẽ miit'in uruewawi mekewat yi a etawa kaipy wiaria hawyi — Kat eĩ eiwat ehe'yi a set uruto'e i'atuepe hawyi — Yi a Mauta urue'yi a set mesuwe i'atu'e. 2 Mi'i hawyi waku kahato uruipuẽti meimuẽwuaria yi ywypyi'a Mauta totiaria. I'atu wese kahato itote urupo wyro kahato. Meremo ta'a tu'uhu aria wato mekewat yi kyt yẽpeke hawyi — Eiwe mõpe ro meikowo mehĩ'in i'atu'e uruepe katu pono uruena'ak kahato y'y wato pyi urutu wẽtem e. I'ewyte i'aman hewo kahato itote pote ira'ak kahato topy hu'at. Mi'i pote itotiaria meremo aria wato ta'a tunug uruwe mõpe hamo. I'atu wese kahato yi ywypyi'a Mauta wẽtup ywania uruto pytkai waku kahato uruipuẽti. 3 Mi'i hawyi Pauru toto aria kat hamo. Toterut wẽtup apeman aria hawyi toiporokpun yne aria wato pe turan wẽtup moi miit auka rakat tuwẽtem aria apeman ka'a pyi hawyi iporok'at Pauru po ete haty wo. Mi'i hawyi ipo ete iheg me kahato topy hu'at. 4 Mi'i hawyi ywypyi'a totiaria mekewat Mauta piaria te'era'akasa moi Pauru po etiat hãi heg hap kape hawyi te'ero'e to'ope — Pywo ti ewy rat meiẽwat miit wo'opot'auka hat toĩne'en i'atu'e. Yt iku'uro hin i y'y koro pe ma'ato mesup iminug sa'ag sa'a wy'iwuat tut howawi i'auka hamo i'atu'e. 5 Mi'i hawyi meremo Pauru tipun topo ete pyi mekewat moi aria wato pe hawyi yt haty i tuete ipo ete. 6 Mi'i hawyi itotiaria te'eraha'at kahato Pauru kape katupono ta'atuekatup ipuk aru hawyi aru iku'uro meremo hap mekewat moi yt naku i kahato rakat ta'atukuap pote ma'ato ta'a tue katup pot'i pytkai yt kat i haty Pauru ete. Mi'i pote wẽtup upi te'eru wanẽtup — Pauru ti Tupana i'atu'e.

7 Mekewat e'at pe yt pya i yẽpe kai tukup te'en itote go wato ko'i yi ywypyi'a akag Pupiriu e hap het rakat wat. — Waku kahato uruka'iwat uruporekuat Pupiriu i'atu'e itotiaria ywypyi'a piaria. Ihot'ok hawyi urutuwat ra'yn morekuat Pupiriu yat wato kape. Put'ok'uruto'e itote hawyi meremo — Eiwe hyt'ok to e uruepe. Mi'i hawyi Pupiriu wywo uruto kosap mye'ym e'at. Urutu kup te'en waku kahato itote. 8 Mi'i hawyi uruipuẽti itote morekuat ywot i'ahu kahato itote i'okpy su kahato rakat ipiit sakup hap wywo. Mi'i hawyi Pauru toto ta'a kasa hamo hawyi — Tupana e etimoe hãite Pupiriu ywot hap ahẽtup epe e hawyi tuwe po po rokpun i'ahu kahato rakat rote hawyi meremo ihãite i ra'yn. 9 Morekuat Pupiriu ywot moehãite hap irania'in tikuap hawyi tõ'ẽ tõ'ẽ Pauru kape i'ahu rakaria ywypyi'a piaria. Mi'i hawyi i'ewyte Tupana ti'atumoehãite yne itotiaria Pauru po wo. 10 Mi'i hawyi itotiaria imõtypot kahato Pauru. Mi'i pote urutuwat hap e'at pe ta'a tuhytmoi kahato urue'yara pe urumiereto mu'ap upiat urumi'u wuat kat ko'i kat ko'i urumiky'esat ok tã. 11 Mye'ym ewaty urutu kup te'en ywypyi'a Mauta tote hawyi urutuwat i ra'yn wẽtup yara koro puo mekewat yara wato tawa wato Aresã tira kaipywiat e'yara puo hei'aman mot ywypyi'a Mauta e hap totiat rakat puo. Mi'i yara wato set ti Tupana mẽpyt paat e hap het rakat. Mi'i puo urutuwat yi Mauta pyi. 12 Mi'i hawyi put'ok'u ru to'e tawa wato Sira kusa tote. Mi'i tote urutopyhu'at mye'ym e'at. 13 Mi'i hawyi urutuwat i yi ẽpeke pyi wẽtup tawa kape hawyi put'ok'uruto'e at upi mekewat tawa Iresiu tote. He'i hot'ok pe wasere at posak pyi waikiru Kurusa iã'ãkap kaipyi tut ra'yn mi'i pote urutuwat i ra'yn wasere upi. Typy e'at hawyi meremo put'ok'u ru to'e ra'yn tawa Puteuri tote.

14 Mi'i hawyi Tawa Puteuri totiaria Iesui mohey haria urui'a tukat. Mi'i hawyi i'atu wese kahato uruete — Eweipy hu'at ro uruwywo uruywyt'in i'atu'e. Mi'i pote urutu kup te'en 7 e'at i'atu'yat rote. Mi'i hawyi urutuwat i ra'yn tawa Puteuri totepyi tawa koro Huma kape mekewat mu'ap yi upi. 15 Mi'i hawyi Iesui mohey haria tikuap ta'yn put'ok'u ru to'e tawa Huma piat hap. Mi'i hawyi tõ'ẽ tõ'ẽ kahato uruewawi urukat hamo. Mi'i hawyi

mekewat tawa hit Apiu e'oken note uruto'o
puẽti mekewat mye'ym ok weneru i weneru
i e hap het rakat rote. Mi'i hawyi Pauru
ta'a kasa Iesui mohey haria sem ewawiat
hawyi — Waku e Tupana pe tuwehum ka-
hato iwepit i ra'yn.

16 Tawa Huma piat put'ok'uruto'e hawyi
surara akag to'e Pauru pe — Woro'atoiat
en uhesu rara wywo Pauru e. Uimi py-
hik sese ereĩne'en ne ma'ato waku uhesu
rara wywo ereĩne'en wuat'i e'at pe aikope
aikope emiky'esat ewy e Pauru pe surara
koro.

17 Mi'i hawyi Pauru toĩne'en Tawa koro
Huma tote mye'ym e'at rokirẽ toi'a tu
kaykay tuwe wawi to'y wania meimuẽwat
Iuteuria akagnia toi'a tu kaykay tuwe wawi
tuwenoi hamo. Te'eruwa'atunug yne hawyi
Pauru to'e i'atuepe — Ui'ywania e yt kat no
i ti atoma'at ai'y wa niaria tawa Ieru sarẽi
miaria pytkai uipyhik ta'yn itote ui'auka
teran haype e. I'ewyte ai'y wot'in eko ewy
atunug torania uimotag hap ko'i mesup te
e. Mi'i pytkai uipyhik pe ariot ehowawi
tawa Ieru sarẽi myi. Huma nu'in esurara
po pe areĩne'en ne e Pauru Iuteuria pe.
18 Iuteuria akagnia tawa Ierusarẽi miaria yt
naku i i'atu'e uhepe — Ewei'auka ro Pauru
i'atu'e Iuteuria akagnia Humanu ywania
morekuaria pe. Mi'i hawyi Humanu ywania
pore kuaria apo apo'i'a tu'e uhepe. Ta'a
tukat uiminug sa'ag ko'i itote wen ma'ato yt
kat i sa'ag uhetiat ta'atupuẽti ta'atu'atukat
kahato pytkai e Pauru. 19 Mi'i hawyi i'atu
pohep teran ma'ato wãi yt eipohep tei'o
i'atu'e ai'y wania Iuteuria Humanu pore
kuaria pe ui'auka teran haype. Mi'i pote —
Areto teran pyno morekuat koro Sesa kape
waku apo uito sio yt kuap hamo are yn itote.
Mi'i hawyi more kuaria uipo'oro meikowo
ta'a tu'akag Sesa kape ui'e hap ewy. Mi'i
pote uhehay irane ikoro wywo e. Ma'ato ui-
wetiat yn ahenoi morekuat Sesa pe e. Yt kat
are'e i aru sa'ag ehetiat ui'ywania i'ewyte yt
kat are'e i ai'y wania tawa Ieru sarẽi piaria
etiat ikoro pe e Pauru. 20 Mi'i tupono moro
ho'okaykay eipe meikowo mesup ui'ywania
ei'a kasa hamo uhehay kuap hamo katu
pono ui'ywania eipe pote e. Uiwyria'in ai'y
wania timohey kahato Tupana Mipo'oro
Aipo rekuat nuat Ahehakye ra'at kuap hat
e. Mi'i pote mesup aito watomohey kahato.
I'ewyte Mi'i Miit yn uimiekatup katupono
atimohey kahato Mi'i e. Mi'i aimi mohey
etiano mesup uipyhik hawe areĩne'en ehe-
hamo e Pauru to'y wania Iuteuria pe tawa
koro Huma totiaria pe. 21 Mi'i hawyi ta'a
tuwesat Pauru — Yt kat i miwan sa'ag ta'a
tu po'oro uruewawi yi Iuteu kaipyi uhyt
i'atu'e. Yt uwe i tut i'ewyte meikowo etiat
enoi sa'ag hamo i'atu'e. 22 Pyno uruiky'esat
ehenoi uruepe emikuap pakup i ko'i Mi'i
Miit etiat katupono teke aru wuat'i ywania
pe miit'in muo mekewat emimohey e. Mi'i
pote irania'in — Yt naku i watomohey Mi'i
Miit i'atu'e torania mekewat piat pe i'atu'e
Pauru pe. 23 Mi'i hawyi Pauru ti'atuwesat —
Waku kahato woroho'omu'e uimimohey ok
tã e. Waku ewei'atukaykay ai'ywania hawyi
woro ho'o mu'e Aimie katup ete e. Mi'i
hawyi — Pyno waku i'atu'e to'ope hawyi
tuwat.

Mi'i hawyi mekewat e'at put'ok'e hawyi
tõ'ẽ tõ'ẽ kahato Pauru ywania sem i'yat
sese kape. Mi'i hawyi hune pyi te wãtym'i
kape Pauru yn ihay at to'y wania pe. Toi'a
tu mu'e kahato aikotã topy hu'at Tupana
Aiporekuat no hap ete. Toiky'esat itotiaria
— Pywo ti rat uruimohey Iesui Tupana
Mipo'oro sese ahehakyera'at hanuat i'atu'e
hap. Mi'i pote Musei miwan myi i'ewyte
Tupana ehay moherep haria yianmiaria
ehay pyi tohenoi yne Aipotypot Iesui etiat.
24 Mi'i hawyi ipat'ok itotiaria timohey ra'yn
Pauru ehay Iesui etiat ma'ato irania'in —
Yt rat i'atu'e. 25 Mi'i hawyi itote sehay wo
tu'uka hap topy hu'at itote. Irania'in —
Pywo ti rat Iesui ti Tupana Mipo'oro Aimie
katup i'atu'e ma'ato irania'in — Yt pywo pe
i rat aimu'e i'atu'e. Mi'i hawyi yt imohey
i haria te'eruwenoi Pauru pe — Urutuwat
ra'yn mio i'atu'e haty wo. 26 Mi'i hawyi
Pauru to'e — Pywo ti sa'a wy'ite Tupana
Pã'ãu henoi kahato ai'y wot'in me ehetiat
e. Mio tã e Isaia pe — Woro po'oro en
e'ywania Iuteuria mu'e hamo e. Mi'i hawyi
ehenoi ro i'atuepe uhehay — Ehewaure ka'a
tukup te'en ma'ato uhehay yt teke kuap
i ehewaure ka'a pe ere'e ro e'ywania pe
e. Ta'i eweikuap uhehay wen ma'ato yt
eweikuap kahato i katupono yt teke i eipy'a
pe eiwanẽtup hawe pote ere'e ro e'ywania
pe e. I'ewyte eheha pe toĩ yne yne her-
emo kahato wen ma'ato yt ewei'a kasa i
te katu pono yt teke i te eipy'a pe eiwa
nẽtup hawe eiwa'a kasa hap ko'i. Kat pote

yt uimohey sese i te pote ere'e ro e'ywania
pe e. [27] — Eipy'a heg kahato ti ere'e ro
i'atuepe. Ehewaure ka'a puo ewehẽtup at
ka'ap wen ma'ato yt eweikuap hin i te katu
pono eipy'a pe yt ewei'a kasa teran i pote
e. Ta'i yt ewehẽtup teran hin i ehewaure
ka'a puo uhehay. Mi'i pote yt ewetunug
neran i eipy'a pe e. Mi'i pote ti yt kat i eimo
pakup i hap e. Mi'i pote ti yt woro ho'oe
hakyera'at kuap i e ti Tupana sa'awy'i ai'y
wot'in me ehetiat pe tehay moherep hat
Isaia miwan me e Pauru Iesui pun haria pe.
[28] Mi'i hawyi tuwat yt imohey i haria turan
Pauru to'e — Eiwanẽtup to ui'e hap kape e.
Tupana henoi ra'yn ehepe mesuwat sehay
wakuat ehehakyera'at hanuat etiat ma'ato
yt ewetat i mi'i pote mio irania'in ywania yt
Iuteu ywania i pe ra'yn Tupana henoi teran
tehay wakuat eimipun e. Mi'iria ti aru haat
ra'yn e. Pywo ti rat mi'iria wyti aru imohey
haria sese wo ra'yn tukupte'en e Pauru to'y
wania tehay pun haria pe. [29] Mio tã e hawyi
tuwat tuwat ra'yn i'ywania Iuteuria Pauru
yat pyi ma'ato tuwat turan tu'uka to'ope
sehay wo.

[30] Mi'i hawyi typy i'aman mot pe Pauru
tokosap itote tawa koro Huma pe towat
to'yat pe tomi puru sa'up ete rakat pe
toĩne'en surara piat topyhyp hawe. Itote
toi'atumu'e kahato miit'in. — Waku ewei-
hyt'ok Pauru kape e surara'in wuat'i miit'in
me. Mi'i hawyi itote toi'a tu ky'e yne
topuẽti haria — Eiwehyt'ok to e yn torania
tehay kuap teran haria pe towy ria'in me.
[31] Mi'i tote tohenoi kahato aikotã Tupana
topy hu'at Aipo typot no wuat'i pe yt to-
ken'ẽ wywo hin i tohenoi. Yt uwe kuap i
wãi'e Pauru pe. Itote toi'atumu'e mu'e at
Aika'iwat Iesui ete Tupana Mipo'oro Aipo
rekuat nuat ete. Uito ti Iruka uimiwan
waku ra'yn Toran are.

HUMANU YWANIA NÃPIN HAP PAURU MIENOI

1 Humanu ywania kuekatu sese atipo'oro
ehowawi uimiwan me. Uito Pauru are.
Uimiwan ni mesup sehay wakuat atipo'oro
ehowawi. Uito ti Tupana mipo'oro sehay
wakuat moherep wuat'i ywania puat han-
uat. Iesui potmu'e sese ti uito. Uito ti Tu-
pana mipo'oro Iesui Aipo rekuat moherep
hanuat. Sa'a wy'i te Tupana ui'airo hawyi
mio tã e uhepe — Mehĩ Pauru e woropo'oro
Uha'yru Iesui etiat sehay wakuat moherep
wuat'i puat miit'in miat hamo e. Atiky'esat
sehay ewẽ pywiat Uha'yru etiat yn e uhepe.
2 Aikotã nimo te wuaria uhehay moherep
haria pe atum hap ewy woronug e. Nimo te
mio tã are'e ti ra'yn uhehay enoi haria pe
— Meiũran ti aru atipo'oro ehowawi Uimi
po'oro Wuat'i Miit'in Ehakye ra'at hat e.
Mio tã e Tosa'yru Iesui etiat pe e Tupana
uhepe. Mesup ti miwan miat toĩne'en
Uha'yru etiat ui'e hap ta'yn e Tupana
uhepe. 3 Koitywy atunug na'yn ui'e hap
ewy. Mi'i ti atipo'oro ra'yn Uha'yru Iesui
eipo rekuat nuat e. Mi'i ti morekuat Tawi
saipepiat sese e katu pono Tawi emiariru
emiariru sese Mi'i e Tupana uhepe. 4 Mi'i
ti Uha'yru sese e Tupana uhepe. Ui'ewy
hesaika rakat e. Uipã'ãu wakuat ok tã ne
hesaika rakat e. Koitywy atimoherep ta'yn
ui'e hap e Tupana. Koitywy atimo herep
ta'yn nimuat ui'e hap e Tupana. Koitywy
Mi'i moherep hap niatpo kahato ra'yn
aikotã atiõtem gu'uro pyi Uha'yru e Tupana
uhepe ha'a wyte uikaykay tehay sytpok
hamuat hap tote are. 5 Tosa'yru mohey
hawyi Tupana iwese kahato uhete. Mio tã
e uhepe — Woronug en mehĩ uhemiit sese
wo e. Atiky'esat miit'in tukupte'en torania
Uha'yru mohey haria wo e. Atiky'esat ka-
hato Uha'yru ta'atunug Ta'atuporekuat no
hap. Mi'i haype woropo'oro en i'atumu'e
hamuat e Tupana uhepe. 6 Pyno Humanu
ywania uito ti Iesui potpo'oro Pauru are.
Tapy'yia Humanu ywania eipe atiky'esat
eipe ipotpo'ororia wo ui'ewywuat. Mio tã e
ra'yn ti Tupana ehepe mesup — Ewetunug
no Uha'yru Eipo rekuat no e ra'yn ehepe.
Tupana Eiky'e kahato hat pote ei'atukaykay
yne tuwewawi.
7 Mi'i hap atiwan mesuwat uimiwan
ehowawi Humanu ywania. Mio tã are'e
Tupana pe — Uru'ywot kahato En. Esa'yru
ti Emipo'oro sese Uruka'iwat nuat. Mi'i
pote ahẽtup eset upi Esa'yru set upi etum
no tapy'yiaria Humanu ywania pe egyi'at
kahato hap are. Ereĩne'en no hegyi'at
i'atuepiat rakano etum no ewese hap yt kat
sa'up i tapy'yia Humanu'in me are. Etunug
no mi'iria wo'owese haria wo aikotã Esa'yru
ewese hap ewy are Tupana pe.
8 Ha'a wyte atikuap eweimohey Iesui
hawyi arehum kahato Tupana kape. Uimo
wepit kahato haria eipe katu pono ewe-
tunug na'yn Iesui Eipotypot koro wo pote.
Koitywy ti yne mesuwat yi totiaria tikuap
kahato ra'yn eipe Iesui mohey haria ra'yn
hap. Mi'i pote arehum kahato Tupana
kape. 9 Yt uheso hin i are ma'ato Tupana
tikuap yt uheso i hap. Ahẽtup at ka'ap
Tupana kape eipo wyro hamuat. Yt uh-
eso i uiwy ria'in. Ahẽtup at ka'ap Tu-
pana kape eikawiano. Pywo ti rat Tupana
tikuap eweikup te'en uiwa nẽtup hawe at
ka'ap hap. Pywo ti Tupana ui'airo tehay
wakuat Tosa'yru Iesui etiat moherep hano.
Uipy'a pyi ti ateropat ehetiano at ka'ap.
Ahẽtup at ka'ap Tupana kape eipo wyro
hamuat. 10 Ahẽtup Tupana kape turan
mio tã are'e — Tupana atiky'esat kahato
uipo'oro Humanu'in kapiat uhewyry hamo
are. Tupana ewaku hap upi uipo'oro ro
En i'atumu'e hamo are. Tupana atiky'esat
kahato uhehay Huma nu'in wywuat hap
are mesup te ma'ato yt kat i mu'ap i'atue
wawi. 11 Atiky'esat kahato meremo uipo'oro
Huma nu'in kapiat uhewyry hamo. Tu-
pana ewaku hap upi uipo'oro o i'atumu'e
hamo. Mi'i pote etunug o mu'ap i'atue
wawi katu pono te'e ra'a kasa uhowawiat
hamo tapy'yia Humau'in kape uipap are'e
Tupana pe. Atomõ'ẽ teran i'atuepe Epã'ãu
miat i'atu poi tyro hap are. Ati'a tu moe
saika kary mi'iria Epã'ãu wo are'e wy.
Etunug o mu'ap tapy'yia Humanu'in kapiat
uito hamuat are Tupana pe. 12 Atiky'esat
Iesui mohey hap etiat uruwo'o moe saika
moesaika hap itote Tupana. Put'ok'u ru
to'e itotiat hawyi urutunug neran Humanu
ywania ewanuaria wẽtup miit ewy Esa'yru
mohey hap upi. 13 Sa'a wy'i are'e Tupana
pe — Areto teran tawa wato Huma kape
katu pono uheinyt'in uheywyt'in Esa'yru
mohey haria kapiat ara'a kasa hamo are.

Ma'ato ahã'ãg hawyi toĩne'en uipyhyp pyhyp hap kat ko'i kat ko'i uikosap hamo. Uiwy ria'in areto teran ehowawi. Mi'i hap o yt eweiwaure tei'o katu pono woro ho'o moe saika teran eiperia Iesui mohey hap ete. Irania'in ywania aikopiat aikopiat kape areto kahu ra'yn mote areto teran ehowawi eikuap hamo. Ma'ato uipyhyp pyhyp kat ko'i kat ko'i ehowawiat uikosap hamo. Koitywy irania'in mi'iria te'e ro py hu'at Iesui mohey haria itag nakaria wo ra'yn. Mi'i hap ewy atiky'esat ehetama pe wy. Yt uheso hin i mi'i pote ahã'ãg i ahã'ãg i kahato ehowawi wen ma'ato yt put'ok'are i te ehowawi eimotag. [14] Uipap kahato Iesui kapiat miit'in pore ro kosap hamo ma'ato yt atimo herep i Iesui wuat'i ywania pe pote yt naku i nug hat arepy hu'at Tupana pe. Mi'i pote yne ywania miit'in kape areto teran Iesui moherep hamo sio iwe'eg kahato rakaria kape sio yt. Yne ywania kape areto teran pote ehetama kape areto wy. Tawa wato piaria kape areto teran Iesui ehay moherep hamo i'ewyte yne tawa hit kape areto teran wy. Yne tapy'yiaria kape areto wy sio haiwot rakaria kape sio iwese rakaria kape sio ga'apy puaria gupte'en haria sio tawa wato'in puaria kape areto wy. Iwan kuap kahato haria kape areto wy. Yt kat kuap i haria kape areto wy. Uipap kahato wuat'i miit ekyi Iesui kapiat hamo. Ta'i areĩne'en aikotã wete weru hat ewy. — Etum no uhehay wuat'i miit'in me uhehay yt kuap i haria pe e Iesui uhepe pote atum neran wuat'i ywania pe wen ma'ato yt atum i pote wuat'i piat wete weru hat ewywuat areĩne'en. [15] Mi'i pote uipap kahato ehowawi wy atum neran ei'ywania pe Iesui etiat sehay pote. Toran kahato atimo herep teran sehay wakuat ei'ywania pe ehetawa wato Huma totiaria pe. [16] Mi'i pote rat yne uhesaika hap wywo ahã'ãg neran ehowawiat areto hamo wen. Katu pono sehay wakuat Iesui etiat hesaika kahato rakat aikotã Tupana esaika hap ok tã ne. Aikotã purake ko'i esaika hap ewy Iesui etiat sehay. — Pywo ti rat uwe uwe timohey ra'yn Iesui mi'i hat Tupana mieha kye ra'at wo topy hu'at sio wuat'i miit'in eropat haria sio wuat'i miit'in akagnia ko'i toi'a tue ha kye ra'at kuap torania Tosa'yru mohey haria are'e ra'yn wuat'i ywania pe. Sa'a wy'i waku Iuteu ywania kape wati mo herep Iesui etiat mi'i hawyi waku irania'in yt Iuteu i ywania kape wati mo herep Aipo typot Iesui. Hesaika kahato mesuwat sehay Iesui etiat are. Iesui etiat sehay pupi ti yt aremõti hin i imoherep hamo. [17] Sa'a wy'i Tupana to'e miwan me — Uimohey haria yn ni aru uimie ha kye ra'at nuaria e. Mi'iria yn uimi moieĩ ne'en wuat'i e'at pianuaria e. Nimo pyi mesup te Tupana timoewaku Tosa'yru mohey haria yn. Pywo ti rat woro ho'onug eipe wakuap Ui'ewy uimohey hawyi e Tupana nimo te miwan me. Mesup te wy mio tã e — Uha'yru mohey haria yn ati'a tu moieĩ ne'en wuat'i e'at pe e wuat'i ywania pe. Uiwy ria'in pyno waku yne e'at watuwemoheg ahepiat Iesui mohey hap ete. Imohey haria sese pe Tupana to'e — Uiwa nẽtup hawe uipy'a pe eiperia yn wakuaria e.

[18] Miit'in mesu wa ro tiaria minug ko'i yt Tupana miky'esat ewy hin i. Ta'i yt hãpyk hin i torania i'atu minug ko'i e Tupana. Ta'a tukuap hãpyk nug hap ta'a tu py'a pe wen ma'ato yt i'atu popap i inug hamo e. Mi'i haype yt naku i nug hap yn ta'a tunug neran e. Ta'a tukuap yne pywuat ko'i nug hap ta'a tu py'a pe hepiat ta'a tu nãpin hap wen ma'ato yt ta'a tunug hin i ui'e hap e Tupana wuat'i ywania pe. Yt ta'a tu mohey teran i ma'ato ta'a tuky'esat ta'a tuminug sa'ag yn neran haype e. Ta'atupyhyp at ka'ap uhehay pywuat sese moherep haria e. Mi'i haria yt uwe i uikuap teran haria mesu wa ro tiaria yt uimohey i pote haria e Tupana wuat'i miit'in miat. [19] Mi'i pote miit'in minug yt nakuap i ete uhaiwot kahato areĩne'en e Tupana. Atimo herep yne i'atuepe i'atu'a piheg hap i'atu minug sa'ag etianuat atipy kaipyi wen ma'ato ta'a tunug ne yt uimi ky'esat ewy i e. Ta'i yne e'at pe atimo herep ta'yn i'atue wawi uiwat uimi ky'esat ewy nug hap i'atu py'a puo ma'ato yt ta'a tunug i uimo herep hap ta'a tu py'a piat hap ewy e. Yt te'e ru wewãi hin i uhehay wo. Aremo herep at ka'ap miit'in me i'atuwanẽtup hawe ma'ato uiwe mo herep hap ta'a tupun ta'a tu py'a pyi. Mi'i pote yt ta'a tukuap kuap i areĩne'en hap e Tupana. Areĩne'en miit'in wywo ma'ato yt uikuap i haria wo tukup te'en e. — Tupana yt heremo i i'atu'e to'ope. — Ma'ato aremoherep uiminug ikahu rakaria

wo areĩne'en nat ui'e hap e. Te'e ra ha'at
uiminug ko'i kape hawyi — Ta'i Tupana
minug kaipyi watikuap toĩne'en Tupana
hap yt i'atu'e i to'ope e. — Aremo herep
uiminug wo areĩne'en sese hap ma'ato uimi
mo herep yt ta'atuky'esat i ta'atuwanẽtup
hawe e Tupana sa'a wy'i [20] Tupana minug
yi at waty waikiru sem te'e ra'a kasa yne
pytkai — Pywo ti rat Tupana toĩne'en yt
i'atu'e i te'e ra'a kasa iminug yne pytkai.
Yt naku i katupono Tupana tuwemoherep
kahato ra'yn tominug ko'i wo toieĩne'en
hap miit'in muo. Tupana yt heremo i wen
aheha pe ma'ato tuwemoherep ta'yn ahepe
tominug ko'i wo. Sa'a wy'i Tupana tunug
mesuwat yi hawyi i'ewyte mesuwarotiaria
ga'apy puat y'y puat miat ko'i. Mi'iria ko'i
ti yt ihay kuap i rakaria tukup te'en wen
ma'ato ihay rakaria ewy — Ainug hat ri
Tupana i'atu'e haria ewy. Pywo ti Ainug hat
ri Tupana i'atu'e wuat'i miit'in me. Yt her-
emo i Tupana wen ma'ato toĩne'en kahato
aikai. Ta'i hesaika sakpo'e Ainug hat i'atu'e
hap ewy iminug ko'i yne ahepe. Wuat'i
e'at piat — Ainug hat toĩne'en i'atu'e ahepe
iminug ko'i. Yt uruwewi i urutu wenug
i'atu'e hap ewy ahepe Tupana minug ko'i
wuat'i ywania pe. Mi'i hawyi miit'in te'e
ra ha'at Tupana minug ko'i kape hawyi —
Pywo Tupana ti wuat'i nug hat yt i'atu'e hin
i heremo kahato pytkai. Te'e ra ha'at ka-
hato hewakuap moherep hap kape pytkai
— Aiwewi watu wenug i'atu'e sa'ag ne'i
to'ope. [21] Ta'i mesuwarotiaria tikuap ta'yn
Tupana toĩne'en iminug ko'i kaipyi ma'ato
ta'a tukuap toĩne'en pytkai yt ta'a tu mõ
typot hin i Tupana. Iwese kahato hegyi'at
kahato i'atuepe pytkai — Waku kahato En
Tupana yt i'atu'e hin i. Yt te'e ru wehum
hin i Tupana miium ahepiat hap kape. Yt
nakuat i wo yn te'e ru wa nẽtup Tupana
kape. Pywuat sehay Tupana etiat yt ta'a
tuky'esat hin i mesuwarotiaria miit'in. Yt
karãpe i te'eruwanẽtup teran Tupana kape.
Yt kat i i'atu wa nẽtup hap Tupana etiat
hap pote aikotã ho'owasat sese rakaria ewy
tukup te'en ta'atuwanẽtup hawe. I'ypyryp
kahato i'atu wa nẽtup hap mi'i pote wẽtup
sehay kape yn ta'a tu wa nẽtup. Yt kan
hamuat i sehay rakat kape yn ta'a tu wa
nẽtup. Heso'ok takaria ewy tukup te'en
i'atu wa nẽtup hawe. Yt nakuaria i sese
ta'atupy'a pe. Yt i'atuwe'eg i sese rakaria
ewy i'atuwanẽtup hap. [22] Yt nakuaria sese
pytkai — Ta'i uruto po'og uruwe'eg torania
kawiat i'atu'e ta'atupy'a pe. Ma'ato Tupana
wanẽtup hawe yt i'atuwe'eg hin i haria wo
te'e ro py hu'at. [23] Tupana toĩne'en wuat'i
e'at piat ieĩne'en hat pytkai mesuwarotiaria
yt timohey i mio tã e hap. Ta'i yt ta'a tu
mõtypot hin i Tupana Sese mekewat Wuat'i
E'at Piat Ieĩne'en hat. Ma'ato ta'atuky'esat
po'og ta'atupo wuat ta'atuminug tupanaria
sa'ag hit ko'i. Mi'i hawyi miit'in me — Eipe
ti tupana i'atu'e sa'ag Tupana minug ko'i
pe i'atu'e. Ta'a tunug miit'in mesu wa ro
tiaria ta'atuetupana wo. Mi'i hawyi miit'in
iã'ãkap mo wuat minug ko'i kape te'eruwe
pỹ'ãtutuk — En ni tupana i'atu'e. Irania'in
weitaria iã'ãkap ko'i kat kat kawiat mo wuat
ta'atunug hawyi — Meimuẽ ni tupana sese
i'atu'e sa'ag. Irania'in miat ko'i pira ko'i
iakare ko'i iã'ãkap ko'i ta'atunug sa'ag ta'a
tue tu pana wo. Ta'a tunug ta'a tupo wo
hawyi mi'iria kape te'e ru we pỹ'ã tutuk —
Mi'iria so tupana i'atu'e sa'ag. Moi ok kape
i'ewyte i'atu wẽ pap'i at ka'ap ma'ato ta'a
tunug hat kape Tupana Koro kape mekewat
Po'og Po'og Ikahu Torania Tominug Ko'i
Kawiat Rakat kape yt kat i i'atu'e hap are.
Te'eruwe'ywyk kahato Tupana sese kaipyi
ta'atukuap sa'a wy'i pytkai. Nu'e sa'yru'in
sa'a wy'iwuat yne aito pote. [24] Yt ta'a tu
we'eg i hap tupanaria yn ta'atuky'esat pote
Tupana to'e i'atuepe — Pyno ewetunug no
yt eiwe'eg i hap at ka'ap eiku'uro hap kape
e. Ewetunug eimiky'esat ok tã eiwepyi hap
ok tã e Tupana tomohey hap pun haria pe.
Mi'i hawyi po'og sa'ag nug haria wo te'ero
py hu'at sa'a wy'iwuat kai. Mi'i hawyi yne
ta'atupy'a pywiat i'atuminug sa'ag i'atumi
ky'esat ko'i ta'atunug toran at ka'ap hawyi
yt naku i nug haria sese wo te'eropyhu'at
at ka'ap. Mi'i hawyi i'atueko yt naku i nug
hap po pe te'eropyhu'at heso'ok takaria. Yt
ta'a tu'atoiat kuap i ta'a tueko ta'a tu hã'ãg
mytkai. Yt naku i nug hap eropat at ka'ap
haria te'e ro py hu'at yt te'e ru wewãi kuap
i hawyi. Mi'i tupono hewaire waire hap
kahato to'ope to'ope ta'a tunug hary poria
hary poria wywo ihainia ihainia wywo hap
ewy ta'atunug at ka'ap yt i'atuwe'eg i haria
yne katupono sa'ag kahato ta'a tunug ta'a
tupiit wywo. Yt miit ewy i te'e ru wewuk
wuk ta'a tupiit miky'esat sa'ag upi. Ta'a tu
mo herep yt ta'a tu we'eg i hap ko'i to'ope

to'ope. Mi'i hawyi te'eruwemõti at ka'ap
hap topyhu'at ta'atuwanẽtup hawe i'atu
minug sa'ag hap kaipyi. [25] Sa'awy'i wuaria
sehay Tupana etiat pywuat ta'atukuap ta'a
tuwanẽtup hawe ma'ato mi'i hawyi heso
rakaria wo tukupte'en hawyi ta'atuwaure
teran pywo sehay Tupana etiat. Katu
pono ta'atunug neran yt Tupana miky'esat
ewywuat i ko'i. Mi'i hawyi ta'atu'atoiat
Tupana hawyi Tupana minug ko'i kape —
Eipe ti urunug hat i'atu'e. Waku watunug
miit'in ahetupana wo i'atu'e to'ope. Mi'i
hawyi heso'ok takaria sese ewy te'eropy
hu'at. Mi'i hawyi ta'atunug ta'atuetupa
naria ta'atupo wo. Mi'i hawyi te'eruwepỹ'ã
tutuk tupanaria iã'ãkap ran ko'i ta'atumõ
typot hamo. Mi'i hawyi Tupana minug ko'i
pe — Urunug hat en i'atu'e ta'atupo minug
ko'i pe.

Ma'ato aito Iesui mohey haria — Tupana
wato'e En ni Urunug hat sese wato'e. Pywo
pe ti En ni po'og wuat torania kai wato'e
ra'yn. [26] Ma'ato irania'in sa'ag kape yn i'atu
wanẽtup hap. Mi'i tã ta'atuky'esat pote
Tupana to'e i'atuepe — Pyno hẽto e. Eiwe
ma'at teran eiminug sa'ag ko'i wywo pote
woro ho'o'atoiat eipe eiminug yt naku i
eheko eropat haria wo e. Mi'i hawyi te'e
ruwepyi sewaire sewaire hap kape yn ta'a
tuky'esat haype. Mi'i hap urumo wepit
kahato hap topyhu'at aru i'atu'e. Ma'ato
ta'atunug kahato hawyi i'atumõti hap yn
topyhu'at. Mi'i hawyi awareria ewy tukup
te'en to'ope. Meiũran haryporia yt hary
poria ewy hin i te'eropyhu'at. Katupono
haryporia'in yt tiky'esat po'og ihainia ta'a
tue'aito wo ma'ato ta'atuky'esat hary po
ria'in ne ta'atue'aito sa'ag wo ta'atuky'esat.
[27] I'ewyte ihainia'in ti'atuky'esat towary wo
ihainia'in yt ihainia sese ewy hin i te'ero
pyhu'at. Yt Tupana miky'esat ewy hin i
ta'atuky'esat pote yt Tupana minug ewy
hin i te'eropyhu'at. Mi'i hawyi haryporia
ti'atu'atoiat ihainia'in hawyi haryporia'in
to'ope to'ope to'o ky'esat hap topyhu'at
i'ewyte ihainia'in ihainia'in wywo to'ope
to'ope yt miit ewy i yt naku i hap eropat
sese haria wo. Mi'i hap upi tukup te'en
Tupana mi'a piheg wuanuaria wo. I'atu
minug sa'ag iwato hap ok tã toi'a tu mo
so'opot.

[28] Mi'iria pe wahenoi sehay wakuat Tu-
pana etiat pote wãi'i'atu'e ahepe katupono
yt ta'a tu ky'esat i. Mi'i sehay kape yt
te'e ruwanẽtup teran i. Yt ta'atuky'esat
i'atue waure ka'a pe i'atu wanẽtup hawe
— Yt kat i Tupana sese i'atu'e to'ope pote
toĩne'en pytkai. Mi'i pote Tupana to'e
mi'iria ewywuaria pe — Hẽto eiwewanẽtup
eiminug sa'ag kape yn at ka'ap eimiky'esat
ewy e. Mi'i hawyi po'og yt ihainia ewy i yt
haryporia ewy i te'eropyhu'at ta'atupy'a pe
ta'atuwanẽtup hawe ta'atuminug. Yt naku
i hap ko'i yn ne'i ta'atunug ta'atuwepyi hap
ewy. Te'e ruwepyi Tupana wanẽtup hap
ikahu rakat kaipyi i'atuehamana'i. [29] Aikotã
aikotã sa'ag nug kuap haria tukupte'en. Yt
naku i nug hap ete yn te'eruwemoehapap
at ka'ap — Ta'i yt nakuap i waku i'atu'e ta'a
tupy'a pe. Uiminug yt nakuap i yn uimo
wepit sese i'atu'e. Atiky'esat irania'in ekat
yne uiwanuat uhekat hamo i'atu'e ta'atuwa
nẽtup hawe. I'atuehay miit'in mõti te hap
yn i'ewyte seha'y wywi hap yn ta'atunug
torania miit'in ete. — Uito po'og waku
eikai i'atu'e wakuaria pe i'atue ha'y wywi
wywo. Miit'in pot'auka haria wo te'eruwe
pyhu'at. Mi'i hawyi wo'o pot ma'at haria
te'e ruwepyhu'at. Te'e ruwepyi i'atu hoi
ro'i hoiro'i irania'in ete. Yt pywuat sehay
i ta'a tu henoi irania'in ete mi'iria ma'at
hamo irania'in he'i he'i wo. [30] To'oeowa pe
i'atu wese kahato ma'ato haipekai miit'in
atumohit kahato hap yn i'atuehay. Yt ta'a
tuky'e hin i Tupana sese i'ewyte miit'in
me — Yt kat hamo i eiperia i'atu'e yn ta'a
tupy'a pe. Yt i'atu wese i i'ewyte yt ta'a
tu wesat i irania'in katu pono — Uito rat
po'og nakat eikai i'atu'e te'eruwewanẽtup
hawe. Atunug kuap po'og eikai i'atu'e. Yt
ta'atu'y wot'in ta'atuty'in miat wãi'e hap
upi hin i te'e ropyhu'at. [31] Te'e ruwepyi
ta'atupehik ta'atuehay — Ta'i atunug aru
ui'e hap i'atu'e ma'ato yt ta'atunug hamuat
pytkai i. Miit'in ma'at hap kape yn te'eru
wanẽtup pote — Atunug aru are ti rat ui'e
hap i'atu'e pytkai yt ta'atunug hin i aru ta'a
tu'e hap ko'i. Yt ta'atukuap teran i ta'atu
we'eg hap. Yt ta'atuky'e kuap i irania'in.
Marak'a ko'i wo tukupte'en. Yt kat i miit'in
ehaky'e'i hap i'atupy'a pe. [32] Ta'a tukuap
Tupana wãi'e hap mekewat kat som waku
watunug kat som yt naku i watunug e hap
ko'i wen ma'ato yt ta'atunug hin i. Yt ta'a
tuky'esat i haype. — Mi'i tã ewetunug mote

woro ho'o'a piheg gu'uro hamo e Tupana.
Mi'i ta'a tukuap pytkai ta'a tu pugha yne
Tupana piat ainãpin hap ko'i. I'ewyte to'o
mowehum kahato to'ope to'ominug sa'ag
ko'i ete — Urumowepit kahato haria eipe
i'atu'e yt naku i nug haria pe. Mi'i hawyi
wato'e — Ma'ato uito ti yt mi'iria ewywuat
hin i areĩne'en katupono waku kahato uito
wato'e pote ti waku aiwe'eg wo o uiwy
ria'in katupono yne aito mi'iria ewywuaria
Tupana wanẽtup hawe are.

2

1 Pyno yt naku i wato'e — Uito waku yn
nug hat pãi an ma'ato irania'in mesuwaro
tiaria yt naku i nug kahato haria tukupte'en
wato'e aipy'a pe pote yt iwe'eg hin i rakaria
wo watoĩ ne'en Tupana wanẽtup hawe e.
Katupono Tupana ti aikuap kahato. Tupana
tikuap yne aiminug sa'ag ko'i yt heremo i
rakaria ko'i e. I'ewyte aiwanẽtup hap ko'i
yt ikahu rakat i toikuap. Mi'i pote — Miit'in
irania'in ni sa'ag nug haria sese ma'ato uito
waku nug hat areĩne'en yne uiminug hap
ete wato'e pote aiwe ma'at haria wo wato
pyhu'at. Katupono aitoria torania yt naku
i nug haria Tupana wanẽtup hawe. Mi'i
pote karãpe — Uito po'og irania'in kai ai'e
pote yt iwe'eg i rakaria wo watoĩ ne'en.
Katupono — Yt kat i uimi'aparap hap Mehĩ
Mimi yt wato'e kuap i Tupana kape. Ta'i
Tupana tikuap yne aiwe pywiat aiminug
ko'i. Irania'in yt tikuap i yt hehamo i
watunug yt naku i pytkai Tupana tikuap
toikuap yne pote. Pywo ti rat toĩne'en
kahato ai'aparap hap. Mi'i pote yt naku i
watikat irania'in miat i'aparap hap. Katu
pono aito wy yt naku i nug haria wo watopy
hu'at Tupana wanẽtup hawe. 2 Ta'i Tupana
tikuap yne aiminug ko'i sio waku sio yt
toikuap. Tupana yn waku e ahepiat hanuat
uwe waku uwe yt naku i e hamo uwe toi'a
piheg uwe yt e hamuat. 3 — Meimuẽwaria
yt naku i nug haria wato'e ma'ato wo'oku
pitu kahato i'aparap hap irania'in minug
sa'ag ai'aparap hap ko'i to'o'e wy'ewy. —
Wãi ne wato'e irania'in me i'atu'aparap hap
ete i'atuminug sa'ag hap tokupitu watunug
pytkai — Atunug yt naku i pytkai yt karãpe
i aru Tupana ui'a piheg wato'e. Mio tã
wato'e pote aiwe moeso haria watoĩ ne'en
katupono Tupana tikuap yne yt nakuap i
ko'i uimimu'eria. 4 — Tupana iwese kahato
ahete pote waku watunug yt nakuap i mot'i
uimiky'esat ok tã katupono iwese te ahete
yt naku i watunug mot'i pytkai ai'e hap
wato'e pote yt aiwe'eg hin i aito. — Yt
karãpe i aru ai'a piheg aiminug yt naku
i hap upi yt naku i wato'e aiwo'ope are.
Pywo ti rat Tupana iwese kahato te ahete
aiky'e kahato haype. Yt meremo i ai'apiheg
teran aiminug yt nakuap i ete. Eweikuap
kat pote yt ai'apiheg meremo i katupono
iwese kahato te toiky'esat kahato watuwe
morem aiminug sa'ag kaipyi ai'apiheg hap
yianmete haype. Mi'i haype ti iwese mot'i
te ahete. Toiky'esat wati'a tu'atoiat yne
aiminug sa'ag ko'i. Mesup te yt ai'apiheg
i te ma'ato — Atiky'esat ewei'atoiat yne
eiminug sa'ag ko'i e ahepe. Ewei'aipok to
uhowawi uimẽpyt'in e yn Tupana ahepe.
5 Yt naku i ti watunug aiwepyi Tupana yt
miky'esat i. Yt naku i aipy'a pyi watunug
sa'ag nakat yn aiwepyi uiwyria'in are. Mi'i
hap watunug te'en te'en hawyi aiminug
sa'ag tuwe'a kytka mi'i hawyi ai'a piheg
i'ewyte tuwe'akytka. Put'ok'e aru aiminug
sa'ag hap ko'i moherep hap e'at hawyi aru
Tupana timoherep yne aiminug sa'ag ko'i
aiminug yt Tupana miky'esat ewy hap ko'i
e. Mekewat e'at pe ti yt iwese hin i ra'yn
aiminug sa'ag hap ko'i ete e. Marak'a ewy
aru Tupana topy hu'at aiminug sa'ag hap
ko'i ete mekewat e'at pe e. Mekewat e'at
pe yne heremo aiminug wuat'i ehamo sio
waku sio yt toimo herep. 6 Mekewat e'at
pe aru Tupana tum na'yn tomõtypot haria
pe tomiky'esat nug haria pe sa'up wakuat
kahato. Ma'ato irania'in me yt naku i
nug haria pe tutum na'yn sa'up yt naku i
i'atuminug sa'ag hap ok tã na'yn e miwan
me. 7 Ta'i Tupana tum aru tomohey haria
pe tomõ typot haria pe tomi ky'esat nug
hanuaria pe wuat'i e'at piat i'atuieĩ ne'en
hap sese tomẽpyt'in sa'up e. Mi'iria yt i'atu
pohep hin i Tupana mõtypot hap ete. Ta'a
tu minug wakuap ko'i wo ta'a tu mõ typot
at ka'ap. Yt karãpe i i'atu ku'uro mi'iria
ete e. Katupono tomõtypot sa'up Tupana
tum mi'iria pe wuat'i e'at piat i'atuieĩne'en
waku hap. 8 Ma'ato irania'in yt tomohey i
haria pe aru tutum i'atu'apiheg wuat'i e'at
piat katupono ta'atumiky'esat yt naku i hap
ewy yn ta'atu'atunug at ka'ap. Yt ta'atunug
hin i Tupana miky'esat ewywuat ko'i pote

Tupana mi'apiheg ko'i te'eropyhu'at wuat'i
e'at pe e. Tupana mõpy'ahak teran hap yn
ta'atunug mote Tupana mi'apiheg ko'i wo
te'eropyhu'at wuat'i e'at pe e. Yt naku i nug
haria toran toi'atu'apiheg sio Iuteuria sio
irania'in ywania toi'atumoehaky'e'i kahato
wuat'i e'at pe. 9 Ta'i yt naku i ti yt nakuap
i nug haria ete sio aito Iuteu ywania sio
wẽtup ywania e. Yt nakuap i nug haria
i'atu wa nẽtup hap mo'arot kahato tukup
te'en wuat'i e'at pe e. Iuteu ywania po'og
ho'opot rakaria tukupte'en aru irania'in kai
katupono mi'iria ikuap Tupana ehay po'og
torania ywania kai ha'awytepyi wen ma'ato
yt ta'a tunug i. 10 Ma'ato ti tukup te'en
Tupana mohey haria yne ywania kawiat.
Mi'iria tukup te'en to'y wania py'a setpe
Tupana miky'esat nug haria wakuat nug
haria Iuteu ywania i'ewyte yt Iuteuria i
are. Mi'iria Tupana mimõtypot ko'i tukup
te'en. Mi'iria pe — Woro ho'onug eipe
wuat'i miit'in mimõ typot no wuat'i e'at
pe e Tupana. Woro ho'onug eipe uimi mo
wepit haria sese at ka'ap wuat'i e'at pe aru e
Tupana wakuap nug haria pe Iuteu ywania
kawiaria pe i'ewyte wakuap nug haria ira-
nia'in ywania kawiaria pe. 11 Tupana ti'atu
ky'e sakpo'e torania miit'in e. Ta'i aito yne
ywania aiwo'oewy'ewy to'okupitu Tupana
piat aiky'e hap e. Yt karãpe i Tupana to'e
wẽtup ok ywania kawiat pe yn — Woroho'o
ky'e eipe po'og uimiky'e irania'in kai.

12 Aparãu emiariru emiari ru'in ko'i Iu-
teu ywania kawiaria ti tukupte'en Tupana
mienoi ko'i Musei miwan upi. Toi'a tu
nãpin Iuteu ywania tomi ky'esat ko'i tora-
nia ywania e'yianmete. Nimo te kat som
waku watunug kat som yt naku i watunug
hap Tupana tiwan puretig nu kawiat rote
hawyi tutum Musei ywania Iuteu ywa-
nia pe. Ma'ato ta'a tukuap yne Tupana
miky'esat nu kawiat puretig miwan pytkai
yt ta'a tunug hin i. Mi'i pote — Ho'o
wasat rakaria ewywuat eweikupte'en e Tu-
pana Iuteu ywania pe mesup. Katu pono
eweikuap sakpo'e uimiky'esat ko'i uimiwan
ko'i ma'ato mi'i pytkai yt ewetunug hin i
uhepiat einãpin hap e. Ma'ato mesu wa
ro tiaria irania'in ywania yt kat i uimiwan
wo'onãpin hap Musei kaipywiat kuap haria
tukupte'en ma'ato yt ta'atukuap i uimiwan
Musei piat hap pytkai ta'a tunug yt naku
i ta'a tu mikuap ok tã. Mi'i pote mio tã
are'e yt uimiwan kuap i haria pe i'ewyte
Iuteu ywania uimiwan kuap haria pe — Yt
ewetunug i wakuap eimikuap hap ok tã ewy
pote ho'o wasat rakaria eweikup te'en e.
13 Mi'i pote are'e yne miit'in me e Tupana
— Wakuap nug haria uimiky'esat nug haria
eipe pote waku pe eweikupte'en uipy'a pe
e ahepe. Uiwy ria'in waku watikuap yne
Tupana piat ainãpin hap ko'i. Waku wati
wẽpap i imiwan ma'ato watikuap Tupana
miwan Musei mimo herep ko'i yne pytkai
yt watunug i yne pote yt naku i nug haria
wo watopyhu'at Tupana wanẽtup hawe are
katu pono mio tã e Tupana — Uimi ky'esat
miwan miat ewywuat nug haria pe yn are'e
aru — Eipe wakuaria are uimiky'esat miwan
miat ewywuat nug haria pe yn e.

14 Irania'in ywania yt Iuteu ywania i yt
ikuap i kahato Tupana wãi'e hap Musei
mienoi ko'i wen ma'ato yt ikuap i pytkai
ta'a tunug kahato Tupana miky'esat ko'i
te'e ru wepyi wakuat nug haria tukup te'en
mote. Tupana miwan miat puretig nu kaw-
iat ewywuat ta'a tunug yt ikuap i pytkai.
Katupono i'atuwanẽtup hawe Tupana wo'o
nãpin hap ewywuat toĩne'en aikotã Tupana
miwan miat ewywuat toĩne'en i'atupy'a pe.
Ta'a tukuap kahato kat som waku kat som
yt naku i hap ta'a tukuap. Katu pono mi'i
e hap topy hu'at yne miit'in me Tupana
piat ainãpin hap ewywuat aiwe wa nẽtup
hawe. Mi'i tupono wemõti haria wo te'e
ro py hu'at ra'yn yt ta'a tunug Tupana piat
i'atu wa nẽtup nãpin hap ewy i pote. 15 Yt
nakuat i nug hap tu'i rãpe te'e ru we mõti.
Yt naku i ta'atunug neran hawyi — Are pãi
are an meketã sig atunug hawyi yt naku i
nug hat areĩne'en uipy'a pe i'atu'e te'e ru
wanẽtup hawe. Yne e'at pe te'eruwewãi yt
naku i nug hap pupi wuat'i ywania yt ta'a
tukuap i te Tupana wo'onãpin hap miwan
miat pytkai. — Atunug waku hawyi waku
pe areĩne'en i'atu'e te'eruwekaipyi. Atunug
yt naku i pote yt naku i nug hat areĩne'en
i'atu'e at ka'ap te'e ru we wa nẽtup hawe.
Sa'a wy'i pyite ainug hap e'at pe turan Tu-
pana tiwan miit'in py'a pe wanẽtup hawe
tomi ky'esat ko'i kat som waku kat som
yt naku i wanẽtup hap. Mi'i hap kaipyi
watikuap Tupana wo'o nãpin hap toĩne'en
miit'in py'a pe hap yt ta'atukuap i te ta'atue
waure ka'a puo Tupana ehay wen ma'ato
ta'a tukuap kahato ta'a tu py'a pe te'e ru

wewãi hap ko'i kat som waku kat som yt
naku i watunug hap ko'i ta'atukuap kahato.
16 Uito ti Pauru Tupana ehay wakuat sese
Iesui etiat moherep hat. Mio tã are'e wuat'i
ywania pe — Uhyt'i'in mana'in Tupana
tipo'oro ra'yn ahowawi Ahehakyera'at hat
are. Toipo'oro ra'yn Tosa'yru Iesui Aipo
rekuat nuat. Eweimohey ro Iesui eipy'a
pe eiwa nẽtup hawe. Ewetunug no Iesui
Eiporekuat no. Tupana tikuap kahato eiwa
nẽtup hap eipy'a piat. Put'ok'e aru uwe
waku uwe yt e hap e'at. Mi'i e hap e'at
pe Iesui ti'atumoherep To'ywot Tupana pe
uwe temiit'in sese uwe yt hap are. Toikuap
kahato wuat'i miit'in wanẽtup hawiat ko'i
mig'i wuat. Toikuap sese sio wẽtup ok to-
mohey hat sese toĩne'en sio yt hap toikuap
sakpo are. Mi'i pote Iesui ehay pyi aru
Tupana aheha kye ra'at wuat'i e'at pe sio
ai'apiheg wuat'i e'at pe. Uito Pauru mi'i tã
are'e wuat'i ywania pe.
17 Mesuwe uimiwan me uhehay teran
Aha'ase'i Aparãu emiariru emiariru'in me.
Ui'y wania Iuteu ywania — Uruto ti Iuteu
ywania sese wato'e irania'in ywania pe.
Nimo te Tupana sese mohey haria uruto
wato'e irania'in me. Ha'a wy tepyi Tupana
uru'airo to'ywania sese wo wato'e irania'in
ywania pe aito Iuteu ywania Tupana sese
mõtypot haria sese uruto wato'e. Nimo
pyi te wuat'i ywania e'yianme uruimohey
Tupana Koro wato'e irania'in me. Ta'i
uruepe yn sa'a wy'i Tupana tuwe mo herep
wato'e. Uruepe yn tutum topo wuat mi-
wan uruwo'onãpin hap miwan miat wato'e
irania'in ywania pe. 18 Urumikuap yne kat
som Tupana tiky'esat miit'in tunug hap
wato'e wuat'i ywania pe. Uruikuap ka-
hato Tupana miwan kaipyi kat som waku
kat som yt naku i hap wato'e. Uruikuap
kahato urupy'a pe kat e hap yt pywuat i
hap katu pono Tupana e hap miwan miat
tutum uruepe wato'e irania'in me. 19 Ta'i
uruto ti irania'in yt ikuap i te hanuaria
mu'e sese haria wato'e irania'in ywania
pe. Eiperia mu'ap upiaria yt ihapytig i
rakaria ewywuaria eipe wato'e. Eiperia
aikotã mu'ap i'ypyryp wiat yt kat i ariãty
ipo piaria rakaria ewywuaria wato'e ira-
nia'in me. Uruto eimu'e sese hanuaria
urutu kup te'en wato'e torania ywania'in
me. 20 Irania'in ywania yt we'eg i te haria
mowe'eg haria uruto wato'e yne Tupana
wo'o nãpin hawe. Tupana miwan yian-
miat kuap haria uruto wato'e. Ta'i Tupana
miky'esat ko'i yne kuap haria uruto wato'e
kat som waku kat som yt nakuat i hap kuap
haria uruto wato'e yne irania'in ywania pe
aikope aikope ahewyry hap tote.
21 Uito Pauru ui'ywot uity Iuteu ywania
sese mi'i pote uito i'ewyte areĩne'en Iuteu.
Mi'i pote atikuap pywo yne ai'e hap ui'y
wania ma'ato waku watu we mu'e wy ui'y
wania karãpe wati'atumu'e irania'in waku
ahewaure ka'a kahato i'atu mu'e ahepiat
hap kape. Kat pote yt watunug i aipot
mu'e hap ewywuat pote yt iwe'eg hin
i rakaria ewywuaria wato py hu'at aimi
mu'eria wanẽtup hawe. Pywo ti rat waku
watunug aimienoi ok tã. — Yt sero'ok'e
wei'e tei'o wato'e irania'in me pote waku
i'ewyte yt sero'ok'e hat wo i wato py hu'at
aipot mi nãpin hap ewy. 22 Yt ewary wary
tei'o yt e'aito aito tei'o wato'e aimimu'eria
pe pote waku wy watopyhu'at i'ewy iwe'eg
kahato rakaria wo. Waku yt kat i aiwary
wary hap i'ewyte yt kat i ahe'aito e'aito
hap are. Waku aiwe nãpin hawe aimi mu'e
ewywuat. Ma'ato yt watunug i ahepiat
miit'in nãpin hap ewy pote ai'e hap yt kan
hamo i i'atu wa nẽtup hawe. — Yt naku i
kahato iã'ãkap ko'i ahetu pana wo wato'e
torania ywania pe. Yt naku i aikai mo
wat aiminug tupanaria wato'e irania'in me.
Ma'ato mi'i tã wati'atumu'e pote waku wy
watimoma torania tupanaria aikaipyi. Ha'a
wyte ai'y wania timoma irania'in ywania
tupanaria imõtypot yat piat ko'i ma'ato mi'i
ko'i ta'a tu we neru yne tupa naria itotiaria
sa'up ky'ewi — Ewei'atumoma ro tupanaria
yne e Tupana pytkai. Mi'i pote i'atu mi
mu'eria wekyry'i wuanuaria te'eropyhu'at
itote te. Yt naku i mi'i tã wati'a tu mu'e
irania'in turan. 23 — Urunãpin Tupana piat
hap wakuat kahato wato'e ma'ato wãiwa
to'e pytkai yt watunug hin i ahepiat miit'in
mu'e hap ewy mi'i pote irania'in to'okyry'i
kahato Tupana sese ete aiminug sa'ag upi.
24 Aikotã nimo te Tupana to'e ai'y wa nia'in
me hap ewy mio tã e miwan me — Uimi'ai
roria eimi mu'eria irania'in ywaniaria to'o
kyry'i kahato uhehay ete katupono eiperia
typy sehay nug haria ewywuaria eweikup
te'en. Yt ewetunug Tupana piat einãpin
hap ewy hawyi eimi mu'eria miky ry'i ko'i
eweikut p te'en. — Ewetunug no yne Tu-
pana piat ainãpin hamuat ewei'e irania'in
me yt ewetunug hin i uhepiat einãpin hap

pytkai e Tupana aha'a se'i'in me nimo te.
25 Uruto ti Iuteu ywania sese wato'e irania'in
me. Mi'i hap moherep hamo uruesa'y
ru'in emusin ãpy sokpe uruitek te'e ru we
mo herep 8 e'at tokosap hawyi — Tupana
urutum neran uruesa'yru epe emiky'esat
nug hamo wato'e itote Tupana mõtypot yat
pe. Mi'i hawyi Tupana wano topy hu'at
uruesa'y ru'in wato'e irania'in me. Ui'y
wania pywo pe ti are'e ehepe yt watunug
i Tupana piat ainãpin hap pote yt kan
hamo i aheko aha'yru'in emusin ãpy sokpe
tek hap. Mi'i hamo imoherep Tupana pe
watunug neran torania ainãpin ewywuat
hap e. Ma'ato yt watunug i Tupana e hap
pote yt kan hamo i aheko aiwe musin ãpy
sokpe tek hap — Uito Tupana ywania hap
moherep hap are. Ta'i aikotã irania'in ywa-
nia ewywuaria wato py hu'at yt watunug
i Tupana miky'esat yne ewywuat hawyi.
26 Ma'ato irania'in yt Iuteuria i yt te'e re
musin ãpy sokpe tek hin i aheko ewy pytkai
Tupana miky'esat nug haria tukup te'en
tuereto yt kat i i'atue musin ãpy sokpe tek
hat i pytkai. Mi'iria ti Tupana miky'esat
ewy nug haria pote te'eropyhu'at po'og ai'y
wania Iuteuria kai Tupana wanẽtup hawe
— Ui'ywania sese torania uimiky'esat nug
haria tukupte'en e sio Iuteu sio yt e Tupana
mesup e. 27 — Karãpe irania'in ywania tunug
uimiky'esat ewywuat mi'iria ti uhemiit'in
sese tukupte'en e Tupana sio Iuteu ywania
sio wẽtup ywania sio i'atuemusin ãpy sokpe
tek hap toĩne'en Iuteu ywania ewywuat sio
yt e. Eiperia ti ui'ywania Iuteuria ywania
ewywuaria e Tupana i'atuepe. Yt eweikuap
i te uimi ky'esat ko'i miwan miat pytkai
uimiky'esat nug haria eweikup te'en mote
e Tupana irania'in ywania pe yt ta'a tu'a
tukuap i te aha'a se'i Musei piat ainãpin
hap pytkai are. Uiwy ria'in Iuteu ywania
watikuap kahato aha'a se'i Musei e hap
ko'i ma'ato tukup te'en kahato aitoria yt
inug hin i rakaria. Mi'iria pe wyti aru
Tupana to'e — Irania'in ywania po'og eikai
katu pono uimi ky'esat ko'i ta'a tu'a tunug
yne ta'a tu mikuap ok tã ma'ato eiperia yt
ewetunug hin i eweikuap yne uimiky'esat
ko'i pytkai e. Mi'i pote irania'in ywania
po'og waku eikai e Tupana aru ai'y wania
irania'in me yt imiky'esat ewy nug haria pe.
28 Ui'ywania watikuap mesup aikotã Tupana
tikuap temiit'in sese hap. Toikuap kahato
tomi ky'esat nug haria sio Iuteu ywania
sio yt sio i'atue musin ãpy sokpe tek hat
toĩne'en sio yt e. Ta'i yt aipiit kaipyi i
Tupana tikuap to'y wania wo watoĩ ne'en
hap. 29 Ta'i Tupana ikuap kahato to'ywania
sese ko'i katu pono sio toĩne'en ta'a tu py'a
pe Topã'ãu Wakuat sio yt hap. Toikuap
kahato sio waku pe tukup te'en sio yt hap.
Yt teha'at hin i wemusin ãpy sokpe tek
hap toĩne'en sio yt hap kape ma'ato aiwa
nẽtup hap kape teha'at kahato hawyi aipy'a
piat kape teha'at kahato hawyi toikuap yne
ra'yn aipy'a piat sio waku sio yt. Mi'i
hawyi to'e Topã'ãu miky'esat nug haria pe
— Eipe ui'ywania sese e katu pono Uipã'ãu
miat einãpin hap ewy kahato ewetunug
e. Mi'i pote eipe ui'y wania sese eweikup
te'en e Tupana tomi ky'esat nug haria pe
sio Iuteu ywania sio wẽtup ywania pe. —
Waku kahato eipe e Tupana ahepe pote
waku pe watoĩne'en. Karãpe irania'in — Yt
naku i kahato eipe i'atu'e ahepe wen ma'ato
watikuap yt pywo pe i ra'yn i'atu'e hap katu
pono Tupana wanẽtup hawe waku pe watoĩ
ne'en mote. uito Pauru.

3

1 Eiperia Humanu ywania wen ma'ato
uito Pauru Iuteu ywania areĩne'en. Waku
kahato ui'y wania are. Iuteu ywania waku
kahato katu pono sa'a wy'i sese Tupana
ti'airo urue'a se'i pot Aparãu. Mi'i hawyi
to'e tope — Ati'a tu poi tyro kahato aru
wuat'i miit'in mesuwat yi totiaria wẽtup
esaipe piaria emiariru emiariru wo e. Mi'i
pote Iuteu ywania titek ta'a tue sa'yru
emusin sokpe ãpy ete — Uruto Tupana
mi'ai roria e hamo. Pyno waku apo ai'y
wania sio yt. 2 Pywo ti kẽi waku kahato
topy hu'at Iuteuria ywania. Uito Pauru
ti Iuteu ywania sese are. Waku kahato
Iuteu katu pono yne ywania e'yianmete
Tupana tum tehay uru'y wania pe. Sa'a
wy'i tuwe mo herep sese urue'a se'i'in me.
Sa'a wy'i Tupana ihay kahato uru'y wania
miwan me katu pono tuwe mo herep teran
wuat'i ywania pe urumiwan wo. 3 Tutum
tehay urue'ase'i'in sa'a wy'i wuaria Tupana
mohey kahato haria pe ma'ato i'atu me
pyt'in i'atuemiariru'in tiwaure kahato i'atu
mienoi Tupana ehay. Mi'i hawyi yt ta'a
tu mohey i kahato Tupana. Mi'i pytkai yt
karãpe i Tupana waure wo toĩne'en aru

Iuteu ywania kai. Ta'i Tupana ti uru'y
wania ky'e sese hat wuat'i e'at pe. Ta'i
Tupana mi'airo ywania pote urutukupte'en
ne. Uruto wuaria Iuteuria ti'atoiat kahato
Tupana ha'awytepyi wen ma'ato yt karãpe
i Tupana uru'atoiat katupono — Yt karãpe i
woroho'o'atoiat esaipepiaria e Tupana sa'a
wy'i Urue'a se'i Aparãu me pote. 4 Tupana
ti yt heso kuap i rakat pãi. Sa'a wy'i —
Ati'a tu poi tyro aru emiariru emiari ru'in
e Tupana urue'a se'i'in me. Mi'i hap ete
yt karãpe i Tupana heso. Tutunug yne
to'e hap ewywuat. Urutoria Iuteu ywania
heso kuap ma'ato Tupana yt karãmuat i
heso kuap e. Aikotã morekuat Tawi pe
to'e sa'a wy'i hap ewy tutunug wuat'i e'at
pe. Mio tã to'e — Tawi e atunug aru ui'e
hap ewywuat wuat'i e'at pe e. Atunug
esaipepiat Morekuat Koro wo wuat'i e'at pe
e. E'ywania yt uimohey i pytkai aru atunug
ui'e hap ewy e. Yt uwe i uipyhyp kuap
ui'e hap nug hamuat ete e Tupana nimo
morekuat Tawi pe hawyi toiwan towepy
hap miwan me. 5 Pywo ti rat uru'y wania
Iuteuria yt timohey kahato i Tupana e hap
— Atunug aru e hap pytkai Tupana tunug
yne to'e hap ewy. Urui'atoiat Tupana
pytkai yt uru'atoiat hin i. Mi'i hap kaipyi
watikuap Tupana yn ni waku sese rakat yt
uru'ewy hin i hap. Mi'i pote uruminug
sa'ag hap topy hu'at Tupana mõtypot ran
hap ewywuat kat pote uruky'e sese te yt
nakuat i uruto pytkai. — Eiky'e sese pote
kat pote ei'a piheg apiheg kahato i'atu'e
sa'ag irania'in uruepe. 6 Eweikuap kat pote
uru'apiheg uruky'e haype aikotã ai'ywot'in
ai'a piheg aihire te hap ewy Tupana uru'a
piheg uruky'e haype pote. Tupana ti hãpyk
sakpo te mi'i pote toi'a piheg kahato aru
wuat'i yt naku i nug haria — Yt uru'apiheg
nei'o yt uru'a piheg nei'o i'atu'e pytkai.
Tupana uruminug sa'ag ni emõtypot hap
topy hu'at wuat'i e'at pe i'atu'e sa'ag. Ta'i
aiminug sa'ag kaipyi miit'in tikuap kahato
Tupana po'og waku aikawiat rakat i'atu'e
sa'ag to'ope. 7 Aheso pote Tupana e hap
po'og pywo topy hu'at kat pote Tupana
yt heso i rakat toĩne'en pytkai aito heso
rakaria wo watoĩne'en i'atu'e sa'ag to'ope.
Mi'i pote aheso hap kaipyi Tupana waku
hap po'og heremo topy hu'at. Ta'i waku
watunug yt naku i Tupana mõtypot hamuat
i'atu'e sa'ag. Mi'i pote ti yt karãpe i ai'a
piheg aru aiminug sa'ag ko'i ete katupono
imõtypot hap topyhu'at aiminug sa'ag ko'i
kaipyi i'atu'e ma'ato Tupana ti'atu'a piheg
aru wuat'i e'at pe to'e hap ewy. 8 — To'iro
wuat'i ywania waku ti watimõtypot Tupana
aiminug sa'ag wo i'atu'e sa'ag to'ope. Ta'i
mi'i tã hap ti aimu'e hat Pauru tiky'esat
i'atu'e uimohit reran haype ne'i. Sa'a wy'i
ti mio tã e aimu'e hat sese Pauru ahepe
i'atu'e to'ope yt pywo pe i. Mi'iria yne yne
Tupana mi'a tu'a piheg wuanuaria tukup
te'en wuat'i e'at pe. Tupana ti'atu'a piheg
neran mi'i tã haria ewywuaria.

9 Iuteu ywania i'ewyte yne ywania te'ero
py hu'at yt naku i nug haria to'o'e wy'ewy
katupono yne yne yt naku i nug haria Tu-
pana wanẽtup hawe. Tupana piat urunãpin
hap Musei miwan miat yt urutunug hin i
te uru'y wania. I'ewyte irania'in ywania
ti'a parap kahato ta'a tu'y wania wãi'e hap
ko'i ete. Mi'i pote aito torania i'aparap
haria Tupana wanẽtup hawe e. Mi'i pote
ti yt naku i uruto'e irania'in ywania pe —
Uruto ti po'og nakat eikai katupono uruto
waku ma'ato eipe yt nakuaria i yt uruto'e
kuap i. 10 Katu pono sa'a wy'i Tupana to'e
miwan me — Yt wẽtup ok i mesuwat yi tote
wakuat yn nug hat atipuẽti e. 11 Yt wẽtup
miit i uikuap teran sese hat atipuẽti nimo
pyi mesup te e. Yt wẽtup ok i mesuwat yi
tote atipuẽti uikat reran hat e Tupana. 12 Yt
naku i kat pote yne miit'in ui'atoiat haria
wo tukup te'en e tuwepe. Yt kan hamo i
tukup te'en mi'i tã e. Yt uwe i mesuwat yi
totiat atipuẽti waku sese nug hat e Tupana
miwan me. 13 I'atuehay ko'i yt hãpyk hin
i atipuẽti e. I'atueso hap yn i'atuwẽ pe
miit'in ma'at hap yn atipuẽti e. I'atuẽku
tote sehay nem hap ewywuat yn aikotã miit
yt misyp i yi ka'a piat ewy nem kahato
i'atuwẽ pe e. Sehay sa'ag yn tuwẽtem
i'atuwẽ pyi miit'in kuasa hamuat e. 14 Aikotã
moi iãi hy miit'in auka hap ewy i'atuehay
miit'in auka hap ewy topyhu'at e. I'atuehay
aikotã mohag nop takat ewy e. I'atuehay
sa'ag uhete i'ewyte irania'in ete e Tupana
miwan me. 15 Miit'in auka sese haria wo te'e
ro py hu'at miit'in e. Aikotã miit'in ihyha
kahato rakaria ewy te'e ru weput meremo
irania'in atu'uka hamo hap ewy. Aikotã
awyato tikat yty tomi'u wo ta'atukat miit'in
i'auka hamo e. 16 Aikopuo aikopuo hap saipe
upi i'atumoehaky'e'i ko'i i'atumisatek nug

ko'i tukup te'en e. [17] Yt karãpe i irania'in
mowepit hap ta'atunug mote yt ta'atukuap
hin i i'atumowepit hap e. [18] Yt karãpe i uimõ
typot hap i'atu wa nẽtup hawe e Tupana.
Uhepiat ta'a tu'a piheg hap pupi yt te'e ro
ken'ẽ hin i e Tupana sa'a wy'i miwan me
ahepiat. Mio tã e aito yt naku i nug haria
moherep hamuat.

[19] Urutoria Iuteuria ywania tikuap kahato
Tupana wo'onãpin sa'awy'iwuat hap Musei
mimo herep kat som waku watunug kat
som yt naku i watunug hap. Mi'i watikuap
yne pytkai yt watunug i torania pote wati'a
parap wãi'e hap ete — Ewetunug no e hap
ete are. Mi'i pote yt uwe i mesuwat yi
tote uruto — Yt karãpe i ati'aparap Tupana
wãi'e hap ete yt uruto'e kuap i. I'ewyte
yne aito wuat'i puo mesuwat yi totiaria
watopyhu'at Tupana mi'apiheg wuanuaria
wo. Pywo ti rat mekewat e'at pe aru —
Eiperia yt naku i nug haria e aru Tupana
ahepe torania pe. Mi'i to'e pote aru yt
uwe i aitoria — U pãi u an yt karãpe i ati'a
parap emiky'esat nug hap ete e haria itote
kat pote toi'a tu mo herep wuat'i ehamo
aiminug sa'ag ko'i e. Mi'i pote yt watiwesat
kuap i aiwemõti hap toĩne'en mote e. [20] Yt
uwe i tuwemohãpyk kuap Tupana wanẽtup
hawe topiat ainãpin hap Musei mimoherep
miwan nug hap kaipywiat upi e. Ta'i yne
aito wahã'ãg kahato Tupana piat ainãpin
hap nug hamuat ete wen ma'ato aito yt uwe
i inug yne ainãpin hap. Wati'a tu'a parap
aparap Tupana piat ainãpin hap ete. Wati'a
tu mu'e kahato aimu'e hap Tupana piat
kat som waku watunug kat som sa'ag hap
ete wen ma'ato wati'a parap yn. Mi'i pote
paawa to'e aipy'a pe ahepiat yt watunug i
pote — Yt naku i kahato uito wato'e aiwa
nẽtup hawe aiwepe. Mi'i pote ti — Uito yt
naku i nug hat e hap yn watikuap Tupana
piat ainãpin hap kaipyi. [21] Aikotã aru pyno
watipuẽti Tupana wywuat aiwo'owese hap
are. Pyno ahenoi ehepe. Mio tã e Tupana
ahepe — Yt eiminug wakuap kaipyi i woro
ho'onug eipe waku rakaria e Tupana miwan
me. Ta'i uimohey hap kaipyi woroho'oeha
kyera'at e. Uimohey hap eipy'a piat kuap
hap kaipyi waku pe eweikup te'en uipy'a
pe uiwa nẽtup hawe e Tupana miwan me.
Atiky'esat kahato ewetunug yne uhepiat
einãpin hap ko'i ma'ato yt uwe i eiperia
inug yne haria mi'i pote yt uwe i eiperia
wakuat e. Eiminug waku hap ko'i upi
yt eweipuẽti i mu'ap uhowawi e Tupana
ahepe sa'awy'i tehay moherep haria miwan
me. [22] — Ta'i Uha'yru Iesui mohey haria
pe yn are'e — Eiperia ti waku kahato uiwa
nẽtup hawe uipy'a pe e Tupana. Uimi
po'oro Miit'in Porekuat nuat mohey haria
yn uimiehakyera'aria e. Mi'iria yn waku pe
uiwa nẽtup hawe sio Iuteu ywania eipe sio
wẽtup ywania e aru Tosa'yru mohey haria
sese pe. [23] Katupono yne ywania yne miit'in
yt naku i nug haria tukupte'en. Katupono
yne miit'in yt Uito ewy hin i i'atuewaku hap
ete are e Tupana ahepiat. [24] Pywo kahato
uiwyria'in Tupana ti po'og po'og waku ahe-
waku hap kai. Ta'i ahewaku hap yt Tupana
ewaku hap ewy hin i. Mi'i pote ahewaku
hap yt put'ok'e hin i Tupana ewaku hap ete
e. Mi'i pote yne aitoria yt naku i nug haria
watoĩne'en Tupana wanẽtup hawe e. Mi'i
pote mesup Tupana to'e ahepe — Uha'yru
mohey haria pe yn atum i'atuehakyera'at
hap wuat'i e'at piat e Tupana mesup wuat'i
pe. Uha'yru suu mikyi'at upi atum ne'en
ne'i wuat'i e'at piat ieĩne'en hap e mesup
ahepe. Uhegyi'at hap upi Uha'yru suu
mikyi'at upi atum ne'en ne'i eimowaku hap
e mesup yne miit'in me e. [25] Eiky'e haype yt
kat i eiminug wakuap pytkai woroho'oky'e
hawyi eheĩne'en hap wuat'i e'at piat hap
atum ne'en ne'i ehepe Uha'yru Iesui suu
mikyi'at upi e. Eipotypot Iesui tikyi'at ra'yn
eheĩne'en hap yt ikahuro rakat i pote waku
eweitat uimiium e Tupana wuat'i miit'in
me. Yt kat sa'up i rakat atum miit'in me
Uha'yru Pã'ãu e Tupana mesup. [26] Mi'i
uiminug kaipyi miit'in tikuap ta'yn Uito
wakuat e Tupana. Sa'a wy'i yt eweikuap i
mesuwat mu'ap uhowawiat e ahepe. Meke-
wat e'at pe yt naku i yn ewetunug at ka'ap
e. Ma'ato eiminug sa'ag sa'a wy'iwuat ati-
waure torania ewetat ra'yn Uha'yru suu
eipohag wo hawyi e Tupana mesup ahepe.
Tupana ti hãpyk kahato rakat yt toiky'esat
hin i aiminug sa'ag. Ma'ato koran to'e
wuat'i miit'in me — Eiwe'eg wo o eiminug
sa'ag ete e. Uha'yru suu ti eikoho kuap
e. Uha'yru suu ti eimo hãpyk kuap e.
Eweimohey ro mi'i Uha'yru e. Mi'i Miit ti
eimo hãpyk kuap e. Uha'yru mohey haria
wo eweikup te'en hawyi uikuap haria wo
eweikupte'en e. Mi'i hawyi eweikuap uhe-
waku hap e koran yne miit'in me e Tupana.

27 Pyno koran aito yt uwe i wato'e kuap —
Tupana uito waku kahato kat pote atunug
yne emiky'esat ko'i ewy pote waku uheha
kye ra'at uhewaku hap upi hat yt pywo pe
i ahehay mio tã wato'e pote. Pyno kat
e hap som waku pyno wato'e Tupana pe.
Pyno mio tã e yn wato'e waku — Tupana
atimohey kahato Esa'yru Iesui iku'uro uika
wiano uiminug sa'ag moma hamo uheha
kye ra'at hamo wato'e waku. Mi'i e hap
ewy Tupana yn miky'esat ewywuat. 28 Kat
pote Tupana tiky'esat kahato ainug kahu
Tosa'yru mohey hap kaipywiat hap wuat'i
aimo hãpyk hap ma'ato — Uito ti atunug
yne torania Tupana piat uinãpin hap pote
waku pe Tupana wywo areĩne'en wato'e
aiwa nẽtup hawe pote aiwe ma'at hap topy
hu'at kat pote aiminug wakuap ko'i yt
put'ok'e hin i ahehakye ra'at hamo e. Mi'i
mu'ap yt mu'ap i Tupana kape sio aito Iuteu
ywania sio wẽtup ywania.
29 Pywo ti rat Tupana sese toĩne'en Iu-
teu ywania eTupana wo i'ewyte Tupana
sese toĩne'en wy yne ywania eTupana wo.
Tupana yt i'atu i are. Wẽtup Tupana yn
ni toĩne'en are. Tupana sese yn toĩne'en
wuat'i ywania nug hat. Karãpe Iuteu ywa-
nia timohey Tupana Sa'yru hawyi — Waku
pe eweikup te'en mesup uiwa nẽtup hawe
e Tupana ahepe. 30 I'ewyte karãpe ira-
nia'in ywania timohey Ha'yru hawyi pyno
— Waku pe eweikup te'en e Tupana. Pyno
wẽtup Tupana yn toĩne'en Ai'ywot no sio
aito Iuteu ywania kawiat sio aito irania'in
ywania kawiat. Tupana Wato wẽtup yn
toĩne'en. Mi'i ti Iuteu ywania nug hat
i'ewyte irania'in ywania nug hat wẽtup Tu-
pana wuat'i nug hat yn toĩne'en. 31 Karãpe
watomohey Iesui hawyi yt naku i wato'e —
Mesup ti uito Iesui mohey hat mi'i pote yt
atiky'esat i po'og Tupana piat uinãpin hap
ko'i yt naku i wato'e. Po'og waku wato'e
aiwo'ope — Iesui mohey haria aito pote
waku watunug yne yne Tupana miky'esat
ko'i ai'e hap waku wato'e aiwo'ope are.
Uito Pauru.

4

1 Pyno to'iro watuwanẽtup sa'awy'iwuat
aha'ase'i Aparãu kape. Aparãu ni uru'ywa-
nia Iuteuria e'ase'i pot. Urue'ase'i pot tim-
ohey kahato Tupana sese topy'a pe hawyi
— Uiwy kahato en Aparãu e Tupana tope e
miwan me. 2 Yt karãpe i Aparãu to'e — Ta'i
waku kahato rakat uito pote Tupana uheha
kye ra'at yt e hin i miit'in me. Ta'i yt tuwe
mõtypot hin i Aparãu e. Ma'ato mio tã to'e
sa'a wy'i miwan me — Aparãu e uimohey
pote waku pe ereĩne'en uiwa nẽtup hawe
e Tupana tope. 3 Pyno Aparãu timohey
kahato Tupana hawyi Tupana mimohãpyk
wo topyhu'at aha'ase'i.

4 Mesuwarotiaria miit'in ipotpap takaria
aheropat haria pe watum ha'up wẽtup e'at
ipotpap hap watum. Wẽtup e'at ipotpap
sa'up watum hawyi totat hawyi — Waku
e uipotpap sa'up ta'yn toĩne'en e. Totat
hawyi yt karãpe i to'e — Yt kat i uipotpap
pytkai tutum ne'en ne'i uhepe tomiium yt
kat sa'up i yt e i kat pote ipotpap at hap
upi totat sa'up pote. 5 Ma'ato yt mi'i tã hin
i Tupana piat ahehakye ra'at hap kat pote
yt wati kyi'at kuap i aipotpap wakuap mo
Tupana piat ahehakye ra'at hap katu pono
ahewaku hap aipotpap at ka'ap hap sa'up
yt put'ok'e i ikyi'at hamo e. Wati mohey
Iesui hawyi yn tutum ne'en ne'i ahepe yt
naku i rakaria aito pytkai e. Tosa'yru mo-
hey haria pe Tupana to'e — Eiminug sa'ag
ahyt kahato ma'ato eweimohey Uha'yru
suu eipohag wo pote woroho'oehakyera'at
eipe Uha'yru piat ha'up nug hap upi e
ahepe. Imohey pote uiwa nẽtup hawe yt
sa'ag nug haria ewy hin i eweikup te'en e.
Mio hãpyk kahato eipe uiwa nẽtup hawe
Uha'yru miium upi e Tupana ahepe Iesui
mohey haria pe. 6 Morekuat Tawi henoi
tomiwan me yianmete Ahehakye ra'at hat
ete. Mio tã e — Waku kahato ti Tupana
e katu pono Uheha kye ra'at kahato hat
atimohey hawyi e yt naku i nug hat uito
pytkai — Waure wo areĩne'en eminug sa'ag
kai e uhepe e Tawi. — Uimohey hat en
hawyi waku puo ereĩne'en uiwanẽtup hawe
e uhepe yt kat i uiminug wakuap pytkai.
— Woroe ha kye ra'at en Tawi uimohey
hap upi e Tupana sa'a wy'i uhepe e. 7 —
Waku kahato En Tupana are. Mesup ti
waure wo Tupana toĩne'en aiminug sa'ag
ko'i kai e ahepe. Waku kahato wuat sakpo'e
En Tupana wato'e. Waku sese En wato'e.
Tupana ti'a tu mo weityk yne wuat'i ai'e
hap sa'ag ko'i kat ai'e kat ai'e tetiat hap
toiwuare torania wato mohey hawyi e. —
Aimowehum kahato hat En Tupana e tomi-
wan me towepy puo. 8 — Tupana etikuap
kahato yne uruminug sa'ag ko'i i'atu hap

etiat. Tukup te'en kahato yne yt naku i
hap uruete e. Ma'ato mi'i sa'ag ko'i yne
eti'atumõto ra'yn pya urukai uruimohey En
hawyi e morekuat Tawi. Tupana waku ka-
hato mesup urupy'a pe e katupono koitywy
aiwo'o wese hap toĩne'en i etiwaure yne
ra'yn uruminug sa'ag ko'i hawyi e. Waku
kahato ti rat koitywy. Uruwehum kahato
ewawi uruwepit hap mywo urupy'a perup
i kahato hawuo e morekuat Tawi tomiwan
me towepy hawe nimo te. 9 Pyno morekuat
Tawi ihay aiwepit hap ete. Morekuat Tawi
yt to'e hin i — Wemusin sokpe ãpy tek haria
yn ni Tupana mimo wepit rakaria tukup
te'en yt e i are. Pywo ti koitywy i'atu kahato
Tupana mowepit haria tomohey haria yt
te'e re musin ãpy tek hin pytkai i. Pywo
ti koitywy i'atu kahato Tupana mowepit
haria imohey haria yt te'e re musin sokpe
ãpy tek hin i pytkai. Aikotã aha'a se'i pot
Aparãu to'e hap ewy mesup — Woromohey
En Tupana e. Ati'a tu mohey kahato ra'yn
yne e'e hap uhowawiat e. Ati'a tu mohey
etunug aru e'e hap ewy hap e hawyi Tupana
to'e Aparãu me — Uimohey en mote waku
pe ereĩne'en uiwa nẽtup hawe uipy'a pe
mehĩ e ti Tupana aha'a se'i koro Aparãu
me. 10 Sa'a wy'i sese yt kat i aha'a se'i pot
emusin ãpy sokpe tek hap i te turan Tupana
to'e Aparãu me — Uimohey hat en mote
uiwy kahato en e. Uimohey kahato en
mote waku pe aru ereĩne'en e tope. Uiwa
nẽtup hawe hãpyk takano ereĩne'en uimo-
hey en mote e mekewat uru'ywania'in miat
hemusin ãpy sokpe tek hap e'yianmete.
11 Aha'ase'i Aparãu toĩne'en Tupana mohey
pot'i wo ra'yn hawyi tuwemusin ãpy sokpe
tek ta'yn i'ewyte tosa'yru'in wat toitek kyse
hit wo to'y wania kuap hap uru'y wania
eko ewywuat uruto Tupana mohey haria
e hamo toitek. Koitywy aha'a se'i Aparãu
toĩne'en yne Tupana mohey haria ypy
ewywuat. Toimohey sa'a wy'i ahe'yianme
pote Aparãu topyhu'at mesup Tupana sese
mohey haria e'ase'i pot no ra'yn. Koitywy
ahepe imohey haria pe aikotã sa'a wy'i
Aparãu me to'e hap ewy ra'yn — Uiwanẽtup
hawe hãpyk takaria eipe e Tupana ahepe
sio aito aimusin sokpe ãpy tek sio yt pytkai
e ahepe Tupana mesup. 12 Uru'y wania
e'ase'i pot ti Aparãu topy hu'at. Uruto ti
meimuẽwat wemusin sokpe ãpy tek haria
urueko ewywuat. Uruto ti Aparãu piit kaw-
iaria. Ma'ato tukup te'en urupy'a setpe yt
Tupana mohey hin i haria. Mi'iria wemusin
sokpe tek hap toĩne'en wen ma'ato mi'iria
pe yt karãpe i Tupana to'e — Eipe waku
kahato uimohey hat Aparãu ewywuat yt
e i katu pono mi'iria yt imohey i Aparãu
ewywuat pote are. Aha'a se'i Aparãu mi-
mohey ewywuaria yn ni Aparãu saipepiaria
sese. 13 Sa'a wy'i Tupana to'e Aparãu me
— Meiũran aru atum yne mesu wa rotiat
epe i'ewyte esa'y ru'in me i'ewyte wuat'i
ywania emiit no i'atu kahato waikiru sem
i'atu hap ok tã atum epe Aparãu uimohey
hat kahato en mote e. Mi'i hawyi Aparãu
to'e — Tupana woromohey En e. Atimohey
e'e hap ewy i'ewyte atimohey ra'yn etunug
aru e'e hap ko'i e. Mi'i pote Tupana to'e
tope — Aikotã yt karãpiat i i'aparap hat ewy
ereĩne'en uiwa nẽtup hawe mehĩ ui'e hap
etimohey yn mote e Tupana nimo yt kat i te
Musei piat ahewãi hap Tupana tum te turan
Aparãu me yt kat i te Musei wo'o nãpin
hap te turan. Katu pono Musei ti Aparãu
emiariru emiariru kahato.

14 Ma'ato irania'in mesu wa ro tiaria —
Watunug yne Tupana wãi'e hap hawyi
waku pe ra'yn watoĩne'en Tupana wanẽtup
hawe e haria heso rakaria tukup te'en Tu-
pana wanẽtup hawe. Pywo ti rat yt kat i
Tupana mohey hap aikai pytkai watunug
aha'a se'i Musei mimo herep Tupana e hap
hawyi yt naku i te rat watoĩne'en Tupana
wanẽtup hawe. Kat pote yt uwe i aito
Musei miwan miat nug yne haria. Yt karãpe
i Tupana to'e — Ewetunug yne waĩ'ui'e
Musei piat pote waku pe eweipyhu'at uiwa
nẽtup hawe yt e i. Ma'ato mio tã e Tu-
pana pote yt uwe i aito waku pe wato py
hu'at Tupana wanẽtup hawe yt uwe i aito
toran Tupana e hap nug haria pote. —
Waku pe ereĩne'en uimohey hat en mote e
Tupana. Yt karãpe i ma'ato Tupana to'e i
Aparãu me — Etunug yne ui'e hap ko'i mi'i
pote ti aru waku pe ereĩne'en uiwa nẽtup
hawe yt e hin i. I'ewyte mio tã yt e hin
i ahepe. Ma'ato Tupana to'e irania'in e
hap ewy pote — Etunug yne Musei wãi'e
hap pote ne'i ti aru uiwanẽtup hawe waku
pe ereĩne'en e pote yt uwe i aitoria waku
pe watoĩne'en Tupana wanẽtup hawe katu
pono aitoria i'aparap yne haria katu pono
yne aito wati'a parap i'e hap ete. Ma'ato
mi'i pytkai yne aito Tupana mipoityro ko'i

watoĩne'en katupono watomohey Tupana
Aparãu ewywuat aito pote. 15 Ma'ato wato'e
irania'in ewywuat — Watunug yne Tupana
piat ainãpin hap hawyi waku pe watukup
te'en Tupana wanẽtup hawe Musei wo'o
nãpin hap nug yne pote. Eiwe'eg wo o
Katupono mi'i e hap ko'i ete ewei'a parap
yn wẽtup e hap ete hawyi Tupana ipy'ahak
eiminug sa'ag ete. Nimo te Musei e'at
e'yianme ti yt kat i hin i Tupana piat —
Yt etunug nei'o e hap sio — Etunug no
e hap ko'i hap e'at pe yt uwe i i'aparap
kuap Tupana piat ainãpin hap ete. Yt kat
i Tupana piat ai'a piheg hap mekewat e'at
pe. Mekewat e'at yt wati'a parap kuap i
wãi'e hap ete yt kat i pote. Ma'ato toimo
herep hawyi ti i'aparap haria wo wato py
hu'at yt watunug i hawyi. 16 Ma'ato Tupana
to'e Aparãu me — Uiwy e uimohey pote
waku pe kahato ereĩne'en uiwanẽtup hawe
e. Mi'i hap ewy te koitywy to'e ahepe —
Eweimohey Uha'yru hawyi atum eheĩne'en
wuat'i e'at piat hamuat e. Yt kat sa'up i
ete atum ne'en ne'i Uha'yru mohey haria
pe e. Uha'yru tum na'yn tosuu ha'up mo
e Tupana ahepe mesup. Watat Ha'yru
aipy'a pe hawyi watopyhu'at aha'ase'i pot
piat imohey hap ewywuaria. Mi'i pote yt
to'e hin i ahepe Tupana — Ewetunug yne
wãi'ui'e hap hawyi waku pe eweikup te'en
uiwa nẽtup hawe yt to'e i ahepe ma'ato
aikotã to'e Aparãu me mi'i hap ewy te to'e
ahepe mesup — Uimohey haria pote woro
ho'oe ha kye ra'at e ahepe mesup. 17 Mio tã
e Tupana Aparãu me miwan me nimo te
— Woronug aru wuat'i ywania ywot pot no
e. Wuat'i ywania e'ase'i koro wo ereĩne'en
aru ui'e hap ewy e. Atunug waku yne
esaipepiaria uimohey haria e'ewy e Tupana
Aparãu me nimo te. Mi'i hawyi toiwesat
— Woro mohey En pãi e. Atimohey yne
e'e hap — Atunug aru e'e hap atimohey
e Aparãu Tupana pe. Atimohey kahato
uiku'uro rokirẽ uimoieĩne'en kuap hat En
hap e Aparãu. Atimohey kahato etunug
kuap yne yne yt kat kawiat i hap atimohey
e. 18 Mi'i pote Tupana to'e Aparãu me —
Ta'i emẽpyt'in sem ni aru atum kahato
epe e. Esa'y ru'in sem esaki'yt'in sem ni
aru atum epe e. I'atu kahato atum epe
aikotã waikiru sem i'atu hap ewy aikotã
yi kyt i'atu hap ewywuaria atum epe e.
— Pyno woro mohey po'og En e Aparãu
Tupana pe. Ta'i atimohey — Atunug aru
emẽpyt'in i'atu e'e hap ewywuat atimohey
e Aparãu Tupana pe. Ipot'i ra'yn yt wẽtup
imẽpyt i ra'yn turan mi'i tã e hap toimohey.
Toimohey pote mesup ta'yn imẽpyt'in ko'i
typy'i rakaria tukupte'en kahato. Koitywy
i'atu ywania Tupana mohey haria ywot pot
topy hu'at Tupana e hap ewy. 19 Sa'a wy'i
Aparãu iporo kahato hap wywo yt tosa'yru
i te pytkai toimohey te Tupana piat —
Atunug aru e hap. Mi'i hawyi to'e — Uiporo
sakpo pytkai tutunug aru to'e hap ewy e.
Ta'i uipiit porap iku'uro pytkai tutunug aru
to'e hap ewy e. Ta'i uheha ry'i i'ewyte yt
myhu'at hat i ra'yn pytkai aru tutum kuap
tope hupi'a hap atimohey e. Tutum aru
uha'yru sese uipiit poro kawiat pytkai e
Aparãu tepiat imohey hap pote. 20 Imohey
hap yt karamuo i tuwanẽtup hawe — Heso
som Tupana yt e i ma'ato — Tupana to'e
atunug aru pote tutum aru to'e hap ewy
yn e topy'a pe. Mi'i hawyi po'og imohey
hap ihaĩte tuete sa'awy'i kai hawyi meiũran
tomohey hap kaipyi Tupana timoe saika
kahato. Mi'i hawyi Aparãu to'e — Tupana
arehum kahato ewawi e. Woro mõ typot
kahato katupono etum na'yn uhepe e'e hap
ewy e. 21 Atikuap epiat hum hamuat uipy'a
pe e. Atikuap etunug kuap yne niatpo rakat
ko'i e. Atikuap epiat — Atunug yne aru e'e
hap etunug yne hap e. 22 Mi'i pote Tupana
iwepit kahato tomohey Aparãu piat hap
ete. Mi'i hawyi Tupana to'e tope — Uiwy
sese waku pe kahato ereĩne'en uipy'a pe
uimohey kahato hat en mote e. 23 Ihãpyk
kahato rakat ereĩne'en uhepe e Aparãu me.
Ma'ato yt Aparãu me yn i mio tã e ma'ato
yne tomohey haria pe ahepe — Yt kat i
sa'ag atipuẽti ekai e tope i'ewyte ahepe
tomohey haria pe. 24 Pyno waku nug hat
ereĩne'en uipy'a pe e Tupana tope uimohey
pote e miwan me. — Uimiky'e en e Aparãu
me aimu'e hamo tomohey haria aito pote
Tupana miky'e ko'i aito e hamo. Ta'i Tu-
pana mimo hãpyk ko'i aito e hamo mi'i e
hamuat toĩne'en iwan me. Koitywy wato
mohey kahato Iesui Tupana timo hymut i
gu'uro pyi hap wato mohey kahato. Wati
mohey kahato Tupana tum na'yn Tosa'yru
Aipo typot Koro wuanuat e hap wato mo-
hey. Ta'i to'e hap ewywuat wato mohey.
25 Ta'i wato mohey kahato Tupana ti'a pi-

heg Tosa'yru Iesui aiminug sa'ag upiano
e hap wato mohey. Wati mohey Tupana
timoieĩ ne'en na'yn Tosa'yru hap to'e hap
ewy. Mi'i pote wato mohey kahato wy
Tupana aimoieĩ ne'en i hamuat waku hap
ete to'e hap ewy watomohey. Koitywy wato
mohey kahato Tupana ainug tomohey hap
kaipywiat wakuaria wo aikotã Tupana —
Atunug aru e hap ewy watomohey. Aparãu
ewywuaria watoĩ ne'en imohey hap saipe
piaria aito. Aparãu mẽpyt'in ko'i aito. Mi'i
hap e'at pe Tupana to'e Aparãu me i'ewyte
ahepe — Waku pe ereĩne'en uhepe uimohey
hat en mote e ahepe. Uito Pauru.

5

1 Watimohey Iesui hawyi — Waku kahato
eipe e Tupana ahepe. Mio tã e ahepe
hawyi aiwepit kahato katu pono aiwo'o
wese hap kahato topyhu'at Tupana wywo.
Wati mohey Ha'yru hawyi Aipo rekuat no
topy hu'at hawyi watikuap kahato Tu-
pana aiwywo hap e. Mi'i hawyi meremo
wato'e tope — Egyi'at kahato Tupana katu
pono yt uruewaku i kahato ewawi sa'a
wy'i pytkai ewaku kahato uruepe uruto'e
mesup epe. Yt nakuaria i uruto pytkai
uruky'e uruto'e. Yt kat i wakuap uruminug
pytkai uruky'e kahato En katu pono ha'a
wy tepyi uruky'e uruto'e. Ewanĩ kaptia
uruto te turan uruky'e kahato wato'e. 2 Mi'i
pote — Woro ho'o moieĩ ne'en kahato eipe
mesuwat yi tote e Tupana mesup ahepe.
Mi'i pote — Uruimõtypot kahato En Tupana
uruto'e i'ewyte urumimõtypot En uruto'e.
Meiũran aru urutukupte'en ewywo emõty-
pot hap e'at pe hap uruimohey kahato mi'i
tã hamuat kape. Mi'i pote waku kahato En
uruto'e emowepit hap mywo. 3 Mi'i pote
put'ok'e ahatek hap hawyi watuwehum yn
ne Tupana kape. — Ereĩne'en waku kahato
Tupana put'ok'e uruete niatpo hap pytkai.
Mio tã ai'e pote watoĩne'en mot'i i imohey
sese haria wo. Karãpe watuwehum mot'i
Tupana ete ahatek hap e'at pe mi'i hawyi
waku pe imohey hap katu pono waha ty'u
kuap haria wo wato py hu'at. Mi'i hawyi
wahepap imohey mot'i hap ete. Ahatek tu-
ran yt watiwaure hin i ra'yn Tupana mohey
hap yt naku i ahete pytkai. 4 Karãpeĩ watu
wehum mot'i Tupana kape ho'opot hap
put'ok'e pytkai mi'i pote Tupana i'ewyte
tuwehum ahowawi are. Karãpe Tupana to'e
ahepe — Atunug aru ui'e hap ewywuat mi'i
hawyi — Pywo ti rat wato'e hawyi po'og
po'og watomohey. 5 Karãpe wato'e — Pywo
ti aru ta'i tutunug ni aru to'e hap ewy
wato'e mi'i hawyi Ipã'ãu Wakuat topyhu'at
kahato ahepe tutum ahepe Topã'ãu. Mi'i
hawyi aipy'a wepit kahato topy hu'at katu
pono Ipã'ãu — Woroky'e en woroky'e en e
hap yn topy hu'at. Mi'i hawyi ahatek hap
ne'i yt aimo'arot kuap i ra'yn katu pono
watomohey te ahatek pytkai.

6 Sa'a wy'i sese mekewat e'at wuat Tu-
pana to'e — Atipo'oro aru En Uha'yru
miit'in Porekuat nuat e. Uha'yru e koitywy
mesuwat e'at ati'airo eto hamuat yi kape
katu pono ho'o wasat kahato miit'in tukup
te'en itote pote i'atu minug sa'ag e'at yn
mote e Tupana tosa'yru pe. Mio tã e
pote Aipo typot Iesui toto. Mi'i hawyi
aiminug sa'ag kaipywiat ai'a piheg hap
tutu'u yne aheiam mo. 7 Uiwy ria'in ni-
atpo kahato wẽtup ok ehakye ra'at hamo
aiku'uro hamuat hap. — Waku rakat sese
upi pote pyno ahã'ãg uiwy sese ehakye
ra'at y'y wato pyi wato'e ma'ato yt watipun
teran hin i aheĩne'en hap wẽtup ok aiwa
nĩkap ehakye ra'at hamo. Aiwy sese waku
rakat pote sio wahã'ãg neran. 8 Ma'ato yt
naku i nug haria ehakye ra'at hamo ne'i
Iesui iku'uro. Tewanĩkaptia etiano iku'uro
hawyi watikuap ta'yn Tupana aiky'e kahato
hap. Tupana tomo herep ta'yn aiky'e hap
Tosa'yru ku'uro hap kaipyi. 9 Iesui suu
aikoho hawyi toihep yne aiminug sa'ag. —
Eipe wakuaria e Tupana Tosa'yru suu wuat
tomi koho ko'i pe. Mi'i pote koitywy yt
wato ken'ẽ hin i ai'a piheg hamuat Tupana
hap ete. Mi'i hawyi Tupana yt ipy'ahak i
ahete Tosa'yru suu tomikoho ko'i aito pote.
10 Sa'a wy'i watunug Tupana ahewa nĩkap
mo ma'ato mi'i pytkai ainug towyria'in wo
kahato katu pono Ha'yru toku'uro hamo
ai'a tu pehik To'ywot kape — Koitywy yt
ahewanĩkap mo i topyhu'at ma'ato aiwy ok
wo ra'yn. Koitywy Tupana wy kahato uito
wato'e. Koitywy Tupana toĩne'en uipiit
pe. Mi'i kaipyi watikuap ta'yn pywo ti
aru areĩne'en wuat'i e'at pe ai'e hap katu
pono Iesui tuwẽtem gu'uro pyi hawyi uimi
moieĩ ne'en hap topy hu'at wato'e. 11 Mi'i
pote — Watuwehum kahato ewawi Tupana
wato'e. Uruka'iwat Iesui urunug na'yn ewy
ok wo. Waku kahato uruipuẽti En wato'e

katu pono uruwy ok nug na'yn En wato'e.
12 Nimo te Ãtãu yt tunug i Tupana miky'esat
ewy mi'i hawyi watopyhu'at aha'ase'i Ãtãu
ewywuat katupono Ãtãu ewywuat watunug
yt Tupana miky'esat ewywuat i. Nimo te
Tupana to'e Ãtãu me — Meke tã etunug
sa'ag hawyi ti aru eku'uro hap topyhu'at e
Tupana Ãtãu me i'ewyte yne Ãtãu mẽpyt'in
me. Mi'i hawyi yne aito Ãtãu ewywuat
sa'ag nug haria watopyhu'at. Yne ywania
ra'yn mi'i tã inug. Mi'i tupono yne miit'in
iku'uro rakaria wo tukup te'en. Watopap
yne Tupana e hap ewy. 13 Ãtãu mẽpyt'in
tukup te'en mesuwat yi tote mot'i. Ta'a
tunug sa'ag kahato ma'ato yt ta'a tukuap
i ta'a tu minug sa'ag yt kat i te wãi'e hap
Tupana kaipywiat pote ma'ato Musei tut
ra'yn hawyi tohenoi ra'yn kat som Tupana
tiky'esat watunug kat som yt hap tohenoi
ra'yn. 14 Wẽtup wãi'e hap yn Tupana tum
Ãtãu me — Yt etu'u tei'o meiẽwat yp ywa
e ma'ato mi'i pytkai tutu'u. Mi'i hawyi
meiũran iku'uro Tupana e hap ewy ma'ato
Ãtãu mẽpyt'in ko'i kai yt kat i Tupana
wãi'e hap Ãtãu e'at kaipyi Musei e'at kape.
Yt kat i Tupana wãi'e hap ma'ato mi'i
pytkai Ãtãu'in sa'ag nug haria kahato tukup
te'en. Mi'i tã hap ta'yn watikuap katupono
sa'a wy'i wuaria Ãtãu'in iku'uro yne ra'yn
sa'ag nug haria pote Tupana e hap ewy.
Mi'i hawyi Tupana to'e — Pyno atipo'oro
Wẽtup Ok Ãtãu ewywuat ma'ato Mi'i Miit
yt i'aparap hat i e. 15 Pyno Ãtãu wywo
Iesui to'o'ewy ma'ato yt to'o'ewy hin i
katu pono yt i'aparap hat i. Mi'i hawyi
mekewat sa'a wy'iwuat Ãtãu kaipyi wati
puẽti aiku'uro hap katupono i'ewy watopy
hu'at yt naku i nug haria wo. Aikotã Ãtãu
iku'uro tominug sa'ag kaipyi hap ewy te
aito. Ma'ato mekewat Wẽtup Ok Miit Tu-
pana Sa'yru yt i'aparap hat hin i. Mi'i pote
Ãtãu miium aiku'uro hap ma'ato Mekewat
Miit Tupana Mipo'oro Aipo rekuat nuat
miium aheĩne'en wuat'i e'at piat ieĩne'en
hap. Iku'uro hawyi Tupana wese hap topy
hu'at ahete ihaky'e'i kahato aiky'e haype.
Mi'i pote Tupana piat aiky'e hap po'og
na'yn hewanĩkaptia aito pytkai. Mi'i pote
toipo'oro Ãtãu Ewywuat Wẽtup Ok Takat
aheha kye ra'at hamo. Mi'i pote wẽtup
ok miit Ãtãu kaipyi aiku'uro hap i'ewyte
Wẽtup Ok Miit Iesui kaipyi aheĩne'en hap.
16 Pyno ti Ãtãu minug Iesui minug wywo
yt to'o'ewy hin i katu pono Ãtãu kaipyi
yt nakuap i ypy. Ma'ato Iesui kaipyi Tu-
pana miium aheĩne'en wuat'i e'at piat hap
ypy. Ãtãu minug wẽtup muat kaipyi —
Yt naku i en e Tupana ma'ato Iesui aheha
kyera'at hawyi aiminug sa'ag toimoweityk
yne hawyi — Waku kahato eiperia e Tupana
ahepe Iesui mohey haria pe aiminug sa'ag
i'atu kahato sa'a wy'i pytkai. — Eheĩne'en
waku hap yt eiwat ehewaku hap upi i woro
ho'onug ma'ato Uha'yru ewaku hap upi
waku pe eweikup te'en e Tupana ahepe.
17 Ãtãu kaipyi aiku'uro hap ma'ato Ha'yru
kaipyi aheĩne'en hap. Yianmiat Ãtãu yt
naku i nug hat hawyi mi'i kaipyi iku'uro.
Mi'i hawyi aito watopyhu'at Ãtãu mẽpyt'in
ko'i ai'ywot Ãtãu ewywuaria watopyhu'at
yt naku i nug haria. Mi'i hawyi ho'owasat
kahato rakaria wo watopyhu'at yt nakuaria
i saipe piaria aito pote. Kat pote wẽtup
ok miit kaipyi aiku'uro hap ypy topyhu'at
aiminug sa'ag iwato hap kaipyi Tupana to'e
— Woro ho'o'a piheg e ma'ato mi'i hawyi
Wẽtup Ok Miit put'ok'e mesuwe po'og Ãtãu
kawiat Mi'i Miit wakuap nug hap ypy. Mi'i
Miit po'og hesaika iminug wakuap Ãtãu
minug yt nakuap i hap ko'i kai. Mi'i Miit ti
Aipotypot Iesui are. — Ereke ro wato'e Iesui
pe hawyi Tupana tum aheĩne'en wuat'i e'at
piat hap ahepe. Hegyi'at kahato ahepe
topyhu'at — Waku kahato eipe e tosa'yru
mohey haria pe. Woro ho'onug eipe more
kuaria ewywuat Uha'yru ewywuat Uimi
po'oro Eipo rekuat nuat mohey haria eipe
pote e. 18 Pyno Ãtãu i'aparap hap kaipyi
watopyhu'at aitoria yne i'aparap haria wo
ra'yn katu pono watunug Ãtãu ewywuat
ma'ato Iesui minug wakuap kaipyi Tupana
to'e ahepe — Yt kat i sa'ag eikai e. Yt woro
ho'o'apiheg hin i e ma'ato atum ne'en ne'i
ti wuat'i e'at piat eheĩne'en hap e. 19 Sa'a
wy'i sese ti aha'ase'i pot Ãtãu yt topyhu'at
hin i Tupana ehay upi. Tuwepyi toi'aparap.
Mi'i hawyi imẽpyt'in hemia ri ru'in typy'i
kahato i'ewywuat haria tukup te'en i'atu
sai pe piaria pote ta'a tu'ywot ewy. Mi'i
turan put'ok'e Wẽtup Ok Miit inug yne
Tupana miky'esat ok tã nakat. Mi'i Miit
Ãtãu ewywuat ma'ato Tupana miky'esat
ewywuat nug hat. Mi'i pote koitywy Tu-
pana to'e kuap Tosa'yru mohey haria pe —

Eipe waku kahato uipy'a pe e. [20] Mi'i hawyi
nimuaria Tupana ehay moherep haria timo
herep kahato kat som Tupana tiky'esat kat
som yt hap. Mi'i hawyi po'og sa'ag nug
haria wo te te'e ro py hu'at sa'a wy'i tewuat
kai katu pono i'atu kahato Tupana wãi'e
hap put'ok'e hawyi i'aparap kahato hap
topy hu'at. Katu pono yt watunug i pote
mi'i kaipyi hot'ok'e ra'yn ahete yt nakuap
i kahato aito hap. Mi'i pytkai aiky'e teran
katupono Tupana aiky'e hap po'og hesaika
aiminug sa'ag kai. [21] Mi'i hawyi yt naku i
nug hap upi yn wato py hu'at. Yt watoiat
kuap i aiminug sa'ag i'ewyte yt watoiat
teran i. — Mi'i tã etunug mote eku'uro
hap topy hu'at e Tupana pytkai watunug
te'en te'en ne'i pote. Mi'i hawyi aiminug
sa'ag kaipyi ai'auka hap topy hu'at. Ma'ato
ai'a piheg hap e'yianmete put'ok'e Aipo
typot Iesui mesuwe ai'a piheg hap tutu'u
yne toku'uro hamo. Mi'i pote aimoieĩne'en
wuat'i e'at pe. Yt nakuaria i kahato aito
pytkai Tupana aiky'e. Koitywy aiky'e pote
wato py hu'at hemiit'in no imiky'esat ewy
watunug neran mesuwe. Imipo'oro Iesui
aimohãpyk hawyi yt Ãtãu wat i aito ma'ato
Iesui wat watoĩne'en wuat'i e'at pe. Pywo ti
rat atiwan ewowi. Uito Pauru.

6

[1] Yt naku i irania'in aimu'e — Pyno waku
watunug sa'ag katupono Tupana aiky'e hap
po'og iwato aiminug sa'ag hap kai i'atu'e
sa'ag. Waku wahã'ãg sa'ag nug hap ete pote
Tupana aiky'e po'og po'og i'atu'e. [2] Ma'ato
sakpo'e yt pywo i pãi katu pono aito Iesui
mohey haria ra'yn. Mi'i pote ahã'ãg hap
put'ok'e ahete sa'a wy'i tewuat ewy pote
waku yt watuwat i ahiag upi yt naku i nug
hamo. Waku aikotã iku'uro rakat sehay yt
kuap i hap ewy waku yt watikuap i ahã'ãg
hap ete yt ahewaure ka'a i iku'uro rakat
ewy. Mi'i pote yt watuwat kuap i aiminug
sa'ag ahã'ãg hap nug hamuat upi. [3] Ahet'ok
turan Iesui set topyhu'at ahete. Mi'i hawyi
Iesui set wywo wato py hu'at pote — Iesui
mohey haria meimuẽ i'atu'e ahepe. Mi'i
hawyi wẽtup miit ewy yn watopyhu'at Aipo
typot Iesui wywo. Mekewat minwato'e y'y
pe ahet'ok turan hap tote wati mo herep
Iesui syp hap iku'uro rakat ewy wato py
hu'at iwywo. [4] Ahet'ok turan watimoherep
aisyp hap ewywuat Iesui wywo aikotã Iesui
iku'uro hap ewy i'ewyte — Areĩne'en i ne e
hap ewy watimoherep aihep y'y pyi hawyi
ahet'ok turan irania'in me. Aikotã Iesui
tuwẽtem gu'uro pyi aikotã tesaika wywo
Tupana tihep Aika'iwat gu'uro pyi mi'i hap
ewy Ai'ywot atipy piat tunug ahepe wato'e.
Mi'i hawyi aheĩne'en pakup'i hap toĩne'en
mesu wa rote wati mo herep aihep y'y pyi
hawyi ahet'ok turan wato'e irania'in me.
Aikotã Iesui ipakup takat ewy watopyhu'at
hap ewy. [5] Pyno aito Iesui mohey haria
pote wato py hu'at Iesui wywo wẽtup miit
ewy yn. Ipiit aiwat aipiit ewy aipiit iã'ãkap
ewy. Iku'uro turan aiku'uro hap topyhu'at
hap ewy. Towẽtem gu'uro pyi hap aiwẽtem
gu'uro pyi hap topyhu'at. [6] Yt naku i ky'esat
hap iwato kahato ahete. Mi'i hap ete yn
ahehapap sa'a wy'ite. Ma'ato mi'i hap upi
Aika'iwat Iesui iku'uro aria'yp posak ete
hawyi aiwepywiat yt naku i nug ky'esat hap
topyhu'at Iesui piit ku'uro hap wywo. Mi'i
hawyi Iesui iku'uro hawyi aimiky'esat sa'ag
iku'uro iwywo. Koitywy watikuap aiwetiat
yt naku i nug hap ky'esat hap tuweityk
ta'yn. [7] Aiku'uro hawyi mekewat aiminug
sa'awy'iwuat yt aimo'akag'aia kuap i ra'yn
sa'ag nug hap ete. Yt hot'ok'e i ra'yn yt
hesaika i ra'yn. [8] Mi'i hap ewy kahato topy
hu'at ahete wato mohey Iesui Aipo rekuat
nuat hawyi. Wẽtup miit yn wato py hu'at
Aika'iwat wywo. Iku'uro pote aimiky'esat
sa'ag iku'uro iwywo. Karãpe tuwẽtem
gu'uro pyi i'ewyte watuwẽtem iwywo hap
ewy wakuap nug hamo. Koitywy watoĩ
ne'en ipakup takaria wo.

[9] Pywo ti koitywy watikuap ta'yn
Aika'iwat tuwẽtem gu'uro pyi hap. Iku'uro
hap tokosap ta'yn. Koitywy yt iku'uro kuap
i ra'yn. Gu'uro yt ti'auka kuap i ra'yn.
Yt hesaika i ra'yn gu'uro tuete. [10] Iku'uro
wẽtup muat hawyi toran na'yn iku'uro.
Wẽtup muat yn iku'uro miit'in minug sa'ag
upi. Iku'uro hawyi sa'ag nug hap yt hã'ãg
kuap i ra'yn. Tuwẽtem gu'uro pyi hawyi
toĩne'en kahato Tupana mõtypot hap yn
tuete. [11] Koitywy Aipo typot Iesui emiit no
watoĩ ne'en mote wato py hu'at Iesui ewy.
Waku watu wa nẽtup — Iesui ku'uro turan
uiku'uro iwywo waku wato'e. Mi'i pote
uiminug sa'ag yne yt uhã'ãg kuap i katu
pono uiku'uro iwywo wy uipiit miky'esat
sa'ag yt kat i koitywy waku wato'e. Iesui

toĩne'en i gu'uro pyi hawyi uito areĩne'en
i gu'uro pyi wy waku wato'e. Koitywy
areĩne'en kahato iwywo waku wato'e.
Tupana mõtypot hap wywo yn areĩne'en
mesup wato'e katupono Iesui wywo wẽtup
miit yn arepyhu'at waku wato'e. 12 Sa'awy'i
aipiit miky'esat sa'ag nakat po pe watopy
hu'at kahato. Mi'i hawyi aimiky'esat sa'ag
nug hap yn aika'iwat no topy hu'at. Aiwẽ
pyi watunug sa'ag ma'ato mesup waku
waĩwa to'e sa'a wy'iwuat aimi ky'esat ete.
Koitywy wẽtup miit ewywuat areĩne'en
Tupana wywo waku wato'e. 13 Koitywy
karãpe aipiit tiky'esat sa'ag nug hap aikotã
wati ky'esat sa'a wy'i hap ewy waku watu
wewãi. Waku wãiwa to'e aipiit miky'esat
sa'ag kape. Waku wãiwa to'e aiwe mi
ky'esat sa'ag ete — Yt erenug nei'o sa'ag
nug hano waku wato'e aipiit kape. Mi'i
turan waku wato'e Tupana pe — Atum
epe uhaga ko'i waku wato'e. Atiky'esat
yne uipiit ewanuat wo emiky'esat ko'i nug
hamo. Atiky'esat uipiit ko'i ewaku hap
nug hamo Tupana waku wato'e. Atiky'esat
uheko ko'i ipakup ta'yn Tupana aikotã miit
iku'uro rakat tuwẽtem i gu'uro pyi hap ewy
uipiit pakup atiky'esat epotpap nug hamo
Tupana wato'e waku. 14 Sa'a wy'i watikuap
Tupana piat ainãpin hap Musei mienoi
kaipyi. Mi'i hawyi — Pyno atunug aru
wato'e ma'ato yt watunug kuap i kat pote
yt Iesui mieha kye ra'at ko'i i te aito pote.
Mekewat e'at pe yt watikuap hin i Tupana
aiky'e hap. Koitywy Tupana Pã'ãu esaika
hap mywo watunug kuap ta'yn ainãpin
Tupana piat hap. Pyno koitywy yt naku
i wata'aipok aipiit miky'esat sa'ag eropat
hamuat ipakup i rakaria wo i ra'yn watu
kupte'en hawyi. 15 Koitywy yt naku i kahato
rat pãi wato'e — Pyno koitywy Tupana
uiky'e kahato sio waku atunug sio yt naku
i wato'e. Waku watu wewãi ra'yn. Tupana
piat ainãpin hap iwan miat aiwanuat waku
watunug Tupana esaika hap mywo. Waku
watoiat aiminug sa'ag hap ko'i. 16 Waku
koitywy watikuap ta'yn uwe po pe watoĩ
ne'en. Aimi ky'esat sa'ag aika'iwat no
watunug mote yt naku i nug hap aika'iwat
no topy hu'at. Ma'ato yt aipohep kuap i
aiminug sa'ag ete pote sa'ag aika'iwat no
topy hu'at. Aiminug sa'ag yt watoiat kuap
i hawyi meiũran ai'auka hano topy hu'at.
Ma'ato Tupana esaika hap mywo ainãpin
topiat hap watunug pote meiũran aru —
Waku kahato eipe e Tupana ahepe wuat'i
ehamo.

17 Uiwy ria'in tawa Humanu ywania sa'a
wy'ite ra'yn tig ewetunug eimi ky'esat
sa'ag ko'i yn yt eweimonik kuap i. Mi'i
turan put'ok'e itote Tupana ehay hawyi
ewei'ok sat'i kahato Tupana ehay — Py-
wuat kahato mi'i ehay ewei'e. Koitywy
wati puẽti ra'yn Tupana piat ainãpin hap
ewei'e. Mi'i hawyi ewetunug kahato Tu-
pana ehay eipy'a pe. Mi'i pote arehum
kahato Tupana kape. 18 Sa'a wy'i eimi
ky'esat sa'ag ko'i ei'a hi'ypy kytyt kahato
aikotã miit mikytyt hap ewy eweipy hu'at
ma'ato mi'i hap ewywuat Tupana ti'asaity
tek ta'yn eiminug sa'ag haity ewywuat.
Koitywy mi'i hap kaipyi eweipopy ra'yn
wakuap nug hat emiit no ra'yn eweikup
te'en. Koitywy eisaity wakuap nug hamuat
ra'yn topy hu'at. Mi'i pote arehum ka-
hato Tupana ete. 19 Eikytyt hap ete ahenoi
hã'ãkap wuo katu pono po'og yt niatpo
i hã'ãkap wuo henoi hap kaipyi. Mi'i
iã'ãkap ewy kahato sa'a wy'i eweipy hu'at
eimiky'esat sa'ag ko'i saity wo eikytyt hap
ewy eiwanẽtup hap ipitpit rakat saity ewy
topy hu'at. Aikotã aihũ saity ete hap ewy
saity ete watu kup te'en sa'a wy'i miit'in
ma'at hano kahato. Wakuap watunug typy
wanẽtup hap mywo. Sa'awy'i miit'in ma'at
hamo watunug wakuap. Mi'i saity ewy
aikytyt hap ewy koitywy Tupana titek yne
ra'yn mekewat saity ko'i ewywuat. Mi'i
hawyi watopopy ra'yn wakuap nug hamo.
Koitywy Tupana ahã'ãg wakuap nug hamo
ra'yn. Pyno waku watuwat mi'i upi. Waku
watuwat ihay upi. Waku Tupana emiit no
kahato watopy hu'at mesu wa rote wakuap
nug hamo. Hewaku hap ewy waku watunug
Tupana miky'esat ok tã miit'in powyro
hamuat ko'i. — Koitywy uipiit topy hu'at
epotpap wakuap nug hamo ra'yn waku
wato'e Tupana pe. 20 Sa'awy'i watopy hu'at
aimi ky'esat sa'ag nug haria wo yne. Mi'i
ete yn watuwemoehapap. Wakuap nug hap
yt ahewãi kuap sa'ag nug hap ete. Yt teke
i aiwa nẽtup hawe hãpyk nug hap. 21 Sa'a
wy'i tewuat aiminug sa'ag watunug i ra'yn
hawyi aiwemõti hap topyhu'at. Mi'i ko'i he
kahato wati puẽti sa'a wy'i ma'ato koitywy

watikuap ta'yn ai'auka hamo topy hu'at.
Ai'a piheg wuat'i e'at piat hap. Mi'i pote
waku watoiat sese mi'i ko'i sa'a wy'iwuat.
22 Sa'a wy'i aiminug sa'ag emiit no wato py
hu'at. Mi'i hawyi koitywy wato py hu'at
Tupana emiit no ra'yn. Koitywy Tupana
po pe ra'yn wato py hu'at. Waku kahato
po'og Tupana po pe wato py hu'at katu
pono aheĩne'en mesuwarotiat hap Tupana
mõtypot hap yn topy hu'at. Mi'i hawyi aru
toĩne'en aheĩne'en wuat'i e'at piat Tupana
mõtypot hap. 23 Aiminug sa'ag kaipyi tut
ha'up aiku'uro hap ai'a piheg hap wuat'i
e'at piat. Tupana wat yt ha'up takat i tutum
te'en ne'i wuat'i e'at piat aheĩne'en hamuat
ahepe Aipo typot Iesui mohey haria aito
pote. Mesuwat miwan nug hat Pauru.

7

1 Uiwy ria'in Iesui mohey haria pywo ti
eweikuap urue'ase'i Musei piat Tupana mi-
ium miwan yity'ok totiat kaipyi kat som
waku watunug kat som yt naku i watunug
hap puretig nu kawiat rotiat pyi. Mi'i
miwan ni ainãpin kahato aheĩne'en tu-
ran aiminug kahato aikotã waku watunug
aikotã yt naku i watunug hap ete. Mi'i
hawyi waku watunug i'e hap ewy wato'e
aiwo'ope. Watoĩ ne'en turan Musei piat
Tupana miwan ainãpin hap aimu'e hat akag
ewy topy hu'at. Ma'ato aiku'uro ra'yn
hawyi yt kat i ainãpin puretig nu kawiat
hap yt aimu'e hat i katu pono aiku'uro
ra'yn mote. 2 Pyno ahenoi iã'ãkap ewywuat
ehepe mehĩ'in mana'in Humanu ywania.
Ehe'aito hawyi eiwary hawyi yt naku i
etoiat e'aito ewary e Tupana tomiwan me.
Ereĩne'en o iwywo eku'uro hap sio iku'uro
hap kape e miwan me. Etoiat ehary'i sio
etoiat e'aito pote yt naku i etunug e Tupana
mekewat puretig nu kawiat rote. Ma'ato
iku'uro hawyi waku wẽtup etat etiky'esat re
pote e miwan me. 3 Ma'ato e'aito toĩne'en
ne turan ehary'i toĩne'en ne turan ewaire
wẽtup ok wywo pote yt naku i rakano
ereĩne'en e Tupana mekewat miwan me.
Ma'ato e'aito iku'uro ehary'i iku'uro hawyi
waku etat pakup i e'aito wo sio ehary'i wo
yt he'aito i yt heha ry'i i rakat e. Mi'i
wywo waku ereĩne'en yt kat i yt naku i
ewetunug Tupana wanẽtup hawiat e mi-
wan me. 4 Pyno mi'i hap kaipyi ti ahenoi
ehepe iã'ãkap wuo eipe Iesui mohey haria
pe. Aito Iesui mohey haria mesup. Sa'a
wy'i watikuap kahato mekewat Musei wo'o
nãpin hap Iuteuria wãi'e hap ko'i. Waku
kahato mi'i e hap ainãpin hamuat. — Mi'i e
hap watunug yne hawyi ahehakyera'at hap
sa'up toĩne'en wato'e sa'a wy'i aiwo'ope.
Mi'i hawyi watunug neran kahato ma'ato
wahã'ãg kahato yne ahesaika hawe pytkai
wati'a parap aparap mekewat Tupana piat
ainãpin hap ete. Mi'i pote Iesui iku'uro
aika wiano aheiam muat. Iwywo i'ewyte
aiku'uro hap ewy toĩne'en. Tupana wãi'e
hap waku wen ma'ato aito yt nakuaria i
pote yt watunug kuap i. Sa'a wy'i wahã'ãg
kahato yne wãi'e hap nug hamuat. Meke-
wat wãi'e hap topy hu'at aikotã ahe'aito
aiwary ewy. Ma'ato aiku'uro Aika'iwat
Iesui upi hawyi yt watoĩne'en po'og i sa'a
wy'iwuat po piat mekewat ahe'aito aheha
ry'i ewywuat hap. Iesui upi aiku'uro ma'ato
mesup Iesui wywo watu wẽtem gu'uro pyi
iwywo ipakup takaria Tupana mowepit
hamuat hap nug hamo watu wẽtem. Sa'a
wy'i ahe'aito aheha ry'i wãi'e wãi'e yn
ahepe ma'ato koitywy aiku'uro ra'yn pote
ahe'aito aheha ry'i sa'a wy'iwuat Iuteuria
eko ko'i yt wãi'e kuap i ahepe aiku'uro ra'yn
hap ewy pote. Mio yt aimu'e kuap i ahe'aito
ahehary'i ewywuat. Mi'i iã'ãkap ewy wẽtup
miit ewy yn na'yn wato py hu'at Iesui piit
wywo. Iku'uro turan aiku'uro hap wy topy
hu'at ma'ato Tupana tihep Iesui gu'uro pyi
i'ewyte aito watu wẽtem iwywo hap ewy.
Koitywy ahe'aito aheha ry'i Tupana Pã'ãu
topy hu'at hap ewy. Mi'i pote ahe'aito
pakup ehay upi wato py hu'at. Koitywy
watunug Tupana mowepit hap ko'i. Tupana
Pã'ãu ni aimoesaika imiky'esat wakuap nug
hamuat. Sa'a wy'i wahã'ãg kahato puretig
nu kawiat miwan nug hamuat wen aipiit
yt hesaika kahato i inug hamuat. Ma'ato
mesup ahe'aito aheha ry'i pakup ewywuat
Tupana Pã'ãu wywo ra'yn wato py hu'at
wẽtup piit ewy. Mi'i pote ahesaika puretig
pakup sehay nug hamuat are sehay iã'ãkap
puo.

5 Sa'a wy'i yt naku i nug haria wo kahato
wato py hu'at at ka'ap yne minug ete. Aiwe
kaipyi miit ewy watunug sa'ag. Aiwe mi
ky'esat sa'ag nakat ewy yn watunug. Sa'ag
yt nakuat i aito hap ewy watunug. Sa'a
wy'iwuat miwan wãi'e ahepe aimu'e pytkai
yt watunug i — Yt etunug nei'o mi'i hap
e waku mi'i hap etunug e. Mi'i hawyi

aiwe pywiat aiwa nẽtup hawe — Atunug
aru wato'e wen ma'ato mi'i hawyi aipiit
miky'esat e hap upi watuwat mekewat —
Hẽto e waku etunug epiit miky'esat sa'ag
hap ok tã e sa'a wy'i ahiag ahepe. Mi'i
hawyi aiwepyi watunug sa'ag Tupana ete.
Watikuap pytkai ai'a piheg hap topy hu'at
aru hap pytkai watunug aiminug sa'ag etiat
hap kaipywiat. Aiku'uro hap kape yn
aipotpap sa'ag sa'up watum yne hap ewy.
6 Ma'ato koitywy wẽtup ok miit ewy yn wato
py hu'at Iesui Pã'ãu wywo. Iku'uro pote
aiku'uro hap ewy topy hu'at iwywo hap
ewy. Mi'i pote ahe'aito sa'awy'iwuat aheha
ry'i sa'awy'iwuat mekewat Iuteuria eko ko'i
sem yt ainãpin kuap i po'og iku'uro rakaria
watopyhu'at pote hap ewy.

7 Ma'ato Tupana piat ainãpin hap Mu-
sei mimo herep wakuap kahato topy hu'at.
Yt naku i wati mohit Tupana piat ainãpin
hap ete. Pywo pe ti Tupana wãi'e hap
kaipyi watikuap yt naku i watunug sio
sa'ag hap watunug i'e hap ewy pote. Mi'i
hawyi watikuap aiminug sa'ag watipik ne'i
ainãpin hap hawyi. Uimotag hap turan
uito Pauru atiky'esat kahato uipy'a pe ira-
nia'in ekat uiano hawyi atipuẽti ainãpin
hap miwan me — Yt etiky'esat rei'o ira-
nia'in ekat eha pe e. Mi'i e hap ete
atikuap yt naku i nug hat areĩne'en hap.
8 Ma'ato yt watikuap i Tupana piat ainãpin
hap Musei mimo herep pote yt watikuap
i aito i'aparap hat sio wakuap nug hat yt
watikuap i. Aikotã sa'awy'i uito yt atikuap
i mekewat — Yt etiky'esat rei'o irania'in
ekat eha wo e hap ma'ato atikuap hawyi
— Pyno yt atunug i aru po'og are uipy'a
pe ma'ato yt pytkai i katu pono atunug
po'og po'og ne'i. Irania'in ekat kape yn
uheha teha'at. Uiwekaipywiat atunug sa'ag
po'og sa'a wy'iwuat kai. 9 Sa'a wy'i uito
sio waku kahato areĩne'en are'e mi'i turan
put'ok'e Tupana e hap Musei mimo herep
uhete — Yt naku i etunug e. Mi'i hawyi
atikuap Tupana wãi'e hap hawyi atunug ne
sa'ag katu pono uipiit miky'esat sa'ag hap
— Etunug no e. Mi'i hawyi yt naku i pe
areĩne'en are uiwepe. Yt naku i nug hat
uito are. 10 Ui'a piheg aru uiminug sa'ag
upi are. Uiku'uro aru yn are'e uiwepe.
Yt atikuap i aheĩne'en hap Tupana piat
hap ewy. Yt atikuap i Tupana aiminug
sa'ag pyhyp hamo sa'a wy'i Tupana tunug
na'yn wãi'e hap aimoieĩ ne'en hamuat.
Sa'a wy'i Tupana tum kahato ainãpin hap
aimoieĩne'en mesuwarotiat hamuat. Waku
piat aheĩne'en hap tokuap hamuat tutum
towãi'e hap. 11 Ma'ato uhowawi yt mi'i tã
hin i katu pono yt atunug i. Mi'i pote
areĩne'en Tupana mi'a piheg wuanuat kat
pote Tupana to'e — Yt etunug i ui'e hap
hawyi ti aru eku'uro e. Mi'i pote iku'uro
rakanuat areĩne'en. Sa'a wy'i are'e uiwepe
— Are pãi pyno atunug aru yne Tupana piat
uinãpin hap hawyi areĩne'en wuat'i e'at
pe are. Mi'i hawyi uiwepe ahã'ãg kahato
inug hap ete ma'ato ati'aparap aparap yne
inug hap ete. Mi'i hawyi — Pãi are ui'a
piheg aru Tupana ui'e hawyi. 12 Tupana
ainãpin hap miwan miat Musei mimoherep
ikahu kahato hãpyk kahato wakuat kaipyi
ainãpin hap pote hãpyk kahato ikahu ka-
hato ainãpin hap. Hãpyk yn ainãpin hap
atipuẽti. Waku kahato toĩne'en i'e hat ewy
ti ra'yn hãpyk topy hu'at. 13 Tupana piat
uinãpin hap yt uima'at hin i. Yt karãmuo
i aima'at kuap. Tupana ehay yt ai'auka
hap i ma'ato Tupana ehay aparap hap nug
hap ai'auka hap ai'a piheg aru hap topy
hu'at. Tupana piat uinãpin hap waku ka-
hato pytkai yt atunug hin i — Waku atunug
aru are'e pytkai atunug sa'ag hawyi atikuap
yt nakuat i uito hap. Mi'i hawyi Tupana
piat uinãpin hap Musei mimo herep tomo
herep kahato uimi'a parap ko'i. Are pãi
uito rasig yt naku i rat pãi are. Tupana
ui'a piheg aru uiku'uro hamo are yn sa'a
wy'i mekewat e'at pe. 14 Tupana Pã'ãu
miat ainãpin Musei wẽ pywiat wakuat sese
Tupana wanẽtup hap ewy. Mi'i ti waku
ma'ato uito yt atunug i pote yt naku i rakat
areĩne'en. Mi'i tã hawyi yt Tupana ewy hin
i areĩne'en wakuap nug hap ete. 15 Atunug
neran kahato wakuap nug hap ko'i ma'ato
yt uimi ky'esat ewy i hawyi sa'ag nug hap
tuwẽtem yn uipiit pyi. Mi'i hawyi uiminug
sa'ag uimõti te hap topyhu'at. 16 Mi'i hawyi
atunug yt naku i turan uiwa nẽtup hap —
Wãi'e uhepe — Yt etunug Tupana miky'esat
ewy hin i e uiwa nẽtup hap. Musei piat
ainãpin hap yt ewy hin i uiwanẽtup hawyi
— Yt etunug nei'o e hap ete yn Ati'aparap.
17 Mi'i hawyi atunug sa'ag uiwa nẽtup hap
miky'esat ewy kat pote uimi ky'esat sa'ag
uipy'a piat po'og hesaika uiwewãi hap kai.
Mi'i pote yt atoiat kuap i uheko sa'ag. 18 Miit

sa'ag nug hat ewy areĩne'en uha'um me. Yt
kat i wakuap itote. Atunug neran wakuap
wen — Hẽto e uiwanẽtup hap ma'ato uipiit
yt iky'esat i hawyi uimiky'esat sa'ag uipy'a
piat uipyhyp wakuap nug hamo. [19] Pyno
ahã'ãg kahato wakuap nug hap ete ma'ato
yt atunug kuap i. Mi'i hawyi yt naku i yn
atunug wãi'e uiwanẽtup hap pytkai. [20] Mi'i
hawyi typy miit ewy areĩne'en wẽtup ok
yt naku i nug hat ewy wẽtup ok waku nug
hat ewy. Mekewat yt naku i nug hat uipy'a
piat po'og hesaika uikai. [21] Pyno typy sehay
tu'uka uipiit pe. Wẽtup sehay — Etunug o
wakuap e. Wẽtup sehay — Etunug no yt
naku i e. Mi'i hawyi mekewat sehay sa'ag
upi uipap tuereto hawyi mekewat Tupana
miky'esat ko'i yt atunug i. Yt naku i uito
are. [22] Mekewat uito sese atiky'esat kahato
Tupana ehay e hat uipap kahato Tupana
piat ainãpin hap upi. [23] Ma'ato toĩne'en
wẽtup sehay uipiit pe — Wãi yt etunug
nei'o Tupana miky'esat e. Mi'i hawyi typy
sehay tu'uka uipiit pe — Ereto ro Tupana
ehay upi e uiwa nẽtup hap. — Etunug no
epiit miky'esat e wẽtup sehay. Mi'i hawyi
ati'airo uipiit miky'esat ewy. Yt arẽtem
kuap i uimiky'esat sa'ag po pyi. [24] Yt naku
i kahato yt uimo wepit hin i. Are pãi uwe
uwe aru uihep kuap mesuwat uheko sa'ag
po pyi katupono uipiit miky'esat sa'ag ko'i
ui'auka hat ewy topy hu'at. Uhekyi kahato
ui'apiheg hap kape. [25] Pyno wẽtup yn uheha
kyera'at kuap hat. Tupana Sa'yru yn uihep
kuap uiminug sa'ag hap po pyi. Mi'i pote
arehum kahato Tupana pe katu pono yt
Tupana esaika hap wywo i pote yt atunug
kuap i Tupana miky'esat ewy. Uiwa nẽtup
hap wywo — Waku etunug e ma'ato uipiit
miky'esat sa'ag esaika hap po'og uiwanẽtup
waku hap nug neran hap kai. — Tupana sa'a
wy'i areĩne'en uimiky'esat sa'ag nug hap po
pe ma'ato mi'i hawyi Esa'yru uinug pakup
hawyi mesup Epo pe areĩne'en. Waku ka-
hato En Tupana katupono Esa'yru Pã'ãu wo
uipyt'atnug hawyi wẽtup sehay wakuat yn
uipiit pe toĩne'en.

8

[1] Watunug Iesui Ai'akag wo hawyi wẽtup
miit ewy yn watopyhu'at iwywo katupono
watoĩne'en Iesui pe i'ewyte toĩne'en ahepe.
Mi'i hawyi Tupana yt to'e hin i ahepe — En
yt naku i e hap. Woro ho'o'a piheg yt e i
ahepe. [2] Mi'i hawyi wẽtup sehay yn aipiit
pe kat pote Tupana Pã'ãu wo aipyt'atnug.
Mi'i hawyi aipiit topy hu'at Iesui piit ewy.
Sa'awy'i te watuwat mekewat wẽtup sehay
upi — Etunug no uimiky'esat ewy e hawyi
ahiag miky'esat sa'ag watunug. Mi'i hawyi
aiminug sa'ag ahekyi kahato aiku'uro hap
kape ho'opot hap kape ma'ato watomohey
Iesui hawyi Tupana Pã'ãu put'ok'e ra'yn.
Mi'i hawyi Tupana Pã'ãu aihep ta'yn aimi
ky'esat sa'ag po pyi aiku'uro hap wuat'i
e'at piat po pyi. [3] Sa'awy'i Tupana ainãpin
kahato Musei upi. — Mi'i tã waku etunug
e. Mi'i tã yt naku i etunug e ma'ato
mekewat e'at yt watunug kuap i imiky'esat
ko'i katu pono aimi ky'esat sa'ag aipyhyp
kahato inug hap ete. Mi'i hawyi Tupana
piat ainãpin hap yt aimo hãpyk kuap i
yt watunug i pote. — Pyno atimo hãpyk
mi'iria e Tupana tuwepe. Mi'i to'e hawyi
toipo'oro Tosa'yru sese. Put'ok'e hawyi
ai'ewy ipiit Miit kahato Mi'i. Toi'a parap
kuap aito ewy wen ma'ato yt toi'a parap
hin i. Yt karãpe i tutunug sa'ag. Toi'akit
kahato tomi ky'esat sa'ag nug hamuat —
Yt atunug i e tuwepe. Miit'in miky'esat
sa'ag toi'akit yne. Miit no tuwenug hawyi
ai'apiheg hap tutu'u yne aria'yp posak ete.
[4] Koitywy Topiit wakuat wo aimoesaika. Tu-
pana Pã'ãu wywo watuwat hawyi watunug
Tupana miky'esat ko'i ainãpin iwan miat
hap ewy. Tupana Pã'ãu wo aipyt'at sese
hawyi yt watiky'esat hin i aimiky'esat aiwe
kai pywiat sehay. [5] Ma'ato watuwat aimi
ky'esat sa'ag upi pote aimiky'esat sa'ag yn
watunug. Mi'i hawyi aiwa nẽtup hap sa'ag
ewywuat po pe wato py hu'at. Aheko yt
naku i ewywuat sa'ag hap topyhu'at ma'ato
Tupana Pã'ãu eiam mo wato py hu'at pote
mi'i hawyi watuwat Tupana Pã'ãu ehay upi.
Mi'i hawyi Tupana wanẽtup hap ewy topy
hu'at aiwa nẽtup hap. Mi'i hawyi watunug
Tupana miky'esat ewy. [6] Ma'ato watuwat
aiwe pywiat mekewat miit sa'ag wanẽtup
hap ewywuat upi mi'i hawyi aiwanẽtup hap
mesuwarotiat ewy topyhu'at. Mi'i hawyi yt
naku i nug haria sese wato py hu'at hawyi
aiku'uro hap yn topyhu'at. Ma'ato Tupana
Pã'ãu toĩne'en aiwa nẽtup hawuo hawyi
wẽtup wanẽtup hap yn topy hu'at ahete
Tupana wat ewy. Mi'i hawyi yt kowo'i ko
wo'i hin i aiwa nẽtup hap. Waku kahato

aiwa nẽtup hap topy hu'at. Ihay se ka-
hato aheĩne'en hap. He kahato rakat topy
hu'at Tupana Pã'ãu wo watuwenug hawyi.
7 Karãpe watopyhu'at mesuwarotiaria ewy
aiwa nẽtup hawe hawyi yt watunug hin i
Tupana miky'esat ko'i. Yt watunug hin i
ainãpin miwan miat. Pyno watikuap Tu-
pana ehay hawyi — Pyno atunug Tupana
miky'esat wato'e ma'ato yt watunug kuap
i wahã'ãg pytkai katupono aimiky'esat yn
aiwa nẽtup hawe yt Tupana miky'esat hin
i. Mi'i pote mesu wa rotiat miit ewy aimi
ky'esat ko'i watunug hawyi yt naku i nug
haria wo wato py hu'at. Watunug Tupana
ahewa nĩkap mo. 8 Watuwat aimi ky'esat
sa'ag upi hawyi miit sa'ag ewywuat wato
py hu'at mesu wa rote. Mi'i hawyi yt kat
i aiminug ko'i topy hu'at Tupana mowepit
hamo. 9 Ma'ato aito yt mi'i tã hin i. Yt
watuwat hin i aimi ky'esat sa'ag ky'esat
hap nug hamo i'ewyte yt ahewaure ka'a
hin i mekewat sehay kape. Wẽtup sehay
upi ra'yn watuwat katupono Tupana Pã'ãu
toĩne'en ahepe mio. Ma'ato uwe uwe yt
Aipo typot Iesui Pã'ãu yt eiam i mi'i hat
ti yt Tupana emiit hin i katu pono Tupana
emiit no Iesui Pã'ãu eiam yn te'eropyhu'at.
10 Ma'ato Aipotypot Iesui Pã'ãu wakuat wo
aipyt'at pote aipiit miky'esat sa'ag hap
iku'uro rakat ewy topy hu'at katu pono
aipã'ãu moieĩne'en wuat'i e'at piat hap
toĩne'en ahete. Aipiit iku'uro aru irania'in
ewy katu pono sa'a wy'i watunug neran
sa'ag yn mote Tupana Pã'ãu wakuap aimoe
saika kahato ahã'ãg hap akit hamo Iesui
miehakyera'at ko'i pote. 11 Sa'awy'i Tupana
Pã'ãu timoieĩne'en Iesui piit iku'uro hawyi.
Ta'i Tupana Pã'ãu hesaika kahato miit'in
moieĩne'en hamo. Mi'i ti toĩne'en ahepuo.
Aipiit iku'uro hawyi Tupana Pã'ãu toĩne'en
aimoieĩne'en hamuat Iesui wat ewy. Pywo
pe ti Iesui piit ewy Tupana Pã'ãu esaika hap
toĩne'en aipiit moieĩne'en hamuat.

12 Uiwy ria'in Iesui mohey haria yt kat
hamo i koitywy watuwat sa'a wy'iwuat
aimi ky'esat sa'ag ko'i kape katu pono yt
watoĩ ne'en po'og i aimi ky'esat sa'ag po
pe kat pote Iesui ãu po pe watoĩ ne'en
mesup. Areĩne'en Aipotypot Aika'iwat po
pe hawyi yn waku are — Tupana arehum
ewawi. Uihep ta'yn uimi ky'esat sa'ag po
pyi. 13 Pyno aipiit miky'esat sa'ag ky'esat
hap kape yn watuwepotpap pote ai'apiheg
hap yn topyhu'at ahete aiku'uro hap. Waku
wato'e Tupana Pã'ãu me — Eti'akit ro uimi
ky'esat sa'ag ky'esat hap wato'e Tupana
Pã'ãu me. Mi'i hawyi Tupana Pã'ãu aimoieĩ
ne'en kahato. 14 Uwe uwe Tupana Pã'ãu
piat topo'oro hap upi topy hu'at mi'i hat
topy hu'at Tupana saki'yt'in Tupana sa'y
ru'in e. 15 Katu pono Tupana tum na'yn
Topã'ãu aiky'e haype. Yt aimogyt hamo
i yt aimo ken'ẽ hamo i katu pono Tupana
Pã'ãu iwese kahato. Ai'apykok hamo aimo
wepit hamo yn toiky'esat. Tupana Pã'ãu
aimoherep Tupana sa'yru'in wo haki'yt'in
wo hawyi watuwak — Papai Papai wato'e
Tupana pe. Ui'ywot kahato En wato'e Tu-
pana pe. 16 Mi'i hawyi Tupana Pã'ãu aipã'ãu
wywo wẽtup Pã'ãu ewy yn topy hu'at —
Tupana mẽpyt'in eipe e. Tupana Pã'ãu
ahepe mi'i pote ai'ãu — Pywo e. 17 Pyno
mesup Tupana mẽpyt'in ko'i aito pote Tu-
pana mimõ py hu'at wuat'i e'at pe katu
pono Ai'ywot Tupana pote Iesui Aheyke'et
pote aito iywyt'in inyt'in wẽtup sok yn
aitoria pote. Tupana ekat yne aiwanuat ko'i
imẽpyt'in aito pote. Aheyke'et mõtypot
hap e'at pe aito i'ewyte aimõ typot hap
toĩne'en imohey haria aito pote. Aheyke'et
Aikywyt ho'opot kahato aheha kye ra'at
hamo mi'i pote waku kahato waho'opot
Aheyke'et Aikywyt ehay moherep hamo
katupono wẽtup sok yn Tupana mipoityro
ko'i aito. Aheyke'et Aikywyt mõtypot hap
e'at pe aimõtypot iwywo hap topyhu'at.

18 Aho'opot kahato mesuwe uito Pauru.
Koitywy aho'opot hap e'at kahato. Koran
ni miit'in mimo so'opot ko'i kahato watoĩ
ne'en ma'ato Iesui mõtypot hap e'at pe Tu-
pana mimõ typot no kahato wato py hu'at.
Mekewat e'at pe aito i'ewyte Tupana mimõ
typot kahato wo wato py hu'at. Aimõ typot
Iesui wywo hap e'at pe aru po'og iwato
mesup e'at piat waho'opot mesu wa rotiat.
Ta'i waku wato'e aho'opot kahato hawe —
Koitywy aho'opot kahato Iesui wanĩkap po
upi ma'ato typy sakpo are po'og Tupana
mimõ typot no areĩne'en wuati e'at piat
aho'opot hap sa'up waku wato'e. 19 Yne
Tupana minug ko'i hekatup haria wo te'e
ro py hu'at katu pono ta'a tukuap teran ka-
hato uwe uwe Tupana sa'y ru'in Tupana
saki'yt'in Tupana mimo herep hap kuap
hamo ta'a tu he katup kahato. 20 Tupana
minug ko'i mesu wa rotiat ikahu kahato

ma'ato mesuwe toĩne'en hawyi iku'uro
yne katu pono ai'a parap hawyi Tupana
ti'a tu'uhu yne tominug i'atu mo so'opot
hamuat ipap hamuat aiminug sa'ag upi.
Mi'i pote iku'uro rakaria wo tukupte'en yne
yt ta'atumiky'esat ewy i. Watomohey Iesui
hawyi — Wuat'i e'at piaria eweipy hu'at
aru e Tupana ahepe. Mi'i pote aheĩne'en
hap ipakup i hap kape mesup wahe katup
kahato imohey hap wywo. 21 Gu'uro po
pe watoĩ ne'en yne aitoria map haria —
Uipiit aru tuwemopyp e hap yn aiwanẽtup
hawe. Yne mesuwat yi totiaria wemopyp
hanuaria topap hawyi wato'e aiwa nẽtup
hawe. I'ewyte yne aihũria yne miat ko'i
yne mikoi yne aiminug ko'i ikahuro rakano
tukup te'en wato'e. Wati'a parap sa'a wy'i
hawyi iku'uro rakaria wo watu kup te'en
wato'e. Ma'ato mi'i pytkai wato mohey
kahato — Meiũran aru tut waku hap ahete
i wato'e aipy'a pe. Tupana aru aihep
mesuwat gu'uro po pyi wato'e. Waku pe aru
watoĩ ne'en wato'e irania'in Iesui mohey
haria pe kat pote Tupana sa'yru'in Tupana
saki'yt'in aito pote ti aru waku sese puo
watoĩne'en wẽtup miit ewy yn watoĩne'en
Iesui piit ewywuat wato'e. Watu wẽtem
gu'uro po pyi hap e'at pe aru yne mesu
wa rote ai'ewy topy hu'at i ra'yn ga'apy
yi y'y waku pe i ra'yn tukup te'en wuat'i
e'at pe ai'ewy wato'e aipy'a pe Tupana
mohey hap wywo. 22 Nimo te mesup te yne
Tupana minug ko'i — Waku pe watu kup
te'en aru i'atu'e i'ewyte wato'e. Ma'ato
koitywy waho'opot kahato aheĩne'en hap
ete mesu wa rote i'atu'e miat ko'i pira ko'i
weita ko'i i'ewyte wato'e. Ta'i yne Tupana
minug ko'i haty potiat kak'i'a tu'e kak'i'a
tu'e hap ewy tukup te'en mesuwe. Aikotã
hirakat haty potiat ewy ahatek ahatek hap
kahato topyhu'at mesuwe. 23 Ho'opot haria
sok Tupana minug ko'i mesu wa ro tiaria.
Sa'a wy'i ainug hap e'at pe waku pe wa-
toĩ ne'en ma'ato mesup yne ra'yn ho'opot
haria wo tukup te'en e. Aito Iesui mo-
hey haria ho'opot haria wo kahato watoĩ
ne'en Tupana tum na'yn ahepe Topã'ãu
pytkai. Haty kahato hap ahete pote kynkyn
wa to'e aipy'a pe — Uruiky'esat kahato
urupiit yt ikahuro rakat i wato'e Tupana
pe. Urunug no esaki'yt'in esa'y ru'in sese
wo wato'e. Waku pe urutu kup te'en teran
yt kat i uru'arot hap wywo. Uruwe mo
wepit hap yn mywo sese watoĩne'en neran
wato'e Tupana pe kynkyn'ai'e hap wywo.
24 Mio tã wato'e Tupana pe — Uruimohey
kahato e'e hap ewywuat wato'e. Yne yne
nug hat ereĩne'en hap uruimohey wato'e.
Wuat'i — Atunug aru e'e hap ko'i ewywuat
hap uruimohey kahato wato'e. — Uimo-
hey pote woro ho'oe ha kye ra'at wuat'i
e'at pe e'e hap ewywuat ti uruimohey
wato'e. Ma'ato koitywy yt put'ok'e i te e'e
hap ewywuat pytkai uruimohey te wato'e.
Yt karãpe i uruta'a kasa Esa'yru urueha
wywo te ma'ato uruimohey MI'I yn urueha
kye ra'at kuap hat urupy'a pe wato'e Tu-
pana pe. Yt uruta'a kasa i te Esa'yru
wen urueha pe ma'ato mi'i pytkai uruimo-
hey kahato tut aru e'e hap ewywuat Tu-
pana wato'e. Mesup sehay toĩne'en urumi
mohey mekewat e'at pe aru uruta'a kasa
e'e hap ewywuat heremo ra'yn e'e hap
wato'e. Ma'ato yt naku i wato'e Tupana
pe — Uruta'a kasa En urueha wo mi'i pote
uruimohey En yt naku i wato'e. Uruta'a
kasa Tupana kape aheha wo hawyi her-
emo ra'yn toĩne'en aheha pe. Heremo
ra'yn toĩne'en aimi mohey. Mi'i tupono
wẽtup aimimohey ewywuat toĩne'en yt sa'a
wy'iwuat aimi mohey ewy hin i. Heremo
ra'yn ahehamo Tupana pote yt wahekatup
kuap i po'og tut irane hap. 25 Ma'ato yt
toĩne'en i ahehamo pote imohey hap wywo
yn wahe katup — Ariot i aru e hap ewy.
Yt wati waure hin i ahepiat imohey hap.
Wahekatup imohey hap wywo yt heremo i
pytkai.

26 Karãpe ahehay Tupana kape turan yt
watikuap hin i kat som waku wahẽtup kat
som yt naku i wahẽtup katu pono aiwe'eg
hap yt put'ok'e kat som waku wato'e Tu-
pana pe ahehay wo hap ete. Ma'ato mi'i
turan Tupana Pã'ãu Wakuat put'ok'e ahete
aipo wyro hamo ahehay Tupana kape ai'e
hap moherep hamo aiwẽ pyi hawyi aiwywo
kahato toĩne'en Ipã'ãu ahehay tewawiat ete
aipo wyro kahato ahehay Tupana kapiat
hamuat. Mi'i hawyi aipiit pyi aipy'a pyi
aiwa nẽtup hap pyi Ipã'ãu ihay kahato Tu-
pana wywo aiwẽ pyi. Yt watikuap kuap i kat
som waku wato'e hawyi Tupana Pã'ãu ihay
aipy'a pyi aikotã kynkyn wa to'e hap ewy
hawyi kat som waku Tupana miky'esat ewy
toimoherep Tupana pe aiwẽ pyi. 27 Tupana

yt ahehay se kape hin i iha'at ma'ato
aipy'a kape aiwa nẽtup hap kape iha'at
kat wato'e som aipy'a pyi hap kape iha'at.
Toikuap kahato Topã'ãu pusu aipiit pywiat
hap. Topã'ãu wanẽtup hap kat som wato'e
teran hap toikuap hawyi Ipã'ãu timoherep
aimiẽtup ko'i Ai'ywot pe. Tupana Pã'ãu ni
ihay kuap Tupana wywo aimiẽtup moherep
hamo. Toikuap kahato Tupana miky'esat
ko'i hawyi ahẽtup turan toimoherep ahepe
tomi ky'esat ewywuat ko'i pyi ihay tomi
ky'esat ko'i aimi ky'esat ewy. [28] Wati ky'e
sese Tupana pote i'ewyte imiky'esat nug
haria wo watoĩ ne'en. Mi'i pote Tupana
ipotpap kahato aika wiano. Pywo ti rat
aikotã aikotã topy hu'at ahete sio waku
sio yt hap puo ipotpap kahato aika wiano.
Put'ok'e ahete aimo wepit hap sio ahatek
hap toĩne'en aika wiano kahato Tupana.
Aito Tupana toky'e haria i'ewyte imiky'esat
nug kahato haria wo pote ipotpap kahato
aipo wyro hamuat aipoi tyro hamuat waku
nug hamuat.

[29] Yt aheĩne'en i te hap e'at turan Tu-
pana aikuap ta'yn. Ta'i ainug hap e'at
e'yianmete Tupana aikuap. — Ta'i mi'iria
wyti aru Uha'yru mohey hanuaria tukup
te'en e tuwepe nimo te yt uwe i aito hap
e'at pe. Uha'yru mohey haria wo aru ati'a
tunug Uha'yru ewywuaria Ta'a tuey ke'et
ewywuaria Ta'atukywyt ewy atunug mi'iria
Uha'yru wat'yp'i wo hap ati'atunug mi'iria
e tuwepe nimo te yt uwe i aito hap e'at
pe. Uha'yru mohey haria wyti aru ati'a
tu'airo uhemiit'in sese wo e Tupana topy'a
pe nimo te yt uwe i te toĩne'en mesu wa
rote turan. [30] Pyno sa'a wy'i sese Tupana
ai'airo atipy pe. Mi'i hawyi put'ok wa to'e
ai'y wã'ĩ hap hawyi watoĩ ne'en mesuwat
yi tote hawyi wato mohey Ha'yru hawyi
Tupana aikaykay tuwe wawi towa nuaria
sese wo. Mi'i hawyi — Waku kahato uipy'a
pe uiwanẽtup hawe eweikupte'en e ahepe.
Pywo ti rat woroho'onug eiperia uha'yru'in
uhaki'yt'in sese wo e. Karãpe put'ok'e uimõ
typot hap e'at sese mesuwarote hap e'at pe
uimi mõ typot haria wo aru eweikup te'en
e. Mekewat e'at pe aikotã miit'in uimõ
typot hap ewywuat miit'in mimõtypot wo
eweikupte'en are e Tupana ahetiat yt kat i
te aheĩne'en turan.

[31] Waku kahato Tupana katu pono aiky'e
hap wywo tutunug yne aika wiano hap.
Nimo pyi mesup te i'ewyte mũki'ite te
aikai yn Tupana toĩne'en. Tupana toĩne'en
aiwy kahato hawyi yt uwe i ahewanĩkaptia
ai'akit kuap. [32] Tutum na'yn ahepe Tosa'yru
sese Tomi ky'e po'og aheha kye ra'at hamo
iku'uro aiky'e hap upi. Tupana hegyi'at
kahato. Tosa'yru po pyi mesup tutum
neran ahepe yt kat sa'up i yne yne yt kat
i te aipo piat rakat aheha kye ra'at tuwy.
[33] Koitywy Tupana to'e ahetiat — Yt kat
i sa'ag atipuẽti Uha'yru mohey haria kai
uiwa nẽtup hawe e katu pono uimi'ai roria
kahato mi'iria e Tupana. Yt kan hamo i
irania'in te'ero'e uhepe — Yt naku i kahato
Esa'yru mohey haria katu pono mi'iria ti
uimi moe waku ko'i sese e Tupana ahepiat.
[34] Tupana mimoewaku ko'i kahato aito pote
yt uwe i to'e kuap ahepe — Tupana mi'a
piheg ko'i wo aru eweikup te'en yt i'atu'e
kuap i. Yt mi'i tã hin i aru e Tupana
ahepiat. Tupana Mipo'oro Wuat'i Miit'in
Porekuat nuat iku'uro wuat'i miit'in apiheg
hap ko'i u hamo. Iku'uro hawyi tuwẽtem
gu'uro pyi miit'in moieĩne'en wuat'i e'at
piat hamo. Mio ra'yn toĩne'en atipy pe
apyk pe Tupana po ran kai imohey haria
imimo hãpyk haria moherep hamuat. Ta'i
wato mohey hawyi imimo hãpyk haria wo
watu kup te'en Tupana wanẽtup hawe. —
Waku kahato uimohey haria ko'i e yn ahepe
Tupana ahetiano irania'in me ahewanĩkap-
tia pe. [35] — Woro ho'o ky'e kahato eipe e
Aika'iwat Iesui ahepe. Yt kat i hin i aihep
kuap Aika'iwat po pyi. Ahatek hap apo
aihep kuap Aiky'e hat po pyi. Yt hin i
wato'e are. Aho'opot hap apo aihep kuap
Aipo typot Iesui po pyi. Yt hin i wato'e.
Miit'in miky ry'i ahetiat hap pupi apo ai-
hep kuap Ai'akag po pyi. Yt hin i wato'e.
Ahesy'at hap apo pupi aihep kuap Tupana
Mipo'oro Aiporekuat nuat po pyi. Yt hin i
wato'e are. Yt ahekat hin i hap apo aihep
kuap Aiky'e hat po pyi. Yt hin i wato'e.
Irania'in ai'auka teran haria pupi apo aihep
kuap Aika'iwat po pyi. Yt hin i wato'e.
Aiku'uro hap apo aihep kuap Aiky'e sese
hat po pyi. Yt hin i wato'e. [36] Ta'i yt
kat i aihep kuap Aika'iwat Aiky'e hat po
pyi wato'e katu pono mio tã e morekuat
Tawi tuwepy hawuo tomiwan me — Tu-
pana uruho'opot kahato mesuwe emohey
haria uruto pote e. Emohey haria pote
uru'auka teran haria typy'i kahato rakaria

tukupte'en mesuwe e. Yne e'at pe uru'auka
teran at e. Tupana ienuk koro hap e'at
pe urui'a tu'uka kahato uruhũria urumi'u
wo. Mi'i hap ewywuat re uruwa nĩ kaptia
urukat uru'a tu'uka hamo mesup mesuwe
Mehĩ are e morekuat Tawi tuwepy hawe
tomiwan me. 37 Pyno morekuat Tawi ewy
kahato wato py hu'at mesu wa rote ho'opot
haria ma'ato mi'i pytkai yt watoiat hin i
Aiky'e hat Iesui are katu pono Aika'iwat ti
aimoe saika kahato ai'akit hap pupi. Mi'i
hawyi Aiky'e hat Koro toĩne'en aiwywo at
ka'ap wuat'i ai'akit hap akit hamuat. Mi'i
pote ti watoĩ ne'en Ahesu rara Akag ewy.
Aikotã surara po'og hesaika rakat torania
kawiat ewywuat watoĩ ne'en mesu wa rote
yne yt naku i akit hamuat. 38 Pywo ti rat
mesup ta'yn atikuap kahato ra'yn yt kat
i hin i aihep kuap Aiky'e hat po pywiat.
Aiku'uro hawyi watoĩne'en kahato te Aheka
tuwy po pe. Aheĩne'en sa'ag kahato mesu
wa rotiat hap i'ewyte yt aihep kuap i Aiwy
po pyi hap atikuap ta'yn. I'ewyte atipy
piaria yt aipo hari kuap i Ai'a pykok hat
aiky'e hap ete. Mi'i hawyi morekuaria mesu
wa rotiaria i'ewyte yt aipo hari kuap i Aipo
typot Iesui po pyi. Pywo ti rat ahiag i'ewyte
ahiagnia wy yt aihep kuap i Tupana po pyi
katupono aiky'e wuat'i e'at pe. Ta'i ga'atpo
te mesup te i'ewyte mũki'ite watoĩ ne'en
ipo pe wuat'i e'at pe. Yt kat i hin i aipo
hari kuap aito Iesui mohey haria Aiky'e hat
Koro po pyi. 39 Ta'i yt uwe hin i mesu wa
ro tiaria tipo hari kuap aito Tupana po pyi.
I'ewyte yt uwe hin i wy mesuwat yi ywyt'ok
pypiaria aihep kuap aito Aiky'e hat po pyi.
Yt uwe hin i ga'apy puaria wy aipyhyp kuap
Aiky'e kahato hat Tupana kape Tosa'yru
Aipo typot Akag mohey haria aito pote e.
Mesuwat miwan nug hat ri Pauru.

9

1 Uiwy ria'in Iuteuria ywania uhehay
teran eiwywo uimiwan me mesuwe.
Eiperia ti uheinyt'in ko'i i'ewyte
uheyke'et'in ko'i are. Uito ti Pauru
eheywyt eikywyt sese ewy areĩne'en katu
pono aha'ase'i pot Aparãu mote. 2 Pywo pe
ti woro ho'o ky'e kahato eiperia ui'y wania
Iuteuria. Pywo ti rat woro ho'oekyi teran
eiperia yne Tupana Mipo'oro Aipo typot
Iesui kape uhepiat eimu'e hamo ma'ato
yt uimohey i eipe. Haty kahato uipy'a
piat wywo ahẽtup ehepe — Eweimohey ro
Iesui eipy'a pe Iesui ti Tupana Mipo'oro
Aipo rekuat nuat hap eweimohey ro are.
Haty kahato uipy'a pe ui'ywania katupono
yt eweimohey i te Iesui. Pywo pe ti yt
uheso hin i Tupana Pã'ãu uipy'a piat tikuap
kahato yt uheso i hap woro ho'oekyi teran
eipe torania Iesui kape uhepiat eiky'e hap
wywo are. Atikuap yt uheso i hap. Karãpe
arewa nẽtup uity ui'ywot ywania Iuteuria
kape hawyi arewak kahato uipy'a puo katu
pono haty kahato uhete hap toĩne'en uipy'a
puo. Haty hap ewywuat toĩne'en at ka'ap
uiwanẽtup hawe katupono ui'ywania uha'a
se'i'in ko'i uha'y ru'in ko'i uhaki'yt'in ko'i
uity'in ko'i ui'y wot'in ko'i yt Iesui mohey
haria hin i wo tukup te'en mote. Iuteuria
atueha kye ra'at teran hap ahaty'u kahato
uipy'a pe are. Yt uheso hin i. Tupana
tikuap kahato yt uheso hin i hap. 3 Wẽtup
e'at pe are'e Tupana pe — Pyno waku ui'a
piheg ui'y wania ehakye ra'at hamo are.
Waku areĩne'en ekuasa hano hawyi waku
uipo'oro aria wato kape ui'apiheg hano ui'y
wania ehakye ra'at hamo are. Atiky'esat
kahato ui'y wania tukup te'en emieha kye
ra'at ko'i Tupana are. Mi'i hap upi waku
uihep Iesui po pyi ui'a piheg hamuat ui'y
wania emieha kye ra'at wo tukup te'en aru
are'e sa'awy'i Tupana pe yt kat i uheso hap
wywo.

4 Meiũpe uhehay teran eiwywo ui'y wa-
nia Iuteuria etiat sehay. Sa'a wy'i sese te
mesup te ui'y wania Iuteuria tukup te'en
kahato Tupana mi'airo sese ko'i e. Nimo
te pyi ra'yn Tupana sa'yru'in ko'i ewywuat
Tupana saki'yt'in ko'i ewywuat wo tukup
te'en uru'y wania. Mi'iria ti Tupana mimõ
typot kahato tukup te'en. Mi'iria pe uru'y
wania puo sa'a wy'i Tupana timo herep
tehay miwan miat yne i'ewyte tomõ ty-
pot hap i'ewyte tẽtyhot hap. Mi'iria pe
sa'a wy'i — Woro ho'o poi tyro yne e'at
e uru'y wania pe urue'a se'i'in me. Sa'a
wy'i Tupana to'e — Woro ho'o poi tyro aru
yne e'at pe aru ui'e hap ewy e. Atunug
aru uimõ typot yat koro eipy'a setpe e sa'a
wy'i uruepe. Ta'i sa'a wy'i Tupana to'e
— Atunug aru eipiit kawiat Uimi po'oro
Wuat'i Porekuat nuat hat e urue'a se'i'in
me. Urue'a se'i'in sa'a wy'i Tupana wywo
i'atuehay kahato rakaria. 5 Urue'a se'i sese
ti mekewat Aparãu e hap het rakat i'ewyte

urue'a se'i'in ko'i ti mekewat ase'i Isaki
i'ewyte mekewat ase'i Isareu e hap het
rakat. Mi'iria ti sa'awy'i hewyry kahato Tu-
pana wywuat rakaria. Pywo ti Tupana kuap
haria akag ko'i uru'y wania sa'a wy'i tukup
te'en. Sa'a wy'i irania'in ywania eiperia
Humanu ywania ewywuaria yt tikuap hin i
Tupana sese ma'ato mi'i hap e'at pe uru'y
wania tikuap sakpo Tupana sese. Uru'y
wania saipepiat sese Iesui tuwe mo herep.
Urupiit ewywuat kahato Iesui tuwe mo
herep. Ta'i uru'y wania piit ewywuat ka-
hato Iesui piit toĩne'en. Tupana Mipo'oro
Aipo rekuat nuat ty ti Iuteu kawiat. Mi'i
pote waku watuwehum kahato Tupana ete
— Tupana watuwehum kahato ewawi katu
pono erepu'i nug hawyi ereĩne'en kahato
aipy'a setpe Ai'akag wo. Wato mõ typot En
ni wuat'i e'at pe. Waku ra'yn waku ra'yn
waku wato'e Tupana pe. 6 Sa'a wy'i Tupana
to'e urue'a se'i Aparãu ehary'i mana Sara
pe — 9 ewaty put'ok'e hawyi ara'aipok i
ewawi mana hawyi wyti aru emẽpyt ra'yn
toĩne'en e Tupana tope hawyi hupi'a ra'yn
ma'ato mana Sara iporo sese pytkai. Yt
karãpe i Tupana ti'a parap — Atunug aru
ui'e hap ewy hap ete. Mi'i hawyi 9 ewaty
hawyi ta'aipok hawyi mana Sara imẽpyt a
ra'yn. Mekewat Aparãu sa'yru Isaki tuwe
mo herep ta'yn itote imẽpyt ra'yn Tupana
e hap ewywuat. Mi'i hawyi Tupana to'e —
Isaki ti uimi'airo sese e. Isaki saipepiaria ti
uhemiit'in sese tukupte'en e. Isaki ywania
wyti aru ui'y wania mesuwat yi tote tukup
te'en aru wuat'i e'at pe e Tupana urue'ase'i
pot pe. 7 Ma'ato tukupte'en kahato Aparãu
sa'y ru'in yt Isaki kaipywiat i. Mi'iria ti
wẽtup ok Aparãu ehary'i kaipywiat tukup
te'en wy wẽtup ywania mekewat haryporia
Isitu ywania kawiat mana Sara eropat hat
mẽpyt. Mi'iria ete Tupana to'e — Aparãu
esaipepiat sese ti Sara mẽpyt Isaki e hap
het rakat are e. Uiwa nẽtup hawe Isaki yn
esa'yru sese e. Mi'i emẽpyt kawiat wyti aru
ati'a tu mo herep emiariru sem ko'i e. Isaki
sa'yru kawiat ati'a tu mo herep e'ywania
sese mesuwe mehĩ e Tupana sa'awy'i urue'a
se'i Aparãu me. 8 Mekewat ewary wẽtup
ok Sara emiit kaipyi emẽpyt re wen ma'ato
Isaki yn ni esa'yru sese uimi'airo wat'yp
sese yn ni are e Tupana. Ehary'i mana Sara
iporo rakat kaipywiat yt myhu'at hat i ra'yn
kaipywiat yn ni aru ewat'yp sese toĩne'en
mehĩ e Tupana urue'ase'i Aparãu me. 9 Mio
tã e ti Tupana uruehary Sara pe — Mũki'ite
mũki'ite 9 ewaty tokosap hawyi wyti aru
toĩne'en emẽpyt epiit sese kaipywiat tuwe
mo herep aru ui'e hap ewy e Tupana sa'a
wy'i mana Sara pe. Mi'i hawyi topy hu'at
i'e hap ewy ra'yn. Iporo sese pytkai yt
imẽpyt i rakat pytkai mana Sara tomoherep
tomẽpyt Isaki Tupana e hap ewy ra'yn.
10 Mi'i hawyi Isaki totag na'yn hawyi totat
teha ry'i Hepeka e hap het rakat. Mi'i
hawyi ihary'i hawyi hupi'a hawyi imẽpyt
ra'yn typy ok ipat rakaria ha'y ru'in tuwe
mo herep mana Hepeka pyi. 11 Ma'ato
sa'a wy'i Isaki sa'y ru'in wemo herep hap
e'yianmete Tupana to'e mana Hepeka pe
— Emẽpyt ipat rakat sa'a wy'iwuat wẽtem
yianmiat hat ti aru topy hu'at eropat han-
uat e Hepeka pe. Mi'i hawyi iyke'et topy
hu'at toywyt eropat hano Tupana e hap
ewy imiky'esat ewy tutunug. Mi'i hawyi
imẽpyt Iako topy hu'at Isaki saipepiat sese.
— Ati'airo ipat ok wat'yp'i Iako e Tupana
i'atu'y wã'ĩ hap e'yianmete. 12 Mi'i hap
tohenoi i'atuty Hepeka pe yianmete Isaki
sa'y ru'in ipat rakaria minug etiat Iako yt
kat i te wakuap nug kuap sio waku sio yt hap
e'yianmete Tupana ti'airo. Yt hewaku hap
upi i toi'airo Iako. Koitywy aito tuwepyi
te Tupana ai'airo aikaykay tuwe wawi hap.
13 Katupono i'atu'ywã'ĩ hap e'yianmete Tu-
pana to'e — Uimiky'e kahato Iako uimi'airo
kahato e ma'ato iyke'et Esau piat — Yt
uimi ky'e i kahato e. 14 — Ta'i Tupana yt
naku i i'atu'e irania'in. Yt hãpyk i kahato
katupono toi'airo Iako hawyi yt toiky'esat
i Esau i'atu'e irania'in. Yt ahewaku hap
upi i ai'airo pote yt naku i Tupana toĩne'en
i'atu'e sa'ag irania'in Iako emiari ru'in me
uruepe. 15 Yt mi'i tã hin i ti rat uiwyria'in are
katu pono waku kahato Tupana toĩne'en.
Nimo te Tupana to'e aha'a se'i Musei pe
— Areĩne'en iwese kahato rakat e. Mi'i
pote ti ati'a tue ha kye ra'at kahato miit'in
uipy'a pyi uimi'airo ko'i e. Ati'a tue ha
kye ra'at teran miit'in mote atiky'e kahato
miit uimi ky'esat ok tã e. Ati'airo miit
uhemiit no uimi ky'esat upi yt i'atue waku
hap upi i ati'airo uheropat hanuat e Tu-
pana. 16 Wẽtup ok miit ihaky'e'i uhepe rakat
atekyi uhowawi uiwepyi sio waku rakat sio
yt e. Uito ti Tupana pote atunug uimi
ky'esat ewy e. Uito Tupana pote uiwepyi

ati'a tu'airo miit'in uipy'a pyi uimi ky'esat
ewy e Tupana sa'a wy'i Musei pe. Mio tã e
hap kaipyi watikuap ta'yn yt ahewaku hap
upi i Tupana aiky'e hap ma'ato towese hap
kaipyi ahehakyera'at hap watikuap. 17 Sa'a
wy'i Tupana to'e morekuat yi Esitu piat Wa-
rau e hap het rakat pe — Uiwepyi woro'airo
morekuat no mesuwat yi tote e. Ereĩne'en
morekuat yi Esitu pe hawyi eminug yt naku
i hap ko'i kaipyi wuat'i miit'in mesu wa
rote uhet kuap haria te'e ro py hu'at. Katu
pono atimo herep kahato irane uhesaika
hap hawyi atipo re nõtem uhemiit'in Iuteu
ywania epo pyi e Tupana morekuat Wa-
rau me temiit'in ewanĩkap sese pe. 18 Mi'i
pote mesup te Tupana topy hu'at iwese
rakano tomi ky'esat ok tã ma'ato irania'in
ipy'ahak takaria pe toi'atumõpy'ahak po'og
ne'i tuwepyi tomi ky'esat ewy. 19 Mio tã
i'atu'e irania'in — Tupana ti yt naku i katu
pono tomiky'esat ewy mesuwarote tutunug
i'atu'e sa'ag. — Yt hãpyk hin i etunug
Tupana i'atu'e irania'in ipy'a heg nakaria.
Toi'a tu mõ py'ahak kahato po'og tehay wo
tuweete i'atu'e. Pyno aikotã aru toi'a tu'a
piheg tomi mõ py'ahak haria i'atu minug
sa'ag ete i'atu'e. Tupana tomi ky'esat ewy
yn inug mote yt watuwewãi kuap i Tupana
kape. Yt wati nãpin kuap i pote Tupana
katupono tomiky'esat ewywuat yn tutunug
i'atu'e irania'in. Mi'iria pe are'e — Yt ewei-
wesat sa'ag nei'o Tupana are katupono aito
yi ewywuat yi og ahemyp nug hap ewywuat
aito are i'atuepe. Mi'i hawyi Tupana ainug
ahemyp nug hat ewy. 20 Yt naku i wato'e
Tupana kape — Kat pote uinug mi'i tã Uhyt
Mimi wato'e tope. Yt naku i wato'e — Yt
uimiky'esat ewy hin i uinug wato'e Tupana
pe are. Mio tã wato'e pote wato py hu'at
aikotã yi og yt kan hamo i yt naku i ahemyp
nug hamuat rakat ewy. — Yt uinug nei'o
emiky'esat ewy wato'e sa'ag. Uinug no
Tupana uimiky'esat ewy wato'e pote wato
py hu'at yt ikahu hin i rakat yi og sa'ag
myp nug hat po pe hap ewy. Myp tutunug
hawyi yt kan hamo i topy hu'at yi og sa'ag
kawiat i pote pok'e meremo aria pe tosey
hawyi. Mi'i hap ewy kahato aitoria aiwepyi
aimiky'esat yn watiky'esat hawyi. Tupana
po pe watoĩne'en wen ma'ato yt aimokahu
kuap i tomiky'esat ewywuat. 21 Mi'i hap ewy
kamũti nug hat po pe yi og wakuat hawyi
tutunug tomiky'esat ewywuat. — Koitywy
atunug mesuwat yi og kawiat typy kamũti
e tuwepe. Wẽtup kamũti atunug miit'in
mipun eiam yt ikahu i rakat. Ma'ato wẽtup
atunug kamũti ikahu kahato rakat ui'yat
painug hamuat e tuwepe hawyi tutunug
na'yn typy kamũti yi og kawiat tomiky'esat
ewy. Typy kamũti wẽtup yi og kaipyi yn
tomi ky'esat ewy. Mi'i hap ewy ti Tupana
tunug aito tomi ky'esat ewy. 22 Ta'i kamũti
nug hat ewy Tupana ainug tomi ky'esat
ewy. Yi og sa'ag mote kamũti nug hat
ipy'ahak kahato yt tutunug kuap i kamũti yi
og sa'ag mote. Mi'i hawyi — Yt kat hamo i
mesuwat yi og to'e hawyi toipun pya to'yat
pyi. Toi'apok ta'yn tominug kamũti. Mi'i
hap ewy kahato Tupana miit'in ete tope
rup'i wywo ipotpap mi'iria wywo. Meiũran
iperup'i pot'i hawyi ipy'ahak — Pyno woro
ho'o'a piheg na'yn eipe e i'atuepe aikotã
kamũti nug hat ewy yt aimo hãpyk kuap i
hawyi. 23 Ma'ato wẽtup yi og wakuat topy
hu'at kamũti nug hat po pe hawyi hepamo
tutunug kamũti topotpap mo waku rakat
wuat'i eiam mo ra'yn. Mi'i hap ewy Tu-
pana ainug tomõtypot hamo. Ainug hawyi
miit'in te'e ra ha'at hawyi te'e ru wehum
Tupana ete. — Tupana waku rakat i'atu'e
iwese kahato mi'iria nug hap ete ihaky'e'i
kahato Tupana mi'iria ete i'atu'e. Tu-
pana eiam kahato mi'iria tukup te'en tuwe
pokuap kahato mi'iria nug hap ete i'atu'e.

24 Tupana mi'airo kahato aito. Tupana
aikaykay tuwe wawi aito Iuteuria ywania
i'ewyte irania'in aito wẽtup ywania. 25 Sa'a
wy'i Tupana ehay moherep hat Useia henoi
tomiwan me. Tupana ti to'e uhepe —
Meiũran aru wẽtup ywania pe yt uhemiit'in
sese i rakaria pe ahenoi — Eiperia ti mesup
uhemiit'in sese eweikup te'en e. Meiũran
aru irania'in ywania yt uwe miky'eria i kape
— Uimiky'eria kahato sese eiperia e Tupana
e Useia miwan me. 26 Meiũran aru aikope
aikope miit'in te'ero'e — Eiperia yt Tupana
emiit'in hin i i'atu'e hap tote aru te'e ro'e
— Eiperia ti Wuat'i E'at Piat Ieĩne'en hat
Tupana sese sa'yru'in saki'yt'in i'atu'e aru
e Useia nimuat Tupana ehay moherep hat
tomiwan 1.10 2.23 pe. 27 Mi'i hawyi Isaia
Tupana ehay moherep hat mio tã e haty wo
— Aitoria ti Isareu ywania e. I'atu kahato
aitoria aikotã yẽpe ete yi kyt i'atu hap ewy
watoĩ ne'en e. Typy'i kahato aito ma'ato
kurin kurin Tupana miehakyera'at wuaria

sese aipy'a setpe tukup te'en e katu pono
i'atuminug sa'ag yt nakuap i kahato tukup
te'en aikotã tawa Sutuma tawa Kumura yt
naku i nug haria ewy e. [28] Pywo ti rat Tupana
tunug to'e hap ewy aru ahete — Woroho'o'a
piheg kahato aru eiperia yt naku i nug
haria merep'e hap ewy yn woroho'omoma
sese aikotã nimo ati'atuwuk tawa Sutuma
tawa Kumura hap ewy e Isareu ywania pe.
[29] Ma'ato mesup yt atunug i te e. Katu
pono eipy'asetpe tukupte'en uimi'airo ko'i
uimohey hat Aparãu ewywuaria e. Mi'iria ti
yt ui'atoiat teran hin i haria e Tupana nimo
Isaia tomiwan 10.22 pe uru'ywania Iuteuria
pe.

[30] Pyno eweipo me'eg no ehewaure
uhowawi uhyt'i'in mana'in Humanu
ywania are. Sa'awy'i uru'ywania Iuteuria
yn Tupana mi'ai roria tukup te'en wen
ma'ato mesup irania'in ywania mesu wa
rotiaria waku pe tukupte'en ta'atumohey
Ha'yru hawyi. Sa'awy'i yt ta'atukuap hin
i mu'ap Tupana kapiat mi'iria i'ewyte yt
ta'atukat hin i Tupana ma'ato mesup ta'a
tumohey Iesui hawyi waku pe tukupte'en
Tupana wywo. [31] Ma'ato Iuteuria Tupana
mi'ai roria sa'awy'i wuaria Tupana ywania
sese tikat kahato mesup wẽtup mu'ap
Tupana kapiat yt Iesui upi i. Ta'atuky'esat
kahato — Waku kahato eipe e hap Tupana
wanẽtup hawiat hap. Mi'i hawyi mio tã
i'atu'e — Pyno waku watunug kahato toran
Tupana wãi'e hap ainãpin hap ko'i Musei
mienoi ko'i hawyi waku pe watoĩ ne'en
Tupana py'a pe i'atu'e kahato to'ope. Mi'i
hawyi ma'ato ta'a tuiã'ãg inug hap ete at
ka'ap hawyi yt kat i mu'ap ta'a tu puẽti
Tupana kape yt ta'atukat i Iesui mohey hap
upi hawyi. [32] Ta'atu'aparap kahato Tupana
kapiat mu'ap ete kat pote ta'atuwepyi ta'a
tuminug wakuat upi ta'atukat ta'atuwemoe
waku hap. Yt ta'atukat hin i Iesui mohey
hap kaipywiat upi ta'atuwemoe waku hap.
Mi'i pote — Watunug toran Tupana piat
aiwo'onãpin hap ko'i pote ti waku pe watoĩ
ne'en Tupana pe i'atu'e to'ope yt Tupana
e hap ewy i. Mi'i hawyi Tupana Mipo'oro
Aheha kye ra'at hat Iesui topy hu'at i'atu
py'asetpe pytkai yt ta'atusat i ta'atumoieĩ
ne'en wuat'i e'at piat rakat sese. Mi'i hawyi
Iesui topyhu'at i'atupy'asetpe aikotã mu'ap
tote nu wo py yitytek hat ewy toĩne'en
i'atuepe. Ta'a tu'a parap Iesui ete aikotã
Isaia sa'awy'i to'e miwan me hap ewy. Mio
tã e Tupana ahepe — Eiwe'eg wo o Iuteuria
tawa wato Ieru sarẽi miaria yity'ok Siãu
miaria are e. Waku mekewat Nu wato tote
eweha'a wynug yn na'yn uimõ typot yat
koro e. [33] Waku uimi'airo mekewat Nu Wato
ikahu rakat tote eweha'awynug uimõtypot
yat e. Ma'ato ta'a tu puẽti itote mekewat
Nu hawyi — Yt kan hamo i Mi'i i'atu'e yt
aimi ky'esat ewywuat hin i i'atu'e Tupana
pe hawyi Tupana Sa'yru pun haria tukup
te'en ne Iuteu ywania. Mi'i hawyi i'atu
mipun topy hu'at i'atu pu'ap tote nu ewy.
Mio karãpe Iuteu ywania ikohyewyry itote
hawyi hewo hewo kahato meiẽwat Nu Wato
ete e aikotã wata'at nu ete aipu'ap upi
wãtym muo turan hap ewy are. Mio tã
Tupana to'e hap ewy — Uwe uwe mesuwat
Nu ikahu kahato rakat ete ta'at mi'i haria
te'e ru we'auka hanuaria aru tukup te'en
e ma'ato uwe uwe mekewat Nu Wakuat
rote tuwe'yat nug mi'i hat wuat'i e'at piat
Tupana mowepit hat topyhu'at aru e Isaia
tomiwan 8.14 pe. Uito ti Pauru.

10

[1] Uheywyt'in uheinyt'in Iesui mohey
haria Yi Humanu totiaria ahẽtup haty wo
at ka'ap Tupana kape — Tupana are eti'a
tuehakyera'at ro ui'ywania ui'ewywuaria
Iuteu ywania ahẽtup kahato uipy'a pyi.
Etimoherep to Esa'yru Iesui ui'ywania pe.
Eti'a tunug no Iuteuria Emipo'oro Urupo
rekuat nuat mohey kahato hanuaria wo ui'e
wywuat haria wo are'e yn Tupana pe haty
uipy'a piat wywo. [2] Yt uheso hin i ui'y
wania Iuteuria tikuap teran kahato Tupana
wen ma'ato yt ta'atukuap i te. — Tupana
sese po'og uruimõtypot irania'in kai i'atu'e
ma'ato yt ta'atukuap i te Tupana ta'atupy'a
pe ta'atuwy ewywuat. [3] Ha'awyte yt ta'atu
mohey i Tupana kapiat mu'ap Iesui. Ta'a
tuwaure mu'ap Tupana kuap sese hamuat
hawyi mesup ta'a tukat re wẽtup mu'ap
Tupana kapiat kuap hamo e. Tupana kapiat
mu'ap pun haria ui'y wania. — Yt wati
ky'esat i En Urupo rekuat nuat hap i'atu'e
Tupana Mipo'oro Iesui pe. Ta'atunug ta'a
tu pu'ap ta'a tu wa nẽtup hawe yt Tupana
kapiat mu'ap ewywuat i. Mi'i hawyi waku
kahato urupu'ap Tupana kapiat i'atu'e ira-
nia'in me ma'ato yt pywo pe i. [4] Katu
pono ha'a wyte Tupana to'e — Atipo'oro
aru Uha'yru Eipo rekuat no e. Uwe uwe

imohey haria mi'i haria ti aru waku pe
tukupte'en uipy'a pe e nimo ui'ywania pe
wen ma'ato uru'ywania Iuteuria yt imohey
i hawyi — Ewetunug no yne yne urue'ase'i
Musei wãi'e hap hawyi waku pe eweikup
te'en Tupana wanẽtup hawe i'atu'e mesup
wuat'i ywania pe. — Atimoma ra'yn meke-
wat mu'ap e Tupana yt uwe i inug kuap
mote e. Mesup Uimi po'oro Eipo rekuat
nuat Iesui upi yn toĩne'en mu'ap uhowaw-
iat e. Yt karãpe i ehewaku hap put'ok'e
uimo wepit hamo e Tupana mesup wuat'i
miit'in me. 5 Pyno eweikuap teran mekewat
mu'ap Musei mienoi Tupana kapiat hap
pote waku eweikuap sese kat som Musei
to'e. Mio tã e tomiwan me — Ereĩne'en
neran hãpyk takat sese Tupana wanẽtup
hawe pote ewetunug at ka'ap yne yne Tu-
pana wãi'e hap Tupana etunug no e hap
ko'i e. Yt ewei'a parap hin i yne yne Tu-
pana e hap ko'i ete hawyi eweikup te'en
wakuaria wo ma'ato wẽtup ete ewei'aparap
pote Tupana mi'a piheg wo eweikup te'en
aru e Musei tomiwan me. 6 Ma'ato Tupana
tikuap kahato yt uwe i mesuwat yi totiat
toran tomiky'esat ewywuat nug kuap haria
tukupte'en. Mi'i pote Tupana tunug mu'ap
wẽtup takat tuwe wawiat Tosa'yru apiheg
hap upi. Ta'i mekewat Wakuat Miit Iesui
mohey hap kaipyi aimo hãpyk kuap. Tomi
po'oro Aipo typot nuat mohey haria pe yn
Tupana to'e — Eipe waku kahato atipuẽti
mesup uipy'a pe e. Aikotã Tupana to'e sa'a
wy'i tehay moherep haria wẽ pyi hap ewy.
Mio tã e wuat'i miit'in me — Yt pya hin i
areĩne'en eikai e. Uimi po'oro Eipo rekuat
nuat i'ewyte yt pya hin i eikai e. 7 Uhehay
i'ewyte yt pya i eikai e. Ta'i uhehay toĩne'en
na'yn eiwẽ pe ehehẽku tote e. Ta'i uhehay
toĩne'en na'yn eiwanẽtup hawe e ahepe. Yt
naku i wato'e — Tupana Mipo'oro toĩne'en
pya kahato aikai iuẽpe atipy pe wato'e.
Katu pono yt pya hin i aikai Aheha kye
ra'at hat. Yt naku i wato'e aipy'a pe —
Waku watuwat atipy kape Iesui kape hawyi
waku waterut meikowo Aipo rekuat no yt
naku i wato'e katu pono toĩne'en kahato
aipy'a setpe. Yt naku i wato'e — To'iro
wa'asyp hap kape Tupana Mipo'oro Aipo
rekuat nuat kat hamo sio toĩne'en itote
sio yi ywyt'okpype toĩne'en sio waku wate
hymut sio yt naku i mi'i tã wato'e katupono
Tupana Ehay toĩne'en mesup yt pya hin i
aikai katu pono aiwẽ pe toĩne'en kahato e.
Imohey haria piit puo toĩne'en. 8 Ma'ato
mi'i tã Tupana to'e ahepe mesup — Uhehay
i'ewyte yt pya hin i eikai e. Ta'i uhehay
toĩne'en na'yn eiwẽ pe ehẽku tote. Ta'i
uhehay toĩne'en na'yn eipy'a pe eiwanẽtup
hawe e ahepe. Mi'i tã ti ahenoi ehepiat
hap. Ta'i Tupana ehay toĩne'en eipiit pe
imohey haria eipe pote. 9 Katu pono uwe
uwe tuwemoherep towẽ pyi irania'in me —
Iesui ti Uika'iwat sese e i'ewyte topy'a pe
hawyi mio tã e — Iesui woromohey kahato
ereĩne'en gu'uro pyi hap mi'i e hat Tupana
miehakyera'at no topyhu'at e. 10 Katupono
karãpe aipy'a pe wato'e — Woromohey En
Iesui e mi'i hat pe — Waku pe eweikupte'en
wuat'i e'at pe e Tupana ahepe. I'ewyte uwe
uwe tuwe mo herep irania'in me towẽ pyi
Iesui mohey hat sese uito i'ewyte Uika'iwat
kahato Iesui e hat pe Tupana to'e — Woroe
ha kye ra'at en wuat'i e'at pe e. 11 Aikotã
miwan miat Tupana to'e sa'awy'iwuat hap
ewy — Uwe uwe to'e uhepe — Tupana woro
mohey En e hat ti aru yt karãpe i tuwe
mõti te uimohey hap ete e Tupana miwan
me. 12 Tupana to'e wuat'i miit'in me sio
aito Iuteuria ywania sio wẽtup ywania —
Uwe uwe uimohey hat uimowepit hat sese
toĩne'en sio Iuteu ywania sio wẽtup ywa-
nia e. Ta'i Kereku ywania sio ga'apy piat
ywania uimohey haria uikaykay Uha'yru
set upi pote uimiehakyera'at nuaria tukup
te'en e Tupana yne ywania pe. 13 Aikotã
miwan me Tupana to'e sa'a wy'i hap ewy
topy hu'at mesup. — Uwe uwe e uhepe —
Tupana uheha kye ra'at ro e mi'i e hat pe
mio tã are'e — Mesup ta'yn woroe ha kye
ra'at en uhyt mana e. 14 Ma'ato yt karãpe
i yt imohey i te hat hẽtup Iesui kape heha
kye ra'at hamo. I'ewyte yt ikuap i te Iesui
etiat yt uwe i henoi tope pote yt karãpe
i hẽtup Tupana kape heha kye ra'at hamo
katu pono yt toikuap i te pote. I'ewyte
yt kat i i Tupana ehay moherep hat itote
pote yt ta'a tuẽtup kuap i Tupana kape
i'atue ha kye ra'at hamo yt kat i i'atu wo'o
mu'e haria i pote. 15 I'ewyte yt wati po'oro
i wẽtup ok i'atuepe Iesui ehay etiat i'atu
mu'e hamo pote yt karãpe i ta'a tukuap
katu pono yt uwe i henoi i'atu py'a setpe
i'atu mu'e hamo Tupana etiat pote yt ta'a
tu mohey kuap i. Mi'i pote ti — Waku ka-
hato uhehay wakuat moherep haria tukup

te'en e Tupana. Ikahu kahato i'atupy ko'i
uiwa nẽtup hawe katu pono uhehay ereto
hamuat i'atupy ko'i e Tupana. Aikotã Tu-
pana to'e hap ewy — Karãpe wẽtup ok toto
uhehay moherep hamo irania'in kape uiwa
nẽtup hawe mi'i miit wakuat kahato wo
toĩne'en e. Ipy ko'i i'ewyte ikahuria ewy
te'e ro py hu'at uiwa nẽtup hawe katu pono
i'atu ko hye wyry kahato uhehay moherep
hamo pote e. 16 Sa'a wy'i Tupana ehay mo-
herep hat Isaia to'e tomiwan me — Tupana
e ati'atumu'e kahato mesuwarotiaria ehay
wo ma'ato yt ta'a tu mohey i te e. Ta'a
tukuap kahato aiwẽ pywiat pytkai yt ta'atu
pywo i ahehay etiat e Isaia sa'a wy'i. Mi'i
e hap kaipyi watikuap ta'yn i'atu kahato
Tupana ehay wakuat kuap haria mesu wa
ro tiaria tukup te'en ma'ato yt ta'a tu mo-
hey teran i haria hap watikuap. 17 I'ewyte
Tupana Mipo'oro Aheha kye ra'at hamuat
moherep hap kaipyi yn ni miit'in te'e ro
py hu'at Iesui mohey haria wo. 18 Ui'y wa-
nia Iuteuria tikuap kahato mesuwat sehay
wakuat aikotã morekuat Tawi to'e tuwepy
hawe tomiwan me hap ewy — Ta'i ui'y
wania ti Tupana ehay kuap kahato haria
e. Aikope aikope ta'atue wyry mesuwat yi
wato hap ok tã note aru ta'a tu mo herep
kahato Tupana ehay itotiaria pe e. Ui'y
wania Iuteuria tukupte'en wuat'i etama pe
Tupana ehay moherep hamo e tomiwan
me. 19 Pyno uru'y wania Iuteuria tikuap
ta'yn sa'a wy'ite mesuwat sehay wakuat
e. Mekewat urue'a se'i pot Isareu emi-
ariru ko'i ikuap kahato aikotã Musei to'e
wuat'i e'yianmete hap ta'a tukuap. Mio
tã to'e Tupana uruepe Isareu emiariru ko'i
pe — Meiũran aru wẽtup ywania tukup
te'en uimohey haria wo e. Mekewat e'at
pe mi'iria yt nakuaria i ywania eiwa nẽtup
hawiat tukupte'en pytkai uheropat kahato
haria e. Uimie ha kye ra'at ko'i wo tukup
te'en kahato mi'iria e. Mi'iria ete aru eha'y
wywi kahato e Tupana sa'awy'i uru'ywania
pe irania'in ywania yt iwe'eg nakaria i ewy
te iro pote e. Ta'i mi'iria uimie ha kye
ra'at ko'i tukup te'en irane ui'y wania sese
ewywuaria e. Mi'i atunug hawyi eweipy
hu'at ipy'ahak mi'i haria etiat rakaria wo
uhehay i'atuehay wo pote e. 20 Musei
iku'uro hawyi Tupana ehay moherep hat
Isaia put'ok'e mekewat Musei ewy te ihay
— Mio tã e Tupana uhepe e meiũran ti
aru irania'in ywania yt uikat i haria uipuẽti
ra'yn aikope aikope tukupte'en yi wato hap
ok tã e Tupana uhepe e. I'ewyte — Aremo
herep irania'in ywania pe — Yt karãpe i
eremo herep uruepe e haria pe e Tupana
Isaia miwan me. 21 Ma'ato ui'y wania Iu-
teuria kape mekewat Isareu emiariru ko'i
pe mio tã e Tupana at ka'ap — Eweĩ'ẽ
o uhowawi woro ho'o'ok hytsat reran are
at ka'ap Aparãu emiariru emiariru ko'i pe
ma'ato — Yt yt yt i'atu'e uhowawi e. Yt
uruiky'esat i yt kat i emiky'esat urutunug
neran ewei'e uhepe Isareu ywania e Tupana
sa'a wy'i Isaia miwan me. Ta'i aikaykay
kahato tuwe wawi Tupana yt nakuaria aito
pytkai. Uito Pauru.

11

1 Mi'i pote apo'are ehepe sio Tupana Iu-
teuria ky'e te sio yt sio toi'a tu pugha sio
waure'e ra'yn Iuteuria ywania kai temiit'in
kai sio yt i te are'e. Yt rat pãi toi'atuky'e ka-
hato te mi'iria e. Uito ti mekewat Iuteuria
ywania kaipywiat hat pote atikuap kahato
uruky'e hap pãi. Atikuap kahato Tupana
yt uruwaure hin i te hap. Uha'a se'i pot
ti mekewat Tupana mohey hat akag sese
Aparãu are. Pywo ti rat uha'a se'i Pesamĩ
ti Aparãu emiariru toĩne'en sa'a wy'i. 2 Yt
karãpe i aru Tupana ti'atoiat temiit'in sese
Iuteuria ywania e. Katupono toi'airo mi'iria
to'y wania wo wuat'i e'yianmete. Sa'a wy'i
Tupana ehay moherep hat Eria to'e Tupana
pe tomiwan me — Uru'y wania yt naku
i kahato e. Ta'a tunug sa'ag kahato yne
emiky'esat ko'i ete e. 3 Ta'a tu'uka kahato
emipo'oro ehay moherep hanuaria e. Yt
naku i aikope aikope emiit'in tunug emõty-
pot hamuat aikope aikope ta'atuwuk ta'atu
hũria emõtypot hamo mi'iria kape tõ'ẽ ka-
hato uru'ywania wãita'atu'e hamo e. Ta'atu
pugha emõtypot yat ko'i e. Ta'atu'a porok
yne emõtypot yat e. Ta'a tu moma teran
yne emiit emipo'oro ko'i e. Pywo ti rat
Tupana mesup ta'yn uikat kahato ui'auka
hamo e tomiwan me. Uito yn ni emiit sese
mesu wa rote areĩne'en Iuteuria py'a setpe
pote e Eria sa'awy'i Tupana pe. 4 Mi'i hawyi
Tupana tiwesat — Eria e yt en yn i uimõ
typot hat itote katu pono uhemiit'in sese
uhehay moherep haria tukupte'en ne 7000
miit itote uimõ typot haria sok yt karãpiat
i tupa naria ne'i mõtypot haria mi'iria e.
Yt ta'a tu mõ typot hin i mekewat tupana

iã'ãkap Paeu e hap het rakat. Yt en yn hin
i uimõ typot hat topy hu'at itote e Tupana
Eria pe. 5 Mi'i hap ewy Tupana to'e mesup
Isareu ywania etiat uruepe yt i'atu i wen
i'ewyte Iesui mohey haria ma'ato tukup
te'en ne Iuteuria ywania uimi'ai roria e
Tupana uruepe katu pono aho'oekyi ra'yn
uhowawi mi'i ywania kaipyi ipat'ok hit
ihaky'e'i uhepiat rakaria katupono paa'are
hawyi aho'oekyi heĩpyt uhowawi e Tupana.
6 Aho'o'airo mi'iria uhepiat i'atu ky'e hap
ete katu pono i'atue ha ky'e'i uhepiat hap
kaipyi atunug mi'iria uhemiit'in no e. Yt
i'atu minug wakuap upi hin i ati'a tu'airo
mi'iria e. Uiwepyi ati'atu'airo mi'iria uipy'a
pyi e Tupana. Mi'i hap ewy koitywy Tupana
ai'airo yt aiminug wakuap upi hin i ma'ato
tuwepyi ai'airo haty wo aiky'e haype yt
kat i i watunug wakuap pytkai ahehaky'e'i
pote. Ma'ato wakuaria aito hawyi ahewaku
hap upi aiky'e wato'e pote mi'i ti yt pywo
pe i katu pono watoĩ ne'en tewa nĩkap mo
turan hap e'at pe aiky'e. 7 Pyno Aito Tu-
pana mohey haria wato pyhu'at aiky'e hap
kaipyi hawyi Tupana mowa kuaria watoĩ
ne'en. Koitywy aimikuap mu'ap Tupana
kapiat Iuteuria ywania tikat kahato. Is-
areu ywania tiky'esat kahato Tupana piat
— Waku eipe e hap ma'ato mi'iria yt ipuẽti
i katu pono te'e ru wepyi ta'atunug Tupana
kapiat yt mu'ap i. Mi'i pytkai Tupana to'e
kahato i'atuepe — Uha'yru mohey hap upi
ro uipuẽti e ma'ato yt i'atu'e Tupana ihay
at ka'ap pytkai. Meiũran te'e ru we wau
rehik ta'yn ma'ato kurin kurin ipuẽti ui'y
wania Iuteuria kawiat. Ta'i imi'ai roria yn
ipuẽti. 8 Aikotã to'e miwan me hap ewy —
Yt yt i'atu'e hawyi — Pyno waku eweikup
te'en yt iwe'eg i rakaria wo waku eweikup
te'en ipy'a heg nakaria wo e. Pyno eweikup
te'en yt ikuap kuap takaria wo i e Tupana
Iuteuria pe. Mi'i pote mesup e'at pe e
— Iuteuria yt ikuap kuap i pywuat sehay
Iesui ehay moherep haria henoi i'atuehamo
pytkai yt put'ok'e i i'atu py'a pe. Tupana
ehay miwan miat te'e ra'a kasa hawyi teke
i'atueha py pe ma'ato yt put'ok'e i i'atupy'a
pe. 9 Yt ta'atumohey teran i rakaria Iuteuria
aikotã miwan me morekuat Tawi to'e hap
ewy — Tupana uru'ywania yt emohey teran
i pote waku etunug iheg me i'atuenuk hap
ewamiri kape hap ewy waku i'atuenuk hap
topy hu'at i'atu'auka hap e. Waku i'atu
pu'ap tote ehewãhik yi ka'a i'atu'at hamo
i'atu minug sa'ag upi i'atu'a piheg hamo e
Tawi. 10 Waku eti'a tueha py sasep mi'iria
yt emohey teran i haria pote e. Waku eti'a
tue waure ka'a hik i'atu wo'okak'i hap pupi
e. Waku myk puo yne mi'iria yt emohey
teran hin i pote e morekuat Tawi Tupana
pe tuwepy hawe. 11 Uru'y wania Iuteuria
i'aparap kahato Tupana kapiat mu'ap kuap
hap ete aikotã miit ta'at yi hot pe hap ewy
yt ihapytig i pote e. Ma'ato mi'i pytkai atu'a
parap pytkai Tupana yt ti'a tu waure hin i
— Atomog aru mi'iria e. Yt karãpe i aru
woro ho'o'atoiat ui'atoiat eipe pytkai e. Yt
eweiky'esat i eheha kye ra'at uhepiat hap
pote atum irania'in ywania yi totiaria pe.
Mi'i atunug hawyi irania'in ywania etiat
iha'y wywi rakaria wo eweikup te'en katu
pono uimie hakye ra'at ko'i wo tukup te'en
mi'iria uimẽ pyt'in ko'i wo e Tupana Iu-
teuria pe. 12 Uru'ywania Tupana piat ta'atu
poityro hap pun haria ta'atu'aparap kahato
Tupana imiium ta'atue hakye ra'at hamuat
ete. Yt ta'a tu ky'esat i hawyi ihaky'e'i
rakaria ewy tukupte'en mesuwe. Katupono
pya kahato Tupana kai tukup te'en. Uru'y
wania mipun irania'in ywania ewy topy
hu'at. Mi'i hawyi koitywy irania'in ywania
Tupana mipoi tyro wo tukup te'en aikotã
Tupana Pã'ãu kuap haria wo. Ta'atumohey
Tupana hawyi Tupana mihu'i hu'i ko'i wo
tukup te'en. Ma'ato meiũran aru Iuteuria
ywania urutoria yne Iesui mohey haria wo
urutukupte'en aru imi'ai roria ok tã aikotã
irania'in ywania mesuwat yi tote wẽtup sok
yn watu kup te'en hap ewy. Mi'i hap e'at
pe Tupana mipoityro ko'i yne miit'in. Mi'i
pote mesuwat yi yne Tupana mipoityro wo
topyhu'at. Waku kahato mi'i hap e'at topy
hu'at waku sakpo e.

13 Pyno koitywy uhehay teran eiwywo
irania'in ywania yt uru'y wania i yt Iu-
teuria i ko'i kape uhehay teran. Sa'a wy'i
Tupana uikaykay eimu'e hamo tehay mo-
herep ehepiat hamo ui'airo Tupana. Yt
Iuteuria i pe Tupana ehay moherep hat
kahato uito ma'ato Tupana ehay moherep
wẽtup ywania piat hat uito. Yt aremõti
hin i mesuwat motpap nug hamo. Waku
kahato atipuẽti ui'airo hap. 14 Yt atiwaure
i uru'y wania ma'ato ahã'ãg kahato i'atue
ha kye ra'at hap nug hamo. Ui'y wania
teha'at uiminug irania'in ywania mu'e hap

kape hawyi atiky'esat i'atue sy'at rakaria
ewy te'e ro py hu'at i'atu py'a piat Iesui
mohey hap ky'ewi yt kat i Tupana poityro
hap i'atukai pote. Ta'a tukuap irania'in
poityro hap hawyi atiky'esat ta'atukat ka-
hato Iuteuria poityro hap i'atue ha'y wywi
hap kaipyi. Mi'i hap atiky'esat kahato.
15 Sa'a wy'i — Yt uruiky'esat i En Urupo
rekuat no i'atu'e Iesui pe. Mi'i pote Tu-
pana tuwe morem i'atue wawi uru'y wania
pyi hawyi. — Pyno yt ta'a tu ky'esat i
En pote uruiky'esat En Urupo rekuat no
i'atu'e irania'in ywania Iesui pe. Mi'i pote
koitywy irania'in ywania tukup te'en Tu-
pana wy oktia wo kahato ma'ato meiũran
aru uru'y wania te'e ru we morem i ra'yn —
Uruiky'esat En Urupo rekuat no i'atu'e aru
Iesui pe hawyi — Pyno uiwa nuaria eipe e
Tupana aru i'atuepe uiwanuaria i ra'yn eipe
e. I'atupap i ra'yn Iesui upi uru'y wania.
Mekewat e'at pe aru wakuap kahato topy
hu'at mesu wa rote aikotã gu'uro pyi woro
henõtem hap waku kahato hap ewy e.

16 Pyno ahenoi teran iã'ãkap ewy uru'y
wania ete. Woroho'oium aimikoi mani Tu-
pana kape pote aimiium kaipyi topy hu'at
Tupana wano u'i. Mi'i pote Aparãu topy
hu'at aimiso'oium aimikoi aiko pywiat ewy.
Mi'i hawyi Iuteuria topy hu'at u'i mani
kaipywiat ewy. Pyno wẽtup sehay iã'ãkap
wuo ahenoi teran ehepe. Karãpe watikoi
kat ypia i'yp watum Tupana kape pote mi'i
hawyi haga ete topy hu'at Tupana wat yne.
I'yp hapo topy hu'at Aparãu ewy miaria
urue'yianmiaria uru'ywania Iuteuria tukup
te'en haga ewy. 17 Uruetama puo toĩne'en
Uriweira yp ko'i urumikoi wakuaria kahato
i'ewyte toĩne'en Uriweira yp ga'apy piat
nop sese rakaria Uriweira ran uruto'e. Mi'i
yp ewywuat kahato eiperia Humanu ywa-
nia. Uruto Iuteuria mekewat Uriweira yp
sese ewywuaria. Ha'a wy tepyi uruikuap
Tupana sese ma'ato eiperia Humanu ywa-
nia yne tupa naria mohey haria eipe. Sa'a
wy'i tewuat tupana iã'ãkap mohey haria
mesuwat yi totiat yt Iuteuria i ko'i tukup
te'en aikotã mekewat Uriweira ran yp nop
takat ewy ma'ato uruto Iuteuria yt iky'esat
i Iesui Urupo rekuat no hawyi Uriweira yp
sese yp pik'e hap ewy yp tek hap ewy
urutu kup te'en. Mi'i hawyi Tupana tipag
irania'in ywania itote haga howapy piat
ewy. Mi'i hawyi sat'e koitywy haat kahato
irania'in ywania kat pote i'ypy Iuteuria
ywania kaipyi haga ewy irania'in ywania.
18 Yt etimohit rei'o ehay wo Iuteuria ywa-
nia. Yt ereĩne'en nei'o haiwot i'atuetiat
rakano katu pono hatek hap ewy Uriweira
yp tek hap ewy tukup te'en. Yt ere'e tei'o
— Uruwehay pyi urutu wenug uruto po'og
Iuteuria kai yt ewei'e tei'o. Mio tã ewei'e
pote yt eiwe'eg hin i kat pote haga yt haat
kuap i yt i'ypy'a ete i pote katupono yt tuwe
mosat kuap i yt i'ypy'a i pote. Yt naku i
haga to'e i'ypy kape — Yt naku i en e mi'i
hap ewy yt wato'e kuap i Iuteuria ywania
pe — Yt kat hamo i eipe katu pono mi'iria
tukup te'en hapo sese ewywuat i'ypy ewy
ma'ato irania'in ga'apy piat Uriweira ypia
nop takaria ewy. 19 Ma'ato irania'in te'e
ro'e — Toitek haga sa'ag nakat mi'i hawyi
wati pehik po'og waku rakat haga totopag
itote i'atu'e sa'ag. Mi'i hap ewy urutu kup
te'en. Toihep Iuteuria haga pot'i ewy hawyi
uruto urupehik itote waku po'og nakaria
uruto pote i'atu'e sa'ag yt pywo pe hin i
i'atu'e irania'in. 20 Pywo ti toihep Iuteuria
aikotã haga watihep hap ewy ma'ato yt
i'atu minug sa'ag myi i toihep ma'ato yt
ta'a tu mohey i Tosa'yru pote. Mi'i hawyi
totopag eipe aikotã haga wati pehik hap
ewy Ha'yru mohey haria eipe pote. Yt naku
i eiwa nẽtup hawe — Uruto po'og Iuteuria
kai ewei'e eiwa nẽtup hawe. Waku po'og
paa'e wei'e — Tupana kat pote uru'airo
ewanuat po'og waku wato'e. Ta'i Ha'yru
mohey haria aito pote uru'airo waku wato'e
yn kat pote yt ahewaku hap upi i aheha
kye ra'at. 21 Ta'i yt tomohey po'og i hap
upi toihep Iuteuria haga sese ikahu rakat
pytkai toihep aikotã Uriweira yp haga sese
rakat ewywuat. Pyno eipe Uriweira yp aga
ran kahato ewywuat eweikup te'en. Pyno
Iuteuria ewy yt eweimohey po'og i pote
eipe i'ewyte eihep. 22 Iwese kahato Tupana
ma'ato towese pytkai ai'apiheg kuap meke-
wat to'y wania sese Iuteuria yt tomohey
po'og i ra'yn hawyi toi'a tuhep toi'a tu'a
piheg na'yn. Mi'i tupono eipe yt to'y wa-
nia sese i Tosa'yru mohey haria pote topy
hu'at iwese rakano ehete ma'ato meiũran
eweipun iwese hap pote yt eweimohey i
aikotã tutunug to'y wania hap ewy aikotã
haga watihep hap ewy te toihep eipe e.
23 Ma'ato meiũran aru to'y wania Iuteuria

Ha'yru mohey haria tukup te'en mote mi'i
hawyi tohytmoi i ra'yn mekewat aikotã
tomihep hap tote te Iuteu ywania tomohey
sese i ra'yn hawyi. Ta'i Tupana ti'a tu
pehik kuap kahato Iuteu ywania i ra'yn
to'yp etiat ne'i pote. Eipe yt Iuteuria hin
i. 24 Eipe ti Huma nu'in ko'i eipe wẽtup
pusu kuap haria. Eipe eweikupte'en aikotã
Uriweira yp haiwot rakat ewywuat aikotã
haga Uriweira ran ewy. Aikotã imihep haga
hawyi totopag wẽtup yp tote tomihep saipe
piano hap ewywuat. Toihep eipe haga ran
hawyi toipehik Uriweira yp sese wakuat ete
ra'yn hap ewy mekewat Uriweira he rakat
hewo kahato aimi'u wuat rakat ewy Iu-
teuria tukupte'en. Niatpo kahato watopag
wẽtup yp kaipyi haga hap wẽtup yp kape.
Watunug kuap i ma'ato niatpo kahato. Yt
niatpo hin i iwat haga te watopag hap tote
wẽtup yp kaipywiat yn na'yn haga i'ewyte
hapo pote yt niatpo i mi'i ewywuat eihep
eipe hawyi totopag Iuteuria towat to'yp ete
sese ra'yn hap ewy yt niatpo hin i totopag.
25 Koitywy ehepe irania'in ywania pe
atimo herep teran Tupana ehay ehepe yt
uwe mikuap i te hap. Mi'i eweikuap
hawyi yt ewei'e kuap i — Uruto po'og
we'eg haria ywania Iuteuria kawiat e hap.
Koitywy Iuteuria yt timohey kahato i
Tupana Mipo'oro Aipo rekuat nuat Iesui
i'atu py'a heg kahato rakaria pote ma'ato
meiũran aru paa'i'atu'e hawyi ta'atuky'esat
kahato imohey hap. Koitywy yt ta'a tu
ky'esat i pote — Pyno ati'a tue ha kye ra'at
irania'in ywania ta'atumohey kahato Uimi
po'oro Iesui I'atu po rekuat nuat pote e
Tupana. Meiũran aru yt uwe i eipe Tupana
Mipo'oro Aipo rekuat nuat mohey haria
hawyi yt uwe i po'og iky'esat hawyi meke-
wat e'at pe ti uimi'airoria Iuteuria i'atupap
i ra'yn imohey hap ete mi'i hap e'at pe
yt niatpo hin i tuwe hyt'ok Uha'yru mo-
hey hawe e. Katu pono mi'iria tukup te'en
Uriweira yp haga sese ko'i ewy e Tupana
ahepe. 26 Ta'i Iuteu ywania aru topy hu'at
Iesui mohey haria aikotã sa'a wy'i Tupana
ehay moherep haria te'e ro'e ta'atu miwan
me hap ewy topyhu'at aru. Mio tã e Tupana
— Meiũran aru atipo'oro Iuteuria ehakye
ra'at hat sese e. Tuwẽtem aru tawa Ieru
sarẽi yity'ok Siãu tote pyi. Tuwe mo herep
yity'ok Siãu tote hawyi toi'a tuhep ta'yn
yne i'atuminug sa'ag ko'i Iuteuria wanuat.
Yne i'atu minug ko'i yt Tupana ewywuat
ko'i i toimoweityk yne. Mekewat ase'i Iako
emiariru emiariru ko'i iminug sa'ag ko'i
toipo re ra'at yne i'atue ha kye ra'at hamuat
e Tupana. 27 Atunug aru sehay i'atu wywo
waku ui'e hap aikotã are'e atunug aru ui'e
hap ewy. Mekewat e'at ati'a tu mo weityk
yne i'atu minug uhetiat i'atu minug sa'ag
ko'i hap mekewat e'at pe e Tupana temiit
Ieremia miwan me 31.31 pe. 28 Koitywy
Iuteuria tunug na'yn Tupana ta'a tue wa
nĩkap wo katu pono ta'a tupun ne'en ne'i
yne mekewat sehay wakuat Iesui etiat. Mi'i
pote yt ati'a tue ha kye ra'at kuap i mi'iria
e Tupana mesup i'atuepe. Ma'ato yt ewei-
waure tei'o Tupana Mipo'oro Aipo rekuat
nuat mi'iria ewy. Koitywy tukup te'en ne
Tupana e hap sa'a wy'iwuat Aparãu Isaki
Iako kapiat hap ewy. Mi'i pote to'y wania
towy ria'in ne mi'iria tukup te'en Tupana
mi'ai roria. Koitywy eweipy hu'at ra'yn
Tupana wy ko'i aikotã Iako kape hap ewy.
Ma'ato to'ywania iwyria'in ne mi'iria tukup
te'en ne. 29 Aikotã to'e sa'a wy'i tomohey
sa'a wy'i haria pe mekewat Tupana ehay
moherep haria sa'awy'i sese rakaria Aparãu
Isaki hawyi ase'i Irau'in me — Meiũran aru
atunug irania'in ywania torania uimẽpyt'in
ko'i wo e. Mi'i hap ewy karãpe Tupana
to'e — Meiũran aru atunug to'e mi'i pote
tutunug. Yt uwe i wãi'e kuap Tupana kape.
Uwe toiky'esat topoityro hap ewy Tupana
mi'ai roria te'e ro py hu'at ra'yn. Mio tã
e Tupana — Woro ho'o poi tyro uiwepyi e.
Ati'atupoityro miit'in yne uimiky'esat ewy
e. Mi'i pote tutunug tuwe mi ky'esat ewy.
Yt uwe i wãi'e kuap Tupana kape. 30 Pyno
eipe wẽtup ywania ko'i yt Iuteuria ywania
i. Sa'a wy'i yt kat i Tupana miky'esat nug
haria eipe ma'ato mesup Tupana mi'a tu
ky'e kahato wo eweikup te'en. Pyno yt
woro ho'o'a piheg hin i e ehepe katu pono
uimohey haria mesup. Atum ne'en ne'i
ehepe Iuteuria poityro hap ko'i katu pono
Iuteuria yt i'atupap i uimiky'esat nug hap
ete e Tupana mesup ehepe yt Iuteuria i
pe. 31 Pyno koitywy Iuteuria yt te'e ro py
hu'at i Tupana kai ma'ato tut aru wẽtup
e'at hawyi paa'i'a tu'e. Mi'i hap e'at pe
tukupte'en haky'e'i ko'i ei'ewy tukupte'en
aru Iuteuria. Meiũran — Urueha kye ra'at
Tupana i'atu'e haria ei'ewy te'e ro py hu'at.
32 Pyno Tupana to'e wuat'i ywania pe — Eipe

torania yt uimiky'esat ko'i nug haria i e mi'i
pote ho'o wasat rakaria sese wo eweikup
te'en eiminug sa'ag py'a setpe eweikup
te'en. Eheko sa'ag po pe eweikupte'en iheg
me hap ewy. Mi'i tã e Tupana pytkai —
Meiũran wuare wo areĩne'en eiminug sa'ag
ko'i kai e. Woro ho'o ky'e haype Uha'yru
mohey haria e wuat'i ywania pe.
33 Mi'i hawyi mio tã to'e sa'awy'i Tupana
ehay moherep hat Isaia — Wakuat wakuat
kahato tig Tupana. Wakuat sese kahato En.
Urutu wa nẽtup kahato hawyi yt uruikuap
hin i ekuap hap ko'i ewe'eg hap ko'i e. Kurin
kurin uruikuap ewakuap sese hap kaipyi
ewato hap sese hap ete e. Ewe'eg hap iwato
kahato. Ekuap hap po'og wuat'i kai e. Yt
uwe i uruto aikotã etunug hap ikuap kat
pote etunug aikope aikope ewyry hap upi
e. Kat som etunug yt uwe i uruto uruikuap
yt uruikuap kuap i kahato e. 34 Aikotã to'e
miwan me — Uwe uwe mesuwat yi tote
Tupana kuap hat topy hu'at e. Yt uwe i
mesuwat yi tote Tupana nãpin kuap hat
yt uwe i pãi e Isaia miwan me 40.13 pe.
35 Ta'i Tupana yt ahepiat weteweru hat i. Yt
watunug kuap i Tupana aimiium kaipywiat
weteweru hano. 36 Katupono aikope aikope
toĩne'en kat ko'i kat ko'i sio heremo sio
yt Tupana tunug yne mi'i yt kat kawiat
i tutunug. Tuwe kaipyi tutunug yne yne.
I'ewyte yne mesuwat yi tote toĩne'en katu
pono Tupana imoieĩne'en pote. Tesaika
hap kaipyi tutunug yne tomõtypot hamuat
yne yne iminug ko'i. Mi'i pote — Urutuwe-
hum kahato ewawi Tupana uruto'e. Waku
kahato En waku kahato En uruto'e epe
Tupana. Mio tã wato'e Tupana pe are uito
Pauru.

12

1 Uheywyt'in uheyke'et'in uheinyt'in yt
ahewaku hin pytkai i Tupana aiky'e — Yt
ati'a tu'a piheg teran i mi'iria e tuwepe
ahetiat pe. Tupana mi'a tu ky'e eipe pote
ahẽtup ehepe uheyke'et'in uheinyt'in Iesui
mohey haria Tupana eiky'e pote ewetum
no eipiit tope eweikup te'en kahato imõ-
typot haria wo. Aikotã sa'a wy'i wuaria
ti'auka ta'atuhũria Tupana mõtypot hamo
hap ewy waku ewetum eipiit Tupana kape
Tupana potpap nug hamo. Waku eheĩne'en
hap imiky'esat ewy imõtypot hap yn topy
hu'at. Waku eipiit pyi tuwẽtem sehay
Tupana mõtypot hap yn Tupana ewaku
hap ok tã aikotã waku watunug hap ewy.
Aika'iwat wakuat kahato pote waku watopy
hu'at heropat sese haria wo. 2 Waku watum
aipiit Tupana kape. Yt naku i watunug
ne aikotã mesu wa rotiat Tupana yt kuap i
haria wanẽtup sa'ag hap ewy ainãpin sa'ag
ewywuat. Yt naku i watuwat i'atuehay upi
kat ko'i kat ko'i sa'ag nug hamo. Waku
po'og wato'e Tupana kape — Etihep uiwa
nẽtup hap wyi mesuwarotiat sa'ag wanẽtup
hap hawyi uiwa nẽtup hap etimo pakup
i ewat ewywuat. Uipy'a pe ui'akag me
uipiit pe uiwanẽtup hawe ereĩne'en Tupana
uipyt'at nug hano. Mi'i hawyi ewanẽtup
hap eiam mo areĩne'en neran. Mio tã
ewei'e Tupana pe pote eweikuap kuap Tu-
pana miky'esat ko'i kat som tutunug neran
hap nug hamo. Kat som imowepit hap kat
som hãpyk sese imiky'esat ewywuat hap
mio tã ewei'e Tupana pe pote. 3 Pyno uito
Pauru Tupana uipo'oro einãpin hamo. Tu-
pana hegyi'at kahato hawyi uinug eimu'e
hano mi'i pote woro ho'o nãpin eipe. Yt
naku i aiwanẽtup hawe — Uito po'og tora-
nia kai ai'e hap kape. Waku — Uito en
wato'o'ewy kahato wato'e. Katu pono aito
wẽtup ok po'og imohey wẽtup ok yt ma'ato
wẽtup sok yn aito pytkai. Mi'i pote yt ere'e
kuap i — Uito po'og eikai hap ete. 4 Aipiit ete
i'atu kahato ahaga ma'ato aipiit wẽtup yn
toĩne'en. Mi'i hawyi ahaga ko'i yt to'o'ewy
hin i aipiit miky'esat motpap nug hap ete.
5 Mi'i hap ewy kahato Iesui mohey haria
ko'i. I'atu kahato aitoria yt aiwo'o'ewy
i ma'ato wẽtup piit ewywuat yn wato py
hu'at. Iesui Tupana Mipo'oro Aipo rekuat
nuat piit ewywuat wato py hu'at mesuwe
aikotã aipiit ahaga wywo to'osat to'osat
hap yt to'o'ewy hin i pytkai. Mi'i hap ewy
wato'osat kahato Iesui mohey haria ko'i
Iesui piit ewy wẽtup piit ewy watoĩne'en.
6 Pyno wẽtup ok imohey hat pe Tupana tum
tesaika hap topotpap nug hamuat ma'ato
wẽtup ok pe wẽtup sepap hap tutum. Yt
to'o'ewy hin i tutum ahepe aimikuap ko'i
aimi sepap nug hap ko'i. Ma'ato Tupana
tum yne mi'i ko'i ahepe tegyi'at pote haype.
Tutum ne'en ne'i yt kat sa'up i. Wẽtup
ok pe tutum tesaika hap tehay moherep
hamuat. Tutum ahepe pote pyno waku wati
mo herep ihay imohey hap mywo imohey
hap ok tã. 7 Ma'ato tutum ahepe tesaika
hap teropat hap miit'in powyro hamo pote

waku watu we potpap kahato heropat nug
hap ete. Ma'ato tutum ahepe miit'in mu'e
kuap hap mi'i pote waku wati'a tu mu'e
miit'in hesaika hap wywo. 8 Ma'ato tutum
ahepe tesaika hap miit'in mowepit hamuat
miit'in arot'i potiat i'atuhep hamuat mi'i
pote eti'a tu mo wepit ro hatek takaria
ho'opot haria. Ma'ato tutum ahepe tegyi'at
hap miit'in powyro hamuat aimiium kaipyi
pote waku wato py hu'at hegyi'at kahato
mi'i hap wywo. Tupana ainug miit'in
akag wo pote waku ahemiit'in ky'e hap
wywo wati po wyro hãpyk takat ewy. Tu-
pana ainug miit'in powyro hano pote waku
watum kat ko'i kat ko'i satek takaria pe
i'atu ky'e hap wywo. 9 Karãpe wati'a tu
ky'e miit'in pote waku wati'a tu ky'e ka-
hato aipy'a pyi yt kat aheso hap wywo
i. Waku wato py hu'at haiwot rakat ewy
ma'ato yt miit'in ete i. Waku ahaiwot
rakaria ewy wato py hu'at aiminug sa'ag
hap ko'i ete. Ma'ato waku wati ky'esat
kahato waku nug hap ko'i. Yne wakuat
waku watat ma'ato yt naku i hap waku
watipun. 10 Waku wo'oky'e haria wo watoĩ
ne'en aikotã wẽtup ywania to'oky'e kahato
hap ewy. Aikotã aheinyt'in aheywyt'in
aheyke'et'in ai'ywot'in aity'in to'oky'e ka-
hato hap ewy aiwese hap wywo. Waku
wato'o ky'e katu pono Tupana Mipo'oro
mohey haria aito. Iesui eropat haria aito
mi'i pote waku watikat kahato aikotã waku
wato'omõtypot hamuat. Waku wato'e aiwa
nẽtup hawe — En ni waku. Mi'i ti waku
wato'e. 11 Yt iperup takaria ewy i waku
wato py hu'at. Waku watu we potpap at
hakup wywo. Yt ereĩne'en nei'o sẽtup e
hano. Aika'iwat eropat hat sese wo waku
watoĩ ne'en. Waku aipy'a pyi Aika'iwat
mowepit hap yn aiwa nẽtup hawe ipotpap
nug hap ete. 12 Tupana tunug aru to'e hap
ewy pãi an wato'e. Mio tã wato'e pote
aimo wepit hap topy hu'at aikotã Tupana
wepit hap ewy. Wati mohey pote put'ok'e
ahete ho'opot hap niatpo kahato hap. Mi'i
hawyi waku watoĩ ne'en mot'i aiperup i
hap wywo. Waku wahe katup tokosap aru
hap — Yt watoiat hin i imohey hap ai'e
hap wywo. Mi'i pytkai waku ahehay Tu-
pana wywo at ka'ap aikope aikope ahewyry
hap upi. 13 Waku hegyi'at rakaria wo wa-
toĩ ne'en ahekat wywo. Waku wati mõ'ẽ
ahekat irania'in me hatek takaria pe —
Iesui mohey haria eweikup te'en uruwywo
ewei'e irania'in yt aimikuap i ko'i pe pytkai.
Iesui mohey haria mi'iria pote waku mio tã
wato'e õ'ẽ haria yt uwe mikuap i ko'i pe.
14 Karãpe wẽtup ok ihay sa'ag ahete pote
waku wahẽtup Tupana ewawi — Tupana
etipoi tyro ro mesuwat uhewanĩkap uinug
neran ne tewanĩkap wuat hat wato'e. Ta'i
yt atiky'esat i i'apiheg hap wato'e Tupana
pe. Ma'ato yt naku i haiwot rakaria wo wato
py hu'at ahaty'i haty'i haria ete. Yt naku
i wate ro mo pusu mi'iria yt naku i iminug
upi. Yt naku i watu we poepyk aimo sa ty'i
saty'i haria. 15 Karãpe wẽtup ok put'ok'e
ahete iwepit kahato pote waku watu we
mo wepit iwywo. Ma'ato karãpe wẽtup ok
put'ok'e ahete tuwak ta'a rot'i hap wywo
mi'i pote waku watuwemowak iwywo. 16 Yt
naku i ipat'ok ete aiwese ipat'ok ete yt.
Karãpe put'ok'e ahete motpap hap yt aimi
ky'esat ewy i miit'in emiit minug hap ewy
pote waku watunug aimi sakup hap wywo
i'atu'akag wo wato py hu'at pytkai. — Uito
po'og mote yt naku i uipotpap aikotã miit
emiit ewy yt naku i wato'e. 17 Karãpe wẽtup
ok tunug sa'ag kahato ehete yt eweipoepyk
tei'o. Yt etunug nei'o mi'i hat ete aikotã
tutunug sa'ag hap ewy te ma'ato etipoepyk
waku puo wakuap mo. Waku watunug
yne yne yt kat i miit'in ma'at hap aikai yt
kat i aheso hap wywo. Mi'i hawyi miit'in
tikuap ta'yn yt kat i ta'atuma'at hap aikai.
18 Waku wahã'ãg yne ahesaika hap ko'i wo
miit'in iperup i kahato iwese kahato rakano
irania'in yt i'atu wese i rakaria wo tukup
te'en pytkai. Waku aito iwese rakano. Yt
naku i watu'uka irania'in wywo sehay wo
ma'ato wo'oky'e hap yn waku watikat. 19 Yt
naku i wati poepyk uhetiat yt naku i nug
haria. Uiwyria'in wẽtup ok aima'at pote yt
naku i watopyhu'at aipy'ahak. Po'og waku
wahenoi Tupana kape mi'i pote Tupana
ipy'ahak aikawiano hamo katupono mio tã
e Tupana miwan me — Ati'atukawiano yne
eipe. Eipoepyk hat uito e Tupana miwan
me. 20 Yt naku i watuwepoepyk uiwyria'in.
Tupana yt tiky'esat i kat pote to'e miwan
me — Ewanĩkap hesy'at pote ewei'a tupoi
o mi'iria e. I'atu we sa po'utui pote etum
o sapo hy i'atuepe. Mi'i etunug pote tuwe
mõti topy'ahak hap ete kat pote ewaku
hap etunug pote aikotã na'ak hawywiat
ahe'yni ywyt'ok pype aria sapuẽ hap ewy.

Mi'i hawyi imowepit hap topyhu'at i'ewyte
tuwe mõti tominug sa'ag ehetiat hap pupi.
21 Karãpe yt naku i hap ahã'ãg kahato karãpe
ahatek hap ai'akit teran pote yt naku i wa-
toiat imohey hap. Waku watu'uka kahato
ai'akit hap akit hamo. Waku wati'akit sa'ag
wakuap nug hamo kat pote wakuap nug
hap po'og hesaika sa'ag ko'i kai are uito
Pauru.

13

1 Karãpe morekuaria to'e ahepe — Etunug
no wakuap e pote waku watunug i'e hap
ewy Iesui mohey haria aito pote. Waku
watuwat i'atuehay wakuap upi are katu
pono yne aika'i waria Tupana mipag ko'i.
Yne tu'i saria i'ewyte Tupana mi'airo ko'i
tukup te'en. Ta'i aheka pitãu ko'i yne
ai'akag ko'i more kuaria ko'i ahetu'i saria
aika'iwaria Tupana mi'airo ko'i tukupte'en
ai'atu'apykok hamo. — Ta'i uhehay kaipyi
ti yne more kuaria tukup te'en atipy pe
i'ewyte yi tote e Tupana ahepe. 2 Yt naku
i watu'uka more kuaria ainãpin waku nug
hap ete. Waku aiwe'eg wo o katu pono
yt naku i watu'uka more kuaria airo hat
Tupana ete are. Watu'uka mi'iria ainãpin
waku hap ete pote Tupana mi'apiheg wuan-
uaria wo wato py hu'at. 3 Ma'ato wakuap
watunug ai'akag ko'i aipo'oro hap ewy
pote yt wato ken'ẽ hin i more kuaria sura
ra'in mupi are katu pono waku pe watoĩ
ne'en kahato more kuaria wanẽtup hawe.
Mi'i hawyi karãpe put'ok'e surara ahowawi
hawyi yt wato ken'ẽ hin i ipupi ma'ato
aiwy ok wo toĩne'en are. Ma'ato karãpe
watunug sa'ag mi'i hawyi yt naku i nug
haria wo watoĩne'en more kuaria wanẽtup
hawe. Mi'i pote wato ken'ẽ kahato more
kuaria pupi i'ewyte i'atue su ra ra'in miat
ai'a piheg hap pupi wato ken'ẽ. Pyno aito
Iesui mohey haria pote yt karãpe i wato
ken'ẽ morekuaria pupi. 4 Tupana mi'airoria
ko'i ti aiporekuat tu'isaria ai'akag ko'i pywo
ti rat Tupana ti'a tu'airo yne mi'iria aipo
wyro hamuat yt naku i nug hap pupiat
ai'apykok hanuaria toi'atu'airo aika'iwaria
ma'ato watunug yt naku i hap ko'i pote
waku watoken'ẽ kahato i'atupupi katupono
ai'apiheg kuap ta'atuesurara'in po wo are.
Pyno tu'i saria more kuaria Tupana eropat
haria ewywuaria tukupte'en kahato aipy'a
setpe are. Mi'iria ti toi'a tupag ai'a piheg
hamuat aiminug sa'ag etiat hamo. 5 Pyno yt
nakuap i ahete yt watunug i morekuaria tu'i
saria ehay pote. Watunug waku pote waku
pe watoĩ ne'en sura ra'in nywo. Mi'i pote
po'og waku i'atu wese kahato hap toĩne'en
are katu pono waku watunug hawyi yt kat
i aiwe mõti hap topy hu'at aipy'a pe aiwa
nẽtup hawe. 6 I'ewyte karãpe more kuaria
ti'a tu ky'esat sa'up ta'a tu potpap hap upi
mi'i pote waku watum i'atuepe i'atumiẽtup
katu pono i'atu potpap kahato ai'a pykok
hawe. Mi'iria i'atu potpap kahato Tupana
miky'esat nug hamuat ahetama ahe'yi wanĩ
kaptia pyhyp hamo. Mi'iria tiky'esat ka-
hato aheĩne'en hap ikahu kahato hap. Yne
minug hap ete aipowyro kahato ai'akag ko'i
mesu wa ro tiaria. 7 — Ewei'a tu mõ typot
ro pyno mi'iria tu'i saria e Tupana ahepe.
Morekuaria torania pe ehegyi'at ro ehekat
wo e mesup ahepe Tupana. Eweha'upnug o
eiwetewerу hap i'atuepiat e. Ta'atuky'esat
ta'a tu po wyro hap ta'a tu konug hamuat
ete pote waku watu we potpap i'atuko nug
hamuat e Tupana ahepe. Waku mi'i tã
watunug mi'iria mõtypot hamo are. Waku
more kuaria pe tu'i saria pe watum sa'up
katu pono mi'iria i'atu potpap kahato Tu-
pana miky'esat ewy nug hamuat aipowyro
hap ete. Waku ipotpap takaria wo watukup
te'en yne aito Iesui mohey haria aito pote.
8 Eiwetewerу hap meremo eweha'upnug e.
Yt naku i ti rat aito Iesui mohey haria watu
we te weru ne'i. Waku wẽtup yn aiwe te
weru hap mesu wa rote are mi'i ti miit'in
ky'e hap kawiat. Waku wahã'ãg kahato mi'i
nug hamo yne miit'in ete. Mi'i hawyi waku
yt kat i aiwe te weru hap. Waku wuat'i
miit'in ky'e haria wato py hu'at. Mi'i yn
waku aiwe te weru hap sese. Miit'in ky'e
kahato haria wo watoĩ ne'en pote wakuap
yn na'yn watunug i'atuepe. Mi'i hawyi
Tupana miky'esat nug haria wo wato py
hu'at miit'in ky'e haria aito pote. Yt karãpe
i wati'a parap miwan miat wãi'e hap ko'i
ete Musei mienoi ko'i ete kat pote wati'atu
ky'e kahato irania'in miit'in mote yt karãpe
i wati ma'at mi'iria. 9 Kat pote sa'a wy'i
yity'ok tote Tupana tiwan nu tote puretig.
Mi'i hawyi tutum aha'a se'i Musei pe — Yt
ereket rei'o wẽtup ok e'aito wywo wẽtup
ok ehary'i wywo e. Yt eti'auka tei'o miit e.
Yt etero'ok tei'o irania'in ekat e. Yt eheso
tei'o irania'in minug hap ete i'atu ma'at

hamuat. Yt eti'a tu ky'esat rei'o eha wo
irania'in ekat irania'in emiit e. Yt ereĩne'en
nei'o eha'ywywi irania'in ekat ete e Tupana
ainãpin tomiwan me nu tote. Mi'i e hap ko'i
waku watunug yne yne are. I'ewyte wẽtup
ainãpin hap po'og mi'iria kai toĩne'en are.
— Ewei'a tu ky'e ro irania'in eiwe ky'e hap
ok tã e Tupana. Mi'i e hap watunug mote
yne Tupana kaipywiat ainãpin hap tomi-
wan miat watunug na'yn. 10 Kat pote wati'a
tu ky'e irania'in aiwe ky'e hap ok tã mote
yt karãpe i wati'a tu ma'at reran aimi ky'e
kahato haria. Yt karãpe i wo'o ma'at haria
wo wato py hu'at Tupana piat ainãpin hap
koro — Ewei'a tu ky'e irania'in eiwe ky'e
hap ok tã e hap nug hawyi. Wo'o pot
ky'e hat wo watoĩne'en hawyi yne ainãpin
hap Tupana miky'esat ko'i nug haria wo
watu kup te'en. 11 Uimi mu'eria tawa wato
Huma piaria to'iro wati'atuky'e miit'in. Yt
naku i wo'o ma'at haria wo wato py hu'at.
Aheha kye ra'at hat Iesui tut hamuat. Yt
watikuap i kat e'at put'ok'e ma'ato mi'i
hap watikuap po'og yt pya i ga'atpo hap
kai. Po'og po'og yt pya i Aika'iwat ut hap
sa'a wy'iwuat ahepiat yt imohey i te hap
kai. Yt naku i get haria ewywuaria wo
watukupte'en hut turan. Pyno koran waku
wahe katup kahato hut hap. 12 Yt naku i
nug haria tiky'esat kahato wãtym muo yt
naku i nug hamuat hap. Ta'atuky'esat ka-
hato ti i'ypyryp wiat sa'ag nug hap ma'ato
aito yt mi'iria ewywuat i aito katu pono
aitoria wato py hu'at ihot'ok puo ieĩne'en
haria ewy are. Waku nug haria tiky'esat
kahato waku nug hap yne ehamo hamuat
Tupana mõtypot hamuat. Waku nug haria
tiky'esat kahato ihot'ok wuo wuat'i ehamo
waku nug hamuat. Mesup ta'yn wãtym
porap tokosap ta'yn uiwyria'in are. Mesup
ta'yn ihot'ok porap put'ok'e. Uimi mu'eria
Aika'iwat ut hap yt pya i at wẽtem hap
ewy ihot'ok hap. 13 Wuat'i ehamo e'at
pe turan yt uwe i inug sa'ag. Aiminug
wakuap wen yne heremo. Waku yt watu
we mõti hin i aiminug waku hap upi.
Waku wati'atoiat yne yt naku i nug hap
kat ko'i mekewat wãtym muat hairu sa'ag
nug haria wo'o pytyk pytyk hap ewywuat.
Waku wati'atu'atoiat yne kat som mekewat
mahy wemopẽ'ã hap aikotã wãtym muaria
tunug hap ewywuat. Waku wati'atoiat yne
kat som mekewat aiwary wary ahe'aito
he'aito hap. Waku miit'in hãpyk takaria
ewywuaria wato py hu'at mesuwat yi tote
are aikotã wakuap nug haria ewy. Waku
wati'atoiat yne kat som aiwu'uka hap
wo'o'ahyk hap ko'i. Waku wati'atoiat
yne kat som mekewat wo'oe ha'y wywi
hap. 14 Mi'i pote waku wati'auka aipiit
miky'esat sa'ag nug hap ko'i. Waku wẽtup
ehay kape watum aiwanẽtup hap mekewat
Aika'iwat Iesui wanẽtup hap ewywuat. Yt
naku i wati po wyro aipiit imiky'esat sa'ag
nug hamuat ete. Karãpe put'ok'e ahete
aimi ky'esat sa'ag yt naku i nug neran
hap hawyi waku meremo yt ahewaure i
howawi. Aikotã watopag ahesokpe pakup
aipiit pe aipainug hamuat hap ewywuat
waku watopag Aipo typot Aika'iwat Iesui
aipy'a pe aiwanẽtup hawe aipiit puo aimo
kahu sese hap aipainug sese hap are uito
Pauru.

14

1 Karãpe put'ok'e wẽtup ok Iesui mohey
pakup te hat yt itag i te Iesui mohey hap
ete hawyi waku — Ereke ro mehĩ mana
wato'e tope. Iesui mohey hat en mote
waku ereĩne'en uruwywo Tupana mõtypot
hamuat wuat'i e'at pe wato'e imohey pakup
i hat pe are. Waku — Ereke ro wato'e imo-
hey pakup i hat pe yt ihãite i imohey hap
ete pytkai. 2 Yt naku i wati mohit ne'i mi'i
wẽtup ok miit yt ikuap kahato i te aimikuap
Iesui etiat pytkai. Yt naku i watu'uka se-
hay wo mi'u ete kat som waku watu'u kat
som yt e hap ete katu pono imohey pakup
takaria tu'uka teran mi'u eko ete. Yt naku i
watu'uka imohey hap yt aiwo'oeko ewy hap
ete mekewat kat e'at waku wati mõ typot
Tupana e hap ete. Mi'i pote yt naku i wati
mohit Iesui mohey pakup i hat. Po'og waku
wati ky'e kahato mi'iria. 3 Yt aiwo'o'ewy
hin i mi'u eko ete katupono wẽtup ok Iesui
mohey hat i'u yne mi'u ko'i hat ma'ato
wẽtup ok yt ihaĩte i te Iesui mohey hap
ete rakat — Wãi wãi'e ne'i mi'u ko'i ete.
Mi'i hawyi mi'u u yne hat yt naku i to'e
yt i'u yne i hat pe — Yt naku i kahato en
mehĩ mana e yt etu'u yne i mi'u uru'ewy yt
naku i mio tã wato'e imohey pakup hat pe.
Katu pono — Uha'yru mohey hat en mote
waku ereĩne'en uipy'a pe e Tupana ahepe.
4 Yt naku i wati mohit irania'in Iesui eropat
haria i'atueko ete kat pote I'atu ka'iwat

koro Iesui yn ikuap waku teropat hap sio
yt hap katu pono Ta'a tu ka'iwat kaipyi yn
ta'a tu ky'esat — En ni waku rakat e hap.
Uiwy ria'in Aika'iwat tikuap kahato aimoe
saika topotpap nug hamuat hap. Aipoi
tyro kuap kahato Aipotypot koro topotpap
nug hamo. Yne tomohey pakup i haria
poityro kuap hat Iesui toĩne'en. I'ewyte
yt naku i wato'e i'u yne hat pe — Yt naku
i en katu pono etu'u yne yt urueko ewy
i wato'e. Yt naku i mio tã wato'e katu
pono Tupana to'e Tosa'yru mohey haria pe
— En ni waku kahato uiwa nẽtup hawe e
yne miit'in me sio mi'u tutu'u yne sio yt
pytkai i. [5] Pyno irania'in Iesui mohey haria
— Waku ti watimõtypot Tupana yne e'at pe
i'atu'e ma'ato irania'in Iesui mohey haria —
Wẽtup e'at yn nat po'og waku watimõtypot
Tupana i'atu'e. Ta'i yt aiwo'o'ewy hin i kat
e'at po'og waku hap ete. Pyno waku wato
mohey aipy'a pe yt heremo i kat som wato
mohey mi'i hap ete are. Waku watikuap
aiwewi kat e'at waku kat e'at yt hap Tupana
mõtypot hamuat are. Mi'i hawyi yt naku
i wati mohit irania'in mimohey. [6] Waku
kahato wati mõ typot Tupana. Mi'i pote
waku wato'e — Mesuwat e'at pe atimõtypot
teran Tupana wato'e. Yt aiwo'o'ewy hin i
aimi'u eko ko'i wo Iesui mohey haria aito
pytkai. Wẽtup ok to'e — Mesup atu'u mi'u
Tupana mõtypot hamo e. Pyno waku mi'i
ewy ewetu'u katu pono eiwehum kahato
mekewat mi'u ete Tupana kape pote waku
ewetu'u. Ewetu'u hawyi — Waku kahato
En Tupana katu pono uipoi kahato hat en
ewei'e. Ma'ato irania'in Iesui mohey haria
— Yt urutu'u kuap i mekewat mi'u mana
mehĩ i'atu'e katu pono uruwa nẽtup hawe
Tupana yt tiky'esat i urutu'u mekewat mi'u
hap i'atu'e. Mi'i haria pe waku wato'e —
Pyno waku yt ewetu'u i mekewat mi'u mana
mehĩ katupono yt eiwehum kuap i mekewat
mi'u ete Tupana kape wato'e. Mi'i pote
yt naku i ewetu'u katu pono waku wati mõ
typot Tupana ahenuk turan. I'ewyte waku
watu we mo sy'at tuereto Tupana mõtypot
hamo wato'e aiwo'ope aheko mi'u u hap
ko'i ete. [7] Yt naku i watoĩ ne'en mesuwat
yi tote aiwehay upi aimo wepit hap yn nug
hamo kat pote Aika'iwat mowepit hap kape
aiwy ria'in mowepit kape yn waku watu we
potpap are. Yt wato'o po wyro i pote yt
naku hin i watoĩ ne'en mesuwat yi tote.
[8] Uiwy ria'in waku wato'e — Yt uiwepyi
i uiwe mo wepit hamo areĩne'en neran
mesuwat yi tote ma'ato Tupana mowepit
hamuat i'ewyte miit'in mowepit hamuat
areĩne'en neran mesuwe wato'e. I'ewyte
uiku'uro hap e'at pe atimõtypot teran Tu-
pana uiku'uro hamo waku wato'e aiwo'ope
uimi mu'eria are. Mio tã wato'e pywo pe
pote Tupana wanuaria sese watoĩ ne'en.
[9] Tupana tipo'oro Tosa'yru Aiporekuat nuat.
Mi'i hawyi iku'uro hawyi tuwẽtem i gu'uro
pyi. Aika'iwat toku'uro rẽ toikuap aiku'uro
hap mi'i pote irania'in Iesui mohey haria
iku'uro rakaria Ka'iwat no topy hu'at.
I'ewyte Aika'iwat no toĩne'en i toku'uro
hawyi mi'i pote watoĩ ne'en iwywo katu
pono toĩne'en i pote tuwẽtem gu'uro pyi.
Mesup Iesui toĩne'en wuat'i ieĩne'en haria
Ka'iwat no. I'ewyte toĩne'en mesup wuat'i
iku'uro rakaria Ka'iwat nuat. Mi'i pote
aiku'uro hap toikuap kahato mesup. [10] Mi'i
pote yt naku i wato'e aiwo'ope — Uiwa
nẽtup hawe mekewat miit yt kat hamuat i
yt naku i wato'e mesuwe kat pote Tupana
yn waku aipat'ok uwe waku uwe yt hap
e hamuat are. Mekewat e'at pe wyti aru
toiho'o mo herep uwe tomohey sese haria.
Yt naku i wato'e wẽtup ok Iesui mohey hat
pe — Yt woroky'esat i kahato en mana mehĩ
wato'e. Yt naku i wati mohit aiwa nẽtup
hawe irania'in Iesui mohey haria katupono
Tupana yn aikuap sio waku sio yt hap. Mi'i
yn to'e kuap. Meiũran wyti aru yne aito
watoĩ ne'en i'am me Tupana ehay ahepiat
kuap hamuat sio waku rakat no watoĩne'en
aipy'a pe aiwa nẽtup hawe sio yt naku i
hap kuap hamo. [11] Ta'i mi'i tã to'e Tupana
miwan me — Meiũran aru yne tuwe pỹ'ã
tutuk uhowawi e. Mekewat e'at pe yne te'e
ro'e aru — En yn ni Tupana i'atu'e te'eruwe
pỹ'ãtutuk popuo e. Yt uheso hin i e. Pywo
ti rat ui'e hap ewy aru topyhu'at e. Torania
te'eruwepỹ'ãtutuk uhowawi ui'e hap ewy e.
Yne yne miit'in aru mekewat e'at pe — En ni
En yn ni Tupana i'atu'e aru uhepe e Tupana
miwan me Isaia 45.23 pe. [12] Mi'i pote torania
aito aru wahenoi Tupana pe yne yne ahetiat
kat som watunug mesuwarotiat aikotã wa-
toĩ ne'en mesu wa rote wato'e aru Tupana
pe. [13] Mi'i pote waku watoiat mekewat aiwa
nẽtup hawiat — Mekewat miit yt naku i
ai'e hap. Mi'i hawyi waku wẽtup sehay
wato'e aiwanẽtup hawe — Yt aho'o'aparap
teran i irania'in Iesui mohey haria ete e

hap waku wato'e aipy'a pe. Waku wato'e
aipy'a pe — Yt ati'aparap teran i wẽtup ok
Iesui mohey hap pun hamuat waku wato'e
at ka'ap aipy'a pe uhekatuwyria.

14 Uito ti eiwy Pauru are. Uito eiperia
wywo wẽtup piit ewy yn Iesui piit wo watoĩ
ne'en mesuwat yi tote. Uiwyria'in pywo pe
ti uiwa nẽtup hawe mi'u mesu wa rote Tu-
pana minug wakuat yne toĩne'en mi'u wo
are uipy'a pe uiwepe. Sa'awy'i yt atimohey
i ma'ato koitywy atimohey kahato. Iesui
e hap kaipyi atikuap hawyi. Ma'ato uiwy
ria'in — Yt naku i mekewat mi'u watu'u
ewei'e eipy'a pe pote yt ewetu'u tei'o are
kat pote ewetu'u hawyi eiwemõti hap topy
hu'at. Katupono — Atunug yt naku i mi'u
atu'u pote ewei'e aru eipy'a pe. Mi'i pote
yt ewetu'u tei'o eiwe mõti popuo. 15 —
Pyno waku watu'u yne wato'e pote waku
aiwe'eg wo uwe pe mio tã wato'e katupono
tukup te'en irania'in Iesui mohey haria yt
aiwanẽtup hap ewywuaria i kahato i'atueko
mi'u etiat mi'i pote — Pãi an waku watu'u
yne wato'e i'atue hamo hawyi i'atu mohey
hap mohit haria watopyhu'at i'atuwanẽtup
hawe. Po'og waku wato'e — Mehĩ mana
yt naku i watu'uka aheko mi'u ete mi'i
pote atu'u teran eimi ky'esat ewy mesuwe
areĩne'en eiwywo turan waku wato'e. Mi'i
hawyi waku watu we moe sy'at i'atueko
ewy itote. Tukup te'en wy yt imohey i te
haria. Mi'iria py'a setpe watoĩne'en turan
waku wati'a tu ky'e mi'iria i'atueko mi'u
etiat ewywuat nug hap ete watoĩne'en i'atu
wywo turan are. Yt naku i waho'o mõ
py'ahak aimi'u u hap wywo irania'in are.
Yt naku i aimi'u wo wati mõ py'ahak ira-
nia'in seko wãi'e hap ete katupono mi'iria
ehakyera'at hamo Iesui iku'uro wy. Ma'ato
watenuk kahato i'atue hamo — Yt ewetu'u
tei'o mi'i mi'u i'atu'e hap ete pote yt karãpe
i ta'a tu mohey Iesui hawyi mi'iria ma'at
haria wato py hu'at katu pono aimi'u wo
wati'atumõpy'ahak ne'i pote yt waho'oekyi
kuap i mi'iria Iesui kape. 16 Ma'ato irania'in
waku watu'u yne i'atu'e. Waku wati mõ
typot kahato Tupana aimi'u wywo i'atu'e.
Waku watu wehum kahato Tupana kape
ahenuk turan i'atu'e. Mi'i hap waku wen
ma'ato eiwe'eg wo o uwe pe mio tã ewei'e.
Katupono kat som waku pe toĩne'en aiwa
nẽtup hawe irania'in me yt naku i topyhu'at
tuereto. Mi'i hawyi aiminug wakuap topy
hu'at yt nakuat i i'atuepe. Mi'i hawyi i'atu
wa nẽtup hawe yt naku i nug haria wato
py hu'at yt kat i watunug yt naku i aiwa
nẽtup hawe pytkai. Mi'i pote waku aiwe'eg
wo kahato ahehay wywo aiminug wywo
katupono mi'i hawyi yt i'atue waure ka'a i
ahowawi yt naku i aito i'atuwanẽtup hawe
hawyi. 17 Ma'ato pywo pe ti Tupana topy
hu'at Aheha kye ra'at hat yt aimi'u u hap
kaipyi i yt ahesapo hy u hap kaipyi i. Tu-
pana topyhu'at Aiporekuat no Topã'ãu tu-
tum ahepe hawyi. Ipã'ãu yn ainug kuap to'y
wania ko'i wo. Yt aheko mi'u etiat aheha
kyera'at hap. Yt aheko i aimohãpyk kuap.
Tupana Pã'ãu yn aimo wepit kuap. Aheko
mi'u u hap ete yt aimowepit kuap i. Karãpe
aiwa nẽtup hap hewyry kahato kowo'i ko
wo'i hawyi Tupana Pã'ãu yn aimo wepit
kuap. Aheko mi'u ete e'at ete wati'atunug
yne hawyi yt kat i te aheha kye ra'at hap
are. Tupana yn ahehakyera'at kuap. 18 Pywo
ti rat are'e ehepe — Karãpe wati'a tu ky'e
irania'in aipy'a pyi Tupana Pã'ãu mimo
wepit ko'i aito pote mi'i hawyi Tupana
mowepit haria wo i'ewyte miit'in mowepit
haria wo watukupte'en mesuwarote. 19 Mi'i
pote waku watikat kahato mu'ap aiwo'o
wese hap nug hamo. Waku wato py hu'at
wo'o wese haria wo. Waku watikat kahato
mu'ap aiwo'omopoĩ'ãm hamuat are. Waku
watikat mu'ap aiwo'ope aiwo'o moe saika
Iesui ehay wo imohey po'og hamuat hap
ete. 20 Pyno Tupana wanẽtup hawe waku
watu'u yne mi'u ma'ato yt naku i Tupana
wanẽtup hawe wato py hu'at wu'uka haria
aheko mi'u u hap ete. Mi'i tã watunug mote
wati moma aiwo'o wese hap aiwo'ope. Yt
naku i watu'uka ahehay wo aimi'u u hap
aheko ete. Mi'i tã watunug mote Tupana
hũria atu'uka haria wo watoĩ ne'en hawyi
Tupana potpap moma haria wo wato py
hu'at. Po'og waku watikat kahato aiwo'o
ky'e hap. Waku wato'e Tupana pe — Uipo
wyro o miit'in ekyi ewawiat hamo mehĩ
uipo wyro kahato o katu pono yt ati'a tu
sytpok teran i emohey haria uheko mi'u u
hamo waku wato'e Tupana pe. 21 Pyno kat
som kat som waku i'atuwywuat aheĩne'en
turan waku watunug. Waku watikuap ira-
nia'in eko ko'i hawyi waku iwe'eg nakaria
wo watoĩ ne'en. I'atu mi'u hap ewy waku
watu'u i'atuehamo. Waku watu'u i'atumi'u
ipu'i u hap ewy i'atuwywo watoĩne'en nu-

ran. Yt naku i wati'atu'aparap ne'i irania'in
Iesui mohey haria yt i'atueko ewywuat i
watunug hap kaipyi. — Wãi i'atu'e mahy
u hap ete pote waku yt watu'u i. Mi'i pote
waku — Yt naku i watu'u mekewat mi'u pu'i
i'atu'e pote — Pyno waku wato'e. Yt naku
i wati'a tu'a parap ne'i irania'in aiminug
ko'i wo. 22 Waku watikuap kahato aipy'a pe
kat som waku watunug kat som yt naku
i watunug Tupana e hap mi'i hawyi waku
watunug aimi mohey ewy. Waku watikuap
kat som watomohey mi'u ete sapo hy u ete
e'at hap ete mi'i hawyi waku yt wahenoi i
irania'in me mi'i hap ko'i kaipywiat imohey
hap ete. Waku wahenoi Tupana kape yn kat
som wato mohey mi'i ete hap ma'ato aiwa
nẽtup hap to'e — Yt naku i mi'i tã etunug
e pote yt etunug nei'o mekewat epy'a piat.
Ma'ato watunug mekewat wãi'e aipy'a piat
hap pote aiwe mõti kahato hap topy hu'at.
Aipy'a piat haty hap toĩne'en — Yt naku i
nug hat uito wato'e aiwepe. 23 Ma'ato ira-
nia'in aito Iesui mohey haria haty kahato
topyhu'at aipy'a pe watu'u kat ko'i kat ko'i
hawyi. Watu we mõti ne'i aipy'a pe katu
pono aheko yt ewy i watunug mote. Mi'i
pote yt watu wehum kuap i Tupana kape
watu'u turan yt imohey hap upi i watu'u
pote. Mi'i pote waku watoiat mekewat
aiminug sa'ag ko'i yne yt watuwehum kuap
i Tupana kape hap watunug nuran mote
are. Yt Iesui mohey hap wywo i watunug
aiminug ko'i hawyi wati'aparap Tupana pe
yt wati mõ typot i Tupana aiminug wywo
pote are uito Pauru.

15

1 Ma'ato yt wato mohey kahato i seko
ko'i pote waku wati po wyro irania'in yt
aiwa nẽtup hap ewywuaria i Iesui mohey
pakup i haria. Waku wati'a tu po wyro
mi'iria Iesui mohey hap etiat i'atumoehãite
hamo. Yt naku i watu we potpap aiwe mo
wepit hap kape yn. Waku watu we potpap
kahato irania'in Iesui mohey haria powyro
hamuat hap ete. Waku Iesui mohey pakup
i haria wati'atuky'e kahato aiwese kahato
hap wywo ta'atu'aparap kahato te pytkai.
2 Po'og waku irania'in Iesui mohey haria
mowepit hano watopyhu'at. Waku watikat
irania'in Iesui mohey haria waku piat hap
are. Waku wati'atumotag neran Iesui mo-
hey hap ete irania'in. 3 Yt karãpe i Ai'akag
Iesui tuwemowepit hap kat hano toĩne'en.
Ta'i Aika'iwat Tupana mowepit hap ko'i yn
toikat. Sa'awy'i mio tã e miwan me — Sa'a
wy'i to'oky ry'i kahato eete Tupana hawyi
uipo'oro i'atue ha kye ra'at hamo. Mesup
i'atuehay sa'ag kahato topy hu'at uhete e.
Yne miit'in sehay sa'ag Tupana piat hap
topy hu'at uhete e Iesui e'yianmete miwan
me Tawi wepy hawe 69.9 pe. Mi'i hap ewy
waku po'og wati'atumowepit irania'in watu
wemowepit hap kai.

4 Uiwyria'in yne yne Tupana e hap miwan
miat sa'a wy'iwuat toĩne'en aimu'e hamo.
Pywo ti rat sa'a wy'iwuat miwan aimu'e
kahato hap topy hu'at ai'arot hap hep ka-
hato hamuat. Mi'i e hap ko'i aimoe saika
kahato imohey hap ete. Watu we mu'e
sa'a wy'iwuat miwan ete hawyi watikuap
kahato yne Tupana e hap — Atunug aru e
hap ko'i. Watikuap kat som tutunug aru
hawyi wahe katup kahato i'e hap ewywuat
e'at put'ok'e hap. Mi'i hawyi aimo wepit
kahato hap topy hu'at katu pono watikuap
waku kahato aru Tupana tunug aru ahepe
to'e hap ewy watikuap miwan sa'awy'iwuat
kaipyi.

5 Uiwy ria'in mi'i tã kahato ahẽtup Tu-
pana pe ehowawi — Uru'ywot atipy piat
En yn ni wuat'i uruwat uru'arot hap kaipy-
wiat urumo wepit hat. En yn ni urumoe
saika kuap hat yt karãpiat i ehay atoiat
uruepiat hap ete. Urunug Esa'yru mohey
haria wo pote wẽtup miit ewy yn uruwa
nẽtup hawe urupy'a pe hap ahẽtup epe. Tu-
pana urunug no Esa'yru Uruporekuat saipe
piaria kahato wo hap ahẽtup ewawi are.
Aikotã Esa'yru toĩne'en kahato mesuwe
yi tote emõtypot kahato hano mi'i hap
ewy urunug no Esa'yru ewywuat mesuwe
hap ahẽtup ewawi Tupana. 6 Mi'i etunug
mote wẽtup miit ewy uruimõ typot En
mesuwe Uru'ywot are. Waku wẽtup sehay
yn tuwẽtem uruwẽ pyi Esa'yru Emipo'oro
Urupo rekuat nuat Iesui ete are. Waku
wẽtup miit ewy yn uruehay emõtypot hap
are. Urumoe saika Epã'ãu wo urupy'a pe
hawyi emõtypot haria kahato urutu kup
te'en uimiẽtup ewawiat are.

7 Sa'awy'i karãpe wato mohey Aipo typot
Iesui hawyi meremo Tupana ainug towy
ria'in wo. Iwese kahato toĩne'en ahowawi.
Mi'i ewywuat waku meremo watunug ira-
nia'in Iesui mohey haria aiwy ria'in wo.

Waku iwese kahato rakaria wo watoĩne'en
i'atu wywo yt aiwo'oeko i pytkai. Mi'i
watunug mote meremo Tupana mõtypot
kahato hap topyhu'at mesuwarote.

8 Sa'a wy'i Tupana to'e urue'a se'i pot
Aparãu me — Meiũran aru yne ywania
mesuwat yi totiaria ati'a tu poi tyro e.
Ta'i Wẽtup emiariru emiariru topy hu'at
aru Wuat'i Ywania Porekuat no e. Mi'i
hawyi Iesui tuwemoherep mesuwe Aparãu
saipepiat sese Iuteuria py'a setpe. Mi'i
hawyi to'y wania eropat kahato hat ewy
topy hu'at. 9 Ta'i Tupana yt heso hin i
Aparãu me. Tutunug to'e hap ewy ma'ato
yt Iuteuria kape yn i Iesui tuwe mo herep
katu pono irania'in ywania kape i'ewyte
tuwe mo herep wy. Toiky'esat yne ywania
Tupana mõtypot hanuaria hap toiky'esat.
Toiky'esat yne yne ywania tikuap To'ywot
egyi'at hap. Aiwy Iesui tiky'esat aikotã to'e
miwan me sa'a wy'i hap ewy — Ui'ywot
e arehum aru uhẽku wo ewawi irania'in
ywania py'a setpyi e. Arepy aru ewawi
Ui'ywot e. Mi'i hawyi irania'in ywania
wẽ pyi eset kahu aru wemõ typot haria
wo te'e ro py hu'at e Tupana Sa'yru sa'a
wy'i sese temiit morekuat Tawi wepy hawe
miwan me 18.49 pe. 10 I'ewyte mio tã e
miwan me — Wuat'i ywania eweimõ typot
ro Tupana imowepit kahato hap ehehay
wywo e. Eweimõtypot ro Tupana mekewat
Iuteuria ywania wywo iwat i'ywania sese
wywo e. Eiwe mo wepit ro Tupana kape
ehehay wepit kahato hap wywo e morekuat
Tawi towepy hawe miwan me ahepe Saumu
72 pe. 11 I'ewyte po'og to'e morekuat Tawi
— Wuat'i ywania eweimõtypot ro Ainug hat
eipy'a pyi e. Mio tã ewei'e ro tope — Waku
kahato sakpo'e En Urupotypot Uruka'iwat
ewei'e ro Einug hat Tupana ewawi are'e
yne miit'in sem mesuwat yi totiaria pe e
morekuat Tawi towepy hawe tomiwan me
Saumu 11.1 pe. 12 I'ewyte Tupana ehay mo-
herep hat Isaia mio tã e wy — Meiũran aru
wẽtup ok miit Tupana Mipo'oro topyhu'at
mesu wa rote Wuat'i Ywania Porekuat no
e. Mi'i Miit wyti aru morekuat Tawi ywot
Iesi saipepiat sese toĩne'en aru e. Morekuat
Tawi ywot Iesi toĩne'en aikotã aria'yp ypy
pot'i ewy ma'ato Tupana Mipo'oro aru
toĩne'en aikotã mekewat aria'yp koro sese
ga'apy piat ewy e. Mekewat i'ypy kyt tuwe-
ityk ta'yn hawyi i'ypy kyt hẽtyt heremo
hawyi tuwe mo wato sese i'yp e. Mi'i hap
ewy aru Tupana Mipo'oro sese toĩne'en aru
Wuat'i Ywania Porekuat nuat Miit toĩne'en
e. Yt Iuteuria ywania Porekuat no yn
toĩne'en ma'ato yne miit'in mesuwarotiaria
Porekuat no toĩne'en aru e ti sa'a wy'i Tu-
pana ehay moherep hat Isaia tomiwan me
11.9 pe.

13 — Tupana uito ti emipo'oro Pauru
atiky'esat kahato eti'a tu po wyro ira-
nia'in ywania kape ekuap hamuat hap ete.
Koitywy i'atu'arot pot'i wywo tukup te'en.
En yn waku i'atu mo wepit kuap hanuat.
Esa'yru kape yn te'e ru wa nẽtup ta'a tu he
katup haype are. Ui'ywot mekewat ewat
wuat'i e'at piat wo'omowepit hap yn waku
etum i'atuepe. Esa'yru mohey hap kaipyi
etum no i'atuepe i'atu wa nẽtup sa'ag hap
monik hap Esa'yru mohey hap kaipyi are.
Papai etum o Epã'ãu Wakuat i'atuepe po'og
po'og yne e'at pe. Etimoe saika mi'iria
Epã'ãu Wakuat kaipyi are. Epã'ãu Wakuat
kaipyi atiky'esat ta'atu he katup Esa'yru ut
hap at ka'ap. Uru'ywot Tupana etimowepit
kahato uheywyt'in uheinyt'in tawa wato
Huma piaria.

14 Uiwa nẽtup hawe waku kahato ti
eiperia tawa Huma piaria. Uiwy ria'in
uheinyt'in kahato eiperia Iesui mohey
haria eweikup te'en mote Ai'ywot Tupana
Wakuat eiam kahato eiperia. Ta'i Tupana
kuap hamo eipyt'at ehehowapy kahato mi'i
pote woro ho'o mohey kahato eipe. Waku
eweikup te'en eiwo'o mu'e mu'e hanuaria
wo eimikuap Tupana etiat wo. Ta'i waku
kahato woro ho'o puẽti eiperia wuat'i
miit'in mu'e hamuat. 15 Pyno uito Pauru
mesuwat uimiwan ehowawiat. Uimiwan
mesuwe yt i'perup takat i einãpin hamuat
sese. Atiwan haty wo aikotã wati'atunãpin
aimẽ pyt'in haty wo hap ewy woro ho'o
nãpin eipe mesuwe. Mi'i hap uimiwan
atunug mesuwe. Waku pe atiwan katu
pono Tupana uipo'oro irania'in ywania
nãpin hamo. Tupana ui'airo mi'i hap inug
hamuat. Yt uhewaku hap upi i ui'airo
wen ma'ato uiky'e tepiat hap kaipyi yn
mote. 16 Waku kahato atipuẽti Aipo typot
Iesui eropat hano. Waku atipuẽti mesuwat
uipotpap irania'in mu'e hamuat Iesui
ehay wakuat etiat. Sa'a wy'iwuat pa'iria
ko'i iwuk miit'in hũria Tupana mowepit
hamo. Mi'i hap ewy areĩne'en Iesui mi'airo
pa'i sa'a wy'i wuaria ewywuat. Pa'i ewy

areĩne'en katu pono atomo herep kahato
sehay wakuat Iesui etiat Tupana kaipywiat.
Pa'i ewy atimo herep kahato irania'in me
Tupana e uhepiat hap ewy. Aikotã pa'i sa'a
wy'i wuaria ewy atum Tupana pe irania'in
ywania mohãpyk hamo Iesui suu hap ewy.
Mesup eiperia atum Tupana kape pa'i ewy.
Eiperia Tupana mowepit kahato haria ewy
eweikup te'en katu pono Iesui suu mikoho
ko'i eiperia. Wuat'i ywania atum Tupana
kape hawyi tuwehum kahato uimiium
ete katu pono Ipã'ãu Wakuat mimo hãpyk
ko'i irania'in tukup te'en mesup. Iesui
suu mimo waku ko'i tukup te'en irania'in
ywania mesup. Mi'i pote pa'i ewy atum
mi'iria Tupana pe hap ewy. 17 Uika'iwat
Iesui yn uheha kye ra'at hat. Mi'i yn ni
Ui'akag sese. Wẽtup ok miit ewy yn
iwywo urupotpap miit'in yne ywania ekyi
Tupana kape hap. Mi'i pote ati'a tuekyi
kuap kahato irania'in ywania Tupana kape.
Yt aremõti hin i mesuwat uipotpap ete
Tupana eropat hap ete. 18 Uipo typot no
hap upi Iesui toĩne'en kahato uikai. Ipã'ãu
ipotpap kahato uipo pyi irania'in ywania
ekyi hamo Tupana kapiat hamo. Iesui
Pã'ãu ihay kahato uiwẽ pyi tomikuap ko'i
wo. I'ewyte Iesui misepap nug hap toimo
herep kahato uipiit pyi irania'in ywania
porerokosap Tupana miky'esat nug hamuat
hamo. 19 Ipã'ãu uimoesaika kahato irania'in
ywania porerokosap tuwewawiat hamuat.
Pywo ti rat yt uhesaika hap kaipyi ma'ato
Ipã'ãu uimoesaika kahato sepap nug hamo
wuat'i ywania ehamo. Yt uwe i mikuap
mesuwat yi totiat nug hamuat ko'i tutunug
uipiit pyi Tupana Pã'ãu. Uimoesaika kahato
uhewyry tehay sytpok hamuat wuat'i tawa
puat. Uipiit yt hesaika hin i pytkai uhewyry
wuat'i yi totiat wuat'i tawa ko'i puat hamo
wuat'i y'y upi hamuat atimo herep kahato
sehay wakuat Ahehakyera'at hat Iesui etiat
wuat'i miit'in me. Ta'i mekewat tawa wato
Ierusarẽi kaipyi sa'awy'i areto yne yne tawa
puo uhewyry ihay moherep hamo. Yne
yne tawa kape areto te ihay wywo Ierusarẽi
myi tawa Ieriko kape. Yne mu'ap upi ati'a
tu mu'e torania miit'in Iesui ete Tupana
Pã'ãu uimoe saika hawuo. 20 Arepotpap
kahato yne uhesaika hap ok tã mesuwat
sehay wakuat Iesui etiat moherep hamo
irania'in ywania puo torania puo aikope
aikope Tupana Sa'yru Aiporekuat set Iesui
yt ta'a tukuap i te hap upi. Ta'i yt ati'a tu
po hari i Iesui mohey haria wẽtup ok ai'a
pykok hat po pyi are. Ati'a tu mu'e teran
yt ikuap i te haria hawyi yt ati'a tu po hari
teran hin i irania'in i'atu pot mu'eria ete.
21 Aikotã to'e miwan me sa'awy'i hap ewy —
Yt karãpiat i ikuap i te haria aru meiũran
ikuap yne. Yt karãpe i te tuwat irania'in
i'atu mu'e hamo pytkai meiũran te'e ra'a
kasa e. Yt karãpe i Tupana etiat kuap haria
aru meiũran ikuap haria wo tukup te'en e
Isaia miwan me 52.15 pe sa'a wy'i. 22 Uiwy
ria'in Humanu ywania nimo kahato ra'yn
areto teran ehowawi. Ahã'ãg hawyi ahã'ãg
i hap ewy ma'ato eweikuap ta'yn Iesui etiat
pote yt areto kuap i katu pono yt ikuap
i te haria irania'in kape yn areto teran.
23 Ma'ato mesup areto ra'yn katu pono
atomo herep yne ra'yn yne ywania pe yne
tawa tote miit'in me yne sehay wakuat Iesui
etiat yne hy upiat ra'yn mi'i rokirẽ koitywy
waku areto ra'yn ehowawi eipe Humanu'in
ara'akasa hamo. Uimiky'esat sa'awy'i hap
ewy mesup atunug na'yn. 24 Pyno ehetawa
sakpo toĩne'en mekewat yi wato Epania.
Areto teran itotiaria mu'e Iesui etiat hamo.
Mi'i haype areto ehowawi ehetawa puo.
Mi'i hap yn ahekatup. Pyno uikosap mo
ma'ato areĩne'en teran eiwywo. Woro
ho'okuap teran eipe pote areĩne'en porap
i hamuat eipy'a setpe uimi ky'esat ewy.
Waku kahato aru atipuẽti itote eiwywo.
Atiky'esat kahato eipe uipowyro mekewat
yi wato Epania kapiat mu'ap sa'up nug
hap ete. 25 Ma'ato mio koran areto tawa
wato Ierusarẽi kape. Mi'i kahu rẽ ehowawi
areto. Ma'ato sa'awy'i ati'atupowyro teran
Tupana sa'y ru'in Tupana saki'yt'in Ieru
sarẽi miaria katu pono i'atu kahato itote
Tupana mẽpyt'in ho'opot haria ihaky'e'i
kahato rakaria. 26 Mi'i pote Iesui mohey
haria irania'in ywania aikope aikope te'e
ru wa'a tunug hap tote tawa ko'i yi Mase
tunia piaria tawa yi Akaia piaria ti'atumõ'ẽ
teran ta'a tuekat ihaky'e'i rakaria tawa
wato Ieru sarẽi miaria puo Iesui mohey
haria tawa Ierusarẽi miaria powyro hamo.
27 Te'e ru we py'a pyi mi'i tã ta'a tunug —
Waku wati mõ'ẽ ahekat Ieru sarẽi miaria
pe i'atu'e te'e ru wehay pyi yt uhehay pyi
i. Mi'i ta'a tunug neran mote — Waku
eweimõ'ẽ ihaky'e'i rakaria Ierusarẽi miaria
pe are. Ta'i ewetunug o are i'atuepe. Katu

pono ti sa'awy'i ta'atumõ'ẽ kahato Tupana
ehay ahepe. Tupana ehay wywo eipoityro
hanuaria te'eropyhu'at i'ewyte yne Tupana
miium ta'atupoityro hap kaipywiat ta'atu
mõ'ẽ ehepuo wẽtup ywania eipe pytkai ta'a
tunug. Mi'i pote koitywy waku eweimõ'ẽ
ehekat Iesui mohey haria ihaky'e'i rakaria
pe are. Mi'i pote hẽto are'e i'atuepe tama
Masẽtunia piaria pe tama Akaia piaria pe
Iesui mohey haria. 28 Mi'i hawyi aikope
aikope i'atu wa'a tunug hap tote tuereto
ta'atu'atunug ta'atumiium ko'i mi'i hawyi
ta'atuium uruepe — Etioto ro Ieru sarẽi
kape i'atu'e mi'i pote areto i'atumiium ko'i
wywo. Put'ok'are itote hawyi atimõ'ẽ yne
ihaky'e'i rakaria pe. Mi'i hawyi i'atumiium
ok tã atum yne Iuteuria Iesui mohey haria
itotiaria pe. Mi'i atimõ'ẽ yne hawyi atoiat
yne itotiaria pe hawyi areto Ierusarẽi myi
tawa Epania kape eitok puo eikuap hamo.
29 Put'ok'are eipy'asetpiat hawyi atiky'esat
kahato Aika'iwat Iesui aipoi tyro kahato
hap. Atikuap ta'yn uipy'a pe meiũran
wuat'i ai'atupoityro itotiat hamuat tegyi'at
hap wato hap ok tã hawyi waku kahato
ra'yn.

30 Uiwyria'in tama Humanu piaria ahẽtup
kahato ehupi uheinyt'in uheywyt'in
ewehẽtup yne eipy'a pyi haty wo uipo
wyro hamuat Tupana pe — Etipo wyro
Pauru hewyry hap upi ewei'e o. Etimõ
typot Esa'yru Emipo'oro Uruporekuat nuat
Pauru ehay kaipyi Pauru minug kaipyi
ewei'e o Tupana kape. Ta'i atikuap uiky'e
Tupana Pã'ãu kaipywiat ehepiat hap mi'i
pote ahẽtup ehepe ewehẽtup o Tupana
kape uipo wyro hap. 31 Uiky'e eipe pote
ehẽtup o Tupana pe — Etipo wyro kahato
o Pauru katu pono yt Iesui mohey haria i
Iuteuria ti'auka teran haype. Mi'i tupono
etika wiano kahato i'atu py'a setpiat turan
toĩne'en ewei'e o Tupana pe. I'ewyte
mekewat aimiium ereto hap ete etipowyro
o Pauru Tupana. Eti'a tu po wyro o Iesui
mohey haria mekewat Pauru miium ta'a
tuepiat sat ta'a tu wehum wywuat hamuat
ewei'e o Tupana pe yt ta'atusat i irania'in
ywania te'e ru we mõti ta'a tumiium yt
ky'esat i hap ete. 32 Mi'i eimiẽtup ok
tã Tupana tunug yne ra'yn hawyi uimo
wepit hap topy hu'at uhowapy mekewat
Tupana wepy hap ewywuat. Mi'i hawyi
areto ehowawi uimowepit Tupana piat hap
wywo. Mi'i hawyi areĩne'en eiwywo hawyi
po'og uiwepit aiwo'oky'e aiwo'o wese hap
itote pote.

33 Tupana ereĩne'en kahato o Huma
nu'in wywo Esa'yru mohey haria itotiaria
powyro hamo ereĩne'en. Iwese rakaria wo
yne o etunug mi'iria katu pono En wo'o
wese hap hanuaria nug hat kahato. Etunug
o mesuwat uimiẽtup ewy Tupana are'e
mesuwe eikawiano. Uito Pauru.

16

1 Atipo'oro ehowawi wẽtup hary poria
Iesui mohey hat kahato. Mi'i ti aheinyt
mana Wepi. Iwepit kahato mana Wepi
wakuat kahato Iesui mohey hat sese. Mi'i
ti ipotpap kahato tawa Sekeia totiaria Iesui
mohey hap tote i'atuwa'atunug hap howare
totiat hat. Mi'i atipo'oro ehowawi meiũwat
mana Wepi. 2 Aikotã Iesui kape — Ereke
o eiwese hap wywo hap ewy o — Ereke
ro ewei'e mana Wepi pe aikotã Tupana
mẽpyt'in ewywuat eweikup te'en pote ei-
wese tuete. Topo wyro hap toiky'esat
eikaipyi mi'i o ewetunug tope imiky'esat ok
tã. Mana Wepi ti mesuwe uipowyro kahato
i'ewyte uiwy kahato topyhu'at i'ewyte toi'a
tu po wyro kahato mesuwiat Iesui mohey
haria. I'atu kahato mesuwarotiaria wy ok
wo topyhu'at mana Wepi. Wakuat kahato
uipotpo'oro mi'i.

3 Pyno kuekatu atipo'oro mana Pisira
he'aito Akira kape uipo wyro Aipo typot
Iesui eropat hap etiat are. 4 Sa'a wy'i
sese mi'iria uipo wyro kahato. Wẽtup
e'at pe tõ'ẽ tõ'ẽ kahato miit'in ui'auka
hamuat wen ma'ato uhyt Akira iwary Pisira
uheha kye ra'at uhewa nĩ kaptia po pyi. —
Uru'auka teran mote waku ma'ato yt naku
i ewei'auka Pauru i'atu'e wanĩ kaptia pe
arepopy pytkai. Mi'i hap upi uheha kye
ra'at uhyt Akira mana Pisira. Mi'i ete yne
Iesui mohey haria yne ywania aimẽpuo
aimẽpuo te'eruwa'atunug hap ok tã te'eru
wehum Tupana pe mehĩ Akira mana Pisira
ete. Mi'iria kape atipo'oro uhekue katu.
5 I'ewyte atipo'oro uhekuekatu Iesui mohey
haria mehĩ Akira mana Pisira yat piaria
wa'atunug haria kape.

I'ewyte atipo'oro uhekue katu uhe-
wakuap uiwy sese mekewat mehĩ Epenetu
kape. I'atu kahato mio Iesui mohey haria
tawa Asia pe yi Asia pe ma'ato uiwy
Epenetu torania mi'iria e'yianmete topy

hu'at Iesui mohey hano tawa Asia piaria
kai. Mi'i inug yianmete Iesui Topo rekuat
no. 6 Uhewaku hap atipo'oro mekewat
mana Maria pe eheropat hap ete ipotpap
kahato rakat kuekatu atipo'oro mi'iria pe
mi'i pe. 7 Sa'a wy'i toĩne'en typy ok ui'y
wania Iuteuria wo'o pyhik hawe wẽtup
ok Ãtu niku wẽtup ok Iunia. Mi'iria Iesui
mohey haria ahe'yianmiat haria kahato
mi'iria Iesui potpo'o roria mikuap kahato
ko'i. Mi'iria kape uhewaku hap kuekatu e
hap atipo'oro. 8 I'ewyte atipo'oro kuekatu
sese mekewat uiwy sese mekewat mehĩ
Ãpiatu kape. Iesui urumo wehik kahato
wẽtup miit ewy yn uruto py hu'at. Uiwy
kahato mi'i Iesui mohey hat pote. 9 Etum
uhekuekatu mehĩ Upanu pe Aika'iwat Iesui
eropat uruwywuat hat kahato mi'i. Uhekue
katu sese atipo'oro uiwy sese Etaki kape.
10 I'ewyte atipo'oro kuekatu kahato aiwy
Apere kape. Mi'i ti toku'uro hap kapiat
Aika'iwat mohey hap — Yt atoiat i e hat.
Sa'a wy'i ta'a tu hã'ãg ihep imohey hap
kaipywiat hap ma'ato yt ta'a tuhep kuap
i. Kuekatu mehĩ Aritũ puru yat piaria
kape ati'a tue waku. 11 Arehum kahato
uhehay wo i'ewyte mehĩ Erotiãu kape mi'i
ti Iuteu ywania ui'ewy. I'ewyte kuekatu
atipo'oro Nasisu kape i'ewyte ha'y ru'in
Iesui mohey haria kape. 12 Ati'a tue waku
teran mehĩ Tiwena I'ewyte Tiwosa. Mi'iria
aheropat kahato Aipo typot potpap nug
hap ete. Yt atiwaure i aiwy mana Pesĩte
Aipo typot potpap ahyt nug hat. Mi'i
ti Aipo typot eropat hat kahato. 13 Mi'i
hawyi haika'at mehĩ Huwu kape sepap nug
hap ewy Aika'iwat potpap nug hap ete
ipotpap i'ewyte ety kape atipo'oro uiwy
Huwu kuekatu. Waku kahato ety are. Uity
ewywuat kahato mi'i topy hu'at uipy'a pe
are. Ta'i uipo wyro kahato ety aikotã uity
sese hap ewy uipo wyro are. 14 — Tupana
are etipoityro uiwyria'in kuekatu atipo'oro
mehĩ Asikitu kape mehĩ Wẽkũte kape aiwy
Ema kape mehĩ Patũpa kape mehĩ Eme
kape i'ewyte yne Iesui mohey haria i'atu
wywuaria kape atipo'oro yne kuekatu. 15 Yt
atiwaure teran hin i uhekue katu po'oro
ewawiat hap mehĩ Wiro ruku are. I'ewyte
mana Iuria kape i'ewyte mehĩ Nereu kape
i'ewyte inyt kape i'ewyte uhehay atipo'oro
ewawi uiwy Urĩpa kape i'ewyte yne i'atu
wywuat ieĩne'en haria Tupana Sa'yru
emiit'in ko'i kape kuekatu atipo'oro.
16 Karãpe put'ok'e wẽtup ok Iesui mo-
hey hat sese ahowawi pote waku iwese
kahato rakat howawiat hano watopyhu'at.
Waku ahehay wese kahato iwywo waku.
Waku wati wesat — Waku aiwy ria'in Iesui
mohey haria sese. Ta'i waku wati'a hi'y
pysat aimẽpuo aimẽpuo Iesui mohey haria
te'e ru wa'a tunug hap kaipyi ta'a tu po'oro
ehowawi ta'a tue kue katu eipe Humanu
ywania kape mesuwepyi.
17 Tukup te'en Iesui mohey ran haria
ma'ato mesuwat yi tote yt naku i rakaria
katu pono wo'oehay uka teran sehay wuat
haria tukupte'en. Ta'i mi'iria ta'atupat'ok
pat'ok teran kahato aito hap ta'atuky'esat
kahato. Mi'iria aimo'a kag'aia ta'a tuehay
wuat hap ta'a tuehay wo. Yt Iesui ky'e
hap kaipyi i ma'ato wẽtup mohey hap kape
wẽtup sehay kape aimo'a kag'aia teran.
Typy mohey hap nug hamo yt Aimimohey
Iesui ewy i ta'a tu mo herep yt aimi mohey
sehay yt ewy i yt aimu'e hap sa'awy'i wuat
Iesui potmu'eria piat yt aimu'e hap ewy i
aimu'e. Yt naku i. Uiwyria'in karãpe mi'iria
ewywuaria put'ok'i'atu'e eipy'asetpe ehep-
iat Iesui mohey hap nug kowo'i ko wo'i
hanuaria eiwe'eg wo o mi'iria pupi. Mi'iria
put'ok'i'a tu'e turan waku eweikuap mer-
emo i'atuepiat eima'at reran hap hawyi yt
eweiwat i i'atuehay upi. — Urumu'e ro uhyt
mana yt ewei'e tei'o i'atuepe. I'atuehay
pupi eweiken'ẽ o. Uiwy ria'in Iesui mohey
haria eipe pyno woro ho'o nãpin haty puo
yt eweipo me'eg tei'o ehewaure ka'a wo'o
pat'ok pat'ok Iesui mohey haria etiat i'atu
mo'a kag'aia hap kaipy wiaria kape. 18 Katu
pono wo'o pat'ok pat'ok haria yt Aika'iwat
Iesui eropat haria i hin i. Ta'i yt Aika'iwat
Iesui upiat hin i aimo'a kag'aia hamo. Ta'i
mi'iria tõ'ẽ tõ'ẽ ahowawi katu pono ta'a
tu ky'esat kahato aito ta'a tue miit'in no
haype sa'ag nug hamuat ai'u hamo tõ'ẽ.
Mi'i pote eiwe'eg wo o pyno i'atuehay sese
kahato mi'iria wẽtup sehay ete aima'at ta'a
tuehay iwese rakat nuat hamo — Yt uwe
i po'og ikahuria eipe kawiat haria i'atu'e
ahepe ma'ato yt pywo pe i aima'at reran
haype. I'atuehay upi mekewat hira karia
wanẽtup hap ewywuaria meremo tuwat
kahato i'atuehay upi. Mi'i pote uipy'a
pyi are'e — Eiwe'eg wo o eima'at tet pupi
eipat'ok hamuaria ne'i pote ahekat ky'ewi

aima'at haria mi'iria. [19] Ma'ato eiperia yt
irania'in ekat ky'ewi i miit'in mu'e han-
uaria mi'iria ewywuaria hin i. Ta'i aito
sehay wakuat Iesui etiat yn aiwẽ ete. Ta'i yt
kat i wẽtup sehay kowuat kowuat hap upi-
aria aito. Aito ti wẽtup mohey hap yn aikai
Iesui mowepit hap yn aikai waku. Mi'i pote
uimowepit kahato eipe. Eipe Iesui ehay up-
iaria Humanu ywania katupono yt miit'in
piit ky'ewi eweimu'e Iesui hũria. Waku
kahato. Pyno waku watopyhu'at waku nug
hap sepap nug haria wo. Waku watikuap
yn wakuat ko'i we'eg haria ewy. Ma'ato yt
naku i watopyhu'at yt ikuap i hat ewy sio
waku sio yt aikotã aimẽpyt'in yt ikuap i te
haria ewy aikotã — Waku atunug yt naku i
mig'i wo mesup e haria ewy yt naku i wato
pyhu'at i'atuehay upi. Waku watuwewãi yt
naku i nug hap ko'i ete Iesui esurara'in ewy
waku. [20] Pyno Tupana aiwa nẽtup kowo'i
ko wo'i hap monik kahato hat topy hu'at
aiwa nẽtup hawe. Waku ahewaure kahato
Tupana kape. Mi'i watunug mote aimo
wese kahato hap topyhu'at aiwo'ope. Waku
aiwo'o ky'e hap upi watu'uka te at ka'ap
ahiag ete. Mi'i watunug mote meiũran yt
pya hin i ra'yn hap e'at pe Tupana ti'akit
sese ra'yn ahiag aipy wo toi'aporok ahiag.
Ta'i aipy wo aru toi'akit ahiag akag aikotã
wati'akit moi akag ewy e.

— Uipo typot Iesui ereĩne'en kahato ro
emiit'in Humanu ywania wywo. Ereĩne'en
hegyi'at kahato itotiaria piat hano.
Ereĩne'en egyi'at i'atu ky'e hap wywuat
wywo hap ahẽtup epe Iesui pe ehepiat.

[21] Uha'yru Timoteu ipotpap kahato uiwy
wo mesuwe. Kuekatu toipo'oro teran
ehowawi — Aikotã sura ra'in timõ typot
ta'a tu'akag hap ewy ta'a tu wehum hap
wywo hap ewy arehum ehowawi e Timoteu
ehepe. Tupana potpap nug haria mesuwe
ui'ywania Iuteuria kawiat ui'ewywuaria —
Woro ho'o ky'e kahato eipe woro ho'o mõ
typot eipe i'atu'e ehepiat. Aiwy Irusiu mio
tã e mi'i hawyi mehĩ Iasãu i'ewyte mekewat
aiwy Sosi patu tipo'oro teran mi'i e hap
ehowawi.

[22] Mesuwat uipot po'oro iwan nug hat
topo wywuat hat uiwẽ pywiat aiwy uhyt
Tesiu e hap het rakat i'ewyte toipo'oro
teran kuekatu e hap ehowawi. — Pyno
uiwy ria'in Tupana Mipo'oro Eipo rekuat
nuat Iesui piat ei'atupoityro hap atipo'oro
ehowawi atiwan mesuwe uito Pauru e hap
wan nug hat Tesiu uito toran are.

[23] Uito Pauru mesup areĩne'en mehĩ Kaiu
yat pe areket mesuwe. Iesui mohey haria
te'eruwa'atunug mesuwe mehĩ Kaiu yat pe.
Pyno uipowyro hat Kaiu i'ewyte toipo'oro
teran kuekatu e hap ehowawi. Wẽtup
ok mehĩ Eratu tipo'oro kuekatu ehowawi.
Aiwy Eratu ti toĩne'en mesuwat tawa pe
morekuat ekare'en apykok kuap hat miit'in
miat imõ'ẽ kuap hat.

[24] — Uika'iwat Iesui eti'atuky'e kahato o
emiit'in yi Humanu totiaria are'e mesuwe
eti'atuky'e hap upi eti'atupoityro o mi'iria
egyi'at hap ok tã are'e mesuwe Iesui pe.

[25] Pyno to'iro watimõtypot Tupana ahe-
hay wo — Tupana En ni wakuat kahato
waku wato'e. Ikahu kahato ewakuap
uruto'e. Urumoehãite kuap kahato Esa'yru
sese mohey hap ete uruto'e. Ehay wakuat
Esa'yru etiat wo Uruporekuat etiat Emimo
herep ete urumoehãite kuap kahato uru-
motag kuap kahato Esa'yru mohey hap ete
uruto'e. Nimo te Esa'yru yt put'ok'e i
te mesuwat yi tote turan ehay moherep
haria urue'ase'i'in timoherep kahato yian-
mete Esa'yru Iesui etiat ta'atu miwan me
waku wato'e. Aikotã sehay mig'i wuat
ewy ta'atumoherep uruepe ma'ato yt her-
emo kahato i aikotã mesup e'at hap ewy
uruto'e Epe Tupana. Esa'yru e'yianmete
ta'atumoherep yne Esa'yru ete yn uruto'e.
Put'ok'e hawyi urumoe hãite hanuat ka-
hato. Mi'i miwan kaipyi Esa'yru mohey
uruepiat hamo uruto'e. Urupowyro kahato
emohey hap ete uruto'e. [26] Mekewat miwan
pywuat sehay etiat yianmiat Tupana ehay
moherep haria mienoi heremo kahato topy
hu'at wuat'i ywania mikuap mo kahato.
Waku kahato En Tupana uruto'e. Ta'i Iesui
etiat miwan ko'i Emipo'oro Aipo rekuat
nuat etiat waku kahato uruto'e. Mi'i pote
uruimoherep Esa'yru etiat mesuwat sehay
pywuat torania ywania pe mesuwat yi tote
hap uruhẽtup ewawi Tupana. Uruiky'esat
kahato yne ywania Esa'yru mohey haria
wo tukup te'en hap uruto'e. I'ewyte
uruiky'esat yne mi'iria Esa'yru ehay upi-
aria wo tukupte'en uruto'e ewawi Tupana.
[27] En yn ni Tupana mi'i hawyi yt uwe i
Tupana wo toĩne'en uruto'e. En yn ni
wuat'i wuat'i kuap hat uruto'e. En yn ni yne

yne we'eg hap eiam sese uruto'e. Uruimõ typot kahato En katupono etipo'oro Esa'yru Iesui uruewawi Uru'akag Sese wo uruto'e. Uruimõtypot kahato En at ka'ap wuat'i e'at pe uruto'e. Waku kahato ti rat En pãi an uruto'e. Mi'i hap ewy waku wato'e Tupana pe. Waku.

Waku ra'yn ui'e hap ehowawi Iesui mohey haria yi Humanu wanuat rotiaria.

Uito ti Iesui potpo'oro Pauru.

TAWA KURINTIU PIARIA NÃPIN HAMUAT PAURU MIENOI SA'AWY'IWUAT

1 Uito ti Pauru are. Mesuwat uimiwan
atipo'oro ehowawi tawa Kurintiu piaria
einãpin hamuat torania Iesui mohey haria
nãpin hamuat. Uito ti Tupana mi'airo Tomi
po'oro Wuat'i Porekuat Nuat Iesui moherep
miit'in miat hanuat are. I'ewyte aiwy ka-
hato Sotene po kaipyi tuut mesuwat mi-
wan. 2 Pyno kuekatu uruipo'oro ehowawi.
Mi'i hawyi waku kahato woro ho'o nãpin
katupono Tupana mi'airoria temiit'in sese
wuat sa'a wy'i te wuaria eipe. Ta'i Tupana
wano eiperia wakuaria wo Tupana wywo
eweipy hu'at — Iesui Aipo typot Aika'iwat
sese ewei'e pote. Yt eipe yn i ma'ato wuat'i
miit'in mesu wa ro tiaria mio tã e haria
Tupana wanuaria wakuaria Tupana wywo
te'eropyhu'at. 3 Pyno mio tã ahẽtup Tupana
pe — Tupana etum o tawa Kurintiu piaria pe
i'atu poityro hap yt kat sa'up i egyi'at hap
kaipyi are. Etunug mi'iria o torania wo'o
wese haria wo are'e Aika'iwat Aipo typot
Iesui kape Ai'ywot Atipy piat kape ahẽtup
eikawiano. Uito ti Pauru.

4 Wuat'i e'at pe arehum ewawi Tupana
katupono etum na'yn tawa Kurintiu piaria
pe i'atue ha kye ra'at hap Uruka'iwat Iesui
mohey haria mi'iria pote are'e. 5 Ta'i Tu-
pana aipoi tynug kahato Iesui minug hap
upi. Mi'i hawyi ti torania watikuap kahato
kat ko'i kat ko'i Aipo typot ok tã. Uhe-
hay Tupana wat ewy topy hu'at. Wẽtup
piit ewy watoĩ ne'en. 6 Watoĩ ne'en mot'i
Aika'iwat wywo pote ihay i'ewyte toĩne'en
mot'i aipy'a pe. 7 Mi'i pote wahekatup Aipo
typot turan I'ywot aipoi tyro kahato aipo
wyro kahato. Mi'i hawyi tuwemoherep aru
Aika'iwat wato'e yn wuat'i ehamo. Aimoe
haĩte Iesui mohey hap ete. 8 Koitywy
Aika'iwat aimoheg kahato tehay wo. Yt
watoiat kuap i ahepiat imohey hap wuat'i
e'at pe pote. Mi'i tã ti tutunug mesuwat
yi kahuro hap kape. Mi'i hawyi meremo
ta'aipok i Aipotypot Wuat'i Mimõtypot no.
Aika'iwat Iesui put'ok'e hap e'at pe turan
— Yt kat i sa'ag atipuẽti mi'iria ete e Iesui
ahetiat. 9 Mi'i pote waku watomohey i'e hap
torania aipy'a pe. Sa'awy'i to'e — Atiky'esat
eipe Uha'yru ekatuwyria sese wo eweikup
te'en e. Ewetunug Mi'i Miit Uha'yru Eipo
typot no pote waku pe iwywo eweikupte'en
wuat'i e'at pe e ahepe. Mi'i hawyi waku
watomohey kahato i'e hap ewy mesup te.

10 Uheywyt'in uheinyt'in pywo pe are'e
ehepe Aipo typot Aika'iwat Iesui ehay
moherep hat ti uito are. Mi'i tupono
ahẽtup eiwo'oehay upi eweikupte'en. Mi'i
pote — Pywo pywo ewei'e eiwo'ope hawyi
eiwo'o wehik kahato. Mi'i hawyi wẽtup
wanẽtup hap wywo yn eweikupte'en. Waku
aiwo'o'ewy yn watoĩne'en wẽtup miky'esat
upi yn hawyi sehay yt kat i aiwo'o sytpok
hap toĩne'en aikai.

11 Ga'atpo tõ'ẽ mana Kure yat piaria
hawyi mi'iria henoi uhepe aikotã eipy'a
setpe tukupte'en sehay wuat wu'uka haria
etiat. 12 — Pyno itotiaria wẽtup wẽtup
wanẽtup hap wywuaria i'atu'e. Yt to'o'ewy
hin i i'atu wa nẽtup hap ko'i. Mi'i pote
wu'uka hap yn itote i'atu'e uhepe ehetiat.
Pyno atikuap ta'yn eipy'asetpe tukupte'en
— Uito ti aimu'e hat Pauru upi e haria
ma'ato irania'in — Uito aimu'e hat Aporu
upiaria e haria. Mi'i hawyi irania'in — Uito
aimu'e hat Peteru upi e haria tukup te'en.
Ma'ato irania'in — Uito aimu'e hat Iesui
upiaria e haria i'atu'e ta'atuhenoi uhepe õ'ẽ
haria. Mi'i tã hap kaipyi ti eiwu'uka hap
topy hu'at. 13 Uiwy ria'in karãpe watu'uka
aiwo'ope mi'i hawyi watopat'ok pat'ok ka-
hato hawyi aiwat i aiwat i yn watoĩ ne'en
karania heko rakaria ewy ne'i. Ma'ato Iesui
piit yt mi'i ewywuat hin i are'e. Wẽtup piit
ewywuat yn watoine'en. Uito Pauru ma'ato
uito yt uiku'uro i aria'yp posak ete eheha
kye ra'at hamo. I'ewyte ti ehet'ok hawyi
yt uhet i ti topy hu'at eikai ehete. Pywo
yt uwe i ti eiperia uimi set'ok ko'i. 14 Ta'i
uito ti yt woro ho'o set'ok i eiperia y'y pe.
Toĩ ni ma'ato typy ok yn itote uimi set'ok
ko'i mekewat mehĩ Kiritu hawyi mehĩ Kaiu
hawy tewat uimi set'ok ko'i ma'ato mi'iria
yn ahet'ok hawyi irania'in eiperia — Uito
ti Pauru upiat hat imiset'ok pote yt ewei'e
kuap i katu pono typy'ok yn ni itote uimi
set'ok. 15 Yt uwe i to'e kuap — Uito ti Pauru
miset'ok mi'i pote po'og uito eikai e hat.
I'ewyte yt uwe i to'e kuap — Eipe Pauru
miset'ok toset wuat e hat. 16 I'ewyte uimi'a
tuset'ok ko'i tukupte'en itote uhyt Etewana
yat piaria yn ma'ato mi'i hawyi uimi'a tu
set'ok ko'i yt uwe i itote.

17 Pywo ti Aika'iwat Iesui yt uipo'oro i
miit'in set'ok set'ok hamo ma'ato tehay
wakuat moherep hamo yn uipo'oro tehay
wakuat enoi wuat'i puoria piat hamo yn
e. Mi'i hawyi ati'a tu mu'e haty wo
aikotã Aika'iwat iku'uro aika wiano hap
aria'yp posak ete hap yn uhehay. Yt
aremõ typot teran i ma'ato ahenoi aikotã
Aipo rekuat nuat Tupana Mipo'oro iku'uro
aria'yp posak etiat hap yn ahenoi teran.
Pyno ti yt miit'in miky'esat ewy hin i ti
atimo herep katu pono aremõtypot uhehay
se wywo hap hawyi yt hesaika hin i uhehay
Tupana wanẽtup hawe. 18 Ta'i aria'yp posak
etiat Iesui iku'uro ahetianuat enoi hap ti yt
hee hin i mekewat ho'owasat rakaria pe —
Yt ewe'eg hin i ti i'atu'e ne'i ahepe. Ma'ato
aito Iesui miky'eria pe ti hee kahato ra'yn
katu pono watikuap ta'yn hesaika kahato
mekewat sehay hap. 19 Aikotã sa'awy'i yian-
miaria Tupana ehay moherep haria te'e
ro'e hap ewy — Meiũran ti aru atimoma
ra'yn eiwe'eg kahato hap — Uito po'og kuap
hat wuat'i kawiat hap e. Atimo weityk ti
aru miit'in we'eg hap yt nakuat i ko'i e.
Mi'i hawyi — Uito atikuap po'og e haria yt
uwe i topy hu'at e Tupana sa'a wy'i tehay
moherep hat Isaia miwan 29.14 piat pe.

20 Aikope aru tukup te'en — Wuat'i etiat
kuap haria uruto e haria e. Aikope aru
tukupte'en wuat'i sehay kuap haria. Aikope
tukupte'en mekewat irania'in akit ta'atue-
hay wuat haria. Ta'i yt aikope i ti aru
katu pono i'atuwat i'atu we'eg hap Tu-
pana ti'akit yne ra'yn. Mi'i hawyi miit'in
we'eg hap topy hu'at wuat'i mi'akit akit
wo ra'yn. 21 Katu pono sa'a wy'iwuat we'eg
kahato haria ikuap teran Tupana ma'ato
yt put'ok'e i i'atu we'eg hap Tupana kuap
hamuat hap. Katu pono koitywy Tupana
tiky'esat kahato mekewat yt i'atu we'eg
i hap kaipywiat aria'yp posak etiat ne'i
iku'uro rakat mohey haria eheha kye ra'at
hamuat hap. Po'og Tupana iwe'eg miit'in
kai Katupono Tupana mikyry'i wo toĩne'en
miit'in we'eg kahato hap e.

22 Mio tã i'atu'e Iuteu ywania — Etomo
herep to iwato kahato mesuwe uruepe Tu-
pana esaika hap uruepiat emohey hamo
mi'i pote ti aru uruimohey en i'atu'e
wati'a tu mo herep Iesui i'atuepe turan.
Ma'ato Kereku ywania mi'iria — Etimo
herep uruepe ehay iwe'eg kahato hawyi
uruimohey Iesui etiat i'atu'e. 23 Ma'ato
mi'iria pe — Iesui yn aheha kye ra'at kuap
uruto'e. Iesui yn iku'uro aria'yp posak ete
ahetiano e hap uruhenoi Iuteu ywania pe
Kereku ywania pe yt ihay see hin i pytkai
ta'a tu puẽti Iuteuria ywania. Mi'i hawyi
ti Kereku ywania mi'iria mekewat sehay
ti yt we'eg hin i hat ehay i'atu'e ahepe.
24 Ma'ato aito Tupana mi'airoria ete ti Iuteu
ywania sio Kereku ywania ti mekewat se-
hay Iesui iku'uro aria'yp posok ete aiku'uro
hap u hamo hap hesaika kahato topy hu'at
aheha kye ra'at hamo. Ta'i wato mohey
mekewat sehay Iesui etiat hawyi ahehakye
ra'at hap toĩne'en. Pywo ti rat Iesui ti
Tupana esaika hap wywo iwe'eg hap wywo
toi'a tue ha kye ra'at kuap wuat'i miit'in
wato'e. 25 Katupono mekewat Tupana we'eg
hap po'og iwe'eg torania aiwe'eg hap kai
wato'e. Katupono Tupana tuwekyry'i pote
po'og iwe'eg torania mesuwiaria we'eg hap
ko'i kai haype wato'e. Katu pono Tupana
perup'i hap ti po'og hesaika mesuwarotiat
hesaika rakaria kai wato'e yn ahehay.

26 Ta'i uhekatuwyria koitywy ti watikuap
kahato aikotã Tupana ti'airo yt we'eg i
haria temiit'in sese wo hap. Sa'awy'i ai'airo
temiit no turan yt aiwe'eg hin i te turan
ai'airo. I'ewyte yt typy'i hin i iwato'in
nakaria toi'airo temiit no mesuwe. I'ewyte
yt typy'i hin i hesaika rakaria toi'airo temiit
no. Ma'ato mi'i pytkai ai'airo temiit no
torania kaipyi. 27 Ma'ato toi'airo yt we'eg
i haria temiit no typy'i kahato. Mi'i tã
tutunug hawyi toi'atumohit kahato — Uito
po'og we'eg hat e haria. I'ewyte ti Tu-
pana ti'airo miit'in emiit temiit no typy'i
kahato. Mi'iria kaipyi ti toimohit — Uito
po'og torania kai e haria. 28 Ta'i ihaky'e'i
rakaria yt uwe miky'e i ko'i miit emiit ko'i
yt iwato hin i rakaria yn ni toi'airo temiit
sese wo. I'ewyte yt kat sehapap i hap
ko'i wyti toi'airo temiit no. I'ewyte yt
uwe mikuap i ko'i ti satek takaria toi'airo
temiit no. Mi'i hawyi ti — Uruto po'og
e haria yi kai ne'i ra'yn te'e ro py hu'at
katu pono hemiit'in sese te'e ru wa nẽtup
kahato imienoi kape. 29 Eweikuap apo kat
pote Tupana ti'aro temiit'in no paa'e haria.
Pyno ahenoi teran ehepe. Tupana ti'a
tu'aro temiit no miit hit ko'i katu pono
yt toiky'esat aru atipy pe tuwe mo wato
rakaria. Yt toiky'esat itote — Uito po'og

uhewaku torania kai pote Tupana ui'airo
temiit no e haria. Yt toiky'esat i itote —
Uito po'og pote Tupana ui'airo sa'a wy'i
tehay moherep hamo e haria katupono mio
tã e haria Tupana mõpy'ahak haria tukup
te'en e. [30] Aito ti Aipo typot Iesui mohey
haria pote Tupana ainug Tosa'yru wywo
wẽtup miit ewy. Sa'a wy'i yt aiwe'eg hin
i pytkai mesup aiwe'eg kahato katu pono
Iesui amyãtym toĩne'en aipiit pakup we
hawyi Iesui we'eg hawuo wahewyry mesup.
Sa'a wy'i yt ahehay kuap i Tupana wywo
ma'ato mesep Iesui wẽ aipiit pe pote ahe-
hay kuap kahato Tupana wywo. Koitywy
watoĩ ne'en Iesui piit ewy mesu wa rote.
Mi'i pote wato py hu'at Tupana sa'y ru'in
ko'i Tupana saki'yt'in ko'i mesuwe. Mi'i
pote watopyhu'at Tupana ywania ewywuat
mesuwe. [31] Yt naku i wato'e aiwepe pãi —
Uito po'og Irania'in kai yt naku i wato'e
aiwanẽtup hawe. Yt mi'i tã hin i are. Po'og
waku wato'e — Tupana ti waku po'og uikai
waku wato'e. Mi'i yn ni aipo wyro kahato
hat wato'e waku. Aikotã i'e hap ewy aru
tutunug yne to'e hap waku wato'e aiperup'i
hap wywo. Uito ti miit'in yt naku i rakat
ma'ato Iesui mi'airo kahato. Uito ti Pauru.

2

[1] Uiwy ria'in tawa Kurintiu piaria ta'i
mekewat e'at pe sa'awy'ite areto ehowawi
eimu'e hamo turan areĩne'en eipy'a setpe.
Woroho'omu'e kahato Tupana mimoherep
ok tã. Tupana miky'esat ewy yn woroho'o
mu'e yt uhehay niatpo hin i atunug eimu'e
hap ete. [2] Mio tã are uiwepe — Mesuwe Iesui
yn atimo herep miit'in me hawyi irania'in
ehay atiwaure yne. Aipo typot ete yn aru
uhehay are'e uipy'a pe. Aikotã Aika wiano
aria'yp posak ete iku'uro hap yn aru uhe-
hay wo atimoherep tawa Kurintiu piaria pe
are'e uiwepe. [3] Sa'awy'i te areĩne'en eipy'a
setpe turan uipiit yt hesaika hin i hawyi
uityry popuo woroho'omu'e paa'ui'e popuo
woroho'omu'e turan. [4] Yt ihay se hin i hap
ewy woroho'omu'e. Miit'in ehay see hap yt
ewy i woroho'omu'e ma'ato Tupana Pã'ãu
esaika hap kaipyi woroho'omu'e. Mi'i hap
ewy pytkai ti Tupana Pã'ãu esaika hap topy
hu'at uhehay moesaika hamo. Mi'i pote
mi'i hawyi — Pywo pywo ewei'e eipy'a pe
uhehay tyry wywo pytkai. [5] Mi'i hawyi Iesui
mohey haria eweikup te'en Tupana esaika
hap kaipyi. Yt eweipuẽti hin i eimohey
Tupana piat hap miit'in i'atuehay we'eg
hap kaipyi.

[6] Ma'ato irania'in Iesui mohey haria wo
topot mu'eria hawyi ati'a tu mu'e mi'iria
uhehay wo — Iwe'eg kahato rakat i'atu'e
uhetiat pe. Ma'ato uito yt mesuwa ro tiaria
we'eg hap kaipyi uhehay yt ahiag we'eg
hap kaipyi i. Mesu wa ro tiaria ti koitywy
i'atuwe'eg kahato ma'ato yt i'atuwe'eg hin
i Tupana wanẽtup hawe. Meiũran Tupana
timoma yne aru i'atu we'eg hap hawyi yt
topy hu'at hin i aru i'atukai. [7] Ma'ato uito
ati'a tu mu'e Iesui mohey haria Tupana
we'eg hamo yn. Yt miit'in mikuap kaipyi
hin i ati'a tu mu'e ma'ato mekewat we'eg
hap Tupana kaipywiat yn wo ati'a tu mu'e
torania mi'iria. Ma'ato irania'in yt kuap
i hap ewy mesuwat sehay uimi mo herep
kat pote uhehay sehay yianmiat ewywyat
aikotã sa'a wy'i Tupana ai'airo mesuwat yi
nug hap e'yianmete hap ewy. [8] Tupana
po'og iwe'eg more kuaria kai katu pono
morekuaria we'eg hap yt put'ok'e i Tupana
Mipo'oro Aipo rekuat nuat we'eg hap ete.
Ma'ato te'eruwe'eg pote kat pote som ta'a
tu'auka Aipotypot aria'yp posak ete.

[9] Aikotã Tupana to'e Sa'a wy'i hap ewy
— Mekewat uiky'e haria pe atum neran
uiminug wakuat po'og ikahu torania
miit'in akasa hap ko'i kai ikahu rakat e.
Atum neran uhemiit'in me wakuat sese e.
Yt teke i te i'atu wa nẽtup hawe ikahu hap
e. Mi'i hap ti atum neran uiky'e haria pe e
Tupana sa'awy'i Isaia miwan 64.4 pe. [10] Mi'i
pote koitywy watikuap ta'yn mekewat
ikahu rakat Tupana miium. Ma'ato aito
yn watikuap. Ta'i Ipã'ãu ti ahepe imoherep
ta'yn. Katupono Tupana Pã'ãu me heremo
yne minug ko'i heremo yne ra'yn. I'ewyte
mig'i wuat yt uwe mikuap i ko'i toikuap.
I'ewyte toikuap yne kat hamuat kat hamuat
Tupana Pã'ãu minug ko'i. Mi'i pote aimu'e
torania ete tepiat ikuap hap ok tã. [11] Aipo
typot ti miit aipiit ewywuat sese e. Mi'i
hawyi Mi'i Miit wanẽtup hap watikuap
toĩne'en aipiit pe Iesui Pã'ãu pote. Mi'i pote
watuwekuap Iesui pã'ãu sese toĩne'en aipiit
pe. Mi'i hap ewy Tupana wywo Tupana
toĩne'en Ipã'ãu. Mi'i ti ikuap yne tuwetiat.
[12] Koitywy toĩne'en na'yn Tupana Pã'ãu
aipiit pe. Mi'i hawyi Tupana Mipo'oro
Iesui pe — Ereke ro wato'e hawyi teke

ra'yn. Mi'i hawyi Ipã'ãu kaipyi watikuap
yne Tupana Pã'ãu py'a piat ewy. Ma'ato
irania'in mesuwarotiaria kai wẽtup mã'ãu
ne'i yt aiwat ewy hin i ra'yn. 13 Mi'iria ti
wẽtup mã'ãu ahiag wanuat wanẽtup hap
ewy tukup te'en. Mi'i pote wẽtup sehay
i'atuete wuat'i mikuap ewy mi'iria we'eg
hap. Mi'i pote i'atuepe uruwe'eg kahato
katupono Tupana Pã'ãu ti wẽtup sehay wo
ra'yn aimu'e. Mi'i hawyi aiwẽ pyi wẽtup
sehay ra'yn tuwẽtem sehay pywuat sese
yn na'yn. Mi'i pote aimi mu'eria Tupana
Pã'ãu eiam kahato wo tukup te'en hawyi
pywo i'atu'e ahehay pe. 14 Ma'ato irania'in
yt Tupana Pã'ãu yt eiam i ko'i ti — Yt i'atu'e
ne'i Tupana ehay pywuat aiwẽ piat ete katu
pono mi'iria yt kat kuap i Tupana miium
Topã'ãu wakuat kaipywiat. — Yt kat hamo
i ehay i'atu'e Tupana pe. Ta'i aimienoi
Tupana Pã'ãu kaipywiat ete ti te'e ru we
kyry'i ne'i. Yt ta'atukuap i kahato Tupana
miium ko'i ikahu rakat pytkai katu pono
Tupana Pã'ãu yt toĩne'en i i'atu py'a pe
ikuap hamuat. 15 Ma'ato aipiit pe toĩne'en
Tupana Pã'ãu pote watikuap kahato waku
sese rakat sehay pywo rakat i'ewyte yt naku
i hap watikuap yne. 16 Katu pono miit'in
mesuwarotiaria yt tikuap i kahato kat hamo
Tupana tunug tomiky'esat ko'i. Aikotã to'e
iwan me hap ewy — Ta'i yt uwe i ti ikuap
Aika'iwat wanẽtup hap. Ta'i yt uwe i ti
inãpin kuap e Isaia tomiwan me. Yt uwe
i Tupana wanẽtup hap kuap hat toĩne'en
e Isaia miwan 40.13 pe. Watikuap kahato
mesup katu pono Aika'iwat Iesui wanẽtup
hap aikai kahato toĩne'en mesup. Iesui
wanẽtup hap toĩne'en aipy'a pe aiwanẽtup
hawe hawyi Tupana mikuap ko'i toĩne'en
wy aipy'a pe katu pono Iesui To'ywot
ewywuat wanẽtup hat toĩne'en aipã'ãu me
aipy'a pe e. Tupana mipo'oro sese Pauru
uito are.

3

1 Uiwy ria'in tawa Kurintiu piaria sa'a
wy'i Uito Pauru ahenoi teran Tupana
ehay ehepe sa'a wy'i uheĩne'en itote turan
ma'ato tig mekewat e'at pe yt ahenoi kuap
i Tupana Pã'ãu miky'esat ewywuat hãpyk
po'og nakat katupono eipe yt Iesui mohey
haria yt ewy hin i te eiwanẽtup hap. Mesu
warotiat wanẽtup hap ewy yn eipe eweikup
te'en katupono kurin kat ewy Iesui mohey
hap toĩne'en eikai mekewat e'at pe. 2 Sa'a
wy'i eipe hirakat hit ewy eweikup te'en mi
hy yn u haria ewy aikotã hirakat yt tu'u
kuap i te ipu'i kã'ã hap ewy eweikup te'en
Tupana ehay yt ewetunug yne kuap i te
pote. Mi'i hawyi woroho'omu'e pot'i teran
Tupana mikuap eiky'e hap ok tã. Ma'ato
ahenoi hawyi yt eweikuap kuap i. Ma'ato
i'ewyte koitywy yt eweikuap i ui'e hap ko'i
eimu'e hap. 3 Katupono eweikupte'en mesu
warotiat wanẽtup haria ewy yn. Eiwu'uka
wu'uka eiwo'ope sehay hit no. Mi'i hawyi
eha'y wywi eweikup te'en eiwo'ope aikotã
mesuwarotiaria yt Iesui mohey i haria eko
ewy eweikupte'en. 4 Mio tã ewei'e eiwo'ope
— Uruto ti Pauru mohey haria ma'ato ira-
nia'in — Uruto ti aimu'e hat Aporu mohey
haria ewei'e. Mi'i hawyi eiwu'uka wu'uka
at ka'ap mio tã ei'e eiwo'opiat hamo. Yt
naku i mi'i tã ewei'e katu pono mi'i tã
ne'i pote mesu wa ro tiaria yt Iesui mohey
i haria ewywuat eiwe wa nẽtup. 5 Ma'ato
are'e ehepe — Uito ti Pauru Tupana yn
eropat hat sese i'ewyte eimu'e hanuat are.
Aporu i'ewyte Tupana yn eropat hat. Kat
hamo pyno — Aimu'e hat Pauru mohey
haria uruto ewei'e. Sa'a wy'i woro ho'o
mu'e eipe mi'i hawyi Iesui mohey haria
wo eweikup te'en ui'ewy eweimohey pote
are. Aika'iwat emiit'in sese uruto urutunug
urupo'oro hap ok tã yn. 6 Uito areĩne'en
hã'ỹi koi hat Tupana ehay wo ewy woroho'o
mu'e mekewat e'at pe. Mi'i turan aimu'e
hat Aporu put'ok'e itote eimu'e hamo hap
ewy hawyi toihu'i hu'i uimikoi iã'ỹi hap
ewy hawyi i'atutag na'yn Tupana esaika
hap wywo. 7 Ma'ato Tupana yn ni aimotag
kuap tomohey hamuat hap ete. Mi'i tupono
waku Tupana yn watimõtypot hã'ỹi nug hat
i'ewyte i'yp moehaĩte hat. Yt naku i wati
mõtypot ikoi hat ne'i are. I'ewyte yt naku
i wati mõ typot ihu'i hu'i hat ne'i. Po'og
waku imotag kuap hat wato mohey haty
wo. 8 Meiũran aru Tupana tum ahepe aipot-
pap hap sa'up. Tutum ahepe ha'up aikotã
aipotpap hap ok tã aru. I'ewyte iwato
aipotpap pote iwato tutum yt pote kurin
tutum. Pyno tukup te'en aitoria hã'ỹi koi
haria ewy hawyi irania'in ihu'i hu'i haria
ewy ma'ato sa'up ium hat sese Tupana.

9 Pyno aito Tupana eropat haria Aikotã
wẽtup ok etiat motpap nug haria ewy aito.
10 Eipe Tupana mõtypot yat ewy eweikup
te'en. Uito Tupana mõtypot yat ãkukag

mo'am hat ewy Uipo'oro hat miky'esat ewy
are. Hãpyk kahato atunug wuat'i nug kuap
hat ewy. Waku yne hawyi irania'in inug
ipiit. I'ewyte irania'in i'ahik yi wo hap
ewy. Mi'i hap ewy atunug ehepe are. Katu
pono Tupana to'e — Eiwe'eg wo o ewe-
tunug ui'yat nug hap ete waku ui'e hap
ewy ewetunug o e ahepe. Mi'i pote waku
wati'a tu mu'e miit'in hãpyk kahato ihay
pywuat nuat yn. 11 Aika'iwat Iesui i'apy'yha
ewywuat kahato. I'apy'yha watopag yi
pe ai'yat moheg hamuat hawyi ai'yat yt
ta'at hin i. Mi'i hap ewy ti Aika'iwat Iesui
watopag ai'a py'yha wo hawyi watoĩ ne'en
wuat'i e'at pe. Yt karãpe i wata'at aria pe.
Iesui yn Tupana Mi'airo Ahehakyera'at hat.
Yt naku i wato'e irania'in me — Yt Iesui
yn i ti ahehakye ra'at hat ma'ato toĩne'en
wẽtup ok ahehakyera'at hat wato'e ne'i yt
naku i wato'e. 12 Eimu'e haria ti ai'yat nug
haria ewy tukupte'en. Toĩne'en ai'yat nug
kuap kahato haria ewy mi'iria ai'yat nug
nu kawiat ewy iheg nakat nu Uru kawiat
nu Parata kawiat getap nug haria ewywuat
aimu'e hãpyk Tupana ehay sese etiat haria
ewywuaria ma'ato irania'in aimu'e haria
ai'yat nug haria yt iheg hin i nug hap ewy
tutunug. Yt toĩne'en mot'i hin i i'atuminug
ko'i nupi'a mi'u wo hap ewy ta'a tunug
ai'yat ikaha wen ma'ato meremo yt ikahu
i hap ewy topy hu'at. Mi'iria ta'a tunug
ai'yat meremo upip kawiat hawyi ikahu
wen wẽtup ewaty hawyi hat'e hap ewy
topy hu'at. Mi'iria ewywuat aimu'e ikahu
kahato ma'ato ta'a tu wa nẽtup hap kaipyi
aimu'e yt Tupana ehay sese kaipyi hin i
aimu'e hawyi wato mohey i'atu wa nẽtup
hawyi meremo waku ma'ato wẽtup ewaty
hawyi ai'yat nem nakat hap ewy topyhu'at
hap ewy. 13 Karãpe put'ok'e Aiopo typot
Iesui hawyi toimo herep aru wuat'i miit'in
me i'atu minug sio waku sio yt hap. Sio
watunug iheg nakat sio yt e. Tohã'ãg yne
aiminug ko'i mekewat e'at pe sio iheg nakat
nu ewy sio aria'yp kawiat ne'i hap kuap
hamo. 14 Waku watunug Tupana mõtypot
yat iheg kahato rakano nu kawiat ewywuat.
Mi'i hawyi aria put'ok'e itote hawyi aria yt
tu'u kuap i. Mi'i hawyi Tupana tuwehum
aiminug iheg nakat nuat to'yatnug mote.
15 Ma'ato aria tu'u ne'i hawyi yt kat hamo
i topy hu'at yt kat hamo i aipotpap. Watoĩ
ne'en aru Tupana mieha kye ra'at no wen
ma'ato aipotpap sa'up aipo pe yt kat i katu
pono aiminug aria tu'u yne. Yt kat i topy
hu'at Tupana kapiat aipotpap hap watunug
sa'ag ne'i pote. 16 Eweikuap apo Tupana
Pã'ãu yat sese eipe hap sio yt. Ta'i Tupana
yat sese ko'i ti eipe. Tupana Pã'ãu eiam
torania imohey haria Iesui kaipywiat haria.
17 Ma'ato uwe uwe — Tupana yat moma
teran e hat Tupana mimoma wo ne'i aru
topy hy'at. Katu pono Tupana yat no yn
waku aipiit topyhu'at aikotã Tupana ewaku
hap ewy yn waku wato py hu'at. Aito ti
Tupana yat sese ewy watoĩne'en. 18 Yt naku i
watuwema'at ne'i Tupana yat — Uito po'og
irania'in kai e hap mo. Mi'i tã ne'i watunug
mote miit'in irania'in yt kat kuap i haria
ewy ne'i watu wa nẽtup. Waku watipun
— Uito po'og e hap pya aikai. Paa'wa
to'e pote Tupana to'e ahepe — Eiwe'eg ka-
hato rakaria eipe e ahepe miit'in miky ry'i
hamuat watoĩ ne'en pytkai. 19 I'atu kahato
mesuwat yi tote — Uito po'og uiwe'eg e
haria ma'ato Tupana wanẽtup hawe yt kat
i kuap haria ewy mi'iria — Uito uiwe'eg
kahato i'atu'e pytkai. Miwan me mio tã
to'e — Uito po'og uiwe'eg e haria te'eruwe
ma'at ne'i ta'a tu we'eg sa'ag hamo hawyi
ta'a tu we'eg po'og hap suki ewywuat topy
hu'at ta'atu'auka hamo pira ewy e Tupana
sa'a wy'i miwan me. 20 Mio tã e haria pe
Tupana to'e — Uito po'og uiwe'eg irania'in
kai ewei'e pytkai yt kat hamo i eiwe'eg hap
e Tupana.

21 — Aito hekat rakaria ewy katu pono
Ai'ywot Tupana sakpo'e hekat rakat pote.
Yt kat i ahekat mesuwepytkai hekat rakaria
watoĩne'en wuat'i e'at pe. 22 Yt naku i watu
wemõtypot — Uito po'og nakat e hap aiwa
nẽtup hawe. Yt naku i watuwehum miit'in
minug te'e ru we kai pywiat ete katu pono
torania aiwat aiminug wuat ko'i Tupana
piat aipo wyry hap. Uito Pauru ma'ato
areĩne'en eimu'e eiwanuat hamo ra'yn.
I'ewyte aimu'e hat Peteru aiwanuat re wy
aimu'e hat Aporu aiwanuat aimu'e hap tu-
tum. Katupono yne yne Tupana minug aipo
wyro hamuat toĩne'en. Tutum aipo wyro
aiku'uro turanuat aipo wyro hamo. Koran
mũki'ite wuat'i e'at pe aipo wyro. Ta'i
i'ewyte mesup i'ewyte mũki'ite e'ihot'ok
pe turan toĩne'en kahato aipo wyro hano.
Mi'i pote hekat rakaria sese ewywuat wa-

toĩ ne'en aito. Aito i'ewyte aiku'uro wen
i'ewyte mesup i'ewyte mũki'ite i'ewyte
e'ihot'ok hap ewy. 23 Katu pono Aika'iwat
Iesui wanuat watoĩ ne'en. Aika'iwat Iesui
toĩne'en Tupana wanuat. Mi'i pote yne aito
Tupana wuanuat watukupte'en. Uito Iesui
emiit Pauru are.

4

1 Uiwy ria'in uruto ti Tupana potpo'o
roria pote waku ti eiwa nẽtup urumienoi
kape — Mi'iria wyti Aipo typot eropat
haria sese waku ewei'e. Mi'iria wyti yt
aimikuap i Tupana etiat moherep haria
waku ewei'e uruepiat pe. 2 Karãpe watuwe
potpap Aika'iwat potpap nug hap ete turan
waku kahato watunug i'e hap ewy. Waku
watunug imiky'esat ewy. Mi'i hawyi watoĩ
ne'en heropat kuap sese haria wo aito.
3 Irania'in eipy'a setpe tukup te'en — Mi'i
wakuat kahato i'atu'e uhepiat pe. Irania'in
— Yt naku i i'atu'e uhepiat pe. Ma'ato
ti uito yt atikat i miit'in kaipyi — En ni
waku e hap katupono — En ni waku kahato
e hap Tupana kaipyi atiky'esat. Koitywy
yt are'e i uiwepe uiwa nẽtup hawe — Uito
waku uito yt naku i yt are'e i uiwepe ma'ato
atikat kahato Tupana piat uikuap hap —
En waku e hap. 4 Karãpeĩ yt kat i uiwe
mõti hawe pytkai — Pyno waku kahato
uito are'e uiwanẽtup hawe ma'ato Tupana
yn ikuap sio uito waku sio yt hap. Sio
atunug waku tope sio yt nakuap i atunug.
5 Karãpeĩ Aika'iwat put'ok'e atipy kaipyi
miit'in pat'ok pat'ok hamo hap e'at pe ti
aru Tupana tomoherep aru wuat'i pe aiwa
nẽtup sa'ag hap sio watunug waku tope sio
yt hap sio tomõtypot haria watoĩne'en sio
watu we mõ typot ne'i sio miit'in mõtypot
haria aito. Ta'i mekewat e'at pe watikuap
ta'yn Tupana kaipyi — En ni waku e hap sio
yt hap watikuap ta'yn mekewat e'at pe —
Uito waku ai'e pytkai aito waku ai'e pytkai.
6 Mi'i hap ewy ti uruto uiwy ria'in. Uito
Pauru eimu'e hat i'ewyte Aporu toĩne'en
itote eimu'e hat. Waku eiwa nẽtup ka-
hato urehay kape katupono wẽtup ehay yn
uruto'e Iesui etiat yn uruimu'e eipe. Pyno
atiky'esat kahato uru'ewy eweikup te'en
wẽtup sehay yn moherep haria Iesui mo-
herep haria uruto ewy uruhãiku ewywuat
urupusu ewywuat waku eweikup te'en hap
atiky'esat urupot mu'eria. Urumi mu'e
wẽtup ok yn uruto typy ok pytkai. Yt naku
i ewei'e Uito Pauru mimu'e hawyi wẽtup ok
— Uito yt Pauru upi i ma'ato uito Aporu upi
uito pãi an yt naku i ewei'e katupono Aporu
uito wẽtup miit ewy hawyi wẽtup sehay yn
eimu'e Iesui Aimimõtypot moherep hap yn
uruehay. Yt naku i wati mohit wẽtup ok
aimu'e hat hawyi yt naku i watunug wẽtup
ok aimu'e hat Tupana wo e. 7 Mi'i pote kat
hamo wato'e irania'in me — Uito po'og ekai
katu pono Tupana tum ahepe tomi sepap
kuap nug kuap hap. Yt aiwewi i watikuap
wuat'i nug hamuat ma'ato Tupana miium
kaipyi wahepap ma'ato yt pote yt kat i
aikai. Pyno kat hamo ten — Uito po'og
waku eikai wato'e aipy'a pe. 8 Koitywy —
Uruto po'og ewei'e katupono uruikuap yne
ewei'e. Ta'i Miit'in mu'e haria akag wo
urutukupte'en ewei'e. Ikap kahato rakaria
ewy urutu kup te'en mesup pote yt kan
hamo i urupoi po'og Tupana ehay mesup
uruikuap yne ra'yn mote ewei'e eipy'a pe yt
iwe'eg i haria ewy. Pywo pote waku uimu'e
waku Aporu mu'e haria wo eweikup te'en
ma'ato yt pywo hin i ewei'e eipy'a pe. Hira
karia ewy te eweikupte'en eiwanẽtup hawe.
9 Uruto urutu kup te'en wuat'i mu'e hamo
Tupana mipo'oro sese ko'i uruto. Ma'ato
mi'i pytkai eimi mohit ko'i wo urutu kup
te'en po'og yi kape wuat'i kai wuat'i miit'in
wanẽtup hawe urutu kup te'en. Irania'in
uru'auka teran urukuasa teran urumohit
teran wuat'i ehamo miit'in ehamo i'ewyte
atipy piaria ehamo urumohit turan. 10 Mi'i
pytkai Aipo typot Iesui moherep hap ete
yt urupohep hin i miit'in te'e ru we ky ry'i
teran uruete pytkai. Ma'ato ehete yt uwe
i te'e ru we ky ry'i uruetiat ewy. Mi'i pote
— Uruto po'og Aipo typot emiit ewei'e.
Uruwe'eg po'og irania'in kai ewei'e. Uruto
imohey pakup kahato haria ewei'e. Ta'i
uruwanẽtup hawe eipe ipakup kahato ko'i.
Ma'ato uruto miit'in mimohit ko'i wo uruto
py hu'at. 11 Koitywy hesy'at rakaria wo
urutu kup te'en. Urute'y'u kahato uruhe
wyry hap upi. Uruesokpe ko'i hiot hiot'e
rakat. Miit'in mi'a hy kahyk ko'i uruto. Yt
kat i i'yat rakaria uruto. Kowo'i kowo'i
uruewyry yt urue'yni wywo i. 12 Urupotpap
sa'up hap kaipyi urutenuk. Karãpe miit'in
urumohit ta'a tuehay wo haywi urui'a tu
poi tynug mi'iria uruehay wo. — Tupana
etia tu mo hãite no uruwa nĩ kaptia uruto'e
at ka'ap. I'atue haĩte hap urutum urusa

ty'i sa ty'i kahato mi'iria pytkai. [13] Urutoĩ
ne'en mot'i Iesui mohey hap wywo uru'akit
ta'atuehay wo kahato pytkai ma'ato uruto
uruiwesat sehay iwese rakano yn. Mesuwa
rotiaria mipun wuat urutopyhu'at. — Waku
urumimohit haria wo eweikupte'en i'atu'e
uruepe. Mio tã i'atu'e uruepe Tupana mi'ai
roria sese uruto pytkai.

[14] Ahenoi yne mesup ehepe uiwy ria'in
uimiwan me. Yt atiky'esat i eiwe mõti
ne'i uimiwan ete uhehay ete ma'ato eimoe
haĩte eiwanẽtup hawe yn woroho'onãpin.
Aikotã watinãpin aimẽpyt iky'e haype hap
ewy woroho'onãpin mesuwe. [15] Katupono
uito areĩne'en ei'ywot ewy katupono uiwẽ
pyi eweikuap sa'a wy'i Aipo typot Iesui
etiat. Mi'i hawyi eweimohey Iesui hawyi
wuat'i e'at pe gupte'en haria uimienoi
wakuat kaipyi Uimimoherep kaipyi aikotã
uimẽ pyt'in ewy eweikup te'en. Toĩne'en
i'atu kahato eimu'e haria ei'a pykok haria
Tawa Kurintiu piaria wen ma'ato wẽtup yn
ei'ywot hap ewy toĩne'en. Mi'i ti uito Pauru
rat katupono wuat'i irania'in eimu'e haria
yianme sehay wakuat ahenoi ehepe Iesui
etiat. [16] Mi'i hawyi uipy'a pyi ahẽtup ehupi
eweikup te'en itote ui'ewy kahato hamuat
hap Aika'iwat Iesui mohey hamuat hap ete.
[17] Atiky'esat kahato eipe uito ewywuaria
Iesui mohey haria. Mi'i pote atipo'oro
eimu'e hat ehowawi Uito ewywuat Tim-
oteu. Mi'i ti uha'yru sese wo ewywuat
toĩne'en uiwa nẽtup hawe. Uiky'e kahato
mi'i katu pono yt karãpe i uima'at hano
toĩne'en. Mi'i put'ok'e itote hawyi toimo
herep ehepe eimi waure aikotã woro ho'o
mu'e sa'a wy'iwuat hap ko'i ete. Aikotã
watoĩ ne'en ipakup takaria ewy yn na'yn
wẽtup piit ewy Aika'iwat Iesui wywo hap
ete. Aikope aikope miit'in tukup te'en hap
kape uruhenoi hawyi Iesui mohey haria
wo uruepiat ta'a tu nãpin hap ewy ipakup
takaria wo ra'yn tukup te'en. Wẽtup miit
ewy yn Iesui piit wywo tukup te'en. Mi'i
hap ete eimu'e hamo atipo'oro uha'yru
Timoteu. [18] Sa'awy'i urutuwat eipy'asetpyi
hawyi i'atu kahato wemõtypot haria tukup
te'en eipy'a setpe — Pauru yt ta'aipok i
i'atu'e haypiat haria. [19] Ma'ato ara'aipok
irane te Tupana tum mu'ap uhepe hawyi.
Areĩne'en eipy'a setpe hawyi atikat eipy'a
setpiat haria tukup te'en. Mi'i hawyi
atikuap irane uwe uwe eipy'a setpe Tu-
pana mõtypot haria tukup te'en. [20] Tupana
toĩne'en Aipotypot no yt aiwẽ kaipywiat i
— Uipo rekuat no En ereĩne'en Tupana yt
e hap kaipyi i ma'ato aipy'a pyi watunug
imiky'esat ewy hap kaipyi Tupana toĩne'en
kuap Aipotypot no.

[21] Waku areto eimoperup'i hamo sio ei'a
piheg hap mywo. Sio waku woro ho'o mo
perup'i eiky'e hap mywo uiwese hap wywo
sio aikotã eweiky'esat hap wywo areto ehe-
wowi. Uito Pauru.

5

[1] Koitywy ti wuat'i miit'in eikuap yt
eiwe'eg i hap ete meũpiaria. Ta'i ta'a
tu he noi henoi kahato ti aikotã aheĩne'en
hary poria wywuat ihainia'in wywuat hap
ko'i. Yt Iesui mohey haria ewy hin i
eweikupte'en hap ta'atukuap ta'yn. Ma'ato
eipe po'og sa'ag yt nakaria i mekewat
yt Iesui mohey i haria kai. Katu pono
uruikuap eipy'a setpiat wẽtup ok to'ywot
ehary'i pakup toty pakup wywo toket hap.
[2] Mi'i hap ete ti yt tuwe mõti hin i te
ma'ato po'og ni uruto uruewaku to'e ne'i
sa'ag. Mi'i hawyi eipe yt paa'e wei'e
hin i ma'ato — Waku mi'i tã watunug
ewei'e sa'ag. Uiwy ria'in waku waire waire
nug haria ewei'atu'ywyk eiwe'atunug hap
kaipyi. [3] Uipiit yt toĩne'en itote eipy'a
setpe wen ma'ato areĩne'en eipy'a setpe
uiwa nẽtup hawe hap ewy mi'i pote woro
ho'o nãpin aikotã areĩne'en eipy'a setpiat
turanuat hap ewy. Ta'i yt naku i kahato
etunug ety hit ehary'i sa'ag wo mimi uhyt
waku wato'e itote. [4] Mi'i pote waku eiwe'a
tunug yne eipe hawyi waku eweikaykay
mekewat miit yt iwe'eg i rakat ehewowi.
Mi'i tote ti toĩne'en aru Aipo typot Iesui
eipy'a setpe i'ewyte uipã'ãu toĩne'en ei-
wywo. Mi'i hawyi waku mekewat to'ywot
ehary'i wywuat get hat eweinãpin kahato
— Pyno koitywy ahiag wanuat ereĩne'en
waku wato'e tope. Mi'i hawyi mono etoiat
ro eminug sa'ag ma'ato yt etoiat i ewaire
waire hap pote iku'uro rakat no ereĩne'en
waku wato'e tope. [5] Ma'ato — Yt atoiat i ui-
waire hap to'e pote waku wato'e Iesui pe —
Pyno waku mi'i miit piit ahiag mi'auka wo
topyhu'at ma'ato waku mi'i miit pã'ãu topy
hu'at epo pe Iesui wuat'i e'at pe aikope Tu-
pana toĩne'en morekuat no hap tote waku
wato'e. [6] Pyno yt eiwekyry'i tei'o mekewat
miit minug sa'ag ete. Yt naku i kahato

watuwehum mi'i tã nug hat ete katupono
mekewat miit topyhu'at mani puk ewywuat
eipy'aset pe ma'ato eipe eweipyhu'at ipyre
ewy. Mi'i pote aikotã watopag ipyre mani
puk pe hawyi toimorem yne mani puk hap
ewy mi'i hap ewy waku eweihep o mekewat
miit sa'ag eipy'asetpyi hawyi ti aru eweipy
hu'at miit wakuaria ewywuat. Yt naku i
hap yt mig hin i haria eipe. Pyno sa'a
wy'iwuaria Iuteuria tuwenõ'ẽ ta'atuewãni
kaptia yi Esitu'in po kaipywiat turan i'atu
mi'u man iteneg nakat yn i'atumi'u yt kat i
nem nakat ewy. 7 Mi'i ti yt kat i imoperup
hap i'apuk hap nem nakat. Mi'i yt ipyp
takat i mekwat i'atueman. Mi'i hap ewy
koitywy aiwat aheman yt kat i ipyp hit
hap imonem kuap hat. 8 Pyno to'iro Iesui
enuk hap kape yt kat i ipyp takat man
aimi'u wywo hap ewy e. Pyno ti aimopyp
hap ewywuat toĩne'en mekewat mani puk
ewywuat mekewat aiwo'o ma'at'i ma'at'i
hap ewywuat toĩne'en. I'ewyte man teneg
ewywuat toĩne'en mekewat aiwo'oky'e hap
ewywuat. Mi'i yn waku sa'a wy'i aimi'u
wo watu wẽtem ye Esitu pyi turan yt kat
i mani puk watioto kuap pote. Mi'i man
Tupana ehay pywo rakat yt kat i aheso
hap wywo hap ewy. Mi'i man ewywuat
waku aimi'u wo katu pono mekewat man
puk aiwo'o mo pitpit hap ewywuat aiwo'o
tu'uka hap ewywuat wato'e sa'awy'i. Waku
po'og Tupana ehay sese wahenoi miit'in
me yt kat i miit'in ehay heso hap wywo.
9 Sa'a wy'i atipo'oro uimiwan me einãpin
hamuat — Yt naku i watunug aiwy ok sese
wo Iesui mohey hat yt iwe'eg i sese rakat
wuat'i ihainia wywuat ieĩne'en hat wuat'i
hary poria wywo. 10 Tukup te'en aipy'a
setpe mesuwat yi tote ma'ato i'atu kahato
aiwy ria'in yt Iesui mohey i haria yt naku
i nug haria. Mi'iria tukup te'en yne e'at
aikope aikope watoĩne'en hap tote ahewyry
hap tote. Mi'iria minug ewywuat yt naku
i watunug katu pono mi'iria wuat'i hary
po ria'in ihainia'in wywo ieĩne'en haria.
Aheka re'en sere'ak takaria tukup te'en
mi'iria. Ahekat ky'ewi yn aima'at ma'at
ne'i mi'iria wuat'i e'at pe. Mi'iria wuat'i
tupanaria mo wuat minug mõtypot haria.
Yt naku i watunug mi'iria ewywuat ma'ato
waku wati'atuekyi mi'iria Iesui mohey hap
kape. Yt naku i watunug mi'iria ahewanĩ
kaptia wo ma'ato po'og waku wati wesat
mi'iria waku hap ewy. Ma'ato karãpe Iesui
mohey hat watoĩ ne'en hawyi yt naku i
watunug ne aikotã mi'iria minug yt naku i
hap ko'i ewywuat. Ma'ato mi'iria ewywuat
watoĩ ne'en yt naku i nug haria te waku
— Iesui mohey haria mi'a piheg wo wato
py hu'at. Yt naku i watunug ne yt naku
i nug hap sa'a wy'iwuat ewy Iesui mohey
haria aito hawyi. 11 Ma'ato — Ewetoiat ro
meimuẽwat ko'i katu pono mi'i ewywuat
watoiat pote watoĩ ne'en mesuwat yi tote
waku pe.

Koitywy atipo'oro ewawi wẽtup sehay.
Toĩne'en eipy'a setpe yt nakuap i nug hat
— Uito Iesui mohey hat e hat ma'ato
wuat'i wywo toĩne'en hewaire rakat mi'i
hat ewywuat yt eweiwesat wesat tei'o
i'ewyte yt erenuk tei'o iwywo. I'ewyte
toĩne'en Iesui mohey hat ma'ato tupana
iã'ãkap kape toiwẽpap te toimohey te
miit'in minug tupana to'i — Uito Iesui mo-
hey hat wy to'e pytkai waku mi'i miit kai
waure wo waku watu kut p te'en. 12 I'ewyte
Iesui mohey hat ma'ato miit'in mohit tehay
wuat hat toĩne'en ne i'ewyte sero'ok'e hat
i'ewyte Iesui mohey hat ma'ato mahy kape
toĩne'en imopẽ'ã rakat. 13 Mi'i hat waku
wati nãpin kahato aikotã sa'a wy'i Tupana
to'e miwan me — Eweihep to eipy'asetpiat
yt naku i nug hat uimohey to'e pytkai e Tu-
pana temiit'in me. Ma'ato irania'in mesu
warotiat yt Iesui mohey i haria yt kat hamo
i mi'iria wati'atu'apiheg katupono Tupana
yn mi'iria apiheg kuap hat. Ma'ato ti waku
Iesui mohey haria yt naku i nug haria wati'a
tu nãpin hãpyk yn wati'a tu'a piheg mi'iria
hap ewy waku e Tupana ahepe. Uito emu'e
hat Pauru.

6

1 Karãpe toĩne'en aipy'asetpe wu'uka hap
ne'i aiwo'opiat irania'in Iesui mohey haria
wywo. Mi'i hap e'at pe yt naku i ka-
hato watioto mi'iria sura ra'in yt imohey
i haria kape. Po'og waku mi'iria wati'a
tunug Tupana mõtypot yat kape Tupana
mohey haria piat ikuap hamo sio waku sio
yt hap kuap hamo. 2 Meiũran aru aito Iesui
emiit'in no watopyhu'at wuat'i miit'in airo
hamo sio wakuat sio yt e hamuaria. Mi'i
tã watunug mote aru waku mesup ta'yn
wy aiwo'ope wo'ope wati'airo sio wẽtup ok
tunug yt naku i sio yt hap kuap hamo e.

[3] Ta'i mekewat e'at pe aru Tupana ainug
temiit atipy piaria airo hamo uwe waku
uwe yt e hamo wahenoi kuap mekewat
e'at pe Tupana pe. Mi'i tã watunug kuap
pote aru waku mesuwe i'ewyte wati'airo
kat som waku kat som yt naku i. Waku
wati'airo aipy'asetpiaria uwe aiwo'opat'ok
hat hawyi waku wato mo hãpyk aiwu'uka
hap ne'i. [4] Yt naku i watu'uka aiwo'ope
ma'ato toĩne'en aiwu'uka hap pote yt naku i
watikaykay surara'in aiwu'uka wu'uka hap
monik hamo aiwo'opiat aiwo'oehay uka tu-
ran. [5] Ma'ato sura ra'in wati kaykay mesu
warotiat aiwu'uka wu'uka hap monik hamo
mi'i tã pote waku watu we mõti mekewat
yt aiwe'eg i hap ne'i pupi yt uwe i eipy'a
setpe iwe'eg nakat eiwu'uka hap moma
hamo. Ma'ato Iesui mohey haria waku
watikat aipy'asetpe wẽtup ok iwe'eg nakat
aiwu'uka hap moma hamo uwe waku uwe
yt naku i e hamo. [6] Ma'ato wẽtup ok eiwy
ok eheinyt'in ko'i ewetioto sura ra'in kape
yt imohey i haria kape uwe waku uwe yt e
hamo pote yt eiwe'eg hin i eipe. [7] Ma'ato
eiwo'o'atu'uka hap kaipyi atikuap ta'yn yt
ihãite i eiwo'oky'e hap ete. Mi'i hap kaipyi
atikuap eipe porap te haria hap. Yt naku i
ewetioto ehemiit morekuat yt Iesui mohey
hat kape. Karã pe Iesui mohey hat aima'at
yt naku i watioto surara kape po'og waku
ima'at hat no watu kup te'en. Po'og waku
eweikup te'en waku imiero'ok wo po'og
morekuat wo'opyhik hawe eweikupte'en.

[8] Koitywy yt naku i wo'oma'at haria wo
eweikup te'en. Yt naku i wo'oero'ok haria
wo eweikup te'en uhyt'i'in mana'in. [9] Yt
uwe i aru wo'oma'at'i ma'at'i hat toĩne'en
aikope Tupana toĩne'en Morekuat nuat hap
tote. Ewe'eg wo o eiwe ma'at hap pupi
katu pono eweikup te'en wuat'i hary poria
wywo wuat'i ihainia wywo pote yt karãpe i
put'ok'ewei'e Tupana etawa pe. I'ewyte yt
uwe i mo wuat minug tupa naria mõtypot
haria itote. Se'aito wywuat ieĩne'en hat
seha ry'i wywuat ieĩne'en hat yt uwe i aru
itote. Hary po ria'in e'aito wo hary poria
te i'ewyte ihainia'in e'aito wo ihainia'in ne
haria yt uwe i itote. [10] Sero'ok'e haria yt
uwe i itote. Yt hegyi'at i rakaria yt uwe
i. I'ewyte yt uwe i aru wo'e ro mo pusu
hat miit'in mohit hat itote. Yt uwe i —
Uiano yn mo e hat i'ewyte imopẽ'ã rakat.
[11] Mi'i haria mi'i nug ewywuat haria sok
aito sa'a wy'i ma'ato koitywy Tupana timo
weityk aiminug sa'ag ko'i aheko yt naku i
nug hap sa'a wy'iwuat. Mi'i hawyi ainug
na'yn temiit sese wo. Koitywy yt kat i sa'ag
Tupana tipuẽti aikai Aika'iwat Iesui mieha
kye ra'at ko'i aito pote. Aika'iwat ainug
na'yn Tupana wanuaria wo hawyi tutum
Topã'ãu ahepe hawyi.

[12] Tukupte'en eipy'asetpe — Uito atunug
uimiky'esat ewy e haria. Uimiky'esat ok tã
yn atunug yne i'atu'e mi'iria. Pyno eiwe'eg
wo o mio tã e haria pupi. I'atu kahato
— Aimi ky'esat watunug hawyi waku topy
hu'at wen ma'ato mi'i kape yn watu wa
nẽtup pote aimi ky'esat nug eropat haria
yn watopyhu'at hawyi yt Tupana miky'esat
nug kuap haria hin i watopyhu'at. [13] I'ewyte
irania'in eipy'a setpe — Uimi'u kat hap yn
atunug neran at ka'ap yne e'at katu pono
mi'u yn aimowepit kuap hap e hat. Ma'ato
eiwe'eg wo o mi'u mesuwarotiat wywo yn
ei'ok hap. Mi'u waku kahato wen ma'ato
mi'u yn watikat pote aima'at hap toĩne'en
katu pono Tupana eropat hap yt watikat
hin i. Meiũran aru Tupana timoma yne
ahesy'at hap hawyi yt kan hamo i aimi'u
kat hap. Yt eweikuap i kat hamo Tupana
tunug aipiit apo. Ta'i toiky'esat aito teropat
hamo i'ewyte toiky'esat aito toky'e haria.
Toiky'esat aipiit towanuat e. Yt toiky'esat
i aipiit watum yt iwe'eg i rakaria pe i'ewyte
yt toiky'esat watum aipiit mi'u kat hap
yn kape. Uiwy ria'in waku watu wehum
kahato Tupana kape aimi'u ete ma'ato yt
naku i watunug mi'u ahetupana wo. Iesui
Aika'iwat aipoi kuap kahato. Waku iwywo
watikat aimi'u. Yne Tupana tum teran
ahepe aimowepit hamuat. [14] Tupana tihep
Aika'iwat Iesui gu'uro pyi. Mi'i hap ewy
aito aihep gu'uro pyi tesaika hap wywo.
[15] Karãpe watomohey Iesui hawyi wẽtup piit
ewy aipiit Iesui piit wywo. Mi'i pote yt
naku i watu wehik hary poria yt iwe'eg i
rakat ete ihainia yt iwẽ'ẽg i rakat ete kat
pote ti watoĩne'en Iesui piit ewywuat pote.
[16] Tupana yt tiky'esat hin i watum aipiit
waire nug hamuat mesuwe watoĩne'en hap.
Sa'a wy'i Tupana to'e — Uwe tuwehik hary
poria ete hawyi wẽtup ok miit piit ewy
topy hu'at iwywo e. Mi'i pote yt naku i
watu wehik hary poria ihainia yt iwe'eg i
rakat ete. Katupono mi'i tã watunug hawyi
wẽtup ok piit ewy ra'yn watoĩne'en Iesui

piit yt ewy i ra'yn. Mi'i hawyi yt iwe'eg
i rakat piit ewy watoĩ ne'en. [17] Wato mo-
hey Aika'iwat imiky'esat ok tã pote watoĩ
ne'en Ipã'ãu wywo i'ewyte aipã'ãu wẽtup
mã'ãu ewywuat topy hu'at iwat Ipã'ãu yn.
[18] Watoĩne'en yt iwe'eg i rakat pote o watoĩ
ne'en pya ikai katupono aipiit minug sa'ag
ky'esat hap toĩne'en aika'iwat no. Watu
wehik haryporia yt ahehary'i ete mi'i hawyi
aipiit iwywo wẽtup piit topy hu'at hawyi
heremo kahato yt Iesui piit ewy i aito. [19] Yt
eweikuap i te aipiit Tupana mõtypot yat
ewywuat toĩne'en hap. Tupana Pã'ãu eiam
aito hap yt eweikuap i te Tupana toĩne'en
aipiit pe hap. [20] Aipiit yt aiwanuat i katu
pono koitywy Tupana wanuat watopyhu'at
toikyi'at ra'yn ha'up iwato kahato tutum
toikyi'at aipiit hamo. Pyno Tupana wat
aipiit pote waku watum aipiit Tupana mõ-
typot hamo. Tupana mõtypot yat sese wo
watum aipiit waku. Uito einãpin hat miwan
miat Pauru.

7

[1] Ha'a wyte eipe tawa Kurintiu piaria
eweipo'oro uhowawi miwan apo'ei'e hamo
sio waku ahehary'i sio yt ei'e hap. [2] Ta'i
waku kahato ahehary'i ma'ato wẽtup
yn waku e. Mi'i hawyi waku watoĩ
ne'en ihary'i kahato rakano he'aito kahato
rakano aheĩne'en yne hawe. Mi'i tã ewe-
tunug mote waku kahato eweikup te'en e.
Mi'i tã ewetunug mote yt ehã'ãg kuap i
ahiag yt eiwe'eg i hap nug hamo. [3] Waku
ereket ehary'i sese wywo yn. Waku etum
epiit ehary'i pe yn ehary'i piit miky'esat
ok tã. I'ewyte waku etum epiit e'aito
pe e'aito piit miky'esat ewy. [4] Waku to'e
— Uipiit uheha ry'i wat yn e. I'ewyte
waku to'e — Uipiit uhe'aito wat yn e. Yt
naku i to'e — Uipiit yt ewat i pote yt
atum i po'og uipiit epe yt naku i to'e e.
[5] Yt naku i ihary'i wãi'e ne'i te'aito piat
iky'esat turan e. I'ewyte yt naku i wãi'e
ne'i ihainia teha ry'i piat iky'esat turan e.
Ma'ato ehehay teran Tupana wywo pote
waku eiwo'o pohep porap'i tuereto eiwo'o
pytyk hap ete e. Eiwo'o pohep porap'i
hawyi waku i ra'yn eiwo'o mo wepit katu
pono ahiag aru ehã'ãg neran haype wẽtup
hary poria wẽtup ihainia ky'esat hap ete
e. [6] Pyno koitywy ahenoi teran uiwa nẽtup
hap ewy ma'ato ahenoi hap yn yt woro
ho'o po'oro hin i uhehay wo are. [7] Uito
areĩne'en yt ihary'i rakat i. Uito Pauru Tu-
pana miky'esat ewy areĩne'en are. Mi'i hap
atipuẽti waku kahato. Mi'i pote atiky'esat
irania'in ui'ewy yt ihary'i i rakat i ewy ta'a
tuky'esat pote. Mi'i tã Tupana tiky'esat uito
wen toĩ irania'in yt ui'ewy hin i katu pono
mi'iria ihary'i kahato rakaria wo Tupana
tiky'esat. [8] Koitywy woro ho'o nãpin neran
yt ihary'i rakat i te yt he'aito rakat i te
i'ewyte hiwu ko'i. Waku eweikup te'en ei-
weran aikotã ui'ewy eweiki'esat pote are'e.
Po'og waku mi'i tã areĩne'en are'e uiwa
nẽtup hawe. [9] Ma'ato — Atiky'esat kahato
uheha ry'i uhe'aito ewei'e eipy'a pe pote
waku etat ro ewary e'aito emiky'esat ewy
ma'ato Iesui mohey hat yn waku etat e.
Po'og waku etat ehary'i e'aito Iesui mohey
hat epiit miky'esat monik hamuat hap upi
epiit miky'esat haty hap mekewat kyt'ok
epy'a piat hap kai. [10] Koitywy woro ho'o
nãpin he'aito rakaria iwary rakaria yt uito i
wen ma'ato Tupana wo'onãpin hap ahenoi.
Yt eweitoiat tei'o e'aito ehary'i e. [11] Ma'ato
eweitoiat pote ereĩne'en o eweran kahato
ra'yn yt he'aito i rakano yt ihary i rakano e.
Mi'i hawyi etiky'esat e'aito emi'atoiat pote
etat i emi'atoiat. Yt naku i kahato weha
ry'i atoiat hat no eweikup te'en uhyt'i'in
e. [12] Karãpe ehary'i yt Iesui mohey hat wo
i toĩne'en ma'ato o yt etoiat ne'i tei'o kat
pote eky'esat hap toĩ ikai pote yt etoiat
rei'o e. Yt naku i mi'i tã etunug e. [13] E'aito
yt Iesui mohey hat i pytkai yt etoiat tei'o
mi'i kat pote eky'esat hap toĩ ikai pote.
[14] Watomohey Iesui hawyi yt naku i watoiat
ahe'aito aheha ry'i sa'a wy'iwuat yt Iesui
mohey hat i pote. Waku wahẽtup kahato
Tupana pe ahe'aito aheha ry'i ehakye ra'at
hamo katupono ahe'aito ahehary'i toĩne'en
yt pya hin i Tupana kai katu pono Tupana
Pã'ãu eiam kahato aito pote. Waku aiwywo
toĩne'en Iesui mohey haria aito pote. Waku
watoĩne'en ahe'aito wywo ahehary'i wywo
katupono wahenoi tuereto mi'iria pe Iesui
mohey hap i'ewyte aimẽ py'in ahaki'yt'in
aha'y ru'in yt pya hin i Tupana ehay aiwẽ
pywiat kai. Mi'i pote mi'iria yt pya hin
i tomohey hawyi Tosa'yru moherep haria
aito pote. [15] Ma'ato ehary'i e'aito etoiat
teran kahato yt imohey hat i pote yt he i
tuete Iesui mohey epiat hap pote mi'i hawyi

pyno waku ewei'e e'aito pe ehary'i pe etoiat
teran me — Yt naku i ui'atoiat mimi mana
yt atiky'esat i ma'ato ui'atoiat teran mote
ui'atoiat ma'ato yt uimiky'esat ewy hin i
ere'e o e. Katupono yt naku i watu'uka yn
yt aiwo'o'ewy i imohey hap ete e. Tupana
yt tiky'esat i aiwu'uka ahe'aito wywo aheha
ry'i wywo hap ma'ato toiky'esat kahato
aiwo'oky'e aiwo'owese hap yn e. 16 Waku ka-
hato watoĩne'en ahehaary'i wywo ahe'aito
wywo hap. Ehary'i e'aito yt Iesui mohey
hano i pytkai waku ereĩne'en ne o iwywo
e. Yt naku i watoiat ahehaary'i ahe'aito
yt Iesui mohey hat i pote. Waku aiwo'o
wese hap wywo aiwo'oky'e hap wywo wa-
tekyi ahe'aito ahehary'i Iesui kape imohey
hamuat. Pyno waku pe watu kup te'en
ahehary'i ahe'aito wywo paa'ai'e hap wywo
pote meiũran ti aru Iesui mohey haria wo
te'eropyhu'at ahehay waku pe hawe. Iesui
mohey haria sese watukupte'en pote wati
ky'e kuap ahehaary'i ahe'aito Iesui kape
imohey hamuat. Mi'i hawyi aiwese hap
kaipyi ahepiat Iesui kuap hap kaipyi wati'a
tuekyi kuap ahehary'i ahe'aito Iesui mohey
hap kape.

17 Mesup ti koitywy Tupana ai'airo
Aika'iwat emiit sese wo. Waku kahato
watoĩne'en. Ma'ato mi'i pytkai aikotã sa'a
wy'i watoĩne'en hap ewy te. Sa'awy'i Iuteu
ywania aito pote mesup te Iuteu ywania
watoĩ ne'en e. Sa'a wy'i tapyi'a ywania
watoĩ ne'en i'ewyte mesup te tapy'yia wo
watoĩ ne'en. Sa'a wy'i watoĩ ne'en wẽtup
ok eropat hano pote wato mohey Iesui
hawyi mi'i hap ewy te topyhu'at re mesup
koitywy heropat hat watoĩ ne'en ne. Mi'i
pote woro ho'o nãpin neran eipe Iesui
mohey haria pakup ko'i Tupana mi'airo
pakup ko'i. — Eweimohey Iesui hawyi
waku eweikup te'en no aikotã watoĩ ne'en
wati mohey iesui hap e'at pe ai'airo hap
e'at pe hap ewy waku watu kup te'en ne.
18 Iuteu ywania ereĩne'en sa'a wy'i pote
ereĩne'en Iuteu ywania te. Yt naku i etoiat
e'ywania etimohey Iesui hawyi Tupana
ekaykay tuwewawiat hawyi. Wẽtup ywania
ereĩne'en sa'a wy'i pote pyno yt naku i
ewei'e — Mesup uito Iesui mohey hat pote
waku atoiat ui'ywania i'ewyte i'atueko ko'i
yt naku i kahato mio tã wato'e. Tupana
aikaykay tuwe wawiat hawyi waku watoĩ
ne'en aipiit ewy aipotpap hap ewy aikaykay
hap e'at pe ewy waku. 19 Yt naku i watu
we musin ãpy sokpe tek Iuteuria eko ewy
ne'i watimohey Iesui hawyi e. Waku watoĩ
ne'en ai'ywania ewy yn. 20 Watomohey Iesui
hawyi waku watoĩne'en ne aimiit kawiano
sa'a wy'i hap e'at kai e. Yt naku i watoiat
ahe'yi aipotpap aiko ahe'aito aheha ry'i
wato mohey hawyi. Waku watoĩ ne'en ne
aikotã Tupana aikaykay hap e'at pe hap
ewy. Waku watukupte'en ne aipotpap hap
wywo. Miit'in emiit no watoĩ ne'en pote
waku watoĩ ne'en ne miit'in emiit no te
ma'ato po'og waku sa'a wy'i kai. Yt naku
i watoiat aika'i waria ahetu'i saria aiwy
ria'in ko'i Iesui watomohey hawyi. 21 Aika'i
waria yt nakuaria i pytkai waku watoĩne'en
i'atu wywo te i'atue ropat hamuat. Yt kat
i aika'iwat pote pyno waku watoĩ ne'en ne
aiweran aipotpap nug hap ewywuat ma'ato
waku yne miit'in emiit no hat ewy watopy
hu'at yne miit'in powyro hat no. Aiwe te
weru hap iwato pote iwato te topy hu'at
wato mohey hawyi. Waku watikat aiwe te
weru hap tum yne hamuat. Mi'i hawyi
watum yne aiwe te weru hap mesu wa ro
tiaria pe hawyi Aika'iwat Atipy piat eropat
hano po'og no wato py hu'at. 22 Wuat'i
eropat haria wo watoĩne'en Aipotypot Iesui
aikaykay turan mi'i hawyi wuat'i eropat hat
no watoĩne'en ne ma'ato waku Iesui eropat
hano wato py hu'at miit'in eropat hap upi.
I'ewyte miit'in akag wo watoĩ ne'en Iesui
aikaykay turan hawyi waku miit'in akag
wo re wato py hu'at ma'ato waku Iesui
eropat hano te wato py hu'at miit'in akag
aito pytkai. 23 Katu pono Aikyi'at Iesui
Tupana wano. Iwato kahato sa'up tutum
aikyi'at temiit'in nuat hamo. Mi'i pote
yt naku i wato py hu'at yt naku i nug hap
eko sa'ag eropat haria wo ne'i e. 24 Uiwy
ria'in uheinyt'in yt naku i aheko waku
rakat watoiat katu pono sa'a wy'i Tupana
aikaykay tuwe wawi turan ai'y wania eko
waku aheko waku i'atu kahato aiminug
waku hap ewy. Yt naku i watoiat ai'ywania
eko watimohey Iesui hawyi. Mi'i pote waku
watoĩne'en ne aheko wakuap nug haria wo
Iesui watimohey hawyi.

25 Woro ho'o nãpin neran kurum iwasu
ko'i i'ewyte pĩ'ã makuptia ko'i yt he'aito i te
rakaria yt iwary i te rakaria. Yt ihary'i rakat
i uito pote woro'onãpin Tupana ehay uiwa

nẽtup hawiat ok tã ahenoi. [26] Mesuwat e'at
pe miit'in aikat kahato ai'auka teran haype
Iesui mohey haria aito pote. Niatpo kahato
aheĩne'en hap. Mi'i pote are'e uiwa nẽtup
hap. Yt eweiky'esat i ehary'i eiwary pote
waku eweikup te'en ui'ewy katu pono ira-
nia'in i'atupy'ahak kahato ahete ahaty'iha
ty'i kahato hatek takaria ewy iro pote aito.
Mi'i pote niatpo kahato ahehary'i ahe'aito
koitywy. [27] Ma'ato — Atiky'esat kahato
uhe'aito uhehary'i ewei'e pote pyno waku
ehary'i etat kurum waku e'aito etat pĩ'ã
are'e ma'ato yt ewei'e i pote waku yt etikat
rei'o e'aito ehary'i hawyi waku uito ewy
ereine'en are'e. Ewetat pote yt ewei'atoiat
tei'o e'aito ehary'i ho'opot hap e'at pe
katu pono ahatek hap e'at mesup tawa
Kurintiu piaria ai'auka teran haype pote.
[28] Ma'ato epakup te ereĩne'en mote waku
etikat ehary'i e'aito Tupana miky'esat ewy.
Ma'ato — Yt atikat teran i wẽtup ok uheha
ry'i sa'a wy'i wuat uhe'aito sa'a wy'i wuat
uruho'opot kahato e'at mesup pote ewei'e
pote pyno waku pe eweikup te'en Tupana
wanẽtup hawe. Ma'ato etat ehary'i e'aito
kurum iwasu makuptia en mote i'ewyte
waku pe eweikup te'en Tupana wanẽtup
hawe e. Waku yne are. Mio miit'in
ai'auka teran mote niatpo kahato ahe'aito
ahehary'i watikat. Ma'ato etat pote waku
ma'ato niatpo kahato aru etipuẽti eho'opot
hap mesup e'at pe turan. [29] Uheinyt'in
uiwy'ok ko'i yt pya hin i Aika'iwat aipok
hap. Yt watikuap i kat e'at pe hut hap
ma'ato tuut irane hap watikuap. Waku
watiky'e kahato ahe'aito ahehary'i ma'ato
mi'i pytkai waku po'og watunug Tupana
miky'esat ewy ahe'aito ahehary'i miky'esat
ko'i kai. Waku wati ky'e Tupana koran
aikotã Iesui mohey haria yt he'aito i te
rakat yt iwary i te rakat ewy.

[30] Eiwe'eg wo o eheka re'en wywo katu
pono yne mesuwarotiat ahekat yt toĩne'en
mot'i i. Karãpe watat ipakup takat aheka
re'en hawyi yt naku i wato'e aipy'a
pe — Mio uito po'og irania'in kai katu
pono uhekat po'og ikahu irania'in kai
yt naku i wato'e. Waku watu wehum
Tupana miium kape wen ma'ato yt naku
i wato mohey nei'o ahekat. Tupana kape
yn waku watu wehum ahekat aipo pe
hawyi. Waku watunug Tupana miky'esat
ewy sio imiky'esat aimi ky'esat sio yt
sio imiky'esat aimo wepit sio yt. Waku
watunug imiky'esat sio watuwak sio yt katu
pono aiwak hap tokosap hawyi po'og aimo
wepit hap toĩne'en. [31] Yt naku i mesu wa
rotiat kape yn watuwanẽtup at ka'ap katu
pono tuweityk meremo aimo wepit hap
ahe'aito hap aiwary hap aimi kyi'at ko'i
aheka re'en ko'i topap topap yne ma'ato
aiminug Tupana kapiat toĩne'en mot'i rakat
yn waku aiwanẽtup hap aimowepit hap. Yt
tuweityk kuap takat i.

[32] Iesui mohey haria yt he'aito rakaria
i yt iwary rakaria i te'e ru wa nẽtup at
ka'ap ta'a tu ka'iwat Iesui potpap nug hap
kape ta'a tu ka'iwat mowepit hap kape yn.
Waku mi'iria ewy watoĩne'en po'og po'og
mesuwe. [33] Ma'ato iwary rakat tuwe mo
wepit hap kape yn tuwanẽtup to'yat tomi'u
tesokpe hap kape yn tuwa nẽtup hawyi.
[34] Karãpe tuwa nẽtup teran Tupana pot-
pap kape turan toĩne'en typy iwanẽtup
hap Tupana mowepit hap i'ewyte tehary'i
mowepit hap. Yt he'aito rakat i yt iwary
rakat i Iesui mohey hat Toka'iwat potpap
hap kape yn tuwa nẽtup. Toiky'esat topiit
Tupana wanuat yn. Toiky'esat aiwa nẽtup
Tupana kapiat hap yn i'ewyte Tupana Pã'ãu
miky'esat yn toiky'esat. Ma'ato he'aito
kahato rakat iwary kahato rakat tuwanẽtup
aikotã aikotã aru atimo wepit uhe'aito ui-
wary to'e hap kape yn tuwa nẽtup tomi'u
kape to'yat kape tomẽpyt'in kape at ka'ap
hap ewy tuwanẽtup. [35] Po'og waku ahe'aito
kahato aheha ry'i kahato hap. Woro ho'o
nãpin neran eipo wyro hamo. Atiky'esat
kahato watunug Tupana miky'esat ewy hap
po'og torania miky'esat nug hap kai. Mi'i
pote mi'i hap ete sio ereĩne'en e'aito sio
yt rakano sio ereĩne'en iwary rakano sio
yt rakano atiky'esat eipe atipy piat eropat
haria sese yt kat i eipyhyp Aipotypot pot-
pap nug hap ete haria wo. [36] Pyno mesup
woroho'onãpin neran eipe. Ehaytuwy hary
poria ihainia kawiat eiwo'o ky'esat pote
waku etat ehary'i wo e'aito wo. Ma'ato —
Aho'opot kahato mesup yt kat i ai'yat i yt
kat i aiko i yt kat i aimi'u ewei'e eiwo'ope
pote — Waku po'og yt wato'okyi'at i te katu
pono ho'opot hap e'at mesup katupono aito
Iesui mohey haria pote miit'in miky ry'i
haria wo wato py hu'at. Pyno waku watoĩ
ne'en yt iwary i rakano yt he'aito rakano

i mesup waku ewei'e eiwo'ope. Mi'i hawyi
waku eweikup te'en yt iwary i rakat ewy
yt he'aito i rakat ewy. Meiũran ma'ato
eiwo'okyi'at teran mote pyno waku eiwo'o
kyi'at eiwo'okoka'at e Tupana. Mi'i hawyi
waku eweikup te'en he'aito iwary rakano
Iesui mohey haria eipe pote. 37 Pyno —
Yt karãpe i uhehary'i e hat yt toiky'esat i
pote waku yt iwary i topyhu'at e. Mi'i hat
yt i'aparap i Tupana pe katupono toi'akit
kuap topiit miky'esat. 38 Waku ahehary'i
ahe'aito. Waku watu wehum Tupana pe
ahe'aito ahehary'i miium hap ete. I'ewyte
yt kat i ahe'aito pote yt kat i ahehary'i pote
mi'i hap i'ewyte waku watuwehum Tupana
pe katupono uito ewy eweikupte'en mote.
Uiwanẽtup hawe po'og waku uito ewy katu
pono wahewyry kahato Tupana ehay mo-
herep hamo. Uito ti Pauru. 39 Mana'in
uhyt'i'in waku e'aito ehary'i wẽtup ok ka-
hato yn iku'uro hap kape e. Ma'ato iku'uro
hawyi yt uwe wano i ra'yn ereĩne'en neran
mote waku ma'ato etiky'esat ipakup hawyi
waku etat wẽtup ok emiky'esat Iesui mohey
hat yt he'aito rakat i ewywuat Iesui mohey
hat yn waku yt iwary rakat i yt he'aito rakat
i waku etat e. 40 Ma'ato uiwa nẽtup hawe
waku po'og mana'in hiwu wo eweikupte'en
eweiky'esat pote. Tupana Pã'ãu tuwanẽtup
i'ewyte uiwanẽtup hap ewy hap yt atikuap
i ma'ato mio tã are'e uiwa nẽtup hawyi
Tupana yt to'e i waku hiwu tukup te'en
hiwu wo yt e i te atikuap teran pytkai. Pyno
uito ti eimu'e hat Pauru.

8

1 Mesup woroho'onãpin neran tupanaria
iã'ãkap mõtypot hap mi'u ete mekewat
wewato ahup auka tupanaria iã'ãkap e'at
piat ko'i ete. Pyno mesuwat uimienoi kuap
haria ra'yn eipe ma'ato ti ahenoi pakup
i teran ehepe ikuap i hamo. Pyno Uwe
uwe to'e topy'a pe — Uito po'og atikuap
tuwe mo wato teran tuwe wa nẽtup hawe
ma'ato tuwema'at haype katupono yt uwe i
mimu'e wo topyhu'at i'ewyte yt uwe i wy
wo toĩne'en. Ma'ato uwe uwe to'e topy'a
pe — Miit'in ky'e hat areĩne'en neran mi'i
e hat Tupana mipowyro topyhu'at hawyi
yt aima'at kuap i rakat toĩne'en. 2 Mi'i
tupono karãpe — Uito po'og atikuap e hat
put'ok'e ahete hawyi yt aiwe'eg i hap topy
hu'at katupono mesuwat yi totiat yt uwe i
topyhu'at ikuap yne hat. Mi'i tupono waku
wato py hu'at — Atikuap teran e haria wo
— Uimu'e ro e haria wo. 3 Pyno Tupana
kuap teran haria yn aru Tupana kuap haria
te'e ro py hu'at. I'ewyte Tupana ky'e haria
yn ni aru Tupana kuap haria tukupte'en e.
4 Mi'i tupono ahenoi pakup i ra'yn aikotã
tupana iã'ãkap mõtypot haria mi'u etiat.
Pyno koitywy watikuap ta'yn mesuwarotiat
mo wuat minug ko'i tupana ko'i yt Tupana
sese hin i hap tukup te'en ma'ato aria'yp
nu yi kawiat yn tukup te'en. Mi'i tupono
ti koitywy watikuap ta'yn tupanaria miit'in
mo wuat minug ko'i yt kat hamo i tupana
wo tukup te'en katupono yt kat i ieĩne'en
hap ipuo hap watikuap. Ma'ato wẽtup ok
yn Tupana Sese toĩne'en. Mi'i ti atipy
piat wuat'i e'at piat ieĩne'en hat. Pyno
irania'in tupana mesuwatroiat yi kawiat nu
kawiat hap ko'i yt Tupana hin i. 5 Uruetupa
naria at waty waikiru ko'i i'atu'e. Irania'in
— Uruetu pa naria mesu wa rotiat gupte'en
haria i'atu'e. I'atu kahato iã'ãkap ko'i pe —
Uruetu pa naria uruka'i waria i'atu'e mesu
wa ro tiaria. 6 Ma'ato Tupana sese toĩne'en
wẽtup yn Mi'i wato'e. Tupana ti Ainug
hat Ai'ywot wato'e. Mi'i ti wuat'i nug hat
wato'e. Mi'i yn Aimoieĩne'en hat wẽtup yn
Aipotypot wato'e. Aika'iwat ti Iesui e hap
het rakat wato'e. Tupana tunug yne topo
wo aimoieĩne'en hap wato'e. 7 Yt aheso hin
i wuat'i miit'in tikuap ai'e hap pywo rakat.
Tukupte'en aipy'asetpe Iesui mohey pakup
haria. Mi'iria sa'awy'i ta'atumohey kahato
tupanaria miit minug ko'i. Mi'i pote mesup
te ta'atuwanẽtup hawe — Mekewat iã'ãkap
uimimohey sa'awy'iwuat wẽtup Tupana wo
toĩne'en yt Tupana wo toĩne'en hin i pytkai.
Katupono Tupana Sese yn toĩne'en Tupana
wo. Mi'i hawyi mi'u pu'i ta'atukyi'at pote —
Pyno etum apo mesuwat pu'i ehetupanaria
pe sio yt i'atu'e pu'i weneru haria pe. Ta'i
Tupana iã'ãkap mõtypot hap yne mesuwat
pu'i i'atu'e hawyi mekewat Iesui mohey
haira — Pyno yt atiky'esat i emiwe neru
hap ko'i i'atu'e. — Ta'i urumiium na'yn
tupanaria iã'ãkap pe i'atu'e pote te'eruwe
mõti kahato i'u hap ete Iesui mohey haria
pakup pote — Yt atu'u i i'atu'e. 8 Ma'ato
yt aimi'u kaipyi i aimohun hap topyhu'at
e Iesui. Yt watu'u i pote waku wato py
hu'at Tupana wanẽtup hawe. Watu'u teran
mote waku Tupana wanẽtup hawe. Tupana

yt tuwehum i aheko mi'u u hap kape. Yt
ai'a piheg hin i sio watu'u sio yt. Watu
wehum Tupana kape aimi'u watu'u turan
mote waku pe watoĩne'en Tupana wanẽtup
hawe. 9 Ewe'eg wo o karãpe etu'u tupanaria
miit minug ko'i mõtypot hap mi'u turan.
Toĩne'en ekai Iesui mohey hat pakup —
Yt etu'u tei'o tupanaria mõtypot hamuat
miium u hap ete i'atu'e pote pyno yt etu'u
tei'o. Etu'u pote — Yt etu'u tei'o e haria
te'eruwemõti etu'u hap turan Iesui mohey
haria yt itag i te rakaria Iesui mohey hap
ete pote. Mi'i hawyi i'aparap hat ereĩne'en
i'atuwanẽtup hawe. 10 Pywo watikuap ta'yn
tukupte'en kahato miit'in — Yt naku i etu'u
mi'u pu'i tupanaria mõtypot kapiat miium
e haria ta'a tu mohey Iesui pytkai. Ta'a
tu mohey te ta'a tu wa nẽtup hawe tupa
naria tukupte'en hap. Ma'ato aito watikuap
Tupana wanẽtup hawe — Waku etu'u yne
mi'u ko'i e ma'ato watu'u Iesui mohey hat
pakup ehamo pote meiũran — Pyno waku
wato mohey tupanaria i'ewyte i'atu'e ta'a
tu wa nẽtup hawe e. Mi'i hawyi teke tupa
naria mõtypot yat pe aikope toĩne'en mi'u
iã'ãkap kapiat miium ko'i hap kape hawyi
tutu'u itote yt iwe'eg i hat ewy katupono
ta'akasa aito i'u hap ete ai'yat pe sa'awy'i
pote. 11 Iesui mohey pakup hat yt hesaika
i rakat tukup te'en Iesui mohey hap ete
mi'i pote yt naku i wati ma'at mi'iria —
Watu'u yne mi'u ai'e hap wywo katupono
mi'iria yt kat i mi'u tupanaria mõtypot
mi'u u haria tukupte'en katupno ta'atuwa
nẽtup hawe tupanaria Tupana wo tukup
te'en ne. Watikuap ta'yn yt kat i tupana
ko'i mesuwarotiat hap. Ma'ato aiwyria'in
Iesui mohey pakup haria ta'a tu wa nẽtup
tupana nu kawiat ihaĩte rakaria tukupte'en.
Yt naku i pyno watu'u tupana ko'i mõtypot
hap mi'i Iesui mohey pakup takaria ehamo
katupono meremo ta'atu'atoiat Iesui hawyi
te'e ra'aipok i i'atuetupana ran ko'i kape
mekewat mi'u ta'a tu'u aito ewy hawyi e.
12 Aika'iwat Iesui iku'uro mio tã e haria
ehakyera'at hamo. Ma'ato watu'u yne hap
kaipyi Iesui mohey haria pakup takaria te'e
ra'aipok tupana iã'ãkap yat kape pote aiwy
ma'at hat no watoĩne'en i'ewyte Aika'iwat
Iesui ma'at hat no watoĩne'en katupono yt
nakuat i yt ta'atumohey kahato i te turan
watu'u i'atupy'asetpe mo wuat minug tupa
naria mõtypot hap mi'u katu pono haty
kahato mi'iria ete watu'u pote. 13 Pyno uito
yt karãpe i atu'u mi'u pu'i mekewat uipot
ma'at hap pupi katu pono yt atiky'esat i
uiwy'ok wẽtup ok Iesui mohey pakup hat
ma'at hano areĩne'en. Yt atima'at reran i
uheywyt uheinyt uheyke'et pote — Waku
atoiat mi'u pu'i tupanaria mõtypot hap
areĩne'en i'atuwywo turan are'e yn uipy'a
pe.

Uito ti Pauru eimu'e hat Iesui etiat.

9

1 Ta'i uito Pauru Tupana emiit sese
imipo'oro tehay moherep hamuat. Yt kat
i uiwe te weru hap miit'in po pe pote
areĩne'en Iesui emiit no yn. Yt uwe i
uipyhyp kuap kat pote yt uwe po pe i
areĩne'en. Yt uwe i to'e kuap uhepe
— Etum uhepe mekewat ewete weru hap
hawyi waku ereto Tupana ehay moherep
hamo yt ta'a tu'e kuap i katu pono yt kat
i atipuru miit'in kaipyi pote. Aika'iwat
Iesui uinug tomi po'oro tehay moherep
hamuat. Mekewat e'at pe ara'a kasa
Iesui uheha wo hawyi Aika'iwat uipo'oro
ehowawi tehay moherep hamo. Mi'i hawyi
Aika'iwat mohey haria eweikup te'en uhe-
hay upi. 2 Mi'i hap kaipyi eweikuap Tu-
pana uipo'oro hap. Ma'ato irania'in yt
ipywo i Tupana uipo'oro hap ma'ato eipe
eweipywo katu pono uiwẽ pyi Aika'iwat
Iesui aimoieĩ ne'en hat uhehay pyi einug
ipakup takaria wo. Mesup koitywy eweikup
te'en Iesui mohey haria wẽtup miit ewy
iwywo eweikup te'en. Mi'i kaipyi eweimo-
hey Tupana potpo'oro wuat areĩne'en hap.
3 Tukup te'en ma'ato — Pauru yt Tupana
mipo'oro ewy hin i i'atu'e. Yt meke-
wat 12 ok takaria ewy hin i i'atu'e to'ope
ma'ato mi'iria atiwesat — Uito rat Tupana
mipo'oro sese are. 4 Areĩne'en Iesui potpo'o
roria 12 ok takaria ewywuat uito are'e.
Mi'i pote atiky'esat pote waku atunug i'atu
minug ewywuat are. Atiky'esat pote waku
atipo'oro uimi mu'eria uipoi hamo katu
pono Iesui potmu'eria 12 ok takaria sa'up
ta'atupuẽti ta'atumimu'eria miium kaipyi.
Uito Pauru i'ewyte atiky'esat mi'u eikai
pote waku ahẽtup sa'up eipo pywiat eimu'e
hamuat wen ma'ato — Atiky'esat eimimu'e
hap sa'up uipoi ro yt are'e hin i ehepe.
5 Aika'iwat potmu'e Peteru ihary'i rakat
toĩne'en i'ewyte Aika'iwat Iesui ywyt Tiaku
i'ewyte toĩne'en ihary'i. Mi'iria tuwat

i'atu'aito wywo i'atuewyry hap upi Tupana
ehay moherep hamo ma'ato uito yt kat
i uheha ry'i mi'iria ewy ma'ato atiky'esat
pote waku atat uheha ry'i. 6 Aiwy Panape
i'ewyte uito urupotpap kahato urupo wo
aimi'u kyi'at hamo ahesokpe kyi'at hamo
mi'i tã. 7 Surara'in ni mesuwat yi tote tenuk
kahato topo'oro hat surara akag kaipyi.
Toĩne'en i'atue su rara akag miium i'atue
sokpe i'atue wyry hamuat. Yt i'atu potpap
hin i ta'a tupo wo mekewat kyi'at hamo.
Ma'ato uruto uruwewiat urupotpap kaipyi
urutenuk hap toĩne'en. Go nug haria yt
mi'i tã hin i katu pono ta'a tu mikoi kaipyi
te'e renuk. Ta'a tu mikoi ypia kaipyi te'e
re sapo u ra'yn. I'ewyte ta'a tu hũria emĩ
hy kaipyi te'e renuk. I'atu potpap hap ti
mi'iria poi hamo toĩne'en. Ma'ato uito
i'ewyte Tupana ehay moherep hat Panãpe
yt mi'iria ewy hin i urutukupte'en. 8 Pyno
ahenoi wẽtup ehepe Tupana ehay kaipyi.
9 Mio tã e Tupana sa'a wy'iwuat miwan me
Musei wẽ pyi ihay — Yt naku i wati kytyt
aihũ wewato ahup ipotpap turan e. Yt naku
i wati wẽ po'i po'i ne'i awati iã'ỹi akit akit
turan e. Yt naku i mi'i turan watiwẽpo'ipo'i
ne'i. Waku tenuk awati eha'ok topy wuat
turan topotpap popuo aihũ wewato ahup
e Tupana Musei pe ainãpin hawe. Pyno
Tupana tuwa nẽtup kahato aihũ hesy'at
hap kape. 10 Ma'ato topotpap nug haria
topot po'o roria poi hamuat ete uruesy'at
pote uruipoi hap ete mio tã e Tupana. —
Waku watipoi aihũria ta'atupotpap nug hap
popuo i'ewyte waku watipoi aipotpap nug
haria e. I'ewyte aikotã ikoi hat ewy i'ewyte
i'atunug hat ewy ta'a tu mikoi kaipyi te'e
renuk kahato. Mi'i hap ewy hut hap kape
i'atu potpap. Ta'a tu he katup haype aikotã
i'atag tomikoi hepamo hap ewy. 11 Karãpe
watikoi mani hawyi waku watunug u'i aihe
mani i'ok hawyi. Mi'i hap ewy kahato
waku aimikoi Tupana ehay kaipyi watenuk
eimu'e hap Tupana ehay etiat sa'up kaipyi
waku urutenuk hap ewy e. Niatpo ka-
hato mani koi hap ma'ato itag hawyi u'i
kahato wati puẽti aipotpap sa'a wy'iwuat
kai. Mi'i hap ewywuat kahato eimu'e hap
Tupana ehay koi hap. 12 Irania'in eimu'e
haria eweipoi kahato. Ma'ato — Yt karãpe
i urupoi ro uruto'e ehepe. Eweikuap kat
pote pyno ahenoi ehepe. Yt uruiky'esat i
ei'e hap eiwa nẽtup hawe — Aimi'u ky'ewi
ne'i aimu'e ahekat ky'ewi ne'i aimu'e sehay
wakuat ete Pauru Panape ewei'e hap. Mi'i
pote urupotpap at ka'ap urupo wo urusa'up
puẽti hamo. Uruho'opot kahato yat sokpe
kawiat nug hap ete urumi'u kyi'at hamo yt
uruiky'esat i ei'okpe tote urutenuk haype
pote. 13 Sa'a wy'i wuaria Tupana mõtypot
yat piaria pa'i ko'i te'erenuk miit'in miium
kaipyi i'atuhũ Tupana kapiat i'atu miwuk
kapiat ete. Te'e renuk ta'a tuhep ipu'i kã'ã
mekewat nu kawiat aihũ wuk hap eiam
kaipyi te'e renuk hamo. Pa'i ko'i mi'i tã
sa'a wy'i ta'atupuẽti ta'atumi'u. 14 Mi'i hap
ewy Tupana ainãpin mesup — Eweipoi ro
eimu'e haria e. Eweimõ'ẽ emi'u uhehay
wakuat moherep haria pe uimiky'esat ok tã
e Tupana. 15 Ma'ato sa'a wy'i eimu'e turan
yt atikat i uipoi hamuat. Yt kat i sa'up
atikat. Eimu'e hap sa'up yt atiky'esat i te.
Koitywy atunug mesuwat uimiwan yt kat i
ahẽtup eikaipyi mesuwat uimiwan me. Yt
atiky'esat i sa'up eikaipyi eimu'e hap sa'up.
Po'og waku uiku'uro areĩne'en yt eimipoi
i wywo te areĩne'en. Yt atiky'esat i ekat.
Yt kat i uheso hap uhehay ete. Eweimõ'ẽ
uhepe pote koitywy yt atikat i te pãi. 16 Ati'a
tu mu'e kahato miit'in Iesui etiat ma'ato
yt uimi mu'eria ekat ky'ewi i ati'a tu mu'e
mi'iria i'ewyte yt uimõtypot hap ky'ewi i
ati'atumu'e miit'in. Eweikuap apo kat pote
ati'a tu mu'e miit'in Iesui ete hap. Pyno
ahenoi ehepe Iesui uipo'oro miit'in mu'e
hamo mi'i pote ati'atumu'e wuat'i ywania
Iesui uipo'oro hap ewy. Iesui ehay ikahu
rakat ete yt ati'atumu'e i miit'in mote Tu-
pana mi'apiheg wo areĩne'en aru. 17 I'ewyte
yt arepo'oro i Iesui ehay moherep hamo
yt uimiky'esat ewy hin i. Ma'ato uipo'oro
hat miky'esat ewy woro ho'o mu'e. Ma'ato
arepo'oro ne'i pote mi'i hawyi atiky'esat
sa'up eikaipyi. Ma'ato yt atiky'esat i sa'up
eikai katu pono yt uipo'oro i eipe. Ma'ato
Tupana uipo'oro yt uimi ky'esat ewy hin i
ma'ato — Etunug o e Tupana uhepe pote
waroho'omu'e. Mi'i atunug mote uimohey
Tupana inug hap ete. 18 Yt ha'up ky'ewi i
woro ho'o mu'e pãi. Uha'up sese ti ehep-
iat Tupana kuap hap. Yt eikat ky'ewi i
ma'ato woro ho'o mu'e. Yt ekat ky'ewi i
atimo herep ehepe Iesui etiat ikahu rakat
sehay. Atiky'esat ha'up eikai uipotpap
sa'up Tupana ehay wakuat moherep hap
sa'up pote waku ahẽtup Tupana wanẽtup

hawe ma'ato yt ahẽtup i te mi'i hap ete.
19 Yt uwe i uikyi'at kuap sa'up mo are. Yt
uwe i — Urumu'e ro urumiky'esat ewywuat
pote sa'up iwato urutum epe Pauru e haria.
Uito ti Tupana mikyi'at uito are. Tupana
po pyi yn arenuk teren. Yt kat i miit'in
wanẽtup hap uikai ma'ato Tupana wanẽtup
hap wywo yn woroho'omu'e are. Yt kat i
eikat ky'ewi hap wywo woroho'omu'e. Uito
areĩne'en wuat'i miit'in eropat hat katu
pono atekyi teran wuat'i miit'in Iesui kape
pote.

20 Ati'a tuekyi teran kahato uiwy ria'in
Iuteuria Iesui mohey hap hamo. Mi'i
pote i'atu py'a setpe areĩne'en Iuteu ywa-
nia wo — Uito ti Iuteu yn are'e i'atuepe.
Mi'i hawyi i'atueko Iuteuria eko nug hat
areĩne'en i'atu py'a setpiat areĩne'en tu-
ran. I'ewyte karãpe areĩne'en Musei
mienoi moherep haria py'asetpe mi'i hawyi
atimo herep Iesui i'atuepe Musei miwan
kaipyi. Musei ainãpin hap nug hat ewy
areĩne'en mi'iria py'asetpe i'atuekyi Iesui
kape. 21 Karãpe irania'in ywania py'asetpe
areĩne'en mi'i hawyi irania'in ywania eko
wakuat ewy atunug. Areĩne'en mi'iria
ewywuat. Areĩne'en wẽtup ywania py'as
tpe pote yt atunug i ui'y wania Iuteuria
eko ewy ma'ato i'atueko wakuat yne rakat
atunug. Mi'i hap atunug katupono mi'iria
atiky'esat kahato Iesui mohey haria torania
hap. Mi'i hap yn atunug Iesui kapiat miit'in
ekyi hamo. 22 Karãpeĩ areĩne'en Iesui mohey
haria yt hesaika rakaria i te tokpe mi'i
hawyi paa'e hat areĩne'en ei'ewy uito are'e
i'atumoesaika imohey hap ete hamo. Mi'i
kai aho'osat Iesui mohey hanuaria. 23 Ati'a
tu mu'e kahato mi'iria Iesui ehay wakuat
ete. I'atuwyria'in wo areĩne'en i'atumu'e
hamo. Mi'i hap ahenoi yne hawyi Tupana
mipoi tyro wo mi'iria tukup te'en i'ewyte
uito.

24 Ahetama puo tukup te'en wo'oiã'ãg
haria mesuwat seput hap ete uwe po'og
ihyha hap kuap hamo. I'atu kahato teput
to'o'ewy'ewy ma'ato wẽtup yn po'og ihyha
hat yn topy hu'at morekuat miium sa'up
sat hat no. Pyno waku watuweput hãpyk
kahato mekewat morekuat miium sa'upsat
hamo. 25 Wo'o'iã'ãg haria seput haria sa'a
wy'i ta'atupiitmoesaika kahato. Yne e'at
pe teput at i'atuhyha hamo. Mi'i hawyi
wẽtup topy hu'at po'og torania kai hawyi
mi'i hat pe morekuat tum to'akag painug
hap ewywuat — Mi'i seput hat po'og e
hamo. Ahetama puo morekuat tum to'akag
painug hap mohyt kawiat po'og seput kuap
hat pe. Wẽtup e'at hawyi igag na'yn. Mi'i
hap ewy Tupana tum aru ahepe aipainug
hap ai'akag totiat ma'ato mi'i ti yt igag
i rakat toĩne'en. Wuat'i e'at piat ikahu
rakat sese. 26 Mi'i hap ewy waku wato
mohey hãpyk kahato Aipotypot Iesui haty
wo. Uito Pauru surara ewywuat ipiit heg
nakat ewywuat mekwat wo'o'a hy kahyk
hat ewywuat hãpyk kahato uito. Atu'uka
aikotã ikuap kahato hat hepap hat uka hap
ewy yt arekyry popuo i atu'uka. 27 Ahetamã
puo wato'o'iã'ãg wu'uka hap ete. Mi'i
watunug at pote watu we moe saika ka-
hato aipiit. Yt miky'esat ewy i haty hap
ma'ato wati mo pokuat aipiit. Mi'i hat
ewy areĩne'en uito. Ma'ato Tupana ehay
moherep hap ete uipiit yt ipap i pytkai
atunug. Karãpe wẽtup ok yi kai ne'i ra'yn
watu'uka hap ete mi'i hawyi tuwe mõti.
Ma'ato uito mi'i hat ewy yt areĩne'en neran
i Tupana ehay moherep hap ete. Areĩne'en
neran po'og hesaika rakat ewy. Mi'i hap
ewy karãpe are'e irania'in me — To'iro
waku Iesui upi watuwat are'e ma'ato mi'i
pytkai yt areto i Iesui upi pote uito i'ewyte
aremõti. Wãi'are uipiit miky'esat sa'ag ete
yt atiky'esat i Uipo'oro hat to'e uhepe aru —
Sa'ag nug hat en e hap yt atiky'est hin i aru
Iesui e hap. Uito ti uipiit miky'esat monik
hat Pauru.

10

1 Ui'ywania woroho'omu'e teran i ra'yn
aha'ase'i'in sa'awy'iwuat ete. Sa'awy'i te
turan aha'ase'i Musei upi tuwat ai'ywania
wanĩ kaptia po pyi. Mi'i hawyi Tupana
ti'a tu pyhyp sura ra'in i'atue wa nĩ kaptia
i'atu mohan haria. Mi'i hawyi toipo'oro
ywyhig temiit'in apykok hamo y'ahig i'atue
wyry hap moherep hamo. 2 Mi'i hawyi
tutunug mu'ap ihyemui'a wato sakpo ihye-
mui'a Hup e hap het rakat sakpo. Mi'i
hawyi y'y wehy'okmõi hap sakpo tuwat
y'y py'a setpuo Tupana pu'ap upi. Mi'i
hawyi ywyhig mekewat wanĩkaptia pyhyp
hap hewyry i'atuupi. Mi'i hawyi Tupana
ti'a tu set'ok ta'yn eipe Musei upiaria e.
3 Mi'i hawyi tuwat yahig sakpo. I'atumi'u
wuat man atipy piaria mi'u toĩne'en itote.

Te'e renuk kahato yne e'at Tupana mi-
ium man ete. [4] I'ewyte tutum tesaika hap
wywo y'y wakuat nu wato kaipyi tuwẽtem
ihy yne e'at pe. Koitywy watikuap ta'yn
mekewat Nu wato Aika'iwat Iesui iã'ãkap
ewywuat. [5] Ma'ato yt naku i nug haria
te'e ro py hu'at yahig note e. Mi'i hawyi
Tupana yt iwepit hin i mekewat i'atuminug
sa'ag ete hawyi te'e ropap kahato yahig
note kowo'i kowo'i moi mi'auka wo ahu
mi'auka wo aria mi'auka wo. [6] Mi'i hawyi
aito mesup mi'iria emiariru ko'i ewywuat
pote yt kan hamo i watunug yt naku i kat
pote Tupana ti'a tu'a piheg mi'iria aha'a
se'i'in aimowe'eg hamuat i'atuminug sa'ag
ko'i atoiat hamo e. [7] Waku pyno wato
ken'ẽ kahato aha'a se'i'in etiat Tupa naria
mug hap pupi. Waku watoiat tupa naria
mõtypot hap katu pono aha'a se'i'in timõ
typot kahato mi'i ko'i aikotã to'e miwan
hap ewy. Ai'y wania te'e ra'apyk mi'u u
hamo sapo hy u hamo Tupana sa'ag wewato
ahup iã'ãkap mõtypot hamo hawyi hairu
nug hamo. Mi'i hawyi i'atupoĩ'ãm ta'atue
tu pa naria mõtypot hamo e. [8] Mi'i hawyi
hary po ria'in ihainia'in to'ope to'ope inug
sa'ag. Ta'a tunug sa'ag hawyi te'e ropap
kahato sakpo 23000 miit hewo hewo yi
tote iku'uro rakaria yt naku i nug haria.
[9] Mi'i hawyi yahig note ta'a tu mõ py'ahak
teran Tupana ta'atu minug sa'ag wo. Ta'a
tu hã'ãg kahato Tupana. Mi'i hawyi moi
ko'i ti'a tu'uka kahato mi'iria. [10] I'atuehay
sa'ag kahato — Emiium ko'i man yt ikahu
hin i i'atu'e Tupana pe. Mi'i pote Tupana
tipo'oro temiit atipy kaipyi i'atu moma
hamo. Put'ok'e hawyi topap kahato ai'y
wania sa'awy'iwuaria. Pyno waku aiwe'eg
wo kahato waku watu wehum imiium ete
[11] Yne mesuwarotiat ikahuro hamuat yt pya
hin i ra'yn. Waku ahewyry iwe'eg nakaria
ewy. Waku wato ken'ẽ aha'a se'i'in minug
sa'a wy'iwuat pupi katu pono aimo we'eg
hamo Tupana tiwan aha'ase'i'in minug ko'i
etiat. [12] Yt naku i wato'e aiwa nẽtup hawe
— Uhesaika kahato Tupana mohey hap ete
pote yt karãpe i aru ati'a parap Tupana
pe yt naku i wato'e. Ewe'eg wo o mio
tã ewei'e eipy'a pe pote katu pono mi'i e
haria meremo ta'a tu'a parap ta'a tuiã'ãg
hap yt naku i nug hamo put'ok'e hawyi —
Imohey kahato hat areinẽ'ẽn i'atu'e ta'atu
wa nẽtup hawe pytkai. [13] Yne aito ahiag
miiã'ãg ko'i aiwo'o'e wy'ewy. Ma'ato sa'a
wy'i Tupana to'e ahepe — Atipyhyp aru
ehã'ãg hap pupi e. Mi'i pote yt karãpe sese
i put'ok'e hã'ãg hap ehete po'og hesaika
eikai katu pono areĩne'en eiwywo eimoe
saika hamo ehã'ãg hap pupi e. Mi'i hawyi
ehesaika kahato eweikup te'en ehã'ãg hap
sopo hamo e hawyi atum ehepe mu'ap
haty'u wuat ipopywiat ewẽtem hamuat e
Tupana. [14] Mi'i pote uiwy ria'in sese eipe
yt eweimõ typot tei'o iã'ãkap ko'i. [15] Mi'i
tã ewetunug mote we'eg haria wo eweikup
te'en. I'ewyte atikuap uhehay upiat haria
eipe sio yt hap ete e.

[16] Karãpe watuwe'atunug watu'u sapo hy
hamo kui'a piat i'ewyte man u hamo mi'i
turan watu wehum kahato Tupana kape
katupono aipoityro mi'i hap ete. Mi'i sapo
hy Aika'iwat Iesui suu iã'ãkap kahato. Mi'i
watu'u hu iã'ãkap hawyi imohey hap wati
mo herep kahato. Karãpe watipik meke-
wat man hawyi watu'u hawyi imohey haria
wato pyhu'at hap wati mo herep miit'in me
i'ewyte wẽtup piit ewy watoĩne'en hap wati
mo herep. [17] I'atu kahato aito Iesui mohey
haria ma'ato mi'i pytkai wẽtup piit ewy
watoĩ ne'en e. Mi'i hap ewy wẽtup a yn
watipik pik man hawyi watenuk. Mi'i hawyi
wẽtup a yn man watu'u Iesui pu'i pik'e hap
moherep hap. [18] Uru'ywania Isareu ywania
tum kahato ta'atuhũ Tupana pe. Mi'i hawyi
pa'iria tiwuk ta'atuhũria i'atuwuk wuk hap
heiam note. Iwyp kahato hawyi terenuk
kahato ra'yn ta'a tumiium kaipyi Tupana
piat ta'a tumiium pytkai. [19] Pyno ahenoi
mekewat mi'u Isareu ywania miium ta'a
tue tu pa naria imõtypot hap yt ihaĩte hin
i. Mi'i pytkai ta'a tu'u mi'u iku'uro rakat
katu pono iku'uro rakaria tupa naria pote.
[20] Ta'a tuwuk ta'a tu hũria i'atuiã'ãkap py'a
setpe ma'ato iã'ãkap ko'i i'atue tu pa naria
yt ta'a kasa hin i. Pywo ti yt Tupana sese
kape hin i i'atumiium ko'i ma'ato ahiagnia
kape i'atu miwuk ko'i. Mi'i hawyi ahiag
wyria'in kahato tukup te'en mi'iria. Yt
naku i mi'i tã ewetunug eipe mi'iria eko
ewy ne'i Iesui ekui'a sapo hy wo. [21] Mi'iria
i'ewyte te'e re'y'u ahiagnia ehamo meke-
wat tupa naria mõtypot hap yparakai to-
tiat. Yt naku i watunug i'atuminug ewy te
katu pono wẽtup sapo hy ra'yn aiwanuat.
Aika'iwat Iesui ekui'a pyi ra'yn watenuk

huu at hap ewywuat watu'u waku rakat.
22 Ma'ato watu'u ahiagnia ekui'a pyi i'ewyte
Aika'iwat ekui'a pyi hawyi waku aiwe'eg wo
katu pono Aika'iwat tiky'esat aito towan-
uat hap yn. Ihay'y wywi mi'i tã watunug
pote. Waku aiwe'eg wo kahato katu pono
Aika'iwat po'og hesaika aikai. Waku wato
ken'ẽ Aika'iwat ai'a piheg hap pupi uiwy
ria'in Tupana sa'aru'in saki'yt'in aito pote.

23 Waku watunug yne aimi ky'esat ok tã
i'atu'e to'ope irania'in Iesui mohey haria
ta'atueso popuo. Mi'i pote are'e i'atuepe —
Aimiky'esat waku pote pyno waku watunug
ma'ato aimi ky'esat yt naku i pote yt naku
i watunug. Aimi ky'esat miit'in powyro
hap pote waku watunug are'e i'atuepe.
24 Yt naku i aimi ky'esat yn watunug waku
pytkai are'e i'atuepe. Waku po'og irania'in
miky'esat watunug aiwe po wyro hap kai.
25 Karãpe irania'in terut ahowawi mi'u pu'i
waku watu'u yne imiium. Yt naku i wato'e
— Eti'auka apo mesuwat ehũ iã'ãkap mõ-
typot hamo mehĩ mana sio yt wato'e ne'i.
26 Yt naku i mio tã ewei'e mi'u erut hat pe
katupono Tupana tunug yne pu'i mesuwat
aipytyp nug hap mywo te i'ewyte aihũria
yne Tupana wanuat topyhu'at. 27 Mi'i hawyi
wẽtup ok yt imohey i hat to'e ahepe —
To'iro ui'yat kape ahenuk hamo e hawyi
waku ereto etiky'esat pote. Ma'ato waku
put'ok'ere hawyi erenuk kahato imiium ok
tã e. Yt ere'e tei'o tope — Etum na'yn
apo meiũwat mi'u iã'ãkap mõtypot hamo
uhyt mana yt apo'ere tei'o ma'ato etu'u
yt kat i haty ewanẽtup hawiat wywo yn
waku. 28 Ma'ato erenuk turan wẽtup ok to'e
epe — Etikuap apo Tupana iã'ãkap mõtypot
hamuat mi'u pu'i watu'u hap uhyt e pote
— Yt atikuap hin i mi'i hap waku ewei'e
i'atuepe. Mi'i hawyi — Pyno yt atu'u i po'og
katu pono yt naku i watu'u mi'i tã e hat
ehamo ma'ato etu'u pote haty kahato topy
hu'at ewanẽtup hawe i'ewyte mekewat miit
itotiaria pe i'aparap hat wo en eropy hu'at
ihamo etu'u pote. 29 Yt aiwo'oewy hin i
aimi'u u hap eko ete e. Ma'ato waku watu'u
aiwanẽtup hawe wen ma'ato mekewat miit
— Yt naku i watu'u e hat ehamo yt naku
i watu'u. Ma'ato irania'in itotiaria Iesui
mohey haria — Waku watu'u Tupana miium
e haria tukup te'en eipy'a setpe pote waku
yne aimi'u wo watu wehum kuap Tupana
kape pote waku etu'u e Iesui Aika'iwat
ahepe. Pywo kahato mi'i tã wen ma'ato
yt naku i — Yt naku i watu'u e hat ehamo
katu pono yt naku i watu'uka ahehay wo
irania'in Iesui mohey haria wywo — Waku
watu'u yt naku i watu'u e hap ko'i etiat.
30 Watenuk turan waku wato'e Tupana pe —
Urutu wehum kahato epe Tupana emiium
urumi'u wo waku wato'e Tupana pe. Mi'i
hap ewy watunug mote yt naku i wato'e
wẽtup ok — En yt naku i katu pono etu'u
mekewat mi'u yt naku i mio tã wato'e
katu pono tuwehum tenuk turan Tupana
kape hap wywo tutu'u pote. 31 Pyno kat
ko'i kat ko'i watunug waku watunug mi'i
torania Tupana mõtypot hamo sio watenuk
sio wate'y'u sio watu we potpap Tupana
mõtypot hap yn waku aiwanẽtup hawe. Ta'i
kat ko'i kat ko'i watunug turan waku watu
wehum Tupana kape. 32 Waku aheĩne'en yt
uwe ma'at hano i. Waku wato py hu'at yt
Iuteu ywania aparap hano i. Yt naku i Iesui
mohey hap auka hat watopy hu'at aiminug
ko'i kaipyi. I'ewyte irania'in ywania aparap
hano yt naku i watopyhu'at. Yt naku i watoĩ
ne'en Iesui mohey haria Tupana yat piaria
ma'at hat ne'i. 33 Uito Pauru arewy'inug
neran yne uiminug wakuap mo yn.

11

1 Pyno waku eiwe ha'at uhowawi ui'e
wywuat eweipy hu'at katu pono uito
Aika'iwat Iesui iã'ãkap kahato uito
imiky'esat ewy yn atunug neran are. 2 Pywo
pe ti arehum kahato ehete uipot mu'eria
katu pono yt uiwaure hin i eipe uimienoi
upi kahato eweikup te'en. Ha'a wyte woro
ho'o mu'e kahato Iesui moherep hap ete.
Mi'i hawyi areto ra'yn ma'ato yt eweiwaure
hin i uimiatoiat i'ewyte yt eweiwaure hin
i eimu'e hap. 3 Pyno wẽtup ete woro ho
mu'e teran. Atiky'esat eweikuap Torania
Ihainia'in akag no topy hu'at Iesui Aipo
typot Po'og torania Kawiat. Mi'i hawyi hary
poria akag topy hu'at he'aito. Mi'i hawyi
Aipo typot Iesui akag topy hu'at Tupana.
4 Yt naku i ihainia aimu'e Tupana ehay etiat
turan sio ihainia ihay Tupana wywo aiwo'o
mu'e hawe yt naku i morekuat painug hap
i'akag note katu pono mi'i pote To'akag
Iesui mõti te hap topy hu'at. 5 Karãpe
Tupana mõtypot yat pe wẽtup ok haryporia
aimu'e teran Tupana ehay wo waku totopag
ta'akag note sokpe hit kawiat yt kat i — Uito

po'og ihainia'in kai e hap toĩne'en mekewat
hary poria wanẽtup hawe e hap moherep
hamo. Ma'ato tuwepyi aimu'e haryporia yt
kat i paa'e hap wywo pote ihainia'in mõti
hap toĩne'en hawyi he'aito tuwe mõti sese
— Uheha ry'i uimu'e hat toĩne'en mesup
e hap tuwa nẽtup hawe pote. 6 Ma'ato
sokpe hit ta'akag note pote waku aimu'e.
Mi'i pote waku hary poria topag ta'akag
tote te'og sokpe hit kawiat aimu'e Tupana
ehay etiat turan sio ihay Tupana kape
turan — Ihainia'in ywyt'ok pype areĩne'en
e hamo. 7 Tupana mõtypot kahato hat
ihainia'in Tupana iã'ãkap sese ihainia hary
poria i'ewyte ma'ato ihainia mõtypot hat
ihary'i. 8 Sa'a wy'i Tupana tunug hary
poria ihainia kawiat mekewat e'at pe. Yt
tutunug i ihainia hary poria kawiat. 9 Sa'a
wy'i sese Tupana tunug ihainia hary poria
mu'e hamo. 10 Mi'i pote waku hary poria'in
tuwe'akag suwy sokpe wo — Uito atimõ
typot uhe'aito to'e hamo wuat'i miit'in
ehamo hamo. I'ewyte atipy piaria he'aito
po'og ikai e hamo. 11 Karãpe wato py hu'at
Iesui mohey haria watipowyro kahato hary
poria. Yt wati mohit i i'ewyte aiwo'o mõ
typot hap yn. 12 Pyno ti Tupana tunug hary
poria ihainia eturu'okpy kawiat. Ma'ato
i'ewyte pywo kahato torania ihainia'in
tuwẽtem toty ymyẽ pyi. Ainug hat sese
ma'ato Tupana sio aito hary poria sio
ihainia. 13 Pyno uiwesat eipe sio waku aheha
ry'i ihay Tupana kape Tupana mõtypot yat
pe aiwa'atunug hap tote yt kat i hin i i'akag
me te'og wywo sio yt. 14 Ma'ato ihainia
tunug to'asap hary poria wat ewywuat
pote mi'i hawyi aiwe mõti hap topy hu'at
kat pote ihainia aito pote. 15 Ta'i yt naku
i katu pono watikuap yne aito yt uwe
i aimu'e pytkai hary poria i'asap ywop
takat waku. Watikuap ta'yn hary poria
asap hesokpe ewywuat Tupana tunug sa'a
wy'i hary poria painug hap ewywuat topy
hu'at. 16 Ma'ato uiwanẽtup hawe waku hary
poria topag ta'akag tote sokpe hit ta'a tu
henoi ihainia'in Tupana ehay wo turan
sio ta'a tuehay Tupana kapiat turan. Yne
Iesui mohey haria mi'i seko ewy toĩne'en
ahetamã pe. I'ewyte uruto Iesui potmu'eria
sese 12 ok takaria wy wẽtup seko yn urutu
kupte'en. Pyno waku aheko ewy watunug.
— Yt naku i sokpe hit ai'akag toto ewei'e
pote Iuteuria eko ewywuat urueko mohit
haria wo eweikup te'en katu pono yne
Tupana mõtypot yat piaria uruetama pe
mi'i ewywuat nug haria tukupte'en.

17 Pyno woroho'onãpin teran uito Pauru.
Waku kahato ti eipe tawa Kurintiu piaria
ma'ato mesup ahenoi teran ehepe yt uimo
wepit i hap ko'i eiminug. Pyno eiwe'atunug
kahato o itote Tupana mõtypot hamo
ma'ato yt hãpyk hin i eweimõ typot Iesui.
Mi'i hawyi mi'i kaipyi miit'in aparap hap
topy hu'at. Mi'i hawyi eiwe'a tunug hawe
po'og wu'uka hap topyhu'at itote. Kat pote
som mi'i tã. 18 Ta'i irania'in henoi uhepe
— Yt to'o'ewy hin i itotiaria hawyi wu'uka
hap yn topy hu'at itote i'atu'e. Pyno eipe
Iesui mohey haria pytkai eiwepat'okpat'ok
itotiat hap atikuap ta'yn. Yt atimohey i yne
i'atuehay ko'i ehetiat ma'ato mi'i i'atu'e
hap ehetiat hap atimohey. 19 — Waku wati
pat'ok pat'ok ewei'e sa'ag eiwo'ope. Waku
irania'in aimu'e hat Peteru upiaria. Waku
irainia'in aimu'e Aporu upiaria. Waku
irania'in aimu'e hat Pauru upiaria ewei'e
sa'ag me'i eiwo'ope. Mi'i tã watunug hawyi
meremo watikuap uwe hãpyk uwe yt hãpyk
i ewei'e sa'ag ma'ato mi'i tã ti yt Tupana
miky'esat ewy hin i. 20 — To'iro watenuk
Aika'iwat enuk hap man pikpik hap kape
ewei'e. To'iro sapo hy u hamo Iesui kapiat
kuekatu hamo waku wato'e ma'ato yt mi'i
tã hin i ewetunug. 21 Yt Aipo typot enuk
hap ewy hin i ewetunug itote katupono yt
iwe'eg nakaria ewy i ewehenuk yt eweimõ'ẽ
hin i pote. Sa'a wy'i wuaria tu'u yne mi'i
hawyi irania'in hesy'at topy hu'at. Mi'i
hawyi irania'in te'e ru we sapo hy u yne
hawyi imopẽ'ã rakaria wo tukupte'en. 22 Yt
naku i mi'i tã. Ehesy'at pote waku yianmete
ewetu'u mi'u ei'yat pe katu pono irania'in
yt hekat i rakaria yt terut kuap i mi'u ko'i.
Mi'i hawyi yt hekat i rakaria pe yt kat i
ewetum kuap. Mi'i hawyi te'e ru we mõti
kahato yt eiwe'eg hin i hap ete. Yt arehum
hin i mi'i eminug ete pãi.

23 Pyno waku woro ho'o mu'e i ra'yn
Aika'iwat aimu'e hap ete aikotã Aika'iwat
Iesui enuk hap ewy. Sa'a wy'i Iesui ma'at
hap wãtym turan totat man teneg e. 24 Mi'i
hawyi waku e Tupana pe hawyi toipik pik
man i'atuehamo — Mesuwat man ui'ewy e
katupono uipik irane ehehakyera'at hamo
e. Karãpe ewetu'u mesuwat man turan

uhowawi waku eiwa tetup aikotã uiku'uro
eika wiano hap kape e. [25] Te'e renuk kahu
hawyi Iesui tat sapo hy kui'a piat. Mi'i
hawyi to'e — Mesuwat sapo hy uhuu ewy
e. Mi'i atum irane sa'up mo Tupana pe
iwywuat miit'n wo'owese hap pakup i nug
hamuat e. [26] Pyno karãpeĩ ewetu'u mesuwat
man ewywuat i'ewyte eiwe'y'u mesuwat
sapo hy wo eweimo herep wuat'i miit'in
me uiku'uro hap iã'ãkap ui'aipok hap kape
e. Mi'i ewywuat ewetunug uiku'uro hap
moherep hamuat e Iesui ima'at hap e'at
pe turan. [27] Waku hãpyk kahato wati mõ
typot Aika'iwat Iesui. Uwe uwe i'u i'ewyte
te'y'u yt kat i imõtypot hap wywo mi'i hat
Tupana mi'apiheg wo topyhu'at katupono
Iesui piit etiat mikyry'i hat mi'i. [28] Ma'ato
waku Iesui enuk hap ewy ahenuk hamo.
E'yianmete waku watu wa nẽtup kahato —
Aipy'a pe sio waku pe watoĩne'en Tupana
wywo hap kape. Ma'ato waku pe watoĩ
ne'en Tupana wywo pote waku watu'u sapo
hy i'ewyte man pikpik'e rakat Iesui ku'uro
hap kape aiwa nẽtup hamuat. [29] Ma'ato
watu'u man pikpik i'ewyte mekewat sapo
hy aiwekyry'i popuo ne'i mi'i pote Tupana
mi'a piheg wo watoĩ ne'en. Aima'at hap
topyhu'at Aika'iwat piit pun haria ne'i aito.
[30] Mi'i pote i'atu kahato eipy'a set piaria
i'ahu rakaria wo ipiit perup takaria wo get
rakaria wo tukupte'en itote Iesui suu etiat
wekyry'i haria eweikupte'en mote. [31] Pyno
waku aiwe'eg wo waku po'og ahepiat. I'u
hap e'yianmete waku wato'e Tupana pe —
Waku atu'u sio yt wato'e. Mi'i tã watunug
mote yt wato py hu'at i Tupana mi'a pi-
heg wo. [32] Ma'ato yt naku i wywo watu'u
pote mi'i hawyi — Yt naku i eipe e aru
Tupana ahepe ai'a piheg hap wywo katu
pono yt toiky'esat i aho'o wasat hap ira-
nia'in mesuwat yi totiaria ewy. [33] Uiwyria'in
tawa Kurintiu piaria karãpe eiwa'a tunug
mekewat Aika'iwat ienuk hap ewywuat u
hamo turan eiwo'oe katup wo'oe katup o
tukupte'en yne itote hawyi waku ewetu'u.
[34] Ma'ato wẽtup ok toĩne'en eipy'a setpe
uhesy'at kahato e hat mi'i hat pe — Waku
mehĩ waku erenuk e'yat pe hawyi eriot
meikowo ewei'e e'yianmete katu pono yt
naku i Tupana mi'a piheg haria wo wato
py hu'at. Ma'ato Iesui mõtypot hap upi
wat'u man pikpik'e hap uwa hy iku'uro aika
wiano hap moherep hamo mi'i watunug
mote Tupana mipoi tyro ko'i wato py hu'at
e. Mi'i pote mi'i hap ete yt ahenoi kuap
i koitywy uimiwan me. I'atu kahato te
yt ahenoi i ehepe ma'ato areto ehowawi
hawyi ahenoi yne ehepe heĩpyt ko'i.

12

[1] Sa'a wy'iwuat einãpin miwan miat hap
ewywuat ko'i koitywy woro ho'o nãpin
pakup i tawa Kurintiu piaria. Mesup
woro ho'o mu'e teran Tupana Pã'ãu etiat
aikotã tutum ahepe tesaika hap to'ewywuat
pytkai sepap nug hap etiat. Yt naku i
watoĩne'en yt ikuap i haria wo ne'i Tupana
Pã'ãu miium etiat haria. [2] Ha'a wyte tupa
naria mõtypot haria mo wuat minug yt ihay
i rakat mõtypot haria yt ta'a kasa kuap i
rakaria mõtypot haria sa'a wy'i eipe. Mi'i
hap sa'ag kape yn sa'a wy'i eiwa nẽtup.
Iã'ãkap upi ehewyry yt Tupana ywania ewy
hin i eweikup te'en. [3] Karãpe wato'e Iesui
pe — En ni Uipo typot Uika'iwat wato'e
pote Tupana Pã'ãu mimu'e wato py hu'at.
Ma'ato wato'e — Iesui ti yt naku i wato'e
pote yt kat i Tupana Pã'ãu aikai. [4] Pyno yt
aiwo'o'ewy hin i wẽtup yn Tupana Pã'ãu
aipy'a pe pytkai katu pono Tupana Pã'ãu
tum ahepe tesaika hap yt to'o'ewy'ewy hin
i toimõ'ẽ wuat'i nug hamuat wẽtup yn Tu-
pana Pã'ãu toĩne'en pytkai. [5] Wẽtup yn Aipo
typot toĩne'en. Mi'i kape watu we potpap
ma'ato aipotpap hap yt aiwo'o'ewy'ewy hin
i. [6] Aipotpap hap ko'i yt to'o'e wy'ewy i
Tupana potpap nug hap. Ma'ato mi'i pytkai
wẽtup yn aimisepap ko'i ium hat. Mi'i hat ti
Tupana are. [7] Tupana Pã'ãu toĩne'en aipiit
pe. Mi'i hawyi aiwo'ope aiwo'o poi tyro
hap ahewaku hap toĩne'en. [8] Pyno Tupana
Pã'ãu timo herep wẽtup ok Iesui mohey
hat piit pyi iwe'eg hamuat miit'in mu'e
hat. Wẽtup ok imohey hat pe Tupana Pã'ãu
timo herep ikuap wuat'i miit'in mu'e kuap
hamo. [9] Mi'i hawyi Tupana Pã'ãu timoherep
wẽtup ok imohey hat pe imohey kahato
hap. Mi'i hawyi wẽtup ok pe tutum tesaika
hap i'ahu rakat moehaĩte hamo. [10] Mi'i
hawyi Tupana Pã'ãu tum tesaika hap wẽtup
ok pe Tupana ewywuat yt uwe misepap i
nug hamo. Wẽtup ok pe tutum tesaika
hap Tupana wanẽtup hap moherep hamuat
hawyi Tupana wẽ wo ra'yn toĩne'en hap.
Mi'i hawyi wẽtup ok pe Tupana Pã'ãu tum
tesaika hap wuat'i kuap hamuat pywo sio yt

hap kuap hamuat sio Tupana Pã'ãu kaipyi
ihay sio ahiag ihay wẽtup ok miit ete hap
kuap hamo. I'ewyte tutum wẽtup ok miit
pe tesaika hap wẽtup ywania pusu puat
i'atumu'e hamuat yt toikuap pytkai i hap.
Wẽtup ok pe tutum tesaika hap wẽtup
ywania pusu moherep hamo aipusu puat
imoherep hamo. 11 Tupana Pã'ãu wẽtup
yn toĩne'en pytkai i'atu kahato tomisepap
nug hap ko'i tukup te'en. Tutum ahepe
tomi sepap nug kuap hap Topã'ãu kaipyi.
Ma'ato yt ewy hin i toimõ'ẽ ahepe. Tomi
ky'esat ewy tutum ahepe tomi sepap nug
kuap hap ko'i. Wẽtup ok aipy'a setpiat
pe tutum wẽtup tomisepap nug kuap hap
hawyi wẽtup aipy'asetpiat pe wẽtup tomi
sepap nug kuap hap tutum e. Yt to'o'e
wy'ewy hin i toi'atumõ'ẽ tomisepap nug
kuap hap ahepe. 12 I'atu kahato aito Iesui
mohey haria pytkai Tupana wanẽtup hawe
wẽtup miit ewy yn watoĩne'en aikotã aipiit
wẽtup yn hap ewy. I'atu kahato ahaga
ko'i. Yt to'o'ewy hin i aipiit ete ma'ato mi'i
pytkai wẽtup yn aipiit hap ewy ti Iesui piit
toĩne'en. 13 Ipat'ok aito Iuteu ywania ipat'ok
wẽtup ywania aito ipat'ok aito miit emiit
ipat'ok miit akag ko'i ma'ato aito Iesui mo-
hey haria pote Tupana Pã'ãu eiam aito. Mi'i
pote Tupana Pã'ãu ahet'ok ta'yn — Iesui piit
eipe e ra'yn ahepe. 14 Aipiit yt wẽtup iaga
yn i ma'ato i'atu kahato iaga ko'i aipiit ete.
15 Mi'i tupono yt naku i to'e aipy aipo pe
— Yt kan hamo i areĩne'en mesuwe yi ete
waku po'og areĩne'en itote aipo wo en ewy
ma'ato uiwyria'in yt naku i aipy topyhu'at
aipo wo yt naku i po'og areĩne'en mesuwe
aipy wo. Waku arẽtem aipiit pyi e. Mio tã
to'e ne'i pote tu'uka kahato tehay wo aipo
ete ma'ato yt kan hamo i tu'uka katupono
toĩne'en wuat'i e'at pe aipy wo Tupana inug
aipy pote. Yt kan hamo i iha'ywywi aipo
hap ky'ewi katupono aipy wo Tupana inug.
Waku aipy waku aipo waku aipiit powyro
hamo. 16 Yt naku i ahewaure ka'a to'e aipiit
pe. — Uito yt ekawiat i katupono yt eha ewy
i miit'in mimõtypot areĩne'en mote. Mi'i
tupono waku yt areĩne'en i aipiit ete po'og
e ne'i. Mio tã e ahewaure ka'a aipiit pe pote
heso rakano topyhu'at. 17 Aheha tuwenug
aipiit kaipyi ne'i mi'i pote aikotã watikuap
sehay. Mi'i hawyi ai'ãkuat yt toĩne'en i
aipiit wo yt tuwepehik i pote aikotã aru
watikuap ikamhig hap. 18 Mi'i pote Tupana
yt ainug i wẽtup yn ahaga aipiit ma'ato
i'atu kahato ahaga ainug wẽtup piit kaipyi
yn pytkai. Pywo ti tomiky'esat ewy ainug.
19 Ahaga wẽtup yn toĩne'en mote yt kat i
aipiit. 20 I'atu kahato aipiit ete ahaga ko'i
ma'ato mi'i pytkai wẽtup yn aipiit. 21 Mi'i
tupono yt naku i aheha yt naku i e aipo
kapiat ta'akasa hawyi — Yt kan hamo i aipo
e. I'ewyte yt naku i ai'akag to'e aipy pe —
En yt kan hamo i woroky'esat e. 22 I'atu ka-
hato ahaga yt hesaika rakaria i wen ma'ato
to'o'ewy'ewy ahaga hesaika rakaria to'opo
wyro kuap kahato. 23 Ma'ato i'atu kahato
ahaga aipiit pe yt wa'akasa i hap ko'i. Yt
uwe i tuwehum i'atuete yt heremo i pote.
Ma'ato mi'i pytkai aipowyro kahato mi'iria.
Ma'ato i'ahu wẽtup aipy'a aime'en hap ewy
hawyi watiky'esat kahato mi'iria mog hap
i'ewyte toĩ ahaga yt ikahu rakat i ma'ato
ikahu aiwanẽtup hawe katupono aipowyro
kahato hamo waku mi'iria. 24 Pyno aipiit
ahaga ko'i Tupana minug yne tornia. Mi'i
hawyi tuwehum yne tominug ko'i ete. Yt
wẽtup ete i tuwehum po'og irania'in kai.
Wẽtup wẽtup tutunug po'og yt ikahu hin i
irania'in kai wen ma'ato mi'iria aipowyro
hat ikahu rakat ok tã ne. Mi'iria ma'ato yt
ikahu pytkai i po'og wati po wyro tuereto
aimo wepit pote. 25 Mi'i hawyi ahaga ko'i
to'o po wyro at ka'ap. Yt naku i ahaga
yt to'o po wyro i to'ope. 26 Karãpe wẽtup
ahaga ete haty ra'yn hawyi torania aipiit
ete ra'yn haty. I'ewyte karãpe ahaga wẽtup
ok timõtypot — Ikahu kahato eha e hap
ewywuat hawyi 'i hawyi aipiit yne ra'yn
iwepit. 27 Ma'ato ti hã'ãkap wuo ahenoi
ahaga ko'i etiat Iesui piit etiat. Pyno aito
Iesui piit aga ko'i ewy Iesui mohey haria
aito pote. 28 Aito ti haga ko'i ewy watopy
hu'at ma'ato ti Tupana timo wo'osat yne
wẽtup piit ete yn torania aito Iesui mohey
haria. Wẽtup ahaga Tupana tum tesaika
hap tehay sytpok wẽtup ywania kapiat hat
ewy. Mi'i hawyi Tupana tum wẽtup haga
pe tesaika hap aikotã aikotã meiũran topy
hu'at hap moherep hamo Tupana yn wyti
ikuap e hap moherep hamo e. Mi'i hawyi
wẽtup ok pe tutum tesaika hap tehay wuat
miit'in atumu'e hamo e. Mi'i hawyi wẽtup
ok pe tutum tesaika hap yt uwe i miit'in
misepap ewywuat nug hamuat e. Mi'i
hawyi wẽtup ok pe tutum tesaika hap i'ahu

rakaria moehaĩte hamo e. Mi'i hawyi wẽtup
ok pe tutum tesaika hap wẽtup ywania i'atu
pusu puat miit'in atumu'e tehay etiat hamo
e. [29] Yt yne i aito Tupana ehay sytpok
yne ywania piat hanuaria. Yt torania pe
i tutum tesaika hap iwato kahato aikotã
aikotã hap moherep hamo e. I'ewyte yt
yne pe i tutum tesaika hap miit'in atumu'e
hamo e. I'ewyte yt yne pe i tutum tesaika
hap yt uwe i misepap nug hamo e. [30] Yt
yne i pe tutum tesaika hap i'ahu rakaria
moehãite hamuat e. Yt yne pe i tutum
tesaika hap wẽtup ywania pusu puat i'atu
mu'e hamo yt toikuap pytkai i e. I'ewyte
wẽtup ok pe tutum tesaika hap wẽtup
ywania pusu moherep hamo aipusu puat
hamo e. [31] Pyno Tupana aimoesaika wakuat
kahato nug hamo. Waku kahato toimo
herep aipiit pyi tesaika hap nug hamo. Yt
watikuap i pytkai waku kahato watunug
Tupana mikuap hap toipag aipiit pe hawyi.
Waku kahato watunug ma'ato wẽtup aimoe
saika hap Tupana piat po'og waku irania'in
kai. Mi'i ti Tupana ehay moherep irania'in
me hap po'og waku torania tomiium kai.
Mi'i pote waku wahẽtup aipy'a pyi — Tu-
pana uimu'e o ehay moherep emikuap ok
tã irania'in me waku wato'e wuat'i aimi
ky'esat hap wywo hawyi tutum ahepe te-
saika hap tehay moherep hamo.

Uito ti Tupana ehay moherep hat sese
Pauru.

13

[1] Yt wati ky'e i miit'in pote yt kat hamo
i aimi sepap ko'i sio watikuap yne tora-
nia pusu mesuwarotiat sio watikuap atipy
piaria pusu yt kat i miit'in ky'e hap Tu-
pana ky'e hap aikai pote aipusu ahehay
topy hu'at ipuehay ewy aimogyt hap ewy
aikotã tamãraka ehay ewy ihay pirik hap.
Watikuap wuat'i ywania pusu ma'ato mi'i
pytkai yt wati'a tu ky'e i irania'in pote yt
kat hamo i watikuap yne pytkai. [2] Watikuap
kahato Tupana ehay moherep miit'in miat
hamo ma'ato mi'i pytkai yt watiky'e i aimi
mu'eria pote mi'i hawyi yt kat hamo i ahe-
hay see hap topyhu'at. Mi'i hawyi watikuap
yne torania mikuap ok tã ma'ato yt miit'in
ky'e hat i aito pote yt kan hamo i aimikuap
ko'i. Ma'ato imohey hap iwato aikai pote
aikotã wato'e yity'ok kape — Moto ro mesu
wepyi wato'e hawyi toto hap ewy. Mi'i
tã wato mohey pote ma'ato yt kat i aikai
miit'in ky'e hap pote yt kat hamo i imo-
hey hap iwato aikawiat. [3] I'ewyte hegyi'at
kahato rakat watoĩne'en hawyi watum yne
ahekat miit'in me ma'ato yt wati'a tu ky'e
i miit'in mote yt kat hamo i aimi mohey
iwato hap — Yt pywo i rat i'atu'e ne'i ahepe.
Mi'i hawyi watum aipiit yne Iesui ehay mo-
herep hamo ma'ato yt kat i miit'in ky'e hat
aito pote yt kan hamo i — Waku pyno uiwuk
wato'e ai'auka teran haria pe Iesui mohey
haria kahato aito pote ma'ato mi'i pytkai
yt watiky'e i miit'in mote yt kat hamo i ai-
wuk hap Iesui moherep haria wuat'i ywania
mu'e haria aito pytkai. [4] Pyno watiky'e sese
miit'in mote mot'i wati ky'e hawyi wuat'i
e'at pe wati ky'e. Yt Karãpe i watoiat i'atu
ky'e hap. Wati'a tu ky'e sese miit'in mote
watoĩne'en iwese kahato rakano wuat'i e'at
pe. Karãpeĩ aimi ky'e topy hu'at po'og
aikai hawyi yt kat i ahehay'y wy'i hin i
ma'ato watuwehum katupono wati ky'esat
aimi ky'e mõtypot hap pote. Yt karãpe i
— Uito po'og ekai wato'e aipy'a pe wati'a
tu ky'e sese miit'in mote. — Waku uito
po'og eikai wuat'i mimõtypot no yt wato'e
i wati ky'e sese miit'in mote. [5] Wati'a tu
ky'e sese miit'in pote waku i'atueko wakuat
ewy watoĩne'en. Yt karãpe i watoĩne'en yt
hegyi'at i rakano wati'atuky'e sese miit'in
mote. Yt karãpe i watoĩne'en marak'a wo
wati ky'e sese miit'in mote meremo waure
wo watoĩ ne'en i'atu minug sa'ag aima'at
hap kai. [6] Wati ky'e miit'in mote karãpe
ta'atunug waku ahepe meremo aimowepit
kahato hawyi — Waku uhyt mana wato'e.
Karãpe ta'a tu'a parap hawyi watuwak hap
ewy topyhu'at aipy'a pe wati'atuky'e sese
pote. [7] Wati ky'e sese miit'in pote wati'a
pykok kahato aimi ky'e ko'i yt naku i hap
pupi. Aimiky'e sese watomohey pot'i. Wati
ky'e miit'in mote — Woro mohey en mehĩ
mana wato'e. Atikuap waku pe etunug aru
hap wato'e. Hepamo kahato aipy'ahak hap
i'atuete wati'a tu ky'e sese pote. [8] Wati'a
tu ky'e sese miit'in pote mesup mũki'ite
wuat'i e'at pe wati'atuky'e po'og po'og hap
ewy. Tupana ihay tuereto aiwẽ pyi tehay
wo wati moherep kahato. Ma'ato meiũran
Tupana ewywuat ra'yn watoĩ ne'en atipy
pe hawyi yt kat hamo i ihay aiwẽ pyi katu
pono aimu'e hat no toĩne'en atipy pe ihay

ma'ato miit'in ky'e hap Tupana ky'e hap
topy hu'at itote wuat'i e'at pe. Mi'i pote
mesup te Tupana tum ahepe tesaika hap
wuat'i pusu kuap hamo. Ma'ato atipy pe
torania itotiaria wuat'i ywania pusu kuap
haria tukup te'en ma'ato Tupana ky'e hap
miit'in ky'e hap itote topyhu'at wuat'i e'at
pe. [9] Pyno koitywy Tupana tum ahepe
towe'eg hap tehay kuap hamo to'e hap mo-
herep hamo. Koitywy toĩne'en aikai ma'ato
ipat'ok hit yn watikuap. [10] Pyno koitywy
watikuap ipat'ok yn ma'ato meiũran wuat'i
kuap hap tutum ahepe tomikuap ok tã.
Koitywy wahepap kurin Tupana sepap nug
hamo wen ma'ato atipy pe watunug kuap
yne hap ewy. [11] Sa'a wy'i watoĩ ne'en hi-
rakat ewy yne ahehay hirakat ehay ewy
i'ewyte aiwa nẽtup hap hirakat wanẽtup
hap ewy i'ewyte aheĩne'en hap hirakat
ewy. Aimikuap yt pywo rakat i hirakat
mikuap ewywuat watiwuare yne ra'yn. Yt
kat hamo i watu wa nẽtup po'og hirakat
wanẽtup hap ewy watoĩ ne'en Yne Kuap
Hat Tupana Kai hawyi. [12] Koitywy Tupana
watikuap i'ypyryp we pyi hap ewy Tupana
etiat ipat'ok hap ko'i yn. Ma'ato meiũran
watoĩ ne'en i hap tote ra'yn aiwo'oewa
pe ra'yn wato'oe ha'at. Mi'i hap e'at pe
watikuap sese ra'yn yt watikuap i te hap
ko'i. Ma'ato mesu wa rotiat watikuap Tu-
pana aikotã aipã'ãu wata'a kasa y'y pe yt
heremo i kahato hap ewy ne'i. Ma'ato
meiũran aru Tupana piat aikuap hap ok
tã watikuap Tupana. [13] Pyno mesu wa ro-
tiat toĩne'en mye'ym nakat yn yt karãpe i
ikahuro rakat. Wẽtup aiwo'o mohey hap
wẽtup — Waku pe aru topy hu'at e hap
wẽtup aiwo'o ky'e hap. Mye'ym mi'iria
wuat'i e'at piaria waku rakat. Wẽtup po'og
torania kai mi'i ti aiwo'oky'e sese hap. Pyno
waku wato'e Tupana pe — Uinug o wo'o
ky'e hano waku wato'e. Mi'i hap Tupana
wywuat miit'in nywuat aiwo'opotky'e hap
po'og hesaika torania kai are'e. Uito eky'e
kahato hat Pauru.

14

[1] Pyno waku wahẽtup torania aipy'a pyi
— Uinug o Tupana wo'o ky'e hano waku
wato'e. Atiky'esat kahato emisepap nug
kuap hap ko'i ma'ato wẽtup atiky'esat
po'og torania kai. Atiky'esat kahato etum
o uhepe esaika hap ehay sese moherep
hamo miit'in me waku wato'e. [2] Katupono
karãpe ahehay Tupana wywo ipusu puo yt
uwe i mesuwarotiat aikuap yt miit'in pusu
ewywuat i pote yt aiwa nẽtup hap kaipyi i
ahehay pote ma'ato Tupana wanẽtup hap
ewy ahehay Tupana pusu ewy ahehay pote
yt uwe i mesuwe ikuap. [3] Ma'ato karãpe
Tupana tum ahepe tesaika hap topusu mo-
herep hamo miit'in atunãpin hamo mi'i
hawyi ahehay topy hu'at miit'in powyro
hamo. Aimi mu'eria i'atu'arot ne'i potiat
wati'a tu mu'e Tupana Pã'ãu kaipyi hawyi
Tupana mimo wepit ko'i tukup te'en. Ta'a
tumohey aimienoi aimimu'eria haty'u pote
mi'i hawyi i'atuwepit kahato ra'yn. [4] Ma'ato
karãpe ahehay Tupana wywo ipusu puo
mi'i hawyi aiwe po wyro hap yn topy hu'at
aiweran ahehay pote. Ma'ato karãpe uwe
uwe Tupana wẽ wo timoherep Iesui hawyi
yne Iesui mohey haria itote imimu'eria
powyro hat topyhu'at mi'i. [5] Waku yne aito
Tupana wywo ahehay Tupana pusu puo
ma'ato po'og waku wati mo herep Tupana
e hap ewywuat miit'in me mi'i hap po'og
waku topy hu'at ahehay Tupana pusu puo
hap kai. Ma'ato toĩne'en wẽtup ok aipy'a
setpe Tupana pusu moherep hat miit'in
me pote waku ahehay Tupana kape ipusu
puo. Sa'a wy'i ahehay Tupana kape meke-
wat ipusu puo mi'i hawyi waku mekewat
wẽtup ok Tupana pusu kuap hat imoherep
irania'in me itotiaria pe kat e hap kat e hap
ko'i wato'e hap ko'i.

[6] Meiũran aru areto ehowawi uheywyt'in.
Mi'i hawyi atimoherep ehepe Tupana ehay
Tupana yn ikuap ko'i. Tupana Pã'ãu kaipyi
aru woroho'omu'e woroho'onãpin. Eipusu
puo yn ahenoi ehepe. Yt kat hamo i Tupana
pusu puo woro ho'o mu'e. [7] Eity pusu puo
eimikuap ok tã woroho'omu'e. Yt areĩne'en
neran i wepy hap yt hãpyk takat i ewy. Yt
areĩne'en neran i akuara pyy hat yt ikuap
i hat kahato hat ewy. Yt areĩne'en neran i
kawakiũ yt pyy hat yt hepap kahato i hat
ewy katu pono mi'iria te'e ru wepyy hawyi
yt watikuap i kat e tuwepyy hap. Ma'ato
hepap hat ipy hawyi meremo ipy hap ete
watikuap. [8] Surara akag tikaykay temiit'in
ta'a tue wa nĩ kaptia wywuat tu'uka hamo
huhu e hap wywo. Toi'a tu kaykay ma'ato
huhu e hat yt hepap i hat pote surara ko'i yt
tikuap i — Waku mesup watu'uka yne ahe-
saika hap wywo sio yt i'atu'e ne'i. [9] Mi'i hap

ewy kahato karãpe watu we'a tunug Iesui
mõtypot hamo hawyi wẽtup ok ihay yt uwe
mikuap i pusu puo wẽtup ywania pusu puo
sio atipy piaria pusu puo ihay ikahu wen
ma'ato itotiaria yt ikuap hin i kat som to'e
hap yt ta'atupusu puo i pote. Ahehay Tu-
pana tikuap wen ma'ato itotiaria yt hawyi
ahehay yt kat hamo i. Yt wẽtup sehay i
topyhu'at miit'in wanẽtup hawe ikuap hap.
10 I'atu kahato yt aipusu ewywuat i mesuwat
yi tote yt aimikuap ko'i i. Ma'ato mekewat
pusu ikuap haria ta'atuwat ta'atupusu pote
ta'atukuap ta'yn kat e kat e hap. 11 Ma'ato
yt watikuap i yt i'ywania i aito pote. Mi'i
hawyi karaiwo ewy wato pyhu'at yt ipusu
kuap haria aito pote. 12 Pyno waku wahẽtup
Tupana pe haty wo — Etum no uhepe esaika
hap emisepap ewywuat nug hamuat waku
wato'e Tupana Pã'ãu me. Mi'i ewetunug
mote tutum ehepe hawyi waku Tupana
misepap ewywuat hap wywo watu we pot-
pap kahato. Waku watikat mu'ap aiwy
ria'in Iesui mohey haria i'atuepiat imohey
hap moesaika hamo. 13 Karãpe ahehay Tu-
pana kape ipusu puo yt watikuap i kat som
wato'e hap mi'i pote waku wahẽtup Tupana
pe — Etimo herep uhepe ui'e hap Uhyt
Mimi waku wato'e Tupana pe. 14 Karãpe
ahehay Tupana wywo ipusu puo yt aiwa
nẽtup hap kaipyi i ahehay ma'ato aipy'a
pyi ahehay tuwẽtem Tupana pã'ãu ihay hap
ewy. Aipy'a ihay haty wo sese Tupana
wywo pote ahehay pywo pe. 15 Pyno aikotã
waku watunug ahenoi epe. Waku ahehay
Tupana kape aipy'a pyi Tupana pusu puo
waku ma'ato po'og waku ahehay Tupana
kape aiwanẽtup hawyi aipusu puo. I'ewyte
waku watuwepy Tupana kape Tupana pusu
puo ma'ato po'og waku watuwepy Tupana
kape aiwanẽtup hawyi aipusu puo. 16 Pyno
watuwehum Tupana kape Tupana pusu puo
yt ikuap i haria py'a setpe pote — Pywuat
ehay mana mehĩ yt i'atu'e kuap i. Ahehay
Tupana kapiat ipusu puo turan teke ta'a
tu'e waure ka'a pe wen ma'ato kat som
wato'e yt ta'atukuap i. Mi'i hawyi yt te'e
ru wehum kuap i yt ta'a tu'e waku kuap i
yt ta'atukuap i aimiẽtup ko'i pote. Yt ta'a
tukuap i aiwehum Tupana kapiat hap yt
ta'a tu pusu puat i pote. 17 Tupana kapiat
aiwehum hap ikahu sese pytkai watunug
ipusu puo pote irania'in itotiaria yt kat hin
i ikuap hap. Mi'i hawyi yt kat hamo i
ahehay se Tupana kape mi'iria py'a setpe.
Yt i'atu powyro hap hin i ahehay iro pote.
18 Uito Pauru arehum kahato Tupana kape
katupono tutum uhepe tesaika hap topusu
kuap hamuat. Mi'i hap ete atikuap po'og
eipe torania kai katupono uito uhehay kuap
Tupana pusu puo e. 19 Ma'ato karãpe watu
we'atunug Tupana mõtypot hamo turan yt
uhehay teran hin i mekewat atipy piat pusu
puo ne'i wa'atunug haria py'asetpe. Ma'ato
aimikuap pusu puo yn uhehay teran. Po'og
waku wati'a tu mu'e kurin kurin irania'in
i'atumikuap sehay puo 5 sehay yn hap ewy
sio ahehay at ka'ap wẽtup 1000 sehay ewy
yt uwe mikuap i pusu puo.

20 Pyno waku watoĩ ne'en hira karia ewy
aikotã hira karia yt ta'a tukuap hin i sa'ag
nug hap. Mi'i hap ewy waku wato pyhu'at
uheinyt'in uheywyt'in. Ma'ato yt naku i
watuwanẽtup hirakat ewy katupono yt te'e
ru wanẽtup kuap kahato i te wakuat sehay
enoi hap kape hap ewy ne'i. 21 Mio tã e
Tupana sa'a wy'i miwan me — Iuteuria e
meiũran woroho'omu'e eipe wẽtup ywania
wẽ pyi yt eipusu kuap i haria wẽ pyi woro
ho'omu'e ma'ato mi'i turan i'ewyte uhehay
pun haria eweikup te'en. Eiwe waure hik
ne'i aru eimu'e wẽtup ywania wẽ pywiat tu-
ran. Yt ta'atukuap i eipusu pytkai uhesaika
hap wywo ta'atusu'at eipusu pote e. Ma'ato
mi'iria mienoi yt eweimohey i aru e Tupana
sa'a wy'i miwan me. 22 Mi'i hap ewy topy
hu'at mesup katupono Tupana tum tesaika
hap ahepe yt imohey i haria mu'e hamo. Yt
watikuap i i'atu pusu pytkai i'atu pusu puo
Tupana ihay kahato aiwẽ pyi hawyi te'e ru
wanẽtup kahato Tupana e hap aiwẽ pywiat
hap kape hawyi te'e ro'e — Tupana waku
kahato i'atu'e katupono ihay ahepe wẽtup
ywania wẽ pyi i'atu'e. 23 Ma'ato karãpe aito
Iesui mohey haria watu we'a tunug waku
ahehay yne aimikuap pusu puo yn. Yt naku
i ahehay itote Tupana kape atipy piaria
pusu puo. Ma'ato mi'i tã watunug itote
pote mi'i hawyi put'ok'e itote wẽtup ok yt
Iesui mohey i hat i te yt aheko kuap i te hat
mi'i hawyi — Are pãi are an i'atu'e ta'i mesu
warotiat heso'ok takaria i'atu'e ne'i ta'atu
wanẽtup hawe katupono yt ta'a tu mikuap
wuo i ahehay Tupana kapiat pote atipy
piaria pusu puo pote. 24 Ma'ato Tupana ehay
watimoherep itote ai'ywania pusu puo mi'i
pote — Pywo i'atu'e yt Iesui mohey i te

haria. Yt aiwanẽtup hap ewy i te hat pytkai
— Pywo i'atu'e Tupana e hap aiwẽ pywiat
kape. Mi'i hawyi — Pyno eweikuap kahato
urupusu pote mesup uruikuap ta'yn iesui
moherep hap eiwẽ pywiat pote uruimohey
mi'i i'atu'e aru. Pywo ti rat uito areĩne'en
yt naku i nug hat i'atu'e. Mio atikuap ta'yn
Tupana ui'a piheg ten uiminug yt naku i
hap ete i'atu'e aru. 25 Mi'i hawyi tuwa
nẽtup ko'i ko'i yt naku i yt uwe mikuap
ko'i i mig'i wuat Tupana timo herep tope
toikuap Tupana ehay topusu puo hawyi.
Mi'i hawyi meremo tuwepỹ'ãtutuk Tupana
sese ewawi hawyi to'e — Tupana pywo
kahato ti ereĩne'en mesuwe emohey haria
py'asetpe i'atu'e aru Tupana pe ta'atupusu
puo ahehay hawyi.

26 Uiwy ria'in uheinyt'in koitywy woro
ho'omu'e teran aikotã aikotã waku watimõ
typot Tupana aiwo'o'atunug hap ete. Waku
ikahu kahato wati mõ typot Tupana. Waku
pe yn waku ahehay itote. Waku watikat
Tupana mohey hat wẽtup ok aimu'e kahato
hat itotiat Tupana mõtypot wepy hap ete.
Mi'i hawyi waku wẽtup ok aimu'e itote Tu-
pana ehay miwan myi. Mi'i hawyi wẽtup ok
itote ihay kahato Tupana wẽ ewy Tupana
ainãpin hap sese moherep hamo Tupana
to'e hap ewy. Mi'i hawyi waku wẽtup
ok aimu'e Tupana pusu puo sio toĩne'en
itote wẽtup ok atipy piaria pusu kuap hat
imoherep ahepe aipusu puo kat e kat e
hap ko'i ete. Mi'i pote aimoe saika ka-
hato Tupana mohey hap ete Tupana pusu
puat. Atipy piaria pusu puo ihay rakat
waku wẽtup ok yn hawyi waku wẽtup ok
imoherep hat ihay iwywo kat to'e kat to'e
e hap wuat'i pusu puo. 27 Ma'ato mi'i hawyi
mi'iria aimu'e turan waku wẽtup ok aimu'e
aipusu puo kat som to'e kat som to'e hap
ete. 28 Ma'ato yt uwe i itote Tupana pusu
moherep aipusu puat hat yt uwe i imoherep
aipusu puat pote — Mehĩ Mana waku aipusu
puo aimu'e mesup katu pono atipy piaria
pusu moherep haria yt uwe i mesuwe waku
wato'e itote. Ma'ato waku ahehay Tupana
pusu puo aiwanẽtup hawe ahehay Tupana
kape. Waku wẽtup ok ihay Tupana pusu
puo mi'i hawyi wẽtup ok henoi ahepe kat
to'e hap ko'i. Mi'i hawyi wẽtup ok ihay
hawyi wẽtup ok i tuereto. 29 Waku wa-
henoi irania'in me kat som kat som Tu-
pana Pã'ãu to'e aiwa nẽtup hawe aiwe'a
tunug hawe. Waku wẽtup ok i ihay mi'i
hawyi wẽtup ok i ihay. Mi'i hawyi ta'a tu
mo herep Tupana ehay torania. Mi'i pote
waku ahewaure ka'a kahato Tupana ehay
i'atumienoi kape. Waku wato'e aiwanẽtup
hawe Tupana ehay sio yt waku wato'e aiwa
nẽtup hawe. 30 Karãpe Tupana ihay aiwẽ
pyi tomimu'eria pe mi'i hawyi waku wẽtup
ok ipoĩ'ãm Tupana Pã'ãu e hap moherep
hamo. Waku mehĩ wato'e. Mi'i hawyi wati
monik porap'i wẽtup ok ihay turan. 31 Waku
yne aito Iesui mohey haria Tupana ehay
moherep haria wo e. Yt naku i Tupana ehay
wahenoi aiwo'oetu etu ne'i. Waku wẽtup
ok ti ihay mi'i hawyi waku wẽtup ok i ihay
tuereto. Mi'i tã watunug mote we'a tunug
haria tikuap hãpyk Tupana ehay aiminug
ko'i. Mi'i hawyi te'ero'e — Pywo ti rat pãi
i'atu'e hap ewy. Mi'i hawyi i'atu'arot hap
yt kat i i'atu wa nẽtup hawe. 32 Mi'i hawyi
to'e ro'e — Tupana Pã'ãu kaipyi urumu'e
pote urumo wẽ'ẽg Tupana ehay wo. Uiwy
ria'in Karãpe Tupana ihay aiwẽ pyi mi'i
hawyi yt ahiag ewy i ihay. Waku pe aiwa
nẽtup hap toĩne'en yt aheso'ok hap ewy
hin i ma'ato ahehay aiwanuat ewy toĩne'en
aiwa nẽtup hawe. Ta'i watikuap Tupana
to'e hap Iesui mõtypot hap hawyi wati mo
herep miit'in me. 33 Ma'ato Tupana Pã'ãu
toĩne'en aipy'a setpe hawyi Tupana mõty-
pot hap hãpyk kahato watunug. Mi'i hawyi
wo'o wese haria wo ra'yn Tupana Pã'ãu
ainug. 34 Karãpe watu we'a tunug Tupana
mõtypot hamo yt naku i ahehay aiwo'ope
wo'ope aimu'e hat ainu'e turan. Waku watu
wa nẽtup aimu'e hat ehay kape yn wẽtup
wanẽtup hap yne aito hap ewy waku are.
Aheha ry'i yt ikuap i pote waku tohẽtup
ahepe ta'aipok to'yat kapiat hawyi. 35 Yt
naku i apo'e wo'o mu'e hawe. Katu pono
waku Iuteuria eko ewy waku watunug itote.
Mi'i tã Iuteuria ywania — Yt naku i hary
poria ai'apykok hat ai'akag wo i'atu'e. Mi'i
hawyi waku yne Iesui mohey haria te'eropy
hu'at mesuwat seko upi.

36 Pyno yt eikaipyi tuut Tupana ehay mi-
wan miat ma'atu Iuteu ywania kaipyi yne
Tupana ehay miwan miat tuut e. Katu
pono sa'a wy'i eiperia tawa Kurintiu piaria
yt kat i Tupana ehay eikai. Mi'i turan
put'ok'e Tupana ehay ehete uiwẽ kaipy-
wiat. Mi'i tupono yt eiwekaipyi i eweikuap
Tupana ehay. I'ewyte yt ehepe yn i put'ok'e

Tupana ehay uiwẽ kaipywiat. Katu pono
tukupte'en kahato irania'in ywania Tupana
ehay kuap haria ma'ato yt eimienoi hap
kaipyi i pãi ta'a tukuap are. Yt naku i
pyno ewei'e — Tupana ehay moherep haria
kahato uruto. Yt naku i ewei'e uruto
po'og Tupana ehay kuap haria irania'in kai
yt naku i mio tã ewei'e. [37] — Pyno uito
ti Tupana ehay moherep haria koro ko'i
ewei'e sa'ag. Ta'i Tupana tum na'yn uruepe
tesaika hap tomisepap nug hamuat ewei'e.
Po'og waku ewei'e eiwo'ope — Aimu'e hat
sese Pauru mimu'eria aito waku ewei'e.
[38] Ma'ato toĩne'en wẽtup ok eipy'a setpe —
Ta'i Pauru yt imoherep kuap i Tupana ehay
e hat. Mio tã e hat pote yt eweiwesat
tei'o. Mio tã to'e hawyi yt ewetum nei'o
ehewaure ka'a howawi. [39] Uiwy ria'in waku
wahẽtup yne aipy'a pyi — Tupana uinug o
ewẽ wo ehay moherep miit'in miat hamo
wato'e. I'ewyte waku wato'e Tupana pusu
puat ihay teran nakat pe — Waku mana
waku uhyt wato'e. Yt etipyhyp tei'o mi'iria.
[40] Mi'i hawyi karãpe wati'atunug watuwa'a
tunug Tupana mõtypot hamo hawyi waku
hãpyk puo watunug. Watimõtypot waku pe
kahato imõtypot yat pe are uito Pauru

15

[1] Uiwy ria'in tawa Kurintiu piaria pyno
mesup uito Pauru ahenoi teran po'og
mekewat sa'a wy'iwuat uimienoi hãpyk
takat sehay etiat. Sa'a wy'i ui'e hap
eweimohey haty wo hap ahenoi ira'yn
teran ehepe. Ui'e hap sa'a wy'iwuat ewy
yt atiky'esat i eweiwaure katu pono mi'i
watomohey mot'i hawyi Iesui mohey haria
sese watopyhu'at. [2] Pyno mio tã are woro
ho'omu'e sa'awy'iwuat sehay wakuat sese
ahenoi. Mi'i eweimohey mot'i pote Tupana
mieha kye ra'at ko'i eweikup te'en ma'ato
wato mohey ran ne'i pote yt e. [3] Yt uiwe
kaipyi i sa'awy'i woroho'omu'e ma'ato Tu-
pana tum tesaika hap uhepe tehay wakuat
moherep miit'in miat hamo pote sehay
wakuat po'og torania kai atimoherep ehepe
Aipotypot Iesui iku'uro aria'yp posak ete
ai'a piheg hap Tupana piat aiminug sa'ag
ko'i etiat. Aimõti hap ko'i moma hamo
iku'uro itote aikawiano aikotã Tupana to'e
sa'a wy'i hap ewy aikotã miwan me to'e
hap ewy iku'uro ra'yn. [4] Mi'i hawyi ta'a
tusyp ipiit mi'i hawyi itote mye'ym e'at
tosyp hawe iku'uro sese hawyi mye'ym e'at
hawyi Tupana tomoieĩne'en i ra'yn gu'uro
pyi Tosa'yru aikotã Tupana to'e sa'a wy'i
hap ewy aikotã Isaia tiwan 53 piat to'e hap
ewy. [5] Tuwemoherep gu'uro pyi hawyi tuwe
moherep sa'awy'i temiit Peteru kape. Mi'i
hawyi tuwemoherep temiit'in 12 ok takaria
kape topot mu'eria sese kape. [6] Mi'i hawyi
meiũran Iesui tuwemoherep i ra'yn miit'in
sem kape temiit'in 500 ok takaria kape
sa'a wy'i hewyry iwywuat rakaria kape.
Mi'iria te'era'akasa kahato ta'atukuap ihay.
Koitywy ti mi'iria tukup te'en ne aimu'e
haria wẽtup ok wẽtup ok ma'ato iku'uro
ra'yn iraina'in. [7] Mi'i hawyi ipotmu'e Tiaku
ta'a kasa hawyi yne ipotmu'eria te'e ra'a
kasa pakup i ira'yn 11 ok takaria. [8] Meiũran
aru tuwe mo herep uhowawi. Uito Pauru
ara'a kasa i ra'yn Iesui uheha wo. Uito
aikotã aimẽpyt yt tuwemoherep i te rakat
ewy areĩne'en katu pono ara'a kasa uito
irania'in Iesui potpo'ororia i'atuewat'ymo
ma'ato ipotpo'oro sese uito are. Hirakat no
areĩne'en Iesui toĩne'en aipy'a setpe turan
mote. [9] Ma'ato uhewaku hap yt put'ok'e
hin i irania'in Iesui potmu'eria kai katu
pono sa'a wy'i Iesui mohey haria ti ati'a
tu sa ty'i saty'i ka'ato. Sa'awy'i ati'a tu
moma kahato mi'iria. Sa'awy'i ati'atu'uka
mi'iria ma'ato mi'i pytkai Tupana uiky'e.
Yt uhewaku hap upi hin i ui'airo topot
po'oro wo. Sa'a wy'i hewa nĩkap nuat
areĩne'en pytkai ui'airo topotpo'oro wo are.
[10] Hegyi'at kahato Tupana uhepe atikuap
koitywy. Atikuap iwese hap hawyi yt
atipun hin i uiky'e hap. Arepotpap po'og
ipotpo'o roria irania'in kai aikotã uiky'e
hap ok tã arepotpap uiky'e hap moherep
hamo. [11] Mi'i hawyi uruimo herep ehepe
Tupana ehay Iesui etiat sio uito sio 12 ok
takaria Tupana ehay yn Iesui etiat. Ta'i
wẽtup sehay yn uruwẽ pyi tuwẽtem katu
pono uruto wẽtup sehay moherep haria
yn uruimo herep wote. Mi'i tupono Iesui
mohey haria sok eipe mesup urupo'oro
hat mohey haria eipe pote. [12] Urumi mo
herep sa'a wy'iwuat ehepiat wẽtup sehay
yn aikotã Aipotypot Iesui tuwẽtem gu'uro
pywiat hap yn. Mi'i hawyi eweimohey Mi'i
ra'yn. Ma'ato mesup toĩne'en eipy'a setpe
— Aiku'uro rokirẽ yt kat i aito. Yt karãpe
i watoĩ ne'en i e haria. [13] Ma'ato yt kat
i miit'in ieĩne'en hap toku'uro hawyi mi'i

pote yt toĩne'en i toku'uro hawyi Aika'iwat
Iesui katupono Aika'iwat aipu'i kawiat sese
toĩne'en MIIT SESE kawiat toine'en Iesui
piit. Iku'uro hawyi toĩne'en i ra'yn gu'uro
pyi. 14 Aika'iwat yt tuwẽtem i gu'uro pyi
pote yt kat hamo i wati mu'e miit'in Iesui
ete hawyi yt kat hamo i etimohey Iesui
sio iku'uro te gu'uro pe te toĩne'en mote.
15 Ha'a wyte urui'a tu mu'e eipe i'ewyte
mesup te Aika'iwat Iesui tuwẽtem gu'uro
pyi uruto'e. Ma'ato mio tã yt wato'e i
pote heso rakaria watoĩne'en — Heso rakat
e Tupana iro pote ahepe. 16 Tupana yt
aihep i gu'uro pyi aiku'uro hawyi pote yt
toihep i sa'a wy'i Aika'iwat Iesui gu'uro
pyi wy. Aika'iwat yt ihaĩte i te pote heso
hap wato mohey hawyi yt kan hamo i
wahe katu aheĩne'en hap wuat'i e'at piat
are. Ma'ato tuwẽtem gu'uro hawyi hap
watikuap ta'yn i'ewyte aheĩne'en aiku'uro
hawyi hap watikuap. 17 Uiwy ria'in ta'i Tu-
pana yt timoieĩne'en i Aika'iwat gu'uro pyi
pote te neke iku'uro te mio topyhu'at. Mi'i
hawyi Iesui toĩne'en pakup i hap mohey
hamo yt kat i. Yt kat hamo i imohey
hap. Aimo'a kag'aia hap yn topy hu'at.
Mi'i hawyi watopyhu'at ho'owasat rakaria
ewywuat. Mi'i hawyi yne aiminug sa'ag
topy hu'at ahete te i'ewyte ai'a piheg hap
aru topy hu'at ahete Iesui iku'uro te pote.
18 I'ewyte yne aiwy ria'in iku'uro rakaria
wo tukup te'en ne nimuaria Iesui mohey
haria. Yt kat i aheĩne'en i hap aiku'uro
hawyi pote yne aitoria ho'o wasat rakaria
watu kup te'en wuat'i e'at pe i'ewyte aiwy
ria'in iku'uro rakaria i'atuwo'osyp hawe te
tukupte'en ne. Mi'iria yt karãpe i tuwẽtem
wo'osyp hap popyi yt kat i aheĩne'en i hap
wote. 19 Uiwyria'in yt watoĩne'en i aiku'uro
hawyi mi'i pote mesu wa rote yn watu kup
te'en. Aiku'uro hawyi yt kat i topy hu'at
aiwywo Iesui. Iku'uro te pote heso rakaria
watoĩ ne'en katu pono wato'e miit'in me
— Iesui toĩne'en ne wato'e. 20 Pywo ti rat
Aika'iwat yt nem rakano no hin i toĩne'en.
Mio yt iku'uro i koran katu pono Tupana
timoieĩne'en pakup i ra'yn Aika'iwat. Toi-
hep Tosa'yru gu'uro pyi aimu'e hamo —
Aikotã atihep Uha'yru mi'i hap ewy woro
ho'ohep eipe gu'uro pyi e hamo toihep
Tosa'yru. 21 Sa'a wy'i sese wuat'i miit'in
aha'ase'i Ãtãu kaipyi ta'atu'aparap Tupana
pe mi'i pote iku'uro rakaria tukup te'en.
Mi'i hawyi yne aito Ãtãu ewy aiku'uro
hap toĩne'en aha'ase'i ewywuat topy hu'at
i'aparap haria aito pote. Mi'i pote iku'uro
rakaria yne aito. Mi'i hawyi wẽtup MIIT
tuwe mo herep. Mi'i MIIT Iesui. Mi'i yt
i'aparap hin i Tupana pe. Mi'i Tupana tihep
gu'uro pyi. Mi'i hawyi koitywy imẽpyt'in
ko'i wo aito i'ewyte watu wẽtem gu'uro
pyi imohey haria aito pote. 22 Yne miit'in
te'e ro py hu'at ta'a tue'a se'i Ãtãu ewywuat
to'o'ewy'ewy yt naku i nug haria sok. Mi'i
pote ti yne aito iku'uro rakaria. Mi'iria
Ãtãu saipe piaria to'o'e wy'ewy. Karãpe
watomohey Aika'iwat Iesui hawyi Mi'i MIIT
ewywuat wato py hu'at. Mi'i hawyi wẽtup
miit ewy aito aikotã Tupana tihep Aika'iwat
Iesui gu'uro pyi hap ewy i'ewyte aihep aru
aimoieĩ ne'en aru Tupana. 23 Nimo te ti
Aika'iwat Iesui tuwẽtem gu'uro pyi wuat'i
miit'in e'yianmete. Meiũran aito imo-
hey haria hewat'ymo watu wẽtem iwywo
e. Karãpe Iesui tuut turan watoĩ ne'en
hewat'ymo. 24 Mi'i hawyi ikahuro hap
put'ok'e ra'yn mekewat e'at pe Aika'iwat
tum aru torania temiit'in To'ywot Tupana
pe. Mekewat e'at pe topy hu'at wuat'i
Porekuat no Iesui morekuaria porekuat no
topyhu'at. Miit'in akag akag wo topyhu'at.
Imohey haria akag Akag wo topy hu'at.
Mi'i hawyi Iesui tum yne torania To'ywot
pe mi'iria. 25 Koitywy Aika'iwat Iesui topy
hu'at Wuat'i Porekuat no ra'yn ma'ato mi'i
pytkai i'atu kahato miit'in — Yt atiky'esat
i Iesui Uipo rekuat no e haria. Mi'iria ti
i'atu py'ahak Iesui ete. Nimo more kuaria
ti'a tu'akit ta'a tupy wo ta'a tue wa nĩkaptia
akag okpe tote wuat'i ehamo. Mi'i hawyi
i'atu mi mohit wo te'e ro py hu'at. Mi'i hap
ewy ti aru Aipotypot Iesui ti'atu'akit ne'i —
Yt uruiky'esat i En Uruporekuat no e haria
aru mekewat e'at pe. 26 Toi'a tu moma yne
tewanĩkaptia hawyi hemiit'in yn topyhu'at.
Mi'i hawyi toimoma i'ewyte aiku'uro hap.
Gu'uro toimoweityk yne ra'yn hawyi yt kat
i ra'yn are.

27 Nimo Tupana to'e — Areĩne'en aru yne
Porekuat no e. Areĩne'en aru torania sa'ag
akit hano e sa'a wy'i Tupana miwan me
mekewat morekuat Tawi wepy hawe miwan
8.6 piat pe. Yt tuwete i ihay morekuat
Tawi ma'ato Tupana Sa'yru ewanĩkaptia ete
ihay. Mi'i hap ewy Tupana tunug mesup
katu pono tutunug na'yn Tosa'yru Wuat'i

Porekuat no. [28] Meiũran aru wuat'i wanĩ
kaptia okpe tote topy hu'at. Mi'i hawyi
wuat'i Porekuat no topy hu'at hawyi yne
toĩne'en yi kai. Mi'i hawyi tuwe pỹ'ã tu-
tuk To'ywot kape — Ui'ywot e aru En yn
waku uru'akag wo e. Koitywy atum torania
uhemiit epe e Iesui Tupana pe. Mi'i hawyi
Tupana topyhu'at wuat'i akag wo i ra'yn.

[29] Uiwy ria'in tawa Kurintiu piaria kat
pote ewei'e — Yt kat i aiku'uro hawyi
aheĩne'en pakup i hap ewei'e. Yt eiwe'eg
hin i mio tã ei'e pote katu pono toĩne'en
wẽtup eheko itote — Karãpe wẽtup ok
mi'asyp miit toĩne'en ma'ato yt ta'a tu
set'ok i te waku wahet'ok wẽtup ok iku'uro
rakat kawiano ewi'e sa'ag ma'ato — Yt kat
i aheĩne'en i hap ewei'e pote kat hamo ten
eti'atu set'ok miit'in iku'uro rakaria eheko
ewy are'e. [30] Yt kat i aheĩne'en hap aiku'uro
hawyi pote kat hamo ten woho'opot at
ka'ap miit'in mu'e Iesui etiat hamo apo'are.
[31] Yt karãpe i aiku'uro hawyi watoĩ ne'en
mote yt kat hamo i uito ati'a tu mu'e at
ka'ap wanĩkaptia ui'auka teran haria. Uiwy
ria'in pywo ti woroho'oky'e eipe uimowepit
haria eipe. Mesuwe uimohan haria tukup
te'en. Yt ta'atuky'esat i uhehay Iesui etiat
hap wote ui'auka teran. Ma'ato mi'i hap
ahenoi teran ehepe katu pono aito wẽtup
miit ewy Iesui mohey haria aito pote woro
ho'o ky'e haype. [32] Meiũpiaria tawa Ewesu
piaria haiwot rakaria te'ero pyhu'at uhete.
Ta'i aikotã awyato ko'i ewy haiwot rakaria
uimienoi hap ete. Ma'ato mi'i pytkai ati'a
tu mu'e te — Aiku'uro hawyi watoĩ ne'en i
e hap ete. Ma'ato ati'atu mu'e te mi'i hap
ete wãi'i'atu'e pytkai. Ui'auka pote ui'auka
are ma'ato woroho'omu'e te pywo ui'e hap
pote. Ma'ato yt kat i aheĩne'en pakup i
hap toĩne'en mote kan homo ten uho'opot
mesup meiũpe tawa Ewesu pe are'e. Yt
uiwe'eg hin i ei'e hap pywo pote.

Tawa Kuritiu piaria woro ho'o mu'e ka-
hato pytkai yt uimohey hin i. — Yt kan
hamo i woro ho'o mu'e kuap katu pono yt
eiwe'eg hin i eiperia. — Yt watoĩ ne'en i
aiku'uro hawei ewei'e yt pywo pe i eiwo'ope
itote. Kat pote tig mio tã ewei'e sa'ag are.
Yt pywo pe i watoĩne'en aiku'uro hawyi yt
kat i aheĩne'en hap toĩne'en aru pote po'og
waku ienuk hap yn watunug at ka'ap mahy
ete at ka'ap hawyi waku aisyp hawyi toran
na'yn aheĩne'en hap. [33] — Aipap wuat'i
e'at aiku'uro hawyi i'atu'e irania'in eimu'e
haria. Yt naku i i'atu'e ehepe eimu'e haria
eima'at sehay wo katupono ta'atuky'esat yt
naku i nug haria eiperia eiĩa'ãg teran haype
mi'iria. Ta'atuky'esat eipe i'atu'ewywuaria
hap. Eiwe'eg wo o mi'iria pupi. I'atuehay
upi eweipy hu'at hawyi i'atu mi ma'at ko'i
eweikupte'en aru. [34] Aikotã watoĩne'en pya
heso'ok takaria pupi hap ewy waku watoĩ
ne'en mi'iria pupi. Ewei'aipok to eiwe mo
we'eg hamo. Ewetoiat ro sa'ag nug hap
ko'i katu pono i'atu kahato aria kapiat wat
hanuaria tawa Kurintiu piaria katupono yt
karãpe i ewei'a tu mu'e mi'iria Aipo typot
Iesui ete. Waku eiwe mõti aria kapiat ehe-
hay pyi tuwat hap pupi. [35] Ma'ato ewei'e —
Aikotã aru iku'uro rakaria tuwẽtem gu'uro
pyi. Aikotã aru i'atupiit pakup ewei'e. [36] Mio
tã ewei'e pote yt ikuap sese i hat ewy
eweikup te'en. Yt eweikuap i te karãpe
watikoi awati aiko pe meiũran aru aimikoi
iã'ỹi tuweityk katu pono hẽtyt ra'yn yi pyi
pote. [37] Kat iã'ỹi watikoi sio awati sio wẽtup
mi'i ti yt ipiit i te ma'ato hẽtyt hawyi ipiit
itag na'yn. Mi'i ti ipiit sese. [38] Mi'i hap
ewy ra'yn Tupana tum na'yn yne iã'ỹi pe
tesaika hap hẽtyt hamo itag hamo. Yne
wati waure meremo aikopiat iã'ỹi tuweupi
weupi. [39] Mi'i hap ewy aipiit yt miat piit
ewy hin i yt weita piit ewy hin i yt pira
piit ewy hin i. Mi'iria ipu'i kawiat ma'ato
yt aipiit ewy hin i. [40] Mi'i hap ewy ti atipy
piaria tukup te'en. Ta'i mi'iria yt mesu
wa ro tiaria ko'i yt ewy hin i ra'yn. Ta'i
atipy piaria wyti ikahu kahato i'ewyte mesu
wa ro tiaria ikahu wy ma'ato ti yt to'o'e
wy'ewy hin i. [41] At i'ewyte ikahu. Waty
mi'i i'ewyte ikahu ma'ato ikahu hap yt at
kahu hap ewy hin i. Waikiru ko'i i'ewyte
ikahu wen ma'ato yt at waty ewy i ikahu
hap ewy hin i. Ma'ato yne mi'iria ikahu
kahato Tupana minug ko'i pote. [42] Mi'i hap
ewy ti gu'uro pywiat aheĩne'en pakup i
hap. Aipiit wyti aikotã hã'ỹi ewy. Ta'a
tusyp mi'i hawyi ti tuweityk ta'yn aimikoi
awati iã'ỹi ewy ma'ato hẽtyt hap tuwẽtem
hawyi yt sa'a wy'iwuat hã'ỹi ewy i. Mi'i
hap ewy aipiit wẽtup ta'atusyp hawyi aipiit
aimikoi ikahu kahato tuwẽtem gu'uro pyi.
Tupana tum ne wuat'i e'at piat ieĩne'en
hap aipiit pakup we e. [43] Ta'i aipiit aisyp
turan yt ikahu hin i. Yt kat i ahesaika hap
aiku'uro hawyi. Ma'ato karãpe aheĩne'en

hap ipakup i hawyi aipiit ikahu sese ra'yn
topy hu'at hesaika sese toĩne'en. 44 Aisyp
hap e'at pe turan aipiit ipu'i yn toĩne'en
ma'ato Tupana aimoieĩne'en i hap e'at pe
hawyi aipiit pakup toĩne'en Ipã'ãu minug.
Mi'i ewywuat topyhu'at toĩne'en aipiit ipu'i
ikag kawiat ma'ato toĩne'en i'ewyte meke-
wat piit atipy piaria ewywuat yt aiwat ewy
i Tupana Pã'ãu minug. 45 Katupono sa'awy'i
Tupana tunug Ãtãu miit ihaĩte kahato rakat
e ti miwan me. Ma'ato i'ewyte to'e miwan
me — Put'ok'e aru Ãtãu Saipepiat e Iesui
piat. Mi'i Miit po'og na'yn katupono aikotã
Tupana toĩne'en hap ewy aimoieĩne'en hap
toĩne'en. 46 Sa'a wy'i aipiit ipu'i kawiat
ikag kawiat toĩne'en ma'ato watu wẽtem
gu'uro pyi hawyi aipiit Tupana Pã'ãu minug
Iesui piit ewywuat toĩne'en. 47 Sa'awy'iwuat
Tupana tunug Ãtãu yi kawiat. Mekewat
Ãtãu Saipepiat Iesui toĩne'en. 48 Mi'i hap
ewy ti aito mesu wa rote watoĩ ne'en aha'a
se'i Ãtau ewywuat pote ti aito mesu wa
rotiat kape yn aiwanẽtup hap ma'ato meke-
wat wẽtup ok Miit Iesui Miit sese atipy
Kaipywiat mẽpyt'in no watoĩ ne'en mote
atipy kapiat wanẽtup haria wo ra'yn aito.
49 Pyno ti Ãtãu iã'ãkap ko'i aito mesup watoĩ
ne'en ma'ato meiũran ti aru Atipy Kaipy-
wiat Aika'iwat Iesui iã'ãkap ko'i wato py
hu'at e. 50 Pyno eiwe'eg wo o uheka tu
wyria katupono aipiit mesuwarotiat yt teke
kuap i atipy pe katupono aipiit ipu'i kawiat
huu kawiat iku'uro i'okpuk takat toine'en.
Aikope Morekuat no Tupana toĩne'en hap
tote yt uwe i iku'uro rakaria wo toĩne'en
itote.

51 Pyno atomoherep teran mio wuat uimi-
wan etiat Tupana ehay ehepe. 52 Iesui ut
turan ni tukup te'en ihaĩte rakaria ma'ato
mekewat e'at pe ti aru aipiit pakup we Iesui
piit ewywuat topyhu'at meremo. Mekewat
hap e'at pe merep hap ewy tut Iesui aikotã
aheha mehit hap ewy meremo hap ewy e.
Mi'i hawyi Tupana huhu'e — Ariot ra'yn e
hamo. Mi'i hawyi huhu'e hap ihay pirik
pya wo hawyi ti aru meimuẽwat map haria
te'e ru we nõ'ẽ ra'yn gu'uro pyi e. Ipaku
we watoĩ ne'en mekewat e'at pe. Aikotã
Satere ut topopy kuap hap ewy mekewat
e'at pe ikahu kahato watuwẽtem aiwo'osyp
hawyi. 53 Ma'ato ti aru aipiit pakup hap
yt iku'uro rakat nuat i ra'yn watu we
nõ'ẽ. Mi'i hawyi aito yt iku'uro rakat i
te rakaria i'ewyte aipiit topy hu'at mer-
emo ipakup sese. 54 Mekewat e'at pe aipiit
meremo ipakup we toĩne'en. Mesup aipiit
iku'uro rakat toĩne'en ma'ato mekewat e'at
pe ieĩne'en hat watoi ne'en aikotã Tupana
to'e hap ewy topy hu'at aru — Atimoma
aru gu'uro hawyi yt karãpe i eiku'uro hap
toĩne'en e hap ewy. 55 Wato ken'ẽ kahato
aiku'uro hap pupi mesup aikotã moi aheka
tu'u hap pupiat ewy wato ken'ẽ. Ma'ato
mekewat e'at pe Tupana aihep gu'uro pyi
hawyi yt kat i aiken'ẽ hap toimoma ra'yn
pote e. 56 Iku'uro rakaria aito katupono yt
naku i nug haria aito wato py hu'at pote.
Karãpe Tupana ainãpin hap ko'i yt watunug
i mi'i hawyi watikuap yt naku i nug haria
aito Tupana wanẽtup hawe wato py hu'at
hap watikuap. 57 — Tupana urutu wehum
ewawi urupy'a pyi. Waku kahato En katu
pono etum na'yn Esa'yru uruepe Urupo
typot no waku kahato En. Mesup Esa'yru
urumoe saika wakuat nug hamo. Urutu
wehum ewawi wato'e Tupana pe. 58 Urumi
ky'eria uheka tu wyria yt eweitoiat tei'o
ehepiat Iesui mohey hap. Waku eweikup
te'en mot'i o iwywo e yne e'at pe. Po'og
Tupana miky'esat ewy ewetunug no katu
pono watikuap ta'yn aha'up iwato tutum
aru aipotpap iwato hap ok tã. Watikuap
ta'yn aiminug Tupana miky'esat ewywuat
hap wuat'i e'at piat topy hu'at. Uito ti
Pauru.

16

1 Pyno koitywy ahenoi teran aikotã waku
wati po wyro Iesui emiit'in ko'i mekewat
aimiium te'en ne'i rakat wywo aikotã sa'a
wy'i ahenoi tawa Karata piaria pe. Aikotã
aikotã waku wati mõ'ẽ ahekat hap ete
eweikuap hawyi waku ewetunug. 2 Pyno
o yne torania mytu'u e'at pe waku eiwa
nẽtup o ga'atpo 6 e'at eipotpap gosap hap
kape aikotã aikotã Tupana eiky'e hap tu-
tum hap kape aikotã eipo wyro hap kape.
Mi'i hawyi kat ko'i kat ko'i Tupana tum
ehepe mekewat 6 e'at piat hawyi waku mi'i
o eweipat'ok ehekat hawyi ewetum ne'en
ne'i Tupana pe aikotã Tupana tum ne'en
ne'i tegyi'at hap ewy. Aikotã aipoi tynug
kahato hap kaipywiat hap ewy waku wa-
tum. Mi'i hawyi etioto o emiium Tupana
mõtypot yat kape hawyi etoiat emiium
itote imõtypot hamuat. Torania eimiium
eyparakai tote hawyi waku watipo'oro mi'i

Iesui mohey haria satek takaria tawa Ieru
sarẽi piaria powyro hamo Iuteuria powyro
hamo. 3 Pyno put'ok'are i ra'yn itote hawyi
ewei'airo eipy'asetpyi uwe mekewat eimi-
ium ereto hanuat haria. Mi'i hawyi ti
aru atunug iwan eimiereto wuat eipe Iesui
mohey haria sese kuap hamuat. Mi'i hawyi
eweipo'oro eimiium ne'en ne'i mekewat
Ierusarẽi kapiano haria upi mesuwat uimi-
wan nywo. 4 Uipo'oro teran eipe pote areto
waku wy irania'in tuwat uhupi eweiky'esat
pote waku wy yt pote yt. 5 Pyno uhewyry
teran yi Masẽ tunia puo hawyi put'ok'are
ehetawa Kurintiu pe te. 6 Pyno i'aman
mot e'at pe put'ok'are pote areĩne'en mot'i
i'aman mot pe itote tawa Kurintiu pe ei-
wywo. Mi'i hawyi waku uipo wyro mu'ap
sa'up ete mekewat uito hap sa'up ete. 7 Ta'i
areĩne'en mot'i teran ni eiwywo itote.

8 Areĩne'en mesuwe tawa Ewesu pe. Kara-
muo put'ok'e mekewat e'at Esitu'in po py-
wiat watetup hap e'at pe atimõtypot teran
Tupana mesuwe haype. Waku hawyi areto
ehowawi. 9 I'atu kahato uipyhyp teran haria
mesuwe ma'ato yt uipyhyp kuap i katu
pono Tupana uipo wyro kahato. Mi'i pote
arepotpap kahato ipotpap nug hamuat ete.
Waku kahato mi'i hap uhete.

10 Ma'ato tut uimẽpyt Timoteu ei'yat kape
hawyi — Ereke ro ewei'e tope iky'e hap
wywo aikotã uiky'e hap ewy te katu pono
ui'ewy kahato ipotpap Tupana potpap nug
hap ete. 11 Yt eweimohit tei'o eimu'e hat
Timoteu are. Eweimõtypot o mi'i are. Mi'i
hawyi karãpe toto teran i ra'yn uhowawi
mi'i hap e'at pe o ewetum mu'ap sa'up
tope hap atiky'esat. I'ewyte karãpe toto
teran wẽtup tawa kape tuereto i'atu mu'e
hamo turan o ewetum mu'ap sa'up tope
hap atiky'esat. Ahekatup Timoteu mesuwe
irania'in wywo.

12 Atiky'esat kahato aimu'e hat uhyt
Aporu atipo'oro eimu'e hamo — Waku ti
ereto tawa Kurintiu piaria powyro hamo
irania'in powyro hamo are'e wen tope
ma'ato — Yt areto i te Katu pono yt uipo
hepap i te mesup e uhepe ma'ato meiũran
waku yne hawyi areto tawa Kurintiu piaria
powyro hamo e uhepe. Uipotpap put'ok'e
hap e'at pe waku pe yne mesuwe hawyi
areto aru i'atuewawi e Aporu uhepe.

13 Iesui ekuekatu kape o mehit ewei'e
po'og po'og wuat'i e'at pe. Yt naku i waure
wo watoĩne'en aimimohey Iesui kai miit'in
mimo weuka'i wato pyhu'at hawyi. Ma'ato
yt naku i aiko hyeput Tupana wanĩkap pu-
piat. Waku surara'in hesaika kahato rakaria
ewywuat watoĩ ne'en Tupana potpap nug
hap ete. 14 Pyno waku yne aiminug ko'i
watunug miit'in ky'e hap wywo.

15 Pyno uiwy ria'in waku eweiwat aimu'e
hat Etewana ehay upi katupono mi'i ti ei'a
pykok kahato hat mesuwat Iesui mohey
hap ete. Mi'i pote eweiwat ro mehĩ Ete-
wana ehay upi eweipo wyro o mi'i. Mi'i ti
ei'y wania kawiat mekewat Kereku ywania
sese kawiat aimu'e hat Etewana. 16 Mi'i
ti nimo pyi kahato Iesui mohey hat topy
hu'at. Mi'i turan ti mi'i yn toĩne'en Iesui
mohey hano. Mi'i tupono waku watunug
mehĩ Etewana yianme ei'apykok hat e'akag
wo itote katu pono mi'i ewywuaria Iesui
emiit no wo'o pot ky'e kahato hat mi'i.
I'ewyte yne to'yat piaria wywo te waku
pãi. Mi'iria ewywuat waku ai'apykok han-
uaria. 17 Ga'atpuat re put'ok'i'atu'e meiũpe
emipo'ororia aiwy Etewana aiwy Wutunatu
i'ewyte aiwy Akaiku wywo. Mi'i pote are-
hum kahato i'atuwywo katupono uipowyro
kahato haria ti mi'iria Iesui potpap etiat
haria mi'iria eipe yt uwe i uipo wyro haria
pytkai. Mi'iria aikotã eipe uipo wyro hap
ewy te meiũpe ehaipe kai uipowyro. 18 Ta'i
mi'iria ti mohag ewy kahato uimo wepit
kahato haria. Ma'ato i'ewyte yt uipohag
yn i ma'ato yne aipohag no tukup te'en
mi'iria. Ta'i aiwehum hap eiam kahato
Etewana ywaniaria are. Waku wati mõ
typot mi'iria i'ewyte torania yne mi'iria
ewywuaria waku wati mõ typot. I'ewyte
waku mi'i tã haria ewywuaria eweikat ei'a
pykok hamo.

19 Pyno meiũpe Iesui mohey haria yi
Asia piaria te'e ru wehay po'oro kahato
eiky'e hap wywo. I'ewyte mehĩ Akuira
i'ewyte mana Pirika e hap ipo'oro te'e ru
we kue katu sese ehowawi. 20 Ta'i aipoi
tynug ni Aika'iwat Iesui i'atu'e katu pono
koitywy Tupana mõtypot hap toĩne'en
na'yn i'atu'yat pe. Pyno ti uruwe'a tunug
hap toĩne'en na'yn i'atu'yat pe. Pyno ti
eheka tu wyria meiũpiaria ehowawi te'e ru
wehay po'oro torania Iesui mohey haria.
21 Mi'i hawyi uito Pauru i'ewyte atipo'oro
uimiwan eiky'e uhepiat hap etiat ma'ato
uipo wuat atipehik mesup uhet. PAURU
uhet are hap atiwan. Kuekatu atipo'oro

ehowawi are atiwan na'yn ui'e hap. [22] Tut
irane tut irane Aipo typot Iesui waku
wato'e. Eiwe'eg wo o katupono yt torania
i iky'e haria. [23] Pyno ahẽtup Aika'iwat Iesui
kape uiwyria'in tawa Kurintiu piaria — Eti'a
tu ky'e te'en ne'i o egyi'at hap kaipyi at
ka'ap. Eti'a tu po wyro mi'iria Iesui are'e.
[24] Pyno ti pywo ti woroho'oky'e kahato eipe
torania eiperia kat pote eipe Iesui emiit'in
sese ra'yn eweipyhu'at pote woroho'oky'e.
Toran na'yn mesuwe uimiwan ehowawiat.

Toran uimiwan mesuwe. Uito ti Iesui
mipo'oro tepiat sehay moherep hamo.
Pauru ti uhet.

TAWA KURINTIU PIARIA NÃPIN HAMUAT PAURU MIENOI TYPUAT

1 Uito ti Puaru are. Uiwy ria'in Iesui
mohey haria tawa Kurintiu piaria yi Akaia
piaria. Eiperia ti Tupana mimo waku ko'i
ra'yn tewaku hap wuat ko'i. Uito ti Iesui
potpo'oro Pauru e hap het rakat are. Sa'a
wy'i Tupana to'e uhepe — Woro'airo en
Uha'yru moherep miit'in muat hamuat
e. Koitywy atipo'oro ehowawi uimiwan
aikope aikope eiwa'a tunug Tupana mõty-
pot hamo are. I'ewyte toĩne'en meiũpe
aheywyt aikywyt sese Timoteu are. Mi'i
ti uipo wyro mesuwat uhehay wan hap
ete. 2 Mio tã are Tupana pe — Eti'a tu
poi tyro kahato o emohey haria Esa'yru
mohey haria tawa Kurintiu piaria are.
Ereĩne'en o egyi'at kahato rakat i'atuepiat
hat wo. Etunug o mi'iria wo'o wese haria
wo. Tupana are En ni Uru'ywot sese
are. Emipo'oro Urupo rekuat nuat ti Iesui
Esa'yru set upi wyti ahẽtup. 3 Urutu we-
hum ewawi Tupana. Waku kahato En Tu-
pana katupono etipo'oro ra'yn Iesui urue-
wawi. Koitywy emẽpyt'in sese uruto are.
Waku kahato En Uru'ywot. Uruho'opot
turan uruka wiano kahato hat En. Urueha
ky'e'i kahato wuat'i e'at pe are. 4 Uruetu
pana are karãpe urusatek turan Uru'ywot
kahato ereĩne'en haty hap etimonik ka-
hato hamo. Uruho'opot turan i'ewyte
urunãpin uruky'e hap wywo. Waku ka-
hato Tupana katupono karãpe uruwyria'in
hatek hap put'ok'e mi'i turan urui'a tu
nãpin kuap i'atu ky'e hap wywo. Aikotã
urunãpin ho'opot turan mi'i hap ewy uru-
tunug aikotã urumowepit ehay wo hap ewy
uruto'e ewawi Tupana are. 5 Aipo typot
Iesui tikuap kahato ho'opot hap ko'i po'og
torania kai toikuap are. Uruto urutu kup
te'en iwywo wẽtup miit ewy yn uruho'opot
kahato wy. Mi'i turan uruka wiano kahato
hat pote toikuap kahato ho'opot hap pote.
Yt wẽtup i yt toikuap i. Torania toikuap
kat pote tohã'ãg yne ra'yn. Mi'i pote toha
ty'u kuap yne aiky'e haype. 6 Koitywy
mesu wa ro tiaria urusa ty'i saty'i kahato
ra'yn mesuwe katu pono uruhenoi ra'yn
Iesui etiat wãi'i'a tu'e pytkai. Mi'i pote
koitywy Tupana mieha kye ra'at ko'i wo
eweikup te'en. Uru'a piheg kahato pote
eipo wyro haria wo urutu kup te'en mote
are. Ma'ato urusa ty'i saty'i hap kaipyi
eipo wyro haria urutu kup te'en. 7 Ma'ato
urusa ty'i saty'i turan Tupana uruka wiano
urusa ty'i saty'i hap ok tã. Mi'i pote po'og
hesaika rakaria wo urutopyhu'at eipowyro
hamuat ehepiat ho'opot hap ete. Mi'i
hawyi karãpe ehaty'i haty'i Iesui mohey
haria eipe pote mi'i hawyi uruepiat ho'opot
hap kape eiwatetup yn na'yn. Mi'i hawyi —
Waku waho'opot aimu'e haria ewy ewei'e
eiwewawi. Mi'i hawyi wẽtup miit piit ewy
yn ho'opot haria wo watoĩne'en are. Mi'i
pote watikuap yne ho'opot hap ko'i are.
Mi'i hawyi wahupit kuap yne are. Mi'i
hawyi yt uwe i aito imohey hap atoiat haria
ahaty'i haty'i kahato pytkai. 8 Uiwy ria'in
tawa Kurintiu piaria wẽtup yn wyti aimi
mohey. Mi'i pote atimoherep teran ehepe
aikotã sa'awy'i waho'opot ehe'yi Asia totiat
hap. Atiky'esat eweikuap mi'i hap ete.
Katu pono karãpe eweho'opot turan mono
erakue ewei'e yn na'yn. Ta'i uruho'opot
kahato itote aikotã ahak puat ipotyi rakat
wahupit hap ewy yt wahupit kuap i. Mi'i
hap ewy yt uruhupit kuap i po'og ehe'yi
Asia tote uruho'opot hap. — Ta'i aiku'uro
ra'yn keĩ mesup pãi uruto'e yn uruto'ope
itote. 9 Yi Asia piaria uru'auka irane mesup
sio mũki'ite uruto'e yn uruwa nẽtup hawe
itote. — Pyno yt watu we ha kye ra'at
kuap i aiku'uro hap po pyi uruto'e yn itote
uruto'ope. Ta'i Tupana yn keĩ aihep kuap
ai'auka teran haria po pyi uruto'e itote
uruwo'ope. Tupana yn aihep kuap ai'auka
hanuaria po pyi uruto'e sa'awy'i ehe'yi Asia
tote urutuwat Iesui ehay moherep hamuat
turan. 10 Ma'ato yt uru'auka kuap i ehetama
piaria katu pono Tupana urueha kye ra'at
uruewa nĩ kaptia po pyi itote urumo ha
ky'e'i moha ky'e'i turan. I'ewyte urutu
we ha kye ra'at uru'auka irane turan yne
e'at pe. 11 Uiwy ria'in tawa Kurintiu piaria
ewehẽtup o Tupana kape urupowyro Iesui
ehay moherep hamo. Mi'i tã ewetunug
mote Tupana urupo wyro emiẽtup ok tã.
Mi'i hawyi waku pe urutu kup te'en urupoi
tyro emiẽtup ok tã hawyi aru eweikuap
ta'yn Tupana piat urupoi tyro hap. Mi'i
hawyi eiwepit kahato hap topy hu'at katu
pono Tupana tum na'yn eimiẽtup hap ok tã.
— Etipoityro Pauru'in ewei'e ro Tupana pe

urukawiano.
12 Yt karãpe i urui'a tu ma'at eipe tawa
Kurintiu piaria. Po'og hãpyk torania kai
hap ewy urutu kup te'en eipy'a setpe. Tu-
pana mõtypot hap yn urutunug itote. Yt
uruwe'eg hap kaipyi i urupotpap ehehamo
ma'ato Tupana urumo we'eg hap kaipyi
uruimõtypot Tupana miit'in py'asetpe. Yt
uruhepap hap kaipyi i ma'ato Tupana tum
uruepe tegyi'at hap tomi sepap nug kuap
hamo hawyi hesaika hap wywo uruimo
herep wakuat itote sa'awy'i. Mi'i pote uru-
minug ete Tupana urupo wyro hap kaipyi
uruimõ typot Tupana itote sa'a wy'i. Mi'i
hawyi miit'in te'eruwehum kahato Tupana
kape. Yt uruewawi i ma'ato Tupana kape yn
te'e ru wehum uruminug wakuat upi. Mi'i
hawyi Tupana kape te'e ru wehum hawyi
urumo wepit kahato kat pote uruminug
kaipyi Tupana mõtypot hamo urutu kup
te'en mote.
13 I'ewyte yt eima'at hap i uruipo'oro mi-
wan ehowawi are. Urumiwan uruehay ewy
ti ra'yn waku pe yn toĩne'en. Yt uruiwan i
typy sehay ehowawi. Yt kat i ehekat ky'ewi
uruipo'oro urumiwan ehowawi hap. Ta'i
heremo kahato urumiwan wuat'i mikuap
kahato hap ewy. Yt kat i wẽtup sehay ipuo
toĩne'en urumiwan me. Yt kat i eima'at hap
urumiwan me toĩne'en. Mi'i pote heremo
yne uimiwan are. 14 Koitywy urumohey
ran are kat pote yt urukuap kahato i te
pote. Mi'i pote urumohit tuereto ehehay
wo. Atiky'esat kahato urukuap sese hap.
Waku watu wekuap aiwo'o'e wy'ewy hawyi
aiwo'o mo wepit hap toĩne'en are. Karãpe
mekewat e'at pe put'ok'e mekewat Aipo
typot Iesui toĩne'en mesuwarote Morekuat
Koro wo hap e'at pe uimo wepit kahato
haria eweipyhu'at are. Katupono — Mi'iria
uipotmu'eria sese uimiekyi ko'i tawa Kurin-
tiu kaipywiaria are aru Iesui pe. Ta'i woro
ho'o mo herep eipe Iesui kape hut hap e'at
pe are. Mi'i hap e'at pe aru waku — Ta'i
Pauru ti urumu'e hat sa'a wy'iwuat waku
ewei'e mekewat e'at pe Aika'iwat pe are.
Mi'i hap ewy urutu kup te'en itote wo'o mo
wepit hanuaria wo.
15 Sa'awy'i eipap kahato uhehay upi mi'i
pote — Ara'aipok i ra'yn i'atumu'e hamo pãi
are uipy'a pyi. Sa'awy'i — Areto i ra'yn tawa
Kurintiu piaria kape are. 16 Mi'i hawyi areto
i ra'yn yi Masẽtunia piaria kape. Mi'i kaipyi
ariot i ra'yn tawa Kurintiu kape i are'e
uiwepe sa'a wy'i. Ati'a tu mu'e areto hamo
i'ewyte i'atu mo wepit hamo areto i ra'yn
tawa Kurintiu piaria kape. Mi'i hawyi are'e
arewa nẽtup — Waku urupo wyro yi Iuteu
ywania hatek takaria uruekat wywo are'e
uiwepe. Waku Kurintiu piaria uipo wyro
mu'ap upi mekewat Iuteu kapiat uito hap
sa'up ete tawa Kurintiu piaria pe are arewa
nẽtup hawe. 17 Mi'i ui'e hap ete ahenoi yne
sa'a wy'i ehepe uimiwan me uiwy ria'in. —
Areto ehowawi are uimiwan me. Ma'ato
yt areto hin i ehowawi ui'e hap ewy hawyi
— Kat pote som yt tut i ahowawi ewei'e
eiwo'ope. Aima'at i ma'at i teran haype
ne'i ewei'e uhepiat pe. Pauru ti heso apo
ahepe ewei'e eiwo'ope are. Yt tutunug i
to'e hap ewy apo'e wei'e ewo'ope uhetiat.
18 Uiwy ria'in yt naku i mio tã ewei'e ne'i
kat pote uito atunug yne ui'e hap ewywuat
ko'i uito are. Ta'i urutunug aru uru'e
hap ewy katu pono urutu kup te'en neran
Tupana ewywuat pywuat rakaria uruto'e
uruwo'ope.
19 Sa'a wy'i mehĩ Sira mehĩ Timoteu
i'ewyte uito urutuwat ehowawi eimu'e
hamo. Mi'i hawyi itote urui'a tu mu'e ka-
hato aikotã Tupana tipo'oro Tosa'yru hap
etiano. Tupana mõtypot haria wo yn urui'a
tu mu'e eipe. Yt kat i urueso hap wywo
urui'a tu mu'e eipe. Mi'i hap e'at pe uru-
tunug aru uruto'e pote urutunug uru'e hap
ewy. Yt typy sehay wywo hin i urui'a
tu mu'e sa'a wy'i eipe Iesui etiat uruhenoi
ra'yn. 20 Sa'a wy'i sese Tupana henoi yian-
mete miwan me yne Tosa'yru etiat aikotã
aru tutunug hap etiat tohenoi miwan me.
Mi'i hawyi toipo'oro ra'yn Tosa'yru Aipo
rekuat nuat. Put'ok'e hawyi — Papai e
atunug neran yne e'e hap ewywuat e. E'e
hap ko'i yne atunug aru e. E'e hap ewywuat
hap atunug neran e. Mi'i hawyi Iesui
tunug yne To'ywot e hap — Atunug aru
to'e hawyi tutunug yne. Mi'i pote karãpe
uruto'e — Urutunug aru uruto'e hawyi uru-
tunug uru'e hap ewy. Aikotã Aika'iwat
ewy Tupana miky'esat ewy urutunug neran
uru'e hap ewy. — Ta'i yt urutunug i aru
mi'i tã uruto'e mi'i pote yt urutunug i
uru'e hap ewy Tupana Sa'yru e hap ewy.
Mi'i tã urutunug neran Tupana mõtypot
hamo. 21 Koitywy Tupana ainug Tosa'yru
ewywuaria ahehay wuat. Tehay moherep
hamo wẽtup piit ewy watoĩ ne'en Ha'yru

wywo. Katu pono aito wato mohey Aipo
typot Iesui. Tupana aimoe saika Tosa'yru
Pã'ãu wo hawyi Ha'yru ewy wato py hu'at.
22 Aikotã watiwan ahet ahekare'en ete ahet
— Mesuwuat ri uiat e hap. Mi'i hap
ewy wyti wato mohey Ha'yru ra'yn hawyi
Tupana tum Tosa'yru Pã'ãu ahepe hawyi
Ipã'ãu set topy hu'at ahete. Mio tã e —
Tupana wanuat mi'i miit e hamuat wuat'i
miit'in me hap ewywuat. Yt karãpe i hawyi
wẽtup ok wano mi'i hat topy hu'at e hamo
hap ewy. 23 Ta'i yt uheso i are. Tupana
tikuap yt heso i rakat uito. — Tupana are
etomo herep yt uheso i hap are uiwy ria'in
Kurintiu piaria pe Tupana are. Sa'a wy'i
areto aru ehowawi wen ma'ato yt areto
i. Eweikuap apo kat pote yt areto i pyno
ahenoi ehepe. Aikotã ai'ywot yt ai'apiheg
teran i hap ewy ti areĩne'en pytkai yt areto
i ei'apiheg hamo. 24 Kat pote Eika'iwat sese
yt uruto i. Mi'i hawyi are'e uiwanẽtup hawe
— Pyno yt kat hamo i areto are. Kat pote
po'og waku eweikupte'en Eika'iwat sese po
pe hawyi yt areto i ei'apiheg hamo are Uito
ti Pauru.

2

1 Uiwy ria'in woro ho'o ky'e kahato eipe.
Mi'i pote yt areto i ehowawi ma'ato areto
pote woro ho'o mohit hawyi ei'arot hap
topy hu'at. Sa'a wy'i areto ehowawi hawyi
woro ho'o mohit kahato eipe. Mi'i hawyi
paa'e wei'e kahato. Mi'i hawyi are'e uiwa
nẽtup hawe — Koitywy yt atunug neran i
po'og are uiwepe. 2 Woro ho'o mohit eipe
hawyi uwe apo uimo wepit haria. Woro
ho'o mohit hawyi paa'e wei'e. Mi'i hawyi
yt uwe i ra'yn uimo wepit hanuaria mi'i
rẽ. Mi'i hawyi yt naku i areto mesup katu
pono woroho'omohit eipe hawyi woroho'o
mo'arot kahato eipe. Mi'i hawyi yt wo'o
mowepit haria wo i watoĩne'en. 3 Mi'i pote
atipo'oro miwan ehowawi. Pyno eweimo
hãpyk eiminug sa'ag ko'i. Mi'i hawyi areto
kuap ehowawi are uimiwan me. Katupono
areto turan ewetunug sa'ag ne mi'i hawyi
yt kat i uimowepit ehepiat hap. Mi'i pote
atipo'oro miwan ehowawi uhe'yian mete
katu pono woro ho'o mohey eipe. Atikuap
ewetunug uhepiat einãpin hap ko'i hamuat.
Pywo ti rat yt karãpe i uiwepit yt eiwepit
i pote. 4 Mekewat uimiwan sa'a wy'iwuat
pe woro ho'o nãpin haty wo — Eiminug
sa'ag eweitoiat ro. Arewak kahato popuo
atiwan mi'i miwan ehowawi. Yt atiky'esat
i uimiwan me eimõpy'ahak hap katupono
woro ho'o ky'e kahato eipe po'og torania
kai. Mi'i pote haty kahato upy'a pe i'ewyte
uiwa nẽtup hawe woro ho'o nãpin eiminug
sa'ag etiat turan. 5 Sa'awy'iwuat urumiwan
me woroho'onãpin. Mekewat eipy'asetpiat
Iesui mohey hat to'ywot ehary'i wywuat
waire nug hat. Mi'i hawyi eiwemõti kahato
toĩne'en eiwy ok eipy'asetpiat i'aparap tu-
ran wuat woro ho'o nãpin mote. I'ewyte
uito aremõti mi'i hap ete are. Ma'ato yt
ei'ewy i pote yt uhehamo i pote mi'i pote
yt woro ho'o mohit teran i po'og mi'i hap
ete ne'i. Ma'ato atunug po'og pote po'og
ei'arot kat pote po'og woroho'omohit pote.
6 Mi'i hawyi eiwe mõti te kahato i'ewyte
mi'i miit tuwe mõti ti te. Pyno waku aipo
hep ta'yn i'apiheg hap ete. 7 Pyno waku
waure wo ra'yn watoĩ ne'en. Pyno waku
watunug aiwy sese wo ra'yn. Ma'ato yt
pote meiũran i'arot sese hap topy hu'at
aikotã i'auka hap ewy. 8 Pyno ahẽtup uipy'a
pe ehupi uiwy ria'in ewei'e i ro tope —
Uruiky'e kahato en uhyt mimi ewei'e i
ro i'aparap hat pe kat pote totoiat ra'yn
tominug sa'ag pote. 9 Sa'a wy'iwuat uimi-
wan me are'e — Ewei'apiheg no eipy'aset-
piat mekewat to'ywot ehary'i wywuat sa'ag
nug hat. Mi'i tã are ehepe sa'awy'i ehã'ãg
hamo sio uhehay upi eweikup te'en sio yt
hap kuap hamo. 10 Koitywy waku waure
wo eweikup te'en iminug sa'ag kai. Waure
wo eweikup te'en pote i'ewyte uito waure
wo areĩne'en. Mi'i hawyi waku waure wo
wato'e Aika'iwat Iesui e. Mi'i hawyi i'ewyte
Aika'iwat toĩne'en waure wo ra'yn. Mi'i
hawyi aiwo'oky'e hap sese toĩne'en i ra'yn.
11 Waure wo watoĩne'en hawyi aikotã wẽtup
ok miit ewy yn aiwo'ope watoĩ ne'en. Mi'i
hawyi ahiag yt aima'at kuap i. I'ewyte yt
aipat'ok pat'ok kuap i kat pote ahiag inug
neran aipat'ok pat'ok hap. Toiky'esat ka-
hato aiwo'osytpok hap yn. 12 Sa'awy'i areto
tawa Turati kape mekewat sehay wakuat
moherep hamo. Aikotã Tupana tipo'oro
Tosa'yru Eipo rekuat nuat sehay wakuat
moherep hamuat. Ta'i Ahiag uipyhyp teran
wen ma'ato Tupana tunug mu'ap tehay
wakuat moherep hamo. We'o kenhyp hap
ewy itote ma'ato Tupana ti'o ken hyp'ok

ta'yn uhepe tehay enoi hamo. [13] Itote tu-
ran atikat kahato aheywyt Titu katupono
atikuap teran iwẽ pyi aikotã aikotã eweikup
te'en hap ko'i. Atikat at ka'ap ma'ato yt
atipuẽti i hawyi ui'arot kahato areĩne'en
itote. — Kat pote yt tut i Titu are yn uiwepe.
Mi'i hawyi are'e itotiaria pe — Pyno areto
ra'yn yi Masẽ tunia kape are mi'i hawyi
areto ra'yn.

[14] Koitywy are'e Tupana pe — Uhetu
pana arehum kahato ewawi are. Waku
puo uruiky'esat karãpe urutuwat aikowo
aikowo Esa'yru moherep hamo are. Mi'i
turan urupowyro kahato mi'i nug hamuat
are. Miit'in uipyhyp pytkai arehum ewawi
Tupana kat pote uinug surara ewy po'og
uhewa nĩkap ko'i kawiat hesaika rakano
ehay wakuat moherep wuat'i miit'in piat
hamo are. Wãi i'atu'e pytkai ta'a tukuap
ehay wakuat hawyi — Waku kahato mi'i
iatu'e aikotã mohag ikamhig se rakat ewy
ehay iatu'e are. — Waku kahato En Tu-
pana are. [15] Pywo ti rat uiwyria'in Tupana
mowepit hat sese Aika'iwat Iesui. Mi'i
hap ewy Tupana mowepit haria aito kat
pote Iesui eiam watopyhu'at mesuwarote.
Aika'iwat ikamhig sese rakat ewy toĩne'en
aipiit pe hawyi yne ikuap ikamhig sese hap
upi Tupana aikuap. I'ewyte irania'in yt
imohey i te haria ho'owasat rakaria ikuap
ikamhig se aipiit piat hap upi hap ewy.
[16] Irania'in ahehay Iesui etiat ta'a tukuap
hawyi ma'ato yt ta'a tu mohey i mi'i pote
— Yt naku i i'atu'e katupono ahehay ta'a
tukuap hawyi — Pywo i'atu'e te'e ruwepe
— Uruku'uro hawyi Tupana uru'a piheg
uruku'uro hap kape i'atu'e te'eruwepe. Mi'i
pote uruehay yt ikamhig se i rakat ewy pãi.
Yt ta'a tu mohey i pote iku'uro rakat nem
hap ewy topyhu'at uruehay upi are. Ma'ato
irania'in imohey haria pe ahehay Iesui etiat
hawyi — Waku kahato aikotã ikamhig se
hap ewy topyhu'at. Urutukupte'en wuat'i
e'at pe i'atu'e uruehay ta'a tukuap hawyi
are. Mi'i pote aiwat aiwe'eg hap yt pu'ok'e
i irania'in mu'e Aika'iwat etiat hamo yt
ta'a tu ky'esat i pote. Waku Tupana piat
aimo we'eg hap kaipyi yn wati'a tu mu'e
irania'in tawa ko'i. [17] Tukup te'en Tupana
ehay moherep haria ma'ato yt pywo pe i
rakaria. Yt Tupana ky'e hap wywuat sese
haria i aimu'e ma'ato ahekat ky'ewi ne'i
— Mio tã e Tupana i'atu'e ma'ato yt mi'i
tã e hin i pytkai ta'a tu'ywyk ne'i. Ma'ato
ahehay mio tã wato'e — Tupana tipo'oro
ra'yn Tosa'yru ahehakyera'at hamo wato'e.
Mi'i pote waku watunug Iesui Aipo rekuat
no wato'e aipy'a pyi wato'e. Uruka'iwat
mowepit hamo yn urui'a tu mu'e miit'in
ko'i.

Mesuwat miwan nug hat ri Pauru.

3

[1] Tukupte'en irania'in Iesui mohey haria
mipo'oro ko'i. Mi'iria po pe miwan ta'a
tuereko ta'atupo'oro haria miium — Waku
kahato mi'i miit urumipo'oro eimu'e hamo
i'atu'e mekewat miwan note wen ma'ato
uito ti yt irania'in mipo'oro hin i katupono
yt uwe mipo'oro i uito are. Ma'ato uruto
Tupana mipo'oro eimu'e hamo i'atu'e katu
pono miwan ete — Uruto waku po'og waku
eimu'e hamo e mesuwat miwan me i'atu'e
ahepe. Eiwa tetup o mesuwat miwan
kape hawyi eweikuap uruto po'og eimu'e
e hamuat hap i'atu'e ahepe. Ma'ato uito
ti Pauru are. Tupana yn uipo'oro ehowawi
sa'awy'i. Yt karãpe i aterut wẽtup ywania
kaipyi miwan — Po'og waku eimu'e hamo
e hat irania'in miit'in minug ko'i. Ma'ato
irania'in yt uru'ewy hin i. [2] Yt uiky'esat
i eikaipyi — Pauru'in Tupana mipo'oro
aimu'e hamo e hap. Eweikuap kat pote.
Pyno ahenoi ehepe koitywy eweikup te'en
Iesui mohey haria uruepiat eimu'e hap
kaipyi. Koitywy urukuap ta'yn Aika'iwat
ewy ra'yn uruto. Mi'i hawyi eipe wy
Aika'iwat ewywuat eweikupte'en katupono
uruimotag eipe hap ewy urui'atumu'e eipe.
Mi'i hawyi karãpe te'e ra ha'at uruewawi
mi'i hawyi ta'a tukuap Tupana mipo'oro
ko'i sese uruto hap. Mi'i pote eipe mi-
wan ewy eweikupte'en — Pauru'in Tupana
mipo'oro e hamo. Ma'ato mesuwat miwan
yt popera pe i ma'ato toĩne'en eipy'a pe
eiwanẽtup hawe yne miit'in imowẽpap hap
ewy. Mi'i hawyi mesuwat miwan ewywuat
eiminug wakuat kapiat te'e ra ha'at hawyi
eimoehay moehay hap ewy. Ta'i mi'iria
Tupana mipo'oro ko'i Pauru'in potmu'eria
mi'iria i'atu'e. [3] — Ta'i eipe waku urumu'e
hamo miwan ewy eweikup te'en i'atu'e.
Aikotã miwan sa'a wy'iwuat timo herep
kahato yne Aipo typot Iesui etiat. Mi'i
hap ewy eweimo herep miit'in me Tupana
mipo'oro Eipo typot Iesui etiat. Yt aipo
wuat minug popera etiat pyi i. Yt miwan

nu etiat kawiat pyi i. Ma'ato wẽtup miwan
ewywuat Tupana Pã'ãu kaipywiat miwan
eiwa nẽtup hap eipy'a pywiat kaipywiat
wo. Mi'i hawyi wuat'i miit'in timo wẽpap
kuap. Katupono aiminug ko'i wakuat ihay
Aipotypot moherep hat ete yn. Katupono
aiminug wakuat timo herep kahato Iesui
topy hu'at Aika'iwat no hap etiat miwan
ewy. [4] Pyno pywo ti uruikuap kahato Tu-
pana uru'airo tehay moherep hamuat. Tu-
pana to'e uruepe — Eipe uimi'airo uhehay
moherep miit'in muat hamuat e. [5] Tupana
mi'airo uruto tehay moherep hamuat. Mi'i
pytkai yt karãpe i uruto'e — Uruto po'og
Tupana uru'airo yt uruto'e i. I'ewyte —
Uruto po'og imohey haria irania'in kai pote
Tupana uru'airo hap yt uruto'e hin i. Yt
mi'i tã ahehay hin i katu pono uruesaika
hap Tupana ehay moherep hamuat yt tut i
uruesaika hap kaipyi. Ma'ato Tupana uru-
moe saika tesaika hap kaipyi tomi ky'esat
nug hamuat. Tupana Pã'ãu tum tesaika
hap uruepe. Yt uruwe kaipyi hin i tut
uruesaika hap. [6] Tupana Pã'ãu wakuat yn
aimo we'eg kuap tehay wakuat moherep
hamuat. Sa'a wy'iwuat sehay wãi'e hap
ko'i Tupana henoi Iuteuria kape. Waku
kahato mi'iria ma'ato yt aimo hãpyk kuap
i Tupana wanẽtup hawe. Katu pono yt
watunug kuap i yne mi'i ko'i. Ma'ato sehay
pakup Iesui etiat wo Tupana Pã'ãu aimoieĩ
ne'en kuap. Irania'in iwẽpap kuap kahato
Tupana ehay. Ma'ato yt ta'a tu hẽtup i
Tupana Pã'ãu me — Uimu'e ro kat som ere'e
mesuwe hap kuap hamo yt i'atu'e i. Te'e
ru wa nẽtup mesuwat miwan Tupana etiat
— Atimo wẽpap kuap hawyi ahehakyera'at
ra'yn i'atu'e yn. Tupana miwan etiat aheha
kyera'at kuap i'atu'e to'ope. Mi'i hawyi ta'a
tumowẽpap kahato ahut ewy yt ta'atukuap
i ta'atupy'a pe pytkai. Mi'i hawyi iku'uro
rakat ewy tukupte'en Tupana ehay ete. Kat
pote sehay yn ta'a tukuap pote. Ma'ato
Tupana Pã'ãu wakuat yt aimu'e i mi'i hap
ewy ne'i. Katu pono Tupana Pã'ãu aimu'e
aipy'a pe aiwa nẽtup hawe aimu'e kahato
tehay ete. Mi'i hawyi aimoieĩne'en we'eg
tehay wo miwan kaipyi. [7] Sa'a wy'i Tupana
tunug tehay nu ete sehay wakuat kahato.
Mi'i hawyi ase'i Musei terut mekewat mi-
wan Isareu ywania kape. Mi'i hawyi ase'i
Musei ewa hẽtyhot kahato tut turan toterut
mekewat miwan turan. Ma'ato yt hẽtyhot
mot'i i howa wẽtup ewaty hap ewy yn. Sa'a
wy'i hẽtyhot kahato miit'in yt te'eraha'at
kuap i. Mi'i hawyi yne e'at pe hẽtyhot
yi kape te'en te'en. Sa'a wy'i Tupana tum
tomiwan miat Isareu ywania piat turan —
Pyno mi'i miwan e hap ewetunug mote
waku pe eweikup te'en Tupana wanẽtup
hawe i'atu'e. Mi'i hawyi — Urutunug aru
i'atu'e. Ma'ato yt ta'atunug i hap yn topy
hu'at. — Pyno eipe Tupana mi'a piheg
ko'i wo eweikup te'en e Musei. [8] Koitywy
Tupana Pã'ãu to'e ehepe — Eweimohey
Uha'yru pote woroho'oehakyera'at e. Mi'i
e hap po'og ikahu sa'a wy'iwuat nu totiat
hap kai. [9] Sa'a wy'iwuat ainãpin hap ai'a
piheg hap topyhu'at. Mi'i ko'i — Ewetunug
e hap ko'i waku yne wen ma'ato yt aimo
hãpyk kuap i ainãpin hamo waku pytkai.
Yt watunug i te hap hawyi ai'auka hap
topy hu'at. Ma'ato koitywy — Woro ho'o
mo hãpyk eipe e Tupana. Atum ehepe
Uipã'ãu ehepe po'og ikahu sa'a wy'iwuat
kai e. [10] Sa'a wy'iwuat aimu'e hap ikahu
ma'ato mesuwat aimu'e hap ipakup takat
po'og ikahu sa'a wy'iwuat kai waku sese
hap ewy. Yt kat i po'og wakuat ikai. Mi'i
hawyi mekewat sa'a wy'iwuat ipot'i sehay
wo'o nãpin hap waku te wen ma'ato wati
ky'esat po'og ipakup i mi'i pote po'og waku.
[11] Ainãpin sa'a wy'iwuat hap Musei ewa
hẽtyhot hap ewy topyhu'at. Yne e'at pe yt
hẽtyhot i yi kape te'en te'en hap ewy sa'a
wy'iwuat. Ma'ato Tupana ehay pakup topy
hu'at yne e'at pe hẽtyhot po'og po'og kat
pote Tupana ehay pakup pote. [12] Tupana
ehay pakup Iesui etiat wato mohey kahato
katu pono yt karãpe i yi kape po'og po'og
ne'i. Mi'i pote wahenoi Tupana ehay yne
miit'in me yt kat i aiwemõti popuo. [13] Sa'a
wy'i Musei tuwemõti kahato kat pote Tu-
pana ẽtyhot hap howa etiat ikahuro po'og
po'og yne e'at pe. Toto hap ete tuwemõti.
Mi'i hawyi tuwewa suwy sokpe wo. Yt
toiky'esat i miit'in te'eraha'at hasep hepap
mo ariãty hap kape. Mi'i hawyi Iuteuria
Isareu ywania yt te'e ra'a kasa i Tupana
ẽtyhot hap howa etiat. Yt te'e ra'a kasa
kuap i hasep hap kape sokpe i'ãuka hap
pote. [14] Mi'i hawyi Iuteuria ywania tukup
te'en mesup te. Ta'a tu mo herep kahato
Tupana ehay Musei miwan sa'a wy'iwuat
ma'ato yt ta'atukuap pytkai i yt heremo i

hap ewy pote. Katupono Musei tiwan Iesui
etiat Tupana Mipo'oro Aipo rekuat nuat
etiat hut hap e'yianmete. Iuteuria timohey
Iesui hawyi heremo ta'a tukuap uwe etiat
Musei tiwan hap. Mesup te ma'ato yt ta'a
tumohey i te Iesui ra'yn hap. [15] Mi'i hawyi
karãpe ta'a tu mo wẽpap Musei miwan yt
heremo hin i. Musei aimu'e hap watunug
mote Tupana ahehaky'era'at kuap i'atu'e
to'ope ma'ato mi'i e hap i'atue sokpe ewy
toĩne'en i'atuewa ete hap ewy. Yt i'atue
ha pytig i hap ewy. Sokpe i'atuewa suwy
hap ewy pote yt heremo i ahehaky'era'at
hap Iesui mikyiat yt kat sa'up i hap. Iesui
yn Musei minãpin yne nug hat pote mi'i yn
ahehaky'era'at kuap hat. [16] Ma'ato mesup
karãpe wẽtup ok Iuteu ywania tuwemorem
Tupana Mipo'oro I'atu porekuat nuat Iesui
kape imohey hamo mi'i hat meremo uwe
ete Musei tiwan hap toikuap ta'yn. Mi'i
hawyi i'atuewa etiat sokpe ewywuat yt
kat i hawyi heremo kahato i'atu wa nẽtup
hawe. [17] Tupana Pã'ãu aimu'e kahato. Tomi-
wan ete toimoherep kahato Tupana ahepe.
Tomiwan myi toimoherep kahato Tosa'yru
e hap. Mi'i hawyi yt uwe i aima'at kuap Tu-
pana ehay ete. Sa'awy'i miwan yt watikuap
kuap i kat pote yt kat i Tupana Pã'ãu
aipiit pe pote. Koitywy heremo ahepe pote
waku pe watoĩne'en Tupana Pã'ãu toĩne'en
ahepe hawyi. [18] Aito Iesui mohey haria Mu-
sei ewywuat kahato Tupana mõtypot hap
hẽtyhot hap ma'ato yt iku'uro i ahowa ete
Musei wat ewy. Katu pono ahowa Tupana
ewa y'y ewa ete hap ewy Tupana Pã'ãu
aimoẽtyhot kahato wuat'i e'at pe. Yt hasep
hin i Musei ewa ewy. Mi'i hawyi Tupana
kahu hap ahepe topy hu'at. Ipã'ãu her-
emo ahete Tupana Mipo'oro Aika'iwat nuat
Pã'ãu heremo ahete. Pyno yne e'at po'og
wakuat watopyhu'at hap ewy Tupana Pã'ãu
hẽtyhot hap ete. Mi'i hawyi yne e'at wati
mo herep po'og po'og Tupana Pã'ãu. Katu
pono Tupana ewywuat po'og po'og watopy
hu'at yt kat i sokpe ahowa suwy hap ewy
ma'ato Tupana i'ãuka yt kat i ahowa ete.
Ikahu kahato Tupana Pã'ãu ahete are uimi
mu'eria uito Pauru.

4

[1] Mi'i pote wati'a tu mu'e kahato wuat'i
ywania sehay wakuat Iesui etiat. Katupono
Tupana Pã'ãu hegyi'at hap kaipyi ai'airo
towẽ wo. Yt ahewaku hap kaipyi i ai'airo
mi'i nug hamo. Aheha ky'e'i pote aiky'e.
Mi'i pote ai'airo tehay sytpok hamo. Mi'i
pote yt karãpe i waure wa to'e ihay sytpok
hap ete. Tupana Pã'ãu aimoesaika mi'i nug
hamo. [2] Irania'in ta'atuhenoi sa'ag Tupana
ehay miit'in ma'at hamo ma'ato aito wati
moherep Tupana ehay aikotã to'e hap ewy.
Yt wahenoi i aikotã irania'in miit'in ma'at
haria ewywuaria henoi hap ewy. Tupana
to'e hap ewy wato'e. Mi'i hawyi miit'in
tikuap Tupana ehay pywo piat moherep
haria aito hap i'ewyte Tupana aikuap. Mi'i
hawyi yt aiwe ma'at hap wywo i wahenoi
pywo piat yn wahenoi pote. [3] Ma'ato yt wati
mo herep Iesui etiat mu'ap Tupana kapiat
pote yt ta'a tukuap hin i. Mi'i hawyi aimi
mu'eria yt ikuap takaria i wo tukupte'en. Yt
naku i yt wahenoi i katu pono yt wahenoi
i hawyi tuwat aria kape yt ta'a tukuap i
Tupana etiat pote. [4] Pyno yt imohey i
haria mesuwarotiaria ho'owasat rakaria wo
te'e ro py hu'at. Ahiag topy hu'at i'atue tu
pana wo. Mi'i hawyi karãpe wahenoi sehay
wakuat aikotã Tupana tipo'oro Tosa'yru
Aiporekuat no hap etiat i'ewyte karãpe wati
mo herep yne Iesui etiat Tupana moherep
hat sese etiat Tupana ewywuat rakat mi'i
hap etiat wahenoi turan — Yt eweimohey
tei'o mi'i. Yt eweimohey tei'o mi'i e ahiag
i'atu wa nẽtup hawe yt toiky'esat i mi'iria
te'e ro py hu'at Iesui haria pote. Ahiag
i'atuewa hik hap ewy i'atuete yt toiky'esat
i Iesui kapiat i'atu'a kasa hap pote. [5] Yt
watu we mõtypot i ahehay wo miit'in miat
wahenoi turan. — Eheropat haria uruto
wato'e katu pono Iesui emiit uruto pote
wato'e. Mi'i hawyi Iesui yn Ai'akag wato'e.
Mi'i yn Tupana tipo'oro Aiporekuat no. Mi'i
yn aimi mõtypot sese wato'e. — Eheropat
haria yn waku wato'e wahenoi Iesui etiat
turan. [6] Sa'a wy'i sese i'ypyryp sese turan
Tupana to'e — Ereĩne'en no hẽtyhot hap
e. Mi'i hawyi toĩne'en na'yn hẽtyhot hap.
Koitywy mi'i hap ewy tutunug aiwa nẽtup
hawe. Aipo typot Iesui Tupana e'ariãty
ewywuat toĩne'en. Karãpe wato mohey
Iesui hawyi Tupana heremo topyhu'at aiwa
nẽtup hawe — Worokuap kahato En mesup
Tupana wato'e. Esa'yru En wẽtup miit
ewy yn wato'e. Koitywy watikuap ewaku
hap wato'e. [7] Tupana Pã'ãu eiam kahato
aito. Mi'i pote ahesaika kahato Tupana

ehay moherep hamo. Pyno yt ahesaika hin
i pytkai ahehay Iesui etiat hesaika kahato
katu pono aito heiam yi kawiat ewywuat
watopyhu'at pytkai Tupana Pã'ãu aipyt'at
nug kahato. Mi'i hawyi woity rakat mehit
rakat ko'i kawiat ewywuat wato py hu'at.
Mi'i hawyi meremo miit'in tikuap ahesaika
hap toĩne'en Tupana Pã'ãu kaipyi hap yt
aipiit yi kawiat kaipyi i. 8 Iesui ehay mo-
herep haria aito pote miit'in mikyry'i hamo
watoĩne'en aikope aikope ahewyry hap upi.
Ma'ato mi'i pytkai yt ai'akit kuap i kat
pote uruho'opot aimoma teran ma'ato yt
aimoma kuap i. 9 Ai'atoiat mesuwarotiaria
ai'akag wuaria kahato ma'ato yt waure wo
hin i aiwa nẽtup hawe imohey hap ete.
10 Ai'auka aru aikotã Aika'iwat Iesui ta'a
tu'auka hap ewy wato'e. Aikotã ta'atukuasa
Iesui i'auka hamo hap ewy aimohan ai'auka
hamo wato'e. Yt watikuap i aiku'uro hap
sio mesup mũki'ite wato'e. Ma'ato mi'i
pytkai yt watoiat hin i imohey hap wato'e.
Ma'ato mi'i pytkai wahenoi ahewanĩkaptia
pe aimi mohey Iesui etiat. Mi'i pote —
Pywo ti rat i'atu'e. Iesui tuwẽtem gu'uro
pyi hap watikuap ta'yn i'atu'e. Pywo ti
rat katupono heremo toĩne'en i'atupiit pe
i'atu'e ahewanĩkaptia. 11 Ahehay Iesui etiat
pote aipyhyp teran aikotã ai'auka hamo.
Ta'atu'auka Aika'iwat. Mi'i hap ewy teran
ahete ta'atunug neran. Mi'i turan watimo
herep yne Iesui toĩne'en hap ete. 12 Pyno
ai'auka aru wato'e ma'ato aipotpap ta'yn
wuat'i ywania mu'e hap ete. Mi'i hap ewy
urutunug sa'a wy'i eipy'a setpe. Mi'i pote
Aika'iwat mimoieĩ ne'en ko'i wo eweikup
te'en mesup. 13 Sa'awy'i morekuat Tawi to'e
— Woro mohey sese En Tupana. Mi'i pote
atimo herep En wuat'i miit'in me uhehay
wo. Yt atoiat kuap i uhepiat emohey hap
e morekuat Tawi. Mi'i ewywuat kahato
aito imohey hap ete. — Uruimohey sese
En Tupana. Mi'i pote uruimo herep En
wuat'i miit'in me wato'e. Yt urutoiat kuap
i En wato'e. 14 Ta'i koitywy watikuap ka-
hato ra'yn Tupana tihep Aika'iwat gu'uro
pyi hap etiat. Mi'i hawyi toimoieĩ ne'en
i iku'uro hawyi. Mi'i hap watikuap ka-
hato are. I'ewyte aito watikuap kahato
meiũran aru Aika'iwat Iesui aihep gu'uro
pywiat aimoieĩne'en wuat'i e'at piat hamo
Tosa'yru mohey haria aito pote. Aimoieĩ
ne'en hawyi aru aito ahereto To'ywot kape
aikope toĩne'en hap kape. Mio tã e aru mi'i
hawyi — Papai meimuẽwaria uimohey sese
haria e aru. Mi'i hawyi aru wẽtup miit ewy
watoĩ ne'en itote. 15 Sa'a wy'i eipy'a setpe
urutukupte'en turan miit'in mimoso'opot
ko'i wo uruto urui'atumu'e eipe Iesui etiat
pote. Mi'i hawyi uruepiat ho'opot hap
kaipyi eweikupte'en pywo e haria wo typy'i
ra'yn. Mi'i hap kaipyi koitywy miit'in
po'og po'og Tupana kapiat wehum haria
wo tukup te'en. — Egyi'at kahato Tupana
ewei'e. Yt uwe i e'ewy hegyi'at hap ewei'e.
Uruimõtypot wuat waku rakat. Uruhewaku
En ewei'e itote po'og po'og sa'a wy'i kai.
Koitywy Tupana topy hu'at eimi mõ typot
no ra'yn uruepiat ho'opot kahato eimu'e
hamuat rokirẽ. 16 Karãpe uruta'akasa ehep-
iat imohey hap kapiat hawyi uruto'e —
Pyno waku po'og waho'opot irania'in mu'e
Iesui etiat hamo uruto'e. Ma'ato koitywy
urupiit yt hesaika kahato i sa'a wy'iwuat
ewy ma'ato mi'i pytkai po'og uruesaika
sa'a wy'iwuat kai urupy'a pe uruwa nẽtup
hawe Tupana esaika hap po'og uruete sa'a
wy'i kai katu pono Tupana Pã'ãu urumo
pakup kahato Iesui ehay moherep hamo
wuat'i e'at pe. Mi'i pote yt urui'atoiat
hin i sehay wakuat etiat miit'in mu'e hap.
17 Pyno irania'in Tupana ehay yt ky'esat i
haria urusaty'i saty'i kahato urumoso'opot
kahato mesuwe. Ma'ato aheĩne'en turan yn
aimoso'opot kuap. Mi'i hawyi po'og yt kat i
ta'atunug kuap ma'ato yt watoĩne'en mot'i
i mesuwarote. Mi'i hawyi watoĩne'en mot'i
wuat'i e'at pe hap tote. Mi'i hawyi atipy pe
aru wato'e — Ta'i waho'opot kahato yi tote
miit'in mu'e hamuat turan. Ma'ato koitywy
waku aiwanẽtup hawe ahepiat ho'opot hap
wato'e. Katu pono ahepiat ho'opot hap
kaipyi i'atu kahato Tupana mõtypot haria
nug mesuwiat hamo wato'e aru atipy pe.
18 Pyno yt naku i watu wa nẽtup ahepiat
ho'opot hap mesuwarotiat kape koran wuat
kape yn. Po'og waku watu wa nẽtup aimo
wepit hap atipy piat hap kape aikotã aru
aimowepit wuat'i e'at pe hap kape. Ma'ato
koitywy yt heremo i te mi'i. Katu pono
ahepiat ho'opot porap i hap heremo ka-
hato koran aiwa nẽtup hawe. Pyno po'og
waku watu wa nẽtup ahepiat ho'opot hap
e'yianmete aikotã aru hap kape. Ta'i yt
pya hin i wyti aimo wepit hamuat wuat'i
e'at piat hap e'at wato'e. Ahepiat ho'opot

porap'i hawyi tokosap aru pote meremo
wato'e.

Uimiwan Pauru are.

5

1 Pywo aipiit wyti aikotã og ape ewy. Katu
pono yt watoĩ ne'en mot'i hin i mesu wa
rote. Mi'i hawyi aipiit iku'uro aikotã og ape
ewy. Ma'ato aipiit pakup Tupana timoeĩ
ne'en hawyi yt og ape ewy hin i. Katu
pono aipiit pakup topyhu'at aikotã Tupana
yat atipy piat yt karãpiat iku'uro rakat i.
2 Ma'ato mesuwe aipiit hero kahato haty ka-
hato aipiit ete. — Tupana wato'e waho'opot
kahato aipiit ete haty kahato wato'e. Areto
teran ewawi atipy kape wato'e. Atiky'esat
uipiit pakup wato'e Tupana pe mesuwe yi
tote ho'opot popuo. Aipiit mesuwe aikotã
sokpe pot'i ewy. Ma'ato aipiit pakup atipy
piat aikotã ahesokpe pakup ewy. Mi'i hawyi
watiky'esat kahato aikotã ahesokpe pakup
ewy. 3 Yt naku i yt kat i ahesokpe pot'i
hiot'e hawyi yt kat haipepiat pakup i hap
pote yt naku i are. Yt naku i miit'in py'a
setpe yt ahesokpe i hap ewy. Mi'i hap ewy
ma'ato po'og sa'ag aiku'uro hawyi yt kat i
aipiit pakup i atipy piat hap yt naku i are.
4 Aipiit mesu wa rotiat kak'e kynkyn'e ne'i
aipiit iku'uro rakat toĩne'en pote. Aipiit
mesu wa rotiat tiky'esat kahato ipakup we
toĩne'en hap. Ta'i yne aito aipiit mesu wa
rotiat iku'uro hap watikuap ta'yn. Yt wati
ky'esat i pytkai iku'uro. Mi'i pote wahẽtup
Tupana — Atiky'esat kahato uipiit pakup
we toĩne'en wuat'i e'at piat rakat wato'e.
— Etunug no uipiit pakup ewat ewy wato'e
Iesui pe. — Uipainug no wato'e. Aikotã uh-
esokpe pakup uiku'uro hawyi etopag uipiit
epiit ikahu hap ewy wato'e. 5 Pyno aito
Iesui mohey haria pote Tupana to'e ahepe
— Uha'yru mohey haria atum aru ehepe
eipiit pakup eiku'uro hawyi. Pywo ti rat
yt uheso i rat e. Mi'i pote atimo herep
Uipã'ãu pywo ewei'e hamo eipiit pakup
toĩne'en atipy pe hap kuap hamo e Tupana
ahepe. 6 Pywo ti rat eipiit pakup toĩne'en
Tupana Pã'ãu kawiat wato mohey po'og
po'og hap kaipyi are. Yt heremo i aipiit
pakup ma'ato Tupana to'e pote — Pywo
wato'e yn aimohey hap kaipyi. Aipiit wyti
ai'yat mesu wa rotiat ewy. Aipiit pakup
ai'yat pakup atipy piat ewy. 7 Watoĩ ne'en
mesu wa rotiat aipiit pe pote Tupana yt
heremo i. Ma'ato imohey hap kaipyi yn
wata'akasa kuap. 8 Watomohey kahato mi'i
pote wato'e — Pywo ti rat atiky'esat ka-
hato uipiit pakup hap. Katupono areĩne'en
neran uipiit pakup wywo Tupana ehamo
wato'e. Uito Pauru uiwanẽtup hawe po'og
waku areĩne'en uipiit pakup wywo atipy pe
mesuwat yi tote areĩne'en hap kai. 9 Watoĩ
ne'en neran Tupana wywo mi'i pote wato
we potpap kahato aipiit wywo mesuwiat
wywo mesu wa rote te haty wo Tupana e
hap nug hap ete. Ta'i Tupana mowepit
kahato haria wo watu kup te'en neran sio
mesuwat yi totiat sio atipy pe. Mio tã e
hap watiky'esat. 10 Waku aiwe'eg wo kahato
kat som watunug mesuwarote aipiit wywo
hap ete. Katupono meiũran aru Aipotypot
Iesui aikaykay yne tuwe wawi ha'up ium
hamo. Wẽtup ok tuereto toikaykay yne
aito. Itote toimoherep aiminug ko'i wuat'i
pe. Aiminug wakuat ko'i i'ewyte aiminug
yt naku i hap ko'i aiminug mesuwat totiat
turan wuat ko'i. Mi'i hawyi to'e wẽtup ok
wẽtup ok pe — En wakuat kahato e. Ma'ato
wẽtup ok wẽtup ok pe — En yt naku i e. Mi'i
pote waku aiwe'eg wo kahato aipiit wywo
mesuwarote. 11 Mi'i hap e'at pe Aipotypot
ti'atumoherep yne aiminug ko'i sio waku
sio yt hap ko'i. Mi'i pote waku watoken'ẽ
kahato yt naku i nug hap pupi. Waku wato'e
— Atimõ typot reran Uika'iwat uiminug
wakuat wywo waku wato'e yn. Waku wati'a
tuekyi kahato miit'in Aika'iwat kape waku
wato'e. Yt naku i i'atuekat ky'ewi ne'i
wati'atuekyi miit'in Iesui kape. I'ewyte yt
naku i i'atu ma'at reran haype ne'i wati'a
tuekyi miit'in. Uruto mi'i hap ko'i eipiit
ky'ewi hawyi ehekat ky'ewi ne'i hap yt
karãpe i urui'atuekyi eipe. Mi'i hap Tupana
tikuap pywo piat uruto'e hap i'ewyte eipe.
12 Yt karãpe i urui'atuma'at eipe. — Uruto
po'og yt uruto'e hin i. Ta'i yt urutuwemo
wato teran i aikotã irania'in eimu'e haria
ewy. Mi'iria ti te'e ru we painug te'e ru we
mõ typot hamo — Uimõ typot mono ta'a
tu'e hawe ne'i. Ma'ato i'atuwanẽtup hawe
yt hãpyk hin i — Uruto po'og i'atu'e hap.
Mi'iria eweikuap teran pote waku apo'e
wei'e sio waku apo'ewei'e sio yt hap kuap
hamo. — Urumu'e haria Pauru ewywuaria
sio yt apo'e wei'e. Mi'i hawyi eweikuap
sio waku sio eima'at haria ne'i hap ko'i
etiat. 13 — Pyno uruto po'og waku eimu'e

hamo Pauru'in kai i'atu'e itote. Pauru'in
yt ta'a tukuap i kat e te'e ropat mu'e hap
ko'i heso'ok takaria pote i'atu'e. Ma'ato
Tupana wanẽtup hawe yt urueso'ok hin i
katupono imiky'esat ewy urutunug. Ma'ato
i'atu wa nẽtup hawe uwe uwe inug Tupana
miky'esat mi'i haria i'atu wa nẽtup hawe
heso'ok takaria wo. Irania'in te'e ro'e —
Pauru'in i'atu we'eg kahato miit'in ma'at
hap ete i'atu'e. Mio tã i'atu'e yt ta'atukuap
hin i kat hamo urupotpap kahato eipowyro
hamo hap yt kat i eiky'e hap i'atuekai
pote. Uruto uruiky'e kahato eipe mi'i pote
urupotpap kahato eipo wyro hamuat ete.
Aikotã ywot ho'opot tomẽ pyt'in powyro
hamo hap ewy. Yt urutu we ky'e i eipo
wyro hamuat hap ete urupotpap kahato.
14 Pyno kat hamo urupotpap at ka'ap miit'in
ekyi Iesui kapiat hamo. Pyno ahenoi kat
pote hap. Iesui piat eiky'e sese hap totopag
na'yn uruepe eiky'e kahato eipe urukaipyi.
Mi'i hawyi wẽtup miit ewy uruto iwywo
eiky'e hap ete. Yt woro ho'o ky'e i pote
haty kahato uruete. Pywo ti rat toi'atuky'e
torania wuat'i ywania ko'i. Mi'i pote tutu'u
yne wuat'i apiheg hap toku'uro aria'yp
posak etiat hawyi. Toikuap kahato yne
miit'in Tupana mi'apiheg ko'i wo aru tukup
te'en hap. Toikuap i'atu'apiheg hap hawyi
iku'uro i'atueka wiano. 15 Tutum sa'up yne
Tupana pe aikyi'at hamo. Toha'up nug yne
hawyi Tupana wanuaria wo watoĩ ne'en.
Koitywy I'ywot eropat haria watoĩ ne'en.
Kat pote aikyi'at ra'yn pote. Yt naku i
watu we ropat ne'i. Waku po'og wate ropat
mekewat iku'uro aika wiano rakat. 16 Pyno
yt naku i aiwa nẽtup hawe wato'e — Mi'i
miit yt naku i mi'i miit waku wato'e yt
watikuap i te sese sio waku sio yt i te pytkai.
Mio tã wato'e sa'a wy'i Aikawiat Iesui ete
aiwa nẽtup hawe. Koitywy watikuap ta'yn
Aika'iwat Iesui sese ra'yn hawyi watikuap
sese Waku Sese rakat toĩne'en. Sa'a wy'i —
Yt kan hamo i Iesui wato'e yt kat i Iesui etiat
watikuap pytkai ma'ato mesup yt naku i
mi'i watunug. Mi'i hap ewy kahato yt naku
i wato'e aipy'a pe wẽtup ok miit pe — Yt kan
hamo i en mana mimi mehĩ yt watikuap i te
mekewat aimimohit hat re e. Waku iminug
upi watikuap waku sio yt e. 17 Watunug
Iesui Aika'iwat no hawyi watoĩne'en iwywo
wẽtup miit ewy yn watoĩ ne'en. Mi'i
hawyi ipakup takaria wo watoĩ ne'en. Mi'i
hawyi aheko sa'a wy'iwuat sa'ag ko'i wati
waure yne ra'yn. Mi'i hawyi aheko pakup
ta'yn Aika'iwat eko ewywuat ra'yn miit
pakup watoĩ ne'en pote. 18 Pyno yne yne
ipakup ta'yn katupono Tupana aimopakup
i ra'yn. Aiwo'o wy'inug Tupana wywuat
hat Aika'iwat Iesui. Aika'iwat ewywuat
koitywy watoĩne'en. Wato'owy'inug na'yn
ahehay wo. 19 Pywo ti rat Aika'iwat Iesui piit
pe Tupana toĩne'en. Wuat'i miit'in wywuat
tuwy'inug hamuat toĩne'en Tosa'yru piit
pe. Tupana hewyry aipy'a setpe Tosa'yru
piit pe. Tomohey haria sese pap tet pupi ti
iku'uro. Toi'atumorem tewanĩkaptia towy
ria'in sese wo. Yt tote reko i ra'yn wyti
miit'in minug sa'ag topy'a pe. Tomoweityk
ta'yn wyti mekewat topy'a piat ko'i tosuu
wo. Koitywy to'e ahepe — Ewehenoi ro
miit'in me waure wo areĩne'en i'atuminug
sa'ag kai e. Waku te'e ra'aipok uhowawi
e Aipo typot e mesup ahepe. 20 Koitywy
toĩne'en Wuat'i Porekuat Koro wo. Mi'i
hawyi ainug topot po'oro wo morekuat
hit ko'i wo wẽtup tawa kape wẽtup tawa
kape tehay moherep hamo — Ewei'aipok
to Tupana kape e hamo. Aika'iwat Iesui
toĩne'en atipy pe. Ma'ato uruto haipe pi-
aria ihay moherep haria uruto'e. Tupana
urupo'oro ehowawi eiky'e kahato haype.
Woro ho'o ky'esat eipe uruwy ria'in wo i
ra'yn uruto'e. Eiwe wy'inug no Tupana
wywo uruto'e. 21 Aika'iwat Iesui yt karãpe
i inug sa'ag wato'e. — Ta'i Uha'yru waku
sakpo e Tupana. Ma'ato mi'i pytkai Tupana
ti'apiheg aiminug sa'ag upi. Aiminug sa'ag
yne i'okpe tote toĩne'en kahato i'auka hap.
Mi'i hawyi Iesui topy hu'at yt naku i nug
hat ewy aiminug sa'ag topiit tote hawyi. Yt
towat tominug sa'ag hap upi Tupana ti'a
piheg Iesui ma'ato aiwat aiminug sa'ag upi
toho'opot kahato. Mi'i wato mohey hawyi
Tupana ainug wakuat sese rakaria Tosa'yru
suu aikoho hawyi. Tosa'yru ewaku hap
totopag ahepe. Waku pe watoĩ ne'en Tu-
pana wanẽtup hawe wato'e wuat'i ywania
pe aikope aikope aipo'oro hap upi Tosa'yru
haipepiano.

Uito Tupana mipo'oro Tosa'yru moherep
hanuat Pauru.

6

1 Urutoria Iesui ehay moherep haria sese.

Mi'i pote koitywy uruhẽtup kahato ehupi.
Eipe i'ewyte uru'ewy te wẽtup piit ewy
yn Tupana wywo. Watu we potpap ka-
hato wuat'i ywania piat ikuap Ha'yru etiat
hamo. Pyno Tupana eropat haria aito
pote uruhẽtup ehupi urupy'a pyi kahato.
Yt eweikup te'en nei'o Tupana piat eiky'e
hap ete ira'ak takaria wo ne'i. Tupana
tum na'yn ehepe kat ko'i kat ko'i topot-
pap nug hamuat yt kat sa'up i. Yt naku
i Tupana miium ahepiat ko'i wati po re ro
kosap ne'i. Yt naku i watipun imiium
ko'i. 2 Mio tã e sa'a wy'i Tupana ahepe —
Koran na'yn wyti woro ho'oe ha kye ra'at
teran e. Mesup e'at ra'yn atiky'esat eheha
kye ra'at e. Woro ho'okuap eipe ehepiat
uikaykay hap e'yianmete e. Woro ho'o'y
kesat eipe ehepiat ho'opot hap e'at pe e
Tupana ahepe mesup ta'yn miwan me Isaia
49.8 pe. 3 Koitywy Aika'iwat ehay moherep
haria ra'yn aito. Mi'i pote waku aiwe'eg
wo kahato watoĩ ne'en. Kat pote karãpe
wati'a parap pote miit'in te'e ru we ky ry'i
kahato Aika'iwat Iesui ete i'ewyte ahete.
Mi'i hawyi yt uwe i tuwa nẽtup teran ahe-
hay kape. 4 Uruwy ria'in waku kat ko'i kat
ko'i watunug aiwe'eg wo kahato Tupana
mowepit hap wywo — Meiẽ Tupana eropat
hat sese i'atu'e hamo. Karãpe put'ok'e
ahete ahatek hap aho'opot hap ko'i turan
yt naku i iũte'en iũte'en aipy'ahak miit'in
ete i'ewyte Tupana ete. Waku wati mo
herep Aipo typot eropat haria sese hap
mi'i hap e'at pe. 5 Karãpe ai'ahyk ahyk
i'ewyte karãpe aipyhyp wo'o pyhyp hawe
i'ewyte karãpe miit'in sem ai'auka teran
haria py'asetpe watoĩne'en i'ewyte karãpe
ahero ahã'ãg hap wywo Tupana potpap nug
kahato hap ete i'ewyte karãpe yt watoket
i ka'ap Tupana potpap nug hap e'at pe wy
i'ewyte karãpe yt kat i aimiium Tupana pot-
pap nug turan mi'i ko'i ahete turan waku
watu we pỹ'ã tutuk po'og yn na'yn. Mi'i
hawyi miit'in tikuap ta'yn Aika'iwat eropat
haria sese aito hap. 6 I'ewyte karãpe yt kat
i aiwa nẽtup hawe yt naku i nug hap ete
mi'i hawyi meiũran miit'in tikuap Tupana
eropat haria sese aito hap. I'ewyte karãpe
watikuap Tupana aiwy sese ewywuat mi'i
hawyi — Tupana emiit kahato mi'i i'atu'e.
I'ewyte karãpe miit'in tunug sa'ag ahete
ma'ato yt wati'a tu poepyk i mi'i hawyi
— Pywo imohey hat sese i'atu'e ahepe.
I'ewyte iwese rakaria wo watoĩne'en hawyi
— Meiẽ i'atu'e to'e hap ewy imohey sese
hat i'atu'e. I'ewyte karãpe watunug Tu-
pana Pã'ãu miky'esat ewy hawyi i'ewyte
karãpe wati'atuky'e miit'in sese aipy'a pyi
hawyi ta'a tukuap pywuat Aipo typot Iesui
eropat haria sese aito hap. 7 I'ewyte karãpe
wati mo herep aikotã Tupana e hap ewy
hawyi ipotmu'eria sese aito hap ta'atukuap
ta'yn. I'ewyte karãpe Tupana aimoe saika
yt ahesaika pytkai i hawyi — Pywo rakat
i'atu'e ahepe. I'ewyte karãpe waku pe
watoĩ ne'en Tupana wywo i'ewyte miit'in
wywo mi'i hawyi aikotã surara hesaika
rakat ewy watoĩne'en. Surara typy ipo pe
kyse'yp takat ewy. Wakuaria watoĩ ne'en
pote — Mi'iria Tupana surara wakuat sese
i'atu'e ahepe. 8 Waku pe yn watiky'esat Tu-
pana potpap nug ahepiat imõtypot wywuat
hamo. Ma'ato irania'in aimõ typot kahato
tuereto. Ma'ato irania'in yt aimõ typot
hin i. Ma'ato irania'in te'e ru we ky ry'i
kahato ahete. Ma'ato irania'in yt — Waku
i'atu'e kahato. Pywo piat wati mo herep
turan irania'in — I'atueso atueso ne'i ta'a
tu henoi i'atu'e ahepiat. Ma'ato sio waku
i'atu'e sio yt naku i i'atu'e pytkai wati'a
tu mu'e kahato te Tupana ehay wakuat
ete. 9 Ta'i irania'in yt aikuap teran hin i.
Ma'ato Tupana aikuap kahato. Mi'i hawyi
irania'in aikuap wen ma'ato ai'auka hamo
aikuap. Ai'ahyk ahyk ai'a piheg kahato
aipiit suk suk kahato hamo aikuap. Mi'i
hawyi iku'uro ra'yn i'atu'e. Ma'ato mi'i tu-
ran watuwehymut i ra'yn kat pote Tupana
yt tiky'esat i te aiku'uro hap pote. 10 Aimo
so'opot hap aimo'arot kahato. Ma'ato mi'i
pytkai watu wehum kahato Tupana kape.
Ma'ato i'atu wa nẽtup hawe yt kat hamo
rakaria wo i watoĩ ne'en. Ma'ato wahenoi
Tupana ehay wakuat i'atuepe hawyi ta'atu
mohey hawyi ta'i Tupana mipoityro ko'i wo
tukup te'en na'yn. Mi'i hawyi aikotã hekat
rakaria ewy tukup te'en. Yt kat i ahekat
pytkai. 11 Uhyt'i'in mana'in tawa Kurintiu
piaria uruiky'e kahato eipe. Torania eipe
uruiky'e uruto'e. Yne uruwa nẽtup hap
uruimo herep ehepe. Eiky'e hap yt karãpe
i yi kape ne'i. Pywo ti rat uruiky'e kahato
eipe. 12 Eipe ti urumẽ pyt'in urui'a tu ky'e
kahato aikotã ywot tiky'e tomẽ pyt'in hap
ewy. 13 Ma'ato eipe aikotã yt ta'a tu'ywot
etiat i yt iwese i rakaria ewy. I'ewyte

yt ta'a tu wesat i ta'a tu'ywot rakaria ewy
eweikup te'en. Urui'a tu ky'e kahato eipe
uruto'e hawyi yt kat ewei'e i uruwesat.
Urumẽ pyt'in uruky'e pote ewehenoi ro
uruepe. [14] Yt naku i watuwat yt naku i
nug haria wy'inug hamo. Aikotã i'ypyryp
wywo hẽtyhot hap wywo yt to'osat i hap
ewy. Mi'i hap ewy yt naku i watoĩne'en yt
naku i nug haria wywo wẽtup miit ewy i'atu
minug sa'ag ete. Aikotã u'i mani'ay karay
wywo to'opype mi'i hap ewy yt naku i wato
py hu'at tupa naria mõtypot haria wywo
i'atue tupa naria mõtypot hamo. Aito Iesui
mohey haria pote wẽtup miit ewy watoĩ
ne'en wakuat nug hap ete. Mi'i pote Tu-
pana mimo waku hanuaria yt to'osat kuap
sese i yt naku i nug haria wywo yt to'o'ewy
hin i pote. [15] Aika'iwat wywo ahiag wywo
yt karãpe i to'o wẽka ta'a tu potpap wẽtup
ehay yn hamo. Mi'i hap ewy yt karãpe i
aito Aika'iwat mohey haria wato'osat sese
Aika'iwat etiat miky ry'i haria wywo. Yt
karãpe i wẽtup miit ewy watopyhu'at i'atu
wywo. [16] Sa'a wy'i mio tã e Tupana tomo-
hey haria pe — Areĩne'en eiwywo uheiam
eipe. Eiwywo uhewyry e. Ehetu pana wo
areĩne'en e. Uhemiit no eweikup te'en e
sa'a wy'i miwan me. Mi'i pote Tupana yat
ewy watoĩne'en. Tupana toĩne'en aipiit pe
pote wuat'i e'at piat ieĩne'en hat eiam aito.
Yt mo wuat minug Tupana iã'ãkap eiam hin
i aito. Yt karãpe i Tupana iwese tupanaria
wywo. Mi'i pote yt naku i Tupana aipiit piat
watioto tupa naria mõtypot yat kape i'atu
mõ typot hamo e Tupana sa'a wy'i miwan
me Irewitiku 26.12 pe. [17] Mio tã e sa'a wy'i
Tupana tomohey haria pe — Ewei'atoiat ro
tupa naria e. Yt eweikup te'en nei'o i'atu
wywo e. Eweikup te'en pya i'atukai ro e.
Yt eweiwat rei'o irania'in wywo i'atu mõ
typot hamo e. Yt ewetemig nei'o mi'iria
katupono yt naku i kahato mi'iria e Tupana.
Uimiky'esat ewetunug mote uimẽpyt'in wo
eweikup te'en e. I'ewyte eiwehyt'ok ui'yat
pe e Tupana ahepe Isaia 52.11 pe. [18] Ei'ywot
sese wo areĩne'en e. Mi'i hawyi eipe uha'y
ru'in uhaki'yt'in wo e Tupana ahepe Esutu
4.22 pe.

7

[1] Ei'ywot areĩne'en e Tupana ahepe.
Woro ho'o mu'e eipe uimẽ pyt'in wo Ahetu
pana Koro e. Mi'i pote uimiky'e ko'i eweipy
hu'at e Tupana ahepe. Pyno waku watu
wehik kahato Tupana ete imẽpyt'in aito
pote. Waku wati mõ typot kahato Ai'ywot
Koro yt kat i aiminug sa'ag wywo. Waku
watoken'ẽ ahepiat inug sa'ag hap pupi kat
pote Tupana ehamo watoĩ ne'en pote. Yt
naku i watuwat aipiit miky'esat sa'ag upi
ne'i i'ewyte aiwa nẽtup sa'ag hap upi ne'i.
Yt naku i watuwanẽtup po'og ahetupanaria
sa'awy'iwuat kape ne'i.

Waku wato'e Tupana pe — Uiminug sa'ag
ko'i aikotã uipiit ipitpit sese hap ewy.
Mi'i hap ewy uiwa nẽtup hap ipitpit ka-
hato. Uipitpit ok hap pote aremõti kahato
uiminug sa'ag pupi waku wato'e Tupana
pe. [2] Uiwy ria'in tawa Kurintiu piaria yne
e'at pe urui'atuky'e kahato po'og sa'awy'i
kai. Mi'i pote uruky'e aikotã urui'atuky'e
eipe hap ewy. Yt karãpe i urui'a tu ma'at
eipe. I'ewyte yt karãpe i eipiit ky'ewi hawyi
ehekare'en ko'i ky'ewi ne'i urutukup te'en
eipy'a setpe. I'ewyte yt karãpe i urui'a tu
po hari eipe katu pono eiky'e kahato haria
uruto. [3] Ta'i urutuwanẽtup yn ehowawi yt
kat i eimohit hap ne'i uruwa nẽtup hawe
uruku'uro eiky'e haype. [4] Uimowepit haria
kahato eipe are. Uruimohey kahato eipe
are. — Iesui mohey haria tawa Kurintiu
piaria waku kahato rakaria uruto'e wuat'i
miit'in me. Uruho'opot kahato mesuwe
ma'ato urutu wa nẽtup ehowawi hawyi
urumowepit kahato eipe. Mi'i hawyi yt kat
i uru'arot ne'i hap. [5] Sa'awy'i put'ok'uruto'e
mesuwe yi Masẽtunia pe turan uruho'opot
kahato. Yt uruky'e hin i itote. I'atuehay
sa'ag uruete yne tawa piaria. Uruto ken'ẽ
itote kat pote sio uru'auka sio yt hap urutu
wa nẽtup pote. Irania'in tu'uka kahato
uruete. Yt ikahu hin i uruwa nẽtup hawe.
Yt urutu we mohey kuap i. Mi'i hawyi yt
uruiky'esat i po'og yi kape sese uruto urutu
kup te'en. [6] Ma'ato mi'i turan aimo wepit
hat Tupana tipo'oro ra'yn urupo wyro hat
mehĩ Titu are. Put'ok'e hawyi urumowepit
kahato. [7] Mi'i hawyi mehĩ Titu urumu'e
kahato — Waku kahato mi'iria e ehetiat.
Uipo wyro kahato mi'iria e. Ta'a tu ky'esat
kahato Tupana ehay e ehetiat tohenoi. Ta'a
tukuap emiwan hawyi paa'i'a tu'e ta'a tu
minug sa'ag ete e Titu uhepe. Uruiky'e ka-
hato te Pauru i'atu'e uhepiat pe. Mi'i hawyi
urumowepit kahato mio tã mehĩ Titu henoi
ehetiat hawyi. Pyno typy urumowepit hap

mehĩ Titu put'ok'e hawyi tohenoi waku ka-
hato ehetiat hawyi. 8 Sa'awy'iwuat uimiwan
ehowawiat ei'apiheg kahato hap eimo'arot
kahato hap paa'e wei'e kahato hap. Mi'i
turan are'e uiwepe — Yt naku i kahato
uimiwan are. Po'og waku yt karãpe i
atipo'oro uimiwan are uiwepe. Ma'ato mio
waku kahato atipuẽti uimiwan katu pono
ewei'aipok ta'yn Tupana kape paa'e wei'e
hap. Sa'a wy'iwuat einãpin hap ei'a piheg
hap yt he hin i eweipuẽti yt eimowepit hin
i pote. Ma'ato koitywy eimo wepit po'og
po'og. Mi'i hawyi koitywy eweiwat ra'yn
einãpin uhepiat hap upi. Pyno koitywy
uimiwan sa'a wy'iwuat ehowawiat uimo
wepit kahato. 9 Waku kahato uimiwan sa'a
wy'iwuat katupono mi'i kaipyi eiwemorem
kahato Tupana kape. Ma'ato sa'a wy'i ti
haty yn eweipuẽti. Mekewat uimiwan ei'a
piheg kahato hap ewy topy hu'at. Mi'i
hawyi paa'ewei'e kahato eiminug sa'ag ete.
Mi'i kaipyi wo'owese hap eweipuẽti Tupana
wywo. Mi'i pote uimowepit hap ewy uimi-
wan sa'a wy'iwuat ehowawiat haty rakat
pytkai. 10 Karãpe watuwemõti aiminug sa'ag
ete Tupana ehamo i'ewyte karãpe paawa
to'e aiwa nẽtup hap sa'ag ete mi'i hawyi
wata'aipok aiminug sa'ag myi Tupana kape.
Mi'i hawyi ahehakyera'at ra'yn. Watuwe
morem Tupana kape hawyi waku kahato
ahete. Toiwaure ra'yn aiminug sa'ag ko'i.
Mi'i hawyi aimowepit kahato hap yn topy
hu'at. Toiwaure yne aiminug sa'ag ko'i.
Mi'i pote yt kat i po'og aimõti te hap topy
hu'at. Mi'i hawyi — Paa'wato'e hap tokosap
ta'yn wato'e are. Mi'i hawyi — Waku ka-
hato ahehakyera'at hat wato'e. Ma'ato yt
wata'aipok i aiminug sa'ag kaipyi pote yt
watu we mõti hin i e hamo. Mi'i pote yt
karãpe i ahehakyera'at hap toĩne'en. Ai'a
piheg hap wuat'i e'at piat yn topy hu'at
aiku'uro sese hap. Mi'i hawyi mesuwe yi
tote yt karãpe i wati puẽti mekewat aimo
wepit hap. Tupana tiwaure aiminug sa'ag
hawyi yt kat i haty hap ahete aimowanẽtup
hawe aiminug sa'awy'iwuat etiat. Ma'ato yt
pote haty hap topyhu'at aheĩne'en hap ok
tã yt aimowepit hin i. 11 Pywo ti rat karãpe
wati'aparap sese yt Tupana miky'esat ewy
i hawyi waha ty'i aiwa nẽtup hawe watu
we mõti kahato itote. Mi'i hap Tupana
tiky'esat kahato. Mi'i hap ewy topy hu'at
ehete eiwemõti hap mekewat eipy'asetpiat
hewaire waire rakat. Mi'i hap atimoherep
ehepe hawyi paa'e wei'e kahato Tupana
miky'esat ewy. Mi'i hawyi eweikup te'en
ipy'ahak takaria wo iminug sa'ag ete. —
Yt urumiky'esat ewy i ewei'e tope. Uruto
ken'ẽ kahato eminug sa'ag pupi. Yt naku i
ti rat ewei'e haty wo tope. Etoiat ro eminug
sa'ag hawyi ereĩne'en no Tupana emiit sese
wo. Mio tã ewei'e hawyi yne ikuap yt
Tupana miky'esat ewy i tutunug sa'ag hap.
Koitywy miit'in tikuap yt mi'i tã nug haria
i eipe hap. — Yt etunug po'og i ra'yn
o typuo i ewei'e hawyi. 12 Eiweikuap kat
pote uimiwan sa'a wy'i atipo'oro ehowawi
einãpin haty wuat hap. Pyno ahenoi ehepe
woroho'oky'e kahato moherep hamuat. Yt
uheso hin i are. Ta'i Tupana ehamo yt uh-
eso hin i are. Pywo piat sese woroho'oky'e
eipe hap. Yt atipo'oro i sa'a wy'i mekewat
miwan eipy'a setpiat i'aparap hap mohit
hamo i'ewyte imima'at ko'i mohit hamo
wy. Ma'ato ei'ywot ewy areĩne'en woro
ho'onãpin perup i popuo eiky'e haype are.
13 Pyno sa'a wy'i mehĩ Titu toto ehowawiat
turan yt towepit hin i wywo toto. Ma'ato
put'ok'e turan imowepit kahato haria wo
eweikup te'en. Mi'i hawyi koitywy i'ewyte
uruto uruwepit kahato mehĩ Titu henoi
yne aikotã aikotã eweikup te'en hap etiat
hawyi urumowepit haria eipe. 14 Sa'a wy'i
atipo'oro mehĩ Titu ehowawiat turan are'e
tope — Aika'iwat mohey haria tawa Kur-
intiu piaria waku kahato rakaria are tope.
Ta'aipok hawyi tohenoi ehetiat aikotã are'e
hap ewy tohenoi. Mi'i hawyi pywo ti rat
are. Ta'i pywo are ati'a tu mohey kahato
mi'iria. Aikotã uruto'e sa'awy'i pywo e hap
ewy. Kurintiu imohey haria waku kahato
rakaria are Titu pe. 15 Koitywy mehĩ Titu
eiky'e kahato hat po'og po'og sa'awy'iwuat
kai. Mi'i pote ehowawi yn iwanẽtup hap.
— Ta'i mi'iria Tupana miky'esat nug haria
e yn uruepe ehepiat pe. Yt toiwaure kuap
i ehowawiat tuwa nẽtup hap. — Uimõ
typot kahato mi'iria e. Yt toimõto hin i
tuwa nẽtup hawe. Aikotã paa'e haria ewy
eweikup te'en itote — Ereke mehĩ ereke
mimi ewei'e yn tope. — Hegyi'at kahato
rakaria e yn uruepe ehepiat pe. Mi'i hawyi
ehowawi yn tuwa nẽtup kahato. 16 Pyno
woroho'omohey kahato eipe. Yt karãpiat
i aru uima'at haria eweipyhu'at. Ehewaku
hap yn topyhu'at uiwanẽtup hawe.

Uito ti mesuwat miwan nug hat Pauru are.

8

[1] Pyno koitywy ahenoi teran ehepe aikotã yi Masẽ tunia piaria koitywy tukup te'en Tupana mipoi tyro ko'i wo tukup te'en. Tegyi'at hap kaipyi toi'a tu ky'e mi'iria. Pywo wuat mi'iria Tupana ti'atupoitynug po'og po'og ne'i. Sa'a wy'i ta'a tu mohey hawyi itotiaria miit'in weuka'i kahato haria mi'iria. Ta'i ihaky'e'i kahato rakaria wo te'e ropyhu'at itote mi'iria. Aikotã yt i'atuekat hin i rakaria ewy tukup te'en. [2] Ma'ato mi'i pytkai i'atu wepit hap yn topy hu'at. Mi'i pytkai ta'atumõ'ẽ ta'atuepiat ekat hit yne irania'in me. Po'og i'atuegyi'at hekat rakaria kai ta'atumõ'ẽ yne pote. Katupono ta'atumõ'ẽ yne miit'in powyro hamo. [3] Te'e ru we py'a pyi ta'atuium ne'en ne'i. Yne ta'atuium kuap hap ok tã ihaky'e'i rakaria tawa Ierusarẽi miaria powyro hamo. Yt uheso i rat katupono i'atuegyi'at sese mi'iria. [4] — Uruipo wyro kahato teran Aika'iwat mohey haria tawa Ierusarẽi miaria i'atu'e uhepe urui'a tu ky'e kahato mi'iria pote i'atu'e. Mi'i pote urumowepit kahato etioto urumiium ko'i hawyi i'atu'e yn uhepe typuo i typuo i. Sa'awy'i uruto'e uruwo'ope — Pyno ta'atuium aru kurin ta'a tumiium ok tã. Mi'i hawyi watioto tawa Ieru sarẽi kape uruto'e uruwo'ope. Ma'ato yt heĩpyt hin i ta'atuim po'og uruwanẽtup hap kai. [5] Katupono — Tupana i'atu'e urutum neran urupiit epe i'atu'e. Mi'i hawyi urupotpap hap kaipyi urutum neran yne ewawi. Mi'i hawyi urutum yne Pauru'in me imiereto tawa Ieru sarẽi miaria kapiat hamo i'atu'e Tupana pe. Mi'i hawyi ta'atunug Tupana piat ta'atu'e hap ewy. [6] Sa'awy'i uruipo'oro mehĩ Titu — To'iro wati'atunug tawa Ieru sarẽi miaria ihaky'e'i rakaria powyro hamo e. Pyno uruikuap mekewat yi Masẽ tunia piaria i'atue gyi'at kahato hap ete hawyi uruto'e — Pyno waku wati po'oro i ra'yn mehĩ Titu imohey haria tawa Kurintiu piaria nãpin aikotã waku watum ihaky'e'i rakaria pe hap etiat hamo uruto'e. Waku watunug imohey i haria yi Masẽ tunia piaria ewy e hamo i'atue gyi'at hap wywo uruto'e. Mi'i hawyi uruipo'oro i ra'yn ehowawi. [7] Urui'a tu mohey kahato eipe uruwanẽtup hawe. Eweikuap kahato aikotã waku hãpyk nug hap ete. Howapy kahato imohey hap wywo eipe. Tupana Pã'ãu ihay hesaika kahato eikaipyi. Tupana kuap haria sese eipe. Yt eipohep hin i Tupana miky'esat nug hap ete. I'ewyte weky'e hap ete eweikuap kahato. Ta'i yne mi'i hap ko'i ete po'og wakuaria wo eweikupte'en. Pyno koitywy wahã'ãg sio eipe po'og hegyi'at rakaria sio yt hap kuap hamo. [8] Pyno — Ewetum no yt are'e i haty wo ehepe. Yt ewetum i pote yt naku i yt are'e kuap i ehepe. Eipy'a pyi ewetum ihaky'e'i rakaria tawa Ierusarẽi miaria piat hap i'ewyte i'atu ky'e kahato wywo hap uruiky'esat. Mi'i hawyi Tupana tikuap ehegyi'at hap toky'e kahato hap. Waku wati mo herep imohey haria yi Masẽtunia ewy ehegyi'at hap. [9] Eipo typot Iesui aiky'e kahato. Mi'i hap eweikuap ta'yn ma'ato ahenoi teran i ra'yn. Hegyi'at kahato Mi'i aikotã hekat sese rakat timõ'ẽ yne teka re'en ihaky'e'i rakaria pe hap ewy Aika'iwat hegyi'at kahato. Sa'a wy'i sese yne kare'en topyhu'at ipo pe atipy pe. Mi'i hawyi ahowawi tut atipy kaipyi. Mi'i Miit ihaky'e'i rakat topyhu'at. Toimõ'ẽ yne tewaku hap ahowawi aiky'e haype. Mi'i hap ko'i watikuap ta'yn. Ma'ato waku wato pyhu'at aikotã hegyi'at hap ewy uhekatu wyria are. [10] Ga'atpuat anu — Waku wati'a tunug hawyi wati po'oro ihaky'e'i rakaria tawa Ieru sarẽi miaria imohey haria kape ewei'e wuat'i Iesui mohey haria irania'in e'yianmete. [11] Pyno koitywy woro ho'o nãpin eipe — Ewetunug no aikotã ewei'e hap ewy. Ewei'a tunug o eimiium ko'i eimi ky'esat ewy. Ta'i eiwepit hap wywo wyti ewetum eimi ky'esat ok tã. Waku watum aimiium Tupana kapiat haty wo i'atu ky'e hap wywo. Waku watum aipap hap wywo. Waku waho'oium ahekat ko'i aimi ky'esat ewy. [12] Pyno kat ko'i kat ko'i watum Tupana kape aipy'a pyi iky'e hap wywo mi'i hawyi ewepit kahato. Iwato sio yt hap kape yt tuwa nẽtup i mi'i ko'i kape. Tupana tiky'esat watum kuap hap ok tã tope. Yt toiky'esat i watum yt watum kuap i hap ok tã. [13] Yt naku i watum yne ahekat ihaky'e'i rakaria pe hawyi aito watoĩ ne'en ihaky'e'i rakaria wo ne'i hap. Waku po'og wati mõ'ẽ i'atuepe hawyi yne aito ahekat topy hu'at. [14] Pyno waku wati mõ'ẽ ahekat i'atuepe katupono aiwat i'atu

kahato pote ma'ato i'atuwat yt kat i i pote.
Meiũran aru put'ok'e ehepiat ho'opot hap
e'at. Mi'i hap e'at pe waku mi'iria aipo
wyro aikotã aito wati mõ'ẽ sa'a wy'i hap
ewy. [15] Aikotã Tupana to'e sa'awy'i miwan
me — Yt naku i yt hegyi'at rakaria wo i
watoĩne'en uiano yne e haria wo ne'i. Yne
aito hegyi'at rakaria wo watoĩ ne'en pote
wati mõ'ẽ aiwo'ope. Mi'i hawyi aiwo'o'e
wy'ewy hekat rakaria wo watoĩne'en e Mu-
sei tomiwan Esutu 16.18 piat pe. [16] Uruwy
ria'in tawa Kurintiu piaria urui'a tu ky'e
kahato eipe. Koitywy aiwy Titu eiky'e
aikotã uruky'e hap ewy. Eipo wyro hap
yn iwanẽtup hawe. Tupana tunug na'yn
Titu eiky'e kahato hano. Mi'i pote waku
wahe waku Tupana kape. [17] Wẽtup e'at pe
wato'e mehĩ Titu pe — Waku era'aipok tawa
Kurintiu kape uruto'e. — Areto teran ni
rat e hawyi toto yt uruipo'oro po'oro po'og
pytkai i. Tuwe py'a pyi toto. Ipap kahato
pote po'og torania kai. [18] Mi'i hawyi wẽtup
ok uruipo'oro mehĩ Titu wywo. Mi'i ti
aimu'e kuap kahato Tupana ehay wakuat
etiat rakat. Wuat'i puat mikuap Iesui mo-
hey haria mikuap kahato mi'i are. Mi'i
pe ti — Wakuat kahato mi'i i'atu'e. [19] Ta'i
torania Tupana mõtypot yat piaria mi'airo
ti meiũwat miit mekewat aimiium ereto
tawa Ierusarẽi kapiat hamuat. Mi'i hamuat
i'atu mi'airo i'atumiium i'atue gyi'at hap
moherep hamuat ium hamuat. Mi'i uru-
tum ihaky'e'i rakaria imohey haria tawa
Ieru sarẽi miaria pe. Mi'i hawyi te'e ru
wehum kahato Aika'iwat Iesui kape. Mi'i
hawyi i'atu wepit kahato ta'a tukuap ta'a
tu ky'e kahato ehepiat hap hawyi. [20] Iwato
kahato aimiium urutioto. Mi'i pote uru-
tioto meiũwat miit eimi'airo miium ko'i
ereto hamo. Yt urutioto teran i katu pono
yt uruiky'esat i kahato irania'in to'ope —
Meiẽ Pauru iho'osat aimiium ko'i mu'ap
upi tawa Ieru sarẽi kapiat aimi po'oro ko'i
e hap yt uruiky'esat i. Mi'i pote eimi'airo
tioto are. [21] Hãpyk kahato yn areĩne'en
neran wuat'i miit'in wanẽtup hawe i'ewyte
Tupana wanẽtup hawe. Mi'i pote yt atioto
teran i mesuwat wuat'i miium wato ko'i
kat pote yt atiky'esat i miit'in te'e ru wa
nẽtup sa'ag uhowawi sio toho'osat sio yt
i'atu'e hap ete. [22] Mi'i pote eimi'airo po
pe yne urutum hereto hamo. Eimi'airo
waku kahato uruipuẽti aiwy sese. Yt karãpe
i topot ma'at nimo pyi te aipo wyro hat.
Uruhã'ãg kahato yne ete ma'ato yt karãpe
i uruma'at. — Areto teran tawa Kurin-
tiu kape e. Ati'a tu mohey kahato mi'iria
e imohey haria tawa Kurintiu piaria katu
pono ta'atuium aru po'og watu wa nẽtup
hap ok tã e uruepe. [23] Uito hawyi mehĩ
Titu aikotã wẽtup miit ewy yn urutu kup
te'en eheropat hamo. Uiwy kahato mehĩ
Titu are. Koitywy atipo'oro mi'i irania'in
wywo ehowawi. Tuwat yne hawyi areto.
Mi'iria uhe'yianme tuwat. Waku ewei'a
tu mohey mi'iria katu pono Iesui mohey
haria yne. Tupana mõtypot yat piaria
mipo'oro kat pote Aika'iwat mõtypot haria
sese i'atu'airo. — Eiwe hyt'ok ewei'e o
i'atuepe aikotã eimikuap sese ko'i piat ewy
are. [24] Ewei'atuky'e sese i'atumipo'oro ko'i
pote — Imohey haria Kurintiu piaria iwese
sese rakaria i'atu'e aru te'era'aipok ta'atue
tawa kape hawyi. — Waku imohey haria
Kurintiu piaria i'atu'e Pauru'in e hap ewy
aiky'e kahato haria mi'iria i'atu'e aru are.

Pyno uito Pauru

9

[1] Pyno koitywy yt kat hamo i — Waku ka-
hato wati'atumõ'ẽ ahekat ko'i imohey haria
ihaky'e'i rakaria tawa Ierusarẽi miaria pe yt
kat hamo i are'e katu pono ewetum neran.
[2] — Ga'atpuat anu urupotpap kahato hum
hamo ewei'e uhepe. Meremo urui'atunug
urumiium muat ihaky'e'i rakaria imohey
haria tawa Ierusarẽi miaria pe ewei'e. Mio
tã ei'e hap ahenoi wuat'i imohey haria pe yi
Masẽtunia piaria pe. Mi'i hawyi te'ero'e —
Pyno uruto wy urutum i'atu'e. Mi'i hawyi
ta'atuim ta'atukuap eipe ewetum irane hap
hawyi. — Tawa Kurintiu piaria yi Akaia
piaria ewy watum i'atu'e to'ope. [3] Mi'i pote
atipo'oro mehĩ Titu'in uhe'yianme eimiium
sio waku sio yt i te hap kuap hamo. Ma'ato
areto yt ewei'atunug i te turan wuat pote
wato'o mõti te hap topy hu'at — Urutunug
aru ei'e yt ewetunug i te pote. [4] Katu pono
areto aru yi Masẽtunia piaria wywo ma'ato
— Urutunug aru ei'e hap yt ewetunug i
turan yt naku i put'ok'uruto'e ehetawa pe
eimiium sat hamo. Yt kat i pote yi Masẽ
tunia piaria to'o ky ry'i sese ta'a tu py'a pe.
— Kat pote — Urutunug aru i'atu'e pytkai yt
ta'atunug i i'atu'e. [5] Mi'i pote are'e mehĩ'in
Titu'in me — Uhe'yian mete eweiwat ro
tawa Kurintiu kape are. Ewei'a tu nãpin
mi'iria — Waku aiwepit wywo watum e hap

ete waku watum aipy'a pyi imohey haria
ihaky'e'i rakaria tawa Ieru sarẽi miaria pe
e hamo. Pyno waku pe yne ra'yn aimiium
ko'i ta'atuereto hap e'yianmete tawa Ieru
sarẽi kapiat hamo waku ewei'e o tawa Kur-
intiu piaria pe are Titu'in me tawa Kurintiu
piaria nãpin hamo. — Waku watum aipy'a
pyi hap yn ewei'e o are mehĩ'in Titu'in
me. — Yt naku i watum yt watum neran i
pote waku ewei'e o are mehĩ'in Titu'in me.
6 Pyno ahenoi ehepe hã'ãkap wuat aikotã
waku watum Tupana kape hap ete. Uwe
uwe tikoi yt iwato i mi'i hat aikotã toikoi
hap ok tã toipuẽti. Ma'ato uwe uwe tikoi
iwato mi'i hat ipuẽti tepiat ikoi hap ok tã.
Mi'i hap ewy karãpe watum Tupana kape
yt ahegyi'at wywo i pote meiũran aru yt
kat i wati puẽti yt ahegyi'at i pote. 7 Uiwy
ria'in Tupana tiky'e kahato hegyi'at sese
rakat. Topy'a pyi toiky'esat kahato tutum
Tupana kape hat. Yt toiky'esat i watum
tope yt watum neran i wywo watum hap.
I'ewyte yt toiky'esat i — Etum no ma'ato
yt pote yt naku i pe ereĩne'en e wẽtup ok
hap upi ne'i watum hap. Tupana tiky'esat
aiwehum kahato wywo watum aipy'a pyi
hap tewawiat hap toiky'esat. Toiky'esat
aimiium muat wati'airo yianmete kat som
watum hap ko'i. 8 Tupana hegyi'at sese
ahepe. Tutum kuap ahepe po'og po'og
watu wa nẽtup hap kai aipoi tyro kuap ka-
hato aiky'e haype. Yt ahewaku hap upi i tu-
tum ne'en ne'i ma'ato aiky'e hap yn wywo.
Mi'i pote karãpe watunug neran wakuap
imiky'esat turan aimoe saika kahato inug
hamuat po'og po'og watunug kuap kai. Tu-
pana tikuap kahato ahepiat kat sepap hap
kuap hamuat aimo we'eg hamo. Tutum
kuap po'og ahepiat hum hap tepiat hap kai.
9 Mi'i hap ete Tupana to'e miwan me —
Eheha ky'e'i kahato uhepe. Yt woro ho'oe
waure hin i eipe ihaky'e'i rakaria e. Atikuap
haty ehete hap ko'i e. Woro ho'o po wyro
eipe wuat'i e'at pe e morekuat Tawi wepy
112.9 pe. Mi'i hap kaipyi watikuap hegyi'at
kahato hap. 10 Pywo ti rat aipoi kahato
hat Tupana. Yne aimikoi nug hat sa'a wy'i
kat ko'i kat ko'i watikoi Tupana inug hap
kaipyi. Mi'i pote yne mi'i tut Tupana po
pyi. Tupana timo wato yne aimikoi ko'i
aiko moehaĩte hat. Tupana tikuap kahato
aikotã mowato hap aito hegyi'at rakaria
watoĩne'en pote. Watimõ'ẽ hap ok tã tutum
ahepe. 11 Tupana timo wato kuap ahekat
ko'i. Yne aiminug ko'i toipoi tyro kuap
watoĩ ne'en hegyi'at ahekat ko'i wo pote.
Wati mõ'ẽ ihaky'e'i rakaria pe pote Tu-
pana kape te'eruwehum ahegyi'at hap upi.
12 Pyno watipo'oro aimiium ihaky'e'i rakaria
imohey haria tawa Ieru sarẽi miaria kape
hawyi — Waku kahato En Tupana i'atu'e
aru. Yt wesok i te haria hin i tawa Kurintiu
piaria i'atu'e aru ihaky'e'i rakaria powyro
hamo. Koitywy uruikuap emohey haria
tukup te'en i'atumiium kaipyi. Koitywy
waku ahete kat pote tokosap ta'yn aheha
ky'e'i hap uruete Tupana i'atu'e haty wo
torania wati mõ'ẽ ahekat ko'i pote. 13 —
Tupana i'atu'e Esa'yru ehay upiaria emo-
hey haria tawa Kurintiu piaria i'atu'e aru.
Emipo'oro Aipo rekuat nuat ehay wakuat
nug haria mi'iria i'atu'e aru Tupana pe.
Ta'a tu mõ'ẽ uruepe hãpyk kahato i'atu'e.
Yt uwe pe i po'og to'o ku pitu kupitu ka-
hato hegyi'at sese rakaria ewy i'atu'e aru
Tupana pe. 14 — Tupana tawa Kurintiu
piaria emohey haria ekaipyi tukup te'en
hegyi'at sese rakaria. Mi'i pote eti'a tu poi
tyro o mi'iria katu pono koitywy uruiky'e
kahato mi'iria. Etimoherep i'atuepe aikotã
urui'a tu ky'e mi'iria hap ko'i i'atu'e aru
Tupana pe. Eimi po wyro ko'i tawa Kur-
intiu piaria i'atu'e. 15 — Tupana yt uwe i
po'og hegyi'at ekai. Emiium iwato po'og
torania kai uruto'e. Esa'yru wẽtup ok
yn nakat etum pote Tupana urutu wehum
ewawi urupy'a pyi. Ma'ato yt karãpe i
uruehay put'ok'e emiium Esa'yru etiat enoi
yne hamo uruto'e.

Pyno waku kahato En uruto'e are. Uruto
ti Esa'yru mohey haria are. Pyno waku are
uito Pauru.

10

1 Uito ti eimu'e hat sese sa'a wy'iwuat.
Ha'a wyte Tupana uipo'oro ehowawi. Mi'i
turan woro ho'o nãpin perup'i puo aikotã
Aika'iwat Iesui ainãpin hap ewy aiky'e hap
wywo. Sa'a wy'i ihaky'e'i haky'e'i rakano
uito areĩne'en eipy'a setpe turan po'og yi
kape. Ma'ato koitywy areĩne'en pya eikai.
Mi'i pote woroho'onãpin uimiwan me haty
wo uiwe mõ typot wywo. 2 Uimohit ka-
hato irania'in eipy'a set piaria. — Pauru
yt Tupana mipo'oro hin i ewei'e. Ahekat
ko'i ky'ewi ne'i aimu'e ewei'e. Eheso sese

rakaria eipe yt are'e teran i mi'iria pe
i'atuewa pe. Mi'i pote miwan me yn are'e
i'atuepe. Eiwe'eg wo o are. Mio tã ewei'e
mot'i pote eheso are aru ehowa pe. Uiwy
ria'in tawa Kurintiu piaria ahẽtup ehupi
uipy'a pyi haty wo yt uimohit rei'o ehehay
wo. 3 Ta'i ei'e wywuat re uito ipu'i rakat
ikag nakat re. Ma'ato uhesaika hap yt tut
i uipiit kaipyi. Tupana Pã'ãu kaipywiat rat
ne'i wyti uhesaika hap toĩne'en. Mi'i kaipyi
ne'i wyti uhesaika ahiag uka hamo. 4 Aito
imohey haria watoĩne'en aikotã surara ko'i
ewy. Ma'ato aipory'a ko'i tuweupiat ra'yn.
Yt mesu wa rotiat wu'uka hap ewywuat i
katupono po'og po'og hesaika i'atukai. Mi'i
ko'i wywo Tupana aipo wyro kahato mi'i
ko'i yt naku i nug hat akit hamo. Aiminug
sa'ag ko'i aikotã wanĩkaptia ewy topyhu'at.
5 — Uito po'og irania'in kai e hat yt tuwa
nẽtup kuap kuap i Tupana kape. Mi'i hawyi
Tupana topy hu'at yt Tupana wo hin i.
Aiwanẽtup sa'ag hap topyhu'at Tupana ete.
Ma'ato Tupana aimoe saika mi'i wanẽtup
sa'ag hap pun hamo. Mi'i hawyi Aika'iwat
Iesui yn toĩne'en aiwa nẽtup hawe Aipo
rekuat no. Mi'i hawyi Aika'iwat ehay yn
aiwa nẽtup hawe. I'ewyte aiwa nẽtup hap
aheha wywo Aika'iwat timo hãpyk kuap
yne. 6 Ma'ato yt wati ky'esat i aimo hãpyk
hap pote mi'i hawyi Aika'iwat Iesui ai'a
piheg katupono toikuap kahato aiwanẽtup
hap ko'i. Toikuap kahato eipe Kurintiu
piaria sio uimohit hap eiwa nẽtup hap sio
yt. Mi'i pote eiwe'eg wo o are. 7 Tukup
te'en aipy'a setpe — Uruto Aika'iwat Iesui
emiit sese e haria. Mi'iria pe uruto'e — Eipe
Iesui emiit sese pote mi'i pote eweikuap
meremo uruto ei'e wywuaria te hap. Eiwe
ha'at ro urueko kape mi'i hawyi eweikuap
uruto Aika'iwat eropat haria sio sese hap.
8 Ha'awyte Tupana uru'airo uruepiat eimu'e
hamo i'ewyte ei'apykok hamo. Yt aremõti
hin i Tupana piat ui'airo hap ete are at
ka'ap. Ma'ato tukup te'en eipy'a setpe yt
iky'esat i are'e — Tupana uru'airo ei'apykok
hamo are hap. Ma'ato Tupana ti'airo uruto.
Toikuap eiky'e hap yn uruto hap. Yt kat i
eima'at hap urukai hap toikuap. Toikuap
Tupana ehay etiat eimotag hap eimu'e
tehay etiat hap. Mi'i pote uru'airo uruepiat
ei'apykok hamo. 9 Uiwy ria'in yt eweiken'ẽ
uipupiat hamuat i pote mesuwat miwan
atipo'oro. Yt atipo'oro mesuwat miwan
ma'ato ehowawi miit'in mohit hamuat ne'i.
10 Irania'in eipy'a setpe yt uiky'e i haria —
Pywo ti rat Pauru ai'a piheg kahato tomi-
wan me i'atu'e. Eweikuap kat pote i'atu'e.
Token'ẽ kahato aipy'a setpe to'e ahepiat
hamo i'atu'e. Yt ipoity'i hin i i'ewyte yt
ihay se hin i aimu'e turan i'atu'e. 11 Eiwe'eg
wo o uwe uwe eipy'a setpiat to'e mio tã e
urumohit haria. Uruto'e kuap ehowa pe
aikotã urumiwan me hap ewy. Eiwa tetup
mi'i hap kape katupono urui'a piheg kuap.
12 Tukup te'en eipy'a setpe — Aito po'og
irania'in kai i'atu'e to'ope haria. Ma'ato
uruto yt i'atu'e wywuat hin i ko'i uruto'e.
— Uruto po'og eikai i'atu'e te'eruwanẽtup
ahepiat pe. Mi'i tã wanẽtup haria yt i'atu
we'eg hin i katupono to'ope to'o'akasa hap
kaipyi te'ero'e — Uito po'og i'atu'e te'eruwa
nẽtup hawe. Yt i'atu we'eg hin i katupono
yt te'eruwanẽtup hin i sio i'atuewaku hap
put'ok'e sio yt Aika'iwat ewaku hap ok tã
hap kape. 13 Uruto ei'apykok haria pytkai yt
karãpe i uruto'e uruwanẽtup hawe — Uruto
po'og eikai yt uruto'e i irania'in eipy'a set
piaria — Uruto po'og e haria ewy. Tupana
uru'airo eheropat haria ewy yn. Yne urue-
waku hap ko'i uruepiat sepap hap ko'i yt
kat i tuwẽtem uruwekaipyi ne'i. 14 Sa'awy'i
Tupana urupo'oro ehowawi. Tomi po'oro
Tosa'yru Aiporekuat nuat ehay wakuat mo-
herep hamo. Mi'i hawyi uruto'e ehowawi
i'e hap ewy. Yt uruiwaure hin i eipe pytkai
urutuwat wẽtup ywania kape. 15 Aikope
aikope Tupana urupo'oro mi'i hap kape yn
urutuwat. Yt karãpe i uruipo hari irania'in
potmu'e ne'i urupot mu'e wo. Irania'in
te'e ro'e ehepe — Eipe uruimu'e Pauru'in
e'yianmete i'atu'e ehepe urupo hari teran
haype. — Eheso ewei'e o mi'iria pe. Ehe-
hãite sese Iesui mohey hap ete hawyi —
Pauru'in uru'a pykok haria ewei'e. Mio tã
ewei'e hawyi uruto yt kat hamo i ra'yn
uruto'e i. Mi'i hawyi wẽtup ywania kape
urutuwat yt ikuap i te haria kape. 16 Uiwy
ria'in tawa Kurintiu piaria i'atu kahato te
irania'in ywania yt ta'a tukuap i te Iesui
etiaria. Mi'iria tukup te'en ehe'yi ehetawa
ekuekai po'og po'og pya wẽtup hy ete. Mi'i
pote urutuwat teran yt ta'a tukuap i te se-
hay wakuat Iesui etiat haria kape. Aikope yt
uwe i te toto hap kape. Mi'i kape watuwat
pote yt uwe i itote te'e ro'e ahepe — Kat
pote urumi mu'eria eweipo hari teran ne'i

yt i'atu'e kuap i ahepe watuwat yt ikuap i
te haria kape hawyi. 17 Aikotã Tupana to'e
miwan me hap ewy. — Karãpe woroho'opo
wyro kahato wakuat nug hap ete mi'i hawyi
yt naku i ewei'e — Uito atunug uhesaika
hap wywo uipo wo uito po'og kahato pote
yt naku i mio tã ewei'e ne'i e. Po'og waku
ewei'e — Tupana esaika hap wywo atunug
waku ewei'e e miwan me. 18 Yt naku i wato'e
— Uito po'og Tupana eropat hat sese pãi
yt naku i wato'e. Po'og waku wahe katup
Tupana kaipyi — En uheropat hat sese e
hap. Mi'i hap e'at pe yne ikuap Tupana
wẽ kaipyi Tupana emiit sese hap. Mi'i hap
e'at pe imimõtypot no watoĩne'en are uito
eimu'e hat Pauru.

11

1 Pyno woro ho'o kyry teran kurin mi'i
pote eweiwa nẽtup to aikotã yt uiwe'eg i
hap kape heso'ok takat ewy. 2 Uiwy ria'in
tawa Kurintiu piaria areĩne'en ei'ywot ewy.
Eipe eweikupte'en uhaki'yt ewy yt karãpiat
he'aito i te rakat ewy. Aika'iwat Iesui
toĩne'en aikotã uhaki'yt ehaytuwy ewy.
Mi'i pote uheha'y wywi kahato ehete.
Yt atiky'esat i irania'in ne'i e'aito wo.
Atiky'esat Iesui yn e'aito wo. Ta'i uheha'y
wywi kahato ehete aikotã Tupana iha'y
wywi hap ewy aikotã e'ywot ewy areĩne'en
uhaki'yt are. 3 Sa'a wy'i sese ahiag tima'at
mana Ewa moi'ok wẽ pyi. Tehay wo totekyi
Tupana kaipyi. Mi'i hap ewy hap pupi
areken'ẽ kahato. Areken'ẽ kahato ahiag
tihep eipe Aika'iwat Iesui po pyi hap pupi.
Aika'iwat Iesui mohey hap yn aheha kye
ra'at kuap. Mi'i pote wẽtup mohey hap
yn toĩne'en Tupana kape. 4 Uimogyt ka-
hato eipe katupono eweimohey yne miit'in
mienoi ko'i. Put'ok'e wẽtup ok itote hawyi
wẽtup Iesui etiat eimu'e yt uruepiat eimu'e
hap ewy hin i. Mi'i hawyi — Pywo ewei'e
kahato. E'e hap ewy ewei'e tope. Mi'i hawyi
put'ok'e wẽtup i ra'yn hawyi to'e ehepe —
Atum neran wẽtup pã'ãu ehepe. Mi'i hawyi
— Waku mehĩ waku mimi ewei'e tope yt
eiwe'eg hin i. Mi'i hawyi put'ok'e wẽtup
ok wẽtup ehay enoi hat yt Aika'iwat Iesui
wakuat ewy hin i. Mi'i hawyi — Pywo ewei'e
mi'i pote uimogyt sese eipe katu pono —
Pywo ewei'e yne eimu'e haria pe. Mi'i
pote eiwe'eg wo o are ehepe. 5 — Tupana
mipo'oro sese uruto i'atu'e ehepe eimu'e
hamo. Urupo'oro uruto po'og Tupana
mipo'oro Pauru kai i'atu'e. I'atueso ka-
hato ne'i katupono areĩne'en Iesui mi'airo
sese ipotpo'o roria 12 ok takaria ewywuat
areĩne'en are. 6 — Pauru ehay yt ikahu
hin i i'atu'e. Ma'ato mi'iria pe Pywo are
uhehay yt ikahu i eiwat ewy ma'ato uhehay
hesaika kahato einãpin Tupana we'eg hap
etiat hamo. Yne apo'ei'e hap atiwesat kuap
yne. Mi'i hap uiwe'eg hap Tupana kaipyi
eweikuap kahato ra'yn. 7 Ha'a wy tepyi te
mesup te woroho'omu'e eipe sehay wakuat
Iesui etiat. Yt wẽtup mo i woro ho'o mu'e
ha'up ete. Mi'i hawyi — Pauru piat aimu'e
hap yt kat hamo i atum ha'up kat pote yt
ihay se i pote ewei'e. Ta'i uimohit kahato
uhegyi'at hap ete. Yt kat hamo i aremohit
eipy'a setpe. Po'og waku ha'up ete aru
woroho'omu'e mi'i hawyi uimõtypot haria
wo eweikup te'en. 8 Ha'a wyte woro ho'o
mu'e at ka'ap yt kat sa'up ete i ma'ato
eweikuap uwe tum eimu'e hap sa'up. Pyno
ahenoi ehepe. Irania'in Iesui mohey haria
aikope aikope te'eruwa'atunug hap kaipyi
mi'iria tipo'oro uhowawi eimu'e hamuat
sa'up. Areĩne'en sero'ok'e hat ewy katu
pono i'atuwat i'atu sa'up kaipyi areĩne'en
eipy'a setpe. Yt kat i ewetum uhepe. 9 Yt
karãpe i areĩne'en neran ahẽtup hẽtup
kat ko'i kat ko'i eikaipyi teran. Sa'a wy'i
areĩne'en eipy'a setpe turan uiwe kaipyi
arenuk. Mi'i hawyi uhesy'at eipy'a setpiat
areĩne'en turan tõ'ẽ kahato imohey haria
yi Masẽ tunia piaria uhowawi kat ko'i kat
ko'i ta'a tumiium ko'i erut hamo. Mi'i
kaipyi areĩne'en eipy'asetpe yt kat i ahẽtup
ehepe. I'ewyte yt ahẽtup i aru ehepe.
10 Uiwa nẽtup hawe — Waku kahato ati'a
tu mu'e yt kat sa'up ete i. Mi'i pote yt
kat i ahẽtup uimi mu'eria ko'i kaipyi. Yt
areĩne'en i ei'okpe tote yi Asia pe areĩne'en
eipy'a setpe turan. Yt uheso hin i karãpe
are'e yt kat sa'up ete i woro ho'o mu'e are
ehepe. I'ewyte Aika'iwat Iesui tikuap yt
uheso i hap kat pote toĩne'en uipy'a pe.
11 Mi'i hawyi irania'in te'e ro'e eipy'a setpe
to'ope uruetiat. — Pauru yt aiky'e i mi'i
pote yt toiky'esat aikaipyi kat ko'i kat ko'i.
Pywo ti rat Tupana tikuap woro ho'o ky'e
kahato uhepiat hap. 12 Eweikuap kat pote
yt ahẽtup i eikai eimu'e hap sa'up. Pyno
ahenoi ehepe. Tukup te'en eipy'a setpe
— Eimu'e haria Pauru ewy kahato i'atu'e

ehepe ma'ato yt pywo pe i katupono ehekat
ko'i ky'ewi yn eimu'e. Waku apo'e wei'e
i'atuepe — Eipe Pauru ewy ewei'e pytkai
kat pote ewehẽtup ha'up urukaipyi ewei'e
o i'atuepe. Mi'i hawyi yt eiwesat kuap i kat
pote yt ui'ewy i pote. Mi'i pote yt karãpe
i ahẽtup eikaipyi ha'up. Yt urusaipepiaria
hin i mi'iria. 13 — Pyno Tupana mipo'ororia
sese uruto i'atu'e ehepe ma'ato yt pywo
pe i i'atu'e ehepe mi'i tã ma'ato eima'at
reran haype. Ta'i te'eruwepo'oro ei'akag
wo te'e ro'e hamo — Ta'i 12 ok takaria
ewywuat ko'i uruto i'atu'e. Aika'iwat Iesui
potmu'eria ko'i uruto i'atu'e eima'at reran
haype. Iesui urupo'oro ehowawi i'atu'e
ehepe yt pywo pe i i'atueso ne'i. 14 Nimo
pyi te ahiag tima'at kuap miit'in. Tuwemo
herep miit'in me hẽtyhot hap ewy — Uito
Tupana mipo'oro tehay moherep ehepiat
hamuat e yt pywo pe i. I'ewyte ahiag
emiit ko'i aikotã ta'atuka'iwat ewy tukup
te'en eipy'a setpe ui'e hap ewy. 15 Ahiag
mẽpyt'in ko'i aikotã ta'atu'ywot ewy tukup
te'en. Aima'at kuap to'ywot ewy. I'atuwẽ
pyi — Uruto waku nug haria kahato i'atu'e.
Ma'ato i'atuminug yt i'atuehay ewy hin i
tuwẽtem. Mi'i pote meremo yt watikuap
i sio aima'at sio yt hap ma'ato meiũran
watikuap. I'atu'a piheg hap e'at pe Tu-
pana timoherep wuat'i ehamo i'atuminug
sa'ag ko'i. Mi'i hap e'at pe i'atu'a piheg
hap put'ok'e i'atuminug sa'ag hap ok tã.
16 — Pauru ti yt iwe'eg i sese rakat i'atu'e.
Uruto po'og i'atu'e. Are pãi yt karãpe i
are'e — Uito po'og are. Ma'ato are'e teran
pote are'e kuap. Pyno ipoity'i ete aremo
wato kuap are'e teran irania'in ewy pote
ma'ato ahenoi hawyi yt uiwe'eg hin i hat
ewy areĩne'en. Ma'ato i'ewyte are'e hawyi
waure wo o eweikuptе'en ui'e hap ete yt
iwe'eg i rakat areĩne'en pote. 17 Karãpe
ahenoi uiminug wakuat ete yt uiwe'eg hin
i katupono Tupana yt tiky'esat i watuwe
mõ typot hap. 18 Ma'ato eipy'a set piaria
eimu'e haria te'e ru we mõ typot yn ta'a
tuehay wywo — Uruto po'og torania kawiat
Tupana mipo'oro ko'i i'atu'e. Yt pywo
hin i are — Uito po'og eikai. Yt uiwe'eg
hin i mio tã are. Ma'ato i'atu'e hap ewy
are'e yt iwe'eg i rakat ewy. 19 Uiwyria'in
Kurintiu piaria — Aito po'og aiwe'eg kahato
torania kai ewei'e eiwo'ope. Mio tã ewei'e
kat pote eweiky'esat eima'at reran haria
yt i'atuwe'eg i rakaria. Yt eiwe'eg hin i
mi'i tã ewetunug mote. 20 — Eipotpap to
uruemiit no yt kat sa'up ete i i'atu'e ehepe
haty wo. Mi'i hawyi — Urutunug ei'e hap
ewy mehĩ'in mimi'in ewei'e eima'at haria
pe. Yt eiwe'eg hin i katupono ehekat ko'i
yne ta'atusat. Ihaky'e'i rakaria wo eweikup
te'en eimu'e hap sa'up mo ewetum yne
hawyi. — Uruto po'og eikai i'atu'e hawyi
— Pywo ewei'e ehowa petek turan eimohit
hamo. Mi'i ta'atunug yne ehete pytkai eipe
— Uru'apykok haria akag ewei'e. Urumu'e
haria sese eipe ewei'e i'atuepe yt eiwe'eg
hin i. 21 Uito yt mi'i tã hin i areĩne'en eipy'a
setpe turan. Eimõ typot hat areĩne'en.
Woroho'omõ'ẽ aikotã eiwy sese ewy. Mi'i
pytkai uimohit uhehay ete. Yt karãpe i
atunug kuap i'atuminug ehetiat ewy. Uh-
esaika hap yt put'ok'e i mi'i sa'ag nug
hamo. Yt te'e ro ken'ẽ hin i te'e ru we
mõtypot hamo. Pyno ahã'ãg i'ewyte uhe-
waku hap moherep hamo. 22 — Uruto po'og
i'atu'e. Uruikuap Iuteuria pusu i'atuehay
pot'i i'atu'e. Uito po'og atikuap kat pote
uipusu sese pote. — Ase'i Isareu emiari
ru'in sese uruto i'atu'e. Uito i'ewyte Is-
areu ywania te wy are. Urue'a se'i sa'a
wy'iwuat eimiariru sese ko'i uruto i'atu'e.
I'ewyte uito Aparãu saipepiat sese wy are.
23 — Uruto Aika'iwat Iesui eropat haria sese
i'atu'e. Ma'ato uito po'og i'atukai are. Mio
tã pote yt iwe'eg i rakat mi'iria wemowato
haria ewywuat areĩne'en. Yt uiwe'eg hin
i ma'ato pywo pe are'e po'og Aika'iwat
emiit areĩne'en i'atukai. Uito po'og i'atukai
uipotpap. Yt uwe i uhete put'ok'e Aika'iwat
potpap nug hap ete. Yt uiwe'eg hin i mio
tã are ma'ato pywo pe are'e. Morekuaria
uipyhyp po'og mi'iria kai uhehay Iesui etiat
pyhyp teran haype. Yt atikuap karania wo
ui'ahyk ahyk itote yt ta'atuky'esat uhehay
Iesui etiat pote. Ui'atoiat uiku'uro turan
karania wo. 24 Sa'awy'i areto Tupana ehay
moherep hap upi turan uito ui'ahyk ahyk
kahato Iuteuria yt mohey i haria 5 wo
ui'ahyk ahyk. Pywo ti rat 39 wo ui'ape ete
wo'o'ahyk hap 9 haity sa'ag kahato rakano
uiku'uro hap kape. Mi'i hap ewy 5 tawa pe
Iuteuria tunug uhete. 25 Haty kahato uhete
ui'ahyk ahyk hap wia'yp mo. Mye'ym mo
Huma nu'in tunug uhete hawyi ui'atoiat.
Wẽtup e'at pe uimak mak nu ko'i wo ui'auka

hamo. Uhewyry y'y wato totiat yara wato
puat turan mye'ym wo yara wato uito hap
ywytu uato ti'apymin nu ete pik'e yne. Mi'i
hawyi y'y wato pe areĩne'en wẽtup ewãtym
i'ewyte wẽtup e'at y'y wato ihy pya kahato
rakat pe. 26 Uhero kahato uhewyry ka-
hato Tupana ehay moherep hamuat pote.
Aho'opot kahato mu'ap upi y'y upi ihy
esaika kahato pote. Sero'ok'e haria ui'auka
teran yne uhewyry hap upi Aika'iwat ehay
moherep hamuat turan. I'ewyte ui'auka
teran Iuteuria. I'ewyte irania'in ywania
ui'auka teran. Tawa wato piaria uikat
ui'auka hamo. Niatpo kahato uhewyry
hap atipuẽti. Areken'ẽ kahato areto ga'apy
koro kapiat turan sio uiku'uro sio yt. Y'y
wato uipohara'i kahato areto sakpo turan.
Mu'ap upi te'e ro'e uhepe — Uruto Iesui
mohey haria i'atu'e ma'ato yt pywo pe i
uima'at reran ui'auka hamo ne'i. 27 Uhero
kahato uhewyry kahato pote uhaty'i ka-
hato. Karania ewãtym ne'i yt areket kuap
i kat pote areken'ẽ kahato sio uiket kai
ui'auka. I'ewyte uhesy'at kahato areĩne'en
yt kat i mi'u pote. Are'y'utui kahato ma'ato
yt kat i y'y areto yahig wato ekuekai turan.
Karania e'at yt kat i atu'u. Uhena'ak kahato
wywo uhewyry yt kat i uhe'og yt kat i uh-
esokpe ko'i uimosakup hamo. 28 Pywo ti rat
aho'opot kahato Iesui ehay sytpok hamuat
hap upi. Ui'akag'aia kahato uhewyry hap
upi. Arewanẽtup kahato irania'in imohey
haria irania'in tawa piaria kape sio ta'atu
mohey te sio yt hap kape sio tu'uka to'ope
sio yt sio i'atuehãite sio yt hap ko'i kape yn
arewanẽtup. Uhehat'at i'atuky'ewi. Yne
e'at yne i'atu'apykok hano areĩne'en uiwa
nẽtup hawe uipy'a pe. Atiky'esat i'atuehay
Iesui mohey hap ete yn uiwanẽtup hap.
29 Karãpe wẽtup ok Iesui mohey hat i'aparap
mi'i hawyi ahaty'u kahato uhete haty ka-
hato. Areto teran ipowyro hera'aipok Tu-
pana kapiat hamo. Karãpe wẽtup ok Iesui
mohey hat totoiat irania'in towyria'in imo-
hey haria wẽtup ok i'atupy'asetpiat ihay
sa'ag tuete pote mi'i hawyi areto teran
meremo wo'owese hap nug yt iwese rakat
i wywuat hamo. 30 Ta'i — Uruto po'og Pauru
kai i'atu'e eimu'e haria. Mi'iria yt ati'a
tuwesat teran i wen ma'ato ati'atuwesat.
Wuat'i ete po'og areĩne'en i'atukai ma'ato
uhehay yt iwe'eg i rakat ewy. Yt karãpe
i ahenoi teran uhewaku hap mi'iria ewy.
Po'og waku ahenoi miit'in me aikotã uhe-
waku hap yt put'ok'e hin i Aika'iwat Iesui
ewaku hap ete. Mi'i hap po'og waku ahenoi
miit'in me. Waku yt heso'ok takat ewy i
uhehay uito are. 31 — Tupana waku kahato
En. Wuat'i e'at pe etikuap aikotã aho'opot
Esa'yru ehay moherep hamuat. Etikuap yt
uheso i mesuwat uimiwan me hap. Esa'yru
Aika'iwat i'ewyte ikuap yt uheso i hap. 32 Yt
uheso i sa'a wy'i areĩne'en tawa Tamaku
pe turan. Toĩne'en itote morekuat Areta.
Mi'i ti ipo'oro tesurara'in ui'apiheg hamo.
Mi'i hawyi surara'in tipyhyp yne tawa wato
pyhyp hap yi pype ko'i uipyhyp hamo. Mi'i
hawyi tawa ewato iheg me toĩne'en. Yt
arẽtem kuap i. 33 Mi'i turan are'e — Ui'auka
aru are. Ma'ato uiwyria'in uhehakyera'at.
Era'apyk meiũwat yrysakag wato pe i'atu'e.
Mi'i hawyi ywaiti pyi uimo'apyk tawa wato
pyhyp hap ekuekai haity ete yi kape. Getap
hit ywaiti piat kaipyi oken'ypy hit kaipyi yi
kape. Mi'i hawyi morekuat Areta esurara'in
yt uipuẽti hin i. Yt uheso i rat. Tupana
tikuap yt uheso i hap. Mi'i hap kaipyi
eweikuap yt uito eimu'e haria ewy i hap
uito ti Pauru.

12

1 Uiwyria'in tawa Kurintiu piaria uiminug
wakuat ko'i yt atimoherep teran i ehepe
ma'ato irania'in mi'i tã yn ta'atunug. Mi'i
hawyi yt ahenoi uhepiat waku nug hap
pote yt uimõ typot hin i. Pyno ahenoi
uhepiat waku nug hap pote yt uiwe'eg hin
i. Eima'at haria eimu'e haria — Uruto po'og
wuat'i kai i'atu'e katu pono Tupana ehay
kahato uruepe urumu'etu i'atu'e. Ma'ato
uito po'og are. Yt uiwe'eg hin i mio tã
are'e ma'ato uheha wo ara'akasa kahato
Aika'iwat. 2 Sa'a wy'i 14 anu e'yianmete
uheha wo ara'akasa aikope Tupana toĩne'en
hap kape. Wẽtup e'at pe uhehay Tupana
wywo mesuwe. Mi'i turan put'ok'e kahato
Aika'iwat Pã'ãu uhete. Mi'i hawyi uhereto
atipy kape waikiru ekuekai. Yt atikuap i sio
uipiit wywo uhereto sio uipã'ãu yn ma'ato
uhero kosap atipy kape. Atikuap kahato
mesuwat ui'e hap pywo kahato kat pote
ara'akasa pote uheha wywo. 3 Pyno are'e
i ra'yn yt atikuap sio uipiit wywo areto
atipy kape sio yt. Mi'i hap Tupana yn
ikuap. 4 Sa'awy'i areto ywyhig ekuekai. Mi'i
hawyi waikiru sakpo Tupana Pã'ãu uhero

kosap Tupana eiam sese kape. Ikahu ka-
hato itote aikotã Tupana mikoi ga'apy ewy
itote. Atikuap sehay yt miit'in mikuap ok
tã i sehay ikahu kahato. — Pyno ahenoi
aru mesuwat sehay ikahu rakat miit'in yi
totiaria pe are Tupana pe ma'ato uiwesat
— I'atu pusu yt put'ok'e i ikahu hap mo-
herep hamo e uhepe. 5 Pyno ara'a kasa yt
uwe i te akasa hap kape. Mi'i hawyi uito
po'og atikuap torania kai wen ma'ato —
Uito po'og yt are'e i. Po'og waku are'e —
Uhewaku hap yt put'ok'e hin i Uika'iwat
ewaku hap ete. Yt karãpe i uhewaku
hap put'ok'e Uika'iwat ewaku hap ete pãi.
Ma'ato uhewaku hap uimõti re uiwanẽtup
hawe. 6 Yt naku i are'e — Uito Iesui mohey
po'og torania kawiat are. Pywo kahato
uito are'e kuap ma'ato yt kat hamo i are'e
mio tã are. Are'e mio tã pote yt uiwe'eg
hin i. Mi'i pote karãpe are'e teran tuereto
hawyi arewanẽtup hawyi yt naku i arewa
nẽtup. Yt uiwe'eg hin i are'e mio tã pote
uiwanẽtup hawe. Yt naku i kahato miit'in
uinug Tupana are uiwepe. Uhewaku hap
waku miit'in te'eruwanẽtup uhowawi uito
ta'atu'ewywuat re hap are uiwepe. Waku
uikuap aikotã uhewaku hap ok tã ma'ato yt
naku i uinug po'og. 7 Uhewaku hap kai ara'a
kasa Tupana ieĩne'en hap hawyi Tupana
to'e uhepe — Pyno era'akasa yne ra'yn mio
mehĩ e. Areĩne'en kahato erenug po'og
ewato hap kai tet pupi e uhepe. Areken'ẽ
ere'e aru — Uito po'og irania'in kai kat pote
ara'a kasa ra'yn atipy sese uito ere'e aru
e'e hap pupi e. Mi'i pote woromowatetup
woromohit irania'in py'asetpe. Atum aru
epe epoha ra'i hap aikotã e'ahu hap ewy
haty kahato mi'i e Tupana uhepe. Mi'i
hawyi Tupana e hap ewy put'ok'e uhete
ahiag kaipyi ui'ahu hap uiwemowato hap
monik hamuat. 8 Mi'i hawyi sat'e i'e hap
uhete haty are. — Tupana haty kahato are.
Etihep to uipiit pyi uimoso'opot hap are.
Ma'ato — Yt e Tupana uhepe. Mi'i hawyi
tokosap mot'i hawyi ahẽtup i ma'ato yt e te
wy hawyi tokosap mio tã ne hawyi ahẽtup i
ma'ato yt e te wy. 9 Mi'i hawyi to'e Tupana
uhepe — Yt karãpe i atihep epiit piat e'ahu
hap e. Yt karãpe i epiit hesaika i ra'yn
ma'ato mi'i pytkai waku ereĩne'en. Ma'ato
mi'i pytkai yt karãpe i woro'atoiat en. Yt
karãpe i yt woroky'e i ra'yn e. Karãpe ira-
nia'in te'era'akasa esaika hap kapiat hawyi
te'ero'e — Yt topiit kaipyi i Pauru hesaika
hap i'atu'e ma'ato Tupana imoesaika. Mi'i
pote epiit yt hesaika i hap kaipyi uimõtypot
sese hap topyhu'at e Tupana uhepe. 10 —
Pyno atiky'esat e'e hap Tupana are. Atiky'e
emiky'esat ewy. Waku kahato uipiit perup
hap sio emõtypot hap topyhu'at mi'i kaipyi.
Ta'i waku Tupana uhesaika hap yt tut i
uipiit kaipyi. Mi'i pote yt aremohey kuap
i uipiit esaika hap ete. Mi'i hawyi aru po'og
hesaika sa'awy'iwuat kai rakano areĩne'en
katupono Esa'yru emipo'oro Urupo rekuat
nuat yn uimoesaika tesaika sese hap wywo.
Po'og po'og uhesaika sa'awy'iwuat kai are
Tupana pe. Mi'i hawyi koitywy uipiit yt
uhesaika i hap uimowepit kahato kat pote
mi'i pytkai po'og uhesaika sa'a wy'iwuat
kai. Yt uipiit kaipyi i uhesaika hap
ma'ato Aika'iwat esaika hap kaipyi uhe-
saika. Karãpe put'ok'e miit'in miat uimo-
hit hap i'ewyte uhatek hap put'ok'e turan
po'og uimowepit hap atipuẽti. Karãpe yt
imohey i haria uhaty'i haty'i i'ewyte karãpe
yt kat i ikahu uhete Iesui mohey hano
areĩne'en mote i'ewyte mi'i hap e'at pe
uiwesaika kahato te yt uhesaika hin i pytkai
katupono uimoesaika kahato mi'i hap e'at
pe Aika'iwat Iesui tesaika hap wywo. Mi'i
pote uiwepit kahato. 11 Uiwy ria'in tawa
Kurintiu piaria yt uimõ typot hin i Tu-
pana miky'esat ewy kat pote sa'awy'i Tu-
pana ui'airo tehay wakuat moherep ehepiat
hamo. Iesui potpo'o roria 12 ok takaria
ewywuat sese areĩne'en. Mi'iria wakuat
sese ewywuat areĩne'en Iesui potpo'oro
wo. Uito wakuat mi'iria ewywuat are. Yt
uiwe'eg hin i are'e mio tã are ma'ato uimo-
hit pote mio tã are. 12 Sa'awy'i areĩne'en
eipy'asetpiat turan Tupana timoherep ka-
hato uipiit pyi tesaika hap. Toiky'esat
kahato eipe eweikuap uito imipo'oro sese
hap tehay sese moherep hamuat. Mi'i pote
tutunug kahato uipiit pyi yt miit'in mikuap
ko'i e. Ehehamo toimoherep kahato kat
ko'i kat ko'i sepap Tupana yn inug kuap
hap ko'i miit'in mowanẽtup kahato hamo
waku nug hap ko'i ete. Mi'i ko'i kapiat
ewei'akasa hawyi ewei'e — Pauru ti Tupana
mipo'oro ahowawiat aimu'e tehay wakuat
etiat hamo ewei'e eiwo'ope. Karãpe ewei'a
kasa yt uhesaika hap kape i hawyi ewei'e
uhepiat pe — Pywo ti rat Pauru Tupana
mipo'oro sese katupono toimoherep Pauru

piit pyi yt hesaika i pytkai ewei'e. [13] Uiwy
ria'in tawa Kurintiu piaria woro ho'o ky'e
kahato eipe aikotã ati'a tu ky'e irania'in
Iesui mohey haria aikope aikope gupte'en
haria hap ewy woro ho'o po wyro eipe. Yt
uwe i po'og eiwo'o'e wy'ewy. Ma'ato ira-
nia'in tum ehepe ta'a tumiium ko'i. Sa'a
wy'i ewetum kat ko'i kat ko'i ma'ato wãi'are
ne'i. Yt areĩne'en neran i ei'okpe tote.
Uhekat kaipyi arenuk hawyi eimõ py'ahak
hano areĩne'en. Pyno yt uiwepyi i waure
wo o eweikup te'en uhepiat eimõ py'ahak
hap kai. [14] Pyno areto i ra'yn ehowawi
ehepiok hamo. Sa'a wy'i areto typuo ra'yn
koran wuat areto hawyi mye'ym mo ra'yn
areto. Ma'ato put'ok'are eipy'a setpe tu-
ran yt atiky'esat i areĩne'en ei'okpe tote.
arenuk uhekat kaipyi aikotã sa'a wy'i are'e
hap ewy. Eweikuap kat pote pyno ahenoi.
Yt atiky'esat hin i ehekare'en ko'i. Ma'ato
woro ho'o ky'esat eipe aikotã uha'y ru'in
uhaki'yt'in hap ewy. Aikotã yt naku i
wahẽtup aha'y ru'in ahaki'yt'in me mi'i
kare'en ko'i. Mi'i hap ewy yt ahẽtup i
ehepe. Waku po'og ei'y wot'in i'ewyte tu-
tum kare'en ko'i hap ewy. [15] Woroho'oky'e
kahato eipe aikotã uha'y ru'in uhaki'yt'in
sese ewy woro ho'o ky'e. Aikotã ei'ywot
ewy areĩne'en pãi are. Ta'i uimi'at uiko
kaipyi uimie reko kaipyi woro ho'opoi hap
ewy atunug itote. Ta'i areĩne'en eipy'a
setpe eimu'e Iesui etiat haype yt kat sa'up
i ete woroho'omu'e katupono ei'ywot ewy
areĩne'en. Uipoi ro yt are'e hin i katupono
aikotã ai'y wot'in yt karãpe i — Eweium no
sa'up uhepe hawyi woro ho'opoi yt i'atu'e
i. Uito ti ety ewy pote ati'a tu moma yne
uhekat ehepe eipo wyro hamo woro ho'o
ky'e kahato haype. Ma'ato mi'i pytkai yt
uiky'e hin i eipe. Po'og po'og ne'i yi kape
uiky'e hap woro ky'e po'og po'og pytkai
are. Ma'ato mi'i pytkai po'og po'og atum
aru ehepe uimẽ pyt'in eipe pote. [16] Yt
areĩne'en neran hin i ei'okpe tote i'ewyte
yt areĩne'en neran i ehekare'en kaipyi ne'i.
Irania'in eipy'a set piaria te'e ro'e uhepiat
— Pauru yt sẽtup sẽtup e hat hin i i'atu'e.
Ma'ato eiwe'eg wo o katu pono eima'at
kuap kahato. Towese hap wywo wyti einug
teropat haria wo hawyi ehekat yne totat
towano i'atu'e ehepe uhewanĩkaptia. [17] Mio
tã i'atu'e i'atueso kahato ne'i uhepiat pe.
Karania wo uhemiit atipo'oro ehowawi yt
wẽtup mo i eima'at ehekare'en ky'ewi are.
Mio tã e haria pe yt karãpe i atipo'oro
wẽtup ok uhemiit eheka re'en ẽtup hamo.
[18] Sa'a wy'i atipo'oro mehĩ Titu ehowawi
wẽtup ok imohey hat wywo. Mi'i hawyi
tuwat ra'yn eiky'e haype. Yt karãpe i mehĩ
Titu ehekat toiky'esat. Katupono mehĩ Titu
hawyi uito urutukupte'en wẽtup miit ewy
yn urutu kup te'en wẽtup wanẽtup hap yn
uruto. Uito woro ho'o ky'e i'ewyte mehĩ
Titu eiky'e aikotã woroho'oky'e hap ewy te
eiky'e. Uhaipepiat sese mi'i. Uheko ewy
te i'ewyte mi'i yt karãpe i eima'at. [19] Yt
karãpe i eipy'a setpe urutu kup te'en turan
paa'u ru to'e — Wati'a tu ma'at mi'iria yt
uruto'e i. Yt urueso i rat i'ewyte Tupana
tikuap yt urueso i hap. I'ewyte Aika'iwat
Iesui tikuap yt urueso i hap. Katupono yne
uruminug ko'i eimoesaika imohey hap etiat
hamo. Mi'i pote yt urueso i. [20] Pyno areto i
ra'yn wyti ehowawi aikotã itotiat hap kuap
hamo. Areken'ẽ kahato put'ok'ui'e turan
eiwu'uka hap pupi. Yt woroho'opuẽti teran
i yt eiwo'o wese i turan ne'i. Ma'ato woro
ho'opuẽti eiwo'oehay ewãi ewãi turan ne'i
pote areken'ẽ kahato areĩne'en ei'a piheg
hano ne'i tet pupi. Yt naku i woroho'opuẽti
eiwo'oe ha'y wywi ehekat ko'i etiat turan
ne'i. I'ewyte eiwo'ope eimo py'ahak turan
ne'i yt naku i woro ho'o puẽti yt eiwo'o
wesat i eiwo'ope turan ne'i. I'ewyte yt
naku i eiwo'oewa pe eiwo'o wese ma'ato
eiwo'o'okpe wo ehehay sa'ag hap ete turan
ne'i woroho'opuẽti hap. Yt naku i woroho'o
puẽti eiwo'o weu ka'i turan ne'i. I'ewyte
eiwo'o hoiro hoiro turan ne'i. Areken'ẽ
wu'uka hap etiat — Uito po'og eikai ei'e tu-
ran ne'i. [21] Uiwyria'in areken'ẽ te wyti uiwa
nẽtup hawe aikotã aru eweikupte'en areto
turan hap pupi. Yt woro ho'o puẽti teran
i ehewaire waire turan ne'i. Mi'i tã ewe-
tunug put'ok'are turan ne'i pote aremõti
sese Tupana ehamo. — Tupana yt areto
teran i. Yt ati'atupuẽti teran i tawa Kurin-
tiu piaria Esa'yru mohey haria i'atue waire
waire turan ne'i katu pono uimõti te hap
sese topy hu'at. Mi'i hawyi arewak uiwy
sese iku'uro hap ewy. Tupana atiky'esat
ta'atu'atoiat yne to'opiit ky'esat hap ko'i yt
naku i hap ko'i. Tupana yt atiky'esat i areto
emohey haria Kurintiu piaria kape uimohit
hap yn itote turan uimõti te hap yn pote are
Tupana pe.

Uito ti Pauru are.

13

[1] Uiwy ria'in tawa Kurintiu piaria areto
i ra'yn ehowawi ehepiok hamo. Sa'a wy'i
areto typuo ra'yn koran wuat areto hawyi
mye'ym mo ra'yn areto. Sa'a wy'i Tupana
to'e miwan me — Yt naku i eiwe mohit
wẽtup ok okpe wo. Mi'i ti minug yt naku
i ewei'e eiwo'ope yt eweikuap i te sio tu-
tunug pywo sio yt hap yt eiweikuap i te
pytkai e. Yt eweimohey tei'o meremo
wẽtup ok yn ta'akasa wẽtup ok minug sa'ag
kapiat hat e. Ma'ato mye'ym ok te'e ra'a
kasa wẽtup ok minug sa'ag kapiat hawyi
waku eweikaykay sa'a wy'i wẽtup ok. Mi'i
hawyi waku wẽtup ok eweikaykay. Mi'i
hawyi wẽtup i ra'yn eweikaykay mi'iria
henoi hamo. Mi'i hawyi ta'a tu henoi te'e
ra'a kasa hap i'ewyte ta'a tukuap kahato
pywo hap to'o'e wy'ewy ta'a tu henoi pote
waku eweimohey. Ma'ato yt to'o'e wy'ewy
i ta'a tu henoi pote yt naku i eweimohey
e. Ma'ato yt eweipuẽti mye'ym ok pote
waku eweimohey typy ok to'oehay ewy
ta'a tu henoi pote e Tupana miwan me
sa'a wy'ite. [2] Sa'a wy'i akasa haria henoi
uhepe iminug sa'ag ko'i areĩne'en eipy'a
setpe turan. Mi'i hawyi ara'aipok hawyi
ta'a tu henoi i ra'yn uhepe. Mi'i hawyi ta'a
tu henoi uhepe typuo ra'yn. Meiũran aru
ara'aipok i ra'yn ehowawi mi'i hawyi ta'a
tu henoi uhepe mye'ym mo ra'yn iminug
sa'ag ta'a tu henoi to'o'ewy'ewy mi'i hawyi
atimohey ra'yn. Mi'i hawyi woro ho'o'a
piheg na'yn. Sa'awy'i eiwe'eg wo o are. Mi'i
hawyi ara'aipok hawyi are'e i — Ewei'atoiat
ro eiminug sa'ag ko'i koitywy. Woro
ho'o'a piheg aru yt eweitoiat i pote are
ehepe. Koitywy mye'ym mo ra'yn woro
ho'oewãi. Yt areĩne'en i eipy'a setpe wen
ma'ato eiwe'eg wo o woroho'o'apiheg aru.
Yt uipohep hin i ei'a piheg hap ete haty
ewei'e pytkai. [3] Toĩne'en eipy'a setpe — Yt
uruikuap i Pauru sio Aipo typot mipo'oro
sio yt watikuap i sio Iesui wẽ pyi sio yt.
Eiwe'eg wo o katu pono Aipo typot wẽ wo
kahato areĩne'en hesaika kahato. Aika'iwat
ei'a piheg kuap. Ta'i ei'a piheg haty wo
uhehay kaipyi are'e hawyi. [4] Ta'a tu'auka
Aika'iwat turan yt kat i to'e paa'e ne'i. Yt
toimo herep hin i tesaika hap. Yt toi'a tu
poepyk hin i. Yt kat i hesaika hap iku'uro
turan ma'ato Tupana timoieĩne'en i tesaika
wo. Koitywy Tupana esaika hap yne eiam
topy hu'at. Sa'a wy'i urutu kup te'en eipy'a
setpe turan aikotã Aika'iwat iku'uro turan
yt hesaika hin i turanuat ewy watopyhu'at.
Ma'ato meiũran uruta'aipok ewawi hesaika
rakaria ewy urutukupte'en ma'ato Tupana
esaika hap urupiit pe. Eiwe'eg wo o Tupana
ei'apiheg kuap kahato. [5] Waku ewei'e eipy'a
pe sio — Uito Tupana Sa'yru mohey hat
sese sio yt waku ewei'e. Waku watikuap
kahato aipy'a pe sio Tupana sa'y ru'in sese
uito sio i'ewyte sio Tupana saki'yt'in sese
uito sio yt hap. Ma'ato yt eweikuap i
te pote eiwe'eg wo o. Yt naku i wato
py hu'at piku piku ko'i ewy ne'i yt i'ywot
wekuap takaria i ewywuaria wo ne'i. —
Uruikuap kahato Tupana Uru'ywot sese
hap. Uruikuap Iesui mohey haria sese
uruto hap. [6] Atiky'esat kahato eweikuap
uruto Tupana Sa'yru mipo'oro ko'i sese
hap. — Yt heso rakaria i waku ewei'e
kuap uruetiat. [7] Tupana are — Etihep to
tawa Kurintiu piaria i'atueko sa'ag myi i'atu
minug sa'ag po pyi are. Yt urutuwat teran
i i'atue wawi epiat i'atu'a piheg hap nug
uruepiat hamo are. Yt uruimoherep teran
i esaika hap i'atu'a piheg hamo ne'i. Ira-
nia'in itote yt urumohey i emipo'oro uruto
hap. Etunug mi'iria ta'a tu mohey uruto
emipo'oro sese i'atu'e hamo. Yt naku i
urui'a tu'a piheg mi'iria esaika wo are Tu-
pana pe mesuwe. [8] Uruto Tupana mi'airo
sese tehay pywo piat moherep ehepiat
hamo. Yt uheso i rat. Pywo rat uru'e hap.
Ma'ato — Yt pywo rakat i rat ewei'e pote yt
eweimohit kuap i urumienoi kat pote Tu-
pana mipo'oro ko'i sese uruto. Po'og waku
ewei'e — Pywo kahato ei'e hap waku ewei'e.
Pywo ewei'e hawyi po'og esaika hap topy
hu'at katu pono pywo e haria sok wo watu
kup te'en. [9] Uruiky'esat kahato eweikup
te'en waku rakaria Tupana ewywuaria wo
hap. Urumowepit kahato karãpe eweikup
te'en hesaika kahato rakaria wo imohey
hap ete. Mi'i hawyi po'og urunãpin haria
ewy. Mi'i hap e'at pe urumowepit kahato.
[10] Atiky'esat kahato ehehãite imohey hap
ete put'ok'ui'e turan. Hãpyk Tupana eko
ewy hap atiky'esat. Mi'i pote woro ho'o
nãpin miwan me yt areĩne'en i te eipy'a
setpiat turan. Po'og waku uiwanẽtup hawe
woroho'onãpin miwan me aiwo'o'ewa piat
hap kai. Kat pote ati'airo kuap ui'e hap. Mi'i
hawyi yt kat i uhehay uimiwan me eimohit

hap. Yt karãpe i woroho'omohit teran eipe.
Woroho'omotag yn neran Aika'iwat mohey
hap ete. Katu pono sa'a wy'i Tupana tum
uhepe tesaika hap tomohey haria nãpin
uhepiat hamo i'atu moe saika imoheg hap
etiat hamo. 11 Uiwy ria'in uheka tu wyria
kuekatu atipo'oro ehowawi. Toran na'yn
uimiwan mesuwe. Waku pe eweikupte'en.
Yt kat i i'aparap ehepiat hap eheĩne'en hap
ete hap wywo eweikupte'en. Wẽtup ok miit
ewywuat eweikup te'en imohey hap ete.
Eiwo'o mo wepit ro eiwo'o po wyro hap ete
wo'owese hap ete. Mi'i ewy ewetunug pote
eiwepit kahato katu pono Tupana wuat'i
ky'e hat toĩne'en eipy'a setpe eimo wepit
sese hamo. 12 — Pyno eiwehyt'ok to mehĩ'in
mana'in ewei'e o imohey haria pe ewepit
hap wywo. Aikotã Aika'iwat ewy yne mesu
wa ro tiaria Aika'iwat mohey haria ipo'oro
kuekatu ehowawi. 13-14 — Uruka'iwat sese
Iesui eti'a tu ky'e kahato tawa Kurintiu pi-
aria emohey haria. Yt i'atue waku hap
kaipyi ereĩne'en egyi'at i'atuepiat rakano
ma'ato i'atuky'e haype. Tupana are waure
wo ereĩne'en i'atu minug sa'ag kai. Eti'a
tu ky'e mi'iria yt kat upi i. Tupana Pã'ãu
are ewy'inug tawa Kurintiu piaria Esa'yru
mohey haria wywo. Etunug mi'iria aikotã
wẽtup ok miit ewy yn ahẽtup Tupana.
Waku are. Mio tã ewy yn ahẽtup Tupana pe
ehepiat uiwy ria'in Iesui mohey haria tawa
Kurintiu piaria etiat.

Toran na'yn ui'e hap miwan miat. Uito ti
Tupana mipo'oro sese Pauru.

TAWA KARATA PIARIA NÃPIN HAP PAURU MIENOI

1 Uito ti meiũ Pauru Tupana Mipo'oro
wuat'i miit'in mu'e hamuat ti uito are.
Aipo typot Iesui mipo'oro sese uito are.
I'ewyte Ai'ywot Tupana mihymut gu'uro
pywiat Iesui mipo'oro uito are. Yt karãpe
i miit'in mesu wa ro tiaria ui'airo Tupana
mipo'oro Aipo rekuat nuat ehay moherep
hamo. Yt miit'in mi'airo hin i uito. I'ewyte
yt Iesui potpo'o roria mi'airo hin i uito
ma'ato Tupana mipo'oro uito are. 2 Mi'i
tupono mesup atipo'oro uimiwan uhey-
wyt'in Iesui mohey haria tawa Karata piaria
kape. Ma'ato yt uito yn i ma'ato tora-
nia meiũpiaria Iesui mohey haria ipo'oro
mesuwat ta'a tue kue katu ehowawi uruwy
ria'in are. 3 Koitywy mio tã are'e Tupana pe
ehepiat — Ui'ywot pyno koitywy eti'atupo
wyro ro tawa Karata piaria Esa'yru mohey
haria are. Atiky'esat kahato mi'iria egyi'at
hap ok tã sese kuap haria hap atiky'esat
are. Atiky'esat etimoherep i'atuepe aikotã
iwato hap i'atuky'e hap epiat hap atiky'esat
etimo herep itotiaria pe ahẽtup. Tupana
are eti'a tunug itotiaria yt wanẽtup ko'i
ko'i haria wo i are ma'ato wo'o wese ka-
hato rakaria wo eti'a tunug mi'iria are.
Mi'i tã are yn ahẽtup mesuwe Ai'ywot Tu-
pana pe i'ewyte Aipo typot Iesui pe ehep-
iat uiwy ria'in. 4 Iesui tiky'esat kahato ti
miit'in ehakyera'at hap. Toiky'esat kahato
i'atu minug sa'ag kaipywiat te'e ra'aipok
hap. Mi'i hamo tuweium aria'yp posak
ete To'ywot miky'esat ewy. Mi'i hamo
Tupana tum Tosa'yru ai'apiheg hap u hamo
aiminug sa'ag ko'i hep hamo. 5 Mi'i tupono
mesup — Waku kahato En Tupana wato'e
at ka'ap mesup te mũki'ite wuat'i e'at pe.
Woro mõ typot kahato En Tupana waku
wato'e mesup are.

6 Ta'i arewa nẽtup kahato eiminug sa'ag
ko'i kape. Kat hamo ten ewei'atoiat wakuap
sehay Aika'iwat Iesui kaipywiat hegyi'at
kahato hap. Pywo apo eipohep ta'yn Aipo
typot aiky'e hat mohey hap ete wẽtup se-
hay sa'ag ky'ewi — To'iro watu we ha kye
ra'at aiminug waku hap sa'up upi ewei'e
apo. Ta'i mi'i e hap yt naku i wato'e
katupono Iesui upi yn ahehakyera'at kuap
are. Ma'ato eipe wẽtup sehay upi ra'yn
eweiwat yt sehay wakuat Iesui mienoi upi
hin i sehay upi eweiwat are. Yt naku i
pãi are. 7 — Ta'i po'og ipakup sehay aimi
mohey kahu ewei'e. Hẽ ewei'e ne'i ti mesup
eiwo'ope ma'ato yt hin i. Iesui mimo
herep yn ni sehay pakup sese toĩne'en
are. Wẽtup yn ni toĩne'en sehay pakup
sehay pywuat are mekewat sa'a wy'iwuat
pywiat sese uimienoi ehowawiat hap yn
sehay pakup Tupana wẽ pywiat. Mi'i yn
sehay pywuat sese ahehakyera'at kuap hap
sehay are. Ipakup sehay i'atu'e irania'in
ehepe ma'ato heso rakaria sok mi'iria are.
Ta'i Iesui ehay pero'ok teran wẽtup sehay
nem nakat kape teran ne'i mi'iria are. Yt
Aipotypot Iesui ete hin i i'atumienoi ma'ato
i'atueko ko'i nug hap ete yn i'atuehay. 8 Ha'a
wyte Iesui etiat yn mekewat pywuat sese
sehay etiat yn uruhenoi ehepe. Ahenoi
ehepe mi'i ti sehay pakup wakuap sese
rakat are. Yt naku i watoiat Iesui etiat
aimu'e hap wẽtup sehay kapiat hamo are.
Uito i'ewyte ma'ato mesup ahenoi wẽtup
sehay yt sa'a wy'iwuat uimienoi yt ewy
i pote waku Tupana uipo'oro aria kape
ne'i are. I'ewyte sio Wẽtup Ok put'ok'e
atipy kaipyi — Uito Tupana mipo'oro e
hat pytkai wẽtup sehay toimo herep yt
Iesui mienoi yt sa'a wy'iwuat urumienoi
ewywuat i pote — Tupana epo'oro aria
kape waku ewei'e mekewat atipy piat uito
e haria pe are. Katu pono meiũran ti
aru mesuwat yi tote tõ'ẽ atipy kaipywiat
Tupana ehay moherep haria ewywuat ko'i
ma'ato yt Iesui e hap yt ewywuat i moherep
haria. Mi'i haria pe waku wato'e — Tupana
yt miky'esat ewy i eimi'enoi waku ewe'eg
wo katupono Tupana mi'apihag wo aru ere-
ine'en yt Iesui e hap ewywuat etimoherep
pote waku wato'e mi'iria pe. Yt naku i
Tupana eipo'oro aria kape waku wato'e
wẽtup sehay wywuat õ'ẽ haria pe yt Iesui
e hap ewywuat i haria pe. Pyno wyti waku
Iesui ehay etiat aiwo'o mu'e hap yn po'og
waku uiwyria'in i'atueso atueso hap ko'i kai
are. 9 Pyno are'e i mi'i hap ehepe uwe uwe
wẽtup sehay ne'i imoherep yt Iesui mienoi
wakuat ewywuat i waku mi'i hat Tupana
tipo'oro aria wato kape sese wato'e. Waku
mi'i miit topyhu'at Tupana mikuasa wuat'i
e'at pianuat are. 10 Ta'i yt ta'a tu ky'esat i
ahehay Iesui etiat pytkai waku mi'i etiat
yn wahenoi po'og are. Waku ti Tupana

mowepit hap yn watunug are. Mi'i hap
yn uito po'og atiky'esat are. Yt miit'in
mowepit hap i ti atunug neran. Waku ti
Tupana kaipywiat — En waku e hap po'og
waku miit'in kaipywiat — Waku en e hap kai
are. Ma'ato uito atunug miit'in wo mowepit
hap yn mote ti rẽ irania'in yt karãmuo i
uhaty'i haty'i. Pyno irania'in uhaty'i haty'i
pytkai uito ti Aipo typot sese mowepit
reran kahato hat uito are. Yt atimo wepit
teran i miit'in Tupana e hap wywo. Po'og
waku atimo wepit Tupana are. Ma'ato
miit'in miky'esat ewywuat ne'i ahenoi pote
Aika'iwat miky'esat ewy yt ahenoi kuap i
are. — Urumu'e ro urumi ky'esat ewy e
haria mowepit haria wo watukupte'en pote
yt Iesui eropat haria wo hin i watukupte'en
katu pono yt wahenoi kuap i imiky'esat
wy. 11 Pyno ti atimoheg neran uhehay eiwa
nẽtup hawe uiwy ria'in. Pywo ti mekewat
sehay wakuat sese uimienoi sa'a wy'iwuat
ehowawiat mi'i sehay yt miit'in wanẽtup
hap kaipywiat i uimimoherep ehepiat are.
12 Ta'i yt miit'in miium uhepiat i ti yt miit'in
mienoi uhepiat i i'ewyte yt miit'in mimo
herep uhepiat i ma'ato mekewat Aipotypot
Iesui mimo herep uhepiat ahenoi are. Yt
atikuap hin turan i Iesui tomoherep tehay
wakuap sese uhepe towẽ pyi sese uimu'e
are. 13 Ta'i eweikuap aikotã sa'a wy'i yt
atikuap hin i Iesui etiat. Eweikuap kahato
uito aikotã wẽtup seko upiat myhu'at hat
kahato areĩne'en sa'a wy'i mesu wa rote.
Mi'i Iuteu ywania eko wo uhowapy ra'yn
nyti mi'i turan. Sa'awy'i te Iuteuria kaipyi
atikuap Tupana ehay. Ta'i sa'a wy'i uito
Tupana emiit'in sese Iesui mohey haria
moma teran hano areĩne'en. Ta'i eweikuap
aikotã sa'awy'i Iesui potmu'eria saty'i saty'i
hat areĩne'en sa'ag po'og torania'in kai hap
eweikuap ta'yn. Yt nakuat i kahato uito.
Sa'awy'i Iesui mohey haria atu'uka hat uito
areĩne'en are. Ati'atu'uka sa'ag mi'iria uito
are. 14 Sa'a wy'i uiwe motag hamo te po'og
irania'in ui'ywania kai Iuteuria eko hit ko'i
yne yne ati'a tu ky'esat i'ewyte ati'a tunug
yne uito. Uiwemotag tuwyria apy'i aremoe
hapap urue'a se'i'in eko ete yne e'at pe.
Haty wo ati'a tunug yne yne urueko ko'i
po'og po'og torania kai. 15 Ma'ato wẽtup e'at
pe Tupana tomi ky'esat ewy ui'airo temiit
no hawyi uiky'e kahato tuwe kaipyi tuwe
wawi. Yt kat i atunug wakuat pytkai i
ui'airo ma'ato uiky'e haype. Uiky'e tewa
nĩkap muat uheĩne'en pytkai ui'airo topot
po'oro wo. Mi'i hawyi to'e uhepe — Ta'i
Pauru worokuap en ha'awyte ety ymyẽ piat
re ereĩne'en turan worokuap. Mi'i turan
woro'airo uimi po'oro wo e Tupana uhepe.
Uiky'e yt kan hamo i uikaykay tuwe wawi
tuwepyi hap ewy are. Mi'i hap eweikuap.
16 Mi'i hawyi sake wẽtup e'at pe Tupana
tuwemoherep Tosa'yru sese Iesui uhowawi
uipy'a pe. Atikuap Ha'yru hawyi to'e
uhepe — Pauru woro'airo en uhehay enoi
miit'in yt Iuteu ywania piat hamo i e uhepe.
Mi'i hawyi yt uwe pe i — Uimu'e ro are.
Katu pono sa'a wy'i Tupana yn uimu'e hat
toĩne'en. Yt wẽtup ok miit pe i are — Waku
apo areĩne'en ehay sytpok hamo yt are hin
i. Yt uwe pe i mio tã are. 17 I'ewyte Iesui
e'yiannote wuaria motpo'oria yt uimu'e
hin i katu pono yt areto i tawa Ieru sarẽi
kape. Ma'ato Iesui tuwemoherep uhowawi
hawyi mekewat e'at pe ti areto pya kahato
uiweran hap kape mekewat yi wato yahig
Arapia e hap kape areto. Ikaipyi ti ara'aipok
tawa Tamaku kape i ra'yn. 18 Mi'i tote
ti areĩne'en mot'i mye'ym i'aman motpe
areĩne'en tawa Tamaku piaria py'a setpe.
Mi'i hawyi areto tawa wato Ierusarẽi kape
Iesui potmu'e Peteru kapiat ui'akasa hamo.
Itote areĩne'en 15 e'at iwywo ikuap hamo.
19 Mi'i tote ti Aika'iwat Iesui ywyt sese
wẽtup ok ara'akasa Tiaku e hap het rakat.
Ma'ato mi'i hawyi yt uwe i ati'a tukuap
itote Iesui potpo'o roria torania. Peteru
hawyi Tiaku atikuap hawyi mi'iria yatype
are'i ne'en 15 e'at hawyi areto e tawa Ieru
sarẽi pyi. 20 Uiwyia'in mi'iria ti yt uimu'e
haria i are. Yt uheso hin i ma'ato ahenoi
ehepe Tupana ehamo are'e — Tupana yn
ui'airo topotpo'oro wo. Yt Iesui potmu'eria
mi'airo i uito are. Yt uikuap hin i mi'iria
sa'a wy'i. 21 Areĩne'en tawa Ieru sarẽi piat
hawyi areto yi Siria kape hawyi yi Sirisia
kape. 22 Mi'i turan mekewat e'at pe yi Iuteu
piaria tama Ieru sarẽi piaria Iesui mohey
haria yt uikuap hin i katu pono yt karãpe i
uhewyry i'atue wawi. Mi'i pote uhowa ete
yt uikuap hin i. 23 Ma'ato itotiaria uikuap
uhehay ete yn. Mi'i hawyi te'e ro'e to'ope
itote — Ta'i koitywy ti sa'a wy'iwuat ai'a
tu sa ty'i saty'i hat ra'yn meiũ Aika'iwat
Iesui powyro hamo ra'yn topy hu'at i'atu'e
to'ope uhepiat pe. Pyno ti koitywy yt

aimoma teran hin i ra'yn katu pono topot
mu'e kahato ra'yn Iesui mohey hap ete
i'atu'e to'ope uhepiat pe. 24 Mi'i hawyi ti
mi'iria te'eruwehum kahato ra'yn Tupana
ete — Waku kahato ti En Tupana i'atu'e
itote uhepiat pe Tupana pe Iesui mohey
haria yi Iuteu piaria mekewat tawa Ieru
sarẽi piaria te'ero'e.

2

1 Mi'i hawyi yi Siria yi Sirisia pe areĩne'en
mot'i kahato. 14 i'aman mot hap ewy 14
anu hap ewy areĩne'en itote hawyi areto
i tawa wato Ieru sarẽi kape. Uiwy Panãpe
wywo areto i'ewyte atioto uiwy uhyt Titu
uiwywo. 2 Areto turan Tupana to'e uhepe —
Pauru atiky'esat ereto tawa Ierusarẽi kape
mesup e uhepe pote areto i e hap ewy.
Put'ok'are ra'yn itote hawyi areto ra'yn
Iesui potmu'eria yianmiaria kape hawyi
mi'iria pe ahenoi henoi kat e hap kat e hap
ahenoi yne sehay wakuat Iesui etiat Tupana
ehay kat e kat e hap ko'i ahenoi mesuwat
yi tote irania'in me yt uru'ywania i pe ui'e
hap atimo herep yne yne uhehay wakuat
are'e itote. Iesui mohey haria akagnia
puo yn ma'ato mig'i wo pyi ahenoi katu
pono ta'atukuap teran sio pywo uhehay sio
wẽtup sehay ahenoi irania'in me sio Iesui
etiat. I'atuehay ewywuat ahenoi hap sio
yt ta'a tukuap teran itote tawa Ieru sarẽi
piaria. Katu pono uikuap hamo yn ahenoi
wakuat sio yt hap moherep hamo. Aikotã
ahenoi sehay wakuat yt Iuteuria i piat hap
ewywuat e hap ahenoi itote i'atuepe. Ta'a
tu ky'esat kahato uimienoi pywo kahato
i'atu mienoi Iesui etiat hap ta'a tu ky'esat.
Ahenoi yne hawyi — Waku kahato ehenoi
miit'in me Pauru i'atu'e aikotã miit ihyha
rakat teput kuap kahato rakat ewywuat
en i'atu'e uhepe. Uiwy ria'in are mi'i hap
ewy atiky'esat Aipo typot Iesui to'e uhepe
aru — Waku rakat ewy ereput Pauru e hap
atiky'esat kahato. Yt naku i to'e uhepe — Yt
kan hamo i emienoi miit'in me Pauru to'e
hap yt atiky'esat hin i are. 3 Mekewat e'at
pe ahenoi ui'e hap irania'in miat hap e'at pe
uiwy mehĩ Titu toĩne'en uiwywo itote Iesui
potmu'eria 12 ok takaria py'asetpe. Wẽtup
ywania Titu toĩne'en mekewat Kereku ywa-
nia yt Iuteu ywania i ma'ato. Mi'i ete yt kat
i'atu'e hin i Iuteuria Iesui mohey haria akag
ko'i — Yt naku i en e'ahit sokpe toĩne'en
ne. Yt uru'y wania ewy i e hap yt i'atu'e
i. Yt naku i eko yt i'atu'e i. Waku uruto
ewy etunug no i'ewyte yt i'atu'e i aiwy Titu
pe. Waku kahato atipuẽti itote. 4 Ma'ato
mi'i hawyi ahenoi kahu turan put'ok'i'atu'e
itote wẽtup miit'in ko'i Iesui mohey ran
haria heso heso rakaria henoi haria. Mi'i
hawyi urupy'a setpe tukup te'en mi'iria yt
naku i e hap kat hanuaria ne'i. Yt uruikuap
i i'õ'ẽ hap miit'in sem itote pote. Mi'i hawyi
te'eraha'at kahato Titu kape urupy'asetpiat
kape yt Iuteu ywania i hap kape. Mi'i
hawyi — Wãi'i'a tu'e ta'a tu wa nẽtup hawe
yt i'atueko ewywuat i urutunug itote pote.
Mi'i hawyi ta'atuehay wo ta'atuky'esat ka-
hato urutunug ta'atueko nug hap ewywuat
katu pono ta'a tu ky'esat ta'a tuehay upiat
urutu kup te'en hap wẽtup sehay sa'ag upi
— Uruto po'og waku Tupana wanẽtup hawe
irania'in ywania Iesui mohey haria kai katu
pono Iuteu eko ewywuat urueko e hap upi
hap ky'ewi. 5 Ma'ato ti mi'iria eko wãi'e
hap upi yt urutuwat teran hin i pãi — Yt
urueko ko'i nug hap kaipyi hin i aimoe
waku hap uruto'e itote mekewat miit'in
ko'i pe. Iesui mohey hap kaipyi yn aimoe
waku hap tut e Tupana ahepe. Pywuat
wakuat sehay Iesui kaipywiat upi yn uru-
tuwat teran uruto'e i'atuepe. Katu pono
uruiky'esat kahato Aika'iwat Iesui minug
upi ahehakyera'at hap yt kat sa'up i rakat
uruto'e itote. Tupana miium yn ni aimoe
waku uruto'e. Ta'i yt aheko nug hap upi i
Iuteu eko nug hap upi aimoe waku Tupana
uruto'e yn itote. Ta'i yt urutuwat hin i
Pete ru'in ehay wẽtup upi. Iesui mohey
haria akag ko'i pytkai yt pywo pe i i'atuehay
uruto'e eika wiano urumi po wyro ko'i eipe
Karata ywania wẽtup eko nug hanuaria
pote. 6 Ta'i mekewat e'at pe i'atu kahato
miit'in akag ko'i Iesui mohey haria akag
ko'i tawa wato Ieru sarẽi miaria urui'a tu
puẽti itote miit'in akag ko'i ahyt i'atumi'ai
roria ko'i. Mi'iria ai'akag ko'i i'atu'e uruepe
katu pono mi'iria po'og wakuat irania'in
kai i'atu'e uruepe ma'ato uiwanẽtup hawe
Tupana yt ai'airo i aikahu hap upi aimikuap
upi miit'in miky'e kahato aito e hap upi yt
ai'airo i ma'ato tuwepyi ai'airo tomiky'esat
ewy. Ma'ato mi'iria te'e ru we mo wato
kahato itote to'ope te'e ru wehay upi Pete
ru'in. Mi'i tote areĩne'en Titu wywo i'atu
py'asetpe wen ma'ato yt kat i urumu'e hat

itote. Yt kat i'atu'e hin i uruepe. Mi'i hawyi
— Uruiky'esat eti'atumu'e irania'in ywania
urueko nug hap yt i'atu'e i uhepe uruepe.
— Pyno waku wẽtup sehay ehenoi ro yt Iu-
teuria i pe yt i'atu'e hin i uhepe i'ewyte Titu
pe. 7 Ma'ato mi'i tã te'ero'e tawa Ierusarẽi
miaria Iesui mohey haria akag ko'i to'ope
uruetiat — Pywo waku ti uhyt Pauru topy
hu'at Tupana mi'airo yne irania'in ywania
mu'e hamo meimuẽwat yt Iuteu ywania i
mu'e hamuat waku i'atu'e to'ope uhepiat
pe. Ma'ato waku uhyt Peteru ti uru'y
wania Iuteuria ywania mu'e hamuat topy
hu'at Tupana mi'airo i'atu'e to'ope itote
torania Iesui emiit'in akag ko'i mekewat
12 ok takaria. Ma'ato — Waku eti'a tu
mu'e irania'in ywania aheko ewy Pauru yt
i'atu'e hin i uhepe itote yt i'atu'e i pãi.
8 Ta'i itotiaria tikuap kahato aikotã Tupana
Pã'ãu toĩne'en kahato uhetiat hap irania'in
ywania mu'e Iesui etiat hap ta'a tukuap
ma'ato i'ewyte ta'a tukuap kahato aikotã
Ipã'ãu toĩne'en kahato Peteru kai uru'ywa-
nia Iuteu ywania mu'e Iesui etiat hamuat
hap ta'atukuap kahato. Mi'i pote — Ta'i ai'y
wania Iesui mohey haria mu'e kahato hat
sese Peteru i'atu'e ma'ato Pauru i'ewyte
te Tupana Pã'ãu ipotpap kahato ipiit pyi
irania'in ywania mu'e hamo Iesui mohey
haria apykok hamo i'atu'e Ierusarẽi miaria
imohey haria akag ko'i. 9 Itote Ierusarẽi me
atikuap mye'ym ok miit po'og Iesui mohey
haria akag ko'i mye'ym Tupana mõtypot
yat apy'yha ewy iheg nakaria ewywuat ko'i
mi'iria. Wẽtup ok mekewat Iesui ywyt sese
aiwy mehĩ Tiaku wẽtup ok Iesui potmu'e
sese aiwy mehĩ Peteru wẽtup ok Iesui
potmu'e sese aiwy mehĩ Iuwãu. Mi'iria
po'og miit'in mimõtypot ko'i itote atikuap.
Mi'iria tikuap kahato Tupana Pã'ãu mi'ai
roria kahato aiwy Panãpe i'ewyte uito hap
irania'in ywania mu'e hamuat hap yt Iu-
teuria mu'e hamuat hap ta'a tukuap. Ta'a
tukuap ta'yn hawyi te'e ro'e mehĩ Panãpe
pe i'ewyte uhepe — Koitywy ti pyno urui'a
tu'airo eipe wẽtup eko rakaria mu'e hamo
i'atu'e. Ma'ato aheko ewywuaria Iuteu
ywania kape wemurui ãpy sokpe tek haria
kape waku uruto urutuwat i'atumu'e hamo
i'atu'e uhepe i'ewyte Panãpe pe. Mi'i hawyi
te'e ru we ponug i'atupo sese ko'i ui'akag
note i'ewyte uhyt Panãpe akag note mi'i
hawyi mio tã i'atu'e — Pyno Tupana eti'a
tu po'oro ro Panãpe i'ewyte Pauru wuat'i
ywania mu'e hamo i'atu'e. Mi'iria ti i'ewyte
urumi'airo ko'i wuat'i ywania mu'e Esa'yru
sese etiat hamo i'atu'e. Mi'i hawyi waku
i'atu'e uruepe te'e ru wehum haype Tiaku
Peteru Iuwãu. 10 Mi'i hawyi te'ero'e uruepe
— Waku ewei'atumu'e Iesui ehay ete wuat'i
ywania i'atu'e katupono mi'i nug kuap hap
Tupana tum na'yn ehepe i'atu'e uruepe.
Waku kahato i'atu'e. Ewei'a tu mu'e tu-
ran yt waure'e wei'e tei'o ihaky'e'i rakaria
poi mi'u wuat hap ete pyi i'atu'e uruepe.
Ewei'a tu po wyro ro meimuẽ wuaria hatek
takaria i'ewyte ewei'a tu mu'e mi'iria Iesui
etiat turan i'atu'e uruepe itote tawa Ieru
sarẽi me. Mio tã i'atu'e uruepe hawyi —
Ta'i uruwyria'in mi'i hap ewy yn urutunug
teran ha'a wy tepyi mesup te ra'yn uruto'e
haty wo urupy'a pyi Tiaku Peteru Iuwãu me
uruto'e ainãpin hawyi.

11 Wẽtup e'at pe ma'ato ai'akag Peteru
hewyry uruewawi tawa Atiokia kape meke-
wat wẽtup ywania Iesui mohey haria kapiat
ta'a kasa hamo toto. Mi'i tote mekewat
e'at pe urutunug ienuk wato kahato hap.
Waku kahato itote watenuk wẽtup miit ewy
uruto irania'in ywania Peteru wywo waku
yne. Ma'ato urutenuk turan put'ok'e itote
uhyt Tiaku mipo'o roria Iuteu ywania sese
tawa Ieru sarẽi kaipywiat. Tuwe mo herep
hawyi aiwy Peteru yt tenuk teran i po'og
uruwywo yt Iuteuria i ywania ko'i aito
pote. Toiky'esat Tiaku mipo'oro ko'i wywo
yn tenuk hap to'y wania wywo yn tenuk
teran aikotã Iuteu ywania eko ewy tenuk
itote. Ta'i Iuteu ywania yt te'e renuk hin i
wẽtup ywania wywo — Tupana yt tiky'esat
i watenuk yt naku i nug haria wywo i'atu'e
to'ope ta'a tueko ewy. Mi'i pote Peteru
toto irania'in totepyi to'y wania wywuat
tenuk hamo. Yt Iesui ewy hin i tutunug
itote. Mi'i tã ne'i tutunug hawyi meremo
uipoĩ'ãm i'atupy'asetpe Peteru ewãi hamo.
— Ta'i yt uiwese i ra'yn eete Peteru are
haty wo. Ta'i yt nakuap no i ewy etunug
mesup are itote typy'i tok pe. Kat pote
etoiat irania'in ywania Iesui mohey haria
wẽtup ywania upi. — Uito po'og mi'iria
kai Iuteu uito pote e'e hap sa'ag hap wywo
are. 12 Kat poteĩ pyno yt erenuk teran i
ra'yn yt Iuteuria i wẽtup ywania wywo.
Kat pote Tiaku mipo'ororia wywo e'ywania
Iuteuria wywo yn erenuk meiũpe are. Kat

pote ereken'ẽ kahato Iuteuria ywania eko
mõtypot haria pupi are. Yt naku i mi'i tã
etunug Peteru are. 13 Mi'i tã are pote torania
Iesui mohey haria ta'atu'atunug typy sehay
upiat ewy te'e ru wa'a tunug itote. Ipat'ok
Peteru wywo ipat'ok uiwywo. I'ewyte aiwy
Panãpe toto Peteru eko ewywuat ra'yn.
I'ewyte torania irania'in Iuteuria tuwat Pe-
teru enuk hap kape irania'in ywania enuk
hap kaipyi. Yt naku i kahato topy hu'at
itote. Yt wo'o wese hap ewy hin i ta'a
tunug itote. 14 Mi'i pote are'e ra'yn Peteru
pe typy'i ehamo haty wo — Mehĩ Peteru
kat pote yt ewyry i Iesui piat aimu'e hap
ewy are. Kat hamoĩ etiky'esat Iuteuria
eko ewy meiũpe. En ni Iuteu ywania sese
ma'ato koitywy erenuk kahato uruwywo yt
Iuteu ywania i wywo yt Iuteu ywania eko
ewy hin i erenuk meiũpe are. Ta'i koitywy
erenuk kahato urupy'asetpe. Erenuk ta'yn
mesup yne ehamo mehĩ are. En ni Iuteu
ywania uito ewy wen Peteru ma'ato eko ti
yt Iuteuria eko ewy hin i tuereto ereĩne'en
are. Pyno kat poteĩ etiky'esat irania'in
meiũpiaria Iuteu eko ewy hap ewy mesup
uhyt are Peteru pe. Kat poteĩ i'atu'ewy
ereĩne'en sa'awy'i ma'ato mesup te eti'atu
mo'a kag'aia mo'a kag'aia kahato irania'in
Iuteuria eko ete are. Iuteuria eko ewy sese
yt eti'atunug hin i te are'e Peteru pe. 15 —
Ta'i aito Iuteuria ywania ai'ywã'ĩ kaipyi are.
Aheko sa'a wy'iwuat kaipyi watikuap ai'y
wania ehay — Irania'in ywania ti yt naku
i nug haria i'atu'e ai'ywot'in aity'in ahepe.
16 Ma'ato koitywy watikuap ta'yn wẽtup eko
mio tã e — Aheko nug hap kaipyi ne'i yt
tut i aheha kye ra'at hap e hap watikuap.
Ta'i yt Iuteuria i eko nug hap kaipyi hin i
toĩne'en ahehakyera'at hap e. Ta'i Tupana
wanẽtup hawe ahewaku hap yt tut i ai'y
wania eko nug hap kaipyi ne'i hap watikuap
mesup Iesui e hap ewy. Ta'i mekewat wãi'e
hap watunug yne pytkai yt ahewaku kuap
i e Tupana mesup are. Mesup Uha'yru
Iesui mohey hap kaipyi yn ni woro ho'o
mohãpyk kuap e Tupana ahepe mesup are.
Koitywy ti wato mohey ra'yn Iesui Tupana
Mipo'oro Aiporekuat nuat aito imohey ka-
hato haria are. Koitywy watikuap ta'yn
yt uwe i tuwe ha kye ra'at kuap teko waku
nug hap kaipyi ne'i hap watikuap Peteru
are. Watikuap ta'yn aikotã Aika'iwat Iesui
yn ahehakyera'at kuap hat topy hu'at hap
watikuap Peteru are. 17 Koitywy watikuap
wẽtup mu'ap yn toĩne'en Tupana kape. Mi'i
yn toĩne'en Tupana kapiat are. Mi'i mu'ap
ti Aiwy Iesui mohey hap ti are. Uwe uwe
yt toto i hupi mi'i haria ti yt nakuat i nug
hanuaria wo Tupana wanẽtup hawe tukup
te'en are. Mi'iria tunug kahato ta'a tueko
wakuap pytkai ho'owasat rakaria wo tukup
te'en Tupana pe sio Iuteu ywania sio wẽtup
ywania are Peturu pe itote. Ta'i Aika'iwat
tut yt aipat'ok pat'ok hamo i tut are ma'ato
aikotã hũria tukupte'en to'opype pype hap
ewy ainug hamuat tut are. Wẽtup ywania
yn ainug hamo tut Iesui uiwy are'e Peteru
pe itote. 18 Iesui mohey hap kaipyi yn ni
ahehakyera'at hap toĩne'en uhyt are. Waku
kahato watunug yne Tupana piat ainãpin
sa'awy'iwuat hap ko'i wen ma'ato mi'i ko'i
nug hamo yt watu we ha kye ra'at kuap i
mehĩ are. Ma'ato watomohey aheko aheha
kye ra'at kuap pote ho'o wasat rakaria sese
wo i ra'yn watoĩ ne'en uhyt are. 19 Peteru
etikuap apo kat pote yt watuwehakyera'at
kuap i mekewat Tupana wo'o nãpin hap
nug yne hap kaipyi. Ta'i Tupana tiky'esat
kahato tepiat ainãpin hap nug hap yne
yne hap toiky'esat kahato ma'ato wahã'ãg
pytkai wati'aparap kahato tuereto yne yne
imiky'esat nug hap ete yt wati'a parap
teran hin i pytkai. — Waku atunug yne
imiky'esat wato'e wen ma'ato wati'aparap
aparap imiky'esat ewywuat nug hap ete.
Mi'i pote yt watuwehakyera'at kuap i aiwe
kaipyi yne Tupana miky'esat nug hap upi
wahã'ãg kahato pytkai are. Ta'i wati'aparap
aparap hawyi ho'o wasat rakaria wo watu
kup te'en aiwa nẽtup hawe aipy'a pe are.
Wati'aparap kahato tuereto imiky'esat nug
hap ete are'e sa'a wy'i itote Iesui potmu'e
Peteru pe wuat'i Iuteu ywania ehamo i'atu
py'asetpe mekewat ienuk hap e'at pe turan.
Mi'i pote yt ahehakyera'at kuap i mekewat
wãi'e hap yt uwe i nug yne kuap pote are.
Mi'i pote uheha yt mekewat wãi'e hap kape
hin i uheha kye ra'at hap ky'ewi ma'ato
Tupana Sa'yru kape yn uheha are Peteru'in
me. 20 — Uito yt atunug i te emiky'esat
ewy ai'e hamo are. Tupana miky'esat
ewy atunug neran kahato wen ma'ato uh-
esaika hap yt toĩne'en i te uipiit pe inug
hamuat wato'e hap watikuap are. Mi'i pote

Iesui kape waku wato kosap hesaika hap sat hamo are. Yt tuwe mi ky'esat ewy i iku'uro aria'yp posak ete Iesui ma'ato Tupana miky'esat ewy iku'uro aria'yp posak ete wato'e are. Mi'i hap ewy atunug neran wen. Koitywy uipyt'at teran kahato Iesui Pã'ãu wo. Mi'i pote koitywy uimi ky'esat ko'i hokpap yne ra'yn. Uika'iwat Iesui miky'esat ko'i nug hamo yn na'yn areĩne'en koitywy are. Mesup ti koitywy Tupana Sa'yru mohey hano yn areĩne'en. Koitywy wẽtup ok uiky'e hat mõtypot hamo yn na'yn areĩne'en wato'e. 21 Ta'i Tupana ti hegyi'at kahato ahepe tuwe kaipyi aiky'e are. Ma'ato watu we kyi'at kuap ahehakye ra'at hap aheko nug hap sa'up mo pote yt kat hamo i Iesui iku'uro aria'yp posak ete aha'up mo ahehakye ra'at hamo are Pete ru'in me tawa Atiokia pe ienuk hap e'at pe. Yt naku i so wato'e ne'i Tupana pe are. Ta'i yt naku i Tupana egyi'at hap Tupana wese hap pun haria wo watopyhu'at are itote yne pe.

3

1 Tawa Karata piaria Iesui mohey haria woro ho'o nãpin neran eipe. Kat pote ewei'e mesup eiwo'ope — To'iro watu we ha kye ra'at aiminug wakuat nug hap upi ewei'e. Yt iwe'eg hin i rakaria ewy apo eipe are. Uweĩ eimu'e mi'i tã itote are. Uweĩ eima'at mi'i e hap upi. Ha'awyte woroho'o mu'e kahato kat hamo Iesui iku'uro hap ete itote at ka'ap. Mi'i uimi mo herep uhehay sa'awy'i heremo kahato ehewaure ka'a pe. Mi'i hawyi Iesui mohey haria wo eweikup te'en itote. Waku kahato mekewat e'at pe are. Mi'i hawyi Tupana tum na'yn ehepe Topã'ãu wakuat eweimohey Ha'yru hawyi. 2 Pyno woro ho'o'apo mesup — Kat hap upi Tupana eipyt'at nug Topã'ãu wakuat no are sio to'y wã'ĩ pywiat re wakuap nug haria eipe pote sio Tosa'yru mohey uimienoi kaipywiat pote are. Ta'i eweikuap ta'yn Tosa'yru mohey ra'yn hawyi eipyt'at nug Tupana Topã'ãu wo hap eweikuap are. 3 Pyno kat pote mesup wẽtup sehay upi eweiwat are. Ei'akag heg kahato apo. Sa'a wy'i Tupana Pã'ãu kaipyi yn na'yn eweiky'esat eimoe saika hamuat. Pyno kat pote koitywy ehewaku hap moherep hap kaipyi eweiky'esat eimoesaika hamuat. Kat pote eweikyi'at teran Tupana miium ehewaku nug hap sa'up hap upi are. Yt iwe'eg i haria ewy kahato eipe are. 4 Sa'a wy'i Iesui mohey haria eipe turan miit'in mimo weu ka'i ko'i wo yn eweikup te'en Aparãu ewywuat ko'i wo ra'yn imohey hap kaipyi. Aikotã Aparãu mohãpyk hap ewy te ra'yn are. 5 Pywo tig Tupana tum Topã'ãu hawyi Topã'ãu wo aimoesaika wakuap nug hamuat sio sehay wakuat Iesui etiat wati mohey hawyi. Imohey hawuo watunug miatpo kahato hap ko'i yt miit'in minug kuap i ko'i. 6 Aikotã miwan me tohenoi Aparãu etiat — Toimohey ti pywuat sese e. Pywo ti imohey pywo piat hap kaipyi ti Tupana to'e — Hãpyk kahato en uhepe e Aparãu me. 7 Mi'i hap ewy ti pywo eweikuap ta'yn mekewat Aparãu Emiari ruria imohey haria kahato wo sok ta'yn hap. 8 Mio tã e sa'a wy'iwuat miwan me tomohey hap kaipywiaria pe yn — Uimohey kahato hap ti einug wakuaria wo e hap wẽtup ywaniaria pe. Mio tã e hap tohenoi yianmete Aparãu me. Mio tã e Aparãu — Pywuat sehay ahenoi epe. Ekaipywiat ti aru Wuat'i Ywania Ehakye ra'at hanuat tuwe mo herep aru e Tupana Aparãu me. 9 Pyno koitywy aitoria yne ywania Tupana mimo hãpyk ko'i. Aikotã Aparãu mohãpyk hap ewy ra'yn tomohey pywo piat potiat ko'i. 10 Ma'ato uwe uwe to'e topy'a pe — Ta'i atunug yne kahato Tupana wo'onãpin hap ko'i mi'i pote Tupana miehakye ra'at wuat areĩne'en e hat Tupana mi'apiheg wo topy hu'at. Katupono mio tã e Tupana sa'awy'i — Yt torania i ewetunug einãpin uhepiat hap ko'i pote uimi'apiheg wo eweikupte'en e. 11 Uimohey kahato haria yn uimi mo hãpyk wuaria tukup te'en. Mi'iria yn ni ui'ya typiat gupte'en hanuaria e Tupana sa'a wy'i. Mio tã e hap kaipyi watikuap ta'yn sa'awy'iwuat Tupana wo'onãpin hap nug yne hap kaipyi yt aimo hãpyk kuap i are. 12 Irania'in ti wẽtup wo'o nãpin haria. Mi'iria ti — To'iro watuwat Tupana piat ainãpin hap ko'i nug yne aiwe ha kye ra'at hamo i'atu'e. Mi'i nug hap upi watu we ha kye ra'at aito i'atu'e. Ma'ato mi'iria yt i'atu we'eg hin i katu pono Tupana to'e miwan me — Uimohey haria yn uimi mo hãpyk wuaria tukupte'en e. Mi'iria yn ui'ya typiat gupte'en hanuaria e Tupana sa'awy'i ahepe. Mi'i pote aiminug wakuap ko'i

aheha kye ra'at hamo wato mohey pote yt
wato mohey i aheha kye ra'at hamuat Iesui
iku'uro hap. Mi'i pote Tupana to'e sa'awy'i
— Ewei'a parap wẽtup wo'o nãpin uhepiat
hap ete pote aru uimi'a piheg wo eweikup
te'en e. Ewetunug torania sese wuat'i e'at
pe pote yn waku kahato ereĩne'en uiwa
nẽtup hawe e Tupana sa'a wy'i. Ma'ato yt
uwe i uimi ky'esat ewy kahato inug haria
eweikup te'en e Tupana ahepe. 13 Ta'i Tu-
pana tikuap kahato aipy'a piat i'aparap hap
ko'i. Mi'i kaipyi aria'yp posak kape Tupana
tipo'oro Tosa'yru ai'a piheg hap u hamo.
Tosa'yru suu wo toihep tokuasa hap pya
ra'yn aikai. — Uwe aria'yp ete tomo sat'e
pe iku'uro mi'i uikuasa topyhu'at e Tupana
sa'a wy'i miit'in me. Pyno koitywy Tupana
py'ahak hap yt kat i ahete aika wianuat
iku'uro ra'yn aria'yp ete pote. Mi'i hawyi
ikai toĩne'en na'yn iwese hap. 14 Sa'a wy'i
Aparãu Tupana timowaku kahato mekewat
tomohey kahato hap kaipyi tegyi'at hap
kaipyi toipoi tyro. Mi'i hap ewy koitywy
aito i ra'yn watoĩne'en wuat'i ywania Tu-
pana mipoi tyro ko'i ra'yn watu kup te'en.
Mekewat tomipoityro sese tomipo'oro Aipo
typot Iesui piat aikyi'at hap wato mohey
hap kaipyi aimo hãpyk kuap. Mio koitywy
mio tã e Tupana — Koitywy atum Uha'yru
mohey haria pe Uipã'ãu e. Yt kat sa'up mo
i atum i'atuepe kat pote Uha'yru upiaria
mi'iria pote e. 15 Uhyt'i'in mana'in karãpeĩ
wato'e aiwo'ope — Atunug aru ui'e hap
epiat. I'ewyte waku en waku etunug kuap
e'e hap uhepiat aiwo'o'e wy'ewy wato'e
aiwo'opiat hawyi waku yne ai'e aiwo'opiat
hap watunug. Yt naku i eipohep atunug
aru ai'e aiwo'opiat hap ete wato'e. I'ewyte
yt naku i watunug wẽtup sehay wo atunug
aru ai'e rokirẽ hawyi wato'e. 16 Mi'i hap
ewy ti sa'a wy'i Tupana to'e Aparãu me —
Meiũran ti aru Wẽtup Ok Emiariru kaipyi
atipoi tynug yi totiaria torania. Yt uheso i
aru atunug ui'e hap ewy e. Tepiat Tupana e
hap Aparãu timohey kahato. Tupana yt to'e
i — Emẽpyt'in kaipyi aru atipoityro torania
yi totiaria yt e i ma'ato — Wẽtup Ok Emi-
ariru kaipyi atipoityro wuat'i ywania e Iesui
wuanuat etiat pe tohenoi. Aparãu Emiariru
Emiariru piat pe yianmete Aiporekuat nuat
tomipo'oro tohenoi mio tã e. 17 Pywo yt ipo-
hep hin i atunug aru to'e hap kai ete. Pyno
atunug aru to'e hap Tupana tunug na'yn.
Pyno yt uwe i Tupana ewãi kuap — Atunug
aru e hap ete ma'ato tutunug i'ewyte tomi
ky'esat ewy tuwekaipywiat aru to'e Aparãu
miat hap tutunug na'yn. 430 anu hap ete
tutum na'yn wo'o nãpin hap ase'i Musei
pe. Ma'ato yt tutunug kuap i sa'awy'iwuat
Aparãu miat — Atipoi tyro aru Emiariru
mohey haria i'atuehakyera'at hamo e hap.
18 — Watunug Musei pywiat torania Tupana
wo'o nãpin hap pote aipoi tyro hap aheha
kye ra'at hap topy hu'at ma'ato yt pywo
pytkai i ewei'e are katupono 430 anu turan
ase'i Musei e'yianmete toĩne'en kahu ra'yn
Tupana aipoi tyro hap. Sa'a wy'i pyi te
Tupana to'e Aparãu me — Wẽtup esa'yru
kaipyi aru wuat'i atipoi tyro e. Mi'i hap
tutunug mesup. 19 Kat hamo som pyno tu-
tum ahepe ainãpin hap ko'i. Pyno woroho'o
wesat. Ta'i aiminug sa'ag moherep hamuat
tutum ahepe. Mi'i hap ewy mesup tutum
ahepe Aparãu Emiariru Iesui put'ok'e yian-
mete wuat hap — Atunug aru to'e hap. Yt
tutunug i te turan Tupana ainãpin atipy
kaipywiat tomi po'oro wẽ pyi. Mi'i e hap
Musei tiwan ainãpin hamuat. 20 Ma'ato
sa'a wy'i Aparãu me tuwewi sese tohenoi
towẽ kaipyi sese — Meiũran aru atipoityro
torania ywania esaipepiat emẽpyt kaipy-
wiat no e tope tehay pywo piat nug hamo.
Yt tomi po'oro wẽtup ok atipy piat wẽ
pyi i mio tã e Aparãu me ma'ato tuweran
toto tehay moherep hamo Tupana sese.
21 Tupana tinãpin kahato Musei sa'a wy'i
wẽtup aha'a se'i tehay wo wen ma'ato yt
Aparãu piat tehay moma hamo i ma'ato
ahewaku hamo ihay Musei pe ma'ato aipy-
hyp aiminug sa'ag nug pupiat hamo yn yt
wato mohey i te pytkai. Mi'i pote pyno
atunug aru Musei piat uinãpin hap hawyi
waku pe areĩne'en Tupana wanẽtup hawe
wato'e pote yt aimo hãpyk kuap i Tupana
katu pono yt watunug yne i pote. Katu
pono yt put'ok wato'e i torania nug hamo.
22 Ta'i sa'a wy'i Tupana to'e tomiwan me —
Yt naku hin i miit'in e. Yt uwe i kahato
uimienoi kuap teran haria meikope e. Yt
uwe i uiwe nãpin hap uimiium nug yne
haria itote e Tupana sa'a wy'i miit'in me.
Mi'i pote paawato'e Tupana mi'atu'apiheg
wuaria aito wato'e haype. Mi'i hawyi pyno
wẽtup mu'ap yn waku wato'e. Koitywy
Aipotypot Iesui mohey hap yn waku aheha
kye ra'at hamo wato'e. Aikotã Aparãu me

to'e — Atipoityro aru wuat'i ywania meke-
wat ewat'ypmuat esaipepiat mohey sese
haria e ahepe. Koitywy toĩne'en wato'e
meimẽ. Koitywy imipoityro ko'i ra'yn watu
kup te'en. Katu pono imipo'oro Aipo typot
Iesui mohey haria ra'yn aito pote wato'e.
23 Sa'a wy'iwuat yt wato mohey kuap i wahe
katup kahato karãmuo tomohey hap wen.
Wahã'ãg hã'ãg kahato wãi'e Tupana hap
nug yne hamo ma'ato yt watunug kuap
i. Mi'i pote mipyhik ko'i ewy watu kup
te'en Tupana mi'a piheg ko'i wo iheg miat
ko'i wo hap ewy. 24 Ahenoi hã'ãkap wuo
mi'i e hap ete. Sa'a wy'i Tupana ehay
ainãpin hap ko'i tukupte'en wo'omu'e sese
hat ewy wãi wãi'e hamo. Mi'i hap e'at
pe wahe katup aimu'e pywuat sese hanuat
Iesui e'yianmete wuat hamuat. Put'ok'e
ra'yn Aheha kye ra'at hat Iesui hawyi Tu-
pana aimohãpyk Tosa'yru Iesui mohey hap
upi. 25 Pyno mesup koitywy Tupana aimo
hãpyk Tosa'yru mohey sese hap upi yn
na'yn. Yt sa'a wy'i tewuat ainãpin hap upi
i ma'ato watomohey sese Iesui hawyi pywo
ra'yn wato'e. 26 Tupana mẽpyt'in no watu
kup te'en wẽtup miit pakup ewy Aika'iwat
Iesui mohey hap kaipyi wato'e. 27 Aito
miit'in aiwo'o'ewy wẽtup miit yn watoĩ
ne'en. Wẽtup miit set wywo wato py hu'at
Iesui mohey hat set wywo watoĩne'en mio.
Aiwe set'ok hawyi aikotã Iesui ewy ra'yn
watoĩ ne'en. 28 Aito miit'in yt aiwo'o'ewy
hin i watu kup te'en irania'in Iuteu ywania
e hap ko'i irania'in yt Iuteu ywania i ira-
nia'in ihainia'in hary poria'in irania'in ga'i
waria irania'in miit emiit'in. Ma'ato mi'i
pytkai watoĩne'en Iesui mohey hap kaipyi
wẽtup piit ewywuaria yn imohey haria sok
aito pote are. 29 — Atipoi tyro aru Wẽtup
Takat Emiariru e Tupana sa'awy'i yianmete
Aparãu me. Koitywy Iesui topy hu'at Aipo
rekuat no ra'yn. Mi'i hap kaipyi koitywy
Tupana wanẽtup turan Aparãu Emiariru'in
wo ra'yn wato py hu'at katu pono Iesui
toĩne'en aiwywo pote Tupana mi'a tu poi
tyro ko'i sok aito Tupana e Aparãu miat hap
ewy topyhu'at ahepe koitywy.

4

1 Pyno ahenoi po'og wẽtup i hã'ãkap wuo
ehepe. Ahetama pe kue aihire te turan
ai'ywot iku'uro pote ipowat'yp aiwanuat
totoiat iheg me toĩne'en yt ta'atuium i te
ahepe. Ma'ato airan hap put'ok'e ra'yn
hawyi iheg myi ta'atuenõtem na'yn mi'i te
ium i'atu'e ahepe ai'ywot powat'yp iku'uro
rakat miky'esat miwan miat ai'ywot to'e
hap ewy. 2 Ma'ato aiwe motag hamo te yt
kat i ipowat'yp aikai. Irania'in emiit no
yn watu kup te'en pote ai'ywot powat'yp
iwato toĩne'en pytkai. Mi'i tã ahetama pe
watunug. 3 Karãpe atunug yne teran Tu-
pana wo'o nãpin hap uhehakye ra'at hamo
ai'e pote watoĩ ne'en aikotã wãi'e hat po
pe. Aikotã aihire te turan ai'ywot iku'uro
rakat powat'yp iheg me kahato toĩne'en
rakat hap ewywuat watoĩ ne'en mesuwe.
4 Put'ok'e ra'yn he'at tomiky'esat ewy ra'yn
topy hu'at hawyi Tupana tipo'oro Tosa'yru
hary poria kaipywiat torania tehay wo'o
nãpin hap nug hamuat ra'yn. Put'ok to'e
hawyi yt wẽtup i To'ywot wo'o nãpin hap
toi'a parap. Tutunug yne imiky'esat ok
tã. 5 Koitywy Iesui ainug To'ywot sa'y
ru'in To'ywot saki'yt'in ko'i wo. Koitywy
watunug neran ainãpin hap ok tã katu
pono imẽpyt'in pakup ko'i watoĩ ne'en
pote. Aikotã waku ehay uinãpin hap atunug
wato'e at i at i Tupana kape. 6 Mi'i hawyi
tutum Tosa'yru Pã'ãu wakuat — Uimẽpyt'in
wo eweikupte'en to'e ahepiat hap. Put'ok'e
hawyi Papai wato'e at ka'ap Tupana kape
aipy'a pe. 7 Tupana yat eropat haria ewy
nimo watoĩ ne'en. Koitywy ha'y ru'in
haki'yt'in no sese wo ainug na'yn. Koitywy
Ai'ywot powat'yp yn na'yn aikai pãi ha'y
ru'in sese haki'yt'in kahato wo aito. 8 Sa'a
wy'i yt eweikuap i Tupana sese pywuat
turan eweikupte'en Tupana ran ko'i mohey
haria tupanaria eropat haria eipe eweikup
te'en. 9 Ma'ato koitywy wyti Tupana sese
kuap haria ra'yn eweikup te'en. I'ewyte
Tupana sese mikuap ko'i eipe are. Kat hamo
ten pyno koran ewei'aipok teran mekewat
sa'a wy'iwuat eipyhyp hap ewywuat kape
sa'a wy'iwuat eipyhyp hat eika'iwat kape.
Ehetu pana ran yt kat etiat i kuap haria
kape. 10 Uimoken'ẽ kahato haria eipe tawa
Karata piaria katu pono — Watunug Iu-
teuria eko ko'i ewy yne pote watu we ha
kye ra'at kuap e haria eipe. Iuteuria eko
ko'i wati'a tu mõ typot hãpyk hawyi watu
we ha kye ra'at kuap ewei'e. Waku kahato
aimi mõ typot no Iuteuria e'at ko'i waty
ko'i anu ko'i yne aiwe ha kye ra'at hamo
ewei'e. 11 Mi'i pote uimo'a kag'aia kahato

haria eipe are mio tã ewei'e pote. Yt naku
i rat pãi katupono eimu'e sa'a wy'i tewuat
Iesui etiat uhepiat hap eweiwaure kahato
hap. Mi'i hawyi yt kat hamo i eimu'e
sa'a wy'iwuat hap topyhu'at ehepe. 12 Uito
meimuẽwat seko ko'i uheha kye ra'at hap
atiwaure yne rokirẽ ahẽtup kahato Iesui
kape yn uheha kye ra'at hap. Mi'i hawyi
atipuẽti Tupana Iesui mohey hap upi waku
kahato. Pyno mesup atiky'esat kahato eipe
uito ewywuat. Yt eweimohey tei'o eheko
nug hap mu'ap Tupana kuap hamuat katu
pono Iesui yn mu'ap Tupana kape are.
Atiky'esat kahato eipe ui'ewywuat imohey
haria hap atiky'esat eweikupte'en hamuat
pãi. Iuteuria ywania mẽpyt sese uito meiũ
pãi. Ui'ywot ti Iuteu sese pãi. Ui'ywania eko
ko'i ewy atunug kahato sa'awy'i uhehakye
ra'at hap ky'ewi Tupana kuap hamo wen
ma'ato yt atipuẽti i mi'i mu'ap atunug yne
urueko ewywuat pytkai pãi. Mi'i hawyi
Iesui Uhehakyera'at hano topyhu'at hawyi
waku kahato Tupana topyhu'at yt pya hin i
uikai topyhu'at. Pyno atiky'esat eipe uhep-
iat Iesui mohey hap ewywuaria ro eweikup
te'en. Sa'awy'i areĩne'en eipy'asetpe turan
eheko ewywuat atunug. Yt urueko ko'i i
atunug uito Iuteu uito pytkai. Eipe ewy
atunug itote. Pyno mesup ewetunug uito
ewy eweikupte'en yi Karata ywania. Waku
eheko wakuat ewywuat ewetunug aikotã
sa'a wy'i atunug eipy'a setpe are. Ma'ato
mio uheko Iuteu eko upi eweikat Tupana
piat eheha kye ra'at hap aikotã uimotag
hap e'at pe ewywuat ewetunug neran. Yt
eiwe'eg hin i mio tã ewetunug pote. Sa'a
wy'i uimohey haria eweikupte'en. Kat pote
mesup uhehay mohit hanuaria eweikup
te'en. 13 Sa'awy'i ui'ahu kahato itote eipy'a
setpe areĩne'en turan mi'i pote yt areto
kuap i wẽtup tawa kape. Ui'ahu eipy'a
setpe wywo woroho'o'omu'e. 14 Mi'i turan
tig yt eweiwaure i uhehay. Yt karãpe i
— Motoro ewei'e uhepe. Ui'ahu hap upi
yt eiwe ky ry'i hin i. Waku kahato waku
kahato ewei'e yn uimi mu'e pe. — Ereke
ro mehĩ ereke ro mimi ewei'e yn uhepe.
Aikotã uito atipy kaipywiat sut hat ewy
uinug Iesui put'ok'e turanuat ewy. — Ereke
ro ewei'e hap ewy yn. Eimi mõ typot no
kahato areĩne'en sa'awy'i itote. 15 Mi'i turan
uhehay wo woroho'omowepit kahato. Kat
poteĩ koitywy yt iwepit rakaria wo i ra'yn
eweikup te'en. Sa'a wy'i uheha ahu hap
yt ikahu i pytkai uiky'e eipe. — Urutum
neran urueha wakuat ewei'e uiky'e haype.
16 Ma'ato koitywy eweikup te'en yt uiky'e i
po'og haria ewy eweikupte'en katupono yt
uiwẽ pohep teran i eimu'e pywuat sehay
wuat hap ete pyi pote. Mi'i pote ehewa
nĩkap ewy areĩne'en mesup. 17 Koitywy
eimu'e haria wẽtup seko kaipyi eiky'e wen
ma'ato eima'at reran haype. Woro ho'o
ky'e i'atu'e ma'ato eheropo'ok uipo pywiat
reran haype ne'i. Eiky'esat ta'a tu ky'e
ehepiat po'og uiky'e hap kawiat haria wo
eweikup te'en. 18 Atiky'esat wuat'i e'at pe
miit'in ei'a tu ky'e haria wo sio areĩne'en
itote sio yt. Wuat'i miit'in eiky'e hap
atiky'esat aikotã uito woro ho'o ky'e hap
ewy are atiky'esat wen ma'ato yt atiky'esat
i eiky'e ran hap ne'i eima'at sehay wo hap
ne'i. 19 Uimẽ pyt'in eipe pote haty kahato
uhete. Woroho'oky'e hap aikotã aity tuwe
mẽpyt turanuat hap ewy. Uhehat'at ka-
hato eiky'ewi are. Ei'a tu mu'e hap kaipy-
wiat hãpyk takaria wo teran woroho'onug
aikotã Iesui hãpyk takat topy hu'at hap
ewywuaria wo teran haype. Atiky'esat ka-
hato Iesui i'ywã'ĩ eipy'a pe i hap. Mi'i pote
Tupana kape ahẽtup haty wo — Etunug
emẽpyt'in no mi'iria are Tupana pe. Haty
kahato uipy'a pe aikotã aity ete haty imẽpyt
wemo herep hap e'at pe hap ewy ahẽtup
eika wiano. Eweimo herep ta'yn hawyi
waku ra'yn uhetiat. Haty hap tokosap ta'yn
aikotã aity tehat'at tomẽpyt egyi'at turan
hap ewy. 20 Uipopap kahato eimowa nẽtup
pyre'i uhepiat Tupana ehay wuat hamo.
Mi'i pote areto teran ehowawi ma'ato yt
aikotã kuap hin i areto wo'o pyhik hawe
areĩne'en mote. 21 Uhehat'at kahato sio ehe-
haĩte Iesui mohey hap ete sio yt hap kuap
hamo aikotã aity ewy woroho'oky'e. 22 Sa'a
wy'i te ti urue'ase'i Aparãu toĩne'en typy ok
sa'yru ywot no e miwan me. Wẽtup ha'yru
ihary'i sese mana Sara kawiat ma'ato wẽtup
ha'yru hemiit wẽtup ywania kawiat mana
Ãka kawiat. 23 Temiit kawiat ha'yru ti topu'i
kaipywiat wemoherep. 24 Pyno ahenoi teran
mi'i hap sehay iã'ãkap wuo ehepe Aparãu
sa'yru'in etiat typy ok etiat ihary'i'in typy
ok hap kaipywiat hap. Pyno Aparãu ehary'i
toĩne'en typy ok hap kaipywiat. Pyno
Aparãu ehary'i toĩne'en typy ok aikotã typy

ok kapiat Tupana ihay hap e. Tohenoi
kahato tehay wo'o nãpin hap Musei pe
yity'ok Sinai e hap tote — Uwe uwe inug yne
teran Tupana ehay wãi'e hap tehakyera'at
hamo haria ti tukup te'en Aparãu sa'yru
temiit kawiat ewy mana Ãka kawiat ewy.
25 Irania'in te'e re mohey sa'ag. — Atunug
yne teran uheha kye ra'at hamuat i'atu'e.
Mio tã e haria mana Ãka mẽpyt Isameu
ewywuat wẽtup ok Aparãu ehary'i temiit
kawiat ewywuat haria. Mio tã e haria tawa
Ierusarẽi miaria. Uwe uwe toto mi'iria ehay
upi mi'iria te'e ro py hu'at — Atunug yne
teran Tupana wo'onãpin hap e hap emiit no
tukup te'en. 26 Ma'ato toĩne'en wẽtup tawa
Ierusarẽi ne. Mi'i tawa atipy kaipywiat sut
hat mesuwiat ewywuat re wen. Mi'i pe
watu kup te'en mio aitoria Aparãu ehary'i
sese mẽpyt Isaki ewywuaria wẽtup sehay
upiat gupte'en haria. Katupono Iesui mo-
hey hap yn aheha kye ra'at e haria. 27 Sa'a
wy'i te ti Tupana to'e miwan me — Eiwe
mowepit ro yt karãpiat i imẽpyt rakaria e.
Eiwemowepit ro yt karãpiat i hã'ãg mẽpyt
saty hã'ãg haria katupono he'aito mi'atoiat
ti aru po'og imẽpyt'in nakano topy hu'at
he'aito kahato rakat mẽpyt'in kai. 28 Mi'i
tupono uiwy ria'in aito ti watu kup te'en
Tupana sa'y ru'in wo Tupana saki'yt'in no
to'e Tupana Aparãu me hap ewy Isaki piat
— Atum ti aru e hap ewy. 29 Mekewat ha'yru
piit esaika hap kaipywiat wyti Isameu e
hap het rakat tuwe ky ry'i kahato Tupana
Pã'ãu esaika hap kaipywiat ete Isaki ete.
Mi'i hap ewy kahato te koran topy hu'at.
Katupono miit esaika hap kaipywiaria to'o
ky ry'i kahato te Tupana Pã'ãu esaika hap
kaipywiat ete. 30 Sa'a wy'i mana Sara to'e
te'aito Aparãu me Tupana Pã'ãu kaipyi —
Etipo'oro ro ehary'i emiit kawiat imẽpyt
wywo pya ai'yatypepyi katupono yt naku i
ti aru e'yi epowat'yp ko'i topyhu'at esa'yru
ran po pe ne'i pote. Esa'yru sese po pe
yn waku epowat'yp e'yi epoityro hap topy
hu'at e te'aito pe. Mi'i hawyi Aparãu
tipo'oro teha ry'i ran imẽpyt wywo wẽtup
hy kape. 31 Mi'i tupono uiwy ria'in teropat
hat kawiat Aparãu mẽpyt yt ewywuaria i
ra'yn aito ma'ato pywo sese ihary'i sese
kawiat imẽpyt ewywuaria aito are. Isaki
saipepiat sese Iesui pãi mi'i upiaria aito are.

5

1 Koitywy Aika'iwat Iesui tum na'yn
ahepe tesaika hap wakuap ko'i nug yne
hamuat. Mi'i tupono yt kat hamo i ra'yn
wata'aipok Iuteuria eko ko'i ewywuat nug
yne aheha kye ra'at hap ky'ewi. Yt kat
hamo i po'og watu we potpap ha'up nug
howoity rakat kyi'at hamo hap ewy ne'i
pãi. Ahesaika hap yt put'ok'e hin i waku
nug hamo Iesui ewywuat hamo. Ma'ato
Iesui Pã'ãu esaika hap aipiit pe pote yn
waku nug hap ko'i tuwẽtem aipyt'at hap
kaipyi. 2 Uito Pauru mi'i tupono ewetum
no ehewaure ka'a uhepe. Uru'y wania Iu-
teuria mio tã i'atu'e — Aiwe'ahit ãpy sokpe
tek hap kaipyi ahehakyera'at i'atu'e sa'ag.
Watimohey mi'i pote Iesui atoiat haria wo
watoĩ ne'en katu pono Iesui yn aheha kye
ra'at kuap. Iesui mohey hap kaipyi yn
nyti Tupana aimoe waku. Kat hamo pyno
Iuteuria eko nug hap aimo waku ewei'e.
3 — To'iro ihainia'in ahit sokpe ãpy tek hap
watunug Iuteuria eko ewy watunug ewei'e.
Mi'i watunug mote waku pe watoĩ ne'en
Tupana pe e haria wo ne'i eipe are. Uiwy
ria'in i'atu kahato Iuteuria eko mi'i ma'ato
yt ewetunug yne hin i te. Yt eiminug i
ko'i topyhu'at re i'atu kahato te. Eiwe'ahit
ãpy sokpe tek hap ewetunug i'ewyte irania
Iuteuria eko ewetunug neran. Ma'ato yt
naku i wẽtup seko yn ewetunug are. Waku
torania ewetunug are. Ma'ato yt uwe i
mesuwat yi tote inug kuap torania. Mi'i
pote seko nug hap ne'i yt aimohãpyk kuap
hin i Tupana wanẽtup hawe. 4 Ma'ato eipe
— Watunug yne meimuẽwat ko'i potiat ne'i
Tupana aheha kye ra'at ewei'e wen mi'i
pote pya kahato eweikup te'en Aika'iwat
sese kai katupono sa'a wy'i Iesui yn aheha
kye ra'at kuap e haria ra'yn eipe. Imo-
hey hap pun haria wo eweikup te'en mio.
Mi'i pote Tupana egyi'at hap pun haria wo
eweikupte'en. 5 Ma'ato uruto yt eiperia ewy
hin i katu pono uruto ti Iesui mohey hap
kaipyi ti ahehakyera'at kuap e haria uruto.
Mi'i hap kaipyi yn uruimohey. 6 Ma'ato
Aika'iwat Iesui ahehakyera'at teran haype
Tupana yt tuwa nẽtup hin i mekewat seko
aiwe musin ãpy sokpe tek hap kape ne'i.
Ma'ato toiehakyera'at kuap miit'in yne sio
hemusin ãpy sokpe tek hap toĩ sio yt sio
Iuteuria sio yt mi'iria i waku yne. Toimo

hãpyk kuap wuat'i ywania katu pono kat
seko kat seko kape ne'i yt iha'at hin i ma'ato
teha'at tomohey hap sese kape yn. Toky'e
ahepiat hap aikawiat toĩne'en sio yt wati
ky'e i hap kape yn ta'a kasa. 7 Sa'a wy'i
imohey kahato haria eipe. Uwe uwe itote
eima'at sa'ag sa'ag wẽtup mu'ap upi. Katu
pono koitywy eipe yt pywuat sehay upi
hin i ra'yn eweikup te'en sa'a wy'i waku
pe eweikup te'en pytkai. 8 Tupana ti yt
eima'at hat hin i pãi. Kat pote mesup eiwe
morem hamo eweimohan kahato Iuteuria
eko katupono mi'i aipun hat ne'i ai'ahit ãpy
sokpe hep hap. Mekewat Iuteuria eko yt
aikaykay hãpyk hat eko ewy hin i yt imienoi
ko'i ewy hin i. 9 Pyno aimi'u to'oran me
toĩne'en nem nakat ipyp kurin kat. Mi'i
hawyi aimi'u wakuat nem na'yn topyhu'at
toimonem tuwewawi. Mi'i hap ewy kahato
toĩne'en aipy'a setpe wẽtup aimi mohey
yt pywuat i rakat. Meiũran aimi mohey
wakuat monem hat wywo watopyhu'at are.
10 Mi'i ewy wẽtup seko enoi hat toĩne'en
eito'oran me. Mi'i ti eiwanẽtup hap moeha
ma na'i ra'yn. Yt atikuap i mi'i hat set
Tupana ikuap. Mi'i tupono toĩne'en imi'a
piheg wo aru. Atikuap ti ma'ato meiũran
ewei'aipok Iesui mohey hap mohan hamo.
Meiũran uhepiat imohey hap ewy wẽtup
sok yn aru aito Iesui wywo watoĩ ne'en.
11 Uiwy ria'in uito arepotmu'e kahato Iesui
ku'uro aria'yp posak etiat hap ete. Mi'i
eweimohey pote toĩne'en eheĩne'en pakup
i hap are. Ma'ato mi'i hap ete to'o ky ry'i
kahato. Yt karãpe i arepotmu'e wen — Ere-
musin ãpy sokpe tek ehehakye ra'at hamo
pote waku yt karãpe i are'e ehepe. Mio tã
ahenoi pote yt to'o ky ry'i hin i katu pono
Iuteuria ta'a tu mi ky'esat ewywuat pote.
12 Ahemusin sokpe ãpy tek hawyi ahehakye
ra'at i'atu'e eimoe ha ma na'i haria. Pyno
waku mi'i haria te'eruwesa'ahep yne hawyi
aikai tukup te'en pya mi'iria tuwe sa'ahep
ta'a tueko sese nug yne haria pote waku.
13 Uiwy ria'in Tupana tum ahepe tesaika
hap wakuap nug hamo aimi ky'esat ok tã
nuat hamuat nug hamo. Ma'ato yt naku
i — Uimi ky'esat ewywuat yn aru atunug
wato'e ne'i pote yt naku i pãi are. Katu
pono ui'airo ra'yn tomiky'esat nug hamuat
tupono waku wato'e. Yt naku i aimiky'esat
yn watunug. Katupono towat tomiky'esat
nug hamo ai'airo aiwo'o po wyro wo'o ky'e
hamuat etiat hap. 14 Mio tã e ti Tupana
Musei miwan me — Ewei'atuky'e ro miit'in
aikotã eweiky'e hap ok tã e. Mi'i tupono
karãpe wato'o po wyro aiwo'o ky'e hap ete
pote Tupana miky'esat nug haria wo aito
wato py hu'at. 15 Ma'ato karãpe wati kuasa
irania'in wahenoi aiwẽ pyi aheso hap yt
i'e hap ewy i wato ma'at ne'i wẽtup ok
pote aikotã miat haiwot rakaria ewywuat
watopyhu'at. Miit'in u hat ewywuat watoĩ
ne'en. Eiwe'eg wo o mi'i tã nug hap pupi
are. 16 Mi'i tupono uiwyria'in atiky'esat Tu-
pana Pã'ãu miky'esat nug haria wo eweikup
te'en hap Tupana miky'esat ewywuaria wo
eweikup te'en. Yt atiky'esat i eiwa nẽtup
hap kaipywiat ne'i nug haria wo eweikup
te'en. Eimi ky'esat sese ne'i nug haria
wo hap yt atiky'esat i. 17 Mi'i turan aiwat
aimi ky'esat ne'i yt Tupana miky'esat ewy
hin i. Aimi ky'esat po'og ne'i watunug
mote yt watunug kuap i Tupana miky'esat
ewy. 18 Pyno Tupana Pã'ãu miky'esat ewy
ra'yn watunug hawyi atunug neran Mu-
sei mienoi uhehakye ra'at hamo yt wato'e
kuap i. 19 Ma'ato mekewat aimi ky'esat
ewy watunug neran mote yne haryporia'in
wywo watoĩ ne'en ne'i. I'ewyte watu wa
nẽtup sa'ag hap he ne'i. I'ewyte aiminug
sa'ag yn watunug kuap. 20 Tupana sa'ag
wati mõ typot kahato pote wato pot kuasa
wanĩkap mo watoĩ ne'en. Sehay uka uka
hano watoĩne'en. Iha'ywywi rakano watoĩ
ne'en. Ipy'ahak takano watoĩ ne'en. Eikai
po'og uruto urutukupte'en e haria wo wo'o
pat'ok pat'ok haria wo watoĩ ne'en. 21 Yt
watopot'oksat i. Imopẽ'ã rakaria wo watoĩ
ne'en pote wo'oe ro'ok wo'oe ro'ok haria
ewywuat gupte'en haria ewy watoĩ ne'en.
Mi'i pote eiwe'eg wo o katu pono mi'i tã
ne'i nug haria yt tuwehyt'ok kuap i Tupana
Morekuat no topyhu'at hap e'at pe yt tuwe
hyt'ok kuap i hetama pe. 22 Ma'ato Tupana
Pã'ãu miky'esat ewywuat watunug hawyi
wo'o ky'e haria wo watoĩ ne'en. Wo'o mo
wepit haria wo watoĩne'en. Wo'okuap haria
kahato wo watoĩ ne'en. Miit perup'i wo
watoĩ ne'en. Wo'o wese haria wo watoĩ
ne'en. Aiwo'opiat ai'e hap nug haria wo
watoĩ ne'en. 23 Yt wemo wato haria wo
i watoĩ ne'en. Wewãi kuap kahato haria
wo wato py hu'at. Karãpe mi'i tã e hap
ewy watunug hawyi yt kat i ahewãi Musei

mienoi kaipywiat hap tuwẽtem aipiit pyi
e. Mi'i pote iperup'i rakano watoĩne'en e.
Watu we nãpin kahu kahato pote mi'i hap
yn tuwẽtem Tupana Pã'ãu kaipyi aipiit pyi.
Mi'i tã e hap yne. Mi'i wãi'e hap mopo'inik
hap yt kat i toĩne'en e. [24] Pywo pe ti Aipo
rekuat Iesui po pe ra'yn wato py hu'at pote
mekewat aiwanẽtup hap aimiky'esat sa'ag
ko'i topap yne ra'yn. Mi'i hawyi yt iheg
muo hin i aiminug sa'ag ko'i tukup te'en.
Katu pono Iesui wano ra'yn wato py hu'at
pote. [25] Nimo yt imohey i te turan aimu'e
kahato Tupana Pã'ãu Iesui mohey ahep-
iat hamo. Koitywy po'og na'yn Tupana
Pã'ãu aimu'e Tupana miky'esat ewywuat
nug hamo. [26] To'iro wati pywo koitywy
aimu'e hap imiky'esat nug hamo yt kat i
aheha sio pywo sio yt ai'e hap pun ne'i
wywo aiwo'oehay sat hap ko'i wywo.

6

[1] Uiwy ria'in Karãpe wẽtup ok yt naku i
i'aparap hap inug mi'i pote waku wẽtup
ok toto Tupana Pã'ãu sehay wywo i'aparap
hat nãpin perup'i wuat hamo. Mi'i hat
wyti waku kahato inug ma'ato waku mi'i
rokirẽ tuwe'eg wo ra'yn toĩne'en tepiat
i'aparap hap pupi irania'in nãpin rokirẽ.
[2] Meiũran wẽtup ok i i'aparap mi'i hawyi
waku wati po wyro imoesaika hamo. Mi'i
tã aiminug kaipyi ti Iesui e hap nug haria
aito pote. [3] Ma'ato uwe — Uito yt arepot
po wyro teran i po'og uiwato e hat yt kan
hamo hin i atimohey uito Iesui e. Mio
tã e hat tuwe ma'at kahato ne'i. [4] Waku
watu wa nẽtup kahato aiminug sio waku
sio yt e hap kape. Waku pote aimo wepit
hap toĩne'en. Ma'ato uito po'og atunug
ikahu ai'e hap ne'i ti aimo wepit hap akit
hamo topy hu'at. [5] Waku aiwo'o'e wy'ewy
ipotpap takaria wo watoĩ ne'en. [6] Waku
ti aiwo'o mu'e haria pe wati mõ'ẽ ahekat.
[7] Yt naku i watu we ma'at. Yt wati ma'at
kuap hin i Tupana. Kat iã'ỹi watikoi pote
ti mi'i ti ra'yn imoẽtyt. [8] Mi'i hap ewy ti
aimi ky'esat yn nug mote yt nakuaria i wo
watukupte'en Tupana pe. Mi'i turan na'yn
aiku'uro hawyi yt kat i aheĩne'en Tupana
wywuat hap. Ma'ato Tupana Pã'ãu wo
wepit hamo watoĩne'en pote tutum tesaika
hap aheĩne'en towywuat wuat'i e'at piat
hamuat. [9] Yt naku i eipo sero ne'i wakuap
nug hap ete katupono meiũran Tupana tum
hamuat ipotpap kahato rakaria pe. Mi'i
turan aiwat ahepe tutum wy aikotã ipirik
kahu ra'yn hawyi aimo wepit ra'yn hap
ewy. Mi'i hap ewy ti Tupana tum wakuap
nug hap etiat yt ipo sero i rakaria i pe
ha'up tutum are. [10] Pyno ti waku watikat
aikotã irania'in powyro hamuat. Waku ti
yne watunug wakuap torania miit'in me.
Ma'ato ti Iesui mohey haria ti waku po'og
wati'a tu po wyro wakuap no. Uiwy ria'in
eweheha'at ro uipo wuat uimiwan iwato'in
kahato rakat kape. [11] Uimiwan mesuwe
atunug uipo wo. Iwato kahato uimiwan
katupono yt heremo kahato i yt uhehapytig
i pote. [12] Eimu'e haria ipakup takaria te'e
ru we mo wato kahato itote — Uruto po'og
wo'o mu'e haria torania kai i'atu'e haria.
Wemusin ãpy sokpe tek hap ti waku e haria
aipiit etiat yn wo'o mu'e haria mi'iria. Iro
pote miit'in to'o ky ry'i kahato aimi mohey
aria'yp posak etiat aheha kye ra'at hamo e
hap ete. Mi'i haype yt te'e re pot mu'e i
mi'i ete. Yt ta'atuky'esat i miit'in wo'o ky
ry'i ta'atuetiat hap haype. [13] Pyno Iuteuria
wo'onãpin hap ewy watunug wemusin ãpy
sokpe tek hap ahehakyera'at i'atu'e yt ta'a
tuhenoi yne hin i Iuteuria eko pytkai. Ta'a
tu ky'esat ta'a tu mi ky'esat nug hanuaria
wo yne eipe haype. [14] Ma'ato Iesui iku'uro
ahetiano are pote yt i'atu wese hin i. Yt
ta'atuky'e i Iesui haype. Mi'iria yt iky'esat
hin i uheĩne'en hap ewy tukup te'en hap.
I'ewyte uito yt atiky'esat i i'atu'e wywuat
areĩne'en hap wy katu pono te'e ru we mo
wato haype ne'i pote. [15] Mekewat hemusin
ãpy sokpe sio yt rakaria kape sio Iuteuria
eko nug yne haria sio yt hap kape te'e ru
wa nẽtup. Mi'i haria ti yt kat no i Iesui
pe. Ma'ato ti tokai pywiat miit ipakup sio
yt hap kape yn ni iha'at Iesui. Imopakup
hap toĩne'en sio yt hap kape yn teha'at.
Yt kat i imopakup hap toipuẽti pote toimo
pakup i. [16] Mi'i hap yn ahẽtup Tupana pe
— Erehay moehaky'e'i ro Ui'ywot i'atue ha
ky'e'i hap etiano ipakup takaria upi inug
hamo are. Etihep o i'atue ha ma na'i hap
are ehupiat pe. I'ewyte torania Tupana
emiit'in etiano. [17] Yt atiky'esat i po'og sehay
aiwo'o'atu'uka hap wemusin ãpy sokpe tek
hap ete katu pono ipoity kahato uipekyt
pekyt uipiit ete. Uito Iesui emiit sese e
hap moherep hap upi uipekyt pekyt. Uipe
timoherep kahato Iesui ewywuat areine'en

uipekyt pekyt ui'auka teran haria tunug
Iesui mohey hap moherep hap uipe. [18] Uiwy
ria'in mio tã are Aika'iwat pe ehupi — Iesui
egyi'at ro aiwy ria'in Karata piaria pe are
Aika'iwat pe are ehupi.

Uito Pauru pyno toran uimiwan.

TAWA EWESU PIARIA NÃPIN HAP PAURU MIENOI

1 Uiwy ria'in tawa Ewesu piaria koitywy
atipo'oro uimiwan ehowawi. Mesuwat mi-
wan nug hat ti uito Pauru. Eipe ti Tu-
pana sa'y ru'in Tupana saki'yt'in koitywy
eipe Aika'iwat Iesui mohey pot'i haria ti
eipe. Sa'awy'i Tupana ui'airo hawyi uinug
tosa'yru wo Aipotypot Iesui potpo'oro wo
tomi ky'esat ewy ui'airo. 2 Pyno mio tã
ahẽtup ehowawi Ai'ywot Tupana kaipyi
i'ewyte Aika'iwat Iesui kaipyi — Etum o
ewese hap tawa Ewesu piaria pe emohey
haria pe are i'ewyte eti'atupoityro kahato
mi'iria are ahẽtup Tupana pe i'ewyte Iesui
pe ehowawi uiwyria'in are.

3 Ta'i Aika'iwat Iesui i'ewyte To'ywot Tu-
pana ai'atupoityro poityro kahato ra'yn. —
Waku kahato En wato'e Tupana pe i'ewyte
Aika'iwat Iesui pe wato'e — Waku kahato
En Tupana wato'e aito Iesui mohey haria.
Ta'i atipy kaipyi put'ok'e ahete aipoi tyro
kahato hap. Aheha kye ra'at hap tutum
na'yn ahepe. Wuat'i e'at piat aimoieĩ
ne'en Tupana kapiat hap tutum ahepe
towa nuaria aito pote are. 4 Ta'i sa'a wy'i
mesuwat yi nug hap e'yianmete Tupana
ai'airo Tosa'yru emiit no. Ta'i ahe'yian
mete ai'airo temiit'in no are. Mi'i hawyi
to'e — Uha'yru mohey haria wo aru mi'iria
hap ati'a tukuap e. Mi'i pote ti atunug
aru hãpyk mi'iria ui'e wy wuaria wo ra'yn
e. Yt kat i sa'ag nug haria wo ati'a tunug
mi'iria e. Pyno yt uwe i te aito turan
ai'airo Tosa'yru emiit no. Aiky'e haype yn
ai'airo mesuwat yi yt kat i te hap e'at pe
turan ai'airo. 5 Ta'i atunug aru Uha'yru mo-
hey haria yne uha'y ru'in uhaki'yt'in no e.
Atum aru Uha'yru i'atuepe I'atuka'iwat no
e ahetiat. Atunug aru mi'iria uimẽpyt'in no
uimiky'esat ewywuat uimowepit hamuat e
Tupana ahowawi sa'awy'i yt uwe i te mesu
wa rotiat turan. 6 Pyno to'iro watu wehum
Tupana kape — Egyi'at hap yt uwe ewywuat
hin i waku wato'e. Po'og po'og torania kai
ewese hap waku wato'e. Uruky'e hap mo-
herep hamuat etum Esa'yru uruepe. Wẽtup
yn Esa'yru pytkai etum ne'en ne'i uruepe
yt kat sa'up mo i etum uruepe uruto'e
waku wato'e. Mi'i ti Esa'yru Emiky'e ka-
hato etum na'yn uruepe urueha kye ra'at
hamuat. Waku kahato En Tupana uruto'e
ewawi. 7 Ta'i Emipo'oro Urupo rekuat no
iku'uro hawyi uruminug sa'ag po pyi urutu
wẽtem na'yn i'ewyte uruminug sa'ag ha'a
wy tewuat eti'a tu waure waure ra'yn En.
Waku kahato En. En ni po'og po'og torania
kai hegyi'at rakat uruto'e ewawi Tupana
uruto'e. Esa'yru suu ti urukyi'at ewan-
uat hap uruto'e. 8 Etum ne'en ne'i yne
yne iwato kahato sakpo emiium etum yne
yne. Waku kahato En uruto'e. Ewese
kahato uruto yt uruwese i pytkai uruto'e.
Ewe'eg hap ok tã egyi'at hap ok tã uruky'e
hap uruto'e. Urutu wehum kahato ewawi
Tupana katu pono koitywy etunug na'yn
ere'e sa'a wy'iwuat hap emiky'esat ok tã
uruto'e ewawi. 9 Sa'a wy'i emiky'esat ewy
ere'e ewepe — Atum aru Uha'yru pe wuat'i
ywania ere. Atum ne'en ne'i aru Uha'yru
wuat'i miit'in me I'atupo rekuat no. Uimo
wepit hap ewy atum aru ere'e sa'a wy'i
ewepe ewanẽtup hawe yt kat i miit'in te
turan. Tupana uruikuap teran kat pote
uruky'e kahato hap. Mi'i tã yt uruikuap hin
i te wen ma'ato uruky'e hap mi'i uruikuap
ta'yn. Waku kahato En uruto'e epe Tupana.

10 Mio tã e sa'a wy'i Tupana — Put'ok'e
uhe'at aru hawyi atunug sese ti Uha'yru
wuat'i Porekuat no e tuwepe i'ewyte yne
atipy piaria Porekuat no i'ewyte yne yi
totiaria Porekuat no e tuwepe. Uha'yru suu
wo ati'atumowehik sok torania yi totiaria
atipy piaria uhowawi e. Mi'i hawyi wẽtup
piit ewy yn na'yn wato py hu'at wuat'i
uiminug ko'i uikai tukup te'en e tuwepe
Tupana wuat'i tominug ko'i pe tukupte'en
yianmete turan. 11 Yne tomiky'esat ewy Tu-
pana sa'awy'i ai'airo ra'yn tomiky'esat ewy.
Mi'i hawyi ainug tosaki'yt'in no tosa'yru'in
no Aheyke'et Aikywyt Iesui ewywuat ainug
wẽtup miit mẽpyt'in ko'i ewywuat ainug
na'yn aito wati mohey Iesui hawyi. Tomi
ky'esat ewy tutum aru ahepe topo wat'yp
yne yne. Hekat kahato rakaria wo watopy
hu'at wuat'i e'at pe aikotã to'e sa'awy'iwuat
hap ewy ra'yn tutum ahepe. 12 Pyno to'iro
watuwehum Tupana kape katupono aito ti
irania'in e'yianmiat imohey haria irania'in
e'yianmiat watunug Iesui Aipo rekuat no.
Waku kahato wato'e aiwo'ope mi'i hap ete
ma'ato meiũran aru i'atu kahato ahaipe

piaria Iesui mohey haria tukupte'en kahato
Tupana mõtypot wuat'i e'at piaria. Waku
kahato are.

13 Pyno mesup ta'yn uru'e wy wuaria
ra'yn Tupana ehay pywuat rakat Iesui etiat
uruwẽ pyi hawyi mekewat sehay Ehehakye
ra'at hat moherep hap topy hu'at. Mi'i e
hap etikuap hawyi Aika'iwat Iesui mohey
haria sok eweikup te'en. Waku kahato
are. Mi'i hawyi ti aru Tupana tum na'yn
Topã'ãu ahepe to'e hap ewy tutum. Mi'i
hawyi mesup — Mi'iria ti uianuaria e ehepe.
Tutunug toset ehepe — Mi'iria wyti uiat e
wuat'i miit'in me Tupana Pã'ãu. 14 Tupana
tum na'yn Topã'ãu ahepe. Mi'i tutum mote
mesup watikuap i'ewyte tutum aru ahepe
kat e hap kat e hap — Atum aru uimẽpyt'in
me e hap ko'i ewy. Tutum na'yn yne sa'up
yne aiminug sa'ag hep hamuat Tosa'yru
suu. Mi'i pote watikuap ta'yn mesup yt kat
i sa'ag toipuẽti aikai. Watoĩ ne'en iwywo
turan tuwehum ahowawi yt kat i aikai yt
naku i pote yt kat i aipitpit hap. — Waku
kahato En Tupana wato'e aru wuat'i e'at pe.
Waku En waku En katupono uruhep ahiag
po pywiat hat En uruto'e aru wuat'i e'at pe
aru.

15 Ga'atpo atikuap ehetiat sehay —
Koitywy tawa Ewesu piaria Aipotypot Iesui
mohey kahato haria tukup te'en. Po'og
imohey haria mio sa'a wy'iwuat kai i'atu'e
uruepe. I'ewyte Tupana emiit'in ky'e
kahato haria tukup te'en mi'iria i'atu'e
ehepiat pe. 16 Mio tã i'atu'e hap atikuap
hawyi arehum kahato at ka'ap mesuwe —
Uhetupana are waku kahato En katupono
mesup tawa Ewesu piaria Esa'yru mohey
kahato haria tukup te'en na'yn mesup
i'ewyte wo'o ky'e haria tukup te'en are at
ka'ap Tupana pe. 17 — Uru'ywot koro En ni
Urupo typot Iesui eTupana are. Etum no
Epã'ãu po'og tawa Ewesu piaria pe ekuap
po'og po'og mono are'e Tupana pe. Uwe En
sese hap kuap hamuat atiky'esat. Epã'ãu
kaipyi iwe'eg kahato rakaria wo tukupte'en
hap atiky'esat are. Eti'atumoẽtyhot ro i'atu
wanẽtup hap are. Etihep yt i'atue hapytig
i hap mi'i hawyi heremo i'atu wa nẽtup
hawe etum Esa'yru mohey hap Tupana
are. 18 Tupana are'e etum no Esa'yru mohey
haria tapy'yia Ewesu piaria pe ewanẽtup
hap kuap hamo hap are. Etum no i'atuepe
ewanẽtup kuap hap kat hamo eti'a tu'airo
mi'iria emiit'in no are. Etimo herep to
i'atuepe emiky'esat ko'i nug neran hap ko'i
are. Etimoherep i'atuepe aikotã aru tukup
te'en atipy pe esa'y ru'in wo esaki'yt'in
wo hap are. Etimo herep i'atuepe kat som
atipy pe are. Etimo herep i'atuepe aikotã
aru atipy pe emõtypot haria tukup te'en
hap are. Etimo herep i'atuepe aikotã aru
ewaku hap ewywuaria tukup te'en hap
are. Tupana ewaku hap ekahu hap ewato
hap etimo herep emiit'in me tawa Ewesu
piaria pe are at ka'ap ehetiano uiwyria'in.
19 Tupana are'e etimo herep emiit'in me
esaika hap kuap hap are. Esaika hap iwato
kahato uruewawi Esa'yru mohey haria
pe aikotã karãpe sa'a wy'i etihep Esa'yru
gu'uro pyi hap ewy esaika hap. Tupana
etimo herep mi'i tã esaika hap Esa'yru
mohey haria pe are. 20 Tupana esaika hap
iwato kahato uruete are aikotã sa'a wy'i
etihep Uruka'iwat gu'uro pyi hap ewy
esaika are. Mi'i hawyi — Era'apyk o meiũpe
uipo sese kai ere itote Esa'yru pe. Era'apyk
to mesuwe atipy pe ere. Mi'i hawyi topy
hu'at e'e hap ewy esaika sese hap ewywuat
topy hu'at. Esaika kahato hap ewy etimo
herep uruepe Esa'yru mohey haria pe are
Tupana pe at ka'ap.

21 Ai'akag Iesui topyhu'at Wuat'i Akag wo.
Toĩne'en ni Morekuat Koro wo are. Ai'akag
wo toĩne'en ma'ato i'ewyte Wuat'i Akag wo
atipy pe toĩne'en. More kuaria Porekuat
no topy hu'at Iesui are. Tu'isaria Porekuat
no topy hu'at. Surara Akag Koro wo topy
hu'at. Iesui set po'og Tupana mimõ typot
no wuat'i miit'in set kai. Po'og po'og wuat'i
kai Aika'iwat mesuwat i'ewyte wuat'i e'at
pe. 22 Katu pono Tupana tunug yne yne
Iesui py ywyt'ok pype. Aika'iwat wuat'i
okpe tote toĩne'en. Mi'i hawyi i'ewyte aito
imohey haria Akag Koro wo topyhu'at Iesui
Tupana miky'esat ewy. 23 Pyno yne aito
Iesui mohey haria watopyhu'at Iesui wywo
wẽtup piit ewy yn. Iwywo watoĩ ne'en
wẽtup ok miit ewy. Iesui piit no watoĩ
ne'en mesup mesuwat yi tote are. Atipy pe
i'ewyte watoĩne'en irania'in imohey haria
wẽtup piit ewy yn watoĩne'en aito. Imohey
haria ipiit ewywuat wato py hu'at. Aikope
Aikope Atipy pe mesuwat yi tote yne tote
Aipo typot Iesui toĩne'en Morekuat Koro
wo.

2

1 Ha'a wyte kahato yt uwe i eimu'e hat
Iesui etiat turan yt Iesui mohey haria i
eipe turan mi'i hap e'at pe yt eweikuap
hin i Tupana etiat aikotã iku'uro rakaria yt
tikuap hin i ahehay hap ewy mekewat e'at
pe. Sa'awy'i yt eweikuap hin i Tupana ehay
are. 2 Mi'i hawyi mekewat e'at pe yt ewe-
tunug hin i yne yne Tupana wãi'e hap ko'i
e hap. Sa'awy'i imohey hap e'yianmete ti
ewetunug miit'in minug sa'ag ko'i yne yne
mekewat e'at pe. Mekewat e'at pe wẽtup
eika'iwat toĩne'en mi'i ti ahiag. Mi'i heso
rakat kape — Uruetupana en ewei'e ahiag
me. Emiky'esat ewy atunug neran ewei'e
mekewat mã'ãu sa'ag me. Uruetu pana
uruetu pana ewei'e at ka'ap mekewat yt
nakuaria i nug haria porekuat kape meke-
wat ahiag me. 3 Pyno sa'awy'i yne aito wato
py hu'at ahiag emiit no yt nakuaria i ewy.
Sa'a wy'i aimi ky'esat sa'ag he wati puẽti.
Mekewat e'at pe aiminug aipiit miky'esat
sa'ag ko'i kape yn po'og po'og ahepap wãi'e
Tupana pytkai watunug sa'ag ne'i. — Mi'i
tã ewetunug mote woro ho'o'a piheg ne'i
eipe e Tupana ahepe pytkai watunug yne
yne yt imiky'esat i ko'i. 4 Ma'ato sa'ag
watunug tuete pytkai aiky'e kahato te Tu-
pana. Yt tuwepyk hin i katu pono haty
aiky'e hap tuete. 5 Towese hap kaipyi aheha
kye ra'at Tupana. Aikotã iku'uro rakat yt
ihay i hap ewy yt ahehay hin i Tupana kape
mekewat e'at pe. Ta'i yt ahehay kuap i.
Karãpe Tupana ihay ahowawi turan meke-
wat e'at pe yt wati wesat kuap i kat pote
iku'uro rakaria ewy watoĩ ne'en Tupana
ewawi pote. Ma'ato mi'i pytkai aiwy'inug
tuwewawi Aipotypot Iesui ehay upi. 6 Mi'i
hawyi aimoieĩne'en Tosa'yru suu wo. Mi'i
hawyi Tupana ainug Aipotypot Iesui emiit
no wẽtup piit ewy watoĩne'en iwywo. Mi'i
hawyi karãpe Iesui tuwẽtem gu'uro pyi mi'i
hap i'ewyte watuwẽtem gu'uro pyi hap ewy
wẽtup pu'i yn aito watomohey hawyi. 7 Mi'i
hawyi Tupana to'e Tosa'yru pe — Era'apyk
to mesuwe uikai atipy pe wuat'i Porekuat
no e Tosa'yru pe. Mi'i tote hap ewy aito
i'ewyte watoĩne'en iwywo morekuaria wo
are. Mi'i hap ewy watoĩne'en iwywo katu
pono aito wẽtup ok miit ewy iwywo. Pyno
mesup toimoherep ta'yn towese hap ahepe
wuat'i e'at pe. Mi'i pote — Egyi'at kahato
wato'e Tupana pe. Yt uwe i po'og ekai
iwese rakat wato'e. 8 Ma'ato yt aiminug
wakuap kaipyi hin i Tupana ahehakyera'at.
Ta'i yt hin i uiwy ria'in. Ahewaku hap yt
put'ok'e hin i Tupana wat hewaku hap ewy
are. Aiky'e hap kaipyi towese hap kaipyi
tutum aheha kye ra'at hap ahepe. Wati
mohey Iesui hawyi tutum ahepe wuat'i e'at
piat aheĩne'en hap yt kat i watunug pytkai
tutum. Pywo pe ti tuwekaipyi tutum wato
mohey Iesui hawyi are. 9 Pyno yt naku i
wato'e — Uito ti wakuat pote Tupana uheha
kyera'at yt naku i wato'e katupono i'aparap
haria watoĩ ne'en Tupana wanẽtup hawe
mi'i tupono yt watuwehakyera'at kuap i.

10 Sa'a wy'i Tupana topo wo ainug.
Koitywy Ha'yru mohey haria wato py
hu'at wẽtup ywania ewy yn na'yn wato
py hu'at. Ainug hap e'yianmete Tupana
to'e — Meiũran aru atipowyro kahato uimi
ky'esat nug neran haria e. Wakuaria sok
ewy aru atunug mi'iria e sa'awy'i tuwepe.
11 Ma'ato ha'a wyte eipe tawa Ewesu piaria
yt kurin i eweikuap Tupana etiat katupono
wẽtup ywania eipe. Sa'awy'i sese aha'ase'i
pot Aparãu emiariru'in yn Tupana ywania
tukup te'en mekewat e'at pe. Mekewat
we'ahit sokpe tek haria mi'iria yn sa'a
wy'i Tupana ehay kuap haria tukup te'en.
Ma'ato eipe wẽtup ywania eweikup te'en
sa'awy'i yt Aparãu emiariru ko'i hin i eipe.
Nimo urupusu puo uruhet'ok eipe ti yt
we'ahit sokpe tek haria i uruto'e. 12 Katu
pono sa'a wy'ite eipe yt Tupana mohey
haria ywania hin i eipe ma'ato wẽtup
ywania eweikup te'en. Mi'i hap e'at pe
yt kat hin i eweikuap Tupana Mipo'oro
Aiporekuat etiat katupono sa'awy'i Tupana
ti'airo Aparãu emiariru'in ko'i yn temiit'in
no sa'a wy'i. Yt ei'airo hin i sa'a wy'i. —
Aparãu emiariru emiariru ati'atupoityro e
Tupana. Atunug esa'yru'in esaki'yt'in ui'y
wania wo e. Ma'ato ehepe yt mio tã e hin
i sa'a wy'i. Yt kat i Tupana eipy'a pe sa'a
wy'i mi'i pote yt uwe i eipe — Areĩne'en aru
wuat'i e'at pe e haria are. 13 Ma'ato mesup
ti yt pya hin i ra'yn eweikup te'en Tupana
kai Tupana Sa'yru wuaria eipe pote. Sa'a
wy'ite ti pya kahato eweikup te'en Tupana
kai ma'ato mesup Iesui suu eimo wo'osat
kahato ra'yn Tupana ete. 14 Koran eipe yt
pya hin i Tupana kai katupono Iesui tunug
na'yn ni Tupana wywuat aiwo'owese wese

hap. [15] Aika'iwat iku'uro aria'yp posak ete
hawyi wo'o wese hap tutunug ei'y wania
wywuat hamo i'ewyte uru'ywania wywuat
hamo. [16] Mi'i hawyi Ha'yru mohey haria
wẽtup ywania ewy ra'yn wato py hu'at.
Wẽtup piit ewy yn. Iesui mohey haria aito
pote yt kat i po'og aiwo'o py'ahak hap yt
kat i aiwu'uka hap aiwo'ope. I'ewyte yt kat
i po'og Tupana wywuat hap aiwu'uka hap
are. [17] Tupana tipo'oro Tosa'yru Aika'iwat
no. Put'ok to'e hawyi ai'a tu mu'e kahato
hamuat. Irania'in ywania pya kahato
tukup te'en Tupana kuap hap kai. Uru'y
wania Iuteu ywania po'og yt pya i ma'ato
torania aito wẽtup sok yn sa'a wy'i watu
kup te'en pya kahato Tupana kai. Mi'i
hap e'at pe Iesui timo herep ahepe mu'ap
To'ywot kapiat hap. [18] Mekewat mu'ap
ti ahera'aipok Tupana kapiat hap Aipo
typot Iesui kawiat katu pono tutum na'yn
Topã'ãu ahepe. Mi'i hawyi uruto Iuteuria
i'ewyte eipe yt Iuteuria i Tupana Pã'ãu
wẽtup takat eiam aito. Mi'i pote mesup
waku watuwat Tupana kape uruto Iuteuria
i'ewyte eipe wẽtup ywania waku wateke
Ai'ywot Tupana ehamo mesup Iesui aimo
wo'osat Tupana wywuat pote. [19] Sa'a wy'i
areto eimu'e hamuat hap e'at pe eipe yt
Tupana mẽpyt'in hin i. Yt eweikuap hin
i mekewat e'at pe Tupana sese yt kuap i
haria eipe ma'ato mesup Tupana etawa
piaria ewy ra'yn eweikupte'en. Mio Tupana
sa'y ru'in no saki'yt'in no ra'yn eweikup
te'en. Koran Tupana yat piaria wo ra'yn
eweikup te'en imẽpyt'in no eipe mesup.
[20] Mio Tupana yat nug hat ewy watu kup
te'en. Aikotã ai'yat watunug nu kawiat
hawyi toĩne'en mot'i hap ewy. Mi'i hap ewy
Tupana tunug to'yat mesup ma'ato miit'in
kawiat. Toha'a wynug to'yat nug hap
hamuat ewy toĩne'en mesup. Waku yne
hawyi totopag Tosa'yru mohey haria nu
ewywuat to'yat iheg nakat pe hamuat are.
[21] Ma'ato mekewat nu wato yne ai'y wyt'ok
pype aimoe saika hap mi'i nu ewywuat ti
Aika'iwat Iesui. Mi'i hawyi wato mohey
Iesui hawyi ainug to'yat motag hamo. Mi'i
hawyi meiũran Tupana yat ikahu rakano
wato py hu'at hap ewy are. [22] Koitywy
Tupana toĩne'en to'yat pe katupono Ipã'ãu
toĩne'en aipy'a pe pote. Mi'i hawyi aito
imohey haria yne yne aito wato py hu'at
aiwo'opype wẽtup yat ikahu rakat ewywuat
Tupana eiam sese aitoria yne are.

3

[1] Mesup ti uito Pauru wo'o pyhik hawe
areĩne'en katupono morekuaria yt tiky'esat
i po'og miit'in mu'e uhepiat hap Iesui
etiat hamo. Mi'i pote uipyhyp mesuwe
wo'o pyhik hawe. Yt ta'a tu ky'esat i ira-
nia'in ywania ikuap Iesui hap. Mi'i pote
uipyhik mesuwe wen ma'ato yt uipyhik
kuap i meiũwat wo'opyhik hawe katupono
mesuwe ahẽtup Tupana kape eipo wyro
hap at ka'ap. I'ewyte arepotpap kahato
miwan nug hap ete mesuwe uimi po'oro
einãpin hamuat hap ete. [2] Uiwa nẽtup
hawe Iesui mipyhyp areĩne'en toiky'esat
pote are. Waku kahato Tupana hegyi'at ka-
hato. Uipowyro kahato mesuwe wo'opyhik
sa'ag hawe topotpap nug hap ete. [3] Katu
pono mesuwe koitywy Tupana timo herep
kahato uhepe sa'awy'iwuat yt uwe mikuap
i sehay toimo herep uhepe aikotã wẽtup
ywania ipakup imohey haria tutunug hap.
Ta'i ipakup takaria tutunug mesup wuat'i
ywania kawiat. Aikotã to'y wania pakup
tutunug mesup hap toimo herep mesuwe
uipyhyp hawe uhepe. Waku kahato Tupana
yt uwe i ipyhyp kuap are.

[4] Mi'i ko'i atiwan mesup ehowawi yt
iwato i wen uimiwan mesuwe ma'ato
mesup uimiwan hit ete waku eiwe mu'e
kahato are at ka'ap. Mi'i hawyi eweikuap
ui'ewy Tupana mienoi mig'i wuat sehay
mi'i Aipo typot ywania pakup etiat. [5] Sa'a
wy'i wuaria yt uwe i ikuap mesuwat sehay
mig'i wuat Tupana — Atunug aru e hap. Tu-
pana yn ikuap. I'ewyte ihay moherep haria
sa'awy'iwuaria yt ikuap i ma'ato mesup Tu-
pana Pã'ãu timo herep ta'yn uruepe tehay
moherep haria pe uruto Iesui potpo'ororia
12 ok takaria pe toimo herep tehay mig'i
wuat Topã'ãu wo. [6] Koran Tupana Pã'ãu
to'e ahepe — Sa'a wy'i irania'in ywania yt
uikuap hin i ma'ato mesup atipo'oro uhe-
hay wakuat wuat'i ywania ewawi aikotã
are'e sa'a wy'i miwan me. Atunug aru e
hap ewy mesup atunug na'yn e. Koran
atunug na'yn Irania'in ywania Porekuat no
ra'yn Uha'yru e. Mi'i imohey haria sok
wẽtup piit ewywuat yn na'yn te'e ro py
hu'at aru e. Aikotã sa'a wy'i atipoi tyro
Iuteu ywania ati'a tu poi tyro mesup yne
yne ywania aikotã are'e sa'a wy'i ui'e hap

ewy atunug mesup e Tupana uhepe. Sa'a
wy'i mig'i wo sese yt uwe mikuap mo i
mesuwat ui'e hap are ma'ato koitywy atimo
herep mi'i ui'e hap yne miit'in me uimi-
wan kaipyi uhehay kaipyi e Tupana ahepe.
7 Uito Pauru sa'awy'i Aipotypot Iesui uinug
topot po'oro wo tehay sytpok hamo tehay
moherep hamo miit'in me wuat'i ywania
piat hamo uinug. Mi'i hap atunug kahato
uito ma'ato yt uhesaika hap upi i katupono
Ipã'ãu tum uhepe tesaika hap sehay wakuat
moherep miit'in miat hamo. 8 Uhewaku
hap yt put'ok'e hin i Aipo typot eropat
hamo are. Ta'i uito ti po'og kurin kano
areĩne'en po'og yi kape torania Iesui mohey
haria kai areĩne'en uito ma'ato mi'i pytkai
Tupana ui'airo irania'in ywania mu'e hamo
tehay ikahu rakat ete uhewaku hap yt
put'ok'e hin i heropat hamo pytkai are.
Yt naku i uito pytkai towese kahato hap
mywo ui'airo katupono yt po'og hin i uito.
Koitywy atimõ'ẽ kahato irania'in ywania
pe. Tupana ekare'en mõ'ẽ hat ewywuat
areĩne'en uito aikotã wuat'i e'at piat hekat
rakat tomõ'ẽ hap ewy areĩne'en. Aika'iwat
Iesui ekat iwato kahato aikotã po'og po'og
wuat'i kai toĩne'en po'og po'og Mi'i ekat
mõ'ẽ hat ewy areĩne'en uito Pauru. 9 Sa'a
wy'itewuat mig'i wuat Tupana mimoherep
aikotã toiky'esat yne ywania towanuat hap
toimo herep mesup uiwẽ pyi. Tupana ti
wuat'i wuat'i nug hat ma'ato kat hamo
ainug sa'a wy'i yt tohenoi i. Mi'i kape
miit'in sa'a wy'iwuat te'e ru wa nẽtup ka-
hato ma'ato yt ta'atukuap kuap i. Ma'ato
koitywy toimoherep ta'yn mi'i e hap ahepe.
10 Koitywy koran mesuwat e'at pe Ai'akag
Iesui timo herep kahato towe'eg kahato
hap mo ahepe i'ewyte yne atipy piaria
pe. Koitywy atipy piaria Surara Akag wo
toĩne'en Iesui i'ewyte Tupana etawa pi-
aria atipy piaria tikuap ta'yn Tupana we'eg
kahato hap ko'i katu pono ahowawi Iesui
mohey haria kape te'eraha'at kahato hawyi
te'e ro'e to'ope — Pywo ti Tupana iwe'eg
po'og torania kai katu pono yne ywania
toi'a tue ha kye ra'at kuap i'atu'e. 11 Wuat'i
e'yianmete Tupana tunug towe'eg hap upi
yne tomi ky'esat upi. Mio tã e — Ati'a tue
hakyera'at yne ywania yne miit'in e. Uimi
po'oro I'atu po rekuat nuat po wo Uha'yru
minug upi ati'atuehakyera'at wuat'i ywania
e Tupana sa'a wy'i yt kat i te mesuwat yi
turan yianmete mio tã e tuwepe mig'i wo.
Mi'i hap toimo herep ta'yn uhepe mesuwe
uipyhik hawe. 12 Mi'i pote mesup yt wato
ken'ẽ hin i Tupana kapiat ahehay hamo. Yt
kat i aiwe mõti hap ahehay iwywuat hamo
katu pono koitywy Ha'yru upi imohey hap
upi watuwat kahato Tupana kape aikotã
wẽtup piit ewy yn watoĩne'en Ha'yru wywo
Aheyke'et Aikywyt wywo.

13 Uiwy ria'in tawa Ewesu piaria more
kuaria uipyhik mesuwe iheg me mesup
yt ta'a tu ky'esat i woro ho'o mu'e po'og
hap wote. Uhaty'i haty'i kahato mesuwe.
Aho'opot kahato wen ma'ato waku
aho'opot eimu'e hap ete are. Pywo ti rat
yt paa'ewei'e tei'o are uipyhik ne'i hap upi
kat pote meiũpe areĩne'en Ai'ywot atipy
piat Tupana ehamo are. 14 Mi'i tã ahẽtup
mesuwe at ka'ap — Uru'ywot atipy piat
arepỹ'ã tutuk ewawi mesuwe katu pono
wuat'i ywania ehakye ra'at kuap hat En
are. 15 Wuat'i ywania mesuwat yi totiat
nug hat En are i'ewyte yne ywania atipy
piaria nug hat En are. 16 Wuat'i wuat'i
mimõ typot En are. Yt uwe i po'og ekai
are. Mi'i pote ahẽtup ekawiano etum no
emohey haria pe tawa Ewesu piaria pe
Epã'ãu wakuat i'atu moe saika hamuat hap
ahẽtup epe. Atiky'esat kahato i'atu wa
nẽtup hap hesaika rakat ewy emohey hap
ete. 17 — Etunug no Emipo'oro Iesui kawiat
e'yat sese itote. Ereĩne'en itote emohey
haria py'a setpe. Atiky'esat i'atu sapo yi
pe iheg me aria'yp wato ga'apy piat hap
ewy. Atiky'esat mi'iria iheg me wo'o ky'e
hawe i'ewyte eky'e hawe hap atiky'esat
are. 18 Ahẽtup kahato ti ewawi Tupana.
Atiky'esat kahato ti itotiaria tikuap Esa'yru
piat ta'a tu ky'e hap are. Atiky'esat yne
urutoria Esa'yru moheg haria ikuap haria.
Etum no esaika hap i'atuepe kat kupitu
kat kupitu Esa'yru piat i'atuky'e hap kuap
hamo are katu pono iwato kahato Esa'yru
piat uruky'e hap i'ywop kahato hap ewy
i'anam kahato hap ewy. Mi'i hap kuap
hamo atiky'esat ta'atukuap ta'atuky'e hap
Esa'yru piat hap atiky'esat Tupana are. 19 Yt
karãpe i uruikuap yne kat kupitu kat kupitu
uruky'e hap Iesui piat hap ma'ato ahẽtup
kahato ewawi Tupana etimoherep emohey
haria pe tawa Ewesu piaria pe aikotã aikotã
Esa'yru ta'atuky'e hap ahẽtup epe are. Mi'i

hap ta'atukuap hawyi te'e ro py hu'at eiam
sese wo ra'yn Tupana are i'ewyte ereĩne'en
no i'atuwywo kahato are ahẽtup Tupana pe
mỹ'ãtutuk pepyi mesuwe wo'opyhik hawe.
20 Ta'i uiwy ria'in Ahetu pana hepap ka-
hato aimiẽtup ium hamo po'og po'og iwato
tutum kuap aimiẽtup ko'i kai are. Yt karãpe
i teke aiwanẽtup hawe kat kupitu kat kupitu
hegyi'at hap are. Tutum po'og po'og kuap
ahepiat hẽtup kuap hamo kai katu pono
Ipã'ãu hesaika aikai ahepiat hẽtup hamo
Tupana pe are. 21 — Uruetu pana uruimõ
typot kahato En uruto'e. Emipo'oro Urupo
rekuat nuat mohey haria sese uruto. Ta'i
urutu wehum kahato ewawi wuat'i e'at
pe aru uruto'e ewawi Tupana waku ra'yn
uruto'e.

4

1 — Uimi mu'eria tawa Ewesu piaria
mesup uito Pauru areĩne'en meiũpe wo'o
pyhik hawe. Wanĩ kaptia uipyhyp ta'yn
Aika'iwat potpap nug hap pyhyp hamo
uipyhik wen ma'ato mi'i pytkai woro ho'o
mu'e te uimiwan myi uiwy ria'in. Sa'a
wy'i Tupana ai'airo temiit'in no tomõtypot
hamo. Mi'i pote are'e ehepe — To'iro wati
mõ typot Ai'airo hat haty wo are. Aikotã
aimẽ pyt'in hãpyk takaria ewy aimo wepit
ta'a tu potpap wakuat nug hap ete aimi
ky'esat nug hap ete mi'i hap ewy waku wati
mo wepit Ai'ywot atipy piat wakuat nug
hap kaipyi. 2 Yt naku i wato'e aiwa nẽtup
hawe — Uito po'og irania'in imohey haria
kai yt naku i wato'e. Pyno to'iro watoĩne'en
hãpyk kahato rakaria wo. Waku watu we
potpap Aika'iwat kape aipe rup'i wywo yt
kat i aipy'ahak hap mywo waku are. Waku
watimoherep irania'in miit'in ky'e hap yne
aiminug ko'i ete are. Waku wati'a tu ky'e
irania'in yt i'atuwese i pytkai. 3 Waku watoĩ
ne'en yt kat i aiwu'uka hap mywo katupono
Tupana Pã'ãu tiky'esat aiwo'o wese kahato
hap are. Mi'i pote waku watuwat Ipã'ãu upi.
Waku wẽtup mẽpyt'in ko'i wẽtup piit ewy
wato py hu'at Iesui wywo. 4 Katu pono aito
Aika'iwat piit aga ko'i ewywuat are. I'ewyte
Aipã'ãu Tupana miium Aika'iwat Iesui wa-
uat e. Mi'i pote aito imohey haria wẽtup
pã'ãu wẽtup piit ewywuat wato py hu'at
mesuwe aito imohey haria. Aito ti wẽtup
piit imohey haria aito pote aiwo'o'ewy'ewy
katu pono Iesui wywo watu kup te'en. —
Mũki'ite ti aru watoĩne'en wuat'i e'at pe e
haria sok aito wato'e. 5 Wẽtup yn Aika'iwat.
Aito aity py'i kahato wen ma'ato wẽtup yn
Aika'iwat pote wẽtup yn aimimohey wẽtup
set upi yn ahet'ok hap. Mi'i pote wẽtup piit
ewy yn watoĩne'en. 6 Wẽtup yn ni Ai'ywot
Atipy piat. Mi'i ti Tupana wuat'i miit'in
nug hat. Mi'i ti Ai'akag Koro wo toĩne'en e.
Wẽtup yn Ahetu pana. Tupana ti toĩne'en
ahepuo ipotpap nug hamo. Mi'i pote aito
wato py hu'at ipiit ewy miit'in sem kahato
aito pytkai. 7 Mi'i hawyi wẽtup ok pe wẽtup
ok pe tomohey haria pe toimõ'ẽ tomisepap
ko'i nug hap tomi ky'esat ewy. Toi'a tu
mõ'ẽ ahepuo tomi sepap nug hap ipotpap
ko'i nug hamuat. Aipotypot Iesui miky'esat
ewy Tupana ti'a tu mõ'ẽ tomi sepap ko'i
ahepe. 8 Mi'i tutunug aikotã to'e sa'a wy'i
morekuat Tawi miwan me e hap ewy —
Meiũran ti aru Tupana Mipo'oro topyhu'at
wuat'i Porekuat Koro wo e. Mi'i Miit ti'akit
yne tewa nĩ kaptia hawyi ta'am aru atipy
kape e. Mi'i tote pyi toimõ'ẽ aru tesaika hap
tomi sepap ko'i nug hamuat temiit'in me
mesuwe e morekuat Tawi sa'awy'i tomiwan
me tuwepy hawe 68.18 hawe. 9 Pyno ti ta'am
e miwan me ma'ato ta'am hap tohenoi pote
i'ewyte tohenoi tut hamuat yi ywyt'okpype
topot'apyk hap i'ewyte ti tohenoi yt to'e
i pytkai. 10 Mekewat ta'apyk hap tohenoi
i'ewyte mekewat yi ywyt'okpypiat toto hap
tohenoi morekuat Tawi miwan me. — Pyno
mekewat toto po'og yi ywyt'okpype i'ewyte
mesup ta'am na'yn po'og atipy kape po'og
ta'am na'yn torania kai. Ywaiti hap tote
ta'apyk ta'yn Morekuat no. Iesui toto ra'yn
waikiru apy tote i'ewyte toĩne'en Morekuat
no aipy'a setpe. 11 Koitywy toimõ'ẽ ka-
hato ahepuo tomi sepap ko'i topotpap nug
hamuat aikotã to'e miwan me hap ewy —
Wẽtup ok pe wẽtup ok pe tomi'ai roria pe
tutum tesaika hap tehay moherep hamo
wẽtup ywania pe wẽtup tama totiaria pe e.
Wẽtup ok pe wẽtup ok pe tutum tesaika hap
Tupana ehay sese moherep miit'in miat
hamo e. Wẽtup ok pe wẽtup ok pe tutum te-
saika hap tehay sytpok kahato hamo miit'in
sem miat hamo hap tutum e. Wẽtup ok pe
wẽtup ok pe ti tutum tesaika hap temiit to-
hũria apykok hamuat hap tutum e. Wẽtup
ok pe wẽtup ok pe ti tutum tesaika hap
temiit'in atupo wyro hamuat hap tutum e.
Wẽtup ok pe wẽtup ok pe tutum tesaika
hap yne miit'in atumu'e hap kuap kahato

hamuat hap tutum. [12] Wẽtup ok pe wẽtup
ok pe tutum tesaika hap tomisepap ko'i yt
uwe minug kuap i nug hamuat hap tutum e.
Pyno yt to'o'ewy'ewy hin i toimõ'ẽ tesaika
hap tomi sepap nug hamuat ko'i tominug
kuap hap ewywuat nug hamuat hap ko'i
are. Ta'i toimõ'ẽ kahato ahepe tomiium ko'i
are. Yt to'o'e wy'ewy hin i tutum. Ewat
emikuap uiat uimikuap Tupana miium ko'i
aimi sepap ko'i yt to'o'ewy hin i are. To-
mohey haria mowe'eg hamo tutum tesaika
hap ahepe topotpap nug kuap hamo tutum
e. Tupana tiky'esat kahato aito tomipo'oro
ko'i Tosa'yru Iesui ewywuat e. Mi'i pote
aimoe saika Tosa'yru Pã'ãu wo topotpap
nug hamuat. [13] I'ewyte Tupana tiky'esat
aito Aika'iwat Iesui ewywuat aito torania
iwywo wẽtup piit ewy hap toiky'esat e. [14] Yt
toiky'esat i wẽtup ok wẽtup ok mienoi sa'ag
upi wato py hu'at hap kat pote toiky'esat
Tosa'yru mienoi upi yn wato py hu'at hap.
Imohey haty wuat hap toiky'esat. I'atu
kahato aimu'e iwe'eg kahato rakaria aimu'e
kuap kahato haria ma'ato yt pywo pe i
yt Iesui mienoi upi i haria aimu'e ma'ato
ahekat ky'ewi yn aimu'e haria e. Mi'iria
ehay upi wato py hu'at hawyi i'atue wa miri
pe wato py hu'at hap ewy aikotã wasere
owa kape wato teran ihyemyi'a wato sakpo
teran ma'ato yt wato kuap i ipoity'i pote
hap ewy katu pono mi'iria te'e ru wa nẽtup
at ka'ap aima'at'i ma'at'i hap ete i'atuehay
wẽtup upi. Yt eweimohey tei'o mi'iria yne
miit'in miat aimu'e hap are. Yt naku i wato
py hu'at hira karia ewy aimikuap ete are.
Hirakaria imohey yne yne miit'in ehay sio
pywo sio yt hap ta'atu mohey. Waku wato
mohey aimu'e hat Iesui e hap ewy aimu'e
pote. Waku wati moheg aimi mohey Iesui
aipy'a pe aiwanẽtup hawe e. Tupana wywo
wẽtup piit ewy watu kupte'en. Mi'i hawyi
ai'y wania uru'y wania wẽtup ywania ewy
yn na'yn ainug e. Koitywy Tupana ywania
ra'yn aito. Sa'awy'i Iuteu ywania ei'ywania
tukupte'en to'ope to'ope to'oewanĩkap mo
te'e ro py hu'at. Mekewat e'at pe toĩne'en
eipyhyp hap ewywuat Iuteu etawa kapiat
eweiwat hamo. Ma'ato mekewat eipyhyp
hap Tupana kapiat hap Iesui ti'aporok yne
ra'yn topy wo. [15] Iuteu eko i'ewyte wãi'i'a
tu'e hap ko'i yt Tupana miwan ewy i toimo
weityk mi'i hawyi towano tutunug mote
Iuteu ywania i'atupy'ahak kahato ehete kat
pote yt i'atueko yt ewy i ra'yn aheko pote
i'atuwo'onãpin hap ko'i i'atuwo'oewãi hap
ko'i. Mi'i pote i'atu py'ahak — Wãi wãi'i'a
tu'e ma'ato yt eweiwat i wãi'i'atu'e hap upi
hawyi wo'oewanĩkaptia wo eweikupte'en.

Typy ywania eweikupte'en sa'awy'i. Mi'i
hawyi put'ok'e Aika'iwat Iesui hawyi toi'a
tu kaykay yne miit'in tuwe wawi yne ywa-
nia. Mi'i hawyi tutunug yne miit'in Tupana
ywania wo. Koitywy ipat'ok yne ywania
Iuteu ywania ei'y wania irania'in ywania
tukupte'en Iesui mohey haria. Mi'i hawyi
watukupte'en mesup yne yne ra'yn wẽtup
piit ewy Iesui wywo wo'owese rakaria ra'yn
wato py hu'at. [16] Sa'a wy'i aito wu'uka yne
ywania wywuat haria aito wuat'i ewanĩ
kaptia wo watukupte'en. Pya kahato watu
kupte'en Tupana kai aito torania.

Aipiit ete ipoity ahaga ko'i ma'ato wẽtup
piit yn watoĩne'en aito wẽtup piit yn aito.
Yt tuweran hin i ma'ato ahaga ko'i. To'osat
kahato ahaga ko'i. Mi'i hawyi aipiit iheg
aipiit wẽtup yn. Aipu'i aikag ko'i ahaga
to'osat to'oete kahato. Karãpe watunug
Ai'akag Iesui miky'esat ewy hawyi wato
py hu'at aikotã haga ko'i ewy ipiit ewy.
Mi'i hawyi wahe wyry aikotã ihãite rakat
ewy. Karãpe aito Iesui mohey haria wato'o
ky'e yne yne aiwo'ope mi'i hawyi wato'o
po wyro mi'i hawyi wato py hu'at aito Iesui
piit ihãite rakat ewy. [17] Pyno woroho'omu'e
teran Aika'iwat Iesui ehay ete. Ewe'eg wo
o eiminug sa'ag ko'i eimi ky'esat sa'a wy'i
eheko sa'a wy'iwuat pupi are. Yt imohey i
te turan wuat sa'ag nug hap ete yt aiwe'eg
hin i sa'a wy'iwuat aiminug sa'ag ko'i kai
— Ewei'atoiat ro mi'i ko'i e Tupana pytkai.
Uiwy ria'in yt naku i watu wa nẽtup po'og
aikotã yt imohey i haria wanẽtup hap ewy
ne'i katupono mi'iria yt naku i nug hap yn
i'atu wa nẽtup hawe. — Uito po'og po'og
torania kai i'atu'e ta'a tu wa nẽtup hawe.
Yt paa'i'a tu'e hin i ta'atu minug yt naku i
hawyi. Mi'i tã i'ewyte aito sa'awy'i ma'ato
mesup waku watu wenãpin mi'i e hap pun
hamuat e. [18] Yt karãpe i te'e ru wa nẽtup
Iesui ewawi mi'iria. I'atu wa nẽtup hap
ho'o wasat kahato hap ewy aikotã miit'in
i'ypyryp we ho'owasat hap ewy tukupte'en.
Katu pono irania'in yt imohey i haria yt
karãpe i Tupana mohey haria. — Mi'i
pote yt karãpe i areĩne'en I'atu'ywot no e
Tupana i'atuepe. Yt te'e ru wa nẽtup hin i

uhehay kape e. I'atuewaure ka'a yt uikuap
i hap e. Ta'atuky'esat kahato wẽtup mu'ap
e. Yt kat i uikuap hap ta'atuky'esat e. — Yt
urumu'e tei'o yt uimu'e tei'o i'atu'e yn at
ka'ap uhepe e. Ta'atunug sa'ag sese sakpo
yt uimiky'esat ewy i are e Tupana sa'awy'i
mi'iria piat pe. 19 Karãpe ta'atunug sa'ag
wemõti hap ewy mi'i hawyi yt te'eruwe
mõti hin i. — Yt naku i mi'i tã eweikupte'en
e Tupana pytkai yt paa'i'atu'e hin i. Te'eru
wepyi ta'atupiit miky'esat sa'ag hap ok tã
yn ta'atunug neran yt naku i. Ta'atuewaire
hap kape yn te'eruwewanẽtup ta'atupy'a
pe. Yt te'eruwewãi teran hin i yne sa'ag nug
hap ete. Ta'atueko sa'ag nug hap kape yn
te'eruwepotpap miit'in ehamo ta'atunug.
Aikotã aikotã miit'in mõti hap ewy yn ta'a
tunug wuat'i ehamo ma'ato yt te'eruwe
mõti hin i pytkai. 20 Ma'ato Aipotypot Iesui
— Yt eweikupte'en nei'o mi'iria ewywuat e.
Waku eweikupte'en ui'ewywuat e Aimu'e
Hat Koro ahepe. 21 Uiwy ria'in pywo ti
waku watoĩne'en Aika'iwat Iesui ewy are.
Waku watikuap kahato ieĩne'en hap etiat
i'ewyte sehay etiat aimu'e hap etiat hãpyk
kahato rakat ewywuat. Waku wati'atunug
yne Ai'akag minug ewywuat aikotã aimu'e
Iesui hap ewy. Ma'ato yt naku i watunug
mote watikuap ta'yn yt imimu'eria i aito
hap watikuap. 22 Pyno waku watoiat aiwẽ
piat sa'ag nug hap ete aheko yt naku i
nug hap sa'ag sa'a wy'iwuat. Waku yne
watipugha aiminug sa'ag ko'i sa'awy'iwuat
aiminug ko'i are kat pote sa'a wy'i aiwa
nẽtup sa'ag hap yn watunug neran. Yne
aimiky'esat sa'ag koi aima'at hap ewywuat
topy hu'at. Ma'ato yt watoiat i aiminug
sa'ag sa'a wy'iwuat mi'i pote aheko ewy
topy hu'at ahete. Mi'i hawyi aiwe ma'at
hap yn topyhu'at iheg me aiwanẽtup hap
hawyi heso heso rakaria wo watopyhu'at
wema'at haria ewywuat wo watoĩne'en.
23 Waku wato'e Tupana pe — Uinug o ipakup
takat wo waku wato'e. Uinug o waku
wanẽtup hano i'ewyte uinug o waku kapiat
wanẽtup hat wo waku wato'e. Areĩne'en
neran ipakup takano areĩne'en neran uiwa
nẽtup hawe uipy'a pe waku wato'e Tu-
pana pe. Mi'i yn waku katu pono Tu-
pana yn aihep kuap i aheko sa'ag nug at
ka'ap hap po pyi e. 24 Aikotã watopag ahe-
sokpe aipiit pe ipakup takat hawyi aikahu
hap ewy ra'yn topy hu'at. Mi'i hap ewy
waku watopag ahete Tupana aimokahu hap
ewywuat aipainug hap ewywuat. Tupana
wanẽtup hap ewy waku watopag aiwanẽtup
hawe. Tupana wanẽtup hap watopag aiwa
nẽtup hawe hawyi ipakup takaria ewywuat
sokpe pakup we ahewyry hap ewy Tupana
wanẽtup hawe. Waku watuwepainug Tu-
pana ehay wo. Waku watunug yne Tupana
tunug hãpyk hap ewy. Waku yt kat hin
i miit'in ma'at hap aikai. Waku hãpyk
Tupana ewy wahe wyry mesu wa ro tiaria
py'a setpe. Mi'i watunug mote watopag
ahesokpe pakup ewywuaria aipainug hap
ewy watopyhu'at hap yt aipu'i ete i ma'ato
aipy'a pe aipainug kahato hap toĩne'en
hap ewy. 25 Aito ti Aimi mohey Iesui piit
ewywuat watopyhu'at yne aito haga ewy.
Pyno yt naku i aheso aiwo'ope aikotã sa'a
wy'i watunug hap ewy. Waku wati pugha
aiwo'ope aheso heso hap aikotã watipun
ahesokpe hiot'e rakat ewy. Koitywy waku
pywuat sehay yn aiwo'ope ahehay are. Mi'i
watunug mote aipainug hap aipy'a piat
aiwa nẽtup hawiat ikahu kahato Tupana
ehamo. 26 Karãpe aipy'ahak put'ok'e wẽtup
ok etiat hap yt naku i watipowyro mekewat
aipy'ahak hap are. Waku aipohep mekewat
aipy'ahak hap toĩne'en ahete turan. Waku
meremo aipohep mekewat aipy'ahak mot'i
hap ete. Waku meremo watuwemoperup'i
aipy'ahak hap ete. Yt naku i watopyhu'at
typy e'at aipy'ahak hap wywo. Waku waure
wo watopyhu'at at min'e hap e'yianmete.
27 Karãpe ahã'ãg ahiag yt naku i nug hap
ete mi'i pote waku yt ahehay upi i are.
28 Sa'awy'i watero'ok irania'in ekat ma'ato
koitywy waku watoiat mekewat ahesokpe
nem hap ewy are. Yt naku i Iesui mohey
hat sero'ok'e hano topyhu'at. Waku mesup
ipakup we watoĩne'en motpap nug haria
wo waku watoĩne'en. Waku ahe'at hakup
wywo aipotpap at. Mi'i hawyi aipotpap
hap sa'up wywo waku ahekat. Yt naku i
miit'in ma'at'i ma'at'i hano aipotpap are.
Waku watikat ahekat iwato hawyi ahegyi'at
hap wywo hatek takaria powyro hanuaria
watukupte'en. Mi'i hawyi satek haria poi
haria wo wato py hu'at aiko wato kaipyi.
Mi'i hap watunug mote ahegyi'at hap topy
hu'at ahete aipainug hap ikahu rakat ewy
topyhu'at mesuwe Tupana wanẽtup hawe.

29 Waku ahehay hẽ'ẽ rakat ewy are. Waku
iwese kahato rakat ewy watoĩne'en. Waku
irania'in mowepit ahehay kuap hanuaria
watikuap are. Mi'i tã watunug mote pywo
i'atu'e hamo ahehay kuap haria. Mi'i hawyi
ahehay kuap haria poityro hat ewy watopy
hu'at. Yt naku i watopotkuasa ahehay wo.
Yt naku i watipoepyk ahehay wo are.
30 Karãpeĩ sa'awy'i watopyhu'at Tupana
Pã'ãu eiam mo mi'i hap e'at pe Tupana
to'e ahepe — Wuat'i e'at pe aru ereĩne'en
uianuat uhemiit no e ahepe. Uimie ha kye
ra'at wuaria eipe e ahepe. Pywo yt uheso
hin i ui'e hap e ahepe Tupana. Pyno uhehay
moheg hamuat atum Uipã'ãu ehowawi e
ahepe sa'awy'i. Mesup Uipã'ãu to'e ehepe
— Woro ho'onug eipe uhemiit sese nuaria
e. Worokuap kahato eipe mesup e ahepe
Tupana. Uheiam mo Uipã'ãu eiam mo
eweikup te'en e mesup ahepe. Mi'i pote
yt naku i wati mo'arot ne'i Tupana Pã'ãu
aiminug sa'ag wo are. 31 Wati mo'arot ka-
hato Tupana Pã'ãu karãpe aipy'ahak ira-
nia'in ete pote. Mi'i pote waku watoiat
mekewat yt naku i haiug nakaria are. Yt
naku i watuwehum haryporia kape ihainia
kape ipiit ky'esat hap wywo ahewaire teran
hap wywo. Mi'i watunug mote Tupana
Pã'ãu aipiit pe i'arot kahato hap ewy are.
Yt naku i wato pot wesat ahehay pirik
hap wywo ahehay sa'ag wywo. Yt naku
i marak'a wo watoĩ ne'en. Mi'i tã watoĩ
ne'en mote mi'i tã watunug mote Tupana
Pã'ãu mo'arot hat watoĩ ne'en. 32 Ma'ato
waku watoĩ ne'en iwese kahato rakaria
wo. Waku aiwo'owese hap ahehay perup'i
popuo. Waku meremo watiwaure aima'at
hat aikotã Aika'iwat waure wo toma'at hap
aiminug sa'ag kai toĩne'en hap ewy. Waku
watukup te'en waure wo yne yne aima'at
hap ko'i kai are. Uito ti Pauru. Woro ho'o
nãpin kahato waku iwese kahato rakaria wo
Iesui ewywuat eweikupte'en are.

5

1 Pyno aito Tupana sa'y ru'in haki'yt'in
wato py hu'at mi'i pote waku wahã'ãg
kahato Ai'ywot Tupana waku nug hap
ewywuat nug hamo Ai'ywot mõtypot
hamuat Ai'ywot pote. 2 Aikotã Aipo typot
Iesui aiky'e kahato sa'awy'i aiky'e kahato
te. Aiky'e kahato hawyi aiky'e hap upi
iku'uro. Tutum na'yn heĩne'en hap aika
wiano hap aikotã sa'awy'iwuaria tum ta'a
tu hũria aria pe Tupana mowepit hamo.
Mi'i hap ewy iku'uro aria'yp posak ete
aiky'e kahato haype. Aiky'e sese hat Iesui
pote iku'uro ai'a piheg hap u hamo. Mi'i
pote aikotã aiky'e hap ewy waku watiky'e
irania'in aiku'uro hap kape.
3 Pyno koitywy aito Tupana ywania sese
ko'i aito mi'i pote waku iwe'eg kahato
rakaria wo waku watoĩ ne'en are. Waku
ihary'i rakaria wo watoĩ ne'en i'ewyte
he'aito kahato rakaria wo waku watoĩne'en.
Yt naku i aheĩne'en hap totiaria i'atuehay
sa'ag ahete sio iwe'eg sio yt i'atu'e hap
ete sio tuwa nẽtup sa'ag sio yt i'atu'e hap
ete. Mi'i pote waku hãpyk kahato watoĩ
ne'en haryporia wywo ihainia wywo iwe'eg
nakat ewywuat powyro hap are. Mi'i pote
miit'in yt uwe i ahete i'atuehay sa'ag sio
aiwe'eg sio yt i'atu'e hap ete. Waku yt
naku i yt i'atu'e hin i ahepe. Yt naku i
aito Iesui mohey haria yt hegyi'at i rakano
wato py hu'at are. Yt naku i wati ky'esat
sa'ag irania'in ekat aipy'a pe aheha wo.
Yt naku i watu wa nẽtup at ka'ap uruwat
e hap kape. Waku po'og watikat ahe-
gyi'at hap irania'in hatek takaria powyro
hap are. 4 Koitywy aito Iesui mohey haria
mi'i pote waku watoiat yne sa'awy'iwuat
ahehay sa'ag hap ko'i yt iwe'eg i rakat
ewywuat. Waku watoiat yne ahehay sa'ag
miit'in muat ahehay sa'ag hap ko'i miit'in
wemõti hap ko'i. Waku watoiat yne sehay
sa'ag. Koitywy po'og waku sehay aiwẽ pyi
Tupana kapiat aiwehum hap. 5 Pyno uiwy
ria'in waku aiwe'eg wo katupono pywo ti yt
uwe hin i ti aru yt nakuat i wanẽtup sa'ag
haria tukupte'en aru atipy pe aikope Aipo
typot Iesui toĩne'en Morekuat no hap tote
are. Yt uwe i itote atipy pe uiano yn mo
e haria yt hegyi'at i rakaria. Ewe'eg wo o
mi'i pupi katu pono yt ahegyi'at i hap yt
naku i sese Tupana wanẽtup hawe aikotã
irania'in tupanaria mõtypot haria yt naku i
nug hap ewywuat minug mõtypot hap ewy
yt ahegyi'at i hap are. Yt uwe i aru atipy
pe wuat'i haryporia wywuat ieĩne'en haria
wuat'i ihainia wywuat ieĩne'en haria yt uwe
i itote katupono aito Aipotypot Iesui emiit.
6 Mi'i tupono waku aiwe'eg wo mi'i ko'i
sa'ag nug hap pupi katupono i'atu kahato
ahã'ãg haria i'atuehay se ahã'ãg neran yt
naku i nug hamo. Yt te'eroken'ẽ hin i mi'i
sa'ag nug hamo. Mi'iria aima'at kuap ka-

hato. Waku aiwe'eg wo are. I'atu irania'in
— Atunug yne Tupana wãi'e hap e haria.
Aiwe'eg wo o mi'i ewywuat aheĩne'en pote
katupono Tupana ipy'ahak kahato yt tomi
ky'esat i nug haria ete. Toi'a tu'a piheg
mi'iria. 7 Pyno yt naku i watuwat i'atuehay
upi are. Yt naku i watunug sa'ag mi'iria
ewy are. Yt naku i mi'iria watunug aiwy
sese wo. 8 Pyno mi'i ko'i sa'ag nug haria
ewy yne sa'a wy'i aito nimo. Yt watikuap
hin i Tupana mekewat e'at pe. Nimo ho'o
wasat i'ypyryp we rakaria ewywuaria watoĩ
ne'en ma'ato mio Aika'iwat eropat haria
watopyhu'at. Mi'i pote koitywy watoĩne'en
mu'ap upi hẽtyhot puo ikohye wyry rakat
ewy yt wata'at kuap i ra'yn. Waku watunug
wakuat yn wuat'i ehamo Tupana ehamo.
Waku watunug waku hap yn aikotã Tupana
kuap haria ewy. 9 At ipotpap kahato aimikoi
ete mi'i pote aimikoi ihãite kahato. Mi'i
hawyi hewo kahato kat kat ywa. Ahe'u'i
ra'yn aimi'u ra'yn at motpap hap kaipyi.
Mi'i hap ewywuat kahato karãpe Tupana
Pã'ãu put'ok'e ahete turan ahehãite hap
toĩne'en aipã'ãu me. Mi'i hawyi pywo e
haria wo wotopyhu'at waku nug haria wo
watopyhu'at hãpyk nug haria wo watopy
hu'at aimikoi ihãite kahato hap ewy are.
10 Pyno waku watikat kat som Aika'iwat
tiky'esat hap. Mi'i hawyi waku watunug
imiky'esat ewy imowepit hamuat aikotã
aimikoi hewo kahato aimowepit hap ewy.
11 Yt naku i nug haria hepap kahato sa'ag
nug hap ete wãtym nuran aikotã aikotã hap
yt naku i nug hap ete yt kat i Tupana mõty-
pot hap i'atuminug ete pote. Aikotã yt naku
i nug haria i'ypyryp we ta'atunug sa'ag mi'i
hap ewy yt naku i nug haria. Waku wãiwa
to'e i'atuepe — Yt Tupana miky'esat ewy
hin i ewetunug wato'e i'atuepe. Yt naku
i watuwat i'atu minug hap upi. Yt naku
i watopyhu'at mi'iria ewy are. 12 Mi'iria
inug sa'ag kahato mig'i wo watu we mõti
hap ewy. Yt are'e kuap i aiwo'ope i'atu
minug sa'ag ko'i ete katu pono aiwe mõti
hap sese topy hu'at. Yt miit ewy i ta'a
tunug sa'ag i'ypyryp we are. 13 Ma'ato
meiũran yne i'atu minug sa'ag mig'i wuat
tuwe mo herep wuat'i ehamo. Tupana
timo herep i'atu minug sa'ag ko'i wuat'i
ehamo. Mi'i toimo herep hawyi watikuap
ta'yn i'atuminug sa'ag ko'i. Heremo kahato
toĩne'en hẽtyhot rakat hap ewy toĩne'en
heremo are. 14 I'ypyryp sese pote yt kat
i heremo ma'ato hẽtyhot put'ok'e hawyi
heremo kahato ra'yn mi'i hap ewy miit'in
minug sa'ag. Karãpe watunug sa'ag waku
Tupana pe wato'e — Ati'a parap kahato ti
Tupana wato'e. Mi'i pote atoiat ra'yn sa'ag
waku wato'e aipy'a pe. Mi'i watunug pote
Iesui aimomehit ra'yn hawyi toimo herep
ahepe mu'ap hãpyk takat aipo re ra'aipok
Tupana kapiat hap. Mi'i pote to'e wepy
hawe — Erehymut ro eket hawyi erehymut
ro eku'uro hap kaipyi mi'i hawyi Eipotypot
Iesui eimo mehit ra'yn e ahepe aiminug
sa'ag ko'i aiket hap ewywuat aiku'uro hap
ewy pote. 15 Waku aiwe'eg wo yt naku i
nug hap pupi. Waku watikat'i kat'i kahato
waku hãpyk nug hamo. Pyno waku aiwe'eg
wo kahato watoĩ ne'en mesu wa rote. Yt
naku i yt aiwe'eg wo i watoĩne'en mesuwe
miit'in ehamo. 16 Koitywy sa'ag nug haria
sok tukup te'en mesuwe mi'i pote waku
watu we potpap po'og waku nug hap ete
sa'a wy'iwuat kai. Karãpe watikuap hatek
takaria ete pote waku wati po wyro mer-
emo. Waku wati'atumu'e yt Iesui kuap i te
haria. 17 Waku watikuap Tupana miky'esat.
Watikuap hawyi waku watunug haty wo. Yt
naku i watopyhu'at yt Tupana miky'esat yt
kuap i te haria ewywuat yt iwe'eg i rakaria
ewywuat. 18 Mi'i tupono yt naku i aimopẽ'ã
mahy wo ma'ato mahy u hat meiũran topy
hu'at toieĩne'en hap pun hat. Mahy kape yn
tuwanẽtup hap pote yt miit ewy i aru topy
hu'at. Miit'in mikyry'i wo yne yt naku i nug
hano are. Waku wato'e Tupana Pã'ãu me
— Uimowepit ro En aikotã mahy irania'in
mowepit hap ewywuat waku uimo wepiit
waku wato'e Tupana Pã'ãu me. Waku po'og
aito Tupana Pã'ãu eiam mo mahy eiam
kai. Tupana Pã'ãu aimowepit kuap kahato
ma'ato mahy yt kahato i.

19 Eiwo'o mu'e ro morekuat Tawi wepy
hap ko'i ete sa'a wy'iwuat ko'i ete. Waku
wati mõ typot Tupana wepy hap wywo.
Waku watuwepy Tupana Pã'ãu kaipyi aiwe-
hum hap wywo. Waku wepy nug haria wo
watukup te'en Aika'iwat mõtypot hap ko'i
wywo watoĩne'en. 20 Karãpe put'ok'e ahete
sio waku sio yt hap waku wato'e Tupana pe
— Waku kahato En Tupana. Arehum kahato
ewawi Emipo'oro ete emiium ete katupono
Esa'yru Iesui mohey hat uito waku wato'e.

21 Pyno Aipo typot mõtypot haria aito

pote i'ewyte waku wato'o mõ typot katu
pono hemiit'in aito pote are. Pyno mana'in
etimõtypot ro e'aito. Etunug no imiky'esat
ewy are. 22 Mi'i tã etunug hawyi Tupana
mõtypot hat ereĩne'en. 23 Katu pono e'aito
topyhu'at e'akag wo Tupana wanẽtup hawe
aikotã aikotã aipo typot Iesui Ai'akag wo
topy hu'at hap ewy. 24 Mi'i hap ewy
waku mana'in waku eweipy hu'at e'aito
eropat hano wo imiky'esat nug hamuat
aikotã watopyhu'at Iesui eropat haria ewy.
Ai'akag sese Iesui. Imohey haria torania
Akag wo topy hu'at wuat'i e'at pe. Imo-
hey haria torania ipiit no topy hu'at mi'i
hawyi Ai'akag wanẽtup hap watunug ipiit
aito pote. 25 Mehĩ'in etiky'e kahato ehary'i
aikotã sa'a wy'i Ai'akag Iesui ti'a tu ky'e
kahato aito temiit'in tomohey haria hap
ewy. Etiky'e kahato ehary'i aikotã Iesui
tum ahepe toieĩne'en hap aheha kye ra'at
hamuat mi'i tã aiky'e. Mi'i tã waku etiky'e
ehary'i eku'uro hap kape Iesui ewy. 26 Mi'i
hawyi tomohey haria yne tutum To'ywot
po pe — Ewano mesup e tope. Ati'a tu
mu'e ra'yn mi'iria ehay nug hamo e. Mi'i
pote wei haria ewy tukup te'en yt i'atu
pitpit hin i e. 27 Mi'i pote aito imohey
haria yne wato py hu'at ihary'i ewywuat
ma'ato aikyi'at e'yianmete ainug ikahu ka-
hato rakat ewy iwe'eg kahato rakat ewy.
Yt karãpe i i'aparap hat ewy ainug tehay
wo. Ihay y'y ewywuat aikoho hap ma'ato
ihay ainug ihãite kahato rakat ewywuat ipe
ikahu rakat ewy ipiit kahu rakat ewywuat
teha ry'i ewy ainug. Aipiit yt ipitpit hin i
hap ewy ainug imohey haria yt kat i sa'ag
ahete aiwei tehay wo hawyi. 28 Uhyt'i'in
mehĩ'in etiky'e ro ehary'i eweky'e hap ewy
katu pono uwe uwe tiky'e teha ry'i tuwe
ky'e i'ewyte uwe uwe tipo wyro teha ry'i
tuwe po wyro are. 29 Aito ahesy'at hawyi
watu wepoi i'ewyte haty aipiit ete hawyi
meremo watikat mohag haty monik hamo.
Mi'i hap ewy waku etiky'e ehary'i ereky'e
hap ewy. Yt naku i aipiit ete aipy'ahak.
Yt naku i mi'i tã watunug aiwete. Wati
po wyro kahato aipiit. Pywo ti mi'i hap
ewy Ai'akag Iesui ti'atuky'e tomohey haria.
Waku etiky'e ehary'i Iesui ky'e hap ok tã.
30 Pyno aito imohey haria torania. Aika'iwat
Iesui piit aga ko'i ewy watopyhu'at. 31 Sa'a
wy'i Tupana to'e miwan me — Waku etiky'e
ehary'i po'og torania miit'in kai mi'i pote
waku etoiat e'ywot ety hawyi waku ehary'i
wywo kahato ereĩne'en wẽtup piit ewy
yn na'yn e Tupana sa'a wy'i miwan me.
32 Pyno mio tã to'e Tupana miwan me —
Karãpe ihainia ihary'i to'okyi'at hap hawyi
topyhu'at wẽtup piit kawiat yn na'yn topy
hu'at typy ok miit pytkai e. Niatpo hap
tohenoi mesuwe ma'ato watomohey Iesui
hawyi aito yne wato py hu'at Iesui ehary'i
ewywuat. Mi'i iã'ãkap tohenoi ihay sa'a
wy'iwuat pe. 33 Ihainia'in etiky'e kahato o
ehary'i aikotã eweky'e hap ewy e. Mana'in
etimõtypot kahato o e'aito e Tupana ahepe
are.

6

1 Hirakaria kurum'in ko'i pĩ'ã'in ko'i Iesui
mohey haria eipe pote ewetunug no e'ywot
ety e hap ewy. Etunug e'ywot ety piat
epo'oro hap pote waku rakaria wo hãpyk
takaria wo ereĩne'en wuat'i wanẽtup hawe.
2 Katu pono mio tã e Tupana sa'a wy'i sa'y
ru'in me saki'yt'in me — Etimõ typot ro
e'ywot ety pote woro poi tyro aru eipe e.
Pywo etimõ typot e'ywot ety pote ti aru
ereĩne'en mot'i mesuwat yi tote e i'ewyte
eweikup te'en waku pe kahato mesuwe at
ka'ap e Tupana sa'a wy'i ahepe. 3 Pyno
waku watimõtypot aity ai'ywot i'e hap ewy
katu pono Tupana piat ainãpin hap wẽtup
yn watunug hawyi Tupana to'e — Koitywy
ereĩne'en waku pe mot'i aru e. 4 Ai'ywot'in
ko'i eiwe'eg wo o emẽpyt'in nãpin hap ete.
Waku eti'a tu'a piheg wen ma'ato i'atuky'e
hap wywo yn o waku eti'a tu'a piheg. Yt
ewei'a tu mo py'ahak tei'o ma'ato eti'a tu
nãpin Aipotypot Iesui piat ainãpin hap ewy
are.

5 Uiwy ria'in miit emiit eweiwat ro
eika'iwat mesuwarotiat ehay upi eiperup'i
popuo imõtypot popuo yt kat i eheso hap
popuo. Waku watuwehum howawi aipy'a
pyi. Waku wate ropat kahato aika'iwat
mesuwarotiat aikotã Aika'iwat Iesui eropat
hap ewy. 6 Waku wate ropat kahato haipe
kai aikotã heĩne'en turanuat ewy. Waku
imowepit hap wywo wate ropat. Karãpe
wate ropat aika'iwat mesu wa rotiat waku
wato'e aipy'a pyi — Tupana woromõtypot
teran mesuwat uipotpap ete katu pono
areĩne'en Esa'yru eropat hat waku wato'e
Tupana pe aheka raiwa mesu wa rotiat
potpap nug hap turan. 7 Waku aika'iwat

mesu wa rotiat wate ropat aiwepit hap popuo. Waku haty wo watunug imiky'esat ewy. Waku aika'iwat mesuwarotiat potpap ete wati mo wepit Aika'iwat atipy piat. Yt naku i aika'iwat mesu wa rotiat mowepit hap kape yn watu wa nẽtup hap. Waku Aika'iwat atipy piat mowepit hap wy aiwa nẽtup hawe wate ropat aika'iwat mesu wa rotiat turan. [8] Waku aiwa tetup hap aipotpap sa'up ium hap sese toĩne'en atipy pe hap kape. Yt naku i mesu wa rotiat kape yn aheha katu pono meiũran ti aru Tupana tum aipotpap wakuat sa'up ahepe. Tutum aru wuat'i miit'in me sio miit'in akag sio miit emiit Tupana tum wakuat sa'up watunug yne imõtypot hap wywo pote.

[9] Mehĩ'in mana'in eweikup te'en miit akag wuat mesu wa rote pote waku eti'a tu po wyro kahato o emiit'in emipo'o roria ko'i. Yt ewei'e tei'o ehemiit'in me — Yt ewetunug i uimi ky'esat ewy pote woro ho'o'a piheg yt ewei'e i katu pono emiit'in Ka'iwat sese toĩne'en atipy pe. Yt eti'a tu mohit emiit'in mesuwe katupono meiũran ti aru Ai'akag sese timo herep wuat'i pe aiminug wakuat ko'i sio aiminug sa'ag ko'i. Mekewat e'at pe heremo yne aiminug ko'i sio miit eropat hat watoĩne'en sio miit akag wo watoĩne'en are.

[10] Pyno Uito Pauru. Waku ra'yn uimiwan. Ahenoi hit hawyi toran na'yn are. Pywo uiwyria'in Aika'iwat Iesui aimoesaika kahato hat toĩne'en. Mi'i pote — Urumoesaika ro emohey hap ete waku wato'e Iesui pe. Waku wato py hu'at wẽtup miit ewy aiwa nẽtup hawe Mehĩ waku wato'e Iesui pe. Uinug o hesaika kahato rakat waku nug hap ete waku wato'e Aipo typot pe. [11] Iesui mohey haria aito pote watoĩ ne'en sura ra'in ewywuat ahiag akit hanuaria. Waku watopag aipiit pe surara esokpe ewywuat Tupana miium. Waku watat yne Tupana miium wu'uka hamuat. Mi'i hawyi put'ok'e ahewa nĩkap ahiag hawyi aima'at hamo hawyi waku watu'uka mekewat ahiag mupiat Tupana miium ahiag akit hamuat hap wywo. Yt naku i ahesaika hap wywo aipiit esaika hap wywo watu'uka ahiag wywo katupono po'og po'og hesaika aikai. Katu pono aito yt watu'uka i miit'in wywo ma'ato ahiag wywo watu'uka. [12] Katu pono ahiag ahewa nĩkap sese topy hu'at. Ahiag esura ra'in wywo watu'uka mã'ãu sa'ag kawiat. Ahiag emiit ko'i atipy piaria ewywuat Ahiagnia tukupte'en mesuwat yi tote miit'in yt naku i nug haria akag wo. Yt heremo i mã'ãu sa'ag wen ma'ato hesaika kahato miit'in powyro yt naku i nug hamo. Yt naku i nug haria akag wo tukup te'en mi'iria. [13] Mekewat atipy kaipy wiaria ahewa nĩkaptia kahato mi'iria i'ewyte yne imohey haria ewanĩ kaptia ahiagnia. Mi'i pote waku watuwat Tupana miium ko'i wywo aipiit piat ahiag sopo hamuat mã'ãu sa'ag ko'i sopo hamo. Waku watopag koran Tupana miium ko'i wu'uka hap ekare'en hawyi waku watopag yianmete yne aipiit pe Tupana miium mekewat sura ra'in wat ewywuat. Mi'i wywo yn watu'uka kuap ahiag wywo aimoma teran hap e'at turan. Mekewat e'at pe tu'uka tu'uka kahato ahete at ka'ap. Ma'ato mi'i pytkai yt ai'akit kuap i katu pono Tupana miium ahiag sopo hap po'og hesaika. Mi'i pote watopy hu'at ahiag okpe tote. [14] Pyno waku watoĩne'en surara'in ewywuat ahewanĩkap ekatup hamo. Waku aipiit ete ai'auka hap pupiat sokpe surara'in wat ewywuat. Waku wahẽtup Tupana kape ahesokpe ahiag akit hamuat. Waku sa'a wy'i watopag aiwa nẽtup hawe pywuat sehay yn Tupana ehay aikotã sura ra'in topag iwe'ok kytyt hap iheg nakat ewywuat. Mi'i hamo ahiag pory'a ewywuat yt teke kuap i aipy'a pe. Mi'i wo wati sopo kuap ahiag miat ai'auka hap ko'i pupi. Waku wahẽtup Tupana pe — Uinug no hãpyk kahato rakano waku wato'e aikotã sura ra'in topag sokpe iheg nakat sumu wato pupiat ewy. Mi'i hap ewy waku watopag Tupana miium aimo hãpyk hamuat. [15] Topy ete surara'in topag iheg nakat sura ra'in py sokpe. Mi'i wywo te'e ru weput kuap kahato tu'uka hamo. Mi'i hap ewy waku watopag aipy sokpe ewywuat Tupana miium tehay ereto wuat'i miit'in kapiat hamuat hap mekewat sehay wakuat wo'owese hap Tupana wywuat hap ete. [16] Sura ra'in topag ta'a tupo ete iheg nakat mory'a aria kawiat pupiat. Mory'a pupiat surara'in topag to'o'og me hap ewy. Mi'i ewy Tupana miium ahepiat tomohey hamuat waku aipo pe yne e'at pe ahiag pory'a sem sopo hamo. Waku wato mohey at ka'ap aiku'uro hap kape. Mekewat sa'ag nug hat ahiag ahewa nĩkap kahato. Mi'i

ai'a wa'awa surara ewy ihay sa'ag mory'a
ewy ai'awa'awa surara pory'a wuat hap ewy
ma'ato yt put'ok'e i ahete katu pono sura
ra'in ewy ahe'og iheg nakat aipo pe Iesui
mohey pote yt put'ok'i'atu'e i ahete. 17 Sura
ra'in topag i'atu'akag ete sura ra'in akag
wepainug hap iheg nakat. Mi'i ewywuat
Tupana tum neran ahepe. Mi'i ti aheĩne'en
wuat'i e'at pianuat tutum. Sura ra'in po
sese kai toĩne'en kyse wu'uka hap iwato'in
nakat typy kai hãi hyk kahato rakat. Mi'i
hap ewy Tupana Pã'ãu tum ahepe Tupana
ehay ahiag wywuat wu'uka hamo ahiag
atek tek hamo. 18 Karãpe watu'uka ahiag
wywo waku wato'e meremo — Tupana uipo
wyro ahiag akit hamo yne e'at pe wakuat
nug hamo waku wato'e. Aikope aikope
areĩne'en waku uhewyry Tupana Pã'ãu upi
waku wato'e Tupana pe. Etipo wyro o
emiit'in ewe'eg wo o ahiag mupi waku
wato'e. Yt urutuwat reran i ahiag ehay
upi. I'ewyte irania'in Iesui mohey haria
upi waku uruhẽtup wy. Yt uruiky'esat i
ahiag ehay upi urutuwat hap. Yt karãpe
i uru'atoiat emohey hap waku wato'e Tu-
pana pe.

19 Uito ti Pauru atiky'esat ewehẽtup o
Tupana pe uipo wyro hamuat. Karãpe
ewehẽtup irania'in powyro hamo yt ui-
waure tei'o eipe. — Etunug o Pauru ewẽ
wo ehay moherep hamo wuat'i miit'in me
ewei'e ro uika wiano. Karãpe toimo herep
ehay wakuat turan etum o tope iwe'eg
kahato hap i'ewyte ikuap kahato hamuat
hap ewat ewywuat hap ewei'e o. — Ehay
pywuat yt uwe i mikuap sa'a wy'i miwan
miat hamo etimoe saika Pauru Iesui etiat
moherep hamo ewei'e yt kat i miit'in ken'ẽ
hap wywo waku ewei'e Tupana pe uipo
wyro hamo.

20 Mesu wa rote more kuaria koro ko'i
tipo'oro kahato ta'a tue miit'in irania'in
etawa kape ta'a tuehay moherep hamuat.
Ta'atuehay ereto hamo ta'atupo'oro wẽtup
ok ta'atuemiit po'og ta'atumi mohey. Mi'i
hap ewy kahato uito Pauru. Mi'i hap
ewy kahato areĩne'en. Uiporekuat Tupana
mipo'oro areĩne'en tehay moherep hamuat
irania'in ywania kape. Mi'i ehay moherep
hamo ui'airo. Ma'ato mi'i pytkai koitywy
areĩne'en wo'o pyhik hawe. Mesup yt
uhewyry kuap i Tupana ehay sytpok hamo.
Pyno waku ewehẽtup o Tupana pe mesuwat
wo'o pyhik hawiat uipo wyro hamo are.
Ewehẽtup o yt kat i uiwe mõti hap Tu-
pana ehay moherep hamuat mesuwe katu
pono atiky'esat sura ra'in sem mu'e hano
areĩne'en mesup are.

21 Pyno Aika'iwat emiit sese Tikiku e
hap het rakat atipo'oro ehowawi. Uhe-
hay wywo atipo'oro aikotã aikotã areĩne'en
mesuwe hap enoi hamo. Tikiku waku
kahato atipuẽti. Mi'i ti Tupana ehay yt
i'atoiat hin i aheywyt sese aikywyt miit sese
mi'i. 22 Mi'i pote atipo'oro Tikiku ehowawi
katu pono atiky'esat tohenoi ehepe aikotã
urutu kup te'en hap enoi hamo. Mi'i hap
eweikuap hawyi eiwepit kahato. Ta'i eimoe
saika aru eipy'a pe aimi mohey Iesui mo-
hey hap ete aiwo'o ky'e hap ete are. 23 —
Uru'ywot Tupana Uruka'iwat koro Iesui
ahẽtup ewawi. Etunug o emohey haria
tawa Ewesu piaria wo'o ky'e haria wo.
Etunug o mi'iria wo'o wese haria wo emo-
hey sese haria wo are. 24 Tupana areĩne'en
hegyi'at kahato rakano emohey haria pe
katu pono Esa'yru Uruka'iwat Koro Iesui
ky'e kahato haria mi'iria are. Eti'a tu
ky'e te'en ne'i mi'iria katupono Emipo'oro
Urupo rekuat ky'e wuat'i e'at piat haria
mi'iria are'e at ka'ap Tupana pe mesuwe
wo'opyhik hawe. Woroho'oky'e eipe are.

Uito ti IESUI potpo'oro PAURU.

TAWA WIRIPU PIARIA NÃPIN HAP PAURU MIENOI

1 Uiwy ria'in tawa Wiripu piaria mesup
atipo'oro miwan ehowawi. Uito ti Pauru
i'ewyte uha'yru Timoteu toĩne'en mesuwe
uiwywo. Mi'i kuekatu to'e hap ipo'oro wy.
Uruto ti Tupana mipo'oro Aipotypot koro
Iesui eropat haria sese uruto. Mesuwat
einãpin hamuat hap atipo'oro ehowawi yne
Tupana mẽpyt'in tawa Wiripu piaria mu'e
hamo. I'ewyte ei'akag ko'i kape i'ewyte ai'a
pykok haria kape yne Aipotypot Iesui mo-
hey haria kape atipo'oro mesuwat uimiwan
are. 2 Pyno meiũpepyi uruhẽtup Tupana pe
ehowawi — Uru'ywot etum o Esa'yru mo-
hey haria pe tawa Wiripu totiaria pe wo'o
ky'e hap i'ewyte wo'owese hap Uruka'iwat
Urupo typot Iesui mõtypot hamuat hap
uruhẽtup. Eti'a tu poi tyro mi'iria egyi'at
hamo uruto'e. 3 Tupana karãpe arewa
nẽtup aiwy ria'in tawa Wiripu piaria kape
mi'i hawyi uimo wepit kahato. Arehum
ewawi are Tupana pe ehowawi are. 4 Pywo
uiwyria'in karãpe ahẽtup Tupana pe eipoi
tyro hamuat hap mi'i turan uiwepit kahato
hap wywo ahẽtup ehupi are. 5 Katu pono
uimowepit kahato eipe katupono sa'awy'i
mesup te uipowyro kahato haria eipe. Mi'i
pote arehum kahato Tupana kape ehupi
katupono Tupana potpap nug hap uianuat
powyro haria eipe. 6 Sa'awy'i watomohey
Iesui hawyi Tupana mieha kye ra'at han-
uaria wato py hu'at. Toha'a wynug aheha
kye ra'at hap hawyi yt ai'atoiat hin i e.
Yne e'at pe ha'awytepyi mesup te mũki'ite
aheha kye ra'at kuap hat Iesui topy hu'at.
Po'og po'og yne e'at pe aimoesaika kahato
tewaku hap nug hamo. Aheha kye ra'at
kahato ha'awyte mesup te Ha'yru ta'aipok
Aipo typot no hap kape mesuwat yi kape
ta'aipok hap kape aheha kye ra'at hamuat
wuat'i e'at piat hap kape. Yt uheso hin i are.
Topyhu'at kahato aipy'a pe Iesui wuat'i e'at
pe. Ipotpap kahato aiwanẽtup hawe aimoe
waku kahato hamo. Yne e'at pe mi'i hap
ko'i wyti waku watomohey e.

7 Uiwanẽtup hawe i'ewyte uipy'a pe waku
kahato eipe. Waku mi'i tã are'e katupono
uikai kahato eipe Iesui potpap nug haria
uito ewy eipe pote are. Eweimohey kahato
Iesui ehay uito ewy pote uiwanẽtup hawe
waku kahato eipe are. Karãpe irania'in ti'a
tumohit eipe Iesui ehay moherep ehepiat
pote yt eiwemõti hin i. Yt eiwepyk hin i
i'atumikyry'i kahato pytkai ma'ato po'og
ewei'atumu'e. — Waku watomohey Iesui
ehay pakup waku wato'e ahewanĩkaptia pe
yt kat i aiwemõti hap wywo are. Waku
wati'a tu mu'e miit'in katu pono Tupana
ai'airo tehay moherep hamo. — Tupana
urunug ehay Esa'yru etiat moherep haria
are'e at ka'ap Tupana pe. Sa'awy'i Tupana
ahytpok kahato tehay wakuat Iesui etiat
hytpok hamo miit'in me. Ma'ato koran
uipyhik ta'yn sura ra'in wo'o pyhyp hawe
ma'ato mi'i pytkai ahytpok te sehay wakuat
Iesui etiat meiũpe wo'opyhik hawe.

8 Woro ho'o ky'e kahato eipe. Tupana
tikuap yt uheso i hap. Aikotã aikotã
Aipotypot Iesui eiky'e hap ewy uito woro
ho'oky'e haty uipy'a piat wywo woroho'o
ky'e. 9 Mi'i tã are'e Tupana pe — Uru'ywot
etum no esaika hap emohey haria pe tawa
Wiripu piaria pe i'atuwo'oky'e hamuat hap
po'og po'og yne e'at pe are'e Tupana pe
ehupi. Atiky'esat yne mi'iria ehay yne
pywuat kuap haria wo hap po'og po'og
sa'a wy'iwuat kai. Ta'i atiky'esat kahato
mi'iria ikuap kat som waku kat som yt
naku i hap kuap hamo ewanẽtup hap ok
tã. 10 Etum i'atuepe esaika hap po'og wakuat
airo hamo. Mi'i tã etunug pote e'ewy
tukupte'en yt kat i sa'ag nug hap i'atukai.
Mi'i tupono Esa'yru ta'aipok Morekuat no
mesuwat yi kape turan uwe waku uwe yt
e hamo Wiripu piaria emohey haria yt te'e
ruwemõti hin i mi'i hap e'at pe. 11 Tupana
etunug o mi'iria waku nug hanuaria wo
are. Etunug mi'iria i'atuieĩne'en hap tote
wakuat eiam mo kahato are. Atiky'esat
mi'iria aikotã Esa'yru Iesui ewaku hap ewy
tukup te'en. Ewaku hap ewywuat wo
eti'a tunug mi'iria. Tupana mi'i etunug
mote emõtypot haria wo kahato tukupte'en
mi'iria are. Waku kahato En i'atu'e aru
ewawi irania'in are'e Tupana pe. Pyno mio
tã ahẽtup mesuwe ehetiano Tupana pe.

12 Uheywyt'in uheinyt'in atiky'esat
eweikuap uhetiat morekuat uipyhik ta'yn
wo'o pyhik hawe areĩne'en ma'ato mi'i
pytkai sehay wakuat Iesui etiat yt ta'a
tu pyhyp hin i. Yt ta'a tu pyhyp kuap i
ihay ma'ato uipyhik hawe areĩne'en pote

po'og ikuap haria te'e ro py hu'at. [13] Mi'i
pote koitywy morekuat esurara sem i'yat
wato piaria sehay Iesui etiat kuap haria wo
ra'yn tukup te'en. I'ewyte irania'in mesu
warote wo'opyhyp haria uikuap ta'yn. —
Ta'i Pauru morekuat tipyhyp ta'yn katu
pono Iesui tutunug Toporekuat no i'atu'e.
[14] Mi'i hawyi irania'in Iesui mohey haria yt
te'eroken'ẽ hin i aikotã sa'awy'iwuat ewy.
— Pauru toĩne'en wo'opyhik hawe i'ewyte
aito waku watoĩ ne'en i'ewywuat i'atu'e.
Mi'i hawyi yt te'eruwemõti hin i Aika'iwat
Iesui ehay moherep hamo. Po'og po'og
hesaika rakaria tukup te'en mio imohey
haria wo po'og po'og sa'a wy'iwuat kai.
I'atuehay pirik — Iesui ti Morekuat i'atu'e
yt uwe pupi i te'e ro ken'ẽ ta'a tu henoi.
[15] Ta'a tu mo herep kahato ta'a tuehay wo
Aipotypot etiat. Irania'in Tupana mohey
hap kaipyi i'ewyte uiky'e pote ta'atumu'e
miit'in po'og sa'a wy'iwuat kai. Irania'in
iha'y wywi uhetiat pote ta'a tu'a tu mu'e
miit'in po'og sa'awy'iwuat kai. Irania'in yt
uiky'e i pote uimohit teran ta'atuehay wo.
Mi'i hawyi ta'atuky'esat miit'in mu'e hap
po'og uikawiat hap. [16] Ma'ato i'atu kahato
uiky'e haria. Mi'iria tikuap ta'yn Tupana
mi'airo uito hap. Ta'a tukuap Tupana
uipo'oro tehay wakuat moheg miit'in
wanẽtup hawiat miit'in py'a piat tehay
pywuat kuap hamo. Mi'i pote uiky'e haria
mi'iria. [17] Ma'ato toĩ irania'in ta'a tu mo
herep sehay wakuat Iesui etiat wen ma'ato
yt kat i Iesui ky'e hap i'atuete. I'atuehay
se kahato wen ma'ato te'e ru we mo wato
hap yn ta'a tukat ta'a tu wa nẽtup hawe.
Yt Iesui mõtypot haria hin i mi'iria ta'a
tupy'a pe. Mi'i tã watunug mote meiũran
Pauru emiit'in yt uwe i i'atu'e ra'yn ta'a
tu wa nẽtup hawe. Pauru mimu'eria yne
aipo pe hawyi haty kahato topyhu'at Pauru
ete wo'o pyhik hawe te'e ro'e ta'a tu wa
nẽtup hawe uimohit reran haype. Mi'i pote
Iesui ete ta'atumu'e miit'in ta'atuehay se
wywo uipohari teran haype. [18] Karãpe ta'a
tu mo herep Iesui Aiporekuat nuat yt ta'a
tu mohey i pytkai mi'i hawyi uimo wepit
kahato hap toĩne'en katu pono i'atuehay
kaipyi miit'in Iesui kuap haria tukupte'en.
Pyno yt arewanẽtup hin i sio mi'iria Iesui
ky'e hap mywo ta'a tu mu'e miit'in sio
te'e ru we mo wato hap mywo ta'a tu mu'e
miit'in. Yt atikuap i kat hamo miit'in ta'a
tu'atumu'e ma'ato miit'in ta'atumu'e Iesui
etiat hap pote uimowepit hap topyhu'at yt
atikuap pytkai i kan hamo ta'atumu'e hap
are. [19] Pyno waku ewehẽtup o Ahetupana
kape — Etihep o Pauru wo'opyhik hap wyi
ewei'e o are. Mio tã ewei'e pote atikuap
arẽtem aru mesu wepyi more kuaria wo'o
pyhik hap kaipyi are. Ta'i atikuap aru Aipo
typot Iesui tipo'oro Topã'ãu uihep mesu
wepyi hamo ui'a pypok hamo are. [20] Yt
karãpe i atoiat teran Aika'iwat potpap nug
hap uhepiat uipotpap nug hap. Uiku'uro
hap kape Tupana mowepit hap yn uiwa
nẽtup hap yne e'at pe atiky'esat. I'ewyte
mesuwe uipyhik hawe atimõ typot teran
Tupana ma'ato po'og mesuwe atiky'esat
irania'in kai. Yt kat i uiwe mõti hap
atiky'esat ma'ato areĩne'en neran miit'in
pupiat yt uiken'ẽ i hap wywo. Atimõtypot
teran Aipotypot mesuwe. Aipotypot Iesui
mõtypot hano areĩne'en neran uipy'a pyi
uiwanẽtup hap kaipyi uhehay kaipyi. Yne
uiminug ko'i kaipyi atiky'esat imõtypot
hap uheĩne'en hap turan. I'ewyte uiku'uro
turan imõtypot hano areĩne'en neran are.
[21] Pyno ahenoi ehepe kat hamo areĩne'en
mesuwat yi tote. Aipotypot Iesui mõtypot
hamo yn areĩne'en uito. Mi'i eropat hamo
yn areĩne'en. Uiku'uro hawyi po'og atikuap
Iesui mesuwarotiat kai. Mi'i tupono waku
po'og areĩne'en uiku'uro hawyi. [22] Mi'i
pote ati'airo teran uiku'uro hap. Mi'i
hawyi areto Iesui kape kat pote areĩne'en
neran iwywo ma'ato mi'i pytkai yt woro
ho'o'atoiat reran i eipe katupono uiku'uro
hawyi yt uwe i uito mesuwe eimu'e hanuat
yt naku i. Mi'i pote yt areto teran i. Po'og
waku areĩne'en mot'i mesuwarote miit'in
miat Iesui etiat mu'e hamo are. [23] Ma'ato
areto teran Aipo typot kape atipy kape.
Atoiat reran uheĩne'en hap mesuwe katu
pono po'og waku itote. Pyno po'og waku
uiku'uro are ma'ato — Mi'i e hap yt ere'e
i mio tã e. Wãi'e uiwanẽtup hawe are'e.
[24] Po'og waku ereĩne'en mesuwe e uiwa
nẽtup hawe. Waku po'og ereĩne'en Iesui
mohey haria powyro hamo e uiwa nẽtup
hap. Ereĩne'en no mesuwat yi tote e uhepe.
[25] Pyno areĩne'en hap atikuap ta'yn. Arepy
hu'at eipy'a setpiat hamo eimotag hamo
imohey hap etiat eimowepit hamo are. Mi'i
hamo arepy hu'at mesuwat yi tote eipy'a

setpe. [26] Meiũran aru areĩne'en eiwywo i
ra'yn. Mi'i hap e'at pe ti aru waku pe watoĩ
ne'en. Mi'i hap e'at pe aru areĩne'en eipy'a
setpe. Mi'i hap e'at pe ti aru watuwehum
kahato Aipotypot Iesui ete tutunug mu'ap
ehowawi hawyi are.

[27] Karãpe wati mo herep sehay wakuat
Aipotypot etiat miit'in me mi'i turan waku
aiwe'eg wo o aikotã aikotã watoĩne'en i'atu
py'a setpiat turan. Waku iwe'eg kahato
rakaria ewy watoĩne'en. Yt naku i wati'a
tu mu'e miit'in yt naku i nug haria aito
pote. Aimi mu'eria yt tiky'esat i ahehay
Iesui etiat ta'atupuẽti yt naku i nug haria
aito pote. Yt teke i i'atue waure ka'a pe
wakuat Iesui etiat aheĩne'en hap yt ikahu
i pote are. Atiky'esat kahato wakuaria wo o
eweikupte'en sio areĩne'en eipy'asetpe sio
yt. Waku eweikupte'en wakuat nug haria
wo o itote yt uiwywuat pytkai i. Mi'i hawyi
yt areĩne'en i eipy'a setpe pytkai sehay
wakuat atikuap aru irania'in wẽ pyi ehetiat
eiminug ko'i piat hap wyti aru hap atikuap.
— Ta'i yt ta'atu'atoiat hin i te Iesui mohey
hap i'atu'e aru uhepe. To'o'ewy'ewy wẽtup
miit piit ewy i'atupotpap e hap aru atikuap
wy ehetiat. Ta'i sura ra'in ewy tu'uka ka-
hato sa'ag ete e hap aru atikuap wy. I'ewyte
ta'atuky'esat yne miit'in Iesui ehay wakuat
mohey haria i'atu'e aru uhepe meiũpe yt
heremo i areĩne'en eipy'asetpe pytkai are.
[28] Yt eraha'at tei'o yi kape ewanĩkaptia pupi.
Eweikup te'en wanĩ kaptia py'a setpe pote
surara ewywuat ereĩne'en yt kat i eha yi
kape. Mi'i hawyi meremo ta'a tukuap —
Ta'i mi'iria ti Tupana mowato haria i'atu'e.
Mi'iria po'og urukai i'atu'e ta'atuwanẽtup
hawe te'e ro ken'ẽ haype. I'ewyte eipe ti
eweikuap ta'yn Tupana toĩne'en eiwywo
eipo wyro hamo. Eweikuap ta'yn Iesui
ehehakyera'at hat sese topyhu'at.

[29] Are pãi waku kahato Tupana ainug
Tosa'yru mohey hano. Waku kahato are.
Waku wy Aipo typot Iesui eropat hamo
are. I'ewyte waku waho'opot miit'in
miky ry'i hap ete imohey hat aito pote.
[30] Pyno aho'opot kahato mesuwe wo'o py-
hik hawe aikotã surara tu'uka hap turan
ewy. Pyno eweikup te'en o ui'ewy ahiag
wu'uka hap surara ewywuat eiwu'uka ka-
hato itote ahiag akit hamuat tawa Wiripu
tote aikotã ewei'akasa uito hap ewy. Aikotã
sa'a wy'iwuat hap ewy mi'i hap ewy waku
eweikup te'en uhaipe piaria eweikup te'en
surara ewywuat. Yt atoiat hin i te mesuwe
ahiag wywuat wu'uka hap. Areĩne'en wo'o
pyhyp hawe pytkai atu'uka atu'uka te. Ta'i
mi'i hap eweikuap ta'yn kat pote yne ikuap
are.

2

[1] Uiwy ria'in ahẽtup ehepe eiky'e hap
wywo waku eweikup te'en eweiwa nẽtup
Iesui etiat wẽtup miit piit ewy hap yn
i'ewyte Iesui ky'e hap ete wẽtup miit piit
ewy yn waku eweikup te'en ahẽtup. Mi'i
tã ewetunug mote uimo wepit haria wo
eweikup te'en. Mi'i tã eweikup te'en mote
uimo wepit hap sese topy hu'at. [2] Mi'i hap
ti ahẽtup ehepe katupono Aipotypot Iesui
mohey hap kaipyi wati puẽti ra'yn awemo
wepit sese hap. Mi'i hawyi Ipã'ãu topyhu'at
ra'yn ahepe. Mi'i hawyi wato'oehay iwywo
mi'i hawyi irania'in Iesui mohey haria kape
wo'o wese hap topy hu'at wo'o ky'e haria
wo watukupte'en. Mi'i pote ahẽtup ehepe
wẽtup miit piit ewy yn eweikupte'en Iesui
wywo hap. Mi'i tã ewetunug mote uimo
wepit kahato eipe. [3] Uiwyria'in yt naku i yt
ehegyi'at i rakaria ewy eweikup te'en. Yt
ewetunug tei'o — Uito po'og ei'e hamuat
hap ne'i are. Yt ewetunug nei'o — Uito
po'og e hano. Po'og waku watoĩne'en kurin
hano kahato irania'in mõtypot hamo. Yt
ewei'e tei'o eipy'a pe — Uito po'og mekewat
miit kai yt ewei'e tei'o eiwo'ope e. [4] Yt
erewa nẽtup ka'ap tei'o eimi ky'esat nug
hap kape eimiky'esat ko'i ete. Po'og waku
watuwanẽtup at ka'ap irania'in miky'esat
nug hap ete. [5] Po'og waku aiwa nẽtup
hap Aika'iwat Iesui wanẽtup hap ewy katu
pono tuwe mohit kahato ihaky'e'i kahato
miit emiit no topy hu'at. [6] Tupana wo
toĩne'en Iesui pytkai tuwe mohit. Sa'a
wy'iwuat e'yianmete toĩne'en Tupana wo.
Mi'i pytkai tuwemohit. Tut ahowawi hawyi
yt to'e i — Arenug Uito mesuwe Tupana
wo yt e i Tupana ra'yn pytkai. [7] Mi'i hawyi
tuwepyi totoiat yne mekewat tuweTupana
hap ko'i hawyi tuwe mohit miit'in eropat
hano. Tuwenug miit no miit sese wo topy
hu'at. Aipiit ewy kahato topyhu'at. [8] Iesui
yt tuwe mo wato hin i ma'ato karãpe Tu-
pana to'e — Atiky'esat eku'uro hap miit'in
ehakye ra'at hamo mi'i hawyi toiwesat —

Waku Papai e yt tomi ky'esat ewywuat
pytkai i. Ma'ato — Atiky'esat eku'uro
hap aria'yp posak ete e Tupana hawyi —
Atunug aru Papai e Iesui. 9 Tutunug To'ywot
miky'esat ewy mi'i pote Tupana timowato
kahato Iesui. Mi'i hawyi i'ewyte Iesui set
toimo wato. Mi'i pote po'og yne set kai
topy hu'at. 10 Meiũran aru yne yne tuwe
pỹ'ãtutuk Uha'yru kape e ti Tupana. Atipy
piaria yne te'e ru we pỹ'ã tutuk e Uha'yru
mõtypot hamo i'ewyte yne yi totiaria te'e
ruwepỹ'ãtutuk imõtypot hamo i'ewyte yne
yi ywyt'ok py piaria te'e ru we pỹ'ã tutuk
Uha'yru mõtypot hamo e ti Tupana. 11 Mi'i
hap e'at pe yne yne to'e — Pywo ti pywo
ti Iesui Tupana Mipo'oro Aiporekuat nuat
Aika'iwat koro wuat i'atu'e aru torania.
Tuwemohit kahato sa'awy'i Iesui mi'i pote
ti aru Tupana timowato kahato Aika'iwat.
Mekewat e'at pe yne yne — Tupana i'atu'e
Emipo'oro Aiporekuat nuat Aika'iwat sese
hap uruikuap ta'yn i'atu'e. Uruimõ typot
kahato En i'atu'e. Uru'ywot sese En i'atu'e
aru. Ma'ato aito aikotã Iesui tuwe mohit
waku watu we mohit ewy are. 12 Uheka tu
wy ria'in uimi ky'eria kahato eipe. Sa'a
wy'i areĩne'en eipy'a setpe eimu'e hamo.
Mekewat e'at pe woroho'onãpin kahato kat
som kat som Tupana tiky'esat ewetunug
hap. Mi'i hap e'at pe waku pe eweikup
te'en. Einãpin hap ewetunug yne ma'ato
mesup yt areĩne'en i eipy'asetpe katupono
morekuat wo'o pyhik hawe areĩne'en mi'i
pote yt uwe i uito eipy'asetpe. Mi'i pytkai
ti atiky'esat kahato eweikup te'en uhehay
upi. Yt uwe i uito itote pytkai ewetunug
o einãpin hap ko'i are ma'ato po'og po'og
sa'awy'iwuat kai ui'e hap ewy atiky'esat ka-
hato ewetunug wakuat nug hap ko'i. Waku
eweiken'ẽ yt naku i nug hap pupi Aikotã
aityry hap ewy eiken'ẽ hap. Waku watunug
Tupana miky'esat ko'i yn Tupana mihakye
ra'at aito pote. Waku watoĩ ne'en Tupana
miha kye ra'at ko'i wo wato py hu'at. Mi'i
hawyi karãpe miit'in te'era'akasa aiminug
wakuat kape hawyi — Pywo i'atu'e mi'iria ti
Tupana mihakyera'at ko'i wo i'atu'e. 13 Are
pãi Tupana tiky'esat kahato watunug tomi
ky'esat ewywuat hap. Mi'i pote ainãpin
at ka'ap aiwanẽtup hawe kat som kat som
waku watunug hap. Karãpe aiwẽ pyi yt
watunug neran i imiky'esat ko'i mi'i hawyi
perup'i popuo aimu'e aiwa nẽtup hawe —
Etunug o etunug o e. Mi'i hawyi meiũran
— Waku Uhyt waku Mimi wato'e Tupana
pe katupono toiky'esat kahato tehay upiat
watuwat hap. 14 Karãpeĩ watuwepotpap Tu-
pana miky'esat nug hap ete waku watuwat
sese imiky'esat hap upi. Yt naku i wato'e
— Emiky'esat ko'i yt atiky'esat i yt naku i
wato'e. I'ewyte yt naku i watu'uka miit'in
ete are. Karãpe watunug Tupana miky'esat
turan yt naku i wato'e tope — Yt atiky'esat
i emiky'esat nug hap ko'i yt naku i wato'e.
Yt naku i watu'uka Tupana miky'esat ete
aipy'a pe aiwa nẽtup hawe are. 15 Ma'ato
yne mi'i tã imiky'esat ewy watunug mote
Tupana mẽpyt'in wakuaria wo watopyhu'at
yt kat i sa'ag nug haria wo are. Aikotã
aimẽpyt kurin kat yt tutunug kuap i sa'ag
hap ewy wato py hu'at waku kape yn aiwa
nẽtup hap. Koitywy watoĩ ne'en yt naku i
nug haria py'asetpe i'ewyte te'eruwanẽtup
at ka'ap sa'ag nug hap ete yn. Mi'iria tukup
te'en aikotã i'ypyryp we wãtym sese turan
wuat ewy yt naku i nug haria yn mi'iria
pote. Ma'ato waku aito Iesui mohey haria
waikiru ko'i ewywuat wato py hu'at aikotã
waikiru wãtym sese turan hẽtyhot rakaria
ewy aikotã waikiru ko'i aimu'e wãtym
muo aikope mu'ap toĩne'en aikope waku
ahewyry. Mi'i hap ewy waku watimoherep
ho'owasat rakaria pe mu'ap Tupana kapiat.
16 Katu pono wati mo herep kahato miit'in
me mu'ap Tupana kapiat aikotã waikiru
hẽtyhot wãtym muo hap ewy watopyhu'at.
Meiũran Aipotypot Iesui put'ok'e mesuwat
yi tote yne aiminug moherep hamo sio
waku sio yt e hamo. Mi'i hap e'at pe uimo
wepit haria wo eipe katu pono mi'i hap
e'at pe wuat'i ehamo — Mi'iria ti uhemiit
sese. Mi'iria ti uhehay moherep haria sese
e aru Iesui ehepiat. Mio tã to'e hawyi uimo
wepit kahato hap topyhu'at katupono eipe
uimimu'eria sese pote. Ta'i arehum kahato
itote katu pono yt eweipun hin i einãpin
uhepiat hap. Mi'i hawyi Tupana tuwehum
kahato topotpap nug haria ete. 17 Koitywy
surara'in uipyhyp ta'yn mesuwe. Yt ta'atu
ky'esat i po'og woro ho'o mu'e hap ma'ato
ui'auka pote ui'auka are ma'ato mi'i pytkai
yt karãpe i woroho'o'atoiat eimu'e hap ete
katu pono atiky'esat yne eipe Iesui mohey
haria wo hap. Uhuu okpun eika wiano
pote uiku'uro Tupana mowepit hap topy
hu'at are. 18 Uiwy ria'in woro ho'o mo wepit

reran kahato uheĩne'en ne turan i'ewyte
uiku'uro hap turan. Ui'auka pote meremo
areĩne'en Aika'iwat yatype i'ewyte meremo
uimo wepit hap sese topy hu'at. Ui'auka
pote waku eiwemowepit wy atiky'esat katu
pono ui'auka pote areĩne'en uimowepit hat
yatype are.

[19] Uiwy ria'in atipo'oro teran aiwy Tim-
oteu ehowawi katu pono atiky'esat ka-
hato atikuap teran aikotã eweikup te'en
hap sio waku sio yt hap kuap hamo katu
pono mi'i atikuap hawyi uimo wepit ka-
hato hap topy hu'at. Mi'i pote atipo'oro
teran uha'yru Timoteu ehowawi. Mi'i pote
ahẽtup Aipo typot Iesui kape — Etipo'oro
Timoteu aiwyria'in tawa Wiripu piaria kape
are at ka'ap ahẽtup. Mi'i hawyi atimohey
kahato Aika'iwat Iesui tipo'oro meremo
Timoteu ehewawiat hap. Meiũran ti aru
ta'aipok hawyi uimowepit kahato hap topy
hu'at imienoi. [20] Timoteu ui'ewywuat eiky'e
kahato hat are. Mi'i aikotã woro ho'o ky'e
hap ewy eiky'e. Mi'i hawyi yt uwe i uhemiit
Timoteu ewy eiky'e hat. Timoteu woroho'o
ky'e kahato e hat pãi. [21] Irania'in te'e ru
wanẽtup at ka'ap ta'atumiky'esat nug hap
kape yn. Mi'i kape yn te'eruwanẽtup. Kat
som kat som Aipo typot Iesui tiky'esat Tu-
pana wanẽtup hap yt i'atuwanẽtup hap ewy
hin i. [22] Ma'ato aipo wyro kahato Timoteu.
Yt irania'in ewywuat hin i katu pono mi'i
ipotpap at Aipotypot ehay wakuat moherep
miit'in kapiat hap ete yn ipotpap. Mi'i hap
kaipyi eweikuap kahato Timoteu Tupana
eropat hat sese hap. Ui'e wywuat kahato
toĩne'en Timoteu. Ta'i urupotpap Iesui
ehay moherep hap ete uruto'o'ewy kahato
urupotpap aikotã ai'ywot tosa'yru wywuat
ipotpap hap ewy urupotpap uito Timo-
teu wywo. [23] Meiũran aru atiky'esat ka-
hato atipo'oro uha'yru Timoteu ehowawi.
Meiũran karãpe atikuap kat som more
kuaria tunug uhepe sio wakuap sio yt.
Mi'i hawyi atipo'oro ehowawi Timoteu
henoi ehepiat hamo. [24] Uito i'ewyte areto
teran ehowawi mi'i pote are'e at ka'ap
— Uruka'iwat woro mohey kahato En are.
Mi'i pote ahẽtup ewawi uihep o mesuwat
wo'o pyhik hap wyi katu pono areto teran
meremo tapy'yia Wiripu piaria kape are
Uika'iwat pe.

[25] Sa'a wy'i eweipo'oro uhowawi ehemiit
mehĩ Epawu titu uipo wyro hamo mesuwe.
Mi'i ti uheropat kahato hat toĩne'en
mesuwe. Aikotã surara typy ok takaria
ewy urutu kup te'en mesuwe ahiag moma
hamo. Waku kahato atipuẽti eipot po'oro
mehĩ Epawu titu. Koitywy mi'i atipo'oro
i ra'yn ehowawi. [26] Toto teran kahato
ehowawi katu pono ihay teran i ra'yn
eiwywo ihat'at kahato eiky'ewi. Ga'atpo
i'ahu kahato mesuwe mehĩ Epawu titu.
Mi'i hap eweikuap hawyi haty kahato
iwanẽtup hawe katu pono eweikuap hawyi
ei'arot hap yt toiky'esat i ma'ato. [27] Ta'i
aheropat kahato hat Epawu titu porap
iku'uro mesuwe porap ahu ti'auka ma'ato
yt pytkai i katupono Tupana haty'u kahato
topy'a pe. Mi'i hawyi meremo toimoehãite
katu pono Tupana yt tiky'esat i ui'arot ne'i
hap. Mi'i hawyi iky'e hap i'ewyte uiky'e
hap wywo toimoe hãite uhyt Epawu titu
hawyi uimo wepit hap topy hu'at. [28] Mi'i
pote atipo'oro teran kahato ehowawi ihãite
i ra'yn pote eimo wepit hamo atipo'oro.
Pyno eiwepit i ra'yn hawyi po'og na'yn
uimo wepit uito wy are. Mi'i hawyi yt
kat i ui'arot hap. [29] Put'ok'e itote hawyi
— Ereke mehĩ ewei'e o eiwepit hap wywo.
Ereke ro ewei'e o aikotã aheyke'et aheywyt
i'ewyte aheinyt kape hap ewy waku ewei'e
katu pono mi'i Aika'iwat mohey kahato
hat. — Waku kahato epotpap eminug
na'yn Tupana kapiat hap ewei'e Epawu
titu pe eiwepit hap wywo. Eweimõ typot
ro mi'i miit are. Waku eweimõ typot yne
Iesui mohey haria Epawu titu ewywuaria
katu pono Aipo typot eropat kahato haria
mi'iria. [30] Uipo wyro turan porap iku'uro
aiwy Epawu titu. Aipo typot Iesui potpap
nug hap ete porap iku'uro ahemiit eimi
po'oro katu pono uipo wyro teran eipe
ma'ato yt uwe i eipe uipo wyro hanuaria
mesuwe pote. Mi'i hawyi eipotpo'oro mehĩ
Epawu titu topy hu'at ehaipepiat eipotpap
nug hamo uipo wyro hamuat. Mi'i turan
porap iku'uro wen ma'ato aiwepit kahato
Tupana timoehãite ra'yn hawyi.

3

[1] Pyno ahenoi kurin hawyi toran na'yn
uimiwan. Uheywyt'in uheinyt'in atiky'esat
kahato Aika'iwat Iesui eimo wepit kahato
hap. Mi'i eimo wepit hamuat ahẽtup
tope. Sa'a wy'i woro ho'o nãpin uimiwan
me — To'iro eiwemo wepit katu pono Iesui

miky'eria kahato eipe are ra'yn ehepe sa'a
wy'i. Mi'i ui'e hap are'e i ehepe aikotã
are'e sa'a wy'i ehepe are'e i ra'yn eiwe mo
wepit ro are. Yt aremõti hin i aikotã sa'a
wy'i uimiwan me are'e typuo i typuo i
ahenoi eiwemowepit ro e hap ete katupono
atiky'esat kahato einãpin uhepiat hap topy
hu'at kahato eiwa nẽtup hawe. Mi'i hawyi
yt uwe i eima'at kuap einãpin wẽtup etiat
hamo. Yt pywo rakat i etiat hap yt uwe i
einãpin kuap.

2 Eiwe'eg wo kahato o sa'ag nug haria
pupi katu pono ehã'ãg aru sa'ag nug hamo
are. Eiwe'eg wo o wẽtup mu'ap moherep
haria pupi. Eiwe'eg wo o yt eiwe musin
ãpy sokpe tek hep i pote yt kat i eheha
kye ra'at hap e haria pupi. Mi'iria pupi
eweiken'ẽ kahato aikotã awahuru sem pupi
watoken'ẽ hap ewy katupono eima'at reran
sa'ag nug hap etiat haype. Yt naku i kahato
mi'iria. 3 Aito yt mi'iria mohey haria hin i
katupono Tupana Pã'ãu sese aipiit pe Aipo
typot Iesui mimoieĩ ne'en aito pote waku
kahato Iesui waku kahato Iesui e haria aito.
Ma'ato irania'in ahemusin ãpy sokpe tek
hap ete yn mi'iria i'atuehay. Yt wati'a
tu mohey hin i mi'iria katu pono wẽtup
kawiat aito Iesui mohey haria. Wẽtup
ywania ewy yn wato py hu'at katu pono
Tupana titek ta'yn aiminug sa'ag sio toĩ
ahemusin ãpy sokpe sio yt. Pyno Tupana
mieha kye ra'at ko'i ra'yn aito katu pono
imohey haria aito pote. 4 Uito ti Pauru
Iuteu sese uito. Ta'i uito ui'y wã'ĩ 8 e'at
hawyi ta'atutek uhemusin ãpy sokpe uru'y
wania Iuteu eko ewywuat. Atunug yne ui'y
wania eko ko'i ma'ato mi'i ko'i yt uhehakye
ra'at hin i. Mi'i pote atikuap kahato uipy'a
pe aiminug aheko ko'i yt aheha kye ra'at
kuap i ma'ato tukup te'en eipy'a setpe —
Watunug Iuteuria eko hawyi ahehakyera'at
Tupana e haria. Mi'i pywo pote uito po'og
Tupana miehakyera'at mi'iria kai katupono
atunug yne mi'i ko'i ma'ato yt pywo hin
i are. 5 Uity ui'ywot ti Isareu ywania sese
mi'iria. I'ewyte Epereu pusu kuap haria
ui'y wot'in. Ta'i Epereu pusu ahepap ka-
hato. Mi'i pote Epereu sese uito. Uha'ase'i
sese sa'awy'iwuat Aparãu emiariru Pesamĩ
e hap het rakat. Uipiit Iuteuria piit sese.
Uimotag hap turan ati'a tu mu'e kahato
urueko nug hap ete. Mi'i hawyi yt karãpe
i ati'a parap urueko nug hap ete. Uitag
hawyi areĩne'en kahato Tupana mõtypot
piaria uru'y wania wo'o mu'e haria akag
koro wo. 6 Mi'i turan atunug yne yne i'atu
wo'o nãpin hap ko'i Tupana wãi'e hap ko'i
pãi. Mi'i hawyi areĩne'en po'og irania'in kai
i'atu'akag wo yne uhesaika hap wywo. Ati'a
tu sa ty'i saty'i kahato Iesui mohey haria
sa'awy'i. Atunug yne uru'ywania miky'esat
ewy. Yt kat i urueko etiat i'aparap hap
atunug. Yne uru'ywania wãi'e hap atunug
yne urue'a se'i urunãpin sa'a wy'iwuat hap
atunug yne. I'ewyte yne urunãpin hap
atunug. Yne mi'i ko'i nug hap aimoe waku
kuap Tupana wanẽtup hawe pote waku pe
areĩne'en mekewat e'at pe ma'ato yt pytkai
i. Yt uinug waku hin i Tupana wanẽtup
hawe mekewat e'at pe. Yt atikuap hin i
Tupana mi'i turan. 7 Sa'a wy'i arewa nẽtup
aremoewaku kuap uhesaika hap wywo. Ta'i
uipiit esaika hamo aremoe waku kuap are.
Mi'i hawyi ahã'ãg kahato Tupana mowepit
hamo ma'ato uhewaku hap yt put'ok'e i.
Mi'i turan yt atikuap hin i Tupana katu
pono Tupana yn uimoewaku kuap hat. Mi'i
hawyi atimohey Iesui hawyi Tupana uinug
waku. Mi'i pote koitywy Iesui kape yn
areto uimo waku hamo. Yt are'e hin i
koitywy — Uiwepe aremoe waku kuap yt
are'e i. Mi'i e hap atipugha ra'yn yt kat
hamo i pote. 8 I'atu kahato uiwanẽtup hawe
sa'a wy'i. Mi'i atunug mote waku ra'yn
areĩne'en Tupana wanẽtup hawe ui'e hap.
Atunug uheko hawyi waku pe areĩne'en Tu-
pana wanẽtup hawe ui'e hap sa'awy'i. Mi'i
hap ewywuat sa'awy'iwuat uiwanẽtup hap
atipun yne ra'yn aikotã watipun iun ai'yat
pyi hap ewy katu pono koitywy atipuẽti
po'og wakuat wuat'i kawiat rakat. Koitywy
Iesui kuap hano areĩne'en. Atipuẽti Iesui
po'og waku. Mi'i Uika'iwat no ra'yn. Mi'i
yn na'yn atiky'esat uiwa nẽtup hawe. Mi'i
yn uimoe waku hat. Huu yn na'yn uimo
hãpyk kuap Tupana wanẽtup hawe. Mi'i
pote koitywy atipun yne sa'awy'iwuat uiwa
nẽtup hap ko'i sa'a wy'iwuat ui'e hap ko'i
sa'a wy'iwuat uiwe moe waku hap hawyi
Aika'iwat yn uimoe waku hat are. Tupana
yn na'yn uhehakyera'at kuap hat koitywy
are yn na'yn. Koitywy sa'a wy'iwuat ui'e
hap ko'i atipun yne katu pono atimohey
Ahehakyera'at hat Aipotypot yn. Iesui yn
atiky'esat uiwa nẽtup hawe are. 9 Koitywy
atikuap ta'yn uito yt naku i rakat. Atikuap

ta'yn yt karãpe i atipuẽti uheha kye ra'at
hap uhewaku hap kaipyi. Katupono yt are-
waku kuap i uito are. Yt karãpe i atikyi'at
kuap uheha kye ra'at hap uiminug wakuap
sa'up mo. Tupana ainãpin hap ko'i koitywy
atimohey Iesui. Mi'i hawyi wẽtup miit
piit ewy wato py hu'at. Mi'i hawyi Iesui
ewaku hap topy hu'at uiano yt uiat pytkai
i ma'ato Iesui wano. Mi'i yn waku koitywy
Tupana uimoewaku ra'yn atimohey Ha'yru
hawyi. 10 Atikuap ta'yn Iesui ma'ato atikuap
teran po'og. Atiky'esat po'og po'og Uipo
rekuat no aikotã Iesui toĩne'en mesuwarote
hap ewy areĩne'en neran. Karãpe iku'uro
aika wiano ho'opot hap turan toiky'esat
uhepiat ho'opot hap wẽtup miit yn uruto
pote. Ahupit reran Iesui wywo ho'opot hap
i'ewyte atikuap teran uipiit pe hesaika hap.
Arẽtem neran gu'uro pyi iwywo wẽtup piit
yn urutukupte'en pote. 11 Areĩne'en neran
i ra'yn iwywo uiku'uro hawyi. Areĩne'en i
iwywo hap yn ahekatup. Mi'i hap atimohey
kahato. 12 Uito wakuat Iesui ewywuat yt
are'e hin i. Uito wakuat Tupana ewywuat
yt are'e i. Uiwa nẽtup hawe yt put'ok'e
hin i te Iesui wanẽtup hap wakuat hap
ewywuat. Yt uitag i te Tupana mohey hap
ete. Mi'i ewywuat areĩne'en neran kahato
Aipotypot Iesui ewywuat. Areĩne'en neran
aikotã weput haria te'eruweput yne ta'atue
saika hap wywo mekewat morekuat miium
sat hamo — En po'og weput kuap hat e hap
sat hamo. Mi'i hap ewy atimohey teran
Aipo typot Iesui yne uhesaika hap wywo
aikotã seput po'og hat ewy Iesui po pyi
atat teran ra'yn mekewat — Uito po'og e
hap. Uito i'ewyte seput hat ewy katupono
Iesui uhekyi ra'yn tuwewawi. 13 Uiwyria'in
mekewat miium aikotã seput hat tiky'esat
hap ewy. Yt uipo pe i te ma'ato areĩne'en
seput re hat ewy. Mi'i hawyi areput ka-
hato. Mi'i hap kape yn arewa nẽtup. Yt
araha'at hin i uhewat'ymo uiwanẽtup hap.
Seput kahuro hap kape yn araha'at. Iesui
wanẽtup hap ewywuat sat hamo yn areput.
14 Yt pori'ok pori'ok yt areput hin i. Hãpyk
kahato areput atiky'esat kahato — Waku
kahato ereput uhyt e hap yn atiky'esat
Aipo typot e hap. Atiky'esat Tupana tum
uhepe mekewat seput haria e'amãtap ewy
mekewat uipainug hap ewy. Atiky'esat
kahato Tupana to'e uhepe areput kahu
hawyi — To'iro atipy kape kat pote Uimi
po'oro Uha'yru mohey kahato hat en. Itote
atum epe uimiium wuat'i e'at piat e hap
atiky'esat. Mi'i pote seput sese hat ewy
areĩne'en Iesui wanẽtup hap ewywuat kape
areput. 15 Atiky'esat eipe ui'ewywuat eiwa
nẽtup hawe. Waku wato py hu'at seput
sese haria ewy. Waku yne ahesaika hap
wywo wato mohey Tupana mimotag ko'i
aito pote. Waku mi'i tã watunug. Waku
haty wo wato mohey. Eweimohey ran ne'i
pote Tupana timo herep aru ehepiat yt to-
mohey i hap. 16 Karãpe wati'a parap mi'i
hap aru Tupana timo herep ahepe aiminug
sa'ag hap ko'i. Waku wateput aimikuap
ewy Iesui miky'esat hap ok tã. Mi'i turan
Tupana aipowyro tesaika hamo seput po'og
sa'a wy'iwuat kawiat haria wo. 17 Karãpeĩ
urutukupte'en eipy'a setpe urutukupte'en
Iesui mohey haria kahato. Uheywyt'in
uheinyt'in aikotã atimohey kahato Iesui
mi'i hap ewy waku eweikupte'en. Karãpe
toĩne'en eipy'a setpe imohey kahato ui'e
wywuat hat waku ewehe ha'at mi'i kape.
Mi'i hawyi ewetunug iminug ewy. Mi'i iã'ãg
haria wo eweikupte'en. 18 I'atu kahato aria
kapiat haria katu pono Iesui ewanĩ kaptia
kahato mi'iria katu pono te'e ru we ky ry'i
kahato Aipotypot ku'uro aria'yp posak etiat
ta'atuekawiano pote. Aikotã sa'awy'i are'e
hap ewy are'e i — Mi'iria aria kape tuwat
are uiwak popuo. 19 Aikotã sa'a wy'i are'e
hap are'e i — I'atueiam sese ti aru aria are
katupono i'atuetupana sese i'atumiky'esat
ko'i mi'u kape yn i'atu wa nẽtup hap mesu
wa rotiat kape yn i'atu wa nẽtup hap. Ta'a
tuekat hap kape yn i'atuwanẽtup hap. Mi'i
hawyi yt naku i kahato ta'a tunug ma'ato
ta'a tunug hawyi yt te'e ru we mõti hin i
inug te turan. — Waku nug haria uruto
i'atu'e ma'ato i'atueiam ti aru aria kawiat.
20 Ma'ato aito atipy kapiaria ahetama sese
atipy pe. Mi'i kaipyi aru tut Ahehakyera'at
hat. — Hẽ eriot ro meremo meikowo wato'e
mot'i Aika'iwat Aipo typot Iesui pe. 21 Tut
hawyi aipiit mesu wa rotiat tutunug towat
topiit ewy. Mi'i hawyi yne aipiit Iesui ewy
topy hu'at wuat'i e'at pe. Aipiit iwat piit
ewy ikahu kahato. Mi'i tã aru ainug tesaika
hap wywo. Hesaika kahato Iesui mi'i nug
hamo katupono mekewat e'at pe topyhu'at
yne yne Porekuat no po'og hesaika torania

kai. Mi'i tesaika hap wywo aimo pakup aipiit. Pakup tutunug towat ewy are.

4

1 Mehĩ'in mana'in aiku'uro hap kape waku wato mohey o are. Uimi ky'eria ka-hato eipe. Woro ho'o ky'e eipe. Uhehat'at kahato eiky'ewi. Uimo wepit haria eipe. Arehum kahato ehowawi. Uheinyt'in uhey-wyt'in yt uimõti te hin i. Atikuap aikotã eweikup te'en wẽtup miit ewy Aika'iwat wywo. 2 Mi'i hawyi mana Ewotia mana Sin-tiki ahẽtup ehowawi eipe Aika'iwat mohey haria pote eweikup te'en wo'o ky'e haria wo'owese haria kahato. Waku wẽtup ehay ewy aikotã eiky py'yt ewy eweikup te'en Iesui mohey haria eipe pote. Aito Iesui mohey haria pote yt naku i watu kup te'en yt wo'o ky'e i haria wo yt naku i are. 3 Sa'a wy'i eipotpap kahato uiwywo mana'in. Sa'a wy'i mehĩ Kementi wywo watuwat irania'in aipo wyro haria wywo sehay wakuat Iesui etiat sytpok hamo. Mi'iria set yne toĩne'en Tupana miwan atipy piat ete mekewat mi-wan ete uwe aru toĩne'en wuat'i e'at pe e hap tote. Pywo pe ti mana'in sa'awy'i eipot-pap kahato uiwywo. Mi'i pote atiky'esat kahato waure'e wei'e o eiwu'uka hap ete are. Atiky'esat kahato eiwo'o wese hap ta'yn aikotã sa'a wy'i eiwo'o ky'e hap ewy ra'yn atiky'esat uheinyt'in are. Mi'i pote ahẽtup ei'a pykok hanuat pe — Uhyt are'e eti'a tunug no uheinyt'in wo'o ky'e haria wo ra'yn are. Mehĩ are'e uipo wyro en tawa Wiripu piaria nãpin hamo. Pyno mehĩ waku ere'e mana Ewotia i'ewyte mana Sin-tiki pe — Yt eiwu'uka po'og nei'o ehehay wo ere'e o i'atuepe are ei'a pykok hat pe mana'in.

4 Pyno uiwy ria'in wo'o mo wepit haria ewywuaria wo o eweikupte'en. Wuat'i e'at pe waku — Tupana urumowepit hat kahato En waku wato'e at ka'ap. Tupana urumo wepit hat kahato En waku wato'e Tupana pe are. 5 I'ewyte ti waku yt ipy'ahak takaria wo i watu kup te'en e. Waku yne miit'in wesat hano watoĩne'en. Yt eweiwaure tei'o Aika'iwat ut hamuat hap e'at katu pono ta'aipok irane Ai'akag koro are. Mi'i pote waku wakuaria ewy watu kup te'en wuat'i e'at pe. 6 Pyno yt eiwanẽtup ko'i ko'i i ran o. Po'og waku wahẽtup Tupana kape aipo wyro hamuat hap. Waku wato'e Tupana pe — Etum o uruepe uruwat yt kat i rakat. Uruikuap kahato ra'yn egyi'at hap Tupana waku uruhẽtup. Mi'i pote urutu wehum kahato ewawi urupy'a pyi Tupana waku wato'e Tupana pe. 7 Mi'i tã watunug pote yt kat i hin i aiwanẽtup ko'i ko'i hap atunik kahato. Aiwanẽtup hawe wo'owese hap yn topy hu'at. Tupana ainug waku pe kahato aiwa nẽtup hawe yt miit'in mikuap ok tã i tutum ahepe aiperup'i kahato hap. Towese hap ewy tutum ahepe. Mi'i pote toihep aheso'ok hap ko'i. Mi'i hawyi aiwa nẽtup hap Iesui wanẽtup hap ewy wẽtup miit ewy kahato ra'yn ainug. Aipo typot timoma ra'yn aiwa nẽtup hap aipy'a piat yt naku i nug hap i'ewyte aiwanẽtup sa'ag hawiat.

8 Kurin po'og ahenoi hawyi waku. Uhey-wyt'in uheinyt'in wati pyhyp aiwa nẽtup hap yt naku i hap. Mi'i hawyi wẽtup kape yn aiwa nẽtup hap. Wakuat kape yn watu wa nẽtup aikotã miit'in miat wakuat rakat ewy aiwanẽtup hap aikotã pywuat wanẽtup hat ewy aikotã miit'in mimõ typot kahato hap wanẽtup hap ewy aikotã hãpyk kahato rakat ewy waku watu wa nẽtup. Waku ihainia haryporia we'eg nakaria ewy watu wa nẽtup. Waku iwese kahato rakat ewy aiwanẽtup hap. Mi'i hawyi — Meimuẽwaria wyti waku kahato rakaria i'atu'e hap ewy waku aiwa nẽtup hap. Kat e hap kat e hap po'og po'og waku mi'i ewywuat waku watu wa nẽtup. Kat e hap kat e hap ete Tupana — Waku e pyno mi'i hap ete waku watu wa nẽtup at ka'ap. 9 I'ewyte atiky'esat kahato ehewyry uhepiat einãpin hap nug haria wo. Atiky'esat uimipo'oro einãpin hamuat eweiky'e kahato hap. Sa'awy'i ti areĩne'en eitokpe turan wakuat yn atunug ehepuo. Waku ewetunug aikotã uheko ewei'a kasa hap ewy wakuap nug hap ete. Mi'i tã ewetunug mote wo'o ky'e hap eiwo'opiat hap eweipuẽti Tupana miky'esat ewy. Mi'i hawyi ti aru eiperup'i hap topy hu'at aikai are.

10 Mio ti put'ok'e eimiium uipo wyro hamuat hap. Mi'i hap ti uimo wepit ka-hato. Mi'i hawyi uipy'a perup'i kahato Uika'iwat ete. — Waku kahato En are Iesui pe. Mio tã are emiium uhepiat uimo'ok pi pok'i po'og po'og hap ete katu pono uiky'e hap moherep kahato hap eimiium. Sa'a wy'i ti uipo wyro teran kahato eipe wen ma'ato mi'i re mu'ap yt eweipuẽti i uiky'e

ehepiat hap moherep hamo. [11] Sa'a wy'i
te ti yt kat i sẽtup ui'e hap. Yt ahenoi i
irania'in me yt kat i uiat e hap katu pono
koitywy atikuap ta'yn uiwepit sio uhekat
iwato hap etiat sio kurin uiat uiwepit hap
atikuap. [12] Atikuap kahato seha ky'e'i hap
etiat i'ewyte atikuap kahato sekat hap etiat.
Sa'a wy'i meimuẽwat yt atikuap i yt kurin
i ma'ato koitywy atikuap ta'yn uhesy'at
pytkai uiwepit i'ewyte ui'ok pote uiwepit.
Uhekat kurin hawyi arehum i'ewyte iwato
uhekat pote arehum ne. Koitywy ahepap
ta'yn wehum hap. [13] Ma'ato yt uiwe kaipyi
i tut uhesaika hap ma'ato Aipo typot Iesui
kaipyi atipuẽti. Mi'i ti kat e hap kat e
hap etiat — Uimoe saika hap wuat'i etiat
kuap hap ete uimo wa tetup are Tupana
pe. I'ewyte waku kahato eipe mi'i e hap ti
ere'e Tupana pe. [14] Ma'ato waku eiminug
ewetum uhepe. Ta'i uhepiat ho'opot hap
toĩne'en mesuwe. Uimo so'opot kahato
mesuwe wo'o pyhik hawe. Mi'i turan eimi
po'oro put'ok'e uhete. Mi'i hawyi arehum
kahato eimiium uhepiat ete. [15] Ehe'yi Masẽ
tunia pe mio i'atu kahato Iesui mohey haria
tukup te'en. Ha'a wyte areto ra'yn i'atue
wawi sehay Iesui etiat wakuat moherep
hamo wuat'i tawa pe kat e hap kat e hap
upi. Mio koitywy ahok'iwat yne tawa pe
Iesui mohey haria te'eruwa'atunug tuereto
ma'ato yt kat i te ta'a tu po'oro uhowawi
ta'atumiium ko'i. Ma'ato eipe Iesui mohey
haria tawa Wiripu piaria ewetum kahato
ra'yn uhepe. Eweipat'ok kahato uhepe
ehekat ko'i. [16] Sa'a wy'i areto tawa Tesa ro
nika kape. Itote yt uhekat hin i ma'ato
mi'i turan uipowyro hap eweipo'oro po'oro
kahato uhowawi kat uimi ky'esat ko'i sa'a
wy'i eweipo'oro. [17] Yt ahẽtup hin i eimiium
wuat i'ewyte yt atiky'esat i ehekare'en uiwa
nẽtup hawiat hap pytkai eweipo'oro. Yt
eimiium kape hin i araha'at. Yt ehekat hin
i uheha pe. Eiky'e hap yn uheha pe uhepiat
hap wen ma'ato eimiium uimowepit kahato
katupono mi'i kaipyi atikuap uiky'e ehepiat
hap. Mi'i kaipyi atikuap eipe Tupana ky'e
kahato haria hap. Mi'i eimiium ko'i yne
topy hu'at atipy pe rakanuat ehegyi'at hap
toimo herep hamuat itote emipo'oro ko'i.
[18] Mehĩ Epawu titu tum yne eimiium eimi
po'oro ko'i uhepe. Ikahu kahato uipuẽti
eimiium aikotã sa'a wy'i nagnia tiwuk mo-
hag hy ikamhig se rakat Tupana mõty-
pot hamo. Mi'i hap ewy atipuẽti eimi-
ium ikamhig se kahato eimiium Tupana
mowepit kahato hap. — Waku kahato e
Tupana eimiium me. Koitywy areĩne'en
hekat rakat ewy ra'yn ewetum iwato uhep-
iat pote. Ewetum iwato pote uipo sakpo
ewetum uhepe. [19] Tupana tum aru yne yt
kat i aikawiat rakat ahepe. Ta'i Uhetupana
tum aru wuat'i yt kat i eiwat rakat tekat
iwato kahato hap kaipyi. Aikotã tekat iwato
kahato atipy pe hap ewy te tutum ehepe.
Ta'i hegyi'at kahato aru ahepe katu pono
Ha'yru Aipo typot Iesui iku'uro aika wiano
haype. Mi'i pote toĩ yne aipo pe imiium
ko'i.

[20] Mi'i tupono to'iro watu wehum
Aika'iwat Tupana kape. To'iro wati mõ
typot Mi'i yn mesuwepyi mũki'ite e'ihot'ok
wuat'i e'at pe waku mi'i tã pãi. [21] Mi'i
tupono kuekatu atipo'oro torania Tupana
eropat haria kape Tupana emiit'in kape
mekewat Aipo typot Iesui emiit'in ko'i
kape i'ewyte Iesui mohey haria uheywyt'in
uheinyt'in torania kape atipo'oro kuekatu
hap are. [22] Morekuat Sesara emiit'in sura
ra'in i'ewyte kuekatu ipo'oro ehowawi.
I'atu kahato mesuwe Iesui mohey haria.
Mi'iria i'ewyte kuekatu ipo'oro ehowawi.

[23] Pyno ahẽtup Tupana pe — Eti'a tu ky'e
kahato emohey haria tawa Wiripu piaria
are ahẽtup. Egyi'at kahato hap kaipyi eti'a
tu poi tyro mi'iria ewaku hap ok tã are yn
Aipo typot Aika'iwat Iesui pe eika wiano
hamo ahẽtup. Tupana Pã'ãu eiam mo eipiit
ko'i hap yn ahẽtup Tupana pe at ka'ap eika
wiano haype. Morekuat Sesa wo'o pyhyp
hawe areĩne'en mesup. Uimiwan Iesui etiat
atipo'oro ehewowi tawa Wiripu piaria Iesui
mohey haria pe. Toran na'yn uimiwan.

Uito Iesui potpo'oro Pauru.

TAWA KOROSI PIARIA NÃPIN HAP PAURU MIENOI

1 Uiwy ria'in uito ti Iesui potpo'oro
Pauru. Mesup atipo'oro uimiwan ehowawi
tapy'yiaria tawa Korosi piaria Iesui potpo'o
roria kape. Mesup Tupana emiit'in sese
eipe are Iesui mohey pot'i haria eipe. Uito
ti Aipo typot eropat hat sese uito. Uito
Tupana mi'airo sese Imipo'oro Tosa'yru
Iesui moherep hamuat. Tomi ky'esat
ewy ui'airo. 2 Mi'i pote kuekatu e hap
atipo'oro ehowawi. I'ewyte aiwy Timoteu
tuwehay po'oro ehowawi urumiwan me.
Uruhẽtup ehowawi — Uru'ywot Tupana
etum no wo'o ky'e hap wo'o wese hap
tawa Korosi piaria pe uruto'e. Ereĩne'en
o itote hegyi'at kahato Esa'yru mohey
haria piat hano uruto'e. 3 Uruka'iwat Iesui
Ywot waku kahato En katupono Emipo'oro
Esa'yru Uruka'iwat nuat kahato uruto'e.
Waku sakpo'e En katu pono eti'a tue ha
kye ra'at ra'yn uruwy ria'in tawa Korosi
piaria uruto'e Tupana pe. 4 Urumo wepit
kahato mi'iria katu pono mi'iria emimo
waku ko'i. Mi'iria Esa'yru Emipo'oro
mohey haria kahato. Emipo'oro Urupo
typot upiat haria kahato mi'iria uruto'e.
Waku sese En Tupana katu pono etunug
na'yn mi'iria emẽpyt'in ky'e kahato haria
uruto'e Tupana pe.
5 Uheka tu wyria ga'atpo mekewat sehay
pywuat wakuat Iesui etiat put'ok'e ehetawa
pe hawyi eiwewaure ka'a kahato. Eweikuap
ta'yn hawyi — Ta'i mi'i wato mohey pote
ti watoĩ ne'en aru wuat'i e'at pe atipy pe
ewei'e ra'yn Tupana e hap ewy ewei'e. —
Tupana atunug aru e'e hap ewy ewei'e.
Mio tã ewei'e ra'yn hawyi Iesui mohey
haria sese eweipyhu'at. Waku kahato katu
pono i'ewyte wo'o ky'e kahato haria ka-
hato eweipyhu'at eipe. 6 Koitywy mesuwat
Iesui etiat ainãpin hap aimoe ha py hot'ok
kahato wuat'i miit'in me mesuwat yi to-
tiaria pe. Tuwesytpok kahato ihay wakuat
aikowo aikowo tuwat Tupana ehay wuat'i
puo. Mi'i hawyi mi'iria wy waku pe ra'yn
tukup te'en. Tupana mipoi tyro wo ra'yn
tukup te'en. Mi'i hap ewy ra'yn eweikup
te'en eweikuap ta'yn sehay hawyi. Eipe ti
eweikuap ta'yn Tupana tum ehepiat wuat'i
e'at piat eheĩne'en hamuat hap. Eweikuap
ta'yn yt kat sa'up i tegyi'at hap tutum neran
hap eweikuap ta'yn.
7 Ga'atpo mehĩ Epawai toĩne'en eipy'a
setpe turan tohenoi kahato ra'yn Tupana
egyi'at hap etiat. Ta'i mi'i ti Aipo ty-
pot eropat hat sese uruto ewywuat ka-
hato aipotpap upiat kahato uhyt Epawai.
I'ewyte eiwo'o mu'e kahato hat mi'i. Yt
ipohep hin i wakuat sehay enoi hap ete
ehepe. Mi'i kaipyi eweipuẽti ra'yn Tupana
egyi'at hap. 8 Mi'i hawyi mehĩ Epawai
urumu'e kahato mesuwe aikotã eweikup
te'en itote — Tawa Korosi piaria ti wo'o
ky'e kahato haria e uruepe. Tupana
Pã'ãu kaipyi to'o ky'e kahato e ehetiat
uruepe mehĩ Epawai. 9 Mi'i e hap uruikuap
hawyi uruhẽtup kahato Tupana kape eipo
wyro hamuat uhyt Epawai e hap uruikuap
hawyi. Mesup te uruhẽtup ehupi — Tu-
pana uruto'e etum tawa Korosi piaria pe
emiky'esat nug hap kuap hamuat uruto'e.
I'ewyte etum no i'atu we'eg kahato hap
ewe'eg hap ok tã ewanẽtup hap ewy uruto'e
Tupana Pã'ãu me. 10 — Tupana uruiky'esat
kahato tawa Korosi piaria Epã'ãu eiam ka-
hato wo ewe'eg hamo i'ewyte emiky'esat
nug kuap hap uruto'e mesuwe uruhẽtup.
Uruiky'esat mi'iria aikotã i'yp i'ywa kahato
rakat ewy hewo hewo kahato hap ewy wyti
uruiky'esat kahato mi'iria Tupana uruto'e.
Pyno uruiky'esat mi'iria wakuap yn nug
haria En ewy hap uruiky'esat. I'ewyte
uruiky'esat ekuap hap ihot'ok ewy ewy
put'ok'e Esa'yru mohey haria ete uruto'e
uruhẽtup Tupana pe. 11 Tupana Pã'ãu he-
saika kahato yne esaika hap apy tote. Mi'i
pote aito ahesaika kahato Tupana Pã'ãu
po'og po'og aipyt'atnug hawyi. Mi'i hawyi
wato py hu'at hesaika hap wywo. Mi'i
hawyi aimoesaika wuat'i sa'ag miat ai'akit
hap pun hamo. Mi'i hawyi wyti i'ewyte
wahupit kuap yne i'atu mi ky ry'i hap ko'i.
Mi'i hawyi perup'i puo wato mohey wuat'i
e'at pe mot'i kahato Tupana Pã'ãu toĩne'en
aikai pote. 12 Mi'i hawyi watu wehum ai-
wepit kahato hap wywo Ai'ywot Tupana
kape katu pono Ai'ywot atipy piat aimo
hãpyk aiwa nẽtup hap. Mi'i hawyi —
Wakuaria wo ra'yn mi'iria e ahepiat pe.
Uhemiit'in sese mi'iria e. Uheka re'en aru
atum yne i'atuepe. Uhetawa hẽtyhot rakat
atum aru i'atuepe e. I'atueo wakai waku
pe yne ra'yn e ahepiat Topã'ãu eiam ko'i

pe. [13] Sa'a wy'i ahiag potmu'eria wo wa-
toĩ ne'en. Yt watu we'a putsit kuap i ipo
pyi. I'e hap yn watunug kuap. I'ypyryp
wiat ieĩne'en haria ewywuat watoĩ ne'en.
Sa'awy'i ho'owasat rakaria wo watoĩne'en
ma'ato Ai'ywot atipy piat tipo hari ra'yn
aito ahiag po pyi. Mi'i hawyi ahero kosap
Tosa'yru eropat haria wo ra'yn. Tomiky'e
kahato emiit no ra'yn ainug. Waku ka-
hato are. [14] Mi'i hawyi waure wo ra'yn Tu-
pana toĩne'en aiminug sa'ag ko'i kai. Iesui
aikyi'at tosuu wo aheha kye ra'at hamo.
[15] Tupana sese ti yt heremo i ahowawi. Mi'i
hawyi toipo'oro ahowawi Tosa'yru wẽtup
ok tuwe mo herep hamo Aipo rekuat nuat.
Imipo'oro Ha'yru ti i'ewywuat sese topy
hu'at. I'ywot yt heremo pytkai i ma'ato
Ha'yru wata'a kasa hawyi watikuap ta'yn
Ha'yru hawyi watikuap ta'yn To'ywot ewy
ra'yn hap. Mi'i hawyi yt heremo i rakat
heremo ra'yn. Ha'yru ti po'og na'yn tora-
nia irania'in kai ipotput'ok'e. Torania Tu-
pana minug kai ipotput'ok'e. Po'og na'yn
yne ieĩne'en haria hewyry rakaria yi totiat
atipy piat kai po'og Ha'yru. [16] Tosa'yru
ehay wo tutunug yne yne. Yt kat kawiat
i tutunug. Atipy piaria yne toimo herep
i'ewyte yne yi totiaria Ha'yru inug. Yne
heremo rakaria inug i'ewyte yt heremo i
rakaria atipy piaria akag ko'i inug. Tu'i
saria yne imi'ai roria tukup te'en. More
kuaria i'ewyte imi'airoria. Waikiru at waty
yi iminug ko'i yne Tosa'yru ehay wo yne
tutunug. Mesup tutum na'yn yne yne
Tosa'yru pe. [17] Ha'yru toĩne'en yne iminug
ko'i e'yianmete. Wẽtup ok yn na'yn topy
hu'at Tosa'yru wywo. Ha'yru esaika hap
wywo toi'atumopyhu'at yne yne at waikiru
waty yi yne yne. Tosa'yru ehay wo toi'a
tu mo wo'osat yne. Toi'a tu moheg yne
Tosa'yru ehay wo yne tominug ko'i. [18] Mi'i
hawyi wuat'i puo Tupana mohey haria akag
wo topy hu'at ra'yn Ha'yru. Tomohey
haria akag akag wo toĩne'en. Mi'i hawyi
yne aito imohey haria ipiit ewy wato py
hu'at ma'ato Iesui ai'akag wo topy hu'at
aikotã ai'akag me watuwewanẽtup hap ewy
aipiit tutunug mi'i hap ewy watunug i'e
hap ewy. Tomohey hanuaria Sa'a wynug
hat ti Iesui. Ahesaika hap Ha'yru kaipyi
yn tut aimoe saika hamuat. Ahehaĩte hap
i'ewyte Ha'yru tunug wy. Iku'uro sese
aika wiano hawyi Tupana tomoieĩ ne'en i
ra'yn gu'uro pyi. Yt uwe hin i te tuwẽtem
gu'uro pyi turan tuwẽtem gu'uro pyi katu
pono Tupana tiky'esat Tosa'yru yianmete
wuat miit'in wẽtem hap. Mi'i sa'awy'i wyti
put'ok'e gu'uro hakpo gu'uro hap. [19] Pyno
aito wẽtup yn imiky'esat ewywuat Tupana
wywo Ha'yru wywo Ipã'ãu wywo watomo-
hey Ha'yru hawyi.

[20] Tupana atoiat haria yne aitoria sa'a
wy'i i'ewyte atipy piaria ahyt Tupana atoiat
haria sa'awy'i. Mi'i hawyi Tupana watunug
ahewa nĩkap mo. Mi'i pote wẽtup e'at
pe to'e Tosa'yru pe — Woronug En mu'ap
ewywuat miit'in aipok uhowawiat hamuat.
Eku'uro aria'yp posak ete hawyi ta'at yne
esuu ra'yn hawyi uiwaure haria uikat kuap
ta'yn. Mi'i esuu wo ati'a tu mo wehik
yne miit'in emohey haria uhowawi i ra'yn
e mesu wa rotiat yi totiaria i'ewyte atipy
piaria ui'atoiat haria e. Mi'i hawyi aru
wo'owese hap i ra'yn topy hu'at e Tupana
Tosa'yru pe.

[21] Sa'awy'i watoĩne'en pya kahato Tupana
kai yt naku i nug haria kahato aiwa nẽtup
hawe i'ewyte aipiit no. Mi'i pote watunug
Tupana ahewa nĩkap mo katu pono wakuat
kahato Tupana pote. [22] Ma'ato koran wyti
Tupana ainug na'yn towy ria'in no kahato.
Aipo typot piit iku'uro aria'yp posak ete
hawyi Tupana tunug Tosa'yru mu'ap tuwe
wawiat ai'aipok hamuat. Ipiit aiwanuat
ewy iku'uro hawyi Tupana tekyi kahato
tuwewawi Tosa'yru mohey haria. Koitywy
ihamo ra'yn watoĩ ne'en. Koitywy to'e
ahepe — Yt kat i te sa'ag atipuẽti eikai e.
Waku puo ra'yn eweikup te'en uiwa nẽtup
hawe aikotã yt karãpe i ewei'aparap uhepe
hap ewy eipe e ahepe. Koran uiwy ria'in
no ra'yn eipe e Tupana ahepe. [23] Pyno aiwy
ra'yn Tupana. Yt nakuap i watoiat ra'yn
hawyi waku aiky'e hat sese wato mohey
wuat'i e'at pe. Sa'a wy'i watikuap meke-
wat Iesui etiat sehay wakuat ehay hawyi
wato mohey ra'yn Iesui. Mi'i hawyi watoĩ
ne'en aru wuat'i e'at pe e hap ewy wato
mohey. Miit'in te'e ru we ky ry'i ahetiat
pytkai imohey hap yt watoiat hin i. Iheg
me kahato watoĩne'en imohey hap ete. Sa'a
wy'i wato mohey kahato. Pyno koitywy
yt naku i ra'yn imohey hap watoiat se-
hay waku kahato Iesui etiat. Mi'i atikuap

sa'a wy'i hawyi uheropat kahato at ka'ap
wuat'i miit'in kape mi'i moherep hamo
aikope aikope miit'in tukup te'en hap upi
yne ywania pe ahytpok mi'i ehay wakuat
mesuwat yi wato hap ok tã. Mi'i hamo yn
uinug uito Pauru. [24] Koitywy ho'opot hat
ewy areĩne'en mesuwe. Uipiit saty'i ka-
hato areĩne'en katu pono wo'o pyhik hawe
areĩne'en hatek takat ewy. Mi'i pytkai
uiwepit yn katu pono eika wiano aho'opot.
Sa'a wy'i Aipo typot Iesui ho'opot kahato
aika wiano tomohey haria etiano. Koitywy
watoĩne'en wẽtup mẽpyt sok ewy Iesui upi
katu pono toho'opot aika wiano. Mi'i hap
ewy kahato aho'opot Iesui mohey haria
kawiano. [25] Mi'i pote Tupana to'e uhepe
— Woronug en uimohey hano uheropat
hano. Atiky'esat etomo herep wuat'i pe
uhehay e. Mi'i tã etunug mote emimu'eria
waku pe tukupte'en. Mi'i pote eti'atumu'e
ro uhehay wo wuat'i ywania pe e Tupana
uhepe. Uito ti Pauru.

[26] Mesuwat sehay wakuat yt uwe i ikuap
sa'a wy'i. Nimuaria yt uwe i mesuwat yi
tote ikuap mesuwat sehay etiat. Tupana
yt tomo herep i miit'in muo mekewat e'at
pe ma'ato mesup heremo ra'yn wuat'i Iesui
mohey haria pe ra'yn. [27] Koitywy Tupana
to'e — Sa'a wy'i yt uwe i kape atimo herep
uhehay pakup e. Kurin ikuap haria sa'a
wy'i ma'ato koitywy Uha'yru mohey haria
kape atimo herep ta'yn uhehay ikahu ka-
hato rakat sehay hekat rakat wuat'i ywania
mesuwat yi totiat kapiat sehay wakuat e.
Sa'a wy'i mig'i wo toĩne'en ma'ato mesup
atimo herep ta'yn ehepe e Tupana ahepe.
Etunug no Uha'yru Eporekuat no eipy'a pe
pote eweikup te'en aru uhehamo mesuwe
atipy pe uimi mõ typot ko'i wo e Tupana
ahepe. [28] Mi'i tupono koitywy wuat'i ywania
pe — Ewetunug no Iesui Eipo rekuat no
uruto'e wuat'i miit'in me. Eiwe'eg wo o
wato'e. Eweikuap o mesuwat sehay wakuat
wato'e wuat'i pe. Mi'i hawyi yne Tupana
esaika hap wywo waku watoĩne'en we'eg
haria wo irania'in py'a setpe katu pono
watiky'esat kahato mi'iria yne yne Tupana
wywuat ieĩne'en haria wo. Watekyi teran
kahato miit'in aiwe'eg hap wywo Tupana
kape. Wati ky'esat mi'iria Tupana kuap
haria. Wati ky'esat mi'iria Ha'yru mohey
sese haria. Wati ky'esat mi'iria wẽtup
wanẽtup hap ewy yn Aipotypot Iesui wywo.
[29] Uito Pauru arepotpap kahato miit'in mo-
hãpyk Iesui mohey hap etiat hamo. Uipiit
sakup hap wywo aremoso'opot kahato mi'i
nug hamo yne uhesaika hap wywo. I'ewyte
yne Aipo typot miium uhesaika hap wywo
arepotpap katu pono Tupana Pã'ãu uipiit
pyi ipotpap kahato topotpap nug hamo are.
Uiwy ria'in tawa Korosi piaria pywo pe ti
are'e teran ehepe arepotpap sa'a wy'ipyi
mesup te arepotpap kahato. Woroho'onug
Aipotypot Iesui emiit no yt eipe yn i ma'ato
i'ewyte irania'in ywania torania ati'a tu
mu'e teran Iesui ete.

2

[1] Mana'in uhyt'i'in tawa Korosi piaria
ha'a wy tepyi mesup te aho'opot kahato
uipy'a pe ehetiano. Uhehay kahato Tu-
pana pe ehetiano katu pono woro ho'onug
neran eipe Aika'iwat emiit no imohey sese
haria wo. Ma'ato yt ehepe yn i ahenoi
teran ma'ato i'ewyte i'atu kahato yt ui'a
kasa i te haria i'ewyte tawa Irautiseia piaria
kape hap ahẽtup at ka'ap Tupana pe. [2] —
Atiky'esat mi'iria ieĩne'en kahato Esa'yru
mohey hap upi hap ahẽtup. Etimonik to
i'atu'a rot'i hap are'e Tupana pe. Mi'i
hawyi etunug mi'iria iwepit rakaria wo are.
Eti'a tu'a po'ahik mi'iria wo'o ky'e haria
wo aikotã urue'yni urui'ok po'i hap ewy
are. Atiky'esat mi'iria hesaika rakaria wo
surara ewywuaria ehay moherep haria wo
are. Atiky'esat pywuat sehay kuap kahato
haria wo are. Atiky'esat ikuap hot'ok ka-
hato sehay pywuat hawyi — Pywo ti rat
e haria wo tukup te'en are. Atiky'esat
kahato ta'a tukuap kahato mekewat e'e
hap sa'a wy'iwuat yt heremo i rakat Iesui
e'yianmete wuat are. Mekewat — Atipo'oro
aru Uha'yru Eipo rekuat no e'e hap are.
[3] Aika'iwat Iesui pe toĩne'en yne yne we'eg
hap ko'i yne yne mikuap ko'i are. Watikat
pote wati puẽti yne. Wahẽtup tope pote
tuwe mo herep ta'yn ahepe yne yne wuat'i
Tupana mikuap yne. Wahẽtup pote Iesui
aimo we'eg kuap Tupana mikuap ko'i ete
are.

[4] Pyno eiwe'eg wo o eima'at sehay wuat
teran haria pupi. Wãi'e wei'e o i'atuehay
wu'uka hap ne'i ete are i'atuehay yt pywo
rakat i. Yt eweiwat rei'o i'atuehay upi katu
pono yt pywo i sehay hap nug kuap kahato
haria mi'iria. I'atu we'eg kahato heso nug
hamo. I'atuehay se kahato tuereto ma'ato

eima'at hamo ne'i. Yt ereto tei'o i'atuehay
upi are. [5] Uimo wepit kahato haria eipe.
Waku kahato eweikupte'en Aipotypot Iesui
mohey haria sese ra'yn ewy. Waku wẽtup
surara y'am miat hat ewy eweikup te'en
— Yt atoiat i imohey hap ewei'e eiwo'ope.
Eiwanẽtup hap yt ewei'ywyk hin i. — Uruto
Iesui mohey haria waku ewei'e. Mi'i hap
ara'a kasa yne mesuwe uiwa nẽtup hawe.
Yt areĩne'en i eipy'a setpe wen ma'ato
uimu'etu wuat ewy atikuap. Uimo wepit
kahato haria eipe uiwa nẽtup hawe uipy'a
pe are. [6] Mi'i hawyi waku ewei'e Iesui pe
— Uruiky'esat kahato En Uruka'iwat no hap
ewei'e. Mi'i ti waku wato'e. I'ewyte mesup
yne e'at pe waku wato'e Aika'iwat Iesui pe
— Worokuap kahato teran uipy'a pe waku
wato'e. Uruiky'esat aiwa nẽtup hap wẽtup
ok wanẽtup hap ewy yn waku wato'e. Mi'i
ti i'ewyte waku wato'e at ka'ap watomohey
hawyi.

[7] Waku wato py hu'at Aika'iwat ewy are.
Sa'a wy'i urui'a tu mu'e kahato eipe Iesui
ete. Mi'i hawyi eweimohey Iesui hawyi
waku. Koitywy ma'ato waku eweimohey
po'og po'og yne e'at. Aimikoi hapo kahato
rakat ti ihãite ra'yn tuwe sapo nug kahato
hawyi. Mi'i hap ewy karãpe watunug Aimi
mohey miky'esat ewy at ka'ap. Wati mo-
hey kahato ra'yn Iesui hawyi ahehãite hap
kahato ra'yn watikuap. Mi'i aikotã tuwe
motag kahato aria'yp wato ewy hapo yi
piit pe hap ewy watoĩne'en. Mi'i hap ewy
waku ahehay watipehik Iesui ehay ete. Mi'i
hawyi — Waku kahato En Iesui ai'e hap yn
wato'e aipy'a pe. Arehum ewawi wato'e yn
ahehãite imohey hap kaipyi.

[8] Aimu'e haria irania'in tuwe kaipyi
aimu'e. Yt Tupana mipo'o roria i i'atu
kahato tukup te'en. Irania'in aimu'e haria
nagnia ehay kaipyi miit wanẽtup hap kaipyi
mekewat mã'ãu sa'ag wanẽtup hap aimu'e
sa'ag. Yt imohey i haria porekuat ehay
moherep haria irania'in. Yt Aipo typot
upiat aimu'e haria hin i wo'o ma'at haria
wo mi'iria. Miit'in wanẽtup hap ewy yn
aimu'e. Eiwe'eg wo o i'atu wo'o mu'e hap
pupi katu pono aima'at reran haype are.
[9] Ta'a tu ky'esat eipe ta'a tuemiit no aikotã
wamiri ewy aimu'e irania'in.

Tupana tipo'oro Tosa'yru Aiporekuat no
ma'ato Tosa'yru piit pe toĩne'en miit sese
wo Tupana tuwe pu'i nug. Iesui ti miit
sese toĩne'en ai'e wywuat. I'ewyte Iesui
piit pe Tupana yne yne toĩne'en. [10] I'atu
kahato atipy piaria akag more kuaria ko'i
tukup te'en wen Iesui po'og po'og mi'iria
kai e. Iesui ti po'og po'og Morekuat no
ahiag kai po'og hesaika ahiagnia kai po'og
po'og nakat. Mi'i hawyi aito Iesui mohey
haria pote iwywo wẽtup miit ewy yn watoĩ
ne'en. Mi'i pote tutum ahepe toieĩne'en
hap wuat'i e'at piat ieĩne'en hap mesuwe
i'ewyte atipy pe. Koitywy po'og waku
aheĩne'en hap sa'a wy'iwuat kai. [11] Pyno
karãpe topy hu'at aito Iesui mohey haria
wato py hu'at wẽtup ywania ewy iwywo.
Sa'a wy'i aipiit miky'esat sa'ag ewy yn
watunug kuap ma'ato mesup Iesui titek
ta'yn hawyi toipugha aimiky'esat sa'ag ko'i
aheko sa'ag ko'i aipotpap sa'ag hap ko'i.
Toitek pun na'yn aiwa nẽtup hawiat aikotã
sa'a wy'i Iuteu ywania tunug ta'a tu mẽpyt
tuwe mo herep ihainia hawyi ta'a tue mu-
rui sokpe tek pun i'atueko ewy. Mi'i hap
ewy Tupana titek aimi ky'esat sa'ag hawyi
toipun na'yn pya aikai e. Mi'i hap ewy
Iesui titek kuap aimi ky'esat sa'ag ko'i are.
[12] Iuteu ywania emurui ãpy tek — Uito Iuteu
ywania e hamo ma'ato aito Iesui mohey
haria ahet'ok y'y wuat hamo watimoherep
Iesui mohey hap. Minwa to'e y'y pe tu-
ran Iesui syp hap wati mo herep ahet'ok
hawe. Aiminug sa'ag ko'i kaipywiat aihep
Tupana piat hap watu wẽtem y'y pywiat
hawyi. Wati mo herep Tupana tihep ta'yn
Iesui gu'uro pyi hap tesaika hap no wati
moherep ahet'ok hawe. Aiminug sa'ag nug
hap pywiat aihep Tupana piat hap wati
mo herep ahet'ok hawe. [13] Aikotã iku'uro
rakat yt ikuap hin i ahehay. Yt toikuap i
watoĩ ne'en itotiat hap ewy wato py hu'at
sa'a wy'i Tupana kapiat iku'uro rakat ewy
yt watikuap i ihay yt wata'a kasa kuap i
howawi katu pono aiminug sa'ag aipyhyp
kahato howawi ikuap hamuat. I'ewyte aimi
ky'esat sa'ag kape yn aiwa nẽtup hap. Kat
pote sa'a wy'i yt kat i i Tupana ehay aikai
ma'ato koran yt mi'i tã hin i katu pono
Tupana tomoweityk yne yne ra'yn aiminug
sa'ag ko'i. Aimoieĩ ne'en i gu'uro pyi hap
ewy tutum ahepe. Karãpe watomohey Iesui
mekewat e'at pe watu wẽtem gu'uro pyi
hap ewy Iesui tuwẽtem hap ewy. Koitywy
watoĩne'en Tupana ewawi yt sa'ag ewawi i

ra'yn. Yt iku'uro rakaria ewy i ra'yn mesup
watoĩ ne'en ma'ato Tupana ewawi aheha
ahewaure mesup.
14 Sa'a wy'i wato py hu'at wete weru wato
kahato haria ewy. Aikotã aiwe te weru
hap wato turan aimo'arot kahato hap ewy.
Miwan me iwato kahato topyhu'at hap ewy
aiwetewerу hap. Yt ikahu hin i ewy ai'akit
hap topy hu'at. Mi'i hap ewy aiwe te weru
hap sa'awy'i aikotã yt karãpe i waha'up nug
kuap hap ewy. Mi'i hawyi ma'ato — Atum
yne miit'in wetewerу hap sa'up mo e Iesui
Tupana pe. Mi'i hawyi ta'a tu moheg Iesui
aria'yp posak ete. Toieĩne'en hap tutum
aiwetewerу hap sa'up mo. Koitywy Tupana
to'e ahepe — Yt kat i ira'yn ti mekewat
miwan miat ewetewerу hap tuweityk ta'yn
e. Uha'yru tum yne ra'yn eiwetewerу hap
sa'up Uha'yru suu ta'at yne hawyi iku'uro
aria'yp posak ete e Tupana ahepe mesup
ta'yn. 15 Sa'a wy'i ra'yn Iesui iku'uro turan
toi'akit yne ra'yn ahiag. Tesaika wo toi'a
tu'a peman kytyt mã'ãu sa'ag ko'i. Aipo
typot iku'uro aria'yp posak ete hawyi aihep
ahiagnia po pyi kahato. Iesui ti'akit yne
ra'yn ahiag. Koitywy wuat'i miky ry'i wo
ra'yn tukupte'en ahiagnia — Yt ewesaika i
ra'yn e Tupana wuat'i ehamo ahiag ko'i pe.
16 Mi'i pote yt naku i watuwat wẽtup
sehay upi katu pono — Ewehenuk i urueko
yt ewy i hawyi Tupana yt ehehakyera'at hin
i i'atu'e. Yt eiwe'y'u hãpyk i uru'ewy pote
yt naku i te eweikupte'en Tupana wanẽtup
hawe i'atu'e sa'ag. Yt eweimohey tei'o
i'atuehay — Yt eweiwat i uruenuk wato
hap Tupana mõtypot hap kape pote ho'o
wasat rakaria eweipy hu'at i'atu'e. Tupana
e'at mesup i'atu'e. Tupana ewaty mesup
i'atu'e. Tupana e'anu mesup i'atu'e. Ma'ato
yt eweimõtypot i Tupana mesuwat e'at pe
pote yt Tupana mieha kye ra'at ko'i i wo
eweipy hu'at i'atu'e. Ma'ato yt eweiwat
rei'o mekewat wẽtup sehay upi katu pono
Iesui yn ahehakyera'at kuap pãi are. 17 Sa'a
wy'i wuaria Iuteu ywania inug kahato ta'a
tueko ko'i ahehakyera'at hap Iesui ut hap
moherep hamo Aipo rekuat nuat ut hap
moherep hamo. Karãpe wata'a kasa miit
put'ok'e turan wata'akasa ipã'ãu kape. Mi'i
hap ewy i'atueko ko'i Iesui ut hap moherep
hamuat. Iuteu eko timoherep kahato Iesui
ut sa'a wy'ipyi te aikotã aipã'ãu yi totiat
timoherep ahut hap ewy are.
18 Yt eweiwat rei'o i'atuehay upi karãpeĩ
te'ero'e ehepe — Yt eweikupte'en i Tupana
mieha kye ra'at ko'i katu pono yt uru'ewy
i ehewaku hap. Po'og uruto eikai katu
pono atipy piaria ihay uruwywo urumu'etu
i'atu'e. Uruta'a kasa Tupana urumu'etu
i'atu'e. Atipy piaria kuap haria uruto urue-
hay i'atu wywo i'atu'e. Mi'i pote po'og
uruto eikai i'atu'e. Tupana miehakyera'at
ko'i sese uruto. Eipe yt hin i katu pono
uruto paa'e haria sese i'atu'e. Ma'ato yt
pywo pe i mio tã i'atu'e. Te'e ru we mõ
typot hap yn i'atu wa nẽtup hawe. I'atu
wa nẽtup hap miit wanẽtup hap ewywuat
yn. Ma'ato yt kat i Iesui mõtypot hap i'atu
py'a piat pytkai. 19 Ma'ato aito yt i'atu'ewy
i. Iesui sat haria kahato aito. Mi'i Miit
yn Ai'akag. Aipiit tuwehik kahato Ai'akag
Iesui wanẽtup hap upi. Ahãtikag i'ewyte
apy'yha aipu'i hawyi aipe hawyi ahaga ko'i
to'osat kahato Ai'akag Iesui wywo hawyi
aipu'i apy'yha wẽtup piit yn wato py hu'at.
Mi'i hap ewy watoĩne'en Iesui wywo wẽtup
piit ewy. Iesui ti Ai'akag. Aito ipiit ewy.
Ai'akag kaipyi aipiit ihãite tuwe motag.
Ma'ato mi'iria — Uruto po'og eikai e haria
— Uruto ti ei'akag e haria mi'iria. Yt ta'a
tuky'esat i Iesui ta'atu'akag wo are. Ma'ato
aito Iesui mohey haria watukupte'en. Ta'i
Iesui piit iaga ewywuaria aito. Mi'i pote
aipiit tuwehik kahato Ai'akag Iesui ete. —
Urutu we hakyera'at uruto waku nug haria
pote i'atu'e sa'ag ma'ato — Aito Iesui mieha
kyera'at haria wato'e. Tupana esaika hamo
yn aimo hãpyk kuap wato'e. 20 Kat pote
pyno mesup te eweiwa nẽtup te mi'iria
ewywuaria are. Mesu wa ro tiaria — Urutu
we ha kye ra'at kuap rat aru e haria. Yt
naku i mekewat mi'u watu'u e haria. Yt
naku i watemig mekewat i'atu'e. Yt naku
i watopag aiwẽ pe mekewat ipu'i e haria.
Mi'i tã watunug mote yt wata'am i i'atu'e
sa'ag ahiag ehay upi. 21 Te'e ru we ha kye
ra'at teran mi'u kaipyi. — Ewetunug yne
wãi'u ru'e hap mi'i pote Tupana ehehakye
ra'at i'atu'e. Ma'ato wãi'i'a tu'e hap yt
Tupana wãi'e hap ewy hin i are katu pono
te'e ru we kaipyi te'e ru we hakyera'at teran
haype. Yt naku i kahato are. 22 Ma'ato
watomohey ra'yn Aipotypot Iesui yn Aheha
kyera'at kuap hat wato'e katupono iku'uro
aika wiano hawyi aihep mekewat ahiagnia
ehay po pyi wato'e. Yt watomohey po'og i

ra'yn watuwehakyera'at kuap hap wato'e.
Koitywy watikuap ta'yn yt mi'u kaipyi i
ahehakyera'at hap wato'e. Watikuap ta'yn
aheko mi'u yt aimo hãpyk kuap i Tupana
wanẽtup hawe wato'e. 23 Mã'ãu sa'ag up-
iaria te'e ru we piit mo sa ty'i kahato hawyi
— Uruimõtypot Tupana po'og eikai i'atu'e
sa'ag ahepe. Urutuwemohit kahato po'og
eikai urutuwemosy'at at ka'ap pote po'og
waku uruto eikai i'atu'e ahepe. Wateha'at
mi'iria kape hawyi aikotã we'eg kahato
haria ewy tukupte'en ma'ato i'atuwanẽtup
hawe sa'ag yn i'atuwanẽtup hap ta'atupiit
miky'esat sa'ag nakat ewy yn i'atuwanẽtup
hawe. Te'e ru we piit mo sa ty'i kahato te'e
ruwemõtypot hamo. Ma'ato i'atuwanẽtup
hawe ta'atunug ta'atupiit miky'esat sa'ag
nakat yn. I'atupot'ewãi hap ko'i yt i'atumõ
hapyk kuap i Tupana wanẽtup hawe. Te'e
ruwepitmohaty'i te'eruwehakyera'at hamo
wen ma'ato yt pytkai i katupono Iesui yn
ahehakyera'at kuap toku'uro hamo pãi an
wato'e.

3

1 Aipo typot Iesui toku'uro hawyi
tuwẽtem gu'uro pyi. Koitywy watomohey
Iesui toĩne'en atipy pe To'ywot Tupana po
sese kai hap watomohey. Mi'i pote wẽtup
miit piit ewy yn watopyhu'at. Karãpe Iesui
tuwẽtem gu'uro pyi hawyi aito imohey
haria i'ewyte watu wẽtem gu'uro pyi hap
ewy. Karãpe ta'am atipy kape hawyi aito
i'ewyte wata'am atipy kape hap ewy. Mi'i
tote Aipotypot Iesui ta'apyk Tupana po sese
kai. To'ywot mõtypot hawe toĩne'en itote.
Waku mi'i kape aiwa nẽtup hap. 2 Waku
watuwanẽtup atipy kape aikope Aipotypot
Iesui toĩne'en hap kape. Waku aiwanẽtup
hap Aika'iwat atipy piat wanẽtup hap ewy
are. Yt naku i watu wa nẽtup mesu wa ro
tiaria yt imohey i haria ewy katupono mesu
wa rotiat kape yn te'e ru wa nẽtup. 3 Wati
mohey Iesui hawyi wẽtup piit ewy watoĩ
ne'en. Iku'uro hawyi aikotã watoĩ ne'en
ipiit pe hap ewy iku'uro hawyi aiku'uro
hap topy hu'at hap ewy. Tuwẽtem mi'i
pote watuwẽtem aito gu'uro pyi hap ewy.
Koitywy Aika'iwat Iesui toĩne'en atipy pe
To'ywot wywo i ra'yn. Mi'i hawyi aito ipiit
pe watoĩne'en. Mi'i pote waku yt kat i mesu
wa rotiat sa'ag ko'i kape watu wa nẽtup.
4 Karãpe ta'aipok i ra'yn mesuwat yi kape
hawyi aito wata'aipok iwywo te ipiit piat
ieĩne'en haria aito hap ewy. Wẽtup miit
ewy yn na'yn watoĩ ne'en mekewat e'at
pe. Iwywuat iwemo herep mesuwe pote
watuwemoherep e. Mekewat e'at pe Iesui
mõtypot hap e'at kahato i'ewyte aimõtypot
hap e'at katupono imohey haria aito ipu'i
kawiat ewywuat aito pote. Mi'i hap e'at pe
— Pywo i'atu'e irania'in yt imohey i haria.

5 Waku wati'akit yne aiwanẽtup sa'ag hap
aiwa nẽtup hawiat. Waku wati waure yne
sa'awy'iwuat aiwary wary hap ahe'aito aito
hap. Mi'i hap waku watoiat yne e. Waku
watipun yne yt ahegyi'at i hap katu pono
yt ahegyi'at i hap sa'ag kahato topy hu'at
Tupana wanẽtup hawe. Aikotã aria'yp
nu kawiat Tupana iã'ãkap mõtypot hap yt
naku i hap ewy te yt ahegyi'at i hap topy
hu'at yt naku i Tupana wanẽtup hawe.
Waku watimak aipiit miky'esat sa'ag ko'i
aiwemõti hap ko'i. Waku wahasep wẽtup
ok ahehary'i wuat ky'esat i hap wẽtup ok
ahe'aito wuat ky'esat i hap. Waku wãiwa
to'e aiwanẽtup hawe aipotmõti te mõti te
hap ko'i are. Waku wati'auka ai'e hap aiwa
nẽtup hawe — Uiwano yn atiky'esat ekat
ko'i e hap. Waku yt kat i ihainia wary wo
hap aiwanẽtup hawe. 6 Katupono mi'i hap
ko'i watunug mote yt Tupana miky'esat
ewy hin i watunug. Mi'i tã yt imohey
i haria ra'yn inug at ka'ap. Yt naku i
watuwat mi'iria ehay upi. Mi'i upi watuwat
pote Tupana mi'a piheg ko'i wo wato py
hu'at aru katupono Tupana ta'atunug ta'a
tue wa nĩkap wo mi'i tã nug haria. 7 Mi'i
minug sa'ag ko'i ete haiwot kahato Tupana
toĩne'en mi'i tã watunug pote. Sa'awy'i yt
imohey i te turan mi'i tã yn aheko sa'ag yn
watunug kuap. Pyno yt atunug i uiminug
sa'ag ko'i wato'e sa'awy'i ma'ato yt watoiat
kuap i katupono sa'ag nug hap eropat haria
wo watukupte'en sa'awy'i. 8 Ma'ato koran
waku wati'apun pya aikai yt aiwese i hap.
Waku wati mo pe rup'i ahaiwot ne'i hap.
Waku wati waure aipy'ahak pot'i miit'in
etiat hap. Waku yt uwe i watimohit ahehay
wo. Yt naku i wati poepyk poepyk ne'i
irania'in e. Yt naku i wahu'at aiwo'omõti te
hap sehay sa'ag nug hap etiat. Waku wati
waure yne yt naku i nug hap ko'i. 9 Waku
wati waure aheso miit'in kapiat hap. Yt
naku i ahehay aheso heso hamo katupono
watunug sa'a wy'i yt watikuap i te Iesui

turan aheko sa'ag upi yn watunug neran.
Aikotã watihep ahesokpe pot'i ko'i hawyi
watopag ahesokpe ipakup i ko'i ra'yn hap
ewy waku wati pugha sa'a wy'iwuat aheso
hap. Mi'i hawyi waku watopag aiwa nẽtup
hap pywuat hap ewy. Waku watuwepainug
ahesokpe pakup hap ewy ahehay pywuat
ai'e hap ewy. 10 Wati mohey hawyi Tupana
aimo pakup i miit pakup mo wato py hu'at
toiã'ãkap sese ewy ainug. Mi'i pote waku
mekewat yt naku i nug hap aipiit piat aiwa
nẽtup hawiat iku'uro rakat ewy topyhu'at.
Yne e'at pe Tupana ainug kahu aiwa nẽtup
hawe po'og po'og sa'a wy'iwuat kai. Yne
e'at pe Tupana kuap haria wo watopyhu'at
po'og po'og. Koitywy Tupana tiky'esat
tokuap hap kaipyi towy ok sese wo aito hap.
Mi'i hawyi toiky'esat aiwa nẽtup hap towa
nẽtup hap ewy. 11 Karãpe watopyhu'at Iesui
mohey haria Tupana ainug wẽtup ywania
pakup wo ewywuat. Iuteu ywania aito pote
sio yt Iuteu ywania i aito pote sio ahemurui
sokpe yt kat i sio toĩne'en Tupana wanẽtup
hawe wẽtup ywania pakup yn ewy watopy
hu'at. Sio aito tapy'yiaria sio yt sio ga'apy
piaria sio yt miit akag sio miit emiit wẽtup
ywania yn Tupana wanẽtup hawe aito. —
Eipe Uimi po'oro Eipo rekuat nuat mohey
haria eipe e ahepe mi'i pote wẽtup tapy'yia
yn uiwanẽtup hawe eweikupte'en e Tupana
ahepe. Eipe Uimi po'oro eiam eipe e. Uimi
po'oro Eipo rekuat nuat ky'e haria eipe e
Tupana. Sio Tapaiũ'a sio yt sio ipe kytsig sio
yt wẽtup ywania yn eipe uiwa nẽtup hawe
Uha'yru emiit'in eipe pote e Tupana ahepe.

12 Waku watu we painug hap ewy waku
ahesokpe pakup watopag ma'ato wẽtup
ahesokpe pakup wo'o ky'e hap kawiat.
Wẽtup aipainug hap wo'owese hap. Wẽtup
aipainug hap — En po'og waku uikai e
hap aiwa nẽtup hawe. Wẽtup aipainug
hap paa'e hap. Wẽtup hap aipainug hap
aipe rup'i hap. Wẽtup Iesui mohey mot'i
hap. Mi'i ko'i wo waku watu we painug
are. 13 I'atu kahato Tupana wanuat aimo
kahu hap. Wẽtup wo'o po wyro hap.
Wẽtup yt aipot mõ py'ahak i hap. Wẽtup
aiwo'oewaure aiwo'ominug sa'ag etiat hap.
Wẽtup aipainug hap aiwu'uka hap monik
hap. Wẽtup aiwo'oehay aiwo'opiat hap —
Waure wo areĩne'en uhyt mimi mana emi'a
parap uhepiat hap kai ai'e hap. Mi'i ko'i
yne waku ahesokpe pakup ewywuat aiwe
painug hap ikahu rakat ewywuat. Mi'i wo
waku watu we painug aikotã Iesui tiwaure
ahepiat i'aparap tetiat hap ewy te waku
wati waure irania'in piat hap ai'a parap
hap. 14 Wẽtup aipainug hap toĩne'en ikahu
po'og torania kai mi'i ti aiwo'o ky'e hap
kawiat. Yt naku i watiwaure aiwo'oky'e hap
katu pono karãpe aiwo'o ky'e hap toĩne'en
hawyi aiwo'o wese hap topy hu'at wẽtup
miit ewywuat yn wato pyhu'at. 15 Aika'iwat
Iesui ainug kahato aipy'a piat aiwo'o wese
haria wo. Mi'i hawyi karãpe yt aiwo'owese
i hap put'ok'e ahete mi'i hawyi haty kahato
aipy'a pe. Mi'i hawyi meremo watikat
aiwo'o wese hap i ra'yn katu pono Tupana
tiky'esat kahato aiwo'oky'e hap. Toiky'esat
kahato watoĩ ne'en wẽtup wo'o ky'e haria
sok ewy yn mesuwiat aheĩne'en turan. Mi'i
hap kape ti aikaykay mesup. Toiky'esat
kahato wato'e aiwo'ope — Arehum ewowi
uhyt mehĩ mana mimi e hap ewy toiky'esat.
Uimo wepit en waku wato'e. Toiky'esat —
Arehum emiium ete mehĩ mana pĩ'ã kurum
e hap ewy toiky'esat aiwo'ope.

16 Sehay wakuat Aipo typot etiat Iesui
etiat Tupana tiky'esat kahato aiwa nẽtup
hawe aipy'a pe. Toiky'esat yne Iesui mienoi
aikai howapy sakpo hap ti ra'yn toiky'esat.
Toiky'esat yne Tosa'yru ehay aipy'a pyi
tuwẽtem nakat aikotã hekat rakat hegyi'at
rakat tum hap ewy. Toiky'esat ahe-
gyi'at kahato hap tehay wywuat torania
pe. Toiky'esat wati'a tu mu'e kahato ira-
nia'in tehay wepy puat hap. Toiky'esat
wati'a tu mu'e kahato tehay wo irania'in
hap yne aiwe'eg hap wywo waku aiwo'o
mu'e hamo. Toiky'esat morekuat Tawi
wepy hawuo watu wepy hap. Toiky'esat
tehay kaipywiat hap watu wehum kahato
tewawiat wepy hamuat wuat'i ehamo hap.
Toiky'esat watuwepy mekewat sehay ikahu
rakano tuetiat hamo. Toiky'esat watu
wepy mekewat sa'awy'iwuat wepy hap pyi.
Toiky'esat towawiat wepy hap aipy'a py-
wiat hap Topã'ãu wywo. Toiky'esat watu
wehum tewawiat wepy hap mywo — Waku
kahato En ai'e hap toiky'esat. — Emiium
waku kahato Tupana ai'e hap toiky'esat.
17 Toiky'esat yne aiminug ko'i Tosa'yru Aipo
typot Iesui mõtypot hap. Toiky'esat yne
ahehay Tosa'yru Iesui set mõtypot hap.

Toiky'esat kahato ahehay towawiat hap aiwepit hap wywo. Toiky'esat ahehay towawi Tosa'yru set upi hap. Toiky'esat wato'e — Uruporekuat nuat urumowepit kahato. En waku kahato Esa'yru waku kahato emiium e hap ewywuat ai'e hap Tupana tiky'esat.

18 Mana'in erepy hu'at ro e'aito ehay upi Iesui mohey hat en mote. Etunug no e'aito miky'esat ewy Tupana miky'esat ewy are. 19 Mehĩ'in waku watiky'e kahato aheha ry'i aipy'a pyi. Yt naku i wati mohit mi'iria ahehay wo. Yt naku i watoĩ ne'en marak'a wo ahehary'i ete. 20 Hirakaria kurum'in pĩ'ã'in eweimohey Iesui pote erepy hu'at ro e'ywot ety ehay upi. E'ywot ety mõtypot hano ereĩne'en mote Tupana mowepit hano ereĩne'en are. 21 Papai'in waku eweinãpin eha'yru'in ehaki'yt'in i'atu ky'e hawuo wen ma'ato yt etimo py'ahak tei'o ehehay sa'ag wo. Eti'a piheg apiheg yn mote yi kape yn teha'at aru hawyi i'arot rakaria wo tukupte'en at ka'ap.

22 Miit'in eropat haria mesuwe woroho'o nãpin neran ewetunug no mesuwarotiaria eika'i waria piat miky'esat ewy waku ewetunug. ehetu'isaria eipo'oro hap ewy ewetunug no e. Yt eimi ky'esat ewy pytkai i ma'ato ei'akag miky'esat ewy ewetunug are. Eika'iwat okpe wuat ne'i pytkai o eweiwe potpap ihamo hap ewy e. Yt naku i aheha mesu wa rotiat aika'iwat kape sio teha'at sio yt aipotpap nug hap kape ai'e hawe. Po'og waku watuwe potpap haty wo aipy'a pyi Tupana eropat haria aito pote. 23 Waku watu we potpap kahato aika'iwat mesu wa rotiat miky'esat nug hap ete ma'ato aiwanẽtup hap Aika'iwat atipy piat potpap nug hap watunug mesuwat motpap nug hap kaipyi. 24 Waku wato'e aipy'a pe — Aipotpap sa'up sese topy hu'at atipy pe waku nug haria aito mesuwe pote waku wato'e. Itote atipy pe tutum aru aha'up watu we potpap mesu wa rotiat pytkai katu pono Aika'iwat Iesui eropat haria sese aito waku wato'e. 25 Aiminug waku pote ha'up toĩne'en Tupana miium muat. Ma'ato waku aiwe'eg wo katu pono aiminug sa'ag sa'up i'ewyte Tupana tum. Waku aiwe'eg wo katu pono Tupana tiky'e kahato torania aitoria to'oewy'ewy. Yt naku i watunug mote ai'a piheg sio aito miit'in akag sio aito miit'in mimõtypot sio aito yt uwe mikuap i e. Mi'i pote to'oewy'ewy toi'atu'a piheg yt naku i nug tipyt. Wẽtup e'at pe ti aru toimoherep wuat'i pe aiminug sa'ag ko'i yt heremo i rakat ko'i — Waku kahato eipe torania irania'in to'e ahepiat pytkai toi'atu'apiheg yt naku i nug haria.

4

1 Ga'i waria Iesui mohey haria waku watum aipotpap nug haria pe sa'up waku hap ewy i'atu potpap hap ok tã. Waku watum sa'up aikotã miit hãpyk takat tum hap ewy aikotã miit hegyi'at rakat ewy. Mi'i pote waku watimõ'ẽ hãpyk ahemiit'in me ahekat katu pono atipy pe toĩne'en Aika'iwat koro ga'i waria aito mesuwe pytkai.

2 Karãpeĩ wahẽtup Tupana kape aimi ky'esat waku wahẽtup — Tut wyti aru ai'e hap wywo. Yt tutum i te hawyi waku wahẽtup i. Mi'i hawyi aiwesat sio waku e wahẽtup hap kape sio yt e waku — Arehum ewawi Tupana waku wato'e. 3 Karãpe ewehẽtup eimi ky'esat ko'i urupo wyro hamuat waku ewehẽtup to — Tupana etum Pauru'in moesaika hamuat ehay etiat henoi hamo ewei'e. Eti'a tu po wyro o mi'iria irania'in yt ekuap i te haria atumu'e hamo katupono typy'i kahato te Emipo'oro Esa'yru Urupo rekuat nuat yt kuap i te haria tukup te'en ehay ti mig'i wo te topy hu'at i'atuepe waku ewei'e Tupana pe — Uruiky'esat kahato Pauru'in powyro hap katu pono more kuaria tipyhyp teran ehay Urupo rekuat koro etiat waku ewei'e Tupana pe are. Iesui ehay pyhyp hamo more kuaria uipyhyp mesuwe wo'o pyhik hawe are. 4 Pyno ewehẽtup — Tupana etipowyro kahato o Pauru ehay enoi miit'in miat kuap hamo waku ewei'e o katupono yt naku i ihik wo ne'i ehay moherep hap waku ewei'e Tupana pe at ka'ap uipowyro hamuat. 5 Waku we'eg kahato haria wo watopyhu'at karãpe yt Iesui mohey i ra'yn haria py'a setpiat ahehay turan. Waku wahenoi i'atuepe Aipo typot Iesui etiat. Waku watikat miit'in i'atu mu'e hamuat ihay se rakat yne e'at turan. 6 Waku watikat kahato aiwa nẽtup hawe i'atu wesat hamuat yne apo apo'i'a tu'e hap ete. Waku wati'atu wesat Tupana we'eg hap ewy pywuat wo'owesat hap ewy ihay se rakat ewy waku watekyi Iesui kape yt imohey i te haria are.

7 Mesup atipo'oro ehowawi aikywyt
aheywyt Tikiku. Waku kahato Tikiku
uimi ky'e kahato. Yt iperup hin i Tupana
potpap nug hamo. Tikiku yt toiwaure
hin i Tupana eropat hap. Ai'ewy kahato
ipotpap takat Tikiku Aika'iwat potpap ete.
8 Pyno atipo'oro Tikiku ehowawi tohenoi
yne aru put'ok to'e hawyi uhetiat aikotã
areĩne'en mesuwe hap etiat. I'ewyte
aru tohenoi yne ehetiat aikotã eweikup
te'en Korosi pe hap tohenoi aru put'ok
to'e mesuwe i hawyi. Woro ho'o mo wepit
teran haype atipo'oro Tikiku ehowawi.
Tohenoi yne mesuwiat uheĩne'en hap
hawyi eiwepit kahato rakaria wo eweikup
te'en aru are. 9 Ehetawa piat Unesimu aru
atipo'oro wy ehowawi. Aikywyt aheywyt
kahato Unesimu. Iesui mohey kahato hat
Unesimu. Put'ok'i'a tu'e Unesimu Tikiku
wywo hawyi ta'a tu henoi kahato ehowawi
kat som urutunug mesuwe hap ko'i.

10 Aiwy Aritaku toĩne'en mesuwe wo'o
pyhyp hawe uiwywo toĩne'en. Kuekatu
toipo'oro ehowawi. I'ewyte Panãpe enyt
mẽpyt Maku ipo'oro tehay wy tuwehum
hap ehowawi. Pyno meiũran Maku put'ok'e
itote pote waku — Ereke ro uruwy ewei'e o
Maku pe eiwepit hap wywo iky'e hap wywo
aikotã are'e sa'a wy'i hap ewy ewetunug
Maku pe are. 11 Mehĩ Iusue i'ewyte ipo'oro
kuekatu ehowawi mekewat wẽtup het Iutu
e hap. Pywo ti rat uipowyro kahato mesuwe
mi'iria kuekatu e haria are. Ta'a tu ky'esat
kahato Tupana topy hu'at Morekuat no
mesuwat yi tote hap mi'i pote i'atu potpap
kahato inug hamo. Mi'iria yne ui'ewy Iuteu
ywania kawiat Iesui mohey haria. Uimo
wepit haria kahato mi'iria are.

12 Aiwy Epawai toĩne'en mesuwe. Mi'i
i'ewyte waku e hap toipo'oro ehowawi.
Aipo typot Iesui eropat kahato hat Epawai
eipy'a set pywiat mi'i. Mi'i pote tohẽtup at
ka'ap topy'a pyi Tupana kape yne hesaika
hap wywo — Etipo wyro aiwy ria'in tawa
Korosi piaria emiky'esat ok tã nug hanuaria
te'eropyhu'at. Eti'atumotag mi'iria Esa'yru
ok tã e. Eti'atumoesaika yt karãpe i e'atoiat
hamuat e. Atiky'esat itotiaria pywo i'atu'e
yne hap ehay etiat hap e Epawai at ka'ap
meiũpepyi Tupana kape epowyro hamuat.
13 Aiwy Epawai tiky'esat kahato yne eipe yne
tawa Korosi piaria Iesui mohey haria wo
hap toi'a tu ky'esat i'ewyte tawa Irautiseia
piaria i'ewyte tawa Ieropuri piaria yt uheso
hin i toi'a tu ky'esat yne eipe imohey haria
wo hap are.

14 I'ewyte aimiky'e aipohag nug hat Iruka
i'ewyte aiwy Tema ti'a tu po'oro eiky'e
hap — Uruipo'oro urui'a tu ky'e eiperia e
hap. 15 Yne Iesui mohey haria piat waku e
hap uruipo'oro. Kuekatu uruipo'oro tawa
Irautiseia piaria kape. Uruiky'esat kahato
ehehãite hap ewei'e mehĩ Niwa pe i'ewyte
yne Iesui mohey haria to'yat puat wa'a
tunug haria pe are. Mi'iria kape kuekatu
uruipo'oro.

16 Meikowat uimiwan o eweimo wẽpap
aiũpe eiwa'a tung hap tote are. Mi'i
hawyi eweikuap yne ra'yn hawyi waku
eweipo'oro tawa Irautiseia kape mi'iria
piat ikuap hamo te'e ru wa'a tunug hawyi.
I'ewyte eiperia eweimo wẽpap o uimiwan
sa'a wy'iwuat uimi po'oro tawa Irautiseia
piaria pe. 17 Mi'i hawyi atipo'oro i sehay
uhyt Akipu kape. Pyno koitywy atoiat eipo
pe ra'yn Aika'iwat potpap ko'i. Mi'i hap ti
koitywy tutum eipo pe ra'yn. Pyno koitywy
ewe'eg wo o. Eweimoma o ipotpap hap
imiky'esat ok tã are. 18 Pyno ti uipo wo ti
yne mesuwat atunug uimiwan are. Pyno
atunug mesuwe miwan me uhet sese uipo
minug uikuap hamuat sio uito sio yt kuap
hamo. Uhet ti Pauru.

Pyno yt eweiwaure tei'o uipyhik hap
mesuwe morekuat wo'o pyhyp hawe. Saity
iheg nakat uipo ete areĩne'en Tupana
miky'esat ewywuat hap. Yt uiwaure tei'o.

— Pyno Tupana eti'a tu ky'e kahato
Esa'yru mohey haria tawa Korosi piaria.
Eti'a tu poi tyro egyi'at kahato hap upi
ahẽtup mesuwe uipyhyp wyi are. Toran
na'yn uhehay are. Waku Tupana pe.

TAWA TESARONIKA KAPIAT PAURU MIENOI SA'AWY'IWUAT

1 Uito ti Pauru kuekatu sese atipo'oro
ehowawi Iesui mohey haria kape tawa Tesa
ro nika piaria kape are. Uiwy ria'in Iesui
mohey haria mesuwat uimiwan atipo'oro
ehowawi katupono atiky'esat kahato ti Tu-
pana hegyi'at kahato ehepiat hap. I'ewyte
atiky'esat kahato Tupana kaipywiat eiwo'o
wese hap. Pyno uito hawyi mehĩ Sira hawyi
Timoteu wywo kuekatu uruto'e ehowawi
uruwy ria'in tawa Tesa ro nika piaria kape.
Mesuwat uruipo'oro ehowawi urumiwan
Ai'ywot Tupana Aika'iwat Iesui hũria kape
tomohey haria wa'atunug haria kape. 2 Yne
e'at pe — Waku kahato tawa Tesa ro nika
piaria uruto'e Tupana pe. Urutu wehum
kahato ewawi Tupana katu pono torania
Tesa ro nika piaria emohey haria kahato
tukup te'en uruto'e Tupana pe. 3 Yt ehẽku
kaipyi yn i ti tuwẽtem ehepiat Iesui mohey
hap ma'ato yne kaipyi tuwemoherep. Mi'i
tupono urutuwehum kahato Ai'ywot atipy
piat kape. Yt waure'uruto'e hin i ti uruky'e
ehepiat hap i'ewyte miit'in ky'e ehepiat
hap ete Aipotypot Iesui mohey hap kaipyi.
I'ewyte eipotpap hap ko'i yt uruiwaure hin
i.

4 Ta'i uheywyt'in uheinyt'in uruikuap ka-
hato ti aikotã Tupana eiky'e kahato pote
ei'airo kahato ti towano. 5 Sa'a wy'i ti
uruhenoi kahato ehepe sehay wakuat Iesui
etiat ma'ato yt uruwat uruẽku kaipyi yn i
ma'ato Tupana esaika hap kaipyi i'ewyte
Tupana Pã'ãu kaipyi urui'a tu mu'e eipe.
Ta'i pywuat sese uruto'e. Urumi mohey
mesuwat sehay uruto'e uruhenoi ehepe tu-
ran. Eweikuap ta'yn aikotã sa'a wy'i urutu
kup te'en eipy'a setpiat hap. Ta'i eiky'e
uruepiat hap yn ni toĩne'en urukai. 6 Sa'a
wy'i uruminug wakuap kape ti eweheha'at
kahato hawyi — Ta'i uruto ti i'ewyte urutu
kup te'en teran Pauru'in ewy ewei'e. Ta'i
I'atu ka'iwat Iesui mohey haria wo urutu
kupte'en teran ewei'e. I'atumienoi ahepiat
wyti pywuat kahato rakat ewei'e. Mio tã
ewei'e hawyi ti Tupana Pã'ãu put'ok'e ra'yn
ehetiat hawyi eiwepit kahato hap ta'yn
topy hu'at ehete. Mi'i hawyi ti ma'ato
mekewat ho'opot hap e'at put'ok'e ra'yn
ehete turan yt hep e kuap i ra'yn ehepiat
imohey hap i'ewyte eiwepit hap. 7 Mi'i
pote ti yi Masẽ tunia yi Akaia piaria te'e
ra ha'at kahato ehepiat mohey hap kape.
— Pyno waku aito tawa Tesa ro nika piaria
ewy waku wato mohey Iesui i'atu'e te'e ra
ha'at ehowawi hawyi. 8 Mi'i hap kaipyi ti
Aika'iwat mohey hap tuwẽtem na'yn eiwẽ
pyi. Mi'i hawyi ti ihay eweihytpok kahato
ra'yn yne tawa Masẽtunia puo yne yi Akaia
puo ra'yn. Mi'i hawyi ti yne tawa ko'i puo
ra'yn imohey hap tuwesytpok. 9 Mi'i hawyi
ti karãpe uruhenoi teran na'yn irania'in me
Iesui eimohey hap etiat hap mi'i pote ti
— Ta'i uruikuap ta'yn i'atu'e. Mi'i hawyi
ti karãpe uruewyry turan uruewyry hap
upi te'e ro'e uruepe irania'in — Eweikuap
apo Tesa ro nika piaria Iesui mohey hap
i'atu'e uruepe. Koitywy ti i'atu wese ka-
hato eimi mohey ete. Mo wuat minug
tupanaria atoiat haria ra'yn mi'iria i'atu'e
uruepe miit'in. Mi'i hawyi ti Wuat'i E'at
Piat Ieĩne'en hat Tupana sese eropat haria
ra'yn mi'iria i'atu'e ra'yn uruepe uruewyry
tipytpe.

10 Koitywy ta'atuhekatup ta'yn Aika'iwat
Iesui Tupana Sa'yru i'ewyte Tupana mi-
hep gu'uro pywiat mohey haria wo ra'yn
tukup te'en i'atu'e ahepe. Ta'i sa'a wy'i
wyti ipy'ahak kahato Tupana aiminug sa'ag
ete. Sa'a wy'i wyti ai'a piheg hap yn topy
hu'at ahepe yt kat i Tupana wywo aiwo'o
wese nug hanuat pote sa'a wy'i. Ma'ato
Aheha kye ra'at hat put'ok'e ai'a piheg hap
u hamuat hawyi Tupana aihep ta'yn ai'a
piheg hap kaipyi. Mi'i hawyi irania'in yt
kat i'atu'e kuap i ra'yn ahete katu pono —
Waku eipe e yn na'yn ahepe. Mi'i hap are'e
ehepe Iesui mohey haria tawa Tesa ro nika
piaria. Ma'ato yt uito yn i katupono torania
mesuwat yi tote waku i'atu'e ehepe. Yt
kat are'e kuap i ra'yn miit'in me eimohey
kahato hap etiat uruewyry tipytpe katu
pono ta'atukuap yne ra'yn ehepiat imohey
waku kahato hap. Mi'i tupono urutu we-
hum kahato ehepiat imohey hap ete uruto
Pauru'in.

2

1 Uiwyria'in eweikuap ta'yn aikotã uhep-
iat eimu'e hap tuwenug kahato itotiat hap.

Eweikuap ta'yn aikotã miit'in i'atupap ka-
hato uimienoi upi. [2] Eweikuap ta'yn uiwy
ria'in karãpe urutuwat ehetawa Tesa ro
nika kape tawa Wiripu piaria mu'e hamo
urutuwat ma'ato itotiaria yt uru'ok sat'i
hin i. I'atu mi ky ry'i kahato uruete
urupiit ete haty. Mi'i totepyi urutuwat
ehowawi uruepiat ho'opot rokirẽ. Mi'i
hawyi put'ok'uruto'e ehetawa pe hawyi yt
paa'u ru to'e hin i Tupana ehay moherep
hap ete uruho'opot kahato itotiat pytkai.
Mi'i pytkai yt uruwẽ pohep hin i eimu'e
hap ete. Sehay pywuat sese yn uruwẽ pyi
tuwẽtem. Po'og ne'i urumoesaika Tupana.
Mi'i hawyi urutu'uka hap pupi yt uruto
ken'ẽ hin i tawa Wiripu piaria uru'ahyk
ahyk pytkai. [3] Yt kat i eima'at uruepiat hap
uruwa nẽtup hawe. Yt kat i eipiit ky'esat
hap wywo i woro ho'o mu'e. [4] Ta'i Tupana
eropat haria wo yn urutukupte'en mi'i pote
Tupana wẽ wo urutu kup te'en. Sa'a wy'i
Tupana to'e uruepe — Woroho'omohey ka-
hato eipe uhehay enoi hamo e. Uimi'airoria
sese eipe uhehay wakuat sytpok hanuaria e
uruepe. Mi'i hawyi hãpyk kahato urui'atu
mu'e eipe. Yt eimiky'esat ewy i wen ma'ato
Tupana miky'esat ewy yn. Ma'ato itote
uruiã'ãg kahato Tupana. Toikuap teran
pywuat toky'e hap kaipywiat urupotpap
hap haype sio miit'in miat urumõ typot
hap kaipyi ne'i urupotpap mi'i hap toikuap
teran. [5] Yt karãpe i eima'at'i ma'at'i wo
urui'atu mo perup'i eipe. Ma'ato ti yt eimi
ky'esat ewy i urui'a tu nãpin. Ta'i Tupana
miky'esat ewy yn urui'a tu nãpin. Yt kat i
urute ha'at ehekat ky'ewi hap kape. Mi'i
pote pywo e Tupana ei'a tu mu'e uruepiat
hap ete. [6] I'ewyte yt kat i urumõtypot hap
uruiky'esat eimu'e turan. Yt uwe kaipyi hin
i uruiky'esat urumõtypot hap. Yt eikaipyi i
wyti ma'ato urupo'oro hat mowepit hap yn
uruwanẽtup hawe eimu'e turan. [7] Uruto ti
Iesui potpo'o roria sese ma'ato mi'i pytkai
urumõtypot ro urupoi ro yt uruto'e i ehepe.
Perup'i popuo urutu kup te'en eipy'a setpe
aikotã aity aimo pe rup'i mope rup'i temi
ete hap ewy. [8] Ta'i eipy'a setpe urutu kup
te'en eiky'e kahato haria wo. Urutuwehum
kahato ehete. Mi'i pote eheropat haria
wo uruto py hu'at katu pono urui'a tu ky'e
kahato eipe. [9] Yt sẽtup i sẽtup i haria wo
hin i urutu kup te'en eipy'a setpiat turan.
Yt kat i hin i uruhẽtup ehepe. Yt eimi'u
ky'ewi i ti urui'a tu mu'e Tupana ehay wo
eipe. Ma'ato urupotpap urupo wuat kaipyi
yn ni urutenuk. Yt ei'okpe tote hin i
urutu kup te'en yt ehekat ky'ewi hin i ti
urutu kup te'en. Yt waure'e wei'e tei'o mi'i
hap kai uruwy ria'in. [10] Mi'i hap ete pywo
ewei'e i'ewyte Tupana pywo e urutu kup
te'en eipy'asetpiat turan katupono wakuap
mywo hãpyk puo yt kat i eima'at hap mywo
urutu kup te'en ehehamo i'ewyte Tupana
ehamo. [11] Eweikuap ta'yn eipy'asetpe urutu
kupte'en turan ei'ywot sese ewy urutukup
te'en einãpin haype aikotã ai'ywot tuweha
ponik kahato hap ewy eipy'a setpe urutu
kup te'en einãpin hanuaria. [12] Urui'a tu ma
ha ra'i maha ra'i kahato eipe urumẽ pyt'in
mote. Ehewyry hãpyk kahato o Tupana
miky'esat ewy uruto'e. Eikaykay ra'yn
temiit'in no tetawa kape aikope toĩne'en
Morekuat no hap kape aikope tewaku hap
moherep hap kape eikaykay. Mi'i tote yt
tuwe mõti hin i Tupana eiminug ko'i pupi.
Mi'i hap uruiky'esat kahato. Yt kat i hin
i Tupana wemõti eiminug ko'i pupiat hap
uruiky'esat.

[13] Waku kahato eipe uiwa nẽtup hawe
katu pono sa'a wy'i Iesui kapiat uruehay
hap kape ehewaure ka'a kahato. — Yt
miit'in ehay wo hin i urunãpin ewei'e
eipy'a pe tawa Tesa ro nika piaria. Waku
kahato eiperia. — Tupana ehay sese wo
urumu'e katu pono Iesui Aimoieĩne'en hat
ete urumu'e ewei'e uruepiat. Mi'i hawyi
Iesui mohey haria wo ra'yn eweipy hu'at
kahato itote waku hap ewy are. Mi'i hap
upi urutu wehum kahato Tupana kape at
ka'ap ehupi are. Yt karãmuat i ikahuro
rakat uruwehum hap katu pono Tupana
ehay mio tuwenug kahato ra'yn eheĩne'en
hawuo Iesui mohey hawyi. [14] Mi'i hawyi
ehetawa Tesaronika piaria i'atuhoiro haria
kahato ehete ei'atumoso'opot kahato itote
aikotã sa'a wy'i Iesui mohey haria Iuteuria
ho'opot i'atue tawa piaria hap ewy topy
hu'at ehete eiwo'o'e wy'ewy. [15] Nimo Iu-
teuria tu'uka Tupana potpo'o roria tehay
moherep haria. Mi'i hawyi Aika'iwat Iesui
ta'a tu'auka ra'yn wy. Mi'i pote koitywy
ai'auka teran mi'iria. Yt Tupana mowepit
hap hin i te ta'atunug ahete. I'ewyte yne
ahewa nĩ kaptia wo tukup te'en mi'iria Iu-
teuria. [16] Yt ewehenoi tei'o irania'in wẽtup
ywania pe i'atu'e uruepe. Katupono mi'iria

yt tiky'esat hin i irania'in ehakyera'at hap
katu pono — Howapy yne ra'yn i'atupiit
i'atu minug sa'ag ko'i wo. Yt kat i ra'yn
heiam howapy poity'i pote e Tupana. Toran
na'yn put'ok'e ra'yn koitywy i'atu'a piheg
hap e Tupana Iuteuria pe topy'ahak popuo.
17 Uiwy ria'in ehepiat ho'opot turan yt
uwe hin i uruto eiwywo eipo wyro hamo.
Urupiit yt uwe i ma'ato uruwa nẽtup hap
toĩne'en ehowawi yn are. Ta'i uruehat'at
kahato eiky'ewi kat pote sa'awy'i uru'aipok
wo urutuwat ehowawi. Mi'i hawyi po'og
urupap ehowawi — To'iro wata'aipok i ro
aheka tu wyria Tesa ro nika piaria ewawi
uruto'e urupap haype. 18 I'ewyte uito Pauru
mi'i hap yn uiwẽ pyi tuwẽtem — To'iro
wata'aipok i ui'e hap ewy. Mi'i hawyi
urutuwat ma'ato yt put'ok'u ru to'e i. Ta'i
karania wo ne'i urupyhyp ahiag ehowawiat
urutuwat turan. Urutuwat wen ma'ato
yt put'ok'u ru to'e hin i. Urupyhyp yn
tuereto ahiag ehowawiat uruwat turan.
19 Katupono karãpeĩ put'ok'e Aika'iwat Iesui
Wuat'i Miit'in Porekuat nuat turan eipe yn
eweipy hu'at uimo wepit kahato hanuaria
wo aikotã morekuaria te'eruwehum kahato
hamuat ta'a tu'akag painug hap ete. Mi'i
hap ewy hamuat uruto urutu wehum ka-
hato hamuat ehete. Mi'i hap yn uiwanẽtup
hawe. 20 Katu pono eipe yn eweipy hu'at
uimo'okpipok'i haria wo uruto'e Pauru'in.

3

1 Karãpe yt urutuwat kuap i ehowaw-
iat pote pyno uruipo'oro Timoteu iha'at
ehowawiat hamo are aikotã eweikup te'en
hap kuap hamo uruehat'at kahato hawyi.
Uruipo'oro mi'i pytkai uruto urutu kup
te'en tawa Atena pe. 2 Mi'i hawyi urueka
tuwy Timoteu uruipo'oro ehowawi Iesui
ehay etiat urupotpap hap moherep ehepiat
hamo katupono Tupana eropat hat kahato
Timoteu ai'ewywuat sese. Mi'i uruipo'oro
pote eimoe hãite kahato ehepiat imohey
hap upi. Yt uruiky'esat i eihep imohey hap
kaipyi ho'opot hap. 3 Katupono Iesui mohey
ra'yn ahepiat pote i'atu mi ky ry'i kahato
miit'in ahete mi'i pytkai Tupana yt tipyhyp
hin i katu pono mi'i hap kaipyi aikuap py-
wuat tomohey hap sese i'ewyte yt toky'e i
haria kuap hamo. 4 Sa'awy'i urutukupte'en
eiwywuat turan — Tut aru ehepiat ho'opot
hap uruto'e. Mi'i hawyi put'ok'e ra'yn
ehete uru'e hap ewy. Koitywy ewehã'ãg
na'yn i'ewyte eweikuap ta'yn miit'in miky
ry'i ehetiat hap. 5 Sa'a wy'i tawa Atena
pe areĩne'en turan ehowawi yn uiwanẽtup
hap. Wẽtup e'at pe haty kahato uhete katu
pono yt atikuap i aikotã som eweikupte'en
hap. Mi'i hawyi yt ahupit kuap i ra'yn
mesuwat haty hap hawyi atipo'oro Timo-
teu i'atuepiat imohey hap kuap hamo are
sio ahiag i'atuiã'ãg moity'i hawyi imohey
hap pun haria wo ra'yn tukup te'en hawyi
uipotpap hap topy hu'at yt kat hamo i hap
kuap hamo atipo'oro Timoteu. 6 Mio tã are
turan Timoteu put'ok'e ra'yn uruete. Mi'i
hawyi sehay wakuat kahato tohenoi uruepe
ehetiat — Ta'i sakpo'e te ta'atumohey hap
e. Ta'i Tupana ky'e hap te toĩne'en itote
e. Aiky'e hap wuat'i e'at piat toĩne'en ne
e. I'atuehat'at kahato te ti aiky'ewi e. Ta'a
tu ky'esat kahato te'e ra'a kasa ahowawiat
hap e aikotã sa'a wy'i aito ahehat'at i'atu
ky'ewi hap ewy e Timoteu uruepe ehehay
tohenoi. 7 Mi'i hawyi urusaty'i hap tuweityk
ta'yn uruete. Waku sakpo'e ta'a tu mohey
kahato te uruto'e. Mi'i hawyi yt uruho'opot
kahato i ra'yn katu pono Timoteu mienoi
ehetiat urumo wepit kahato. 8 Pyno Iheg
me kahato o eweikupte'en imohey hap ete.
Mi'i tupono waku pe eweikup te'en ma'ato
yt pote yt uimo wepit hin i. 9 Mi'i hap
uruikuap hawyi po'og po'og urutu wehum
Tupana ete — Waku kahato En uruto'e katu
pono tawa Tesa ro nika piaria emohey ka-
hato te waku kahato uruto'e. 10 Tupana
urupowyro o mi'iria kapiat uru'akasa hamo
uruto'e katu pono urutuwat teran i ra'yn
emohey haria yt ihãite i te rakat moehãite
hamo uruto'e at ka'ap Tupana pe. 11 —
Uru'ywot uruhẽtup Uruka'iwat Iesui set
upi etum o uruepe mu'ap mekewat Tesa ro
nika kapiat uruwat hamo uruto'e Tupana
pe. 12 Urui'a tu ky'e kahato eipe. Mi'i hap
ewy atiky'esat eiwo'ope eiwo'o ky'e hap
mi'i pote ahẽtup Tupana pe — Eti'atu moe
saika o po'og po'og Iesui mohey haria eky'e
po'og hamo i'ewyte irania'in atuky'e hamo
are. Mi'i hap ti ahẽtup Tupana pe ehupi.
13 Eiwo'o ky'e kahato pote Tupana eimoe
saika wakuat nug hamo aikotã to'owywuat
hamo. Mi'i pote ti aru karãpe Tupana tut
Tosa'yru wywo teropat haria wywuat turan
ehewaku kahato hap toipuẽti eikai katu
pono miit'in ky'e kahato haria eipe pote.

Mi'i hap uruikuap ta'yn uruto Pauru'in.

4

1 Uruwy ria'in koitywy uruhẽtup kahato ehupi po'og po'og Tupana mowepit haria wo eweikup te'en hap Iesui miky'esat ewy kahato. Uruikuap ta'yn ti koitywy Tupana mowepit haria wo ra'yn eweikupte'en. Mi'i tã ra'yn pytkai ti uruhẽtup po'og po'og ne. 2 I'ewyte yt waure'e wei'e tei'o Iesui kaipywiat einãpin uruepiat hap ete. 3 Pyno koitywy uruhenoi teran ehepe kat som Tupana tiky'esat watunug hap. Yt toiky'esat i ti wuat'i hary poria'in wywuat hap i'ewyte wuat'i ihainia'in wywuat yt aiwe'eg i hap ti yt toiky'esat i. Waku iwe'eg kahato rakaria wo toiky'esat aheĩne'en hap. 4 Tupana tiky'esat wyti wẽtup ok wywo yn ahe'aito hap iwary hap toiky'esat iwe'eg kahato rakaria aito pote. Mi'i tã watunug pote miit'in mimõtypot no watoĩne'en. 5 Ma'ato irania'in yt Tupana kuap i haria ti i'atue waire ewaire hap yn ta'a tunug. Ma'ato aito ti yt toiky'esat hin i mi'iria ewywuat aheĩne'en hap. 6 Yt naku i kahato ti watipo hari aiwy ihary'i ete pãi uruto'e sa'awy'ite ehepe. I'ewyte wy koitywy yt eweima'at rei'o wẽtup ok hary poria imoewaire hamo uruto'e haty wo katupono mi'i tã watunug pote Tupana mi'a piheg wo watu kup te'en pãi. 7 Tupana yt tiky'esat hin i ti yt iwe'eg i rakaria wo aheĩne'en hap ma'ato to'e wywuat ahewaku hap yn toiky'esat. 8 Ipã'ãu we'eg kahato rakat aimu'e hamuat. Mi'i tupono uwe uwe topot ma'at'i ma'at'i hary poria'in ihainia'in wywo yt tuwe'eg i haype. Mi'i hat topy hu'at Tupana ehay pun hano. I'ewyte miit'in ma'at hat mi'i.

9 Nimo pyi te mesup te Tupana eimu'e kahato aikotã eiwo'o ky'e hamuat hap ete. Mi'i tupono ipotmu'eria wo ra'yn eweikup te'en koitywy. Mi'i tupono yt kat no kuap i ra'yn po'og woro ho'o mu'e wo'o ky'e hap ete mesuwat uimiwan me katupono eiwo'o ky'e kuap kahato ra'yn. 10 Iesui mohey haria wuat'i tawa Masẽ tunia piaria ikuap yne ra'yn wo'o ky'e hap eikaipyi. Mi'i tupono ti uruhẽtup po'og ehepe eiwo'o ky'e hap miit'in ky'e hap. 11 Uiwy ria'in woro ho'o nãpin pywuat sehay wo. Wo'oe remo pusu haria wo yt naku i aito watu kup te'en. Waku te'en aipotpap kaipyi aimi'u ahaka re'en aikotã uruto'e sa'awy'i hap ewy waku watoiat yne aiperup hap ko'i uruto'e. 12 Mi'i hawyi ipotpap kahato rakaria wo eweikup te'en are. Mi'i pote ti aru meiũran — Ta'i waku kahato mi'iria i'atu'e Iesui mohey haria. Waku kahato mi'iria i'atu'e irania'in. Eipo minug kaipyi mio tã i'atu'e. Yt eweikupte'en nei'o irania'in okpe tote ne'i i'atue ka re'en i'atu mi'u etiano ne'i ma'ato motpap haria wo eweikupte'en. Yt sẽtup i sẽtup i e haria wo tei'o eweikupte'en are.

13 Uruwy ria'in uruiky'esat eweikuap kahato pywuat sehay aikotã iku'uro rakaria tukup te'en hamuat hap. Yt uruiky'esat i eweikup te'en Iesui mohey ran haria wo ne'i katu pono ta'a tuwy ku'uro pote to'o kak'i kahato — Yt karãpe i ra'yn aru wata'a kasa aiwy kape ta'a tue haype. 14 Ma'ato aito ti wato mohey kahato ra'yn karãpe Iesui toku'uro hawyi toĩne'en pakup i hap. I'ewyte wato mohey kahato ra'yn karãpe Tupana tut hamuat Iesui wywo i'ewyte map haria imohey haria tõ'ẽ tõ'ẽ Iesui upi atipy kaipyi hap wato mohey kahato ra'yn aito. 15 Pyno mio tã e Tupana henoi map haria etiat tomohey haria etiat — Ta'i ariot i ti aru yt ihãite rakaria kape yn i ma'ato map haria uimohey haria kape wy ariot. Mi'i hawyi to'o pype atero po'ok e Tupana. 16 Pyno Aika'iwat sese ti aru ta'apyk atipy kaipyi mi'i hawyi atipy piaria esurara akag ti aru ihay pirik kahato. Mi'i turan ti aru huhu'e akuara wato pyi mekewat hut hap enoi hamo. Mi'i turan ti aru mekewat Iesui mohey haria iku'uro rakaria Tupana ti'atu po re nõ'ẽ yne yne ai'am hap e'yianmete. 17 Mi'i hawyi aito ihãite te rakaria ahytmoi tomimoieĩne'en gu'uro pywiat haria wywo. Mi'i hawyi ti aru wata'am aiwo'opype howa kape hut turan ywyhig kape. Mi'i hawyi itote wato'o puẽti ywaiti pe. 18 Pyno waku wato'omo wepit aiwo'ope aheĩne'en pakup i hap ete uruto'e ehepe Pauru'in.

5

1 Tut aru Iesui ma'ato yt watikuap i karãpeĩ put'ok'e hamuat sio i'aman motpe sio at pe hap ko'i ti yt urutuwan kuap i ewawi. 2 Yt urutuwan kuap i ehowawi katu pono yt uwe i ikuap aikotã yt uwe i sero'ok e hat ikuap wãtym muat. Mi'i hap ewy kahato Iesui ut hap yt uwe i ikuap. 3 Mi'i turan ti aru miit'in te'ero'e to'ope — Yt kat i wyti po'og ho'opot hap i'atu'e aru. Yt eweiken'ẽ

tei'o i'atu'e katupono waku pe ra'yn watoĩ
ne'en i'atu'e ma'ato yt pywo pe i. Katu
pono hupi'a rakat haryporia ete watikuap
imẽpyt haty hap meremo put'ok'e tuwete
hap ewy meremo put'ok'e hamuat ikahuro
hap e'at imoma hap e'at meremo put'ok'e.
Yt uwe i aru tuwemig kuap i aru mekewat
e'at pe. 4 Ma'ato ariãty ewy watoĩne'en aito
pote ariãty hot pe ti ra'yn watoĩne'en hut
turan mote yt aimogyt kuap i. Hẽtyhot pe
watoĩ ne'en mote watikuap ta'yn put'ok'e
irane mekewat ikahuro hap e'at pe. Ma'ato
i'ypyryp mẽpyt'in ne'i aito pote ti i'ypyryp
we ti ra'yn watoĩ ne'en hut turan. Mi'i
hawyi get haria ewy wato py hu'at pote
mekewat e'at pe aimogyt kahato katupono
mekewat e'at pe i'ypyryp we ieĩne'en haria
i'atu minug sa'ag hap ko'i heremo ra'yn.
5 Ma'ato ariãty mẽpyt'in no wato py hu'at
aito pote ihot'ok mẽpyt'in sese wo ra'yn
aito katu pono wato py hu'at Iesui ehay
wywo. Mi'i pote aito yt i'ypyryp mẽpyt'in
wo hin i katu pono yt watunug neran i
ra'yn sa'ag. 6 Ta'i aito Iesui ut hap kape
wateha'at kahato. Yt naku i get haria ewy
ne'i watoĩ ne'en hut hap owakai irania'in
ewy. 7 Ta'i get haria wãtym muo te'eroket
kahato. I'ewyte mahy u haria i'atumopẽ'ã
mi'iria wãtym muo tukup te'en. 8 Ma'ato
aito hẽtyhot puo ahewyry yt kat i aimopẽ'ã
hap mywo. Waku watopyhu'at aikotã sura
ra'in ewy katupono surara'in ipag ta'atupo
ti'a tote iheg nakat mory'a pupi ta'atu'auka
hap. Mi'i hap ewy waku watomohey Iesui
hawyi i'ewyte wato'opowyro waku aiwo'o
ky'e hap ete. Karãpe Iesui mohey hano
watoĩne'en i'ewyte miit'in ky'e hano pote
ti surara ipoti'a tote iheg nakat ewy watoĩ
ne'en. I'ewyte surara'in ipag ta'atuesapeu
iheg nakat ta'a tu'ahot hap pupi hap ewy
waku watoĩne'en. Uheywyt'in uheinyt'in
waku wate ha'at kahato Aheha kye ra'at
hat yatypiat aheĩne'en hap ky'ewi. Mi'i
hap ewy ti waku wateha'at kahato surara
esapeu iheg nakat ewy.

9 Tupana ai'airo yt ai'a piheg hamuat i
ma'ato ahehakyera'at hamo. 10 Iesui iku'uro
ai'apiheg hap u hamo. Mi'i tupono karãpe
hut turan watuwat hupi sio watoĩ ne'en
map haria wo ra'yn mekewat e'at pe sio
ahehãite te watuwat hupi. 11 Mi'i tupono ti
waku wato'omoesaika wato'omowepit tut
aru Iesui ai'e hap ete. Ta'i atikuap ta'yn
eipe mi'i hap nug haria ra'yn are. Mi'i yn
uruiky'esat po'og.

12 Uhyt'i'in ewei'a tu mõ typot o eimu'e
haria eipy'a set piaria. Mio tã uruto'e
uruwese popuo. Yt ewei'atumohit ne'i tei'o
ai'a pykok haria katu pono Tupana minug
ai'akag wuat ainãpin hanuaria. I'ewyte
aipo reto mu'ap hãpyk takat kapiat haria.
13 Waku aimu'e haria ky'e haria wo watu
kup te'en. Waku i'atu mõ typot haria wo
watukupte'en. I'ewyte wato'owese kahato
aiwo'ope.

14 Ma'ato toĩne'en eipy'a setpe motpap
pupiat wo'oksep hat ne'i pote waku wãi'e
wei'e mi'i hat pe merup upiat ne'i myhu'at
hat pe. I'ewyte waku ti watimo'okpipok'i
ihay ken'ẽ tehay hamuat rakat. I'ewyte
waku wati'ykesat imohey hap etiat yt he-
saika i rakat. I'ewyte waku aipe rup'i yn
wuat'i miit'in ete. 15 I'ewyte yt naku i
nug ehetiat haria o yt ewei'a tu poepyk
tei'o. Mi'i hawyi ti waku watikat aikotã
miat waku watunug wakuat aiwo'ope hap
yn na'yn. Ma'ato yt Iesui mohey haria kape
yn i wyti mio tã are ma'ato yne miit'in me.
16 Yne e'at pe waku watu wehum Tupana
kape. 17 I'ewyte yne e'at pe wahẽtup Tupana
kape yt ikahuro i hamuat hap. 18 I'ewyte yne
e'at pe — Waku kahato En Tupana wato'e
sio ho'opot pote sio ahehãite pote. Mi'i tã
yne e'at pe waku watunug katu pono mi'i
tã hap Tupana tiky'esat Iesui mohey haria
tunug hap.

19 Yt naku i wãiwato'e Tupana Pã'ãu miat
aimu'e turan. 20 I'ewyte yt naku i watu
we ky ry'i ne'i aimu'e wẽtup ok Tupana
Pã'ãu kaipywiat turan. 21 Karãpe wẽtup ok
aimu'e turan waku watuwanẽtup — Tupana
e hap ewy sio waku wato'e aiwanẽtup hawe.
Ipã'ãu kaipyi pote waku wato'e yt pote
wati'airo hawyi waku yt nakuat i watipun.
22 Ipotyi kahato ti aheko sa'ag. Pyno mi'i
waku watoiat yne.

23 — Tupana eti'atupowyro o uruwyria'in
itotiaria. Eti'a tu mo pe rup'i wakuap nug
hamo are. Uruiky'esat tawa Tesa ro nika
piaria emohey haria wuat'i kupte'en hap.
Eti'a tu mo pa kup'i i'atu wa nẽtup pakup i
hamo are. Mi'i hawyi yt kat i i'atuwanẽtup
sa'ag hap kapiat hap uruiky'esat Uru'ywot
uruto'e. Uruiky'esat mi'iria ewano yn
hap uruto'e. Mi'i tã etunug mote ti aru
karãpe Esa'yru emipo'oro ut turan yt kat

i i'atu minug sa'ag hut turan etipuẽti aru
uruto'e yn Tupana pe. [24] Yt karãpe i Tu-
pana ai'atoiat. Sa'a wy'i aikaykay towano.
Mio toĩne'en aiwywo wuat'i e'at pe to'oewy
ainug.

[25] Uruwy ria'in ewehẽtup o Tupana
ewawi urupo wyro hamuat. [26] Mesuwat
uhekuekatu atipo'oro torania Iesui mohey
haria itotiaria kape. Waku wato'a hi'y
pysat tuereto aiwo'o ky'e hap moherep
hamo. [27] Mesuwat urumiwan me uruhenoi
Aika'iwat Iesui etiat. Mi'i tupono eweimo
wẽpap to mesuwat mienoi yne Iesui mohey
haria pe. [28] Toran na'yn urumiwan. — Iesui
ereĩne'en kahato Morekuat no tawa Tesaro
nika piaria emohey haria py'asetpe. Etum
ne'en ne'i i'atuepe po'og po'og egyi'at hap.
Mi'i yn uruhẽtup Aika'iwat pe ekawiano.

Toran na'yn urumiwan ewawi mesup.
Woro ho'o ky'e kahato. Mi'i tupono uito
Pauru hawyi mehĩ Sira hawyi mehĩ Timo-
teu kuekatu uruipo'oro.

TAWA TESARONIKA KAPIAT PAURU MIENOI TYPUAT

1 Uiwy ria'in Tawa Tesa ro nika piaria
koitywy Uito Pauru atipo'oro uimiwan
ehowawi i'ewyte aiwy Sira aiwy Timo
teu'in wywo kuekatu uru'e hap uruipo'oro
ehowawi Ai'ywot Tupana mẽpyt'in
Aika'iwat Iesui emiit'in torania kape.
2 Uruhẽtup kahato ehupi — Tupana
uruto'e etum no aiwyria'in me yt kat sa'up
i egyi'at hap i'ewyte i'atuwo'owese hamuat
etum kahato uruto'e Ai'ywot kape Aipo
typot Aika'iwat Iesui kape uruhẽtup.
3 Uruwy ria'in karãpe urutu we kue katu
ehowawi turan — Waku kahato En Tupana
uru'e hap yn topy hu'at. Tupana urutu
wehum kahato eete katu pono itag na'yn
po'og po'og i'atukai emohey hap uruto'e.
Koitywy wo'o ky'e kahato haria wo ra'yn
tukup te'en waku kahato uruto'e. Mi'i
tupono ehewaku hap upi urutu wehum at
ka'ap Tupana ete. 4 Irania'in itotiaria to'oky
ry'i kahato ehete. Iesui mohey ehepiat pote
ehaty'i haty'i kahato. Ta'atuky'esat kahato
waure'ei'e Tupana etiat hap. Yt ikahu hin
i i'atu'e ehepe ma'ato yt eweiwaure teran
hin i Iesui mohey ehepiat hap. Mi'i pote
irania'in me uruhenoi — Meiẽ mi'iria tawa
Tesa ro nika piaria waku kahato rakaria
uruto'e. Yt ta'atu'atoiat hin i Iesui mohey
ta'a tuepiat hap ta'a tu sa ty'i saty'i pytkai
uruto'e. Mio tã uruto'e yn irania'in tawa pi-
aria imohey haria puo. 5 Eweikuap kat pote
eweho'opot hap. Ta'i Tupana mẽpyt'in eipe
pote — Waku kahato eipe e Tupana. Ta'i
ehewaku hap put'ok'e ui'ya typiat wuat'i
e'at piat eikupte'en hamo. Katupono i'atu
mikyry'i pytkai yt ui'atoiat hin i eipe e aru
Tupana ehepe. 6 Tupana tomoherep hãpyk
kahato wakuap sio yt hap. Mi'i tupono ti yt
toiwaure hin i ehetiat mikyry'i haria. Toi'a
tu po re ra'aipok i'atu pot sa ty'i saty'i hap
eimoso'opot hap kaipyi. 7 Mi'i hawyi ti aru
Tupana timonik yne ra'yn ho'opot ehepiat
hap. I'ewyte uruwat miit'in miky ry'i hap
monik hamo. Tut Aipo typot Iesui atipy
kaipyi. Tuwe mo herep temiit'in hesaika
rakaria atipy piaria wywo. 8 Ehaty'i haty'i
haria apiheg hamo tut. Yt Tupana kuap
i haria apiheg hamo tut. Aika'iwat wo'o
nãpin wakuap yt nug i haria apiheg hamo
tut. Atipy kaipyi Iesui aria wo toi'a tu'a
piheg irane mi'iria. 9 Mi'i hawyi mi'iria
ewywuaria toi'a tu'a piheg aru wuat'i e'at
piat i'atu moe wasat hamo. — Eweiwat ro
aikope yt ui'a kasa i hap kape. Eweiwat
ro wo'o pugha hap kape. Yt karãpe i aru
uikahu hap mõtypot hap kape ewei'a kasa.
Yt karãpe i ti aru uhesaika hap Morekuat
nuat uheĩne'en hap kape ewei'a kasa e.
10 Karãpe ta'aipok i ra'yn mi'i hap e'at pe ti
aru imohey haria hemiit'in torania imõty-
pot kahato Ta'atu po rekuat koro. Mi'i hap
e'at pe eipe i'ewyte eweimõ typot kahato
wy katupono uru'e hap mohey kahato haria
eweikupte'en.
11 Mi'i tupono uruhẽtup kahato wuat'i
e'at pe ehupi — Tupana uruiky'esat hãpyk
kahato gupte'en haria wo emohey haria
tawa Tesaronika piaria uruto'e. Yt wẽtup
ok i toĩne'en itote ewemõti ehay pupiat
hat uruto'e. Etum i'atuepe esaika hap
emiky'esat wakuap yn nug hamuat hap
uruto'e. Uru'ywot mi'iria Esa'yru mohey
haria sese mi'i tupono po'og uruiky'esat
i'atue hãite imohey hap etiat hap uruto'e.
12 Mi'i tã ta'atunug itote pote irania'in ito-
tiaria yt to'o ky ry'i hin i Uruka'iwat Iesui
set ete. Emõtypot kahato itote irania'in
Papai uruto'e. I'ewyte emi'atu mõty poria
wo tukupte'en emohey haria itotiaria Papai
uruto'e. Mi'i hap uruhẽtup ewawi etum
ne'en ne'i hamuat hap Uruka'iwat Urupo
rekuat Iesui egyi'at hap kaipyi uruhẽtup
Kahato wuat'i e'at pe ehupi uruto Pauru'in.

2

1 Pyno uruwy ria'in koitywy uruhenoi
pakup i teran ehepe Aipo typot Aika'iwat
Iesui aipok hap etiat aikotã aikotã ai'atunug
tuwewawi hap etiat uruhenoi teran ehepe.
2 Irania'in wo'o mu'e haria ti — Tut kahu
ra'yn ti Iesui i'atu'e aimu'e yt pywo pe i
ma'ato. Tut kahu ra'yn ti e ti Pauru miwan
me i'atu'e eimo'a kag'aia teran haype. Yt
ewei'a tuehay mohey tei'o mio tã e haria
— Pywo ti Tupana ehay wahenoi i'atu'e
haty wo pytkai. Yt i'atu mi ma'aria wo
tei'o eweikupte'en. 3 Aiwe'eg wo o aima'at
i'atuepiat hap pupi katu pono yt tut i te
rat Iesui. Yt he'at i te katu pono ti aru
Iesui mohey haria sok ihay atoiat haria
tukup te'en aru hut hap owakai. I'ewyte
hut hap e'yianme ti aru tuwe mo herep
Tupana ewanĩkap mekewat ahiagnia akag.

Mi'i ti yne sa'ag eiam tuwe mo herep Iesui
e'yianmete. 4 Mi'i miit ti aru Tupana mohey
hap moma miit'in kaipywiat hat. Mi'i ti
wuat'i puo Tupana kuap haria ewanĩkap mo
toĩne'en — Uito ti wuat'i Tupana kawiat
po'og nakat e. Mi'i hawyi ti aru teke Tu-
pana mõtypot yat koro pe tawa Ieru sarẽi
me ta'apyk Tupana eiam note — Uito ti
Tupana to'e hamo. 5 Yt eiwa tetup i ra'yn
apo karania wo ne'i ra'yn ahenoi ehepe
mi'i miit etiat pytkai are. 6 Ma'ato yt
tuwe mo herep kuap i te katu pono topy-
hyp hawe te toĩne'en. Watikuap kahato
ra'yn ti uwe ipyhyp hat. Ma'ato meiũran
te'at put'ok'e ra'yn hawyi ti tuwemoherep
hamuat wuat'i sa'ag sepap nug hat koro
Iesui ut hap e'yianmete tuwe mo herep.
7 Koitywy yt herep wyi i te ipotpap sa'ag nug
hap ete. Hemiit yn heremo. Mig'i pyi ipot-
pap ma'ato meiũran ti herep wyi hamuat
ra'yn ipotpap. Ma'ato koitywy yt tuwe
mo herep kuap i te hewãi hat toĩne'en ne
pote. 8 Mi'i hawyi tuwe mo herep mekewat
sa'ag nug hat koro ma'ato Aipo typot Iesui
ti aru i'auka wẽtup tehay wo yn topyhu
wo yn teẽtyhot kahato wywo tut hap e'at
pe. 9 Mi'i miit sa'ag tuwe moe saika ahiag
esaika hamo iwemoherep hap put'ok'e tu-
ran. Mi'i hawyi ti aru miit'in ma'at hap
iwato kahato tutunug tesaika hap moherep
hamo. Topo wo yt uwe miit'in minug ewy
i tutunug miit'in miat tomõ typot hamo
teso hap ko'i. Mi'i hawyi miit'in te'eruwa
nẽtup kahato iminug ko'i kape — Aikotã
som tutunug i'atu'e aru. 10 Mi'i hawyi ti aru
ho'o wasat rakaria wo miit'in toi'atu ma'at
kahato ra'yn mekewat topo wuat tominug
wo yt miit'in minug kuap i wo. Mi'i hawyi
imima'at ko'i tuwe hyt'ok yne aria pe katu
pono ta'atu mohey kahato ra'yn heso hap
ko'i po'og pywuat sese sehay kai. Yt ta'a
tuky'esat i po'og ta'atuehakyera'at hanuat
Tupana miium. 11 Yt ta'atuky'esat i pywuat
sehay pote mi'i hawyi Tupana ti'atupo'oro
heso rakaria i'atu mu'e hamo. Mi'i hawyi
heso rakaria pe yn pywo i'atu'e. 12 Mi'i
tupono tukupte'en mi'i haria wuat'i e'at pe
Tupana mi'apiheg wo katupono ta'atupun
na'yn pywuat sehay i'ewyte ta'atuky'esat
ta'atunug sa'ag hap yn.

13 Uruwyria'in Tupana mi'atuky'eria ka-
hato eipe. Ta'i urutuwehum kahato Tupana
ete wuat'i e'at pe uruwa tetup ehowawiat
hawyi katu pono Tupana mi'ai roria ra'yn
eipe. Tutum na'yn ni eheha kye ra'at hap
ehepe pywuat sese tomohey hap upi. Mi'i
hawyi mio Tupana Pã'ãu esaika hap wywo
yn na'yn eweikupte'en. Mi'i hap ete urutu
wehum kahato Tupana kape uruwy ria'in
uruto'e. 14 Sa'awy'i woroho'omu'e mekewat
sehay wakuano mi'i hawyi eweikup te'en
imohey haria wo. Mi'i hap e'at pe to'e
Tupana ehepe — Pyno woro ho'onug eipe
ikahu rakaria wo aikotã Uha'yru ewywuat
no. 15 Mi'i tupono uruwyria'in waku kahato
ti mot'i mekewat sehay pywuat eweimohey
mekewat uruwẽ pywiat sehay urumiwan
urumienoi ko'i. 16 Uruhẽtup kahato Aipo
typot Aika'iwat Iesui pe i'ewyte Ai'ywot
hegyi'at rakat kape — Eti'a tu moe saika
ro emohey haria tawa Tesa ro nika piaria
yt kat pupiat i i'atu wuwu hamo uruto'e.
Eti'a tu moe saika ro mi'iria wakuap nug
hamo i'ewyte wakuap enoi hamo. 17 Mi'i yn
uruhẽtup kahato aimie katup kape yt kat
pupiat i eiken'ẽ hamuat hap ium hat kape
uruhẽtup uruto Pauru'in.

3

1 Uruwy ria'in mi'i tupono waku
ewehẽtup Tupana kape urupo wyro ihay
sytpok merep'i ran hamuat hap aikotã
waku hamuat hap aikotã ei'e wywuat
miit'in ewaku kahato hamuat hap waku
ewehẽtup. 2 Ewehẽtup o yt nakuaria i po
pywiat heso'ok takaria po pywiat Tupana
piat uruehakyera'at hamuat hap. Katupono
yt imohey yne i haria tukupte'en mesuwat
yi tote. 3 Aika'iwat wyti temiit yt atoiat hat
i toĩne'en ma'ato aimoe saika kahato hano
toĩne'en Aika'iwat. Aika wiano kahato ti
ahiagnia akag mupi. 4 Koitywy eipe urui'a
tu mohey kahato Aika'iwat mohey kahato
rakaria eipe pote. Tohenoi ra'yn uruepe
imohey ehepiat hap. Mi'i pote urui'a tu
mohey kahato eipe urumienoi nug yne
mũki'ite mesup hamuat hap katu pono
uruhẽtup kahato ehupi. 5 — Uruka'iwat
uruto'e eti'a tu mo herep tawa Tesa ro nika
piaria pe aikotã aikotã eti'a tu ky'e kahato
hap uruiky'esat. Ta'a tukuap ta'a tu py'a
pe epiat ta'a tu ky'e hap aikotã Esa'yru
Uruka'iwat iperup'i kahato tepiat ho'opot
hap ko'i ete. Mot'i kahato hap ewy eti'atu
moe saika i'atu wa nẽtup hawe i'atupiit pe
uruto'e.

6 Uruwy ria'in tukup te'en aipy'a setpe
iperup kahato rakaria — Uito ti Iesui mohey
hat e haria pytkai. Mi'iria ti yt ipotpap
teran i rakaria wo gupte'en haria. Mi'iria
ti tukup te'en eipy'a setpe — Yt atunug
neran Pauru mienoi e haria. Mi'i haria
o yt ewetunug nei'o eiwy wo. 7 Eweikuap
ta'yn ipotpap takaria wo urukup te'en hap
mi'i tupono waku ewehã'ãg uru'e wywuat
hap uruto'e. Pyno uruiã'ãkap wo eweikup
te'en itote urusai pe piano urueiam mo
uru'e wywuat hewyry rakaria wo eweikup
te'en. 8 Yt uwe yat upi i uruesy'at uruto'e
put'ok'u ru to'e turan katu pono uruewyry
hap upi ta'i urumi sa'up nug kaipyi yn
urutenuk. Ta'i motpap urutunug uruepiat
turan urusero kahato wãtym muo ihot'ok
puo. Mi'i kaipyi ti uruipuẽti urumi'u sa'up
ko'i i'ewyte uruesokpe urueka re'en sa'up
ko'i uruto'e. Yt uruiky'esat hin i urutuwete
weru ehepiat hap. 9 I'ewyte eimu'e sa'up yt
uruhekatup hin i eikaipyi. Uruhẽtup teran
pote uruhẽtup kuap ma'ato yt urutunug i
mi'i tã. Waku eweikupte'en ipotpap kahato
rakaria wo uru'ewy. 10 Katu pono urutukup
te'en eipy'asetpiat turan mio tã uruto'e yt
ipotpap teran i rakat pe. Pyno yt naku i mi'i
hat pe waho'oium imi'u wo uruto'e. Waku
merup wuaria hesy'at rakaria wo te'e ropy
hu'at uruto'e.

11 Ma'ato tukup te'en Iesui mohey haria
eipy'asetpiaria yt ipotpap takaria i yt wo'o
po wyro teran i haria. Pyno mi'i haria
pe waku wãiwa to'e. I'ewyte wo'oe re mõ
pusu hap ete yn i'atu potpap ta'a tue wyry
hap upi ta'atunug. Mi'iria pe waku wãiwa
to'e. 12 Mi'i tupono waku wãiwa to'e ipe-
rup takaria pe. Aika'iwat Aipo typot Iesui
yt tiky'esat i sẽtup i sẽtup i e haria wo
watoĩ ne'en hap waku wato'e mi'i hat pe.
Iesui tiky'esat watoiat mekewat aipot'e re
mopusu hap hawyi waku aiwepotpap aimo
sakup i hap aiwe mo sero hap kaipyi yn
waku aimi'u ahekat toĩne'en waku wato'e
aiwo'ope. 13 Uruwy ria'in yt naku i kahato
aipohep ahero pytkai yt naku i aipohep
wakuap nug hap ete pyi.

14 I'ewyte toĩne'en mote wẽtup ok eipy'a
setpe — Yt atiky'esat i Pauru'in piat uinãpin
hap e hat waku yt eiwehik tei'o mi'i tã hat
ete. Mi'i tã watunug hawyi mono te'eruwe
mõti ra'yn hawyi tuwat urumienoi kape i
ra'yn to'e haype. 15 Ma'ato yt naku i ewei'e
— Koitywy en uhewa nĩkap ta'yn yt naku
i mio tã ewei'e mi'i miit pe ma'ato waku
eweinãpin perup'i popuo aikotã aheywyt
aheinyt nãpin hap ewy. 16 Aiwo'o mo wese
hap nug hat sese ti Aipo typot. Mi'i pe
uruhẽtup kahato — Etum o aiwyria'in tawa
Tesa ro nika piaria pe to'o wese wuat'i e'at
piat hamuat hap uruto'e. Karãpe i'atusatek
turan etum o i'atu mo wepit hap i'ewyte
i'atue hãite hap. Ereĩne'en wuat'i e'at pe
i'atupy'asetpe uruto'e uruhẽtup Tupana pe
ehupi uruwy ria'in. 17 Pyno mesup kurin
atiwan uiwewi uipo wuat mesuwat Pauru
piat mienoi sese moherep hamo. Pywuat
uiat yne uimienoi sehay toĩne'en mesuwe
hap kuap hamo uhet Pauru e hap atiwan.
18 — Uika'iwat Uipo typot Iesui eti'a tu ky'e
te'en ne'i o aiwy ria'in tawa Tesa ro nika
piaria are'e yn ahẽtup yn ehupi Aika'iwat
pe.

Waku ra'yn uhehay. Toran na'yn.

Uito ti Pauru hawyi mehĩ Sira hawyi
mehĩ Timoteu Iesui potpo'ororia uruto.

TIMOTEU NÃPIN HAP PAURU MIENOI SA'AWY'IWUAT

1 Timoteu koitywy atipo'oro uimiwan
ewawi. Uito ti Pauru mekewat Aipo typot
Iesui ehay moherep hat. Uito ti Aheha
kye ra'at hat Tupana potpo'oro pãi. Aimie
katup Iesui potpo'oro uito pãi. 2 Timoteu
uha'yru sese ewy kahato ereĩne'en katu
pono sa'a wy'i ereĩne'en Iesui mohey hano
uimienoi kaipyi pote are. Mi'i tupono
ahẽtup kahato Tupana pe eupi — Ui'ywot
eraha'at Timoteu kape ihaky'e'i hap wywo
are. Etum o tope yt kat sa'up i egyi'at
hap. Iwanẽtup hap wẽtup yn etum iwepit
hamuat are Tupana pe eupi.
3 Pyno mesup ahẽtup i ra'yn eupi Tim-
oteu tawa Ewesu piat ereĩne'en hamuat.
Aikotã sa'awy'i ahẽtup ewawi karãpe areto
yi Masẽ tunia kapiat turan — Ereĩne'en no
tawa Ewesu tote mekewat itotiaria sehay
yt pywo rakat i enoi haria ewãi hamo.
4 Atikuap koitywy tukup te'en itote Iesui
mohey haria sehay pot'i enoi haria kat
ywania kat ywania kat set kat set ko'i enoi
haria. Mi'iria pe waku wãi'ere — Wẽtup
sehay upi ne'i pote ti aru yt karãpe i Tupana
miky'esat nug hamo eweikup te'en katu
pono Iesui mohey kahato hap yn Tupana
miky'esat ewy. 5 Yt naku i ti watu'uka
sehay pot'i ete ere'e o itotiaria pe katu
pono Tupana tiky'esat aiwo'o wese ahehay
wuat hap ere'e o i'atuepe. Wẽtup wanẽtup
hap wywo yn waku wato'o ky'e ere'e o. Yt
i'atuekat ky'ewi i ti wato pot ky'e ere'e o.
Waku wato'o ky'e wẽtup sok yn aito Iesui
mohey haria aito pote. 6 Yt kan hamo i se-
hay wo watu'uka. Ma'ato mio tã watu'uka
hap watunug mote aiwo'o wese hap moma
hamuat hap topy hu'at. Mi'i pote waku
ehenoi itotiaria pe — Yt eiwu'uka tei'o se-
hay wo ere. Mi'i tã ewetunug mote yt kat
i aiwo'o wese hap toĩne'en meiũpe. Waku
po'og watunug aiwo'o wese hap mi'i hawyi
aiwa nẽtup hap ikahu kahato rakat topy
hu'at waku ere. I'ewyte Iesui mohey haria
sese wato pyhu'at waku ere'e o itotiaria pe
Timoteu. 7 Irania'in iky'esat kahato miit'in
mu'e hamo Tupana mienoi Musei piat hap
ma'ato yt ta'atukuap i kat e kat e hap pytkai
i. — Waku uruto yn ei'atumu'e hanuaria wo
i'atu'e ta'atuehay pirik wo yt ta'atukuap i
ta'atu'e hap ko'i pytkai.
8 Tupana piat ainãpin sa'a wy'iwuat hap
waku kahato wati'atumu'e. Hãpyk kahato
wati'a tu mu'e pote ti aipo wyro kahato
wakuap nug hamo. 9 Wakuap nug haria
tiky'esat kahato Tupana piat tonãpin hap.
Ma'ato irania'in sa'ag ky'esat hap nug haria
yt iky'esat hin i Tupana ehay wuat kat pote
yt nakuaria i pote he kahato i'atuepe i'atu
minug sa'ag ko'i. Ma'ato ti mi'iria pe Tu-
pana tum i'atuewãi e hamuat. Ma'ato waku
hap nug haria yt kat i ra'yn Tupana miium
wãi'e hap kat pote toiky'esat wakuap nug
hap yn pote. Yt wo'oewãi kuap i haria
nãpin hamo Tupana tum wãito'e hap. More
kuaria wo'o nãpin hap pun haria nãpin
hamo tutum wãito'e hap. Mekewat yt kat i
Tupana e haria nãpin hamo tutum wãito'e
hap. Yt naku i nug haria pianuat tutum
wãito'e hap i'ewyte yt karãpe i Tupana
kapiat wanẽtup teran haria tutum wãito'e
hap. To'ywot toty auka haria wo'opot'auka
hat nãpin hamuat tutum wãito'e hap.
10 Wuat'i hary poria wywuat wuat'i ihainia
wywuat ieĩne'en haria nãpin hamuat tutum
wãito'e hap. I'ewyte wo'opiat wo'o pytyk
piat ewãi hamuat ihainia to'ope i'ewyte
hary poria to'ope mi'i e haria ewãi hanuat.
I'ewyte miit'in ero'ok haria pianuat heso
rakaria nãpin hanuat tutum. Wo'o kuasa i
kuasa i haria nãpin hanuat tutum wãito'e
hap. Toĩ po'og meimẽwat kai sa'ag nug hap
ko'i. Yt ahenoi kuap yne i. Mi'i tupono
mi'i hap nug haria wãi'e hamo Tupana tum
na'yn i'atu nãpin hap hãpyk kahato rakat.
11 Tupana ewaku hap ewywuat yt kat i mi'i
rẽ wati puẽti. Yt uwe i ikahu hap ewy
topy hu'at i'ewyte yt kat i ikahu iwat ihay
ewywuat. Mi'i e hap yn ahytpok wuat'i puo.
I'e uhepiat hap yn ahenoi miit'in me pãi.
12 Pyno uiwepit kahato arehum kahato
Aika'iwat Iesui ete Wuat'i Porekuat ete katu
pono Mi'i hum tesaika hap uhepe tehay
moherep hamuat. Arehum kahato tuwete
katupono ui'airo te'eropat hat miit'in mu'e
hamuat. 13 Sa'awy'i te yt atimohey i te turan
atere mõ pusu kahato Iesui. Ati'a tu sa ty'i
saty'i kahato hemiit'in. Mi'i turan ne uhe-
hay sa'ag Iesui ete. Yt imohey i hap kaipyi
areĩne'en sa'ag Iesui ete. Yt uiwe'eg hin i
haype ma'ato mi'i pytkai uiky'e hap wywo

iha'at uhowawi. Yt atikuap i kahato atunug
sa'ag mekewat e'at piat. 14 Sakpo'e hegyi'at
kahato rat uhepe pãi Uika'iwat uheĩne'en
ne wanĩkap nuat turan. Mi'i hawyi tu-
tum tomohey hamuat hap uhepe. Koitywy
iwywo wẽtup piit hap ewy yn na'yn urutu
kup te'en. 15 Timoteu ahenoi teran epe
sehay pywuat sese rakat sakpo aimimohey
wuat. Mio tã are Aika'iwat Iesui tuwemo
herep mesuwe yi tote yt nakuaria i atueha
kyera'at hamo tuwemoherep. Mi'i atikuap
kahato katu pono uito po'og yt nakuat i
wuat'i kawiat pãi are. 16 Ma'ato mi'i pytkai
Tupana uiky'e kahato yt kat i uhewaku hap
upi. Tuwekaipywiat tegyi'at hap moherep
hamo uhehakyera'at. Koitywy ti irania'in
ui'ewywuaria sa'ag nug haria tikuap ta'yn
Tupana ti'atuehakyera'at kuap torania yt
naku i nug haria hap. Mi'i tupono ti aru
wuat'i miit'in sa'ag nug haria — Pyno uito
uhehakyera'at kuap wy i'atu'e. Uhehakye
ra'at Tupana piat hap atikuap ta'yn i'atu'e
irane. 17 Uru'ywot Tupana uruimõtypot at
ka'ap En i'atu'e. Urupotypot koro wuat'i
e'at piat En i'atu'e Tupana piat uhehakye
ra'at hap upi. Yt karãpiat i weityk hat En
i'atu'e. Miit'in yt te'era'akasa kuap i ewawi
rakat En. Wẽtup Tupana yn ereĩne'en. Mi'i
rẽ yt kat i hin i Tupana toĩne'en i'atu'e
hap upi. Mi'i urumi mõtypot kahato En.
Wuat'i kawiat po'og ikahu rakat En. I'ewyte
wuat'i e'at piat ieĩne'en hat En pãi i'atu'e
ta'atukuap Tupana piat uhehakyera'at hap
hawyi.

18 Uha'yru sese ewy kahato ereĩne'en
Timoteu. Mi'i tupono woro nãpin neran.
Sa'awy'i Tupana e'airo kahato Iesui mohey
haria wẽ pyi. Itote to'e epe — En ni uimi
po'oro uhehay moherep hanuat e Tupana
Pã'ãu epe itote. Mi'i hap o yt etiwaure
tei'o. Waku etopytyk mi'i e hap aikotã
surara po pe mory'a wato hap ewywuat
wanĩkap wywo wu'uka hamuat. Mi'i e
hap wywo o waku etu'uka ahiag e hap
auka hamo woronãpin uha'yru. 19 Uha'yru
atimoheg kahato o epiat Iesui mohey hap
aikotã enãpin hap kape erewa nẽtup ka-
hato. Mi'i hawyi etunug ewanẽtup hap
kaipyi wakuap erenãpin hap ok tã katu
pono tukupte'en epy'asetpe yt naku i nug
haria. Sa'a wy'i mi'iria Iesui mohey haria
tukup te'en ma'ato ta'a tupun na'yn Iesui
mohey hap ta'atukawiat. Mi'iria ti tukup
te'en ho'owasat rakaria ewywuaria aikotã
ahe'yara apy'at hap yt wati puẽti i ra'yn
hap ewywuaria mi'iria tukupte'en yt kat i
po'og Iesui mohey hap mio i'atukai. 20 Typy
ok ti mi'i haria set mehĩ Imeneu hawyi
Arisã tere. Sa'a wy'i Iesui mohey haria
tukupte'en mi'iria ma'ato koitywy Tupana
moweuka'i hanuaria wo ra'yn tukup te'en
— Pyno koitywy eipe ahiag eiporekuat no
ra'yn Satanai wanuwaria eipe are i'atuepe.
Ei'a piheg hap yn na'yn topy hu'at ehete.
Mi'i tupono ehera'aipok Iesui kapiat hap
are i'atuepe uito Pauru.

2

1 Timoteu enãpin sese hap ahenoi teran
kahato epe. Pyno waku wahẽtup kahato
Tupana pe wuat'i miit'in powyro hamuat
hap — Tupana etum o ihaky'e'i rakaria
pe i'atu mi'u i'atue sokpe i'atu'yat waku
wato'e mot'i haty wo hum hap kape. Tu-
tum hawyi — Waku kahato En Papai etum
na'yn uimiẽtup ewy waku wato'e Tupana
pe Timoteu. 2 I'ewyte waku wahẽtup Tu-
pana pe — Eti'atupowyro o uruporekuaria
uru'akag ko'i mesu wa ro tiaria. Urupo
wyro kahato urutukupte'en hap ete hamo
meiũpe waku wahẽtup. Eti'a tu po wyro
uruieĩne'en hap wẽtup ehay yn hamuat.
Yt karãpe i sa'ag uruete hamuat yt wẽtup
ok i urupyhyp pyhyp wakuat nug hap ete
emiky'esat nug wuat'i puat hamo. Eti'atu
powyro morekuaria tu'isaria waku kahato
wahẽtup Tupana pe. 3 Mio tã wahẽtup pote
watimowepit kahato Tupana ahehakyera'at
hat. 4 Katu pono toiky'esat kahato miit'in
torania tomiehakyera'at nuaria tehay py-
wuat sese hap kuap hanuaria toiky'esat.
5 Wẽtup yn Tupana ma'ato yt uwe i miit ihay
kuap iwywo katu pono sa'ag nug haria yn
pote ma'ato wẽtup miit ihay kuap iwywo.
Aika'iwat Iesui ihay kuap iwywo katupono
miit sese yt sa'ag nug hat i pote. Mi'i
iku'uro wo'owese nug Tupana wywo hap.
Koitywy imohey hap upi ahehay kuap Tu-
pana wywo. 6 Put'ok'e ra'yn ahehakyera'at
hap e'at hawyi Aika'iwat iku'uro ra'yn aika
wiano hamo tuweium na'yn ahepe. Mi'i
kape wata'akasa ra'yn hawyi watikuap ka-
hato wuat'i ywania Tupana ti'a tu ky'esat
kahato tomiehakyera'at no hap watikuap
ta'yn. 7 Yt uheso i ti pywo sese ti. Sa'a
wy'i ti uimu'e Tupana mesuwat sehay wo

Tosa'yru etiat — Etimo herep to mesuwat
uhehay wuat'i yt Iuteuria i irania'in ywania
pe e. Uwe mesuwat uhehay pywuat mohey
haria ti aru uimiehakyera'at no tukupte'en
e uhepe sa'awy'i Tupana.

8 Timoteu atiky'esat kahato miit'in tora-
nia i'atuehay Tupana kapiat hap atiky'esat
uito. Atiky'esat mi'iria Tupana wanuaria
wo yn hap. Atiky'esat mi'iria tukup te'en
yt wo'o weu ka'i hap mywo i ma'ato wo'o
wese hap yn atiky'esat yt kat i sa'ag hap
i'atu wywo. I'atuehay to'o'e wy'ewy wẽtup
ehay yn hap atiky'esat.

9 Haryporia'in atiky'esat kahato eweikup
te'en Iesui mohey haria kahato. Waku
we'eg sese rakaria wo eweikupte'en. Waku
eiwe painug hap ehesokpe hãpyk kahato
rakano Iesui mõtypot hap eiwanẽtup hawe.
Waku ei'asap i'ewyte ehewahi ehesokpe
imõtypot hap wywo yn ehete. Eiwe'eg wo o
mekewat — Uito po'og hekat rakat ei'e hap
eiwe painug hap pupi. Ma'ato waku ikahu
rakano o eweikup te'en imõtypot ehepiat
hap ok tã. 10 Waku po'og ma'ato eiwepainug
eiwa nẽtup hawe eiwese sese hap wywo
i'ewyte waku eweiwepainug waku nug hap
wywo — Uito Iesui mohey hat sese ei'e hap
enoi hamuat. 11 Karãpe ewa'atunug aiwo'o
mu'e hamo turan waku eweimu'e kahato
yt kat i mekewat sehay sehay hap wywo.
Waku eiwe waure ka'a kahato wo'o mu'e
hat kape. Eweikup te'en perup'i puo ei'a
tunik takaria wo eweikup te'en itote. 12 Yt
atiky'esat i eipe ihainia'in akag wo eweikup
te'en. I'ewyte yt naku i ihainia'in mu'e
hat akag wo eweikup te'en. Po'og waku
i'atu mi mu'eria wo hewaure ka'a kahato
rakaria wo eweikup te'en. 13 Katupono sa'a
wy'i Tupana tunug ihainia ti irokirẽ hary
poria. Ei'yianme mimi Ãtau tutunug hawyi
mana Ewa tutunug. 14 I'ewyte sa'a wy'i
mana Ewa ti ipun Tupana piat ainãpin hap.
Toi'a parap mi'i sa'a wy'i ahiag ehay upi
pote. 15 Mi'i pote toĩne'en mesup ehete
mekewat Tupana ei'a piheg hap mekewat
haty kahato hap eimẽpyt tuwe mo herep
hap turan. Koitywy Iesui ti'atuehakyera'at
teran yne eipe hary po ria'in. Toiky'esat
eipe tomie ha kye ra'at wuaria hawyi wo'o
ky'e haria hawyi we'eg kahato haria eipe
hap toiky'esat are uito Pauru.

3

1 Timoteu uwe uwe ipotpap kahato Iesui
mohey haria apykok hamo mi'i hat ti
po'og wuat'i motpap kawiat ky'esat hat are.
Aikotã hãpyk wo'o mu'e hat ipotpap. Mi'i
ti waku to'airo hawyi tutunug kuap hãpyk
yn. 2 Ma'ato ewe'eg wo o mi'i wuat airo
hap ete Timoteu katupono yne miit mikuap
hãpyk yn nakat waku eti'airo. Wẽtup ok
wywo yn ihary'i rakat eti'airo. Yt naku i
eti'airo kowo'i kowo'i wanẽtup haria. Waku
— Yt uipo hep i Tupana potpap hap ete e
hat eti'airo. Ma'ato waku wy emi'ai roria
paa'e haria miit'in nãpin turanuat hanuaria
te'e ro py hu'at. Waku irania'in — Wakuat
yn nug haria mi'iria i'atu'e emi'ai roria
etiat. I'ewyte etikat o — Waku eweikup
te'en ui'yat pe e hat waku eti'airo. 3 Yt naku
i mahy se kuap hat i'ewyte marak'a yt naku
i. Waku miit'in ete iperup'i kahato rakat
wo'o wese hap eti'airo. Yt naku i kare'en
ky'esat hap kape yn iwanẽtup hat. 4 Waku
wati'airo to'yat piaria po'oro perup'i tuwat
hat. Waku imẽpyt'in mimõtypot imẽpyt'in
miehay mohey kahato. Mi'i haria yn waku
eti'airo ei'apykok hanuaria wo. 5 Ma'ato yt
toi'apykok kuap i tomẽpyt'in mi'i hap pote
ti yt aikotã kuap i Tupana mẽpyt'in apykok
kuap hamo pãi. 6 Pyno i'ewyte Iesui mohey
pakup i haria ne'i yt naku i ai'apykok hamo
ai'akag wo katu pono meremo i te'e ru we
mo wato teran hap kaipyi te'e ru we ma'at
ne'i aikotã sa'awy'iwuat sese ahiag — Uito
po'og e hat tuwema'at ne'i hap ewy ti Iesui
mohey pakup i hat ne'i ai'apykok hamo. 7 Yt
Iesui mohey haria yn i mimõtypot ma'ato
yne miit'in mimõtypot eti'airo. Yne miit'in
mimõtypot eti'airo pote yt wẽtup ok pupi i
tuwemõti. Mi'i pote ahiag yt tima'at kuap i
wy.

8 Timoteu waku eti'airo aipy'a set piaria
waku rakaria aipo wyro hanuaria. Miit'in
mimõtypot kahato yn waku eti'airo. Mahy
u poity'i rakaria ne'i yt naku i eti'airo.
Ahekat nuat ky'esat hap kape yn wanẽtup
hat yt naku i ma'ato hegyi'at rakat yn
waku. 9 Waku eti'airo yt waure'e hin i
Iesui ehay tomimoherep tepiat imohey hat
mekewat tomikuap ok tã wakuat nug hat
waku eti'airo. 10 Ma'ato wati'airo aheropat
hanuaria hawyi waku wahã'ãg waku sio
yt hap kuap hamo. Waku kahato ipotpap
hap hawyi waku topy hu'at aheropat hamo

ma'ato yt naku i ipotpap hawyi yt naku
i. 11 Ihary'i waku rakat yn waku. I'ewyte
yt naku i ihary'i marak'a poity'i rakat ne'i.
Waku ihary'i iwe'eg kahato rakat sehay
pywuat piat yn ihay rakat. 12 Waku aheropat
haria wẽtup kahato yn ihary'i. I'ewyte
waku tosa'y ru'in tosa ki'yt'in to'yat piaria
po'oro kuap kahato perup'i puo hat. 13 Uwe
topy hu'at aipo wyro wakuat motpap wuat
mi'i hat ti aru topyhu'at wuat'i mimõtypot
kahato rakano. Mi'i hawyi karãpe — Uito
Aika'iwat Iesui mohey kahato hat i'atu'e
aimu'e turan yt te'eruwemõti hin i irania'in
wo'okyry'i hap pupi miit'in mimõtypot ko'i
mi'iria pote.

14 Timoteu mesuwat uimiwan atipo'oro
ewawi uhehat'at kahato haype. Mi'i
tupono areto teran kahato ewawi uhehay
ewywuat hamo. 15 Ma'ato yt areto i pote yt
uhewyry kuap i ewawi pote meikowat uimi-
wan atipo'oro ewawi aikotã waku etunug
itote hap kuap hamo. Mi'i uimiwan kaipyi
waku eti'a tu nãpin itotiaria aikotã waku
aiwo'o wese haria wo watu kup te'en aito
Iesui mohey haria. Ta'i aito ti Tupana sa'y
ru'in wo Tupana saki'yt'in wo aito watu
kup te'en wẽtup piit yn aito Tupana yat
apy'yha iũtikag ewywuat aito katu pono
Tupana ehay mohey haria aito. 16 Tupana
mienoi Iesui etiat watikuap kahato ma'ato
yt karãpe i watikuap yne yne. Tupana yn
ikuap sese hat. Mi'i hawyi ikuap hat sese
tuwemoherep ta'yn ahowawi. Mio tã to'e
ahepe Iesui etiat — Meiũ ti pywuat sese e.
Mi'i Miit kape atipy piaria te'era'akasa yne.
Mi'i ti imoherep ta'yn kat ywania puo kat
ywania puo mi'i hap tuwemoherep ta'yn
tehay wo. Mi'i hawyi ti i'atu kahato ra'yn
imohey haria mesuwat yi tote. Mi'i hawyi
Tupana tioto i ra'yn atipy kape i are uito
Pauru.

4

1 Pyno koitywy Tupana Pã'ãu to'e kahato
ahepe — Meiũran ikahuro hamo ti aru
wẽtup ok wẽtup ok waure'e imohey tepiat
hap ete. Mi'i hawyi ti aru mã'ãu sa'ag
miat ta'a tu ma'at hap upi i ra'yn te'e ro
pyhu'at. I'ewyte ahiag ko'i ehay enoi hap
upi i ra'yn te'eropyhu'at e Tupana ahepe.
2 Mekewat e'at pe ahiag ko'i eso eso hap
upi pywo i'atu'e ahiag eso hap ete. Mi'i tã
e haria heso heso rakaria aima'at'i ma'at'i
hanuaria. Yt ta'atuenoi teran hin i sehay
pywuat ta'a tukuap sehay pywuat pytkai.
Sa'awy'i i'atuwanẽtup hawe sehay toĩne'en
— Ehenoi ro pywo rat e hap toĩne'en ma'ato
koitywy yt kat i ra'yn i'atukai i'atu wewãi
hap katupono ti ta'atuhep ta'yn mekewat
i'e hap ta'atuwenãpin hap te'eruwanẽtup
hawiat. Koitywy yt kat i i'atuwemõti hap
ta'a tu'eso atu'eso hamo. 3 — Yt naku i
ehary'i e'aito i'atu'e sa'ag. Yt naku i mi'u
watu'u yne i'atu'e sa'ag. Yt ta'a tukuap i
aikotã Tupana tunug yne mi'u mesuwat yi
tote aimi'u wo. Toiky'esat waku ai'e popuo
i'u hap. Iminug ko'i tomohey haria poi
hap tutunug tehay pywuat mohey haria
mowepit hamo tutunug kat ko'i kat ko'i
som. 4 Yne Tupana minug mi'u ko'i wakuat
no tukup te'en. — Eminug yt naku i yt
wato'e kuap i Tupana pe. Wakuat yn tu-
tunug mi'i tupono — Waku kahato emiium
Tupana. Urumo wepit kahato En waku
wato'e i'u hap e'yianmete watu wehum.
5 Katu pono sa'a wy'i Tupana to'e — Waku
yne emi'u wo e. Mi'i tupono mesup ti aito
waku ai'e Tupana pe rokirẽ watenuk. Mi'i
tupono yne waku watu'u Tupana miium
aimi'u wuat.

6 Pyno mesuwat enãpin hamo eti'a tu
mu'e ro Iesui mohey haria Timoteu. Eti'a
tu mu'e hãpyk kahato pote ti aru erepy
hu'at Aipotypot Iesui eropat kahato hano.
I'ewyte etikuap kahato ra'yn uhepiat imo-
hey hap i'ewyte sehay pywuat sese etiat
etikuap ta'yn. Mi'i tupono atiky'esat po'og
po'og eremu'e hap mi'i etiano. 7 Ipoty
kahato ti sehay yt Tupana mienoi kaipywiat
i yt Tupana e hap ewywuat hin i. Mi'i
tupono waku waure wo mi'i hap ko'i kai.
Yt kan hamo i watopotmu'e mi'i hap ko'i
ete. Ta'i po'og waku wato'omoesaika ka-
hato Tupana e hamo Ipã'ãu wo miit'in e
hap ko'i kai. 8 Waku aiwesaika saika hap
aipiit moheg hamo are ma'ato po'og waku
wuat'i kai watuwesaika saika Tupana Pã'ãu
e hap nug hamo. Katu pono imiky'esat
ewy watunug mote ipakup takano watoĩ
ne'en mesuwe. I'ewyte aiku'uro hap e'at
pe wuat'i e'at pe aikai Tupana. 9 Pyno
Timoteu ahenoi teran epe sehay pywuat
sese aimimohey aipy'a piat hap — Tupana
ti wuat'i e'at piat ieĩne'en hat toĩne'en.
I'ewyte wuat'i miit'in ehakyera'at teran hat
Tupana. 10 Wuat'i tomohey haria Ehakye

ra'at hat Mi'i are ti epe pãi. Mi'i ti aimie
katup sese. Mi'i kape yn watu we potpap
watu we so'opot waku. 11 Mio tã e hamo
eti'atumu'e at ka'ap yne o miit'in. 12 En ni
kurum iwasu te. — Uruewat'yp ne'i wyti
en i'atu'e epe itote ma'ato o ereĩne'en i'atu
py'asetpe waku kahato rakano i'atuehamo
ihay hãpyk kahato rakano hãpyk kahato
wo'oky'e hano ereĩne'en. Iesui mohey sese
hano ereĩne'en. Yt wẽtup i o sa'ag etunug
i'atu wo'o ky ry'i hamo. Mi'i tã ereĩne'en
mote yt uwe i itotiaria emohit kuap nagnia
emimu'eria i'atuewat'yp ne'i en mytkai.
13 Meiũran ti aru areto ewawi Timoteu
ma'ato put'ok'are itote hap kape waku yt
ewẽpohep tei'o mekewat Tupana miwan
miat mowẽpap wa'a tunug haria piat hap
ete. Mi'i hawyi kat e hap kat e hap o
etimoherep i'atuepe mekewat Tupana mi-
wan miat mowẽpap hap. I'ewyte waku Tu-
pana ehay mohey hamo kahato ereĩne'en.
14 Sa'a wy'i Tupana tum epe tesaika hap
topotpap nug hamuat tutum epe sa'a wy'i.
Mi'i tupono yt waure wo tei'o mekewat
miium kai ma'ato waku etimoherep kahato
hesaika hap miit'in me. Sa'a wy'i Tupana
ehay moherep haria te'ero'e epe — Tupana
mi'airo en i'atu'e. I'ewyte Iesui mohey
haria akag ko'i te'e ru we ponug e'akag
ete — Tupana potpap nug hat en ta'a tu'e
haype. Mi'i tupono waku etimoherep ka-
hato hesaika hap imiium epiat miit'in me.
15 Timoteu waku mesup ui'e hap sepap ka-
hato hano ereĩne'en. Mi'i pote ti aru wuat'i
seha'at haria — Pywo Timoteu tuwemotag
kahato Tupana emiit no i'atu'e. 16 Ewe'eg
wo o Timoteu koran ti itu erema'at ne'i.
I'ewyte ewe'eg wo o emienoi Tupana ehay
mienoi aparap hap pupi. Mi'i tã etunug
at ka'ap pote ti aru ehakye ra'at Tupana
emimu'eria wywo are uito Pauru.

5

1 Karãpe wẽtup ok e'yian ti'a parap Tu-
pana pe pote yt ehoiro'i hoiro'i tei'o mi'i
miit ete. Yt naku i wati mohit ase'i'i ko'i
hary ko'i e. Ma'ato waku perup'i puo wati
nãpin aimi mõ typot ko'i waku — Papai
Mamai yt naku i mi'i tã watunug aito waku
wato'e perup'i puo i'atu ky'e hap wywo
iporo pote. 2 Mi'i hawyi karãpe e'yian
haryporia kawiat ti'aparap Tupana pe pote
waku eti'a tu nãpin perup'i puo. — Ma-
mai ere'e popuo imõtypot haype. Ma'ato
irania'in makup tiaria ti'a parap Tupana
pe pote waku eti'a tu nãpin perup'i puo
Uheinyt ere'e popuo yt i'atuky'esat popuo
i.

3 Waku hiwuria sese wati po wyro he'aito
ku'uro rakaria yt imẽpyt i te turanuat
iku'uro he'aito rakat yt hemiariru i te rakat.
4 Waku hiwuria mẽpyt'in me hemia ri ru'in
me ere'e — Eweimõ'ẽ ro eity'in me eheha
ry'in me. Eweha'up nug o eimotag hap Tu-
pana miky'esat ewy ere'e o hiwu mẽpyt'in
me hiwu emiari ru'in me. 5 Ma'ato tukup
te'en hiwu sese ko'i yt uwe i mipowyro ko'i
Tupana mohey haria ta'a tu hẽtup kahato
Tupana kape ihot'ok puo wãtym mo —
Uruieĩne'en hap mi'u sokpe etum o uruepe
i'atu'e. 6 Ma'ato hiwu tomi ky'esat sa'ag
nug hat iku'uro rakat ewywuat toĩne'en
Tupana wanẽtup hawe. Ipiit ihãite rakat
wen ma'ato yt iwe'eg i rakat pote. 7 Timoteu
eti'a tu nãpin o hiwuria mẽpyt'in hiwuria
emiariru'in aikotã uimienoi ewy. Mesuwat
ewy ta'a tunug mote yt uwe i te'e ru we ky
ry'i kuap Iesui mohey haria ete. 8 Ma'ato
toĩne'en wẽtup ok eipy'aset pe — Yt atipo
wyro teran i ui'ywot uity uimẽ pyt'in e
hat mi'i hat wyti ipun ne'i ra'yn Iesui
mohey hap sese. Mi'i hawyi topy hu'at
po'og yt naku i Tupana ehay pun haria kai.
9 Timoteu waku wati po wyro hiwu iporo
rakat 60 anu ieĩne'en hat he'aito wẽtup ok
wywuat yn ieĩne'en hat mi'i rokirẽ wuat
he'aito ku'uro rakat. Mi'iria eti'a tuset
pehik i'ewywuaria wywo Iesui mohey haria
miium Tupana piat kaipywiat i'atuieĩne'en
hamo. 10 — Wakuap yn nug hat meiẽ hiwu
i'atu'e irania'in hap upi watikuap wakuat
hiwu. — Sa'a wy'i tomẽ pyt'in erohik ka-
hato hat i'atu'e. Meiẽ — Ereke ro ui'yat
pe e hat wuat'i piat hat meiẽ i'atu'e hap
upi watikuap wakuat hiwu. — Tupana
emiit ho'opot haria powyro kahato hat
meiũ i'atu'e ihaky'e'i rakaria eropat hat
meiũ wuat'i e'at piat waku yn hap nug hat
meiũ i'atu'e hap upi watikuap uwe wakuat
hiwu. Mi'i wahet pehik kuap Tupana mo-
hey haria miium kaipywiat ieĩne'en hamo.
11 Ma'ato yt etipehik tei'o hiwu ipakup te
rakaria mekewat Tupana mohey haria mi-
ium kaipywiat gupte'en haria set kape katu
pono mi'i meiũran ipakup te rakaria ti
iky'esat re i i'atue'aito hap i ra'yn. Ta'a
tu waure ra'yn Aika'iwat Iesui wẽtup ta'a

tue'aito i ra'yn ky'esat hap ky'ewi. Yt
iwe'eg i rakaria wo tukupte'en. 12 — Uito ti
aru yt karãmuo i ra'yn uhe'aito an i'atu'e
pytkai. Iesui kape yn na'yn ti aru uipot-
pap ta'a tu'e pytkai hiwu ipakup takaria
meiũran ta'atuky'esat i ra'yn ihainia hawyi
meremo ta'a tu waure sa'a wy'iwuat ta'a
tuehay. 13 Mi'i hawyi irania'in tuwe mo
hapap kahato aiperup hap ete sat'i sat'i
getap ko'i upi ne'i. Mi'i hap kaipyi tuwemo
hapap wo'okuasa kuasa i hap ete. Aiwu'uka
hap ne'i enoi enoi hap ete. Wo'o ma'at'i
ma'at'i hap ete yn ihay. Wemõti hap se-
hay sa'ag yt watikuap teran i rakat ta'a
tu hu'at. 14 Mi'i tupono atiky'esat — Waku
e'aito i ro wato'e ipakup te rakaria hiwu pe.
E'aito pakup i ra'yn hawyi waku emẽpyt'in
hawyi mono eti'a tue ropat e'yat pe waku
ere'e. Waku pe tukup te'en hiwuria Iesui
mohey haria pote ti aru yt i'atuehay sa'ag
kuap i ahewanĩkaptia imohey ahepiat hap
ete. 15 I'ewyte tukupte'en irania'in hiwuria
sa'a wy'ite Iesui mohey haria mi'iria wen
ma'ato koitywy ahiagnia akag Satanai ehay
upiat myhu'at haria mi'iria. 16 Ehenoi ira-
nia'in hary po ria'in me ihainia'in me Iesui
mohey haria pe — Toĩ wẽtup ok e'yat pe
hiwu mi'i pote waku eweipo wyro eweipoi
mekewat e'yat piat hiwu ere'e o. Yt ewewei
po'oro tei'o e'yatypiat hiwu Iesui mohey
haria miium wuat ipoi hamo katu pono ti
typy'i kahato hiwuria yt uwe i mipo wyro
ko'i. Waku wati'atupowyro kahato hiwuria
yt uwe i mipo wyro ko'i ere'e o Timoteu
Iesui mohey haria pe.

17 Timoteu waku wati'a tu po wyro ka-
hato Iesui mohey haria akag ko'i sa'up mo.
Mi'iria ti i'atupotpap kahato po'og irania'in
kai aimu'e kahato Tupana ehay mohey hap
ete pote waku watum po'og sa'up mi'iria
pe. Typy ok miit potpap hap sa'up ewy
waku watum. 18 Katupono sa'awy'i Tupana
to'e miwan me — Wãi yt eweikytyt tei'o
eihũ wewato ahup ipotpap awati eha'ok
hap etiat turan. Waku tenuk topotpap
popuo e Tupana sa'awy'i. I'ewyte ewetum
o eheropat haria pe i'atu we potpap hap
ewy sa'up atiky'esat e Tupana. Mi'i hap
ewy waku sa'up watum ipotpap Tupana
ehay etiat aimu'e haria pe. 19 Timoteu
waku wahenoi Iesui mohey haria pe — Yt
ewei'atuehay mohey tei'o meremo aimu'e
haria kuasa hap ete ai'akag kuasa hap ko'i
ete. Ma'ato waku hepamo apowato'e ikuap
sese haria pe akasa sese haria pe typy ok
mye'ym ok pe hap ewy. 20 Ma'ato ai'akag ti'a
parap pywo pote waku watinãpin wahewãi
wuat'i ehamo. Mi'i hap watunug pote ira-
nia'in te'eroken'ẽ i'ewywuat sa'ag nug hap
pupi. 21 Timoteu etunug no haty wo yne yne
enãpin hap uhepiat hap ewy. Eti'atunãpin
ui'ewy yne itotiaria to'e wy'ewy. E'yian
pupi o yt ereken'ẽ tei'o e'ywania pupi i'atu
nãpin hamo. Ewy ok sese pupi i'ewyte yt
ereken'ẽ tei'o inãpin hamo ma'ato waku
torania eti'a tu nãpin perup'i puo. Woro
nãpin Tupana ehamo Iesui ehamo i'ewyte
atipy piaria wakuaria ehamo woro nãpin
uha'yru. 22 Yt naku i ai'akag wanuaria wati'a
tu'airo meremo Timoteu aimu'e sese han-
uaria are.

Karãpe irania'in ahã'ãg sa'ag nug hamo
waku — Wãi yt atunug neran i wato'e.
I'ewyte waku ereĩne'en pya sa'ag nug hap
kai are. 23 Timoteu yt naku i kahato
ereĩne'en i'ahu kahato ime'en ete rakano.
Waku mohag Uwa hy etu'u eme'en mog
hamo. Yt naku i y'y yn etu'u are.

24 Tukup te'en yt nakuat i nug haria yne
piat heremo rakaria. Mi'i haria pe —
Yt nakuaria i sese wato'e. Tupana mi'a
piheg wuaria wato'e. I'ewyte irania'in
minug sa'ag yt heremo i rakaria tukup
te'en. Mi'iria ti yt watikuap i sio waku
sio yt wato'e kuap i ma'ato put'ok'e ra'yn
i'atu minug sa'ag moherep hap e'at pe Tu-
pana tomoherep yne aru yt heremo i rakat
aiminug sa'ag. 25 I'ewyte tukup te'en waku
nug haria yne piat heremo rakaria. I'ewyte
tukup te'en mig'i wuat wakuap nug haria
ma'ato meiũran heremo yne i'atu minug
wakuap ko'i Tupana tomo herep mi'i hap
ko'i are Uito Pauru.

6

1 Timoteu mio tã ere'e ro Iesui mohey
haria pe semiit'in me wo'o'e ropat haria
pe — Uiwy ria'in waku wati'a tu mõ typot
kahato aipo'oro haria aika'iwaria ere. Mi'i
tã watunug mot'i pote ti aru ahehay wo
aipotpap ete meiũran yt te'eruwekyry'i hin
i Ahetupana ete ihay aiwẽ piat hap ete pãi
ere o. 2 Aipo'oro hat Aika'iwat Iesui mohey
hat pote waku watimõtypot po'og aipotpap
kahato hap upi katu pono aheyke'et ewy
topyhu'at Iesui mohey hap ete aimimohey
ewywuat hat pote. Mi'i pote ere'e i —

Wẽtup yn aipotpap Aika'iwat aito pote yt
naku i wati hay mo weu ka'i aika'iwat mesu
warotiat Iesui mohey hat pote. Waku wati'a
tuky'e aikotã aheyke'et ewy pãi ere wo'o'e
ropat haria Iesui mohey haria pe. Mi'i e
hap eti'a tu mu'e kahato o emimu'eria pe
Timoteu.
3 Tukup te'en ti itote irania'in wo'o mu'e
haria wẽtup sehay wuat haria yt Aika'iwat
Aipotypot Iesui etiat hin haria i yt uimienoi
Iesui etiat yt ewywuat haria i. Ta'i yt pywo
pe hin i i'atu mienoi. 4 Mi'iria ti — Uruto
po'og uruikuap irania'in kai e haria yt ta'a
tukuap i kahato pytkai tu'uka yn sehay wo
pytkai. Kat e hap kat e hap sehay hit
ete tu'uka teran to'ope. Mi'i hap kaipyi
to'oe ha'y wywi yn to'ope. Ta'a tu pat'ok
pat'ok Iesui mohey haria tu'uka sehay wuat
haype. To'omohit mohit kahato to'ope ta'a
tuehay wo. — Yt naku i mi'i miit i'atu'e
yn to'ope. Waku mi'i haria yt eweiwe-
sat i tu'uka teran eiwywo turan ma'ato yt
ewetunug nei'o mi'i haria ehewanĩkap mo
ma'ato eweiky'e mi'iria tu'uka teran pytkai
are. 5 I'atu wa nẽtup hap yt toto kuap i.
Sehay wakuat yt kat i i'atu wa nẽtup hawe.
Mi'i pote tu'uka yn hap toĩne'en i'atuehay
kaipyi i'atu wa nẽtup hawyi. — Iesui
atimohey hawyi hekat rakano areĩne'en
i'atu'e te'e ru wepe yt mi'i tã hin i pytkai
i. 6 Uwe uwe iwepit Tupana miky'esat
nug hap ete sio yt kat i tekat pytkai mi'i
hat toĩne'en hekat kahato rakano Tupana
wanẽtup hawe. 7 Pyno apo'are kat ko'i
ai'ywã'ĩ turan waterut ahekare'en aipo hit
pe. Pywo pe ti yt kat i waterut aipo pe.
I'ewyte aiku'uro turan kat som apo watioto
kuap. Yt kat kuap i wy. 8 Toĩ aimi'u ahe-
sokpe aikosap hamuat i wyti pote ti waku
ra'yn ahete waku wato'e aiwo'ope. 9 Ma'ato
hekat kahato teran rakaria ti aru hewo
hamuat ahiag ewamiri pe tominug sa'ag
wywo ahiag esuki pe. Tominug sa'ag kaipyi
i'atuewo kahato aria kape yt iwe'eg i hap
kaipyi ta'atumiky'esat sa'ag upi. Mi'i kape
miit'in i'atuewo kahato aria kape hekat
kahato teran rakaria. 10 Timoteu aima'at
sese hap ne'i ti uhekat iwato sese hap ky'e
hap. Mio tã watu wa nẽtup hap kaipyi ti
tut aikotã watunug sa'ag ahekat wati puẽti
hamuat. Tukupte'en irania'in Iesui mohey
haria sa'a wy'iwuat haria ma'ato mio mi'i
haria ti'atoiat ra'yn imohey hap ta'atuepiat
hap ta'a tukat hap ete yn te'e ru we mohey.
Yt i'atu wepit hin i ra'yn mi'iria. Koitywy
i'atu'arot hap yn na'yn i'atuete. Yt te'e ru
wehum kuap i ta'atuekat kahato pytkai.
11 Ma'ato aito ti Tupana emiit'in sese aito
mi'i tupono waku yt wati ky'esat i meke-
wat uhekat po'og hap — Ati'a tu ky'esat
e hap. Po'og waku wati ky'esat hãpyk
kahato Tupana wywuat waku rakat. Tu-
pana ky'e hap po'og waku imohey hap
po'og waku aiwo'oky'e hap po'og waku. —
Atimohey pot'i Iesui aru aho'opot kahato
pytkai ai'e hap yn waku aiwa nẽtup hawe
aiwe pe rup'i hamuat hap kat hap yn aiwa
nẽtup hawe aito Tupana emiit'in hap ewy.
12 Karãpe wateput yn hawyi meiũran watu
wepokuap kahato mi'i hap ete. Mi'i hawyi
put'ok wa to'e irania'in e'yianmete. Mi'i
hap ewy waku watoĩne'en Tupana mohey
hap ete. Meiũran put'ok wa to'e Tupana
ete wuat'i e'at piat aheĩne'en iwywuat hap
tote. Mi'i hamuat kape ha'a wy te pyite
aikaykay karãpe — Woro mohey En Iesui
ere tope haty wo wuat'i Iesui mohey haria
ehamo turan. 13 Koitywy woro po'oro en
Timoteu etunug yne ro epo'oro hap ko'i
Iesui mienoi ko'i. 14 Mi'i hap upi ereĩne'en
pote ti aru yt kat i sa'ag ekai topy hu'at
Iesui e hap yn nug hamo ereĩne'en mote.
Ma'ato irania'in wo'o mu'e miit'in kaipy-
wiat hap etiwaure yne yt Iesui mienoi
ewywuat i. Waku yne epo'oro hap ko'i
etunug yne Aika'iwat aimiekatup put'ok'e
hap kape. Mi'i hap nug hamo woro po'oro
Tupana ehamo i'ewyte Aika'iwat Aipotypot
Iesui ehamo Wuat'i Miit'in Moieĩne'en hat
ehamo. Sa'awy'i Aika'iwat Iesui yt token'ẽ
hin i morekuat Pũsiu Piratu pupi ma'ato
tohenoi kahato pywuat sese sehay. Mi'i
hap ewy o ereĩne'en Timoteu. 15 Meiũran ti
aru Iesui Tupana tipo'oro i tepiat iky'esat
hap e'at pe toipo'oro i ra'yn. Waku kahato
Iesui mi'i yn ni Wuat'i Miit'in Porekuat no.
Mi'i ti morekuaria Porekuat i'ewyte wuat'i
ka'iwat Ka'iwat. Waku kahato Iesui. 16 Aito
ti yne iku'uro rakat nuaria aito ma'ato Iesui
ti wuat'i e'at piat ieĩne'en sese hanuat ra'yn
teiam hẽtyhot kahato rakat pe. Yt uwe
i teha'at kuap howawi. Yt uwe i tokosap
kuap heiam hẽtyhot rakat kape. Yt uwe i
teha'at kuap mesuwarotiat teha wo. Aheha
yt put'ok'e i ai'a kasa hamo. Pyno to'iro
Iesui watimõtypot katupono wuat'i kawiat

hesaika rakat Mi'i. Wuat'i e'at piat ieĩne'en
hat mi'i. Mi'i tupono waku wati mõ typot
Mi'i.
17 Pyno tukup te'en Iesui mohey haria
aipy'a setpe hekat rakaria. Waku mi'iria
pe ere'e — Ewei'atoiat ro — Uito po'og
wakuat irania'in kai eiwanẽtup hap ere'e o.
I'ewyte yt ehekare'en ne'i tei'o eweimohey
ma'ato Tupana yn o eweimohey ere katu
pono ehekat yt eheĩne'en mot'i hamuat
hin i ma'ato Tupana hegyi'at kahato tu-
tum kahato ahepe wuat'i aimo wepit ka-
hato hamuat ere o. 18 Wakuap nug haria
wo o eweikup te'en ere'e. Waku eipot-
pap kahato wakuap nug hap ko'i ete yn.
Hegyi'at rakaria wo o eweikupte'en ere. Yt
hekat i rakaria tukup te'en eimikuap pote
eweimõ'ẽ mi'iria pe ehekat ere o hekat
rakaria pe Iesui mohey haria pe. 19 Ta'a
tunug ta'a tu nãpin epiat hap pote ti aru
hekat rakaria wo sese tukupte'en atipy pe.
20 Timoteu waku etopag yne mesuwat ui'e
hap ewanẽtup hawe. Mesuwat uimiwan
waku iheg me epy'a pe. Tukupte'en ti sehay
wuat — To'iro watu'uka e haria ma'ato yt
eti'a tu wesat rei'o mi'iria. Tupana etiat
i'atuehay sa'ag hap kape o yt ewaure ka'a
tei'o. — Uruto po'og uruikuap uruwanẽtup
hawe i'atu'e ahepe yt ta'atu we'eg i haype.
Pyno yt erewa nẽtup mot'i tei'o i'atuehay
kape. 21 I'atuehay — Uito po'og i'atu'e hap
i'atu ma'at hamo topy hu'at. Tupana mo-
hey hap ta'a tu'atoiat ra'yn aikotã mu'ap
wati waure hawyi aho'o wasat hap ewy.
Pyno ahẽtup kahato Tupana pe — Tupana
eti'atupoityro Timoteu'in torania itotiaria
gupte'en haria are'e ahẽtup. Pyno toran
na'yn.
Uito ti Pauru

TIMOTEU NÃPIN HAP PAURU MIENOI TYPUAT

1 Timoteu mesup uimiwan atipo'oro
kuekatu ui'e hap. Uito e'ywot Pauru
mekewat Aipotypot mi'airo tehay moherep
wuat'i miit'in mianuat hat. Karãpe
etomohey Iesui hawyi pywo Aipo rekuat
sese ere o wuat'i pe. Mi'i pote ti aru
ereĩne'en wuat'i e'at pe Tupana wywo ere o
katupono mio tã e hap ti sa'awy'ite Tupana
tomoherep uhepe. 2 Ta'i uha'yru sese ewy
ereĩne'en Timoteu. Woro ky'e kahato en.
Ai'ywot sese ti Tupana i'ewyte Aika'iwat
sese ti Iesui. At ka'ap mio tã are Tupana
pe — Waku etipo wyro ro Timoteu egyi'at
hap kaipyi. Waku eraha'at Timoteu kape
iky'e hap wywo are. Iwanẽtup hap wẽtup
yn etum iwepit hamuat are Tupana pe
meiũpepyi eupi. 3 I'ewyte — Waku kahato
En Uru'ywot are. Ta'i Tupana eheropat
kahato hat uito Pauru. Emiky'esat ewy yn
atunug neran. Aikotã sa'a wy'i ai'y wania
tunug emiky'esat ewy i'ewyte uito atunug
mesup are Tupana pe. Karãpe uiwa tetup
ewawi turan Timoteu — Waku kahato En
Tupana are yn wãtym muo ihot'ok ewy
ewy are Tupana pe. 4 Timoteu yt atiwaure
kuap i aikotã e'yatypiat areĩne'en turanuat
aikotã erewak uiky'e epiat haype hap.
Uipap kahato ewawiat ui'akasa hamo hawyi
atikuap uimowepit kahato en hap. 5 Uimo
wa nẽtup kahato en Iesui mohey sese hap
kape mekewat pywuat sese hap yt eso hin i
Iesui mohey hap ete. Sa'awy'i ti ehary Iroiti
i'ewyte ety Eunise tukupte'en imohey sese
haria. Mi'i hawyi koitywy en i ra'yn i'atu
ewywuat imohey sese hare en ereĩne'en.
6 Mi'i tupono woronãpin Timoteu. Sa'awy'i
woro'atoiat en itote Iesui mohey haria akag
wo. Mi'i hap e'at pe areponug e'akag ete
hawyi Tupana tum tesaika hap topotpap
nug epiat hamo. Pyno waku ewatetup o
mi'i hap kape. 7 Tupana tum na'yn ahepe
Topã'ãu aimoe saika kahato hap yt uwe
pupiat i aiken'ẽ hamo. Koitywy Topã'ãu
wo aipyt'at nug kahato ra'yn wo'o ky'e
hamo. Mi'i kaipyi koitywy watu we nãpin
kuap ta'yn sa'ag nug hap akit hamuat.

8 Yt eremõti tei'o Aika'iwat ehay mo-
herep hamo. I'ewyte uito areĩne'en wo'o
pyhik hawe Iesui mohey hap upi pytkai yt
eremõti tei'o — Uito Pauru mẽpyt e hamo.
Ma'ato waku ere — Uito i'ewyte aho'opot
hawe areĩne'en wy mesuwat sehay wakuat
moherep hap upi waku ere o Tupana pe.
Uimoe saika hap ok tã aru atunug ere o
Tupana pe Timoteu. 9 Tupana aheha kye
ra'at hawyi ainug temiit'in wo. Yt aiwa
nẽtup kahu hap upi i yt ahewaku hap upi
i ma'ato tomi ky'esat no tegyi'at hap ok
tã aheha kye ra'at wuat'i e'at piat aikotã
Tupana to'e nimo sa'a wy'i tutunug yne
wuat'i hap yianmete — Ati'atuehakyera'at
ti aru Uha'yru mohey haria e Iesui etiat
hap ewy. 10 Pyno koitywy watikuap kahato
hegyi'at ahepiat hap katu pono Aika'iwat
Iesui ut hawyi tuwe mo herep ta'yn ahepe
aikotã aiku'uro hap kaipywiat aimo herep
hamo. Tehay wakuat toimo herep ta'yn
ahepe aheĩne'en wuat'i e'at piat hamuat
hap.

11 Ta'i Tupana ui'airo topotpo'oro sese wo
wuat'i puat tehay moherep hamo miit'in
atumu'e uhepiat hamo. 12 Mi'i hap upi ti
aho'opot aikotã aikotã hap ko'i. Miit'in
i'atu mi ky ry'i kahato uhete ma'ato yt
aremõti hin i Tupana ehay ete katu pono
atikuap kahato uiwy uimimohey Iesui. Mi'i
hap toikuap i'ewyte uito atikuap are. Yne
uimiium tepiat toi'a tunug iheg me itote
tut hamuat kape. 13 Timoteu epap kahato
o uimienoi epiat pywuat sese sehay upi.
Ewatetup mi'i e hap ko'i upi katu pono
aikotã aikotã ereĩne'en hamuat ahenoi epe.
Mi'i hap tote ereĩne'en wuat'i e'at pe. Eto-
mohey Aika'iwat Iesui. Etiky'e kahato Mi'i.
Mi'i hawyi wẽtup piit ewy yn watoĩ ne'en
Iesui wywo. 14 Tupana Pã'ãu esaika hap
topy hu'at kahato ahepe. Kat e hap kat e
hap wakuap ko'i tutum epe emohey haype.
Mi'i ko'i o etat kahato etomoheg kahato
ewanẽtup hawe uha'yru.

15 Uhyt Wikeru i'ewyte uhyt Emosene
yi Asia piaria ui'atoiat ra'yn i'ewyte ito-
tiaria irania'in yt i'atu wese i ra'yn uhete.
16 Ma'ato mehĩ Onesiwuru ti yt ui'atoiat hin
i pãi. Uipo wyro kahato mi'i. — Tupana
are etum o wakuap yn aiwy Onesi wuru
pe imẽpyt'in me are torania i'yaty piaria
wywo karania wo etum o wakuap Tupana
are. Ta'i uimo wepit hat kahato mi'i. Yt
token'ẽ hin i uipyhik hap pupi. Tut tuereto
uipyhik hap kape. Yt tuwe mõti hin i —

Uito Pauru ekatuwy to'e hamo. [17] Put'ok'e
Huma pe hawyi yt toikuap i aiũpe uipyhik
hap tawa Huma piat hap ma'ato mi'i pytkai
uikat kahato. Meremo put'ok to'e itotiat
hawyi mi'i hawyi uipuẽti. [18] Tupana ahẽtup
aiwy Onesiwuru upi. Etum egyi'at kahato
hap Onesiwuru pe are. Eti'a tu moe hãite
i'yaty piaria wywo are yn. Pyno Iesui tut
turan atiky'esat Onesiwuru pe ha'up ikahu
rakat are Tupana pe. Pywo etikuap kahato
ra'yn Timoteu aikotã sa'a wy'i areĩne'en
tawa Ewesu piat turanuat uipowyro kahato
hat Onesiwuru topyhu'at itote. Mi'i hawyi
ipoityro hap ahẽtup kahato Tupana kaipyi
uito Pauru.

2

[1] Timoteu Aipo typot Iesui hegyi'at ka-
hato tesaika hap ium ahepiat hamo. Mi'i
hap kaipyi ereĩne'en hemiit hesaika kahato
rakano hap wẽtup piit ieĩne'en hap ewy
ra'yn ereĩne'en iwywo. [2] Uimienoi kuap
kahato hat en uha'yru katu pono uiwywo
yn ereĩne'en uipotmu'e turan. Yt etiwaure
tei'o ui'e hap ma'ato etomo herep yne o
Iesui mohey kahato haria pe — Imohey hap
yt atoiat hin i haria pe. Ahaipe piaria piat
uimienoi moherep hanuat ereĩne'en.
[3] Aikotã surara tuwemoso'opot'i hap ewy
eremo so'opot uha'yru. Surara sese ewy
o ereĩne'en Iesui emiit wakuano. [4] Katu
pono ti topotpap hawe ti surara tiky'esat
topo'oro hat mowepit hap yn toiky'esat.
Mi'i pote toto topo'oro hat miky'esat nug
hamuat. Sa'a wy'iwuat tekat ko'i kape
yt tuwe wa nẽtup i ra'yn ma'ato tuwa
nẽtup surara akag miat topo'oro hap kape
yn. Mi'i hap ewy ro ereĩne'en Aipo typot
piat epo'oro hap ewy. [5] Karãpe aheput
hap ete wato'oiã'ãg hap ewy uwe po'og
ihyha hap kuap hamo waku hãpyk ka-
hato rakat morekuat piat ainãpin hap ewy
waku watunug. Yt mi'i hap ewy i pote
yt uwe i mi'i po'og i'atu'e ahepe aihyha
pytkai. Ma'ato i'e hap ewy wateput mi'i
pote miit'in mimõ typot no watoĩ ne'en.
Mi'i hap ewy ti waku watoĩ ne'en hãpyk
kahato imohey hap ete to'o'ewywuat seput
kahato haria ewy Timoteu. [6] Karãpe — Aiwe
so'o pot'i popuo watikoi aiko wato'e mi'i
rokirẽ ti ma'ato karãpe haat hawyi aiwano
topy hu'at sa'a wy'i tewuat haat. Mi'i hap
ewy ti Iesui ehay upi waku watu we so'o
pot'i popuo watu we potpap. [7] Erewa nẽtup
to uimienoi kape Timoteu. Mi'i pote ti aru
Aika'iwat tum epiat wuat'i etiat kuap hamo.

[8] Timoteu ewatetup o Aika'iwat Iesui
kape. Ta'i mi'i ti morekuat Tawi emi-
ariru Emiariru sese. Mi'i Miit Tupana
mimoieĩ ne'en pakup i ra'yn hat ahenoi
wuat'i puo. [9] Mi'i mienoi upi ti aho'opot
te. Uipo'i po'i ra'yn haity wo wo'o'auka
hat ewy. Uito uipyhik kuap ma'ato Tu-
pana ehay ti yt uwe i ipyhik kuap yt uwe
i i'akit kuap. [10] Ma'ato yt uiwẽ pohep hin
i Iesui mohey hap ete wãi'i'a tu'e pytkai.
Ui'auka pote ui'auka ma'ato yt uipohep hin
i te. Katu pono Tupana ti'a tue ha kye ra'at
teran kahato tomi'ai roria aho'opot ka-
hato Iesui mohey i'atuepiat hamuat pytkai.
Mi'i hap kaipyi Tupana ti'a tue ha kye
ra'at mi'iria. Mi'i hawyi Iesui kahu hap
ewywuaria ra'yn tukupte'en iwywo wuat'i
e'at pe ra'yn. [11] — Uiku'uro pote uiku'uro
ma'ato yt woro'atoiat Tupana wato'e pote
watoĩ ne'en iwywo wuat'i e'at pe waku
wato'e. Hãpyk kahato sehay mi'i. [12] —
Iwywo waho'opot pote iwywo morekuat no
watoĩ ne'en waku wato'e ma'ato — Atoiat
Iesui mohey hap wato'e pote i'ewyte — Yt
uimohey hat i meiẽ e ahepe e. [13] Watoiat
pytkai yt ai'atoiat hin i. Yt ai'atoiat i kat
pote yt heso i. — Yt karãpe i ti aru woro
ho'o'atoiat e. Mi'i e hap ko'i ti aimimohey
wuat wato'e waku kahato.

[14] Timoteu eti'a tu nãpin no haty wo
epotmu'eria — Tupana yt tiky'esat i wyti
aiwo'oe wa nĩkap hap ne'i watunug tehay
enoi turanuat hap. Yt kan hamo i watu'uka
sehay hit kuap hap ete e ma'ato aiwu'uka
i pote ti yt kat i aiwo'o wehik hap itote
ere o. Ewe'eg wo o mi'i hap pupi katu
pono Tupana toĩne'en aipy'a setpe aiwa'a
tunug turan. [15] Eremu'e kahato at ka'ap
Tupana ehay enoi hãpyk hamuat hap ete.
Yt epohep hin i o Tupana miky'esat nug
hamuat. Mi'i hawyi — Waku kahato epot-
pap uhepiat hap e Tupana epe. Mi'i hawyi
yt eremõti hin i Tupana pupi hãpyk kahato
epotmu'e tehay sese wuat pote. [16] Waku
watoiat kahato yt aiwe'eg i hap aiwo'o'ehay
wuat wu'uka hap aiwo'omu'e turanuat hap
katu pono mi'i hap yt kan hamo i ma'ato
watunug mi'i ne'i pote Tupana tuwe mõti
aipupi i'ewyte wati'atuputsit ne'i irania'in
Tupana kuap teran hap kaipyi. [17] Uhyt
Imeneu uhyt Wiretu mi'iria tu'uka kahato

sehay wo aiwo'omu'e turan. Yt ikahu hin
i iwu'uka hap. Haty kahato aiwo'o ky'e
hap ete. Topy hu'at aikotã ahepihi haty
kahato hap ewy. Sehay wuat iwu'uka hap
miit'in wo'o'atoiat hap ewy. Yt kan hamo
i watu'uka sehay wo. 18 Ha'a wyte aimu'e
haria uhyt Imeneu uhyt Wiretu pywo sehay
upiat haria tukup te'en wen ma'ato mio
ti ta'a tu'atoiat ra'yn. Mi'i hawyi wẽtup
sehay kape — Tupana ti'a tu hymut kahu
ra'yn map haria i'atu'e. Mio tuwat ra'yn
yne ra'yn Iesui upi i'atu'e. Mio tã i'atu'e
pote aimogyt kahato ahepiat imohey hap
etiat waure wato'e pote. I'atuepiat aimu'e
hap toĩne'en aikotã hepihi wato yt uwe i
imog kuap hap ewywuat are. Sat'e ra'yn
irania'in ete hap ewy. 19 Ma'ato aito yt
watoiat hin i te pywuat sehay mohey hap
katupono Tupana sa'y ru'in saki'yt'in aito.
Watunug i'yat iheg nakano pote yt ta'at i.
Mi'i hap ewy wato mohey kahato. Pywo
kahato pote yt watoiat i. Aikotã Tupana
to'e sa'a wy'i hap ewy — Woro ho'okuap ti
eipe uimẽ pyt'in e. I'ewyte uwe uwe to'e
— Uito Tupana wano e mi'i hat pe — Pyno
eminug sa'ag etoiat yne e Tupana.

20 Hekat rakat yat koro pe tukupte'en ka-
hato seiam ko'i yt to'o'e wywuat ewywuat
rakaria i. Irania'in wuat'i e'at piat ahenuk
hap ma'ato irania'in aiwy ria'in sese poi
hap ewy tukup te'en. Mi'i ko'i yt wẽtup
kawiat yn i irania kui'a kawiat irania yi
kawiat irania hekat rakat kawiat imehit
rakat. Mi'i ko'i heiam wati puẽti getap
wato pe. 21 Watoiat yne sa'ag nug hap pote
hekat rakat kui'a ewy watoĩ ne'en ekui'a
wo i'yat koro pe ikahu kahato imowepit
kahato hamo. Mi'i hawyi — Waku ti rat
uimi ky'esat nug hamo en e ahepe Tu-
pana. Mi'i hawyi Tupana emiit sese wo
watoĩ ne'en. Mi'i hawyi kat ko'i kat ko'i
imiky'esat yn na'yn watung. 22 Timoteu yt
erewa nẽtup tei'o emotag hap turan epiit
miky'esat sa'ag nug hamuat kape ma'ato
meremo o etoiat. Erepik meremo o mi'i
hap kaipyi hãpyk nug hap kape Tupana
mohey hap kape wo'o ky'e hap kape wo'o
wese nug hap kape irania'in Iesui mohey
haria upi urupo wyro Tupana e haria upi
wanẽtup kahu haria upi. 23 Uha'yru tukup
te'en kahato ti sehay wuat wu'uka teran
haria yt kan nuat i ihay rakaria. Mi'iria pe
waku u pãi u an wato'e yn na'yn i'atuehay
pe. Yt wati'a tu wesat i ra'yn iwu'uka hap
sehay enoi pote. 24 Katu pono yt uwe i
Aika'iwat eropat hat wakuat wu'uka hano
toĩne'en. Ma'ato hemiit sese ti iwese yne
miit'in ete. Wo'omu'e kuap kahato hat yt
ipy'ahak hin i ma'ato hepamo ikuap haria
ete Tupana eropat hat. 25 Hepamo towese
popuo toi'a tu nãpin kuap kahato ipy'ahak
teran tetiat rakaria. Eti'a tu mu'e mio tã
irania'in mote meiũran Tupana tum kuap
i'atuepe paa'i'a tu'e hamuat ta'a tu'atoiat
mono ta'atuminug sa'ag — Pywo ra'yn ta'a
tu'e haype. 26 Mi'i hap kaipyi ti aru te'e
ra'aipok ta'yn ta'a tu mo we'eg hap kape.
Mi'i hawyi ti aru toi'a tue hakye ra'at ra'yn
ahiag ewamiri pyi aikope ahiag miky'esat
yn ta'a tunug. Mi'i hap kaipyi wati'a tu
mu'e wanĩkaptia aiwese kahato hap wywo
wati'atumu'e. Mi'i hap ewy waku watunug
Timoteu are uito e'ywot Pauru.

3

1 Timoteu niatpo ti aru watoĩne'en wuat'i
sa'ag nug haria e'at put'ok'e turan katu
pono imohey haria piat ho'opot hap e'at
mekewat e'at pe. 2 Katupono mekewat e'at
pe yt hegyi'at i rakaria tukup te'en kahato
— Ewat uiano yne i'atu'e. Uito po'og ekai
e haria. Uito po'og atikuap ekai i'atu'e.
To'o ky ry'i kahato Tupana ete. I'atuehay
ta'a tu'ywot ta'a tuty piat yt ta'a tu mo-
hey hin i. Etum ne'en ne'i ikahu rakat
i'atuepiat hawyi — Waku yt i'atu'e hin i
egyi'at hawe. — Yt kat i Tupana i'atu'e
i. 3 Yt uwe etiat i iwese rakaria mi'iria.
Ehaky'e'i hap yt kuap i haria. Ta'a tu mo
weuka'i yn miit'in. Meremo wu'uka teran
haria haiwot rakaria wakuap nug hat etiat
ipy'ahak takaria. 4 Ta'a tu wy ria'in ma'at'i
ma'at'i hanuaria wo i tukup te'en. I'atu hu
hai'i yn tukupte'en. — Uito po'og e hap yn
i'atuwanẽtup hawe. Ta'atuwepit hap kape
yn te'eruwanẽtup. Yt Tupana mowepit hap
yt kape i te'eruwanẽtup. 5 Te'eruwa'atunug
Tupana mõtypot hamo ma'ato yt pywo pe
i. Yt ta'atuky'esat hin i Tupana esaika hap
ta'atumopakup i hamuat. Mi'i ewywuaria ti
aru pywo tukupte'en kahato. Mi'i tupono o
ero'oksep yn na'yn mi'i haria pupi. Eiwe'eg
wo o mi'i haria ewamiri pupi. 6 Hary poria
yat pe yt we'eg i hat yat pe tuwehyt'ok yt
uwe mikuap mo i wẽtup sehay wuat imu'e
hamo ima'at hamuat haype. Ta'a tu ma'at

kuap kahato katu pono mekewat hary po
ria'in yt i'atoiat teran hin i ta'a tu minug
yt ta'a tu we'eg i hap ko'i. Mi'i hary poria
iky'esat kahato teha kye ra'at Tupana piat
hap ma'ato yt totoiat teran hin i tominug yt
naku i yt iwe'eg i hap ko'i pytkai. 7 Pywuat
sehay atikuap teran i'atu'e wen ma'ato yt
ta'a tukuap i ta'a tu mu'e kahato pytkai.
8 Aikotã sa'a wy'i pywuat sehay pun haria
mehĩ Iane i'ewyte mehĩ Iãpere ewywuat
gupte'en haria mi'iria. Sa'a wy'i mi'iria
Musei ehay pywuat yt ta'a tusat i. Mi'i
haria ewywuaria ti aru mesuwe tukupte'en
aru. Yt te'eruwanẽtup kuap i pywuat sese
sehay kape katu pono ta'a tuepiat imohey
sa'awy'iwuat hap ta'atupun ne'i. 9 Aima'at'i
ma'at'i hap kaipyi wuat'i miit'in ti'atukuap
ta'yn wo'o ma'at haria wo mi'iria. Aikotã
sa'awy'i Iane Iãpere ewywuaria mi'iria.

10 Ma'ato en yt mi'iria ewywuat hin i
Timoteu katu pono en uhaipepiat kahato
emu'e uhepiat hap ewy kahato nug hat
en. Uiminug wakuat e hamuat ewy kahato
nug hat en. Uipy'ãtap upiat ewyry ra'yn.
Iesui mohey uhepiat hap upi hewyry mot'i
kahato rakat ra'yn en. Yt uihyha i hap
upi hin i ewyry en. Uhepiat miit'in ky'e
hap upi uhepiat ho'opot hap kuap hamo
ewyry ra'yn. 11 I'ewyte etikuap kahato i'atu
mi ky ry'i uhaty'i haty'i hap ko'i. Sa'a
wy'i karãpe areĩne'en tawa Atiokia pe tawa
Ikuniu pe tawa Iritara pe ta'a tu mi ky ry'i
sa'ag kahato uhete. Uhaty'i haty'i uimo
so'opot uimo ha ky'e'i ma'ato uipo re ro
kosap ne'i Uika'iwat Iesui. 12 Uwe uwe topy
hu'at teran Aika'iwat Iesui ewy hewaku hap
ewy mi'i hat wyti miit'in miky ry'i hamo
topy hu'at miit'in misa ty'i saty'i wo topy
hu'at. 13 Ma'ato miit'in sa'ag nug haria wo'o
ma'at'i ma'at'i haria ti aru po'og po'og tuwe
moherep. I'atuminug sa'ag kaipyi meiũran
po'og sa'ag te'e ro py hu'at. Mi'i hawyi
wuat'i ma'at hamo te'ero py hu'at. I'ewyte
mi'i hawyi wuat'i miit'in ma'at hano te'ero
py hu'at. 14 Ma'ato Timoteu yt atiky'esat i
en mi'i tã ereĩne'en. Ma'ato uhepiat emu'e
hap ete at ka'ap ereĩne'en po'og po'og
katu pono sa'a wy'ite mi'i hap ete pywo
haty wo eremu'e. Mi'i hap ewy te mesup
etimohey te Timoteu katu pono etikuap
sese ra'yn uiwẽ pywiat emu'e hap. 15 Katu
pono ehire pyi te etikuap Tupana ehay
miwan miat hap ete pywuat sese hap kaipyi
etipuẽti Eka'iwat Iesui etiat kuap hamuat.
Katu pono yianmete ta'a tu henoi Aika'iwat
Iesui etiat. Mi'i hap kaipyi ti wati puẽti
aiwe'eg hap Iesui mohey hamuat. Mi'i
hawyi wato mohey hawyi aheha kye ra'at
hap topy hu'at. 16 Wuat'i yianmiat Tupana
ehay miwan miat tuwẽtem hemiit'in wẽ pyi
Tupana Pã'ãu ihay. Waku kahato aimu'e
pywuat sehay wo. Ainãpin kahato kat som
waku watunug i'ewyte aimu'e kahato sa'ag
kaipyi aipo re ro kosap hamo wakuap yn
nug hamo aimu'e. 17 Aimo hãpyk kahato
hamuat Tupana ainãpin tehay wo. To'e
hap kaipyi Tupana ti'a tu moe saika kahato
teropat haria wuat'i sepap hap kuap yne
hamo wuat'i wakuap nug hamo are epe
e'ywot uito Pauru.

4

1 Pyno Timoteu woro nãpin kahato haty
wo Tupana ehamo Aipo typot Iesui ehamo
— Etimohey kahato o Tupana ehay ere'e o
epotmu'eria pe. Yt ewẽpohep hin i nei'o
mi'i hap ete. Yt epohepap pytkai i yt
epohep tei'o i'atu mu'e hap ete. Katu pono
tut irane Aika'iwat uwe waku uwe yt naku i
rakaria hap enoi hamo ihãite rakaria kape
i'ewyte map haria kape. 2 Yt etoiat rei'o
ihay moherep hap. Wãi ere o miit'in minug
sa'ag ko'i ete. Yt eweipun nei'o ehepiat
imohey hap ere o wuat'i pe. Eiwepit ro ere
o epotmu'eria pe. Yt kat i i'atumõpy'ahak
hap wywo ma'ato hepamo perup'i wo eti'a
tuekyi kahato ro emienoi wo Tupana kape
katu pono tut irane wuat'i Porekuat no
emienoi wo. 3 Pywo ti aru meiũran aimi
mu'eria yt tiky'esat i kahato ta'a tu mu'e
hãpyk takanuat hap. Mi'i haype ti aru —
Wãi'i'atu'e yt he i i'atu'e yt watuwanẽtup
teran i mio tã e hap kape i'atu'e aimu'e
ihãite rakat etiat hap ete. Mi'i hawyi ti
aru ta'a tu mi ky'esat ewywuat ta'a tu mu'e
haria ta'a tukat. 4 I'atue waure ka'a yt kat
i ra'yn sehay pywuat kape. Ta'a tu ky'esat
yt ta'a tu we'eg i hap haype. 5 Ma'ato en
Timoteu ewe'eg wo o mio tã i'atu'e hap kai.
Yt eremoe ha ma na'i tei'o ma'ato Tupana
ehay pywuat sese po pe ereĩne'en o. Epiat
ho'opot pytkai yt ewẽpohep tei'o. Ma'ato
en woro ky'esat wuat'i puat Tupana ehay
wakuat sytpok hamo. Etimoehãite yne o
epotpap Tupana miium epiat uha'yru.

6 Aikotã aihũ wati'auka Tupana mõtypot
hamo hap ewy uito porap put'ok'e ra'yn
uiku'uro hap Tupana mõtypot hamuat hap
pãi. 7 Surara wakuat ewy uipotpap ui'akag
Iesui miky'esat ete. Seput hap etiat po'og
ihyha rakat ewy areĩne'en. Irania'in ta'atu
ku'uro hap pupi te'eroken'ẽ kahato i ma'ato
uito yt mi'i hat i. Irania'in aipok haria
ne'i ma'ato uito put'ok'are aheput hap ete.
Mi'i hap ewy areĩne'en imohey hap mywo.
8 Karãpe wateput turan seput hat akag to'e
— En po'og ihyha rakat e wuat'i ehamo.
Mi'i hap ewy ti meiũran Ai'akag Iesui to'e
irane uhepe — En ni wakuat kahato Tupana
wanẽtup hawe e irane uhepe ma'ato yt
uhepe yn i ma'ato i'ewyte uwe uwe toky'e
haria pe torania — Ati'a tu ky'esat Iesui
ta'aipok i e haria pe. 9 Timoteu atiky'esat
kahato eriot uhowawi. Mi'i tupono yne
esaika hap mywo eriot meikowo uha'yru.
10 Katupono aiwy Tema ui'atoiat ra'yn. Kat
pote tekat po'og ky'esat Tupana kawiat
haype. Mi'i pote tawa Tesa ro nika kape
toto. Aiwy Kesente toto yi Karata kape.
Titu ti toto ra'yn tawa Taumasia kape mi'i
tupono waku eriot meikowo. 11 Ma'ato aiwy
Iruka yn ti topy hu'at uiwywo. Timoteu
atiky'esat etikat o aiwy Maku mi'i hawyi
eterut ewywo eut turan katu pono mi'i
waku ra'yn aipowyro aipotpap etiat hamo.
12 Uhyt Tikiku ti atipo'oro tawa Ewesu kape.
13 Timoteu atoiat uhekamisa wato uipysop
uhyt Kapu yat pe tawa Turate piat. Mi'i
atiky'esat eterut hap eut tuwywo. I'ewyte
miwan ko'i itote tukupte'en. Mi'i i'ewyte
eterut o wy. Atiky'esat po'og ipe totiat
miwan.

14 Uhyt Aresãtere yne imehit rakat tupa
naria iã'ãkap ko'i nug hat etiat uima'at
kahato hat. Uimo so'opot kahato mi'i.
Ta'i haiwot kahato aipot mu'e hap ete.
Toimoma teran uipot mu'e hap. 15 Pyno
ewe'eg wo o ipupi. Waku wahẽtup Tupana
kape — Etipoepyk to Aresãtere iminug sa'ag
ok tã uruma'at hap ok tã ha'up iminug sa'ag
waku wato'e Tupana pe.

16 Mi'i hap e'at pe yt i'atu wese hin
i uhemiit'in ran ko'i. Yt uipo wyro i
haype. Yt naku i atipuẽti sehay wuat
haria uhemiit'in ui'atoiat yne. Mi'i hawyi
ui'atoiat uiwyria'in wanĩkaptia py'asetpe
uito waku sio yt e hamo. — Tupana waure
wo ereĩne'en uiwyria'in ui'atoiat haria kai
are Tupana pe. 17 Ui'atoiat ma'ato Aika'iwat
yt ui'atoiat hin i. Tutum uhepe tesaika hap
tehay wakuat enoi hamuat. Ta'i Tupana
uhehakyera'at ui'auka tet pupi aikotã aihũ
watikawiano awy'ato pupi hap ewy. 18 Ta'i
Aika'iwat uhero'ok kuap kahato ui'auka
teran haria po pyi uima'at teran haria tok
pyi. Mi'i hawyi ui'ãuka i'atu pupi. Tetama
atipy piat pe uhereto. — Arehum at ka'ap
ewawi Tupana. Ekahu kahato En are aru
wuat'i e'at pe. Ta'i mi'i tã wyti pyno.
19 Uhekuekatu atipo'oro mehĩ Akuira kape
ihary'i Pisira kape. I'ewyte kuekatu mehĩ
Onesi wuru pe torania i'yaty piaria kape.
20 Uhyt Eratu topy hu'at tawa Kurintiu pe.
Aiwy Towimu atimõpyhu'at tawa Miretu pe
kat pote i'ahu pote.

21 Atiky'esat eriot mesup uhowawi Timo-
teu i'aman mot ewakai te.

Eyke'et'in Iesui mohey haria Eũpuru
Putensi Irinu i'ewyte mana Kautia i'ewyte
torania meiũpiaria Iesui mohey haria
kuekatu i'atu'e ewawi.

22 Atiky'esat ihãite kahato ehepiat imo-
hey hap. Mi'i hap ahẽtup Tupana pe —
Etum o Timoteu pe egyi'at hap are ti Tu-
pana pe.

Pyno toran na'yn. Uito Pauru

MEHÎ TITU NÃPIN HAP PAURU MIENOI

1 Mesup ti Pauru miwan atipo'oro ewawi
uiwy Titu. Uito ti meiũ Tupana eropat
hat i'ewyte wuat'i Porekuat Iesui ehay mo-
herep hat uito. Sa'a wy'i ti Tupana ui'airo
tehay moherep hamo tomi'ai roria piat
hamo uipo'oro. Mio tã e uhepe — Atiky'esat
en uhehay pywuat moheg miit'in miat
hamo e. Uha'yru mohey hap moheg hamo
uimi'airoria mu'e hamo woro'airo en e Tu-
pana uhepe. 2 Katupono sa'awy'ite at yt kat
i te turan to'e Tupana ahepe — Atum aru
ehepe eheĩne'en wuat'i e'at piat hamuat e
ti Tupana. Yt heso i ahete Tosa'yru mohey
haria pe. Mi'i hap yn wahe katup aito
mesup. 3 He'at put'ok'e ra'yn hawyi Tupana
timo herep ta'yn uhepe tehay — Atum aru
wuat'i e'at piat eheĩne'en hap Uha'yru mo-
hey haria pe e Tupana ahepe. — Koitywy
woro po'oro en Pauru uha'yru etiat sehay
moherep hamo katu pono woro mohey en
inug hamo e uhepe. Mi'i tupono ti atimo
herep Ha'yru wuat'i uwania pe Tupana e
hap ewywuat. Ahehakyera'at Tupana piat
hap Iesui mikyi'at moherep hat areĩne'en
mesup uito. Uito ti Pauru.

4 En ni Titu uha'yru sese Iesui mohey hap
kaipywiat katupono aimimohey ti wẽtup ok
yn toĩne'en mote 'i pote wẽtup ok yn aito.
— Etum no egyi'at hap uha'yru Titu pe are'e
mesup mesuwe Ai'ywot Tupana pe. I'ewyte
imowepit kahato hap etum o uha'yru Titu
pe are'e mesup mesuwe Tupana pe Iesui
Uhehakyera'at hat pe wuat'i Porekuat pe.

5 Sa'a wy'i woro mo py hu'at en y'y to'o
raniat yi Kereta pe yt uiminug yne re'ym
moma hamo. Pyno waku eti'airo torania
yne tawa puat Iesui mohey haria apykok
hanuaria are'e sa'awy'i epe uha'yru. 6 Waku
eti'airo yt i'aparap i hat wẽtup ok yn ihary'i
rakat are. I'ewyte imẽpyt'in Iesui mohey
haria ewywuat eti'airo. Yt eti'airo tei'o
imẽpyt'in ipy'ahak poity'i rakat ne'i are'e.
Yt to'ywot ehay upiat i haria. Mi'i yt naku i
ai'apykok hano. 7 Tupana potpap nug haria
pote waku yn nug hat waku eti'airo. Ma'ato
— Uito po'og waku irania'in kai e hat yt
eti'airo tei'o. I'ewyte marak'a yt eti'airo
tei'o. Mahy u hat pote yt naku Iesui mohey
haria apykok hat wo topy hu'at are'e. Yt
eti'airo tei'o mi'i hat ewywuat. Wu'uka
teran hat i'ewyte yt naku i — Uiwano yn
na'yn e hat. Mi'iria ewywuaria yt put'ok'e
Iesui mohey haria apykok hanuaria wo.
Mi'i pote waku yn nug hat eti'airo. 8 Waku
hegyi'at miit'in miat — Ereke ro e hat
i'atu'akag wo waku eti'airo. Wakuap yn
nug neran hat waku eti'airo. Iwe'eg kahato
hat waku hãpyk kahato rakat waku Tu-
pana ewywuat wakuat rakat eti'airo waku.
Wewãikuap hat waku eti'airo i'atu'akag
nuat. 9 Eti'airo aimi mohey wuat'i e'at
piat moherep hat Iesui mimu'e ewywuat
eti'airo. Mi'i hat ewywuat eti'airo pote
hesaika rakaria watukup te'en ipotmu'eria
pywo piat ta'a tu mu'e pote. 10 Mi'i hat
eti'airo pote meremo ta'a tu mo pe rup'i
tehay pywuat no yt i'ewy i rat e haria.

Ta'i tukup te'en aipy'e set piaria aimi
mu'eria wẽtup ehay upiat myhu'at haria.
Mi'iria tu'uka teran kahato sehay pywuat
ete aima'at teran haype. — Uruto Iesui mo-
hey haria i'atu'e wen ma'ato wẽtup sehay
ete aimu'e. Sehay pot'i Iuteu ywania eko
enoi haria mi'iria. 11 — Wãi'ere o i'atuepe
yt naku i mi'i tã ehenoi katupono urumo'a
kag'aia kahato yne aimẽ pyt'in nywo ere'e
ro mi'iria pe. Pyno ti yt naku i watu
wa nẽtup mi'i haria ehay kape katu pono
mi'iria ti ahekat ky'ewi aimu'e. Pyno
waku te'e ru we mõti mekewat aheka re'en
ky'ewiat hap ete. 12 Sa'a wy'i yi Kereta pe
toĩne'en wẽtup ok wo'o nãpin hat. Mi'i
hat to'e — Pywo ti rat ai'ywania yi Kereta
piaria ti heso heso rakaria e. Haiwot rakaria
wo tukup te'en e. Ienuk yn neran haria.
Yt ipotpap teran i rakaria e ti sa'a wy'i
yi Kereta piaria mu'e hat to'y wania etiat
pe. 13 Pywo kahato to'e mi'i miit katupono
mi'i tã ti tukup te'en yi Kereta piaria. Mi'i
tupono o eti'atunãpin o Iesui mohey haria
— Ewetoiat ro ei'ywania yi Kereta eko sa'ag
hawyi ewei'aipok to Iesui mohey hap kape
ere'e o yi Kereta piaria pe. — Pywo ti i'atu'e
hawyi mono i'atu haĩte ra'yn imohey hap
ete. 14 — Yt eweimu'e tei'o po'og mekewat
eimu'e sa'a wy'iwuat heso rakat ete ere'e
ro iperup takaria pe. I'ewyte eweitoiat ro
Iuteuria eko ko'i aimu'e hap ko'i yt Tupana
ehay kaipywiat i ko'i ere'e o epotmu'eria pe
are.

15 Waku hap etiat wanẽtup haria pe —

Waku yne Tupana minug ko'i mesuwat yi
totiat ko'i i'atu'e. Te'eruwehum yn Tupana
minug ete ma'ato irania'in yt imohey i
haria yt wẽtup i waku Tupana minug ko'i.
Yt naku i i'atu'e yn Tupana miium ete katu
pono i'atu wanẽtup hawe yt naku i hap yn
topy hu'at. Te'e ru we mõti kahato te'e ru
wanẽtup hawe yt ta'atunug i i'atueko ewy
pote. 16 Mi'iria — Uruikuap Tupana i'atu'e
wen ma'ato i'atuminug ko'i yt Tupana mo-
hey haria minug ewy hin i katupono hema
rak'a poity'i irania'in ete. Yt uwe ehay upi
i mi'iria te'e ro py hu'at teran. I'ewyte yt
kat i i'atu minug wakuap heremo. Yt ta'a
tuhepap'i wakuap nug hap pãi — Uruikuap
kahato Tupana i'atu'e pytkai. Mi'i tã hap
ewy mi'iria. Uito Pauru.

2

1 Ma'ato en Titu ehenoi ro Iesui mohey
haria pe yi Kereta piaria pe Tupana ehay
hãpyk kahato rakat yn pywuat rakat Tu-
pana e hap ewywuat yn. 2 Pyno mio tã ere'e
o i'atuepe. Eti'a tu nãpin ihainia'in nagnia
pe — Waku etunug waku miit'in me hawyi
miit'in mimõtypot no eweikupte'en ere'e o.
Ehehay hãpyk yn haria wo o eweikupte'en
ere'e o. Eiwewãi o eiminug sa'ag ete hawyi
Iesui mohey haria kahato wo o eweikup
te'en ere'e o. Wo'oky'e hap yn o ewetunug
ere'e o. Imohey pot'i haria wo o eweipy
hu'at ere'e o nagnia pe Titu.

3 I'ewyte Titu haryporia'in nagnia pe kotã
ere'e o — Ewe'eg wo o mana'in eiminug
sa'ag pupi ere'e o. Hary poria wakuat ewy
eweikup te'en aikotã Tupana ewaku hap
ewy o eweikup te'en ere'e o. Yt naku i
ehehay miit'in mohit hap ete eiwẽ pyi ere'e
o. Yt naku i mahy u haria wo eweikupte'en.
4 Waku eweikup te'en hary po ria'in he'aito
pakup takaria nãpin haria wo ere'e o nagnia
pe. Mana'in waku mio tã ewei'e he'aito
pakup takaria pe — Waku eweiky'e e'aito
i'ewyte waku ewei'a tu ky'e eimẽ pyt'in
ere'e o hary poria nagnia he'aito pakup
takaria nãpin hamo. 5 — I'ewyte wãi'ewei'e
o eiminug sa'ag nug hap pupi. Ewei'a
tu po wyro kahato o ehe'aito eimẽ pyt'in
i'ewyte ei'yat piaria waku i'atu'e mana'in
nagnia he'aito pakup takaria pe. Ehe'aito
miky'esat ewy o eweikup te'en ewei'e o
he'aito pakup i rakaria pe ere'e o hary'in
me are. Pyno Titu e'e hap ewy ta'a tu nug
pote ti aru ahewa nĩ kaptia — Ta'i Iesui
mohey haria hary po ria'in iwe'eg kahato
haria i'atu'e. Mi'i pote yt te'e ru we ky ry'i
kuap i Tupana ehay ete ere'e o mana'in
nagnia pe.

6 Mi'i hawyi ti kurum iwasu ko'i pe ere'e
o — Pyno iwe'eg haria ewywuaria wo o
eweipy hu'at ere'e o. Wakuat yn nug haria
wo eweikup te'en Tupana miky'esat nug
haria ere'e o kurum iwasuria pe. 7 I'ewyte
en Titu po'og wakuap nug hamo ereĩne'en
itotiaria kurum iwasuria kai hawyi ti aru —
Pyno waku watunug Titu ewy i'atu'e kurum
iwasuria. Tupana ewy ereĩne'en i'atumu'e
haype yt kat i eso hap wywo. Epy'a hãpyk
wywo eti'a tu mu'e Titu. 8 I'ewyte ahewa
nĩ kaptia eti'a tu wesat ehay hãpyk kahato
ewe'eg hap kaipyi eti'atuwesat perup'i puo.
Mi'i tã eti'a tu wesat pote ti aru yt kat i
i'atu'e kuap i ra'yn Tupana ehay mohit
hamuat ete. Te'eruwemõti ra'yn katupono
yt kat i ta'a tu puẽti ehay kaipyi sa'ag hap
ne'i. Yi kape yn na'yn i'atueha pãi.

9 Pyno mi'i tã ere'e o Iesui mohey haria
miit'in eropat haria pe — Ewetunug o eika'i
waria piat Ehetu'i saria piat ei'a tu po'oro
hap ewy i'atu mi ky'esat ewy ere'e o. Yt
naku i more kuaria ewei'a tuehay moweu
ka'i eipo'oro hap pote. Waku eweikupte'en
ei'a pykok haria mowepit kahato haria wo
ere'e o epotmu'eria pe Titu. 10 — I'ewyte
yt ewete ro'ok tei'o eika'iwat ekare'en ko'i
ere'e o. I'ewyte eipotpap kahato o wakuap
ko'i eiminug ko'i ete. Eika'i waria emiit'in
no kahato o eweikup te'en ere'e o. Mi'i
tã ewetunug mote ti aru eika'iwat Tupana
ehay mõtypot hap kahato ewetunug eika'i
waria wanẽtup hawe Aheha kye ra'at hat
Tupana ehay mõtypot hamo eweikupte'en
ere'e o Iesui mohey haria miit'in eropat
haria pe Titu.

11 Pyno koitywy Tupana mio tã e ahepe
i'ewyte wuat'i miit'in me — Woroho'oky'e
kahato eipe e ra'yn. Pyno woro ho'oe ha
kye ra'at reran eipe e wyti Tupana wuat'i
ywania pe. Atum hamuat uhegyi'at kahato
pote te'en ne'i yne ehepe e ti Tupana ahepe.
12 Mi'i hawyi aiky'e hap watikuap kahato
ra'yn. I'ewyte aikotã waku watu kup te'en
mesuwarotiat hap watikuap katupono Tu-
pana aimu'e ra'yn — Sa'a wy'i te ti eimi
ky'esat ewy yn ewetunug e. Mekewat e'at
pe sa'ag kahato rakaria wo eweikup te'en

e. Ma'ato uhegyi'at hap put'ok'e ehete
pote waku eweitoiat ra'yn eiminug sa'ag
hap ko'i uimiky'esat ewy yn nug hamuat e.
Wakuaria wo uhewaku hap ewy atiky'esat
e. Uimõtypot haria eipe atiky'esat e Tu-
pana ahepe. 13 Mi'i hawyi Iesui put'ok'e hap
e'at yn na'yn wahekatup Tupana mõtypot
e'at sese ra'yn. Ta'i Uhetu pana i'ewyte
Iesui Ahehakye ra'at hat po'og wuat'i kai
put'ok'e irane. Put'ok'e hawyi ikahu hap
sese watikuap ta'yn. Mekewat e'at pe ti
wahekatup kahato turan tut. 14 Ahehakye
ra'at hat Iesui iku'uro ra'yn aria'yp posak
ete aikawiano. Yne yt nakuap i nug sa'ag po
pyi aihep hamo iku'uro. Tupana wanuaria
wo ainug neran pote wakuaria wo aito hap
toiky'esat. Mi'i pote aihep ta'yn sa'ag nug
hap po pyi aimowaku hamo ra'yn. Koitywy
Ahehakyera'at hat iwepit kahato ra'yn.

15 Pyno uha'yru Titu uimienoi mesuwat
uimiwan miat ehenoi yne Iesui mohey
haria epotmu'eria pe are. Aikotã wo'omu'e
hat sese ewy eti'a tu nãpin Iesui ainãpin
hap ewy. I'aparap hap etikuap hawyi
wãi'ere o i'atuepe yt i'atu mohit wywo
tei'o ma'ato wãi'ere i'atuepe. — Ta'i Tu-
pana wyti uipo'oro meikowo ehepiat sehay
wakuat Iesui etiat moherep hamo ere'e o
i'atuepe. Uito ti ehehaytuwy sese ere'e o
epotmu'eria pe Titu. Uito Pauru.

3

1 Eti'a tu mu'e epotmu'eria mio tã ere'e
o Titu — Ewei'a tuehay upi ehetu'i saria
ei'a kagnia i'ewyte ehesu ra ra'in ewei'a
tuehay upi eweikup te'en ere'e o. Mi'i
hap etiat i'atu mu'e hap ete yt waure wo
eweikutpte'en ere'e o. Karãpeĩ ei'akagnia
eipo'oro motpap wakuap nug hap mi'i pote
— Hẽ ewei'e kahato ere'e o epotmu'eria
pe. 2 I'ewyte yt uwe tei'o ewei'a tue-
hay moweu ka'i ere'e o. I'ewyte miit'in
wuat'i wywo o eiwese eweikup te'en ere'e
o Titu. I'ewyte waku eweikat ewy ewese
hap wywo. I'ewyte eiperup'i kahato yn o
yne miit'in ete eweikupte'en ere'e o Iesui
mohey haria pe. 3 Kat pote ti aito nimo te yt
hãpyk i sese rakaria watoĩne'en. Wo'oehay
upi upi haria wo i ti aito katupono meke-
wat e'at pe aito aiminug sa'ag atoiat reran
ai'e pytkai yt watoiat kuap i. Mi'i hawyi
ti mekewat aiminug sa'ag kape ne'i watoĩ
ne'en. Mi'i hap kaipyi ti aiwo'o weu ka'i
aiwo'opiat hap yn na'yn tuwekuap ahete.
Mi'i haype ti — Atiky'esat ewat uiwano ai'e
hap aiwanẽtup hawe. I'ewyte — Atiky'esat
ti uito po'og ekai irania'in kai ai'e hap yn.
Mi'i hap kaipyi ti ipy'ahak takaria wo aito
yne miit'in ete. I'ewyte irania'in torania
ipy'ahak takaria wo ahete tukupte'en. 4 Yt
naku i kahato ahete mekewat e'at pe ma'ato
mi'i pytkai Tupana tuwe mo herep ta'yn
ahepe aiky'e kahato hap. Mi'i kaipyi aheha
kye ra'at hamuat. Iwese kahato ti ahete.
Tuwepyi aiky'e te'en ne'i haype. 5 Ta'i
Tupana yn ti Ahehakyera'at kuap hat. Aito
ti yt wati'atuehakyera'at kuap hin i aiwewi.
I'ewyte aiminug wakuap ko'i ti yt put'ok'e i
ahehakyera'at hamuat kyi'at hamo. Tepiat
ahehaky'e'i hap kaipyi yn ti Tupana aheha
kyera'at kuap. I'ewyte aiminug sa'ag ipitpit
kahato hap ko'i Tupana yn ikoho kuap.
I'ewyte ti tutum ahepe Topã'ãu Wakuat
Sese ra'yn. Mi'i hawyi ti tosa'y ru'in no
tosa ki'yt'in no ainug Topã'ãu wo. Mi'i
hawyi ti koitywy ipakup i rakaria wo ra'yn
watoĩne'en. Tupana tunug ni tuweran mi'i
tã hap ahetiat tuwepyi. 6 Mi'i hawyi ti
aipiit wyti Topã'ãu Wakuat eiam mo ra'yn
tutunug. Tutum kahato Topã'ãu wakuat
po'og na'yn ahepe aimiẽtup kai katupono
ti Aika'iwat Iesui tikyi'at tuwekaipyi ra'yn
ahehakye ra'at hamuat. 7 Koitywy ti Iesui
tum na'yn ahepe Topã'ãu aiky'e haype. Yt
aiwaku hap upi i tutum ne'en ne'i. Mi'i
pote Tupana to'e ahepe watimohey Ha'yru
hawyi — Koitywy waku rakaria wo eweikup
te'en uipy'a pe e Tupana ahepe e. Eipo pe
ra'yn ti atum yne uipowat'yp e. Uhekat yne
atum ehepe e ahepe. Mi'i tupono wuat'i
e'at piat ieĩne'en hap kape yn na'yn aiwa
tetup. 8 Pywo kahato ti mesuwat uimienoi
pãi. Mi'i tupono Titu eti'atunãpin kahato
epotmu'eria — Waku watuwanẽtup kahato
aikotã aru watunug waku hap ete ere'e o
i'atuepe katupono waku nug haria wo watoĩ
ne'en mote Tupana mowepit kahato haria
wo wato py hu'at. I'ewyte waku miit'in
powyro kahato rakaria wo wato py hu'at
ere'e o Iesui mohey haria pe Titu. 9 —
Ma'ato mekewat wu'uka hap ehay wuat yt
kat hamuat i. Mi'i hap ko'i waku watoiat
yne ere'e o. Yt eiwu'uka tei'o — Uruwat
uru'ywania ni waku po'og irania'in ywania
kai ei'e hap ete. Uru'ywania set po'og po'og
ei'ywania pe kai ei'e hap ete yt eiwu'uka

tei'o. I'ewyte yt eiwu'uka tei'o miit'in
wãi'e hap hit ko'i ete miit'in seko hit ete
kat mi'u waku watu'u kat som waku kat
som yt aipainug hap ete. Yt kan hamo i
aheko urueko hap ete watu'uka. Yt aipo
wyro hin i watu'uka sokpe ete yt Tupana
ehay kaipyi i pote. Pyno mekewat nagnia
ehay seko etiano yt naku i watu'uka ere'e
o are. 10 Ma'ato toĩ wẽtup ok aipy'a setpe
Iesui mohey hat wu'uka teran hat eipat'ok
pat'ok teran hat mi'i pote waku eweikaykay
mi'i ehowawi hawyi eweinãpin mi'i. Uhyt
mana etoiat ro mekewat meruwano sehay
ewei'e tope. Mi'i hawyi tutunug i ra'yn
mi'i pote waku eweikaykay i ra'yn wãi'ei'e
hamo. Ma'ato yt toikuap i tonãpin hap mi'i
hawyi o yt eiwanẽtup i ra'yn ihay kat e hap
kat e hap ko'i kape. 11 katupono tu'uka teran
haype yt naku i tutunug. Tuwepyi ra'yn
tutunug wãi'ai'e pytkai ra'yn. Mekewat
wu'uka hap nug hap kaipyi ti yne miit'in
tikuap ta'yn yt nakuat inug hat mi'i. Mi'i
pote waku ra'yn aipohep ta'yn mekewat
ihay ete.

12 Titu atipo'oro teran wẽtup ok esaipe
piano aimi mu'eria apykok hamuat ma'ato
yt atikuap i te uwe waku atipo'oro hap.
Koitypuo ma'ato atipo'oro mehĩ Atema sio
mehĩ Tikiku are. Pyno put'ok'e esaipepiat
hawyi etikat kahato epu'ap uhowawiat e'ut
hamuat Titu. Areĩne'en wyti aru mekewat
tawa Niko puri tote are. Mi'i kape eriot
meremo uha'yru. Mi'i hawyi mekewat
i'aman mot na'ak hap e'at ko'i pe tawa
Niko puri pe watu kup te'en. 13 Pyno Titu
etipo wyro mekewat mehĩ Sena mekewat
wu'uka haria atunãpin hat mu'ap sa'up ete.
I'ewyte mekewat mehĩ Aporu pu'ap sa'up
ete etipo wyro. Etum o mekewat mieroto
wo imi'u hesokpe aikotã aikotã waku hap
ewy. 14 Pyno Titu koitywy waku wato'e
aipot mu'eria pe Iesui mohey haria pe —
Ewei'a tu mu'e ro ho'opot haria powyro
hamuat ete. I'ewyte aikotã waku hatek
sese rakaria powyro hamo eweikup te'en
hap ete waku wato'e aipot mu'eria pe katu
pono yt naku i kahato ti watoĩne'en ne'en
ne'i ahowawi yn wanẽtup hano ne'i. Waku
wati'a tu nãpin Iesui mohey haria. 15 Pyno
koitywy torania meiũpiaria uiwy wuaria
gupte'en haria tipo'oro ta'a tue kue katu
ewawi Titu. I'ewyte kuekatu ra'yn ti aru
aiwy ria'in itotiaria Iesui mohey haria pe
uruto'e.

Pyno — Tupana etum no uha'yru Titu
pe imowepit kahato hap egyi'at hap ok
tã i'ewyte torania itotiaria Esa'yru mohey
haria pe ahẽtup epe Tupana waku. Toran
na'yn uimiwan ewawi uiwy Titu.

Uito ti Pauru

MEHÎ WIREMU NÃPIN HAP PAURU MIWAN

1 Waku kahato en Wiremu. Uiwywuat
Tupana kapiat ipotpap takat kahato en
Wiremu. Meiũ ti areĩne'en morekuat
pot pyhik hawe Iesui ehay moherep hap
po'ypyi. Koitywy ti atipo'oro uimiwan
ewawi Wiremu. Uito ti Pauru i'ewyte aiwy
Timoteu tipo'oro tehay ewawi. 2 Atikuap
kahato ti Iesui mohey haria aikotã te'e ru
wa'a tunug kahato ti e'yat kape. Mi'iria
kape ti i'ewyte kuekatu ui'e hap atipo'oro.
I'ewyte uhekuekatu atipo'oro uheinyt Apia
pe i'ewyte aiwy ok Akipu e hap het rakat
kape ai'e wywuat Iesui esurara yt naku i
moma hamuat rakat kape. 3 Koitywy ahẽtup
kahato Ai'ywot Tupana kape i'ewyte Aipo
typot Iesui kape — Etum ne'en ne'i o Wire
mu'in me egyi'at hap i'ewyte eti'a tu mo
wepit mi'iria are Tupana pe. 4 Ta'i uhehay
kahato ti Tupana kape mesuwe epowyro
hamuat ahẽtup kahato uiwy Wiremu. Mi'i
atunug neran ne. Arehum kahato Tupana
kape eupi are.
5 Koitywy ti ehay put'ok'e ra'yn uhete
aikotã ikahu kahato ereĩne'en hap ete
aikotã Tupana emiit'in ky'e kahato hat en
Aipotypot Iesui mohey hat sese ra'yn erepy
hu'at hap. Mi'i hap atikuap ta'yn mesuwe
hawyi uimo wepit kahato. 6 — Tupana
atiky'esat kahato Wire mu'in wẽtup ehay
yn Iesui mohey haria te'e ro py hu'at are
Tupana kape. Atiky'esat kahato Wiremu'in
wẽtup piit ewy yn tukup te'en hamuat.
Tupana urupowyro kahato En po'og po'og
eminug ikahu kahato rakat kuap hamo
Esa'yru Urupo typot Iesui emiwan ne'en
ne'i i'ewywuat haria pe urunug Tupana
are. 7 Uiwy Wiremu en uruky'e hap i'ewyte
uiky'e hap po'og uimo wepit kahato hap
topy hu'at. Uimo wepit kahato meiũpe
arewa nẽtup ewawiat hawyi are. Yt uito
yn i ma'ato yne Tupana emiit'in mowepit
kahato hat en.
8 Pyno ahẽtup teran epe uimi ky'esat
iwato'in nakat Wiremu ma'ato eyke'et ewy
ahẽtup perup'i puo epe Iesui mohey haria
aito pote. Yt ati'akit teran i uiky'e epiat
hap uimiẽtup mo. Yt woro mo py'ahak
teran i egyi'at hap ete. Mi'i pote etunug
o epy'a pyi uiky'e hap wywo uimiẽtup
hap atiky'esat. 9 Uito ti meiũ Iesui mohey
haria apykok hanuaria akag wuat Tupana
mi'airo kahato. Mi'i pytkai yt woropo'oro
i haty wo ma'ato perup'i puo yn ahẽtup
epe uimi ky'esat eky'e popuo Iesui po'y
pywiat uipyhik pyi ahẽtup epe perup'i puo.
10 Areĩne'en meiũpiat wo'opyhik hawiat tu-
ran ni put'ok'e uhete sa'a wy'iwuat emiit
emikyi'at wuat'i miit'in eropat re'en ne'i
hat Unesimu e hap e'atoiat hat put'ok'e
uhete. Mi'i hawyi ti ahenoi tope Aipo
typot Iesui etiat mi'i hawyi ti toto mohey
ra'yn Iesui uhehay upi. Mio koitywy topy
hu'at uha'yru ewy ra'yn pãi meiũpe are.
Mio Iesui mohey hano ra'yn topy hu'at.
Mi'i pote i'ywot ewy areĩne'en katu pono
uimienoi kaipyi ra'yn tuwemoherep pakup
i. 11 Atikuap ti sa'a wy'i ti emiit no te'en
ne'i yt tuwe'eg hin i rakat Unesimu toĩne'en
ma'ato koitywy wakuat semiit no i ra'yn
topyhu'at. Uipowyro kahato hat wo ra'yn ti
mio topyhu'at. Ahemiit pakup mo ra'yn ni
toĩne'en. 12 Pyno koitywy atiporera'aipok i
ra'yn ewawi ma'ato uiwak popuo atipo'oro
ewawi katu pono atiky'e kahato Unesimu.
13 Yt atipo'oro teran hin i wen ma'ato
atiky'esat kahato uipo pe topy hu'at katu
pono waku kahato uheropat uipyhik haw-
iat turan Iesui po'y pywiat uipyhik turan.
En yt uwe i meiũpe pote uheropat emiit
Unesimu. 14 Ma'ato atiky'esat emiky'esat
yn atunug mehĩ. Yt kat i uhepiat epo'oro
haty wo hap mywo ahẽtup. Waku topy
hu'at uipowyro hano meiũpe wen ma'ato
e'e hap yn atiky'esat. 15 Atikuap aikotã
sa'awy'i Unesimu e'atoiat rakano toĩne'en.
Yt iwe'eg hin i turan topopy e'yaty pepyi
ma'ato mesup atiporera'aipok ewawi emiit
pakup mo ra'yn. Unesimu ta'aipok ta'yn
Tupana piat toto mopakup i hamo uiwa
nẽtup hawe are arewa nẽtup. Mi'i hawyi
wuat'i e'at piat emiit nuat ra'yn topyhu'at
Unesimu. 16 Sa'a wy'i te ti ewat emiit sese
toĩne'en ma'ato mio wyti po'og na'yn emiit
no topy hu'at sa'a wy'iwuat kai. Aikotã
eywyt ewy sese ra'yn topyhu'at katupono
Aika'iwat mohey hap kaipyi ra'yn aheywyt
no Tupana tunug. Uimi ky'e kahato mi'i
kurum Unesimu. Meiũran ti aru po'og sa'a
wy'iwuat emiit nuat hap kai topyhu'at katu
pono koitywy eywyt no ra'yn topy hu'at

Iesui mohey hap kaipyi ra'yn. [17] Wiremu
uiky'e apo en. Ta'i atikuap uiky'e hap.
Uheka tuwy apo en. Hẽ ere pote waku —
Ereke ro ere kurum Unesimu pe are aikotã
— Ereke ro ere uhepe hap ewy o ere o mi'i
pe. Pyno etiky'e ro aru Unesimu uiky'e
hap ewy mehĩ are. [18] Toĩne'en ema'at hap
Unesimu minug mote waure wo ereĩne'en
mi'i hap ete ema'at hap kai. Toĩ epiat
iweteweru hap pote uito aha'up nug iwete
weru hap ok tã aha'up nug yne iweteweru
hap are. [19] Pyno ti uipo wo atunug uimi-
wan mesuwe uimipo'oro ewawiat Unesimu
wete weru hap aha'up nug yne ui'e hap.
Uito ti Pauru uipo wo atiwan mesuwe uhet
— Atum Unesimu wete weru hap etiano
Wiremu kape are. Uipo wo atopytyk uimi-
wan nuat mesuwe Pauru. Yt etiwaure tei'o
ma'ato uhepiat eweteweru iwato hap katu
pono sa'awy'i uiwẽ kaipyi etikuap mesuwat
wuat'i e'at piat ieĩne'en hap uhehay pyi
mehĩ. Mi'i tupono iwato kahato eweteweru
hap te yt kat sa'up i etum pytkai. [20] Mi'i
tupono ahẽtup ewawi uipy'a pyi etunug no
Aika'iwat Iesui mõtypot hamuat. Uipowyro
o mesuwat uimiẽtup ete. Mi'i etunug mote
uimowepit kahato katupono eheyke'et sese
areĩne'en uito. Uheywyt en Aika'iwat Iesui
mohey hap kaipyi. [21] Pyno woro mohey
kahato en Wiremu. Ta'i arewanẽtup turan
ti etunug aru mesuwat uimiẽtup ewy uimi-
wan miat ewy. Arewanẽtup etunug po'og
aru uimiẽtup kai uiky'e epiat pote.

[22] Uiwy Wiremu pyno etunug kahu o
e'okipy uiwat i te uheiam mo itote katu
pono areto irane ewawi ma'ato mesup yt
areto kuap i te. Atikuap ta'yn aikotã
eweiky'esat kahato uhewyry ehowawiat
hap. Atikuap aikotã eiwe hẽtup uhepiat
ut hap Tupana kapiat — Etum o Pauru pe
mu'ap kahu uruewawiat Tupana ei'e hap
atikuap. Atiky'esat kahato Tupana tum
eimiẽtup ewy are.

[23] I'ewyte ti toĩne'en meiũpe mipyhik
aiwy Epawai e hap Iesui po'ypywiat mipy-
hik. Epawai tuwe kue katu ipo'oro ewawi.
[24] I'ewyte aheka tuwy Tupana potpap nug
hat Maku tipo'oro teran ewawi kuekatu e
hap. Mehĩ Aritaku i'ewyte ewy uhyt Tema
i'ewyte ewy Iruka i'ewyte kuekatu ehowawi
ipo'oro. Mi'iria meiũpe uipo wyro kahato
Tupana motpap nug hap ete. [25] Mio tã
are ahẽtup Aika'iwat Iesui pe — Ereĩne'en
no aiwy Wire mu'in powyro kahato hamo
are. Etum ne'en ne'i ro egyi'at hap ok tã
i'atuepe are Aipo typot pe. Mesup toran
na'yn uimiwan ewawiat uiwy Wiremu.

Uito ti PAURU

EPEREU YWANIA NÃPIN HAP

1 Nimo te ti Tupana ihay kahato ai'ywa-
nia Epereu ywania Iuteu ywania pe tomi
mo herep i moherep i ahepe nimo tehay.
Aikotã aikotã toimo herep tehay moherep
haria wẽ pyi. Toho'oium i'atuepe tehay
tomi mo herep ko'i. Yt to'o'ewy hin i
tuwe mo herep ai'y wania sa'a wy'iwuat pe
tehay e. 2 Ma'ato mesup te Tupana aimu'e
Tosa'yru wẽ pyi. Koitywy tuwe mo herep
ahepe Tosa'yru ieĩne'en hap upi Tosa'yru
minug upi Tosa'yru ehay hap upi tuwe mo
herep mesup. Yt nimo te wuat aimu'e
hap ewy hin i ra'yn tutunug mesup katu
pono Tosa'yru po wo Tupana tunug wuat'i
mesu wa ro tiaria. Atipy totiat at waty
waikiru ko'i Tosa'yru po wuat iminug ko'i.
Mi'i tupono ti tutum yne meimẽwat ko'i
torania Tosa'yru pe. Mesuwat torania yne
meimẽwat — Ewano e. Pyno ereĩne'en no
Mesuwat Yne Ka'iwat no e. 3 Tupana Iã'ãkap
Sese Ha'yru yn i'ewy sese rakat. Wẽtup Miit
ewy yn i'atueko wẽtup yn i'atu mi ky'esat
ko'i wẽtup yn i'atumõtypot hap to'okupitu.
Tosa'yru esaika hap wo toimõ py hu'at yne
atipy ko'i mesu wa ro tiaria i'ewyte atipy
piaria Ha'yru inug ko'i yne yne. To'ywot
ehay upi toimoe saika yne yi at waikiru
ko'i waty Ha'yru esaika hap mo inug iheg
me. I'ewyte Tosa'yru suu wo aipitpit hap
aiminug sa'ag toikoho yne. Iesui tipuruk
yne aiminug sa'ag hawyi — Waku era'apyk
mesuwe uipo sese kai ui'yatype atipy pe e.
Waku era'apyk mesuwe uhepiat emõtypot
hap tote e katu pono woronug En Wuat'i
Wuat'i Porekuat no po'og po'og wuat'i kaw-
iat hesaika rakano e Tupana Tosa'yru pe.
4 Mi'i tupono yt uwe i atipy piaria po'og
hesaika Ha'yru kai. Yt uwe i put'ok'e kuap
tuwete atipy piaria Iesui esaika sakpo hap
ete katu pono mi'i ra'yn Wuat'i Akag Koro
topy hu'at. I'ewyte het po'og i'atuset kai
iwato katu pono Tupana tuwe set pehik —
Uha'yru sese ti En e Iesui pe. 5 Mi'i rokirẽ yt
karãpe i atipy piaria pe — Uha'yru sese En
wuat'i e'at pe E'ywot sese wo areĩne'en Uito
e Tupana Tosa'yru pe yn. Ma'ato yt karãpe
i atipy piaria pe — Uha'yru sese ti En e
Tupana morekuat Tawi wepy miwan 2.7 pe.
6 Ma'ato Tosa'yru sese tomimõtypot wuat'i
e'yianmete wuat pe mio tã e — Meiũran aru
woromoherep En wuat'i miit'in me e. Mi'i
tupono uipot po'ororia pe are'e — Eweimõ
typot ro Uha'yru sese are'e yn atipy piaria
pe e Tupana. 7 Ma'ato atipy piaria pe mio
tã e Tupana miwan me — Eipe ti uheropat
haria meremo rakaria wasere hyha hap
ewywuaria eipe e. Merep merep'e hap ẽty
ewywuaria eipe woro ho'onug e. Uhehay
ereto merep hanuaria eipe e Tupana topot
po'o roria atipy piaria pe mekewat Tawi
wepy 104 piat pe. 8 Ma'ato Tosa'yru pe mio
tã wẽtup e — Wuat'i Porekuat Eporekuat no
ti erepyhu'at e. Wuat'i akag Porekuat no En
e. Yt karãmuo i ikahuro Miit'in Porekuat
Koro wo En e. Toĩne'en epo pe puretig
ewywuat hap esaika moherep hamuat e.
Ta'i En ni wuat'i miit'in powyro teran han-
uat katu pono wakuat yn nug hat En e
Tupana Tosa'yru pe. 9 Morekuat Koro wo
ieĩne'en hat Uha'yru katupono En hãpyk yn
hat Wakuat Sese Ky'e Hat En mote e. En ni
yne yt naku i etiat haiwot rakano e. Mi'i
pote woro'airo En Uha'yru Wuat'i Porekuat
no e. Koitywy atopag e'akag me ikap takat
mohag ewywuat e. Mi'i ti wuat'i kawiat
Morekuat po'og po'og ekatuwyria'in kai e
hap e. En ni Uimimowato Uimimowepit En
e Tupana morekuat Tawi miwan 45.67 piat
pe.

10 Mi'i hawyi to'e Tosa'yru piat pe sa'a
wy'iwuat miwan me — Wuat'i nug hat En
Uha'yru e. Yi ga'apy mikoi nug hat at
waty waikiru ko'i nug hat En e. Torania
sa'a wy'iwuat nug hat En e. Epo esaika
hamo atunug yne yne e. 11 Ma'ato mi'iria
aru meiũran te'e ru wewuk yne ta'a tu
poro hawyi ikahuro ra'yn ma'ato En ni aru
ereĩne'en ihãite wuat'i e'at piat rakano e.
En ni ereĩne'en yne yne weityk pytkai e.
Ma'ato at atipy waikiru yi ga'apy y'y waty
ti aru tuwe mo weityk yne sokpe pot'i ewy
ma'ato En yt karãpe i e. 12 Mi'iria aikotã
sokpe pot'i ewywuat tukup te'en. Top-
ugha hawyi sokpe pot'i tuweityk hap ewy
aru mi'i hawyi ipakup takat toimo herep
e. Ma'ato En Uha'yru yt karãpe i epot'i
aru katu pono ereĩne'en aru wuat'i e'at pe
epakup yn e Tupana Iesui pe sa'awy'ipyite
nimo te morekuat Tawi wepy 102.25 pe.
13 Mi'i hawyi Tosa'yru pe mio tã e iwan me
— Era'apyk to Uha'yru mesuwe uipo sese

kai uimimõtypot no e. Meiũran aru ewanĩ
kaptia okpe tote epy topyhu'at aikotã more
kuaria tunug — Uito po'og e hap moherep
hamo. Wuat'i e'at pe ewanĩkaptia akit hano
areĩne'en e miwan me. Ma'ato irania'in
atipy piaria pe yt karãpe i mio tã e. [14] Pyno
ahenoi ehepe mio tã e Tupana atipy piaria
pe. Ta'i mio tã e teropat haria pe — Eipe
uheropat haria e. Mã'ãu kawiat eipe e. Eipe
ti uimiehakyera'at haria yi totiaria powyro
hanuaria e. Mi'i nug hamo woroho'opo'oro
e. Uha'y ru'in uhaki'yt'in uimohey haria
powyro hanuaria wo woro ho'onug eipe e.
I'ewyte yt uimohey i te haria powyro imo-
hey hap etiat haria wo woro ho'onug eipe
e Tupana sa'awy'ite miwan me atipy piaria
pe. Pyno koitywy watikuap ta'yn po'og
Ha'yru atipy piaria teropat haria kawiat
hap.

2

[1] Pyno waku Tupana ehay moherep haria
aimu'e turan watu we waure ka'a kahato.
Yt naku i watoket ne'i Tupana piat aimu'e
hap ete. Yt naku i wati waure mekewat
sa'awy'iwuat aimikuap Tupana etiat. Pyno
waku aiwẽ'ẽg wo o mi'i hap pupi uiwy
ria'in ui'ywania. [2] Sa'awy'i Tupana tipo'oro
topot po'o roria atipy piaria yi kape tehay
sese moherep hamo mesu wa ro tiaria ai'y
wania kape. Ta'a tu mo herep kahato ihay
pywo kahato rakat Tupana e hap ewy ta'a
tu mo herep. Ma'ato yt ta'a tu mohey i
Tupana ehay pywuat ko'i pote toi'a tu'a
piheg sa'a wy'i ai'y wania. I'atu minug
sa'ag sa'up tutum i'atuepe to'e hap ewy.
[3] Mi'i tupono waku aiwe'eg wo kahato to'e
hap ete katupono koitywy Tosa'yru wẽ pyi
aimu'e ra'yn Tupana. Ha'yru piat aimu'e
hap ti po'og atipy piaria wẽ pywiat kai.
Mi'i tupono yt naku i kahato wato'o ky
ry'i aheha kye ra'at hat ete. Ma'ato yt
watat i Ha'yru e hap hawyi watipun ne'i
ahehakyera'at hap hawyi aikotã aru. — Yt
atiky'esat i emiium Iesui ai'e hawyi aikotã
aru. Ta'i yt kat i hin i aru wati puẽti
mu'ap Tupana kapiat mio tã ai'e hawyi.
Ma'ato ai'a piheg hap yn na'yn topy hu'at
yt watat i imiium hawyi. Sa'a wy'i aheha
kye ra'at hap ete aimu'e kahato Aika'iwat
Iesui. I'ewyte tosai pe piaria topot mu'eria
kaipyi aimu'e kahato wy. Ta'a tu moheg
kahato i'e hap torania ahowawi. [4] Katu
pono Aika'iwat Iesui ti'a tu po wyro kahato
tosai pe piaria tehay enoi hanuaria hawyi
tutum tesaika hap i'atuepe. Topã'ãu tu-
tum tomisepap ko'i ewywuat nug hamuat.
Toipywo kahato tehay i'atuwẽ piat katu
pono ta'a tunug imisepap yt miit'in mis-
epap ewy hin i ipã'ãu esaika hap wywo. Mi'i
hawyi i'atupiit pyi tuwẽtem hesaika hap
miit'in moehãite hamuat. I'atupo i'atupiit
pyi ta'a tunug kahato miit'in yt ewy hin i
miit'in mowanẽtup hamo miit'in wa'akasa
hamo. Mi'i hap kape te'e ra ha'at i'atue
saika hap kape hawyi pywo i'atu'e. Tu-
tum Topã'ãu i'atuepe topotpap nug waku
kahato hamo. Tomi ky'esat ewy toimõ'ẽ
yne tesaika hap i'atuepe. [5] Ui'ywania pywo
ti rat yt karãpe i Tupana tunug temiit'in
atipy piaria Yi Pakuwiat Morekuat no —
Woro ho'onug eipe Miit'in Porekuat no yt
e i atipy piaria pe Tupana. Meimẽwat
yi totiaria porekuat no woro ho'onug yt e
i. Ma'ato Tosa'yru Iesui pe mio tã e —
Woronug ni En Wuat'i Miit'in Porekuat no
e. Mi'i hap etiat wyti mesup ahenoi hamuat
ehepe. [6] Sa'awy'i wẽtup ok to'e miwan me —
Tupana kat poteĩ miit'in ewawi uruewawi
eraha'at kahato uruky'e kahato hap wywo
e. Kat kawiano pyno urupã'ãu katu pono
uruto emiky'e kahato ko'i i'ewyte uwe sese
Aheyke'et koro e. Kat poteĩ uruepiok ka-
hato at ka'ap uruky'e hap wywo e. I'ewyte
kat poteĩ ewyry teran kahato uruwywo. Kat
poteĩ ehay teran kahato uruwyro Tupana
e. [7] Tupana koitywy urumõtypot hap iwato
kahato aikotã atipy piaria ewy urumõ ty-
pot En e. Kat poteĩ uruky'e mi'i kupitu
e. Koitywy Urueyke'et etunug Yne Yne
Eminug Ko'i Apykok Hano e. Ta'i imõtypot
kahato hat En. Urueyke'et Painug Kahato
Hat En Tupana e miwan me. [8] — Mi'i hawyi
yne atopag Mi'i py ywyt'ok pype ere'e Tu-
pana. Mi'i Uimimõtypot kahato topy hu'at
e. Mi'i aru atunug Wuat'i Porekuat no e
miwan me. Pyno Mi'i Uruyke'et Wuat'i
Porekuat nuat e. Mi'i pote ipo pe tutum
torania hawyi yt kat i ra'yn yt ipo pe i re'ym
e. Yne ra'yn ipo pe e. ma'ato mesup te
yt i te ma'ato meiũran ti aru pywo sese
topy hu'at yne yne ipo pe to'e hap ewy e
Tawi wepy hawe 8.4 piat pe. [9] Pyno koran
aheha Iesui kape i'ewyte koitywy howawi
aiwa nẽtup hap. Mi'i ra'yn topy hu'at hap
kape aheha. Mekewat po'og iwato atipy

piaria kawiat hat kape aiwa nẽtup hap. Ma'ato mesuwarotiat toĩne'en turan tuwe mohit kahato. Atipy piaria e'yi kai te topy hu'at. Yt atipy piat ewy hin i toĩne'en Aheyke'et mesuwarote tuwepu'i nug hap e'at pe. Ma'ato ho'opot kahato aikawiano hamo yi tote toĩne'en turan. Iku'uro miit'in ehakyera'at hamo. Koitywy Tupana tunug na'yn Wuat'i Porekuat no. Mi'i Miit tuwe painug na'yn. Mi'i hawyi Tupana tunug Tosa'yru Wuat'i Epa'i Koro wo ra'yn e. Mio koitywy Ahepa'i Koro wo Iesui ra'yn katupono Mi'i Miit ipitpit'ok yne aiminug sa'ag ko'i. — Koitywy waku ra'yn uiwa nẽtup hawe eipe e Tupana ahepe. Koitywy wẽtup miit ewywuat watopyhu'at Tupana Ai'ywot ahepe. Wẽtup mẽpyt'in sok yn aito Aheyke'et mohey haria e. Ta'i yt watu wemõti hin i mesup te aiminug sa'ag sa'a wy'iwuat ete katupono watomohey Tupana Sa'yru hawyi wẽtup miit ewy watopyhu'at i'ywot wywo. Eipe uheywyt'in uheinyt'in e Iesui ahepe.

10 Tupana ti'a tu mo herep yne yne mesuwat yi tote atipy tote at yi waikiru ko'i toi'atu'atunug wuat'i toran na'yn toi'a tumoherep yi y'y ga'apy mi'at aimikoi ko'i toi'a tunug wuat'i meimuẽ waria e. Toi'a tu'a tunug yne yne hawyi toi'a tu'a pykok kahato yne tominug ko'i e. Ta'i toi'atumoe wyry yne tominug ko'i e. Waku pe tutunug at ka'ap yne tominug ko'i e. Mi'i pytkai toipo'oro Tosa'yru Iesui ho'opot kahato mesuwat yi hawywiat ahehakyera'at hamo. Mi'i hawyi toho'opot kahato po'og aikai mesuwat yi tote hawyi yt totoiat hin i ma'ato To'ywot miky'esat ko'i tutunug yne. Toho'opot kahato toĩne'en hawe toku'uro hawe hawyi waku wato'e aiiã'ãg hap upi Aika'iwat ewywuat — Mesup waho'opot ma'ato Iesui po'og ho'opot aikai waku wato'e. Ahehakyera'at hat ho'opot kahato aikawiano hamo aiky'e pote waku wato'e. Aiky'e kahato hawyi ahereto atipy kape Ahehakyera'at hat waku wato'e aiwo'ope are.

11 Iesui ti aikoho kuap kahato. Pywo ti rat aipy'a piat aiminug sa'ag ko'i aiwa nẽtup hap ko'i toimo weityk kuap. Mi'i hawyi ainug To'ywot sa'y ru'in saki'yt'in no. Tupana mẽpyt'in no ainug hawyi Iesui Aheyke'et Aikywyt toĩne'en. Waku pe kahato hawyi wato py hu'at. Aikoho tosuu wo hawyi yt tuwemõti i to'e hamo ahepiat — Mi'iria ti uheywyt'in ko'i uheinyt'in ko'i e hap pupi yt tuwe mõti hin i to'e hamo. Aheyke'et Aikywyt Iesui watimohey hawyi aikoho tosuu wo hawyi waku kahato e. 12 Sa'a wy'i mio tã e Ha'yru Tupana pe — Woro mo herep En Papai wuat uheywyt'in uheinyt'in me e aikope aikope te'eruwe'a tunug ehay kuap hamo hap upi e. Mi'i pote — Areĩne'en i'atupy'asetpe emõtypot hamo Papai uhehay wo uiwepy hamo irania'in wywo emõtypot haria yatype emõtypot haype Papai e morekuat Tawi miwan 22.22 pe. 13 I'ewyte mio tã e Ha'yru Tupana pe — Emohey uhepiat hap koitywy tuwehik kahato ra'yn uhete e. Eraha'at ro uhowawi Papai e. Koitywy emohey haria ahyt ra'yn tukupte'en na'yn uiwywo emiium ko'i esa'y ru'in ko'i esaki'yt'in ko'i e sa'awy'i Tupana ehay moherep hat Isaia miwan 8.18 pe.

14 Pyno aito miit kawiat ma'ato — Uha'y ru'in uhaki'yt'in eipe e Tupana ahepe Tosa'yru mohey haria pe mesup. Miit pu'i kawiat kahato Iesui piit ma'ato yt karãpe i tutunug yt naku i. Iku'uro aika wiano hare pote tuwenug miit no i'ewyte wẽtup piit ewy iwywo wato py hu'at wati mohey hawyi e. Wẽtup suu ewy kahato iwywo aito i'ewyte aihep ta'yn ahiag po pyi tutu'u yne aiku'uro hap hawyi. Sa'a wy'i ahiag aimo ken'ẽ kahato aiku'uro hamo ma'ato mesup Iesui tihep ta'yn mekewat aimo ken'ẽ hap. 15 Nimo te turan ni aiku'uro hap pupi wato ken'ẽ kahato. Sa'a wy'i tewuat aheĩne'en hap ti aiken'ẽ aiku'uro pupiat hap yn ni toĩne'en ahete ma'ato mesup yt kat i ra'yn katu pono Aheyke'et Aikywyt iku'uro aheiam me pote.

16 Iesui topy hu'at miit piit ai'e wywuat pote. Yt tuwepu'inug hin i atipy piat topu'i ewy ma'ato mesuwiat mu'i ewy yn tuwe pu'inug hawyi aipiit wo topy hu'at. Aha'a se'i Aparãu Saipepiat hemia riru Emiariru kaipywiat tuwe pu'inug yne miit'in mesu wa rotiat powyro hamuat. 17 Mi'i hawyi tuwe'y wã'ĩ miit no tuwe mo herep. Miit kahato no ra'yn topy hu'at. Mi'i tupono waku kahato Miit Mi'i hat. Tuwe moe ha ky'e'i tuwewi aikawiano hano Ahepa'i Koro topyhu'at pote toha'up nug na'yn aiminug sa'ag Tupana pe. Tutu'u yne ai'a piheg hap ko'i hawyi aiwywo topy hu'at. I'ywot Tupana waure wo topyhu'at aiminug sa'ag

ko'i kai koitywy. Yt karãpe i aima'at hano
topyhu'at i'ewyte yt karãpe i To'ywot ma'at
hano topy hu'at. Mi'i pote Ahepa'i sese
Mi'i. 18 Ahepa'i Iesui tikuap kahato ahepiat
ho'opot hap i'ewyte ahiag kaipywiat ahã'ãg
hap tohã'ãg yne. Mi'i tupono ihaky'e'i
kahato ahepiat ho'opot turan. Aikawiano
hat kahato topy hu'at Mi'i Iesui. Toikuap
kahato ahã'ãg piat ahã'ãg hap pote koitywy
aipowyro kuap kahato ahiag miat aima'at
turan. Aipo wyro kuap kahato ahepiat
ho'opot hap e'at pe katupono toikuap ka-
hato ahiag piat toiã'ãg hap. Sa'awy'i mesu
warote toho'opot kahato miit'in mikyry'i
hap ete mi'i pote aipowyro kuap kahato
ahepiat ho'opot hap ahete turan. Ta'i Iesui
tikuap kahato ahatek hap saty hap mesup
watikuap.

3

1 Pyno Iesui po'og atipy piaria kai i'ewyte
mesuwiaria kai. Waku watuwanẽtup ka-
hato aimimohey kape. Tupana mimowaku
ko'i aito uiwyria'in. Aito wẽtup ok ywyt'in
ko'i wo yn Tupana ainug Aheyke'et Iesui
pote. Aito wẽtup sok yn wuat'i atipy
kapiat wat hanuaria aito. Koitywy Tupana
aikaykay atipy kape. Mi'i pote waku watu
wanẽtup kahato Ahepa'i Koro Iesui kape
hawyi — Iesui Ahepa'i Koro wato'e irania'in
me mi'i pote wẽtup yn miit ewywuat wato
pyhu'at wẽtup ehay ewy yn wato'e. 2 Sa'a
wy'i aha'ase'i Musei ti'atu'apykok Tupana
emiit'in Tupana piat topo'oro hap ewy.
To'ya ty piaria ewy tutunug. Yt ipohep
hin i i'atu ky'e hap ete. Mi'i pote Musei
Tupana mimõtypot kahato wo topyhu'at.
Ma'ato Ha'yru Iesui po'og Musei kai — Mi'i
Miit Uimi mõ typot Po'og e Tupana. Yt
uwe i mi'i rẽ mi'i kai uimiky'esat yn nug
hat e. Mi'i Miit po'og uiwanẽtup hawe
uimi ky'esat nug yne hat e Tupana Iesui
etiat. 3 Pyno Musei Tupana mohey haria
apykok kahato hat Tupana emiit'in powyro
kahato hat. Mi'i hawyi Iesui po'og Musei
kai katupono po'og toi'atu'apykok Tupana
yat piaria Musei kai e. Pyno Tupana yat
piaria Akag Iesui topy hu'at Tupana yat
piaria Apykok hat sese. Tupana yat yne nug
hat toĩne'en. 4 Uiwyria'in karãpe aiminug
ai'yat ipakup ikahu rakat topy hu'at aimi
mõ typot kahato hamo toine'en. — Ta'i
ehepap kahato yat nug hamuat e miit'in
ahepe. Ikahu tig iatu'e ahepe ai'yat pakup
hawyi ainug hap aimõtypot hap topyhu'at.
Ma'ato po'og po'og Tupana mõtypot hap
watopyhu'at ai'yat kai katupono inug hat
aito pote. 5 Pyno Tupana miky'esat ewy
Musei tunug Tupana yat piaria apykok hap
ete. Ipotpap Tupana mohey haria apykok
hap ete. — Atunug aru e'e hap ewy e
Tupana pe. Mi'i hawyi ihay kahato aikotã
aikotã Tupana to'e hap ewy to'e. 6 Ma'ato
Aipotypot Iesui po'og Musei kai kat pote
Tupana Sa'yru sese pote. Mi'i pote po'og
waku topyhu'at i'yat piaria apykok hamo
Ha'yru pote. Musei Tupana eropat hat
ma'ato Iesui Ha'yru sese. Pyno aito imohey
haria Tupana yat piaria ewywuaria watoĩ
ne'en. Ta'i mi'i tã aito watomohey pot'i
pote — Uito imohey hat wato'e yt aiwemõti
hin i pote. Pywo ti rat Iesui yn aimiekatup
ai'e pote. Iesui yn aheha kye ra'at kuap
hat wato'e pote. Yt kat i aiwemogyt hap
aiku'uro hap mesup wato'e. Mio tã ai'e
pote Tupana yat piaria wuat aito. 7 Koitywy
Tupana Pã'ãu Wakuat aimu'e kahato mio tã
e — Karãpe Tupana ihay ewywo turan o yt
ehewã'ãhik tei'o ehewaure ka'a e. 8 Yt epy'a
ran nei'o e. Yt ere'e sa'ag nei'o eipy'a pe —
Yt atiky'esat i uipy'a pe Tupana ehay e hap
ewy yt ere'e tei'o. Yt eweikuptee'en nei'o
aikotã ai'y wania sa'a wy'i wuaria ipy'ahak
takaria yahig notiaria ewy e. Katu pono
mi'iria tu'uka kahato Tupana ete. Ta'a tu
hã'ãg kahato Tupana ta'a tu minug sa'ag
wo sio uru'a piheg sio yt hap kuap hamo.
— Pyno yt naku i mi'iria ewy ewetunug
e Tupana Pã'ãu ahepe. 9 Pyno mio tã e
Tupana mesup ahepe. — Yahig notiaria
ehe'yianmiaria uhã'ãg kahato ta'atuminug
sa'ag wo sio ati'atu'apiheg sio yt hap kuap
hamo e. Mot'i uhã'ãg e hawyi uimopy'ahak
teran 40 anu itote e. Te'e ra'a kasa yne
uiminug wakuap ta'a tuepiat ko'i pytkai
yt miit'in minug kuap i ko'i atimo herep
kahato i'atuepiat pytkai yt uimohey i e. 10 —
Mot'i hawyi uimopy'ahak kahato ehe'yian
miaria eha'ase'i'in e. Ei'ywaniaria wanẽtup
hap yt karãpe i waku atipuẽti e. Yt naku i
hap kape yn i'atuwanẽtup hap. Ati'atumo'a
kasa kahato uipu'ap uiwanẽtup waku rakat
kapiat ma'ato — Yt uruiky'esat i i'atu'e
uhepe e. 11 Mi'i pote uipy'ahak i'atuete ei'y
wania sa'awy'iwuaria ete e. Mi'i hawyi mio

tã are'e i'atuepe. — Uimo py'ahak eipe e.
Woroho'okuap ta'yn eipe e. Yt naku i nug
haria eipe e. Mi'i pote aru woroho'o'apihag
ui'e hap ewy e. Eweipap yne mesuwat yahig
wato tote e. Yt eweipuẽti i eimowepit hap
yi wakuat rote aikope ewemohy hap tote e
sa'awy'i Tupana ai'ywania Epereu ywania
pe.

12 Uiwyria'in uheinyt'in wẽtup yn I'ywot
rakaria aito pote woro ho'o nãpin — Waku
aiwe'eg wo Ahetupana mohey hap pun hap
pupi katupono yt naku i kahato aipy'ahak
Tupana ete hap are'e. Yt naku i watoiat
Tupana yt kat i imohey hap aikawiat haype.
Yt naku i wato py hu'at wuat'i e'at piat
ieĩne'en hat ewanĩkap mo Ahetupana atoiat
haria wo. 13 Ui'ywania waku wato py hu'at
aito wo'o ky'e haria wo katu pono mesup
ta'yn wato'o po wyro kuap. Waku mesup
ta'yn wato'o po wyro aipy'a heg Tupana
kapiat hap monik hamo. Waku wato'o
ky'e mesup ta'yn mesup te katu pono yt
watikuap i sio toine'en mũki'ite aiwanuat
sio yt hap. Sa'ag nug hap aheko aima'at
kahato hap topy hu'at wuat'i e'at pe e.
Waku wo'o ky'e haria wo wato py hu'at.
Mũki'ite put'ok'e pote waku yn mi'i tã hap
nug haria wo watukupte'en hawyi mũki'ite
e'ihot'ok waku wo'o ky'e haria wo te'en
te'en watopyhu'at wuat'i e'at pe mesuwat
ewy. Yt pote wo'oma'at'i haria wo watopy
hu'at. 14 Pyno waku uiwyria'in watomohey
aheĩne'en hap ok tã aikotã sa'a wy'i wato
mohey hap ewy te te'en te'en waku wato
mohey Iesui hawyi yt naku i wẽtup mohey
hap kape i kowo'i kowo'i ne'i wati'ywyk
ywyk imohey hap. Waku watomohey Iesui
akasa hap kape. Waku iheg me imohey hap
ete aiku'uro hap kape. Mi'i tã watunug
mote Aika'iwat ekatuwyria wo watopyhu'at
torania aitoria wuat'i e'at pe. 15 Tupana piat
ai'ywania nãpin hap ewy woro ho'o nãpin.
Mio tã e Tupana sa'a wy'i miwan me —
Koitywy eweikuap uhehay pote yt eweikup
te'en nei'o ipy'ahak takaria wo uhehay ete
e. Yt eweikup te'en nei'o sa'a wy'iwuat
uhehay pun haria wo aikotã eha'a se'i'in
yahig notiaria ewy e. Uiwyria'in yt naku i
watopyhu'at ipy'ahak Tupana etiat rakaria
aha'ase'i'in sa'awy'iwuat ewy.

16 Uwe apo ipy'ahak sa'a wy'i wuaria Tu-
pana piat ta'a tu nãpin hap ete. Ta'i ai'y
wania aha'a se'i'in Musei mihep wanĩ kap
tiaria po pywiaria ko'i i'atupy'ahak kahato
Tupana nãpin hap ete. 17 Uwe apo meimuẽ
waria 40 anu turanuat yahig wato tote sa'ag
yn nug haria Tupana mõpy'ahak hanuaria.
Ta'i aha'ase'i'in ai'ywaniaria Iuteu ywania.
Ta'i ai'ywot'in aity'in topap yne i'atuminug
sa'ag ti'a tu'uka. 18 Uwe wywo Tupana to'e
sa'awy'i — Pywo ti rat yt wẽtup ok i atipuẽti
eiperia waku rakaria pote yt uwe i teke
kuap eiperia uhe'yi pakup we aikope aiwo'o
mo wepit hap kape aiwe mohy hap kape
e ipy'ahak takaria pe ahe'yian miaria pe
Tupana. 19 Pyno ahary'in aha'a se'i'in yt
tipuẽti i ta'atue'yi wakuat yi Kanã'ã Tupana
— Atum aru e pytkai. Ta'i yt ta'atumohey i
— Atum aru e hap pote yt ta'atupuẽti i. Yt
naku i yt watomohey i mi'iria ewy are.

4

1 Pyno mio tã e Tupana sa'awy'i — Ewei-
hyt'ok yi pakup we yi Kanã'ã pe pote eiwe
mohy aru itote uiwywo ui'e hap ewy e.
Pyno to'iro watu we hyt'ok Tupana e'yi
pakup we iwywuat aiwo'o mo wepit hap
kape. Waku wato ken'ẽ kahato yt wa-
teke i hap pupi. 2 Pyno koitywy watikuap
mekewat sehay aikotã sa'awy'i aha'ase'i'in
tikuap hap ewy ma'ato ta'atukuap pytkai yt
kat hamo i topyhu'at yt ta'atumohey i pote.
3 Mio tã e ai'ywaniaria nimo te wuaria pe —
Uimopy'ahak haria eipe e mi'i pote pywo ti
rat yt karãpe i aru eiwehyt'ok aikope aiwe
mohy hap kape yi wakuat pe yt uimohey
i eipe pote e. Ma'ato aito imohey haria
pote aiwe mohy Tupana piat hap toĩne'en
i'e hap ewy katupono karãpe Tupana tunug
yne hawyi — Waku ra'yn toran na'yn e
mi'i hawyi tuwemohy. Mi'i hap ewy waku
watuwemohy iwywo e morekuat Tawi wepy
95.11 pe. 4 I'ewyte Tupana henoi aikotã
sa'awy'ite tuwemohy hap etiat miwan me
— Tutunug yne mesuwat mytyp at waty
waikiru ko'i hawyi tuwe mohy e miwan
me. 6 e'at tuwepotpap hawyi ipohep waku
yne ra'yn tominug hawyi tuwemohy 7 e'at
piat hawyi e miwan me. 5 Mi'i hawyi to'e
tominug ko'i miit'in me — Eweikup te'en
no mesuwe hawyi woro ho'o poi tyro mono
mesuwat uimikoi yi wakuat pe e. Eiwe
mo wepit kahato hap atum teran ehepe
mesuwe e ai'ywania pe sa'awy'i ma'ato —
Yt rat i'atu'e Tupana pe. Mi'i pote — Yt
karãpe i eiwehyt'ok aru mesuwe aiwemohy

hamuat uhetama pakup we e Tupana haty
wo morekuat Tawi miwan 95.11 pe. 6 Yt ta'a
tumohey i pote yt tuwehyt'ok kuap i tawa
wakuat Kanã'ã pe. Mi'i pote mesup Tupana
to'e irania'in me wuat'i ywania pe — Waku
eiwemohy mesuwe uhetama pe uiwywo e
ahepe. Ai'ywania sa'awy'iwuaria yt imo-
hey i Tupana toi'atunãpin kahato pytkai.
Yt tuwehyt'ok i Tupana wemohy hawe yi
kanã'ã pe. Pyno waku aiwe'eg wo hap
wywo wateke Tupana wemohy hawe atipy
pe i'ewyte mesuwe toiky'esat. 7 Tupana
ti'airo aiwemohy hap e'at yt sa'awy'iwuat
yi kanã'ã piat yt ewywuat i. Mio tã e Tupana
mesup ahepe — Koitywy ehe'at sese eiwe
mo wepit hamuat e. Mi'i pote meiũran
Tupana ihay i ra'yn morekuat Tawi wẽ pyi
aiwemohy sese hap e'at ete ihay — Mesup
e'at eweiwemohy teran wuat'i e'at pe pote
eweĩ'ẽ ro uhowawi mesup e. Eweikuap
uhehay pote yt eweimopun nei'o eipy'a
pe eikaykay hap kape e Tupana ahepe
morekuat Tawi wepy 95.7 pe. 8 Pyno aha'a
se'i Musei yt teke i yi Kanã'ã pe ma'ato
haipepiat Iusue hupi ai'ywania Epereu pusu
kuap haria nimuat tuwehyt'ok yi Kanã'ã pe
e. Ma'ato itote yt te'eruwemohy hin i yi
Kanã'ã pe. Tu'uka hap yn ta'atunug itote
irania'in ywania wywo. Ma'ato mi'i pytkai
— Atum aru meiũran ehe'at sese eiwemohy
hap e Tupana ahe'yianmiaria pe. 9 — Ma'ato
tut aru eiwe mohy hap e morekuat Tawi.
Ma'ato sa'a wy'i yt kat i itote morekuat
Iusue e'at pe. Mio ti wati ky'esat pote
toĩne'en na'yn aiwe mohy Tupana kaipy-
wiat hap aiwepit hap aito Tupana emiit'in
wuat pote. 10 Ahehakye ra'at ra'yn hawyi
waku yne ra'yn hawyi aiwemohy hap ewy
toĩne'en. Yt kat i aipotpap po'og aiwe ha
kyera'at hamuat katupono Iesui potpap upi
ahehakyera'at hap toĩne'en. Aria'yp posok
tote toikyiat aiwepit hap. Tuwemohy ra'yn
mesup Iesui. Apyk pe ra'yn toĩne'en. Waku
ra'yn watu we mohy iwywo. Mi'i pote yt
naku i watu we potpap ahehakye ra'at hap
kyi'at hamo ne'i katupono ahehakye ra'at
hap kyi'at hap toĩne'en na'yn Aika'iwat
tunug. 11 Sa'awy'i — Eweiwehyt'ok o ehe'yi
Kanã'ã pe e Tupana ahe'yian miaria pe.
Waku itote eiwemohy e ma'ato — Yt i'atu'e.
Mi'i hawyi howasat rakaria wo tukupte'en
yahig note. Yt naku i mio tã wato'e Tupana
pe. Waku wato'e — Ta'i urupap kahato eupi
waku wato'e. Urutuwemohy teran kahato
ewywo waku wato'e. Yt naku i aho'owasat
hap topyhu'at nagnia ewy uiwyria'in.

12 Tupana aikuap kahato. Tehay hãi hyk
kahato aikotã kyse'yp haĩhyk to'owa piat
rakat surara'in ekyse'yp ewywuat Tupana
e hap. Hãihyk hesaika mekewat kyse'yp
ewywuat Tupana ehay teke kuap kahato
aipiit pe aiwanẽtup hawe. Toitek tek kuap
kahato aiminug sa'ag ko'i. Tupana ehay
aimoieĩ ne'en kuap kahato. Yt heremo i
aipiit piat rakat yt naku i hap toipuruk
kuap kahato aiwa nẽtup hap kaipyi aipiit
pyi. Hesaika kahato Tupana ehay aimoe
hãite hap nug hamuat aiwanẽtup hawe. Tu-
pana ehay tikuap kahato aipã'ãu. Toikuap
kahato kat e hap kat e hap aipiit pe toĩne'en
hap sio watomohey teran sio watimõtypot
teran sio watuwemõtypot teran sio miit'in
aimõtypot hap yn wati ky'esat sio Tupana
mõtypot hap wati ky'esat hap. Kyse'yp
haĩhyk takat ewy Tupana ehay tipo'oro
kuap kahato yt naku i aiwanẽtup hap pya
pyi aikai. Toipat'ok kuap kahato yt naku
i sio waku hap. Toikuap yne aipiit piat
yt heremo i rakat. Toikuap kahato aipy'a
piat aimi ky'esat ky'esat hap toĩne'en hap
ihay teke teke kahato aiwanẽtup hawe pote.
I'ewyte kan hamõi watunug wakuap hap
toikuap. Toikuap aiwa nẽtup waku sio yt
hap. Kat pote mekewat sio Tupana ky'e
hap aikai sio yt mi'i i hap toikuap. Sio
aiwemõtypot hap sio Tupana mõtypot hap
toikuap. Yt heremo i rakat wen aiwanẽtup
hap toikuap yne aipy'a piat aimiky'esat ko'i
kyse'yp hãi hyk to'owa piat rakat ewywuat
tehay wo. 13 I'ewyte Tupana tikuap yne
yne miit'in waku hap sio yt naku i hap
wuat'i ywania wat aikope aikope gupte'en
hap tote katupono yne aiminug ko'i miit'in
mi'iria pote. Yt watu wemig kuap i Tu-
pana pupi aiwanẽtup hap waku sio yt hap
toikuap yne pote. Aiminug ko'i i'ewyte
heremo yne Tupana pe sio waku pe sio yt
naku i pe hap toikuap. Pyno waku aiwe'eg
wo katu pono meiũran tuwe mo herep yne
kuap aiminug ko'i wuat'i ehamo. — Kat
poteĩ mi'i tã ne'i ewetunug e aru ahepe.
Kat poteĩ mio tã ne'i erewa nẽtup e aru
Tupana ahepe. Uiwesat ro e aru. Ara'a
kasa yne tig eminug ko'i e aru ahepe haty
wo. 14 Ma'ato toĩne'en wẽtup aika wiano

hat ihay Tupana wywo rakat Mi'i Miit ri
Ahepa'i sese Iesui. Ha'a wy tepyi tutunug
yne To'ywot miky'esat ok tã hawyi ti ta'am
atipy kape. Teke ra'yn To'ywot wywuat pe
Ahepa'i Koro sese. Mi'i tupono waku wato
mohey Mi'i Mi'it aiku'uro hap kape. Mi'i
tupono waku wato'e yne e'at pe howawi —
Woro mohey En Iesui wato'e waku. 15 Katu
pono Ahepa'i Tupana wywuat ihay aika
wiano hat yt mesu wa ro tiaria yt ewy hin
i. Karãpe ahete ahatek hap put'ok'e hap
haty hap topy hu'at hawyi toikuap kahato
katupono Mi'i Pa'i haty'u kahato satek hap
sa'awy'i tuwete. I'ewyte yt ahesaika i hap
toikuap kahato katupono sa'awy'i mesuwe
ai'ewy tohã'ãg tosero hap mesuwat yi tote.
Sa'awy'i hã'ãg ahiag kaipywiat hap toikuap
kahato yt naku i nug hamuat hap katu
pono ahiag hã'ãg kahato Iesui yne yt naku
i mug hamuat katu pono Iesui aipiit pi'i
eweywuat kawiat sese Ahepa'i Koro hawyi
yne toiã'ãg ahiag miat hap toikuap ma'ato
yt ta'at i toma'at hap upi. Ta'i Aika'iwat no
kahato ti Ahepa'i toĩne'en. Karãpe yt naku i
hap ahete pote aika wiano hamo topy hu'at
aipo wyro kahato ahiag sopo hamo. 16 Mi'i
pote waku watuwat Tupana kape yt aiken'ẽ
wywo hin i yt kat i aiwe mõti hap wywo
katu pono toĩne'en aiwywo Ahepa'i Koro.
Mi'i pote ti hegyi'at kahato Tupana ahepe
Ahepa'i Koro ky'e haype Ahepa'i Koro emiit
no watoĩne'en mote. Wahenoi yne aiminug
sa'ag tope pote meremo topy hu'at waure
wo. Wati ky'esat aipo wyro hap ho'opot
hap e'at piat pote waku merep wahenoi
tope. Wahẽtup hawyi meremo tutum ne'en
ne'i aipo wyro hap. I'ewyte satek hap
saty monik hamo wahẽtup pote meremo
tutum ahepe teha ky'e'i hap. Ta'i hegyi'at
kahato ahepe katupono Ha'yru Ahepa'i wo
toĩne'en pote. Toĩne'en atipy pe ahehay
moherep To'ywot piat hano Ahepa'i. Mi'i
hawyi I'ywot aimoesaika kahato kat e hap
kat e hap niatpo kahato rakat ahete hap
turan aimoesaika kuap kahato e.

5

1 Nimo te pyi Tupana ti'airo wẽtup miit
ai'ywania pa'i koro wo — Atiky'esat en pa'i
wo miit'in ehay moherep uhepiat hamo e
i'ewyte i'atuminug moherep uhepiat hamo
e. Woro'airo en wẽtup ok yn pa'i akag wo
e. Karãpeĩ miit tunug sa'ag hawyi waku
eti'auka i'atumiium wo ehũ i'atu minug
sa'ag hep hamo e. Mi'i etunug mote waure
wo areĩne'en i'atu minug sa'ag kai e Tu-
pana tomi'airo pa'i koro pe sa'a wy'i ai'y
wania pe. 2 — Woro'airo en miit'in atuky'e
hamuat e. Karãpeĩ miit'in ui'atoiat hawyi
waku paa'ere o epy'a pe miit'in satek hawyi
e. Mi'i hawyi etimo herep i'atuepe mu'ap
uhowawiat e. — En miit kawiat ereĩne'en e
i'ewyte etikuap miit'in miat i'aparap ta'yn
hap yt i'atuwe'eg i hap ko'i yt ikuap kahato
i hap ko'i hawyi waku eti'auka ta'atuehũria
ta'a tue ka wiano i'ewyte ekawiano e sa'a
wy'i Tupana tomi'airo pa'i koro pe. 3 — En
ni tapy'yia ewy kahato i'aparap hat pote
waku eti'auka ehũ emi'a parap moweityk
hamo i'ewyte emiit'in minug sa'ag ko'i hep
hamuat e. Mi'i nug hamo woro'airo e
Tupana. 4 — Woro'airo pa'i akag wo e. Yt
miit'in mi'airo hap kaipyi i ereĩne'en pa'i
koro wo ma'ato uimi'airo en e. Yt naku i
ere'e miit'in me — Ui'airo no eipa'i wo katu
pono uito yn waku pa'i akag airo hamo e.
Yt e'e hap kaipyi pa'i koro wo ereĩne'en.
Ma'ato ui'e hap kaipyi yn waku e. Nimo
are'e Musei ywyt Arãu me — Woro'airo en
miit'in epa'i akag wo e. Ereĩne'en no miit'in
py'a setpe pa'i koro wo are'e Musei ywyt
Arãu me sa'awy'i e. Arãu yt tuwenug hin i
pa'i koro wo ma'ato uimi'airo uimi ky'esat
ewywuat ne'i Arãu e Tupana. 5 Tupana
tunug Aika'iwat Iesui Arãu ewywuat kahato
ma'ato po'og mi'i kai. Yt tuwenug hin i
Ahepa'i Koro wo Iesui. Yt tuwe mõ typot
i pa'i wo ma'ato Tupana mimõ typot no
Mi'i Miit toĩne'en. Aikotã Tupana to'e sa'a
wy'i miwan me hap ewy — E'ywot sese ti
Uito Uha'yru e. Wuat'i e'at piat Uha'yru
En e katu pono wuat'i e'at piat E'ywot
sese wo areĩne'en e. Mesup e'at woro mo
herep En wuat'i miit'in me Uha'yru hap
e. En yn Uha'yru mesuwe miit kaipywiat
e wepy hawe 2.7 miwan me. 6 Mi'i hawyi
to'e Tupana wẽtup miwan me — Uha'yru
e woronug en wuat'i e'at piat wuat'i ywa-
nia Pa'i Koro wuat woronug En mekewat
aikotã sa'awy'itewuat pa'i koro Mekeseteki
hap het rakat ewywuat sese Uha'yru e sa'a
wy'i morekuat Tawi Tosaipepiat Iesui etiat
110.4 miwan me. 7 Mi'i hawyi mesuwat yi
totiat toĩne'en turan Ahepi'i Sese Iesui ihay
Tupana kape tuwak popuo tepiat haty'u
hap wywo tohẽtup hẽtup tehay wo — Papai

Papai e uihep En gu'uro po pyi e uiku'uro
hap kaipyi uihep o En gu'uro po pyi e
haty wo. Mi'i hawyi Tupana tiwesat —
Pywo Uha'yru atunug aru e'e hap ewy e.
Worohep En gu'uro pyi e Uimõtypot kahato
hat En mote e uimiky'esat ewy ne'i eku'uro
pote e. Eremohit kahato mi'i pote woro
mõtypot Uha'yru e. Emiẽtup ok tã woro-
hep En gu'uro pyi e. [8] Tupana Sa'yru sese
Iesui ma'ato toho'opot popuo tuwe mu'e
Tupana miky'esat nug hap ete paa'e hat
ewy. Mi'i kaipyi aimohãpyk hamuat tutu'u
yne tepiat ho'opot hap hawyi toikuap Tu-
pana miky'esat nug hap. Yt iku'uro teran i
pytkai iku'uro aikawiano Tupana miky'esat
toiky'esat pote. [9] Aika'iwat yt karãpe hin
i i'aparap To'ywot miky'esat nug hap ete
pote — En yn miit'in ehakye ra'at hano e
Tupana. Iesui wato mohey hawyi tutum
aheĩne'en wuat'i e'at piat hamuat ahepe
tomiky'esat nug haria wo watoĩne'en mote.
[10] Toho'opot kahu hawyi. — Pywo sese
hãpyk takat miit En e Tupana tope. Ewaku
hap uiat ewy pote waku En yne miit'in
Epa'i wo e. En ni mekewat pa'i wakuat
sa'awy'iwuat Mekeseteki ewywuat e. Pa'i
Mekeseteki Saipepiano Sese woronug En e
Tosa'yru pe.

[11] Uiwy ria'in woro ho'o mu'e teran Pa'i
Meke se teki Saipepiat ete. Ahenoi teran
po'og Iesui ete wen ma'ato ehewaure ka'a
iperup kahato Tupana ehay etiat kuap
hamo. Ta'i eweiket kahato eiwanẽtup hawe
Tupana etiat eimu'e turan mi'i pote yt
woro ho'o mu'e kuap i yne Ahepa'i Akag
etiano. [12] Mot'i eweikup te'en Iesui mohey
haria pytkai — Urumu'e i ro ewei'e yn yt
uruikuap i te ti urumu'e hap Tupana eha
etiat ewei'e at ka'ap haria eipe. Are pãi
koitywy ti waku ra'yn miit'in mu'e haria wo
eweikup te'en ma'ato ti yt itag i te Tupana
ehay kuap hap etiaria eiperia are. Mi'i
hawyi ikuap perup i haria eweikup te'en.
Mi'i pote miit'in mimu'e wo te ne'i eweikup
te'en. Mi'i pote — Uruiwaure ra'yn sa'a
wy'i tewuat urumu'e hap e haria wo eipe.
Mi'i pote urumu'e i ro mehĩ mana mekewat
sa'a wy'iwuat sehay Tupana etiat ehenoi
i ro uruepe ewei'e. Aikotã hirakat ihire
te rakat ewy eweikup te'en Tupana ehay
kuap hap ete. Aikotã aimẽpyt hit yt tenuk
kuap i iheg kahato rakat ete hap ewywuat
kahato eweikup te'en Tupana ehay u hap
ete. Aikotã aimẽ pyt'in mĩ hy yn iky'esat
hap ewy eweikup te'en. Tupana ehay mi'u
pu'i ewywuat u hap ete yt eweikuap kuap
i. [13] Niatpo rakat sa'awy'iwuat Tupana ehay
etiat kurin kurin eweikuap. Aimẽpyt ihup
te rakat ewy mĩ hy yn toisym kuap ewywuat
eipe katupono yt eweikuap i te kat ko'i kat
ko'i som sio pywuat sio yt pywuat i hap. Sio
waku watunug sio yt naku i watunug e hap
katupono Tupana pywuat hap yt eweikuap i
te sio waku sio yt Tupana e hap yt eweikuap
i te pote. [14] Ma'ato nagnia hãi rakaria ihãite
rakaria tutu'u kuap kahato ipu'i kã'ã iheg
nakat ihainia'in haryporia'in. — To'iro wa-
tenuk i'atu'e aimi'u ra'yn i'atu'e. Mi'i hap
ewy Tupana ehay miwan miat kuap haria
ihãite rakaria Iesui mohey haria Tupana
ehay kuap kahato rakaria tikuap kahato
kat som waku watunug kat som yt naku i
watunug hap ko'i Tupana e hap miwan miat
pyi. Mi'i haria Tupana nug haria te'e ro
py hu'at ta'a tue hãite imohey hap etiano.
Mi'iria mi'u pu'i u haria ewy are.

6

[1] Sa'a wy'i kurin kurin watikuap Aipo ty-
pot Iesui etiat. Kurin kurin watikuap ihay
etiat. I'ewyte sa'a wy'i aipot mu'eria Iu-
teuria aimu'e kurin kurin Tupana Mipo'oro
Aipo rekuat nuat ete. Mi'i ko'i toĩne'en
ne aiwa nẽtup hawe. Waku mi'i ko'i wen
ma'ato po'og waku watikuap yne yne Iesui
e hap yne yne iminug ko'i e. Waku watu
wemotag ikuap hap ete. Yt naku i wato py
hu'at mekewat aimikuap hit hap ewy yn.
Sa'a wy'i — Ewetoiat ro eiminug sa'ag ko'i
hawyi ewetomohey ro Tupana i'atu'e ahepe
hawyi i'atuehay upi watuwat. [2] Pyno ai'y
wania Iuteuria te'e ru we piitsei te'e ru we
posei te'eruwepysei kahato aheko ewy. Mi'i
hap yn sa'awy'i watuwemu'e. Mi'i watunug
watunug aiwe mõ pokuap hamo pote —
Waku pe wato py hu'at Tupana pe sa'a wy'i
wato'e. Sa'a wy'i watu we ponug aimi'auka
aihũ tote hawyi tuweityk aiminug sa'ag
wato'e sa'a wy'i. Waku watoiat mi'i ko'i
katu pono mesup Aika'iwat yn aheha kye
ra'at kuap waku wato'e yn. Sa'awy'i aikotã
aru iku'uro rakaria tukupte'en hap kape yn
watu wa nẽtup aikotã te'e ru we hymut hap
kape yn watu wa nẽtup aikotã aru Tupana
ti'a tu hymut mi'iria gu'uro pyi hap ete yn
watu wa nẽtup. [3] Sa'a wy'i mi'i hap kape yn

watu wa nẽtup Iuteuria ywania aito pote.
Mesup koitywy waku watu wa nẽtup aheko
kape ma'ato aikotã aimu'e hit hap kape
hap ewy. Waku po'og watu wa nẽtup Iesui
eko kape katupono aimu'e Iesui etiat po'og
aheko sa'awy'iwuat kai pote.

4 Iesui toine'en aipy'a setpe turan ai'y
wania tuwat kahato Aika'iwat ehay upi —
Pywo i'atu'e sa'awy'i Iesui e hap ete hawyi
paa'i'a tu'e ta'a tu minug sa'ag ete hawyi
i'atuwepit kahato mekewat kuap pakup hap
ete. Tupana Miium Iesui ta'a tuiã'ãg sio
waku sio yt hap ete sio Tupana ehay ihay
sio yt hap kuap hamo ta'atuiã'ãg. Mi'i turan
Tupana Pã'ãu wakuat i'atumu'e kahato ai'y
wania Iuteuria. Mi'i hawyi te'e ro py hu'at
Tupana Wakuat Pã'ãu eiam wo. 5 Mi'i hawyi
Tupana ehay wakuat ete iwẽ pywiat kurin
kurin ta'a tukuap hawyi — Waku kahato
i'atu'e. He kahato Tupana ehay i'atu'e ai'y
wania. Waku kahato aru karãpe put'ok'e
ra'yn ti Tupana mesuwe Aipo rekuat no
i'atu'e irania'in ai'ywania. 6 Mi'i ta'atukuap
yne hap kaipyi ta'a tu'atoiat sa'ag Iesui.
Ta'atupun yne imohey hap itote hawyi — Yt
uruimohey i Mi'i Miit i'atu'e — Ewei'auka
ro ewei'auka ro e haria tukup te'en ai'y
wania. Ewei'auka aria'yp posak ete yt wati
ky'esat i Tupana Sa'yru Aipo rekuat no e
haria mi'iria. Yt kan hamo i Mesuwat
Miit i'atu'e haty wo ta'a tuehay pirik wo.
Mi'i hap kaipyi Tupana ti'a tukuap mi'iria
topy'a pe. — I'atuehay kaipyi Uha'yru auka
hap kaipyi ati'atu'apiheg aru irania'in ai'y
wania tuwat Iesui mohey hap upi pytkai.
Ta'a tu mohey rokirẽ ra'yn ta'a tupun Iesui
mohey hap. Mi'iria ewywuaria koitywy
yt wati morem kuap i ra'yn Tupana kape
katu pono Tupana Sa'yru pun haria ra'yn
mi'iria. 7 Ma'ato aito Tupana Sa'yru mohey
haria aikotã aiko wakuat rakat ewywuaria
wato py hu'at yi wakuat i'aman sym hat
ewy aito Tupana mikoi wakuat ewywuaria
mikoi Tupana mipoi tyro kahato ewywuat
ko'i. Tupana tum i'aman hawyi ihãite ka-
hato hap ewy wato py hu'at watat aheha
kye ra'at hap hawyi. 8 Ma'ato aiko aimikoi
yi yt kan hamo i ewy Tupana Sa'yru pun
haria tukup te'en. Hu ypia ewy hyri hyp
ewy yt uwe i miky'esat ewywuaria tukup
te'en yt imohey i haria. Mi'i hawyi meipepe
ro ekahuro epyp e'u aria wato'e. Mi'i hap
ewy topy hu'at mi'iria. Ai'y wania Tupana
Sa'yru pun haria aria wo tukup te'en aru
aiko piat hyri hyp ewy. 9 Ma'ato eipe uiwy
ria'in uimi ky'e ko'i yt mi'iria ewywuaria
hin i eipe. Yt aiko aimikoi wẽki'a e'yi ewy
hin i eipe are. Ma'ato aiko aipoi kahato
hap ewywuaria eipe are. Woroho'omohey
kahato eipe uhekatuwyria. Ahehakyera'at
hat mohey sese haria eipe. Ahehakyera'at
hat moherep haria kahato eipe. Wuat'i
miit'in eikuap Aheha kye ra'at hat mohey
haria eipe hap. Ma'ato eipe aimikoi hẽ'ẽ
kahato rakat ewywuat hap kaipyi eikuap
miit'in. 10 Ta'i Tupana hãpyk kahato. Yt
karãpe i toiwaure toky'e hap eipotpap tomõ
typot ehepiat hap etiat e. Yt toiwaure
kuap i eiminug wakuat tomõtypot etiat hap
Tupana pote. Yt karãpe i toiwaure temiit'in
powyro hap tomõtypot toky'e ehepiat hap
kaipywiat ko'i. 11 Pyno po'og waku mi'i hap
ewywuat no watu kup te'en. Waku Tupana
mõtypot hap kahato wywo watoĩ ne'en.
Imohey pot'i kahato aiku'uro hap e'at kape
yn waku imohey hap wato'e. 12 Pyno yt naku
i watoĩ ne'en iperup wo'o mu'e hap etiat
rakano ne'i are. Yt naku i iperup ne'i imo-
hey hap ete. Yt naku i watopyhu'at yt ikuap
teran i haria wo e. Yt naku i aiwa nẽtup
hap wati mo ken'ẽ ne'i Tupana Pã'ãu miat
aimu'e turan. Waku watu kup te'en aikotã
sa'a wy'iwuat Tupana ehay moherep haria
ewywuat imohey iwato'in rakaria ewywuat
meimuẽwat sa'a wy'i wuaria Tupana ehay
moherep haria ewy. Katu pono mi'iria
tukup te'en wuat'i e'at pe Tupana mohey
mot'i haria. Yt te'e ru we mõti hin i —
Atimohey ta'atu'e hap ete. Yt ta'atupun hin
i ta'atumimohey Tupana piat — Atunug aru
e hap mohey hap. Waku mi'iria ewywuaria
watu kup te'en. Yt naku i pya kahato ne'i
aiwanẽtup hap Tupana kapiat hap.

13 Waku wato py hu'at aha'a se'i Aparãu
ewywuaria. Sa'a wy'i Tupana to'e Aparãu
me — Pywo ti rat woro poi tyro en e. Uhet
wyti Tupana e. Yt kat i miit mi'i rẽ po'og
uhet kawiat e. Atunug aru emiari ru'in
waikiru i'atu kahato hap ewy e. Mi'i pote
areset pehik atunug aru ui'e hap ete e
Tupana Aparãu me. 14 — Woro poi tyro
poi tyro e. Pywo ti rat atunug aru ui'e
hap ewy e. Atimo ty py'i esa'y ru'in e.
I'atu sakpo typy'i esaipe piaria yi kyt ewy
i'atu hap ewy emiariru'in e Tupana Aparãu

me. [15] Ma'ato Tupana yt meremo hin i
hum to'e hap ewy. Mi'i pytkai toimohey
pot'i Aparãu. Yt ipun hin i — Atunug aru
e Tupana piat hap. Mi'i hawyi tuwe mo
herep ta'yn ha'yru Isaki Tupana e hap ewy.
[16] Karãpeĩ miit'in to'e ahepe — Atunug aru
ui'e hap ewy to'e hawyi ma'ato yt wato
mohey i pote ta'a tu kaykay ra'yn ta'a tue
tu'isa ta'a tu'e hamuat — Yt atunug i ui'e
hap ewy pote heso rakat areĩne'en wuat'i
ehamo i'ewyte Tupana ehamo e hamuat.
Mio tã to'e hawyi watomohey po'og wuat'i
ehamo to'e pote. [17] Ma'ato Tupana to'e tuwe
hamo yn — Atunug aru emẽpyt'in i'atu
waikiru ewy e Aparãu me. — Areĩne'en
hegyi'at kahato rakano aru emiariru'in ko'i
pe e. Yt uheso hin i e. Atunug aru ui'e
hap ok tã e. Meiũran aru ati'a tu poi tyro
esaipe piaria e. Yt atiwaure hin i kat ui'e
hap e. Ma'ato atunug aru ui'e hap ewy e.
Uito Tupana pote atunug ui'e hap ewy e
Aparãu me haty wo. Yt karãpe i kue wẽtup
sehay atunug aru ma'ato atipyt'atnug uhe-
hay Uito Tupana pote e nimo te Aparãu me.
I'ewyte yne esaipepiaria pe pywuat ui'e hap
kuap hanuaria tukup te'en aru e. [18] Pyno
atipyt'atnug uhehay Tupana Uito pote e.
Pywo yt uwe i imonik kuap ui'e hap —
Atunug aru Tupana e hap Tupana i'e pote.
Tupana yt heso kuap i mi'i pote waku wato
mohey kahato mi'i tã — Atunug aru e hap
ko'i. — Urumowepit hat kahato En Tupana
wato'e. Ewawi uruteput wanĩkaptia pupi.
Urutopytyk kahato ehay — Atunug aru e'e
hap. Pyno typy to'e — Atunug aru e hap
ko'i. Typy tohenoi tehay ahepe. [19] Tupana
e hap wẽtup — Woroho'opoityro aru wuat'i
e'at pe e hap aimowepit kahato. Mi'i hawyi
i'e hap typy — Atunug aru e hap. Pyno
pywo ti aru urueha kye ra'at wato'e tope.
Uruhekatup kahato urupy'a pe wato'e. Mi'i
hawyi urueha kye ra'at aru to'e hap ewy
wato'e.

Aimi mohey aikytyt kahato iheg me
aikotã haity Tupana eiam sese kaipyi tut
aipiit kape hap ewy. Ta'i imohey hap haity
ewy. Yt karãpe i uruiwaure e'e hap Tu-
pana wato'e. [20] Katu pono mekewat Aimi
mohey Iesui teke Tupana eiam koro sese pe
ra'yn. Sa'a wy'i Ahepa'i Iesui teke Tupana
eiam sese pe. Hewat'ymo ti aito. Ahepa'i
mekewat Mekeseteki ewywuat po'og nakat
Ahepa'i Koro wuat'i e'at piat. Yianme teke
aikotã ahe'yara tuwe moheg i'asaity ete.
Mi'i hap ewy wato mohey Tupana e hap —
Atunug aru e hap wato mohey kahato mi'i
e hap hawyi aimoheg kahato Tupana ete
wuat'i e'at pe saity iheg nakat ewy.

7

[1] Pyno ahenoi teran sa'a wy'iwuat pa'i
wato Mekeseteki etiat. Mi'i ti morekuat no
topyhu'at mekewat Ierusarẽi notiat ma'ato
mekewat e'at pe tawa Sareĩ i'atu'e ta'a tu
pusu puo ma'ato aipusu puo tawa wo'o
wese e hap wato'e. Sa'a wy'i ti Tupana
ti'airo temiit Meke se teki pa'i koro wuat
miit'in ehay enoi tepiat hamuat. Tupana
po'og ywaiti wuat'i kawiat mi'airo Meke se
teki. Sa'a wy'i Aparãu ta'aipok wo'o'auka
hap wato kaipyi wanĩkaptiaria atu'uka hap
kaipyi. I'atuekat yne topo piat wywo tut.
Mi'i hap tote mu'ap upi pa'i wato Meke se
teki tipuẽti. Mi'i hawyi toipoi tyro aha'a
se'i Aparãu. [2] Mi'i hawyi Aparãu ho'oium
tope wanĩ kaptia pohari hap ko'i ipat'ok.
10 rakat kaipyi tutum wẽtup iwat. Iwato
tutum pa'i akag Meke se teki pe. Meke se
teki set aipusu puo wo'oe waku nug hat
akag e. Mi'i ti morekuat tawa Sareĩ totiat.
Sareĩ aipusu puo wo'o wese hap. Mi'i pote
Meke se teki topy hu'at wo'o wese hap nug
hat akag aipusu puo e. Aipo typot Iesui
ewywuat topyhu'at morekuat Meskeseteki.
[3] Ma'ato Meke se teki uwe i'ywot kuap hat
yt to'e i miwan miat pote. Uwe ity kuap
hat yt to'e i iwan miat pote. I'ewyte uwe
imẽpyt'in kat ywania hap yt uwe i ikuap
yt to'e i iwan me pote. Sio i'ywã'ĩ hap
toĩ sio yt hap yt watikuap i yt to'e i pote.
Sio iku'uro sio yt hap yt to'e i pote yt
watikuap i. Yt uwe i ikuap mi'i pote wuat'i
e'at piat miit ewy topy hu'at morekuat
Meke se teki. Mi'i pote wuat'i e'at piat
miit'in epa'i koro ewywuat topyhu'at. Mi'i
pote Tupana Sa'yru ewywuat kahato topy
hu'at. Mi'i Ahepa'i wuat'i e'at piat iã'ãkap
kahato. [4] Ui'y wania waku watu wa nẽtup
morekuat Mekeseteki kape katupono Iesui
e'yianmiat iã'ãkap kahato topy hu'at mi'i.
Miit'in mimo wato kahato mi'i. Aha'a se'i
koro Aparãu mimõ typot mi'i. Ta'i toho'o
pat'ok kahato tewanĩkap pohari hap kaipyi
toho'oium wẽtup 10 rakat kaipyi mokekuat
Meke se teki pe. Mi'i ti po'og Aparãu kai
topyhu'at katupono toho'oium tope. [5] Sa'a

wy'i ase'i Aparãu emiariru Irewi e hap het
rakat toĩne'en ahepa'i koro wo. Mi'i hawyi
yne Irewi saipe piaria tukup te'en ahepa'i
wo. Mi'iria pe mesup watum aimiium ko'i
Irewi saipepiaria pe pa'i kororia pote Irewi
saipe piaria pote. Aikotã Tupana to'e hap
ewy — Eho'oium o uhepe eimikoi hat ko'i
wẽtup 10 rakat kaipyi pa'i koro Irewi saipe
piaria pe e hap ewy. Kat e hap kat e hap
eimipuẽti kaipyi eho'oium o uhepe wẽtup
10 piat e Tupana. Pyno mesup te aito
Aparãu emiariru'in ko'i waho'oium ahekat
pa'i koro Irewi saipepiaria pe. Ma'ato sa'a
wy'i Irewi tum tekat Pa'i Koro Mekeseteki
pe katupono Irewi e'ase'i Aparãu tum tekat
Pa'i Koro Meke se teki pe pote Irewi tum
wy tekat Pa'i Koro Meke se teki pe te'a se'i
Aparãu po wo tutum hap ewy. Mi'i pote
Pa'i Meke se teki Saipepiat Iesui topy hu'at
po'og Ahepa'i Koro wo ahepa'i koro Irewi
saipepiaria kai katupono Irewi i'ewyte hum
ha'up Pa'i Koro Iesui Mekeseteki Saipepiat
pe. 6 Ma'ato pa'i koro Meke se teki yt Irewi
ywania hin i. Yt Aparãu kaipywiat i ma'ato
yt uwe i ikuap kat ywania morekuat Mekese
teki toĩne'en. Mi'i kape aha'ase'i sese hum
wuat'i kat ko'i kat ko'i. Toipat'ok hawyi
toho'oium pa'i Meke se teki pe. Mi'i hawyi
pa'i Meke se teki tipoi tyro ra'yn aha'a se'i
Aparãu e — Tupana emowato e Aparãu me.
Tupana mipoi tyro toipoi tyro te. 7 Pywo
ti rat po'og Aparãu kawiat iwato Meke se
teki kat pote yt po'og i mi'i pote yt toipoi
tyro kuap i. 8 Mi'i tupono koitywy aito
ai'ywania miium ko'i watum Irewi ywania
pe ma'ato Irewi ywania iku'uro rakaria wo
tukup te'en torania ma'ato Ahepa'i Koro
pakup Iesui yt mi'i tã i mesup. Aikotã to'e
sa'a wy'iwuat miwan me hap ewy — Mi'i
Miit toĩne'en wuat'i e'at piat Pa'i wuat e. En
ni Pa'i wato Mekeseteki ewywuat e miwan
me morekuat Tawi wepy hawe. 9 Pyno sa'a
wy'iwuat aha'ase'i koro Aparãu tum na'yn
pa'i koro Mekeseteki pe tomiium ko'i. Pyno
Aparãu topy hu'at pa'i Irewi e'ase'i. Mi'i
tupono sa'a wy'i pa'i Irewi topy hu'at te'a
se'i Aparãu piit pe. Mi'i hawyi Aparãu tum
tomiium Meke se teki pe turan pa'i Irewi
i'ewyte hum tomiium ko'i Meke se teki pe
Irewi e'ase'i Aparãu po wo yt tuwemoherep
i te turan. Katupono pa'i Irewi e'yianmete
ha'ase'i Aparãu tum imiium Mekeseteki pe.
Mi'i turan Irewi toĩne'en ne iã'ỹi wo Aparãu
piit pe imiairiru Irewi pote. Mi'i tã aha'ase'i
i'ewyte torania aito Aparãu emiariru'in wa-
tum yne aimiium Tupana piat Meke se teki
pe Aparãu saipe piaria iã'ỹi ko'i Iesui pote.
10 Sa'a wy'i to'o puẽti mu'ap tote morekuat
Meke se teki wywo aha'a se'i Aparãu. Mi'i
turan aha'ase'i pa'i koro Irewi'in aha'ase'i
Aparãu piit te tukupte'en hã'ỹi ewy yt hẽtyt
i te rakat ewy. Mi'i hawyi ta'atuium itote
aha'ase'i Aparãu po wo. 11 Pywo ti rat pa'i
kororia ko'i Irewi'in kaipyi yt tut i aimo
hãpyk hap Tupana wywuat hap. Yt kat i
rat ahehakyera'at hap mi'iria kaipyi. Ai'y
wania ewãi hap yn tuwemoherep ainãpin
Tupana kaipywiat hap Tupana ehay kat
som waku watunug hap watikuap Musei
e'ase'i Irewi wẽ pyi. Irewi ywania kaipyi
Musei tuwemoherep ma'ato Tupana to'e
sa'a wy'i — Tut aru wẽtup ok Ehepa'i Koro
pakup e. Mi'i Miit ti Pa'i Koro Meke se
teki ewywuat toĩne'en e Tupana sa'a wy'i
morekuat Tawi pe. Pyno Ahepa'i Koro
sese yt tut i Musei ywot'in Irewi ywania
kaipyi i'ewyte yt Musei ywania kaipyi i te
wy. Mi'i pote pa'i Musei ehay yt aimo
hãpyk kuap i Tupana wywo. Ma'ato aimo
hãpyk hamuat Tupana tipo'oro wẽtup ok i
Aipo rekuat no Ahepa'i Koro wo mekewat
Meke se teki Ewywuat Ahehakyera'at Hat
Iesui. 12 Pyno Ahepa'i Koro ipakup takat
yt Irewi ywania ewywuat i ma'ato wẽtup
kaipyi ra'yn ipakup takat toĩne'en. Ahepa'i
Pakup Iesui kaipyi ainãpin Irewi piat yt hap
ewy i. I'ewyte Irewi emiariru Musei yt
ewywuat i. I'ewyte Musei ywyt Arãu yt
kaipyi i Iesui ma'ato Ahepa'i Pakup Iesui
kaipyi ra'yn ainãpin hap tut aimo hãpyk
kuap Tupana wywuat hap sese. Musei
piat ainãpin hap yt ewywuat i. 13 Aha'a
se'i Musei yt kaipyi hin i Ahepa'i Koro
Iesui. Yt Musei suu yt ewywuat i katu
pono Aha'a se'i Iuta emiariru Emiariru ti
Iesui. Yt karãpe i aha'ase'i Iuta emiariru'in
tukup te'en ahepa'i koro wo. Yt karãpe i
Iuta ywania tum aihũria Tupana pe aria pe
mekewat yparakai aihũ wuk hap nu kawiat
tote. Ma'ato mi'i pytkai mesup topy hu'at
Ahepa'i Akag wo Iesui mekewat Mekeseteki
ewywuat. 14 I'ewyte watikuap kahato aha'a
se'i Iuta emiariru emiariru kaipywiat tut
Ahehakyera'at hat Tupana Mipo'oro Aipo
rekuat nuat hap. Ma'ato Tupana yt to'e i
— Iuta ywania kaipyi tuwẽtem ahepa'i koro
yt e i. Ma'ato watikuap Iesui topy hu'at

Ahepa'i Koro wo hap ma'ato wẽtup kaipyi
Meke se teki pa'i koro ewywuat. Yt Irewi
ywania i ma'ato Mekeseteki ewywuat e hap
kaipyi watikuap. 15 Iesui topyhu'at Pa'i Koro
wuat miit'in yt eko ewy hin i. Heremo ka-
hato mi'i mesup watikuap ta'yn Iesui tuwe
mo herep mekewat Meke se teki ewywuat
sese. Aikotã aikotã Tupana to'e hap ewy.
Mi'i ewywuat topy hu'at Ahepa'i Koro wo.
16 Tupana mi'airo Iesui Ahepa'i Koro wuat
ma'ato yt aheko upi hin i toi'airo. Aikotã
irania'in aimi'airo ahepa'i yt ewywuat hin i.
Yt aha'ase'i Irewi sa'yru'in hin i Mi'i ma'ato
mi'i pytkai Tupana ti'airo katupono wuat'i
e'at piat ieĩne'en hat Iesui pote mekewat
Mekeseteki ewywuat toi'airo Ahepa'i Koro
wuat sese Mi'i. 17 Pyno ti mekewat miwan
me mio tã e sa'a wy'ite Tupana to'e —
Uha'yru mesup woro'airo En miit'in Epa'i
Koro wo ma'ato yt karãpe i ra'yn ekahuro
En Pa'i Porekuat no hap e. Pa'i Mekeseteki
ewy En e sa'awy'i Tupana Tawi wepy 110.4
hap we.

18 Mekewat sa'a wy'iwuat pa'iria aimu'e
hap ko'i ainãpin hap ko'i ai'ywania wat yt
put'ok'e i ahehay moherep Tupana kapiat
hamo. Yt hesaika i miit'in mohãpyk Tu-
pana wywuat hamo. Mi'i pote Tupana
to'e — Yt kan hamo i i'atueko e katu
pono yt put'ok'e i miit'in ekyi uhowaw-
iat hamo miit'in mohãpyk hamo e Tu-
pana. 19 Sa'awy'iwuat ahepa'i aimotag teran
tehay wo sa'awy'iwuat ainãpin hap ko'i ete.
Toimo pakup teran yne ma'ato mekewat
sa'a wy'iwuat waku wen ma'ato yt hesaika
i aimo waku hamo. Yt aimo perup'i kuap i
mekewat Musei piat ainãpin hap. Yt aimo
hãpyk kuap i yt watunug i pote. Wati'a
parap yne mi'i hap ko'i ete pote. Pa'i Musei
wãi'e hap upi yt kat i mu'ap Tupana kapiat
hap katupono yt watunug kuap i yne Musei
piat ainãpin hap ko'i pote. Ma'ato wato
mohey Pa'i Koro wo Iesui hawyi meremo
watikuap Tupana. 20 Pyno sa'a wy'i Tupana
kapiat ihay rakat tukup te'en pa'i koro wo
miit'in mi'airo ko'i. Ma'ato Iesui Ahepa'i
Sese wuat Tupana Mi'airo toĩne'en. Tupana
ehay kaipyi topyhu'at Ahepa'i Wato wo. —
Pywo ti rat woronug En Wuat'i Miit'in Epa'i
Wato wo e Tupana. Ewẽ pyi yn atiky'esat
miit'in ehay enoi hap e. Karãpe ehay turan
meremo emiẽtup atum epe e Tupana Iesui
pe. Emiit miẽtup ewẽ pywiat atum yne
e. Karãpe uhehay teran miit'in kape mi'i
hawyi ewẽ pyi yn uhehay e. Miit'in Epa'i
Wato wo woronug En e Tupana Iesui pe
Wuat'i E'at Piat Ieĩne'en Hanuat En mote
e. 21 Mi'i pote woro'airo En Pa'i Wato wuat
mekewat pa'i wato Meke se teki Saipepiat
En e Tupana miwan me Iesui piat pe. Yt
karãpe i Tupana to'e irania'in pa'iria pe mio
wat to'e hap ewy. I'ewyte Musei pe i'ewyte
haipe piaria pe Tupana yt to'e i mekewat
to'e hap ewy ma'ato Tosa'yru pe yn to'e
— En ni Uimi'airo Miit'in Epa'i wuat wuat'i
e'at piat ieĩne'en hanuat e. Yt uheso i rat
e Tupana sa'awy'i Iesui piat morekuat Tawi
wepy 110.4 piat pe. 22 Ta'i waku sakpo Iesui
Ahepa'i Akag wo wati puẽti po'og po'og
irania'in pa'i ko'i kai. Katu pono Tupana
to'e hap ewy — En ni Uimi'airo Pa'i wato wo
e ma'ato yt karãpe i to'e Tupana irania'in
pa'iria pe mi'i ta e hap. 23 Sa'a wy'i wuaria
i'atu kahato pa'iria tukup te'en map haria
ne'i pote yt ieĩne'en mot'i pa'i wo itote.
Wẽtup iku'uro hawyi toĩne'en wẽtup i ra'yn
haipe piano. Ma'ato Wẽtup Ok yn waku
I'atu'akag Sese Mi'i ti Iesui wẽtup ok takat.
24 Ma'ato koran pa'i wato sese mesuwarotiat
yt ewy hin i katupono Mi'i ieĩne'en wuat'i
e'at piat hamuat Pa'i Pakup mo. Mesu wa
rotiat pa'i ko'i iku'uro yne pytkai toĩne'en
ne wẽtup teiam me atipy pe. 25 Ahepa'i Wato
Pakup Iesui ahehakyera'at kuap yne mesu
wa ro tiaria torania ywania e. Pywo ti rat
torania Tupana kapiaria toi'atuehakyera'at
kuap ta'atuky'esat imohey hawyi katupono
Mi'i Miit ti mu'ap Tupana kapiat. Koitywy
uwe uwe mi'i mu'ap upi toto Tupana kape
Mi'i Miit tuwat hupi haria put'ok'i'atu'e Tu-
pana kuap hap kape e. Kat emiit kat emiit
put'ok'e kuap Tupana kape Mi'i Pa'i sehay
upi. Ahehay enoi ok tã tohenoi Tupana
pe. Yt toima'at hin i To'ywot ahehay wo
i'ewyte tohẽtup kahato aika wiano Tupana
pe Ahepa'i Wato Iesui. 26 Mi'i miit ti waku
kahato Ahepa'i Wato wo katu pono aika
wiano hat aiwy kahato topy hu'at. Aimi
ky'esat toikuap kahato. Po'og po'og waku
irania'in pa'i ko'i kai. Yt uwe i po'og Mi'i
Miit kai. Tupana ewywuat wanẽtup hat
Mi'i Miit. Tupana ewywuat wakuat nug
hat Mi'i Miit Iesui. Mi'i pote Ahepa'i wo
waku kahato. Yt aima'at kuap i. Yt ai'a
parap kuap i. I'ewyte yt uwe i i'aparap
kuap teko sa'ag wo. Waku kahato Ahepa'i
Wato wo. Yt karãpe i toi'a parap irania'in

miit'in ewy ai'ewy. Pywo ti rat po'og po'og
waku wuat'i pa'i ko'i kai Ahepa'i wo Iesui
irania'in i'aparap aparap haria ne'i pote.
Tupana Mimõtypot sese Ahepa'i pakup. Yt
uwe i atipy pe po'og mi'i rẽ Tupana Mimõ
typot kai. — En po'og po'og atipy piaria
kai e Tosa'yru pe yn. En po'og po'og rakat
torania kawiat e Iesui pe. 27 Ahepa'iria mesu
wa rotiat i'aparap aparap kahato Tupana
piat ta'a tu potpap nug hap ete. Ai'y wa-
nia pa'i ko'i ti'auka ta'a tu hũria ta'a tu'a
tuwuk wuk mohag wo ta'a tu minug sa'ag
moweityk hamo — Urui'aparap ta'yn ewawi
Tupana i'atu'e hamuat. Ereĩne'en waure
wo uruminug sa'ag kai i'atu'e. I'ewyte
sa'a wy'i ta'atu'auka aihũria aiminug sa'ag
pohag wo. Aihũria suu wywo ta'a tu mo
weityk teran ahepiat i'aparap hap. Ta'atu
hã'ãg kahato mi'i hap ete. Ma'ato mio Iesui
iku'uro aihũria ewy aika wiano aipohag
wo aiminug sa'ag moweityk hamo Ahepa'i
Wato pote. Yt kat i tominug sa'ag pytkai
iku'uro aiminug sa'ag upi toho'opot ai'api-
heg hap tutu'u hamo. Wẽtup mo yn iku'uro
hawyi tuweium Tupana pe ai'a piheg hap
sa'up mo yt kat i tominug sa'ag pytkai.
Iku'uro aiku'uro hap u hamo. Wẽtup mo yn
iku'uro mi'i hap yn imoma ra'yn aiminug
sa'ag. Ma'ato irania'in pa'i akag ko'i ai-
hũria atu'uka kahato i'ewyte ta'atuhũria at
ka'ap. Ma'ato Iesui ti wẽtup mo yn iku'uro
hawyi waku ra'yn koitywy e Tupana. —
Waku ra'yn e. 28 Irania'in pa'i ko'i aimi'airo
ko'i Irewi eko ewywuaria mi'iria miit aipu'i
ewywuat ta'atu'aparap aparap kahato ai'a
parap hap ewy yne yt naku i nug hawiat.
Iku'uro rakaria ai'ewy ahepa'i akag ko'i
mesuwarotiaria. Mi'iria yt naku i nug haria
ai'ewy mesuwiaria pa'i ko'i. Ma'ato Ahepa'i
Akag Sese Iesui pakup we Tupana to'e haty
wo — Woronug En Wuat'i Miit'in Epa'i Koro
wo aru sa'awy'iwuat mekewat pa'i Mekese
teki ewywuat woro'airo En e haty wo sa'a
wy'i Iesui pe. I'atu kahato pa'i mesuwe
tukup te'en e ma'ato mi'i turan woro'airo
En wuat'i miit'in Epa'i Wato wo e Tupana
miwan me. Mi'i hawyi ti aru ereĩne'en
na'yn wuat'i e'at piat miit'in Epa'i wo e
Tosa'yru pe. Waku En Pa'i wo Uha'yru e
katupono En yn ui'ewy Uha'yru e Tupana
Tosa'yru pe.

8

1 Pyno ahenoi i ehepe to'e Ahehay
Enoi To'ywot piat hat ete. Mi'i ta'apyk
To'ywot po sese kai aikope Tupana ta'apyk
Morekuat Akag wo hap tote Tupana po sese
kai ta'apyk wuat'i mimõtypot rote Tupana
mõtypot eiam sese tote. 2 Mi'i tote tohẽtup
hẽtup ahupi ahepa'i koro wo toĩne'en pote
ipotpap mekewat atipy piat Tupana eiam
sese pe. Sa'a wy'i pa'i akag Musei tunug
yahig note Tupana mõtypot yat mi'at pe
kawiat ipe hup ipe heryp'i kawiat tutunug
i'ewyte sokpe kawiat. Ikahu rakat tutunug.
Mi'i hap tote Musei topy hu'at pa'i wo.
Ma'ato Ahepa'i sese Iesui topy hu'at atipy
pe Tupana mõtypot eiam sese tote ikahu
rakat rote yt miit'in minug hin i hap tote
toĩne'en. Ipotpap Pa'i wo po'og po'og
Musei minug kawiat rote katupono Tupana
minug note ipotpap. 3 Karãpeĩ ahepa'i ko'i
mesuwarotiaria aimi'airo ko'i i'atupotpap
aimiium Tupana piat hap ete ta'atuium
aimiium tope hawyi ta'a tu'auka aihũria
Tupana piat ta'atumiium mo. Ma'ato Iesui
Tupana mi'airo Ahepa'i Wato Iesui wo
hawyi tutum To'ywot Tupana pe To'ywot
mowehum hap kahato ko'i. Aika wiano
hamuat ipotpap hap. Iwat imiium To'ywot
piat ko'i po'og waku aihũria kai katupono
tosuu aika wiano hamo. 4 Ahepa'i Sese
Iesui ti yt pa'i Irewi ywania saipepiat hin
i. Mi'i pote po'og Pa'i wo pa'i Irewi kai
po'og mekewat Musei minug sokpe kawiat
Tupana mõtypot yat epa'i wato kai katu
pono toĩne'en kuap Ahepa'i atipy piat
i'ewyte mesuwe Ahepa'i wo toĩne'en wuat'i
e'at piat. 5 Pyno mesu wa rotiat Tupana
eiam Musei minug yahig notiat aikotã
Tupana eiam sese atipy piat iã'ãkap ewy
kahato. Ahepa'iria mekewat sokpe kawiat
piat motpap nug haria tukup te'en atipy
pe Tupana eiam notiat motpap ewywuat
Ahepa'i Wato Iesui iã'ãkap ewywuat.
Aikotã Tupana to'e Musei pe ha'awyte mio
tã e — Ewe'eg o Musei e. Waku etunug o
uimõtypot yat ui'e hap ewy e. Atiky'esat
hãpyk kahato ui'e hap ewywuat hap e.
Aikotã atomo herep epe sa'a wy'i yity'ok
tote hap ewy etunug o atipy pe e. Kat
kupitu kat kupitu are'e yity'ok tote hap
ewy etunug o e Tupana Musei pe tutunug
inug hap e'yianmete. 6 Pyno Tupana tunug
na'yn wẽtup ok Ahepa'i Ipakup takat ra'yn

Tosa'yru kawiat. Mi'i po'og heropat kuap
torania pa'iria mesu wa ro tiaria kai. Mi'i
ti ahehay Tupana kapiat enoi kuap kahato
To'ywot Tupana piat hat. I'ewyte ti Tupana
Ehay Moherep Ahepiat Hat sese Mi'i.
Aiwo'o wese hap to'ywot wywuat nug hat
sese Mi'i Miit Akag. Koitywy po'og aiwesat
kuap Tupana katu pono ahehay enoi kuap
hat toĩne'en na'yn mi'i pote po'og waku
irania'in sa'a wy'i wuaria pa'iria kai. Mi'i
pote mio tã to'e Tupana tope — Atunug
aru ui'e hap ewy Uha'yru e. Woronug
En wuat'i epa'i koro wo wuat'i e'at piano
e Tupana. Yt karãpe i Tupana to'e mi'i
tã irania'in pa'i pe. Yt Musei pe te wy
ma'ato mio tã Musei pe — Eipe mesu wa ro
tiaria pa'i ko'i wo woro ho'onug e yn. 7 Sa'a
wy'i Tupana to'e Musei pe — Atiky'esat
en miit'in wo'o wese nug uiwywuat hap e.
Mi'i hap ete Musei ipotpap kahato waku
kahato ma'ato meiũran Tupana to'e tope —
Atunug aru wẽtup ok Pa'i wo Esaipepiat
e. Wẽtup ok ati'airo En ewywuat wo'o
wese hap nug miit'in wywuat hat e. Mi'i
uhemiit sese e katupono Musei yt put'ok'e
i wo'o wese hap nug sese hamo. Mi'i pote
Tupana tunug wẽtup ok i Musei ewywuat
Pa'i Sese wo. 8 Sa'a wy'i Tupana to'e aha'a
se'i'in me — Yt put'ok'e i Musei uiwywuat
wo'o wese nug hamuat e. Mi'i pote aru
meiũran wo'o wese hap nug hat ipakup
takat atunug e ai'ywania sa'awy'iwuaria pe
mekewat Isareu ywania pe. Yt ewetunug
hin i ui'e hap ewy pote e ase'i Iuta ywania
pe. Mi'i pote wẽtup wo'o wese hap atunug
aru wẽtup ok kawiat e. 9 Sa'a wy'i ati'a tue
ha kye ra'at ei'y wania wanĩ kaptia po pyi
i'ewyte ati'a tu'y kesat yi Esitu kaipyi e.
Mi'iria yahig note ati'atunãpin uhehay wo
— Ewetunug o uhepiat einãpin hap pote ti
aru ei'y kesat hano areĩne'en e. Mi'i hawyi
— Pyno urutunug e'e hap ewy i'atu'e uhepe
ma'ato ta'atunãpin uhepiat hap ta'atupun
ne'i. Yt te'eruwanẽtup i po'og uhehay kape
pote yt ati'a tu wesat kuap po'og mi'iria e
Tupana miwan me. 10 — Pyno wo'o wese
hap ipakup aru atunug i uhehay moheg
hamuat e Tupana ai'ywania pe. Ikahu rakat
aru atunug mesup e. Sa'a wy'i atiwan nu
ete uhehay ma'ato mesup eipy'a pe eiwa
nẽtup hawe atiwan uimi ky'esat ewetunug
hamuat uhehay einãpin hap. Aikotã sa'a
wy'i nu ete atiwan iheg me mi'i hap ewy
mesup iheg me eipy'a pe uhehay atiwan e.
Ehetu pana wo sese areĩne'en mote uimo
wepit haria aru eweikup te'en uha'y ru'in
uhaki'yt'in are'e aru ehepe. Mekewat e'at
pe areĩne'en Ehetu pana wo sese e. Waku
watu kup te'en mekewat e'at pe wo'o wese
haria wo e. 11 Mekewat e'at pe uheiam mo
eweikup te'en e. Uhehay kuap haria wo
yne eweikup te'en eipe. Ahowapy ra'yn
yne eiperia Uipã'ãu wo e. Mekewat e'at
pe uimẽ pyt'in hary po ria'in ihainia'in
torania eipe eweikupte'en e. Uikuap haria
eweikupte'en yne eiperia tu'isaria wo more
kuaria wo miit eropat haria wo uheiam
mo eweikup te'en e. Mekewat e'at pe yt
uwe i eiperia — Urumu'e ro urumu'e ro
ewei'e irania'in me Tupana kuap hamo
katu pono mekewat e'at pe uikuap haria
yne eipe eweikupte'en e. Uikuap sese haria
sok eweikup te'en eipe e Tupana. I'ewyte
uhemiit'in uikuap haria wo eweikup te'en
e. I'ewyte iwato'in nakaria uikuap takaria
yne eipe uikuap sese haria wo eweikup
te'en mekewat e'at pe e. 12 Waku kahato
mekewat e'at pe katu pono mekewat e'at
uima'at ehepiat hap atiwaure yne e. Atoiat
aru ei'a piheg hap mekewat e'at pe e. Yt
atunug i ma'ato ihaky'e'i rakano areĩne'en
e. Woro ho'o ky'e pote uipohep ei'a piheg
hap ete yt hãpyk hin i eipe sa'a wy'i pytkai
yt naku i nug haria eipe sa'a wy'i pytkai
e. Uima'at ehepiat hap i'atu kahato pytkai
waure wo areĩne'en eimi'a parap uhepiat
sa'a wy'iwuat ko'i ete. Mi'i hawyi ipakup
we wato py hu'at e. Wẽtup miit ewywuat
yn ahehay topy hu'at mekewat e'at pe aru
e. Mekewat e'at einãpin uhepiat hap nug
haria wo eweikupte'en i'ewyte atunug ui'e
hap ewy e. Waku pe kahato watoĩ ne'en
e. Mi'i hawyi sa'awy'iwuat yt naku i hap yt
ewy hin i eweikupte'en e. Ta'i mekewat e'at
ipakup we eweikupte'en e. Pyno mekewat
sa'a wy'iwuat Musei kaipywiat aiwo'o wese
hap nug hap yt put'ok'e hin i wo'o wese
hap nug hamuat e. Mekewat e'at pe aru
yt uwe i tuwa nẽtup kape ipakup po'og
po'og waku pote e. 13 Aikotã nem nakat
ewy aiwo'o wese sa'a wy'iwuat hap topy
hu'at aikotã iku'uro rakat ewy ipot'i rakat
tuweityk hap ewy ra'yn. Mi'i hawyi ipakup
aiwo'o wese hap topy hu'at mekewat e'at
pe waku kahato rakano e Tupana sa'a wy'i
miwan me aipyt'atnug Topã'ãu wuat hap

ete Iesui Pã'ãu aipiit piat hap ete.

9

1 Pyno nimo Tupana tunug ai'y wania
wywo wo'o wese hap ma'ato mesumuat
towese hap yt ewywuat i. Mekewat
wo'o wese sa'a wy'iwuat hap niatpo ka-
hato aikotã hãpyk tomõ typot hap aikotã
toiky'esat tomõ typot yat hãpyk sese hap
tohenoi ahepe. Niatpo kahato to'e —
Ewetunug yne ui'e hap ewy pote waku
pe eweikup te'en yt pote yt e tohenoi
nimo. 2 Aikotã toiky'esat tomõ typot yat
typy okipy rakat. Aikotã toiky'esat wẽtup
kai ariãty hekat rakat nu mehit kaw-
iat i'ewyte mekewat yparakai man eiam
toiky'esat wẽtup kai hawyi toiky'esat ta'a
tu set'ok wakuat e'okipy e hap. 3 Tupana
e'okipy toĩne'en okenhyp towat i te itote
ekuekai. Mi'i ti toiky'esat ta'a tu set'ok
wakuat wakuat e'okipy e hap Tupana Pã'ãu
eiam mote. — Waku ewetunug sokpe
i'anam nakat mo topyhyp we Tupana Pã'ãu
eiam ete e. Tupana Pã'ãu eiam sese po'og
po'og wakuat torania kai e hap tohenoi.
Wẽtup kai Tupana mõtypot hap sese topy
hu'at ma'ato wẽtup kai Tupana Pã'ãu eiam
topy hu'at e. 4 Itote toĩne'en ikamhig se
rakat wuk hap eiam Tupana mõtypot yat
mokamhig se hamuat hap. Mi'i eiam ime-
hit kahato iheg nakat hekat rakat nu Uru
kawiat e. Mekewat okipy tote toĩne'en
amyap ewywuat aria'yp kawiat e. Tu-
pana Pã'ãu toĩne'en mesuwe i'atu'e hap.
Mekewat amyap pe imehit rakat kawiat
nu Uru kawiat ikahu kahato Tupana Pã'ãu
amyap i'atu'e hap. Mi'i pe waku Tu-
pana ihay aiwywo i'atu'e teiam me pyi
i'atu'e sa'a wy'i. Mi'i heiam amyap ika'a
rakat toĩne'en hawyi ipuo kamũti hekat
rakat i'ewyte toĩne'en man atipy kaipy-
wiat Tupana sa'awy'iwuat mekewat i'aman
ewywuat at hat. Sa'a wy'i wuaria pusu
puo man a i'atu'e mekewat pe. Mekewat
Tupana amyap ka'a pe toĩne'en wy meke-
wat pa'i Arãu po'yha sa'a wy'iwuat hẽtyt
rakat haat rakat. I'ewyte toĩne'en mekewat
puretig ewywuat ma'ato nu kawiat ipuo.
Mi'i tote toĩne'en Tupana wat miwan topo
wuat puretig aikotã waku watunug aikotã
yt naku i watunug hap. Mi'i aiwo'o wese
hap aikotã waku watunug Tupana mowepit
hamuat enoi hap. Mi'i ti puretig nu etiat
iheg nakat etiat. 5 Itote toĩne'en ikahu
kahato rakat amyap e'og atipy piaria mopy
kuap haria ewywuaria imehit rakaria nu
Uru kawiat i'atu pope topy hu'at he'og wo
Tupana Pã'ãu eamyap tote wẽtup kuekai
wẽtup kuekai. Ta'atu'ãuka ta'atu pope wo
Tupana Pã'ãu eamyap. Mi'iria iã'ãkap ko'i
Tupana ieĩne'en hap enoi hamuat hap ime-
hit kahato toĩne'en. Niatpo kahato ahenoi
yne mesuwat etiat uimiwan me aikotã Tu-
pana mõtypot hap sa'a wy'i toĩne'en hap
etiat. Mi'i tã sa'a wy'i heiam mesu wa rote
i'yat sokpe kawiat mi'at pe kawiat. 6 Sa'a
wy'i pa'iria tuwe hyt'ok wehyt'ok Tupana
mõtypot yat pe at ka'ap ma'ato heiam
sese pe yt tuwe hyt'ok i. Mi'i tote pa'iria
i'atu potpap kahato Tupana eropat hap
ete. Pa'iria wẽtup kai okipy kawiat pe yn
i'atu potpap Tupana mõtypot hap ete pa'i
e'okipy tote ma'ato yt tuwe hyt'ok kuap
i Tupana e'okipy sese pe. Mi'i tã pa'iria
sa'a wy'i wuaria ai'y wania tunug mekewat
sokpe kawiat mi'at pe kawiat Tupana mõty-
pot yat pe. 7 Ma'ato mekewat ai'ywania pa'i
akag sese yn teke kuap aikope Tupana eiam
toĩne'en hap tote. Mekewat sokpe i'anam
nakat kawiat oken'ypy pyhyp hap sakpo.
— Pa'i koro yn waku tut mesuwe uhowawi
e Tupana. Ma'ato yt yne e'at i waku e
teke. Wẽtup anu wẽtup anu hap ewy yn
Tupana Pã'ãu eiam sese kape toto sa'awy'i
pa'i akag. Ma'ato yt teke kuap i yt aihũ suu
yt kat i i topo piat wywo. Topo piat aihũ suu
wywo pote yn waku teke aimi'auka aihũ suu
wywo mi'i aiminug sa'ag weityk hamo. Mi'i
pote totioto mohag wo aihũria suu — Heno
urumi'aparap sa'up e. Heno emiit'in piaria
aparap sa'up e Tupana pe. 8 Aikotã Tupana
to'e miwan me sa'awy'i hap ewy — Yt uwe i
teke kuap uhowawi e. Katupono uhowawiat
a'akasa hap uhẽtyhot hap ei'auka hap topy
hu'at katu pono areĩne'en wakuat kahato
pote e. Uimõ typot eiam i'ewyte waku
kahato e Tupana Pã'ãu sa'awy'i ahepe. Sa'a
wy'i yt kat i mu'ap Tupana kapiat wakuat
sese pote. Mekewat Musei minug sokpe
kawiat mi'at pe kawiat Tupana mõtypot yat
yt mu'ap hin i Tupana kapiat. Mi'i sokpe
kawiat oken'ypy hyp hap sokpe i'anam
sakpo yt uwe i teke kuap Tupana kape.
9 Iesui auka hap moherep hamo ta'atu'auka
ta'atuhũria sa'awy'i. Ta'i watikuap kahato
i'atuhũria i'atumiium kaipywiat ahehakye

ra'at Tupana piat hap ete Tupana hũ miium
Tosa'yru ete aimo waku hap ete. Hã'ãkap
wo sa'a wy'i wuaria tunug aimu'e hamo.
Sa'a wy'i wuaria i'atuwuk kahato ta'a tu
hũria ma'ato yt put'ok'e hin i i'atu minug
sa'ag hep hamo. Watunug kahato sa'awy'i
ma'ato haty kahato te aiwa nẽtup hawe
topyhu'at. Yt kat i — Mesup waku pe ra'yn
ereĩne'en Tupana e hap ahepiat hap aipy'a
piat hap. Yt kat i — Mesup ti waure wo
ra'yn Tupana toĩne'en uiminug sa'ag ete
e hap aiwa nẽtup hawe. Sa'a wy'i Mesup
te i'atu minug sa'ag i'atu wa nẽtup hawe
topy hu'at kahato te haty te i'atu wa nẽtup
hawe. 10 Yt put'ok'e hin i Musei e hap
watunug yne pytkai. Watunug yne aipe
aipiit aimi'u aheko Musei ainãpin hap ewy
wen ma'ato mi'i kaipyi yt kat i mu'ap wati
puẽti Tupana kape. Haty te aipy'a pe.
Aiminug sa'ag moweityk hap yt kat i wati
puẽti pote haty te aiwanẽtup hawe. Mi'i tu-
ran put'ok'e mu'ap aimohãpyk sese Tupana
wywuat hamuat. Ha'yru suu mohag kahato
aimo wepit hamo aiminug sa'ag moweityk
hamo. Mi'i hawyi mu'ap toĩne'en Tupana
kape Tosa'yru minug kaipyi. Mesup —
Waku kahato eipe e ra'yn Tupana ahepe
wato mohey hawyi. Mekewat haty monik
hap topy hu'at ra'yn ahete wato mohey
Iesui pote. 11 Mi'i ti Ahepa'i Wato Pakup
toĩne'en Ahehay Moherep Tupana kapiat
hat. Wakuap yn tut Aika'iwat Iesui po pyi.
Wakuap yn tutum ahepe wuat'i e'at piat
nuat aheĩne'en pakup po'og sa'a wy'iwuat
kawiat hap erut hamo tut. I'ewyte mu'ap
pakup Tupana kapiat hap. Koitywy yt pya
hin i Tupana aikai. Watoĩ ne'en heiam
wakuat sese pe. Imõtypot hap we watoĩ
ne'en iwywo mesup mũki'ite wuat'i e'at pe.
Aheiam Tupana mõtypot yat pakup po'og
wakuat mekewat yahig notiat kawiat ai'y
wania sa'awy'iwuat sokpe kawiat kai po'og
waku rakat. Koitywy Tupana mõtypot yat
yt mesuwiat Tupana mõtypot yat ewy hin
i katupono koitywy Tupana mõtypot yat yt
miit'in po wuat minug i — Atunug Tupana
mõtypot yat pakup e. 12 Ahepa'i Koro Iesui
teke ra'yn Tupana yat wato pe. Mekewat
imõtypot eiam atipy piat pe teke ra'yn
oken'ypy pyhyp hap sakpo. Towat tosuu
wywo teke. Tutum na'yn tosuu Tupana pe.
Yt tutum i wewato ahup suu. Yt tutum
i aihũria kaneiru suu ma'ato towat tosuu
tutum hekat rakat Tupana pe. Aheha kye
ra'at hap sese sa'up tutum hawyi — Waku
ra'yn e Tupana tope. Put'ok'e ra'yn esuu
sa'up mo wuat'i miit'in kyi'at hap sakpo e
Tupana Tosa'yru pe.

13 Sa'awy'iwuaria ahepa'i ko'i ai'atusapei
sapei kahato aihũria suu wo. Aipiit ete
wewato ahup suu wo aipehom pehom. Ta'a
tuwuk kahato wewato ahup mẽpyt iwary
ko'i. Aihũ ta'a tuwuk hawyi aria ku'i tup
mo aipen aipiit ete Tupana mõtypot yat pe
wateke hap mohag wo sa'a wy'i. Ma'ato
aipe ete yn aipen mote aiminug topyhu'at
re aiwa nẽtup hawe aipy'a pe. 14 Ma'ato
Aika'iwat Iesui suu po'og hesaika yn suu
kai mohag wo. Sa'a wy'i Aika'iwat tum
yne topiit Tupana pe aha'up mo. Sa'awy'i
ikahu rakat aihũ yn waku aimiium mo yt
kat i hatek takat yt kat i i'ahu hap rakat.
Ipe kyt hap ihãite sese rakat yn ni waku
e. Mi'i hap ewy Iesui po'og waku mohag
wo katu pono yt kat i sa'ag tuete Tupana
tipuẽti. Ihãite put'ok'e kahato turan tutum
topiit. Pyno koitywy wato mohey Iesui
hawyi Aihũ Aimiium Tupana piat hap ewy
topy hu'at. Mi'i watum Tupana pe hawyi
yt kat i hin i aheha yi kape hap. Yt kat
i aiwe mõti hap aiminug sa'ag kapiat hap
ete. Aihũ Aimiium Ikahu Rakat Iesui pote.
15 Koran Tupana Wywuat Wo'o wese Nug
Hat ra'yn toĩne'en Iesui. Koitywy Mu'ap
toĩne'en Tupana kapiat. Katu pono mesup
ahepe Tosa'yru mohey haria pe — Eweĩ'ẽ
ro uhowawi e. Koitywy wuat'i e'at piat
ieĩne'en hap atum neran ehepe yt ikahuro
rakat i e Tupana. Katu pono Uha'yru suu
topy hu'at eha'up mo e. Uha'yru iku'uro
ei'apiheg hap sa'up mo e. Mi'i pote mesup
waku pe ra'yn eweikupte'en e. Waku ahe-
hay aiwo'ope aiwo'ope aiwo'o wese hap e
Tupana ahepe wati mohey Ha'yru hawyi.
Ipakup we ra'yn watukupte'en mesup Tu-
pana wywo — Koitywy Uha'yru mikyi'at
ko'i eipe pote eweĩ'ẽ ro uhowawi uha'yru'in
uhaki'yt'in e Tupana ahepe. 16 Mi'i hawyi
mesup Tupana to'e ahepe — Uha'yru Sese
Miit Kawiat iku'uro ehetiano pote waku
eweĩ'ẽ ro uhowawi e. Atum yne teran
ehepe Uha'yru mi'atoiat toku'uro turanuat
ipowat'yp ko'i e. Sa'a wy'i yt atum kuap
i te ehepe Uha'yru yt iku'uro i te pote e.
Ma'ato koitywy atum kuap yne ipowat'yp
ko'i eiwano ra'yn e. Toieĩne'en hap tutum

na'yn ehepe e ahepe.

17 Uiwyria'in karãpe watoĩne'en ne turan
aipowat'yp ko'i yt watum kuap i te ahaipe
piaria pe. Ma'ato aiku'uro hawyi ta'a tu
mõ'ẽ aipowat'yp ko'i ahaipepiaria pe aimi
ky'esat miwan etiat hap ewy. Aikotã iwan
watoiat ahekare'en ky'ewi hap ete. Aikotã
aimiky'esat miwan miat e hap ewy yn ta'atu
mõ'ẽ waku hap ewywuat. Yt ta'atumõ'ẽ hin
i aheĩne'en ne turan ma'ato aiku'uro hawyi
ta'a tu mõ'ẽ aipo wat'yp ai'e hap toĩne'en
iwan hap ewy. 18 Sa'a wy'i mio tã e Tu-
pana nagnia pe — Eihũria suu sat yne hap
kaipyi put'ok'e aiwo'owese hap nug hamo
e. Eihũria suu ta'at yne yne yi to'e hawyi
waku ra'yn aiwo'oehay pywuat hamuat e
Tupana sa'a wy'i nagnia pe. Mi'i hawyi
koitywy Tosa'yru suu ta'at yne yi tote
hawyi aiwo'oehay sat hap topyhu'at wuat'i
e'at piat Tupana wywo. 19 Sa'awy'i aimu'e
kahu yne hawyi ahepa'i Musei tat ra'yn
tekui'a hawyi toi'auka mekewat wewato
ahup mẽpyt hit ko'i aihũria hit ko'i hawyi
huu toipag kui'a pe. Mi'i hawyi totat aihũ
kaneiru sap amũkiusu ap ewywuat ihup
takat hawyi toipo'i mekewat aria'yp ãpo ete
hawyi toipuka suu y'y puat pe. Mi'i suu wo
sapei sapei'e miit'in ete. I'ewyte suu wo
sapei sapei'e mekewat Tupana miwan ete.
Mi'i hawyi yne tomi mu'eria toi'a tu sapei
sapei ra'yn. 20 Tupana mõtypot ekare'en
ko'i ete i'ewyte toi'a tu sapei sapei yne
ra'yn suu wo hawyi to'e topotmu'eria pe —
Eweikuap apo meikotã woroho'osapei sapei
suu wo hap e. Ta'i eipehik Tupana etiat
hap ti mi'i e katupono suu yn waku ahehay
Tupana kapiat hap sa'up mo e. — Mi'i tã
e hap ewetunug no e Tupana ahepe. Suu
yn ahehay wesat kuap uiwywo hap e ahepe
Musei sa'a wy'i. Yt ta'at i yne suu yi tote
pote yt kat i eiminug sa'ag moweityk hap e
Tupana ahepe sa'awy'i. 21 Mi'i hawyi Musei
tat mekewat kui'a piat suu hawyi topopag
hawyi toi'atusapei sapei yne miit'in Tupana
mõtyot yat piaria hawyi to'e. Mio tã e
Tupana ahepe — Suu at hat yne waku eheha
kye ra'at mo e. 22 Mi'i yn imoweityk kuap
eiminug sa'ag e Tupana ahepe e. Eiwe'eg
wo o katu pono yt ehei i suu at hat wo
pote eipitpit rakat ewy eweikup te'en ne
uiwanẽtup hawe e Tupana ahepe miwan me
e. 23 Hã'ãkap wuo Tosa'yru suu at hat ete
mekewat atipy kaipywiat sut hat ete ihay.
Aihũ aimi'auka ko'i sa'awy'iwuat Iesui auka
hap ete ihay yianmete. Iesui suu yn waku
yne koho hamo yi tote i'ewyte atipy pe e.
Po'og waku Iesui suu aihũria suu at hap kai
katu pono — Eihũ Sese Uha'yru moherep
hap eihũria toĩne'en e. Mi'i ti iku'uro eika
wiano e Tupana ahepe. 24 Mi'i suu at hawyi
toĩne'en mu'ap uimõ typot yat atipy piat
teke hamo. Mi'i hawyi uiwywo topy hu'at
Eipai Wato wo. Mesuwarotiat miit'in minug
ta'atupo wuat uimõtypot yat pe i teke kuap
ma'ato mesuwe atipy pe teke tosuu topo
etiat wywo e Tupana ahepe. 25 Sa'awy'iwuat
pa'i akag ko'i yne 12 waty pe teke tuereto
uimõ typot yat pe miit'in hũria suu wywo
aikope Uito yn waku areĩne'en hap tote
e. 26 Ma'ato Uha'yru Ehepa'i Wato toĩne'en
wuat'i e'at pe uiwywo wẽtup muat tosuu at
hawyi. Koitywy yt kat i ra'yn typuot i epiat
ho'opot hamuat are'e Uha'yru pe e. 27 Mi'i
hawyi mio tã e Tupana yne miit'in me —
Mi'i hap ewy eipe wẽtup mo yn eiku'uro
hap e. Mi'i hap ewy Uimipo'oro Eiporekuat
nuat Iesui wẽtup mo yn iku'uro eikawiano
yne eiminug sa'ag moweityk hamo e. Mi'i
hawyi woro ho'o mo herep wuat'i miit'in
ehamo sio Uha'yru mohey haria eipe sio yt
hap kuap hamo e. 28 Mi'i hawyi yt karãmuo
i iku'uro i ra'yn Uha'yru katu pono wẽtup
mo yn miit'in iku'uro e. Mi'i pote Mi'i Miit
Uha'yru wẽtup mo yn iku'uro hawyi mesup
hut hap yn na'yn toine'en aru eimihekatup
e. Sa'awy'i toku'uro hamo tut miit'in kape
e. Ma'ato meiũran aru yt toku'uro hamo
i tut tohe katup haria kape. Katu pono
Uha'yru yt typuat iku'uro rakat i e. Uha'aru
tut wyti aru tomiehaky'era'at ko'i moherep
hamo e Tupana ahepe Tosa'yru Iesui ete.

10

1 Waku kahato sa'a wy'iwuat Musei mi-
wan ai'y wa niaria Epereu pusu kuap haria
mowe'eg hamo katupono tohenoi tomiwan
me — Tut aru Aheha kye ra'at hat e. Yne
Musei miwan ete aimu'e — Waku aru waku
aru tut wyti aru Tupana Mipo'oro uito
ewywuat ma'ato po'og waku rakat e kahato
ma'ato hã'ãkap ewy ihay aheha kye ra'at
hamuat ete. Aikotã aipã'ãu ai'ewy toĩne'en
yi tote mi'i hap ewy toimo herep Iesui
ai'akag Musei. Yianmiat miwan me tohenoi
yne Iesui etiat aikotã wẽtup ok pã'ãu at
kape tut heremo yt heremo kahato i wen

ma'ato to'ewy ipã'ãu wywo hap ewy toimo
herep iesui yianmete aha'a se'i Musei mi-
wan yt heremo kahato i rakat pe. Hã'ãkap
wuat Musei henoi yne Iesui ieĩne'en hap
ete iku'uro hap ete i'ewyte toĩne'en i gu'uro
pywiat hamuat hap ete. Sa'awy'i aha'ase'i
Musei ti'atu'uka kahato aihũria aikawiano
Iesui auka hap moherep hamo. Mi'i ti
imoherep kahato po'og wakuat ut hamuat
ete. Katu pono yne 12 ewaty pe ta'a tu'a
tu'uka ta'atuehũria Tupana piat ta'atumoe
waku hap puẽti hamo wen ma'ato yt ta'a
tu puẽti hin i. Ma'ato mi'i hap nug hap
kaipyi te'eruwanẽtup Tupana hũ sese kape
ta'atuehakyera'at sese hamuat kape yian-
mete ipã'ãu ewy tukup te'en ta'a tu hũria.
2 Aihũria wewato ahup auka hap kaipyi yt
put'ok'e i aipy'a piat aiwa nẽtup hawiat
sa'ag nakat monik hamo. Sa'awy'i wahã'ãg
kahato put'ok'e hap ete ma'ato yt put'ok'e
i Tupana piat aimohãpyk hamo. Sa'a wy'i
tõ'ẽ tõ'ẽ miit'in Tupana mõtypot hamo —
Heno aihũria i'atu'e pa'i pe. Eti'auka ro
aiminug sa'ag hep hamo i'atu'e. Katupono
haty kahato aipy'a pe aiwa nẽtup hawe
aiminug sa'ag i'atu'e. Aiwe mõti mi'i hap
ko'i yt watiwaure kuap i mi'i hap ko'i i'atu'e
pa'i pe. Ta'a tu'auka wuat'i 12 ewaty pe.
Ta'atunug yne hãpyk ta'atuhũ auka hap ete
ma'ato yt naku i hap te topy hu'at re i'atu
py'a pe katupono aihũria suu yt put'ok'e i
aipy'a piat aiwanẽtup hap koho hamo. Ta'a
tunug kahato pytkai haty te ahete. Mi'i
pote watunug anu i anu i ewy yt put'ok'e
kuap i mohag wo sese pote. Put'ok'e pote
yt ta'atunug i ra'yn. Ma'ato ta'atunug anu
i anu i pote tohenoi ra'yn yt put'ok'e i hap.
3 Sa'awy'i watunug yne 12 ewaty pe mi'i hap
ete watikuap ta'yn yt naku i te aipy'a pe
aiminug sa'ag hap Tupana pe wati'a parap
toĩne'en ne. Mi'i pote toĩne'en ne aiminug
sa'ag aiwa nẽtup hawe hawyi watu we mõti
watunug na'yn yne anu hawyi. 4 Katu
pono aihũ wewato ahup suu yt put'ok'e i
aiminug sa'ag hep hamo. Topy hu'at re
aiminug sa'ag hep hamuat. Aihũria suu
watum kahato pytkai yt put'ok'e i Tupana
wywuat waku hamo. Aihũ suu yt tomo
weityk kuap i ahepiat i'aparap hap ko'i.
5 Karãpe Aipo typot put'ok'e mesuwat yi
tote turan — Uhetu pana e yt etiky'esat i
po'og miit'in ti'auka ta'a tu hũria e. Pyno
koitywy waku ra'yn atum uipiit Papai e.
Uhuu yn waku mohag wo emowepit hamo
Papai e. 6 Worokuap kahato En Papai e.
I'atumiium ko'i yt emowepit hin i i'atuhũ
wuk heiam notiat hap e. Katu pono meke-
wat i'atu hũria suu i'atu minug sa'ag hep
hamuat yt put'ok'e i emowepit hamo e. Mi'i
pote uipiit atum epe Papai e. 7 Pyno koitywy
ariot miit'in ehakyera'at hamo eimiky'esat
ewy Papai emiky'esat ewywuat nug hamo
e. Aikotã Musei to'e hap ewywuat atunug
yne yne Papai e. Ta'i Musei ihay kahato
yianme uhetiat tohenoi e. I'ewyte yne sa'a
wy'i wuaria ehay moherep haria i'atuehay
kahato uheĩne'en hap ete uhehay ete uimo
herep haria sa'a wy'i wuaria e. Uheĩne'en
hamuat hap ete yn i'atuehay ui'y wã'ĩ hap
e'yianmete i'atuehay uhetiat Papai e. Mi'i
i'atuehay ewy yne yne atunug na'yn Papai
emiky'esat ewy miit'in ehakye ra'at hamo
Papai e Iesui sa'a wy'ite morekuat Tawi
wepy hap miwan 40.6 pe. 8 Aikotã ere'e hap
ewy are'e i ra'yn Papai. — Yt atiky'esat
i po'og eihũria eimiium ko'i ere'e miit'in
me sa'a wy'i e hap ewy Papai. Eimi'auka
eimiwuk ko'i yt atiky'esat i po'og yt uimo
wepit kuap i pote ere'e Papai e. Eihũria
suu eimiium ko'i yt put'ok'e i uimo wepit
hamo ere'e hap ewy. Eihũria suu yt
put'ok'e i eiminug sa'ag hep hamo uiwa
nẽtup hawe ere'e. Hãpyk kahato eimiwuk
pytkai einãpin uhepiat hap miwan miat
ewy kahato pytkai miwan me to'e hap
ewy ewetunug pytkai ma'ato yt atiky'esat
i po'og eimiwuk ko'i ere'e miit'in me e
hap ewy sa'a wy'i Papai e. Waku wen
ma'ato yt put'ok'e i eiminug sa'ag hap ko'i
hep hamo ere'e e. 9 Mi'i e'e hap atikuap
hawyi pyno areto Papai are'e epe sa'awy'i.
Ui'ywot atum aru uipiit emowepit hamo
e. Areto are yi kape emiky'esat nug hamo
e. Areto emowepit hap nug hamo aru e
Ha'yru Tupana pe sa'awy'i miwan me. Mi'i
pote mesup Tupana yt tiky'esat i aihũria
suu katu pono wẽtup suu yn waku mesup
Ha'yru suu yn waku e. 10 Mi'i pote koitywy
waku pe ra'yn watoĩne'en Tupana ehamo.
Imiewaku sese wo ra'yn wato py hu'at aito
katu pono mekewat Tosa'yru piit ium hap
kaipyi aimo hãpyk hap toĩne'en. Tupana
towaku hap ewy ainug. Aika'iwat Aipo
typot suu at yi totiat hap kaipyi aimohãpyk
hap toĩne'en mesup. Tupana tewaku hap

ewy tutum ahepe. Ha'yru ha'up nug tosuu
wo wẽtup mo yn. Yt kat i mi'i rẽ katupono
— Waku ra'yn eipe e Tupana toran na'yn e.
11 Ma'ato nagnia hepa'i ko'i yne i'atupotpap
aihũria ko'i wuk hap ete te. Yne e'at pe mi'i
tã ta'a tunug. Ta'a tuwuk tuereto aihũria
wen ma'ato ahepiat i'aparap hap topyhu'at
kahato te. Ta'atunug hãpyk kahato Tupana
e hap sa'a wy'iwuat ewy pytkai yne e'at
pytkai yt put'ok'e i aimo waku hamo Tu-
pana wanẽtup hawe. 12 Ma'ato Ahepa'i Akag
Iesui wẽtup mo yn ha'up nug yne ra'yn
wuat'i e'at piat ahepiat i'aparap hap hawyi
— Mi'i Miit Eihũ wo waku e Tupana. Iku'uro
miit'in apiheg hap u yne hamo aria'yp
posak ete e. Wẽtup mo topiit tutum Tupana
pe aria'yp posak ete hawyi ta'aipok gu'uro
pyi hawyi — Woro mõ typot teran mesuwe
Uha'yru e. Era'apyk to mesuwe uipo sese
kai e Tupana. Uhũ sese En e Tosa'yru pe.
Mi'i Miit yn wyti waku mohag wo e Tupana
ahepe mesup. 13 — Era'apyk to mesuwe
Uha'yru uipo sese kai katu pono woro mõ
typot teran En aikope ereĩne'en Morekuat
no hap e. Uha'yru woronug aru En Wuat'i
Ywania Porekuat no e yne yne ewanĩkaptia
ati'a tu mohit kahato e. Pywo ti rat ewanĩ
kaptia okpe tote aru ereĩne'en Morekuat no
wuat'i e'at pe Uha'yru e. Epy ywyt'okpype
aru torania ewanĩ kaptia ahytmoi e. Pyno
waku mesuwe era'apyk Uha'yru e. Waku
ehekatup mesuwe katu pono atunug yne
aru ui'e hap ok e'e hap ok tã tã e Tupana
Iesui pe sa'awy'i.

14 Sa'awy'i watomohey hawyi aimohãpyk
kahato Iesui suu wo i'ewyte mesup te aimo
hãpyk yne e'at Tupana Sa'yru suu wo yne
e'at po'og sa'awy'iwuat kai. Waku wahẽtup
yne e'at huu wywo aikoho hap aimo waku
hamuat. Mi'i watunug mote meiũran itag
nakaria wo watoĩ ne'en imohey hap ete.
Tupana miewaku ko'i wo wato py hu'at
mesu wa rote. Tupana Sa'yru ewywuat
wato py hu'at hawyi yt kat i sa'ag aikai.
Mi'i hawyi tosuu wo aimotag kuap kahato.
15 Aikotã Tupana Pã'ãu to'e aipy'a pe hap
ewy — Uha'yru suu yn eimo hãpyk kuap
mehĩ mana e kahato ahepuo. Aikotã sa'a
wy'i to'e hap ewy mio tã te to'e mesup
Tupana Pã'ãu aipy'a pyi ra'yn — Waku pe
ereĩne'en uiwywo e ahepe. 16 Aikotã Tupana
Pã'ãu to'e sa'a wy'i miwan me hap ewy
— Meiũran aru uhehay atimoheg kahato
Uha'yru mohey haria py'a pe e. Mi'i pote
waku eweĩ'ẽ uhowawi atunug aru ui'e hap
ewy e. Mekewat e'at pe aru eweiky'esat ui'e
hap pote uhehay eiam ko'i kahato eweikup
te'en eipe e. Pywo ti rat ui'e hap atiwan
aru eiwanẽtup hawe e. Ui'e hap ewy atiwan
yne eiwa nẽtup hap ete e. Eweiky'esat
ui'e hap pote atipyt'atnug eipy'a ui'e hamo
hawyi yt pya hin i einãpin uhepiat hap
eikai e. Mi'i hawyi eweikuap yne eipy'a pyi
uhehay e. Uhehay eiam mo eweipyhu'at e.
Waku eweĩ'ẽ pote ahytmoi eipy'a pe uiwa
nẽtup hap ewywuat e Tupana Pã'ãu ahepe
miwan me sa'a wy'i e hap ewy mesup te
to'e pakup i ahepe. 17 Mi'i hawyi ehepiat
i'aparap hap atiwaure yne e Tupana Pã'ãu
ahepe mekewat Ieremia miwan 31.33 pe.
18 Pywo ti rat eiminug sa'ag uhetiat yt kat
i ra'yn Uha'yru mohey haria eipe pote e
ahepe mesup. Yt kat i ra'yn topy hu'at
uiwa nẽtup hawe eiminug yt naku i ko'i
e. Atiwaure yne yne ra'yn e Tupana Pã'ãu
ahepe. Mi'i tupono koran yt kat hamo
i ra'yn eihũria ewei'auka ei'a parap hap
sa'up mo katupono waku ra'yn uiwanẽtup
hawe eipe e Tupana ahepe tosuu hum hat
mohey haria pe. 19 Mi'i tupono koitywy yt
watoken'ẽ i Tupana kapiat ahehat'at hamo
ahehay hamo. Ta'i uiwy ria'in koitywy yt
wato ken'ẽ hin i ra'yn Tupana eiam kapiat
ahehat'at hamo. Iesui suu aipo pe ra'yn
pote aipit pit'ok yne hamo aipy'a koho yne
hamo pote — Waku ra'yn meiẽwat teke
ahowawi Papai e Iesui ahepiat pe To'ywot
pe. Mi'i pote waku wateke Tupana eiam
sese pe yt kat i aimo ken'ẽ hap wywo.
20 Koitywy toĩne'en mu'ap Tupana kapiat
wuat'i e'at piat aheĩne'en sese hamuat.
Koitywy ereke ro meiũpe e yn na'yn ahepe.
Waku ra'yn koitywy eiwehyt'ok uha'yru'in
eipe uhaki'yt'in eipe pote e ahepe mesup.
Sa'a wy'i sokpe i'anam nakat kawiat eipy-
hyp uhowawi ma'ato mesup hiot'e ra'yn
oken'ypy e Tupana. Mi'i pote waku yne
ra'yn eiperia eiwehyt'ok uhowawi Uha'yru
mohey haria eipe pote e. Mekewat sokpe
i'anam hiot'e hap Uha'yru pu'i hiot'e hap
iã'ãkap kahato e. Mi'i puo tõi mu'ap
uhowawi mesup e Tupana ahepe. 21 Koitywy
waku ra'yn eiwehyt'ok uhowawi katupono
Uha'yru Ehepa'i Koro wo ra'yn toĩne'en
uimõtypot hap yat sese pe e Tupana ahepe.

22 Pyno to'iro Tupana kape uiwy ria'in.

Waku watipun ahehay aheso hap ko'i wateke Tupana wywuat piat hamo. Waku yt kat i aipy'a piat aheso hap. Mi'i hawyi yt kat i aimowemõti hap wywo wateke. To'iro pyno Tupana ewawi. Waku watipen aiwa nẽtup hap aipy'a piat Iesui suu wo. Waku Iesui aipy'a sei hap Tupana tunug suu wo wateke. Waku yt kat i aiwanẽtup hap sa'ag aimõti hap wywo i waku wateke. Waku watuwei kahato mekewat y'y wakuat sese wuat'i e'at piat wat pe. Mi'i hawyi waku wateke aipy'a sei hap wywo aikoho hap mywo aipiit toran koho hap mywo yn waku wateke Tupana ewawi uiwyria'in.

23 — Uha'yru eweimohey pote woroho'oe hakyera'at e Tupana. Pyno Tupana tunug to'e hap ewy yt heso kuap i Tupana pote. Koitywy waku wato'e — Woro mohey kahato ti rat En Iesui wato'e waku haty wo. Waku mi'i wahenoi wuat'i miit'in muo — Iesui Uimi mohey kahato wato'e. Yt naku i wato ken'ẽ ne'i — Iesui yn mu'ap atipy kapiat ai'e irania'in tok piat hamo. Katu pono sa'awy'i to'e Tupana — Eweimoherep irania'in ne Uha'yru mohey hap hawyi woroho'oehakyera'at eipe e. Mio tã e hap wato'e pote yt aima'at kuap i irania'in. Mi'i pote waku watopyhu'at i'ewywuano. Waku watunug ai'e hap ewy tope wy. 24 I'ewyte waku watiky'e irania'in Iesui mohey haria. Waku wati'a tu po wyro aiwy ria'in imohey haria. Waku wato'o po wyro wẽtup yat piaria ewy. Waku wato'o nãpin aiwy ria'in — To'iro wato'oky'e wato'e aiminug wakuap mywo. Waku ahegyi'at hap kaipyi wati'a tuekyi irania'in Iesui mohey haria wo. 25 Yt naku i wato'o'atoiat atoiat ne'i aiwa'atunug hap totepyi karãpe watuwa'a tunug turan. Yt naku i wato'e — Yt uipap i mesup Tupana ehay etiat uiwemu'e hamo wato'e aiwo'ope. Karãpe Aipotypot mohey haria te'e ru wa'a tunug mi'i pote waku wati'a tu wy'inug waku watuwat i'atuupi. Toĩne'en aipy'a setpe wẽtup ok wẽtup ok aiwa'atunug hap kape — U pãi U an e haria yt uipap i kahato aiwa'atunug hap kape e hat pote pyno waku mi'i e haria wati'a tu nãpin — Tupana tiky'esat kahato ereto hap uhyt mana katu pono Aika'iwat tut irane hawyi waku ereĩne'en uruwywo hut turan waku wato'e yt ipap i e haria pe. Mi'i watunug aiwo'o mu'e hap tote pote po'og wato moe saika moesaika imohey hap ete. Waku watuwa'atunug po'og po'og Iesui ut hap watikuap yt pya i ra'yn hawyi.

26 Ma'ato karãpe irania'in yt Iesui mohey i hat watoĩne'en hawyi watikuap pywuat sehay yne Iesui etiat ne'i hawyi — Yt atiky'esat i wato'e aipy'a pe mi'i pote yt kat i mu'ap ahepe atipy kapiat ma'ato ai'a piheg hap kapiat mu'ap upi yn watuwat. Mi'i hawyi heremo kahato aiminug sa'ag Tupana pe yt kat i Iesui suu ahepiat aipiit aipiit i'aparap hap koho hap pote. Yt kat i ai'aparap hap moweityk hamuat. Watipun na'yn Iesui mu'ap sese ra'yn watipun hawyi yne e'at pe ra'yn aimoma hap topy hu'at mesuwe aimoma ne'i. Aimo'a kag'aia hap yn na'yn topy hu'at. Aria kape areto uiminug sa'ag upi ai'e hap yn na'yn aiwa nẽtup hawe. — Tupana ewanĩkaptia wuk hap kape yn na'yn aru areto ai'e hap yn na'yn aiwa nẽtup hawe pote. Kat pote yt kat i wati puẽti wẽtup mu'ap Tupana kape watipun na'yn Iesui hawyi. 27 Ma'ato watikat aihũ suu upi ne'i Tupana kapiat mu'ap pote yt put'okwato'e i atipy kape yt naku i ahei hamo katupono — Uha'yru suu yn put'ok'e eikoho hamo e Tupana. Ma'ato — Yt atiky'esat i epu'ap wato'e Tupana pe hawyi yt naku i ti Esa'yru suu wato'e hap ewy wato'e Tupana pe. Mi'i hawyi yt kat i ahehakyera'at hap mio tã wato'e ne'i pote. Mi'i hawyi yt kat i topyhu'at mu'ap Tupana kape watikat pytkai. 28 Sa'awy'i ahepa'i koro Musei ainãpin kahato kat som waku kat som yt naku i watunug hap ete. Ainãpin haty wo niatpo rakat ainãpin kahato sa'a wy'i. Mi'i ainãpin hap yt watunug i hawyi ai'auka hap topy hu'at sa'a wy'i. Typy ok miit ta'a kasa aiminug sa'ag yt ainãpin Musei piat hap ewy i hawyi mi'iria henoi morekuaria pe hawyi ai'auka hap topyhu'at yt aheha ky'e'i hin i ai'auka hap e'at pe. 29 Ma'ato Tosa'yru auka haria po'og Tupana ti'atumoso'opot mekewat Musei wãi'e hap pun haria kai — Yt atiky'esat i Esa'yru suu uimoe waku hamo e haria yt atiky'esat i Esa'yru suu uhekyera'at e haria yt kat hamo i Esa'yru suu e haria. Mi'iria ewywuaria Tupana ti'a tu'a piheg typy sakpo kahato Tosa'yru pun haria Tosa'yru akit ne'i teran haria. Karãpe Tupana Pã'ãu — Pywo ti Iesui Uha'yru Sese e ahepe ma'ato — Heso wato'e

Tupana Pã'ãu pe mi'i hawyi po'og ai'apiheg
hap topyhu'at Musei piat ai'apiheg hap kai.
Karãpe — Yt egyi'at i kahato wato'e Tupana
Pã'ãu pywo rakat pe. Eso En wato'e Tupana
Pã'ãu pe hawyi — Yt atiky'esat i egyi'at hap
e haria wo wato py hu'at. Tupana eremo
pusu kahato hewaku hap etiat haria wo
watopyhu'at. Mi'i tã haria aito pote Tupana
ai'a piheg wuaria wo watu kup te'en po'og
po'og Musei piat ai'apiheg hap kai.

30 Sa'awy'i mio tã e Tupana — Ateruwepyk
ti aru Uha'yru etiat mikyry'i haria yne yne
e. I'atuminug sa'ag upi ati'atu'apiheg aru e.
Meiũran aru ahenoi uwe waku uwe yt naku
i hap Uha'yru etiat haria wuat'i ehamo
e. Uwe hemiit sese uwe yt hap ahenoi e
Tupana mesup ahepe. Tupana yt heso kuap
hin i pote pywo yn tohenoi sio pywo wato
mohey sio yt e hap. 31 Pyno waku watoken'ẽ
kahato Tupana piat ai'apiheg hap pupi katu
pono yt naku i kahato watopyhu'at Tupana
ewanĩkap wuat'i e'at piano. Yt naku i wato
py hu'at Tupana mi'a piheg wo ne'i. Waku
wato ken'ẽ ai'a piheg hap pupi. 32 Wato
mohey sa'awy'i Iesui hawyi ahehakyera'at
hap topy hu'at kahato ahete. Mi'i hap e'at
pe ahewyry waku pe kahato heremo yne
Tupana aiwa nẽtup hawe. Aiwepit hap yn
ahete. Mi'i hawyi miit'in te'e ru we ky ry'i
kahato ahete e. Mi'i hawyi ahaty'i haty'i
kahato mi'iria. Mi'i hap waho'opot kahato.
33 Mi'i hawyi aimohit wuat'i ehamo te'e ra
ha'at kahato ahowawi. Irania'in yt aiwesat
i. Irania'in yt te'eruwehum i po'og ahowawi
Iesui waku wato'e pote. Aimo'arot kahato
ta'a tu minug sa'ag kaipyi aima'at hamo.
Karãpe irania'in Iesui mohey haria ho'opot
miit'in miky ry'i hap ete mekewat e'at pe
watuwat i'atu wywo ho'opot i'atu wywuat
hamo. Mi'i hawyi waho'opot aiwo'o'e
wy'ewy itote ahatek hap e'at pe. Yt naku
i ta'a tunug ahete hap e'at pe. 34 Mi'i pote
mekewat e'at pe aipyhyp wo'opyhyp hawe
wanĩ kaptia po pe watoĩ ne'en. Mi'i tote
ai'ahyk ahyk sa'ag ne'i Iesui mohey haria
aito pote. Ma'ato wãi'i'atu'e pytkai yt wa-
toiat hin i Iesui. Iesui mohey haria irania'in
yt ai'atoiat hin i ho'opot hap e'at pe ma'ato
— Waku urumosaty'i saty'i wy wato'e more
kuaria pe katu pono waku uruho'opot wy
uruwyria'in nywo uruto Iesui mohey haria
wy pote waku wato'e sura ra'in me. Mi'i
hawyi wẽtup miit ewy waho'opot hap topy
hu'at katupono aiwo'oky'e kahato hap itote
pote. — Pyno waku watuwat aito wy i'atu
wywo waho'opot hamo waku wato'e aiwa
nĩkaptia pe. Mi'i hawyi sura ra'in ti'a tu po
hari yne yne ahekat ko'i ete Iesui mohey
haria aito pote wen ma'ato mi'i turan yt
kat wato'e hin i ma'ato Tupana kape watu
wehum kahato imimowepit ko'i wuat'i e'at
piaria aito pote. — Pywo ti rat aheka
re'en sese atipy pe yn toĩne'en mio wato'e
aiwo'ope mekewat e'at sa'ag me ahekat yne
ta'a tu po hari turan hap e'at pe. Itote ti
wakuat po'og aheka re'en wato'e aiwo'ope
aipo hari yne ete pytkai. 35 Ta'i mekewat
e'at pe waho'opot kahato watomohey Iesui
hawyi. I'atumikyry'i hamo watukupte'en.
Mesup e'at pe po'og waku sa'awy'iwuat kai
toĩne'en ahete pote waku watu we'eg wo
watukupte'en uiwyria'in katupono yt naku
i mekewat ahatek hap e'at pe watoiat ne'i
Aimimohey Iesui. Waku watimoheg kahato
Iesui mohey hap aiku'uro hap kape. Mi'i
watunug mote sa'up iwato kahato aiwanuat
topyhu'at wuat'i e'at pe aru ma'ato watoiat
ne'i imohey hap pote yt kat i i wati puẽti
mekewat waho'opot i ho'opot sa'awy'iwuat
hap sa'up e. 36 Waku typy sakpo watomohey
mot'i Iesui aiwepit hap e'at i'ewyte ai'arot
hap e'at. Yt naku i aipohep imohey hap
ete. Yt naku i watunug tunug waure ne'i.
Waku pot'i watomohey hawyi — Atum aru
ui'e hap ewy e Tupana ahepe. Mio tã e
hap yn waku wahe katup. Yt naku i wahe
katup hawyi yt hum i te turan watoiat ne'i
ra'yn — Atum aru e hap e. Ma'ato wahe
katup po'og po'og hawyi put'ok'e Aika'iwat
atipy kaipyi ha'up mywo hawyi yt watuwe
mõti hin i. Pywo pywo yn wato'e aimimõ
typot hap e'at pe. Waku kahato watoĩne'en
itote. 37 Pyno kurin waho'opot po'og na'yn
hawyi merep tut Ahehakye ra'at hat Iesui
tomimoe waku ko'i moehãite hamo wuat'i
e'at pe. 38 Imohey haria sese imohey hap
ete ti ra'yn Tupana timo pokuap. Ma'ato
Tupana to'e sa'a wy'i — Uwe uwe ipohep
ne'i uimohey hap ete pyi mi'i hat yt uimo
wepit hano i topyhu'at e Tupana tehay mo-
herep hat Apakuki miwan 2.34 pe. 39 Ma'ato
aito yt mi'i haria yt ewywuat i katu pono
yt wata'aipok hin i Iesui mohey hap kaipyi.
Tupana kapiat wat imohey wywuat haria
wo aito. Yt wata'aipok teran i ahowasat

aria kapianuat ai'apiheg hap kape. Aito ti mekewat Iesui mohey aiku'uro hap kapiat haria. Mi'i tã imohey haria aito ahehakye ra'at wuat'i e'at piat hap kapiat haria yn aito pãi an uhyt'i'in mana'in are'e.

11

[1] Karãpe watomohey sese Tupana hawyi tut kahato aimiẽtup Tupana kaipyi. — Atikuap kahato uipy'a pe tut wyti aru uimiẽtup Tupana po pyi wato'e imohey hap wywo aiwanẽtup hawe yt toĩne'en i te aipo pe pytkai yt heremo i te ma'ato watomohey kahato toĩne'en na'yn hap hawyi heremo rakano topyhu'at aipy'a pe hap ewy. Wato mohey te yt heremo i te pytkai aimimohey. — Toĩne'en na'yn mesup wato'e yt heremo i te pytkai hawyi tuwemoherep ahepiat imohey hap ok tã Tupana po pyi hawyi heremo aimimohey ok tã. [2] Sa'awy'iwuat tomohey haria sese pe yn Tupana to'e — Uimowepit kahato haria eipe katupono uimohey haria sese eipe e. [3] Sa'awy'i Tupana tuwanẽtup — Atunug aru waikiru waty at e topy'a pe. Mi'i hawyi tutunug to'e hap ewy tomohey ewy. Toi'atumoewyry at waikiru waty yi tomohey hamo hawyi ikahu kahato tukup te'en to'e hap ewy. Mekewat e'at pe yt kat i aito yt wata'a kasa hin i inug hap pytkai watomohey Tupana tunug yne yne hap. Watomohey hawyi watikuap Wuat'i Sa'awy'iwuat Nug Hat Tupana. Watikuap Tupana ehay kawiat yne yne topy hu'at mesuwe atipy pe.

[4] Sa'awy'iwuat sese Ãtãu sa'yru Apeu tum tomiium imohey wywo Tupana pe — Woro mohey kahato En Tupana e hamo. I'ewyte ieyke'et Kãi tum Tupana pe tomiium wen ma'ato Tupana yt tuwehum kahato i Kãi miium ete katu pono Kãi yt timohey kahato — Atiky'esat ehũ suu emiium e hap hawyi tutum tomiium tomikoi ko'i Tupana pe pote. Ma'ato iywyt pe — En ni uimimoe waku ereĩne'en e Tupana Apeu pe. Ehũ emiwuk po'og waku Kãi wat kai katupono uimohey en mote e. Mesup te — Waku kahato Apeu miium e uimohey kahato hat Apeu pote e ahepe. Iku'uro ra'yn pytkai Apeu ihay aimu'e te Tupana mohey hap yn aimohãpyk hap e ahepe. Apeu suu ihay te hap ewy ahowawi yi pyi ihay te.

[5] Sa'awy'i aha'ase'i Inoki yt iku'uro hin i te turan Tupana tioto atipy kape tomohey hap ikawiat iwato pote. Ipiit mesuwiat wywo te Tupana ti'ykesat ra'yn atipy kape. Tupana tioto ra'yn yt uwe i ipuẽti Tupana tipo hari ra'yn mesuwat ete tomohey kahato hawyi. Yt iku'uro hin i mesuwarote ma'ato toto yianmete mi'i tã e miwan me — Uimowepit kahato hat ti mehĩ Inoki e Tupana. [6] Ma'ato watikuap ta'yn yt wato mohey i Tupana pote yt karãpe i watimo wepit kuap. Ma'ato watikat Tupana imohey hap mywo mi'i hawyi wati puẽti Tupana ma'ato yt watomohey i hawyi yt karãmuo i put'okwato'e ipuẽti hamo. Mi'i hawyi yt to'e kuap i ahepe — Eriot ro uhowawi e hap yt to'e kuap i yt tomohey i rakat pe.

[7] Nimo Tupana to'e aha'ase'i Nu'e pe — Tut aru y'y wato mesuwat yi wuat'i moma hamo e. Mi'i pote ahenoi epe yianmete i'aman kahato at ka'ap hap etiat e. Waku pe etunug ehe'yara wato y'y wato owakai ui'e ewy e. Waku etunug yara iwato'in nakat eheha kye ra'at hamuat e Tupana Nu'e pe. Pyno yt kat i te i'aman pytkai tutunug yara wato. Nu'e timohey Tupana e hap hawyi tutunug i'e hap ewy to'e pote. Yt heremo i te y'y wato pytkai tutcunug yara wato at ka'ap hap ewy. Mi'i hawyi token'ẽ kahato mekewat i'aman wato ut hap pupi pote Tupana e hap ewy tutunug yara wato kahato. To'yat piaria teha ry'i tosa'y ru'in tomi moe ha py'aptia ehakye ra'at hamo tutunug. Ma'ato irania'in yi totiaria yt imohey hin i — Tut irane y'y wato ai'akit hamo e Nu'e hap ma'ato te'eru wekyry'i kyry'i at ka'ap iminug ete imohey ete. Ma'ato Nu'e timohey kahato te Tupana — Atunug aru e hap. Mi'i pote tutunug yara wato. Tepiat imohey hap mywo toimo herep mesuwarotiaria yt imohey i haria pe. Mi'i hawyi Tupana to'e — Uimohey hap kaipywiat uimimohãpyk ti Nu'e e mi'i pote uipy'a pe hãpyk kahato Nu'e topyhu'at e Tupana mesup te ahepe.

[8] I'ewyte nimo te Tupana to'e aha'ase'i pot Aparãu me — Atiky'esat ereto wẽtup yi kape uimimoherep e'yi kape yt emikuap i yi kape e uimiium epiat wuat e'yi kape e i'ewyte yne yne emẽpyt'in emiari ru'in wanuat e yi kape e. Mi'i hawyi Aparãu timohey Tupana e hap hawyi toto i'e hap ewy yt ta'a kasa i aikope toto hap kapiat pytkai. [9] Mi'i hawyi ikohye wyry kahato mekewat — Yi atum aru e Tupana piat hap

tote. — Mesuwat yi aru Tupana tum uhepe
e Aparãu topy'a pe Tupana yt tum i te tu-
ran. Sewyry at haype ma'ato to'yat aparap
ko'i te toĩne'en sokpe kawiat pe. Mi'i tote
ikohye wyry tosa'yru Isaki wywo i'ewyte
temia ri ru'in wywo. — Mesuwat yi aru
yne eiwano e Aparãu i'atuepe tomẽ pyt'in
me katu pono Tupana tum aru mesuwat
yi yne ahepe e Aparãu imohey hap wywo.
Uha'y ru'in e atikat kahato ahetawa sese
yt mesu wa rotiat tawa ewywuat hin i e.
Iheg kahato rakat tawa atikat e. Yt miit'in
minug ewywuat i ma'ato Tupana minug
tomikuap ewywuat atikat e temia ri ru'in
me. Atimohey kahato Tupana tum aru
ahepe mesuwat yi yt ara'akasa i te pytkai
e. [10] — Tupana atiky'esat kahato ahetawa
yt karãpe i ikahuro rakat e. Atiky'esat
ahetawa iheg sese rakat yt karãpe i ipot'i
rakat e. Mi'i pote toikat kahato mesu wa
rotiat tetawa sese Tupana minug yt karãpe
i ikahuro rakat toikat. — Atiky'esat kahato
ahetama uhe'yi wuat'i e'at piat ieĩne'en
hanuat eminug ara'a kasa hap e Tupana
pe ase'i Aparãu Tupana mohey kahato hap
wywo. [11] Sa'a wy'i ihary'i mana Sara yt
imẽpyt nug i toĩne'en ipot'i kahato rakat.
Tuwei wuat'i e'at piat ewy toĩne'en hawyi
yt imẽpyt i rakat sese topyhu'at. Mi'i turan
Tupana to'e Sara pe — 9 ewaty hawyi aru
emẽpyt ra'yn Mana e. Mi'i pote — Pywo
ti aru an woro mohey En e. Toimohey
pote ti Tupana tum tesaika hap Mana Sara
pe hawyi hupi'a rakano topyhu'at Aparãu
ehary'i. Mi'i hawyi Tupana tum na'yn
tesaika hap Sara pe hawyi tuwe mo herep
Aparãu sa'yru Isaki. Mi'i hawyi Sara to'e —
Are an Tupana tunug na'yn koitywy ahepe
to'e sa'awy'iwuat hap ewy e. Yt heso hin i
ahepe e. [12] Aparãu iporo sese kahato rakat
yt imẽpyt'i kahato rakat i ma'ato tomohey
hap kaipyi Aparãu tuwe sa'yru nug na'yn.
Koitywy Aparãu emiari ru'in typy'i tukup
te'en. Haipepiaria i'atu kahato waikiru ko'i
i'atu hap ewy aikotã y'y wato hyẽpe etiat
yi kyt i'atu hap ewy Aparãu emiariru sem.
Yt uwe i imorania kuap Aparãu emiariru'in
toimohey yn mote. [13] Ta'i sa'a wy'i wuaria
Ase'i Apeu Nu'e Aparãu Inoki hary Sara ti
Tupana mohey pot'i kahato haria. Ta'a tu
mohey kahato ta'a tu ku'uro hap kape. Yt
heremo i te — Atunug aru e Tupana piat
hap turan pytkai ta'a tu mohey te. Ta'a
tu ku'uro hap turan te'e ra'a kasa hap ewy
ta'a tu wa nẽtup hawe Tupana tunug aru e
hap. Yt tutunug i te to'e hap ewywuat
pytkai ta'a tu mohey kahato ta'a tu py'a pe.
Ta'i uruto yt mesuwarotiaria imohey haria
ewy hin i i'atu'e. Wẽtup ywania ewywuaria
aito i'atu'e. Ihama na'i rakaria ewywuaria
uruto mesuwe i'atu'e. Wẽtup yi kat haria
ewywuaria uruto i'atu'e. [14] Mi'i tã haria
imoherep kahato mesuwe ahepe ta'a tue-
hay wo — Uruikat kahato wẽtup setama
ta'a tu mo herep ta'a tuehay wo. Uruetawa
sese yt kat i mesuwe i'atu'e ahepe. [15] Yt
te'e ra'aipok teran hin i te'e ru wa nẽtup
hawe sa'a wy'iwuat ta'a tue'yi kape ne'i yt
i'atue hat'at hin i sa'a wy'iwuat ta'a tue'yi
ky'ewi. Ma'ato ta'a tuky'esat sa'a wy'iwuat
ta'atue'yi pote meiũran te'era'aipok ma'ato
yt hin i. [16] Mi'iria tikat kahato wẽtup tawa
po'og po'og waku sa'a wy'iwuat mesuwiat
kawiat rakat katu pono atipy piat e tawa
ta'a tukat. Koitywy Tupana yt tuwe mõti
hin i to'e — Uito ti rat Aparãu Etupana to'e
hamo. Mi'i pote i'atuetawa atipy piat waku
piat ra'yn toĩne'en Tupana minug pakup
yn na'yn itote. Ikahu pe ra'yn tutunug
i'atuewa kai ta'a tu mohey pote. [17] Sa'a wy'i
Aparãu Tupana hã'ãg kahato sio toimohey
sio yt hap kuap hamo — Atiky'esat eti'auka
esa'yru wẽtup ok takat Isaki uimõ typot
hamo e Tupana Aparãu pe. Ma'ato yian-
mete Aparãu me — Esa'yru Isaki kawiat ti
aru atunug yne esaipepiaria e. Mi'i pytkai
Aparãu toto tosa'yru wẽtup ok takat auka
hamo Tupana e hap ewy. [18] Nimo Tupana
to'e Aparãu me — Esa'yru Isaki kaipyi aru
esaipepiaria ahyt tuwẽtem yne e. Mi'i e hap
Aparãu tikuap pytkai totioto Isaki i'auka
hamo Tupana e hap ewy. [19] Pyno ati'auka
rokirẽ Tupana timoieĩ ne'en i gu'uro pyi
to'e hap mywo toto. Ma'ato i'auka irane tu-
ran Tupana to'e — Aparãu yt eti'auka tei'o
Isaki. Waku ra'yn koitywy worokuap sese
hap atikuap ta'yn mesup uimohey kahato
epiat hap e. Mi'i hawyi tutum Aparãu me
Isaki i ra'yn Tupana tum. Mi'i hawyi Isaki
topyhu'at Iesui iã'ãkap ewy katupono Isaki
aikotã tuwẽtem i gu'uro pywiat hap ewy
topyhu'at. Koitywy atikuap uimohey hap
e Aparãu me Tupana.

[20] Sa'awy'i Isaki ti'atupoityro tosa'yru'in
toku'uro hap e'yianmete. Mio tã e Iako Esau

pe — Tupana timotypy'i kahato aru eimia
riru emiariru'in aikotã Tupana to'e uhepe
hap ewy tutunug aru e hap kaipyi watikuap
ta'yn Isaki tomohey kahato te Tupana e hap
toku'uro hap ewywuat e'at pe.
21 Sa'awy'i aha'ase'i Isaki sa'yru Iako ti'a
tu poi tyro te temia ri ru'in toku'uro turan
— Atimohey kahato Tupana e hap uhep-
iat — Atunug aru esa'y ru'in saipe piaria
waikiru sem ko'i i'atu mi'i pote eterut ro
uhowawi uhemiariru'in e Iako tosa'yru Iuse
pe katu pono ati'a tu poi tyro teran mi'iria
e. Mi'i hawyi — Tupana e waku etunug
no uhemia riru ko'i typy'i kahato rakaria
wo e'e hap ewy e Iako tuwe mo po'og myi
aria'yp topo'yha etiat pyi toku'uro sese
hamo. Mi'i tehay wywo toimoherep tepiat
Tupana mohey kahato hap.
22 Mi'i hawyi aha'a se'i Iuse iku'uro hap
owakai to'e to'y wania Isareu ywania pe —
Meiũran Tupana tunug aru to'e hap ewy e.
Meiũran aru mesuwat yi Esitu pyi eiwenõ'ẽ
Tupana e hap ewy e. Tupana tipo re ra'at
aru eipe wanĩkaptia po pyi hawyi mekewat
tawa Tupana piat — Atum aru e hap kape
eweiwat e. Uiku'uro ra'yn mesup ma'ato
atiky'esat karãpe eweiwat turan ewetioto
eiwywo uikag ko'i eweiwat Tupana piat —
Atum aru e hap kapiat turan e. Mi'i to'e
hap kaipyi watikuap Iuse tomohey kahato
Tupana atunug aru e hap tomohey hap.
23 Sa'a wy'i aha'a se'i Musei i'ewyte Tu-
pana mohey kahato hat. Musei ywã'ĩ ikahu
kahato tuwe mo herep hawyi — Ikahu ka-
hato aimẽpyt i'atu'e i'ywot'in. Mi'i turan
wanĩ kaptia morekuat Warãu tama Esitu
piat to'e Tupana ywania pe — Ewei'atu'uka
ro yne eimẽpyt ihainia iatu'ywã'ĩ hap e'at
pe e. Yt naku i kahato eipe typy'i ka-
hato po'og i'atu aru eiperia uru'y wania
kai pote e. Ma'ato Musei ty i'ywot yt
ti'auka hin i yt te'eroken'ẽ hin i morekuat
Esitu piat pupi hawyi ta'a tue rewyi Mu-
sei ywã'ĩ — Tupana i'atu'e etieha kye ra'at
urumẽpyt morekuat surara'in po pyi hawyi
meiũran i'atu kahato ai'ywania i'atu'e hap
pyi watikuap Tupana e hap — Atunug aru
emẽpyt'in i'atu yi kyt ẽpe etiat i'atu hap
ewy e hap mohey haria Musei ywot'in hap.
24 Mi'i hawyi meiũran Musei mõto hap turan
hawyi morekuat saki'yt tipuẽti hawyi totat
tomẽpyt no. Itag hawyi waku ereĩne'en
uimẽpyt no sese e uru'y wania wo e Musei
pe morekuat saki'yt. 25 Ma'ato Musei to'e
— Mamai e yt atiky'esat i ui'y wania sese
atoiat e katu pono mi'iria Tupana mi'airo
ywania e. Ta'i Ui'y wania ho'opot kahato
haria mesuwe tukup te'en e. Mi'i pote
are'airo aho'opot i'atu wywo hamo e. Yne
eheko yt Tupana mowepit hap hin i e. Mi'i
atoiat yne e. Aimo wepit kahato porap i
aheko Mamai ma'ato po'og waku aho'opot
Tupana emiit'in nywo mesu wa rote hawyi
watoĩne'en Tupana wywo wuat'i e'at pe e.
Aimo wepit mesuwiat yt naku i nug hap
etiat eiewywuat yt atiky'esat mamai e Mu-
sei Morekuat Akag saki'yt pe — Woronug en
morekuat no uhaipepiat e hat pe. 26 Atikuap
ta'yn ehekat uiano yne aru hap ikahu rakat
i'ewyte yne Esitu'in ekat emẽpyt no pote
uiano yne epowat'yp hap atikuap ta'yn
pytkai atiky'esat po'og areĩne'en Tupana
ywania wo katupono atimohey mi'iria ywa-
nia kaipyi aru Tupana Mi'airo tuwe mo
herep Wuat'i Ywania Porekuat Nuat mamai
e Musei morekuat koro Warãu saki'yt toty
hit pe. Mi'i hap mohey hap upi ui'y wania
ho'opot mamai e. I'ewyte uito aho'opot
aru i'atu wywuat hamo ati'airo e. Meiũran
aru Tupana mipoi tyro areĩne'en e. Mi'i
e'at pe Tupana tum iwato kahato po'og
iwato yne yne mesuwat yi Esitu ekat hap
kai tutum uhepe Mamai e. Mi'i pote mi'i
Tupana miium atiky'esat po'og e. 27 Ta'i
mamai atimohey kahato areto meiũpepyi
hawyi ara'akasa aru Tupana sese mekewat
yt heremo rakat i e. Atikuap e'ywot uha'a
se'i Warão Esitu piat morekuat aru ipy'ahak
kahato uhete yt ui'ok sat'i i hin i ma'ato
yt areken'ẽ i Warão pupi e. Ui'auka pote
ui'auka ma'ato areto ra'yn Tupana mohey
haria upi katupono ara'akasa teran Tupana
sese yt heremo rakat i e Musei toty Esitu
piat pe. Mi'i hawyi totoiat yne yi Esitu
ekat iwato kahato hawyi tomi mohey upi
toto. 28 Sa'a wy'i Tupana to'e Musei pe
— Atipo'oro aru uhesu rara atipy kaipyi
Esitu'in apiheg hamo e. Mi'i e'at pe ati'a
tumoma Esitu'in eyke'et'in torania e. Mi'i
pote waku eihũria suu wo eti'atusapei sapei
ei'yat oken'ypy ete e. Mi'i ewetunug mote
aru yt atimoma i eheyke'et'in e. Mi'i hawyi
Musei tunug Tupana e hap ewy toimohey
kahato pote. Toimohey kahato Tupana e
hap hawyi to'e to'y wania pe — Tut aru
yke'et yne moma hanuat e. Mi'i pote waku

wato py hu'at aihũ suu ai'yat ete Tupana
mohey haria aito hap kuap hamo e. Mi'i
watunug mote tokosap aheyke'et'in sakpo
hawyi yt toi'atumoma aheyke'et'in surara
akg atipy kaipywiat e Musei tomohey hap
wywo. Mi'i hawyi ta'atunug suu yne yat
oken'ypy ete hawyi yt wẽtup ok i iku'uro
Tupana mohey piaria eyke'et'in ma'ato yi
Esitu eyke'et'in topap yne itote. 29 Mi'i
rẽ tuwat to'ywania wywo ihyemyi'a wato
kape y'y hup e hap kape. Mi'i hawyi Tupana
to'e i'atuepe — Atunug ni aru ehepe mu'ap
wato y'y wato sakpo e y'y to'oran muo yi
heg upi ehewyry hamo e. Mi'i hawyi ta'atu
mohey hawyi y'y wato sakpuat mu'ap upi
ra'yn tuwat yi Esitu esurara'in ko'i pupi y'y
hy teke mu'ap upi. Mi'i hawyi wanĩkaptia
ti'atumohan na'yn ysakpo. Mi'i hawyi wanĩ
kaptia hã'ãg na'yn ma'ato mi'iria topap yne
y'y pe y'y wato mi'akit ko'i wo tukupte'en.

30 Meiũran Tupana ywania put'ok'i'atu'e
tawa Ieriko tote. Mekewat tawa wato apy-
pueri wo ipyhyp hap toĩne'en i'anam nakat
ywaiti kahato rakat wanĩkaptia pupiat. Mi'i
tawa ewei'a py pueri 7 wo hawyi aru ta'at
ra'yn ipyhyp hap e Tupana. Yne nu wato
ko'i hewo hewo e. Mi'i hawyi Tupana e
hap ta'atumohey hawyi ta'atunug i'e hap
ewy. Mi'i hawyi hewo hewo ipyhyp hap
imohey hap kaipyi pote. 31 Ma'ato wẽtup
hary poria wewe neru hat yt iku'uro itote
mana Hape e hap katupono yianmete mi'i
imohey Tupana e hap — Atimoma hamuat
meiũwat tawa Ieriko e hap katupono yian-
mete typy ok tuwat surara'in Iuteuria wat
i'atuetawa epiok hamo. Mi'iria pe — Eiwe
hyt'ok to mimi'in e i'atuepe mekewat hary
poria. Mi'i hawyi toi'atuerowyi to'yat pe
i'atu'uka teran haria pupi. Toimohey pote
toimo herep mu'ap tetawa pyi. Mekewat
hary poria yn imohey. Mi'i pote irania'in
topap ma'ato Mana Hape yt iku'uro hin i
toimohey i'atu'e hap pote. Yt naku i nug
hat Hape pytkai toimohey hawyi Tupana
miehakyera'at topyhu'at.

32 Ta'i ahenoi teran mekewat sa'a wy'i
wuaria imohey haria etiat ma'ato i'atu ka-
hato mi'iria pote yt ahenoi kuap i. Iwan
hamo yt uipot put'ok'e i typy'i kahato
tupono. Ahenoi teran mekewat surara
Kiteãu piat Tupana mohey hap etiat i'ewyte
mekewat surara akag Paraki piat imohey
hap etiat ahenoi teran i'ewyte mekewat
hesaika rakat Sasãu piat imohey hap etiat
ahenoi teran wy. I'ewyte mekewat surara
akag Iete piat Tupana mohey hap ahenoi
teran i'ewyte ahenoi teran aiporekuat sa'a
wy'iwuat Tawi piat Tupana imohey hap
ma'ato yt uipohepap i ne'i are. I'ewyte Tu-
pana tunug aru e hap moherep hat Samueu
piat imohey hap ahenoi teran i'ewyte yne
sa'a wy'i wuaria ai'y wa niaria piat Tupana
ehay moherep haria etiat ahenoi teran
ma'ato yt uipot put'ok'e i henoi yne hamo
mesuwat uimiwan me. 33 Tupana mohey
hap kaipyi te'e ro py hu'at i'atue saika ka-
hato wanĩkap ywania moma hamo irania'in
mope rup'i hamo. Ta'a tu wa nĩ kaptia
porekuat no tukupte'en Tupana mohey hap
wywo. Yt naku i nug hap ta'atumoma ka-
hato hawyi wakuap nug haria ra'yn tukup
te'en ta'a tu mohey hawyi. More kuaria
yt nakuaria i ta'atusopo ne'i Tupana mo-
hey hap wywo. Ta'a tu mohey Tupana e
hap hawyi topy hu'at i'atupo pe i'e hap
ok tã. Karãpe wanĩkaptia hytmõi Tupana
ehay moherep hat Tanieu awyato tok pe
i'u hamo mi'i hap e'at pe Tupana ti'a tu
wẽhik awyatoria hawyi yt ta'atu'auka kuap
i Tupana mohey hat. 34 I'ewyte ta'atuwuk
teran aria pe imohey haria ma'ato yt sat'e
i aria i'atuete katupono Tupana ti'atue ha
kye ra'at aria pe tukup te'en mot'i pytkai
tomohey hap upi. I'ewyte Irania'in tu'uka
surara'in ete turan wanikaptia ekyse'yp yt
ti'auka kuap i Tupana mohey haria pote.
Tupana ti'a tue ka wiano kahato tomohey
haria yt i'atuesaika hin i turan ta'atumo-
hey hawyi Tupana ti'atumoesaika kahato.
Karãpe tu'uka surara wanĩkaptia wywo tu-
ran toi'atumoesaika kahato tomohey haria
sura ra'in ko'i. Mi'i hawyi te'e ro py hu'at
surara sa'ag wu'uka sepap haria ewy. Mi'i
hawyi wanĩkaptia ikohyeput ne'i topap tet
pupi. 35 Sa'a wy'iwuat hary poria wẽtup
ok wẽtup mẽpyt Tupana tihep gu'uro pyi
mana'in tomohey hap upi.

Sa'a wy'i mekewat yt Tupana mohey i
haria te'ero'e imohey haria pe — Ewetoiat
Tupana mohey hap pote yt urui'atu'uka i
eipe yt urui'a tu mo so'opot i eipe i'atu'e
wen ma'ato — Yt rat i'atu'e yt urui'atoiat i
yt sake i ra'yn Tupana i'atu'e. Mi'i hawyi
ta'a tu'a tu'uka turan ma'ato te'e ro'e —
Pywo ti rat Tupana urumoieĩ ne'en aru

i'atu'e. Mesuwat e'at pe Tupana mimõ
typot ko'i watopyhu'at i'atu'e. [36] Irania'in
Tupana mohey haria miit'in mikyry'i ka-
hato haria wo te'eropyhu'at Tupana mohey
hap yt pun haria i pote. Wuat'i ehamo
ta'a tu'ahyk ahyk — Eweipun no Tupana
mohey hap i'atu'e ma'ato — Yt karãpe i
uruipun imohey hap i'atu'e. Ta'a tu hã'ãg
kahato ra'yn mekewat imohey hap moma
hamuat ma'ato — Yt i'atu'e. Irania'in Tu-
pana mohey haria miit'in mipakpak wo
te'e ro py hu'at. Irania'in imohey haria
miit'in mi'ahyk ahyk wo miit'in mituktuk
wo miit'in mi'auka wo te'eropyhu'at. Ira-
nia'in ituktuk i'atupiit ete irania'in ikohye
wyry haity iheg nakat ete irania'in ta'a tu
pyhik iheg me i'ypyryp we kahato ma'ato
yt ta'atu'atoiat hin i imohey hap. [37] Irania'in
kape nu wo makmak'i'a tu'e imohey haria
kape hawyi topap ta'yn. Irania'in topap
hepamo ta'a tu'oktek kyse hãi kurup takat
wywo imohey hap atoiat hap ky'ewi ma'ato
— Yt i'atu'e. Irania'in wyti — Etoiat imohey
hap pote ti aru urutum iwato kare'en ehepe
i'atu'e ma'ato — Yt i'atu'e hawyi irania'in
ta'a tu'uka kyse'yp mo. Irania'in imohey
haria kyse'yp mo ta'atu'okpak ma'ato mi'i
pytkai — Yt uruo'atoiat i Ahetupana i'atu'e.
Irania'in imohey haria yt i'atu'yat hin i.
Irania'in imohey haria yt kat i i'atu'yat
ikohyewyry kowo'i kowo'i i'atuesokpe sa'ag
mi'at pe kawiat hesy'at rakaria tukupte'en.
Miit'in mimo so'opot kahato ko'i miit'in
mikyry'i hap ko'i. Miit'in ti'atumoso'opot
kahato wo tukupte'en mesuwarote pytkai
yt ta'a tu waure hin i ta'a tuepiat Tupana
mohey hap. [38] I'atue ha ma na'i ne'i yahig
note tukupte'en. Ga'apy puo tukupte'en.
Yi hot pe i'atu'yat aria'yp ka'a pe tukup
te'en. I'atu'yat mi'at ka'a ko'i yi ka'a ko'i.
— Mi'iria uimohey haria kahato e Tupana
po'og waku mi'iria eikai e mesuwarotiaria
pe. Pyno Atiporenõ'ẽ mi'iria eipy'setpyi e.
Ehewaku hap yt put'ok'e i mi'iria uimohey
haria kupte'en eipy'asetpiat hamo e mesu
warotiaria pe. Waku kahato uimohey haria
e. Yt atiky'esat mi'iria po'og eipy'a setpe
pote ati'a tu nõ'ẽ eipo pyi e yt imohey i
haria pe. [39] — Uimohey kahato haria mi'iria
e Tupana typy'i sok miit'in sem ehamo.
Ma'ato mi'i pytkai yt ta'atupuẽti hin i mesu
wa rote ta'a tu poi tyro Tupana kaipywiat
ta'a tu mo wepit hap ma'ato ta'a tu mohey
te — Yt heremo i te wen ma'ato Tupana
mipoityro wo urutopyhu'at wuat'i e'at piat
Tupana e hap ewy i'atu'e. Ta'atuku'uro hap
turan ta'a tu mohey i te hap wywo topap
— Meiũran aru tukup te'en i'atu kahato
Aparãu mimohey saipepiaria Tupana e hap
ewy i'atu'e. Ma'ato yt te'e ra'a kasa hin i
te Tupana ehay mi'iria ma'ato ta'a tu mo-
hey kahato te miit'in miat ta'atu'auka hap
kape. Yt te'era'akasa i te Iesui put'ok'e hap
i'ewyte yt te'e ra'a kasa i te aito aheĩne'en
hap pytkai. Yt te'e ra'a saka i te aito imo-
hey haria sem pytkai ma'ato ta'a tu mohey
te topap hap kape yt heremo i pytkai.
[40] — Pyno i'atu kahato uimohey haria aru
ehaipe piaria e Tupana tomohey yianmi-
aria pe. Pyno mesup watopyhu'at mi'iria
mimu'eria katupono mi'iria ewywuat wato
mohey. Pyno watomohey yne hawyi wẽtup
piit ewy watopyhu'at hawyi — Waku ra'yn e
aru Tupana. Toran na'yn. Atunug yne ra'yn
ui'e hap ewywuat pote mesup waku ra'yn
miit'in sem na'yn waikiru ko'i ewywuat yi
kyt ko'i ewywuat uimohey haria sok i'atu
kahato hap ewywuat tukup te'en uimie ha
kye ra'at ko'i wuat'i ywania hap ewywuat
mesup uimohey haria tukupte'en mesup e
aru. Mi'i pote atunug na'yn yne ui'e hap
ewywuat e aru Tupana hawyi waku ma'ato
yt uwe i aito Iesui mohey haria pote yt
tutunug yne i te to'e hap ewywuat e.

12

[1] Aikotã wate ha'at seput haria kape hap
ewy ahe'yian miaria Tupana mohey haria
te'e ra ha'at ahowawi atipy kaipyi aikotã
som watopyhu'at Tupana mohey hap ete
hap kape te'e ra ha'at. I'atu kahato mi'iria
ahowawiat seha'at haria. Atipy kape tuwat
ra'yn ahe'yian miaria sa'a wy'i wuaria Tu-
pana mohey sese haria seha'at ahowawiat
haria. Ta'i ipotyi rakat yrysakag ai'akag
etiat wywo pote yt aihyha hin i aikohyeput
turan. Aiminug sa'ag yrysakag howapy ka-
hato ai'ok pe tote hap ewy aiwanẽtup sa'ag
hap ipotyi hap ewy. Ai'akit hamuat wa-
teput turanuat hap ewy ma'ato yt kat i ipo-
tyi hap pote wateput kuap aihyha kahato
aiminug sa'ag watipun hawyi. Mi'i pote
waku wati'okhytpun aiminug yt naku i nug
hap ko'i. Mi'i rẽ waku watomohey Tupana
haty wo yne aipy'a pe. Mi'i watunug mote

seput haria ikohyeput haty wo rakaria ewy
wato py hu'at. Ma'ato ahepiat ai'a parap
kahato imohey hap etiat pote aikotã ipotyi
hap ai'a parap hap ewy. Aikotã seput hat
teput hap ete yt waure i hatek pytkai ipy
sero pytkai hap ewy waku wato mohey —
Put'ok'are aru pãi an waku wato'e hap yn
aiwanẽtup hap. Waku watomohey pot'i yt
kat i iwaure wo wuat ne'i hap wywo aiwa
nẽtup hawiat hap wywo. 2 Aikotã seput
haria te'e ra ha'at popuo ta'a tueput hap
etiat — Put'ok'are i'atu'e hamuat hap kape
yn hap ewy waku wate ha'at aiwa nẽtup
hawe — Put'ok'are aru Iesui yatype ai'e
hap kape yn katu pono Iesui topy hu'at
seput haria akag ewy katu pono toimohey
Tupana po'og torania kai. Uiwyria'in waku
Iesui piat Tupana mohey hap ewy waku
wato mohey Tupana are. Iesui ti aimoe
hãite kuap kahato Tupana mohey hap ete.
Ha'awytepyi watomohey Iesui hawyi aiwa
nẽtup hap Iesui yn topyhu'at mi'i hap ewy
waku wato mohey te Iesui put'ok wa to'e
i'yaty piat hap e'at kape. Aikotã seput
haria ta'a tu sa'a wynug hawyi te ikahuro
hap kape te'e ru wa nẽtup hap ewy Iesui
toĩne'en mesuwiat turan seput hat ewy
topyhu'at. Put'ok'e Tupana etiat hap kape
yn iha aria'yp posak kape yn iha Tupana
miky'esat nug kap kape yn iha. Mi'i hap
yn imowepit hap. Mi'i hawyi tutu'u ai'a
piheg hap aria'yp posak ete. Yt toiky'esat
hin i miit'in mikyry'i hap pytkai. Toikuap
kahato tomohit hap ma'ato yt tuwe mõti
hin i aria'yp posak totiat toĩne'en sa'ag
hap miit'in eha'at hap pupi. Toku'uro
hawyi ta'apyk Tupana po sese kai aikope
Tupana piat topainug hap tote. Toku'uro
hap no aikawiano hap kape yn toto toĩne'en
mesuwe turan. Tupana miky'esat nug hap
yn imowepit hap mesu wa rote topy hu'at
toho'opot hap e'at turan. Iesui seput hat
akag ewy toĩne'en meiũpe turan. 3 Waku
watu wa nẽtup kahato Iesui ieĩne'en hap
kape. Waku watunug i'ewy yne. Sa'awy'i yt
naku i nug haria mikyry'i hap toho'opot ka-
hato ma'ato yt ipohep hin i imohey hap ete
Iesui. Waku iminug ewy wahã'ãg. Karãpeĩ
yt naku i nug haria ahaty'i haty'i kahato
imohey pote mi'i pote yt naku i watoiat
ne'i imohey hap aikotã watoiat aheput hap
aipiit sero hawyi hap ewy. Yt naku i
watihep imohey hap aipy'a piat. 4 Iesui
tikuap kahato yt naku i nug hap. Yne tosuu
toipun yt naku i hap moma hamo. Waku
mi'i ewy wato py hu'at ai'auka pote waku
ahuu okpun pytkai yt watoiat i imohey hap.
Waku wahã'ãg Iesui ewy ho'opot hap ete
yt naku i hap ko'i akit hamuat. 5 Sa'a wy'i
Tupana ainãpin kahato waho'opot hamuat
hap ete miwan me — Uha'yru'in uhaki'yt'in
e eipe uimẽ pyt'in pote woro ho'o'a piheg
tuereto eiminug sa'ag ko'i po'ypyi e. Pywo
yt eweipoepyk ne'i tei'o uhete Ei'ywot uito
pote e. Yt eweikup te'en nei'o eipe rup'i
rakaria e. — Pywo kahato uru'apiheg waku
ewei'e woroho'o'apiheg hap e'at pe. Woro
ho'o ky'e pote woro ho'o nãpin ei'a piheg
hap wywo. Yt atiky'esat i eheha yi kape
woro ho'o'a piheg hawyi katu pono eimo
wepit hamuat woro ho'o'a piheg e Tupana
sa'a wy'i miwan me. Yt naku i wati waure
mesuwat i'e ahepiat hap. 6 — Uha'y ru'in
uhaki'yt'in e uimi ky'eria kahato ti eipe
uimohey haria ti eipe pote wãi nei'o are'e
tuereto ehepe e Tupana ahepe. Aikotã
aikotã ei'ywot ewy areĩne'en mi'i tupono
woroho'o'apiheg tuereto e. Uiano eweikup
te'en wuat'i e'at pe woro ho'o'ahyk eimo
we'eg hamo e. Eiwe hyt'ok uha'y ru'in
uhaki'yt'in are aru ehepe mi'i pote woro
ho'o'apiheg tuereto eiminug sa'ag po'ypyi
Ei'ywot Uito pote e Tupana sa'awy'i. 7 Pyno
karãpe Tupana ai'a piheg sese hap waku
watu'u yne surara ewy. Yt naku i wati
poepyk katu pono ai'a piheg hap kaipyi
watikuap Tupana sa'ayru'in saki'yt'in sese
wuaria wo aito hap. Katupono yne Tupana
sa'ayru'in saki'yt'in iminãpin ko'i wo watu
kup te'en. Aikotã ai'y wot'in ainãpin ai'a
piheg hap wywo hap ewy koitywy Tupana
ainãpin ai'a piheg hap wywo. 8 Ma'ato aito
Tupana sa'y ru'in saki'yt'in pote ai'a piheg
aimo we'eg hamo. Mi'i tã Ai'ywot tunug
yne imohey haria ete ma'ato yt karãpe i ai'a
piheg hap topyhu'at Tupana kaipyi pote yt
i'ywot i rakaria ewy watu kup te'en yt kat
i ai'a piheg hap pote yt Tupana saki'yt'in
Tupana sa'yru'in i aito. 9 Sa'awy'i mesuwa
ro tiaria ai'y wot'in aipo petek aimo we'eg
hamo. Mi'i hawyi i'atu mõ typot haria
wo wato py hu'at po'og sa'a wy'iwuat kai.
Mi'i pote karãpe Ai'ywot Atipy piat ai'a
piheg mi'i hawyi waku imõtypot haria wo

watukupte'en. Waku imiky'esat nug haria
wo wato py hu'at ai'a piheg hawyi. Katu
pono Tupana ainug tomẽpyt'in no Topã'ãu
wo. 10 Ai'ywot aity mesu wa rotiat aipo
petek kahato aimotag hap e'at pe turan
ta'a tu mõ typot hap ky'ewi ta'a tu mikuap
wakuap hap ok tã aihire te yn. Ma'ato Tu-
pana ai'a piheg wẽtup wanẽtup hap mywo
toiky'esat ahehãite aimoe waku hap aimo-
tag hamuat wuat'i e'at piat. Toiky'esat aito
waku rakaria wo tewaku hap ewy ainug
neran haype. Tewaku hap ewy ainug neran
hãpyk wuat'i e'at piat teko hãpyk takat
ewy ainug toiky'esat aito to'ewy hap aiky'e
haype aimo wepit teran haype. 11 Karãpe
Tupana ainãpin hamo ai'a piheg turan yt
he hin i ma'ato haty kahato yt aimo we-
hum kuap i yt aimo wepit i ai'a piheg tu-
ran. Meiũran ma'ato aru tokosap haty hap
hawyi ti sat'e kahato ahete hewaku hap.
Ha'y ru'in haki'yt'in hãpyk kahato rakaria
wo wato py hu'at. Tupana tiky'esat aimoe
hãite tomohey hap etiat hap tomi ky'esat
etiat hap.

Uiwyria'in yt naku i aiperup Tupana pot-
pap nug hap ete. Waku aipo hesaika ipot-
pap nug hap ete. Waku aipy hesaika ipot-
pap ereto hamuat hap ete. Toiky'esat aito
to'ypia aikotã hewo kahato rakat ewywuat
tomowepit haria wo. 12 Pyno waku watuwe
moesaika Tupana esaika hap wywo ipotpap
hap nug hamo are. Waku watu we moe
saika Tupana esaika hap wywo aipy ihay
sytpok hamo ahewyry wuat'i tap'yia mu'e
hamo. 13 Sa'awy'i yt hãpyk i ahewyry ma'ato
mesup ti hãpyk ta'yn. Aheko sa'ag yt naku
i nug hap aipy pik hap ewy waku watunug
aipu'ap ikahu rakat ewy aipy powyro hamo.
Mu'ap ewy waku watu wa nẽtup Tupana
kape aipy pik'e hap mog hamo. Mi'i hawyi
waku ahewyry iwywo o. Waku aipu'ap
yt i'anam hin i rakat ewy mi'i hawyi yt
wata'at kuap i. Aipy haty rakat yt hewyry
kuap i mu'ap i'anam nakat upi. Ahewyry
itote hawyi wata'at merep i'anam kahato
pote. Ahewyry ra'yn po'og hawyi merep
aipy i'ahu kahato. Yt karãpe i aipy waku.
Mu'ap iherep upi yn waku ahewyry hãpyk
takat mu'ap upi pote. Mi'i hawyi aipy
ihãite kuap. Mi'i hap ewy aito waku wahe
wyry Tupana pu'ap upi ma'ato yt pote yt
karãpe i ahehãite ma'ato ipy pik rakaria
ewy yn wahe wyry. Waku watoiat mu'ap
sa'ag sa'a wy'iwuat aiminug yt naku i hap
i'aparap aparap hap aiwa nẽtup sa'ag ko'i
hap. 14 Uiwy ria'in waku watikat at ka'ap
aiwo'owese torania wywuat hamuat. Iesui
suu aimo hãpyk kuap aikoho kahato hawyi
ainug Tupana ewaku hap ewywuat hamo.
Ma'ato yt kat i aimowaku hap Tupana wuat
hap ahete pote yt karãpe i aru watopyhu'at
Tupana akasa hamo. Pywo ti rat yt Tupana
yt ewy i watoĩ ne'en pote yt Karãmuo i
Tupana kape wata'a kasa aru e. 15 Pyno
waku aiwe'eg wo kahato. Yt naku i watipun
Tupana piat aiky'e hap aipoityro teran hap.
Yt naku i wato py hu'at ipy'ahak miit'in
etiat rakaria wo i'ewyte Tupana ete katu
pono ahaiwot hap uku hapo kahato rakat
ewy toĩne'en. Pyno waku aiwe'eg wo watoĩ
ne'en katupono yt niatpo hin i watopyhu'at
my'ahak haria wo watoiat ainãpin Tupana
piat hap hawyi. Waku watihep hapo miit'in
auka hap uku ewywuat aipy'a pyi yt pote
my'ahak rakaria wo yn watopyhu'at miit'in
ete i'ewyte Tupana ete. Mi'i hawyi yt uwe
i wo'o ky'e hat itote. Ahaiwot irania'in
Iesui mohey haria ete hawyi torania itote
aiwo'o'ewy hawyi yt uwe i iwese to'ope
itote.

16 Nimo te Iako eyke'et Esau hewaire ka-
hato irania'in hary po ria'in wywo i'ewyte
tuwe ky ry'i Tupana ehay ete. Uiwy ria'in
Iesui mohey haria yt naku i Esau ewywuat
wato py hu'at. Sa'a wy'i ase'i Isaki to'e
to'yat piaria pe — Uiku'uro hawyi atiky'esat
uha'yru Esau uhaipe piano uipo wat'yp e.
Esau ti topy hu'at aru Tupana Mipo'oro
Yianmiat Aheha kye ra'at hanuat aha'a se'i
pono e. Wẽtup e'at pe Esau hesy'at ka-
hato hawyi to'e toywyt Iako pe — Uipoi ro
en pãi ipu'i apokik wo katu pono uhesy'at
kahato uhyt e. Mi'i hawyi Iako tiwesat —
Areĩne'en teran ai'ywot saipe piano uito e.
Atiky'esat Tupana mipoityro wo ai'ywot e
hap ewy e. Mi'i e hap etum uhepe pote
woromo'ok kahato meikowat ipu'i mõi wo
e. Mi'i hawyi — Ta'i ewano ra'yn katupono
yt kan hamo i Tupana aipoityro hap e Esau e
Iako pe. 17 Mi'i tuwemo'ok kahato mekewat
mi'u pu'i mõi wo. Ma'ato meiũran Esau
tiky'esat i ra'yn Tupana piat topoityro hap.
Toiky'esat kahato Tupana mi'airo to'ywot
Isaki saipe piano hap. Mi'i hawyi toikat
hãpyk kahato to'ywot e hap — Papai etum i

ro uhepe Tupana miium epowat'yp e towak
popuo. Ma'ato i'ywot Isaki — Yt rat e yt
atum kuap i ewawi uha'yru e — Papai papai
etum i ro etum i ro uhepe epowat'yp e
towak popuo wen ma'ato yt tutum kuap i
tutum na'yn tosa'yru Iako pe Esau eywyt pe
pote. Yt naku i aito Esau ewywuaria watopy
hu'at e.
18 Sa'awy'i tuwat tuwat ai'ywania Iuteuria
ywania yity'ok wato Sinai e hap kape Tu-
pana piat ainãpin hamuat kape mekewat
ase'i Musei upi. Sa'a wy'i watuwat meke-
wat yity'ok kape turan wate ha'at turan
hẽty wato kahato toĩne'en he'yhig hun
kahato itote. He'yhig wepy pueri kahato
ywytu uato ewy. I'ypyryp yn itote yity'ok
tote. Aria ẽty hun hap aimo'arot hap
ewy. 19 Put'ok'e aha'a se'i'in hawyi ihay
pirik hap topy hu'at aikotã huhu'e hap
ewywuat. Ma'ato mekewat huhu'e hap
sehay ewy toĩne'en. Watikuap mekewat se-
hay haty kahato ahewaure ka'a pe i'ewyte
aiwa nẽtup hawe aimo ken'ẽ kahato hap
sio aiku'uro hap ewy wato'e. Mi'i hawyi
Musei pe — Wãi uruto'e yt uruiky'esat ewy
hin i mekewat sehay wato'e sa'a wy'i. 20 —
Ehẽtup to Tupana pe ihay monik hamo
wato'e katu pono huhu'e hap ehay iwato
kahato hap ewy topy hu'at ihay pirik. —
Yt urutu we sepap i mekewat sehay wywo
wato'e. Mekewat sehay yt uruikuap teran
i po'og wato'e sa'a wy'i Musei pe. Sa'a
wy'i Tupana mekewat yity'ok totepyi to'e
— Yt naku i eihũria tukup te'en meiũpe
yity'ok tote e. Musei yn waku meiũpe
uiwywo toĩne'en yity'ok tote e. Ma'ato eihũ
ta'am uhowawi yity'ok kape pote meremo
nu wo mak mak wo ewei'auka ro eihũ e
Tupana Musei'in me. Mio tã e hawyi —
Yt ihay se i Tupana i'atu'e. Yt atikuap
teran po'og i Tupana e hap i'atu'e Musei
pe aha'a se'i'in. 21 Mekewat yity'ok Sinai e
hap kape yt wateha'at kuap i sa'awy'i i katu
pono wate ha'at pote ipoity'i ne'i ai'auka
kuap ne'i. Mi'i hap Musei ta'a kasa hawyi
— Uimõgyt kahato uimo tyry uimo ken'ẽ
kahato hap e. 22 — Yt naku i i'atu'e te'era'a
kasa hawyi. Mi'i yity'ok Sinai pyi sa'a wy'i
ai'y wania Tupana ti'a tu nãpin tehay pirik
wo yt aimowepit hin i hap ewy Tupana ihay
yity'ok Sinai totepyi. Ma'ato mesup Tu-
pana ihay i ra'yn atipy kaipyi ihay ahowawi
mekewat atipy piat Ierusarẽi kaipyi yity'ok
Siãu e hap kaipyi ihay mesup ahowawi.
Yt sa'a wy'i i wuat ewy mesup Tupana
ihay ahowawi atipy kaipyi Tosa'yru mohey
haria aito pote. Po'og wakuat sa'awy'iwuat
kai ihay ahowawi Tosa'yru wẽ pyi meke-
wat Nusaken pakup e hap kaipyi aikope
tukup te'en atipy piaria sem po'og yt wati
mo rania kuap i etawa kaipyi ihay mesup
ahowawi. Mesup watuwat mekewat atipy
kape tawa Ieru sarẽi pakup kape Tupana
sese eiam kape watuwat. Itote ti aru watu
wa'atunug kahato aitoria Iesui mohey haria
pote. 23 Koitywy watu wa'atunug Aheyke'et
Iesui Musei saipepiat kape Aikywyt Iesui
kape hap. Atipy pe toĩne'en miwan me
ahet ko'i yne yne aikotã wẽtup ok i ra'yn
herohik hap ewy aheywyt'in aheyke'et'in
aheinyt'in aiky py'yt'in koitywy wate'e ru
wa'atunug ienuk hamo hap ewy Aheyke'et
Sese Aikywyt Sese Iesui wywo. Aikope
atipy pe torania iwan me Tupana mieha
kyera'at wuaria ko'i set toĩne'en hap kape.
Wuat'i miit'in kuap hap sio waku sio yt hat
Tupana kape watu wa'atunug aito. Aikope
to'ewywuat Tupana mimohãpyk ko'i tukup
te'en hap kape watuwa'atunug aito Aikope
Tupana mimo hãpyk yianmiaria imohãpyk
sese towaku hap ok tã hap kape watu wa'a
tunug aito. Aikope aipiit waku pe topyhu'at
Tupana ewaku hap ewy hap kape watuwa'a
tunug atipy piat tawa kape watuwa'atunug
aru. Tupana kape watuwat aito Iesui emiit
aito Tupana Sa'yru Pã'ãu Sese aipiit pe
toĩne'en mote. 24 Pyno koitywy yt sa'a wy'i
i yity'ok Sinai yt kape hin i aikope ainãpin
Musei piat hap ewy watuwat. Watuwat
mesup aito ma'ato po'og sa'awy'iwuat kaw-
iat kape aikope Iesui ainãpin hap kape
watuwat ra'yn mesup mekewat yity'ok
atipy piat kape katupono Ahepa'i Koro Iesui
tunug Tupana wywuat aiwo'owese hamuat
hap atipy pe. Mesup ahehay toimo herep
Tupana pe. Iesui ti aimo wehik Tupana
wywuat hat. Sa'awy'i Ãtãu sa'yru Apeu suu
at hat ihay Tupana kape yi pyi hap ewy
e miwan me. Mi'i hap ewy mesup Iesui
suu ihay ahetiano ma'ato po'og mi'i sehay
ikahu Apeu suu at hat kai — Eti'auka ro
ui'auka hat e Apeu suu ma'ato Iesui suu
to'e Tupana pe — Waure wo o ereĩne'en
ui'auka haria kai Papai e. Yt ta'a tukuap i
rat kat som ta'atunug e Iesui suu at hat ihay
yi pyi te. Iesui suu wo waku watu wepen

yne aiminug sa'ag moweityk hamo. Waku
Tupana ahapei hapei Tosa'yru suu wo. Mi'i
yn waku ahehakyera'at kuap hamo. 25 Sa'a
wy'i Tupana ihay yity'ok totepyi ai'ywania
pe yity'ok Sinai pyi ma'ato ai'ywania sa'a
wy'i wuaria itotiaria yt iky'esat i Tupana
ehay te'e ru we wau rehik ne'i. Mi'i hawyi
mi'iria Tupana mi'apiheg ko'i wo te'eropy
hu'at. Ta'i mi'i hawyi topap topap yahig
note sa'awy'iwuaria ai'ywania Epereu pusu
kuap haria. Ta'a tu hã'ãg Tupana e hap
nug hamuat ma'ato yt wẽtup ok i tuwenug
kuap. Yt ta'a tunug i ta'a tu nãpin hap.
Ma'ato koitywy Tupana ainãpin Tosa'yru
wẽ pyi atipy kaipyi. Waku watunug atipy
kaipywiat ainãpin hap. Waku aiwe'eg wo
ainãpin hap nug hamuat hap ete. Ma'ato
watuwewaurehik sa'ag Ha'yru piat ainãpin
kape hawyi po'og na'yn sa'ag sa'awy'iwuat
kai. Yt watu wemig kuap ai'a piheg hap
pupi watipun na'yn ainãpin hap ipakup i
Tupana piat hap pote. 26 Mio tã e Tupana
mesup miwan me — Sa'awy'i atihuruk ta'yn
yity'ok mesuwat Sinai e hap totiat ma'ato
meiũran aru atihuruk ta'yn mesuwat yi
wato hap ok tã e ma'ato yt mesuwat yi yn
i atihuruk ma'ato i'ewyte at waikiru waty
yne atihuruk e miwan me Tupana. 27 Pyno
Tupana to'e — Atihuruk i ra'yn wẽtup mo
yn e. Mi'i atunug hawyi waku ra'yn toran
na'yn uimihuruk e. Yt typuo i atihuruk aru
e katu pono yt kan hamo i typuo e. Mi'i
huruk hap put'ok'e yne ra'yn e. Mekewat
e'at yne yt iheg nakat i ta'at yne e. Ma'ato
mekewat yt huruk'e i rakat iheg sese rakat
aru topy hu'at wuat'i e'at pe e. Mesu wa
rotiat more kuaria minug ko'i yne ta'at e
ma'ato Uimi'airo Eiporekuanuat minug ko'i
aru topyhu'at re atihuruk yne yne hawyi e
Tupana. 28 Pyno yt iheg nakat i aru ta'at yne
hawyi yt ta'at kuap i rakat ko'i aiwano ra'yn
topy hu'at katu pono watunug Aipo rekuat
nuat Ha'yru pote. Mi'i hap kape waku
watu wehum kahato hawyi waku watunug
Aipotypot Tupana mowepit hamuat hap ete
waku wati mõ typot Ha'yru. 29 Tupana aria
ewywuat toĩne'en. Waku kahato aria aimo
wepit hap aria ma'ato i'ewyte waku aiwe'eg
wo ipupi katupono aria aiwuk kuap i'ewyte
e.

13

1 Pyno to'iro wato'o ky'e mot'i uiwy
ria'in Iesui mohey haria aito pote. Waku
wato'oky'e aikotã wẽtup ok yat piaria ewy.
2 Karãpe put'ok'e ai'yat pe yt aimikuap i
te wen mi'i pytkai waku — Ereke ro mehĩ
mana waku wato'e. Eweikup te'en no
meiũpe waku wato'e. Aimi'u ra'yn waku
wato'e i'atuepe yt aimikuap i pe katupono
Tupana tipo'oro tuereto temiit ahowawi
atipy piaria yt aimikuap i ko'i aiwese hap
kuap hamo. Sa'a wy'i Tupana tipo'oro
temiit'in atipy piaria tehay moherep hamo.
Mi'i hawyi ta'a tu poi tyro kahato Aparãu
sa'a wy'i. Mi'i ewywuat waku watu we
wy'inug yt eimikuap i te rakaria e Tupana
ahepe mesup. 3 Waku wati ky'e kahato
aiwy ria'in more kuaria mipyhyp ko'i. Yt
naku i waure wo watoĩ ne'en wo'o pyhyp
haria kai. Waku waha ty'u aipy'a pe i'atu
pyhik hap ko'i upi. Waku aikotã itote watoĩ
ne'en mote haty ahete hap ewywuat kuap
hap wywo. Waku wato'o ky'e aiwo'o'ewy
wato mohey haype. Toĩne'en wẽtup ok
Iesui mohey hat irania'in miky ry'i hamo
mi'i hat waku watuwat mi'i powyro hamo
kat pote wẽtup yn hap ewy wato py hu'at
imohey haria. Waku waha ty'u haty'u
haria wywo wẽtup aimi mohey yn mote
wẽtup miit yn aipiit pote. 4 Uiwy ria'in
Iesui mohey haria — Waku he'aito kahato
rakano ereĩne'en e. Waku ihary'i kahato
rakano ereĩne'en e. Waku ehary'i wywo yn
ewaire e. Waku e'aito wywo yn ewaire e.
Mi'i etunug pote arehum ewawi e Tupana
ma'ato irania'in wywuat eiwo'opytyk pote
— Yt naku i en are'e e. Woro'a piheg aru
e Tupana yt iwe'eg i haria pe. I'ewyte
wewiat wewe neru wuat'i piat haria ati'a
tu'apiheg yne yne e ahepe. I'ewyte wewiat
wewenеru haria kyi'at haria ati'atu'apiheg
e. Hewaire rakaria uimi'a piheg wuaria e
Tupana. E'aito wywo ehary'i wywo kahato
hap uimowepit hap e Tupana. 5 I'ewyte yt
naku i ti wateha'at irania'in ekare'en kape
iky'esat hap wywo aiwat no teran ai'e hap
mywo. Waku watu wehum Tupana kape
imiium ahekare'en sio iwato sio yt. — Waku
kahato eimiium ok tã Tupana wato'e waku.
Katupono sa'awy'i Tupana to'e — Yt karãpe
i ti aru woroho'o'atoiat e. Yt karãpe i eikup
te'en piku piku ko'I sese wo e Tupana ahepe
sa'awy'i. Waku watikat Tupana miium ko'i
aimowepit hap wywo ma'ato yt naku i wati
ky'esat irania'in ekare'en e Musei tomiwan

Teute ru numiu 3.5 pe. [6] Waku wato'e —
Pywo rat uipowyro kahato hat En Tupana
mi'i pote yt areken'ẽ hin i Uipowyro ka-
hato hat En mote waku wato'e. Uiwywo
ereĩne'en mote aikotã aikotã sa'ag miit'in
tunug uhetiat pytkai yt areken'ẽ hin i waku
wato'e Tupana pe e morekuat Tawi towepy
118.67 hawe.

[7] Waku wati mõ typot ai'a pykok haria
aimu'e haria mesuwarotiaria i'ewyte sa'a
wy'i wuaria Tupana ehay moherep haria.
Yt naku i waure wo ne'i mi'iria kai wato
py hu'at katu pono mi'iria aimotag Tu-
pana mohey hap etiaria wo tukup te'en.
Waku watukupte'en ai'apykok haria saipe
piaria wo i'atu minug wakuap nug haria
wo. Waku i'atuiã'ãkap wo watoĩne'en i'atu
minug wakuap ko'i nug hap ete. Mi'iria
Tupana mimõtypot wuanuaria. Waku aito
watunug mi'iria minug wakuat ewywuat.
Waku watomohey Tupana mi'iria piat imo-
hey hap ok tã. [8] Iesui ti Ai'akag Akag
toĩne'en tuwe'awy wuat'i e'at pe. Aikotã
sa'a wy'i Iesui toĩne'en koitywy i'ewyte
toĩne'en tuwe'awy te mũki'ite tuwe'awy te
toĩne'en e'ihot'ok tuwe'awy te wuat'i e'at
pe tuwe'awy te yn toĩne'en. Tewaku hap
ewy yn topy hu'at wuat'i e'at pe. [9] Waku
wato py hu'at imohey hap ete Iesui kape
yn watu wa nẽtup wuat'i e'at. Yt naku i
watuwat irania'in miat aimu'e hap upi yt
Iesui yt etiat i ra'yn hap upi. Katu pono
i'atu kahato aimu'e hap ko'i yt pywuat i
ra'yn ko'i. I'ewyte i'atu kahato aimu'e
yt Iesui etiat i. I'atu aimu'e Iesui etiat
rakaria ma'ato yt hãpyk i rakaria. Yt naku
i watuwat heso rakari aimu'e wẽtup sehay
yt Iesui etiat i hap upi. Waku watomohey
Iesui hap yn sehay pywuat Iesui etiat. Mi'i
ti waku watunug. Waku watuwa nẽtup at
ka'ap aikotã Tupana aiky'e yt kat sa'up i
pytkai aiky'e hap upi. Aikotã ahewaku hap
yt put'ok'e i aiky'e hamuat sa'up ete hap
upi waku watu wa nẽtup. Mi'i watunug
mote aipy'a iheg me Iesui mohey hap ete.
Yt naku i watuwa nẽtup at ka'ap mi'u sio
waku Tupana tiky'esat sio waku atu'u sio
yt ai'e hap kape. Irania'in mi'u waku sio
yt aheko ewy hap kape yn te'eruwanẽtup
haria tukup te'en. Te'e ru wa nẽtup mi'u
waku sio yt hap kape yn ma'ato mi'i haria
yt i'atuehãite i kahato Iesui mohey hap ete.
Hãpyk kahato aheko mi'u u hap etiat i'atu'e
wen ma'ato Tupana mohey hap kape yt te'e
ruwanẽtup hin i mi'i pote yt i'atuesaika i
te Tupana ehay moherep hamo. [10] Sa'awy'i
pa'iria te'e runuk kahato aihũria aimiium
Tupana piat ete. Ta'atuwuk Tupana kape
turan ta'atuhep ipu'i kã'ã ta'atumi'u wo.
Ma'ato aito Iesui mohey haria wẽtup auka
hap kaipyi watenuk. Yt mesuwarotiat ai'y
wania Tupana yat sokpe kawiat piat ewy
hin i aimi'u ma'ato po'og po'og wakuat
Aihũ Aimiium sa'awy'iwuaria kai katupono
Aihũ Pakup Aimiium ti Iesui piit. [11] Sa'a
wy'i aitoria waterut kahato aihũria Tupana
mõtypot yat kape imõtypot hamo. Itote
ahepa'i akag ti'auka aimierut Tupana mõ-
typot yat sokpe kawiat oken'ypyke hawyi
tote reke aihũria suu Tupana yat sokpe
kawiat pe aiminug sa'ag moweityk hamo
ai'a piheg hap monik hamo. Mi'i hawyi
mekewat aihũ piit ta'atuereto pya ai'yat
kai iwuk hamo pa'i tioto. [12] Mi'i hap ewy
kahato Iesui iku'uro pya tawa wato Ieru
sarẽi pyi toho'opot mekewat tawa Ierusarẽi
ekuekai aikawiano iku'uro Aihũ ewy. Huu
ta'at itote aimowaku hamuat. Iesui tum
tosuu itote temiit'in moewaku hamo. [13] Yt
ikahu hin i ta'atunug Aheha kye ra'at hat
ete. Ta'atu'auka turan mekewat tawa Ieru
sarẽi ekuekai ta'atunug. Waku watuwat
tawa pyi i'ewywuat hamo wy i'atu mi ky
ry'i hamo ahete hemiit'in aito pote. Waku
wẽtup miit ewy wẽtup piit ewy woho'opot
iwywo wẽtup ok piat ho'opot hap ewy yn
waku. [14] Katupono ahetawa sese yt mesuwat
tawa Ierusarẽi i ma'ato aiwat ahetawa iheg
nakat yt karãpiat i ikahuro rakat. Mesuwat
yi tote yt karãpe i wati puẽti aru ahetawa
yt iku'uro rakat i. Ahetawa sese tut aru yi
kape atipy kaipyi wato'e. [15] Atipy kaipywiat
yn wahekatup ahetawa sese ut hap wato'e.

Uiwy ria'in waku kahato wato mõ typot
Tupana. Waku aiwẽ pyi ahẽku pe Tupana
kapiat yn aiwehum hap — Eset Tupana
po'og ikahu torania kai waku wato'e. Yt
watuwehum teran i pytkai waku watuwe-
hum ahehay wo Tupana pe — Waku ka-
hato Aheha kye ra'at Hat Aika'iwat waku
wato'e at ka'ap howawi aikotã aimiium
iwato kahato hap ewy Tupana mowepit
kahato hap topy hu'at. [16] Waku hegyi'at
rakaria wo watoĩne'en. Ihaky'e'i rakaria
pe waku wati mõ'ẽ ahekat. Waku wati po
wyro hatek takaria ahekat kaipyi ahesokpe

kaipyi ahe'u'i kaipyi e. Yt naku i waure wo
watoĩne'en ihaky'e'i rakaria kai. Watimõ'ẽ
pote Tupana mowepit haria wo wato py
hu'at. Haty pytkai waku watum. Ahegyi'at
hap kape Tupana ta'akasa hawyi tuwehum
kahato ahowawi.
17 Waku watuwat Iesui mohey haria ak-
agnia ehay upi ai'a pykok haria upi. Katu
pono mi'iria tiky'esat kahato ahehãite ka-
hato Iesui mohey hap etiat hap. Waku
watunug i'atu mi ky'esat ewy katu pono
mi'iria hẽtup kahato Tupana kape ahupi.
Mi'i watunug mote i'atumowepit hap topy
hu'at aiwo'o wese hap wywo. Ma'ato yt
pote haty i'atuete hap wywo te'eropyhu'at.
Mi'i hawyi yt aiwe'eg i hap ta'a tu henoi
ra'yn Tupana pe hawyi ai'apiheg hap topy
hu'at Tupana kaipyi. Eiwe'eg wo o. Mi'i
hawyi aheĩne'en hap mesuwe po'og sa'ag
topy hu'at yt watunug i ra'yn i'atuehay
upiat hawyi. Ma'ato watunug i'atuehay
upi pote po'og ihãite rakaria wo wato py
hu'at. Mi'i hawyi i'ewyte aiwe'eg hap ta'a
tu henoi ra'yn Tupana pe hawyi aipoi tyro
aimowepit hamo watopyhu'at.
18 Pyno ewehẽtup i hẽtup i urupo wyro
hamuat uruwyria'in Tupana kape. Urutung
neran wakuap yn wuat'i e'at pe. Yt kat i
uruminug sa'ag upi urutu we mõti Tupana
ehamuat hap uruiky'esat. I'ewyte yt kat i
uruminug sa'ag upi urutu we mõti miit'in
ehamuat hap uruiky'esat. Urutoĩ ne'en
neran hãpyk kahato miit'in py'a setpe
yt uwe pupiat i uruwe mõti hap mywo.
Mi'i pote ewehẽtup uruupi Tupana pe
uruieĩne'en hap ikahu rakat nug hamo.
19 Uimi mu'eria waku ewehẽtup uhupi
uikai wiano haty wo ui'aipok ehowawiat
hamuat. Ewehẽtup wote meremo ara'aipok
ehowawi.
20 Mio tã are'e Tupana pe eika wiano —
Tupana are atiky'esat kahato aimi mu'eria
waku nug haria wo En ewy are. Waku
kahato En Wuat'i Wo'o wese Hap Nug Hat
are. En ni Uruka'iwat Iesui Moieĩne'en
Iku'uro Hap Kaipywiat Hat are. En ni Ehũria
Emohey Haria Apykok Hat Moieĩne'en Hat
are. En ni urupyhik ehay wakuat wuat'i
e'at pe hamo are. Esa'yru suu wo uru-
mosat epy'a pe Tupana are. 21 — Tu-
pana eti'a tu mo hãpyk aiwy ria'in wakuap
nug haria are. Etunug mi'iria Esa'yru
miky'esat ewy waku nug haria wo are.
Etunug mi'iria Esa'yru mohey hap etiat
itag nakaria wo are. Atiky'esat etum
i'atuepe esaika hap wakuap nug hamuat
are. Atiky'esat i'atu minug emowepit hap
yne hawyi eha mowepit hap topyhu'at are.
Tupana uito ti emipo'oro Esa'yru mohey
kahato hat. Esa'yru wywo ahẽtup mesup
ewawi are. Atiky'esat Esa'yru mowato
mesuwat yi totiat wuat'i e'at piat hap
atiky'esat Tupana. Tupana waku kahato En
at ka'ap are. Eti'a tu ka wiano meiũpepyi
uiwy ria'in Iuteu ywania are. Iesui set upi
ahẽtup Toran na'yn ui'e hap are.
22 Pyno uiwyria'in uheinyt'in Iesui mohey
haria atiky'esat eiwanẽtup kahato mesuwat
uimiwan einãpin hap kape. Ewetum no
ehewaure ka'a po'og po'og uimienoi kape.
Uiky'e ehepiat pote eiwemu'e ro mesuwat
uimiwan kurin kat ete. Yt i'ywop hin i
mesuwat uimiwan. Ewei'atumu'e yne ira-
nia'in uimiwan mo are. Uimiwan mesuwa
rote yt i'ywop hin i are katupono atimohit
kahato uhehay mesuwe.
23 Aheywyt Timoteu tuwẽtem na'yn
morekuat wo'o pyhyp hawyi. Koitywy —
Waku ewyry emiky'esat ewy e morekuat
tope. Pywo ti rat waku kahato. Karãpe
tut uhowawi Timoteu hawyi uimo wepit
kahato. Mi'i hawyi atioto teran uha'yru
Timoteu ehowawi ei'akasa hamo.
24 Kuekatu atipo'oro ehowawi i'ewyte ei'a
pykok haria kape i'ewyte kuekatu atipo'oro
yne Tupana mimoe waku ko'i kape. Yne
Iesui mohey haria meiũpiaria yi Itarianu
piaria tipo'oro kuekatu ehowawi.
25 Tupana eti'atuky'e ro yne uru'y wania
Esa'yru mohey haria Iuteuria ywania are.
Yt i'atuwaku hap upi i ma'ato egyi'at hap
kaipyi eti'a tu poi tyro uru'y wania are Tu-
pana pe eikawiano. Ikahuro ra'yn uimiwan
ehowawiat ui'y wania Iuteu ywania ewawi
mekewat ase'i Aparãu emiariru emiariru
ko'i ewawi mekewat Iesui ywania Iuteuria
ewawi mekewat Epereu pusu kuap haria
kape.
Toran na'yn uimiwan

MEHÎ TIAKU MINÃPIN

1 Uito Iesui ywyt sese Tiaku. Iesui ti
uheyke'et sese are. Pyno meiũ uito Tiaku
uimiwan atipo'oro ehowawi. Uito ti Tiaku
Tupana eropat hat i'ewyte Aika'iwat Aipo
typot Iesui eropat hat uito are. Koitywy
atipo'oro ui'e hap torania kape Tupana
mẽpyt'in aimẽpuo aimẽpuo yi wato hap
ok tã tukup te'en hap kape. 2 Uiwy ria'in
karãpe put'ok'e ahete aikotã aikotã miky
ry'i hap ho'opot hap ahã'ãg hap mi'i pote
waku watu wehum kahato Tupana kape.
3 Mi'i hap watunug mote po'og ihãite ahep-
iat imohey hap. Mi'i hawyi wahaty sepap
ne'i ra'yn karãpe wẽtup ok kaipyi ra'yn
ahã'ãg hap put'ok'e turan. 4 Waku yt watu
wemig i ahã'ãg hap pupi. — Waku arakosap
aru ho'opot hap sakpo wato'e yn waku yn
aipy'a pe. Mi'i hap watunug mot'i pote
Iesui mohey haria wo kahato watoĩ ne'en
hãpyk sese rakat hap ete. Wahupit kuap
waho'opot hap ahã'ãg hap pote ti hekat
kahato rakaria ewy watoĩ ne'en Tupana
wanẽtup hawe.
5 Karãpe yt watikuap i kat som waku
watunug hãpyk takat ahã'ãg hap put'ok'e
turan mi'i hap e'at pe waku wahẽtup ka-
hato wuat'i kuap sese hat Tupana kape.
Mi'i hawyi aikotã waku hamuat tohenoi ka-
hato ahepe towese popuo aimu'e yt ahaty'i
haty'i popuo hin i ainãpin Tupana. 6 Imohey
kahato hap wywo yn waku wahẽtup aimo
we'eg hamuat wahẽtup Tupana pe. Yt
naku i wahẽtup Tupana pe imohey ran hap
wywo. Ma'ato karãpe wahẽtup imohey ran
hap wywo ne'i pote ahehay yt aiwesat i
wyti aru imohey ran nywo ne'i wahẽtup
wote. Yt naku i imohey hap kowo'i kowo'i
aiwa nẽtup hap mywo wahẽtup. Ma'ato
mi'i hap wywo wahẽtup pote watopyhu'at
aikotã y'y hyemueri piat ewy ne'i aiwa
nẽtup hap. Aikowo aikowo wasere wato upi
hap ewywuat watoĩne'en aiwanẽtup hawe
imohey hap upi. Yt naku i are. 7 Aikowo
aikowo ne'i imohey hap aiwa nẽtup hawe
pote yt naku i kahato wato py hu'at katu
pono atimohey kahato Tupana wato'e ira-
nia'in me ma'ato yt pywo pe i katu pono
typy ihay rakat ewy watoĩne'en aiwanẽtup
hawe. 8 Karãpe wahẽtup Tupana kaipyi aimi
ky'esat ko'i ma'ato yt watomohey kahato i
hap wywo pote typy ehay rakat ewy watoĩ
ne'en. Yt naku i wato'e Tupana pe — Woro
mohey En Tupana wen ma'ato yt atikuap
i sio etum aru uimiẽtup sio yt wato'e pote
kowo'i kowo'i wato mohey typy wanẽtup
haria watopyhu'at. Mi'i hap ewy wahẽtup
pote aimiẽtup yt heremo hin i Tupana
wanẽtup hawe. Mi'i pote yt tutum kuap i
aimiẽtup Tupana tuwekaipyi.

9 Karãpe watomohey Iesui hawyi ho'opot
kahato hap topyhu'at ahete katupono ira-
nia'in yt imohey i haria yt i'atuwese hin i
ahete — Yt naku i kahato eipe i'atu'e ahepe.
Mi'i hawyi ahehaky'e'i kahato hap toĩne'en
ahete. Mi'i pote yt naku i aiwa nẽtup
hap yi kape are. Yt naku i watu we mõti
imohey hap ete katupono Tupana wanẽtup
hawe waku pe watoĩne'en. 10 Hekat rakaria
miit'in mimõtypot ko'i tukupte'en mesuwa
rote i'atu'e ma'ato Tupana wanẽtup hawe
imohey haria hekat rakaria ewy tukupte'en
katu pono yne Tupana wanuat toĩne'en
imohey haria po pe. Mi'i tupono waku
hekat rakaria mesuwarote aito pote waku
watu wehum Tupana kape are ma'ato yt
naku i watuwehum ahekat ete — Uito po'og
uhekat wato'e aiwa nẽtup hawe. Waku
paa'e haria wo watopyhu'at ahekare'en ko'i
ete katu pono iku'uro irane mi'iria hekat
rakaria pytkai. Mi'i hawyi aiku'uro hawyi
yt kat i ahekat mesuwarote. Ta'i aheĩne'en
hap mesu wa rote ipohyt ko'i ewy kahato.
At hakup kahato hawyi igag ipohyt hawyi
iteneg na'yn hawyi iku'uro. 11 Pywo ipo-
hyt ewy kahato hekat rakaria tukup te'en.
Mesup hekat kahato rakaria tukup te'en
mi'i hawyi mũki'ite satek hap e'at pe hawyi
ihaky'e'i kahato rakaria wo tukupte'en ipo-
hyt teneg ewy. Karãpe Tupana ainug hekat
rakano mi'i pote waku watuwehum kahato
ahekat nug hat Tupana ete. I'ewyte karãpe
yt ahekare'en kahato i hap put'ok'e ahete
waku watu wehum kahato wy Aimo wepit
hat Tupana ete are katu pono watikuap yt
ahekat kaipyi i aimo wepit sese hap tut.
Waku wato'e — Ta'i ahekat mesu wa rotiat
ipohyt ewy waku wato'e mesup. Ikahu
kahato tig wen ma'ato mũki'ite toto ra'yn.
Mi'i hap ewy ahekat yt toĩne'en mot'i hin i
waku wato'e ahatek hap e'at pe mesuwe.

12 Ma'ato uwe uwe tepiat ho'opot turan
te haky'e'i turan yt iwaure i imohey hap

mi'i hat ti Tupana mimowaku wo toĩne'en
i'ewyte Tupana mimowepit kahato wo topy
hu'at wuat'i e'at pe katupono ho'opot hap
sakpo gosap hat toĩne'en imohey hat. Mi'i
hat pe Tupana to'e aru — Uiky'e hat sese en
e. Mi'i pote woromoieĩne'en kahato wuat'i
e'at pe e yt tewaure i haria pe. 13 Karãpe
ahã'ãg hap toĩne'en ahete yt naku i nug
hamuat mi'i pote yt naku i wato'e aipy'a
pe — Tupana ti uhã'ãg kahato yt naku i
nug hamo yt naku i wato'e katupono Tu-
pana yt ahã'ãg kuap i sa'ag nug hamo i.
I'ewyte yt wahã'ãg kuap i Tupana sa'ag nug
hap ete aito. 14 Aiwa nẽtup hap miky'esat
sa'ag kaipyi ti tuwẽtem ahã'ãg sa'ag nug
hamuat hap. Aimiky'esat sa'ag aipy'a piat
aima'at hamuat topy hu'at aikotã ewamiri
miat hã'ãg hap ewy. Aimi ky'esat ahã'ãg
kahato yt naku i nug hamuat. Wahã'ãg
hawyi wato py hu'at aima'at hawe aikotã
hapiri topyhu'at ewamiri pe hap ewywuat.
15 Aimi ky'esat sa'ag ko'i ahepiat i'aparap
hap toĩne'en. Aiwanẽtup sa'ag hap aikotã
aikotã waku watunug aru aiminug sa'ag
ainug yt naku i nug haria sese katu pono
meremo watuwat aiwanẽtup sa'ag hap ko'i
upi. Watunug aimiky'esat sa'ag ko'i hawyi
sa'ag nug haria wo ra'yn watopy hu'at Tu-
pana wanẽtup hawe. Mi'i hawyi Tupana
ui'a piheg hap yn topy hu'at aiwa nẽtup
hawe. 16 Yt naku i watuwema'at uiwyria'in
are. Yt naku i watunug aimiky'esat sa'ag.
Waku watoiat aimiky'esat ko'i yt naku i nug
neran hap ko'i.

17 Tupana ti hẽtyhot kahato rakat ewy
toĩne'en. Tupana ti at nug hat waty nug hat
i'ewyte wuat'i waikiru nug hat wyti Mi'i.
Tupana yne wakuap nug hat. Yt kat hin
i sa'ag Tupana tunug. Yne imienoi ko'i
hãpyk yn na'yn. Ewaty at yt hẽtyhot mot'i
i ahowawi. Hẽtyhot rokirẽ yt ra'yn tuereto
at waty waikiru ko'i wen ma'ato Tupana
sese yt mi'iria tominug ko'i yt ewywuat hin
i toĩne'en. Tupana ti po'og po'og aipowyro
hat tominug at waty waikiru ko'i kai. Mi'i
ti po'og po'og ipotpap at ka'ap wyti aipoi
tyro hamuat. Yt kat sa'up i watum pytkai
tutum yne yne ahepe tekat ko'i aimowepit
hamuat ko'i. Hẽtyhot at ka'ap Tupana.
18 Tehay pywuat sese wo ainug tomẽpyt'in
ko'i. Mi'i hawyi aito watopyhu'at Tupana
mowepit kahato haria aikotã aimikoi pakup
haat rakat aimowepit hap topyhu'at. Mi'i
hap ewy aito Iesui mohey haria wato py
hu'at Tupana mowepit hanuaria wo sese
katupono — Po'og po'og uimiky'eria eipe
torania uiminug ko'i kai e Tupana ahepe
tosa'yru'in me tosaki'yt'in me.

19 Uiwy ria'in waku wyti watu we waure
ka'a kahato aimu'e haria mienoi kape.
Waku watu wa nẽtup kahato hawyi waku
aiwe'eg ahehay. Yt naku i iũte'en hap
wywo. Yt naku i aipy'ahak hap wywo
ne'i watiwesat aiwy are. Yt etiwaure tei'o
mi'i hap nug hamuat. Uiwy ria'in waku
ehewaure ka'a kahato aimu'e haria ehay
kape. Waku watuwanẽtup kahato. Waku
aiwe'eg hap wywo ahehay yt kat i iũte'en
hap wywo. Yt naku i aipy'ahak hap wywo
watiwesat iũte'en. Yt etiwaure tei'o mi'i
hap nug hamuat. Uiwy ria'in waku ehe-
waure ka'a kahato aimu'e haria ehay kape.
Waku watuwanẽtup — Uimu'e o uiwy e hap
yn aiwanẽtup hawe waku wato'e. 20 Tupana
tiky'esat kahato wyti hãpyk takat yn mi'i
tupono ti aiwo'opy'ahak hap kaipyi ne'i yt
watunug kuap i Tupana miky'esat ewywuat
ko'i. 21 Waku ti watoiat yne yne aiminug
yt naku i hap ko'i i'ewyte yne aheko sa'ag
nug hap ko'i. Mi'i hawyi ti waku watu
we waure ka'a kahato Tupana ehay kape
paa'ai'e hap wywo yn katu pono Tupana
yn aheha kye ra'at kuap tehay wo. Mi'i
pote — Uimu'e kahato ro ehay nug hamo
waku wato'e Tupana pe. Tupana etikoi ka-
hato o ehay uiwanẽtup hawe waku wato'e.
Yt naku i aheko sa'a wy'iwuat ewywuat
ahewaire waire nug hap. 22 Yt naku i ti
ahewaure ka'a wo yn watuwewanẽtup Tu-
pana ehay kape. Ahewaure pe yn Tupana
ehay toĩne'en mote ti aiwe ma'at hap yn
toĩne'en katupono ihay watunug hap kaipyi
Tupana miky'esat wy. Toiky'esat kahato
aheko towat ewy hap toiky'esat. Toiky'esat
tehay hẽtyt rakat ewy hap aimikoi ewy
hap toiky'esat. Tomi ky'esat nug hepiat
hap wyti toiky'esat. 23 Y'y kape wate ha'at
aipã'ãu kape watu wepiok kahato aipã'ãu
kape. Aikotã aipiit aikotã aipainug hap
aikotã aikahu hap wate ha'at aipã'ãu y'y
piat kape. Ma'ato wate ha'at kahu hawyi
wato i ra'yn hawyi meremo wati waure
ra'yn aikotã ahowapy aikotã hap. 24 Mi'i hap
ewy ti Tupana ehay watikuap sa'ag hawyi
wato hawyi watiwaure ra'yn watikuap sa'a

wy'i rokirẽ wuat pytkai. [25] Ma'ato ahe-
waure ka'a kahato Tupana ehay kape —
Atikuap teran kahato ehay wato'e Tupana
pe hawyi watu we waure ka'a kahato Tu-
pana piat ainãpin hãpyk takat kapiat hawyi
watu we mu'e kahato hawyi watikuap ka-
hato inug hamuat hap. Watunug Tupana
miky'esat ewy hawyi Tupana aimo wepit
kahato aiminug upi katupono watunug i'e
hap ewy kahato hawyi aipoityro kahato yne
aiminug ete.

[26] Karãpe yt wãiwa to'e i ahehay sa'ag
hap miit'in ete mi'i pote yt kan hamo i
— Tupana mohey kahato hat uito wato'e
katupono wema'at haria wo i watoĩne'en.
Yt kan hamo i ahehay miit'in mu'e hap
ete katupono ta'atukuap typy ihay rakaria
aito hawyi ahehay Tupana ete ihay se wen
ma'ato ahehay irania'in ete yt naku i katu
pono sehay i'ewyte sa'ag tuwẽtem aiwẽ pyi
wy. [27] Uwe uwe yt ity i yt i'ywot i rakat
powyro hap kaipyi Ai'ywot atipy piat Tu-
pana tikuap kahato tomohey hat sese pywo
sio yt hap. Uwe uwe hiwuria powyro hap
ko'i toikuap aito tomohey hat sese pywo sio
yt hap e. Uwe uwe hatek takaria powyro
hap ko'i toikuap tomohey hat sese pywo
sio yt hap e. Karãpe irania'in ahã'ãg yt
naku i nug hamo ma'ato yt watuwat i i'atu'e
hap upi — Uito Iesui mohey hat pote yt
atunug neran i te wato'e. Mio tã wato'e
hawyi Ai'ywot atipy piat tikuap kahato aito
tomohey sese haria wo ra'yn aikuap are
uito Tiaku.

2

[1] Uiwyria'in Apotypot Koro Iesui ti wuat'i
mimõ typot nuat topy hu'at. Mi'i tupono
ti waku wati'a tu mõ typot irania'in. Yt
naku i uimi'ai roria yn i miit'in wati'a tu
ky'e. Ma'ato Aika'iwat ti'a tu ky'e yne
miit'in torania hap ewy waku wati'atuky'e
yne. Yt naku i wati'airo aiwyria'in i'atuekat
hap upi i'atu we painug hap upi ne'i are.
Yt naku i wati'a tu ky'e ai'y wania ko'i yn.
[2] Karãpe aiwo'o mu'e hawe tut wẽtup ok
miit hekat rakat wuat'i iwat toĩ tuwepainug
hesokpe ikahu ipu'iãpiat imehit. I'ewyte
tut wy wẽtup ok yt hekat i rakat hesokpe
sa'ag wywo tut. [3] Mi'i hawyi wato'e hekat
rakat pe — Uiwy kahato en. Waku era'apyk
mesuwe e'amyap ikahu rakat rote ma'ato
mi'i hawyi yt hekat i rakat pe — Pyno waku
en itote y'am me ro ereĩne'en sio yi tote ro
era'apyk wato'e hap kaipyi Ai'ywot Tupana
aikuap. [4] Uiwy ria'in yt naku i wati mohit
hatek takaria yt hekat i rakaria. Ma'ato
watimohit miit'in yt hekat rakaria i yt uwe
wat i mimõ typot ko'i yt hekat i rakaria
pote meremo Tupana tikuap aiminug yt
naku i hap. Tupana ti'a tu ky'e yne aito
sio aipiit ikahu sio yt. Sio ahesokpe ikahu
sio yt kat i ahesokpe toi'a tu ky'e torania
aitoria topy'a pe. Waku Tupana ewy wati'a
tu ky'e torania miit'in sio hekat rakat sio
yt. Waku wati'a tu ky'e irania'in Tupana
aiky'e hap ewy. Miit'in ekat ky'ewi hap ne'i
wati'airo aiwy ria'in mote — Uito po'og e
hat ewy watoĩne'en Tupana wanẽtup hawe
katu pono wati ky'e miit'in i'atukat ky'ewi
hap wywo ne'i. Wẽtup ky'e hamo yn waku
wati'atuky'e miit'in sio morekuaria sio miit
emiit ko'i. [5] Pyno ewetum no ehewaure
ka'a uhepe uimiky'e ko'i. Yt eweikuap i te
apo aikotã Tupana ti'airo kahato yt hekat
i rakaria Iesui mohey kahato hanuaria wo
hap. Po'og toi'airo ihaky'e'i rakaria temiit
no tetama pianuaria wo irania'in kai katu
pono sa'a wy'i to'e — Uhemiit sese wyti
aru tukupte'en miit emiit haria wo karãpe
arepy hu'at Wuat'i Miit'in Morekuat Koro
mesuwarote e Tupana miwan me sa'awy'i.
Mio tã to'e hap ewy ra'yn ti mesup te
toi'airo temiit'in no miit yt uwe mikuap
ewywuat ko'i i yt uwe miky'e ewywuat ko'i i
e. Mi'iria pe ti — Woroho'o'airo eipe miit'in
porekuaria wo uimohey sese haria eiperia
pote e. Woroho'onug eipe morekuat no yne
mesuwat yi tote e hatek takaria pe toky'e
sese haria pe. Woroho'omoesaika uimohey
kahato hap wywo wuat'i nug hamo e Tu-
pana tomohey haria pe. [6] Eiperia yt hekat
i rakaria pote hekat rakaria eimohit reran
ne'i. Yt naku i ta'a tunug hekat rakaria.
Ta'a tu'a tu ky'esat wyti eiwe te weru ta'a
tuepiat hap yn ta'a tu ky'esat. Mi'i hawyi
yt eweha'up nug i ra'yn eiwe te weru hap
hawyi ti ehereto ra'yn sura ra'in kape ei'a
piheg hamo. Yt ewenug nei'o mi'iria ewy
ne'i are. [7] Aipotypot Iesui set mohit kahato
haria wyti hekat rakaria. Yt i'atuwe'eg hin
i mi'iria katupono Tupana ahet'ok Iesui set
upi. Yt kat set i po'og Iesui set kai ikahu
rakat ahepe. Iesui ti Aika'iwat koro ma'ato
yt ta'atumõtypot hin i Aika'iwat.

[8] Sa'a wy'i Aipo typot Iesui aimu'e tehay

pywuat sese wo. Mio tã e — Waku wati'a
tu ky'e kahato irania'in aiwe ky'e kahato
hap ewy e ahepe ainãpin hap sese. 9 Pyno
waku watunug Aika'iwat koro ainãpin hap
ewy yn waku watunug. Waku wati'atuky'e
torania miit'in aiwe ky'e hap ewy. Ma'ato
waho'o ky'e miit'in hekat hap upi ikahu
hap upi mi'i pote Aimu'e hat ainãpin hat
ehay pun haria wo wato py hu'at. Mi'i
hawyi yt nakuaria i wo wato py hu'at Tu-
pana wanẽtup hawe. Waku wati'a tu ky'e
torania miit'in watuweky'e kahato hap ewy
e ahepe.

10 Tupana tiky'esat kahato watunug
wuat'i tepiat ainãpin hap ma'ato wati'a
parap wẽtup ainãpin hap mi'i hawyi yt
naku i nug haria wo ra'yn watoĩ ne'en.
Wẽtup yn aimi'a parap hawyi yt naku i
wato py hu'at Tupana wanẽtup hawe katu
pono wẽtup ainãpin hap pe toĩne'en yne
Tupana piat ainãpin hap wẽtup sehay pe
— Aikotã ewei'a tu ky'e irania'in eiwe ky'e
hap ewy e hap. Mi'i hap yt watunug i mote
wati'a parap yne Tupana piat ainãpin hap
ko'i. 11 Katupono sa'awy'ite Tupana ainãpin
miwan me — Yt eweipohari tei'o wẽtup ok
ihary'i ete he'aito ete e. I'ewyte to'e — Yt
ewei'auka tei'o miit e tomiwan nu kawiat
puretig etiat. Mi'i hawyi yt wati po hari
i wẽtup ok ihary'i ete he'aito ete ma'ato
wati'auka wẽtup ok hawyi Tupana wo'o
nãpin hap wati'a parap kahato katu pono
miit auka hano ra'yn watopyhu'at ra'yn.

12 Ma'ato ahowawi Tupana iha'at kahato
sio watunug imiky'esat ewy sio yt hap kape
yn. Tupana iha'at ahowawi sio wati'atuky'e
irania'in aiwe ky'e hap ewy. Mi'i tupono
waku wati'atuky'e miit'in Iesui ewy. Waku
aiwe'eg wo aiminug ko'i kai ahehay ko'i
kai sio miit'in ky'e hap toĩne'en aikai Iesui
miky'esat ewy sio yt Iesui miky'esat ewy
i watunug hap ko'i. 13 Tupana piat miit'in
apiheg hap e'at put'ok'e ra'yn turan mi'i
hap e'at pe wyti yt kat i ra'yn Tupana kai
i'atuehaky'e'i hap meimuẽ waria miit'in yt
ehaky'e'i kuap i haria ete. Ma'ato irania'in
wo'o ha ky'e'i kuap haria kape yt kat i hin
i aru i'atu'apiheg hap topy hu'at katupono
Tupana tuwehum wo'o ha ky'e'i kuap haria
ete.

14 Pyno uiwy ria'in yt naku i ti ahehay
wo yn wato mohey Iesui katupono yt wato
mo herep i ahepiat imohey hap miit'in
me aiminug wakuap ko'i mi'i pote ti yt
kat hamo i ahehay se — Uito atimohey
kahato Tupana wato'e. Uito ti Iesui mo-
hey hat sese ai'e hap toĩne'en aikai hawyi
yt kat i aiminug wakuap ko'i miit'in ky'e
hap moherep hamuat aikai mi'i pote ti
yt kat i Iesui mohey hap sese toĩne'en
aipy'a pe ma'ato heso rakaria wo watoĩ
ne'en irania'in wanẽtup hawe i'ewyte Tu-
pana wanẽtup hawe. 15 Karãpe put'ok'e
ai'yat pe hatek takat Iesui mohey hat yt
imi'u i rakat yt hesokpe i rakat hawyi yt
kat i watum tope ma'ato wahenoi Tupana
pe yn — Pyno waku mehĩ mana ahẽtup
aru Tupana pe eipo wyro hamuat wato'e
yt kat i watum pytkai — Tupana aru epoi
mehĩ mana wato'e yt kat i mi'u watum
pytkai. 16 Ma'ato yt kat i watum mote yt
karãpe i ta'a tu mohey ahehay — Uruto ti
Iesui mohey kahato haria ai'e hap. Tupana
eipainug wato'e yt kat i sokpe ium wywo
i'atupowyro hamo hawyi yt ta'atumohey i
ahehay — Uruimohey kahato Iesui ai'e hap.
17 Mi'i tã watunug pote yt wato mo herep
hin i i'atuepe ahepiat Iesui mohey sese
hap are. Mi'i pote heso rakaria wo watoĩ
ne'en i'atu wa nẽtup hawe i'ewyte Tupana
wanẽtup hawe. Uiwy ria'in iku'uro rakat
nem kahato rakat yt ikahu hin i toĩne'en.
Yt uwe miky'esat ewy hin i toĩne'en aikotã
i'okpuk nem nakat ewy watoĩne'en aitoria
Iesui mohey haria yt hegyi'at i rakaria aito
hawyi. 18 Mi'i hawyi te'ero'e irania'in ahepe
— Ma'ato tukupte'en ni Iesui mohey haria
yt kat i ta'a tu minug wakuap ko'i e haria.
Mi'i hawyi eheso kahato are i'atuepe katu
pono Iesui mohey hap sese kaipyi tuwẽtem
wuat'i waku nug hamuat ko'i are. Yt
pote yt kat i Iesui mohey sese hap aikai
are i'atuepe. Uito ti atimo herep uhepiat
Aika'iwat mohey hap miit'in ky'e hap wywo
are. 19 — Uruto ti uruimohey kahato Tupana
i'atu'e uhepe irania'in. Uruimohey sese
Tupana wẽtup yn toĩne'en i'atu'e uhepe.
Pyno waku mi'i tã wato mohey i'atuepe
wen ma'ato eiwe'eg wo o katupono i'ewyte
ahiag timohey kahato wy wẽtup yn Tu-
pana toĩne'en hap token'ẽ popuo. Ahi-
agnia timohey Tupana toĩne'en hap wen
ma'ato yt Tupana miky'esat ewywuat nug
hin i haria wo tukup te'en. Ahiagnia ta'a
tu mohey sa'ag pytkai. 20 Yt kan hamo i
— Atomohey kahato Tupana wato'e hawyi

yt kat i watunug wakuap miit'in me. Mi'i
tã watunug pote — Heso kahato rakaria
eipe i'atu'e irania'in ahepe te'eruwanẽtup
hawe. Ahehay wo yn wato mohey Iesui
pote yt aiwe'eg hin i aito. 21 Watikuap ta'yn
aikotã sa'awy'ite aha'ase'i Aparãu tunug nu
kawiat heiam aikope aihũ watiwuk Tupana
mowepit hamuat hap ewy. Mi'i hap tote
toiporokpun tosa'yru Isaki i'auka hamo Tu-
pana piat ipo'oro hap ewy. Mi'i hawyi mi'i
tã iminug kapiat teha'at howawi Tupana
hawyi — Waku kahato rakat en Aparãu e
Tupana tope. Eminug kaipyi mesup atikuap
sese ra'yn uimohey hat sese en e Tupana
tope. 22 — Waku en Tupana katu pono
aha'ase'i pot timoherep tepiat Tupana mo-
hey hap tominug wo. Imohey hap toimo
herep kahato wuat'i pe tominug wo. To'o
ku pitu kahato imohey hap iminug ko'i.
I'e hap tutunug hap kaipyi Tupana tikuap
tomohey hap sese aha'a se'i pot Aparãu
sa'a wy'i. 23 Aikotã Tupana to'e sa'a wy'i
hap ewy — Uiwy kahato ti en Aparãu e.
Uimohey hat sese ti en e. Hãpyk kahato
rakat en uiwa nẽtup hawe uiwy e Tupana
tope. 24 Uiwy ria'in imohey hap toĩne'en
ahehay pe yn mote Tupana yt aimo hãpyk
kuap i katu pono uiminug wakuap kaipyi
yn wati moherep kuap Tupana mohey hap
sese toĩne'en aipy'a pe. Ma'ato yt kat i
imohey hap moherep hap aikai waku nug
hap ko'i mi'i pote yt toĩne'en i Iesui mohey
hap sese aikai ma'ato heso rakaria wo wato
py hu'at aito. 25 Sa'a wy'i mana Irapi timo
herep kahato Tupana mohey tepiat hap
katu pono toi'a tu po re reke to'yat pe typy
ok surara Isareu ywania Tupana mipo'oro
ko'i sepiok e hanuaria. Mi'iria pe mana
Irapi timo herep mu'ap wẽtup i'atu popy
hamuat mig'i wo toimo herep i'atue ha kye
ra'at hap katu pono irania'in surara tikat
mi'iria i'atu'uka hamo. Mi'i hap ewywuat
mana Irapi tunug hawyi Tupana tikuap
ta'yn tomohey hat ra'yn toĩne'en hap. Mi'i
hawyi toieha kye ra'at mekewat hary poria
yt iwe'eg i rakat wuat'i ihainia'in wywuat
ieĩne'en hat pytkai. 26 Pywo ti rat uheka
tu wyria yt kat i aipã'ãu pote yt kat hamo
i aipiit katu pono iku'uro ra'yn. Aheha
piat toto hawyi — Iku'uro sese ra'yn i'atu'e.
Mi'i hap ewy ti yt kat i miit'in powyro hap
Iesui mohey hap moherep hap aikai hawyi
iku'uro rakat ewy ra'yn watoĩne'en yt iwese
rakat ewy i yt kat nug hat wo i ra'yn watoĩ
ne'en. Yt wati mo herep Iesui piat miit'in
ky'e hap irania'in me ahegyi'at hamo pote
yt kan hamo i wato'e hatek takaria pe —
Uruimohey kahato Iesui wato'e ai'e hap.
Pywo ti rat uimienoi are uito Tiaku.

3

1 Uiwy ria'in eiwe'eg wo o — Uito po'og
torania kawiat wo'omu'e hat ei'e hap wywo
katu pono miit'in mu'e haria kape yn Tu-
pana po'og iha'at sio ta'a tu mu'e hap ewy
ta'atunug sio yt te'eropyhu'at sio ta'atunug
ta'a tuepiat miit'in nãpin hap ewy sio yt
hap kape teha'at kahato Tupana. Ma'ato
yt watunug i ahepiat miit'in nãpin hap
mi'i pote po'og ai'a piheg hap topy hu'at
aipot mu'eria kai katu pono yt watunug i
Tupana ainãpin hap ko'i pote mi'i pote ti
— Typy ihay haria eipe e aru ahepe Tupana
mekewat e'at pe karãpe Tupana timoherep
yne miit'in me uwe waku uwe yt naku i hap
airo hap e'at pe. Mi'i tupono waku perup'i
puo wati'atumu'e miit'in are. Waku wato'e
aiwanẽtup hawe — Yt hãpyk i ahenoi pote
ati'a parap kahato Tupana pe waku wato'e
aipy'a pe. 2 Pyno torania aito i'aparap haria
watoĩne'en. Ma'ato ahehay wo ahẽku wo
yt wati'a parap i pote yt karãpe i sa'ag nug
hano watoĩne'en katupono aipy'a piat aiwa
nẽtup hap moherep hap ahehay topyhu'at.
Karãpe yt wati'a parap i ahehay wo pote
hãpyk pe kahato watoĩne'en aheĩne'en hap
tote. Ahehay hãpyk takat watunug kuap
pote watuwepo'oro kuap yne aipiit wakuap
nug hamo.

3 Aihũ Kawaru wẽ sakpo wati kytyt saity
hawyi mi'i ete watimohãpyk aikotã hewyry
aimi ky'esat ewy hamo. Kurin kat ete
pyi wati moe wyry aihũ iwato sese pytkai.
4 I'ewyte ahe'yara iwato kahato rakat pytkai
wati mo hãpyk kahato y'y puo apukuita
kurin kat no. Mi'i hawyi aimi ky'esat ewy
toto ahe'yara iwato kahato pytkai. Imo-
hãpyk hap kurin hetu'a pe toĩne'en wen
ma'ato totomoesaika kuap yne wasere wato
pytkai waku ahewyry. 5 Mi'i hap ewy ahẽku
topy hu'at kurin aipiit kai mekewat saity
aihũ Kawaru wẽ sakpuat ewy mekewat imo-
hãpyk hap kurin hetu'a piat ahe'yara etiat
hap ewy. Ta'i ahẽku ti yt iwato i pytkai
— Uito po'og torania kai wato'e ahẽku hit
no. I'ewyte aikotã aria hit ta'at go iwato

rakat rote igag nakat rote hap ewy meremo
aria iwato kahato topy hu'at itote. Mi'i
hap ewy ahẽku hit kaipyi iwato kahato
sa'ag tuwenug. 6 Ahehay sa'ag ni aiwa
nẽtup hap ma'at kuap hat toĩne'en. Aima'at
hat kahato ti rat ahẽku. Wo'oe re mo
pusu hap tuwẽtem ahẽku pyi aiwo'oma'at'i
ma'at'i hamo. Aikotã aria aheka re'en
wuk hap ewy ahehay toĩne'en. Ahehay
aikotã mekewat sa'ag nug hat eiam wyti
aria wato yn toĩne'en. Ahehay sa'ag ahẽku
kaipywiat miit'in wuk hap ewy topy hu'at.
Ahehay wo miit'in ma'at hap topy hu'at
katu pono aheĩne'en hap moko'i moko'i
hap aiwa nẽtup hap pyi tuwẽtem ahẽku
pyi are. Ta'i aimohun hap wyti ahehay
sa'ag. 7 Ta'i watikuap kahato haiwot rakaria
ga'apy piaria mope rup'i aihũ wuat hap
i'ewyte weitaria aihũ wo atimoperup'i kuap
i'ewyte topy hu'at hewyry rakaria aihũ wo
watunug. I'ewyte piraria wati mo pe rup'i
kuap aito. 8 Ma'ato mi'i pytkai ahẽku yt wati
mo perup i kuap i katu pono ahẽku miit'in
auka kuap hap topy hu'at. Ahehay wo wati
ma'at kuap kahato miit'in. Moi haiwot
rakat ewy ahẽku toĩne'en katu pono mi'i
wo wati'a tu'uka kuap miit'in aimi ma'at
ko'i. 9 Ahehay sa'ag ahẽku pyi gu'uro hy
ewy toĩne'en katu pono — Waku kahato en
wato'e Ai'ywot Aika'iwat Tupana pe wen
ma'ato miit'in me — Motoro meiũpepyi
aria wato kape wato'e sa'ag ahewa nĩ kap-
tia pe miit'in me Tupana minug toiã'ãkap
ko'i pe. Ahẽku wo — Waku kahato En
Tupana wato'e mi'i hawyi mekewat ahẽku
wo wati'a tu kuasa Tupana minug miit'in
ko'i. Yt naku i kahato mi'i tã are. 10 Wẽtup
ahehay pyi tuwẽtem Tupana mõtypot hap
i'ewyte wẽtup ahehay pyi tuwẽtem miit'in
mohit hap. Yt naku i ti rat mi'i tã are.
Are pãi yt aiwe'eg hin i ahẽku mope rup'i
hap ete aito. Aiwemõti hap kahato ahehay.
11 Yrasa pyi yt karãmuo i y'y tuwẽtem he
rakat nop takat wẽtup ka'a pyi yn. Mi'i
hap ewy yt naku i ahehay he rakat ahe-
hay nop takat ahẽku pywiat. 12 I'ewyte yt
karãpe i Paku'a yp kaipyi hewo muse saat
ne'i. I'ewyte yt karãpe i hewo Warana
yp kaipyi Wasa'i saat ne'i. I'ewyte yrasa
ihy nop takat yt tum kuap i aimi'u he
rakat. 13 Mi'i hap ewy kahato yt naku i
ahehay sa'ag yt Tupana Pã'ãu miky'esat
ewy i ahẽku wo. Waku watunug wakuat
yt kat i aiwe mõ typot hap wywo. Mi'i
hap ewy waku aheĩne'en hap he rakat ewy
aiminug wo'owese hap wywo yt kat i — Uito
po'og ai'e hap aiwanẽtup hawe. Waku yne
ahehay wakuap wo wati mo herep aiwe'eg
hap imõtypot hamuat. 14 Karãpeĩ wato'oe
ha'y wywi hawyi yt kat i aiwo'o wese hap
aikai topy hu'at. Mi'i pote yt kan hamo i
— Uito ti po'og irania'in kai wato'e ne'i.
Ma'ato mi'i tã mote watu we ma'at ne'i.
15 Karãpeĩ watu'uka aiwo'ope Tupana piat
aimu'e hap kaipyi mi'i pote yt we'eg hin
haria wo i wato py hu'at. Karãpe wato'oe
ha'y wywi aiwo'ope wato py hu'at irania'in
yt imohey i haria ewy ne'i. Aikotã ahiag
potmu'eria ewy watoĩne'en. Aikotã ta'a tu
mi ky'esat yn nug haria ewy wato py hu'at.
Yt naku i kahato watu'uka aiwo'ope Tupana
piat aimu'e hap kaipyi. Mi'i tã watunug
mote yt karãpe i Tupana mimu'eria watopy
hu'at ma'ato ahiag potmu'eria watoĩne'en.
16 Karãpe wato'oeha'ywywi aiwo'ope — Uito
ti po'og eikai ai'e hap aipy'a piat kaipyi mi'i
hawyi meiũran wanĩkaptia wo watopy hu'at
itote hawyi aiwo'o ma'at'i ma'at'i hap yt
ikahu hin i rakat topy hu'at aiwo'opiat. Yt
naku i are.

17 Ma'ato Ai'ywot atipy piat iwe'eg sakpo
toĩne'en. Mi'i ti aimu'e kahato aipy'a pe
towe'eg hap yt ahiag wat ewywuat hin i.
Mio tã e ahepe — Pywuat kahato eweikup
te'en no Ui'ewy e ahepe. Wo'o wese haria
wo ro eweikup te'en e. Wo'o ky'e haria
wo wo'o po wyro haria wo wo'o wesat kahu
hanuaria ui'ewy o eweikupte'en o e ahepe.
Waku wo'o ky'e hap moherep hanuaria
wo eweikup te'en e ahepe. Waku wakuat
nug haria wo eipe e. Waku yt wẽtup ok
i miit mohit hanuaria wo eweikup te'en
no e ahepe. Waku yt typy ehay rakaria
wo eweikup te'en e. Waku to'o'e wy'ewy
wuat'i miit'in ky'e haria wo eweikupte'en e
ahepe aimu'e kahato hat atipy piat Ai'ywot.
18 Watikoi aikope aimikoi wakuat pote waku
kahato hẽtyt hawyi ma'ato yt pote yt
kat i aimi'u wakuat wati puẽti aru hat
hawyi. Mi'i hap ewy kahato wo'o ky'e hap
watikoi hawyi aiwo'owese hap toĩne'en aru
aiwo'ope hawyi aimo wepit hap toĩne'en
aiwo'ope. Mi'i hawyi hewo kahato aru
waku hap ahete aimi'u he kahato hap ewy
aimikoi he hap ewy. Uito eimu'e hat pot
Tiaku are.

4

1 Koitywy ahenoi teran ehepe kat kaipyi
kat kaipyi aiwu'uka hamuat aiwo'oehay
poepyk hamuat hap tuwe mo herep hap
ko'i. Pyno ahenoi ehepe — Uiat uipo pe
atiky'esat ewat ekat ai'e hap sa'ag kaipyi ti
watu'uka. — Uimiky'esat yn waku watunug
e hap kaipyi watu'uka. Mi'i hap kaipyi yt
aiwo'o wese i hap toĩne'en. 2 — Atiky'esat
ewat uiano wato'e irania'in me ma'ato — Yt
atum i i'atu'e ahepe hawyi — Pyno yt etum
i pote yt uiwese i aru wato'e aipy'a pe aiwy
ria'in me. Mi'i hawyi wato'o'auka teran
irania'in ete i'atuekat ky'ewi. Yt naku i mi'i
tã are. Po'og waku wahẽtup hẽtup Ai'ywot
Tupana pe aimiky'esat ko'i are. Yt kat i aimi
ky'esat ko'i toĩne'en aipo pe katu pono yt
wahẽtup Ahekat nug hat Tupana pe i pote e.
3 Mi'i hawyi aimiky'esat Tupana pe wahẽtup
tuereto wen ma'ato yt tutum i aimiẽtup
katu pono yt tomi ky'esat ewy i wahẽtup
pote. Aimiky'esat ewy sa'ag ne'i wywo yn
wahẽtup wote aimowepit hamuat kape yn
wahẽtup pote yt tutum kuap i aimiẽtup.

4 Aikotã ahehary'i ete aipohari hap ewy
yt ikahu hin i mi'i hap ewy kahato yt ikahu
hin i typy ahetupana pote. Yt naku i typy ok
miky'esat ewy watunug Tupana miky'esat
wakuat i'ewyte mesu wa rotiaria miky'esat
ewywuat yt naku i nug haria miky'esat
ewywuat pote. Yt ikahu hin i mi'i tã watoĩ
ne'en are. Tupana ewanĩkaptia miky'esat
ewy watunug mote Tupana ewanĩkaptia wo
watoĩ ne'en. Uwe uwe mesu wa rotiat yt
naku i nug haria seko sa'ag wo tuwewy'inug
mi'i hat Tupana ewanĩkap mo topy hu'at.
5 Ewe'eg wo e Tupana sa'awy'iwuat pupi —
Uiwano yn woro ky'esat e ahepe. Ma'ato
wẽtup tupana eweimohey hawyi uheha'y
wywi kahato tupanaria ete e Tupana Pã'ãu
ahepe. 6 — Ati'atumoesaika kahato waure
wuat gupte'en haria pe. Mi'iria pe atum
ne'en kahato wakuap mi'iria pe ma'ato ira-
nia'in me — Uito po'og e haria ewanĩkap
wo areĩne'en e Tupana ahepe. Uhegyi'at
hap po'og atum paa'e haria pe e Tupana
ahepe. 7 Tupana tiky'esat ai'e hap — Tu-
pana atiky'esat emiit sese wo waku wato'e
aipe rup'i popuo e. Ui'ywot uimoe saika
kahato uiminug sa'ag ko'i akit hamo waku
wato'e. Tupana eti'akit o ahiag ui'okpe
totiat wato'e waku. Uimoesaika Epã'ãu wo
ahiag sopo hamo ehay wo — Motoro ui'ya
ty pepyi ahiag me e hamo waku wahẽtup
Tupana pe. Mi'i hawyi waku wato'e — Tu-
pana etisopo ro ahiag uhã'ãg hat mesuwe
waku wato'e. Mi'i hawyi ahiag topopy ra'yn
meremo ai'yatypepyi Tupana pupi.

8 Pyno karãpe watiky'esat watukupte'en
Tupana wywo mi'i pote waku watuwat Tu-
pana kape aimi ky'esat ẽtup hamo. Aiwa
nẽtup hap kaipyi aipy'a pyi ahehay hawyi
tut ahowawi aimi ky'esat ewy. Mi'i hawyi
aikotã watuwei aipitpit potiat hap ewy
ra'yn y'y pe waku mi'i hap ewy waku wato'e
Tupana pe — Ui'ywot uikoho Esa'yru suu
wo uimi'a parap sa'ag ko'i waku wato'e.
Uipo ti iminug yt naku i hap ko'i pote
uipo ipitpit hap ewy. Mi'i pote etikoho
uipo yt naku i nug hap hep hamo waku
wato'e. Ui'ywot atipy piat pe uiwa nẽtup
hap uipy'a piat typy sehay potiat uipiit yt
naku i topyhu'at. Mi'i pote etikoho kahato
uhepiat i'aparap hap ko'i yne waku wato'e
Tupana pe. 9 Waku paawa to'e Tupana pe
aiminug sa'ag upi aikotã haty kahato hap
aipy'a pe hap ewy aikotã aiwy sese iku'uro
hawyi haty hap ewy waku aiwak hap aipy'a
pe hawyi — Tupana sakpo'e atunug sa'ag
wato'e. Yt ikahu hin i atunug eete. Mi'i
tupono uimõti te kahato rat uipy'a pe
waku wato'e aiwak popuo. Tupana uhepiat
ema'at hap ko'i yt ikahu hin i uipy'a pe
uiwa nẽtup hawe. Ahaty'u kahato yt kat i
hin i uiwepit hap toĩne'en. Uimõti hap yn
toĩne'en uikai waku wato'e yt kat i aimiky
ry'i hap wywo. 10 — Ehamo Tupana aremõti
kahato uipy'a pe paa'e hap wywo wato'e.
Pywo pe pote Tupana mimõtypot sese ko'i
watopyhu'at wuat'i e'at pe wuat'i ehamo.

11 Uiwy ria'in yt naku i ahehay sa'ag
wẽtup ok ete irania'in ete katupono Tupana
to'e miwan me — Eiwo'o ky'e ro eiwo'ope
e. Mi'i pytkai watimohit ne'i wẽtup ok ira-
nia'in ehamo pote — Yt naku i meiẽwat miit
wato'e pote Tupana wo'o nãpin hap pun
hanuaria wo watoĩ ne'en katu pono yt i'e
hap ewy hin i watunug mote. Uiwyria'in yt
naku i watimohit wẽtup ok ahehay yt naku
i rakano. — Eti'atumõtypot ro irania'in e
Tupana sa'awy'i miwan me. Karãpe wati'a
tu sa ty'i saty'i miit'in ahehay wo hawyi
wati'a parap kahato Tupana piat ainãpin
hap yt wati mõ typot i aiwy pote. Mi'i
hawyi watimohit Tupana piat ainãpin ko'i
katupono ai'e hap aiwenãpin hap sa'ag yn

watunug. Po'og waku watunug ainãpin hap
sese Tupana iwe'eg sese rakat piat ainãpin
hap. Yt naku i ewei'atumohit wẽtup ok miit
e Tupana pote. 12 Tupana yn aikuap sese
sio waku aito sio yt hap katupono Tupana
yn ni ikuap aiwa nẽtup hap wakuap ko'i
sio yt nakuap i ko'i. Mi'i tupono kat poteĩ
pyno — Yt naku i en wato'e wẽtup ok miat
pe yt watikuap i kahato ipy'a piat pytkai.
Tupana yn ikuap wakuat sio yt hap. Mi'i
yn ikuap ainug ko'i. Mi'i pote Tupana yn
ahehakyera'at kuap i'ewyte Tupana yn ni
ai'apiheg kuap. Mi'i pote yt naku i wato'e
wẽtup ok etiat — Yt kan hamo i mekewat
miit. Yt naku i kahato mi'i tã wato'e katu
pono yne miit'in Tupana miky'e ko'i tukup
te'en. — Wuat'i miit'in torania ahekat ko'i
ewy tukupte'en e Tupana ahepe. Mi'i pote
yt eweimohit rei'o uhekat ko'i e Tupana yt
miit'in mõtypot i haria pe.

13 Waku aiwe'eg wo kahato ahehay pupi
— Uimi ky'esat yn atunug neran e hap
pupi — Pyno mũki'ite uimiky'esat ewy ui-
wepyi areto wẽtup tawa kape hawyi itote
areĩne'en mot'i hawyi itote atunug uiko
iwato'in nakat uimi ky'esat ok tã hawyi
uhekat kahato ra'yn areĩne'en itote ai'e
hap pupi waku aiwe'eg wo. — Pywo ti rat
ui'e hap ewy atunug aru uimi ky'esat ok
tã hawyi uiwepyi arepotpap kahato itote
hawyi ati'atunug iwato kahato uhekat ko'i
hawyi areĩne'en hekat kahato rakano itote
uito. Ta'i uimi ky'esat ewy yn aru ati'a
tunug e hap pupi waku aiwe'eg wo uiwy
ria'in. 14 Katupono yt watikuap hin i aikotã
mũki'ite aipore'ihot'ok hap pytkai i aikotã
aru watoĩne'en sio are. Tupana yn mi'i tã
kuap hat i'ewyte yt watikuap hin i karania
e'at re aheĩne'en hamuat hap ko'i. Ta'i
aikotã hunete y'y he'yhig am hawyi atpo
sake hawyi yt kat i ra'yn toĩne'en itote.
Mi'i hap ewy kahato aheĩne'en hap topy
hu'at mesu wa rote. Ta'i aheĩne'en porap
i hawyi aiku'uro ra'yn meremo hap ewy
watoĩ ne'en mesuwat yi tote uiwy ria'in.
15 Mi'i pote po'og waku wato'e aipy'a pe
— Tupana atunug neran emiky'esat ewy
po'og waku wato'e. Tupana etum uhepe
ehesaika hap uipowyro hamuat. Mi'i pote
ti aru areto motpap nug hamo po'og waku
wato'e aipy'a pe. 16 Yt naku i kahato watuwe
mowato kahato ahehay wo — Atunug kuap
yne ai'e hap ete uiwyria'in. Yt naku i wato'e
— Uito po'og yne miit'in kai ai'e hap ete. Yt
naku i aito wato py hu'at aiwehay pyi. Yt
naku i — Uito po'og ekai e hano wato py
hu'at.

17 Uimimu'eria karãpe watikuap kat som
waku Tupana tiky'esat watunug hap hawyi
ma'ato yt watunug i imiky'esat ewy hawyi
wati'aparap kahato Tupana pe yt watunug
i imiky'esat pote. Yt nakuaria i wo wato
pyhu'at yt kat i hin i watunug pytkai. Mi'i
tã hap atiky'esat eweikuap ta'yn uiwyria'in
are uito Tiaku.

5

1 — Eiwe'eg wo o hekat rakaria. Eiwe'eg
wo o wo'opo'oro i po'oro i te'en ne'i haria
pupi e Tupana. Koitywy yt pya hin i eiwo'o
kak'i hamuat hap e'at e Tupana. Yt pya hin
i kynkyn'ei'e hap e'at ehepiat ho'opot hap
wuat'i e'at piat hamuat e katu pono eiwe
moekat kahato miit'in ma'at hap kaipyi
e Tupana. 2 Mekewat e'at pe ti aru eimi
soknug ni hokpyp ne'i ra'yn topy hu'at e
Tupana. Ehesokpe sok ko'i nupi'a yat no
ra'yn topy hu'at yne yne aru e Tupana.
3 Ehekat ikahuria rakat ahyt aru yt kan
hamo i ra'yn topy hu'at i'ytyk tutu'u yne
ra'yn hawyi e. Mekewat e'at ehekat ikahu
miit'in mipugha wo ra'yn topy hu'at nem
ne'i pote e. Sa'a wy'i imehit rakat yn
ehekat ma'ato mekewat e'at pe i'ytyk ka-
hato rakano ra'yn topyhu'at ikamhig sa'ag
nakano ra'yn topyhu'at e. — Kat pote kahu
yt eweimõ'ẽ i ehekat ko'i nimo te uruepe
i'atu'e ti aru ehepe ewyria'in hatek takaria.
Kat pote yt ehegyi'at hin i uruepe nimo
i'atu'e aru ehepe ihaky'e'i rakaria. — Mi'i
hawyi ehekat ko'i i'ytyk kaipyi ti aru ta'a
tukuap meremo ra'yn yt ehegyi'at hin i
kahato hap e Tupana — Uiwano yn neran e
haria pe. — Ehekat ahyt topyhu'at aru aria
wato mi'u wo e Tupana. Mi'i hawyi eipe
ekat wuk hap pe eweikupte'en at ka'ap ei'a
piheg hamuat wuat'i e'at pe e Tupana aru
hatek takaria pohari haria pe. 4 — Sa'awy'i
eimikoi eropat haria i'atu potpap kahato
eiko nug hamuat pytkai ma'ato yt kat i
ewetum i'atuepe. — Pywo ti rat mũki'ite
aru atum eipotpap sa'up ewei'e pytkai yt
kat hin i ewetum i'atuepe. Yt ehegyi'at i
hap kape ara'a kasa yne ra'yn Uito e aru
Tupana yt imõ'ẽ i haria pe. I'atue sy'at
kahato ehemiit'in e. Yt i'atue sokpe hin i

rakaria mi'iria. I'atuehaky'e'i kahato te'ere
potpap at ka'ap pytkai yt kat hin i ewetum
e. Sa'awy'i kak'i'atu'e kak'i'atu'e ahetiat —
Tupana yt urupoi i urupo'oro haria uruka'i
waria hekat rakaria i'atu'e uhepe e. Yt
ta'a tu mõ'ẽ hin i uruepe urupotpap hap
sa'up i'atu'e irane to'o kak'i popuo uhepe
ihaky'e'i rakaria e Tupana. 5 Yt ehegyi'at
hin i eipe e aru ehepe katu pono eiwe mo
wepit hap yn ewetunug eheĩne'en hap tu-
ran e. Kat ko'i kat ko'i eimi ky'esat ok tã
ewei'atunug atunug kahato. Ei'yat wakuat
pe ienuk hap yn ewetunug. Eimi'u ikahu
kahato ma'ato eiweran ewei'atu mo'ok ka-
hato. Yt kat i ewetum hesy'at sese rakaria
pe e Tupana aru ihaky'e'i rakaria ma'at
haria pe. Aikotã sa'awy'i eihũria ewei'atu
mokyt kahato awati wo i'atu'uka hamuat
i'u hamuat hap ewy kahato eiperia tukup
te'en ikap kahato rakaria wo e aru Tupana
yt hegyi'at rakaria i pe. Ikap kahato rakaria
wo koitywy eweikup te'en eihũria ewy e.
Eikap ti waku kahato aria mi'u wo pote
mesup ta'yn waku pe eweikupte'en kahato
ma'ato uimi'a piheg wuanuaria wo e Tu-
pana mi'iria pe yt ta'a tupoi hin i ta'a tu
potpap nug haria hawyi. 6 — Sa'ag nug
haria ti eipe katupono miit'in wakuat kuasa
haria wo eweikup te'en are'e aru ehepe e
Tupana. I'atuekat ky'ewi — Ewei'a tu'uka
mi'iria ewei'e yn esurara'in me wakuap yn
ta'a tunug pytkai e. Ewei'a tu'uka yt kat i
sa'ag i'atu'e i ehepiat pytkai e aru Tupana
yt hegyi'at i rakaria hekat rakaria pe.

7 Uiwy ria'in waku aiperup'i po'og po'og
watoĩ ne'en Iesui ekatup haype miit'in
aimo weu ka'i pytkai. Aikotã aikopiat
aimikoi wahekatup hepamo hap ewy. Sa'a
wy'i watikoi hawyi i'aman hap wahekatup
imoẽtyt hamo. Mi'i hawyi wahe katup i
i'aman tuereto hap imotag hamo. Perup'i
popuo wahe katup haat hap kape imo'a
puhup hamuat kape. Mi'i hap ewy waku
wahe katup Iesui ut hap. 8 — Yt pya hin
i ti Iesui ut hap waku wato'e yn aiwo'ope
aiwe moe saika hamo. Yt naku i watoiat
hut hap mohey hap katu pono tut aru
Aika'iwat. Waku wahe katup hut hap aiwe
mo wepit hap wywo. 9 Uiwy ria'in yt naku
i wato'oehay petek petek hekatup haype
katu pono wo'oehay petek petek haria pe
ti aru — Yt nakuaria i eipe e aru Tupana.
Yt pya hin i aika'iwat ut hamuat uwe waku
uwe yt naku i to'e hamo. Yt pya hin i
Aika'iwat ut hap aikotã oken'ypy og me hap
ewy yn ni toĩne'en meke — Areke teran e
hat ewy toĩne'en.

10 Uiwy ria'in yt naku i ti watiwaure aipy'a
pe sa'a wy'iwuat Tupana ehay moherep
haria piat ho'opot hap ko'i. Ta'i nimo te
ti ta'a tu ho'opot pot'i kahato miit'in miky
ry'i ta'a tuetiat imohey hap wywuat hap.
Ta'i yt i'atuwẽpohep hin i ti Tupana e hap
moherep hap ete miit'in ti'a tu saty'i saty'i
pytkai. Mi'i tupono waku watunug mi'iria
ewy. 11 Mi'iria sa'a wy'i toko ka'at ra'yn
ho'opot hap sakpo. Mi'i tupono koitywy
Tupana mi'a tue waku ko'i wo tukup te'en
eimi'a tu mõ typot no ra'yn tukup te'en.
Watikuap ta'yn ti aikotã nimo aha'a se'i
Io ho'opot pot'i kahato hap ma'ato yt toi-
waure hin i Tupana mohey tepiat hap. Imo-
hey mot'i hap po'og iwato ho'opot hap kai.
Mi'i pote ho'opot kahato hap sakpo tokosap
ase'i Io. Mi'i pote Tupana mipoi tynug
wo ra'yn topy hu'at. Uiwy ria'in Tupana
tikuap kahato ahepiat ho'opot hap. Ta'i
Aika'iwat aiky'e kahato toha ty'u kahato
ahepiat ho'opot hap.

12 Ahehay pywo piat hap yn Tupana
tiky'esat. Karãpe irania'in me — Atunug
aru wato'e pote waku watunug ai'e hap
ewy hap. Yt naku i aheso — Atunug aru
ai'e hap ete. Ma'ato aheso hap ne'i pote
Tupana ai'a piheg e. I'ewyte ti yt naku i
Tupana set watipehik — Atunug aru e hap
ete. Yt naku i wato'e — Yt atunug i aru
ui'e hap ewy pote waku Tupana ui'auka
wato'e. Po'og waku — Atunug aru mehĩ
mana wato'e hawyi waku watunug ai'e hap
ok tã po'og waku are. I'ewyte yt naku i
miit'in set watipehik pywo ai'e hap moheg
hamo. Ma'ato Tupana tiky'esat pywo piat
yn ahehay hap — Atunug aru ai'e hap ete.

13 Ahatek pote wate moe ha ma na'i hawyi
waku wahẽtup Tupana kape aika wiano
hamuat hap. Ma'ato toĩne'en ahehãite hap
aiwepit hap yn ahete pote waku watu we-
hum Tupana ete aiwepy hap wywo.

14 Wẽtup ok i'ahu aipy'asetpiat pote waku
mekewat i'ahu rakat ti'a tu kaykay tuwe
wawi Iesui mohey haria apykok haria ko'i
ta'a tu hẽtup Tupana kapiat hamo i'ahu
kosap hamuat hap. Mi'i hawyi ikap takat
mohag wo waku ta'a tupag i'ahu rakat ete.
Mi'i hawyi waku ta'a tu hẽtup — Tupana

etimoe hãite kahato mesuwat i'ahu rakat
esaika hap mywo Esa'yru Iesui mõtypot
hamo waku i'atu'e itote i'ahu rakat moe-
hãite hamuat. [15] Mi'i tã ta'a tunug Iesui
mohey hap mywo pote ti aru ipoĩ'ãm na'yn
te'yni pyi ihãite ra'yn topy hu'at i'ahu
rakat. I'ewyte iminug sa'ag kaipywiat i'ahu
pote Tupana timo weityk ta'yn iminug yt
naku i sa'ag hap ko'i. [16] Mi'i pote waku wa-
henoi aiwo'ope aiminug sa'ag ko'i i'ewyte
waku wahẽtup kahato Tupana kape aiwy
ria'in kawiano hamuat. Wahẽtup aipy'a pyi
pote aiwo'o poi tyro kahato hap ewy topy
hu'at ahete aiwo'o ky'e hap ewy aiwo'ope.
Mi'i hawyi toĩne'en kahato aimoehãite ka-
hato hap Tupana kaipywiat hap. Aipy'a
hãpyk kahato Tupana wywo hawyi mer-
emo tutum aimiẽtup niatpo kahato rakat
pytkai. Meremo tutum waku miẽtup ko'i.
[17] Sa'awy'i mekewat Tupana ehay moherep
hat Eria ai'e wywuat miit kahato ma'ato
tohẽtup kahato tepiat imohey kahato hap
mywo yn — Tupana etipyhyp to i'aman
mye'ym anu 6 ewaty hap atiky'esat e. Mi'i
hawyi hẽtup ewy Tupana tunug itote. [18] Mi'i
hawyi tohẽtup i ra'yn — Etum i ro i'aman
e hawyi i'aman kahato i ra'yn hap Tupana
tunug i'e hap ewy. Mi'i hawyi itote ihãite
kahato i ra'yn i'atumikoi ko'i.

[19] Uiwy ria'in toĩ wẽtup ok wẽtup ok
tuereto aipy'a set piaria wemig Tupana po
piat haria ta'a tu minug sa'ag ky'ewiat
haria. Waku mi'iria watekyi ahehay wo
te'era'aipok Tupana ewawiat hamo. [20] Uwe
uwe yt nakuat i nug hat pore ro kosap
Tupana kapiat iminug sa'ag myi mi'i hat
tihep wẽtup ok miit wo'o'apiheg hap kaipyi
iminug sa'ag ahyt po pyi toipo re nõtem
Tupana piat iehakyera'at hamo. Uiwyria'in
yt eweiwaure ro mi'i tã nug hamo yt waure
wo tei'o.

Uito Tiaku ti mekewat Iesui ywyt sese.
Uheyke'et sese Iesui uruty Maria pote.
Koitywy toran na'yn uimiwan.

PETERU MINÃPIN SA'AWY'IWUAT

1 Uito ti Peteru Aipo typot Iesui eropat hat sese uito. Uito ti Iesui mipo'oro miit'in mu'e hanuat ihay moherep hat uito are.

Uiwy ria'in Iesui mohey haria mesup uimiwan Iesui etiat atipo'oro ehowawi aikope aikope eweikup te'en mesuwat yi wato hap ok tã are. Atipo'oro einãpin hamuat ehowawi tama Puntu puaria i'ewyte yi Karasia puaria kape. Atipo'oro wy ui'e hap yi Kapa tusia totiaria kape i'ewyte yi wato Asia puaria kape i'ewyte yi Pitinia puaria kape. Mesuwat sehay miwan miat atipo'oro ehowawi uiwy ria'in torania imohey haria kape aikope aikope eweikup te'en hap kape. Sa'a wy'i aitoria yne watu kup te'en tawa wato Ieru sarẽi me ma'ato mesup ahewanĩkaptia aimohan mohan kahato ai'atu'uka hamo mesuwat yi wato hap ok tã are. Mi'i pote atipo'oro ehowawi uimiwan uipot mu'eria aikope aikope wesytpok hap ewywuaria hap kape uimiwan atipo'oro.

2 Sa'a wy'i sese ti Ai'ywot atipy piat Tupana ai'airo Tosa'yru sese eropat hanuaria wo. Mesuwat yi e'yianmete Tupana aikuap kahato yt uwe i te aitoria mesu wa ro tiaria pytkai aikuap yne. Pywo ti rat sa'a wy'i Tupana to'e tuwepe — Meiũran ti aru atipo'oro Uha'yru sese wuat'i miit'in uiminug ko'i Potypot nuat e tuwepe. Uwe uwe aru topy hu'at Uha'yru mohey haria wo mi'iria ti aru uimi moe waku ko'i wo tukup te'en. Katu pono Uha'yru suu wo ati'a tu moe waku mi'iria hawyi Uipã'ãu Wakuat atum i'atupiit piat ieĩne'en hanuat e Tupana tuwepe nimo te yt kat i te tutunug ne turan. — Mi'i hawyi Uipã'ãu yne i'atupiit puo atopag i'atu moe waku hamo e ahepe. Mi'i hawyi atiky'esat kahato imohey haria imiky'esat yne nug haria wo hap etiat atiky'esat. Mi'i hap atiky'esat e Tupana Ai'ywot koro sa'a wy'i sese atipy piat pe.

3 Sa'a wy'i Aipo typot Iesui iku'uro hawyi Tupana timoieĩne'en gu'uro pyi. Sa'a wy'i yt wato mohey hin i aiku'uro hawywiat aheĩne'en i hamuat hap. Ma'ato mesup koitywy wato mohey kahato kat pote Ai'ywot Tupana tihep ta'yn Aika'iwat iku'uro hap kaipyi. Mi'i pote koitywy — Waku kahato En Tupana. Po'og wakuat torania kai uruto'e kat pote egyi'at kahato uruepe. Uruky'e kahato En. Po'og po'og torania miit'in kai uruky'e hat En katupono etihep ta'yn Uruka'iwat hyp hawyi uruto'e. 4 Waku kahato En Tupana katupono koitywy urutu kup te'en esa'y ru'in esaki'yt'in. Mi'i pote ewywo irane urutu kup te'en wuat'i e'at pe aru atipy pe e'yat pe. Mi'i tote urutu kup te'en kat pote esa'y ru'in esaki'yt'in uruto pote. Uruekat atipy piat yt tuweityk kuap i. Yt tuwepik pik kuap i. Yt ikahuro kuap i katu pono iheg me toĩne'en ai'yat pe atipy piat Tupana uruto'e. 5 Tupana pywo ti rat En yn Uruehakyera'at kuap hat ereĩne'en. Koitywy uruto emẽpyt'in pote Uru'apykok hat kahato En Tupana. Esaika kahato En. Uruimohey kahato En. Meiũran aru yne miit'in tikuap uruimohey kahato En hap Urueha kye ra'at Hat En hap. Mi'i pote urutu kup te'en aikotã hekat kahato rakat ewy katu pono epowat'yp yne tukup te'en urupo pe Tupana. Hekat rakat En ewy urutu kup te'en. Yt urui'atoiat hin i aru katu pono urumoe saika ra'yn Epã'ãu wo. Mi'i pote yt wẽtup ok i uruto ho'o wasat rakaria wo uruto'e ewawi Tupana. 6 Urumo wepit kahato En. Mi'i pote urutu wehum kahato ewawi Tupana. Uruho'opot kahato wen mesuwe ma'ato yt mot'i i. Uruho'opot hap uruipuẽti tuereto ma'ato tokosap aru uruto'e. Uruiã'ãg kahato ahiag. Urumo'arot'i kahato ahiag. Uruiã'ãg kahato urusatek hap wywo uruto'e Tupana pe.

7 Uiwy ria'in waku aho'opot hap katu pono mi'i kaipyi Tupana tikuap tomohey sese sio yt haria aito are. Mesu wa rotiat miit'in tikat kahato mekewat nu mehit rakat hekat kahato rakat kawiat Uru e hap het rakat. Ma'ato i'ytyk kahato i'atu mi puẽti yi puat pote. Mi'i hawyi ta'a tupag aria pe hawyi ihywap ta'yn hawyi i'ytyk hap toto yne. Mi'i hawyi imehit hawyi ikahu kahato mekewat nu Uru kawiat. Mi'i hap ewy kahato aito uruwy ria'in are. Uito ti Peteru uhepiat ho'opot hap uhatek hap miit'in mikyry'i hap aria ewy i'ytyk uhepiat hap ewy hep hamuat. Mi'i hawyi po'og hesaika rakat areĩne'en Tupana mõtypot hamuat. Waho'opot turan mekewat Tupana mõtypot hap Tupana kapiat

aiwehum hap po'og po'og aimoesaika sa'a
wy'iwuat kai are. Meiũran aru Aika'iwat
Aipotypot Iesui tuut mesuwat yi kape tuut
Morekuat nuat hamo. Mi'i hap e'at pe ti
aru aitoria watu kup te'en imehit rakaria
ewy aikotã mekewat Uru mehit hap ewy
are. Kat pote waho'opot hap kaipyi waku pe
ra'yn watoĩne'en. Mi'i hawyi aikotã hekat
rakaria ewywuaria wo watoĩne'en mekewat
nu imehit rakat ewy watoĩne'en mekewat
e'at pe aru Iesui ut hap e'at pe ti aru.
Mi'i hap e'at pe urumowepit kahato mesu
wa rotiat uruepiat ho'opot hap katu pono
yt urui'atoiat hin i Iesui mohey uruepiat
hap urusatek pytkai uru'ahyk ahyk pytkai
i'ewyte urupyhik pytkai uru'atu'uka pytkai
are.

8 Ta'i atikuap kahato Iesui uito katupono
ara'akasa uito ma'ato eiperia yt ewei'akasa
i eheha wo Aika'iwat Iesui. Ma'ato yt ewei'a
kasa pytkai i eweimohey kahato ra'yn. Mi'i
hawyi eimowepit hap kahato toĩne'en imo-
hey hap kaipyi. Mekewat wepit hap Iesui
tum tomohey hap kaipyi. Waku kahato
mekewat. Yt wati mo herep kuap i miit'in
me Iesui piat aimowepit sese hap. Ahowapy
kahato Iesui mõtypot hap wywo mi'i pote
aimo wepit kahato po'og torania kai. Yt
heremo i ma'ato aipy'a pe toĩne'en aimi
ky'e sese aimi mohey Iesui are. 9 Sa'a wy'i
wo'owy'inug Iesui mohey hap ete. Koitywy
watomohey te. Mũki'ite ti aru watomohey
te. Sa'a wy'i wato mohey hawyi aheha kye
ra'at aipy'a aipiit piat aiwa nẽtup hap yne
toieha kye ra'at. Meiũran aru wuat'i e'at
pe aheha kye ra'at hap toĩne'en katu pono
mekewat e'at pe heremo kahato Tupana
miium sa'awy'iwuat ahepiat ahehakyera'at
hamuat are.

10 Sa'a wy'i sese ahe'yian miaria Tu-
pana ehay moherep haria henoi kahato
aikotã aru Tupana topy hu'at hegyi'at ka-
hato wuat'i ywania piat hap ete i'atuehay.
Aikotã aikotã aru tutunug hap ete i'atu'e
Iesui etiat. Ta'a tu mo herep kahato aikotã
Tupana aheha kye ra'at hap. Ta'a tukuap
teran sese sa'a wy'i ma'ato i'ypyryp hap
ewy ta'atukuap. Ma'ato ta'atumikuap ok tã
ta'atumoherep Tupana Pã'ãu kaipyi ahepe
Iesui ut hap etiat katupono miwan myi sa'a
wy'i wuaria imoherep Tupana yn mikuap
ko'i sehay are. 11 Kat e'at pe aru Aipotypot
Iesui tuut e hap kape te'eruwanẽtup kahato
ta'a tukat kahato. Ta'i sa'a wy'i wuaria Tu-
pana ehay moherep haria i'atuehay kahato
Aika'iwat Pã'ãu mimo herep ko'i ete. Ta'i
ta'a tu mo herep yianmete aikotã aru Aipo
typot iku'uro ho'opot hap rokire hamuat
ko'i ta'a tuwan kahato miwan me. I'ewyte
ta'a tuwan kahato Tupana Pã'ãu kaipyi
aikotã me Aipo typot wuat'i miit'in poty-
pot no topy hu'at hamuat ko'i ta'a tuwan
are. 12 Aikotã i'atumu'etu wuat ewy Tupana
Pã'ãu timo herep i'atuepe aikotã aru Aipo
typot toku'uro hap e'yianmete toĩne'en
hap ko'i aikotã tuwẽtem gu'uro pyi hap
ta'a tukuap kahato Tupana Pã'ãu kaipyi.
Mi'i hawyi put'ok'e mekewat e'at pe hawyi
uruepe topot mu'eria sese pe tuwe mo
herep ta'yn Aipotypot. Mi'i hawyi uruimo
herep ta'yn ehepe i'atu'e hap ewywuat sa'a
wy'iwuat Tupana ehay moherep haria e
hap ewywuat. Uruta'akasa yne i'atu'e hap
ewywuat Aika'iwat moherep hap. Uruta'a
kasa yne mi'i hawyi mesup uruimo herep
yne Iesui etiat ehepe uru'a kasa hap ko'i.
Uruimo herep kahato uruehay wywo Iesui
etiat Tupana Pã'ãu urupiit piat uruwanẽtup
hap ko'i. Uruimo herep mesuwat sehay
wakuat Iesui etiat kat pote uruta'a kasa
ra'yn Tupana Mipo'oro atipy kaipywiat.
Koitywy uruikuap Tupana mieha kye ra'at
ko'i wuat aito hap. Mekewat atipy piaria
te'e ru wa nẽtup kahato kat pote sa'a wy'i
yt uruimohey hin i ma'ato mesup uruimo-
hey ra'yn. Sa'a wy'i yt Tupana kape hin
i uruwa nẽtup hap. Koitywy Tupana kape
yn na'yn uruwa nẽtup hap. Mi'i hap ete
atipy piaria te'e ru wa nẽtup kahato. Ta'a
tukuap teran haype ma'ato yt ta'atukuap i
kat pote mesup Tupana miehakyera'at ko'i
wuat ra'yn mesup uruto are.

13 Uiwy ria'in meiũran ti aru Tupana
tipo'oro Aipo rekuat nuat. Tuwe mo herep
mesuwat yi tote i ra'yn wuat'i ehamo. Mi'i
pote waku aiwa nẽtup hap Aheha kye ra'at
hat kape yn watu wa nẽtup. Yt naku i
aiwa nẽtup hap kowo'i kowo'i ne'i. Waku
wahekatup kahato Aipotypot hut hap kape
iwemo herep hap kape katu pono mekewat
e'at pe tuut irane Ahehakyera'at hat. Mi'i
hawyi iwese kahato ahete hegyi'at kahato
ahepe tomohey haria aito pote. Mi'i pote
waku aikotã watopag aiwe'ok kytyt hap
aipiit ete ahesokpe moheg hamo mi'i hap
ewy waku wati moheg kahato aiwa nẽtup

hap Iesui kape yn hap ewy are ehepe uiwy
ria'in. Uito ti Peteru are.
14 Pywo ti rat waku aito Tupana mẽpyt'in
no watukupte'en aikotã Ai'ywot miky'esat
ewy yn waku watunug are. Waku i'ywot
kahato rakat ewy watoĩne'en Sa'awy'i watu
kupte'en aikotã piku piku ko'i ewy yt i'ywot
rakaria ewywuat i watoĩ ne'en aito uiwy
ria'in. Ma'ato watunug mesu wa ro tiaria
ainãpin hap ewy yn pote sa'ag ko'i upi
yn watuwat. Watunug sa'a wy'iwuat aimi
ky'esat ewy pote yt watunug kuap Ai'ywot
atipy piat miky'esat ewy hin i are. Mi'i
hawyi mekewat e'at pe yt we'eg hin i haria
wo wato py hu'at. Aipiit miky'esat ko'i
aiwuk kahato yne yt naku i nug ahepiat hap
ko'i. Ma'ato mesup Ai'ywot toĩne'en na'yn.
Mi'i hawyi yt piku piku ko'i ewy i ra'yn aito.
Mi'i pote waku Ai'ywot atipy piat miky'esat
ewy yn waku watunug are. 15 Ai'ywot atipy
piat waku sese rakat. Yt kat i hin i i'aparap
hap Tupana kaipyi. Mi'i tupono waku
aito Ai'ywot Tupana ewaku hap ewy waku
watunug mesuwarote aheĩne'en turan are.
16 Katu pono sa'a wy'i Tupana to'e — Uiat
uiminug ko'i wyti hãpyk yne e. Yt karãpe
i ati'a parap Uito Tupana pote. Mi'i pote
atiky'esat kahato eiperia ui'ewywuaria wo
e Tupana sa'awy'i tomiwan me.

17 Pyno eipe wyti Tupana saki'yt'in Tu-
pana sa'y ru'in eipe mi'i pote i'ewyte Tu-
pana wywuat ihay rakaria wo eipe pote
pyno waku eiwe'eg kahato mesu wa rote
eiminug sa'ag ko'i pupi i'aparap ehepiat
hap ko'i pupi are. Kat pote meiũran Ai'ywot
Tupana ti'atu'apiheg kahato yt naku i nug
haria sio aitoria hekat rakaria sio yt sio
aitoria miit'in akag ko'i sio yt sio aitoria
ikuap kahato rakaria sio yt are. Mekewat
e'at pe Tupana ti'a tu'a piheg miit'in i'atu
minug sa'ag upi. Toimoherep yne aiminug
sa'ag ko'i. Yt toimõ typot hin i aiminug
sa'ag miit'in akag aito pytkai. Mi'i pote ti
waku aiwe'eg wo kahato ahepiat i'aparap
hap pupi are. 18 Mi'i tupono waku wati
koho kahato aiminug sa'ag ko'i Aika'iwat
suu wo. Waku watimoweityk yne aiminug
sa'ag ko'i are. Ahekat yt aheha kye ra'at
kuap i kat pote ahekat yt toĩne'en mot'i i
pote. Meiũran ahekat ipyp i'ytyk topyhu'at
aikotã ahewahi aiminug imehit rakat ewy
Paratu kawiat Uru kawiat ewy. Porap ne'i
imehit ma'ato meiũran yt ikahu i hap ewy
ra'yn topyhu'at. Mi'i ko'i wo yt watikyi'at
kuap i aheĩne'en wuat'i e'at piat hamuat
hap are. Uiwy ria'in sa'a wy'i wuaria ai'y
wania ai'y wot'in tikyi'at teran wuat'i e'at
piat ta'a tuieĩne'en hamuat hap. Kat pote
ta'a tunug neran Tupana mowepit hamuat
ta'a tue sokpe ete ta'a tu mi'u ete ta'a tueko
ete ma'ato yt put'ok'e hin i mu'ap Tupana
kapiat ete. Koitywy watikuap yt mi'i kaipyi
i aheha kye ra'at hap aheĩne'en wuat'i e'at
piat hamuat hap are. 19 Koitywy watikuap
ta'yn mekewat sa'up iwato'in nakat kaipyi
aheha kye ra'at hap. Ta'i Iesui Aipo typot
suu kaipyi yn ahehakyera'at hap. Koitywy
watikuap ta'yn Aika'iwat iku'uro aikotã sa'a
wy'iwuaria ti'auka ta'atuhũria Kuteiru hap
ewy. I'atu hũria ikahuria kahato rakat yt
kat i ipiit ete sa'ag hap ewy ikytsig kahato
rakat ta'a tu'auka Tupana mowepit hamo
hap ewy Aika'iwat Aipotypot iku'uro. Mi'i
hawyi huu ta'at yne itote Tupana kapiat
ahehakyera'at hap sa'up mo are. 20 Sa'awy'i
sese Tupana to'e tuwepe. Mesuwat yi yt
kat i te turan Tupana to'e — Atipo'oro aru
Uha'yru wuat'i ywania minug sa'ag sa'up
mo e nimo sese turan. Koitywy tuwe mo
herep ta'yn iku'uro ra'yn Tupana Sa'yru.
Aihũ Kuteiru ewy iku'uro. Ga'atpo e'at
iku'uro ra'yn Aika'iwat. Howapy hap e'at
pe hap ewy iku'uro are. 21 Mi'i pote mesup
yt niatpo hin i wato mohey Tupana aipy'a
pe kat pote uruehamo Aika'iwat toihep
gu'uro pyi. Mi'i hawyi Tupana to'e itote
wuat'i ehamo — Miit'in Ehakyera'at hanuat
Mi'i Miit e. Mi'i pote koitywy Iesui yn wato
mohey ahehakyera'at hamo. Waku wato'e
tope — Uruimohey En yn Iesui Uruehakye
ra'at hanuat waku wato'e Iesui pe are.

22 Uiwy ria'in karãpe Aipo typot suu topy
hu'at aheha ete aipy ete aiwa nẽtup hawe
aipiit ete mi'i hawyi ikytsig kahato rakat
ewy topy hu'at aikai. Yt sa'a wy'iwuat
aiminug sa'ag ko'i ewywuat hin i. Mi'i
hawyi waku watunug yne Tupana mimo
herep tomi ky'esat ko'i pywuat ko'i waku
watunug. Yt watunug kuap i wen ma'ato
Tupana Pã'ãu aimoesaika kahato mekewat
pywuat sehay nug hamo are. Waku Tupana
Pã'ãu ainug miit'in ky'e sese haria wo yt
kat i aheso hap aipy'a piat miit'in ky'e
hap wywo ma'ato aipy'a pyi miit'in ky'e
sese hap yne ahesaika hap wywo. Waku
wati'a tu ky'e miit'in Tupana Pã'ãu aimoe

saika hap kaipyi are. [23] Kat pote aito Tupana sa'yru'in sese Tupana saki'yt'in sese ewy aitoria katu pono Tupana Pã'ãu aity ewy aimo herep pakup i ra'yn. Sa'a wy'i aimo herep haria aity ai'ywot. Aipiit nug hap ta'a tunug mekewat to'u pi'a kaipyi mekewat iã'ỹi kaipyi ainug. Mi'i ti waku kahato wen ma'ato yt toĩne'en mot'i i aipiit. Aikotã aipiit nug haria ewy aiku'uro ne'i are. Meiũran iku'uro ra'yn i'atu minug aipiit ma'ato aiwe mo herep pakup i hap Tupana kaipywiat mekewat hã'ỹi Tupana ehay aity ai'ywot ewy topy hu'at. Mi'i ti ainug wuat'i e'at piat aimoieĩne'en hamuat. Yt karãpe i ikahuro Tupana ehay ma'ato toĩne'en wuat'i e'at pe. Mi'i kaipyi aiwe mo herep hawyi watoĩ ne'en wuat'i e'at pe are. [24] Ma'ato aito ti ipu'i kawiat. Aipiit aimikoi ewy katupono meiũran ti aru ipot'i hawyi igag na'yn hawyi iku'uro. Aimi mõ typot mesu wa rotiat aikotã ipohyt ewy ikahu kahato sa'awy'i ma'ato meiũran ta'at ra'yn hawyi yt ikahu i ra'yn hap ewy topy hu'at. Mi'i hap ewy watoĩ ne'en mesu wa rote aimikoi ewy ipohyt ewy are. [25] Ma'ato Tupana e hap wuat'i e'at pe toĩne'en. Yt aimikoi i yt pohyt pot'i rakat i ewy Tupana ehay. Sehay wakuat tuwe mo herep wuat'i miit'in me. Mi'i tã ti sehay wakuat atimo herep ehepe uiwyria'in are.

Uito ti Peteru are.

2

[1] Pyno uiwy ria'in waku watoĩ ne'en Tupana mẽpyt'in no ipakup i rakaria ewy kurin nakaria ewy. Aikotã mihy sym haria ewy watukupte'en katupono Tupana mimo herep pakup i ko'i ra'yn aito. Mi'i tupono waku watoiat yne aiminug ko'i sa'a wy'iwuat yt naku i hap ko'i. Mekewat miit'in ma'at hap ko'i mekewat miit'in mohit hap ko'i mekewat typy sehay nug hap ko'i mekewat irania'in ekat ky'esat hap ko'i mekewat sehay sa'ag nug hap ko'i mekewat miit'in ekat ky'esat hap ko'i uheha'y wywi hap ko'i waku watoiat yne aikotã watoiat ahesokpe yt ikahu i rakat hap ewy waku watoiat. [2] Kat pote Tupana saki'yt'in Tupana sa'yru'in sok aito mi'i pote waku wati ky'esat kahato Tupana ehay aikotã aimẽpyt hit tiky'esat kahato mihy hap ewy. Pyno watu'u kahato Tupana ehay hawyi ahehãite aikap aipiit hesaika aimotag hap topyhu'at aikotã aimẽpyt pakup mihy ete itag hap ewy. [3] Pyno watikuap kahato mi'u ete aimotag hap. Mi'i hap ewy wahã'ãg Aika'iwat egyi'at hap ete aiky'e hap ete. Mi'i hawyi watikuap ta'yn iwese kahato rakat he kahato rakat Aipotypot Iesui hap. [4] Uiwyria'in sa'awy'i mesuwarotiaria ipun kahato haria Aika'iwat ta'atumimohey wuanuat. Aikotã miit'in tikat nu ikahu rakat ta'a tu'yat nug hamuat hap ewy. — Wẽtup waku wẽtup yt naku i watikat nu turan. Mi'i hap ewy sa'a wy'i wuaria ta'a tu pugha mekewat nu — Yt naku i meimẽwat nu ai'yat nug no i'atu'e. Mi'i yt kan hamo i ai'yat ha'awy nug hamo i'atu'e. Mi'i hap ewy ti Iesui topy hu'at Tupana mi'airo ai'yat nug nu kawiat hamo. Ma'ato mi'i Nu hekat kahato rakat mekewat ai'yat wuat — Po'og waku torania kai mesuwat Nu e'yat nug hamo e Tupana. Uimi'airo kahato mesuwat Nu e Tosa'yru Iesui etiat. Waku etopag mesuwat Nu sa'a wy'iwuat e'yat nug hamo e Tupana ahepe. [5] I'ewyte aitoria Iesui mohey haria watopy hu'at nu ko'i ewy Tupana yat nug hamuat hap ewy. Pyno i'atu kahato nu Tupana yat nug hap wẽtup nu uito wẽtup nu en wẽtup nu eipe hap ewy. Tupana yat nu ko'i aito hap ewy wato py hu'at. I'ewyte ti aito Tupana epa'i ko'i ewywuat watoĩ ne'en katupono ahehay kuap Tupana wywo aikotã sa'a wy'i wuaria ta'a tu'a tu'uka ta'a tuhũria hawyi ta'atuwuk Tupana mowepit hamo. Mi'i hap ewy watunug mesup. Watimohey Iesui Aipotypot hawyi Tupana mowepit haria wo watopyhu'at Tupana hũ Aika'iwat pote. Mi'i aihũ watum Tupana pe imowese hamuat imowepit hamo aikotã pa'i ko'i ewy aito. [6] Mio tã Tupana to'e sa'a wy'i tehay moherep haria wẽ pyi miwan me. Mio tã e — Toĩne'en uhetama pe tawa Ieru sarẽi me yity'ok Siãu note aha'a wynug uimõ typot yat sese mekewat Nu wato tote mekewat Nu uimi'airo tote mekewat Nu ikahu rakat rote mekewat Nu hekat rakat rote aha'awynug uimõtypot yat sese e. Sa'a wy'i sese atopag mekewat Nu yity'ok Siãu tote. Irania'in yt tiky'esat i mekewat Nu ma'ato uwe uwe iky'esat uwe uwe imohey mekewat miit topy hu'at iheg kahato rakat aikotã mekewat Nu totiat e'yat iheg nakat kahato hap ewy. Uwe uwe inug to'yat mekewat Nu tote mi'i pote yt karãpe

i ta'at i'atu'yat. 7 Ikahu kahato mekewat
Nu wato'e imohey haria aito pote. Ma'ato
irania'in yt imiky'esat nug neran i haria —
Yt kan hamo i mekewat Nu i'atu'e. Yt naku
i watunug ai'yat itote i'atu'e. Mi'i hawyi
ta'atu'atoiat mekewat Nu ma'ato Tupana yt
totoiat hin i. Mi'i pote pyno — Mekewat
Nu irania'in mi'atoiat wakuat kahato rakat
Uimẽpyt ewywuat e. Irania'in mi'atoiat wo
topy hu'at ma'ato Mi'i tote atunug uimõ
typot yat koro e kat pote atipuẽti meke-
wat Nu po'og hãpyk takat torania kai e
Tupana. 8 Karãpe toĩne'en nu mu'ap tote
hawyi wata'at tuereto mekewat nu ete aimõ
py'ahak kahato. — Yt naku i mekewat
nu aipu'ap tote wato'e ma'ato iheg me
toĩne'en. Mi'i hap ewy kahato irania'in yt
Iesui mohey i haria tukup te'en Tupana e
hap Iesui etiat pe. Ta'a tu puẽti mekewat
sehay wakuat hawyi i'atu mõ py'ahak hap
topyhu'at — Yt naku i i'atu'e.

9 Ma'ato aito ti aikotã wẽtup ywania Tu-
pana mi'airo wẽtup ywania ewywuat ko'i
aito. Kat pote Tupana sa'y ru'in saki'yt'in
aito. Mi'i pote Tupana ai'airo tepa'i ko'i wo
ma'ato yt mesuwarotiat pa'i ko'i ewywuat
i. Katu pono aito more kuaria ewy wato
py hu'at Tupana wanẽtup hawe. Aitoria
aikotã wẽtup tama piaria ewywuat Tupana
e'yi ka'i waria aito. Aiwa nẽtup hap ko'i yt
mesuwarotiaria minug ko'i mesuwarotiaria
wanẽtup hap ko'i ewy hin i. Mi'i pote —
Eiperia yt miit ewy i i'atu'e ahepe. Mi'i pote
Tupana mõtypot hap yn wati ky'esat mesu
warote. — Waku kahato Uruetupana wato'e
irania'in me. Sa'awy'i urutukupte'en aikotã
i'ypyryp we hap ewy. Ma'ato mesup urutu
kup te'en hẽtyhot puo hap ewy. Sa'a wy'i
Tupana yt heremo hin i uruepe. Koitywy
heremo hap ewy urupy'a pe uruimohey
pote. 10 Sa'a wy'i watoĩ ne'en aikotã piku
piku ko'i ewy yt i'ywot i yt ity i rakaria
ewy. Ga'apy piat hewyry rakaria ewy yt
uwe ywania ewy i ahewyry. Ma'ato wato
mohey Aika'iwat Iesui hawyi Tupana ainug
tosaki'yt'in sese tosa'y ru'in sese wo ra'yn.
Mi'i hawyi Tupana ywania wo watopyhu'at.
Sa'a wy'i yt uwe i aiky'e haria — Yt kan
hamo i eipe i'atu'e ahepe. Ma'ato koitywy
Tupana miky'e ko'i kahato aito. Ahehakye
ra'at ra'yn Tupana yt ahewaku pytkai hin i
aiky'e. Mi'i pote Tupana etama puaria aito
watopyhu'at.

11 Uito ti Peteru. Uimi ky'eria sese eipe.
Mi'i pote atiky'esat kahato ewetunug uimi
ky'esat ewy. Atiky'esat kahato ewei'atoiat
yne ehewaire hap ky'esat hap ko'i eipiit
miky'esat sa'ag ko'i. Karãpe wẽtup ok
ehã'ãg hawyi — Yt atiky'esat i ewei'e. Ta'i
aimi ky'esat sa'ag ko'i aipy'a piat toĩne'en
at ka'ap hawyi meiũran yt kat i Tupana
ky'e hap toĩne'en aikai kat pote mekewat
aimiky'esat sa'ag ko'i tu'uka kahato Tupana
miky'esat hap wywo aipy'a pe. Mesuwat
rotiaria ewy yt naku i wato py hu'at kat
pote atipy piaria aito pote. Ahewyry
mesu wa rote wen ma'ato ahetama sese yt
mesu wa rote i. Mi'i pote yt naku i ira-
nia'in miky'esat ewywuat watunug sa'ag
i'atu wywo. 12 Irania'in te'e ra ha'at kahato
ahowawi sio pywo pe wato mohey sio yt
hap kape. Mi'i pote aheĩne'en hap mesuwa
rote aikotã Iesui ewy hãpyk kahato rakat
ewy waku wato py hu'at are. Uiwy ria'in
waku watunug hãpyk kahato i'atue hamo.
Mi'i pote meiũran ho'opot hap e'at put'ok'e
i'atuete hawyi meremo ta'atumohey aikotã
aito hap ewy. Mi'i hawyi Tupana mõtypot
hap ete aikotã ai'ewy tukup te'en hãpyk
kahato watunug wakuat pote. Mesup i'atu
mi ky ry'i hamo watoĩ ne'en wato mohey
Iesui pote — Yt naku i nug haria i'atu'e
ma'ato yt pywo pe i. Katu pono aikotã
wẽtup ywania mi'iria tukupte'en yt Tupana
ywania hin i yt ai'e hap ewywuat i mi'iria.
13 Pyno watoĩne'en mesuwarote turan waku
watunug aika'i waria piat aipo'oro hap ok
tã ahetu'isa piat aipo'oro hap ok tã ai'akag
ko'i piat aipo'oro hap ok tã. Mi'i watunug
pote ai'akag sese atipy piat mõtypot haria
wo watoĩ ne'en. — Wãi yt etunug nei'o
i'atu'e pote pyno — Waku wato'e. — Mi'i
tã o etunug i'atu'e pote pyno — Waku
more kuaria wato'e. 14 More kuaria ti Tu-
pana mi'airo ko'i tukup te'en. I'atue su
ra ra'in i'ewyte Tupana mi'airo ko'i tukup
te'en. Mi'iria tukup te'en yt naku i nug
mupiat monik hamuat mesuwat yi totiat.
I'ewyte waku nug haria mõtypot hamuat.
Mi'i hamo ta'a tu'airo mesu wa ro tiaria
more kuaria tu'i saria aipo wyro hamuat.
15 Mesuwat rotiaria yt iwe'eg i rakaria i
ihay sa'ag nakaria aimohit reran ta'atuehay
wuat rakaria ma'ato wati'a tunug wakuat
kahato yne miit'in kape hawyi yt i'atuehay

sa'ag kuap i po'og ahete. Mi'i hap ewy
Tupana tiky'esat kahato. [16] Pyno pywo
pe ti aitoria Iesui mohey haria watu kup
te'en aikotã yt kat i i aipyhyp hap ewy
kat pote Tupana eropat haria watu kup
te'en Tupana miky'esat watunug i'e hap
ewy pote. Yt naku i wato'e more kuaria
pe — Pyno yt po'og i atunug emiky'esat
ewy katupono mi'i hawyi ti aru Tupana
miky'esat ewy yn atunug yt naku i wato'e.
Yt naku i wato'e aika'iwaria pe — Uito Iesui
eropat hat mesup pote yt atunug i po'og
emipo'oro ewy naku i wato'e ahetu'isaria
pe. [17] Waku wati'atumõtypot yne mesuwa
rotiat miit'in. Yt naku i wati mohit mesu
warotiaria miit'in. Waku i'ewyte wati'atu
ky'e kahato yne Iesui mohey haria aikotã
wẽtup yat piaria ewy waku watukupte'en.
Waku wato'oky'e aikotã watiky'e ahey-
wyt'in aheinyt'in aheyke'et'in aiky wyt'in
aiky py'yt'in aheki'it'in wati ky'e hap ewy.
Waku watimõtypot kahato Ahetupana yne
aiky'e hap wywo. Waku tyry'wato'e aipy'a
pe Tupana pupi. I'ewyte waku wati'atumõ
typot kahato mesu wa rotiat aipo re kuaria
are. [18] Uiwy ria'in toĩne'en aika'i waria
ahetu'isaria aipo re kuaria mesuwa ro tiaria
iwese kahato rakaria. I'ewyte toĩne'en yt
iwese hin i rakaria. Toĩne'en wakuaria
i'ewyte toĩne'en yt nakuaria i. Mi'i pote
woroho'onãpin eipe. Waku ewetunug eika'i
waria ehetu'isaria eipo re kuaria miky'esat
ewy sio iwese rakaria sio yt sio ipy'ahak
takaria sio yt hap. Pyno waku wato py
hu'at i'atue ropat haria wo i'atu mõ typot
hanuaria wo aito Tupana eropat haria aito
pote. [19] Karãpe irania'in mesu wa ro tiaria
aimohit kahato ta'a tuehay wo ai'a piheg
kahato yt kat i watunug sa'ag pytkai ahaty'i
ha ty'i kahato ta'a tu wepyi mi'i hawyi yt
watipoepyk hin i i'atuewawi. Yt kat wato'e
i. Watimohey te ti Tupana. Mi'i hawyi mi'i
hap watunug pote Tupana — Waku kahato
eipe e ahepe. [20] Karãpeĩ watunug yt naku i
hawyi sura ra'in more kuaria ai'a piheg ka-
hato aiminug sa'ag sa'up ta'atuium kahato
ahepe. Mi'i hap e'at pe yt waho'o wesat
kuap i kat pote yt naku i nug haria aito
pote. Ma'ato karãpe morekuaria esurara'in
ko'i ai'apiheg yt kat i watunug sa'ag pytkai
Iesui mohey haria aito pote mi'i turan yt
wati'atuwesat i pote yt watuwemõpy'ahak
i. Waku watuwehum yn Tupana kape ai'a
piheg turan. Mi'i watunug pote Tupana
mõtypot hap sese topyhu'at ahepe — Waku
kahato eiperia e Tupana ahepe. [21] Aika'iwat
Aipo typot Iesui sa'a wy'i ho'opot kahato
miit'in i'atu mi ky ry'i kahato tuwete. Yt
kat i tutunug sa'ag pytkai ta'a tu'ahyk ta'a
tu'auka ma'ato yt kat i to'e sa'ag i'atuepe.
Yt toi'a tu poepyk hin i mi'i tã ta'a tunug
pytkai kat pote toimo herep teran ahepe
aikotã waku watunug ai'a piheg haria pe
hap. Toiky'esat kahato watunug tominug
hap ok tã toiky'esat. Mi'i hap kape aikaykay
aikotã topiat ho'opot hap ewy hamuat hap
kape. [22] Pywo pe ti rat Aika'iwat yt kat
sa'ag hin i tutunug pytkai ta'a tu'auka. Yt
wẽtup sehay sa'ag tutunug towẽ pywiat
pytkai i ta'a tu'ahyk ahyk Aika'iwat are.
[23] Ta'a tu mohit kahato Aika'iwat Iesui ta'a
tuehay sa'ag wywo ma'ato yt kat i i toi'a
tu wesat sa'ag. Yt toi'a tu poepyk hin i
sa'ag wywo. Ta'a tu'ahyk ahyk Iesui turan
ho'opot kahato tepiat turan yt kat e hin
i i'atuepe — Meiũran woro ho'o'ahyk eipe
yt e i ma'ato to'e Tupana pe — Atikuap
Papai aikotã aru uhewaku hap etimoherep
wuat'i ehamo. Ewẽ pyi yn waku uwe waku
uwe yt enoi hamo. En yn etikuap e Iesui
To'ywot pe. [24] Pywo ti rat Aika'iwat Iesui
tuut irane kat pote yne aiminug ai'a pi-
heg sa'ag ko'i yne miit'in mesuwa ro tiaria
minug sa'ag ko'i topy hu'at Aika'iwat piit
pe. Mekewat aria'yp tote toho'opot kahato
topiit ete. Tupana mi'a piheg wo topy
hu'at. Tuwepyi Aika'iwat yne Tupana piat
ai'a piheg hap aiminug sa'ag ko'i u hamo
tuut. Mi'i hawyi ai'a piheg hap yne topy
hu'at Iesui piit ete mekewat aria'yp posak
tote. Ipiit ete yne topyhu'at Tupana kaipy-
wiat ai'a piheg hap ko'i ai'ahyk ahyk hap
tutu'u yne. Haty kahato tuete. Mi'i hawyi
aimoe hãite hamuat hap topy hu'at. Haty
hap yne tutu'u yne hawyi iku'uro aheiam
me. Aiku'uro hap tutu'u yne. Mi'i pote
aito watoĩne'en iku'uro rakaria ewy iwywo
mekewat aiminug sa'ag ete. Yt ahesaika i
po'og aito watoĩne'en. Aikotã iku'uro rakat
yt wahã'ãg kuap i yt naku i nug hamo hap
ewy. Mi'i hap ewy wato py hu'at mesup.
Ma'ato wakuat yn sake i watunug kuap
mesup kat pote watu wẽtem gu'uro pyi
Aika'iwat wywo hap ewy. Mi'i hawyi waku
nug haria wo watopyhu'at iwywo. [25] Ma'ato

sa'a wy'i aitoria watu kup te'en aikotã ai-
hũria mi'a pykok ko'i ewy piku piku ko'i
ewy aikotã aihũria Kuteiru ko'i ho'o wasat
ga'apy piat hap ewywuaria watu kup te'en
sa'a wy'i. Ma'ato mesup aitoria Aika'iwat
Koro hũria wo watu kup te'en. Mi'i ti ai'a
pykok hat akag. Mi'i upi ti watuwat atipy
kape Ahepa'i Koro Mi'i Miit Iesui pote are.

3

1 Pyno waku watunug more kuaria
miky'esat ewywuat. I'ewyte waku etunug
e'aito miky'esat ewywuat uheinyt'in are.
E'aito toĩne'en pote etunug o imiky'esat
ewywuat. Ma'ato e'aito yt Iesui mohey
hat i pote i'ewyte waku etunug imiky'esat
ewy. Mi'i tã etunug mote meremo etekyi
Iesui mohey hap kape. Kat pote te'eraha'at
kahato ewese hap kape ma'ato yt ehenoi
hin i Tupana ehay tope pytkai. Eheĩne'en
hap ikahu rakat kaipyi topy hu'at Iesui
mohey hano sa'a wy'i yt tutunug neran
hin i Tupana ehay pytkai are. Mi'i pote
waku etunug e'aito e'akag wo uheinyt'in
are. 2 Waku etum epiit e'aito pe yn yt kat i
ewaire waire hap wywo. Mi'i hawyi waku
etimõ typot kahato e'aito. Mi'i hap kape
teha'at hawyi meremo ehekyi kuap Iesui
kape. 3 Mi'i hawyi waku ewepainug hap
ko'i eipy'a pe eiwese hap wywo ewepit
hap wywo eiwa nẽtup hawe. Waku pe
eweikup te'en Tupana miky'esat ewywuat.
I'ewyte eweikup te'en hekat rakat ewy
mekewat ewepainug hap wuat'i e'at piat
hap ewy. Waku ewetopag wahi ko'i eimo
kahu hamuat eiwa nẽtup hap ikahu rakat.
I'ewyte eipy'a piat ikahu hap ewywuat are.
Irania'in hary poria'in mesuwarotiaria te'e
ru wa nẽtup ta'a tu kahu hap kape yn ta'a
tupiit kape yn te'eruwanẽtup. 4 Ta'atukyi'at
ta'a tuekat ikahu kahato rakat mekewat
mehit rakat hekat rakat kawiat Uru kawiat
saity ko'i hawyi ta'a tupag yne ta'a tu'asap
ta'a tupiit ko'i ete Uru imehit rakat yn
ta'a tupag. Te'e ru we painug kahato wen
ma'ato ta'atupiit ete yn. Ma'ato eipe waku
po'og ewetunug eipy'a pe ehekat ikahu
hap eiwa nẽtup hawe eiwese hap eiwepit
hap ko'i. Mi'i ewetunug mote ikahu rakat
sese wo eweikup te'en Tupana wanẽtup
hawe. Hekat rakaria sese wo eweikupte'en
Tupana wanẽtup hawe Tupana miky'esat
ewy ewetunug mote. 5 I'atu kahato sa'awy'i
wuaria hary po ria'in Tupana mohey haria
wakuap nug kahato haria are. Mi'iria inug
kahato ta'a tue'aito miky'esat ewywuat.
Ta'a tue'aito eropat haria kahato mi'iria
tukup te'en. Mi'iria te'e ru we painug
kahato Tupana mohey hap wywo. 6 Sa'a
wy'i sese ahehary mana Sara tunug yne
aha'a se'i pot Aparãu miky'esat ewy. —
Uika'iwat en e te'aito pe. Pyno waku
hary po ria'in eweikup te'en ehehary pot
ko'i ewywuaria wo. Pywo ti rat ewetunug
ehe'aito miky'esat ewy ewetunug wakuat
pote yt uwe i pupi i eweiken'ẽ aru are. Yt
kowo'i kowo'i hin i eiwa nẽtup hap topy
hu'at kat pote eika'iwat ehe'aito topyhu'at
pote. 7 I'ewyte woro ho'o nãpin neran yne
eipe mehĩ'in. Toĩne'en ehary'i pote mio
tã are'e ehepe — Eiwe'eg wo o yt eiwe'eg
i hap pupi are. Ereĩne'en ehary'i wywo
aikotã iwe'eg nakat ewy are. Etimõ typot
ro ehary'i are. Epiit po'og hesaika ehary'i
kai pote etipo wyro ehary'i epiit wywo.
Pyno wẽtup miit ewywuat eweikup te'en
mote waku eweiwat atipy kape eiwo'oky'e
hap wywo eiwo'o wese hap wywo eiwo'o
gyi'at hap wywo are. Waku wo'o mo wepit
haria wo eweikup te'en. Mi'i ewetunug
mote karãpe ehehay Tupana kape eheha
ry'i wywo hawyi meremo Tupana eiwesat
eipe wẽtup miit wanẽtup hap ewy eweikup
te'en mote.

8 Pyno mesup ahenoi teran uiwe nãpin
hap yne Iesui mohey haria pe. Mio tã are
aikotã wẽtup miit ewy waku eweikup te'en
eiwa nẽtup hawe. Waku wo'o ky'e kahato
haria wo eweikup te'en are. Waku eipy'a
pe eiwo'o ky'e eiwo'ope are. Waku eiwo'o
ky'e Iesui mohey haria pote aikotã ehey-
wyt'in eheyke'et'in eheinyt'in ky'e hap
ewywuat are. Aikotã eiky wyt'in eiky
py'yt'in eheki'it'in ky'e hap ewy wẽtup
mẽpyt'in sok ewy waku eiwo'o ky'e are.
Karãpe ho'opot hap put'ok'e wẽtup ok Iesui
mohey hat ete hawyi etipo wyro o mi'i.
I'ewyte karãpe irania'in hatek pote etipo
wyro mi'i eipy'a pyi iky'e hap wywo. Waku
eweikupte'en eiwese kahato irania'in etiat
rakaria wo. Waku ewei'e irania'in Iesui
mohey haria pe — Wẽtup yn aimi mohey
uhyt mana ewei'e o are. Ereke uhyt mana
mimi ewei'e. Era'apyk o ewei'e. Mi'i hawyi
hegyi'at rakaria wo aru eweikupte'en Iesui

mohey hap wywo are. [9] Karãpe Iesui mo-
hey haria irania'in yt i'atu wese i ehete
hawyi waku eweikup te'en iwese rakaria
wo. Yt eweipoepyk tei'o irania'in tunug
sa'ag ehetiat pote. Ta'a tunug sa'ag hawyi
— Waku ewei'e emohit mi'iria pote. Eti'a
tu mõ typot mi'iria uhyt'i'in mana'in. Mi'i
tã ewetunug mote Tupana mipoi tyro ko'i
wo eweikup te'en. Yne Tupana ekat topy
hu'at eiwanuat atipy pe. Mi'i tã ewetunug
mote — Woro ho'o poi tyro eipe e Tupana
ahepe. [10] Uiwy ria'in eweikup te'en mesu
wa rote iwese kahato rakaria wo iwepit
sese rakaria wo eweikup te'en are. Ma'ato
eheĩne'en hap mesuwarotiat i'ewyte wepit
hap ikahu sese hap ko'i eweiky'esat pote
eiwenãpin ihay nug hap ete irania'in wywo.
Eweimu'e ro ehẽku sehay wakuat nug hamo
are. Karãpe ehẽku ihay teran sa'ag nug hap
ete pote — Wãi'ewei'e o ehẽku pe. Karãpe
ehẽku timohit reran irania'in mote — Wãi'e
wei'e o ehay sa'ag nug hap ete. [11] Waku
eweimu'e ehẽku sehay iwese rakat nug
hamuat hap ete miit'in wywo. Mi'i hawyi
eimo wepit hap mesu wa rotiat eweipuẽti
Tupana kaipyi are. Yt naku i aiwẽ pyi
ahehay haiug nakat yt iwese rakat i yt hẽ'ẽ
i rakat. Waku watu we mu'e sehay miit'in
mowepit hamuat e hap nug hamuat ete
are. Waku wati'atoiat yne aiminug sa'ag
ko'i aimiky'esat ko'i aiminug sa'awy'iwuat
hap ewy. Mi'i hawyi waku watikat at
ka'ap wo'o wese nug hamuat hap. Aikotã
wati mohan miat yne ahesaika hap wywo
hap ewy. Mi'i hap ewywuat yne ahesaika
hap wywo watimohan aiwo'omowepit hap
are. [12] Ta'i uiwyria'in Tupana tikuap kahato
uwe uwe topy hu'at waku nug hat waku
wanẽtup hat iwese rakat. Mi'i hat kape
Tupana ewaure ka'a tuwehik kahato. Tu-
pana tikuap kahato mekewat miit miẽtup
ko'i. Mekewat miit ihay hawyi meremo
Tupana tiwesat. Ma'ato irania'in yt naku
i nug haria ete Tupana yt tuwehum hin
i i'atue wawi ma'ato topy hu'at yt naku i
nug haria ewanĩkap mo are. [13] Watunug
Tupana miky'esat ewy pote waku mekewat
wati mohan kahato inug hamo kat pote yt
uwe i mesuwarotiat aima'at kuap hat topy
hu'at.

[14] Uiwy ria'in karãpe mesu wa ro tiaria yt
i'atu wese i kahato ahete waku nug haria
aito pote waku watu we mo wepit mesu wa
rote. Yt naku i wato ken'ẽ i'atu pupi. Yt
naku i aiwanẽtup hap kowo'i kowo'i mi'iria
pupi. [15] Waku po'og wati mõ typot Tupana
aipy'a pe. Mi'i hawyi waku watikat sehay
wakuat aiwa nẽtup hawe yne miit'in we-
sat hamuat hap. Karãpe put'ok'e wẽtup
ok ahowawi hawyi to'e ahepe — Kat pote
etimohey Iesui. Mi'i hawyi waku wati mo
herep i'atuepe aimi mohey Iesui ahehay
perup'i puo yt kat i — Uito po'og eikai
ai'e hap wywo. Ma'ato aikotã paa'e haria
ewy waku wati'a tuekyi miit'in aimi mo-
hey Iesui kape. [16] Uiwy ria'in waku wa-
toiat yne aiminug ko'i aiwanẽtup sa'ag hap
ko'i. Mi'i hawyi waku ahewyry yt kat i
haty aipy'a piat wywo aiwa nẽtup hawiat
aiminug sa'ag wywo. Mi'i hawyi karãpe
irania'in i'atu'e sa'ag kahato ahete i'atueso
hap kaipyi yt kat i aiwemõti hap topyhu'at
kat pote watikuap yt kat i i sa'ag watunug
pote. Watikuap Aika'iwat Iesui miky'esat
ewy watunug mesu wa rote pote. [17] Pyno
Tupana tiky'esat tuereto ho'opot ahepiat
hap waku nug haria aito pote. Mi'i hawyi
mesu wa ro tiaria ahaty'i ha ty'i haria wo
tukup te'en. Karãpe ho'opot hap toĩne'en
waku nug haria aito pote mi'i pote waku
watu wehum Tupana kape. Ma'ato karãpe
aito Iesui mohey hat pytkai watunug sa'ag
mote mesu wa ro tiaria ahaty'i ha ty'i hawyi
haty sese hap topy hu'at kat pote yt watu
wehum kuap i Tupana kape. [18] Sa'a wy'i
Aipo typot Aipo rekuat Iesui miit'in miky
ry'i hamo topy hu'at mesu wa rote aikotã
aikotã ta'a tunug sa'ag tuwete waku rakat
pytkai ta'a tu'auka. Ma'ato yt kat i sa'ag
tutunug pytkai toho'opot kahato. Ma'ato
aiminug sa'ag upi toho'opot. Iesui hãpyk
kahato rakat ma'ato iku'uro yt hãpyk i
rakaria mohãpyk hamo. Iku'uro mu'ap
nug hamo To'ywot Tupana kapiat mu'ap
nug hamuat. Koitywy toĩne'en mu'ap
Tupana kapiat Iesui ho'opot hap kaipyi.
Yt hãpyk i sese rakat toimo hãpyk kuap
ta'yn. Pyno ipiit iku'uro aria'yp posak ete
ma'ato mi'i hawyi Tupana Pã'ãu timoieĩ
ne'en Aika'iwat. [19] Iku'uro aria'yp posak ete
hawyi Iesui toto aikope miit'in pã'ãu sem
tukup te'en hap kape aikope miit'in pã'ãu
sem tukupte'en i'atupyhyp hap kape toto.
Mi'i tote toimo herep i'atuepe tehay ikahu
rakat toku'uro hawyi. [20] I'atu kahato miit
itote yt naku i nug haria. Mi'i haria kape

toto. Aikope tukup te'en Nu'e mimu'eria.
Sa'a wy'i Nu'e ti'atumu'e mi'iria. Tutunug
mekewat yara wato koro turan toi'atumu'e
ma'ato yt ta'a tu mohey i. Tupana ti'a
tu ky'esat kahato mi'iria tuwe wawiat hap.
Toi'a tuekyi kahato Nu'e ehay wo ma'ato
yt ta'a tu mohey i. Mi'iria kape Iesui toto
toku'uro hawyi aikope tukup te'en iku'uro
rakaria hap kape. Mi'i hawyi toimo herep
i'atuepe mekewat sehay wakuat. Katupono
sa'awy'i mesuwat yi tote Nu'e'in yn Tupana
mieha kye ra'at ko'i topy hu'at. Mekewat
yara wato pe tukup te'en 8 ok yn Nu'e'in
ko'i. Mi'i hawyi i'aman iwato ti'a tu'uka
yne mesuwarotiaria ma'ato mekewat Nu'e
minug yara wato ti'a tue ha kye ra'at 8 ok
takaria katupono mekewat yara wato pe
tukupte'en Nu'e'in mekewat y'y wato yowa
tote. 21 Mi'i hap ewy kahato ahet'ok hap
topy hu'at. Y'y piat wateke aikotã Iesui
iku'uro hap ewy. Watuwẽtem y'y pyi hawyi
aikotã Iesui tuwẽtem gu'uro pyi hap ewy
watoĩne'en. Ma'ato mekewat y'y yt aikoho
kuap i aipitpit ok hap aiminug sa'ag ko'i
ma'ato ahet'ok hap watunug hawyi yt kat i
haty hap aiwanẽtup hawe kat pote Tupana
miky'esat ewy watunug aikotã Nu'e ewy
y'y sakpo watuwat ahe'yara puo hap ewy.
22 Mesup ta'yn Aheyke'et Iesui teke ra'yn
atipy pe. Koitywy ta'apyk Tupana po sese
kai ta'apyk. Mi'i tote Tupana mimõtypot no
topyhu'at — Koitywy Uha'yru woronug En
wuat'i miit'in Akag wuat'i porekuaria Akag
wuat'i atipy piaria akag wo woronug En e
Tupana Tosa'yru pe. Yne esaika hap atum
epe e Tupana Tosa'yru pe Iesui pe.

4

1 Pyno uiwyria'in Aipotypot Iesui ho'opot
kahato topiit no mesuwat yi tote ma'ato yt
tominug sa'ag upi hin i toho'opot miit'in
mi'a piheg wo ma'ato aiminug sa'ag upi
i toho'opot ai'a piheg hap upi. Pyno
waku watu wa nẽtup Aika'iwat ewy waku
waho'opot irania'in ehakyera'at hamo hap
ewy. Karãpe watimowepit aipu'i hawyi yt
kat i aho'opot hap watiky'esat wen ma'ato
yt kan hamo i watoĩne'en katupono aipiit
miky'esat sa'ag hap yne watunug. Po'og
waku watunug Iesui miky'esat wakuap ko'i
are. Po'og waku waho'opot Aika'iwat ewy
miit'in ehakye ra'at hamo are. 2 Ma'ato yt
naku i watoĩ ne'en mesu wa rote aiku'uro
hap kape yt naku i nug hanuaria wo aikotã
sa'a wy'i yt wato mohey i te Iesui turan
wuat ewy are. Yt naku i aipiit miky'esat
sa'ag watunug. Ma'ato watunug mote yt
kat hamo i watoĩne'en. Waku watoĩne'en
mesu wa rote Tupana miky'esat nug hamo
Tupana mowepit hamo are. 3 Sa'a wy'i yt
aiwe'eg hin i yt watikuap i te Iesui turan.
Sa'a wy'i aimi ky'esat yn watunug i'ewyte
irania'in mesu wa ro tiaria miky'esat ewy
yn watunug. Mekewat e'at pe yt watikuap
i Iesui te turan yt watunug hin i Tupana
miky'esat ewy. katupono watunug at ka'ap
irania'in miky'esat ewy yn watunug. Ta'i
yt Tupana kuap i haria miky'esat ewy yn
watunug. Mi'i turan watunug ahewaire
waire hap yn aiwa nẽtup hawe. Aipiit
miky'esat sa'ag ko'i yn watunug neran
mekewat e'at pe. I'ewyte mahy u hap at
ka'ap hap wati ky'esat watunug mekewat
e'at pe. Watu'uka teran yne miit'in wywo
ahehay wo aipiit wywo yt aiwese hin i.
— Uito po'og e hap yn aiwa nẽtup hawe.
Ta'i sa'a wy'i ienuk hap nug hap kape yn
watuwat. Yt miit'in ewywuat i watenuk.
Ai'ok hap sakpo watenuk mekewat e'at
pe. Mi'i hawyi ahetu pa naria sem karania
ahetu pa naria sa'a wy'i aheĩne'en hap yt
watikuap i Iesui turan. 4 Koitywy aiwy
ria'in sa'awy'iwuaria — Kat pote uru'atoiat
i'atu'e. Kat pote yt etunug i te aikotã
sa'a wy'i etunug hap ewy i'atu'e. To'iro
uhyt'i'in mana'in pĩ'ã'in kurum'in i'atu'e
ahepe ma'ato — Yt wato'e. To'iro i'atu'e
ma'ato yt watuwat i hawyi i'atuehay sa'ag
ahete. Ta'atuky'esat watunug sa'ag aikotã
ta'atunug hap ewy. 5 Ma'ato aito yt watuwat
i i'atupi mekewat sa'ag nug hamo kat pote
watikuap ta'yn tuut irane yt pya hin i
Aika'iwat Iesui ut hap. Mi'i hawyi toipo'oro
miit'in aikotã aikotã imohey hap etiat kuap
hamo. Wẽtup kai totopag yne tomohey
haria. Wẽtup kai yt tomohey haria i ko'i to-
topag. Mekewat e'at pe toimoherep wuat'i
ehamo uwe waku uwe yt sio watoĩne'en sio
aiku'uro hut turan ma'ato yne miit'in sio
toĩne'en wakuaria ihãite rakaria sio iku'uro
rakaria toipat'ok mekewat e'at pe. Towan-
uat sio yt towanuat ko'i i hap moherep
hamo toipat'ok. 6 Mi'i pote toto toku'uro
hawyi aikope miit'in pã'ãu tukupte'en hap
kape wo'o pyhyp hap kape toto toku'uro
hap totepyi mekewat Nu'e mimu'eria mu'e

hamo. Yt ta'a tukuap i te iku'uro ta'a tu
ka wiano hamuat hap. Yt ta'a tukuap i
te pote toto. Mi'i pote koitywy iku'uro
rakaria ikuap i'ewyte ihãite rakaria ikuap.
Mi'i hawyi meiũran aru toi'atupat'ok uwe
imohey haria uwe yt rakaria i. I'ewyte
iku'uro rakaria ihãite rakaria Tupana Pã'ãu
tomoherep yne. 7 Pywo ti rat yne mesuwa
rotiat mesuwat yi i'ewyte ahekare'en ai'yat
ko'i aiko hawyi waikiru waty at ga'apy yne
mesuwarotiat ikahuro hamuat ko'i e'at yt
pya hin i. Pywo ti rat tuut irane uiwyria'in
yne mesuwat ikahuro hap e'at. Yt pya hin
i are. Mi'i pote waku we'eg haria wo watu
kup te'en mesuwarote. Waku wahẽtup at
ka'ap Tupana kape mesuwarotiaria ehakye
ra'at hamo. Waku wahekatup Iesui ut hap.
8 Pyno mesuwat ikahuro hap e'at yt pya hin i
pote Tupana tiky'esat kahato aito tomohey
haria wo wẽtup miit ewy aiwo'o ky'e hap
toiky'esat. mi'i tã Tupana tiky'esat kahato.
Uiwy ria'in toiky'esat wati'a tu ky'e ira-
nia'in Iesui mohey haria yne ahesaika hap
wywo. Toiky'esat wati moherep aiwo'ope
aiwo'o ky'e hap aimiium kaipyi aimi mõ'ẽ
hap kaipyi aiminug kaipyi toiky'esat aiwo'o
ky'e hap. Pywo ti rat toĩne'en aiwo'oky'e
hap sese aiwo'opiat hap hawyi yt kat i
aiwo'o ma'at'i hap toine'en. Yt heremo i
aiwo'o'a parap hap ko'i aiwo'o ky'e kahato
hap toĩne'en mote. Aiwu'uka hap yt tuwe
moherep i. Aiwo'oky'e hap toĩne'en pote yt
watikat aiwyria'in kai i'atuminug sa'ag ko'i
aiwo'o'a parap hap ko'i. 9 Uiwy ria'in waku
— Eiwehyt'ok o wato'e irania'in me. Waku
eiwe hyt'ok wato'e aiwo'ope. Ewei'apyk o
waku wato'e. Waku — Uru'yat aiwanuat
wato'e irania'in me. Waku wati po wyro
hatek takaria ai'yat pe. Yt naku i wato'e
irania'in me — Yt atiky'esat hin i irania'in
ui'yat piat wato'e. 10 Pyno Tupana tum
ahepe tesaika hap wakuat moherep hamuat
miit'in powyro hamuat. Yt to'o'ewy hin i
tutum ahepe tesaika hap. Pyno kat som
wati puẽti Tupana esaika hap kaipyi waku
wati mõ'ẽ irania'in me. Kat som watikuap
waku rakat pyno waku wahenoi irania'in
me Tupana mienoi hepiat ko'i. Waku wati
po wyro irania'in aipo wywo Tupana mi-
ium aimi sepap ko'i wywo aikotã Tupana
piat aimu'e hap ewy. Watikuap pote waku
wati'a tu po wyro irania'in aimi sepap ko'i
wywo aikotã Tupana aimu'e hap ok tã. Aimi
sepap ko'i yne Tupana miium ko'i tukup
te'en yne aimikuap ko'i Tupana aimu'e hap
ko'i. Yt kat sa'up i tutum ahepe pote waku
watum miit'in me yt kat sa'up i. Waku wato
pyhu'at Tupana eropat haria wo wakuaria
ewy. Waku Tupana miium wati mõ'ẽ
irania'in me ahegyi'at kahato hap wywo
aikotã Tupana hegyi'at hap ewy. 11 Pyno
irania'in aitoria Tupana mimu'eria kahato
ahehay se kahato Iesui etiat moherep hamo
aimu'e kahato. Ahẽku ete tutum tesaika
hap tehay moherep hamuat. Mi'i pote
karãpe wati'atumu'e miit'in waku ahehay
watimoherep aipy'a pyi aikotã Tupana ihay
aiwẽ pyi Topã'ãu kaipyi hap ewy waku wati
moherep Tupana ehay. Ma'ato irania'in yt
ahehay kuap i rakaria Tupana tiky'esat aipo
wywo aipy wywo wati'a tu po wyro miit'in
hap. Mi'i pote tutum ahepe irania'in me
tesaika hap miit'in eropat hamuat. Tu-
pana aimu'e kahato aipy'a pyi aikotã aikotã
waku watunug miit'in eropat hap ete. Mi'i
hawyi tutum ahepe tesaika hap wakuat
sese nug aipo wywo aipiit wywo hamuat
hap. Pyno kat som tutum ahepe sepap
nug hamuat hap ko'i mi'i pote waku i ok
tã wati mõ'ẽ miit'in me Tupana mõtypot
hamuat Aipotypot Tupana Mipo'oro Iesui
mõtypot hamuat hap ko'i are. Pyno ahẽtup
uiwy Iesui pe — Atiky'esat kahato ereĩne'en
Wuat'i Miit'in Porekuat no hap. Atiky'esat
En Wuat'i Miit'in Mimõtypot no. Mesup
wuat'i e'at pe aru atiky'esat En yne mesuwa
rotiaria emiit'in sem akag wo. Mi'i ti mesup
ahẽtup are waku. 12 Uimiky'esat ko'i Iesui
mohey haria karãpe put'ok'e ehete ehatek
hap miit'in miky ry'i hap ko'i eho'opot
hap ko'i aikotã aria haty hap ewy put'ok'e
ehete yt eiwa nẽtup tei'o kowo'i kowo'i —
Kat pote mi'i tã uhete yt ewei'e tei'o eiwa
nẽtup hawe. Katu pono mi'i tã yne Iesui
mohey haria ete toĩne'en tuereto uiwy
ria'in uimi ky'e ko'i. Mi'i pote yt eweiwa
nẽtup tei'o — Ta'i yt irania'in ewy hin i
aho'opot yt ewei'e i kat pote yne aitoria
Iesui mohey haria ihaky'e'i rakaria watu
kup te'en tuereto. Mi'i tã Tupana tunug
ahete ahã'ãg hap ko'i sio watoĩne'en Ha'yru
mohey haria sese wo sio yt haria wo i
kuap hamo. 13 Karãpe put'ok'e ahã'ãg hap
ahatek hap miit'in mikyry'i hap ai'ahu hap
yne mekewat ko'i put'ok'e pote waku mer-
emo watu we mo wepit hawyi waku wato'e

Tupana pe aho'opot hap put'ok'e hawyi
— Tupana koitywy atikuap ta'yn Esa'yru
Emipo'oro Uruporekuat nuat ho'opot hap.
Yt atikuap yne i ma'ato aho'opot hap kaipyi
atikuap Emipo'oro ho'opot hap. Waku
kahato atu'u Iesui ewy mekewat ho'opot
ko'i waku wato'e Tupana pe. Meiũran aru
atikuap Esa'yru Uruporekuat nuat put'ok'e
mesuwe Wuat'i Mimõtyot no tuwemoherep
mesuwe. Mi'i hap e'at pe uimo wepit hap
sese wuat'i e'at piat hap toĩne'en waku
wato'e Tupana pe. 14 Pywo ti rat uiwyria'in
karãpe miit'in ihay sa'ag kahato ahetiat
pote wato mohey Aipo rekuat nuat pote
mi'i hap e'at pe waku watu we mo wepit
kahato. Eweikuap kat pote. Aimo wepit
hap sese topy hu'at aru ahete wuat'i e'at
pe katu pono wato py hu'at Tupana mimõ
typot ko'i sese. Tupana Pã'ãu eiam ka-
hato wato py hu'at. Katu pono Tupana yt
ai'atoiat hin i waho'opot turan. Katu pono
mesu wa ro tiaria i'atuehay sa'ag Aika'iwat
Iesui ete ma'ato aitoria wati mõ typot ka-
hato Aika'iwat. Mi'i hap kaipyi Tupana
aikuap. Mi'i pote tutum ahepe Topã'ãu
pywuat imõtypot ko'i wato py hu'at pote.
15 Pyno waku wato py hu'at miit'in mesu wa
ro tiaria miky ry'i hamo. Waku wato py
hu'at miit'in misa ty'i saty'i ko'i wo Iesui
mohey haria aito pote. Ma'ato yt naku i
kahato waho'opot mesu wa rotiat sero'ok'e
haria aito pote yt naku i nug haria pote
miit'in ma'at haria aito pote miit'in ekat
pore ra'at haria aito pote miit'in potpap
pyhyp haria aito pote ahehay sa'ag ira-
nia'in etiat aito pote. Mi'i hap upi aipy-
hyp ahaty'i haty'i pote yt nakuaria i wo
wato py hu'at. Ma'ato waho'opot Iesui
potpap nug pote waku. 16 Ta'i karãpe
ahaty'i haty'i Iesui Aipotypot emiit'in pote
waku watu we mo wepit. Yt naku i watu
we mõti ne'i Aika'iwat pupi ahaty'i haty'i
Iesui etiat turanuat pote. Po'og waku
wato'e Tupana pe — Tupana waku kahato
En kat pote aho'opot Esa'yru mohey hap
upi waku wato'e. 17 Pyno waho'opot hap
kaipyi miit'in irania'in minug sa'ag kaipyi
ai'a piheg hap mesu wa ro tiaria piat hap
kaipyi Tupana tikuap sio aito Iesui mohey
haria sese sio yt hap sio aito imẽpyt'in
sese aito sio yt hap. Pyno sa'a wy'i ahã'ãg
Tupana mi'i hawyi waku pe aito aipuẽti
aheĩne'en wuat'i e'at piat hamo. Ma'ato
aikotã aru irania'in meimuẽ wuaria yt se-
hay wakuat Iesui etiat yt ky'esat i haria ete
aikotã aru mi'iria ete. Kat som aru Tupana
tunug mi'iria ete yt tomiky'esat nug neran
i haria ete. Ta'i mi'iria ete po'og po'og
sa'ag topy hu'at i'atuepiat ho'opot hamo.
Mesuwat rotiat ho'opot hit i'atuepiat hap
kaipyi ho'opot hap te topyhu'at wuat'i e'at
pe i'atuete. 18 Pyno niatpo kahato aheha
kyera'at hap Tupana mimoewaku ko'i aito
pytkai. Ma'ato aikotã aru irania'in yt Tu-
pana ky'esat i haria irania'in mesu wa ro
tiaria yt naku i nug haria ete aikotã aru
mi'iria ete mekewat e'at pe. Ta'i aitoria
watopyhu'at Tupana miehakyera'at ko'i wo
ma'ato mi'iria yt karãpe i i'atuehakyera'at
hap topyhu'at. 19 Pyno are'e ehepe — Miit'in
mikyry'i hamo o eweikupte'en Iesui mohey
haria eipe pote waku eweikupte'en no Iesui
mohey haria wo are. Waku ewetunug no
Tupana miky'esat ewywuat. Waku ewei'e
Tupana kape — Tupana atum uipiit uiwa
nẽtup hap uipy'a piat uheĩne'en hap yne
atum epe. Uiku'uro pote uiku'uro ma'ato
yt atoiat hin i waku nug hap. I'ewyte yt
atoiat hin i emohey hap uinug hat En mote
Tupana wato'e waku. Mi'i pote atikuap yt
ui'atoiat hin i hap. Mi'i pote epo pe atum
uipiit uipã'ãu uiwa nẽtup hap uinug hat
waku wato'e miit'in miky ry'i hano watoĩ
ne'en turan Iesui mohey haria aito pote.

5

1 Pyno uito Peteru iporo rakat areĩne'en.
Ei'a pykok hat areĩne'en. Pyno uhehay
teran Iesui mohey haria apykok haria pe.
Woro ho'o nãpin neran eipe. Uito ti Iesui
potmu'e sese uito. Ara'akasa yne Aika'iwat
iku'uro hap kape. Ara'akasa aikotã ho'opot
hap kape. I'ewyte ara'a kasa Iesui wẽtem
gu'uro pywiat hap kape. Ara'a kasa Iesui
Tupana mõtypot hawe hẽtyhot hap py'a
setpe ara'akasa. Mi'i hap ewy tut irane. Mi'i
hap kape i'ewyte ara'akasa uimu'etu wuat
ewy are. 2 Mi'i pote woro ho'o nãpin eipe
uipy'a pyi aikotã watopoi aihũria yne e'at
pe aikotã wati'apykok aihũria wãtym muo.
Mi'i hap ewy ewei'a tupoi Tupana ehay
wo Iesui mohey haria Tupana hũria eimi'a
pykok ko'i are. Ewei'atu'a pykok o Tupana
hũria ahiag mupi yt naku i nug hap pupi
are. Ewei'atoiat ro mekewat eiwa nẽtup
hawe — Yt atunug neran i e hap. Mi'i hawyi

ewei'a tu'a pykok Iesui mohey haria yne
eipy'a pyi yne ehepiat ky'esat hap wywo.
Uiwy ria'in karãpe put'ok'e mekewat eiwa
nẽtup hawe — Atiky'esat uhekat kahato
Tupana hũria kaipyi. I'ewyte areĩne'en
neran hekat rakano Tupana hũria apykok
hap sa'up kaipyi e hap pupi eiwe'eg wo
kahato o are. Katu pono yt naku i wati
ky'esat kahato Iesui mohey haria ekat ko'i.
Pyno waku watu we potpap i'atu mu'e hap
ete po'og miit'in ky'e hap aikai waku. Yt
naku i watoket ne'i. Waku aiwa nẽtup
hawe aiperup yn aipotpap turan miit'in
mu'e Iesui etiat hap turan are ehepe nagnia
pe ai'a pykok haria pe are. [3] Yt naku i
wati'a tu po'oro po'oro ahehay pirik hap
wywo aihũria kat pote aihũria Tupana sa'y
ru'in saki'yt'in. Mi'i pote po'og waku wati
mo herep Tupana hũria pe mu'ap ikahu
rakat. Waku watopyhu'at Iesui iã'ãkap ko'i
wo ewywuat no. Mi'i hawyi waku wato'e
aimi mu'eria pe — Ereĩne'en no eweikup
te'en no aikotã areĩne'en waku hap ewy
waku wato'e. Waku watu we potpap po'og
aihũria kai. Mi'i hap kaipyi ta'a tukuap
aikotã waku ta'atunug hap ko'i wakuap ko'i
are. [4] Pyno karãpe wati'atu'apykok aihũria
turan waku watuwanẽtup kahato Ai'apykok
hat toĩne'en hap kape. Mi'i kaipyi aha'up
sese tut aru. Mekewat sa'up waku rakat
aimõ typot hap sese wuat'i e'at piat tut
Ai'apykok hat Iesui kaipyi aru wato'e aiwa
nẽtup hawe. More kuaria mesu wa ro tiaria
te'e ru we painug kahato nu imehit rakat
wywo te'e re we painug kahato ta'a tu'akag
ete. Hekat kahato rakat ewy te'e re we
painug more kuaria mesu wa rote. Mi'i hap
ewy Tupana tum aru ahepe aipotpap sa'up.
Ma'ato aipainug hap wuat'i mimõtypot ko'i
wato py hu'at aru wuat'i e'at piat more
kuaria ewywuat aipainug hap are.

[5] Pyno uito Peteru ati'a tu nãpin neran
mesuwe kurum'in. Makuptiaria woro ho'o
nãpin neran eipe. Uiwyria'in eweimõtypot
ro nagnia are. Ewetunug no ei'apykok haria
miky'esat ko'i. Karãpe ei'a pykok haria
eipo'oro hawyi meremo ewetunug i'atu
mi ky'esat ko'i. Eweikup te'en no miit'in
mimu'e ko'i wo — Uimu'e ro ewei'e ro nag-
nia pe. Eweimõtypot ro irania'in eiwo'omõ
typot eiwo'ope are ehepe. Ewei'atoiat ro
mekewat — Uito po'og irania'in kai e hap.
Mi'i hawyi aikotã watopag sokpe pakup hap
ewy eweipag wẽtup wanẽtup hap ikahu
rakat eipy'a pe mekewat — Atikuap teran
uhyt mana e hap mekewat — Uimu'e ro
e hap mekewat paa'ei'e hap wywo eiwe
painug o aikotã sokpe pakup hap ewy. Katu
pono — Uito po'og irania'in kai e hat Tu-
pana mimohit no aru topy hu'at. Tupana
yt tiky'esat i — Uito po'og irania'in kai e
haria wo watukupte'en. Ma'ato paa'e haria
kape yn teha'at. Mi'iria pe tutum kahato
hegyi'at hap kaipyi tekat yne tomimõtypot
ko'i pe are. [6] Pyno uiwyria'in ipakup takaria
waku ewei'e Tupana kape — En ni po'og
po'og uikai. Uimu'e ro. Aremohit epy'a
setpe Tupana. Paa'are areĩne'en epo pe
Tupana. I'ewyte areĩne'en neran yt uwe
i uimõ typot mesu wa rote. Atikuap ta'yn
uito kurum te ipakup takat re waku ewei'e
Tupana pe. Mio tã ewei'e pote meiũran Tu-
pana mimõtypot no eweipyhu'at mesuwat
yi tote. I'ewyte miit'in akag wo miit'in
apykok hano eweipyhu'at. Kurum hin pĩ'ã
hin Tupana miky'e ko'i kahato wo eipe
are. [7] Mi'i pote waku ewei'e Tupana pe
— Tupana aikotã miit'in timohy yrysakag
ipotyi rakat hero i'akag ete mi'i hap ewy
etihep uhetiat uhero hap uipy'a piat hap.
Wẽtup ok po pe wẽtup ok akag note aikotã
ta'atuereto mekewat yrysakag ipotyi rakat
ewy. Mi'i hap ewy atoiat yne uiwa nẽtup
hap ipotyi rakat ewywuat kowo'i kowo'i
hap ko'i. Aikotã aikotã aru atunug ui'e hap
ko'i atoiat yne epo pe e'akag ete Tupana
ewei'e. Kat pote uiky'e kahato hat En waku
ewei'e kurum iwasuria makuptiaria are.

[8] Pyno eiwe'eg wo o ahiag mupi kurum
iwasuria makup tiaria i are. Aikotã sura
ra'in ewy eweikupte'en. Eiwe'eg wo kahato
o ahiag mupi kat pote ehewa nĩkap sese
toĩne'en ahiag kurum iwasu ko'i makup
tiaria. Pyno eweikup te'en aikotã mory'a
epo pe hap ewy. Kat pote ahiag awyato
marak'a hap ewy toĩne'en kowo'i kowo'i
hewyry rakat ewy hesy'at rakat ewy. Toikat
kahato Tupana hũria ipakuptia u hamo are.
[9] Pyno eti'awa ahiag — Wãi'e wei'e ahiag
me. Iesui mohey hat uito ewei'e. Karãpe
eweho'opot kahato Iesui mohey haria eipe
pote yt ewehe ha'at rei'o yi kape kat pote
irania'in mesuwa rotiaria py'asetpe kurum
iwasuria makuptia eiperia ewy tukupte'en
ho'opot hawe. Ta'a tukuap wy mi'i pote
waku hesaika rakaria ewywuat eweikup

te'en ahiag sopo hamo are. [10] Ma'ato Tupana ti eipowyro kahato hat toĩne'en uiwy ria'in ipakup takaria. Tutum neran ehepe yne tesaika hap yt kat sa'up i. Toiky'esat kahato eiperia tomimõtypot ko'i wuat'i e'at piat hano. Kat pote Aipo typot Iesui mohey haria eipe pote. Pyno ho'opot hap yt mot'i hamuat i toĩne'en. Mũki'ite e'ihot'ok e'ihot'ok hap ewy tokosap ta'yn. Pyno waku etu'u ho'opot hap mesup mi'i hawyi meiũran Tupana mimotag ko'i wo eweikup te'en waku rakaria hãpyk kahato rakaria wo. Yt uwe mima'at ko'i wo i eweikup te'en. Meiũran Tupana ehay wywo ehesaika eweikup te'en. Mi'i hawyi meiũran eiwa nẽtup hap yt kowo'i kowo'i hin i toĩne'en. Hesaika rakaria wo Tupana mohey haria ewy eweikup te'en eweho'opot hap tokosap hawyi ehã'ãg hap tokosap hawyi are yne pe nagnia pe makup tiaria pe kurum iwasuria pe hira karia pe yne pe are. [11] Uito ei'a pykok hat Peteru mio tã are yn Tupana pe — Atiky'esat kahato emõtypot hap mesuwarote are. Atiky'esat yne miit'in epo pe are. Mesup mũki'ite wuat'i e'at pe atiky'esat En Miit'in Potypot Koro wo are. Pyno waku toran na'yn ui'e hap uito Peteru. [12] Pyno uito Siwanu atunug mesuwat miwan. Peteru wẽ pyi atiwan yne mesuwat sehay. Uhet wyti Siwanu. Uito areĩne'en aikotã eheywyt eikywyt yt eima'at hat hin i ewywuat i areĩne'en. Atipo'oro mesuwat Peteru miwan Peteru e hap ehowawi uimiwan miat. Yne miit'in tikuap uimiwan aikotã aikotã atunug hap. Ta'i heremo kahato uimiwan kaipyi uwe uito hap. Yt iwato hin i uimiwan. Pyno pywo kahato aimu'e mesuwe Peteru. Ui'e hap ewy kahato to'e mesuwe. Are'e Peteru e hap ewy uito. Ta'i wato py hu'at ahã'ãg hap turan waho'opot turan mi'i pote wato py hu'at wuat'i e'at pe Tupana mipoi tyro ko'i wo. Tupana aiky'e kahato pote waku wato py hu'at y'am me hap ewy sura ra'in ewy. Yt karãpe i watoiat aiky'e hat hegyi'at kahato pote are. [13] Pyno Iesui mohey haria mesuwe kuekatu ta'atupo'oro ehowawi are. Sa'a wy'i ti Iesui ui'airo mesuwe Tosa'yru eropat hat wo ui'airo are. Aikotã ta'a tu'airo eipe hap ewy. Mi'i pote kuekatu atipo'oro ehowawi. I'ewyte yne uiwy woria Iesui mohey haria kuekatu ehowawi ta'a tu po'oro. Urupo wywo y'am me urueko ewy uruipo'oro kuekatu ehowawi. Uha'yru i'ewyte toĩne'en mesuwe. Uha'yru set Maku. Mi'i i'ewyte kuekatu toipo'oro ehowawi are. [14] Uiwy ria'in eiwo'o ky'e ro eiwo'ope. Waku eiwo'oky'e eiwo'ope aikotã wẽtup mẽpyt'in ko'i ewy. Pyno ahẽtup Tupana pe — Tupana etunug no mi'iria Esa'yru mohey haria wẽtup miit ewy are. Etunug mi'iria wo'o ky'e kahato haria wo Tupana are kat pote ta'a tu mohey Esa'yru Iesui pote are. Ta'a tu mohey Emipo'oro Urupo rekuat nuat pote are. Pyno toran na'yn ui'e hap are.

Uito ti Peteru

PETERU MINÃPIN TYPUAT

1 Uito ti Peteru Aipo typot Iesui eropat
hat sese uito. Uito Iesui mipo'oro miit'in
mu'e hanuat ihay moherep hat uito. Uito
ti 12 ok hap Iesui emiit uito. I'ewyte
imohey haria nãpin hat uito. Aimi mo-
hey ikahu rakat moherep hat uito. Hekat
kahato rakaria ewywuaria watu kup te'en
katu pono imohey hap sa'up iwato kahato
hap ewy topy hu'at imohey hap kaipyi. —
Uha'yru mohey haria ti eipe uiwa nẽtup
hawe uipy'a pe e Tupana ahepe. Mi'i
pote atum yne wakuat ehepe e Tupana.
2 Atiky'esat kahato eipe Iesui kuap kahato
haria wo eweikupte'en. Ta'i eweikuap Aipo
typot Iesui hawyi Tupana tum ne'en ne'en
ne'i tegyi'at hap ehepe. I'ewyte tutum wo'o
wese hap tutum yt kat sa'up i. Aipoi tyro
kahato Tupana tuwehay pyi. Iwese pote
tutum yne ahepe. Tutum iwato kahato
typy sakpo itote. Toimõ'ẽ kahato tegyi'at
hap are. Tutum ahepe wuat'i tokuap hap
Tosa'yru kuap hap kaipyi tutum yne yne
ahepe are. 3 Tutum ahepe yne yne towanuat
yt kat sa'up i. Tesaika hap toieĩne'en hap
tewaku hap tutum ahepe are. Watikuap
Ha'yru Iesui hawyi tutum yne yne tomõ
typot hamuat hap tutum. Ta'i i'ewyte wato
mohey Iesui hawyi Tupana ai'airo topot
po'ororia ko'i wo are. 4 Tutum ahepe tehay
wakuat. Koitywy mio tã e ahepe — Atum
aru yne yne ehepe e. Pywo yt uheso hin i
e. Woro ho'o ky'e haype e. Ta'i sa'a wy'i ti
watoĩne'en yi totiaria ewy ne'i yt naku i hap
nug haria wo are. Katupono yt watuwẽtem
kuap i ti aipiit miky'esat seko sa'ag myi.
Aiminug sa'ag yt nakuat i po pe yn watoĩ
ne'en. Ma'ato koitywy ti watuwẽtem na'yn
mekewat kaipyi Tupana piat ainug pakup i
ra'yn hap kape. Mi'i tupono ti koitywy aito
ipakup takaria wo ra'yn watoĩne'en Tupana
to'e hap ewy — Woro ho'onug ti aru eipe
ipakup takaria wo e hap ewy watukupte'en
are mesuwe.
5 Pyno toĩne'en na'yn aikai Iesui mohey
hap. Mi'i tupono ti Tupana tiky'esat po'og
Tosa'yru ewywuat wato py hu'at hap uiwy
ria'in are. I'ewyte aikaipyi toiky'esat aiwa
nẽtup hap aheko Tosa'yru ewywuat ikahu
rakat yn toiky'esat. Mi'i hawyi toiky'esat
ahepiat tokuap hap aikotã aiwo'o'ewy'ewy
hap toiky'esat are. 6 Waku hawyi i'ewyte
toiky'esat aiwewãi kuap hap toiky'esat.
Mi'i hap watikuap hawyi toiky'esat aiwo'o
ky'e hap. I'ewyte toiky'esat yt aipo-
hep i tomohey hap etiat hap toiky'esat.
Mi'i watunug kuap hawyi toiky'esat aito
toiã'ãkap ko'i ewy hap toiky'esat are. 7 Mi'i
toĩne'en hawyi toiky'esat aiwo'o ky'e sese
hap aikotã wati ky'e aheywyt aheinyt hap
ewy aikywyt aiky py'yt hap ewy are. Mi'i
watunug kuap hawyi toiky'esat aiwo'oky'e
pot'i sese hap. Itag sa'awy'itewuat imohey
hap kaipyi hap toiky'esat are. 8 Mi'i tã watu
kup te'en mote ti aru ikahu kahato watoĩ
ne'en are. Mi'i hawyi ti aru hekat kahato
rakaria wo watoĩ ne'en Tupana mõtypot
hanuaria aito hawyi are. Mi'i hawyi ti ihãite
rakano watukupte'en are. Mi'i hawyi aikotã
mekewat mikoi haat kahato rakat ewy wa-
toĩ ne'en are. Mi'i hawyi ti aru watu kup
te'en Aika'iwat Iesui kuap haria kahato are.
Mi'i hawyi ti aru Aiporekuat no kahato topy
hu'at Aika'iwat are. 9 Ma'ato meimuẽwat
wakuat ko'i yt iwato i aikai pote ti aru yt
ihapytig i rakaria wo watoĩne'en uiwyria'in
katu pono sa'a wy'i yt eweikuap hin i Iesui
eipe. Mi'i turan ti yt ihapytig i rakaria ewy
eweikupte'en. Yt kat i heremo Tupana etiat
uiwy ria'in sa'a wy'i mekewat e'at pe. Sa'a
wy'iwuat eiminug sa'ag ko'i yn topy hu'at.
Mi'i pote ti yt ihapytig i rakaria ewywuaria
wo eweikupte'en. Mi'i pote ti eiminug sa'ag
ko'i tukup te'en ne ei'y myẽpe katu pono
ti kurin kat Iesui mohey hap kaipyi wyti
yt watikuap i mekewat pywuat sese hap.
Yt wato'e kuap i pywo sio yt katu pono yt
wato mo wato i Iesui mohey hap ahepiat
pote. 10 Pyno uheywyt'in uheinyt'in eiwe
mu'e ro haty wo mekewat Tupana mi'airo
sio uito sio yt hap kuap ehepiat hamo are.
Mi'i hawyi ti aru eweimo wato ro mekewat
seko pakup i eiwanẽtup hawe hawyi ti aru
eweikuap ta'yn — Pywo ti rat uito Tupana
emiit no areĩne'en e hap eweikuap. Uito
ti Tupana mi'airo areĩne'en hap eweikuap.
Mi'i hawyi ti aru eweimo wato mekewat
seko pakup i eiwanẽtup hawe ui'e hap ewy.
Mi'i hawyi ti aru eweikuap kahato ra'yn
— Pywo ti Iesui wanuat uito hap eweikuap
are. Mi'i pote ti aru yt karãpe i ra'yn
ewei'atoiat mekewat aheha kye ra'at hap

mohey hap kaipyi. [11] Mi'i hawyi ti aru
mekewat e'at put'ok'e turan — Ereke ro
e Tupana. Aikotã aiwy sese pe wato'e —
Ereke ro wato'e hap ewy ti aru topyhu'at.
Mi'i hawyi ti aru itote watukupte'en na'yn
wuat'i e'at pe ra'yn aikope Iesui toĩne'en
Aiporekuat no ahehakyera'at hap tote. Mi'i
hawyi ti aru Aika'iwat yat pe ra'yn watu
kup te'en. [12] Mi'i pytkai yt uipohep hin i
eimo we'eg hamo. Yt eweiwaure tei'o Tu-
pana piat einãpin hap ko'i are yn katupono
eweikuap ta'yn sa'a wy'ite. Mi'i tupono
po'og waku watikuap pakup i hap po'og
waku. Waku watikuap kahato aipy'a pe.
[13] Pyno ti waku wuat'i e'at pe pywo ai'e hap
yn. Pyno to'iro watuwemu'e i mu'e i kahato
iwan miat ete. [14] Pyno koitywy areĩne'en
eipy'asetpe Tupana Pã'ãu uipiit piat wywo
ma'ato yt atikuap i karãmuo yt uwe i ra'yn
uipiit piat hap. Meiũran ta'at hawyi yt
uwe i ra'yn. Koitywy ui'yat toĩne'en ne.
Mi'i tupono areĩne'en eimu'e hamo. Pyno
sa'a wy'iwuat meimuẽwat eimi waure ko'i
koitywy atimo pakup i. Moro ho'o mu'e
pakup i ra'yn. Meimuẽwat eimi waure ko'i
ahenoi pakup i ra'yn. Pyno uito ti eimu'e
hat. Meiũran yt uwe i mesuwe katu pono
uheiam iku'uro rakat nuat ne'i. Aikotã
ai'yat ipot'i ra'yn hawyi watipun hap ewy
areĩne'en. Katu pono Uika'iwat Iesui to'e
uhepe — Wuat'i e'at pe eieĩne'en hap yt
pya i e. Porap yn na'yn eku'uro hap e.
Mio tã to'e hamo Uika'iwat tuwe mo herep
wuat'i e'at pe uhepe. [15] Mi'i tupono moro
ho'o mu'e po'og po'og katu pono uiku'uro
hawyi eiwanẽtup hawe uimienoi topyhu'at
re — Ta'i Peteru mienoi ewy kahato ti tut
irane Aipo rekuat Iesui i'e hap ewy ewei'e
aru uiku'uro hawyi. [16] Pywo ti rat uruta'a
kasa hap sese Iesui ieĩne'en hap. Mi'i kape
urueha wo uruta'akasa are. Uruto uruikuap
kahato Mi'i Miit katu pono uruewyry ka-
hato iwywo are. Iesui hesaika kahato hap
uruikuap ta'yn are. Yt urumu'etu wuat hap
kaipyi hin i urui'a tu mu'e eipe Iesui ete
are. Pywo ti rat uruta'akasa ra'yn Tupana
Mipo'oro Wuat'i Potypot Koro wuat. Waku
kahato Mi'i Miit po'og po'og torania miit'in
kai are. Uruikuap kahato Mi'i uruewyry
at ka'ap hawyi. Uruikuap kahato Tupana
Mimõtypot sese Iesui hap. Urumimoherep
Iesui etiat ehepe yt urumu'etu wuat hap
kaipyi i ma'ato urueha wuat uru'akasa hap
kaipyi urui'atumu'e eipe Mi'i Miit sese ete
are. [17] Pyno sa'a wy'i Tupana henoi atipy
kaipyi uruehamo Tosa'yru etiat tohenoi.
Mio tã e Ai'ywot Tupana itote — Mi'i ti
Uha'yru sese uimiky'e kahato e. Uimowepit
sese Mi'i Miit e. Pywo ti rat uimõ typot
kahato hat Mi'i e Tupana teiam ywyhig
muo ikytsig nakat ikahu rakat kaipyi meke-
wat tomõ typot hap teiam kaipyi mio tã e
are. [18] Pyno sa'a wy'ite mio tã e Tupana
atipy kaipyi uruehamo. Ta'i urutukupte'en
Iesui wywo mekewat yity'ok wakuat hap
tote turan mio tã to'e. [19] Sa'a wy'i wuaria
Tupana ehay moherep haria ti'atumu'e ka-
hato Tupana Mipo'oro Aiporekuat nuat ete.
Mesup wẽtup ihay po'og hesaika mi'iria
kai katu pono koitywy I'ywot ihay atipy
kaipyi uruehamo — Mi'i ti Uha'yru sese
uimowepit hat sese Mi'i Miit e atipy kaipyi
ahowawi. Ta'i Tupana kaipywiat ti sehay
po'og hesaika torania irania'in mienoi ko'i
kai are. Mi'i pote waku wato mohey ka-
hato mi'i e hap katu pono mi'i Tupana wẽ
kaipywiat sehay sese are. Pywuat sese ti
topyhu'at mi'i e hap po'og torania kai are.
Mi'i tupono eiwa nẽtup kahato o mio tã e
Tosa'yru piat hap kape are uiwy ria'in e.
Katupono ti mekewat sehay ti Tupana ehay
moherep haria timo herep kahato Tupana
Mipo'oro Aiporekuat nuat hap etiat. Aikotã
ariãty i'ypyryp wiat hẽtyhot hap ewywuat.
Pyno mi'i sehay eweikuap eipy'a pe Tupana
Sa'yru hap mi'i hawyi aikotã at tuwe mo
herep hune pyi hẽtyhot tuerut hap ewy
eipy'a pyi wyti aru hẽtyhot hap tuwe mo
herep are. Aikotã waikiru wato tuwẽtem
hunete mi'i hap ewy eipy'a pyi tuwẽtem
hẽtyhot tuerut eweimohey ra'yn Iesui Tu-
pana Sa'yru hap hawyi. [20] Pyno ahenoi
hamuat Tupana ehay aikope pyi tut sa'a
wy'i hap mekewat miwan miat. Pyno ti yt
miit'in wanẽtup hap kaipyi i tut are. Yt
yne miit'in mikuap kaipyi i tut mi'i wuat
are. Yt miit'in mu'etu wuat kaipyi hin i ti.
[21] Pyno miit'in wakuaria Tupana kuap haria
kaipyi ti tuwẽtem Tupana ehay. Sa'a wy'i
yianmete ta'atuhenoi Tupana Pã'ãu mienoi
aikotã aikotã hamuat ko'i. Ta'i Tupana
Pã'ãu mienoi ko'i ahepiat ti ta'atumoherep
kahato ra'yn.

2

[1] Sa'a wy'i tukup te'en Tupana ehay enoi

haria ma'ato ti yt pywuat sese ko'i i te. Mi'i
hap ewy te ti mesup tukupte'en ne eimu'e
haria heso rakaria eipy'a setpe. Mi'iria
ti imoherep yt pywo piat i sehay eima'at
hamuat ne'i Tupana etiat. Mi'iria ti —
Iesui ti yt Ahehakyera'at hat i e haria. Yt
Iesui kaipyi i ti aheha kye ra'at hap sa'up
e haria. Aipo rekuat pun haria ne'i mio
tã e haria. Pyno mio tã e haria ti Aipo
rekuat Iesui atoiat haria. Mi'i haria ti te'e
ruwe'atu'uka aima'at hap kaipyi. 2 Mi'iria
ehay aimu'e hap topy hu'at i'atuehay se
ma'ato yt pywo piat i. Mi'i hawyi irania'in
tuwat i'atu mienoi upi. Ta'a tunug sa'ag
kahato ta'atumu'e haria minug ewy. Mi'i
hawyi hary po ria'in seha ry'i wo hary po
ria'in wywo i'ewyte ihainia'in se'aito wo
ihainia'in wywo hap ta'atunug iwaire waire
hap ewy. Yne mi'i tã sa'ag hap ewy ta'a
tunug. Mi'i hawyi irania'in weha'at haria
mekewat pywuat sese hap ete i'atuehay
sa'ag sa'ag ne'i meimuẽ waria wẽtup se-
hay upiaria inug sa'ag hap haria kaipy-
wiat. 3 Pyno ehekat ky'ewi yn eimu'e
haria. Ta'i ehekat ta'atuky'esat ei'atumu'e
hap eima'at hamuat hap kaipyi. Mi'iria
ti eiky'esat ta'a tuemiit no i'ewyte ta'a tu
ky'esat torania ta'a tupo puo hap eheka
re'en eimẽ pyt'in. Mi'i tã hap yn ta'a tu
ky'esat. Pyno Tupana toĩne'en ne mi'iria
apiheg hamo. Ta'i Tupana toĩne'en eima'at
hanuaria moma hanuat. Ta'i Tupana ti yt
pya hin i i'atukai i'atu'uka hamo. 4 Sa'awy'i
sese ti atipy piaria Tupana wywuat hap ta'a
tu'atoiat kahato ra'yn. Mi'i pote ti yt naku i
nug haria te'eropyhu'at mi'iria. Mi'i pote
ti Tupana ti'a tu'a piheg na'yn. Yt toihep
hin i i'atu'apiheg hap kaipyi ma'ato ti aria
koro kape toi'okhytpugha atipy kaipyiaria
are. I'ypyryp hap kape toi'atupo'oro po'oro
are i'atupyhik hap i'ypyryp takat kape. Mi'i
hawe ti tukupte'en ta'atupyhik hawe iheg
me. Meiũran ti aru put'ok'e mekewat uwe
waku uwe yt naku i hap moherep hap e'at
pe hawyi Tupana timo herep ta'yn i'atu
minug sa'ag ko'i wuat'i puo. 5 Sa'a wy'i
te tukupte'en kahato yt nakuaria mesuwa
rotiat. Mekewat e'at turan Nu'e wywuaria
to'yat piaria 7 ok takaria yn wakuaria Tu-
pana tipuẽti. Mi'i pote mi'iria yn toi'atueha
kyera'at. Ma'ato irania'in yt Tupana mohey
i haria yt naku i nug haria Tupana ti'a tu
moma yne yne y'y wato wo i'aman 40 e'at
piat 40 wãtym miat tutunug hawyi. Meke-
wat aha'ase'i Nu'e ti'atumu'e kahato wen
— Ewei'atoiat ro eiminug sa'ag ko'i hawyi
ewei'aipok to Tupana kape e wen ma'ato
yt te'e ru we morem hin i Tupana kape yt
ta'a tu'atoiat teran i i'atu minug sa'ag hap
ko'i pote. Mi'i pote ti Tupana tikaykay y'y
kahato i'atu'atu'uka hamo. Mi'i hawyi te'e
ropap kahato Tupana yt miky'esat ewy i
gupte'en haria. Te'eruwe'ãpyhyka ãpyhyka
miit'in. Tupana yt ipohep hin i i'atu'apiheg
hap ete. Mi'i hawyi aha'ase'i Nu'e'in 8 ok
takaria imohey haria yn Tupana ti'atueha
kyera'at ra'yn.

6 I'ewyte ahenoi teran tawa Sutuma tawa
Kumura e hap etiat are. Itotiaria ti yt
nakuap i nug kahato haria torania. Sa'ag
nug hap kape yn te'eruwanẽtup. Mi'iria ti
Tupana timoma ra'yn aria wato wo. Toi'a
tuwuk kahato i'atu'yat ko'i yne yne i'atue
tawa ko'i. Yne yne Tupana tiwuk ta'yn
torania. Mi'i hawyi itup yn topyhu'at itote.
Mi'i hawyi yt wẽtup ok i topy hu'at itote.
Toi'atu'akit yne ra'yn mi'iria. Mi'i tupono
koitywy eiminug sa'ag hap kai eiwe'eg wo
o. Yt eweiwaure tei'o tawa Sutuma tawa
Kumura Tupana piat i'apiheg hap ko'i. Yt
nakuaria i minug upiat mi'i tã hap. Mi'iria
ti Tupana kuap hap pun haria. Mi'i pote
waku i'atu'a piheg hap aimu'e hap aimo
ken'ẽ hamuat hap topyhu'at are. Mi'i ete ti
aimu'e kahato ra'yn aimoken'ẽ hap ete are.
Mi'i hawyi watikuap yt naku i nug motiat
yt naku i kue pãi ai'e aiwa nẽtup hawiat
hamo. 7 Ma'ato toĩne'en tawa Sutuma pe
wẽtup ok Tupana mohey sese hat wakuat
nug neran hat Iro e hap het rakat. Mi'i
ti Aparãu ywyt sa'yru — Yt naku i yn nug
haria mesuwe uhetawa piaria e. Sewaire
hap kape yn wanẽtup haria e. Yt naku i
kahato atipuẽti mi'iria e Iro tawa Sutuma
totiat gupte'en haria minug sa'ag ko'i ete.
Iro yt tiky'esat hin i itotiat seko sa'ag ko'i.
Mi'i tupono Tupana tiehakyera'at Iro tosa
ki'yt'in wywo. Mi'i pote mekewat aria yt
tu'u hin i iro'in mekewat tawa wuk turan
katu pono yt toiky'esat hin i i'atu minug
sa'ag itotiat hap ko'i. 8 Itotiaria yt ta'atunug
hin i Tupana miky'esat ewy. I'ewyte yt
miit'in miky'e ewy hin i ta'a tunug. Ta'i
i'atu minug ko'i yt miit'in eko ewy hin i
ta'a tunug. Mi'i hap ko'i Iro yt tiky'esat i
pote Tupana miehakyera'at wo topyhu'at.

9 Ta'i Tupana aheha kye ra'at kuap kahato
ahã'ãg hap kaipyi inug hap kaipyi imohey
haria aito pote. Yne mekewat yt tomi
ky'esat ewywuat i hap ko'i kaipyi aihep
kuap. I'ewyte toikuap yt nakuaria i apiheg
hap. Pyno ti yt nakuaria i apiheg hamuat
Tupana po pe toĩne'en. Ta'i yt pya hin i
mekewat e'at Tupana piat — Yt naku i ka-
hato eipe e hamuat hap e'at are. 10 Tupana
timoma yne ra'yn tawa Sutuma tawa Ku-
mura piaria. Katupono Tupana yt tiky'esat
hin i i'atuwat i'atuieĩ ne'en hap. Wuat'i
yne ta'atupu'i miky'esat ewy yn ta'atunug
wuat'i haryporia'in wywo wuat'i ihainia'in
wywo. Ta'a tupiit miky'esat hap ko'i yn
ta'atunug to'ope to'ope. — Yt kan hamo i
Tupana miky'esat hap ko'i ta'atu'e haype.
Ta'atumiky'esat ewy yn ta'atunug. Yt ta'a
tumõtypot hin i Tupana wãi'e hap i'ewyte
miit'in wãi'e hap yt ta'atumõtypot i. Yt te'e
ruwemõti hin i ta'atuminug sa'ag hap ko'i
ete. — Atunug mote atunug e haria yn. Ta'i
mi'iria ti to'o ky ry'i kahato ne'i wakuaria
ete. I'ewyte atipy piaria ete to'o ky ry'i.
Ta'i atipy piaria ti sakpo'e ikahuria i'ewyte
po'og hesaika rakaria. Mi'i pytkai wemu'e
haria yt pywuat i enoi haria — Uruto po'og
irania'in kai i'atu'e yn i'ewyte mio tã i'atu'e
atipy piaria pe. 11 Ta'i atipy piaria ikahu
rakaria hesaika kahato rakaria. Ta'i po'og
hesaika mekewat eima'at haria kai wen
ma'ato yt kat i sa'ag i'atu'e Tupana pe yt
pywo piat i henoi haria ete. 12 Meke waria
ti aikotã miat haiwot rakaria ewywuaria.
Aikotã miat wati'auka teran meremo hap
ewywuaria mi'iria. Mi'i haype to'o ky ry'i
kahato mekewat wakuap wuat'i mikuap
wuat ete. Ma'ato ti yt ta'atukuap i haype.
Mekewat seko sa'ag ta'atuminug wo ne'i ti
te'eruwe'atu'uka kahato. 13 — Urumiky'esat
ewy yn urutunug neran i'atu'e sa'ag. Mi'i
hawyi miit'in py'a setpuo ihot'ok puo yt
naku i kahato ta'a tunug irania'in ehamo.
Ma'ato Tupana ha'up nug irane i'atuminug
sa'ag hap ko'i. Yne i'atumiky'esat ewy ta'a
tunug hawyi yt te'eruwemõti hin i. Ma'ato
eipe ti eiwemõti kahato eweipy hu'at meke
waria te'e renuk eipy'a setpe turan katu
pono te'e ru we mo'ok sa'ag kahato. Ta'i
eima'at kahato ti eimi'u wuat te'e renuk
turan. I'atupiit mo'ok hap mowepit hap
yn ta'atuky'esat. Mi'iria ti te'eruwanẽtup
hap ywyk hanuaria. Ta'i sa'ag nug hap
ete ti to'o mo wepit kahato ra'yn. Ma'ato
i'atusa'up i'atuminug sa'ag hap ete put'ok'e
irane. Ta'i Tupana ti'atusaty'i saty'i irane
yt naku i nug hap ko'i ete. Ta'a tu mo
so'opot hap ewy ta'atupuẽti irane. 14 Mi'iria
eha pe ti toĩne'en hary po ria'in ihainia'in
ky'esat hap ko'i yn ti ra'yn. Mi'iria ti —
Ta'i yt karãmuo hin i ti aru ahero aiminug
sa'ag wo e haria. Mi'i hawyi Tupana mohey
haria yt hesaika kahato rakaria ma'at haria
wo te'e ro py hu'at mi'iria. Ta'i miit'in
ekare'en ko'i ta'atuky'esat yne ta'atuwano
hap. Mio tã hap ewy i'atuieĩne'en hap yt
naku i kahato. Pywo ti rat mi'iria Tupana
mikuasa wuanuaria wo te'eropyhu'at. 15 Ta'i
mi'iria ti mu'ap hãpyk takat atoiat haria
wo te'eropyhu'at. Aikotã ga'apy piat ho'o
wasat rakaria ewy tukup te'en. Mekewat
Tupana ehay moherep sa'ag hat Parãu e
hap Posu sa'yru upiaria mi'iria. Kat pote
Parãu ti ha'up etiat Tupana ywania ma'at
hat — Pyno ha'up ewetum uhepe pote kat
e kat e hap sa'ag atunug e hat mi'i. Ma'ato
inug sa'ag hat ete Tupana ihay pirik kahato
ne'i. Wãi'e kahato ne'i Tupana mekewat
ete. 16 Mi'i hawyi Tupana tinãpin yt we'eg
i hat wẽ pyi mekewat ihũ wẽ pyi wãi'e
Parãu me. Mi'i hawyi ihay mekewat ihũ
miit ehay ewy — Wãi'e etiwaure ro eso
hap e. Heso'ok takat ewy ereĩne'en e
mekewat Iumentu ihay mekewat kat ko'i
kat ko'i moherep hat pe mekewat Tupana
ehay moherep ran hat pe. 17 Pyno meke
waria yt pywuat sehay enoi haria i yrasa
gag ewy mi'iria. Aiwe'y'utui turan y'y hit'i
yrasa kaipyi waku kahato watipuẽti ma'ato
wẽtup tuereto igag na'yn pote yt kat i y'y
wati puẽti aiwe'y'utui hap monik hamuat.
Mio tã hap ewy yt kat i waku wati puẽti
mi'iria kai. Aikotã ywyhig ko'i ywytu uato
turan hewyry kahato wasere upi hap ewy
mi'iria. Ta'i mi'iria eiam ti Tupana tunug
na'yn i'ypyryp sese yt wẽtup i'ypyryp
ewywuat'i ti i'atueiam Tupana minug. Mi'i
hawyi ti aru mi'iria tukupte'en i'ypyryp we
yn na'yn wuat'i e'at pe. 18 Mi'iria i'atuehay
se wen ma'ato yt kat i'atu'e pytkai i ra'yn.
Ta'i i'atuehay kahato ma'ato kat i'atu'e kat
i'atu'e yt watikuap i. — Uruto ti iwe'eg
kahato rakaria i'atu'e. Mi'i wo ti ahekyi
te'e ru we wawi. Mi'i hawyi ta'a tupiit ko'i
wywo ta'a tu ma'at ne'i irania'in Iesui mo-
hey pakup haria yt hesaika kahato rakaria

i te. Irania'in te'eruwẽtem neran yt naku i
nug hawyi ma'ato mi'iria ta'atuiã'ãg kahato
irania'in ta'a tupiit minug sa'ag wo. Mio
wyti ta'atunug aikotã pina puta ewy miit'in
pytyk teran haype. Mi'i hawyi sa'ag nug
hap kaipyi wẽtem neran haria yt hesaika i
pote wo'opyhik hawiat ewywuaria te'eropy
hu'at. Mi'i tã me ti ta'atuho'oma'at reran
Iesui mohey pakup i haria. 19 Mi'i hawyi —
Eweiwat uruupiat pote ti ren eweikupte'en
eimi ky'esat ewy e haria. Yt uwe po pe i
eweikup te'en e haria ti. Mi'i pote yn ti
ren waku kahato rakaria wo eweikupte'en
e haria. Ta'i eweiwat uruupiat pote yt uwe
i eipo'oro hat e haria. Mi'i tupono po'og
waku pe eweikupte'en i'atu'e sa'ag. Ma'ato
ti i'atueso kahato ne'i katupono mi'iria yt
te'eruwenõ'ẽ kuap i mekewat ta'atuminug
sa'ag pyi. Pywo pe ti ta'a tu minug sa'ag
ko'i eropat haria mi'iria. I'atueko sa'ag ni
topy hu'at i'atu'okpe tote i'atu'akit hamo.
— Yt uwe i uruka'iwat i'atu'e pytkai i'atu
minug sa'ag hap ko'i i'atuka'iwat sese topy
hu'at. Pyno ti mi'iria iheg me tukup te'en
mekewat seko sa'ag eiam me. Pyno uwe
po pe watoĩ ne'en pote pyno mi'i ti ra'yn
aika'iwat no toĩne'en. Yt watoiat kuap i
aiminug sa'ag pote aiminug sa'ag topyhu'at
aipo typot no ti ra'yn are. 20 Ma'ato tukup
te'en yt naku i nug hap atoiat haria Iesui
kuap haria ma'ato meiũran te'e ra'aipok
i mekewat sa'a wy'iwuat seko sa'ag kape
ra'yn mesuwat yi totiaria wemohun hap
kape i ra'yn. Mi'i hawyi ti aikotã kiã e'yni
pianuaria ewy tukup te'en. Mi'i hawyi ti
yt te'e ru we nõ'ẽ kuap i ira'yn mekewat
ta'atuminug sa'ag hap sa'awy'iwuat kaipyi.
Mi'i hawyi ta'a tu minug sa'ag hap ko'i po
pe i ra'yn tukup te'en. Mi'i hawyi po'og
po'og sa'ag sa'awy'iwuat kai te'eropyhu'at.
21 Mi'i hawyi ti yt naku i kahato ra'yn tukup
te'en. Ta'i po'og waku mi'iria yt karãpe
i ta'a tu puẽti mu'ap hãpyk takat wakuap
nug hap sio ta'atukuap hawyi te'era'aipok i
ra'yn sa'awy'iwuat yt naku i nug hap kape.
Mi'i hap ewy pote po'og na'yn sa'ag te'ero
py hu'at sa'a wy'iwuat kai. 22 Aikotã aware
te'en hawyi tutu'u i hap ewy are. Hã'ãkap
aimikuap awareria etiat hap ewy mi'iria.
Aikotã hamaut tuwei hawyi meiũran ta'at
i ra'yn ipitpit pe hap ewy tuwei hawyi.
Tuwesot sot ihy nem nakat pe hap ewy
mi'iria are. Pyno typuat ra'yn uimiwan
ewawi.

3

1 Typuo ra'yn atipo'oro uimiwan
ehowawi uiwy ria'in. I'ewyte mesuwat
uimiwan aikotã sa'a wy'i einãpin hap
ewywuat re. Yt eweiwaure tei'o aikotã sa'a
wy'i ho'owasat rakaria ewy eweikup te'en.
Koitywy ti eiwa nẽtup hap yt ipitpit hin i
ra'yn toĩne'en. Pyno o yt eweiwaure tei'o
aikotã sa'a wy'i ho'owasat rakaria eweikup
te'en eiwa nẽtup hawe hap. I'ewyte yt
eweiwaure tei'o aikotã meiũran tut eima'at
hanuaria ikahuro turan wuat hap ete. Mi'i
ti aru Tupana ehay etiat wekyry'i hat e hap.
2 Aikotã sa'a wy'i wuaria mienoi iwan miat
Tupana ehay ewy put'ok'e. Aikotã uruto
Aika'iwat Iesui potmu'eria e hap ewy. 3 Tut
wyti aru eimu'e hanuaria. Mi'iria ti aru
ta'a tu mi ky'esat ete yn eimu'e. Ta'a tupiit
piat miky'esat sa'ag ko'i hap ta'a tunug
kahato eiky'ewi i'ewyte ehekare'en ky'ewi.
Mi'i hawyi eimi mohey Iesui tut aru e hap
ete ta'a tu ky ry'i kahato. 4 — Yt tut i wyti
Eika'iwat Iesui i'atu'e irane ahepe. Pyno
eipe i'ewyte sa'awy'iwuaria Tupana mohey
haria — Tut irane uruka'iwat ewei'e ra'yn
wen ma'ato yt tut i te i'atu'e irane ahepe.
Ta'i sa'a wy'i wuaria Tupana mohey haria
i'ewyte Iesui potpo'o roria 12 ok takaria
topap yne pytkai yt tut i te i'atu'e. Sa'a
wy'iwuat mesuwat mytyp waha'a wynug
hap ewy ra'yn topy hu'at mesup. Mi'i
tupono ti yt put'ok'e hin i irane aiminug
sa'ag ai'apiheg hamuat Tupana piat i'atu'e
irane mesu wa ro tiaria wo'o ky ry'i haria.
5 Pyno ti aru te'e ru wepyi ra'yn yt iwe'eg
i rakaria wo te'e ro py hu'at mi'iria katu
pono mi'iria ti yt Tupana ehay kaipyi i
te'e ru we mu'e. Katu pono Tupana to'e —
Sa'a wy'i ti waikiru ko'i tukup te'en mi'i
hawyi i'ewyte mesuwat yi. Mi'i hap ewy
te ti mesuwat yi toĩne'en. Mi'i hawyi y'y
toĩne'en mesuwat yi tote. Pyno ti mi'i tã
sa'awy'ite toĩne'en y'y yn ma'ato y'y pe yi
toĩne'en. Mi'i hawyi meiũran pe'am'e ra'yn
yi y'y pyi. Mi'i hawyi y'y tuwepat'ok ta'yn.
Mi'i hawyi yi po'og ywaiti y'y kai toĩne'en.
Ma'ato i'ewyte toĩ y'y ywyt'ok pype. 6 Mi'i
hawyi meiũran aikotã sa'a wy'iwuat ewy
y'y i ra'yn po'og iwato mekewat Nu'e e'at
pe. Heremo rakaria min'i'a tu'e i ra'yn.
Mi'i hawyi ti mekewat sa'a wy'iwuat yi

heremo rakat min'e yne i ra'yn. Mi'i hawyi
ti topy hu'at yt sa'a wy'iwuat ewy i ra'yn
mytyp. 7 Aikotã mekewat e'at pe Tupana
to'e Nu'e pe mi'i hap ti tutunug na'yn.
Ma'ato koitywy ti mekewat sa'a wy'iwuat
ewy sehay wẽtup te toĩ. Ma'ato ti mekewat
yi wuk hap etiat ra'yn Tupana tohenoi —
Pyno ti aru meimuẽwat aria wo yi waikiru
yne atimoma aria wo e ti Tupana. Aikotã
sa'awy'ite atimoma yne y'y wo hap ewy te
ti aru. Ta'i tut ti aru mekewat e'at katu
pono mi'i hap ewy atunug e ti Tupana.
Mi'i hawyi ti aru yt nakuap i nug haria
apiheg hap e'at put'ok'e ra'yn e ti Tupana
are. Ma'ato mio tã e Tupana pytkai yt tut
i aru i'atu'e ne'i meimuẽ waria ta'a tu wa
nẽtup hap kaipyi ne'i. 8 Ma'ato uimiehakye
ra'at ko'i uimiky'eria yt eweipy hu'at rei'o
i'atuehay upi. Eweikuap to aikotã mekewat
Tupana e'at. Ta'i Tupana yt tomorania i ti
yne e'at aikotã aikotã hap ko'i. Wẽtup e'at
yn ni Tupana po pe toĩne'en aikotã wẽtup
1000 anu hap ewy. Tupana wanẽtup hawe
wẽtup e'at wẽtup 1000 anu hap ewy i'ewyte
wẽtup 1000 ano wẽtup e'at hap ewy Tupana
wanẽtup hawe. 9 Katupono sa'a wy'itewuat
— Atunug aru e hap tutunug na'yn. Pyno
ti Aika'iwat wyti sa'a wy'iwuat — Atunug
aru e hap tutunug na'yn. Yt aima'at hin
i are. Ta'i Tupana ti yt waure'e hin i sa'a
wy'iwuat tehay — Ati'a tu'a piheg ti aru
yt nakuaria i te hap ete. Ma'ato ahowawi
ti iperup'i kahato. Yt tutunug neran i te
aiky'e haype katupono toiky'esat yt wẽtup
i ho'o wasat hap. Yne torania topo piat
hap toiky'esat. Kat pote yt meremo i ai'a
piheg neran i ma'ato ti hepamo put'ok'e
mekewat mio tã e hap. Toiky'esat miit'in
te'eruwemorem tewawiat yt naku i pywiat
hap haype. Mi'i pote hepamo put'ok'e
mekewat — Atunug aru e hap. Yt toiky'esat
i miit'in moma hamuat hap. 10 Ma'ato pywo
put'ok'e irane mekewat e'at pe. Ta'i pywo
ti aru put'ok'e Aika'iwat piat miit'in apiheg
hap. Ma'ato ti karãmuo kat e'at pe yt uwe
i ikuap ma'ato ti put'ok'e hamuat. Aikotã
sero'ok'e hat ewywuat tut irane. Kat e'at
pe yt uwe i ikuap are. Mekewat e'at pe ti
aru ikahuro ra'yn wakiru ko'i. Mekewat
e'at pe tehay pirik wo toimo weityk ta'yn
waikiru ko'i. I'ewyte mesuwat yi tuweityk
ta'yn. Mi'i hap e'at pe ti aru yi ihywap
ta'yn hakup wote yt aikopiat wẽtup hakup
i'ewy'ewy i hakup sese ti ra'yn. Mi'i hawyi
ti aru wuk'e yne ra'yn mesuwarotiat miit'in
minug sa'ag ko'i. I'ewyte yi ikahuro ra'yn.
11 Pyno uiwyria'in watikuap ta'yn mesuwat
yi ihywap irane hap. Mi'i hawyi yt kat i
ra'yn. Mi'i tupono waku watomohãpyk yne
aiwa nẽtup hap ko'i. Mi'i hawyi wakuaria
Tupana ewaku hap ewywuat watukupte'en.
Waku Tupana kape yn aiwanẽtup hap watu
kupte'en mesuwarotiat turan. Mi'i hawyi ti
aheko pakup wywo yn ra'yn ahewyry waku
kat pote wakuaria yn na'yn aito. 12 Mi'i
hawyi ti waku — Eriot ro Mehĩ Eriot ro
Mimi wato'e yn na'yn. Mi'i pote ti wate
ha'at kahato ra'yn Tupana put'ok'e hap
e'at kape. Yt pya i ra'yn wato'e yn na'yn.
Ta'i wuk'e ti aru waikiru ko'i. Mi'i hawyi ti
aru tuweityk yne ra'yn wato'e. Watikuap
ta'yn mio tã e hap. Ta'i meiũran ti aru
yne ra'yn iheg nakat i'ewyte yt iheg i rakat
i ti aru wuk'e ra'yn hakup pote ihywap
yne. Ma'ato ti aito watikuap ta'yn. 13 Mi'i
hawyi i'ewyte Tupana to'e — Atunug ti aru
mi'i rẽ wẽtup yi ipakup takat. I'ewyte ti
waikiru ko'i ipakup takat ra'yn atunug e.
Ma'ato ti aru mi'i hawyi itote sa'awy'iwuat
ko'i kai hãpyk sese rakaria yn na'yn. Mi'i
hawyi ti aru wakuat nug haria yn na'yn
tukup te'en itote Tupana mimoe waku ko'i
mio tã wato'e ti aiwo'ope. Uiwyria'in mi'i
watikuap ta'yn hawyi ti aru merep ta'yn
wati ky'esat put'ok'e yi pakup hap i'ewyte
waikiru pakup ko'i. 14 Mi'i pote ti hãpyk
yn watiky'esat watoĩne'en Tupana wywuat
hap. Irania'in wywuat aiwo'owese hap yn
waku watikat. Tupana wywuat aiwo'owese
hap yn watiky'esat. Pyno uiwyria'in waku
watoĩne'en iwywo mekewat e'at pe. Waku
yt kat i i'aparap hap aiwanẽtup hawe. Waku
yt kat i yt nakuap i aikai Tupana wanẽtup
hawe. Waku yt kat i hin i ra'yn aiminug
sa'ag aikawiat ko'i. 15 Ta'i ewehe ha'at
kahato mekewat e'at pe hekatup turan.
Yt perup'i puo hin i ewehe katup ma'ato
Tupana miky'esat nug hap ete ewehekatup
are katu pono Tupana tunug irane to'e
hap ewy wen ma'ato yt waure'e hin i
ahehakyera'at hamuat hap ete. Toiky'esat
wuat'i miit'in ehakye ra'at hamuat pote
yt merep i tut. Yt tut i te katu pono
toiky'esat yne eiperia tomie ha kye ra'at

ko'i wo eweipyhu'at hap. Aikotã aheyke'et
Pauru henoi hap ewy are. Tuwe'eg hap
Tupana kaipywiat wo eimu'e mi'i hat ti
meke. Tupana miium ewy kahato eimu'e.
Ta'i toiwan kahato ti mesuwat ehowawi.
16 Ta'i mio tã e Pauru Tupana ut hap etiat
tohenoi tomiwan miat. Yne tomiwan me
mio tã e. Aimu'e kahato mekewat sehay wo.
Pyno niatpo kahato aimu'e wen mekewat
sehay wo. Yt watikuap i kahato ti yne aiwy
Pauru miwan ko'i. Mi'i pote tukup te'en
yt we'eg i haria mekewat Pauru ehay ywyk
haria. Mi'i pote ti mehĩ Pauru miwan kaipyi
eimu'e wen ma'ato ti yt aimu'e hat Pauru
mienoi ewy sese i. Ta'i mi'i haria ti i'atu
kahato. Kat pote mekewat Pauru miwan
etiat yt wemu'e kahato haria pytkai i are.
Mi'i pote Iesui mohey ran haria i'ewyte
Tupana mipo'o roria ran nakaria pote
Tupana ehay pun haria mi'iria. I'ewyte
ta'a tue ro'ok ta'yn imienoi kat e hap kat
e hap. Mi'i hawyi ti ta'a tu wa nẽtup hap
kaipyi ra'yn ta'atunug yt Pauru e hap ewy
i. Mi'i hap kaipyi ti te'eruwema'at Tupana
ehay ran enoi hap ete. Mi'i hawyi Tupana
mimoma haria te'eropyhu'at. 17 Pyno uheka
tu wyria eiwe'eg wo o mi'i haria pupi are.
Mi'iria yt aiwy Pauru ewy hin i ta'atuhenoi
— Ta'i Pauru e hap mi'i i'atu'e pytkai.
Yt ehewyry tei'o i'atuehay upi are. Yt
nakuaria i mi'iria are. Yt Tupana miky'esat
ewywuat nug haria i mi'iria. I'ewyte yt
miit'in miky'esat ewywuat nug haria i.
Pyno mesup yianmete uimiwan me ahenoi
ra'yn yne yne eimo we'eg hap. Aikotã
aru aikotã aru miit'in eima'at reran haria
put'ok'e aru ehete hap turan. Mi'iria ti aru
wẽtup Iesui e hap ran ta'atumoherep wen
ma'ato yt to'e hap ewy hin i are. Karãpe aru
meimuẽwat ewywuat put'ok'i'atu'e ehã'ãg
hamo mi'i hawyi ti aru — Yt rat ewei'e yn
no i'atuepe. — Kopuo yn mu'ap meiko yn
mu'ap i'atu'e pytkai ti aru. — Yt rat ewei'e
o i'atuepe Iesui ehay sese upiaria uruto
ewei'e ro. Eheso i rat ewei'e i ro i'atuepe.
Mi'i hawyi ti aru yt eima'at kuap i ra'yn
mi'iria. Ta'i mi'iria eima'at teran haype
wẽtup sehay upi. Mi'i hawyi awyato ewy
tõ'ẽ ei'u hamo. Ta'atuky'esat Iesui mohey
hap ahepiat hep hamuat. Ta'a tu ky'esat
watunug yt naku i ta'a tu minug sa'ag hap
ewy. Eiwe'eg wo mi'iria pupi are. Pyno
yt ewei'atoiat tei'o Iesui mohey hetiat hap
i'atu mi mohey wẽtup sehay upi pãi are.
Ma'ato iheg me kahato imohey hawe waku
eweikupte'en pote waku pe ra'yn eweikup
te'en wuat'i e'at pe are pãi.
18 Pyno eiwe motag o Tupana ehay wo
hegyi'at hap kaipyi are i'ewyte Tupana
eiky'e hap kaipyi. Ahehakyera'at hat Aipo
typot Iesui mohey hamo eiwemotag o. Imo-
hey kahato haria wo eweikup te'en hawyi
ihãite kahato rakaria eipe. Imohey hap upi
ihay wakuat upi yn atiky'esat eweikupte'en
uito are'e ehepe uimiwan me ahenoi.

Uito ti Peteru Iesui potpo'oro sese uito.

IUWÃU MINÃPIN SA'AWY'IWUAT

1 Uito ti Iesui miky'e Iuwãu. Mesuwat
uimiwan atipo'oro ehowawi uiwy ria'in.
Iesui etiat atiwan ehowawi.
Aheĩne'en hap e'yianmete Iesui toĩne'en
are. Pywo ti rat uruto ipotmu'eria urueha
wo uruta'a kasa ra'yn mesuwe mekewat
Tupana ehay Miit kawiat rakat. I'ewyte
mi'i turan uruewaure ka'a wo uruikuap
ihay wakuat. I'ewyte ti urutemig urupo
wo mekewat aipiit ewywuat rakat. 2 Sa'a
wy'i yt heremo i toĩne'en Tupana ehay
wakuat rakat ma'ato mi'i hawyi tuwepit
nug na'yn tuwe mo herep ta'yn Miit no
sese ra'yn ahowawi are. Mi'i Miit wyti
uruta'a kasa ra'yn. Mi'i hap ti koitywy
uruimoherep ta'yn ehepuo uruehay wuat.
Mi'i ti wuat'i e'at piat ieĩne'en hat uruta'a
kasa ra'yn. Sa'a wy'i To'ywot atipy piat
wywo yn toĩne'en ma'ato koitywy toimo
herep ahepe Tosa'yru. 3 Aiwywo ra'yn
toĩne'en. Mi'i hap uruikuap uruewaure
ka'a pe. Urueha'at hap uruimoherep ehepe
katupono uru'ewy aiwo'o'ewy'ewy watopy
hu'at hap uruiky'esat kahato I'ywot wywo
Ha'yru wywuat aiwo'o wese hap. Uru'e
wywuat Aipo typot Iesui ewywuat hap
uruiky'esat. 4 Mi'i hap ky'ewi ti mesuwat
urumiwan atipo'oro ehowawi uruehay
eimowepit kahato hamuat.
5 Pyno Ha'yru wẽ pywiat imienoi uruimo
herep ta'yn ehepe sa'awy'itewuat imienoi
mio tã e hap. Tupana yn nyti ariãty sese
e hap. Tupana kai ti yt kat i i'ypyryp hap
toĩne'en. Yt naku i nug hap yt kat i ikai.
6 Pyno Tupana wywo uruto'o wese kahato
wato'e ma'ato watunug ne seko sa'ag nug
hap pote i'ypyryp wiat watoĩ ne'en hap
ewy. Mi'i pote ti — Atikuap Tupana wato'e
ma'ato yt naku i watunug sa'ag pytkai. Mi'i
pote aiwema'at hap ne'i topyhu'at yt kat i
wyti ai'e pywo piat hap pote are. 7 Ma'ato
wato py hu'at hẽtyhot pe Aika'iwat ewy
pote pywo pe watoĩ ne'en. Mi'i pote ti
iwywuat aiwo'owese hap topyhu'at kahato
are. Mi'i hap kaipyi ti Tosa'yru Iesui suu
wo Tupana tikoho yne aiminug sa'ag ko'i.
Mekewat kat ko'i kat ko'i aiminug sa'ag ko'i
toi'atukoho at ka'ap ahewyry Iesui wywo
imiky'esat ewywuat pote. Mi'i hawyi tomi
ky'esat nug haria wato py hu'at. 8 I'ewyte
ti — U yt karãpe i sa'ag atunug wato'e
pote i'ewyte koitywy yt karãpe i ati'aparap
Tupana pe wato'e pote heso rakano wato
py hu'at katu pono i'aparap kahato haria
aito pote. — Yt kat i sa'ag atunug wato'e
pote aiwema'at hap topyhu'at mio tã ai'e
hap kaipyi are. Yt kat i hin i topy hu'at
pywo ai'e hamuat hap e. Mi'i hawyi heso
rakaria wo watoĩ ne'en. 9 Ma'ato wato'e
Tupana pe aipy'a pyi — Ui'ywot ati'aparap
kahato epe uhehay wo uiminug sa'ag wo
wato'e pote aimohãpyk kahato. Mi'i hawyi
— Waku pe ereĩne'en mesup e ahepe wa-
toiat yne aiminug sa'ag hawyi. Tupana
aiky'e kahato pote toĩne'en kahato aika
wiano hamo. Yt ai'atoiat teran hin i wati'a
parap topiat pytkai aiky'e kahato. Ai'a
piheg hamuat pytkai aiky'e hap wywo ai'a
piheg are. 10 Ma'ato wato'e — Yt karãpe
i ati'a parap Tupana pe miit'in me wato'e
pote ti — Heso rakaria wo eipe e Tupana
ahepe katupono yne miit'in i'aparap haria
atikuap kahato e Tupana ahepe. Atikuap
yne eiwanẽtup sa'ag hap ko'i e ahepe.

2

1 Pyno uha'y ru'in ko'i uhaki'yt'in ko'i
yt atiky'esat i ti ewei'a parap Tupana pe
i'ewyte miit'in me. Mi'i hap etiano ti mesup
atiwan ehowawi. Ma'ato wati'a parap Tu-
pana pe miit'in me pote waku wahenoi
ahepiat i'aparap hap. Mi'i hawyi Aika'iwat
timoherep To'ywot pe aimohãpyk hamuat
to'e. 2 Aika'iwat Iesui ti ihay kuap kahato
aikawiano hamo katupono mi'i ti yt karãpe
i i'aparap Tupana piat hat. Ai'a piheg hap
tutu'u yne. I'ewyte ai'a piheg hap sa'up
tutum yne. Ma'ato yt aiwat aha'up mo yn i
tuweium ma'ato yne yi totiaria yne ywania
sa'up mo tuweium To'ywot pe ai'a piheg
hap sa'up mo are.
3 Karãpe watunug Tupana miky'esat ewy
ainãpin hap ok tã mi'i hawyi watikuap ta'yn
aipy'a pe Tupana kuap haria sese wo watoĩ
ne'en hap. 4 Ma'ato — Atikuap ti Tupana
wato'e yt imiky'esat ewywuat nug hin i
pytkai mi'i pote heso rakano watoĩne'en.
Mio tã wato'e pote yt kat i aipy'a pe topy
hu'at pywo ai'e hap. 5 Ma'ato watunug
ihay ewy imiky'esat ewywuat pote iky'e
sese hano watoĩne'en watunug imiky'esat
ewy pote. Mi'i tã watunug pote watikuap

kahato Tupana wo'o wese hap. [6] Uito ti
Tupana wywo sese wato'e pote waku watoĩ
ne'en ha'yru ewy haki'yt ewy are. Waku
watunug Aika'iwat Iesui minug ewywuat
yn waku watunug.

[7] Uheka tu wyria yt kat i einãpin pakup
i hap ahenoi ehepe ma'ato ahenoi sa'a
wy'iwuat ainãpin hap te aikotã sa'a wy'ite
ainãpin hap ewy yn ahenoi ehepe. Pyno
Tupana e hap sa'a wy'iwuat ahenoi ehepe.
Eiwo'o ky'e ro e hap yn ahenoi ehepe.
[8] Ipot'i rakat sehay ma'ato ti yne e'at pe wyti
ipakup takano topy hu'at aikotã Aika'iwat
aiky'e hap ewy waku wato'o ky'e are. Mi'i
tã watunug hawyi pywo imohey haria
mi'iria i'atu'e aru irania'in. [9] Ma'ato uito
ti Tupana mohey kahato hat hẽtyhot puo
uhewyry wato'e wen ma'ato ti aiwy ria'in
ete aipy'ahak yn watoĩne'en pote i'ypyryp
we wãtym muat ewy ra'yn wato py hu'at
are. [10] Ma'ato uwe uwe towy ria'in Iesui
mohey haria wywo waku kahato toĩne'en
to'o ky'e kahato mi'i pote ti pywo ariãty
hot puo hewyry rakat ewy topy hu'at. Mi'i
hat ti yt ta'at kuap i kat pote yt i'ypyryp
we i hewyry pote. I'ewyte yt kat i ikai
miit'in ma'at hamuat ne'i. [11] Ma'ato aiwy
ria'in Iesui mohey haria ete aipy'ahak mi'i
hap kaipyi i'ypyryp wiat ewy watukupte'en
aikotã yt ihapytig i rakaria sese wo watoĩ
ne'en. [12] Uimẽ pyt'in eiminug sa'ag ko'i
yne Tupana timo hãpyk ta'yn wato mohey
Aika'iwat Iesui hawyi.

[13] Mi'i pote woroho'onãpin neran kahato
uimiwan me ui'y wot'in. Eipe ti wuat'i
nug hap e'yianote wuat ieĩne'en haria ti
eipe. Tupana kuap kahato haria eipe.
I'ewyte mi'i pote woro ho'onãpin uimiwan
me kurum'in makuptiaria katupono wuat'i
sa'ag ka'iwat akit haria ti eipe ahiag akit
haria. Mi'i pote woro ho'o nãpin uimi-
wan me. [14] Uimẽ pyt'in eweikuap kahato
Ai'ywot sese. Mi'i pote woro ho'o nãpin
eipe uimiwan me. Ui'y wot'in eipe ti yi
nug hap e'yianmete wuat'i wo'omoieĩne'en
hat kuap haria eipe. Tupana sese kuap
haria eipe are mi'i pote woroho'onãpin eipe
uimiwan me. Kurum'in ehesaika kahato
katu pono Tupana ehay ahyt eiam ni eipe.
Mi'i pote wuat'i sa'ag nug haria akag akit
haria ti eipe. Mi'i pote ti uimiwan me woro
ho'o nãpin. [15] Pyno yt eweiky'esat i ra'yn
o irania'in miky'esat sa'ag ko'i. I'ewyte yt
eweiky'esat i ra'yn o mesuwiaria yi totiaria
sa'ag ko'i. Ma'ato wati ky'e mesu wa rotiat
minug sa'ag pote yt kat i ra'yn Ai'ywot
atipy piat ky'e hap aikai. Pyno ahenoi teran
ehepe kat ko'i kat ko'i yt naku i wati ky'e
mesu wa rotiat ko'i aipiit miky'esat ko'i yt
nakuat i nug hap. [16] Ta'i eheha tiky'esat
kat ko'i kat ko'i yt Tupana miky'esat ewy
i i'ewyte — Uito po'og wato'e hap yn wati
ky'esat. Uimõ typot hap yn atiky'esat
wato'e pote mi'i hap ko'i yt Ai'ywot atipy
kaipywiat piat yt aimu'e hap i. [17] Ma'ato
mesuwarote pywiat kaipyi yn aimu'e sa'ag
ko'i miit'in miky'esat ko'i ti aru tuweityk
yne. Ma'ato uwe uwe Tupana miky'esat
ewywuat nug haria ti aru te'e ro py hu'at
wuat'i e'at pe.

[18] Uhaki'yt'in uha'y ru'in put'ok'e irane
ikahuro hap e'at katupono ti put'ok'e irane
Aipo typot Iesui ewanĩ kaptia are. Mi'i
ti Aipo typot Iesui pohari teran haype.
Koitywy typy'i kahato mi'i ewywuaria
tukup te'en. Mi'i hap kaipyi ti watikuap
ta'yn yt pya i ra'yn ikahuro hap e'at
hap. [19] Sa'a wy'i te ti ai'ewy kahato tukup
te'en tuereto aipy'a setpe ma'ato mesup ti
ai'atoiat ra'yn. Tuwat yne ra'yn mi'iria.
Tuwat ra'yn ahiag upi kat pote yt aimi
mohey ewywuat i mi'iria pote. Ma'ato aimi
mo heyria pote ti te'e ro py hu'at aiwywo.
Mi'i pote ahok'iwat ra'yn. [20] Ma'ato aito
ti yt mi'i tã haria hin i ra'yn katu pono
ti Tupana Pã'ãu topy hu'at kahato ra'yn
ahete. Ahowapy kahato ra'yn Iesui tum
ahepe Topã'ãu hawyi. [21] Mi'i hap kaipyi
watikuap yne kahato ra'yn pywuat sese
sehay Tupana Pã'ãu aimu'e pote. Ehepiat
ikuap pytkai ra'yn ti woroho'omu'e i ra'yn
sehay pywuat sese rakano. [22] — Iesui yt
Tupana Mipo'oro Aiporekuat nuat i e haria
ti heso yn nakaria wo te'e ro py hu'at. Iesui
ewanĩ kaptia wo wyti mi'iria. [23] Mi'iria ti
I'ywot Ha'yru ewanĩ kaptia sese mi'iria.
Uwe uwe irania'in me — U yt atimohey i
ti Iesui toĩne'en Tupana Sa'yru hap e hat.
Mi'i hat ti yt Tupana wywo i sese toĩne'en.
Ma'ato uwe uwe irania'in me — Uito Iesui
mohey hat e mi'i hat ti Tupana wy sese
toĩne'en. Ta'i watipun ne'i ra'yn Ha'yru
pote i'ewyte I'ywot pun haria wo ra'yn
watoĩne'en. Ma'ato — Iesui En nyti Tupana
Sa'yru sese wato'e pote I'ywot mohey haria
wo watoĩ ne'en. Tupana toĩne'en aipy'a

pe. [24] Sa'a wy'iwuat aimikuap aikai pot'i
toĩne'en pote mi'i hawyi Ha'yru I'ywot
wywo watoĩ ne'en wo'o wese kahato haria
wo. [25] Mi'i tã eweikup te'en pote — Atum
pot'i eheĩne'en wuat'i e'at piat hamuat hap
e Aipo typot ahepe. [26] Pyno arehay po'oro
hamuat ehowawi eiwe'eg wo o eima'at
sehay wuat haria pupi. [27] Aipo typot Iesui
Pã'ãu aimu'e hap sese topyhu'at katupono
toĩne'en Ipã'ãu aikai pote mi'i yn aimu'e.
Mi'i hawyi yt uwe i aimu'e pytkai toĩne'en.
Mi'i ti aimu'e at ka'ap. Yne e'at pywo
rakat etiat aimu'e kahato Ipã'ãu. Yt kat
i sa'ag ete aimu'e. — Pyno uipap eupi
wato'e. Uimu'e ro wato'e Ipã'ãu me. Mi'i
tã watunug mote aiwo'o wese hap yn topy
hu'at Aika'iwat Iesui wywo. [28] Uimẽ pyt'in
waku kahato ti aipap Aika'iwat upi. Mi'i
pote ti aru karãmuo Aika'iwat ta'aipok i
ra'yn meikowo mi'i hawyi yt kat i aiwe
mõti hap toĩne'en ipupiat hap. Yt watu
wemig hin i ipupi ma'ato watu wehum
yn hut turan. Yt kat i aheha yi kape hut
turan. Aipotypot ewywuat hap wahekatup
kahato pote yt kat i ai'apiheg hap Tupana
kaipyi. — Waku yn e ahepe. Mi'i pote
aito i'ewyte waku pe yn watoĩ ne'en i'ewy
aito pote. [29] Ta'i watikuap kahato ra'yn
mekewat wakuap yn nug hat Aika'iwat
Tupana Sa'yru. Mi'i hawyi Aika'iwat ewy
wakuap nug haria aito pote i'ewyte Tupana
mẽpyt'in sese wo ra'yn watukupte'en are.

3

[1] Katu pono ti iwato kahato Ai'ywot
piat aiky'e hap. Toimo herep kahato ti
aiky'e hap tomẽ pyt'in wuat ra'yn ainug
hawyi. Ta'i tegyi'at hap toimoherep kahato
aiky'e hap. Pyno yt ta'a tukuap i Tupana
pote i'ewyte yt ta'a tukuap i aito Tupana
mẽpyt'in ko'i hap. [2] Uimi ky'eria koitywy
ti aito Tupana mẽpyt'in na'yn. Ta'i yt
watikuap hin i ti aikotã miat aheĩne'en
hamuat hap. Iesui ut hawyi ti aru watikuap
aikotã me watoĩ ne'en hamuat katu pono
topiit ewy ti ainug hamuat. Mi'i hawyi ti
aru mekewat e'at pe wata'akasa ra'yn Iesui
sese. Mi'i hawyi ti aru watopyhu'at aikotã
i'ewy ra'yn are. [3] Mi'i hap wato mohey
yne e'at pe pote ti yt kat i sa'ag aipitpit
hap topyhu'at. Mi'i hawyi ti ma'ato po'og
po'og aikoho hap toĩne'en. Mi'i hawyi
ti watoĩ ne'en aikotã topiit kahu hap ewy
ainug. [4] Ma'ato uwe uwe yt inug i Tupana
piat tonãpin hap ko'i mi'i hat Tupana piat
yt naku i nug hat topy hu'at katu pono
karãpeĩ wati'a parap Tupana piat ainãpin
hap mot'i mi'i hawyi yt naku i nug haria
watoĩ ne'en Tupana wanẽtup hawe. [5] Katu
pono Aika'iwat yt karãpe i i'aparap Tu-
pana pe. Ma'ato Aika'iwat tuut hamuat
yne yt nakuat i hep hamo. Mi'i hap
eweikuap ta'yn. [6] I'ewyte uwe uwe toĩne'en
Aika'iwat wywo kahato mi'i hat yt i'aparap
teran i Aika'iwat pe. Toiky'e kahato
haype. Ma'ato irania'in Aika'iwat ma'at
haria mi'iria kaipyi watikuap Aika'iwat yt
kuap i haria hap. Yt karãmuat i Aika'iwat
mohey hanuaria i ra'yn. [7] Uhaki'yt'in
uha'yru'in eiwe'eg wo o wẽtup sehay pupi.
Eiwe'eg wo o eima'at hap pupi. Waku nug
haria waku pe tukupte'en Tupana wanẽtup
hawe aikotã Aika'iwat toĩne'en waku pe Tu-
pana wanẽtup hawe hap ewy. [8] Ma'ato uwe
uwe inug sa'ag Tupana pe mi'i hat ahiag
wano topyhu'at katupono sa'awy'iwuat yt
nakuat i nug hat sese ahiag. Mi'i pote yt
nakuat i akit hamo tuwemoherep Tupana
Sa'yru yne ahiag minug sa'ag ko'i moma
hamo tuwe mo herep. [9] Uwe uwe tuwe
mo herep Tupana mẽpyt no mi'i hat yt
toiky'esat i Tupana piat i'aparap hap katu
pono Tupana Pã'ãu toĩne'en ipiit pe. Mi'i
pote To'ywot atipy piat ewy topyhu'at. Yt
toiky'esat i po'og sa'ag nug hap Tupana
mẽpyt pote ti ra'yn. [10] Pyno yt to'o'ewy hin
i Tupana mẽpyt'in ahiag wat wywo yt to'o
ku pitu hin i. Katu pono uwe uwe wakuat
nug hano topy hu'at i'ewyte uwe uwe Tu-
pana mẽpyt'in ky'e hano topy hu'at mi'i
hat ti topyhu'at Tupana sa'yru wo Tupana
saki'yt ko'i wo are. [11] Pyno ahenoi i ra'yn
sa'a wy'iwuat sehay sese yianmiat Tupana
ainãpin hap — Eiwo'o ky'e ro e Tupana
sa'a wy'i. [12] Sa'a wy'i sese toĩne'en Kãi e
hap het rakat. Mi'i yt iky'e hin i toywyt.
Toi'auka ne'i. Mi'i pote yt naku i watoĩ
ne'en Kãi minug ewy ne'i. [13] Uiwy ria'in
tukup te'en miit'in mesu wa ro tiaria meke-
wat Kãi ewywuat yt naku i nug haria ahiag
wywuaria ai'auka teran haria. Karãpe i'atu
py'ahak ahete mi'i pote yt naku i watu wa
nẽtup ko'i ko'i ne'i mi'iria yt i'atu wese i
ahete hap kape. [14] Sa'a wy'i watu kup te'en
iku'uro rakaria ewy Tupana wanẽtup hawe
katu pono yt watikuap i ihay pote. Katu

pono yt kat i aikai Tupana aimoieĩ ne'en
pakup i hap. Ma'ato mio watoĩ ne'en Tu-
pana wywo katu pono koitywy aiwo'o ky'e
hap toĩne'en. Ma'ato yt kat i aiwo'o ky'e
hap aikai pote iku'uro rakaria ewy watoĩ
ne'en Tupana wanẽtup hawe. 15 Ma'ato
wato'o weu ka'i ne'i pote watu kup te'en
wo'o'auka haria ewy watukupte'en Tupana
wanẽtup hawe. Ma'ato wo'o pot'auka hat
aito pote yt kat i Tupana kapiat aheĩne'en
hap. 16 Kat pote Aika'iwat Iesui iku'uro
aika wiano hamo ra'yn. Iku'uro hawyi yt
kat i aiku'uro hap sese topy hu'at aikai.
Pyno iku'uro ahetiano hap watikuap hawyi
watikuap aiky'e hap sese. Koitywy waku
wati'a tu po wyro wuat'i aiwy ria'in Iesui
mohey haria aiku'uro hap kape. 17 Hekat
rakaria aito pote waku wati mõ'ẽ ihaky'e'i
rakat pe wati puẽti hawyi. Waku ahekat
watum i'atuepe. Yt naku i wato'e aiwepe —
Pyno yt naku i atimõ'ẽ uhekare'en ihaky'e'i
rakaria pe. Mio tã wato'e pote yt kat i
Tupana ky'e hap aikai. Yt ahegyi'at i pote
yt naku i wato'e irania'in me — Tupana ky'e
kahato hat uito yt naku i wato'e katu pono
yt pywo pe i wato'e. 18 Yt naku i wato'o
ky'e ahehay wo yn uimẽ pyt'in. Waku wati
mo herep aiwo'o ky'e hap aiwo'o po wyro
hap wywo are. 19 Aiwo'oky'e sese pote mi'i
hap kaipyi watikuap ta'yn pywo rakaria
aito hap. Mi'i pote karãpe watoĩ ne'en
Tupana ehamo yt watu we mõti hin i Iesui
mohey haria ky'e haria aito pote. 20 Wati'a
parap Tupana pe hawyi watu we mõti i
ra'yn ma'ato Tupana tikuap aiwanẽtup hap.
Toikuap yt watunug neran i hap. Watu
we mõti pytkai aiky'e te koran. 21 Ma'ato
po'og waku yt kat i hin i aiwe mõti hap
Tupana ehamo watoĩne'en turan. Watunug
yne Tupana miky'esat ko'i ainãpin hap ko'i
mi'i hawyi Tupana mowepit haria wo watoĩ
ne'en. 22 Mi'i hawyi kat e hap kat e hap
wahẽtup tope hawyi tutum aimiẽtup ok
tã watunug imiky'esat ewy pote. 23 Pyno
ahenoi ehepe Tupana miky'esat sese. Mio
tã e — Eweimohey ro Uha'yru e. Ewetunug
Mi'i Eiporekuat no e. Mi'i hawyi eiwo'oky'e
ro aikotã Eika'iwat Iesui e hap ewy e Tupana
ahepe. 24 Uwe uwe Tupana piat tonãpin hap
inug mi'iria ti tukup te'en kahato Tupana
wanẽtup hawe. Tupana tomoieĩ ne'en to-
mohey haria wo tukup te'en hap. I'ewyte
Tupana toĩne'en i'atupy'a pe. Tupana tum
na'yn Topã'ãu ahepe hawyi watikuap ka-
hato watoĩ ne'en hap sese tepiat hamuat.
Mi'i hawyi watikuap kahato ra'yn Tupana
toĩne'en aipy'a pe hap.

4

1 Uiwyria'in yt eweimohey tei'o yne wo'o
mu'e haria — Uito Tupana Pã'ãu eiam
i'atu'e pytkai. Waku eweikat i kat i mi'iria
sio Tupana Pã'ãu eiam sio yt hap kuap
hamo. Katu pono i'atu kahato wo'o mu'e
haria mesuwat yi totiaria yt pywo piat
haria i katu pono wẽtup pã'ãu i'atupiit pe.
2 Pyno ahenoi teran ehepe aikotã aikotã
waku wahã'ãg mi'iria sio waku sio yt naku i
hap kuap hamo sio Tupana Pã'ãu kaipyi sio
yt hap kuap hamo. Mi'i pe waku apo'ere o
— Mehĩ mana etimohey apo uhyt Tupana
Mipo'oro Aipo rekuat nuat Iesui tuwe mo
herep miit kawiat hap sio yt apowa to'e.
Mi'i pote aiwesat — Ta'i atimohey kahato
mi'i uito e pote Tupana eiam kahato mi'i.
3 Ma'ato — Yt atimohey i mi'i e pote i'ewyte
yt Iesui mohey hat i mio tã e hat yt Tupana
eiam hin i topyhu'at. Kat pote wẽtup Pã'ãu
eiam pote. Aikotã to'e Tupana sa'a wy'i
hap ewy koitywy topyhu'at ra'yn. — Tuut
aru wẽtup pã'ãu porekuat nuat ewanĩkap
ti mi'i. Koitywy watikuap mi'i mã'ãu sa'ag
toĩne'en na'yn aipy'asetpe hawyi aima'at'i
ma'at'i ra'yn. 4 Uimẽ pyt'in aito ti Tupana
wanuat ko'i sese. Yt pywo piat sehay akit
hanuaria i aito. Aimu'e haria yt pywo
piat i yt Tupana kaipywiat ko'i akit hanuat
haria aito. Ma'ato Tupana Pã'ãu aipiit piat
po'og hesaika aimu'e sa'ag haria pã'ãu kai.
Aito Tupana ehay moherep haria ma'ato
mi'iria mesuwarotiat seko sa'ag enoi haria.
5 Tupana ehay ta'a tu henoi sa'ag kahato
ahepe. Mi'i hawyi irania'in yt Iesui mohey
i haria — Pywo i'atu'e katu pono miit'in
eko sa'ag ewywuat waku watunug i'atu'e
pote. Mi'iria ahiag wanuaria tukup te'en.
6 Ma'ato aito Tupana wanuaria watoĩne'en.
Mi'i hawyi yne Tupana wanuaria te'eruwe
waure ka'a kahato aimienoi kape. Ma'ato
irania'in yt te'eruwewaure ka'a i aimienoi
pywuat kape. Mi'i hap kaipyi meremo
watikuap uwe Tupana Pã'ãu pywuat ehay
upi toĩne'en sio uwe ahiag pã'ãu sa'ag ehay
upi ne'i toĩne'en hap.
7 Uiwyria'in to'iro wato'o ky'e katu pono
aiwo'o ky'e hap nug hat Tupana. Wo'o
ky'e haria wo watoĩ ne'en pote Tupana

mẽpyt'in no watukup te'en. Tupana kuap
sese haria wo wato py hu'at. [8] Ma'ato yt
wo'oky'e i haria aito pote yt Tupana kuap
haria wo i aito katu pono wo'o pot ky'e
hat sese ti Tupana. [9] Tupana timo herep
ta'yn ahepe aiky'e kahato hap katu pono
toipo'oro Tosa'yru sese ahowawi aimoieĩ
ne'en pakup i hap nug hamo. [10] Sa'awy'i yt
wati ky'e hin i Tupana. Mi'i pytkai aiky'e
kahato hawyi toipo'oro Tosa'yru aiminug
sa'ag ko'i atumoma yne hamo. Ha'yru
iku'uro hawyi ai'a piheg hap tutu'u yne
ra'yn. [11] Pyno waku wato'o ky'e aikotã
Tupana piat aiky'e hap ewy waku wato'o
ky'e. [12] Uiwy ria'in yt karãpe i wata'a kasa
Tupana ma'ato mi'i pytkai watikuap ka-
hato toĩne'en aiwywo. Mi'i hawyi wati'a
tuky'e miit'in pote Tupana toĩne'en po'og
aikai. Aimoesaika kahato miit'in ky'e hap
hãpyk nug hamo tepiat aiky'e hap ewywuat
nug hamo. [13] Tupana tum na'yn ahepe
Topã'ãu hawyi meremo watikuap Tupana
wywuat aheĩne'en hap watoĩ ne'en hap.
I'ewyte aipy'a pe Tupana toĩne'en hap.
[14] Tupana tipo'oro ra'yn ahepe Tosa'yru
aheha kye ra'at hamo. Mi'i kape uruta'a
kasa ra'yn. Mi'i hawyi uruimoherep ta'yn
wuat'i miit'in me uruehay wo. [15] Uwe uwe
to'e irania'in me — Uito atimohey kahato
Iesui toĩne'en Tupana Sa'yru sese hap e mi'i
hat Tupana eiam mo topy hu'at. I'ewyte
Tupana topy hu'at heiam mo. [16] Mi'i pote
watikuap ta'yn Tupana aiky'e hap wato
mohey kahato ra'yn hawyi. Tupana ti wo'o
pot ky'e hat sese. Mi'i pote uwe uwe wo'o
pot ky'e hat sese toĩne'en Tupana wywo
mi'i pote Tupana toĩne'en iwywo ipy'a pe.
[17] Aipo typot saipe piaria ti aito. Mi'i pote
i'ewy sese waku watoĩ ne'en miit'in py'a
setpe hãpyk kahato Aika'iwat ewaku hap
ewy. Mi'i tã watoĩ ne'en pote yt watu we
mõti hin i mekewat karãpe Tupana timo
herep ahewaku hap sio yt hap e'at pe. Mi'i
hap e'at pe yt watuwemõti hin i katupono
wo'o ky'e haria wo Tupana ainug towat
miit'in ky'e hap ewywuat no ainug. [18] Wati
ky'e sese irania'in pote yt watoken'ẽ hin i
i'atupupi katupono toĩne'en aikai i'atuky'e
hap sese Tupana miium kaipywiat hawyi
yt wato ken'ẽ kuap i i'atu pupi. Ma'ato
watoken'ẽ ne'i pote yt kat i i'atuky'e hap
aikai. Mi'i hawyi watoken'ẽ po'og katupono
Tupana piat ai'a piheg hap pupi. [19] Yt wati
ky'e i te Tupana turan aiky'e Mi'i. Mi'i
hap kaipyi watiky'e Tupana mesup. Aiky'e
yianmete pote mesup aito wati ky'e Tu-
pana. [20] Karãpe wẽtup ok to'e ahepe — Uito
atiky'e Tupana e ma'ato mi'i yt topot ky'e
hin i pytkai mi'i watikuap ta'yn heso rakat.
Karãpeĩ yt wati'a tu ky'e i aiwy ria'in mi'i
pote yt wati ky'e hin i Tupana. Katu pono
yt heremo hin i Tupana ma'ato irania'in
heremo kahato mi'i pote po'og yt niatpo i
watiky'e hamo mi'iria heremo pote. [21] Pyno
ahenoi i ra'yn Aika'iwat piat ainãpin hap
sese. Mio tã e hap — Ewei'atuky'e ro eiwy
ria'in e. Yt ewei'a tu ky'e eiwy ria'in pote
pyno yt Tupana ky'e haria hin i eweikup
te'en are.

5

[1] Uwe uwe imohey Iesui Tupana Mipo'oro
Aipotypot nuat mi'i hat Tupana mẽpyt sese
wo topy hu'at. Karãpe wati ky'e Ai'ywot
mẽpyt'in mi'i hawyi Ai'ywot mowepit hano
wato py hu'at. Mi'i hawyi watoĩ ne'en
Ai'ywot ky'e hano sese. [2] Karãpe wati
ky'e Tupana i'ewy karãpeĩ watunug Tupana
piat ainãpin hap ko'i mi'i hawyi Tupana
mẽpyt'in ky'e hano watoĩ ne'en. [3] Iesui
Ywot ky'e haria ti imiky'esat nug haria
wo tukup te'en. Karãpe irania'in ahã'ãg
yt naku i nug hamo Tupana mẽpyt'in aito
mi'i pote Ai'ywot ehay upi yn waku watoĩ
ne'en. [4] Ta'i yt niatpo hin i watunug Ai'ywot
ainãpin hap ko'i katupono Ai'ywot mohey
haria kahato aito pote. Karãpeĩ irania'in
ahã'ãg yt naku i nug hamo mi'i hawyi yt
i'atuehay upi hin i watoĩ ne'en katu pono
Tupana mẽpyt'in aito pote. [5] Karãpeĩ wato
mohey kahato Iesui Tupana Sa'yru e hap
mi'i hawyi Tupana aipowyro kahato miit'in
miat ahã'ãg hap akit hamo. Mi'i hawyi
po'og ahesaika watoĩ ne'en i'atueko sa'ag
nug hap kai.

[6] Iesui ti Tupana mi'airo Aheha kye ra'at
hanuat. Mi'i pote put'ok'e hawyi Tupana
miky'esat ok tã yne tutunug. Hãpyk kahato
toĩne'en To'ywot ehay ewy toĩne'en. Sa'a
wy'i toto toset'ok hamo. Meiũran iku'uro.
Mi'i hawyi huu ta'at yne yi tote To'ywot
miky'esat ewy. Koitywy Tupana to'e wuat'i
pe — Uha'yru ti uimi'airo wuat'i Porekuat
nuat e. I'ewyte Tupana Pã'ãu mio tã e.
— Yt heso hin i e Tupana Pã'ãu ahepe.

7 Toĩne'en mye'ym aimu'e haria mesuwat
yi totiaria pywo Iesui Tupana Mipo'oro
Eipo rekuat nuat e haria. 8 Ta'i Tupana
Pã'ãu ihay Iesui ete. I'ewyte I'ywot ihay
Tosa'yru set'ok turan. I'ewyte Iesui suu
aimu'e kahato. Mi'iria mye'ym ok ihay
te Iesui mõtypot haria to'o'e wy'ewy i'atu
mienoi. 9 I'ewyte typy'i kahato miit'in ihay
Iesui etiat rakaria. Mi'iria — Waku wato
mohey Tupana e hap Tosa'yru piat hap.
Pywo pe ti Mi'i po'og po'og hesaika miit'in
mienoi kai — Uha'yru kahato En e hap
waku watomohey. 10 Ma'ato — Yt atimohey
i Tupana e pote — Heso rakat En wato'e
tope. Ma'ato wato mohey Iesui Tupana
Sa'yru hawyi i'ewyte toĩne'en aipy'a pe
ihay rakat pywuat e hap ewy. Ma'ato aipiit
yt e i pote yt kat i Tupana pywo e hap
aikai — Heso heso yn wato'e Tupana pe.
11 Mio tã e aipy'a pe — Tupana tum na'yn
uhepe Tosa'yru. Mi'i pote areĩne'en na'yn
wuat'i e'at piano wato'e aiwepe. 12 Pywo
pe ti rat uwe uwe topyhu'at Tupana Sa'yru
eiam mo mi'i hat yn toĩne'en wuat'i e'at
pe ma'ato uwe uwe yt Tupana Sa'yru yt
eiam mo i mi'i hat yt kat i heĩne'en wuat'i
e'at piat hamuat hap. 13 Eipe ti Tupana
Sa'yru mohey haria sese eipe. Mi'i pote
atiky'esat eweikuap eweikup te'en wuat'i
e'at piat hamuat hap. Mi'i hap kuap hamo
atiwan mesuwat uimiwan ehepe. 14 Karãpeĩ
wahẽtup Tupana pe imiky'esat ewy hawyi
watikuap ta'yn ahehay Tupana ewaure ka'a
pe teke ra'yn ahehay. Mi'i hawyi watu
wehum at howawi aimiẽtup ium hat kape.
15 Karãpe wahẽtup imiky'esat ok tã hawyi
tuwewaure ka'a kahato ahehay kape hawyi
— Pywo wato'e tutum aru aimiẽtup wato'e
aiwo'ope. 16 Uiwy ria'in karãpe wẽtup ok
aiwy ria'in Aipo typot Iesui mohey hat yt
naku i nug hat pote waku wato'e Tupana
pe — Waku waure wo ereĩne'en aiwy minug
sa'ag ete waku wato'e. Etihep aiwy iminug
sa'ag myi wato'e katupono yt tuwepyi hin
i tutunug sa'ag waku wato'e. Emohey te
ma'ato yt hesaika kahato i te yt naku i
nug hap akit hamo waku wato'e Tupana pe.
Toĩne'en mekewat sa'ag nug hat sese emo-
hey hap pun hat ma'ato mi'i hawyi yt tu-
tunug i mi'i pote waku waure wo ereĩne'en
aiwy minug sa'ag ko'i kai waku wato'e
Tupana pe. Mio tã wato'e pote meremo
Tupana topyhu'at waure wo i'ewyte tutum
aiwy pe imoehãite hap imoesaika hamo are
uiwy ria'in. Ma'ato karãpe wẽtup ok Iesui
mohey hat topy hu'at ipy'ahak Tupana ete
Iesui ete ahete i'ewyte — Yt atimohey i te
Iesui e mio tã to'e haype yt imohey i hat
ewy tutunug tuwepyi. Mi'i hawyi Tupana
ipy'ahak kahato topyhu'at mi'i hat ete. Yt
kan hamo i wato'e Tupana pe — Waure
wo ereĩne'en aiwy minug sa'ag kai katu
pono tuwepyi i ipy'ahak toĩne'en Tupana
ete wato'e. 17 Y ne aiminug sa'ag ko'i yt naku
i topy hu'at Tupana wanẽtup hawe wen
ma'ato wẽtup aiminug sa'ag po'og sa'ag
torania kawiat katupono karãpe aiwepyiat
hap — Yt woro mohey i En po'og wato'e
Tupana pe Ha'yru pe mi'i hawyi yt kat i
po'og paa'ai'e hap sa'ag nug hap etiat. Mi'i
hawyi Tupana yt aimo hãpyk kuap i katu
pono aiwepyi watipun ahehakye ra'at hap
pote. Aiwepyi watikat ai'apiheg hap wuat'i
e'at piat hap. Yt naku i kahato watipun
imohey hap are. 18 Uiwy ria'in karãpe wato
mohey Iesui hawyi Tupana ainug tosa'y
ru'in tosaki'yt'in wo. Mi'i hawyi imẽpyt'in
ko'i wo wato py hu'at. Mi'i hawyi Ai'ywot
ewy watoĩ ne'en yt kat i sa'ag yt kat i
yt naku i hap watunug neran. Aheko yt
watunug neran i po'og aiminug sa'ag ko'i
sa'awy'iwuat aheko sa'ag ko'i katupono Tu-
pana ainug tomẽ pyt'in no Tosa'yru Pã'ãu
wo aipyt'atnug hawyi. Koitywy ahowapy
kahato Tupana Pã'ãu wywo. Mi'i hawyi
Tupana eiam mo kahato watoĩ ne'en. Mi'i
hawyi karãpe Ahiag ahã'ãg neran kat sa'ag
kat sa'ag nug hamo mi'i hawyi Tupana
Pã'ãu ai'ãuka kahato ainãpin kahato aihep
ahiag aima'at'i ma'at'i hap po pyi. Mi'i
hawyi yt kat i ahewaure ahiag ahã'ãg hap
kape — Yt rei'o yt rei'o wato'e ahiag me.
19 Pywo ti rat irania'in mesuwarotiaria ahiag
ehay upi yn te'e ru we wa nẽtup at ka'ap
katu pono ahiag emiit no te'e ro py hu'at
are. Ma'ato aito Tupana mẽpyt'in nuat
watoĩ ne'en pote yt irania'in ewy i aito yt
kat i aikai ahiag wat. 20 Koitywy watikuap
kahato Tupana sa'yru'in saki'yt'in aito hap.
Ta'i watikuap Tupana Sa'yru hawyi Tupana
moherep hat sese topy hu'at po'og po'og
mekewat pywuat etiat kuap hamo. Mi'i
tupono mekewat Tupana Mipo'oro Aipo
rekuat nuat hat watikuap hawyi topo'oro
hat Tupana watikuap i'ewyte. Sa'a wy'i
watikuap teran uwe Tupana hap ma'ato yt

heremo hin i Tupana ahepe. Ma'ato mesup
heremo ra'yn Ahetupana katupono Ha'yru
imoherep ahepe. Tupana Ha'yru ti To'ywot
ewywuat wẽtup miit ewy. Karãpe wata'a
kasa Ha'yru kape pote I'ywot kape ti ra'yn
wata'a kasa wy are. Mi'i pote mesup —
Worokuap kahato En wato'e yn Tupana pe.
Koitywy uiwyria'in watoĩne'en Tupana pe
aikotã Tupana eiam ewy mi'i pe wato py
hu'at. Sa'awy'i watomohey Iesui ti Tupana
Sa'yru e hap hawyi Iesui po pe watopyhu'at.
Ipy'a pe kahato watoĩne'en. Aika'iwat yat
piaria ewywuaria watopyhu'at. Iesui ti Tu-
pana sese mi'i pote Tupana pe watoĩne'en
Iesui pe watoĩ ne'en pote. Iesui ti wuat'i
e'at piat ieĩne'en hat i'ewyte aito wuat'i e'at
piat watoĩne'en Iesui wywo wẽtup miit piit
ewywuat pote are. [21] Uimi ky'e ko'i uha'y
ru'in uhaki'yt'in uito Iuwãu ti e'ywot uito.
Uimẽ pyt'in ewywuat eipe mi'i pote woro
ho'o nãpin. Ewei'a tu'atoiat ro tupa naria
yne yne aipo wuat aiminug sa'ag koi are.
Mi'i hawyi ewetunug no Tupana yn Ehetu
pana wo are uito Iuwãu. Pyno toran na'yn
uimiwan are'e.

Uito ti Iesui potpo'oro Iuwãu.

IUWÃU MINÃPIN TYPUAT

1 Uito ti Iesui potmu'e sese Iuwãu.
Koitywy ase'i pot areĩne'en uiporo ka-
hato ra'yn mote.
Mesuwat uimiwan atipo'oro ewawi
mana. Waku sese kahato en katupono sa'a
wy'i Tupana e'airo temiit sese wo. Kuekatu
atipo'oro uimi ky'e ko'i kape emẽpyt'in
kape. Pywo ti rat woro ho'o ky'e kahato
eiperia. Yt uito yn i eiky'e ma'ato yne
yne Iesui kuap haria eiky'e kahato wy
Iesui pywo e hap ewy eiky'e urutoria.
2 Tupana ehay pywuat sese eiam kahato aito
mana. Mi'i hawyi yt karãmuat i watiwaure
mekewat pywuat e hap katupono toĩne'en
aru wuat'i e'at pe aikai. 3 Mi'i hawyi ahẽtup
kahato Ai'ywot atipy piat kape i'ewyte
Ha'yru Aipotypot kape — Etum no uruepe
egyi'at hap. Uruky'e ro yt kat sa'up i are.
Urueha ky'e'i pote etum no uruky'e hap
yt kat sa'up i are. Urunug o wo'o wese
haria wo are. I'eywte urunug sehay pywuat
ky'esat haria wo. I'ewyte wo'oky'e haria wo
are at ka'ap ahẽtup Ai'ywot kape.
4 Mana emẽpyt'in ko'i uimo wepit ka-
hato haria tukup te'en katu pono pywuat
sehay upiaria kahato mi'iria. Mekewat
sa'a wy'iwuat Ai'ywot ainãpin hap sese
nug haria mi'iria. 5 Pyno ahenoi i ra'yn
epe mana mekewat sa'a wy'iwuat Tupana
piat ainãpin hap sese. Mio tã e — Waku
eiwo'o ky'e yne e. Yt ipakup i ra'yn wen
ma'ato atiwan ne ewawi uimi ky'e kahato
en mote. 6 Pyno waku yne sa'a wy'iwuat
ainãpin hap aimikuap ok tã waku watunug.
Karãpeĩ are'e ehepe — To'iro wato'o ky'e
i'ewyte are'e ehepe — Watunug yne yian-
miat ainãpin hap aimikuap ok tã meimẽwat
sa'a wy'iwuat mi'i pote wo'o ky'e haria wo
ra'yn watoĩ ne'en. 7 Ta'i typy'i kahato ti
mesuwarotiaria aima'at'i ma'at'i hanuaria.
Wẽtup sehay wuat aima'at reran haype —
Iesui ti yt miit kawiat i i'atu'e sa'ag. Tu-
pana yt tuwemoherep miit no i'atu'e reran
haype. Aika'iwat ewanĩ kaptia ti mi'iria.
8 Waku aiwe'eg wo o mi'iria pupi katupono
ta'a tu ky'esat kahato watuwat i'atuehay
upi. Watuwat mi'iria ehay upi pote watoiat
ra'yn aimi mohey Iesui etiat. I'atuehay
upi watuwat hawyi yt naku i pe wato py
hu'at. Yt kat i aipotpap hap sa'up topy
hu'at Tupana kaipyi. Mi'iria ehay — Iesui
ti yt miit pu'i kawiat i yn i'atu'e ahepe.
Tupana yt tuwe pu'i nug i i'atu'e ahepe
sa'ag. Mi'i hawyi watuwat i'atuehay upi
hawyi yt kat i sa'up toĩne'en aru Tupana
kaipyi mekewat e'at pe mekewat aipotpap
sa'up. 9 Yt naku i wahenoi irania'in me
aiwa nẽtup hap yt Aipo typot Iesui e hap
ewy i. Mi'i tã watunug mote yt Tupana
wanuat i wato py hu'at. Ma'ato miit'in
wati'a tu mu'e Iesui e hap ewy imienoi
ewy mi'i pote toĩne'en I'ywot Ha'yru aipy'a
pe. 10 Mi'i hawyi put'ok'e wẽtup ok aimu'e
hat hawyi — Ta'i wẽtup kawiat ti Iesui yt
aipiit ewywuat i Iesui i'atu'e sa'ag. Mi'iria
put'ok'e ai'yat oken'y pyke hawyi — Wãi
yt ereke tei'o waku wato'e tope. 11 Ma'ato
— Tupana epowyro ere'e pote mi'i hawyi
meiẽwat miit sa'ag ewy ra'yn iwy ok wo
ra'yn erepyhu'at.
12 I'atu kahato ti atiwan neran ewawi
mana ma'ato waku ahenoi mi'i ko'i uiwẽ pyi
areĩne'en ewywo hawyi. Ma'ato yt atunug
neran koitywy uhehay uimiwan me. Areto
teran ewawi mana hawyi mi'i tote ahenoi
uhehay sese epe mana. I'ewyte waku
ehenoi ehay uhepe aiwo'oewa pe. Mi'i hap
e'at pe uimowepit hap sese toĩne'en. 13 Pyno
kuekatu atipo'oro ewawi mana. I'ewyte
ekypy'yt mẽpyt'in tipo'oro ewawi kuekatu.
Waku ra'yn uimiwan toran na'yn.
Uito Iesui potmu'e Iuwãu

IUWÃU MINÃPIN MYE'YMUAT

1 Pyno uito ti Iuwãu Iesui potmu'e sese
Uito. I'ewyte imiky'e kahato uito. Waku
kahato ti en mehĩ Kaiu. Mi'i pote atipo'oro
mesup uimiwan ewawi woro ky'e kahato
haype. 2 Uheka tuwy sese en. Mi'i pote
ahẽtup kahato Tupana pe ewawi — Etipoi
tyro kahato uiwy Kaiu are. Atiky'esat ka-
hato ipiit ihãite hap aikotã ihãite topy'a
pe Tupana wywo hap ewy are Tupana
pe. 3 Ga'atpo put'ok'i'a tu'e meiũpe aiwy
ria'in Iesui mohey haria. Mi'i hawyi ta'a
tu henoi sehay etiat aikotã Tupana ehay
pywuat upi ereĩne'en mot'i imohey hap ete
hap etiat ta'a tu henoi. Mi'i hap atikuap
hawyi uimowepit kahato en. 4 Karãpeĩ uimẽ
pyt'in tukup te'en pywuat sehay upi hap
uimo wepit kahato. Mesu wa rotiat yt kat
i po'og uimo wepit hap mi'i kai. Atikuap
uimẽpyt'in hãpyk kahato tukupte'en hawyi
uimowepit hap sese toĩne'en.

5 Uiwy kahato en Kaiu. Waku ti ereĩne'en
mot'i Tupana potpap we. Iesui mohey haria
eropat kahato hat en ereĩne'en. I'ewyte
Iesui mohey hat yt emikuap ko'i i eropat
kahato hat en. 6 Mi'i pote Iesui mohey
haria meiũpe ta'a tu henoi kahato to'ope
to'ope aikotã ereĩne'en hap. — Wo'o pot
ky'e hat toĩne'en itote i'atu'e to'ope to'ope.
Mi'iria tuwat Iesui etiat enoi miit'in miat
hamo wẽtup tawa piaria atumu'e hamo
sakpuaria mu'e hamo tuwat aru. Waku o
ewei'a tu po wyro o mi'iria i'atu potpap ete.
Ewei'a tu po wyro o i'atu pu'ap sa'up ete
Tupana mõtypot hamo Tupana miky'esat
nug hamo are. 7 Tuwat ra'yn mi'iria yt kat
ha'up wywo i. I'ewyte yt ta'a tu ky'esat i
sa'up irania'in kaipyi yt Iesui mohey i haria
kaipyi katu pono Aipo typot eropat haria
mi'iria pote. Mi'i pote ta'a tu ky'esat Iesui
kaipyi yn i'atu pu'ap sa'up. Tuwat ra'yn
yt kat sa'up wywo i Aika'iwat potpap nug
hamo. 8 Aito ti Aipo typot emiit mi'i pote
waku wati'a tu po wyro hemiit'in Aika'iwat
ehay sytpok haria. Mi'iria wati'atupowyro
pote meiũran Aika'iwat tum ahepe i'atuwat
i'atusa'up ok tã tutum ahepe are. Katupono
mi'iria tuwat sehay pywuat sytpok hamo
tuwat.

9 Sa'a wy'i atiwan uhehay Iesui mohey
haria kape tawa piaria kape ma'ato itote
uhyt Teotewe toĩne'en uhehay akit hat.
— Yt watu we waure ka'a tei'o Iuwãu piat
ainãpin hap kape e hat. Waku po'og
uhehay kape eweiwa nẽtup e hat toĩne'en
itote. Katupono toiky'esat kahato tuwenug
i'atu'akag wo. Mi'i pote toipun uimiwan.
Mi'i pote areto ewawi hawyi ahenoi iminug
sa'ag ehepe. 10 Put'ok'are itote hawyi ati'a
piheg mi'i. Ahenoi aru iminug sa'ag ko'i.
Ahenoi aru i'e hap heso hap ko'i katupono
ihay at kahato ahete yt pywo piat sehay i.
Yt naku i kahato mi'i. Toipyhyp Tupana
Mipo'oro tehay sytpok hanuaria. Yt karãpe
i — Ereke e Tupana ehay sytpok haria pe.
Yt iwese hin i Iesui mohey haria ete. Yt
toiky'esat i Iesui mohey haria eke to'yat
piat hap. Yt toiky'esat i aimi po'o roria
to'yat piat hap. I'ewyte yt toiky'esat i aimi
po'o roria eke Iesui mohey haria yat piat
hap. Wãi'e i'atu pu'ap tote. Mi'i hawyi
karãpe aimi po'o roria tuwe hyt'ok Tupana
mõtypot yat pe hawyi tohytpok hytpok
ne'i. Yt iwe'eg hin i. Mi'i pote areto
i'apiheg hamo. 11 Uiwy are yt ereĩne'en tei'o
mi'i ewy ne'i. Kat pote mi'i sa'ag nug hat
kahato are. 12 Atiky'esat en wakuat nug
hano ereĩne'en katupono wakuat nug hano
yn Tupana wanuat. Uwe uwe inug sa'ag
mi'i hat yt Tupana kuap i hat sese. Yt
karãpe i Tupana toĩne'en ipy'a pe. Ma'ato
toĩne'en wẽtup ok eipy'a setpe Temetiu e
hap het rakat yne Iesui mohey haria mimõ
typot. Mi'i wyti pywuat sehay iã'ãkap yne
pywuat sehay enoi haria mimõ typot mi'i.
I'ewyte uimi mõ typot mi'i. Uruimõ typot
kahato mi'i are.

13 Ahenoi teran po'og po'og epe mehĩ
Kaiu ma'ato yt atunug neran hin i popera
tote. 14 Mi'i pote areto irane meremo ewawi.
Uhehay teran ewywo haype. — Tupana
etum o uiwy Kaiu pe iwepit hap are Tupana
pe. 15 Pyno yne meiũpiaria tipo'oro kuekatu
e hap ewawi. I'ewyte uruipo'oro kuekatu
e hap ko'i ehowawi uruwy ria'in itotiaria
kape uruipo'oro uruepiat i'atu ky'e haype.
Pyno wuat'i aiwy ria'in me atipo'oro uhe-
hay — Woroho'oky'e kahato e hap atipo'oro
are.

Toran na'yn uimiwan. Uito ti Iesui
eropat hat Iuwãu. Uhet sese Iesui miky'e.

MEHÎ IUTA MINÃPIN

1 Mesuwat uimiwan atipo'oro Iesui mohey haria kape aikope aikope mesuwat yi tote eikupte'en hap kape. Uito ti Iesui ywyt sese Iuta e hap het rakat. I'ewyte mekewat Iesui ywyt Tiaku ywyt sese areĩne'en. Kuekatu atipo'oro ehowawi uiwyria'in.

Pyno uimiwan atipo'oro ehowawi uiwy ria'in. Eiperia ti Ai'ywot Tupana mimo hãpyk ko'i sese eipe tomohey haria eipe pote. Pywo ti rat Iesui waku kahato ai'a pykok hamo. Yt uwe hin i ti aihep kuap Iesui piat ai'a pykok hawyi katu pono iheg me kahato watoĩne'en ipo pe. 2 — Tupana are atiky'esat kahato ereĩne'en uruky'e hat urueha ky'e'i hap uruete turan miit'in yt i'atu wese i uruete hap turan are. I'ewyte Papai eremoehaky'e'i Esa'yru mohey haria ky'ewi are yn ehupi Tupana pe. Etunug no mi'iria emiit'in sese iwepit kahato rakaria wo mesup mũki'ite hawyi wuat'i e'at pe are Tupana pe. Ui'ywot Koro are eti'a tu mo wepit ro emiit'in po'og sa'a wy'iwuat kai to'o po wyro powyro hamo are ahẽtup epe Tupana Urupo typot Iesui set upi mesuwe ehowawi are ra'yn. 3 Uimi ky'e kahato ko'i eipe. Sa'a wy'i arehay po'oro teran ehowawi aikotã Iesui aheha kye ra'at hap kuap hamo. Uimiwan ehowawiat nuat atunug neran ma'ato Tupana Pã'ãu — Yt etiwan nei'o miowat Iuta e uhepe. Apuete Iuta ma'ato waku etiwan wẽtup aikotã aikotã hap etiat e uhepe. Waku wẽtup sehay yn na'yn etipo'oro uimohey haria pe. Mi'i hawyi woro ho'o mu'e teran Tupana Pã'ãu mienoi uhepiat ewywuat yn na'yn. Pyno koitywy eipe Iesui mi'a pykok yne. Koitywy uimiwan me woroho'onãpin Tupana Pã'ãu e hap einãpin hamuat wo. — Uimẽ pyt'in atiky'esat kahato eweimoheg eipy'a pe Uha'yru mohey hap e Ipã'ãu ahepuo are. Yt eipohep ne'i tei'o imohey hap ete ma'ato eweimohey po'og po'og yne e'at pe Uha'yru Iesui e ahepe. Aikotã sa'a wy'i eweimohey haty wo hap ewy po'og po'og eweimohey te wuat'i e'at kape e Tupana ahepe. Aikotã sura ra'in tunug yne ta'a tu'akag koro ehay mi'i haria ewywuat ro eweikupte'en Uha'yru miky'esat ko'i nug hamo e Tupana Pã'ãu ahepe mesup are. Uito Iuta eiwy sese eimu'e ra'yn are waku.

4 Koitywy tuwehyt'ok tuereto aipy'asetpe Tupana mohey hap pun haria. Yt Tupana mõtypot rakaria i mi'iria are. Mi'iria aipy'a setpe tukup te'en ma'ato yt naku i nug hamuat aima'at hamo tõ'ẽ ahowawi. Mi'iria ti Tupana Sa'yru yt kuap i haria. Mi'iria ti aikotã Tupana ehay enoi haria te'ero'e sa'a wy'ite hap ewy. Mio tã i'atu'e — Tut wyti aru eima'at hanuaria sese e miwan me. Mi'iria wyti aru uimi'a tu'a piheg wuanuaria te'ero pyhu'at wuat'i e'at piat nuaria e Tupana miwan me mi'iria etiat hap nug haria. Mi'iria ti yt kat i uimõ typot hap i'atuwanẽtup hawe haria e. Mi'i haria wyti aru tuwehyt'ok wehyt'ok eipy'a setpe uimõtypot yat pe yt naku i nug hamo e. Mi'iria Tupana e hap ewy — Ta'i waku ti watunug sa'ag aimiky'esat ewywuat i'atu'e. Waku ahewaire waire kahato i'atu'e aru are. Ta'i Tupana yt ai'a piheg hin i katu pono ti aiky'e kahato Tupana iwese kahato rakat pote i'atu'e aru aimu'e sa'ag ne'i. Yt naku i watunug Tupana Mipo'oro Aipo typot no i'atu'e aru mi'iria e sa'a wy'ite Tupana miwan me eima'at reran haria etiat. 5 Pyno eiwe'eg wo o mi'iria hap pupi uiwy ria'in are. Yt eweiwaure tei'o sa'awy'i wanĩkaptia po pywiat ai'y wania Iuteu ywania Tupana ti'a tue ha kye ra'at yne yi Esitu'in ahewanĩ kaptia po pyi hap. Ma'ato mi'i pytkai yt ta'a tumohey po'og hin i ta'atuehakyera'at hat Tupana are. Ta'i mi'i hawyi mekewat yahig wato tote Tupana ti'atu'apiheg mi'iria are. Ta'i tomohey hap pun haria toi'a tu moma kahato itote are. Nagnia yne topap itote hawyi ta'a tu mẽ pyt'in yn put'ok'i'a tu'e yi wakuat Tupana miium kape are. Mekewat yahig wato tote hakpap kahato tomohey hap pun haria are. Tupana ti'atumoma yne yahig wato tote. Ta'a tu mohey kahato sa'a wy'i pytkai topap ta'a tupun imohey hap pote. Mi'i hawyi i'atu mẽ pyt'in yn toko ka'at Tupana miium e'yi kape are. 6 I'ewyte sa'a wy'i wuaria atipy piaria waku kahato tukupte'en atipy pe Tupana wywo are. Ta'i sa'a wy'i sese ti mi'iria tukupte'en Tupana ehamo atipy pe wen ma'ato meiũran — Uruto po'og Tupana kai i'atu'e sa'ag hawyi Tupana ti'atupugha ra'yn i'atuieĩne'en hap atipy piat pyi i'atu mi ky'esat sa'ag nug hamuat. Mi'i pote ti koitywy mi'iria tukup

te'en ta'atupo'i po'i hawe ra'yn are.

Sa'awy'i atipy piaria mi'iria ma'ato mio te ta'atupyhyp hawe tukupte'en. I'ypyryp sese pe mekewat i'ypyryp hun kahato rakat pe iheg sese pe tukup te'en. Mio ti itote ta'atuhekatup ta'atu'apiheg sese hap e'at Tupana piat hap. Katu pono Tupana to'e i'atuepe — Ati'atu'apiheg wyti aru eipe e ra'yn i'atuepe. Koitywy he'at yn ta'atuhe katup. Mi'i e hap ewy te Tupana to'e koran Tosa'yru mohey hap pun haria pe. Mi'i pote waku watoken'ẽ kahato mi'iria ewywuaria pupi e. [7] Sa'a wy'i mekewat tawa Sutuma piaria i'ewyte mekewat tawa Kumura piaria topap meremo katu pono Tupana tiwuk yne mi'iria are. Mi'i tawa ko'i piaria etiat eweikuap ta'yn. Ta'i meimuẽwat tawa ko'i ti Tupana tiwuk aikotã atipy piaria Tupana atoiat haria ewy kahato tukup te'en pote. Katu pono mi'iria eko ti i'atue waire waire hap kape yn i'atuwanẽtup hap hawyi ihainia'in ti ihainia'in wywo i'ewyte hary poria'in ti hary poria'in wywo. Yt miit'in ewywuat i ta'atunug hap ete yn ta'atuwa nẽtup. Te'eruwanẽtup yn aikotã mekewat ta'a tu minug sa'ag ko'i ete yn. Mi'iria ti ihainia'in wywo yne hary po ria'in wywo hap kape yn te'e ru wa nẽtup at ka'ap are. Mi'i pote yt miit'in ewywuat hin i tukup te'en to'ope to'ope to'o pytyk pytyk pote. Ihainia ti ihainia wywo ti ra'yn hary poria ti hary poria wywo ti ra'yn ta'a tu ky'esat sa'ag. Mi'i tã hawyi Tupana tiwuk i'atue tawa aria sa'ag i'aman ewywuat wo. Mi'iria wuk hap ti aria hewo atipy kaipyi i'atu'a piheg hamuat. Mi'i hap ti mesup topy hu'at aimu'e hamo ra'yn ainãpin hap ta'yn. Waku ai'a piheg hap pupi wato ken'ẽ are. Yt naku i Tupana mi'a piheg ko'i tawa Sutuma tawa Kumura piaria ewy wato py hu'at. I'atuetawa wuk hap kaipyi watikuap aria wato wuat'i e'at piat yt imohey i haria wuk hap etiat watikuap are. [8] I'ewyte yt naku i wato py hu'at mi'iria ewywuat uiwy ria'in. Mi'iria ti at ka'ap te'e ru wa nẽtup hawe ikat aikotã me waku ta'atunug sa'ag hap i'ewyte miit'in ma'at hap kape. Mi'i pote i'atumu'etu ti sa'ag yn na'yn are. Mi'i hap kaipyi ti ta'a tupiit ete i'atu mi ky ry'i kahato katupono waire waire hap yn i'atu wa nẽtup hawe. Mi'i pote ti ta'a tu nãpin neran irania'in ta'atueko nug hamuat. I'atu saiwot kahato Tupana ete ta'a tu py'a pe. I'atu hu ha'i ne'i pote waĩ'i'a tu'e Tupana pe. I'ewyte torania more kuaria ete yne tu'i saria ete i'atu saiwot i'atu hu ha'i yn na'yn. I'ewyte Tupana emiit'in atipy piaria ete i'atu mi ky ry'i. Yt te'e ro ken'ẽ hin i ahiag mupi are. [9] Ma'ato atipy piaria sura ra'in akag Mikeu atipy kaipywiat yt tuweky ry'i hin i ahiag ete. Mi'i ti sa'awy'i Tupana tipo'oro tesu rara koro Mikeu atipy kaipyi yi kape Musei syp hamo ma'ato mu'ap upi ahiag tipyhyp teran. Mi'i hawyi yt kat e i Mikeu ahiag me ma'ato meremo tohẽtup atipy kape — Tupana meremo ro eti'akit ahiag katu pono uipyhyp teran emiky'esat nug hap ete e token'ẽ haype. Musei iku'uro hawyi ahiag tiky'esat ipiit towanuat. Mi'i pote atipy kaipywiat surara akag Mikeu hẽtup meremo Tupana pe — Eti'akit ro ahiag Uika'iwat mesuwe e. Eti'a piheg no ahiag e yn. Yt to'e hin i — Woro'pun en yt e i ahiag me atipy piaria surara koro pytkai. Ma'ato toĩne'en aipy'asetpe miit'in yt imohey i te haria. Mi'iria to'okyry'i kahato Tupana ete i'ewyte ahiag ete i'ewyte torania akag ko'i ete sio tu'isaria sio more kuaria ete — Uruto ti po'og nakaria wo torania kai i'atu'e ta'atuwanẽtup hawe.

[10] Yt naku i wato py hu'at aikotã tawa Sutuma hawi tawa Kumura eko ewy. Itotiaria yt te'eroken'ẽ hin i atipy kaipywiaria pupi. I'ewyte mi'iria ta'atumikyry'i kahato yne akag ko'i etiat haria. Yt ta'a tukuap i Tupana esaika hap pytkai i'atuehay sa'ag ne'i. Yne akag ko'i ete i'atuehay sa'ag. Ta'i mi'iria ti aikotã ga'apy piaria haiwot rakaria ewy tukup te'en katu pono torania miit'in akag ko'i ete i'atu hu ha'i ne'i irania'in mimõ typot ko'i ete. Yt ta'a tukuap i waku rakaria haype hawyi yne wakuap ko'i ete i'atusaiwot. Mi'iria ti Tupana mi'a tu sa ty'i saty'i ko'i katu pono tuweu piaria ra'yn ta'atu minug sa'ag ete yn te'e re moe hapap. Mi'iria irania'in moweu ka'i ta'a tueso wywuat haria. Mi'iria wakuap sese ko'i yt kuap i haria aikotã Awyato miit auka hat ewywuaria i'atueko. Mi'i pote miit'in mi'auka wo te'e ro py hu'at Awyato auka hap ewywuat are. I'atuhaiwot popuo sy'at i'atu'e yt nakuap i utui hap ete hawyi te'e ru wewi te'e ru we'auka. [11] Ta'i uiwy ria'in mi'iria ti sa'awy'iwuat Kãi e hap het rakat ewywuat heko rakaria. Kãi ti sa'a wy'i ipy'ahak toywyt wakuat Apeu toi'auka

yt nakuat i uito te'e hap toimo herep. Kãi
ewywuat sese ko'i mi'iria tukup te'en at
ka'ap are. Nimo te mekewat Tupana ehay
ran moherep hat paini koro Parãu me Tu-
pana to'e — Yt ereto tei'o ui'ywania Iuteu
ywania kuasa te hamo e. Ma'ato Parãu
toto ra'yn toiky'esat kahato ha'up iwato
morekuat po pyi. Miit'in ti'a parap mono
Tupana kapiat we'eg hap te'etu yt naku
i nug hamo toto. Itote toimo herep yne
sa'ag sepap hap. Mi'i hap ewy mi'iria paini
Parãu ewywuat tukup te'en Tupana ehay
ran moherep haria ma'ato i'atu py'a pe yt
kat i Tupana ky'e sese hap wywo. are.
Ta'a tu henoi miit'in wen ma'ato i'atuekat
ky'ewi hap yn te'e ru we wa nẽtup wywo.
I'ewyte ti te'e ru we mo wato teran kahato
hap kape yn te'e ru we wa nẽtup ka'ap are.
Yt kat i Tupana mõtypot hap sese i'atuekai
are. Sa'a wy'iwuat pa'i ran Kore e hap
wanẽtup hap — Uito po'og Musei kai e nimo
Tupana mohey haria Musei mi'a py koktia
pe. Toipo hari yne teran Musei Tupana
mohey haria Tupana hũria haype. Ma'ato
toi'aparap kahato Tupana pe hawyi Tupana
mi'auka meremo rakano topy hu'at yi ka'a
pe ipyp. Ta'i mekewat pa'i Kore ewywuaria
kahato tukup te'en ne mesup aipy'a setpe
are. Mi'iria Tupana hũria aimi'a pykok
aiwy ria'in Iesui mohey haria ete aipo hari
teran aimi'apykok wẽtup sehay upi yt Iesui
ehay upi i haria. Mi'iria wyti aru Tupana
mimoma wuanuaria pa'i Kore ewywuat are.
12 Yt naku i mi'iria tunug at ka'ap to'ope
to'ope pytkai yt te'e ro ken'ẽ hin i te'e
renuk aiwywuat hamo. Aikotã ut aimi'u ete
tenuk hap ewy mi'iria aipy'a setpe ahenuk
aiwo'o ky'e hap nug hap etiat turan. —
Heno watenuk yt ai'e pytkai i te'e renuk
aiwywo Iesui piit iã'ãkap man watu'u turan
i'ewyte Iesui suu iã'ãkap Uwa hy watu'u
turan. — Tupana tiky'esat ahewaire waire
hap i'atu'e Iesui mohey haria ewaure ka'a
pe yt kat i wemõti hap wywo. Ta'a tu
mi ky'esat yt we'eg i hap nug hap kape
yn i'atuehay. Mi'iria ti tukup te'en aikotã
mekewat ywyhig hun ewy. — Meiẽ tut
aru i'aman aimikoi hu'i hamo wato'e wen
ma'ato ywytu uwato yn put'ok'e ai'mikoi
pun hamuat. Yt i'aman hin i hewo aiko
aimikoi ete. Mi'i hap ewywuaria ti mi'iria
tukup te'en are. Mi'iria ti ikahuria aimikoi
ypia iyhop ikahuria ewywuat ko'i ma'ato yt
karãpe i haat rakaria ewywuaria. Karãpe
haat e'at put'ok'e hawyi watuwat i'ywa
so'ohep hamo ma'ato yt kat hin i ikaipyi
wati puẽti mi'u hewo hap ewy haria are.
Mi'i tã ti tukup te'en mi'iria aikotã aimikoi
aimi'ypy hep yi pywiat rakat igag hap ewy
are. Aikotã aimikoi iku'uro rakaria ewy
mi'iria tukup te'en aimikoi ypia py'a setpe
are. 13 — Ta'i uruto ei'ewy Iesui mohey
kahato haria i'atu'e wen ma'ato Iesui mo-
hey ran haria aikotã y'y ihy we'okmõi ko'i
wasere upi tõ'ẽ tõ'ẽ hawyi ihy mohun hap
hawyi aimi'u wuat hap ewy Iesui mohey
ran haria. I'atuwanẽtup sa'ag nakat yn pote
ti aiwa nẽtup hap ywyk hanuaria. I'ewyte
Iesui mohey ran haria ti aikotã waikiru
hewyry ewy kahato are. Aikotã waikiru
ho'o wasat tuwewi aikowo aikowo ta'a tu
mi ky'esat ewy tuwat. Ma'ato meiũran
i'atuo wasat hawe tukup te'en yt hẽtyhot i
ywyhig hun me i'ypyryp sese pe hap ewy
aru aikope Tupana yn ikuap hap tote. Mi'i
hap ewy ti Iesui mohey ran haria i'ypyryp
aikotã wãtym koro i'ypyryp hap ewy Tu-
pana kuap hap ete. 14 Nimo te ti mio tã
e mekewat Tupana ehay moherep hat pot
Enoki Atãu emiariru emiariru to'e — Tut
ti aru Tupana Aika'iwat ahowawi typy'i
kahato tesu ra ra'in atipy piaria wakuaria
sese wywo e yt naku i nug haria moma
hamo e. 15 Wuat'i miit'in yt imohey haria i
apiheg hamo tut Ahetupana e Enoki. Mi'i
hawyi ti aru toimo herep yne uwe waku
uwe yt nakuat i hap e. Mekewat e'at pe ti
aru toimo herep miit'in minug sa'ag nakat
ko'i yt nakuat i nug haria pe Tupana yt
miky'esat i nug haria pe e. toi'atumoherep
wuat'i ehamo e. I'ewyte torania yt naku i
i'atuehay sa'ag tetiat e. I'atupy'ahak tetiat
hap enoi wuat'i miit'in ehamuat hamo tut
Ahetupana e. Toimo herep yn wo'oe ro mo
pusu hap koi hawyi yn soso hap i'ewyte
— Tupana ti yt naku i kahato i'atu'e hap
moherep hamo tut e. 16 I'atuweuka'i tetiat
hap sio tomohit hap ko'i toi'a pykok yne
hamo Ahetupana tut tesurara'in sem wywo
e Enoki nimo. Mi'iria ti ta'a tu mi ky'esat
sa'ag ewywuat ra'yn nug at ka'ap ma'ato yt
heremo i haria are. Ta'atuwẽ pyi ti — Uito
po'og wuat'i kai i'atu'e ahepe are. Mi'iria
tiky'esat kahato ta'atumõtypot kahato hap
— En po'og urukai i'atu'e irania'in hap.

Mi'iria ti ikat kahato ta'atumõtypot kahato
— En ni yt naku i rakat i'atu'e wakuaria
pe. Karãpe aiwat aimi ky'esat ete aipo
wyro hawyi ahero mo pusu kahato hap —
Yt naku i ti meke tã mi'i miit ewy watunug
i'atu'e irania'in me ahetiat pe. Yt wati'atu
mo wepit kuap i ra'yn mi'iria are. Ta'a tu
mi ky'esat sa'ag yn ta'a tunug neran mote
wakuat yt ta'a tunug kuap i ta'a tu hã'ãg
pytkai are. — Uito ti waku kahato po'og
torania kai wakuap atunug i'atu'e. Waku
kahato en i'atu'e ahepe ahekat ky'ewi.
I'atuehay se rakat ta'atuehay wo aimowepit
ma'ato yt pywo pe hin i aima'at teran haype
ne'i are. Mi'i tã hap ete te'e re mo pokuap
kahato. Mi'iria ti te'e ro pot mu'e wẽtup
sehay yt Iesui etiat enoi haria hin i. Eiwe'eg
wo o Tupana ehay pun haria mi'iria are.
17 Ta'i mesup ta'yn ui'e hap ewy ta'a tunug
na'yn mi'iria eipy'asetpe wẽtup sehay enoi
haria are. Uihey wyt'in uheinyt'in yne
uhekatuwyria wẽtup sehay kape yn ni waku
watuwanẽtup. Mi'i ti ainãpin sa'awy'iwuat
Iesui etiat 12 ok takaria aimu'e hap kape yn
waku are. 18 Mekewat sa'a wy'i wuaria Aipo
typot Iesui potpo'o roria sese ainãpin ka-
hato mi'iria aima'at teran haria ete aima'at
pupi are. Ta'i mio tã i'atu'e ahepe 12
ok takaria — Meiũran wuat'i kahuro hap
e'yianmete wyti aru tõ'ẽ kahato wẽtup
ehay enoi haria. Mi'iria ti aru ai'a tu ma'at
reran haria i'atu'e ra'yn ahepe. Mekewat yi
kahuro hap yt pya i ra'yn turan put'ok'i'a
tu'e ahowawi. Mi'iria ti ikohyeput kahato
ta'atupiit miky'esat gu'uro ypy yn nug hap
upi i'atu'e. Tõ'ẽ ehowawi wẽtup sehay mo-
herep hanuaria i'atu'e. Eimi mohey hãpyk
takat Iesui etiat mohit hanuaria tõ'ẽ hawyi
eipy'asetpe tukupte'en i'atu'e 12 ok takaria.
Mi'iria ti ta'a tupiit miky'esat yt naku i
gu'uro ypy nug hap etiat wemoe hapap
haria yt Tupana miky'esat wuat'i e'at piat
ieĩne'en hap yt ky'esat i haria i'atu'e ahepe
sa'a wy'i 12 ok takaria. 19 Mi'iria aimu'e
haria wẽtup takat wakuat aiwo'o ky'e hap
moma rakaria aimohey ete aipo hari teran
haria. Mi'iria ti iky'esat aiwo'oewaure aimi
mohey etiat hap yn. Mi'iria piit pe ti yt
kat i ra'yn Tupana Pã'ãu rakaria. Mi'iria ti
aikotã ga'apy puat haiwot rakaria miit auka
haria ewy. Te'e ru wa nẽtup mesu wa rotiat
ko'i kape yn. 20 Mi'iria ehay upi yt naku
i watuwat are. Waku wato mohey po'og
po'og wuat'i e'at Aiwy Iesui are. Waku
iheg kahato ihay hawyi watunug i'e hap
yn. Waku aikotã ipotmu'eria 12 ok takaria
ainãpin haria wo watu kup te'en mot'i hap
ewy aito are. Mio tã are yn uiwyria'in waku
sese rakat aimi mohey pote. Waku wato'o
moesaika moesaika aimimohey wakuat ete
yn are. Ta'i aiwat aimi mohey ti po'og
wakuat torania kawiat hat are. Ta'i mi'i
yn ni waku kahato ahehay Tupana kapiat
hamo het upi are. Tupana Pã'ãu miky'esat
ewy yn waku wahẽtup Ipã'ãu upi are. —
Etum no esaika hap uhehay ewawiat sepap
hamo wato'e Ipã'ãu me are. Mi'i hap yn
ni waku ra'yn Ipã'ãu upi wahẽtup hap are.
21 Uito ti atimohey kahato. Mi'i pote eipe
atiky'esat ui'e eweimohey kahato hap. Tu-
pana ti yt puo hin i eikai ui'e tomohey
hap ium ehepiat hamo. Tupana tum neran
aiky'e hap mi'i pote to'iro watiky'e Aiky'e
hat. Waku watuweium Tupana pe aiky'e
hamo. Waku Tupana yt wahowai i aiky'e
teran tipyt. Ta'i waku ti Aika'iwat wahe
katup wuat'i e'at pe. Mi'i hap yn ti waku
uiwy ria'in. Tupana mipo'oro ahetiano
ihaky'e'i kahato tutum toĩne'en wuat'i e'at
piat hamo. Mi'i pote waku watiky'e Aiky'e
hat are. 22 Tupana ti waku watipowyro ihay
enoi hap ete. Mi'i tã ti toiky'esat kahato
katu pono irania'in yt tokuap i te haria
piat tokuap hap toiky'esat tomõtypot hap.
Tomõtypot sa'up mo tutum neran i'atueha
kyera'at hap. Katupono toi'atuehakyera'at
teran irania'in yt imohey kuap i te haria
are. 23 Waku ti wati'atuehakyera'at irania'in
aria wato po pyi. Waku watimoherep mu'ap
aria wuat'i e'at piat ho'opot hap pyi. Waku
paawa to'e i'atu ky'e hap aipy'a pyi are.
I'ewyte irania'in yt imohey kahato i te haria
waku wati'a tuekyi i'atu ky'e hap wywo.
Uiwy ria'in waku ti aiwe'eg wo kahato yt
nakuaria i yt imohey i te haria i mu'e turan.
Mi'iria ti karãpe wati mo herep Iesui ehay
aimo'akag'aia teran yt nakuap i nug hamo.
Yt naku i wata'at i'atuehay upi waire waire
nug hamo. Waku watoken'ẽ mi'i nug hamo.
Waku ti i'atupiit kahu hap yt aimo'akag'aia
i i'atupiit ky'esat hamo. Waku aikotã ah-
esokpe ikytsig kahato ete yt wati ky'esat i
hap ewy. Waku ti wati'a tuekyi yt naku i
nug haria Iesui kape. Waku ti ta'a tupiit
miky'esat nug haria waire waire haria ta'a

tuwuk hap kapiat haria watekyi Iesui kapiat we'eg haria wo. Aiwe'eg i hap wati'ywyk wywo pote watoken'ẽ i'atueko pupi are. Yt naku i wata'aipok ne'i aheko sa'awy'iwuat yt naku i nug hap kape i ra'yn are. [24] Uiwy ria'in karãpe put'ok'e ahete aho'opot hap ahatek hap turan ni Tupana ti aimoesaika kuap yne ahã'ãg hap akit hamo are. Mi'i pote waku wato'e Tupana pe — Urupowyro En Tupana katu pono yt urutunug neran i ahiag miat irania'in miat uruiã'ãg hap upi waku wato'e. Yt naku i urui'atoiat En Tupana Uru'ywot ma'ato urupo wyro En uruma'at hap akit hamo wato'e ne'i. Ta'i etikuap yne uruiã'ãg hap put'ok'e turan. Mi'i pote urumoesaika mekewat sa'ag nug hap akit hamuat waku wato'e Tupana pe are. [25] — Tupana En yn ni Uruetu pana uruto'e. Mi'i hawyi En ni po'og we'eg torania kawiat hat uruto'e. I'ewyte En yn Urueha kye ra'at kuap hat uruto'e. Urupo wyro En urui'aparap hap moma hamo Tupana. Urunug no En hãpyk sese rakaria wo ewaku hap ewy uruto'e. Uruiky'esat kahato ehamo urutukupte'en mesup mũki'ite wuat'i e'at pe uruto'e. Urumowepit ro En ewy. Uruimõtypot reran En Urumohãpyk kuap hat sese En mote. En ni po'og wuat'i apy tote uruto'e. En ni Wuat'i porekuaria Porekuat. En ni Wuat'i Miit'in Akag Koro. En ni wuat'i atipy piaria i'ewyte yi totiaria Akag Koro uruto'e. En ni rat wuat'i apy i ipotmoko'i rakat. Ga'atpo hawyi mesup mũki'ite hawyi torania e'at piat uruto'e ewawi i'ewyte Esa'yru Emipo'oro Urupo rekuat nuat Iesui set puo waku.

Uito ti Iuta. Iesui ti uheyke'et sese are. Tiaku ti Iesui ywyt re i'ewyte mi'i Uheyke'et are.

IESUI ARU E HAP IUWÃU MIWAN

1 Uito Ei'akag Iesui e. Ui'ywot Tupana
tiky'esat kahato atimo herep ehepe yne
aikotã yt pya hin i ra'yn hap e. Mi'i
ko'i toiky'esat uheropat haria ikuap e.
Atipo'oro uhehay atipy piat uhehay mo-
herep hat wẽ pyi e. Ahenoi yne uheropat
hat uipotmu'e uimiky'e kahato Iuwãu me.
2 Etimoherep to mesuwat uhehay yne yne
uheropat haria pe are'e. Mesuwat sehay
yne Tupana e hap uhetiat e. Mesuwat
uhehay wakuat yne are'e yne eimikuap
ok tã ehewaure ka'a mikuap ok tã ui'e
hap. I'ewyte aikotã emu'etu era'akasa uimi
mo herep epiat hap ewy topy hu'at are'e
epe uiwy Iuwãu e. 3 Uimohey haria waku
ehewaure ka'a ewetum kahato mesuwat
uhehay wakuat kape e. Waku eweimo
wẽ pap'i mowẽ pap'i kahato mesuwat mi-
wan ehepiat ikuap hawywiat ehepiat inug
hamuat hap kape aikotã aikotã Tupana
tunug hap ahenoi ehepe e'yianmete e.
Yt pya hin i Mesuwat uhehay Tupana
tipyt'atnug hamuat e'at. Eweimo wẽpap
mesuwat uhehay pote aru toĩne'en eipoi
tyro kahato hap eimo wepit hap e Iesui
ahepe.
4 Mi'i pote uito Iuwãu atiwan na'yn Iesui
ehay tomikuap ok tã hawyi atipo'oro Iesui
mohey haria pe 7 tawa yi Asia piaria pe.
Aikotã Iesui mimo herep ewy mekewat
temiit tomi po'oro atipy kaipywiat wẽ py-
wiat ewy atipo'oro ehowawi uito Iuwãu.
Ma'ato sa'awy'i uimiwan me wepoityro hap
tohẽtup Tupana kaipyi 7 tawa piat Tupana
mõtypot yat piaria wat hamo. Mio tã are'e
epe Tupana — Uito ti emiit Iuwãu ma'ato
En ni mekewat wuat'i e'at piat ieĩne'en
hat are. En ni torania mesuwiat ieĩne'en
hat e'yianmiat ieĩne'en hat are. En ni
mesuwuat re ieĩne'en hat are. En ni wuat'i
e'at sakpo ieĩne'en hat are. Tupana ahẽtup
kahato ewawi ereĩne'en hegyi'at kahato
Esa'yru mohey haria pe hap are. Etum o
wo'o ky'e hap i'atuepe. Etimõ'ẽ Epã'ãu 7
tawa piaria Esa'yru mohey haria kape are
ewawi Tupana. 5 Tupana Esa'yru sese Iesui
kaipyi ahẽtup etipoi tyro emohey haria.
Etum no i'atuepe i wo'owese hap are epe.
Wuat'i Porekuat no En po'og po'og irania'in
kai are. En ni wuat'i e'yianmete wuat
gu'uro pywiat ieĩne'en i hat. En ni pywo yn
e hat. Iesui En ni uruky'e hat sese katupono
Esuu wo urupitpit hap etikoho yne torania
uruminug sa'ag are. Eku'uro hap uruka
wiano hap. 6 Waku yne hawyi urunug na'yn
more kuaria wo mesuwat yi tote E'ywot
eropat hamuat are. En ni urunug miit'in
epa'i wo E'ywot miky'esat ewy. Urunug
na'yn emiit miit'in ekyi ewewawiat emõty-
pot haria wo hamo. Wuat'i e'at piat esaika
hap moherep hanuaria urunug na'yn are.
Etum no Emohey haria pe egyi'at hap
kaipyi i'atumowepit hap wuat'i e'at pe aru
yt kat sa'up i hap ahẽtup are'e epe Tupana.
Pyno waku ra'yn uhehay. Uito Iuwãu.
7 Uiwy ria'in Iesui mohey haria meiẽ
ewehe ha'at ro Aika'iwat Iesui tut ra'yn
teiam ywyhig me. Ta'i yne yne te'e ra'a
kasa. I'ewyte ipiit suk haria i'auka haria
te'e ra'a kasa kahato howawi. Ewehe ha'at
ro te'eruwak kahato wuat'i ywania yt imo-
hey i haria te'e ro ken'ẽ haype kak'i'a tu'e.
Ma'ato aito imohey haria wahe katup ka-
hato. Waku eriot Mehĩ waku eriot Mimi
wato'e. I'ewute aitoria 7 tawa piat Tupana
mõtypot yat piaria pe yi Asia totiaria pe
Iesui tuwemoherep wy. 8 — Ta'i uito ti rat
Iesui e ahepe tut hawyi. Aha'a wynug yne
uito hawyi areĩne'en ni hat uito. Uhep-
iat inug yne hap e'yianme areĩne'en ni e.
Uimi sa'a wynug sa'a wynug atimo put'ok
yne. Ma'ato wuat'i mesuwarotiat e'yianme
areĩne'en ne wuat'i e'at pe e. Uito ti rat
Eika'iwat Wuat'i Esaika Hap Eiam uito e
Iesui ahepe.
9 Pyno uito Iesui potpo'oro 12 ok takat
Iuwãu areĩne'en eheyke'et ewy katu pono
waho'opot aiwo'o'e wy'ewy Iesui mohey
haria aito pote are. Wẽtup sok yn aito.
Iesui yn Aipo rekuat ai'e pote ai'a tu sa ty'i
saty'i kahato irania'in. Mi'i pote wẽtup
miit yn ewy wahekatup Aika'iwat put'ok'e
wuat'i Porekuat nuat hap e'at. Iesui yn
Aipo typot are'e hap etiat no uipyhyp
mesuwe yi a y'y wato py'a setpiat ui'a pi-
heg hamo. Wo'o pyhyp hat ewy uinug
katu pono ahenoi uhehay wo Iesui ti Aipo
rekuat nuat are'e pote. Mi'i pote uhehay
monik hap ky'ewi ui'atoiat mesuwat yi a
Patumu e hap tote. 10 Mi'i yi a tote Aika'iwat
wanuat e'at Mytu'u e'at pe turan Tupana
Pã'ãu topy hu'at kahato uhete. Put'ok'e

hawyi uipyt'atnug kahato hawyi uimu'etu
kahato. Mi'i hawyi ui'ok pe kai put'ok'e
ra'yn sehay aikotã huhu'e hap ewy atikuap
kahato. Ihay pirik kahato atikuap heremo
kahato rakat. Huhu'e hap ewy ma'ato ihay
ewy atikuap. 11 — Uito ti yne sa'a wynug
hat ma'ato uhepiat inug hap yianmete
areĩne'en wuat'i e'at pe e. Uminug ko'i
yne ikahuro hap sakpo areĩne'en ne wuat'i
e'at pe e uhepe. Mi'i hawyi to'e i uhepe
— Iuwãu e atomoherep aru epe emi'akasa
ko'i emu'etu wuat ewywuat ko'i e. Etiwan
o uimimoherep emu'etu hap ko'i e. Mi'i
hawyi emiwan o etipo'oro uimohey haria
pe 7 Tupana mõtypot yat kape yi Asia tote.
Tawa EWESU piaria we'atunug haria kape.
I'ewyte Tupana mõtypot yat tawa SIM-
INA piaria wa'atunug haria kape etipo'oro
ui'e hap emiwan. I'ewyte Tupana mõty-
pot yat tawa PẼKAMU piaria we'a tunug
haria kape etipo'oro emiwan. I'ewyte Tu-
pana mõtypot yat tawa SATU piaria kape
etipo'oro. I'ewyte Tupana mõtypot yat
tawa TIATIRA kape etipo'oro wy. I'ewyte
Tupana mõtypot yat tawa WIRATEWIA pi-
aria kape etipo'oro hawyi Tupana mõtypot
yat IRAUTISEIA piaria kape etipo'oro emi-
wan ipe pewiu tote e Iesui uhepe.

12 Mio tã to'e hawyi aremorem mekewat
ihay rakat IESUI kape ara'a kasa hamo.
Aremorem turan hẽtyhot hap atipuẽti.
Tuwẽtem wẽtup eiam myi ariãty. 13 Mi'i
hawyi mekewat aria ẽty ko'i py'a setpe
toĩne'en Aheyke'et to'e wywuat sokpe
i'ywop takat puo yi kapiat hap. Ipoti'a ete
toĩne'en iwo'o kytyt hap ewywuat hekat
rakat Uru kawiat imehit rakat. 14 I'asap
ikytsig kahato aikotã nukara kytsig hap
amukiusu ap ewy ikytsig hap. Iha aria
sapuẽ sapyhot hap ewy aria ẽty ewy. 15 Ipy
ko'i ihup hapyhot hap ewy aikotã Asu
watopag aria pe hapyke kahato rakat ihup
imehit hap ewy. Mi'i hawyi ihay topyhu'at
y'y esaika hap topyhyp pote hap ewy y'y
wato puehay ewy woo woo'e ne'i soo'e
hap. 16 Mi'i hawyi toĩne'en 7 waikiru ipo
sese kai. Iwẽ pyi tuwẽtem kyse'yp surara
wat to'owa piat hãihyk kahato rakat. Mi'i
kape araha'at turan yne ipiit hẽtyhot yne
atpo sake turanuat wate ha'at at kape hap
ewy kape ara'a kasa. 17 Ara'a kasa howawi
hawyi ara'at yi tote uhowa yi kape hap
ewy ipoity'i uhetiat hawyi ipy yatype gen'ẽ
pono iku'uro rakat ewy areĩne'en. Mi'i pote
tuwe ponug uipiit ete topo sese kai haype
to'e — Uimiky'e Iuwãu e yt ereken'ẽ tei'o
uipupi e uhepe. Pywo ti rat uito wuat'i
e'yianmete wuat e'at piat ieĩen'en hat Uito
e i'ewyte yt kat i ra'yn topyhu'at re mesuwa
rotiat pytkai aru areĩne'en ne Uito e uhepe.
18 Iuwãu e eraha'at ro uhowawi e. Ha'awyte
areĩne'en eipy'asetpe. Mi'i hawyi uiku'uro
sese koitywy areĩne'en i ra'yn wuat'i e'at
piat hamo e. Mi'i pote ui'e hap uhehay
upi yn miit'in tuwẽtem kuap gu'uro pyi e.
I'ewyte uhehay upi yn miit'in tuwat ta'a
tu'apiheg aria wuat e'at piat hamuat kape e
uhepe. 19 Mi'i hawyi — Iuwãu e emiwan nug
uimimoherep tepiat emi'akasa aikotã topy
hu'at irane hamuat i'ewyte mesup muat
toĩne'en hap ewywuat hap etiwan no e
i'ewyte aikotã aikotã irane atunug uimi
mo herep epe hap ewy e uhepe. 20 Mũki 7
waikiru uipo sese kawiat atomoherep ta'yn
epe. Katu pono atiky'esat etikuap yt uwe
mikuap i aikotã aru kat kat ko'i ewywuat
tukup te'en hap e. I'ewyte atimo herep
teran epe mekewat emo'akasa hap 7 ariãty
wẽtup teiam mywiat hẽtyhot rakat nu Uru
kawiat etiat e. Mi'i ti atimo herep teran
kat som kat som mi'i ewy hap topy hu'at
hap mekewat ariãty eiam e. I'ewyte kat
kawiat uipo sese kawiat 7 waikiru e hap som
kat ewy hap e uhepe. Iuwãu e mekewat 7
waikiru uipo sese kawiat tukupte'en aikotã
uimohey haria akag ko'i yi Asia totiaria
tawa piat Tupana mõtypot yat apykok
haria mi'i aikotã 7 waikiru ewywuat tukup
te'en aikope te'e ru we'a tunug hap tote
mekewat 7 tawa yi Asia piaria akag ko'i 7
waikiru uipupiat ewywuat ko'i are e uhepe.
Mekewat ariãty eiam 7 haga rakat mi'i ti
aikotã uimohey haria yi Asia piaria ewy e.
Wẽtup haga wẽtup tawa piaria uimohey
haria ewy wẽtup haga wẽtup tawa piaria
ewy hap ewy te'eropyhu'at uimohey haria
te'e ru we'a tunug haria ti te'e ro py hu'at
mekewat 7 rakat ariãty ewy 7 tawa Asia
piaria e uhepe ihay huhu'e hap ewywuat
puo e Iesui uhepe.

Uito Iuwãu uimi'akasa hap ahenoi.

2

1 Mi'i hawyi Aheyke'et Iesui to'e uhepe —
Iuwãu e mio tã etiwan no uimohey haria
tawa EWESU apykok hat pe tawa Ewesu

piaria etiat. Mio tã ere'e — Pyno atiky'esat
ereĩne'en uipo pe katu pono tukup te'en
uipo sese kai ra'yn 7 waikiru ko'i ewy 7 ok
takaria Tupana mõtypot yat piaria apykok
haria e. Uito ti uhewyry eipy'asetpe aikotã
aikotã ariãty yt hẽtyhot kahato i rakat
moẽtyhot hat ewy e. Uhewyry eipy'asetpe
eimoẽtyhot hamuat e. Eipe wẽtup haga 7
haga py'asetpiat ariãty eiam ewy mekewat
7 ariãty wẽtup eiam hekat rakat py'a set-
puo e. 2 Uimohey haria tawa Ewesu piaria
woro ho'okuap kahato eipe. Uipotpap nug
kahato haria eipe are e. Yt eipohep hin i
uheropat hap ete e. Yt eweiky'e hin i yt
naku i nug hap ne'i. Atikuap eheko waku
hap. Karãpe wẽtup ok put'ok'e eimu'e
hamo turan hepamo ihay eweimohey sio
uhehay wo sio yt hap kuap hamo e. Ma'ato
yt uhehay i ne'i pote meremo — Eso i rat
ewei'e tope. Ewehã'ãg kahato mekewat sio
Tupana mipo'oro wẽtup miit sio tuwehay
pyi ne'i hap kuap hamo e. 3 Eweho'opot
kahato ra'yn uimohey hap upi e uimohey
mot'i haria eipe e. Ta'i uheropat mot'i
kahato haria eipe pãi are. 4 Waku kahato
eipe e wen ma'ato wẽtup yt naku i eikawiat
yt uimowepit hin i hap toĩne'en. Sa'awy'i
uiky'e kahato haty wo ma'ato mesup yt
sa'a wy'iwuat yt ewy i ra'yn uiky'e eipe.
Ui'atoiat uiky'e sa'a wy'iwuat hap ete e.
Haty kahato uipy'a pe mi'i hap uhete e.
5 Pyno eiwa nẽtup o aikotã sa'a wy'iwuat
uiky'e haty wo ehepiat hap kape uimi
ky'eria e. Mesup uiky'e hap waure haria
wo eweikupte'en e. Ewei'aipok to uhowawi
i uiky'e pote are'e ehepe ma'ato yt pote
ariot ehe'ariãty sasep hamo e. Mi'i hawyi
i'ypyryp hap yn toĩne'en itote e. Koitywy
7 ariãty toĩne'en ma'ato ahasep hawyi ti
aru eiwat pote i'ypyryp yt naku i topyhu'at
e. Ewei'aipok to uhowawi are'e ehepe tawa
Ewesu piaria e. 6 Tukup te'en tawa EWESU
piaria uimohey haria mu'e haria uhyt Niku
raita mimu'eria — Waku ehary'i uiat uheha
ry'i wo hawyi uheha ry'i ewano e haria
to'ope yt naku u. Waku ehaiwot ro eweikup
te'en mi'i potmu'eria ete katu pono Uito
i'ewyte uhaiwot areĩne'en i'atu pot mu'e
hap upiaria ete e Iesui. 7 Uimohey haria
ehewaure ka'a kahato ro kat som Tupana
Pã'ãu to'e topot mu'eria pe Tupana mõty-
pot yat piaria pe yi Asia tote e. Ewetum no
ehewaure ka'a Tupana Pã'ãu einãpin hap
kape e. Uimohey haria e pywo pe ti uimikoi
ypia pe toĩne'en wẽtup uimikoi ywa py'a
setpe eimoieĩ ne'en wuat'i e'at piat hap
e. Uwe uwe uimohey toku'uro hap kape
i'ewyte uwe uwe topy hu'at ahiag potiã'ãg
hap akit hat toku'uro hap kape mi'i hat
pe aru are'e — Waku etu'u ro uimikoi ypia
ywa eimoieĩ ne'en wuat'i e'at piat hamo
are'e aru e Tupana Pã'ãu ehepe e mekewat
waikiru ipupiat rakat uimiwan nug hamuat
tawa EWESU piaria pe.
8 Mi'i hawyi to'e i ra'yn uhepe mekewat
7 waikiru ipo piat rakat — Iuwãu e wẽtup
uhehay etiwan hawyi etipo'oro wẽtup Tu-
pana mõtypot yat piaria kape e. Etipo'oro
uhehay i'atu'a pykok hat kape. Uimohey
haria tawa SIMINA piaria kape e. Mio tã eti-
wan — Tawa SIMINA piaria uimohey haria
Uito ti areĩne'en wuat'i e'yianmiat ieĩne'en
hat e. I'ewyte areĩne'en aru yi waikiru
ko'i kahuro pytkai hap e'at e. Mesuwe
sa'a wy'i uiku'uro ma'ato mesup areĩne'en
i ra'yn e. 9 Uimohey haria tawa SIMINA
piaria woro ho'okuap kahato eipe. Waku
sakpo'e eipe e. Uheropat haria seseria ka-
hato eipe e. Atikuap eweho'opot uhetiano
hap e. Atikuap aikotã ho'opot kahato
popuo eipotpap uimi ky'esat nug hap ete.
Satek takaria eweikup te'en ma'ato uiwa
nẽtup hawe hekat kahato rakaria wuat'i
e'at piaria eweikupte'en e. I'ewyte atikuap
aikotã itotiaria tukup te'en hap ei'a tu sa
ty'i saty'i kahato haria e. Atikuap aikotã
uruto yn ni Tupana kuap haria katu pono
Iuteu ywania sese uruto irania'in ehepe
ma'ato eipe yt ewei'e. Mi'iria ta'a tuehay
sa'ag wo ehepe. Yt Tupana emiit'in hin
i mi'iria ma'ato ahiag mõtypot yat piaria
mi'iria e. Yt Iuteu ywania hin i ma'ato
ahiag ywania sa'ag tukupte'en mi'iria Iuteu
ywania ran ne'i ko'i e. 10 Yt eweiken'ẽ
tei'o ahiag mupi e katu pono mi'iria ahiag
mõtypot haria ei'atuiã'ãg aru eimoso'opot
ehepiat imohey hap sa'ag hamo ehepiat
uimohey hap moweityk hap ky'ewi. Ma'ato
yt eweitoiat rei'o ehepiat uimohey hap
ehã'ãg hap upi 10 e'at hap ewy eweho'opot
uimohey hap waure hamo. Eweipy hu'at
ro uimohey hap mywo eiku'uro hap e'at
kape pote eheĩne'en hap sese ikahu rakat
wuat'i e'at piat atum ehepe aru e. Yt kat
i sa'ag atipuẽti eikai e. Mi'i hawyi woro
ho'o pai nug more kuaria wo uimi mõ typot
wuat'i e'at piaria wo ra'yn uimohey haria

sese eweikup te'en mote are'e ehepe tawa
SIMINA totiaria pe e uhepe uimiwan nug
hamuat tawa SIMINA piaria pe. 11 — Pywo
ti wuat'i uimohey haria pe mio tã e te
Tupana Pã'ãu are aikotã are'e tawa SIMINA
piaria pe hap ewy e. Waku ehewaure ka'a
kahato Tupana Pã'ãu e hap uiwẽ pywiat e
hap kape e torania 7 Tupana mõtypot yat
piaria pe. Uwe uwe ahiag miat toiã'ãg hap
akit hat topy hu'at toku'uro hap kape mi'i
hat yt iku'uro i typuot hap mekewat wuat'i
e'at piat miit'in moso'opot at ka'ap hap e
Tupana Pã'ãu ahepe.

12 Mi'i hawyi po'og tohenoi uhepe —
Iuwãu e etiwan uhehay uimohey haria tawa
PEKAMU piaria pe yi Asia totiaria pe e. Kotã
ere o etiwan mi'iria pe — Tawa PEKAMU
piaria uimohey haria apykok hat e uhehay
ti surara ekyse'yp typy hãi nakat to'owa
piat hãihyk takat ewy kahato. 13 Uimohey
haria tawa PEKAMU piaria woro ho'okuap
kahato eipe e. Atikuap aikotã eweikup
te'en uimohey haria sese wo ahiag emiit'in
sem py'a setpe e. Atikuap eweikup te'en
aikope ahiag topy hu'at morekuat no hap
tote e. Atikuap aikotã uiky'e sese haria
eweikupte'en itote. Yt eiwemõti hin i uhet
enoi itotiaria piat hamo wãi'e ahiag pytkai
e. Atikuap aikotã uimohey sese kahato
haria eweikup te'en itote. Atikuap aikotã
yt eweipun hin i te kue uikuap ehepiat
hap e. Atikuap sa'a wy'i aikotã uhehay
moherep hat wakuat kahato Antipa ahiag
etama piaria ti'auka eipy'a setpia uhehay
enoi uimohey hap kaipyi pote e. Uimi
po'oro ta'a tu'auka hawyi atikuap sese yt
naku i mi'iria ehetawa piaria e. 14 Ma'ato
tukup te'en eipy'a set piaria uimohey ran
haria uhehay ewanĩ kaptia tawa PEKAMU
piaria. — Uruto Tupana ehay moherep
haria i'atu'e wen ma'ato wẽtup sehay mo-
herep haria aikotã nimo sehay yt hãpyk i
rakat enoi hat Parãu mienoi ewy ta'atumo
herep. Nimo Tupana ehay moherep hat
Parãu e hap het rakat ti'atumu'e kahato Is-
areu ywania ewanĩkaptia eporekuat Paraki
e het rakat Tupana emiit Isareu ywania
mo'akag'aia Tupana set etiat hap tehay wo.
Mio tã e Parãu — Waku ewetunug ienuk
hap iwato hawyi ewei'auka eihũria Tupa
naria iã'ãkap ko'i mõtypot hamo e. Mi'i
hawyi waku yne haryporia'in wywo to'ope
eweikup te'en e. Mi'i etunug mote ewanĩ
kaptia Isareu ywania Tupana mi'apiheg wo
tukup te'en eipy'a setpe e Parãu morekuat
Paraki pe tomi nãpin e uhepe uimiwan
nug hamuat. 15 I'ewyte sehay yt naku i
moherep haria tukup te'en eipy'a setpe.
Wẽtup sehay sa'ag moherep haria uimo
py'ahak kahato mi'i ti mekewat uhyt Niku
raita ehay upiat gupte'en haria mekewat
— Waku ahewaire waire watunug i'atu'e
sa'ag uimo py'ahak haria e. 16 Ewetoiat ro
yne Tupa naria are'e. Ewetoiat ehewaire
hap yne are'e. Ewei'aipok to uhowawi
uimienoi ko'i nug hamo e. Yt pote ariot
ehowawi eiwu'uka hap erut hamo e. Meke-
wat uiwẽ piat kyse'yp typy hãihyk takat
wywo areto ehowawi surara ewy e. Eiwe'eg
wo'o are'e tawa Pekamu piat uimohey haria
pe. 17 I'ewyte yne eipe uimohey haria kape
mio tã are aikotã Tupana Pã'ãu eimu'e hap
ewy e. Ehewaure ka'a pote ewewanẽtup to
aikotã are'e 7 Tupana mõtypot yat piaria
pe yi Asia piaria pe. Uwe uwe uimohey
pot'i ahiag miat toiã'ãg pytkai toi'akit ne'i
toiã'ãg hap toku'uro hap kape mi'i hat pe
atum man a atipy kaipywiat aikotã Ui'ywot
tum sa'awy'i yahig note man a Iuteu ywania
pe hap ewy atum tope uimiium to'ewy.
Uito yn atikuap aikope mekewat man a
uimiium uimohey sese haria piat nuat hap
e. I'ewyte uimohey sese hat ahet'ok het
pakup atum tope. Atiwan nu ikytsig sese
rakat rote hawyi atum tope. Mekewat nu
etiat uimiset pehik uito yn atikuap het.
I'ewyte nu kytsig sat hat ikuap het ma'ato
irania'in yt ikuap i toset uiat uimiwan. Mi'i
atum uimohey toku'uro hap kapiat haria
pe pãi are'e uimohey haria 7 ywania yi
Asia totiaria pe e mekewat hesokpe ikytsig
nakat uhepe uimiwan nug hamuat tawa
Pekamu piaria nãpin hamuat i'ewyte ahepe
yne imohey haria pe nãpin hamo.

18 Mi'i hawyi mekewat ariãty eiam 7 haga
rakat puat hewyry rakat to'e uhepe —
Iuwãu etiwan ui'e hap ko'i hawyi etipo'oro
uimohey haria awa TIATIRA piaria kape
i'atu'a pykok hat kape etipo'oro. Mio tã
etiwan — Tawa Tiatira piaria Uito ti Tupana
Sa'yru e uhehay sese atipo'oro ehowawi e.
Uheha ko'i ti aria sapuẽ sapyhot hap ewy
nu mehit hap ewy e. 19 Woro ho'okuap ka-
hato eipe. Atikuap eipotpap ko'i waku ka-
hato hap e. Wakuap nug hap ko'i ewetunug

hap atikuap. Atikuap eiwo'o ky'e kahato
eiwo'o po wyro eipotpap etiat kaipyi hap
atikuap. Aikotã eiwo'omõtypot eiwo'oehay
upiat hap kaipyi hap atikuap e. I'ewyte
atikuap aikotã eweikup te'en mot'i uimo-
hey wywo hap e. Atikuap mesup ta'yn
uheropat po'og haria wo eweikup te'en
hap e. Atikuap aikotã ha'a wy tewuat kai
po'og na'yn waku eipe hap ko'i atikuap
yne. 20 Ma'ato i'ewyte atikuap aikotã ehe-
waku hap toĩne'en kahato pytkai toĩne'en
yt naku i hap itote yt eweitoiat hin i te
e. Mi'i hap nug hap ete ehewa nĩkap wo
kahato areĩne'en e. Toĩne'en wẽtup ok
haryporia eipy'asetpe — Uito Tupana ehay
moherep hat e hat Iesapeu e hap het rakat
e. — Pyno sig waku ahewaire hewaire
e Tupa naria mõtypot hamo i'ewyte waku
Tupa naria iã'ãkap mõtypot ienuk hamo e
Tupana uhepe e hat Mana Iesapeu. Mi'i ete
toi'a tu mu'e uhemiit pytkai yt kat ewei'e
i tope. Yt eweipo'oro hin i eipy'a setpyi.
Yt naku i kahato ewetunug tawa TIATIRA
uimohey haria e. 21 Sa'a wy'i are'e — Mana
Iesapeu pe — Etoiat ro ewaire waire hap
meremo hawyi era'aipok to uhowawi mana
are'e. Karania wo ne'i mio tã are'e tope
ma'ato — Yt yt an e ne'i uhepe e. 22 Pyno
koitywy Mana ewaire waire hap e'yni e'ahu
hap eiam mo topy hu'at e. Hary poria
yt we'eg i hat mio koitywy woro'a piheg
epiat ho'opot hap mywo. I'ewyte ihainia'in
etiat wema'at haria i'ewyte ati'a tu'a pi-
heg yne emo'ahu hap e'yni pe e. Tora-
nia emoewaire haria i'atu'ahu emoewaire
hap ta'a tue'yni pe uhepiat ta'a tu'a piheg
e'apiheg tuwywuat. Eiwo'o'ewy'ewy mot'i
mana Iesapeu e. Ewetoiat eiminug sa'ag
hawyi ewei'aipok to uhowawi hawyi waure
wo areĩne'en ma'ato yt pote uimi'a piheg
ko'i wo eweikup te'en ehehatek hap sese
topy hu'at e. Iwato kahato ho'opot aru e.
23 Yt ewe'eg i kahato i mana pote topap
topap kahato aru hira karia emẽpyt'in ko'i
e. Woro'apiheg kahu hawyi uimohey haria
te'eruwanẽtup kahato aikope aikope te'eru
we'a tunug yi Asia totiaria te'e ru wa nẽtup
kahato aru e'apiheg hap emimu'eria e —
Tupana tikuap kahato aiminug wuat'i yt
naku i rakat ko'i i'atu'e aru are e. Meiẽ
toikuap sewaire waire nug i wuat'i wywuat
hap i'atu'e aru e. Pywo ti rat Tupana tikuap
aiwa nẽtup hap i'ewyte aiminug ko'i sio
waku sio yt hap ko'i i'atu'e aru. Are pãi
aipoepyk aiminug ok tã ne sio waku sio
yt i'atu'e aru uimohey haria yne 7 tawa
ko'i piaria e. 24 Ma'ato tukup te'en eipy'e
satpe haryporia yt iwe'eg i rakat ehay upiat
yt tuwat i rakaria uimohey haria. Mi'iria
ihainia iwe'eg kahato rakaria — Yt naku i
kahato ahewaire e. Mi'iria pe Woro ho'o
ky'e kahato e Tupana katupono yt eweiwat
i mekewat Iesapeu wẽ pywiat po'og ahiag
ehay sa'ag wuat'i kawiat rakat upi are'e e
Tupana tawa TIATIRA piaria piat pe. Sa'a
wy'i Iesapeu to'e — To'iro woro ho'o mu'e
yt eimikuap i te ete e. Mi'i ahenoi teran
ehepe ma'ato wẽtup sehay piat pe. To'iro
ahewaire waire mig'i wo ahiag ehay pyi
e. Ma'ato yt i'atu'e irania'in. Mi'iria pe
yt woro ho'o nãpin teran i katu pono —
Yt ewei'e ra'yn mana Iesapeu mienoi hap
kape. 25 Pyno mio tã are'e waku nug haria pe
tawa TIATIRA piaria pe. Uimohey mot'i ro
e. Karamuo ariot hap kape uhut ehowaw-
iat hap kape eweikup te'en no uimohey
haria mot'i pote morekuat nuaria wuat'i
pianuaria woro ho'onug e. 26 Uwe uwe eipe
uimohey mot'i rakaria i'ewyte uwe uwe
i'akit ahiag miat toiã'ãg hap i'ewyte uwe
uwe inug uhehay toku'uro hap kape mi'i
haria pe are aru — Waku kahato eipe are.
Woro ho'onug eipe wuat'i ywania porekuat
wo wuat'i e'at pe aru are e. 27 Sa'a wy'i
sese mio tã to'e Ui'ywot uhepe — Uha'yru
e aikotã aikotã kamũti nug hat ti'a porok
tominug yt hãpyk i hawyi mi'i hap ewy ti
aru waku eti'a tu'a piheg o yt naku i nug
haria wẽtup ywania wẽtup ywania yt uimo-
hey teran i haria e nimo Ui'ywot uhepe.
28 Pyno koitywy kat Ui'ywot to'e uhepe mi'i
hap ewy are ehepe. Pywo ti rat eipe
ui'ewywuat pote woro ho'onug eipe wuat'i
ywania porekuaria wo ui'ewy eweikupte'en
aru wuat'i e'at piat are. I'ewyte meiũran
ti aru ariot ehowawi aikotã aikotã meke-
wat waikiru wato at wẽtem hap enoi hap
e'yianmete wuat ipohup at tuerut hap ewy
ariot ehowawi i'ypyryp hap moma hamuat
eimo wepit hamuat ariot aru ehowawi are
e. 29 Waku ehewaure ka'a kahato kat som
are'e uipot mu'eria 7 Tupana mõtypot yat
ko'i piat we'atunug haria pe yi Asia totiaria
pe are'e e. Uito Iuwãu pyno waku watikuap
kahato torania aitoria wuat'i Tupana Pã'ãu
mimoherep ahepe mesuwat uimiwan me.

Uito Iuwãu.

3

1 Mi'i hawyi mekewat Miit waikiru ko'i 7
rakaria topo piat hat to'e i ra'yn uhepe —
Iuwãu e etiwan no uhehay Tupana mohey
haria tawa SARATU piaria kape e. Eti-
wan hawyi etipo'oro i'atu'apykok hat kape.
Kotã ere'e o etiwan e — Uito ti Tupana Pã'ãu
yne eiam e. Koitywy atimõ'ẽ ehowawi
Tupana mõtypot yat piaria 7 tawa yi Asia
totiaria pe e. I'ewyte toĩne'en uipo pe
mekewat waikiru ko'i 7 rakaria. Atikuap
kahato eiminug wakuat ko'i e. Wakuat
kahato eipe i'atu'e miit'in mesuwarotiaria.
Wuat'i miit'in mimõ typot ko'i eipe wen
ma'ato uiwanẽtup hawe iku'uro rakat ewy
eweikupte'en katupono yt karãpe i uiwesat
eipe e. Uiky'e hap eipy'a piat iku'uro ra'yn
e. 2 Ewe'eg wo o kat pote kurin uimo-
hey hap eipy'a pe topy hu'at e. Mi'i pote
iku'uro rakat ewy uimohey ehepiat hap
e. Waku eweiwyro o ehepiat uimohey hit
hap. Ma'ato yt pote iku'uro aru eipy'a pe
uimohey hap katu pono atipuẽti eipotpap
hap Tupana kapiat yt pywo pe i. Eiminug
wakuat uimõ typot hamuat yt uimo wepit
hin i uimohey ehepiat hap yt iwato i pote
e. Pyno kurin kat uimohey hap ekawiat eti-
motag no e. 3 Uimohey haria sa'awy'i uhe-
hay sat kahato haria eipe e. Sa'awy'i ehe-
waure ka'a yn uhehay kape ma'ato mio yt e.
Tawa SARATU piaria ewei'aipok to uimohey
hap kape aikotã eweimoheg eheha pe'ok
hap ewy eweimoheg uimohey hap ehepiat
katu pono ariot ehowawi aikotã sero'ok e
hat ewy. Waku surara ewy eweikup te'en
ma'ato yt pote yt eweikuap hin i uhut hap
e. Pyno eiwe hymut ro katu pono eiket kai
put'ok'are sere'ok'e hat ewy e. 4 Ma'ato
wẽtup ok wẽtup ok toĩne'en eipy'a setpe
uimohey te kahato hap wywo e. Mi'iria ete
yt aremõti hin i — Uheropat haria eipe are'e
hamuat yt ta'a tu hã'ãg hin i irania'in ewy
sa'ag nug hap ete. Katupono ehewaku hap
put'ok'e uhupiat ehewyry uiwywo hamo
are'e ehepe ipat'ok etiat tawa SARATU pi-
aria pe. Pywo pe ti ehepe ti aru atum
eipainug hap ikytsig kahato rakat ehepe
uhemiit sese eipe hap moherep hamo e.
5 Pywo Uimohey haria torania pe are'e —
Uwe uwe uimohey mot'i toku'uro hap kape
uwe uwe ti'akit yne ahiag miat toiã'ãg hap
ko'i mi'iria ati'a tu painug kahato sokpe
ikytsig nakano uhemiit sese eipe hap mo-
herep hamo e. I'ewyte i'atuset yne atimo
herep wuat'i ehamo. I'atuset ko'i atimo
herep miwan me atipy pe e. Yt karãpe i
ati'a tu set mo weityk mekewat miwan myi
are'e. Tupana mimoieĩne'en ko'i wuat'i e'at
piat gupte'en hanuaria mi'iria e. Mi'iria
uhemiit sese ko'i are'e atipy piaria pe.
Mi'iria uhekatuwyria sese are'e Ui'ywot pe
e. 6 Pyno waku ehewaure ka'a kahato kat e
som Tupana Pã'ãu to'e 7 Tupana mõtypot
yat ko'i piaria pe katu pono yne Tupana
mohey haria kape wy ihay mesuwe.

7 Mi'i hawyi po'og Iesui henoi uhepe
— Iuwãu e mesup etiwan uimi'a tu nãpin
uimohey haria tawa WIRATEU piaria kape.
Etiwan hawyi etipo'oro ui'e hap i'atu'a
pykok hat kape — Uiwyria'in Uito ti meke-
wat wakuat sese rakat Tupana ewywuat
e. Hãpyk sese rakano areĩne'en pywuat
yn uhehay e. Ta'i Uito morekuat Tawi
Saipepiat Sese e. Mi'i pote Wuat'i Porekuat
no areĩne'en e. Mi'i pote are'o ken hyp'ok
kuap kahato i'ewyte atunug kuap kahato
mu'ap ehewyry hamo e. Aho'o ken hyp'ok
hawyi yt uwe i uhemiit'in pyhyp kuap mesu
wa rote e. Wuat'i Ywania Porekuat no
areĩne'en. Uito Tawi Saipepiat Sese Are.
Katu pono morekuat Tawi tum tepu retig
uhepe ipowat'yp sese uipo pe toĩne'en e.
Mi'i pote uhehay wo aho'okenhyp'ok kuap
wuat'i pu'ap uipotpap nug hamuat i'ewyte
atipyhyp kuap wuat'i pu'ap ewanĩ kaptia
wat e. Yt uwe i uipyhyp kuap e. 8 Uimohey
haria tawa WIRATEU piaria woro ho'okuap
kahato eipe e. Ehesaika hap mesu wa rote
yt iwato hin i hap atikuap wen ma'ato mi'i
pytkai uiwa nẽtup hawe ehesaika kahato
uhesaika hamo katu pono ewetunug yne
uhepiat einãpin hap ko'i e. Waku kahato
eipe katu pono yt eiwe mõti hin i uimo-
hey hap moherep hamuat hap uhetiat enoi
enoi irania'in miat hamo. Mi'i pote woro
ho'o po'oro eipe wuat'i miit'in kape uhe-
hay moherep hamo e. Yt uwe i uipyhyp
kuap pãi e. Yt uwe i uhe'o ken hyp'ok
kuap e. Mi'i pytkai Uito wuat'i uhewa nĩ
kaptia e'okenhyp'ok kuap hat areĩne'en e.
Uiphyp kuap haria yt uwe i e. — Yt ehenoi
tei'o ehay mesuwe i'atu'e pytkai ahenoi te
itote uhehay e. Yt uhehay pyhyp kuap
i. Mi'i pote uito atikuap kahato eipo'oro

uhehay moherep hamuat wuat'i ywania
mu'e hamuat uimi ky'esat ewywuat hap
katu pono woro ho'okuap kahato wakuap
nug haria eipe hap e. Koitywy woro ho'o
po'oro wuat'i miit'in mu'e hamo yt hekat
rakaria hin i eipe pytkai e. 9 Ma'ato tukup
te'en ehetawa pe ahiag mõtypot sese haria
— Uruto po'og eikai i'atu'e ehepe katupono
uruto ti Aparãu emiariru sese ko'i ma'ato
eiperia yt i'atu'e. I'atu'eso mio tã i'atu'e
pote. Yt Iuteu ywania hin i mi'iria e. Pyno
ati'a tu mohit kahato mi'iria hawyi eimõ
typot hamo te'e ru we pỹ'ã tutuk ehowawi
— Aparãu emiariru sese eipe i'atu'e aru
ehepe katupono Iesui miky'e sese ko'i eipe
i'atu'e aru ehepe. Ati'a tu mohit kahato
mi'iria ehamo hawyi te'e ru we pỹ'ã tutuk
ehowawi e. 10 Waku kahato uhehay mohey
mot'i haria eipe e. Ta'i yt eipo hep hin
i uhehay moherep hap ete uhehay nug
hap ete e. Meiũran aru torania iã'ãg koro
hap e'at put'ok'e mesu wa ro tiaria wuat'i
miit'in iã'ãg hamo sio uhemiit sese sio yt
hap kuap hap e'at sese ma'ato mi'i hap
e'at e'yianme woroho'ohep mesuwat yi pyi
eiperia katupono woroho'okuap ta'yn uhe-
hay nug mot'i haria eipe hap atikuap ta'yn
e. Mi'i pote mekewat e'at wuat'i iã'ãg hap
yt put'ok'e i eiwat ehã'ãg hamuat e. 11 Pywo
ti rat ariot merep'e hap ewy e. Yt uwe i Uito
hawyi meremo aremo herep i. Ahut hap
e'at pe woro ho'o painug eipe more kuaria
wo mekewat e'at pe e. Pyno eweimohey
ro ui'e hap eipy'a pe uhut hap kape e.
Yt naku i wẽtup sehay upi ne'i eweiwat
eima'at hap upi ne'i e. Ma'ato eima'at hap
upi eweiwat pote yt atum kuap i eimiẽtup
e. Yt woro ho'onug kuap i more kuaria wo
e. Mekewat wuat'i e'at piat more kuaria wo
hap eweipun hawyi. 12 Mi'i pote are torania
pe uwe uwe i'akit ahiagnia piat toiã'ãg hap
yt naku i nug hamuat mi'i hat uimõ typot
sese hat topy hu'at wuat'i e'at pe Tupana
mõtypot yat atipy pe e. Aikotã Tupana mõ-
typot yat e'ãkukag iwato'in nakat nu heg
kawiat ikahu rakat ewywuat eweikup te'en
atipy pe aru Tupana mõtypot yat apy'aha
wo katu pono ahiag miat eima'at hap pun
haria yne eweipyhu'at pote e. Mekewat e'at
pe aru eipiit ete atiwan uhet pakup i'ewyte
Ui'ywot etawa set atipehik ehete mekewat
Nusaken Pakup i het rakat atiwan ehete.
Mekewat tawa atipy kaipywiat yi kapiat
sut hat set mekewat tawa wakuat Ui'ywot
Tupana mipo'oro set atiwan aru ehete katu
pono eheko sa'ag akit haria eweikup te'en
pote are'e uimohey haria tawa WIRATEU
piaria pe e. 13 Pyno waku ehewaure ka'a
kahato kat e kat e Tupana pã'ãu to'e Tupana
mõtypot yat piaria pe. Kat e toi'a tu nãpin
tomohey haria itotiaria hap kape.

14 Pyno mi'i hawyi po'og to'e uhepe —
Iuwãu e etiwan no tawa IRAUTISEIA pi-
aria kape e. Uhet Iesui. Ta'i yt uipo
hep hin i pywuat sehay enoi hamuat ete
e. Ta'i sa'a wy'i mesuwat mytyp nug
hap e'yianmete areĩne'en itote wuat'i Tu-
pana Miky'esat Nug Hano yi atipy at waty
waikiru ko'i aha'a wynug yne Uito e Iesui
uhepe. 15 Uimohey haria tawa IRAUTI-
SEIA piaria woro ho'okuap kahato eipe e.
Atikuap kahato aikotã eiwe potpap uimi
ky'esat nug hap ete e. Are pãi yt haty
wo hin i eiwe potpap uipotpap nug hap ete
uimi ky'esat nug hap ete — Hepama waku
hap ne'i ewei'e. Eipiit yt at hakup hin i
uipotpap nug hap ete hap atikuap. I'ewyte
— Aipiit yt ra'ak hin i Tupana potpap nug
hap ete ewei'e hap atikuap. Ma'ato eiperup
i pot'i eiwe potpap are'e. Uiwanẽtup hawe
po'og waku haty wo eiwe potpap sio eipe
rup'i sese hap wywo ma'ato — Mũki'ite ti
rat waku watunug ei'e hap yt uimo wepit
hin i hap e. 16 Pyno yt eipy'a pyi i hin i uiky'e
e. Eiwe potpap wen ma'ato — Arepotpap
teran kahato Tupana potpap hap ete haty
wo yt ewei'e hin i eipy'a pe. Mi'i pote
woro ho'o pugha aru e. Yt atiky'esat i mi'i
tã haria uipotpap nug haria hap e. Uito
atiky'esat eipy'a pyi eiwa nẽtup hawe —
Atunug neran kahato e haria ma'ato yt
pote uimo py'ahak haria wo eweikup te'en
e. 17 Mi'i hap ewy arewa nẽtup ehowawi
tawa IRAUTISEIA piaria. Ma'ato — Waku
kahato rakaria uruto ewei'e irania'in me.
Waku kahato uruto ewei'e eiwo'ope. Waku
pe kahato uruto ewei'e. Ahekat kahato
rakaria aito ewei'e eiwo'ope. Aimi ky'esat
ok tã topyhu'at ra'yn mesup aipo pe ewei'e
eiwo'ope. Ma'ato yt mi'i tã hin i eweikup
te'en uiwanẽtup hawe are'e e. Yt naku i pe
eweikup te'en uiky'e ran haria e. Pywo ti
rat aikotã satek takaria ewy ti rat eweikup
te'en e. Aikotã sẽtup i sẽtup i e haria ewy
eweikupte'en e. Aikotã yt ihapytig i rakaria
ewy eweikup te'en e. Aikotã yt hesokpe

i rakaria ewywuat eweikup te'en e. Mi'i
ewywuat eweikupte'en mytkai — Waku pe
watoĩne'en ewei'e eiwo'ope. Ma'ato yt i'atu
wepit hin i rakaria ewy eipe e. [18] Tawa
IRAUTISEIA piaria Uimohey haria koitywy
woroho'onãpin neran aikotã ehekat wuat'i
e'at piat sat hap kuap hap ete e. Uimohey
haria eweikyi'at ro uipo pyi ehekat sese yt
ikahuro rakat i e. Toĩne'en uipo pe hekat
kahato rakat wuat'i e'at piat e. Mi'i ti aria
yt i'u kuap i hap ewy e Imehit kahato rakat
mi'i mekewat nu Uru kawait ewywuat e.
Mi'i eweikyi'at uikai hawyi hekat rakaria
sese rakano eweikupte'en are e. Eweikyi'at
ro uipo pyi ehesokpe sese wuat'i e'at piat
nuat e. Eipainug ikahu rakat sese mekewat
ikytsig sese rakat eweikyi'at ro eipainug
sese wuat'i e'at pe hap e. Ma'ato yt pote
eiwe mõti kahato aru yt kat i ehesokpe
turanuat ewy pote eweikup te'en wuat'i
ehamo wuat'i e'at pe e. I'ewyte eweikyi'at
mohag sese seha pohag eheha moehapytig
hamuat wuat'i e'at piat nuat e. [19] Pywo ti
rat uimohey haria uimiky'e sese ko'i ati'a
tunãpin meremo ati'atu'apiheg meremo yt
naku i ta'a tunug hawyi uimẽ pyt'in mote
e. I'atuminug sa'ag ko'i atimoherep kahato
i'atuepe. Eiwe morem no eiminug sa'ag
ko'i kaipyi hawyi ewei'aipok to uhowawi
yne ehesaika hap wywo hawyi ewetunug no
uimiky'esat ewywuat are'e yn e. [20] Uimohey
haria pywo ti rat areĩne'en eho'o ken'ypy
ete hawyi mi'i kaipyi woro ho'o kaykay —
Mehĩ'in mana'in are areke teran ei'yat pe
are'e at ka'ap Ui'ywot Tupana mõtypot yat
piaria pe e. Uwe uwe kaykay'ui'e hap ikuap
hawyi uiwesat — Waku Mehĩ waku Mimi —
Ereke ro e. Mi'i hat pe areke sese hawyi
arenuk iwywo i'ewyte tenuk uiwywo itote
— Ereke ro Mehĩ Mimi e haria py'a pe
areĩne'en e Iesui ahepe.

[21] Sa'a wy'i ati'akit kahato ne'i ahiag
hawyi areĩne'en wuat'i Porekuat no
Ui'ywot yatype e. I'ewyte uwe uwe i'akit
ahiag ui'ewy i'ewyte uwe uwe uimohey
toku'uro hap kape mi'i hat pe aru are'e
— Waku era'apyk to uiwywo mesuwe ui'ya
type are'e aru mekewat uiky'e hat pe e.
[22] Pyno mio tã are uimohey haria we'atunug
haria pe mekewat 7 Tupana mõtypot yat
piaria pe yi Asia totiaria pe. I'ewyte torania
uimohey haria pe are'e waku ehewaure
ka'a kahato mesuwat ui'e hap kape e. Waku
eiwe wa nẽtup kahato mesuwat Tupana
Pã'ãu mienoi kape kat are'e sese Tupana
mõtypot yat piaria pe e Iesui ahepe.

Uito Iuwãu i'e hap ewy atiwan yne ehe-
wowi.

4

[1] Sa'a wy'i uito Iuwãu Iesui potmu'e 12
ok takat ara'akasa oken'ypy ewy atipy pe.
Mi'i puo heremo yne atipy kape. Mi'i
hawyi atipy kaipyi sehay atikuap sehay wen
ma'ato huhu'e hap ewy — Iuwãu e eriot ro
mesuwe atipy kape e. Atimo herep teran
epe aikotã aru topy hu'at hamuat sese hap
e. Yne aru topyhu'at ui'e hap ewy e uhepe
sa'awy'i. [2] Mi'i hawyi meremo Tupana Pã'ãu
uimoehapyhot'ok aikotã wẽtup ok miit ewy
areĩne'en Tupana Pã'ãu wywo. Mi'i hawyi
uhereto atipy kape. Mi'i tote ara'akasa yne
uimu'etu ewy ikahu kahato. [3] Sa'awy'i ara'a
kasa Aipo typot Koro Iesui apyk pe wuat'i
ka'iwat no. Ikahu kahato topy hu'at itote.
Aikotã nu ikahu hekat rakat imehit hap
ewy aikotã hẽtyhot meri hup'ok'e meke-
wat nu Iasipi hẽtyhot hap ewy aikotã nu
Satuniu ewy Ai'akag Koro Iesui kahu hap.
I'ewyte Morekuat apyk hap apypueri wo
toĩne'en ipainũg hap we'yp ikahu kahato
rakat ewy. Aika'iwat e'amyap heryp'i ikahu
rakat nu Emerauta mehit hap ewy. [4] I'ewyte
itote ara'a kasa 24 miit apyk pe Morekuat
e'amyap apypueri wo sa'awy'iwuaria po'og
Tupana mohey haria. I'atue sokpe ikytsig
kahato rakat. I'atu'akag note i'atu'a mã-
tap hekat rakat nu Uru kawiat morekuat
painug hap ko'i. [5] Mi'i hawyi araha'at i
Aipotypot Tupana e'amyap wato kape. Mi'i
heiam myi tuwẽtem merep merep'e hap
ko'i i'atu kahato. Huruhuru'e kahato itote
sehay ewywuat wen huhu'e ihay pirik takat
ewywuat tuwẽtem itote pyi. Ikahu kahato
itote are'e uiwepe. Mi'i hawyi araha'at
hawyi ara'a kasa ariãty itote wen ma'ato
Tupana Pã'ãu kawiat. Ikahu kahato itote
katupono 7 ariãty ewywuat tuwẽtem itote
pyi 7 ariãty eiam itote pote hap kape ara'a
kasa itote atipy pe.

[6] Mi'i hawyi araha'at i hawyi ara'a kasa
hyemyi'a iwato'in nakat ewy. Itote Aipo
typot wat amyap toĩne'en hyemyi'a py'a
setpe. Mekewat hyemyi'a wato ewa ete
heremo yne aipã'ãu. Mekewat hyemyi'a
y'y yt ipitpit hin i heremo kahato ipuo

aikotã mekewat Nu hekat rakat Tiamante
ewy. Mi'i hawyi ara'akasa 4 ok atipy piaria
itote. Mi'iria pe ete iha ko'i yne i'atupiit
ete. Mi'i hap kape ara'akasa. 7 Wẽtup ok
atipy piat Awyato eowa ewywuat. Wẽtup
ok atipy piat Wewato ahup mẽpyt eowa
ewywuat. Wẽtup ok atipy piat miit eowa
ewywuat. Wẽtup ok atipy piat hywi wato
eowa ewywuat toĩne'en. 8 Yne 4 ok atipy
piaria tukup te'en topopy kuap takaria 6
ipepo wẽtup atipy piat ete. I'ewyte yne
i'atu pepo ete iha ko'i torania puo. Ipepo
ywyt'okpypuo i'ewyte iha ko'i tukupte'en.
Mi'iria yt te'e roket hin i ma'ato te'e ru
wepy at ka'ap Tupana kape — Wakuat
sese En Tupana i'atu'e. Wakuat sese En
Tupana i'atu'e. Wakuat sese En Tupana
i'atu'e. En yn UrueTupana i'atu'e. En
yn Urupo typot Sese i'atu'e. En yn po'og
po'og hesaika torania kawiat rakat i'atu'e.
Wuat'i eminug hap e'yianmete ereĩne'en
En i'atu'e. I'ewyte mesup te wuat'i e'at
pe ereĩne'en i'atu'e. I'ewyte ikahuro hap
ekuekai te ereĩne'en te'e ru wepy at ka'ap
meimuẽwat 4 ok takaria atipy piaria. 9 —
Uruimõ typot mõtypot kahato En Tupana
i'atu'e. Hãpyk kahato En i'atu'e. Ewato
kahato En i'atu'e. Urutu wehum we-
hum kahato ewawi Tupana i'atu'e. Wuat'i
e'at ieĩne'en hat i'atu'e. Ereĩne'en no
Wuat'i Porekuat no i'atu'e te'eruwepy puo
meimuẽwat 4 ok atipy piaria. 10 Mi'iria te'e
ruwepy turan meimuẽwat 24 miit sa'awy'i
wuaria po'og Tupana mohey haria te'e ru
we pỹ'ã tutuk i'atuewa yi kape Morekuat
Wato oro ewa kape imõtypot hamo. Mi'i
hawyi i'atue'amãtap wakuat ko'i ta'atuhep
i'atu'akag totepyi hawyi ta'atupugha Aipo
typot py ywyt'ok pype hawyi — Urupo
rekuat En i'atu'e. Ereĩne'en no wuat'i
e'at pe wuat'i Porekuat no uruto'e i'atu'e.
11 En yn ni Uruka'iwat Urupo typot i'atu'e.
Ewaku hap put'ok'e sakpo'e wuat'i piat
emõtypot hamo i'atu'e. Mi'i pote uruimõ
typot mõtypot En i'atu'e. Wuat'i Mimõ
typot En i'atu'e. Wuat'i Mimõ wato En
i'atu'e. Po'og po'og wuat'i kai En i'atu'e.
I'ewyte esaika hap po'og po'og torania kai
i'atu'e. Waku uruimõ typot En katu pono
Urunug Hat En Wuat'i Nug hat En mote
i'atu'e. Emowepit hap sese eminug ko'i
katupono i'atukahu hap timoherep Ekahu
hap i'atu'e. Urutu wehum kahato emiium
ete emiky'esat ewy pote i'atu'e. Emõtypot
hap ko'i yne mi'i eminug ko'i i'atu'e 24 ok
takaria sa'awy'iwuaria po'og imohey haria.

I'atu'e hap ewy atiwan yne mesuwe
uimiwan me. Uito Iuwãu.

5

1 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at i atipype
hawyi ara'akasa Aipotypot apyk hap ikahu
rakat tote. Mi'i kape araha'at hawyi ara'a
kasa miwan Aipotypot po sese kai to'okmõi
me. I'yhop ipe pewiu rakat ete miwan kokai
kokai toĩne'en typy kawiat miwan. Howapy
kahato ipyt'at kahato mekewat miwan ipe
ete. Mekewat iwan yt uwe i imowẽpap kuap
katu pono iheg me to'okmõi me toĩne'en.
Tomosat'e hap 7 wo ipyhyp hap i'ywop hap
ok tã 7 imosat'e hap ete ytyghe ewywuat
toĩne'en. 2 Mi'i hawyi ara'akasa wẽtup ok
atipy piat ieĩne'en hat surara akag hesaika
rakat hẽtup tehay pirik wo — Uwe uwe
ewaku hap put'ok'e Aipo typot mi'ok po'i
miwan porap mowẽpap e hamo e tehay
pirik wo ahowawi. 3 Mi'i hawyi toikat ka-
hato ma'ato yt wẽtup ok i toipuẽti katu
pono i'atue waku hap yt put'ok'e hin i
i'okpo'i porop mowẽpap e hamo. Yt uwe
i toipuẽti atipy pe i'ewyte yt uwe i yi tote
toipuẽti. I'atuewaku hap yt put'ok'e hin i
imowẽpap hamo i'ewyte teha'at mekewat
miwan kape hamo. 4 Yt uwe i toipuẽti
i'okpo'i porop hamuat hawyi uito Iuwãu
arawak haty wo katupono waku waku sese
rakat yt wẽtup i aito toipuẽti pote arawak
itote. 5 Ma'ato wẽtup ok 24 rakaria po'og
Tupana mohey sa'a wy'iwuat haria to'e
uhepe — Yt erewak tei'o mehĩ e uhepe —
Eraha'at ro toĩne'en aipy'asetpe wẽtup ok
waku kahato rakat hewaku hap put'ok'e
mekewat miwan moherep hamo e. Meiẽ
mekewat Morekuat Tawi E'yianmiat Wuat'i
Porekuat nuat yt karãpe i'aparap i pote
hewaku hap put'ok'e Tupana miwan imo-
herep hamo e. Eraha'at ro hesaika kahato
Awyato Tig ewy hesaika hap ewy e. Ei'y
wania Akag Mi'i Eha'ase'i Pot Iuta Saipepiat
Mi'i e. Mi'i ewaku hap put'ok'e mekewat
miwan sat hamo mekewat puratig ewywuat
moherep hamo e. Katupono mi'i yn Gu'uro
Sese Hap Moma Hat e. Mi'i yn ahiag yt
toma'at kuap i hat e uhepe mekewat sa'a
wy'itewuat po'og imohey hat. 6 Mi'i hawyi
araha'at hawyi ara'akasa wuat'i py'asetpe
wẽtup ok Miit Aihũ Mẽpyt Hit Kuteiru

Ewywuat. Aipotypot koro eiam note y'am
me toĩne'en meimuẽwat 24 ok takaria sa'a
wy'i wuaria po'og imohey haria py'a setpe.
I'ewyte mekewaria 4 ok takaria atipy piaria
te'e ru wepy puo Tupana mõtypot haria
py'a setpe. Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at
kahato mekewat Hũ Hit kape. — Gu'uro
Kaipywiat Wẽtem Hat Mi'i Miit are'e. Mi'i
hawyi ara'a kasa ipiit suk hap ko'i kape. —
Pywo ti rat Miit'in Mi'auka Sa'a wy'iwuat
Mi'i Miit are'e araha'at isuk hap ko'i kapiat
hawyi. Aikotã wati'auka aihũ hit aiminug
sa'ag Tupana piat hep hamo aikawiano ai'a
piheg hap moma hamo hap ewy are'e uiwa
nẽtup hawe. Tupana Mipo'oro Aihũ hit
wuat'i py'a setpe hap kape araha'at. Ta'i
7 i'aut rakat i'akag note hap kape ara'a
kasa. I'ewyte 7 iha rakat ara'a kasa 7 iha
pyi Tupana Pã'ãu hẽtyhot hap 7 iha Tupana
eha piat ewywuat. Teha wo toi'a tuepiok
kuap kahato mesupwarotiat yne miit'in sio
waku sio yt hap kuap hamo. Yne heremo
tope ewywuat. 7 Mi'i hawyi mekewat Hũ Hit
tat mekewat miwan topo sese kai to'okmõi
miat miwan Wuat'i Porekuat po sese kai.
Mi'i pote mekewat Hũ Kuteiru ta'a tu mõ
typot meimuẽwat 4 ok takaria atipy piaria
po'og rakaria. 8 Mekewat miwan totat topo
pe hawyi Tupana Hũ Hit Kuteiru itotiaria
timõ typot kahato mekewat Hũ Kuteiru.
Meimuẽwat 4 ok takaria wuat'i e'at piat
ieĩne'en haria. I'ewyte meimuẽwat 24 ok
takaria po'og nakaria te'e ru we pỹ'ã tutuk
yi kape imõtypot hamo. Mi'i hawyi te'eru
wepy kahato ta'a tupo piat wepy nug hap
wywo. Haity ko'i imehit kahato rakaria
wywo ikahu rakaria wywo te'e ru wepy
ta'a tupo piat kawakĩu wywo Tupana Hũ
Kuteiru Hit mõtypot hamo. Mi'i hawyi ta'a
tuwuk ikamhig se rakat tyghe mohag hy
puat Mekewat Kuteiru mõtypot hamo. Ta'a
tuwuk ikamhig se rakat aria eiam imehit
rakat Uru kawiat puo. Mi'i ikamhig se
kahato hap ewywuat Tupana wanẽtup hap
ewy. Katu pono Ihũ Hit mõtypot hap ahe-
hay howawiat hap ewy. 9 Mi'i hawyi ara'a
kasa typy'i kahato miit'in Ihũ Hit mõtypot
haria itote. Mi'i hawyi te'e ru wepy ka-
hato irania'in nywo. Ma'ato i'atuwepy hap
ipakup takat — Waku kahato En Tupana Hũ
i'atu'e. — Waku kahato En i'atu'e. Ewaku
hap put'ok'e mekewat miwan okpo'i porop
hamo. Waku eti'okpo'i porop hawyi etimo
herep uruepe Mimi Uhyt i'atu'e. Ewaku
hap yn put'ok'e Tupana mimosat'e hap hep
hamo i'atu'e. Ewaku hap yn iwato hap ok tã
i'okman miat miwan moherep hamo e'auka
uruka wiano pote i'atu'e Sa'a wy'i esuu
topy hu'at Tupana piat urukyi'at towanuat
hawe i'atu'e. Katu pono wuat'i mesu wa
rotiat ywania kaipyi uruho'oekyi Tupana
emiit no wuat'i miit'in wẽtup pusu wẽtup
pusu kuap haria i'ewyte wuat'i miit'in yt
to'o'ewywuat rakaria kaipyi i'ewyte wuat'i
miit'in wẽtup seko wẽtup seko mohey
haria yt to'o'ewy ewywuat i rakaria kaipyi
i'ewyte wuat'i yt to'o'e wywuat i i'atupiit
ete i'atueko rakaria kaipyi uruho'o kyi'at
esuu wo i'atu'e. I'ewyte wuat'i setama
kaipyi uruho'okyi'at wuat'i ipe hun ipe kyt-
sig ipe hup rakaria kaipyi uruho'oekyi Tu-
pana emiit no Esuu wo i'atu'e te'eru wepy
puo wuat'i ywania Tupana Mipo'oro Aihũ
Kuteiru ewywuat aikawiat iku'uro rakat
kape. 10 — Waku kahato En Iesui i'atu'e.
Katupono urunug miit'in moherep Tupana
kapiat hamuat i'atu'e. Koitywy urunug
pa'i ko'i wo. Koitywo wato py hu'at emi'ai
roria miit'in porekuaria wo emiky'esat nug
hamo i'atu'e. Waku kahato En Tupana Hũ
Kuteiru Waku sakpo'e kahato i'atu'e te'eru
wepy puo wuat'i ywania itotiaria.

11 Mi'i hawyi atikuap wẽtup wepy hap
Tupana Hũ Kuteiru kape. Atipy piaria
i'atu kahato te'eru wepy hap atikuap itote.
Atipy piaria sem te'e ru we'a tunug kahato
wuat'i Morekuat Akag apyk hap kape ara'a
kasa. I'ewyte meimuẽwat 24 ok takaria
po'og imohey sese haria wywo te'eru we'a
tunug torania atipy piaria wywo Tupana
Hũ Kuteiru mõtypot hamo. Typy'i kahato
mi'iria ewywuat hap kape ara'a kasa. I'atu
kahato 10000 wo 10000 rakat watopag itote
itote hap ewy typy'i hap ewy ara'a kasa
atipy piaria sem yt mimo rania yne kuap
takat i hap ewy ara'a kasa itote. 12 Mi'i
hawyi yne atipy piaria te'eru wepy Tupana
hũ Kuteiru kape haty wo — Waku kahato
En Waku kahato En Miit'in Mi'auka i'atu'e
te'ru wepy puo atipy piaria — Ewaku hap
put'ok'e miit'in airo hamo sio waku yt e
hamo i'atu'e te'e ru wepy puo. Ewaku hap
put'ok'e Wuat'i Miit'in Porekuat Nuat pote
i'atu'e. Waku wuat'i ekat topy hu'at epo
pe. Ta'i ewaku hap put'ok'e kahato katu
pono wuat'i we'eg hap kuap hat En i'ewyte

wuat'i hesaika hap ekai toĩne'en i'atu'e.
Pyno hãpyk kahato En mote waku Wuat'i
Mimo wato wo ereĩne'en i'atu'e. Waku
yne ehay emõtypot hap topy hu'at te'e
ru wepy haty wo atipy piaria sem meke-
wat Tupana Mipo'oro Aihũ Kuteiru Miit'in
Mi'auka Iesui kape. Uito Iuwãu ara'akasa
yne uimu'etu.

13 Mi'i hawyi uito Iuwãu wẽtup i wepy
hap atikuap Tupana Hũ Kuteiru mõtypot
kahato hap wepy hap. Wuat'i atipy piaria
i'ewyte wuat'i yi totiaria wepy hap atikuap
wuat'i yi ywyt'ok piaria i'ewyte y'y wato
piaria wepy hap atikuap. Mio tã i'atu'e —
Uruimõ typot kahato En i'atu'e. Era'apyk
to wuat'i Morekuat eiam note Uruporekuat
koro wo Mehĩ Mimi i'atu'e. Ereĩne'en no
Wuat'i Akag Wato wo i'atu'e. Ereĩne'en
no Wuat'i Kawaiat Po'og Nakano i'atu'e.
Yt uwe i po'og hesaika ekai Mimi Mehĩ
i'atu'e. Ta'i ewaku hap uruikuap kahato
i'atu'e. Waku kahato En wato'e wuat'i e'at
pe katupono wuat'i e'at pe ga'atpo mũki'ite
mesup wuat'i e'at pe ewaku hap put'ok'e
Urumi mõ typot no eminug ko'i. 14 Mi'i
hawyi mekewat 4 ok takaria — Pywo ti rat
pywo ti rat i'atu'e. I'ewyte mekewat 24 ok
takaria po'og Tupana mohey sa'awy'iwuat
haria te'e ru wepỹ'ãtutuk i'atuowa yi kape
ta'a tu mõ typot Tupana Hũ Kuteiru haype
— Wuat'i e'at piat ieĩne'en hat uruhewaku
kahato En i'atu'e.

Mi'i tã uito Iuwãu ara'akasa uimu'etu.

6

1 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at hawyi
ara'akasa Tupana Hũ Kuteiru. Mi'i hawyi
toipak wẽtup sa'awy'iwuat miwan Tupana
mosat'e hap. Mekewat 7 rakat imosat'e hap
wẽtup toipak hawyi atikuap sehay wẽtup
ok 4 ok takaria wẽ pyi — Iuwãu e eriot ro
atipy kape e katu pono atiky'esat eraha'at
yi kape aikotã aru topy hu'at miit'in hap
kape e. 2 Araha'at hawyi ara'a kasa ra'yn
wẽtup ok aihũ kawaru ikytsig kahato rakat
ok pe tote surara akag ewywuat ara'akasa.
Mi'i hawyi mekewat miit toto wuat'i ywa-
nia moperup'i hamo wuat'i akit hamo toto.
Ipo pe mory'awat mory'a ko'i. Mi'i hawyi
miit'in te'ero'e — Waku En uruporekuat no
i'atu'e. Mi'i hawyi ta'a tu painug mekewat
surara akag morekuat no — En uru'akag wo
i'atu'e. Mi'i hap kape ara'akasa.

3 Mi'i hawyi araha'at i ra'yn Tupana Hũ
Kuteiru Iesui kape. Mi'i hawyi wẽtup i
ra'yn toihiot miwan mosat'e hap toipak
hawyi mekewat 4 ok takaria wẽtup ok ihay
uhowawi — Iuwãu e eraha'at ro yi kape
eraha'at ro aikotã aru miit'in te'eropyhu'at
aru itote hap kape e. 4 Mi'i hawyi ara'a
kasa wẽtup ok surara akag aihũ kawaru hup
kahato rakat okpe tote. Mi'i hawyi he-
saika kahato morekuat no topy hu'at. Ta'a
tunug mi'i ta'atu'akag akag wo. Mi'i hawyi
toi'a tu mu'e kahato tesu ra ra'in me miit'in
moma kuap kahato hap. Mi'i hawyi toto te
miit'in wywuat wu'uka hamo mesuwat yi
totiaria yne wywo hamo. Mi'i hawyi totat
ra'yn surara wato kyse'yp ewywuat wuat'i
moperup hamo. Mi'i hawyi yt kat i topy
hu'at wo'owese hap mesuwat yi tote ma'ato
wo'o'auka haria yn tukup te'en itote. Mi'i
hap kape ara'akasa.

5 Mi'i hawyi Tupana Hũ Kuteiru Iesui
tipak ta'yn wẽtup miwan etiat mosat'e hap
mye'ym hap ta'yn toipak. Mi'i tutunug
hawyi atikuap sehay wẽtup ok 4 takaria
wẽ pyi. Iuwãu e eraha'at ro yi kape
aikotã aru topy hu'at miit'in hap kape e.
Araha'at hawyi ara'a kasa ra'yn wẽtup ok
aihũ kawaru hun kahato okpe tote rakat
surara akag kape ara'akasa. Mekewat miit
po piat kape ara'akasa karania ipotyi hap
kuap hap. 6 Atikuap sehay 4 ok takaria
py'a setpyi — Mi'i ha'up iwato kahato —
Miu ha'up ha'up woity'i hap topy hu'at yi
totiaria mikyi'at nuat e ikap rakat i'ewyte
hesapo hy rakat i'ewyte u'i. — Ta'i wẽtup
e'at miit'in ta'a tu potpap at wẽtup ekui'a
u'i kyi'at hamo. Mi'u ha'up woity'i e. Ta'i
awati mye'ym ekui'a kyi'at hamo i'atupot-
pap at e. Waku satek hap wywo etu'u kurin
kurin mi'u e yi totiaria pe.

7 Mi'i hawyi Tupana Hũ Kuteiru Hit tipik
wẽtup i ra'yn miwan mosat'e hap 4 ra'yn
toipik hawyi atikuap sehay wẽtup ok 4
ok takaria wẽ pyi ihay ra'yn uhowawi 4
ok ta'yn meimuẽwat morekuat apyk hap
kaipyi hay rakaria. — Iuwãu e eriot ro
meikowo e. Eraha'at ro aikotã aru miit'in
te'e ro py hu'at yi tote hap kape e uhepe.
8 Araha'at hawyi ara'akasa wẽtup ok surara
akag kape tohũ Kawaru okpe tote. Ihũ
ete ika'ay rakat hepihi pihi rakat yt ikahu
hin i rakat. Mekewat miit set Gu'uro

i'atu'e. Tohũ sa'ag okpe tote hewyry aikope aikope tomi ky'esat kape. I'ewyte toĩne'en hewat'ymo yne mu'ap upi iku'uro rakaria sem. Mi'i hawyi Gu'uro miit'in py'a setpe ikosap hap upi miit'in topap kahato ikuasa hap upi. Mi'i hawyi atikuap sehay Gu'uro pe — Eho'o'auka ro yi totiaria e. Aikope aikope toĩne'en 4 miit ekai pote eti'auka wẽtup miit e. Toĩne'en 40 miit ekai pote eti'auka 10 miit e. Mi'i hawyi toto miit'in wu'uka hamo. Ipat'ok topap surara akag Gu'uro e hap het rakat ekyse'yp mo. Ipat'ok sy'at pe topap ipat'ok ahu pono topap ipat'ok mi'at ko'i ipy'ahak takaria ti'a tu'uka. Topap topap yi totiaria sok kape ara'akasa.

9 Mi'i hawyi Tupana Hũ Kuteiru kape ara'a kasa. Mi'i hawyi toipak miwan pyhyp 5 hap ta'yn miwan pyhyp hap toipak hawyi araha'at yparakai wato kape mekewat miium Tupana kapiat kape. mi'i hawyi yparakai ywyt'o' pype miit'in sem Tupana ehay moherep potiat miit'in mi'auka sem kape ara'akasa. — Eiwemohey Tupana pote urui'auka eipe i'atu'e e Tupana wanĩkaptia. Ma'ato mi'i pytkai — Uruimohey te pãi an i'atu'e imohey haria ta'a tu'a tu'uka teran haria pe. Mi'i hawyi miit'in mi'auka wo tukup te'en mi'iria. 10 Mi'iria tukup te'en yparakai wato ywyt'ok pype wuat'i miium Tupana kapiat py'asetpe tukupte'en. Itote — Urupo typot Urupo typot i'atu'e ta'a tuehay pirik wo. Wakuat sese En i'atu'e. Hãpyk sese rakat En i'atu'e. Karãpe aru karãpe aru urueru wepyk urusuu okpun haria ete uru'auka haria ete mytyp totiaria ete i'atu'e Tupana pe. 11 Mi'i hawyi tutum i'atue sokpe ikytsig nakat miit'in mi'auka tomohey potiat haria hap moherep hamo hawyi — Apu'ete e hawyi woroho'okawiano irane e. Eiwemohey ro mesuwete e. Pywo ti rat woho'o poepyk irane ma'ato eipe yt eirania i te miit'in mi'auka ko'i e. Tukup te'en ei'e wy wuaria miit'in mi'auka wuat irane. Ta'a tu'auka yne aru eipe torania yne mesuwe hawyi woroho'okawiano eipe e. Ati'a tu'a piheg kahato aru eisuu okpun haria ei'auka haria e wuat'i miium yparakai koro ywyt'okpy piaria pe. Mi'i hap kape ara'akasa yne.

12 Mi'i hawyi araha'at i ra'yn Tupana Hũ Kuteiru kape. Mi'i hawyi toipak ta'yn wẽtup miwan moheg hap 6 hap ta'yn hawyi yi tyry'e tyry'e kahato. Mi'i hawyi at yt hẽtyhot hin i. I'ewyte at hun kahato aikotã sokpe hun puo hẽtyhot hap ewy. I'ewyte waty ihup aikotã suu ewy to'o puẽti pytkai ihup. Mi'i hap kape ara'akasa. 13 Mi'i hawyi waikiru ko'i hewo hewo atipy kaipyi yi kape. Hewo aikotã ywa hewo kahato ywytu uato turanuat hap ewy hewo hewo waikiru sem yi kape. 14 Mi'i hawyi waikiru ko'i yt te'e ruwekuap i ra'yn aikotã wati'okpo'i ahe'yni hap ewy at wẽtem hap kaipyi at min'e hap kape tuwe'ok mueri hawyi yity'ok ko'i tuwat wẽtup teiam kape. I'ewyte y'y wato piat tuwat wẽtup ta'atueiam y'y wato piat kape hap ara'a kasa. 15 Mi'i hawyi yi totiaria te'eroken'ẽ kahato te'eraha'at hamo. Miit'in porekuat ko'i te'e ro ken'ẽ kahato. I'ewyte hekat rakaria te'e ro ken'ẽ kahato. Miit iwato'in nakaria te'e ro ken'ẽ i'ewyte Tupana pupi. I'ewyte sura ra'in akag ko'i te'e ro ken'ẽ kahato. Miit'in ipiit hesaika rakaria te'e ro ken'ẽ. I'ewyte miit eropat haria i'ewyte te'e ro ken'ẽ kahato Tupana owa kapiat te'e ra ha'at hamo. Ga'apy pe mi'at ka'a pe te'e ru wemig gen'ẽ pono yity'ok ka'a pe Tupana Hũ Kuteiru pupi te'e ro ken'ẽ kahato. 16 Mi'i haype kak'i'a tu'e kak'i'a tu'e — Urusyp to urusyp to i'atu'e yihot kaipyi yity'ok kape. Ehewo ro ehewo ro urusyp hamo i'atu'e. Katu pono uruto ken'ẽ kahato Tupana owa kape uruta'akasa hamo i'atu'e. Yt uruiky'esat i teha'at uruewawi i'atu'e. Uruto ken'ẽ kahato Tupana Hũ Kuteiru pupi i'atu'e. Katu pono mesup haiwot ra'yn ahete i'atu'e te'e ru wẽ powat yihot kaipyi torania. 17 — Are pãi are an put'ok'e ra'yn ai'a piheg hap e'at kak'i'a tu'e kak'i'atu'e popuo. Mesup haiwot ra'yn ahete i'atu'e. Ipoity'i kahato ahete i'atu'e. Yt uruhupit kuap i uru'a piheg hap kak'i'a tu'e kak'i'atu'e popua e hap kape ara'akasa yne uito. Gyt'i'atu'e popuo kyry'etkyry'et'i tatu'e.

Mi'i kape ara'a kasa yne uito Iesui Kaitywy Iuwãu.

7

1 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at yi kape. Mi'i turan ara'a kasa 4 ok atipy piaria Tupana mipo'oro ko'i yi aipytyp tote wasere hewyry yi totiat pyhyp hamo. Wẽtup Tupana mipo'oro toĩne'en y'am me aikope

at tuwẽtem hap tote. Mi'i hawyi toipy-
hyp sese wasere at wẽtem hap kaipywiat.
Wẽtup Tupana mipo'oro toĩne'en y'am me
at min'e hap tote mekewat at min'e hap
kaipywiat wasere pyhyp hamo. Ma'ato
wẽtup ok atipy kaipywiat Tupana mipo'oro
toĩne'en y'am me at posak pe wasere pyhyp
hamo. Irokirẽ wẽtup ok Tupana mipo'oro
koka wiano toĩne'en at posak pe y'am me
koka wiano wasere pyhyp hamo. Mi'i tã
me ta'a tu pyhyp yne wasere aipytyp tote.
Mi'i hawyi yt kat i wasere hewyry aipy-
typ tote hawyi ihyemyi'a wato ko'i ihy nik
kahato ra'yn. Mi'i hawyi ga'apy ete yt
wasere hin i. Mi'i hawyi ga'apy ko'i yt
i'ywa yt hẽ'ẽ hin ĩ ra'yn yt kat i wasere
pote. Mi'i kape araha'at yne atipy kaipyi
yi kape. 2 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at
at tuwẽtem hap kape. Mi'i turan ara'akasa
wẽtup ok Tupana mipo'oro atipy kaipywiat
Tupana eropat hat sese. Mi'i ti topopy puo
ta'am at wẽtem hap kaipyi. Mi'i hawyi
toikat Tupana eropat haria sese yi totiaria.
Tupana eropat hat sese toipuẽti yi tote
hawyi toiwan mi'i miit owatu'a mi'i ete
Tupana pusu puo — Uheropat hat sese mi'i
e hamo howa tu'a ete uwe Tupana emiit
sese moherep hamo. 3 Topopy at wẽtem
hap kaipyi turan tuwẽ powat tehay pirik
wo wasere pyhyp haria atipy kaipy wiaria
kape — Wasere pyhyp haria yt eweipyhyp
ti tei'o wasere yi totiat y'y wato totiat.
Yt ewei'a piheg tei'o yi y'y e. Aput'i te
e atimo wekuap teran uwe Tupana eropat
sese haria e. I'atue wa tu'a atipehik iwan
i'atue wa tu'a tote e tehay pirik wo wasere
pyhyp haria pe. 4 Mi'i hawyi toi'a tu mo
rania Tupana emiit sese hap mekewat mi-
wan wywuat toiwan iatuewatu'a sokpe ete.
Mi'i hawyi atikuap karania. 144000 miit
Tupana wanuat i'atu'e hap atikuap. Tora-
nia mi'iria Iuteu ywania meimuẽwat yne
ase'i pot Isareu emiariru ko'i. 144000 miit
Iuteu ywania kawiat i'atu'e hap atikuap.
5 Pyno 12000 miit ase'i IUTA ywania kaipyi
Tupana eropat haria sese. Mi'i hawyi 12000
miit ase'i HUPIN ywania kaipywiat. 12000
miit ase'i KATI kaipywiat. 6 Mi'i hawyi
12000 miit ase'i ASA kaipywiat. Mi'i hawyi
12000 miit ase'i NATARI kaipywiat. Mi'i
hawyi 12000 miit ase'i MANASE kaipywiat
toi'a tu mo rania. 7 Mi'i hawyi ase'i SIMIÃU
kaipywiat 12000 miit. Mi'i hawyi 12000
miit ase'i IREWI kaipy wiaria. Mi'i hawyi
12000 miit ase'i ISAKA kaipy wiaria toi'a tu
morania. 8 Mi'i hawyi ase'i SAPURUM kaipy
wiaria 12000 miit. Mi'i hawyi 12000 miit
ase'i IUSE kaipywiat toi'a tu mo rania. Mi'i
hawyi 12000 miit ase'i PEISAMĨ kaipywiat
toi'a tu mo rania. Yne ASE'I POT ISAREU
ha'y ru'in kaipy wiaria 12000 miit torania
Tupana eropat haria sese mesuwat yi tote
toi'a tu mo rania 144000 miit ASE'I POT IS-
AREU ywania sa'yru'in 12 ok takaria emi-
ariru emiariru ko'i mesuwat yi totiaria. Mi'i
hap kape ara'a kasa torania mi'iria Iuteu
ywania Iesui mohey haria pakup takaria
hehay wakuat moherep haria.

9 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at i hawyi
ara'a kasa miit'in sem kahato yt wati mo
rania kuap i hap ewy. Katu pono typy'i
kahato mi'iria. Te'e ru we'a tunug Tu-
pana Hũ Kuteiru owa kape Morekuat koro
apyk hap tote te'e ru we'a tunug. Tupana
Hũ hit Kuteiru mõtypot hamo te'e ru we'a
tunug. Typy'i kahato ara'a kasa. Mi'i
hawyi araha'at meimuẽwuaria kape hawyi
atikuap yne ywania py'a setpyi te'e ru we'a
tunug yt to'o'ewy hin i. I'atupiit ko'i ihup
ikytsig hun. Katu pono yne tama kaipyi
i'atueko yt to'o'ewy'ewy hin i mi'aria katu
puno wuat'i pusu kuap hap kaipyi te'e
ru we'a tunug wuat'i more kuaria etama
kaipyi te'eruwe'atunug Tupana Hũ Kuteiru
owa kape. Yne i'atupo puat ikahu rakaria
aria'yp iãgã ko'i ta'a tuerut Tupana Hũ
Kuteiru hit mõtypot hamo. Ta'a tue sokpe
ikytsig nakat ikahu rakat puo tõ'ẽ imõtypot
hamo. 10 Mi'i hawyi i'atuwẽpap'i ta'atuehay
wo — Tupana En yn Uruehakyera'at kuap
hat katu pono Esa'yru Iesui iku'uro uruka
wiano hawyi emeihakyera'at ko'i wo urutu
kup te'en i'atu'e. Wakuat En wakuat En
i'atu'e. Waku ere'apyk Urupo rekuat koro
wo wuat'i e'at pe aru i'atu'e. Era'apyk to
eiam ikahu rakat tote. Waku morekuat
akag epuretig toĩne'en epope wuat'i e'at
pe i'atu'e. Wakuat En wakuat En i'atu'e
i'atu wẽpap'i haty wo. 11 Mi'i hawyi wuat'i
atipy piaria i'ewyte mio tã i'atu'e i'atu wẽ
pap'i meimuẽ waria 24 ok takaria po'og
imohey sa'awy'iwuat haria te'eruwẽpowat
irania'in i'ewyte te. Mi'i hawyi meimuẽwat
4 ok takaria atipy piat ieĩne'en haria te'e
ru we pỹ'ãtutuk i'atuowa yi kape mekewat
wuat'i Porekuat Koro Atipy Piat Apyk Piat

Iesui mõtypot hamo — Waku sakpo'e En
waku sakpo'e En i'atu'e. Po'og waku wuat'i
ewaku hap kai i'atu'e. Uruimõtypot mõty-
pot kahato En wuat'i e'at pe i'atu'e haty wo
i'atu'e. 12 Pywo sese ti rat En. Uruhewaku
En uruimowato En katupono wuat'i we'eg
hap heiam En i'atu'e. Emiium uruepiat
ete urutu wehum kahato i'atu'e. Uruimo
wato En uruehay wo i'atu'e. Eropy hu'at
ro wuat'i mimõ typot wo wuat'i akag wo.
Esaika po'og po'og wuat'i kai i'atu'e. Wuat'i
mimõ typot sese wo po'og po'og rakano
ereĩne'en. Ewaku po'og po'og uruto'e. Emi-
ium po'og waku uruto'e. Emiium waku yne
uruto'e. En yn Tupana wẽtup yn wuat'i
e'at piat ieĩne'en hat En uruto'e. Tupana
wo ereĩne'en esaika hap yne esaika hap
torania kai i'atu'e miit'in sem ta'atuesokpe
kytsig puo atipy piaria torania wywo. 13 Mi'i
hawyi wẽtup ok 24 rakaria apo'e uhepe —
Iuwãu e etikuap apo uwe mi'iria miit'in sem
i'atue sokpe kytsig nakat piaria. Etikuap
karãpe tukup te'en aru mi'iria yi tote e
uhepe. 14 — U pãi are'e yt atikuap i rat. En
yn etikuap mehĩ are. Mi'i hawyi uiwesat
— Pyno ahehoi mi'iria etiat epe Iuwãu e.
Mi'iria tõ'ẽ tõ'ẽ meikowo ta'a tu ho'opot
ho'opot sese hap kaipyi. Ha'awyte mi'iria
miit'in mimoso'opot kahato wo tukupte'en
yi tote ta'atumohey Tupana Sa'yru hawyi e.
Wakuaria kahato mi'iria katupono Tupana
Hũ Kuteiru iku'uro i'atu ka wiano. Ta'a
tu mohey hawyi Tupana tihep ta'yn i'atu
minug sa'ag hap ko'i e. Sa'awy'i i'atuminug
sa'ag i'atu pitpit hap ewy ma'ato koitywy
ikytsig hap ewy te'e ro py hu'at mi'iria Tu-
pana Hũ Kuteiru suu mikoho ko'i ra'yn e.
Sa'awy'i i'atuminug sa'ag sokpe hun hap ip-
itpit rakat ewy te'eropyhu'at e. Ma'ato ta'a
tumohey hawyi sokpe koho hap ewy Iesui
suu puo hap ewy hawyi ikytsig na'yn i'atue
sokpe te'eropyhu'at e uhepe. 15 Mi'i tupono
Tupana ehamo tukup te'en kuap mesup
e. Tupana owa kape te'e ra ha'at kuap e.
Mi'i hawyi to'oehay Tupana wywo to'oewa
kape. Mi'i pote Aipo typot amyap ikahu
rakat yatype tukupte'en mi'iria e. Mi'i pote
tukupte'en at ka'ap ihamo e. Ta'atueropat
at ka'ap wuat'i e'at pe Tupana miky'esat
nug hap ete e. Mi'i pote Tupana yt paa'e
hin i i'atuete katu pono toĩne'en i'atu py'a
setpe ta'atueTupana wo e uhepe. 16 Sa'awy'i
Miit'in misaty'i saty'i kahato haria mi'iria
miit'in mimoe sy'at ko'i wo tukup te'en e.
Te'e re'y'utui kahato pytkai yt kat i y'y
ta'atuium e. Sa'awy'i ta'atuho'opot at ka'ap
imohey pote e. Miit'in mimo so'opot mot-
pap wiat haria i'atupiit sero hakup pono
haria e. Koitywy yt hakup i haria wo yt
iã'ãg haria wo i ra'yn tukupte'en e. Koitywy
waku pe tukup te'en e. Yt kat i po'og
ho'opot hap katu pono Tupana mipoi ko'i
tukup te'en e. Koitywy Tupana mowepit
at ka'ap takaria wo tukup te'en mi'iria e
uhepe. 17 — Koitywo Tupana Hũ Kuteiru
topy hu'at i'atu'a pykok hat sese. Toi'a tu'a
pykok mekewat Morekuat e'amyap ikahu
rakat rote pyi. Koitywy Tupana Sa'yru topy
hu'at i'atupoi hat e. Te'e re'y'utui hawyi
Tupana Hũ hit timoherep y'y wakuat rakat
yt ipitpit hin i rakat aimoieĩ ne'en wuat'i
e'at piat hat y'y e. Toi'a tu'y kesat yrasa
sese ko'i kape i'atu moieĩ ne'en sese hamo
e. Tupana sese topyhu'at i'atumowepit hat
— Uha'y ru'in uhaki'yt'in wãi ehekiri tei'o
e. Koitywy ti aru yt karamuo i ra'yn eheha
hy homhom'e ehekiri hap upi e. Atihep yne
ehepiat haty'u hap e. Koitywy wuat'i e'at
pe eweikup te'en waku pe eweikup te'en e
Tupana Hũ Kuteiru Hit mekewat ho'opot
haria kape e uhepe mekewat wẽtup ok 24
rakaria kaipyiat hat.

Ara'a kasa yne mekewat kape uimu'etu
Uito Iuwãu.

8

1 Mi'i hawyi mekewat Kuteiru tipik ta'yn
popera mosat'e hap torania ra'yn mekewat
7 hap ta'yn. Toipik yne ra'yn hawyi i'atu
po'inik yne atipy piaria. Wẽtup ora pat'ok
turan yt uwe hin i ihay atipy pe hap kape
ara'a kasa. Ipo'inik sese itote toipik yne
ra'yn mote. 2 Mi'i hawyi ara'a kasa ra'yn
7 ok takaria atipy piat gupte'en haria Tu-
pana py'a setpe imiky'esat nug hanuaria.
Yne mi'iria kape tutum huhu'e hap akuara
wato. 3 Mi'i hawyi wẽtup ok atipy piat
ieĩne'en hat put'ok'e ra'yn mekewat aimi-
ium Tupana kapiat yparakai wato Tupana
ywyt pe. Toĩne'en ipo pe heiam nu imehit
rakat kawiat. Toĩne'en mekewat heiam
me mohag hy ikamhig se rakat wẽtup
ok miium iwuk hamuat. Sa'a wy'iwuat
aimiium Tupana kapiat ieĩne'en hap tote
toĩne'en Tupana emiit i'atumienoi Tupana
kapiat ywytpe. Mi'i hawyi wẽtup ok tum
tope ahehay Tupana kapiat sehay wuat'i

imohey haria ehay Tupana kapiat sehay
ewywuat mekewat mohag ikamhig se rakat
ewywuat. Mi'i totopag heiam me mo-
hag hy puo hawyi toiwuk Tupana mowepit
hamuat. 4 Mi'i hawyi mekewat heiam kaipyi
ta'am na'yn ywyhig i'atu miẽtup Tupana
kapiat e'yhig. Mi'i turan heiam toĩne'en
Tupana yatypiat ieĩne'en hat po pe ra'yn.
Mi'i hawyi ikamhig se rakat ta'am aria upi
Tupana kape imowepit hap. 5 Mi'i hawyi
mekewat atipy piat tipag na'yn aria teiam
kamũti pe yparaka aikope aria wo watum
aimiium Tupana kapiat hap tote pyi hawyi
toto kamũti topo piat wywo hawyi toipun
na'yn yi kape aipytyp kape. Toipun na'yn
yi kape hawyi atikuap sehay yi tote huhu'e
hap ewy ihay pirik. Mi'i hawyi merep
merep'e i'ewyte mytyp tyry'e kahato. 6 Mi'i
hawyi 7 ok takaria i'atue huhu i'atu rania
tukupte'en i'atupo pe i'atumipy wuat. 7 Mi'i
hawyi wẽtup ok i huhu'e ra'yn tuwepy
ra'yn. Mi'i pote i'aman ewy nukara to'o
pype suu wywo tuwemoherep. Mi'i hawyi
ta'at ra'yn yi kape. Mi'i pote ga'apy piat
wuk'e ra'yn aria'yp wato'in i'ewyte ga'akyt
hyp ko'i ipat'ok wuk'e ra'yn. 8 Mi'i rokirẽ
wẽtup ok tuwe hu hupy akuara wato. Mi'i
ti imipy typy hap. Totopy ra'yn mote
wẽtup yity'ok aria kawiat ta'at y'y wato pe.
Mi'i hawyi y'y wato puaria ho'opap kahato
wẽtup iku'uro mye'ym puo y'y piaria. 9 Mi'i
pote y'y wato piat gupte'en haria ho'opap
ta'yn yne y'y hit upi y'y wato upi. I'ewyte
yara wato ko'i ipat'ok ta'yn toimoma. 10 Mi'i
hawyi wẽtup ok i 7 ok takaria tehu hupy.
Mi'i wyti i'okhyt pun na'yn waikiru iwato
rakat ewywuat ta'at ra'yn atipy kaipyi y'y
hit'i ko'i ete. 11 Mekewat waikiru set nop e
hap katupono ta'at ra'yn mekewat waikiru
y'y hit'i ko'i piat hawyi i'ewyte nop ta'yn
i'ewyte yrasa ko'i te'eropyhu'at nop ta'yn.
Mi'i hawyi miit'in te'ere'y'u mekewat nop
takat wo hawyi topap ta'yn. 12 Mi'i hawyi
wẽtup ok i 7 ok takaria i'uhu te'akuara
wato hawyi wãtym na'yn aikope aikope yt
hẽtyhot hin i ra'yn at waty i'ewyte waikiru
ihot'ok puo yt hẽtyhot hin i yt heremo i
ra'yn aikotã wãtym'i ewy aikotã wãtym yt
heremo i hap ewy. 13 Mi'i hawyi araha'at
hawyi uheha wo atikuap wẽtup ok atipy
piat ywaiti pe topopy ra'yn yi totiaria mu'e
hamo. Mi'i kaipyi sehay atikuap ihay pirik
wo to'e — Yt naku i kahato yt naku i kahato
yt naku i kahato topy hu'at irane mesuwe
katupono toĩne'en mye'ym atipy piaria yt
i'uhuu te'a kuara wato i te ta'a tue huhu
mye'ym ok takaria e tehay pirik wo yi
totiaria pe.

Mi'i sehay atikuap hawyi atiwan na'yn
uimu'etu uito Iesui potmu'e Iuwãu are.

9

1 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at i hawyi
ara'a kasa wẽtup ok atipy piat Tupana
eropat hat mekewat 7 ok takaria kaipyi
wẽtup ok 7 ok hap. Mi'i i'uhuu te'a kuara
wato. Huhu'e hawyi wẽtup ok atipy piat
ta'at yi kape waikiru wato at hap ewy.
Ma'ato mekewat atipy kaipywiat waikiru
ewywuat hẽtyhot kahato rakat toĩne'en.
Mi'i hawyi Tupana tum na'yn tope tesaika
hap yi ka'a wato sa'ag okenhyp'ok hamo yi
ka'a yn nakat yt ika'a sasat rakat i oken-
hyp'ok hamo. 2 Toho'o'oken hyp'ok hawyi
he'yhig hun am yi ka'a wato pyi aikotã go
wato wuk hap ewy. Mi'i hawyi ywyhig
hun tomo'y pyryp yne ra'yn at i'ewyte yt
hẽtyhot kuap i ra'yn mekewat ywyhig hun
ta'am yi ka'a pyi pote. 3 Mi'i hawyi hewo
hewo mekewat ywyhig hun kaipyi pohit
iwato kahato ko'i sem kasikasi iwato kahato
ko'i sem tuwenõ'ẽ mekewat ika'a wato pyi.
Mi'iria pe Tupana tum sapot ewywuat haty
hap miit'in atumo so'opot hamuat miit'in
hok hok hap hamuat. 4 Mi'i hawyi Tupana
to'e kasikasi wato pohit wato sa'ag ko'i pe
— Yt ewetu'u tei'o po'og upip yhop aria'yp
ko'i e. Ma'ato eweiwat ro miit'in irania'in
kape i'atumoso'opot hamo are'e e. Yt kat i
miwan Uhet etiat rakaria i'atuowatu'a ete
pote waku eti'a tu mo so'opot ihokhok hap
mywo e. 5 Mi'i hap ete 5 ewaty i'ypyryp
we eweimo so'opot ro mi'iria e. Ma'ato
yt ewei'auka tei'o ma'ato aikotã sapot piat
miit'in hok hap turan wuat saty hap ewy
o ewetunug mi'iria e Tupana sapot iwato
kahato ewywuaria pe. Mi'i hawyi tuwat
ra'yn pohit kasi kasi ko'i miit'in hokhok
hamuat. Yt Tupana mohey i haria iatu'api-
heg hamo. 6 — Haty pãi haty an i'atu'e haty
kahato uhete haty kahato uhete kak'i'a
tu'e kak'iatu'e. Uruku'uro teran uruku'uro
teran i'atu'e ma'ato gu'uro hap pya kahato
urukai i'atu'e to'ope. Ui'auka ro i'atu'e
ma'ato 5 ewaty turan ta'atuho'opot ma'ato
yt uwe i iku'uro. 7 Meimuẽwat kasi kasi

wato kahato rakaria ko'i pohit wato kahato
rakaria ko'i sapot ewywuat mi'iria owa ko'i
miit ewy. Morekuat ewy i'atue'a mãtap
imehit rakat kawiat Uru kawiat. I'atupiit
aikotã surara hũria ewy kawaru ewy tu'uka
turanuat te'eruwepainug hap ewy i'atupiit
ete meimuẽwat kasikasi ko'i sapot ewywuat
ko'i hap kape araha'at. 8 I'atuiãi ko'i awy-
ato iãi ewy. I'atu'asap ko'i i'ywop kahato
aikotã makuptia asap ewy. 9 I'atu po ti'a
ete surara ewy i'atu'auka hap sopo hamo
iheg kahato rakat ewy. Mi'i hawyi te'e
ru we popy turan i'atu po pesap ipuehay
kahato aikotã surara sem kawaru totiaria
ikohyeput tu'uka hamo hap ewy aikotã sura
ra'in e'yara sem yi upiat puehay ewy. 10 I'atu
su waipo miit'in hok hamuat aikotã sapot
ewywuat. Mi'i wo ta'a tu so'opot kahato
yt Tupana mohey haria i 5 ewaty turan.
11 Meimuẽwat sapot ewywuat potypot set
wuat'i moma hat e. Mi'i yi ka'a sa'ag
upiaria topyhu'at. Iuteuria pusu puat ta'a
tuset'ok Apatãu i'atu'e ma'ato kereku pusu
puo Apariãu i'atu'e ahiag i'atu'e. 12 Pyno
wẽtup ra'yn tokosap ho'opot hap sese hap
ma'ato typy te toĩne'en ho'opot hap sese
hap katupono typy ok te yt huhu'e i te.

13 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at i hawyi
ara'a kasa wẽtup atipy piat huhu'e irane
rakat kape. Akuara wato ipo pe toĩne'en.
Mi'i hawyi atikuap sehay aimiium Tupana
kapiat yparakai kaipyi yparakai 4 e'aut
rakat kaipyi mekewat yparakai imehit ka-
hato rakat Uru kawiat rakat kaipyi. 14 Mi'i
hawyi to'e 6 rakat huhu'e hat pe — Mehĩ
e tukupte'en y'y wato Eurate ywyt'okpype
iheg me ta'a tu kytyt puo yi ka'a pe 4 ok
takaria e. Mi'iria sa'a wy'i Tupana atoiat
haria te'eropyhu'at ma'ato mesup ta'atu'a
saity iheg nakat ete tukupte'en y'y wato Eu-
rate e hap het rakat ywyt'okpype e. Etihep
i'atu kytyt hap kaipyi e. 15 Mi'i hawyi toto
mekewat y'y wato Eurate e hap kape meke-
wat atipy piat mi'i hawyi 4 ok takaria toi'a
tu po re nõtem i'atu pyhyp hawyi — Ahe'at
ra'yn i'atu'e to'ope aimi ky'esat sa'ag nug
hamo i'atu'e. Waku watunug aimi ky'esat
sa'ag mesup ta'yn i'atu'e. Waku watu we
potpap katu pono mi'i nug hamo ainug
sa'a wy'i i'atu'e. Pyno to'iro waho'o'auka
miit'in i'atu'e. Waku yne mye'ym miit'in
kaipyi wati'auka wẽtup miit i'atu'e katu
pono mi'i nug hamo watoĩ ne'en mesup
e'at pe i'atu'e. To'iro miit'in ho'o'auka
hamo i'atu'e. Mesup e'at ahe'at miit'in sem
atu'uka hamo i'atu'e to'ope. 16 Mi'i hawyi
te'eruwe'atunug kahato surara'in sem i'atu
kahato yne te'e ra'apyk i'atuhũ okpe tote.
Mi'i hawyi wẽtup ok to'e uhepe — Iuwãu e
etikuap apo karania surara tukupte'en itote
miit'in atu'uka haria apo uhepe. — U yt
atikuap i are'e hawyi uiwesat — Pywo pe
ti i'atu kahato yt aimikuap i ko'i hap ewy
tukup te'en 200.000.000 surara'in i'atu hap
200.000 wo 1000 surara'in itote tukupte'en
e uhepe. 17 Mi'i hawyi uimu'etu ara'a kasa
mekewat sura ra'in sem ta'a tuhũ kawaru
sem okpe tote. I'atue sokpe i'atupyt etiat
sura ra'in wat ewywuat ta'a tu'auka hap
sopo hap ma'ato aria kawiat toĩne'en nu
hup ewy aria sapuẽ hapyke rakat ewy. Mi'i
hawyi i'atu hũria kawaru akag ko'i awyato
akag ewy. Mi'i hawyi ta'atuwẽ pyi tuwẽtem
aria ẽty hun ytyghe wuk hap ewy tuwẽtem
haty wo i'atuwẽ pyi miit'in ho'o'a tu'uka
hamo. 18 Mi'i hawyi mekewat aria i'atuwẽ
pywiat ho'o'auka kahato miit'in mye'ym
kaipyi wẽtup miit ta'a tu'auka. 19 I'atue
saika hap topy hu'at i'atuwẽ pyi miit'in
auka hamuat. Katupono aria sapuẽ hapyke
rakano ta'atu'atuowa irania'in ta'atuwẽpyi.
I'ewyte i'atusuwaipo ãpy ete moi akag ewy.
I'atu su waipo wo miit'in moso'opot hap
topy hu'at. 20 Mi'i hawyi ta'a tu'a tu moma
kahato miit'in yi totiaria 30 kaipyi 10 ok
miit ta'a tu moma kahato miit'in. Ma'ato
mi'i pytkai irania'in yt iku'uro i rakaria yt
te'e ru we morem hin i Tupana kape. Te'e
ra'a kasa yne ho'opot hap pytkai yt paa'i'a
tu'e hin i. Ta'a tu mõ typot re ahiagnia.
Ta'atunug ne tupanaria hekat rakaria ihup
ikytsig ika'ay rakaria ta'a tu'a tu mõ typot
re. Mi'i hawyi ta'a tu mõ typot yt ihapytig
i rakaria tupa naria ta'a tu minug ko'i yt
kat kuap haria i yt hewyry kuap i rakaria
ta'a tu'a tu mõ typot kahato te. Yt ta'a tu
mõ typot teran hin i Ta'a tunug Hat Sese.
Ta'a tu ho'opot pytkai yt te'e ra'aipok hin i
Tupana Sese kape. 21 I'ewyte ta'a tu minug
sa'ag ko'i yt ta'atoiat hin i. Miit'in auka
haria wo te te'eropyhu'at i'ewyte paini ko'i
wo te tukup te'en ne miit'in ma'at hamo.
Ta'atu ma'at hap topy hu'at mekewat paini
mimo herep. Yt nakuaria i tukup te'en ne.
I'atuewaire atuewaire te. Sero'ok'i'atu'e te.
Mi'iria Tupana ti'atu'apiheg kahato pytkai

yt paa'i'atu'e hin i i'atuminug sa'ag nug hap ete. Ma'ato po'og ta'atu'atunug yt Tupana miky'esat ko'i i.

Mi'i hap kape ara'a kasa yne uito Iesui miky'e Iuwãu uimu'etu aikotã aru hap.

10

1 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at i hawyi ara'a kasa wẽtup ok po'og hesaika rakat atipy piat. Mi'i ti ta'apyk yi kape. Ipiit ete hesokpe ywyhig ikytsig kahato rakat. Ipainug hap i'akag ete we'yp ewy ikahu kahato rakat. Howa hẽtyhot kahato at ewy. Ipy typy wasere yp ok tã toĩne'en ma'ato aria kawiat ewy topy hu'at. 2 Mi'i hawyi wẽtup iwan okpo'i hit totat. Mi'i hawyi toi'okpo'iporop ta'yn. Ipy sese topypag y'y wato owa tote ma'ato topy ran kai topypag yi tote. 3 Mi'i hawyi mekewat atipy piat akag tuwẽ powat tehay pirik wo aikotã awyato ko'i i'atuehay hap ewy. Tuwẽ powat kahu hawyi 7 wo huhu'e. 4 Ma'ato huhu'e hap miit'in pusu ewy topy hu'at. Mi'i pote uito Iuwãu atikuap kat som to'e huhu'e tohenoi hap — Pyno atiwan mesu wa rote kat som te'e ro'e hap uiwepe atiwan turan put'ok'e uhete sehay atipy kaipyi — Yt etiwan nei'o kat som to'e huhu'e puat hap e. Yt atiky'esat i miit'in ikuap hap koran te e. 5 Mi'i hawyi mekewat atipy piat ihay ra'yn — Yt uheso i rat e. Mi'i hawyi topo sese tohupit ywaipe tehay Tupana kapiat pywo yn e hamo. 6 — En ni atipy nug hat i'ewyte yne atipy piaria nug hat e. En ni mytyp nug hat i'ewyte yne yi totiaria nug hat e. En ni y'y wato nug hat i'ewyte yne y'y piaria nug hat e. Eset ri Tupana e. En ni pywo sese rakat e. Mi'i pote are'e pywo rakat e'e hap ewy wuat'i miit'in me are'e — Mũki'ite yt kat i po'og miit'in wanuat e'at ko'i sa'a wy'iwuat ewy e Tupana e. Mekewat 7 huhu'e hap ikahuro hawyi i'ewyte ikahuro ra'yn e'at ko'i yi totiaria wanuat e Tupana e. 7 Pywo ti rat e mekewat 7 ok huhu'e hawyi aikotã Tupana to'e sa'awy'i tehay moherep haria wẽ pyi topyhu'at aru yne i'atu'e hap ewy huhu'e hap tutunug 7 rakat hawyi e. Topy hu'at aru aikotã atunug aru e tehay moherep haria wẽ pyi sa'a wy'i hap ewy topyhu'at e. Mi'i tokosap yne ra'yn hawyi yne mekewat atunug aru e hap sa'awy'i yt heremo i rakat heremo ra'yn topyhu'at kat atunug na'yn atunug aru ehehamo ui'e hap ewy e Tupana e. Mi'i hawyi — Atikuap yne atunug aru e hap e Tupana wuat'i miit'in me e mekewat atipy piat iwato'in nakat.

8 Mi'i tohenoi kahu hawyi atikuap sehay atikuap sa'a wy'i hap ewy — Iuwãu e etat atipy piat po pyi mekewat iwan okpo'i hit e uhepe. Etat ro mekewat atipy piat ipy y'y pe kokawiat ipy yi totiat rakat po pyi e. Mekewat miwan ta'a py meha piat e mekewat sehay atipy kaipywiat e uhepe. 9 Mi'i hawyi areto ra'yn mekewat atipy piat owa kape hawyi — Mehĩ etum no mekewat miwan hit uhepe are'e tope. Mi'i hawyi uiwesat — Etat ro miwan hit hawyi etu'u yne ro e. Hẽ'ẽ kahato aru etipuẽti ewẽ pe awi'a hy ewywuat e ma'ato etohon hawyi yt naku i etipuẽti aru epy'a pe yt hẽ'ẽ hin i ma'ato nop hap topyhu'at epy'a pe e uhepe. 10 Mi'i hawyi atat mekewat miwan hit atipy piat akag po pyi hawyi atu'u ra'yn hawyi i'e hap ewy topy hu'at hẽ'ẽ kahato waku kahato awi'a hy ewy ma'ato atu'u hawyi nop hap ewy topy hu'at uime'en me. 11 Mi'i hawyi mekewat po'og atipy piat rakat to'e uhepe — Iuwãu e pyno ti pywo ti rat Tupana ehay etimoherep aru i'atu kahato miit'in kape e. Ehenoi aru aikotã topy hu'at i'atuete irane hap e. Ehenoi po'og aru i'atuepe mekewat sehay emihon kaipyi waku yne pusu puo aru ehenoi mekewat miwan miat emi'u yne yne ywania kape i'ewyte yne more kuaria kape i'ewyte yne tama piaria kape miwan miat e hap ewy waku eti'atumoherep aru e. Yt naku i mesup miit'in ikuap ma'ato he'at put'ok'e aru hawyi waku etimo herep yne kat to'e kat to'e huhu'e hap puo e uhepe mekewat miwan kaipywiat uipoi hat atipy piat.

Pyno mesuwe uimiwan me mekewat miwan uimi'u hap ewy ahenoi mesup ehepe uito Iuwãu.

11

1 Mi'i hawyi Aipo typot Iesui tum uhepe aria'yp hit kat kupitu kat kupitu Tupana yat toine'en hap hã'ãg hamuat ãpy hãpyk kahato rakat. Tutum uhepe hawyi to'e — Uiwy Iuwãu ereto ro meikowat aria'yp hit ãpy hã'ãg hamuat wywo Tupana mõtypot yat sese kape e. Mi'i hawyi ehã'ãg no karan iwato hap karan i'ywop hap karan itypore hap e i'ewyte yne Tupana mõtypot yat ipyt'at ko'i ehã'ãg iwato hap e uhepe.

I'ewyte eti'atumorania yne miit'in Tupana
mõtypot haria itotiaria e uhepe. I'ewyte
yparakai aikope Tupana kapiat ta'a tumi-
ium pytyp hap waku ehã'ãg yne mekewat
aria'yp hit ãpy wo karan iwato karan i'ywop
hap itypore hap e uhepe. 2 — Ma'ato Tupana
mõtypot yat e'oken yt ehã'ãg nei'o katu
pono Tupana mõtypot yat e'oken mesup
koitywy yt ai'y wania wat i ma'ato ira-
nia'in yt Iuteu i ywania wanuat topyhu'at.
I'ewyte Tupana etawa Ieru sarẽi irania'in
ywania tipo hari ra'yn ai'y wania Iuteu
ywania po pyi. Sura ra'in hewyry aru
itote 42 ewaty surara'in tipohari Ierusarẽi
i'atu'ywania wanuat e uhepe e Akag Iesui
uhepe. 3 Mekewat e'at pe aru atipo'oro typy
ok uimi'airo ko'i uhehay moherep hamuat
tawa Ierusarẽi miaria kape e. Atum mi'iria
pe uhesaika hap uhehay moherep hamuat
1260 e'at ta'atumoherep uhehay uhesaika
hap wywo e. I'atue sokpe i'anam nakat
waku paa'wa to'e aiminug sa'ag ete e hap
moherep hamo e. 4 — Meke waria typy
ok takaria te'eropyhu'at Uriweiru yp ewy
Tupana e'ariãty rakat ewywuaria e. Ta'a
tupyt'at ikap ihy rakat wo hap ewy mi'iria
Tupana e'ariãty hapyke rakaria ewy te'e
ro py hu'at e. Katu pono Tupana ehay
moherep haria mi'iria typy ok takaria e.
To'o'ewy kahato aikotã typy rakat ariãty
Tupana yaty piaria ieĩne'en haria ariãty
eiam hẽtyhot kahato rakaria ewy mekewat
typy ok Tupana mipo'o roria e. Te'e ro
pyhu'at hamuat Wuat'i Miit'in Yi Totiaria
Ka'iwat e'ariãty moherep hamo e uhepe.
5 Mi'i hawyi yi tote ta'atumoherep kahato
uhehay e. I'atu wa nĩ kaptia i'atu kahato
ma'ato umipo'ororia typy ok po'og hesaika
i'atu'uka teran haria kai e. Karãpe miit'in
tuwat aru uimipo'ororia typy ok auka hamo
mi'i hawyi i'atuwanĩkaptia ko'i yne topap
aria i'atuwẽ pywiat wo e. Yt uwe i uimi
po'ororia typy ok auka kuap hat e uhepe.
6 Mi'i hawyi mi'iria typy ok takaria uimipo'o
roria hesaika kahato rakaria wo tukupte'en
e. Ta'atupyhyp kuap aru i'aman e. Miit'in
sem me ta'a tu mo herep aikotã aru e hap
ko'i e. Wãi'i'atu'e i'aman me ta'atuhenoi
miit'in miat turan yt kat i i'aman i'atuko ete
e. Yt kat i i'aman mesuwat yi tote i'atu'e
hap ewy ta'a tu mi ky'esat ewy e. I'ewyte
ta'atunug kuap y'y ko'i huu rakano. I'ewyte
ta'a tu mi ky'esat ewy ta'a tu po'oro kuap
ahu. Sa'ag nug haria ta'a tue wa nĩ kaptia
moma hanuaria tukupte'en e. I'ewyte ta'a
tu po'oro kuap hamuat ihywy'okmõi ko'i
ta'a tu wa nĩ kaptia ãpymin hamo e uhepe
Iesui. 7 Mi'i hawyi 42 ewaty hap ete tokosap
ta'yn i'atuehay hap e. Toran na'yn hawyi
tuwẽtem irane yi ka'a wato sa'ag myi meke-
wat haiwot rakat sa'ag kahato rakat ipoity'i
rakat ahiag e. Mi'i hawyi tu'uka kahato
Tupana ehay enoi haria typy ok takaria ete
e. Mi'i hawyi po'og hesaika topy hu'at e.
Mi'i hawyi hamuat ewy toi'a tu'akit uimi
po'o roria tesu ra ra'in sem py wo hawyi
toi'a tu'uka uimi po'o roria typy ok takaria
e uhepe. 8 I'atupiit toipun tawa wato py'a
setpyi aikope sa'awy'i ta'atupehik Tupana
Mipo'oro Uito aria'yp posak ete hap tote
ta'a tu pugha tawa pu'ap tote tawa py'a
setpe wuat'i ehamo e. Tawa Esitu sa'a
wy'i yt naku pe i kahato tukupte'en uimo-
hey haria. Mi'i hap ewy kahato yt naku
i kahato tukup te'en aru uimohey haria
mekewat tawa Ierusarẽi miaria e Tupana.
Mi'i pote wẽtup set atum tawa Ieru sarẽi
miaria pe — Tawa Sutuma piaria eipe are'e
e. Mio tã are'e katu pono uimiwuk tawa
Sutuma sa'awy'i e. Yi Esitu piaria uhewa
nĩkaptia ewy kahato tawa Ierusarẽi miaria
mesup e. Sa'ag kahato ta'atunug sa'awy'i
wuaria uimohey haria ete e. Sutuma mi-
aria i'ewyte yt naku i yn te'e ro py hu'at
uimohey haria ete e. Ierusarẽi miaria po'og
uimohey haria auka karia wuat'i tawa kai e
uhepe. 9 — Yt eweisyp tei'o mi'iria ete ne'i
i'atu'e irania'in Ierusarẽi miaria uimi po'o
roria typy'ok takaria piit etiat e. Mi'i pote
i'atupiit iku'uro rakaria tukupte'en mu'ap
tote tawa Ierusarẽi me mye'ym e'at hawyi
wẽtup e'at pat'ok. Mi'i hawyi miit'in tõ'ẽ
tõ'ẽ kahato te'eraha'at hamo. Te'eruwe'a
tunug wuat'i pusu kuap hap kaipyi wuat'i
ywania kaipyi wuat'i tama kaipyi ipe hup
takaria ipe hun nakaria ipe kytsig nakaria
tõ'ẽ tõ'ẽ hepiok hamo mye'ym e'at kape
e. 10 Mi'i hawyi õ'ẽ haria i'atuwepit kahato
— Waku pe ra'yn i'atu'e e. Iku'uro ra'yn
Tupana ehay moherep haria i'atu'e e. Waku
kahato i'atu'e to'oepe e. Iku'uro ra'yn Tu-
pana ehay moherep haria typy ok takaria
i'atu'e e. Sa'awy'i mi'iria aimoso'opot haria
tukup te'en mesuwat mytyp tote i'atu'e
to'ope. Koitywy waku ra'yn watunug aimi
ky'esat ewy yt naku i nug hap i'atu'e. Mi'i

hawyi ienuk hap ta'a tunug hawyi to'ope
ta'atuium kat ko'i kat ko'i to'o mo wepit
hamo — Waku pe mesup topap ta'yn aimo
so'opot haria i'atu'e to'ope e. 11 Mye'ym
e'at hawyi wẽtup e'at pat'ok hawyi i'atupiit
toĩne'en i wuat'i ehamo mu'ap tote hawyi
Tupana timoieĩ ne'en i ra'yn Topã'ãu wo
toimo pyhu'i ra'yn e. I'atuieĩ ne'en i hap
teke i'atupiit pe hawyi i'atu poĩ'ãm na'yn
wuat'i miit'in wekyry'i haria ehamo e. Mi'i
hawyi itotiaria seha'at haria te'eroken'ẽ ka-
hato ra'yn i'atupupi e. 12 Mi'i hawyi ti typy
ok takaria tikuap sehay pirik atipy kaipyi
— Ewei'õ'ẽ ro meikowo e. Mio tã e hawyi
ta'atuewanĩkaptia ehamo te'era'am na'yn
ywyhig muo wuat'i ehamo e Iesui uhepe.
13 I'atu'am turan huruk'e iwato kahato topy
hu'at tawa Ierusarẽi ete e. Mi'i hawyi yat
ko'i nu kawiat ko'i hewo hewo kahato e.
Ikaipyi i'atu 10 hap ta'at wẽtup tuereto hap
ewy yi huruk'e kahato pote miit'in ho'opot
kahato hawyi 7000 miit iku'uro itote. Mi'i
pote irania'in yt map haria i te'e ro ken'ẽ
kahato hawyi — Tupana atipy piat po'og
torania kai En i'atu'e aru tawa Ieru sarẽi
miaria e Aipotypot Iesui uhepe.

14 Pyno typy ho'opot hap miit'in piat hap
tokosap ta'yn ma'ato wẽtup te yt tokosap
i te ho'opot hap sese miit'in miat hap
katu pono yt torania i te huhu'e. 15 Mi'i
hawyi atipy piat wẽtup te myhu'at hat
akuara wato huhu'e ra'yn mekewat 7 ok
takat hawyi uito Iuwãu ara'akasa mi'i hap
kape uimu'etu. Mi'i hawyi atikuap miit'in
sem ihay pirik kahato atipy pe — Tupana
Mipo'oro topy hu'at ra'yn Wuat'i Porekuat
nuat i'atu'e haty wo. Wuat'i Ywania Poty-
pot no Aipo rekuat topy hu'at mesu wepyi
wuat'i e'at pe i'atu'e. Mi'i Miit yn toĩne'en
Ai'akag koro i'atu'e. Aika'iwat mesup topy
hu'at po'og wuat'i kai i'atu'e te'e ro wẽ
powat atipy piaria hap atikuap.

16 Mi'i hawyi mekewat 24 ok takaria
morekuat e'amyap totiaria te'eruwepỹ'ãtu-
tuk Tupana kape i'atueowa yi kape Tupana
mõtypot hamo. 17 — Urutu wehum ewawi
Tupana i'atu'e. Uruka'iwat sese En i'atu'e.
Wuat'i E'at piat En i'atu'e. Yne eminug ko'i
e'yianmete ereĩne'en ni i'atu'e. Mesup te
ereĩne'en i'ewyte wuat'i eminug hap sakpo
ereĩne'en ne i'atu'e. I'ewyte wuat'i e'at
tokosap pytkai ereĩne'en ne i'atu'e. Yt uwe
i put'ok'e esaika hap ete i'atu'e. Mi'i esaika
hap iwato rakat wywo ereĩne'en no atipy
piat i'atu'e. Yi totiat Potypot no ereĩne'en
i'atu'e. 18 — Uru'akag wo sa'a wy'i tepyi
wuat'i ywania. Yt emohey i haria haiwot
kahato eete i'atu'e. Koitywy ma'ato waku
ereĩne'en Surara Akag ewy i'atu'a piheg
hamo i'atu'e. Eti'a tu poepyk ta'yn ewanĩ
kaptia i'atu'e. Waku eti'airo uwe waku uwe
yt hap i'atu'e. Waku mesup etum no eropat
sese haria pe i'atu sa'up wakuat i'atu'e.
Waku i'ewyte ehay moherep sa'a wy'iwuat
rakaria pe emiehakyera'at ko'i pe i'atusa'up
wakuat waku etum i'atuepe i'atu'e. Waku
i'ewyte emõtypot haria pe iwato'in nakaria
ko'i pe i'ewyte yt uwe i mikuap ko'i pe i'atu
sa'up wakuat etum i'atuepe i'atu'e. Waku
i'ewyte eti'atu'apiheg e'yi kahu hap moma
haria i'atu'e 24 ok takaria po'og imohey
haria Tupana pe.

19 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at i hawyi
ara'a kasa atipy pe Tupana mõtypot yat
tuwe'okenhyp'ok ta'yn hawyi araha'at Tu-
pana yat kape. Mi'i tote ara'a kasa ra'yn
mekewat sa'a wy'iwuat Tupana Pã'ãu apyk
hap aikope sa'a wy'i Tupana ihay ra'yn —
Atunug aru ui'e hap ewy e hap totepyi
ihay i ra'yn. Mi'i hawyi tuwẽtem kahato
itote pyi merep merep'e hap ko'i hap ewy
ara'akasa. Mi'i hawyi huruk'e kahato hap
atikuap. Mi'i hawyi yi tyry'e kahato hawyi
miit'in te'e ru wẽ powat kahato itote pyi.
Mi'i hawyi nukara iwato'in nakat hewo yi
kape.

Mi'i hap kape ara'a kasa yne uimu'etu
Iesui mimo herep uhepe. Uito ti Iesui
potmu'e Iuwãu.

12

1 Mi'i hawyi uito Iuwãu ara'akasa wẽtup
uimu'etu uimo wa nẽtup hap sese kat som
Tupana aimu'e hap sese are'e uiwepe. Katu
pono ara'a kasa waikiru py'a setpe wẽtup
ok hary poria ewywuat y'am me waty
tote. Hesokpe at ewywuat. I'akag ete
toĩne'en amãtap iwepainug hap waikiru
ko'i 12 waikiru ko'i. 2 Mi'i ti tuwak popuo
to'e — Uimẽpyt irane e kynkynto'e popuo.
Uimẽpyt hap e'at ra'yn e tuwak popuo.
Haty kahato e. 3 Mi'i hawyi uimu'etu
wẽtup kape ara'a kasa uimo wa nẽtup hap
sese katu pono mekewat hary poria yatype
toĩne'en mekewat moi'ok sa'ag iwato'in
nakat. Uimo'a kag'aia kahato mekewat

moi'ok koro 7 i'akag nakat ipe ihup kahato
rakat huwaipo waikiru ko'i ete hewyry.
Ipainug hap amãtap morekuat ewywuat 7
amãtap. I'aut piit kahato rakat 10 i'aut
rakat i'akag ko'i ete. 4 Mi'i ti tosu waipo
wo toi'a tu pugha kahato waikiru ko'i tosu
waipo wo. Mye'ym kaipyi toipat'ok wẽtup
waikiru hap ewy. Waikiru sem toipugha
kahato yi kape. Mi'i hawyi itote tohekatup
hary poria imẽpyt ywã'ĩ hap tutu'u teran
imẽpyt haype. 5 Mi'i hawyi imẽpyt ihainia
ra'yn. Tuwẽtem hawyi Tupana tioto mer-
emo atipy kape aikope toĩne'en Morekuat
no hap tote. Mi'i hawyi to'e Hary poria
Mẽpyt pe — Meiũran aru eti'a tu mo pe
rup'i haty wo yne miit'in e Tupana. Aikotã
Morekuat tepu retig wywo hap toimo pe
rup'i temiit nuat hap ewy ereĩne'en aru e.
Mi'i hap ewy etunug irane e Tomie ra'am
Hirakat pe. 6 Mi'i hawyi mekewat haryporia
topopy ra'yn moi'ok pupi aikope yt uwe i
miit'in hap kape. Mi'i hawyi Tupana minug
yahig yt uwe i mikuap hap tote hary poria
tuwemig. Mi'i kape toipo'oro temiit'in ipoi
hamo 1260 e'at turan 42 ewaty hap ewy.

7 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at wu'uka
hap kape waikiru pya'setpe. Mekewat atipy
piat akag Mikeu temiit'in atipy piaria tesu
ra ra'in wywo ta'a tu'uka kahato moi'ok
koro ete. 8 Mi'i hawyi moi'ok ti'a tu'akit
teran surara akag Mikeu'in ma'ato Mikeu
ti'a tu'akit ne'i moi'ok hawyi to'e — Mo-
toro emiit'in wywo e. Yt naku i ra'yn
ereĩne'en po'og mesuwe atipype e. Motoro
esura ra'in wywo e Mikeu moi'ok koro pe.
9 Mi'i hawyi toi'a tu'ok hyt pugha moi'ok
hesu ra ra'in nywo waikiru kaipyi yi kape.
Moi'ok koro wẽtup het ahiag e wẽtup het
miit'in mo'akag'aia hat. Wẽtup het satanai
e. 10 Mi'i hawyi wẽtup ok atipy piat tuwẽ
powat tehay pirik wo — Tupana Mipo'oro
Iesui ti'akit ne'i ahiag e. Temiit'in mohit
hat toimohin ne'i ra'yn e. Sa'a wy'i ihay
sa'ag Tupana emiit'in ete at ka'ap ahiag
— Emiit yt kat hamo i e. Yt nakuaria
kahato emiit e yn sa'a wy'i Tupana pe e.
Ma'ato mesup toi'atupugha ra'yn e. Waku
kahato e. Tupana timo herep ta'yn ahiag
akit hamuat e. Koitywy watikuap Tupana
Mi'airo Iesui po'og po'og hesaika ahiag kai
e hap watikuap e. Ahehakyera'at hap topy
hu'at ra'yn e. Katu pono Iesui aihep sese
ahiag po pyi e wẽtup ok atipy kaipyi haty
wo. 11 Mesup aheywyt'in aheinyt'in Iesui
mohey haria ti'atu'akit ne'i ahiag e. Meke-
wat aikotã ta'atuhũ ewywuat iku'uro rakat
suu mohey hap kaipyi ta'a tu'a tuiã'ãg hap
ko'i yne ta'atu'akit ne'i e. Iku'uro rakat huu
at hap i'atu ka wiano ta'a tu mohey hawyi
esaika hap wywo ta'a tu'akit ne'i ahiag e.
I'ewyte i'atu mienoi Iesui piat ta'a tue ha
kyera'at hap moherep hap wo ta'a tu'akit
ne'i ahiag e. Ta'a tu ku'uro hap kape ta'a
tu mohey hamo ta'a tu'akit ahiag e tehay
pirik wo atipy piat e. 12 Pyno koitywo atipy
piaria i'atu wepit ra'yn e. Yt kat i ahiag
mio itote waku pe ra'yn e. Mi'i pote —
Eiwehum no Tupana kape yne eipy'a pyi e.
Ma'ato eweiwak to yi totiaria e. Katupono
mesup ahiag haiwot ra'yn ta'a tu pugha
atipy pyi hawyi. Yt naku i pe eweikup
te'en mesup aru yi totiaria. Eiwe'eg wo o
y'y upiaria yi totiaria katu pono toĩne'en
eipy'asetpe ahiag to'okhytpun atipy kaipyi
yi kape hawyi e. Koitywy haiwot rakano
toĩne'en katu pono toikuap ta'yn mesup
yt wuat'i porekuat no i toĩne'en ne hap.
Mi'i pote aikotã aikotã toikat tuwa nẽtup
miit'in atuekyi tuwe wawiat hamuat hap
teropat haria wo hap e tehay pirik wo — Yt
i'atu i ra'yn uhe'at uipotpap hamo e ahiag.
13 Ahiag toĩne'en yi tote hawyi — Uipun
atipy kaipyi e. Mi'i hawyi toha ty'i haty'i
mekewat Ihainia hit ty. 14 Ma'ato Tupana
tum na'yn hary poria pe hywi wato kahato
rakat popesap ewywuat tutum hawyi to'e
mana pe — Mana e waku erepopy yahig
wato kape e. Waku eremig itote uiminug
eiam me e. Itote moi'ok yt epuẽti hin i e.
Ereĩne'en no mye'ym i'aman motpe itote e.
Mi'i hawyi waku at pe erẽtem epyhyp hap
wyi e. 15 Mi'i hawyi mekewat moi'ok wato
wẽ pyi tuwẽtem y'y ihy koro ewy Mekewat
Hirakat ty ãpymin teran hamo. Toiky'esat
totioto pya teran haype. Mi'i pote y'y
tuwẽtem kahato moi'ok wẽ pyi aikotã y'y
mut'e hap ewy. 16 Ma'ato mesuwat yi tipo
wyro kahato hary poria. Ma'ato yi topy
hu'at ika'a wato kahato y'y wato hy sym
hamo. Mi'i pote moi'ok wẽ pywiat ma'ato
mekewat y'y mut'e rakat yt ti'ãpymin kuap
i mekewat hary poria. 17 Mi'i pote po'og
haiwot ahiag mekewat hary poria yt mi'ã
pymin i ete. Mi'i hawyi toto wu'uka hamo

imẽpyt saipe piaria moma hamo. Tupana
piat ainãpin hap nug haria ete Iesui yn
Uruka'iwat e haria mot'i haria moma hamo
ete. Mi'iria moma hamo moi'ok toto to-
saiwot wywo. 18 Toto hawyi toĩne'en yikyt
upi hyemyi'a wato yẽpeke mekewat i'akare
wasu ewywuat ahiag toĩne'en i'am me Iesui
emiit'in u hamuat.

Pyno uito Iuwãu uimi'akasa hap atiwan
na'yn.

13

1 Mi'i hawyi uito Iuwãu uhewyry y'y wato
ẽpe ete yi kyt upi. Mi'i puo araha'at hawyi
ara'akasa wẽtup ok tuwẽtem y'y wato pyi yt
nakuat i sese uimogyt kahato. Mi'i awyato
tig koro 7 i'akag nakat. I'akag ko'i ete 10
i'aut. I'ewyte yne i'aut ete ipainug hap
amãtap morekuat wat ewywuat. Mi'i kape
ara'a kasa uimu'etu. Mekewat awyato tig
koro 7 i'akag ete howatu'a ete toĩne'en het
sa'ag ko'i. Het ko'i sa'ag uito Tupana e
hap ewy. Toimohit teran kahato Tupana
toset wo. 2 Araha'at kahato mekewat y'y
pywiat wẽtem hat kape. Ta'i awyato tig
ewy kahato are'e uiwa nẽtup hawe. Ipy
ipo hĩpa py ewy. Iwẽ awyato wato wẽ
ewy are'e. Tuwẽtem y'y pyi hawyi meke-
wat moi'ok to'e tope — Woronug na'yn en
wuat'i uhemiit'in porekuat no e. Waku
era'apyk morekuat nuat ui'apyk hap tote
e. Woronug en uhehaytuwy e. Mi'i hawyi
ehay topy hu'at uhehay kaipyi e. Mi'i
hawyi ehay upi yne miit'in te'e ro py hu'at
e moi'ok mekewat yt nakuat i rakat hĩpa
py ewywuat pe. 3 Uito Iuwãu araha'at
mekewat 7 i'akag nakat kape ma'ato wẽtup
ok akag hepihi wato rakat ma'ato tokã'ã
ra'yn aikotã sa'a wy'i i'auka hap ewy. Mi'i
hawyi araha'at yne miit'in tutunug tomi
ky'esat ewy. Tuwat kahato ihay upi. 4 —
Woro mõ typot En moi'ok i'atu'e. Tupana
sese moi'ok i'atu'e. Katu pono y'y pywiat
wẽtem hat urupo rekuat no i'atu'e. Mio tã
i'atu'e hawyi te'e ru we pỹ'ã tutuk 7 i'akag
nakat kape — Yt uwe i ekai po'og wakuat
i'atu'e. Yt uwe i e'akit kuap i'atu'e. Torania
te'e ro ken'ẽ epupi tu'uka ewywuat hamo
i'atu'e torania miit'in. 5 Mi'i hawyi mekewat
moi'ok wẽ wo topy hu'at hawyi ihay se
tuwe mõ typot hamuat — Uito ti Tupana e
Uito ti Tupana e. Aikotã morekuat wato
ewy ihay se 42 ewaty turan mi'i yn topy
hu'at morekuat koro wo. Mi'i turan ipotpap
kahato moi'ok miky'esat ewy. 6 Tuwe ky
ry'i kahato Tupana ete towẽ pyi — Yt ikahu
hin i Tupana set e. Tupana mõtypot yat
yt kat hamo i e. Yt naku i nug haria
atipy piaria e. Yt naku i kahato Tupana e.
7 I'ewyte — Eti'atumoma ro Tupana emiit'in
e moi'ok mekewat y'y wato pywiat wẽtem
hat pe. Wu'uka hamo waku wati'a tu'akit
Tupana mohey haria e. Mi'i hawyi wati'a
tu'akit yne hawyi waku wuat'i ywania akag
wo eropy hu'at mesuwat yi tote e. Yne
pusu ka'iwat sio ihup sio ikytsig sio hun
yne ywania ka'iwat kat e pusu kuap haria
kat ywania kaipywiaria e. Waku yne tama
piaria porekuat i'atu mi'akit no i'atu mi
mohit hat no ereĩne'en e ahiag awyato tig
koro pe. 8 Mekewat e'at turan ta'a tunug
Tupana wo mekewat awyato ewywuat sa'ag
nakat. Te'e ru we pỹ'ã tutuk hawyi — En ni
Tupana i'atu'e irania'in. Ma'ato mekewat
iku'uro aihũ Kuteiru ewywuat rakat mohey
haria yt inug i mekewat awato tig akag
ewywiat ta'a tue tu pana wo. Yt ta'a tu mõ
typot i. Katupono Tupana Sese yn sa'awy'i
toĩne'en yi nug hap e'yianmete i'atu'e iesui
mohey haria. Mi'iria Tupana tunug i'atuset
pehik hawe tomiwan ete. Mi'iria Uihũ
Kuteiru hit mohey haria toiwan tomiwan
me mesuwat yi nug hap e'yianmete mi'iria
aru — Uruimohey Tupana Hũ iku'uro aika
wiano haype pote yt uruimohey i moi'ok
mipo'oro aiporekuat nuat i'atu'e haria toi-
wan tomiwan me mesuwat yi yt kat i tep
hap e'at pe turan Tupana.

9 Uiwyria'in uito ti Iuwãu. Ehewaure ka'a
pote eiwa nẽtup to kat som Tupana to'e
ehowawi hap kape are'e. 10 Mio tã are'e
ehepe — Eiwe'eg wo o Tupana emiit'in eipe
pote. Eweimohey ro yne eipy'a pe eiku'uro
hap kape katu pono ti aru ahaty'i haty'i
kahato wo'opyhik hawe imohey haria aito
pote. Waku waho'opot aiku'uro hap kape.
Ai'auka kyse'yp wo pytkai yt naku i watoiat
Iesui hap ai'auka irania'in imohey pote
are'e. Ehewaure ka'a pote eweikuap to ui'e
hap. Uito Iuwãu uipyhyp hawe y'y wato
py'a setpe yi a tote ui'atuiat mesuwe Iesui
mohey hap upi.

11 Mi'i hawyi uito araha'at hawyi ara'a
kasa wẽtup ok kape. Yi ka'a pyi tuwẽtem
i'aut kurin kat yt i'aut rakat ewy i. Yty
hit mẽpyt ewy aihũ kaneiru mẽpyt ewy.

Typy i'aut kurin kat ma'ato ihay hawyi
ihay pirik kahato akuara wato ehay ewy.
12 Mi'i topyhu'at uito Tupana e hat saipepiat
sa'awy'iwuat morekuat koro yianmiat ewy.
— Eweimõ typot ro uhe'yianmiat Tupana
wo eawyoto tig ewywuat piat. Isuk hap
tuwe mo kã'ã ra'yn i'auka hap tokã'ã ra'yn
toĩne'en i ra'yn hap ewy ma'ato yt kahato i.
13 Mekewat yi ka'a pywiat wẽtem hat meke-
wat wẽtup ok Tupana ran saipepiat inug
kuap kahato yt miit'in minug ewywuat i.
Tutunug iwato kahato miit'in mowa nẽtup
hamo. Toikaykay kuap aria atipy kaipyi
yi kape wuat'i miit'in ehamo iwato kahato.
14 Toi'atuma'at miit'in mesuwat yi tote tomi
mo herep yt miit'in minug kuap i rakat
wywo. Ma'ato tuweran note yt uwe i meke-
wat awyato tig akag 7 i'akag nakat iwywo
pote yt toimo herep kuap i miit'in mowa
nẽtup hamo. Katupono yianmiat hap ahiag
kaipyi hesaika hap toĩne'en. Mi'i hawyi
toi'a tu mo wa nẽtup pywo i'atu'e hamo.
Mi'i hawyi — Uimohey pote ewetunug no
Tupana iã'ãkap uhe'yianmiat ewywuat e
mekewat kyse'yp misuk ma'ato toĩne'en i
ra'yn gu'uro pywiat hat e yn miit'in me.
Mi'i hawyi ta'atunug na'yn mekewat awy-
ato tig akag 7 i'akag nakat iã'ãkap. 15 Ta'a
tunug hawyi mekewat iã'ãkap te'yianmiat
iã'ãkap toimoieĩne'en. Mi'i hawyi iã'ãkap
ihay ra'yn toimo pyhu ra'yn hawyi tutum
tesaika hap mekewat iã'ãkap we yt tomõty-
pot i haria auka hamuat. 16 — Eweimõtypot
ro Tupana wo iã'ãkap e. Ewetunug no ui'e
hap ewy e. Ewetat ro miwan ehowatu'a ete
mekewat ahetupana i'ã'ãkap set e. I'ewyte
eipo sese kai mekewat miwan iã'ãkap set
ewetat ro e wuat'i miit'in me miit akag
ko'i pe i'ewyte miit emiit pe i'ewyte hekat
rakaria pe i'ewyte hatek takaria pe mipy-
hyp ko'i pe i'ewyte wo'o pyhyp haria pe.
— Hẽ to ewei'e ro eipiit etiat miwan nug
haria pe e. 17 — Yt ewei'e pote yt kat i
aru uruiwe neru ehepe e — Yt ewei'e pote
i'ewyte uruipyhyp aru eipe wuat'i weneru
hap ete e wuat'i pe. Mi'i hawyi ta'atuwan
yne miit'in piit mekewat Tupana iã'ãkap
set wywo mekewat Tupana iã'ãkap morania
hap wywo.

18 Uiwy ria'in we'eg haria eipe pote
eweikuap to mekewat Tupana iã'ãkap set
mekewat yt nakuat i set e Tupana ahepe.
Eiwe'eg mote yt niatpo i eweikuap het kat
pote miit'in set wywo topy hu'at. Wati
mo rania yne mekewat miwan ko'i het ko'i
wati mo rania yne tuwat i tuwat i hawyi
wati puẽti miwan to'okape 666. Mi'i kaipyi
watikuap het aiwe'eg mote e. Yne miwan
miat 666 piat wẽtup het toĩne'en. Wati mo
rania yne numuru hawyi 666 wati puẽti e
Tupana ahepe. Mi'i hap kape uito Iuwãu
ara'akasa yne.

14

1 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at hawyi
ara'a kasa uimu'etu wuat ewy. Eiwe ha'at
ro eiweha'at ro Tupana Hũ Kuteiru toĩne'en
tawa Ierusarẽi me yity'ok Sitãu tote. Eiwe
ha'at ro. I'atu kahato teropat haria wywo
toĩne'en itote 144000 heropat haria iwywo
tukupte'en itote. Eiweha'at ro are'e ehepe.
I'ywot set miwan toĩne'en ihũ hit Kuteiru
ewatu'a ete. 2 Mi'i hawyi atikuap wepy hap
ikahu atipy pe ihay se kahato rakat aikotã
ywytu y'y ete hap ewy aikotã ipuehay
y'y hit'i soro'e hap ewy atikuap uimu'etu
wuat ewy. I'atu kahato y'y soro'e hap
ewy ipuehay. Mi'i puehay puo atikuap
huruhuru'e hap iwato rakat haty wo. Mi'i
hawyi atikuap wepy nug hap ewy aikotã
mory'awat ewywuat haity i'atu kahato
rakat pyi tuwepy hap ewy tuwepy. Miit'in
sem te'eruwepy i'atu kahato kawakiu wywo
hap ewy. 3 Mi'i hawyi Tupana Hũ hit mieha
kye ra'at ko'i te'e ru wepy atipy pe. Wepy
hap ipakup takat sese. Mekewat apyk
piat Morekuat e'yian notiat hat mõtypot
hamuat. Mi'iria mekewat 24 ok po'og wuat
imohey yne e'at piat haria ehamo. I'ewyte
4 ok takaria ehamo. Te'eru wepy mekewat
wepy pakup. Ma'ato itotiaria yt tikuap hin
ta'a tu py'a pe kat e hap kat e hap te'e ru
wepy hap. Ma'ato mekewat 144000 rakaria
Iuteuria Iesui mohey haria ikuap ta'atupy'a
pe. Katupono mi'iria i'ewyte Tupana mieha
kyera'at ko'i ta'atukuap. 4 I'atuwe'eg kahato
mekewat 144000 miit Iesui eropat haria. Yt
karãpe i haryporia'in miat ta'atuwaire hap
upi tuwat. Mi'iria 144000 ihainia yt karãpe i
ihary'i rakaria ta'atunug kahato Tupana Hũ
hit Kuteiru emiit sese imi'airoria sese ko'i
mi'iria. Toi'atuehakyera'at mi'iria irania'in
Iuteuria e'yianmete. Mi'i hawyi 144000
miit'in rakaria ehay kaipyi miit'in sem toi'a
tue ha kye ra'at. Tupana kapiat weium hap

ko'i imowepit hamuat i'ewyte Tupana Hũ hit Kuteiru kapiat weium hap imowepit hamuat te'e ro py hu'at mi'iria 144000 Iuteuria Iesui mohey haria. 5 Tupana mimoe waku ko'i kahato mi'iria katu pono wakuaria kahato mi'iria. Yt karãpe i te'ero pyhu'at Tupana ma'at haria wo i'ewyte yt karãpe i heso rakaria wo te'eropyhu'at.

6 Mi'i hawyi uito Iuwãu wẽtup ara'akasa topopy rakat ywyhig muo. Mi'i hawyi toimoherep kahato tehay wo sehay wakuat Tupana etiat mekewat sehay wakuat wuat'i e'at piat. Yt karãpiat i ikahuro rakat. Mi'i ti topopy kahato wuat'i Setama kape wuat'i ywania kape toto wuat'i pusu kuap haria kape topopypuo. Wuat'i miit'in kape toto hun nakaria ihup takaria i'ewyte ikytsig nakaria kape yt to'o'e wywuat i kape topopy. Mi'i hawyi ywyhig kaipyi toimo herep sehay wakuap. 7 Mi'i ti tehay pirik wo tuwẽ powat — Eweimõ typot o Tupana yn e. Eiwehum yn no Tupana kape e. Katu pono yt pya hin i tut uwe waku uwe yt naku i rakat moherep hanuat tut hap e'at e. Uwe imi'a piheg wuat uwe yt e hamo tut irane. Mi'i pote eweimõtypot ro Atipy Nug Hat Yi Nug Hat e. Eweiky'e ro Y'y Wato Nug Hat e tehay pirik wo topopy popuo pyi.

8 Haipepe wẽtup atipy kaipywiat mopy hat ara'a kasa. Mi'i ihay ra'yn — Mekewat tawa Papirunia ewywuat ikahuro ra'yn e. Katu pono tawa Papi runia piaria ti'a tu mu'e kahato miit'in ta'a tu waire waire e hap ete — Ewetunug no urueko ewy i'atu'e yne ywania pe — Waku yne hary poria wewe neru haria wo waku ahewaire aikotã mahy wo aimo pẽ'ã wywo hap ewy i'atu'e. Mi'i pote Tupana haiwot pote toi'atumoma mi'iria tawa Papirunia piaria ewywuat gupte'en haria e mekewat mopy ywyhig muat hat.

9 Mi'i hawyi uito Iuwãu ara'akasa wẽtup atipy piat mekewat typy rakat saipepiat. Mi'i hawyi mye'ym na'yn atipy piat mopy hat. Mi'i tuwẽ powat tehay pirik wo. — Eiwe'eg wo o yt eweimõ typot rei'o mekewat awyato tig koro 7 i'akag nakat — Uito Tupana heso rakat e. Yt eweimõtypot rei'o iminug Tupana iã'ãkap e. Karãpe toiwan teran toset ewatu'a ete epo sese ete pote waku wãi'e wei'e. 10 Katu pono — Uito Tupana heso rakat wywuat wat haria Tupana sese mi'a piheg wo te'eropyhu'at. Yt naku i topy hu'at i'atu'a piheg hap aikotã sapo hy watu'u mani hy pyre puo hap ewy — Ewetu'u yne ro e aru Tupana topy'ahak hap wywo. Mi'i hawyi woroho'o'apiheg aria wo e. Mi'i hawyi woro ho'o mo so'opot wuat'i e'at pe e Tupana — Uito Tupana sese e heso rakat mõtypot haria pe. Aria sapuẽ puo i'atueiam sese topyhu'at i'atuepiat ho'opot hap. Mi'i puo ho'opot hap sese topy hu'at e wuat'i atipy piaria ehamo Tupana Hũ hit Kuteiru ehamo. Ewe'eg wo katupono mi'i tã ne'i ti aru eweho'opot ewetunug mekewat set ehowatu'a ete pote. Ewetunug mekewat heso rakat ehetu pana wo pote. 11 Mi'i hawyi Tupana mimo so'opot ko'i he'yhig am ywaipe wuat'i e'at pe. Are pãi ho'opot hawe mi'iria yt te'e roket kuap i yt te'e re mohy kuap i mi'iria. Haty pote yt te'eroket kuap i at ka'ap. Katu pono mekewat yt naku i nug hat ta'atunug ta'atuetupana wo. I'ewyte hã'ãkap kape te'e ru we pỹ'ã tutuk aikotã imõtypot Tupana ewywuat hamo. I'ewyte het ta'a tuwan ta'a tueo wa tu'a ete pote ta'a tu sa ty'i saty'i hawe tukup te'en wuat'i e'at pe. 12 Uiwy ria'in uito Iesui potmu'e 12 ok takat Iuwãu. Eiwe'eg wo o yt eweiwat rei'o — Uito Tupana heso rakat upi eimo so'opot pytkai katu pono mesuwe yn eimoso'opot kuap. Waku watomohey Iesui ai'auka teran pytkai are'e. Waku Tupana piat ainãpin hap aiku'uro hap kape wato pytyk. Aito Tupana mimoe waku ko'i pote waku wato mohey aiperup'i popuo yt kat i waure'ai'e hap are'e.

13 Mi'i hawyi atikuap sehay atipy kaipyi uimu'etu — Iuwãu e Etiwan itote ui'e hap e. — Waku kahato meimuẽwaria ta'atuka'iwat potpap ta'a tunug ta'a tu ku'uro hap kape. Waku kahato meimuẽwat te'e ru we potpap ta'a tuka'iwat potpap ete mesuwat e'at pyi ta'atuku'uro hap kape e. Mi'i hawyi Tupana Pã'ãu i'ewyte to'e — Pywo ti rat waku i'atu potpap ho'opot hap Tupana potpap ta'a tunug at ka'ap e. Mi'i hawyi waku pe tukup te'en wuat'i e'at pe e Tupana Pã'ãu. Waku pe tukup te'en katu pono i'atu minug ko'i yt karãpe i miit'in tiwaure i'atumiekyi ko'i. Toĩne'en yne itote e Tupana Pã'ãu ahepe.

14 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at ywaipe hawyi ara'akasa wẽtup ok apyk pe ywyhig kytsig me Mi'i ti Aheyke'et ewywuat. Morekuat wato painug hap imehit rakat toĩne'en ipiit ete. Ipo pe kyse hãihyk ka-

hato rakat mi'i kape ara'akasa. [15] Mi'i hawyi
uito Iuwãu ara'a kasa wẽtup ok tuwẽtem
Tupana mõtypot yat pyi hawyi tuwẽpowat
mekewat ywyhig notiat apyk piat kape —
Etiterek to mikoi mehĩ ekyse wo e. Kat
pote iterek hamo waku ra'yn e. [16] Mi'i hawyi
toiterek ta'yn tekyse'yp wo. Mikoi yi etiat
toi'a tunug. [17] Mi'i hawyi araha'at wẽtup
ok atipy piat ieĩne'en hat tuwẽtem Tupana
yat pyi hawyi ara'akasa ipo pe kyse ãpori'ã
hãihyk kahato rakat. [18] Mi'i hawyi araha'at
hawyi ara'a kasa wẽtup atipy piat te. Mi'i
ti ipotpap mekewat aria ikamhig se rakat
Tupana kapiat wuk hamuat hap ete. Mi'i
hawyi ihay pirik mekewat wẽtup ok kyse'yp
hãihyk ipo piat rakat kape — Etipuruk to
Uwa ypia sat katupono i'atag na'yn e. [19] Mi'i
hawyi tekyse'yp mo toipuruk yne Uwa sat
ko'i yi totepyi yne Uwa ypia kaipyi. Mi'i
hawyi tohytmoi yne itok hap we ihy hep
hamo. Mekewat itok hap Tupana saiwot
hap ewy. Uwa sat miit'in ewy. [20] Mi'i
hawyi tuwẽtem miit'in suu ewywuat itok
hawyi. Toitok yne mekewat Uwa tawa wato
Ierusarẽi miaria hawyi ti Huu kahato itote
aikotã ihyemyi'a wato sese hap ewy. Mi'i
kape araha'at turan hawyi i'atuhũ kawaru
hewyry mekewat miit'in suu mu'ap tote
hewyry ihyemyi'a ewy miit'in suu. hut'ypy
puo

Uito Iuwãu mi'i tã hap ara'a kasa yne
hawyi atiwan are.

15

[1] Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at i ra'yn
atipy kape. Mi'i hawyi uimo wa nẽtup ka-
hato uimia'a kasa hap ko'i. Uimogyt hap
ewy katupono ara'a kasa 7 ok atipy piaria
kape. Mi'iria 7 ok takaria Tupana ti'a tu
po'oro yi kape tosaiwot miit'in minug sa'ag
etiat hap apiheg hamuat. Toi'a tu po'oro
mi'iria 7 ok takaria wuat'i miit'in apiheg 7
wuat hamo — Mi'i ta'atunug hawyi yt kat i
ra'yn uipy'ahak i'atuetiat hap e. Kat pote
uimi po'o roria ati'a tu mo ha ky'e'i kahato
hamuat e. Mi'i atunug hawyi toran na'yn
uipy'ahak hap e.

[2] Mi'i hawyi ara'a kasa ihyemyi'a iwato
rakat ma'ato iheg kahato rakat imehit ka-
hato rakat. Aikotã aria ewy hẽtyhot itote
ihup hap. Mi'i hawyi Tupana tum i'atuepe
wepy nug hamuat mory'awat ewywuat
ma'ato haity i'atu kahato rakat. Mi'iria sa'a
wy'iwuat ahiag akit haria ra'yn. I'ewyte
yt karãpe i mekewat het 666 mimo herep
ahiag wat ta'a tunug ta'a tue wa tu'a ete
haria mi'iria. Yt karãpe i ta'a tu mõ typot
Tupana wo mekewat yt naku i nug hat —
Uito Tupana e hat ne'i. I'ewyte toiã'ãkap
iminug yt ta'a tu mõ typot i Tupana wo.
[3] Are pãi te'e ru wepy kahato sa'a wy'iwuat
Tupana eropat sese hat ase'i Musei minug
wepy hap kaipyi i'ewyte mekewat Tupana
Hũ hit Kuteiru minug wepy hap kaipyi te'e
ru wepy. — Tupana En ni urupo typot
koro i'atu'e En ni po'og hesaika torania
kai i'atu'e. Eminug ko'i urumo wa nẽtup
kahato katupono iwato kahato etunug kuap
yt uwe minug ewy i. Wuat'i ywania akag
ereĩne'en i'atu'e. Yne eminug ko'i pywo
rakat yn i'ewyte yne hãpyk kahato rakat
eminug ko'i i'atu'e. Yt uwe ma'at hat i
En i'atu'e. Wuat'i mimõ typot En i'atu'e.
Eset ri Tupana ikahu kahato eset i'atu'e.
Uruka'iwat ti eset i'atu'e. [4] Uruto ken'ẽ
popuo katupono uruewaku hap yt put'ok'e
i uruehay ewywuat hamo i'atu'e. En yn ni
wakuat sese i'atu'e. Tupana urumimõtypot
En uruto'e wuat'i e'at pe i'atu'e. Meiũran
aru wuat'i ywania kaipyi wuat'i tama kaipyi
te'e ru we pỹ'ã tutuk ewawi En ni Tupana
ta'atu'e hamo i'atu'e. Eminug wakuat her-
emo wuat'i miit'in ehamo. Wakuat wakuat
i'atu'e Tupana pe te'e ru wepy puo ihye-
myi'a wato upiaria.

[5] Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at Tu-
pana mõtypot yat atipy piat kape. Mi'i
hawyi tuwe'okenhyp araha'at turan hawyi
ipuo heremo kahato. Itote Ara'a kasa sa'a
wy'iwuat sokpe kawiat Tupana mõtypot
yat aikope topy hu'at Tupana Pã'ãu sa'a
wy'ite teiam sokpe kawiat pe hap. [6] Mi'i
hawyi mekewat Tupana mõtypot yat pyi
tuwe nõ'ẽ mekewat 7 ok takaria atipy pi-
aria uimia'a kasa sa'a wy'i tewuat hap ko'i
Tupana mipo'oro miit'in apiheg hamuat to-
saiwot hap wywuat hanuaria. I'atu painug
hap sokpe ikytsig kahato rakat. Ikahu ka-
hato rakat. Ipoti'a tote toĩne'en morekuat
esokpe ewywuat nu uru kawiat imehit ka-
hato rakat mora'a sopo hamuat. [7] Mi'i
hawyi mekewat 4 ok takaria wuat'i e'at piat
ieĩne'en haria tum 7 ok takaria atipy piaria
pe 7 kamũti imehit rakat kawiat. Mi'i 7
eiam me howapy kahato Tupana saiwot hap
wywo miit'in yi totiaria apiheg hamuat.

8 Mi'i tutum i'atuepe hawyi Tupana mõ-
typot yat topy hu'at howapy kahato ra'yn
imõtypot hap ywyhig imehit rakat ewy.
Mi'i hawyi yt uwe i teke kuap itote. Uipot
po'o roria ti'a tu'a piheg yne hawyi waku
eiwehyt'ok i ra'yn uimõtypot hap yat pe e.
I'atumoehaky'e'i hap tokosap hawyi waku
eiwehyt'ok i ra'yn e.

Uito Iuwãu mi'i hap kape ara'akasa ka-
hato.

16

1 Mi'i hawyi uito Iuwãu atikuap ihay wato
kahato Tupana mõtypot atipy piat kaipyi
— Uheropat haria atipy piaria eweiwat ro
meiũpepyi yi kape ui'e hap ewy e. Ewetioto
ro kamũti irania'in meimuẽwat howapy
uhaiwot hap wywuat rakat e. Put'ok'ewei'e
uhepiat eipo'oro hap tote hawyi ewehyt-
pok kamũti pyt'at aiũpe woro ho'o po'oro
hap tote e 4 ok atipy piaria pe. 2 Mi'i hawyi
toto sa'a wy'iwuat atipy pyi ta'a tu'ã ti'y
pykiat wywo. Put'ok'e mytyp tote hawyi
tohytpok mekewat — Uito Tupana e hat
heso rakat mohey haria ete. Meimuẽwat
hã'ãkap mohey haria ete. Mekewat — Uito
Tupana e hap set howatu'a etiat rakaria ete.
Mi'i hawyi mi'iria ete hepihi pihi sa'ag sat'e
kahato i'atupiit ete yt tokã'ã rakat nuat i
hap kape ara'akasa. 3 Mi'i hawyi typy ok
toto atipy kaipyi y'y wato kape. Toipugha
y'y wato pe hawyi i'ok puk hap ewy huu
nem nakat ewy y'y wato pe. Mi'i hawyi yne
yne y'y piaria topap. 4 Mi'i hawyi wẽtup
ok i ra'yn toipo'oro atipy kaipyi torania ihy
koro kape i'ewyte wuat'i y'y hit'i ko'i kape.

5 Mi'i hawyi mye'ym nakat ra'yn
toipo'oro hawyi mi'i ti'okpun itote Tupana
saiwot hap. Teke y'y pe hawyi suu wo y'y
topyhu'at. Mi'i hawyi atikuap sehay — Y'y
topyhu'at suu ewy e. Mi'i hawyi mekewat
kamũti erut hat tuwẽpowat — Waku ra'yn
e emiky'esat ewy Tupana e katupono sa'a
wy'i mesuwat yi totiaria ta'atu'uka emipo'o
roria ehay moherep hanuaria. Ta'atupugha
emiit suu mesuwat yi tote e. Mi'i pote
koran etum na'yn i'atu mi'u wo suu katu
pono yne y'y topy hu'at suu wo ra'yn e.
Waku etipoepyk mi'iria katupono yt naku
i kahato emipo'ororia suu ok pun haria e.
6 I'atu'a piheg hap i'atu minug sa'ag ok tã
etum e. Mi'i pote hãpyk kahato etunug no
e. Wakuat yn nug hat en Tupana e. Nimo
pyi mesup te i'ewyte wuat'i e'at pe waku
kahato En e. Koitywy i'atuwe'y'utui turan
suu yn topy hu'at ta'a tu mi'u wo e atipy
kaipywiat y'y nug suu wuat erut hat.

7 Mi'i hawyi atikuap sehay aikope
ta'atuium Tupana kape hap kaipyi yparakai
kaipyi — Pywo ti rat e'e hap ewy etunug
no Tupana e eti'a tu poepyk emipo'oro
auka haria Tupana e. Waku eti'atu'apiheg
mi'iria e. 8 Mi'i hawyi ara'akasa 4 ok takat
kamũti wywo hewyry rakat kape. Mi'i
hawyi toi'okpun kamũti pyt'at at ete hawyi
at yt sa'awy'iwuat ewy hin i. Po'og hakup
sa'a wy'iwuat kai hawyi miit'in ete hakup
kahato ra'yn. 9 Mi'i hawyi — Yt naku i
kahato En Tupana i'atu'e yi totiaria. Urumo
so'opot kahato at wo i'atu'e. Etunug yt
naku i kahato at wo uruete i'atu'e. Yt kan
hamo i En uruipuẽti. Wãi'i'atu'e. Etunug
hãpyk i ro at i'atu'e. Ma'ato yt te'era'aipok
hin i Tupana kape ta'atuminug sa'ag kaipyi
pytkai mio tã i'atu'e. Yt te'eruwepỹ'ãtutuk
teran hin i Tupana kape — Waku kahato En
Tupana ta'atu'e hamuat. Yt karãpe i te'eru
wehum Tupana Kape.

10 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at wẽtup
ok atipy piat toto teka mũti wywo hap
kape. Toto aikope yt naku i rakat ta'apyk
morekuat no hap kape Tupana saiwot hap
kamũti howapy rakat wywo toto. Mi'i ti
put'okto'e hawyi toi'okpun morekuat sa'ag
ete hawyi yne hetama i'ypyryp sese tapy
hu'at. Yt karãpiat ewy i i'atu mo so'opot
kahato mi'i hap ok tã. Mi'i hap upi kak'i'a
tu'e kak'i'a tu'e — I'ypyryp sese i'ypyryp
sese urumoso'opot sese i'atu'e kakta'atu'e
popuo. 11 — Haty ti rat i'atu'e haty ti rat
ahepihi i'atu'e te'eruwak popuo — Yt naku
i kahato En atipy piat Tupana i'atu'e. Yt
karãpe i uruta'aipok uruminug sa'ag myi
i'atu'e i'atuehay popuo.

12 Mi'i hawyi ara'a kasa 6 ok hap ta'yn
atipy piat kamũti wywuat hat hawyi toto
y'y wato Eurate hy kape. Mi'i i'okpun
teka mũti piat Tupana saiwot hap y'y
wato pe hawyi y'y wato Eurate hy ihysik
ra'yn hawyi — Pyno waku watuwat ra'yn
mesup Iuteu ywania momã hamo katupono
koitywy watipo'oro kuap ahesurara'in y'y
wato sakpo i'atu'e more kuaria to'ope at
min'e hap totiaria. Koitywy toĩ na'yn y'y
wato sakpo mu'ap ihy sik hawyi i'atu'e.
13 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at moi'ok

kape mekewat yt naku i nug hat — Uito
Tupana heso hat kape. I'ewyte meke-
wat yt naku i nug hat iã'ãkap kape ara'a
kasa. Araha'at turan ara'akasa ahiag pã'ãu
mye'ym ok tuwenõ'ẽ iwẽ pyi. Yt ikahu hin i
rakat aikotã wa'asa sa'ag ewy. 14 Mi'i hawyi
mi'iria mã'ãu sa'ag mye'ym ok takaria inug
kuap kahato yt miit'in minug kuap ewy i
ta'atunug wuat'i miit'in mowanẽtup hamo.
Mi'i hawyi mye'ym ok takaria ahiag pã'ãu
sa'ag ko'i kawiat tuwat aikope more kuaria
tukup te'en hap kape. Mi'i hawyi te'e ru
we'a tunug yne more kuaria Tupana etiat
wu'uka nug hamo te'e ru we'a tunug ta'a
tue su ra ra'in wywo. Mi'i hawyi te'e ru
we'atunug yne torania hawyi Tupana to'e
— Koitywy yt pya hin i hamuat uhe'at —
Uito po'og hap atimo herep wuat'i miit'in
me hap e'at e Tupana. Wuat'i sura ra'in
te'eruwe'atunug mekewat y'y wato ihypap
takat sakpo. 15 Mi'i hawyi Araha'at turan
wẽtup ok to'e — Eiwe'eg wo o miit'in yne yi
totiaria e. Eiwatetup o katupono sero'ok e
hat ewy ariot e. Yt uwe i ti ikuap karãmuo
uhut hap e. Mi'i pote eweikup te'en sokpe
piaria ewy waku uipuẽti hamo e. Yt pote
aru eiwe mõti kahato yt ehesokpe rakaria
ewywuaria eweipy hu'at uhut turan ariot
pote e.

16 Mi'i hawyi ahiag pã'ãu wa'asa
ewywuaria te'e ru we'a tunug yne mesuwat
yi totiaria ta'a tue su ra ra'in wywo. More
kuaria i'ewyte ta'a tue su ra ra'in wywo
yi Iuteuria etama kape te'e ru we'a tunug
tu'uka hamo. Iuteuria pusu puo yi wato
Amaketũ tote te'eruwe'atunug.

17 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at atipy
kape turan ara'a kasa wẽtup ok 7 ok hap
toto kamũti wywo. Mi'i hawyi 7 ok hap
toran hap ta'yn toto. Mi'i hawyi toto yi
kape ma'ato put'ok to'e hap e'yianmete
toi'okpun kamũti pyt'at Tupana saiwot hap
ywytu ete ywyhig ete. Mi'i tutunug hawyi
atikuap ihay pirik Tupana mõtypot yat
atipy piat kaipyi aikope Tupana ta'apyk
Morekuat no hap kaipyi. — Torania ra'yn
uhaiwot hap atunug e. Yne ra'yn yt kat i
ra'yn po'og e. 18 Mi'i hawyi ywytu uato ka-
hato pig'e pig'e kahato. Mi'i hawyi atikuap
i'atu kahato miit'in kak'i'atu'e kak'i'atu'e.
Mi'i hawyi i'atu kahato mory'a ewy hewo
yi kape. Mi'i hawyi huruhu ru'e kahato
yt ipo'inik takat i. Mi'i hawyi tyry'e haty
wo kahato yi. Yt karãpiat ewy i huruk'e
hap. Nimuat miit'in nug hap turan yt uwe
i ta'a kasa mi'i ewywuat yi huruk'e hap.
Yt kat i huruk'e hap po'og mote. 19 Mi'i
hawyi mekewat tawa iwato'in nakat Papi
runia mekewat tawa po'og iwato rakat pok
pok'e yi tyry'e kahato itote pote. I'ewyte
yne tawa ko'i ta'at yne yi totiat ko'i yi tyry'e
poity'i pote hewo yne. — Yt naku i kahato
tawa Papirunia piaria e Tupana. — Ati'atu
poepyk i'atuminug ko'i uhaiwot i'atuminug
sa'ag hap kaipyi e. Yt karãpe i ati'a tu
waure kuap i'atuminug sa'ag ko'i. Pyno ei'a
piheg uhepiat hap topyhu'at mekewat kui'a
pyt'at howapy aikotã mani hypyre wywo
hap ewy. Ewetu'u ro mi'i are'e ehepe.
Uhaiwot hap wywo ewetu'u ro e irania'in
me yi Papi runia pe Tupana. 20 Hewo yne
yity'ok ko'i hawyi ta'atukat turan yt uwe i
ipuẽti aiũpe aiũpe yity'ok ko'i hap yt uwe
i ikuap. Tuweityk ta'yn yi tyry'e hawyi y'y
wato py'asetpiat ko'i i'aporok'e yne ra'yn.
21 Mi'i hawyi hewo nukara ko'i iwato'in
nakat i'aman wato ewy. Aikotã ipotyi sese
hap porap yt uwe i hupit hap ewy. Mi'i
hawyi hewo hewo miit'in ete. Mi'i hawyi
yi totiaria — Yt naku i kahato En Tupana
i'atu'e. Kat pote yt naku i etunug uruete
i'atu'e. Yt naku i kahato nukara ko'i i'atu'e.
Wãi i'atu'e. Yt naku i kahato Tupana i'atu'e
ta'atupy'ahak hap wywo.

Mi'i hap ewy ara'akasa uito Iuwãu.

17

1 Mi'i hawyi wẽtup atipy piat to'e uhepe
— To'iro uhupi Iuwãu e. Atimoherep teran
epe aikotã aru Tupana ti'a tu'a piheg tawa
wato Papi runia piaria hamuat hap kape e
uhepe mekewat wẽtup kamũti pyt'at okpun
hat. To'iro uhupi e. Atimo herep epe yt
i'atu we'eg i hap e. Aikotã wẽtup ok hary
poria wuat'i ihainia wywo hat ewy tukup
te'en mi'iria e. Mi'i pote Tupana ti'a tu'a
piheg mi'iria tawa Papirunia piaria e. To'iro
pyno mekewat tawa wato kape. Wanĩkap
ko'i yt tuwe hyt'ok kuap i tawa Papi runia
pe katupono mekewat tawa topyhyp hawe
toĩne'en ihy esaika kahato howawi pote
sura ra'in yt tuwe hyt'ok kuap i e. 2 Yt
naku i kahato mi'iria e uhepe. Tupa naria
weneru haria mi'iria e. Aikotã yt iwe'eg i
sese rakaria ewy tukup te'en e uhepe. Ta'a
tu kaykay tuwe wawi topiit kyi'at haria e.

Mi'i ewywuat tawa Papirunia piaria tukup
te'en e. — To'iro ahewaire waire i'atu'e
wuat'i ywania pe. Aikotã mahy weneru
haria tikaykay mahy kyi'at haria hap ewy
tawa wato Papi runia piaria tukup te'en e
uhepe. Mi'i hap ewy tawa Papi runia ti'a
tukaykay morekuaria ta'atuemiit'in wywo
wuat'i tupa naria mõtypot hap etiat i'atu
mu'e hamo e uhepe mekewat kamũti pyt'at
okpun hat atipy kaipywiat. 3 Mi'i hawyi
uhereto mekewat atipy piat hap ara'akasa
uimu'etu Tupana timo herep yne. Mi'i
hawyi put'ok'are yahig wato tote. Itote
ara'akasa haryporia waire waire nug hat yt
naku i sese rakat apyk pe tohũ awyato tig
koro sa'ag note. Ihũ awyato ihup kahato
aikotã wewe neru haria esokpe hup hap
ewy. Ihũ awyato sa'ag nakat toĩne'en 7
i'akag nakat ipiit ete. 10 i'aut rakat 7 akag
totiat ko'i. Ipiit etiat miwan sa'ag kahato
Tupana sese mohit kahato hap toĩne'en
— En ni yt naku i kahato Tupana e tope
ete miwan sa'ag hap ko'i hap kape ara'a
kasa. 4 Itote mekewat ipiit weneru hat
esokpe ihup kyre hap ewy. Tuwe painug
kahato wahi hekat rakat ko'i wo. Nu ikahu
kahato rakano tuwepainug hap ihup ika'ay
ikytsig ihyryp'i. Ipo pe hekui'a mahy eiam
imehit kahato rakat hekat rakat. Hekui'a
topy hu'at Iesui mohey haria suu. Miit'in
toimoesaika yt naku i nug iwywuat hamuat
hap. 5 Mekewat hary poria yt naku i nug
hat akag ete toĩne'en mekewat hary poria
set itote miwan me — Uito ti wuat'i wewe
neru haria ty e. Uito tawa Papi runia
piaria morekuat hary poria kawiat e. Yt
naku i nug hap etiat miit'in mu'e hat uito
e. Yt uwe i te mikuap yt naku i nug
hap moherep hat uito e miwan howa tu'a
ete. 6 Araha'at hawyi mekewat yt iwe'eg i
rakaria akag hary poria kawaiat temahy u
at ka'ap takat ewy topyhu'at hemahy Iesui
mohey haria suu. Yt ta'atu'atoiat hin i Iesui
mohey haria suu u hap. Tupana eropat
haria sese suu hemahy wo. I'ok sese mi'i
mahy wo. Mi'i hawyi arewa nẽtup hawyi
yt naku i sese sa'ag kahato hap ewy are'e
uiwa nẽtup hawe. Mi'i rokirẽ yt heremo
hin i uimu'etu. 7 Mi'i hawyi mekewat atipy
piat to'e uhepe — Yt heremo hin i emu'etu
ewa'a kasa hap e. Pyno atimo herep epe
mekewat hary poria yt iwe'eg i rakat koro
hap ete uwe uwe mekewat awyato tig koro
ihũ sa'ag topyhu'at mekewat 7 i'akag nakat
10 i'aut rakat mekewat haryporia ereto hat
ete hap ahenoi epe e. 8 Mekewat awyato
tig sa'ag sa'a wy'i toĩne'en yi tote ma'ato
mi'i hawyi iku'uro hawyi meiũran tuwẽtem
gu'uro pyi mekewat yi ka'a sa'ag iwato
rakat kaipyi yt ika'a sasat rakat i kaipyi
e. Mi'i hawyi yi totiaria yt Iesui mohey
i haria te'e ru wa nẽtup kahato toĩne'en i
hawyi e. Mekewat e'at pe — Are pãi are
an iku'uro sa'a wy'i mesuwat awyato wato
tig ewywuat ma'ato mesup tuwe mo herep
i ra'yn i'atu'e aru mekewat meimuẽ waria
yt Tupana miwan miaria i'atuset pehik i
haria — Mi'iria ti waku tukup te'en wuat'i
e'at pe uiwywo atipy pe yt to'e i Tupana
miwan me haria. Sa'a wy'i Tupana tiwan
na'yn tomohey haria sa'a wy'i sese at yi
waikiru yt kat i te turan toiwan tomimoieĩ
ne'en wuaria set ko'i ma'ato mekewat awy-
ato ahiag mohey haria set ko'i yt wẽtup i
Tupana miwan ete e uhepe mekewat atipy
kaipywiat Tupana ehay moherep hat uhepe
uito Iuwãu me. 9 Eiwe'eg wo o eweikuap
kat som Tupana to'e ahepe mesuwe katu
pono iwe'eg kahato rakaria yn tikuap ui'e
hap mesuwe uito Iuwãu. Pyno mekewat
hary poria hũ awyato sa'ag 7 i'akag ko'i
7 more kuaria ewy tukup te'en. Mi'iria
ti hary poria yt iwe'eg i rakat e'aito ko'i
mi'iria. Mekewaria 7 ok takaria te'era'apyk
miit'in akag ko'i wo tawa wato yt naku i
rakat e'yity'ok ko'i tote 7 yity'ok ko'i tote
te'e ra'apyk. 10 Mi'i hawyi morekuat ko'i
ho'opap kahato ra'yn 5 iku'uro ra'yn meke-
wat 7 yity'ok totiat etawa pe. Mi'i hawyi
typy morekuaria yn na'yn toĩne'en. Wẽtup
toĩne'en mesup te morekuat no ma'ato mi'i
ti iku'uro irane hawyi mekewat wẽtup ok
tuwemoherep morekuat no. Ma'ato mi'i ti
yt toĩne'en mot'i morekuat no. 11 Mi'i hawyi
mekewat hary poria sa'ag hũ awyato sa'ag
7 ok takaria morekuaria saipepiat tuwenug
na'yn morekuat no. Mi'i ti morekuat koro
wo topyhu'at ra'yn 8 rakat. Mi'i ti ipotpap
kahato morekuat no ma'ato ta'at aria wato
pe wuat'i e'at piat ho'opot piat pe. 12 Mi'i
hawyi atipy piat to'e i uhepe — Iuwãu e
mekewat ihũ 10 i'aut rakat mekewat hary
poria hũ awyato tig ewywuat ipiit etiat
tukup te'en aikotã 10 morekuaria hap ewy.
Mesup yt morekuat no i ma'ato meiũran
aru topy hu'at more kuaria wo e. Meiũran

aru mekewat haryporia hũ yt naku i rakat
ti'a tunug more kuaria wo to'e wywuat no
ma'ato aru yt tukup te'en mot'i i iwywo
morekuaria wo e. 13 Mi'iria wẽtup wanẽtup
hap ewy tukup te'en mekewat hary poria
hũ wywo. Meke waria 10 i'aut ewywuaria
hesaika kahato rakaria tukup te'en e. Mi'i
hawyi i'atue saika hap wo ta'a tu mõ typot
mekewat awyato sa'ag me. Mi'i ti topy
hu'at more kuaria 10 ok takaria mipo'oro
hanuat i'atu mi ky'esat nug hamuat topy
hu'at mekewat hary poria hũ awyato sa'ag
nakat. 14 Mi'i hawyi 10 i'aut rakaria tu'uka
Tupana hũ hit Kuteiru wywo ma'ato po'og
Tupana hũ hit Kuteiru i'atu'akit hano topy
hu'at. Katupono po'og po'og Morekuat no
Iesui toĩne'en. I'ewyte hemiit po'og tuwat
Ta'a tu ka'iwat upi. Yt waure'i'a tu'e hin
i ta'a tu ka'iwat ete pyi. Ta'a tu'auka hap
kape yt ta'atu'atoiat hin i. Mi'i pote tukup
te'en Ta'a tu ka'iwat wywo mekewat hary
poria hũ 10 i'aut rakat okpe tote. Mi'i
hawyi Tupana hũ topyhu'at wuat'i Ka'iwat
no Wuat'i Morekuat Porekuat no topyhu'at.
15 Mi'i hawyi mekewat atipy piat to'e i uhepe
— Mekewat yt iwe'eg i rakat ta'apyk itote
yne y'y ete katu pono y'y wato tapy hu'at
wuat'i miit'in ewywuat. Y'y wato topy
hu'at wuat'i pusu kuap haria aikope aikope
tukup te'en wuat'i y'y ete hap ewy e. Mi'i
tote toĩne'en mekewat haryporia i'atumu'e
hamo tupa naria mõtypot hap ete waku
ahewaire waire e hap ete e uhepe. 16 i'ewyte
to'e uhepe — Mekewat yt iwe'eg i rakat
hũ ete era'akasa 10 i'aut ko'i i'atu py'ahak
kahato irane mekewat hary poria ete e.
Tu'uka kahato iwywo. Meiũran ihũ aut ko'i
tihiot yne hesokpe hary poria wat e. Mi'i
hawyi yt hesokpe i rakano topyhu'at e. Mi'i
hawyi topy hu'at hiwu e. Mi'i hawyi ta'a
tusuk suk ta'a tu'aut no e. Mi'i hary poria
ta'atuwuk yt iwe'eg i rakat aria wo e. Mio tã
hap ewy irane topyhu'at e atipy piat uhepe.
17 Mi'i hawyi Tupana ti'a tu mo wa nẽtup 10
i'aut rakat morekuaria ewywuat haryporia
hũ waku topyhu'at eiporekuat no e hap ete.
Mi'i hawyi ta'atunug Tupana miky'esat ewy
yt ta'atukuap pytkai i e. Mi'i pote te'ero'e
— Waku ereĩne'en urupo rekuat no i'atu'e
hary roria hũ me ne'i. Mi'i hawyi — Waku
e katu pono Tupana timoma teran. Mi'i
e hap ewy e atipy piat uhepe. 18 Etikuap
mekewat ewa'akasap hap haryporia e. Mi'i
ti mekewat tawa wato yt naku i nug hat
aikope wuat'i mesu wa rotiat more kuaria
sa'ag nug haria akag wo ta'apyk morekuat
no e uhepe mekewat atipy piat.

Uito Iuwãu ara'a kasa yne mi'i hap ko'i
kape.

18

1 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at hawyi
ara'akasa wẽtup ok tut atipy kaipyi yi kape.
Tupana emiit Morekuat ewy. Mi'i ti sut hat
ipo'oro kuap kahato Morekuat ewy. Imehit
kahato rakat. Imehit hap kaipyi yi mesuwa
rotiat po'og hẽtyhot sa'awy'iwuat kai. 2 Mi'i
hawyi atipy kaipywiat to'e tehay pirik wo
— Hewo hewo irane tawa wato Papi runia
e. Tuweityk ta'yn wuat'i mi'atoiat no ra'yn
tapyhu'at tawa sa'ag Pari runia e. Koitywy
yt uwe i toĩne'en itote e. Ahiagnia tukup
te'en itote iehog ko'i yn na'yn e. Tawa
Papi runia pe topy hu'at uruwu eiam mo
hywi eiam wo e. Yne kat kat sa'ag eiam
mo topy hu'at itote e. 3 Nimo te pyi tawa
Papi runia piaria ti'a tu mu'e kahato wuat'i
ywania waku ahewaire hewaire e hap ete e.
Aikotã mahy weneru haria wo — Etu'u ro yt
pote urui'ahyk en e haria ewy tukup te'en
wuat'i hary poria weweneru hat ete e. Mi'i
nug hap ete yne more kuaria waku i'atu'e.
Yt wãi'i'a tu'e hin i katu pono i'atuekat tut
mekewat kaipyi e. I'ewyte karaiwa ko'i
i'atu potpap mekewat ete e. Mi'i kaipyi yn
tukup te'en hekat rakaria wo e. Ta'a tu we
neru kahato tupana iã'ãkap ko'i tawa Papi
runia pyi e. Tawa Papirunia ekat kaipyi te'e
ru we moekat e. Koitywy tawa Papi runia
i'anam irane tehay pirik wo wuat'i pe e.

4 Mi'i hawyi atikuap wẽtup ok tuwẽpowat
atipy kaipyi hap — Uhemiit'in e eiwe nõ'ẽ
ro pya kahato mi'iria kai e. Yt ewe-
tunug nei'o mi'iria tawa Papi runia pi-
aria minug ewywuat e. Ewetoiat ro tupa
naria e. I'ewyte i'atuewaire atuewaire hap
eweitoiat e. Yt naku i aru eweikup te'en
i'atupy'asetpe uhepiat i'atu'apiheg hap e'at
pe ra'yn e. Katupono ati'atu'uhu i'atu'ahu
hap hamo mi'iria e. Yt atiky'esat i sat'e
ehete e sehay atipy kaipyi. 5 I'atu kahato
i'atu minug sa'ag i'atuwat e. Mi'i pote
koitywy yne tawa Papirunia piaria yt naku
i nug haria sese te'eropyhu'at i'atu'e to'ope
atipy piaria. Mi'i hap ara'akasa pyno — Yt
eweikuap i uhepiat ehewãi hap pote woro

ho'o'apiheg eipe wy e. Woroho'okuap ta'yn
eipe e. Yt naku i nug hap ete e Tupana tawa
Papi runia piaria pe. [6] Eweikup te'en eipe
wepit weneru hat ewy e. Mi'i pote ei'apiheg
uhepiat hawe eweikupte'en e Tupana katu
pono ewei'atumoso'opot kahato uhemiit'in
mi'i tã ewetunug haype hap kaipyi e. Mi'i
pote woro ho'o'a piheg eipe e. Ma'ato
eweho'o sa ty'i saty'i hap kai aru po'og
torania kai e Tupana. Ewei'atumoso'opot
kahato uhemiit'in typy'i kahato sa'awy'i e.
Yt miit'in ewy i ewetunug e. Ma'ato koran
atunug ehete aikotã ewetunug uhemiit'in
ete hap kai po'og na'yn yt naku i atunug
ehete e. [7] Aikotã wepit weneru haria sese
ewy eweikupte'en tawa Papirunia piaria e.
— Yt karãpe i ikahuro uhe'aitoria e haria
ewy. Pyno uhekat rakano mot'i areĩne'en
ewei'e. Yt karãpe i uhatek ewei'e pote
yt iwe'eg i rakat hary poria ewy eweikup
te'en e. Aikotã te'e ro'e — Uito areĩne'en
morekuat ehary'i wo e haria ewy tawa
Papi runia piaria ma'ato yt mi'i tã hin i
e. Ihaky'e i rakaria sese eweikup te'en e.
Aikotã aikotã eweho'opot kak'ewei'e kak'e
wei'e e. Ehe'aito kak potiat ewy e Tupana.
Sa'a wy'i eweimo wato kahato ehekat ko'i
— Uruto po'og e hamo ma'ato Uito po'og
ei'e pote Tupana eiwemowato hap kai po'og
woro ho'o mohit ne'i e Tupana. [8] Wẽtup
e'at pe yn atunug eimoma hap ei'ahu hap
ehesy'at hap eimoma hap e. Paa'ei'e hap
ei'auka e. Woro ho'owuk yne eipe aria
wo e. Uhesaika kahato ti katu pono Uito
Tupana Wuat'i akag wo areĩne'en mote e.
Uito yn atikuap e. Uito Tupana sese pote
atikuap kahato tawa Papirunia piaria i'atu
minug sa'ag ko'i hap e. Mi'i pote uimi'a
piheg wuaria wo te'ero pyhu'at Papirunia
piaria e. [9] Woro ho'owuk turan yhig hun
aria sa'ag kawiat ta'am wuat'i mesu wa ro
tiaria ehamo ehetawa pyi e. Mi'i hawyi
more kuaria tuwak tuwak eiwuk hap ta'a
kasa hawyi e. — Uheha ry'i ikahu rakat
aimi kyi'at iku'uro ra'yn i'atu'e. Ahetu pa
naria aria mi'u wo ra'yn i'atu'e. Aikotã aru
ahewaire waire hap mesup ahekat sat hamo
katupono wuk'e yne ra'yn mote i'atu'e to'o
kak'i kahato. [10] Pya pyi ne'i ra'yn tuwak
popuo te'e ro'e — Yt naku i kahato an pãi
i'atu'e ahetawa koro Papirunia tuwemoma
wẽtup e'at pe turan yn i'atu'e. Imi'apiheg
sese wo tukupte'en i'atu'e to'okak'i popuo.
Pya pyi te'e ra ha'at katu pono te'e ro ken'ẽ
kahato aria sat'e ta'atuetiat hap pupi. [11] Mi'i
hawyi weneru haria te'e ro'e — Sa'a wy'i
tawa Papi runia piaria kape wati we neru
aipiit ahetu pana ko'i yi totiaria karaiwa
ko'i kape i'atu'e. Koitywy hawyi yt aikope
kuap i wati we neru kuap i'atu'e to'okak'i
popuo. Aika'iwaria topap yne ra'yn i'atu'e.
[12] Yt kat i po'og nu imehit rakat ahekat
ko'i aimi kyi'at wuat aimi we neru wuat
i'atu'e. Yt kat i po'og nu ikahu rakat ko'i
hekat rakat ko'i painug hap i'atu'e. Yt kat
i po'og wahi hekat rakat ko'i painug hap
i'atu'e. Yt kat i sokpe kype ikahu rakat
po'og i'atu'e. Yt kat i sokpe ipewiu rakat
ha'up woity rakat i'atu'e. Hekat rakaria
esokpe yt kat i ihyryp'i rakat ika'ay rakat
i'atu'e. Yt kat i morekuat painug hap yt
kat i aria'yp aimi kyi'at wuat aimi we neru
wuat i'atu'e. Yt kat i po'og heiam ikahu
rakaria nu ikahu rakat kawiat heiam imehit
rakat kawiat aria'yp itig nakat kawiat yt kat
i ra'yn i'atu'e. Ikag ikytsig kahato rakat
kawiat aipainug hap yt kat i po'og aimi
we neru aimi kyi'at wuat i'atu'e te'e ruwak
popuo i'atu'e. [13] Yt kat i aimi'u mosẽ'ẽ hap
i'atu'e. Yt kat i aimo kamhig se hap. Yt
kat i aimiwuk wuat ai'yat mokamhig se hap
i'atu'e. Mahy yt kat i wy i'atu'e. Yt kat i
aimi'u mokap hap i'atu'e. Yt kat i ahe'u'i
i'atu'e. Yt kat i aheman nug hap i'atu'e.
Yt kat i ipu'i aimi'u wo i'atu'e. Yt kat i
wewato ahup aimiweneru wo aimikyi'at wo
i'atu'e. I'ewyte yt kat i aihũ Kaneiru ko'i
i'atu'e. Yt kat i aihũ Kawaru ahereto hap
i'atu'e. Ahe'yara ko'i yt kat i i'atu'e. Yt kat
i ahemiit wuat'i eropat haria yt kat sa'up
i etiaria aimi weneru nuat aimi kyi'at wuat
i'atu'e miit'in mesu wa ro tiaria te'e ruwak
popuo i'atu'e. Yt naku i ahetawa Papirunia
yhig hun aria sa'ag kawiat mi'u wo mesup
ahetawa akag Papĩrunia tapyhu'at Tupana
miwuk i'atu'e. Mi'i hawyi aikotã aru i'atu'e.
[14] Mi'i hawyi te'ero'e to'ope — Yt naku i yt
naku i i'atu'e. Ahekare'en aipainug kahato
hap aimiky'esat kahato ko'i aimikat ko'i yt
kat i mesup ra'yn ahetawa wato aria hun
tu'u yne i'atu'e. Imehit hap aimokahu hap
aipainug hap yt kat hamo i rakat Tuwat
yne ra'yn wuk'e yne ra'yn i'atu'e. Watikat
pytkai yt kat i wati puẽti itote mekewat
waku hap ko'i i'atu'e to'ope. [15] Wuat'i kyi'at
haria wuat'i weneru haria ta'atuepiok ka-
hato tawa iku'uro rakat hawyi kak'i'atu'e —

Sa'a wy'i ekat kahato kaipyi uruto py hu'at
hekat rakaria wo i'atu'e. Koitywy yt wateke
kuap tawa wato Papi runia pe katu pono
uruto ken'ẽ kahato sio sat'e mekewat aria
aimo so'opot hat i'atu'e to'ope yt ta'a tu
wepit hin popuo i. [16] Sa'a wy'i tawa Papi
runia te'e ru we painug kahato more kuaria
ewy i'atu'e. I'atue sokpe hekat rakaria
sese wo ipewiu kahato rakano ihup hawyi
ihyryp'i i'atu'e. I'atu painug hap imehit
kahato rakat uru kawiat i'atupuĩ'ã piat ko'i
ti ikahu rakaria ihup ika'ay rakaria i'atu'e.
I'ewyte i'atue wahi ko'i ti ikahu rakaria
i'atu'e. I'atu painug hap ti hekat rakaria
sese wo i'atu painug hap i'atu'e to'ope.
[17] Koitywy yt uwe i itote tuweityk yne ra'yn
i'atu'e. Meremo i'atue ka re'en ko'i yt kat
hamo i'atu'e. Sa'a wy'i i'atu kahato tawa
wakuat Papirunia wã tote tukupte'en yara
wato piaria i'atu'e. Sa'a wy'i urutioto yne
aheka re'en ko'i aikope aikope mesuwat yi
tote i'atu'e. Mesup yt kat i yara tawa Papi
ruinia wã tote pãi an i'atu'e. [18] Karãpe yara
wato piaria te'e ra'a kasa iwuk hap kapiat
yahig hun sa'ag kapiat hawyi te'e ro'e ta'a
tuehay pirik wo — Yt naku i ra'yn katu
pono ahetawa Papirunia po'og ikahu tora-
nia kawiat yt kat i ra'yn mesup i'atu'e te'e
ruwak popuo. [19] Ahekat iwato kahato tuwat
yne i'atu'e kakta'a tu'e popuo. Ahetawa
wato yahig ewy topy hu'at i'atu'e to'okak'i
haype ta'atuwowo yi ta'atu'akag note e ta'a
tueko ewy paa'i'atu'e hap moherep hamo.
Eiweha'at ro i'atu'e aimoekat hat tuweityk
ta'yn i'atu'e. Sa'awy'i ahe'yara ta'atupuru
sa'up ete ahe'yara wato i'atuekare'en ereto
hamo aikope aikope ha'up iwato ta'atuium
i'atu'e. Ma'ato mesup yt kat kuap i ra'yn
watioto i'atuekat wuk'e yne hawyi i'atu'e
te'eruwak popuo.

[20] Mi'i hawyi uito Iuwãu are'e atipy piaria
pe — Waku kahato eiwe mo wepit ro atipy
pe katupono Tupana tiwuk ta'yn tawa sa'ag
Papirunia are'e. Eiwehum no itotiaria katu
pono Tupana ehay moherep haria Papi-
nia piaria mi'auka ko'i yt uwe i aru waku
ewei'e are'e. I'ewyte uiwy ria'in 12 ok
takaria Iesui potpo'ororia eiwemowepit ro
katu pono mesup Tupana eipoepyk ta'yn
ei'auka haria tawa Papirunia piaria yt uwe
i mesup wote are'e uimu'etu.

[21] Mi'i hawyi surara akag atipy piat he-
saika kahato rakat totat nu myp wato ok tã
hawyi toipun haty wo atipy kaipyi hawyi
ta'at y'y wato sese pe. Mi'i hawyi min'e
hawyi to'e haty wo — Meiẽ mekewat nu
wato ewy topy hu'at aru tawa wato Papi
runia ewywuat katu pono Tupana tipugha
tawa Papi runia aikotã yt heremo hin i
uimipun nu wato hap ewy e. Yt uwe i aru
ipuẽti kuap mekewat tawa e haty wo. [22] Yt
kat i hairu sa'ag Papirunia pe aru e. Yt kat
i wepy hap eweipuẽti aru e. Yt eweipuẽti
aru wyti akuara pywiat wepy hat. Yt uwe i
huhu'e haria itote e uhepe. Yt kat i mory'a
saity pywiat wepy hap e. Yt kat i getap nug
haria e. Yt wẽtup ok i kat ko'i kat ko'i nug
hat e. Yt kat i tõgtõg'e hap e. Yt kat i itote
man ko'i nug hap e atipy piat e. [23] Yt wẽtup
i hẽtyhot hap eweipuẽti e katu pono yt
karãmuo i wẽtup ok ariãty nug hat toĩne'en
aru tawa Papirunia pe e. Yt karãmuo i aru
eweipuẽti wepit hap itote e. — Atiky'esat
en uhehary'i wo atiky'esat en uhe'aito wo
e hap yt kat i ra'yn e. Yt uwe i ihainia'in
wywuat hat yt uwe i haryporia'in wywuat
hat sa'awy'i mi'i yn itote pytkai e. Karaiwa
akag ko'i yn itote sa'awy'i heso rakaria wo'o
mo'akag'aia haria yne mesuwarotiat wo'o
ma'at haria yt miit ewy i ta'a tu mo herep
ta'a tupo wo miit'in ekat ky'ewi ma'ato
mekewat e'at pe yt wẽtup i itote e atipy
piat uhepe. [24] Tupana ei'a piheg aru tawa
Papi runia piaria e kat pote toipuẽti ka-
hato ehetawa pe temiit'in suu tomi po'oro
ko'i tehay moherep haria eimi'auka ko'i
suu okpun hap toipuẽti temiit'in ko'i suu
eimi'auka ko'i yne pote ei'a piheg sese aru
haty wo e atipy piaria hesaika kahato rakat
tehay pirik wo.

Mi'i hap etiat atiwan yne uito miit'in
mosaty'i Iuwãu.

19

[1] Tawa Papi runia wuk'e hawyi atikuap
wepy hap i'atuehay typy'i kahato hap
ewy typy'i kahato haty wo heremo ka-
hato i'atuehay. Mio tã i'atu'e te'e ru
wepy — Urutu wehum kahato ewawi Tu-
pana i'atu'e. En yn Urueha kye ra'at hat
i'atu'e. En yn urumi mõ typot i'atu'e. En
yn UrueTupana ereĩne'en Wuat'i Porekuat
no i'atu'e. [2] En yn waku miit'in apiheg
kuap hat katupono En yn etikuap i'atupy'a
piat ko'i kat ko'i kat ko'i hap i'atu'e. Pywo
hap upi yn eti'a tu'a piheg i'atu'e. Sa'a

wy'i tawa Papi runia piaria hary poria yt
iwe'eg i kahato rakat ewy tukupte'en katu
pono ta'a tu'a tu mu'e kahato yi totiaria yt
naku i nug hamo wuat'i hary poria wywo
wuat'i ihainia wywo i'atu'e. Mi'i hawyi
emipo'oro emiit'in auka haria tukup te'en
mi'iria ma'ato mesup eti'a tu moma yne
mi'iria emiit'in suu okpun hap upi i'atu'e.
Waku kahato En i'atu'e. 3 Eti'atu'atupoepyk
ta'yn mote urutu wehum kahato ewowi
Tupana i'atu'e. Mi'i hawyi mekewat tawa
Papirunia wuk hap yt karãpe i aru ho'osep
i'atu'e. Ywyhig hun yn na'yn ta'am itote
pyi at ka'ap wuat'i e'at pe i'atu'e. Waku
kahato En Tupana i'atuehay atipy piaria
sem wepy hawe.

4 Mi'i hawyi mekewat sa'a wy'i wuaria
24 ok takaria te'e ru we pỹ'ã tutuk Tu-
pana ewawi imõtypot hamo. I'ewyte 4 ok
takaria wuat'i e'at piaria te'eruwepỹ'ãtutuk
howawi pywo kahato ti rat i'atu'e hap ewy.
I'ewyte urutu wehum ewawi UrueTupana
i'atu'e. 5 Mi'i hawyi uito Iuwãu atikuap
sehay aikope Tupana ta'apyk Morekuat no
hap kaipyi mio tã e — Mehĩ'in mana'in
e to'iro watu wehum ahehay wo Tupana
kape e. To'iro Tupana eropat haria watimõ
typot Tupana ahehay wo e. Torania aito sio
aito morekuaria sio aito semiit to'iro watu
wehum kahato Tupana kape ahehay wo e
sehay aikope Tupana ta'apyk kaipyi.

6 Mi'i hawyi uito Iuwãu atikuap wẽtup
i wepy hap typy'i kahato rakaria. Te'e
ru wepy kahato aikotã ywytu uato sese
puehay ewy — Urutuwehum ewowi Tupana
urutu wehum ewowi Tupana urutu wehum
ewowi Tupana mio tã uruto'e katu pono
etunug Esaỹry ra'yn Wuat'i Porekuat no
urumiky'esat ewy i'atu'e te'eruwepy puo.
7 — To'iro watu we mo wepit i'atu'e to'ope.
To'iro watu wehum Tupana kape ahehay
wo i'atu'e to'ope. To'iro waku kahato En
katupono mesup etum esa'yru pe hehary'i
ikahu kahato rakat i'atu'e. Waku pe tuwe
painug me ikahu kahato pe ihary'i toine'en
i'atu'e. 8 He'aito Tupana Sa'yru ikahu rakat
no toine'en tesokpe pe ikytsig rakano es-
okpe ikahu kahato pĩ'ã i'atu'e. Ikytsig ime-
hit kahato aikotã Tupana emiit'in imimo
kytsig ewy esokpe ikahu hap ewy i'atu'e.

9 Mi'i hawyi atipy piat to'e uhepe —
Iuwãu e etiwan no kat som are'e epe hap
ko'i e katu pono Tupana e hap ahenoi epe
— Waku ra'yn Uha'yru ehary'i hap e'at e.
Mesup atunug ienuk hap imõtypot hamo
e. Uha'yru ehary'i hap mõtypot hap ienuk
hap kape woro ho'o kaykay wen ma'ato yt
ehewaku hap kaipyi i woroho'okaykay eipe
e. Woro ho'o kaykay Uha'yru ehary'i hap
mõtypot hap ienuk hap kape woroho'oky'e
kahato pote e. Woroho'o'airo uimipoityro
ko'i uhegyi'at pote e Tupana e.

10 Mi'i hawyi wẽtup ok to'e atipy piat
uhepe Iuwãu e Tupana sese ihay teran
ewywo e. Mi'i hawyi arepỹ'ãtutuk mekewat
atipy piat Tupana ehay moherep hat kape
hawyi atimõtypot kahato mi'i wen ma'ato
— Iuwãu e yt uimõ typot tei'o katu pono
uito e'ewywuat Tupana eropat hat yn e.
Yne ewyria'in Iesui mohey haria ewywuat
arepy hu'at Tupana eropat hat e. Uito ti
yt po'og i ekai e. Waku Tupana yn wati
mõtypot katupono sa'awy'iwuaria Tupana
ehay moherep haria Iesui etiat ta'atuhenoi
ta'a tuwẽ pyi yianmete ta'a tu henoi Iesui
minug ko'i e mi'iria ewy areĩne'en e atipy
piat uhepe.

11 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at atipy
kape turan heremo ipuo wuat'i ara'a kasa
yne itote hawyi itote ara'a kasa waku ka-
hato rakat. Mi'i ti ta'apyk tohũ kawaru
ikytsig kahato rakat rote. Mekewat waku
rakat Yt Aima'at Kuap I hap het rakat Mi'i.
Wẽtup iwat het Aimi mohey kahato rakat.
I'ewyte Pywo Sese rakat wẽtup iwat het.
Toikuap kahato uwe waku uwe yt hap ko'i
e. Yt naku i nug haria wywo wu'uka hamo
toto ra'yn e. 12 Mi'i hawyi mekewat Waku
Sese Rakat teha'at kahato aikotã hẽtyhot
pya hap. I'akag ete i'atu kahato ipainug
hap amãtap More kuaria Akag Sese ewy.
Het toĩne'en miwan me ma'ato yt uwe i
ikuap tuwewi yn toset toikuap e. 13 Mi'i
ti ara'a kasa huu ewy kahato yne hesokpe
ete. Ma'ato het aipusu puo Tupana Ehay
Yne e hap. 14 Mi'i hawyi mekewat toto atipy
kaipyi yi kape tohũ kawaru kytsig nakat ok
tote. I'ewyte hesurara'in tuwat hupi ta'atu
hũria kytsig nakaria okpe tote. I'atuesokpe
ikytsig sese hawuo tuwat hupi. 15 Topy'ahak
wywo toto tesurara'in wywo wuat'i ywania
tewa nĩ kaptia akit hamo. Ihay kyse'yp
hãihyk takat ewywuat wywo toto ipo pe.
Heka ra'yp ihũria atusiu hap ma'ato iheg
kahato rakat nu ewywuat wanĩkaptia mope

rup'i hamo. Mi'i hawyi te'eroken'ẽ ipo piat
heka ra'yp pupi. Mi'i hawyi ta'a tunug i'e
hap ewy. Mi'i hawyi tewa nĩ kaptia toi'a
tu'akit yne. Toi'a tu'akit mi'iria topy'ahak
hap wywo Tupana saiwot hap wywo po'og
haiwot torania kai. Toi'a tu'akit akit tewa
nĩkaptia aikotã watihep kana hy hap ewy.
16 Mi'i hawyi ara'a kasa i'ok po'i hap hes-
okpe ete. Het Wuat'i Porekuat Porekuat e.
Wuat'i Ka'iwat Ka'iwat e miwan ok po'i hap
ete hesokpe ete. Uito Iuwãu ara'akasa yne
uimu'etu.

17 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at at kape
hawyi ara'a kasa atipy piat y'am me. Mi'i
hawyi tuwẽ powat haty wo itote pyi —
Uruwu ko'i hywi ko'i weita ko'i e eweikuap
eimi'u ra'yn koitywy e. Tupana tunug
na'yn mi'u eiwanuat e. Eiwe'a tunug no
meikowo eipopy puo aikope aikope pyi
ewehenuk hamo Tupana piat eipoi hap
kape e. 18 Meiẽ i'atu kahato more kuaria
piit eimi'u wo e. Ewetu'u ro more kuaria
pu'i e. Ewetu'u ro surara akag ko'i pu'i
surara hesaika kahato rakaria pu'i ewetu'u
ro e. I'atu sura ra'in hũria Kawaru ko'i
pu'i eimi'u wo ra'yn e. Eiwe'a tunug no
weitaria uruwu ko'i hiwu ko'i katu pono
eimi'u ra'yn e. Ipu'i yn mesuwe karaiwaria
pu'i e. I'atuemiit pu'i hekat rakaria pu'i
i'ewyte miit emiit pu'i miit'in mikuap ko'i
pu'i i'ewyte yt miit'in mikuap i ko'i pu'i
e. Waku eiwe popy meikowo katu pono
mũki'ite ehenuk hap e'at ra'yn e atipy piat
tehay pirik atipy kaipyi. 19 Mi'i hawyi Uito
Iuwãu araha'at hawyi ara'akasa mekewat yt
naku i rakat — Uito Tupana e hat heso rakat
torania tesu ra ra'in wywo ta'a tu'akag ko'i
wywo. Tuwat tuwat tu'uka hamo Morekuat
Porekuat apyk piat ieĩne'en tohũ kytsig
totiat kape. Mekewat atipy kaipywiaria ete
i'ewyte yne Iesui mohey haria hesurara'in
ete tu'uka hamo. 20 Mi'i hawyi tu'uka kahato
itote. Ma'ato Iesui ti'a tu'akit kahato ne'i
— Uito Tupana e hat heso rakat yt naku i
nug hat. I'ewyte ta'atu'akit mekewat heso
rakat — Uito Tupana ehay moherep kahato
hat e wo'oma'at'i ma'at'i hat ne'i mekewat
yt naku i nug hat set howatu'a etiat rakaria
wo'oma'at'i ma'at'i hat. Toi'akit ne'i meke-
wat — Eweimõ typot ro Tupana iã'ãkap e
hat. Mi'i haria Waku Rakat esurara'in ko'i
ti'atu'akit yne. Mi'i hawyi Wuat'i Porekuat
Porekuat topytyk ta'yn mekewat awyato
tig sa'ag i'ewyte mekewat — Uito Tupana
ehay moherep hat wo'o ma'at'i hat hawyi
toi'a tu pugha mi'iria mekewat ihyemyi'a
wato aria sapuẽ sapyhot pe ytyghe wuk hap
puo rakat pe. Toipytyk ta'yn wen ma'ato
yt toi'atu'auka hin i ma'ato ta'atupuhu hap
wywo toi'atupugha aria pe wuat'i e'at piat
pe. Mi'i hap ewy ara'a kasa. 21 Mi'i hawyi
mekewat Waku Rakat kawaru okpe totiat
rakat Aipotypot Iesui timoma yne i'atuesu
ra ra'in tehay wo. Mi'i rẽ to'e — Weitaria
Uruwuria eimi'u ra'yn e. Mi'i hawyi toi'a
tunug yne mesu wa rotiat hawyi weitaria
i'atu'ok wuat'i Tupana wanĩkaptia pu'i wo.

Uito Iuwãu mi'i hap kape ara'akasa yne
uimu'etu.

20

1 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at hawyi
ara'a kasa wẽtup ok atipy kaipywiat sut
hat. Topo pe toterut haity korente iheg
sese rakat i'anam kahato rakat. Mi'i hawyi
toto atipy kaipyi yi ka'a kape yt ika'a sasat
rakat i kape. Ipo pe hesaika hap yi ka'a
sese ewãhyp hamuat. 2 Mi'i hawyi atipy
piat tat haty wo mekewat moi'ok ipo'i
po'i hamo ipyhyp mot'i sese hamo. Mi'i
hawyi toipyhyp ta'yn mekewat wẽtup het
ahiag wẽtup het satanai — Woro pyhyp
en wẽtup 1000 anu e atipy kaipywiat sut
hat ahiag me. 3 Mi'i hawyi moi'ok toi'ok
hytpun yi ka'a sa'ag yt ika'a sasat rakat
i pe hawyi tohe wãhyp yi ka'a hawyi tu-
tunug imoheg hap itote. Mi'i hawyi ahiag
yt toma'at kuap i mesu wa ro tiaria miit'in
wẽtup 1000 anu itote toĩne'en. Yt tohã'ãg
kuap i wuat'i ywania topyhyp wiat pote
turan. Mi'i hawyi atipy piat sut hat to'e
uhepe — Wẽtup 1000 anu tokosap hawyi
aru atipo re nõ'ẽ ika'a pyi ahiag e. Mi'i
hap kape ara'a kasa uimu'etu. 4 Mi'i hawyi
uito Iuwãu araha'at more kuaria typy'i ka-
hato Tupana mipo'oro aipotypot nuat ko'i.
Mi'iria te'e ra'apyk aipo re kuaria wo Iesui
wywo yne miit'in mesuwarotiat karaiwaria
wo. Sa'awy'i mi'iria timoherep kahato ta'a
tuehay wo Iesui etiat miit'in me. Mi'iria
yt imõtypot hin i mekewat sa'ag nug hat
— Uito Tupana e hat heso rakat. Yt ta'a
tu mõ typot i — Uito Tupana e hat minug
iã'ãkap ko'i. Yt ta'a tunug i mekewat ihay
sa'ag nakat — Yt ewetunug i uhet ehowa
tu'a ete eipo ete pote woro'auka e rakat.

Ma'ato mio tã e pytkai — Yt i'atu'e yt urutunug i i'e hap ewy i'atu'e tipyt ta'atu'auka mi'iria sa'awy'i. Ma'ato mi'iria tukupte'en i ra'yn more kuaria wo uwe waku uwe yt hap enoi hamuat. Tupana Mipo'oro Aipo rekuat nuat emiit'in wuat'i ywania more karia wo. Mi'iria ti Aika'iwat Iesui mimoieĩ ne'en ko'i torania tomohey haria e'yian notiaria ko'i. Mi'i hawyi ahiag toĩne'en 1000 anu ka'ap pe turan mi'iria tukupte'en more kuaria wo wuat'i ywania py'a setpe. 5 Mi'i turan irania'in Iesui mohey haria yt tuwe nõ'ẽ i te gu'uro pyi. Ma'ato wẽtup 1000 at pot tokosap hawyi tuwenõ'ẽ gu'uro pyi. Mi'iria yn yianmete te'erehymut katu pono Iesui ti'a tu ka wiano mi'iria sa'a wy'i katupono yt Tupana mohey i haria mi'auka ko'i wo tukup te'en sa'a wy'i pote. 6 Waku puo kahato tukup te'en mi'iria katu pono Tupana mimõ typot sese ko'i mi'iria. Mi'i pote toi'a tu moieĩ ne'en mi'iria irania'in e'yianmete. Ma'ato meiũran i'ewyte ta'a tu'auka haria yt naku i nug haria Tupana ti'a tu moieĩ ne'en ne hamuat hawyi toi'a tu po'oro wẽtup i'atueiam kape i'atu mo so'opot hamuat kape i'atu ku'uro typuot i hap kape. Ma'ato i'atu mi'auka ko'i Iesui kawiano ko'i yt karãpe i topap typuo i irania'in ewy. Yt karãpe i ta'a tu so'opot mi'iria tukup te'en more kuaria wo Aika'iwat wywo wuat'i e'at pe. Miit'in ehay moherep Tupana kapiat hanuaria wo tukup te'en. Wẽtup 1000 anu turan more kuaria wo tukup te'en yi tote. Tupana mõtypot haria sese mi'iria.

7 Wẽtup 1000 anu tokosap hawyi mekewat atipy piat ta'aipok ta'yn yi ka'a okenhyp'ok hamo hawyi toipok korente ahiag ete pyi hawyi tohe wy hyp'ok ta'yn hawyi to'e — Toran na'yn epyhyp hap e ahiag me. 8 Mi'i hawyi ahiag toto itote pyi aikope aikope wuat'i ywania mo'a kag'aia hamo. Hewyry kahato mesu wa rotiat wuat'i ywania pe to'e hamo — To'iro uhupi tawa Ieru sarẽi moma hamo e wuat'i ywania pe yi Koki piaria yi Makoki piaria pe. — To'iro Tupana mohey haria moma hamo e. Mi'i hawyi imima'at ko'i tuwat kahato hupi. I'atu kahato tuwat i'atuesurara'in aikotã yi kyt yt wati mo rania kuap i hap ewy tuwat ahiag upi tu'uka hamo Tupana emiit'in moma teran hamo. 9 Mi'i hawyi ahiag topy hu'at i'atuesurara'in akag wo hawyi toi'atu po'oro tesurara'in Tupana etawa Ierusarẽi apypueri hamo. Iuteuria yi wato hap ok tã sura ra'in yn te'e ro py hu'at itote. Mi'i hawyi tõ'ẽ tõ'ẽ wanĩkaptia ahiag esurara'in Tupana Miky'e Sese kahato etawa moma hamo. Mi'i ti wanĩkaptia ti'a py pueri ta'a tu'a pyhik sa'ag ma'ato mi'i turan Tupana tipo'oro atipy kaipywiat aria meke waria tewa nĩkaptia wuk hamo. Mi'i hawyi aria tu'u yne mi'iria. 10 Mi'i hawyi mekewat wo'o ma'at hat Tupana topytyk hawyi toipun aria emyi'a wato pe. Sa'a wy'i mekewat moi'ok toipun mekewat aria pe i'ewyte mekewat yt naku i rakat — Uito Tupana e hat heso rakat toipun tope te. Mi'iria wywo ahiag ho'opot sese at ka'ap wuat'i e'at pe. Mi'i tã hap ti atikuap uimu'etu aikotã aikotã topyhu'at irane hap.

11 Mi'i hawyi Uito Iuwãu araha'at mekewat Morekuat Porekuat Akag apyk hap kape. Ara'a kasa hawyi — Ikahu kahato he'amyap are. Ikytsig kahato are. Mi'i hawyi araha'at howa kape. Ikahu kahato rasig pãi are. Po'og ikahu at waikiru waty ko'i kai i'ewyte mytyp ko'i kai po'og ikahu are'e. Mi'i hawyi at waikiru waty ko'i mytyp ko'i te'eruwemõti kahato hawyi te'eru wemig ipupi hap ewy po'og ikahu i'atukai pote po'og hẽtyhot po'og imehit i'atukai. Mi'i rokirẽ po'og araha'at waikiru waty at mytyp kape. Ma'ato mi'i turan yt ara'akasa hin i ra'yn i'atue wawi yt ta'atueiam note hin i ra'yn apo pãi pote are'e.

12 Mi'i hawyi Tupana to'e iku'uro rakaria pe — Eiwe nõ'ẽ ro eweikup te'en i ro yne eipe e. Miit'in mikuap ko'i i'ewyte yt miit'in mikuap ko'i i eweikup te'en i ro e. Eweĩ'ẽ ro uhowawi e Tupana sa'a wy'i wuaria iku'uro rakaria pe. Mi'i hawyi te'e ru we'a tunug he'amyap kape. Mi'i hawyi miwan ko'i ahyt ara'a kasa itote. Mi'i miwan myi Tupana timo herep aikotã aikotã tehamuat i'atuminug ko'i toi'apypok miwan ahyt hawyi ta'a tuieĩ ne'en mytyp tote te turanuat aikotã itotiat re turan ta'a tunug waku sio yt hap toimo herep. Sio mi'iria hap Tupana mi'apiheg wo te'eropy hu'at sio yt. I'ewyte toĩne'en wẽtup miwan itote yt irania'in ewy hin i. Mi'i ti toi'a pypok hawyi Tupana mimoieĩ ne'en sese ko'i toimo herep wuat'i e'at piat ieĩne'en haria. 13 Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at

y'y wato kape. Mi'i turan y'y piat iku'uro
rakaria tuwenõ'ẽ y'y wato pyi Tupana e hap
ewy. I'ewyte wo'osyp hap kaipyi tuwenõ'ẽ
kahato. Aikope aikope miit'in iku'uro hap
kaipyi tuwe nõ'ẽ hawyi Tupana kape te'e
ruwe'atunug hawyi wẽtup ok wẽtup ok pe
— Waku en kat pote yi tote waku etunug
ereĩne'en hap turan e. Ma'ato wẽtup ok
pe — En ni yt naku i etunug ereĩne'en hap
hap turan e Tupana map haria pe. [14] Mi'i
hawyi Tupana teha'at mekewat wẽtup mi-
wan kape hawyi to'e i — Uwe uwe wat
toĩne'en mesuwe het miwan me mi'i hat
yt toto hin i aria wato ẽty py'aset kape e
ma'ato yt kat i het mesuwe miwan me pote
mi'i hat toto meremo e. Ma'ato Tupana yt
tipuẽti i miwan me het ko'i rakaria Tupana
tipugha aria emyi'a wato kape. Yt toipuẽti
i tomiehakyera'at nuat set miwan me pote.
Mi'iria yt tomohey i haria ra'yn. [15] Mi'i
hawyi Tupana tat gu'uro hap miit'in auka
hap i'ahu hap i'ewyte ho'opot hap i'ewyte
satek hap hawyi toi'atupugha yne mi'i sa'ag
ko'i aria pe. Mi'i hawyi to'e tomipun ko'i pe
— Koitywy eiku'uro typuot i hap put'ok'e
ra'yn e. Eweho'opot ro wuat'i e'at pe e. Mi'i
hap ko'i kape ara'akasa uimu'etu.

Uito Iuwãu mi'i tã hamuat hap ti ara'a
kasa uimu'etu aikotã aikotã topyhu'at irane
hamaut hap ewy. Yt uheso i katu pono
uheha wo ara'akasa ui'e hap.

21

[1] Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at i ra'yn
hawyi ara'akasa yi waikiru waty ko'i ipakup
ko'i sese ra'yn. Koran nuat saipepiat ko'i
ipakup takaria Tupana minug ko'i. Mi'i
hawyi koran nuat yt kat hamo i ra'yn. Ikahu
kahato yi pakup waikiru ko'i pakup waty
pakup at pakup wote te'eruwemõti kahato
ne'i ra'yn yianmiat at waikiru waty mytyp.
[2] Mi'i hawyi araha'at ywaipe turan ara'akasa
tawa Ierusarẽi ipakup ta'apyk turan wakuat
kahato Tupana ewywuat wakuat. I'ewyte
ikahu sese rakat aikotã hary poria ikahu
sese rakat ewy. Are pãi ikahu kahato aikotã
hary poria tuwe painug to'o kyi'at hap e'at
pe hap ewy are saĩke iro pote. Mi'i hawyi
atikuap mi'i tawa Tupana etawa Ierusarẽi
ipakup e hap het rakat are'e. [3] Mi'i hawyi
wẽtup ok tuwẽ powat atipy kaipywiat Tu-
pana ieĩne'en hap kaipyi miit'in py'asetpiat
ra'yn ieĩne'en hat. Waku pe i ra'yn toĩne'en
mesup yi tote e. Miit'in topyhu'at Tupana
ywania wo i ra'yn e. Wuat'i miit'in topy
hu'at hemiit'in no e. — AheTupana sese
En i'atu'e i ra'yn koitywo tope e. — Eipe
uimẽpyt'in e Tupana i'atuepe e. [4] Mi'i hawyi
yt eweiwak po'og nei'o e. Koitywy ti aru
yt karãpe i te'e ruwak po'og e. Yt kat i
i'atu'arot hap e. Yt kat i po'og haty hap
itote e i'atuehãite sese itote katupono yt kat
i sa'awy'iwuat ewy e. Ipakup we tukupte'en
mesup e. [5] Mi'i hawyi to'e Aipotypot Iesui
uhepe atipy kaipyi Morekuat eiam kaipyi
— Koitywy atomopakup i yne uiminug sa'a
wy'i wuat wuat'i e. Yne aru topy hu'at
uimienoi ui'e hap ewy e. Etiwan no ui'e
hap ewy Iuwãu e uhepe. [6] Koitywy atunug
i ra'yn waku pe yne i ra'yn ui'e hap ewy e.
Waku pe i ra'yn uimiky'esat ewy atunug e.
Pyno ha'awynug sa'awy'i hat Uito i'ewyte
yne saipepiat nug hat Uito e. Yne wyro
hat Uito e. Waku pe yne atunug uimi
ky'esat ewy e Iesui uhepe. Uwe uwe tikuap
sese teran Tupana mi'i hat pe atimoherep
Tupana yt kat sa'up i uhegyi'at hap ok tã
e. Atum tope Ui'ywot kuap hap e. Aikotã
etipuẽti y'y hit'i ihy kahu rakat ere'y'utui
kahato turan hawyi ere'y'u yt kat sa'up ete i
hap ewy atum Tupana kuap hap wuat'i e'at
piat eimoieĩ ne'en hamuat e. Atunug ui'e
hap ewy e. [7] Uwe uwe ahiag miat toiã'ãg hap
yt naku i nug hamuat akit hat mi'i hat pe
atum yne Tupana wat e. Mi'i hat pe are'e
— Uha'yru sese en uhaki'yt sese en are'e.
Mi'i hawyi uiwesat mi'i hat — En ni Ui'ywot
sese i'atu'e e. [8] Ma'ato irania'in te'eroken'ẽ
uimohey hap moherep hamo e. Mi'i pote
mi'iria aru tukupte'en wuat'i e'at pe meke-
wat aria emyi'a wato pe ytyghe wuk hap
ewywuat pe e. I'ewyte wo'opot'auka haria
paini ko'i i'ewyte hewaire hewaire rakaria
i'ewyte wuat minug Tupana mõtypot haria
i'ewyte wo'o ma'at'i ma'at'i haria i'ewyte
yt uimohey i haria i'ewyte yt naku i nug
haria mi'iria typuot i map hanuaria ho'opot
wuat'i e'at pe aria ẽty emyi'a ewywuat pe
e uhepe Aipo typot Iesui atipy kaipywiat
morekuat eiam note pyi.

[9] Mi'i hawyi uito Iuwãu araha'at hawyi
ara'a kasa wẽtup ok mekewat sa'a wy'i
wuaria 7 ok takaria yianmiat kamũti
howapy rakat erut hat tut uhowawi. Mi'i
hawyi ihay uiwywo — Mehĩ e to'iro uhupi

e. Atimo herep teran epe uwe topy hu'at
Tupana Sa'yru ehary'i e hap e. Uwe iku'uro
aikotã aihũ iku'uro sa'a wy'i aika wiano
hap ewy e. Mi'i wat ikahu rakat ihary'i
teran e. — To'iro e. 10 Mi'i hawyi uhereto
uimu'etu itote hawyi Tupana Pã'ãu timo
herep yne uhepe. Mi'i hawyi to'e uhepe
— Era'apyk to meiũpe yity'ok ywaiti sese
rakat rote e. Eraha'at ro e hawyi araha'at
hawyi ara'akasa Tupana etawa sese iwato
kahato iminug ikahu kahato Tupana ewy.
Hãpyk kahato Tupana e'okipy. Mi'i ta'apyk
yi kape tawa Ieru sarẽi e hap het rakat.
11 Are pãi hẽtyhot kahato mekewat Tupana
etawa are'e. Tuwe kaipyi hẽtyhot hap
toĩne'en ikahu tonug hat ewy ikahu hap
are'e. Ta'i nu ikahu rakat ewy imehit
ihup ihyryp'i ika'ay. Mekewat nu ha'up
woity rakat ko'i ewy are'e. Mekewat nu
IASIPI ewy ikahu kahato mekewat tawa
are'e. Nu yt ipitpit hin i rakat ewy aikotã
nu TIAMANTE ewy are'e. 12 Mi'i hawyi
ara'akasa 12 oken'ypy mekewat tawa wato
ete — Waku eiwe hyt'ok e hap mekewat
tawa ete. Mi'i puo yn waku wateke
mekewat tawa pe. Katu pono tawa pyhyp
hap ywaiti rakat toĩne'en mekewat tawa
Ieru sarẽi mipueri wo. Atipy piat surara
toĩne'en yne oken'ypy rania tukup te'en
12 oken'ypy ete. 12 set toĩne'en oken'ypy
rania. Wẽtup set toĩne'en yne oken'ypy ete
ikuap hamuat. Aha'a se'i Iako sa'y ru'in 12
ok takaria Iuteuria ko'i set 12 ywania set
toĩne'en itote yne oken'ypy kuap hamo.
13 Mekewat tawa okipy owa ete oken'ypy
ko'i ete kokai mye'ym oken'ypy hawyi
kokai oken'ypy mye'ym oken'ypy kokai
mye'ym oken'ypy kokai mye'ym oken'ypy
tuereto auriwo. Mye'ym oken'ypy at min'e
hap kai mye'ym oken'ypy at wẽtem hap kai
mye'ym oken'ypy at posak kai koka wiano
mye'ym oken'ypy i'ewyte koka wiano at
posak kawiano mye'ym oken'ypy. 14 Mi'i
hawyi araha'at tawa kape hawyi are'e —
Pywo ti rat arewa nẽtup yt karãpe i i'apo
rok'e oken'ypy ko'i mekewat oken'ypy ko'i
ny kawiat imehit kahat hap ewy aikotã
wahi i'a rakat ikahu rakat nu ko'i yn
he'o kipy wo. Iwato kahato rakaria 12
oken'ypy toĩne'en itote are'e. Ikahu kahato
meimẽwat nu ko'i to'o tote tote yity'ok
ewy. Toĩne'en yne wyti itote uruset ko'i
Tupana hũ Iesui potmueria 12 ok takaria
set ko'i tukup te'en yne tawa 12 okipy ete
hap ara'akasa. I'ewyte uhet Iuwãu itote
ara'akasa wy are'e. 15 Mi'i hawyi mekewat
atipy piat to'e i uhepe — Mesup atikuap
teran karan iwato karan i'ywop hap Tupana
etawa Ieru sarẽi pakup e. Toĩne'en ipo
pe hã'ãg hap ikahu kahato rakat imehit
rakat Tupana etawa iã'ãg hamuat typy
miit ywaiti hap ewy iã'ãg hap. Mi'i hawyi
oken'ypy ko'i i'ewyte tohã'ãg koran iwato
koran i'ywop hap ewy. I'ewyte nu pype
i'ãpe'ok takat tohã'ãg atipy piat tawa
pyhyp hap. 16 Tohã'ãg hawyi iwato kahato
e uhepe i'ywop hap iwato hap ywaiti hap
to'okupitu kupitu Tupana etawa 12.000.000
aiko wato hap ok tã hap ewy e uhepe.
17 I'anam kahato mekewat tawa pyhyp hap
wẽtup go i'anam hap ewy e. Pywo ti rat
yt uheso i iwato hap ete. Uipo piat hã'ãg
hap hãpyk kahato rakat. Yi totiat iã'ãg hap
to'o'e wy'ewy e. 18 Ikahu kahato Tupana
tunug tetawa. Po'og yi kape tawa Ieru
sarẽi pakup he'okipy suwy ipyhyp hap
nu ãpe'ok wẽtup nu kawiat ikahu kahato
rakat ihyryp'i nu IASIPI e hap het rakat
ikahu kahato imehit kahato nu Uru ewy.
Heremo kahato ipuo. 19 Mi'i rẽ araha'at
hawyi atikuap Tupana etawa pytyp 12
wuat to'o tote tote ikahu kahato. Mi'i tote
typy nu wo tawa pakup he'okipy suwy nu
ha'up woity rakat ihyryp'i atipy ewy nu
SAWIRA e hap nu kawiat. Mye'ym nu wo
tawa Ieru sarẽi pakup hakipy suwy ha'up
woity rakat kawiat wo ihyryp'i imehit hap
aikotã pykasu atig e'ai'a etiat ewy itig hap
ewy nu KAUSETUNIA kawiat ha'up woity
rakat. Mi'i hawyi 4 nu wuat Tupana etawa
e'okipy suwy hap toĩne'en nu ha'up woity
sese rakat ihyryp'i ga'apy ewy mekewat
nu EMERAUTA e hap nu kawiat wo. 20 Mi'i
hawyi 5 wuat Tupana etawa pytyp mi'i ti
ha'up woity rakat sese ihup kahato rakat
nu SATUNIU e hap het rakat. Mi'i hawyi
6 wuat nu tawa pytyp ihup kahato suu
ewy nu SATIU e hap het rakat ha'up woity
rakat. Mi'i hawyi 7 wuat nu tawa pytyp
wẽtup ika'ay kahato ikahu kahato rakat
ha'up woity rakat nu KISORITU e hap het
rakat. Mi'i hawyi mekewat 8 wuat nu tawa
pytyp ihyryp'i hawyi itig ikytsig kahato
rakat no nu PERIRU e hap het rakat. Mi'i
hawyi 9 wuat nu tawa pytyp wẽtup nukara

imehit ika'ay rakat hap ewy nu TUPASIU
e hap het rakat. Mi'i hawyi 10 wuat nu
tawa pytyp ihyryp'i paku'a yhap imehit
hap nu tawa pytyp nu KISOPASU hap het
rakat. Mi'i hawyi 11 wuat nu tawa pytyp
ha'up woity rakat ihyryp'i kyre rakat nu
IASINTU e hap het rakat. Mi'i hawyi 12
wuat nu tawa okipy toran hap he'o kipy
ikahu sese rakat ihyryp'i kyre heremo
kahato ipuo nu AMETITA e hap het rakat.
21 Pyno 12 Tupana e'oken'ypy ko'i ete ikahu
kahato rakaria aikotã wahi ikahu rakat
ewy. Wẽtup a yne oken'ypy ete aikotã
wahi ikytsig kahato rakat i'a nu PERURA
e hap het rakat imehit kahato rakat. 22 Mi'i
hawyi uito Iuwãu araha'at tawa Ieru sarẽi
Pakup kape hawyi atikat mekewat aikotã
sa'a wy'i tawa Ieru sarẽi pot'i pe toĩne'en
Tupana mõtypot yat iwato'in kahato rakat
hap ewy. Arewa nẽtup toĩne'en Tupana
mõtypot yat aikotã tawa Ieru sarẽi pot'i
piat ewy are'e uiwa nẽtup hawe haype.
Ma'ato atikat pytkai yt atipuẽti Tupana
mõtypot yat nu kawiat minug. Kat pote
are. Mi'i hawyi atikuap hawyi pãi —
Aika'iwat koro Tupana Tohũ Kuteiru wywo
koitywy tuwenug Tupana mõtypot yat
miit'in eiam mo tomõtypot hamo toĩne'en
mesup are'e uiwepe. 23 Hẽtyhot kahato tawa
Ierusarẽi Pakup we. Tupana kahu hap Ihũ
Kuteiru kahu hap topyhu'at mekewat tawa
imoẽtyhot hamo ariãty ewy at ka'ap. Sa'a
wy'iwuat at waty waikiru ko'i yt imoẽtyhot
i ra'yn itote. 24 Tupana topy hu'at tohũ
Kuteiru wywo to'ewy at waty waikiru ewy
mesuwat yi tote wuat'i ywania tomie ha
kye ra'at moẽtyhot hamo. I'ewyte yne
i'atu'akag ko'i Tupana mõtypot haria tukup
te'en Ihũ Kuteiru mõtypot haria wo. Mi'i
hawyi miit'in akag ko'i tuwat tawa Ieru
sarẽi Pakup kape Tupana mõtypot hamo
— Urupo rekuat sese En i'atu'e hamo.
25 Tupana yt tipyhyp hin i itote — Eiwe
hyt'ok o e yn. Ma'ato sa'a wy'iwuat tawa
Ieru sarẽi pot'i pe ta'a tu pyhyp wãtym
hawyi ma'ato Ieru sarẽi Pakuwe yt ta'a tu
pyhyp i wãtym yt kat i itote pote. 26 Mi'i
hawyi yne ywania te'ero'e — Tawa Ierusarẽi
Pakup po'og yne kai i'atu'e. To'iro watuwat
tawa Ieru sarẽi Pakup kape AheTupana
mõtypot hamo i'atu'e. To'iro watioto
ahekat aimiium Tupana piat mõtypot hamo
i'atu'e. 27 Tupana mimo waku ko'i yn teke
kuap hetawa pe Tupana Hũ Kuteiru miset
pehik ko'i miwan etiat — Mi'iria uimimoieĩ
ne'en ko'i yn tuwe hyt'ok kuap mesuwe
e. Yt naku i nug haria heso heso rakaria
miit'in ma'at haria yt uwe i itote Tupana
etawa pe.

Mi'i hap ko'i kape uito Iuwãu ara'a kasa
uimu'etu aikotã topy hu'at irane hamaut
hap.

22

1 Pywo ti rat ikahu kahato tawa Ierusarẽi
Pakup e atipy piat uhepe. Eraha'at ro y'y
kape e hawyi araha'at y'y kape. Mi'i turan
ikahu kahato y'y. Yt ihy pitpit hin i. Miir'in
mohãite rakat toĩne'en itote. Ihyeput kahu
kahato. Ihy py'a setpiat ikahu sese rakat
ewy. Aikope Tupana ta'apyk Tohũ Kuteiru
wywo mi'i hap ywy'okpy kaipyi ihyeput y'y.
2 Y'y wyti ihyeput mu'ap py'a setpuo are'e.
Y'y ẽpe ete wyti aria'yp ko'i kokai kokai
ikahuria kahato rakaria tukup te'en are'e.
I'ywa ko'i hewo kahato ma'ato yt to'o'ewy
hin i hewo tuereto kat kat ywa ko'i. Wẽtup
ewaty wẽtup ywa hewo hawyi wẽtup waty
hawyi wẽtup ywa hewo tuereto. 12 wo
hewo wẽtup 12 waty pe. Watu'u mekewat
kat kat ywa ko'i hawyi aimoieĩne'en wuat'i
e'at aipiit ipakup wuat'i e'at pe hap topy
hu'at. I'yhop ko'i mohag ewy wuat'i ywania
moehãite hamo. 3 Sa'a wy'i Tupana to'e
Ãtãu me — Ui'atoiat hawyi e'yi yt ihãite
i e. Ma'ato itote yi pakup hawe hesaika
kahato toine'en katupono Tupana to'e yi pe
— Yt woro'a kurek po'og i ra'yn e. Erenug
i ro e yi pe. I'atu kahato itote Tupana
Hũ eropat haria wo. Koitywo Tupana
toĩne'en i'atu py'a setpe Morekuat no Iesui
wywo e. Wuat'i ywania i'atupotpap kahato
imiky'esat nug hap ete. 4 Tuwehik kahato
i'atuete. Mesup yt pya hin i i'atukai e. To'o
ha'at to'oe wawi toky'e haype e. Toset no
toi'a tu mo wekuap i'atue wa tu'a ete e. 5 Yt
kat i ariãty itote kat pote yt kat i i'ypyryp
hap itote pote. Wãtym yt kat i katu pono
Aipo typot Tupana toĩne'en ahe'a riãty wo.
Topy hu'at Aika'iwat hẽtyhot puo aiko hye
wyry e. Mi'i pote yt kat hamo i at itote.
Mi'i hawui Iesui eropat haria te'eropyhu'at
irania'in yi totiaria more kuaria wo wuat'i
e'at pe e.

6 Mi'i hawyi to'e uhepe atipy piat —
Iuwãu e yne aru ui'e hap topy hu'at aikotã

are'e hap ewy e. Yt pya i ra'yn tut aru ui'e
hap e'at Aipotypot Tupana e hap e. Sa'awy'i
ihay tehay moherep haria wẽ pyi aikotã
aikotã topy hu'at hamuat hawyi i'e hap
ewy topy hu'at. Koitywy Tupana uipo'oro
atipy kaipyi teropat haria mesuwa rotiaria
mu'e hamo aikotã aru topy hu'at mesu wa
rote hap e. Pywo yn Tupana ihay uiwẽ
pyi e. 7 Mi'i hawyi atikuap Tupana Hũ
Kuteiru Iesui ehay — Uhyt'i'in mana'in e
ehewaure ka'a ro uhowawi kat pote ariot
merep hap ewy ehowawi hamuat e. Eiwe'eg
wo o katupono yt uwe i ikuap karãpe ariot
hap. Mesuwe uhemiit Iuwãu tiwan uhehay
ko'i yne aikotã aikotã topy hu'at aru eimo
we'eg hamo hap yt uwe i eima'at hamuat e.
Woroho'onãpin kahato mesuwat miwan me
e. Pyno ewetunug o uhepiat einãpin hap
mesuwat miwan miat e.

8 Pyno uito Iesui potmu'e Iuwãu are'e.
Mesuwe uimiwan me yne toimo herep Tu-
pana yn uhewaure miẽtup mo hap. Ipat'ok
ara'a kasa ipat'ok atikuap atipy piat wẽ
pyi hawyi arepỹ'ã tutuk howawi imõtypot
hamo. Mi'i hawyi are'e — Ikahu kahato ti
emimoherep emienoi uhewowi are'e. Woro
mõ typot kahato En pãi are'e. 9 Mi'i hawyi
mekewat wẽtup atipy piat sehay erut hat
to'e uhepe — Yt uimõ typot tei'o Tupana
ewy katupono uito Tupana eropat hat sese
ne'i ei'e wywuat re ne'i uito e. Eweimõ
typot ro Tupana yn e. Tupana eropat
hat no areĩne'en aikotã sa'a wy'iwuat Tu-
pana ehay moherep haria powyro hat re
areĩne'en e. Mi'i hap ewy te mesup woro
po wyro teran Iesui mohey haria e uhepe.
Meiũran aru i'atu kahato mesuwat emiwan
wo mopywo haria hawyi ta'atunug i'e hap
ewy haria e. Mi'iria powyro hat areĩne'en e.
Ma'ato yt atiky'esat i uimõtypot hap ma'ato
atiky'esat Uipo'oro Hat Tupana Iesui mõty-
pot hap e atipy piat uhepe. 10 Mi'i hawyi to'e
uhepe — Iuwãu e etimo herep o mesuwat
emiwan e. Yt atiky'esat i mig'i wo ne'i
etimo herep e. Epiat ikuap kat aru kat
aru toĩne'en hap ewy atiky'esat irania'in
ikuap wy e. Kat pote atiky'esat yne ikuap
miit'in aikotã aru topyhu'at hap yiam me te
i'atumowe'eg hamo — Pywo miwan i'atu'e
hamo. Katupono yt pya i miwan miat tut
aru e hap ko'i e. 11 Mi'i hawyi to'e — Eiwe'eg
wo o mehĩ'in mana'in e. Waku eweimohey
yne torania kat e som to'e mesuwat miwan
me hãpyk hap yt put'ok'e yne i te pytkai
e. Yt naku i eweimohey ran ne'i kat e som
hap ko'i sio mũki'ite e'ihot'ok ewei'e i'e hap
mohey hap ete e. Mũki'ite atimohey ewei'e
pote pot'i poity'i kat pote merep i hap ewy
tut Aika'iwat. Ma'ato hut turan atomohey
Iesui ere'e ne'i turan tut pote yt naku i nug
haria wo eweikup te'en. Yt naku i eiwa
nẽtup hut turan ipitpit kahato eiwa nẽtup
hawe e. Ma'ato waku nug haria eweikup
te'en turan tut pote waku kahato rakaria
wo te eweikup te'en ne itote e. Ma'ato
Tupana kape ewanẽtup hap hut turan mote
— Eipe waku kahato e tut hawyi. Pyno
eiwe'eg wo e kat pote mũki'ite atimohey
Iesui ewei'e pote pot'i poity'i e atipy piat
ahepe.

12 Mi'i hawy Iesui to'e uhepe ahepe —
Ehewaure ka'a ro e. Yt pya hin i uhut hap
e'at e. Meremo eha'up wywo ariot eiminug
wakuap ok tã ium ehepe hamo e. Eiminug
yt naku i hap ok tã atum ehepe ha'up e.
13 Yne sa'a wyi wanuat nug hat sese Uito
aikotã miwan toĩne'en sa'awy'ipyi ikahuro
hap kape aikotã aru toĩne'en hap atunug
yne aru i'e hap ewy e. Mi'i hap ewy aha'a
wynug aikotã wo'o mu'e hap ete toĩne'en
miwan me sa'a wy'i hap ewy atunug aru e.
Mi'i e hap ewy areĩne'en yne e'yianmete
e. Mi'i hap ewy areĩne'en yne wyro hamo
e. Aikotã miwan toĩne'en mo'y wopo wuat
hawyi yt kat i ra'yn miwan toĩne'en po'og
kat pote toran hap ta'yn hap ewy atunug
yne ra'yn Tupana e hap atunug aru e hap
ahaipepiat nug hat areĩne'en ne e Iesui
ahepe.

14 Mi'i hawyi to'e atipy piat — Uwe uwe
inug mesuwat piat tonãpin hap mi'i Tupana
mipoi tyro wo toĩne'en. Pywo ti rat uwe
uwe Tupana mipoi tyro wo toĩne'en uwe
uwe tunug Tupana miky'esat mi'i hat pe
ti aru Tupana to'e — Waku etu'u kat kat
ywa wuat'i e'at piat eimoieĩne'en hamuat
uimikoi kaipyi e aru Tupana mi'i hat pe.
Ereke mehĩ ereke mana uhetawa pakup we
e aru tomiky'esat nug haria pe e. 15 Ma'ato
irania'in me — Ereke ro yt e hin i e. Yt
karãpe i — Ereke ro uhetawa pe e paini
ko'i pakup we e. Yt karãpe i — Ereko ro e
wo'o'auka haria pe e. Yt karãpe i — Ereke
ro e hewaire waire rakaria pe e. Iewyte uwe
uwe imõtypot mo wuat Tupana mi'i haria
pe — Ereke ro yt e hin i Iewyte uwe uwe

miit'in potma'at'i ma'ati hat toĩne'en ni'i
hat pe — Ereke ro uhetawa pakup we yt e
i e atipy piat.
16 Mi'i hawyi Iesui to'e uhepe ahepe
— Uito Iesui morekuat Tawi saipepiat
sese aikotã ahewat'yp iku'uro mi'i hawyi
toĩne'en i'ypykyt hap ewy areĩne'en
morekuat tawi saipepiat meiũran i'yp
wato kahato aru e. Uito areĩne'en aikotã
mekewat waikiru tut ihot'ok kai i at ut
hap enoi hamuat hap ewy atimo herep
Tupana ut hap e. Mi'i hap ewy atipo'oro
ra'yn wẽtup ok uipot po'oro atipy kaipyi
yne mesuwat miwan moherep ehowawiat
uimohey haria kape Iuwãu miwan myi e
Iesui.
17 Mi'i pote mesup — Era'aipok to
Iesui meikowo wato'e. Aikotã hary poria
tiky'esat kahato tehay tuwy pya ieĩne'en
hat hawyi — Era'aipok to era'aipok to e hap
ewy wato'e — Era'aipok to wato'e aipy'a
pyi epe Iesui. I'ewyte Tupana Pã'ãu ehay
moherep haria sa'a wy'i wuaria i'ewyte
koran wuaria — Era'aipok to meikowo Iesui
i'atu'e Tupana Pã'ãu ehay moherep haria
i'ewyte aito. I'ewyte waku yne mesuwat
miwan kuap haria te'e ro'e — Era'aipok to
Iesui waku wato'e. Uiwy ria'in eweikup
te'en teran wuat'i e'at pe pote ewetat ro
yt kat sa'up i aikotã mekewat y'y aimoieĩ
ne'en hap yt kat sa'up i Tupana etawa pe
rakat hap ewy waku wato mohey. 18 Uito
ti Iuwãu. I'e hap ewy yn atiwan. Waku
eweimohey uimiwan hap are'e. Yt etimo'a
py'i tei'o mesuwat sehay katupono Tupana
ehay yn atimo herep. Yt mesuwat uiat
kaipyi i ma'ato i'e hap ewy yn atiwan
are'e. Yt naku i mesuwat miwan ewei'e
pote Tupana mi'apiheg no eweikup te'en
aru aikotã yne mesuwat uimiwan aikotã
aikotã aru mesuwe ho'opot hap ewy. Mi'i
hap ok tã tohenoi aru. 19 Ma'ato ipat'ok yn
etimohey pote mi'i hawyi etihep uhehay
kurin na'yn mesuwat miwan myi pote mi'i
haria pe Tupana to'e — Eipe yt ewetu'u
kuap i eimoehãite hamuat uimikoi kat kat
ywa e uhetawa pakuwe mesuwat miwan
miat mienoi ewy eweihep wẽtup uhehay
wakuat mesuwat miwan myi pote woro
ho'ohep eset uimiwan myu uwe toine'en
wuat'i e'at pe aru ui'e hap uimiwan miat
kaipyi e Tupana. 20 Pywo kahato mesuwat
miwan me to'e Iesui — Ariot aru merep'e
hap ewy e. Pyno — Eriot ro Iesui waku
wato'e Aika'iwat pe. 21 — Uika'iwat Iesui
eti'a tu poi tyro o egyi'at hap kaipyi yne
mesuwat yi Asia piaria i'ewyte etipoi tyro
mesuwat miwan mohey haria yt i'atuewaku
hap upi i wen ma'ato i'atu ky'e hap wywo
hap ok tã. Mi'i hap ahẽtup Iesui set upi
waku.

Uito Iesui potmu'e 12 ok Iuwãu Iesui
mimo herep aikotã aru e hap miwan nug
hat.